ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ਼ਬਦਾਰਥ

ਸ੍ਰੀ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਜੋ

ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਜੀ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਹੈ

ਸੇਵਾਦਾਰ

ਟੀਕਾ ਕਾਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(ਕੇ: ਟਾ:)ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈਸੇਵਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਛਪਯਾ

ਸ਼ਬਦਾਰਥ | ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਸਹਿਤ

ਜਿਸ ਵਿਚ

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ, ਨਰ, ਬੋਧ, ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ, ਬ੍ਰਹਮ, ਰੁਦ੍ਰ, ਪਾਰਸ ਨਾਥ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਤੇਤੀ ਸਵੱਯੇ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਸਵੱਯੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ

ਇਹ ਬੀੜ ਉਸ ਬੀੜ ਨਾਲ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ

ਇਹ

ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿਆਨੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਘਿਓ ਮੰਡੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੰ: ਬਿ: ੧੯੯੧-੯੨ ਨੂੰ ਵੀਹਾਂ ਪੰਡੀਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਹਨ

ਪਰਮ ਸਹਾਇਕ

ਸ. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਸ: ਸਾਹਿਬ ਸ: ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਚੀਫ ਕੋਰਟ ਲਾਹੌਰ, ਪ੍ਰੋ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਸ: ਬ:ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਜਾਲੰਧਰ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਸ: ਬ: ਸ: ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਫਰੀਦਕੋਟ

ਸੇਵਾਦਾਰ—

ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ

੧ ਵੈਸਾਖ ੧੯੯੮ | ਮੇਖ ੩੦) ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ | ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੪੧

'ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ' ਹਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਏ. ਐਲਐਲ. ਬੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ

ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ਾਮ*ਕਵੀ ਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ੨ ਸਵੱਯੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਕਵੀਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਦਰ-ਬਾਰੀ ੫੨ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਤਾਰ ਇਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੱਗਜ਼ਾਤ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਾਮ, ਰਾਮ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਧਰਮ ਰੱਛਕ, ਇਕ ਨੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਲੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਰ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨੀਏਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪੋਤਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਰਾਮ ਸੱਦਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਘੜੀ ਹੋਈ ਕਥਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੁਛ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਤਾਰ ਵਿਚ ਸਿੰਗਾਰ ਰਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲੀਆਂ ਕਥਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਗੁਜਰੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਵਰਤਣਾ, ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਨਾਚ, ਹੋਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਅਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰੇ ਹੋਣ। ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਛ ਛੰਦ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ (ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਗੌਤ ਦੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ॥ ਔਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੇ ਚਾਇ) ਹੋਰ "ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪੂਤ, ਧੰਨ ਜੀਉ ਆਦਿਕ ਸਵੱਯੇ, ਸੋ ਗੁਣੀ ਜਨ ਇਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਹਾਨ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਏਹੋ ਫਲ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

---

*ਦੇਖੋ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਜਿਲਦ ਚੌਥੀ ਸਫਾ ੨੫੩੦।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਤਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ੨ ਔਖੇ ਪਦ ਆਏ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਇਹ ਔਖੇ ਪਦਾਂ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਵੀ ਪੋਥੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ ਹਨ ਗੁਣੀ ਜਨ ਔਖੇ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਏਥੋਂ ਵੇਖ ਲੈਣ।

੧. ਬਪ=ਸਰੀਰ । ਤੀਰ=ਪਾਸ। ੨. ਛੀਰਨਿਧ=ਸਮੁੰਦਰ।

੪. ਦਸਮ=ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਆਖੇ ਹਨ। ੧੧ ਸੌ ਬਾਨਵੇ ਛੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ੧੩੦੦ ਸੌ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਾਂਵਟੇ ਸਾਹਿਬ । ਜੋੜ ੨੪੯੨ ਪੂਰਾ। ੫. ਸਗਨੰ=ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਸਗਨ ਆਦਕ । ਗੁਣ=ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰਕੇ। ਅਗਨੰ=ਮਾੜੇ ਗੁਣ ਸਗਨ ਆਦਕ। ਤੁਲਹਾ=ਕੱਖਾਂ ਦਾ ਤੁਲਹਾ।

੭. ਸੰਕਟ=ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ । ਤਰਨ=ਜਹਾਜ । ਆਹਮ=ਔਖਾ। ਪਤਿਤ=ਪਾਪੀ। ਹਾਲ=ਛੇਤੀ। ੮. ਅੱਦ੍ਰਸੁਤਾ=ਪਹਾੜਦੀ ਧੀ ਪਾਰਬਤੀ। ਤਨਯਾ=ਧੀ। ੯. ਬ੍ਰਤ ਧਾਰੀ=ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾ।

੧੦. ਤਨੀਆਂ=ਜੋਰ ਕਰਕੇ। ਹਨੀਆਂ=ਮਾਰਿਆ।

੧੧. ਬਾਰਨਿ=ਜਲ ਨਾਲ। ਬਾਰ=ਬੂਹਾ। ਪਖਾਰੀ=ਧੋਤਾ।

੧੨. ਇਸ ਉਪਮਾ ਨੂੰ ਇਕਰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਚੋਣੇ ਵਾਂਗ ਹਨ ਜੇਹੜਾ ਚੋਣਾ ਗਵਾਚ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵੱਗ ਨੂੰ ਮਾਨੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਮੋੜ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ੧੪. ਕੋਟ=ਕਰੋੜ=ਵਾਰੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸੁਧਾਮੀਐ=ਘਰ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਆਪ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ। ੧੬. ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ੧੭. ਆਪਣਿਆ ਅੰਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। ੧੮. ਤਤ=ਅਸਲ ਵਸਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੧੯. ਘਰਨੀਸ=ਰਾਜਾ। ਇਹ ਸੋਭਾ ਵੀਹਾਂ ਤੀਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿੰਨ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਵਡਿਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਸਦੇਵ ਭਗਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ੨੩. ਅਗਮਨੇ=ਆਗਤ ਭਾਗਤ ਭਾਵ ਆਦਰ ਵਾਸਤੇ।

੨੪. ਧੁਜਨੀ ਪਤਿ=ਸੈਨਾਪਤੀ। ਪ੍ਰਤਿਨਾਪਤਿ=ਸੈਨਾਪਤੀ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕੁੰਕਮ=ਕੇਸਰ ਮਾਨੋ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਨੰਦ ਹੀ ਕੇਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮਨ ਤੋਂ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ।

੨੮. ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਨੇ ਆਦਰ ਵਾਸਤੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਹਥ ਲਾਇਆ। ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਬੱਦਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਮੁੜਕੇ ਮੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩੩. ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਹਜਾਰ ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਭੁਚ=ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਦੇ ਬੁਰਜਾਂ ਦੇ ਬੁਰਜ ਪਜੋਧਰ=ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਦਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਨਾਗਜ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਘਲੇ ਗਏ ਹਨ।

੩੪. ਅਗ੍ਰ=ਅਗੇ ਲਾਕੇ ਬਸਦੇਵ ਨੂੰ। ਲੇਹਿਸ=ਲਾਗ । ਭਾਵ ਪੰਡਤ ਨੇ ਲਾਗ ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜੇਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਗੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਗਰ ਲੈਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਝਟਨ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਲੀੜਾ ਫੜਕੇ ਉਸਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਲੱਡੂ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਲੱਡੂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਸਤੋਂ ਖੋਹਕੇ ਖਾ ਗਈਆਂ ।

੩੫. ਖਾਰੇ=ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਖਾਰੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਵਰ ਕੰਨਿਆ ਦੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਂ ਸੱਤ ਫੇਰੇ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਦੇ ਹਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਫੇਰੇ ਹਨ । ੩੭. ਗਜ=ਹਾਥੀ । ਮਹਾਵਤ=ਦਸ ਹਜਾਰ, ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਰਥ ਦਿਤੇ। ਭਟੰ=ਇਕ ਲੱਖ ਸੂਰਮੇਂ ਦਿਤੇ। ਦਸ ਲਖ ਉਠ ਘੋੜੇ । ਊਠ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ । ਰਥ ਹਿੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕੰਸ ਨਾਲ ਗਿਆ। ੪੩. ਬਿਕਰਾਏ=ਜਗਤ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਨਾਮ ਕਰਾ ਲਿਆ । ਆਨ=ਰੀਤੀ। ੪੮. ਅਸਟ=ਅੱਠਾਂ ਲੀਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਠਵਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੀ ਜਰੂਰ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ ਸੋ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਠੇ ਲੀਕਾਂ ਇਕ ਸਾਰ ਹਨ ਇਸਤਰਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੇਹੜਾ ਲੜਕਾ ਮਾਰੇਗਾ । ੪੯. ਪਹਿਲੇ ਕੰਸ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਨਾਰਦ ਦੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਘਨ=ਵਦਾਨ ਭਾਵ ਹਥੌੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮਾਰਕੇ ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਦੇਹ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ।

੫੧. ਜੈ=ਲੜਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਖੂੰਜੇ=ਟੋਇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਰੇ। ਕੂੰਜਾਂ ਜਿਸਤਰਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੫੨. ਬੜਵਾ=ਅੱਗ। ਜਗਤ=ਜਗ-ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਮੈਂ ਦਾਸੀ ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹਾਂ । ਪਰਾਤ=ਛਾ ਗਈ ਹੈ ਉਦਾਸੀ, ਨ ਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗਤੀ ਹੈ ਨ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪੁਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਨਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਾਸੀ=ਤੀਰ। ਰੋਹਨੀ=ਬਾਸਦੇਵ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਹਣੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਨੇ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

੫੬. ਦੇਵਕੀ ਤੇ ਬਸਦੇਵ ਦੇ ਸੰਤ ਹਨ ਜੋ ਬਿਸਨ ਕਿਸਨ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸਨ=ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਿਸਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਹੈ।

੫੭. ਕੌਚ=ਸੰਜੋਅ । ਨੰਦਗ=ਖੜਗ ਭਗਵਾਨ ਦਾ । ਕਰ=ਹਥ । ਸਾਰੰਗ=ਕੌਲ। ਸਾਰੰਗ=ਧਨੁਖ। ੬੩. ਸਉਰਭ=ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਹੋਕੇ।

੬੪. ਮਨੈ=ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ। ੬੫. ਸਰਖੇ=ਭਰਪੂਰ ਹੋਇ। ਹਰਿ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਰੂਪ। ਹਰਿ=ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਹਰਿ=ਰਾਹ।

੬੯. ਬਾਲ=ਲੜਕੀ ਰੋ ਪਈ ਹੈ। ੭੧. ਪਾਵਕ=ਅੱਗ ਵਰਗੇ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਛੇ ਪੁਤਰ। ਪਾਥਰ=ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹਨ । ਦਾਮਨ=ਬਿਜਲੀ ਬਣ ਕੇ ਚਮਕੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ। ੭੨. ਪਾਤ=ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਜ ਜੋ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਛੰਦ ਬੰਦ=ਵਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਵੰਦ=ਇਸਦੇ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਛੁਡਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬਾਰਾ=ਲੜਕੀ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਉਡ ਗਈ।

੭੭. ਹੁਨੀਆਂ=ਲੋਰੀਆਂ। ਜੀ ਨੂੰ ਬਦਲਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਮਾਨੋ ਪੰਛੀ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੮੦. ਬਕੀ=ਪੂਤਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਜੋ ਬਕ ਦੈਂਤ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ। ੮੧. ਬਰਮਾ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਜਾਇ ਸਾਰੇ ਅਜ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੀ। ੮੨. ਲਪਟੋ=ਲੰਪ। ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ। ਸੱਚ ਮੰਨੋ। ਤਾ ਹਨ=ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੀ। ੪੮. ਕਾਰਜ=ਸੁਰਮਾ। ਸਿੰਗਰਫ ਦੀ ਬਿੰਦੀ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਬਾਸ=ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਵਾਸਨਾ ਵੱਸਦੀ ਹੈ।

੮੭. ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਖਿਚ ਲਏ ਜੀ ਨੂੰ ਦਗੜੀ ਤਨ ਨੂੰ ਤੂੰਬੀ ਲਾਕੇ, ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

੮੯. ਪੁਖਰਾ=ਛਪੜ ਪੋਖਰ। ਡੰਡ=ਦੋਵੇਂ ਬਾਤਾਂ। ਦੁਕੂਲ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ। ਬਾਰ=ਵਾਲ। ਸਿਬਾਲ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਾਲਾ। ਸੇਪ=ਬੋਦੀ ਸਿਰ ਦੇ ਖਿਲਰੇ ਵਾਲ ਝਾਟਾ ਖਡੂਆ=ਖੱਡੇ। ਬਿਬ=ਦੋ। ਮਲੂਆ=ਗਲੇ ਮਘੋਰੇ। ਨਲੂਆ=ਨਾਲੇ ਵਾਂਗ ਮੂੰਹ ਹੋ ਗਿਆ। ੯੨. ਬਾਸ=ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਫੈਲ ਗਈ ਵੇਖੀ ਆਕੇ।

੯੪. ਗਰਗ=ਕੁਲ ਦਾ ਪ੍ਰੋਹਤ। ੯੫. ਨਾਮ ਕਰਣ=ਸੰਸਕਾਰ ਭਾਵ ਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿਓ। ੯੭. ਪਲੋਟੈ=ਪਰਸੇ ਭਾਵ ਛੁਹਕੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ।

੯੯. ਕਟੈ=ਲੱਕ ਨਾਲ ਧੋਤੀ ਬੱਧੀ। ੧੦੦. ਮਾਨਸ=ਮਨ। ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਸਰਜੀ=ਦੁਨੀਆਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਦਰਜੀ=ਪ੍ਰੋਹਤ ਨੇ ਹੰਕਾਰ ਮਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੀਕੂੰ ਦਰਜੀ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੧੦੧. ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਅੰਨ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਜੂਠਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੦੩. ਜਮੀਨ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ੧੦੪. ਮੰਮਾ ਚੁੰਘਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਪੈਰ ਨਾਲ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਘੁਟ ਕੇ ਦੱਬਿਆ। ਤੇਲ ਘਿਓ ਜੋ ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਮੀਨ ਨੇ ਤੇਲ ਡੋਲਕੇ ਗ਼ਮ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੦੫. ਬਾਰਨ=ਬਾਲਕਾਂ ਭਾਵ ਸਿਆਣਿਆਂ ੨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ।

੧੦੯. ਚੱਟਾ=ਦੈਂਤ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਛੰਡਿਆ। ਫੱਟਾ=ਜਖਮੀ ਕੀਤਾ। ਤੁਗ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ। ਰੁੰਡ=ਧੜ। ਡਾਰ=ਟਾਹਣੀ।

੧੧੩. ਬਿਸਨ ਮਯਾ=ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੋ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ।

੧੧੪. ਘੁੰਟੂਆਂ=ਗੋਡਿਆਂ ਨਾਲ। ਲਾਲਨ=ਲਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ। ਖਾਲ=ਨਿਸਾਨ। ਧੇਨ=ਗਊਆਂ। ਦੁਤ ਰੰਗੀ=ਬਿਜਲੀ। ਤਾਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ। ੧੧੫. ਗਡੀ ਹਰਿ=ਰੇੜ੍ਹਾ, ਗੱਡਾ। ਆਸੂਨ=ਵੇਹੜਾ। ਪਯ=ਦੁਧ। ੧੧੮. ਨਗ=ਨੌਂਹ। ੧੨੦. ਪੇਲਤ=ਲੇਟਣੀਆਂ। ਰੇਲਤ=ਧੱਕਣਾ। ਹੁੰਡੂਆ=ਭੇਡੂ। ੧੨੪. ਪਤਨੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ। ਪਤਿ=ਰਾਜੇ ਦੀ। ਜਸੋਧਾਂ। ਚੋਰ=ਚੁਰਾਕੇ। ਊਖਲ=ਉਖਲ। ਮਨਹਾ=ਮਨ੍ਹਾ। ਲੰਗਰ=ਭੈੜੀਆਂ ਗਾਲਾਂ। ੧੨੭. ਧੱਪਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ੧੨੯. ਮਨਕ=ਮਣ ਭਰ ਮੈਥੋਂ ਆਕੇ ਲੈ ਲਓ। ੧੩੦. ਤੇਰਾ ਮੋਹਨ ਜੀਊਂਦਾ ਰਹੇ। ਕ੍ਰੋਹ=ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀਆਂ। ੧੩੩. ਸਿੰਧ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਧਰਾ ਧਰ=ਪਰਬਤ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਰ=ਸੱਪਾਂਦਾ ਲੋਕ। ਚੱਛਨ=ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ।

੧੪੬. ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਟਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਲਏ ਹਨ।

੧੪੯. ਬੂਢਨ=ਬੁਢਿਆਂ ਗੁਆਲਿਆਂ ਨੇ। ਭਾਵਨ=ਉਪੱਦ੍ਰ ਭਾਰੇ।

੧੫੩. ਪਹਾੜ ਦੀ ਧੀ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਨੋ ਜਸੋਧਾ ਹੈ, ਚਿਟਾ ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਮਾਂ ਜਸੋਧਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੀਲੀ ਮਣੀ ਹੈ।

੧੫੬. ਮਾਤ=ਪਿਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਾਂ ਪੀਪੀਆਂ। ਤਾਟਤ=ਤਾੜਨਾ ਘੂਰਨਾ।

੧੫੭. ਦੈਂਤ=ਜੋ ਕੰਸ ਦਾ ਘੱਲਿਆ ਵੱਛਾ ਬਣਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੁਖ ਵਾਂਗ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁਟਿਆ। ੧੫੮. ਡਹੀ=ਰੁਕ ਗਈ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ। ਬਹੀ=ਰੁੜ ਗਈ ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋਈ। ੧੫੯. ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ। ਹਨਿ=ਛਲ ਨਾਲ ਮਾਰੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਸ ਨੇ ਬਕ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ। ੧੬੦. ਖਾਰੀ=ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਵੱਛੇ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ਸਨ। ਅਚੈ=ਪੀਣਾ। ਲੀਲ=ਨਿਗਲ ਲਏ। ਬਗਲਾ ਬਣਕੇ। ਜੋਰ ਗੁਜਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਇਕ ਬਚ ਗਏ। ੧੬੧. ਜਾਲ=ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਦੈਂਤ ਦਾ ਗਲ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ। ਮੁਕਤ ਠਾਨਤ=ਛਡ ਦਿਤਾ। ੧੬੨. ਜੀਕੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਦੀ ਜੋਤ ਰੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਈਕੂ ਇਸ ਦੀ ਜੋਤ ਰੁਲ ਗਈ।

੧੬੩. ਸਿੰਧ ਸੁਤਾ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ ਧੀ, ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪਤੀ ਬਿਸਨ ਭਗਵਾਨ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੀ। ਚਵਰਾਯੋ=ਚੌੜਾ ਕੀਤਾ। ਜੀਕੂੰ ਲੰਮੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਚੀਰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ੧੬੬. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਸਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੧੬੭. ਮੋਰ ਦਾ ਖੰਭ ਭਾਵ ਮੋਰਮੁਕਟ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਤਨੈ=ਮੂੰਹ। ਜਾਪੀ=ਜਪਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ। ਖੋਸ=ਟੰਗੇ ਹਨ ਫੂਲਾਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਸਿਰ ਵਿਚ। ਧਰਨੀ=ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਥਾਪ ਰੱਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ ਪਾਸ ਖੜੋਤਾ ਹੈ। ੧੬੯. ਪੰਨਗ=ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਦਾ ਰੂਪ ਧਰਕੇ। ਬਾਵੈ=ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਟੱਡਕੇ ਰੱਖੇ। ਜਾਂ ਇਹ ਦੈਂਤ ਆਪਣਾ ਜੀਅ ਗਵਾ ਆਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ੧੭੨.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸਾਰੇ ਬਾਲ ਦੈਂਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਪੇ ਹੀ ਵੜ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਸ ਦੈਂਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਜੇ ਮੂੰਹ ਖੁਲਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਮੂਰ=ਬੂਟੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਜੀਉਣ ਦੀ।

੧੭੩. ਦੈਂਤ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ ਐਨੀ ਮਿੱਝ ਵਗ ਤੁਰੀ ਮਾਨੋ ਸੌਦਾਗਰ ਦਾ ਘਿਓ ਦਾ ਘੜਾ ਟੁਟ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਘਿਓ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ।

੧੭੫. ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਥਾਣੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਅੜੀ ਜੋੜਕੇ=ਜਿਦ ਨਾਲ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਰਾਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਮਾਨੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਲਹੂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਮੜ ਉਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਰੰਗੇ ਕਪੜੇ ਪਾਕੇ ਖੜੋਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਉਪਮਾ ਹੈ। ਮਾਨੋ ਮੁੰਡੇ ਇੱਟਾਂ ਢੋਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁੜਕੋ ਮੁੜਕਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਵੀ ਗੜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਗੜੀ=ਸਿਰ ਰੂਪ ਗੜੀ ਹੈ।

੧੭੬. ਪ੍ਰਵਾਰ=ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਖੋਸ=ਟੰਗੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਸੋਟੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਛਿੱਟਾਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਮ=ਖੱਬੇ ਹਥ ਨਾਲ ਰੋਟੀਆਂ

ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਤਿਲੈ=ਚਾਲ ਨਾਲ ਭਾਵ ਹਥ ਨੂੰ ਹਲਾਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਅੰਨ। ੧੮੭. ਠਗਾਇ=ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਪਣੇ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਕ=ਭਾਵ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਨ ਰਹੀ। ਕੁਟੀ=ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਵੱਛੇ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਲੁਕਾ ਲਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ। ਕਰੈ=ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗੇ। ਕਰਤਾਰੇ=ਡੱਕ ਦਿਤੇ, ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗੁਫਾ ਵਿਚ। ੧੮੮. ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਨਵੇਂ ਵੱਛੇ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਬਣਾ ਲਏ ਇਸ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਏ ਗੱਲ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ।

੧੯੦. ਗੋਦ=ਗੋਦੀ ਵਿਚ, ਵਰੀ=ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਗਾਂ ਦੌੜੀ। ਬ੍ਰਿਜ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੧੯੧. ਗੱਛੈ=ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੱਛੈ=ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਪਸ਼ੂ ਬੇ ਸਮਝ ਹਨ ਅਸੀਂ ਮਗਰ ਭੱਜਦੇ ਖਪ ਗਏ ਹਾਂ।

੧੯੩ ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵੱਛੇ। ਫਰੇਬ=ਛਲ ਕੀਤਾ ਹੈ [ਮਾਨੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ] ਜੋ ਗੁੱਸਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਰ=ਇਹ ਅੱਗ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਸੀਤਲ ਪਾਣੀ ਮੇਹ ਦਾ ਤਰੌਂਕਿਆ ਹੈ।

੧੯੪. ਗਰੂਏ=ਸਹਿਜੇ੨ ਘਰ ਨੂੰ ਗਏ। ਚੌਂਕ=ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਜਾਂ ਦੇਵ=ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਮਮਤਾ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ=ਛਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਗਾਈਆਂ ਜੋ ਵੱਛਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

੧੯੫. ਪਾਇਨ=ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ ਬ੍ਰਹਮਾ। ਆਨੰਦ ਦੁੰਦਭ=ਬਸਦੇਵ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਬਸਦੇਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ। ੧੯੬. ਅਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਵਿਹੁ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵ ਜੋ ਭੁਲ ਕਰਕੇ, ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਆਖਣ ਪਰ ਸਾਰੇ ਵਛੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਲਿਆ ਦਿਤੇ।

੧੯੭. ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨ ਸਮਝੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ੧ ਸਾਲ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਏਹੋ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅਸੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ੨ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਬਹੁਤਾ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲਕੇ ਖਾਂਦੇ ਗਏ ਹਾਂ। ੧੯੨. ਸਾਰੇ ਮਸ਼ਾਹੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਂਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਾਂਗੇ।

੧੯੩. ਸਰਮਾ=ਕੰਮੀਆਂ ਬਰੇਤਨ=ਰੇਤੇ ਵਿਚ। ੧੯੪. ਸਰ=ਤਾਲ ਵਡੇ ਭਾਰੇ ਅਥਾਹ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ। ਜਮੀਨ ਮਾਨੋਂ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਬੜੇ ਰੁਖ ਉਗੇ ਹਨ ਇਹ ਮਾਨੋ ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੀਕੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਵਾਲ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੧੯੫. ਤਰੇਤੁਰ=ਹੇਠਾਂ। ਐਂਡਾ=ਅਕੜਾਕੇ ਜਾਂ ਵਿੰਗਾ ਕਰਕੇ। ਖੱਗ=ਆਮ ਜਨੌਰ ਸਾਰੇ ਹਰਿ ਜੱਛ=ਸ਼ੇਰ (ਆਦਕ ਡਰੌਣੇ ਸਾਰੇ ਜਨੌਰ) ਘਰਨਾ=ਬਨ ਦਾ ਝੋਟਾ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਜਨੌਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੋਰਾਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਡਾ=ਜੜ ਜਨੌਰ ਭਾਵ ਮੂਰਖ ਦੀ। ਪੈਂਡਾ=ਰਸਤਾ ਭਾਵ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਉਸਤਾਦ ਹੈ।

੧੯੬. ਆਨਨ=ਮੂੰਹ। ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਕੇ ਜਮੀਨ ਬੜੀ ਲੋਭ ਵਾਲੀ ਹੋਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ੨ ਫਲ ਫੁਲ ਹਨ, ਇਹ ਉਸਨੇ ਵੱਡੀ ਰਾਣੀ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਬਣਾ। ਪ੍ਰਤਮਾ=ਤਸਵੀਰ। ਭਾਨੀ=ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

੧੯੭. ਕਰੂਆ=ਨਿੱਕੀਆਂ ੨ ਕਰੂੰਮਲੀਆਂ। ਮਧੁ ਰੇਦ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ। ਦਾਖਾਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਸਭਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਹਨ। ਰੱਛੇ=ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਭੱਛੇ=ਖਾਓ ਰੋਜ ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ। ੯੮. ਫੀਕੇ=ਫਿੱਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿੱਠੇ ਹਨ। ਨਭੇ=ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

੧੯੯. ਸਰ=ਵੱਡੇ ਤਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤੇ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਤੋਂ। ਫਰ=ਫਲ। ਧਰ=ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟੇ। ਦੈਂਤ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਮਾਰੇ। ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਸੁੱਟਿਆ। ੨੦੦. ਧੁਜਨੀ=ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਦੈਂਤ ਦੀ। ਚਤਰੰਗ=ਚਾਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਜੋ ਗਊਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਗਾਹ ੨ ਕੇ ਸੁੱਟੀ। ਖਲ=ਤੂੜੀ। ੨੦੧. ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਗੋਪਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜੋ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਨ ਇਹ ਮਾਨੋ ਗੋਪ ਘੌੜੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਛਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ੨੦੨. ਚੁਟੀਆ=ਬੋਦੀ ਭਾਵ ਬੋਦਾ ਭਾਵ ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ ਜ੍ਞਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ੨੦੩. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਕੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਸੁੱਤਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਣ ਲੱਗੀ। ਤਰਨੇ=ਸੂਰਜ ਬੰਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸਤੇ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਤਾਲ ਲਖੋ=ਵੇਖਿਆ। ਰਾਜਾ ਸੋਚਨ ਲੱਗਾ ਜੇਹੜਾ ਕੋਈ ਜਨੌਰ ਏਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਵੇਗਾ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਜਦ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਆਇਆ ਉਸਦੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੈ=ਡਰੌਣੀ ਜਹੀ ਪਈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਸਰਵਨ ਨੇ ਹਾਇ ਆਖਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੇ ਰਾਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਹ ਫੇਰ ਸੁਣੀ। ਦੌੜਕੇ ਆਇਆ, ਤੇ ਸਰਵਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਜਾਹ। ਹਰਿ=ਪਾਣੀ ਲੈਕੇ ਰਾਜਾ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸ੍ਰਾਪ ਲੈਕੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਵੱਡੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

੨੦੪. ਰਵਿ=ਸੂਰਜ ਦਿਨ ਦੀ ਦੁਪੈਹਰ ਵਾਲਾ। ਕਾਹੀ=ਕਾਲੀ ਨਾਗ। ਹਰਿ=ਸੱਪ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ। ੨੦੮. ਕਦੰ ਮਹਿ=ਕਦੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ। ਸਤ=੭ ਮਨੁਖਾਂ ਜਿੱਡਾ ਉਚਾ। ੨੦੯. ਠੋਕਤ=ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟਦੀਆਂ। ਡਾਟੇ=ਤਾੜਦਾ ਹੈ ਘੂਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨ ਕਰੋ। ੨੧੦. ਪੰਨਗ=ਵੱਡਾ ਸੱਪ। ਧਨਪਾਤ੍ਰ=ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ। ਧਮੀਆਂ=ਖੱਲ, ਧੌਂਕਣੀ ਜੀਕੂੰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਹਰਿ=ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ। ਸੁਰ=ਅਵਾਜਾ। ਤਾਤੇ=ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਤੱਤਾ। ਸਰ=ਤਾਲ ਦੇ ਕੰਢੇ। ਸਰ ਤੀਰ=ਤਾਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਕੱਢਕੇ ਰੱਖਿਆ।

੨੧੫. ਅੰਜਲ=ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ। ਸਾਡਾ ਦੋਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜ਼ਹਰ ਘੋਲੀ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੁਸੀਂ ਪਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘੋਲ ਦੇਂਦੇ।

੨੧੬. ਅਰਿ=ਸੱਪ ਦੇ ਵੈਰੀ ਗਰੜ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨਕੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ। ੨੧੭. ਨਾਮ=ਗਰੜ ਪਾਸ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਦੇਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਰਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਖੇਗਾ। ਵੱਡਾ ਸੱਪ ਥੱਕਕੇ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਲੰਮਾਂ ਪਿਆ।

੨੧੮. ਪੰਨਗ=ਸੱਪ। ਬਾਰੂ=ਰੇਤ। ਜਾਗਾ=ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਗਣਾ।

੨੧੯. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਲੱਗਕੇ ਫੇਰ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਜੇਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਤਾ ਜਿਨੀ ਜਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਖਕੇ ਗਰੜ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਖੇਗਾ। ਓਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ।

੨੨੦. ਗਰੜ ਧ੍ਵਜ=ਵਿਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਸਨ। ਸ੍ਰਿੰਗ=ਸਿੰਙ ਜੋ ਗਊਆਂ, ਹਰਿ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੰਙਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀ। ੨੨੧. ਮਨੀ=ਮਣੀਆਂ ਮੋਤੀ। ਨਗ ਨਾਗ=ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਨਗਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ। ਤੀਛਨ=ਤੇਜ ਚਾਲ ਵਾਲੇ। ਬਿਰਜੇ=ਫੀਰੋਜੇ। ਪੁਹਕਰ=ਨੀਲੇ ਮੋਤੀ। ਜਰਬਾਫ=ਵਧੀਆ ਕਪੜਾ। ਜੋਰੇ=ਕਠੇ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜੋੜਕੇ। ਪਾਨਨ=ਹਥ। ਬੋਰੇ=ਬੁਕ। ਰੋਕਨ=ਰੋਕ ਜਾ ਨਿਰੋਲ। ਕੰਦਨ=ਸੋਨਾ। ੨੨੨. ਦ੍ਰਿਗ=ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਓ ਇਹ ਗੱਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਆਖੀ ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦੁਖ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ।

੨੨੩. ਪਾਨ=ਪੀ ਗਿਆ। ਹਰਦੋ=ਦਾਵਾ ਅੱਗ ਨੂੰ। ਹਨ=ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਡਰ। ਖਊ=ਨਾਸ ਜਾਂ ਖੌਫ। ਰਉ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੨੨੪. ਸਾਵਰਾ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਗਾਵਰਾ=ਪਿੰਡ। ਦੁਖ ਕਰ=ਔਖਾ ਕੰਮ। ਨਾਵਰਾ=ਨਾਮ ਭਾਵ ਜਸ। ਬਾਵਰਾ=ਬਹੁਰੂਪੀਆ। ੨੨੬. ਮਿਕ=ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਮਿਕ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਆਓ। ਧਨਠੀ=ਮੁਖੀਆ।

੨੨੭. ਕੇਸਵ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਰਾਮ=ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਮੁਖੀਏ ਬਣੇ। ਦੈਂਤ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਲਣ ਲਗਾ। ਜਦੋਂ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਉਤੇ ਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਦੈਂਤ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ। ਮੁਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ।

੨੩੩. ਮੁਨਦੇਵ=ਇਕ ਤਾਰਾ ਜੋ ਅਗਸਤ ਦੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਨੀਰੇ=ਰੁਖ ਹੈ। ਜੀਕੂੰ ਅਧਮੋਇਆ ਸਪ ਵਲ ਖਾਂਦਾ ਤੇ ਭੌਂਦਾ ਹੈ ਇਕੁਰ ਕਾਮ ਜਗੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਘਰ ਤੋਂ ਉਜੜਕੇ ਫਿਰਦੀਆਂ। ੨੩੪. ਗੋਪੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬੰਸਰੀ ਨੇ ਬੜਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਤ ਬਾਨਹੁ=ਜਾਂ ਕਾਮ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ।

੨੩੬. ਖੰਭ ਖਲਾਰ ਕੇ ਜਨੌਰ ਬਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੁੱਠਾ ਵਗ ਪਿਆ। ਤਾਰਕ=ਵੈਰਾਗੀ ਜਿਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

੨੩੭. ਆਨਨ=ਮੂੰਹ ਦੀ ਸੋਭਾ ਤੋਂ ਚੰਨ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ।

੨੩੮. ਅਧਰਾਮੀਆਂ=ਹੋਠਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਭਾਵ ਹੋਠ ਮਿੱਠੇ ਅੰਮਰਤ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਪੰਛੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੂਰਤੀ ਭਾਵ ਸ਼ਕਲ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨ ਲੈ ਲਵੇ ਸਾਡੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਲੈ ਹੀ ਲਈ ਹੈ।

੨੩੯. ਤਾਬ=ਤਾਬਿਆ, ਬਰਾਬਰੀ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਹਾਬ=ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੇ ਫੁਲ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੀ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਰਗਸ=ਚੰਗਾ ਫੁਲ—ਬਰਤਾ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾਈ ਗਿਣਕੇ। ੨੪੦. ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੂੰ ਵਰਨ ਲਈ। ਜਲਜੰ=ਕੌਲ ਲਜਿਆਵਾਨ। ਲਜਿਆ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭੱਜ ਗਏ।

੨੪੧. ਮਾਨੋ ਘਾਹ ਵਿਚ ਫੁਲਵਾੜੀ ਖਿੜੀ ਪਈ ਹੈ।

੨੪੪. ਸਿਤ=ਚਿੱਟਾ ਟਿੱਕਾ ਕੇਸਰ ਦਾ। ਪਚਾਮ੍ਰਿਤ=ਕੜਾਹੀ, ਸੀਰਾ। ਤਾਤ=ਪਿਆਰਾ। ੨੪੫. ਧ੍ਰੂਆ=ਅਸਮਾਨ। ਆਨਨ=ਮੂੰਹ ਛਕਨ=ਸੋਭਾ ਸੁਪਤ=ਭੈਰੋ। ਭਾਵ ਈਕੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ਮੂੰਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦਾ। ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਦਾ, ਭੈਰੋਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਈਕੂੰ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ।

੨੪੬. ਰਾਨਨ=ਰਣ ਭਾਵ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

੨੪੮. ਲਾਲ=ਗੋਪੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

੨੪੯. ਪਾਂਤਨ=ਕਤਾਰਾਂ ਜੋੜਕੇ। ਖਰੀ=ਖੜੋਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨੋ ਰਾਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕੰਮੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹਨ। ਧੁਰ=ਓੜਕ ਤਾਂਈ। ਭਾਵ ਇਸ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਤਕ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਮੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹਨ।

੨੫੦. ਭਾਮਨ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈਆਂ। ੨੬੨.ਟਕਵਾ=ਟਿਕ ਭਾਵ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਟਿਕ ਭਾਵ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਹਥ ਲਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਸੌਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨੬੩. ਆਛਨ ਬਾਲਾ=ਭਲੀਆਂ ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਖ ਦਿਆਂ ਗੀਆਂ ਕਿ ਏਥੇ ਨਾ ਨ੍ਹਾਓ। ਹਾਲਾਂ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ। ੨੭੦. ਭਾਵਨ=ਸੋਭਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਸੇਤ ਹਰੀਆਂ=ਚਿੱਟਾ ਫੁੱਲ, ਕੰਮੀਆਂ। ਮਦਨ=ਕਾਮ ਦੀ ਖੇਡ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਾਰ ਬਣਾਯਾ।

੨੭੧. ਤਨਕੇ=ਖਿੱਚਕੇ ਧਨਖ ਵਾਂਗੂੰ ਭਰਵੱਟੇ ਅੱਖਾਂਦੇ। ਸਉਹੇ=ਸਾਹਮਣੇ ਕਸਮ। ਗਉ ਹੈ=ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ। ੨੭੨. ਤਰ=ਰੁੱਖ ਦੇ ਪਾਸ। ਗਜ=ਹਾਥੀ ਵਰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲੀ। ਬੇਰ=ਅੱਖਾਂ ਬੇਰ ਵਾਂਗ ਗੋਲ ਹਨ। ਮੈਨ=ਕਾਮਨੇ। ਦਾਮੈ=ਬਿਜਲੀ [ਦਾਮਨੀ] ਭਾਵ ਚੰਚਲ ਹਨ। ਅੱਖ ਰਸਾਤੁਰ=ਕਾਮ ਰਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਭੁਖਾਂ ਬਾਜ ਜੀਕੂੰ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਔਂਦਾ ਹੈ।

੨੭੩. ਧੈਨਰ=ਗਊਆਂ। ੨੭੪. ਹਿਰੀਆ=ਹਰਨ ਭਾਵ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ਹੇਰੀ=ਵੇਖੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਨ੍ਹਾਉਂਦੀਆਂ। ਕਿਸਾਰਥ=ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ।

੨੭੫. ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ੨੭੬. ਡੇਰਨ=ਤੁਹਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਆਖਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨੮੦. ਸਰਤਾ=ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਰੁੜ ਪਈਆਂ। ੨੯੩. ਲੱਜਿਆ ਰੂਪ ਬੰਨਣ ਕੌਲ ਫੁਲ ਦੀ ਡੰਡੀ ਵਾਂਗ ਟੁੱਟ ਗਏ। ੨੯੪. ਸਵਾਰੇ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਸਵੇਰੇ।

੨੯੫. ਗਾ ਕੇ=ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ।

੨੯੬. ਚਿਰੀ ਬੋਲੀ।ਕੌਲ। ਗੋਪਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਜਸੋਧਾਂ। ਨਿਜਕਾਨੀ=ਨੇੜੇ।

੨੯੭. ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਕੜੇ=ਵਿਚਾਰੇ ਉਹ ਰਸ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਨਿਚਿੰਤ ਹੋਕੇ ਚੱਖਦਾ ਹੈ। ੨੯੮. ਗਤੀਆਂ=ਮੁਕਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਏਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਗਤ=ਦਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸਤਰਾਂ ਦੀ। ੩੦੨.ਬ੍ਰਿਖਭਾਨ ਦੀ ਧੀ। ਰਾਧਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਰਨੀ ਵਾਂਗ ਦੌੜੀ ਆਈ ਹੈ।

੩੦੫. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਵੇਖੋ ਜਿਸਨੇ ਬਾਲ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਵੇਦ ਪਾਠੀ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਓਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਵਤਾਰ

ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇ ਦਈਏ। ੩੧੧. ਮੋਨ=ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤਨ=ਸਰੀਰ ਦਾ ਜੋਰ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

੩੧੨. ਪਤਨੀ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੱਤ ਸੌ ਤਰਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਬਣੌਣਾ ਤੇ ਜਪ ਤਪ ਕਰਨਾ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦਾ ਮਿਠਾ ਅੰਨ ਠਾਕਰਾਂ ਅਗੇ ਰੱਖਕੇ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਖਾਓ ਜਾਂ ਮਿੱਠੇ ਅੰਨ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ ਕੌੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇਣਾ ਮਿਠਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੩੧੪. ਮਾਰਗ=ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਪਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਸਮਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਸਹੀ ਪਰ ਮਨ ਓਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਸ ਘੱਲ ਦਿਤੇ। ਤੂੜੀ ਦੀ ਕੰਧ ਰੋੜ੍ਹ ਨਦੀ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ੩੧੭. ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਕਾਮ ਨੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ਵੇਚ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਰਾ ਰਸ ਕਾਮ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਿਚੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੩੧੯. ਚਮਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲੋਹ ਦੀ ਸੂਈ ਭੌਂਦੀ ਹੈ। ੩੨੦. ਭੀਖਮ ਮਾਤ=ਗੰਗਾ ਦੇ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩੨੨. ਪੂਰਾ ਜੋਗੀ ਜੀਕੂੰ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦਾ।

੩੨੩. ਚੰਦਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ। ੩੨੪. ਪਤਨੀ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ। ਜਤੀਅ=ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਗਤੀਅ=ਇਉਂ ਓਨਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਮੂੰਹ ਸੀ ਜੀਕੂੰ ਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਲਖਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੋ ਅਗੋਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲ ਮੂੰਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਜੁਵਤੀ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ੩੨੬. ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਕੰਸ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਨ ਦੇਵੇ। ੩੨੯. ਰੋਚਨ=ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕਥਾ ਸੁਣਾਓ।

੩੩੬. ਸਭ ਕੁਛ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਵੈਰੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩੩੮. ਸਾਰਿਆਂ ਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੩੩੯. ਓਹ ਇਕ ਹੈ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਰਾਬਰ ਹੋਕੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ। ੩੪੨. ਝੋਸੋ=ਇਕ ਵਾਰੀ ਝਪਟਾ ਮਾਰਕੇ ਮਾਰ ਸੁਟਾਂਗਾ। ਹਰਸ=ਖੁਸੀ ਨਾਲ। ਪਾਰਥ=ਅਰਜਨ ਦਾ ਪਿਓ ਇੰਦ੍ਰ। ਅਨ=ਆਨ ਮੰਨਕੇ ਇਹ ਥਾਂ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗਾ।

੩੪੩. ਬਾਕੇ=ਬਚਨ ਭਾਵ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ। ਮੁਰਵੀ=ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਧਨਖ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰੱਸੀ-ਪਿਓ ਦੀ ਅਕਲ ਤੀਰ ਰੂਪ ਬਚਨ ਨਾਲ ਵੱਸ ਕੀਤੀ। ਬਿਅਕਲੀ ਈਕੂੰ ਗਈ ਜੀਕੂੰ ਫਸੀ ਚਿੜੀ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਰਦ=ਬਦਲ। ਆਧੀ=ਹਨੇਰੀ।

੩੪੪. ਚਿਤ=ਜੇਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹਰ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਦੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੩੪੫. ਕੁਰਬੇ=ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਲੋਕ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ=ਕੜਾਹ, ਸੀਰਾ।

੩੪੬. ਅਹਾਰ=ਖਾਣਾ। ਬਾਰ=ਬਾਲਕ। ੩੪੯. ਗੋਪਾਂ ਨੇ ਬਾਜ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ (ਕ੍ਰਿਸਨਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ) ਤੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਧੌਣੋ ਫੜ ਲੈਣਾ। ੩੫੦. ਅਘ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਬਿਨਾਂ ਨਘ=ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਪ੍ਰਘ=ਬਜਰ ਜੋ ਬਜਰ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਇੰਦਰ ਹੈ। ਮਘ=ਦਾ ਪਤੀ ਜਰਾਸਿੰਧ। ੩੫੧. ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤਰ ਭੂਮਾਸਰ। ਨੌ ਤੇ ਸਤ=ਸੋਲਾਂ ਹਜਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਬਰਮੰਸ੍ਰਾ=ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੱਢ ਦੀਆਂ ਵੰਙਾਂ। ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕਿਉਂ ਝਗੜਦਾ ਹੈ (ਜਗਤ ਪਤੀ ਨਾਲ)।

੩੫੨. ਤਉਅਨ=ਤਾਏ। ਚਚੇ=ਚਾਚੇ। ੩੫੩. ਕਾਛ=ਲੱਕ ਬੰਨ ਲਏ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਬਣਾਓ ਬਣਾਏ। ਬਾਰ=ਪਾਣੀ, ਚਰੀਆ=ਗਊਆਂ। ਛਿਪ੍ਰ=ਜਲਦੀ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਕੰਮ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਤ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਚਲੇ (ਬਦਲ ਜੋ ਇੰਦਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ) ੩੫੬. ਬਿਸਟ=ਵਰਖਾ। ਦਧਰੀ=ਲਵੇਰੀ, ਸਤ ਦਿਨ ਤੇ ਸਤ ਰਾਤਾਂ। ਬਾਂਝ=ਨ ਲਵੇਰੀ। ਰਾਂਝੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਕੂੰ ਹੀਰ ਵਿਰਲਾਪਦੀ ਹੈ। ੩੫੯. ਅਰਣੋਦਿਤ=ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜੀਕੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਗਿੱਧੜ ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੂੰ ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੩੬੦. ਬਾਹਨ=ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਹਾਥੀ ਜਿਸ ਦੀ। ਪੱਬਨ=ਪਰਬਤ। ਪਰ=ਖੰਭ।

੩੬੧. ਜਾਮ=ਅਠ ਪਹਿਰ। ਹੁਤਾਸਨ=ਅੱਗ। (ਪਹਾੜ)ਕਾਠੇ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਠਿਆਂ ਕਰਕੇ। ਤਾਤ=ਪਿਆਰਾ। ਘਾਠੋ=ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਤ੍ਰੀਆ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਕੇ। ੩੬੨. ਤੁਸੀ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੋ। ਜੀਕੂੰ ਨਿਕੇ ਬਾਲ ਖਡੌਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਸਤੀਨ=ਉੱਨ ਦਾ ਝੱਗਾ। ਜਾਡਾ=ਪਾਲਾ।

੩੬੬. ਡਾਨੇ=ਮੂੰਹ ਦੇ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ। ੩੬੭.ਬਸ=ਮਾਰਨਾ। ਰਸ=ਗੁਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲਾਲ ਹੋਇਆ। ਅੱਤਾ=ਬਹੁਤ ਡਰੌਣਾ। ਸੱਤਾ=੭ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ। ਗੋਧਨ=ਰਾਜਿਆਂ। ੩੬੮. ਵੱਡੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪੁਟ ਲਿਆ। ਜਥਾ=ਜੀਕੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪਹਾੜ ਹਥ ਵਿਚ ਸੀ। ਹਥਾ=ਜਿਸ ਦਾ ਹਥ ਹਾਥੀ ਹੈ ਉਸ ਇੰਦਰ ਦੀ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ੩੬੯. ਰਿਪ ਅਰ=ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ। ਸੁਰੰਦ=ਇੰਦਰ। ਵਿਸਾਰਦ=ਸਿਆਣਾ। ਬਾਰਦ=ਬੱਦਲ।

੩੭੧. ਜੀਕੂੰ ਸ਼ੇਰ ਰਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਖੜੋਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਕੂੰ ਜਮ ਜੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਈਕੂੰ ਬਦਲ ਛਪ ਗਏ ਜੀਕੂੰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਉਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਫਾ=ਦੂਰ। ਗਫਾ=ਬੁਰਕੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਧਨਖ ਤੇ ਤੀਰ ਧਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਸਕ੍ਰਦ=ਸਤਕ੍ਰਿਤ=ਇੰਦਰ।

੩੭੩. ਉਪਾਰ=ਪੁਟਿਆ ਪਹਾੜ। ਗਰੂਓ=ਜੋ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਸੀ।

੩੭੪. ਅਭੈ=ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਬੇਰ=ਸਮਾਂ। ਨਭੈ=ਆਕਾਸ।

੩੭੫. ਓੜਲ=ਜੇਹੜਾ ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੩੭੬. ਰਕਸੀ=ਰਾਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਬਿਅਰਥੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਭਾਵ ਦੈਂਤ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਆਪ ਸਾਂਭੀਆ। ਅਹੱਲਿਆਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਧਰੀ=ਧਰਤੀ ਬਚਾ

ਲਈ। ੩੭੭. ਪ੍ਰਤਨਾ=ਸੈਨਾ। ਸੁਤ ਕੌਲ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਕਲੀ=ਕਲਜੁਗ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਿਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਮੰਨਣ। ੩੭੮. ਗਰੂਓ=ਭਾਰਾ। "ਇੰਦਰ" ਰਘਵਾ=ਰਾਮ। ਲਘਵਾ=ਛੋਟਾ। ਅਘਵਾ=ਪਾਪ। ੩੭੯. ਬਟੇ=ਵੰਡ ਦਿਤੇ। ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਲਟ=ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੩੮੦. ਪਠੀ=ਘੱਲੀ ਹੋਈ। ਛਠੀ=ਅਜੇ ਛੇ ਦਿਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜੰਮਿਆਂ ਹੋਏ ਸੀ। ਮਾਠੀ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਠੰਢੀ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ।

੩੮੧. ਗਢੈ=ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵੱਸ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਡੈ=ਕੌਣ ਇਸ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਅਗੇ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਅੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਡੈ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਹੀ ਜੜਿਆ ਭਾਵ ਵੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਛਲਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩੮੨. ਕਾਡੇ=ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ। ੩੮੩. ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੰਦ੍ਰ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਫੌਜ (ਬਦਲ) ਸਾਜ ਬਣਾਕੇ ਅਣੇ=ਲਿਆਇਆ। ਵੱਡਾ ਸੂਰਮਾ ਦਲ ਲੈਕੇ ਖੜੋਤਾ। ਬਹੁਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ। ੩੮੫. ਵਰਤ ਧਾਰੀ ਸੂਰਮਾ ਹੈ। ਹਤ=ਮਾਰੀ ਹੈ ਫੌਜ। ਰਤੀ=ਥੋੜੀ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨ ਰਹੀ। ਜੀਕੂੰ ਜਤੀ ਆਦਮੀ ਮੋਹ ਤੇ ਗੁਸੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩੮੭. ਬਸਾਂਦਾ=ਵੱਸ। ਬਾਂਦਾ=ਦਾਸ। ਮਘਵਾ=ਇੰਦ੍ਰ ਖਿਸਾਂਦਾ=ਸ਼ੋਕ ਸ਼ਰਮ ਖਾਂਦਾ। ੩੮੮. ਅਨੀ=ਫੌਜ, ਈਕੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਇੰਦ੍ਰ ਗਿਅ ਜੀਨੂੰ ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰੋ ਮਣੀ ਖੋਹ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ੋਕ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩੯੦. ਦਫਾ=ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਵ ਇਕ ਦਿਨਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਖਫਾ=ਗੁਫਾ ਭਾਵ ਪਹਾੜ ਦੀ ਖੁੰਦਰ। ਜਫਾ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਬਣਾਇਆਂ ਬਿਗੈਰ ਸਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬਣਾ ਲਏ। ਸਫਾ=ਸਭ ਭਾਵ ਟੋਲਾ ਗੋਪਾ ਦਾ ਬਣਾਇਆ। ੩੯੯. ਜੀਕੂੰ ਅੱਗ ਧੂੰਏ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਈਕੂੰ ਹੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੋਕੇ ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਬੈਠਾ ਹੈ।

੪੦੪ ਧੈਨ=ਕਾਮ ਧੈਨ ਗਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੋਲ ਆਈ। ਇੰਕਰ=ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਵੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ) ਭਾਈ=ਉਹ ਉਪਮਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਂਦੀ ਹੈ। ੪੦੯. ਹਰਿਤਾਤ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਪਿਤਾ। ਗਜ=ਵਰਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਗੁਸਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਨੰਦ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਬਰਨੰ=ਵਰਨ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਗਾਜੇ=ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਗੱਜ ਦਾ ਹੈ ਵਰਨ ਦਾ ਸਪਾਹੀ। ਇਸ ਸਪਾਹੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਵਰਨ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।

੪੧੧. ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਰਥ=ਜੁਧ। ਰਮੈ=ਮਿਲ ਭਾਵ ਜੇ ਕਿਤੇ ਰਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

੪੧੨. ਬਹਿਰੋ=ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਹ ਦੁਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਧੀਰਜ ਕਰ ਲਈ। ੪੧੩. ਅਜਨੇ=ਅਨਜਾਣ ਪੁਣੇ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਨੌਕਰਾਂ ਭੁਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਨਯੋ=ਲਿਆਂਦਾ। ਵਰਨ ਨੇ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ।

੪੧੭. ਬਾਰੇ=ਬਾਲਕ ਭਾਵ ਪੁਤਰ ਕਰਕੇ ਨ ਸਮਝੋ।

੪੧੮. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਰਸ, ਗੋਪ ਲੋਹਾ, ਸੋਨਾ ਕੀ ਹੈਂ ਜੋ ਗੋਪਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ੪੧੯. ਇਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਥਾਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਕ੍ਰ ਨੇ ਵੇਖੀ ਹੈ। ੪੨੦. ਓਥੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਵੇਖੀਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੀ ਖਲੋਤਾ ਦੀਹਦਾ ਹੈ। ਗੋਰਸ=ਮੱਖਣ। ਕਰਤਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਰਮੀ=ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ। ੪੪੧. ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਏ। ਇਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਮ ਦੂਰ ਕਰੀਏ। ੪੪੨. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਝਿਮਣੀਆਂ ਦੀ ਕੋਰਨ=ਨਜ਼ਰ ਰੂਪ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਟਟੀਆ=ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਅੰਬਵਾ=ਕੇਸਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ। ਪੀਲਾ ਕਪੜਾ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਮੋਹਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੪੪੩. ਭਿਲਰਾ=ਭੁਲੇਖਾ। ਡਰ ਪਾਕੇ।

੪੪੫. ਪਾਟ ਪੱਟ। ਪ੍ਰਤੰਗ=ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਅੰਗ ਹਨ।

੪੪੭. ਤਰ=ਰੁਖ ਹੇਠਾਂ। ਛਕੀ=ਸੋਭਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਯਾ=ਲੱਜਿਆ। ਬਕੀ=ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂ ਅਸੀ ਬਗਲੀਆਂ ਹਾਂ। ਜਕੀ=ਕਮਲੀ।

੪੫੦. ਤ੍ਰਾਘੀ=ਇੱਛਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਨਾਖ=ਲੰਘਦੇ ਭਾਵ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਠਿਆਂ ਉਤੋਂ ਟੱਪ ਕੇ ਲੰਘੀਆਂ। ਜੋਗੀ ਜੀਕੂੰ ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਬਾਘੀ=ਥੰਮ ਪਾਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਕਾਮੀ। ਬਹਾਘੀ=ਵਹਿ ਭਾਵ ਰੁੜ੍ਹ ਪਈਆਂ ਹਨ ਲੱਜਿਆ ਸੁਟ ਕੇ। ੪੫੧. ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਿਆ। ਗਹਿਣੇ ਕਪੜੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਇਕ ਰੰਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੰਗਾਂ ਲਾਹਕੇ। ੪੫੨. ਮਾਚੀ=ਮਸਤ ਹੋਈਆਂ। ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਚੂਨੀਆਂ ਚੁਣ ੨ ਕੇ ਜੜਿਆ ਹੈ। ੪੫੩. ਮਾਛੀ= ਮੱਛੀ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ। ਕਾਛੀ=ਬਣਾਉ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਨਟੀ=ਨਾਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਆਛੀ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ੪੫੪. ਕਾਮ ਦੇ ਪੁਤਰ ਵਰਗੇ ਸਾਜ। ਬਹੁਤ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹਨ।

੪੫੬. ਸਸਾਨਨ=ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਹੈ। ੪੫੮. ਠਗਨੀ=ਮੁਰਲੀ ਠਗਣੀ ਹੈ। ਲੱਜਿਆ ਰੂਪ ਵੇਲ ਛੇਤੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ੪੫੯.ਨਾਠੀ=ਦੌੜ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਗਾਠੀ=ਗੰਢ। ਈਕੂ ਮਨ ਚੁਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜੀਕੂ ਖਰਵੇ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਚਰਨਾਠੀ ਘਸਕੇ ਬਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੪੬੦. ਲਡੇ=ਸਾੜ ਘੱਤੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਪ। ਕਾਹਲਾ ਹੋਕੇ ਮਨ ਇਕਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੱਡਿਆ ਭਾਵ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਅਭਾਗੇ ਹਨ।

੪੬੧. ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੂੰਹ ਸਾਗਰਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੇ ਮਿਠੇ ਮੋਤੀ ਬਚਨ ਕੱਢਦਾਹੈ।

੪੬੨. ਘਾਤ=ਦਾਉ ਬਣਿਆਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਣੀ ਖਣੀ ਭਾਵ ਨੀਚ ਜਾਤੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡਾਂਗਾ। ਸੱਪ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ।

੪੬੮. ਸਾਫੀ=ਸਾਫ ਜਬਾਬ। ਮਾਰਿਆਂ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਾਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਲਾਫੀ=ਲਫਾਫੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪੋਲੀਆਂ ਭਾਵ ਵਾਧੂ ਗੱਲਾਂ। ੪੬੯. ਬ੍ਰਣ=ਜ਼ਖਮ ਉਤੇ ਲੂਣ ਪਾਇਆ ਹੈ। ੪੭੦. ਛੋਭੈ==ਗੁਸਾ।

੪੭੧. ਅਮੀ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਬੋਲਾ। ਗਮੀ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮਨ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦਾ

ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੇਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਹਮੀ=ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵ ਰਲ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਕ ਗਈ ਹੈ। ਛਮੀ=ਕਾਮ ਦੀ ਪੀੜਾ ਸਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। (ਗੋਪੀ ਵਾਕ ਹੈ)।

੪੭੨. ਜਹੇ=ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢੀਆਂ ਕੀਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੋਪੀਆਂ ਠੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਹੈ।

੪੭੬. ਸਮਸਨ=ਬੀਨ ਦੇ ਵਜੰਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੱਪਣੀਆਂ ਦੌੜੀਆਂ। ੪੭੭. ਉਝੀੜਾ=ਵੱਖੋ ਵਖ। ਮਾਰਗ ਰਸਤਾ।

੪੭੯. ਜਾਤ੍ਰ=ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਸਦੇ ਪਾਸ ਸਾਰਾ ਜੱਗ) ਧਰ ਮਾਤ੍ਰ=ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਇਆ। ਜੋ ਸਭ ਜੀਆਂ ਦਾ ਬਲ ਤੇ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਛਾਤ੍ਰ=ਵਰਿਆਮਤਾ। ਨਾਤ੍ਰ=ਨਾਤਾ ਭਾਵ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ। ੪੮੦. ਖੇ=ਅਸਮਾਨ। ਜੀਕੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ੪੮੧. ਛੁਟ ਗੀ=ਭੁਲ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਿਰੀ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਪਛੌਰੀ=ਚੁੰਨੀਆਂ। ਕੌਰੀ=ਜੱਫੀਆਂ।

੪੮੩. ਭੋਲਸਿਰੀ=ਫੁਲਾਂ ਵਾਲੀ ਵੇਲ ਹੈ। ਬਾਹ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਰਨੇ।

੪੮੪. ਗਹੇ=ਇਕ ਗੋਪੀ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਮਝਕੇ ਫੜ ਹੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

੪੮੬. ਬਨ ਭ੍ਰਾਤ=ਹੇ ਭਰਾ ਜੰਗਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਹੈ।

੪੮੭. ਸੇਵਕ=ਦਾਸ ਨੇ ਲੰਕਾ ਸਾੜੀ ਸੀ। ਵਾਸਰ=ਕੌਲ ਫੁਲ।

੪੮੮. ਜੋ ਫੁਲ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਪਾਪ ਜਾਂ ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਵੇਖਕੇ ਜੋ ਅਦੀਨ=ਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਆਖ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਸ ਅਨਡਿੱਠ ਨਜਰ ਦਾ ਜੋ ਫਲ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤਿਥ=ਗਰੀਬ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਜੀਅ ਬਚੌਣ ਦਾ ਦਾਨ ਲੈ ਲਵੇਗਾ ਜੋ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਬਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ੪੯੦. ਪਾਰਥ ਸੂਤ=ਅਰਜਨ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਿਥੇ ਗਿਆ। ਮਾਨੋਂ ਚਕਵੀਆਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਰਲਾ ਪਾਸਾ ਵੇਖਕੇ ਭੱਜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਈ ਕੂੰ ਗੋਪੀ। ੪੯੧. ਇਕ ਗੋਪੀਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਗੋਪੀਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਈਆਂ। ਜੀਕੂੰ ਮਾਸ ਦੀ ਤਰੀ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣੀਆਂ ਭੁਲਕੇ ਰੋੜਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ੨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ੪੯੩. ਅਗਨ ਭਾਵ=ਵਿਛੋੜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ। ਸੰਜੋਗ=ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ। ਗੋਪੀਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

੪੯੪.ਅਰੋਚਕ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਚਭੂ ਆਤਮ=ਮਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਅੰਗ ਬੁਝਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

੪੯੭. ਗਿਰਬਾਨ=ਤੀਰ। ੪੯੮. ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਨਾਲ ਜੁਧ ਕਰਕੇ ਬਹਾਦਰ ਗੋਪੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ੫੦੦. ਪਪੀਹਾ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਤੇ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਜੀਕੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੫੦੧. ਗਲ ਵਿਚ ਉਹ ਮਨੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ। ੫੦੪. ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਵਰਗੀ ਤੋਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸਊਰੈ=ਆਦਮੀ ਮੋਹਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੫੦੫. ਗਿਰਦਾ=ਚਾਰ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਤਿਸਟੱਆ=ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖੜੋ ਗਈਆਂ। ਤੀਰ=ਪਾਸ। ਤਰੱਯਾ=ਤਾਰੀਆਂ।

੫੦੬. ਬਾਰਨ=ਔਰਤਾਂ। ਚਸਕਾਰਨ=ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਸੁਆਦ ਚਖਣ ਵਾਲੀਆਂ।

੫੦੮. ਬਿਰੀਆਂ=ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ। ਭੌਰ=ਭੌਰੇ ਭਾਵ ਉਡ ਗਏ ਸੀ।

੫੦੯. ਉਤਮ ਆਦਮੀ=ਇਹ ਨ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਧਮ ਆਦਮੀ=ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਮ ਆਦਮੀ=ਇਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇਹੜਾ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਨਿਕੰਮਾ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਨ।

੫੧੦. ਪਿਆਰ ਪਾਕੇ ਫਰੇਬ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ। ਦੋ ਆਦਮੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਆਕੇ ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਚੁਰਾਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। (ਇਹ ਇਕ ਬਣੌਟੀ ਬਾਤ ਬਣਾਕੇ ਗੋਪੀਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੁਣਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਬਟਾ=ਰਾਹ ਮਾਰ ਡਾਕੂ। ਆਵਤ=ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ੫੧੨. ਜੇਹੜਾ ਹਾਸ ਗੁਜਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਤੇ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ੫੧੫. ਸਿਰ ਪਾਵ=ਰਸ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦਿਓ ਭਾਵ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ। ੫੧੭. ਸੁਆਦ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਘਾਹ ਵਾਂਗ ਸੜ ਗਏ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ੫੧੮. ਗਾਮਨ=ਤੁਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖੀ ਹੈ। (ਇਹਨਾਂ ਗੁਜਰੀਆਂ) ਸੁਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੱਚਣਾ ਟੱਪਣਾ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਓਥੋਂ ਹੀ ਇਹ ਗੁਜਰੀਆਂ ਸਿਖ ਗਈਆਂ ਹਨ (ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ) ਕਿਤੋਂ=ਕਿਥੋਂ ਸਿਖਿਆ ਹੈ।

੫੧੯. ਮਗ=ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਵੈਰੀ ਵੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

੫੨੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗੌਣ ਸੁਣਕੇ ਹਰਨ ਹਰਨੀਆਂ ਬਣ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ੫੨੨. ਭਾਵਨ=ਹਾਵ ਭਾਵ, ਭਾਵ ਰਸ ਦੇ ਸੁਆਦ ਤੇ ਨਖਰੇ। ਮਨ ਭਾਵਨ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਨੀਕਨਿ=ਸੁੰਦਰ ਥਾਂ।

੫੨੫. ਨਿਛਤ੍ਰ=ਤਾਰੇ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡਕੇ। ਸੁਰ=ਦੇਵਤੇ। ਬਧੂ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ। ੫੨੬. ਮਚਿਓ=ਚਮਕਿਆ ਹੈ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ। ਚਚਿਓ=ਖਪ ਗਿਆ। ਕਰੋੜ ਜੁਗ ਗੁਜਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਮਣੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਸਿਆਣਪਾਂ ਸਿਖਿਆ ਆਦਿਕ।

੫੨੭. ਕਲੋਲੈ=ਹਾਸਾ ਨਿਚੋਲੈ=ਨਿਚੋੜਦੀਆਂ ਭਾਵ ਲੈਂਦੀਆਂ।

੫੨੮. ਕਮ=ਘਟ। ਅਭ੍ਰਨ=ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ।

੫੩੧. ਤਾਰਨ=ਤੌੜੀਆਂ। ਕਿੰਕਨ=ਹਥਾਂ ਦੇ ਛਣਕਣੇ।

੫੩੨. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਤਾਕਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਗਰ ਨ ਦੌੜ ਜਾਣ। ੫੩੩. ਹੁਈਆਂ=ਨਾਲ

ਨਾਲ ਹੋਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਅਕੁਈਆਂ=ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਗਿਰ=ਡਿਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ। ੫੩੪. ਰਮੈ=ਅਨੰਦ ਲਵਾਂ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਮੈ=ਸ਼ੋਕ ਦੂਰ ਕਰਨ। ਤਮੈ=ਤਿਵੇਂ। ਭਾਵ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰਾਤ ਪੈਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਜਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹਟਾਕੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੫੩੫. ਈਕੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਮੁਕਾ ਹੈ ਜੀਕੂੰ ਮੁਣਸੀ ਹਿਸਾਬ ਕਰਕੇ ਲੇਖੇ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ੫੪੭. ਵਾਰਨ=ਜੋਬਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਸਮਾਨ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੫੫੧. ਪਤ੍ਰ=ਘਰ ਵਿਚ ਧਰੇ ਹੋਏ ਪਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਤੁਰ ਚਲੀ ਹੈ।੫੫੮. ਭਿਲਵਾ=ਭੁਲਾਵਾ। ੫੬੧. ਅਖੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਚਖੀਆ=ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ੫੬੩. ਹੇ ਰਾਧਾ ਸਿਰ ਦਾ ਲੀੜਾ ਲਾਹ ਸੁੱਟ। ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਧਾ ਚੰਦ ਨਿਕਲਿਆ।

੫੬੫. ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

੫੬੮. ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਜਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

੫੬੯. ਸਿੰਧ ਰਚੀ=ਲੱਛਮੀ। ਸਚੀ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ। ਗਚੀ=ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮਚੀ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ੫੭੦. ਮਾਂਡ ਬਹੁਤ ਡੰਡੀ ਰੌਲੀ।

੫੭੧. ਸਿੰਧ ਸੁਤਾ=ਰੰਭਾ ਅਪਛਰਾਂ ਜੀਕੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨੱਚਦੀ ਹੈ। ਕਾਛੀ=ਚੰਗੇ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ। ੫੮੩. ਪਛੌਰੀ=ਚੁੰਨੀ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ। ੫੮੪. ਅਰਪੰਚ=ਧਨਖੀ, ਕਮਾਨ। ੫੯੯. ਸੰਦਲ=ਚੰਨਣ ਦਾ ਰੁਖ। ੬੦੫. ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਕਾਮ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ। ੬੦੬. ਸਾਸੋ=ਸਸ। ਮਾਸੋ=ਮਾਂ ਨੂੰ। ਜਾਸੋ=ਜਿਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ੬੦੯. ਭੂਤਲ=ਧਰਤੀ। ਮਾਤਲ=ਮਾਤ ਲੋਕ।

੬੧੪. ਭੀਰਨ=ਡਰੌਣਾ ਰਣ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਰਣ ਵਿਚ ਡਰੌਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

੬੧੮. ਬਿਧਰਕ=ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੱਚੀ ਹੈ।

੬੧੯. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤਨੀ ਚੀਜ਼ ਵਸਤੂ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ਗੁੱਥੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਸਾਨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁਜਰੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਬਾਕੀ ਜੋ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਤਾਂ ਚੰਦ ਬਣਾਇਆ।

੬੩੧. ਖੋਰ=ਟਿਕਾ, ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਲੀਕ।

੬੩੬. ਝੁਖੀ=ਝੁਰੀ ਭਾਵ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੬੩੯. ਧਰਖਾ=ਧੜਕਾ ਛਿੜ ਪਿਆ। ਭ੍ਰਨਾ=ਭਵਾਂਟਲੀ ਖਾਕੇ ਡਿੱਗਣਾ ਕੰਬਣਾ।

੬੪੦. ਮੂਨਾ=ਚੁਪ ਚਾਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰ ਵਜਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਚੁਪ ਕੀਤੇ ਹੀ ਹਰਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੬੪੩. ਤਾਤ=ਪਿਤਾ। ਲੀਲੋ=ਸਬੂਤਾ ਖਾ ਲਿਆ। ਹੀਲੋ=ਦੁਖ ਦਰਦ। ੬੪੮. ਢੋਕੇ=ਮਾਸ ਜੇਹੜਾ ਬਾਜ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਾਮੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਜ ਉਡਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬੜਾ ਭੁਖਾ ਸੀ ਓਸ ਨੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਚਨਵੇ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਲਿਆ। ੬੪੯. ਅੰਤਕਾ=ਦੁਖਦਾਈ।

੬੫੩. ਭਾਵ ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ੬੫੪. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੬੫੭. ਹਾਥੀ ਵਰਗੀ ਤੋਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਮਣੀਆਂ ਸੁੰਦਰ

ਰੂਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ੬੬੦. ਮ੍ਰਿਗਹਾ=ਹਰਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ। ੬੬੨=ਹਾਰ ਮਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਭਜਾਕੇ । ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੁਆਰ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਦੁੜਾਕੇ ਫੜਦਾ ਹੈ।

੬੬੫. ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੌਣ ਕੋਈ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਕ ਤੂੰਹੀ ਡਰਦੀ ਹੈ। ੬੬੮. ਲਗਰਾ–ਬਾਜ ਵਰਗਾ ਜਨੌਰ। ਬਗੀ=ਘੁਘੀ ਜਾਂ ਬਗਲੇ ਦੀ ਬਗਲੀ। ਬਿਰਹੀ=ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ। ੬੬੯. ਕਰਵਾ=ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ। ੬੭੨. ਹਰਨੀ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਕੇ ਹਰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੬੯੬.ਬਲਿਹਾਰ ਲਿਉ=ਬਲਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

੬੯੭. ਦੁਹਾਈ=ਦੁਖਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਏਥੇ ਸੌਂਹ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ੭੦੪. ਸੋਰੀ=ਟੂਣੇ ਜਾਦੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

੭੦੮. ਜੀਕੂੰ ਜੋਗੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖਲ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਰੱਖਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

੭੬੦. ਘਰਖੇ=ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ੭੬੧. ਇਕ ਸੱਪ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾ ਲਿਆ। ੭੭੨. ਰਜਨੀ=ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ੭੭੩. ਕੁੰਡਲ ਵਾਂਗੂ ਪੀੜਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪਹਾੜ ਵਰਗਾ ਹਾਥੀ ਹੈ। ੭੭੯. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਥ ਹੀ ਕਾਲ ਹੋਕੇ ਕੇਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢਣ ਆਇਆ ਹੈ। ੭੯੮. ਚੁਰਵਾ=ਚੋਰ ਬਣਕੇ ਖਾਣ ਆਇਆ। ੭੯੨. ਬਕਰੇ ਅਤੇ ਦੁਧ ਨਾਲ ਲਿਆ।

੮੧੦. ਮਾਇਲ=ਮੋਹਤ। ਹਰਨਾਂ ਦੀ ਡਾਰ। ਛੇਤੀ ਗਾਸੀ=ਬਾਣ।

੮੧੧. ਕੌਲ ਮੁਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੁਨਕੇ ਜਰਾ ਭਾਵ ਮਾੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ੮੧੯. ਸਿਰ ਉਤੇ ਜਟਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵਜੀ।

੮੨੦. ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਕਪੜੇ ਫੜੇ ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਨੇ ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਕੰਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਖਿਆ। ਇਕ ਉਂਗਲ ਧੋਬੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰੀ। ਜੀਕੂੰ ਧੋਬੀ ਕਪੜੇ ਪਟੜੇ ਉਤੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ੮੩੭. ਬਨਹਰ ਹਰ=ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਸੀਤਲ ਤੇ ਕੋਈ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਤੱਤਾ ਹੈ। ੮੩੮. ਨਿਘਾਇ=ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੮੪੩. ਤਿਸਟਾਵਹੁ=ਮੇਰੇ ਅਗੇ ਖੜੇ ਕਰੋ। ੮੪੫. ਹਾਥੀ ਦੌੜਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਉਤੇ ਇਉਂ ਪਿਆ ਜੀਕੂੰ ਪੁੰਨਾਂ ਤੇ ਪਾਪ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

੮੪੬. ਤਰੇ=ਪੇਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਜੋਧੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ੮੪੭. ਆਗਮ=ਮਥਰਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਜ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ੮੫੦. ਥਾਪਰ=ਧੱਪਾ ਮਾਰਕੇ।

੮੫੩. ਬਿਸਰਾਤ=ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਘਾਟ। ੮੫੮. ਬਸਦੇਵ ਜੀ ਠਗਰੂਪ ਨੇ ਨੰਦ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰੂਪ ਧਨ ਲੁਟ ਲਿਆ ਹੈ। ੮੬੩. ਹਹਾ=ਹੈ ਹੇ ਕਰਕੇ ਰੋਂਦੀ ਪਈ ਹੈ। ੮੬੭. ਰਮੈ=ਫਿਰਦੀਆਂ। ਤਮੈ=ਲੋੜ,ਇਛਿਆ।

੮੭੧. ਪਾਟਕ=ਫੁਹਾਰੇ । ਬਿ=ਵਿਚਕਾਰ । ਛਿਟਾਈ=ਛਿਟਾਂ। ਵਾਵਰੋਲਾ।

੯੮੦. ਗਰਗੋ=ਪੰਡਤ ਪ੍ਰੋਹਤ ਇਕ ਮੁਨੀ ਖਾਸ ਉਪਦੇਸਕ ਹੈ। ਧਰਨੀ ਧਰ=ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਸਰਾ। ੯੦੯. ਤਟੰਕ=ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਜੋ ਅਜ ਕਲ ਕਾਂਟੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ੯੧੨. ਟਸਕਯੋ=ਟਹਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਫਟ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਸਾਈ=ਮਨ ਨੂੰ ਕਸ ਕਯੋ=ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੰਈ ਭਾਵ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਫੇਰ ਜੀਊਂਦਾ ਕਿਸਤਰਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੯੧੬. ਇਕਰ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਿਦਾ ਸੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਸਕਯੋ=ਨਿੱਘਰ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਸਕਯੋ=ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਕੱਠਾ ਹੋਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਸਕਯੋ=ਟਹਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਕਸਾਈ=ਰਿਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ।

੯੧੭. ਗਾਢ=ਬਿਪਤਾ ਪਈ ਹੈ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ।

੯੧੮. ਪੁਰ ਭਾਮਨ=ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਲਗਾ ਹੈ।

੯੨੦. ਕੁਆਰ=ਅੱਸੂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ਬਿਥਕ੍ਯੋ=ਵਿਚ ਵਿਥ ਪਈ ਹੈ।

੯੨੨. ਬਾਰਜ=ਫੁਲ । ਸਰਤਾਨ=ਨਦੀਆਂ । ਕੁੰਜਤ=ਬੋਲਦੇ । ਸੋਮ=ਸੀਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਕਯੋ=ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ।

੯੩੫. ਬਾਸਨ=ਵੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਬ੍ਰਿਜ ਤੇ ਮਥਰਾ ਵਿਚ)।

੯੪੮. ਕੁੰਚਰੀ=ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ। ੯੭੨. ਅਗਰਜ=ਅਗੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਜੰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੱਡਾ ਪੁਤ। ੯੭੯. ਹਰ ਸਾਇਤ=ਹਰ ਘੜੀ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ। ੯੮੭. ਈਗਰ=ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ।

੯੯੦. ਸਹਰਾਏ=ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ।

੯੯੨. ਬਿੰਦਰੀ=ਬਿੰਦੀ । ਈਂਗਰ=ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ।

੯੯੮. ਉਸ ਦਿਨ ਜੇਹੜਾ ਇਸ ਲੋਕ ਉਤੇ ਜਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਜਸ ਦੀ ਜੇਹੜੀ ਉਸ ਦਿਨ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਕੇ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ੧੦੦੧ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਚੂਰਾ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ੧੦੦੭. ਗਜਾ ਪੁਰ=ਦਿਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੧੦੧੪. ਕੁੰਤੀ ਨੇ ਸ਼ਕੈਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਰਾਜਾ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁਸੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੧੦੧੭. ਗਜ ਤੇਰੇ ਪੁਤਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ੧੦੪੦. ਤੋਖ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਪਲ=ਮਾਸ ਖੁਆਕੇ। ੧੦੪੭. ਦਾਰਕ=ਰਥ ਚਲੌਣ ਵਾਲਾ।

੧੦੫੨. ਬਜਰ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਸੁਮੇਰ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਡਿੱਗੀਆਂ ਹਨ। ੧੦੫੫. ਮਘਵਾ=ਇੰਦਰ । ਈਂਗਰ=ਲਾਲ ਰੰਗ। ਤੰਗਵਾ=ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲੋਥ ਅੰਗਵਾ=ਅੰਗ ਟੁਟ ਪਏ ਹਨ।

੧੦੬੧. ਆਰਨ=ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਨਵਾਂ ਲੋਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੀਕੂੰ ਰੂੰ ਪਿੰਜਣ ਵਾਲਾ ਤਾਰ ਨਾਲ ਰੂੰ ਪਿੰਜਦਾ ਹੈ।

੧੦੯੨. ਬਯੂਹ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੁਲ। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਫੌਜ ਮਾਰੀ ਹੈ।

੧੦੮੫. ਬਗਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਉਠ ਨਠੀਆਂ ਹਨ।

੧੦੯੦. ਜੰਜੀਰ ਤੋੜਕੇ ਡਰੌਣੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਘੇਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੧੦੯੨. ਸਪ ਦਾ ਬੱਚਾ ਗਰੜ ਨੇ ਸਬੂਤਾ ਲੰਘਾ ਲਿਆ।

੧੦੯੬. ਸੂਰਜ ਦੇ ਡੁਬਦਿਆਂ ਹੀ ਫੇਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਹੈ।

੧੦੯੯. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਜੁੜੀ ਤਾਂ।

੧੧੦੫. ਅਲਾਤ=ਅੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭੁਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੋਟੀ।

੧੧੧੪. ਸੰਘਰ=ਜੰਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੧੧੧੫. ਤਰਕੀ=ਮਨ ਵਿਚ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਹੈ।

੧੧੨੦. ਭਾਗਣ=ਦੌੜ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕਾਇਰਾਂ ਨੇ।

੧੧੨੪. ਚੁਟੀਆ=ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ ਅਕਾਸ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਜਮ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਛਤ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ। ੧੧੨੫. ਕਲੇਵਰ=ਸਰੀਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਡਿੱਗਾ। ੧੧੨੬ ਹਵਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਤੱਛਕ=ਵੱਡਾ ਸਪ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਰੂਪ ਬਲੀ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹੈ।

੧੧੪੫. ਪ੍ਰਤਨਾ=ਫੌਜ। ਅਗਨ ਸਤ੍ਰ=ਬੰਦੂਕਾਂ। ਤੁਸਾ=ਤੂਹ, ਕੁਸਾ=ਦੱਭ।

੧੧੫੩. ਡਢਕੈ=ਸਾੜ ਕੇ। ੧੨੨੦. ਹਾਥੀ ਤਾਲੀ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਨ ਆਇਆ ਹੈ। ੧੨੨੬. ਸਰਮਾਨੋ=ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੂਰਜ। ੧੨੩੬. ਹੇ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸਾਡੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

੧੩੭੦. ਸਮਰ=ਜੰਗ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ੧੩੮੫. ਨਵਲਾਂ=ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਟੀਆਂ। ੧੩੯੬. ਅਯੁਤ=ਦਸ ਹਜਾਰ ਪੈਦਲ ਮਾਰਿਆ। ।

੧੪੯੩. ਬਾਰ ਰਾਜ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ ਦੇਵਤਾ।

੧੪੯੧. ਨਲ ਕੁਬਰ=ਇਹ ਕੁਬੇਰ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ।

ਹੋਲਹੁ=ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਨਿੱਕਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।

੧੫੨੩. ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ, ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਬੌਲਦ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਨਿੱਕੇ ੨ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਬੜਾ ਲੜੇ ਹਨ, ਪਹਿਲੇ ਛੋਟਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਜਮ ਨੂੰ ਵੀ ਖਲੋਣਾ ਜਾਣਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ

੧੫੨੮. ਸੰਗਿਆ=ਹੋਸ਼ ਕੀਤੀ। ੧੫੨੬. ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ। ੧੫੩੨. ਕੰਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਭੂਪ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਹੈ।

੧੫੩੩. ਰਾਜੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੧੫੩੫. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕੀਤਾ।

੧੫੪੪. ਵਿਸ਼ਈਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਤ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੧੫੫੦. ਤੇਤਾ=ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਤਵੀਤ ਹੈ। ੧੫੫੬. ਗੌਰਾ=ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਜੇਹੜਾ ਤਵੀਤ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੧੫੫੯. ਬਸ=ਜਮੀਨ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਤੇ ਮਾਸ=ਧਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਵੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦੇ ਹਨ।

੧੬੧੧. ਇਖਧੀ=ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਪੌਣ ਵਾਲਾ ਭੱਥਾ। ੧੬੧੪. ਨਿਕੰਮੇ ਨਿਕੰਮੇ ਸੂਰਮੇ ਬਚ ਰਹੇ। ੧੬੨੮. ਚਲੋ ਜੇ ਭੀਖਮ ਜੰਗ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਹੀ ਮਾਰ ਘਤੋ। ੧੬੩੨. ਅਨੈ=ਤਿੱਖੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾਂ। ੧੬੪੬. ਸੁਰਮਾ ਪਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਜਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨ ਦੇਹ ਭਾਵ ਤੂੰ ਮਰ ਜਾਵੇਂਗਾ ਉਹ ਰੋਣਗੀਆਂ। ੧੬੪੯. ਜੇਹੜਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਏਹੋ ਹੀ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ ਹੈ ਜੋ ਅਰਜਨ ਰੂਪ ਪੰਡਤ ਨੇ ਧੁਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਵੇਦ ਪੜੇ ਹਨ। ੧੬੬੧. ਰਨ ਧਾਨੀ=ਜੰਗ ਦੀ ਥਾਂ। ਅਰਿ=ਅੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ। ੧੭੦੧. ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਿਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਜਾ ਵੱਜਾ।

੧੭੩੦. ਸੰਕਰਖਨ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਭਰਾ ਬਲਭੱਦ੍ਰ। ਇਕ ਜਾਦਵ ਹੀ ਬੇ ਅਕਲ ਹਨ। ੧੭੭੧. ਕਰੇਰੇ=ਕਰੜੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ। ੧੭੭੩. ਮਧਿਆਨ=ਅਕਾਸ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚੋਂ। ਰਾਤ ਦੇ ਵੱਸਣ ਲਈ। ਪੰਛੀ ਛੇਤੀ ਆਏ। ੧੭੭੬. ਕੁਲਾਚਨ=ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰਕੇ। ੧੭੮੦. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਛੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਰਥਾਂ ਦੇ ਪਹੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਆਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਭਾਵ ਰਥ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਏ ਹਨ ਡਰ ਕਰਕੇ। ੧੭੯੧. ਜੇਹੜੇ ਮੁਨੀ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਵੱਢੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ।

੧੮੧੬. ਕਾਰੀ=ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਖੋਭੇ ਵਿਚ। ੧੮੩੨. ਸੂਰਮੇ ਰੂਪ ਟਿਡੀਆਂ ਦਾ ਅਕੱਠ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਆਇਆ।

੧੮੩੫. ਹਰੋਲ=ਹੱਲਾ ਭਾਵ ਇਕੋ ਭਾਰੀ ਜੋਰ ਨਾਲ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨਾ।

੧੮੩੭. ਸੇਹ=ਸੇਂਹ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਤੱਕਲੇ ਹਨ, ਈਕੂੰ ਤੀਰ ਖੁਭੇ ਪਏ ਹਨ। ੧੮੪੫. ਤਨ ਕੋ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੀਲੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਛੂਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

੧੮੪੯. ਨਟ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਖਲਾਰੀ ਭੌਂ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ=ਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਥਾਂ ਵਿਚ ਤੀਰ ਵੱਜਾ। ੧੮੫੦. ਕਬਿ=ਕਦੋਂ ਦੌੜਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਇਕ ਜਰਾਸਿੰਧ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

੧੮੫੭, ਖਟਕੇ=ਜੁੜੇ ਪਏ ਹਨ ਅੜ ਕੇ। ਪਟਕੈ=ਪਟਕਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਚਟਕੈ=ਖੜਾਕ ਕਰਕੇ। ੧੮੬੫ ਕ੍ਰਿਸਨ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਰਥ ਆਪੇ ਹੀ ਹਿੱਕਣ ਲੱਗਾ।

੧੮੯੦. ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਨੂੰ ਜਮ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

੧੯੯੪. ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁੰਗਾ ਮਦਰੱਸਾ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ (ਪਿੰਡ ਬਾਠੀ ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ) ਨਿਵਾਸੀ ਆਪਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਯਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਚ ਦੀ ਕਥਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਕਚ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭ੍ਰਿਗੁਦਾ ਨੰਦ ਸੁੱਕਰ ਤਿਸ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ, ਕਚ ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਸੁੱਕਰ ਪਾਸ ਸੰਜੀਵਣੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੇਵਜਾਨੀ ਸੁੱਕਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਕਚ ਉਪਰ ਮੋਹਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੱਚ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁੱਕਰ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿਤੀ, ਕੱਚ ਨੂੰ ਢਿਡ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਜੀਵਣੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਕੇ ਆਪਣਾ ਢਿਡ ਪਾੜ ਕੇ ਕੱਚ ਨੂੰ ਕਢਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਕਰ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ।

੧੯੧੭. ਦਰਾਯਦ=ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸ਼ਾਹਮ=ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਬਾਮਨ=ਮੇਰੇ ਨਾਲ। ਬੁਗੋ=ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਨ=ਕਰ। ਬਘਾ=ਅਗੇ ਆ। ਵਾਹਮ=ਭਰਮ ਨ ਕਰ। ਰੋਜ=ਦਿਨ ਸੂਰਜ। ਮਜਾ=ਵਿਚਕਾਰ। ਅਫਤਾਬ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬ=ਰਾਤ ਦਾ ਸ਼ਾਹਮ=ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਭਾਵ ਚੰਦ ਹੈ। ਗੁਰੇਜ਼ੀ=ਮੁੜ ਜਾਣਾ। ਮੁਨਨ=ਨ ਕਰ। ਬਿਆ=ਆ। ਖੁਸ=ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ। ਮਾਤ=ਮੁਕਾ ਦੇਈਏ। ਗੋਯ=ਜੰਗ ਦੀ ਖੇਡ।

੧੯੩੧. ਇਹ ਬੂਰਮੇ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਂਦਰ ਹਨ।

੧੯੩੭. ਮਸਕਜੋ=ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਦਲ ਮਲ ਘੱਤਿਆ। ਸਕਜੋ=ਸਹਾਰ ਨ ਸੱਕਿਆ। ਧਸਕਜੋ=ਨਿੱਘਰ ਗਿਆ, ਖੁਭ ਗਿਆ ਭਾਵ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਧਸ ਗਿਆ। ਕਸਕਜੋ=ਖਿੱਚ ਭਾਵ ਕੰਬਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੧੯੭੬. ਆਤਮੇ=ਮਨ ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਤਨੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮ, ਗੁੱਸਾ, ਹੰਕਾਰ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਏਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੧੯੯੯. ਸਟਕਜੋ=ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਗਿਆ।ਸਟਕਜੋ=ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਂ ਲਾਇਆ ਹੈ।

੨੦੦੨. ਸਿਖਾ=ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੂੜੇ ਤੋਂ। ੨੦੪੮. ਅਮਰਾਰ=ਦੇਵਤੇ।

੨੦੫੦. ਦ੍ਵਾਦਸ=ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

੨੧੨੪. ਕਮੋਦਕੀ=ਗਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੨੧੨੯. ਅਗਨੀ=ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਬਿਅੰਤ। ੨੧੩੧. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਐਡਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ੨੨੩੪. ਬਦਰਾ=ਮਾਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਥੈਲਾ ਹਵਾ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਰੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨੨੯੯. ਅਸਲੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਨਕਲੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੋਵੇਂ ਲੜਦੇ ਹਨ। ੨੩੪੨. ਮਾਨੋ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਘੱਤਿਆ ਹੈ।

੨੩੫੨. ਹੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ। ੨੩੬੧. ਬਜ੍ਰਨ=ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੨੩੭੮. ਭਠ ਝੋਕਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੂਰਮੇ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਕਰਦੇ। ੨੩੯੫. ਗਾਗਨੋ=ਗਾਨਾ।

੨੪੦੯. ਗਰੋਹ=ਕੱਠੇ ਰਲਕੇ ਮਿਲਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ।

੨੪੨੨. ਜੋਵਤ=ਵੇਖਕੇ। ੨੪੮੦. ਕਬੱਡੀ= ਕੌਡੀ ੨ ਖੇਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੨੪੮੫. ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਅਨੇਕਾਂ ਔਖੇ ਔਖੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਸਹਾਰਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵੱਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

੨੪੮੭. ਨਾਚ ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ,ਪਰ ਮਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਖੱਚਤ=ਲੱਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਂਡ=ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਅਲੋਕ=ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਹਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਹੈ।

੨੪੮੯. ਇਸ ਸਵੱਯੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੀ ਸਤਵੀਂ ਪੋਥੀ ਤੋਂ ਵੇਖੋ।

੨੪੯੨. ਬਢਨੀ=ਬੁਹਾਰੀ। ਕਾਤਰਤਾ=ਕਾਇਰਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ

ਮੋਖ ੩੦) ਛਿਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ

ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤਕ।

ਦੂਜੀ ਪੋਥੀ--ਦੋਵੇਂ ਚੰਡੀ ਚਰਿੱਤ੍ਰ, ਵਾਰ ਭਗੌਤੀ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਤਕ।

ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ, ਨਰ, ਬੋਧ, ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ, ਬ੍ਰਹਮ, ਰੁਦ੍ਰ ਪਾਰਸ ਨਾਥ, ਸ਼ਬਦ ਹਜਾਰੇ, ਤੇਤੀ ਸਵੱਯੇ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਸਵੱਯੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟਾਂ ਦੇ ਖੋਜ ਭਰੇ ਅਰਥ।

ਚੋਥੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪੋਥੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ੪੦੪ ਤ੍ਰੀਅ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ਹੈ ਅਰ ਨਾਲ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹਨੂੰ ਲਿਖਿਆਸੀ।

ਛੇਵੀਂ ਪੋਥੀ--ਸਾਰੇ ਤ੍ਰੀਆਂ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਪੋਥੀ--ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੋਥੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਸਾਡੀ ਕਈਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਰ ਇਸਦੀ ਛਪਾਈ ਉਤੇ ਬੜਾ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦਾ ਮੋਖ ੩੦) ਰੁਪੈ ਰਖਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ:-

ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤਤਕਰਾ

*ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਟੀਕਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਛਪਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਛਾਪੇ ਦੀ ਬੀੜ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸੀ ਇਸਦੀ ਅਰ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਬੀੜ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸੀ ਸੋ ਮੇਰੇ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਗੇ ਦੋ ਦੋ ਅੰਕ ਛਪ ਗਏ ਹਨ, ਗੁਣੀ ਜਨ ਜੇਹੜਾ ਅੰਕ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁਣ ਉਸਤੋਂ ਦੋ ਅੰਕ ਪਿਛਾਹਾਂ ਵੇਖਣ। ਕਈਆਂ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ-ਵਤਾਰ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਸੰਛੇਪ ਜੇਹਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਹਾਨ ਹਨ, ਗੁਣੀ ਜਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਰਨ। ੫੨੯ ਪੰਨੇ ਉਤੇ ਇਹ ਪੋਥੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਗੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਚੌਥੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਪੋਥੀ ਹੈ।

੧ ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਇੱਕੀਸਮੋ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਬ ਬਰਣੋ ਕਿਸਨਾ ਅਵਤਾਰੂ ॥ ਜੈਸ ਭਾਂਤ ਬਪੁ[1] ਧਰਯੋ ਮੁਰਾਰੂ ॥ ਪਰਮ ਪਾਪ ਤੇ ਭੂਮ ਡਰਾਨੀ ॥ ਡਗਮਗਾਤ ਬਿਧ ਤੀਰ[2] ਸਿਧਾਨੀ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਯੋ ਛੀਰ ਨਿਧ ਜਹਾਂ ॥ ਕਾਲਪੁਰਖ ਇਸਥਿਤ ਥੇ ਤਹਾਂ ॥ ਕਹਯੋ ਬਿਸਨ ਕਹ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਈ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਧਰੋ ਤੁਮ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਸੰਤਨ ਹੇਤ ਸਹਾਇ ॥ ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜਨਮੁ ਧਰਯੋ ਹਰਿਰਾਇ ॥ ੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੇ ਜੇ ਕਿਸਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਏ ॥ ਦਸਮ[3] ਬੀਚ ਸਭ ਭਾਖ ਸੁਨਾਏ ॥ ਗਯਾਰਾ ਸਹਸ ਬਾਨਵੇ ਛੰਦਾ ॥ ਕਹੇ ਦਸਮ ਪੁਰ[4] ਬੈਠ ਅਨੰਦਾ ॥ ੪ ॥

ਅਬ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਥਨੰ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਹਮ ਪੈ ਤੁ ਸਭੈ ਸਗਨੰ ਗੁਨਹੀ ਧਰਿਹੌਂ ॥ ਜੀਅ ਧਾਰ ਬਿਚਾਰ ਤਬੈ ਬਰ ਬੁੱਧਿ ਮਹਾਂ ਅਗਨੰ ਗੁਨ ਕੋ ਹਰਿਹੌਂ ॥ ਬਿਨੁ ਚੰਡ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਬਹੂੰ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹੀ ਅੱਛਰ ਹਉ ਕਰਿਹੌਂ ॥ ਤੁਮਰੋ ਕਰ ਨਾਮੁ ਕਿਧੋ ਤੁਲਹਾ ਜਿਮ ਬਾਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬਿਖੈ ਤਰਿਹੌਂ ॥ ੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰੇ ਮਨ ਭਜ ਤੂੰ ਸਾਰਦਾ[5] ਅਨਗਨ ਗੁਨ ਹੈ ਜਾਹਿ ॥ ਰਚੌਂ ਗ੍ਰੰਥ ਇਹ ਭਾਗਵਤ ਜਉ ਵੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਾਹਿ ॥ ੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਸੰਕਟ ਹਰਨ ਸਭ ਸਿੱਧ ਕੀ ਕਰਨ ਚੰਡ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਸਰਨ ਲੋਚਨ ਬਿਸਾਲ ਹੈ ॥ ਆਦਿ ਜਾਕੈ ਆਹਵ ਹੈ ਅੰਤ ਕੋ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ਸਰਨ ਉਬਾਰਨ ਕਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹੈ ॥ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਨ ਅਨਿਕ ਦੁਖ ਜਾਰਨ ਸੋ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਛਡਾਏ ਜਮਜਾਲ ਹੈ ॥ ਦੇਵੀ ਬਰ ਲਾਇਕ ਸਬੁੱਧਿ ਹੂ ਕੀ ਦਾਇਕ ਸੁ ਦੇਹ ਬਰ ਪਾਇਕ ਬਨਾਵੈ ਗ੍ਰੰਥ ਹਾਲ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਅੱਦ੍ਰਸੁਤਾ[6] ਹੂੰ ਕੀਜੇ ਤਨਯਾ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਕੀ ਮਰਤਾ ਪੁਨਿ ਜੋਊ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਰਾਜਹਿ ਕੀ ਦੱਈਯਾ ਕਰਤਾ ਬਧ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭਹਿ ਦੋਊ ॥ ਜੋ ਜਪਕੈ ਇਹ ਸੇਵ ਕਰੈ ਬਰ ਕੋ ਸੁ ਲਹੈ ਮਨਇੱਛਤ ਸੋਊ ॥ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਉਹ ਕੀ ਸਮ ਤੁੱਲ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਕੋਊ ॥ ੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਬ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੈਤਨ ਕੇ ਭਰਤੇ ਡਰ ਤੇ ਜੁ ਭਈ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਬਹੁ ਭਾਰਹਿ ਭਾਰੀ ॥ ਗਾਇ ਕੌ ਰੂਪੁ ਤਬੈ ਧਰਕੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਿਖ ਪੈ ਚਲ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਯੋ ਤੁਮਹੂੰ ਹਮਹੂੰ ਮਿਲ ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਜਹਿ

---

੧. ਸਰੀਰ । ੨. ਪਾਸ । ੩. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ । ੪. ਅਨੰਦਪੁਰ । ੫. ਦੇਵੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ, ਜੋ ਪਰ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਜੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੈ । ੬. ਪਹਾੜ ਦੀ ਧੀ ।

ਹੈ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰੀ ॥ ਜਾਇ ਕਰੈ ਬਿਨਤੀ ਤਿਹ ਕੀ ਰਘੁਨਾਥ ਸੁਨੋ ਇਹ ਬਾਤ ਹਮਾਰੀ ॥ ੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਅੱਗ੍ਰ ਸਭੈ ਧਰ ਕੈ ਸੁ ਤਹਾਂ ਕੋ ਚਲੈ ਤਨ ਕੇ ਤਨੀਆ ॥ ਤਬ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹਿ ਰੋਵਤ ਤਾ ਮੁਨਿ ਜਯੋ ਹਨੀਆ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬ ਨੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਯੌ ਗਨੀਆ ॥ ਜਿਮ ਲੂਟੇ ਤੇ ਅਗ੍ਰਜ ਚੌਧਰੀ ਕੈ ਕੁਟਵਾਰ ਪੈ ਕੂਕਤ ਹੈ ਬਨੀਆ ॥ ੧੦ ॥ ਲੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੁਰ ਸੈਨ ਸਭੈ ਤਹ ਦੌਰ ਗਏ ਜਹ ਸਾਗਰ ਭਾਰੀ ॥ ਗਾਇ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਤਿਨਕੋ ਅਪਨੇ ਲਖਿ ਬਾਰਨਿ ਬਾਰ ਪਖਾਰੀ ॥ ਪਾਇ ਪਰੇ ਚਤੁਰਾਨਨ ਤਾਹਿ ਕੇ ਦੇਖਿ ਬਿਵਾਨ ਤਹਾ ਬ੍ਰਤਿ ਧਾਰੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹੁ ਜਾਹੁ ਅਉਤਾਰ ਲੈ ਮੈ ਜਰ ਦੈਤਨ ਮਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬਾਤ ਸਬੈ ਮਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਹਰਖਾਨੇ ॥ ਕੈ ਕੈ ਪ੍ਰਨਾਮ ਚਲੇ ਗ੍ਰਹ ਆਪਨ ਲੋਕ ਸਭੈ ਅਪਨੇ ਕਰ ਮਾਨੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਪਹਿਚਾਨੇ॥ ਗੋਧਨ ਭਾਂਤ ਗਯੋ ਸਭ ਲੋਕ ਮਨੋ ਸੁਰ ਜਾਇ ਬਹੋਰਕੈ[1] ਆਨੇ ॥ ੧੨ ॥ ਬ੍ਰਹਮਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਫਿਰਿ ਹਰਿ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦਈ ਦੇਵਨ ਸਕਲ ਬੁਲਾਇ ॥ ਜਾਇ ਰੂਪ ਤੁਮਹੂੰ ਧਰੋ ਹਉ ਹੂੰ ਧਰਿ ਹੌਂ ਆਇ ॥ ੧੩ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਬ ਦੇਵਤਨ ਕੋਟ ਪ੍ਰਨਾਮ ਜੁ ਕੀਨ ॥ ਆਪ ਸਮੇਤ ਸੁਧਾਮੀਐ ਲੀਨੇ ਰੂਪ ਨਵੀਨ ॥ ੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰੂਪ ਧਰੇ ਸਭ ਸੁਰਨ ਯੌ ਭੂਮ ਮਾਹਿ ਇਹ ਭਾਇ ॥ ਅਬ ਲੀਲਾ ਦੇਵਕੀ ਕੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੌ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਹ੍ਵੈਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥

ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਕੋ ਜਨਮ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੀ ਕੰਨਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵਕੀ ਤਾਸ ॥ ਸੋਮਵਾਰ ਦਿਨ ਜਠਰ ਤੇ ਕੀਨੋ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੧੬ ॥

ਇਤਿ ਦੇਵਕੀ ਕੋ ਜਨਮੁ ਬਰਨਨੰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ॥

ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਕੋ ਬਰ ਢੂੰਢਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਭਈ ਵਹਿ ਕੰਨਿਕਾ ਸੁੰਦਰ ਬਰ ਕੇ ਜੋਗੁ ॥ ਰਾਜ ਕਹੀ ਬਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਢੂੰਢਹੁ ਅਪਨਾ ਲੋਗੁ ॥ ੧੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੂਤ ਪਠਯੋ ਤਿਨ ਜਾਇਕੈ ਨਿਰਖਯੋ ਹੈ ਬਸੁਦੇਵ ॥ ਮਦਨ ਬਦਨ[2] ਸੁਖ ਕੋ ਸਦਨ ਲਖੈ ਤੱਤ ਕੋ ਭੇਵ ॥ ੧੮ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਦੀਨੋ ਹੈ ਤਿਲਕੁ ਜਾਇ ਭਾਲ ਬਸੁਦੇਵ ਜੂ ਕੇ ਡਾਰਯੋ ਨਾਰੀਏਰ ਗੋਦ ਮਾਹਿ ਦੈ ਅਸੀਸ ਕੌ ॥ ਦੀਨੀ ਹੈ ਬਡਾਈ ਪੈ ਮਿਠਾਈ ਹੂੰ ਤੇ ਮੀਠੀ ਸਭ ਜਨ ਮਨ ਭਾਈ ਔਰ ਈਸਨ ਕੇ ਈਸ ਕੌ ॥ ਮਨ ਜੋ ਪੈ ਆਈ ਸੋ ਤੋ ਕਹਿਕੈ ਸੁਨਾਈ ਤਾਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭ ਭਾਈ ਮਨ ਮੱਧ ਘਰਨੀਸ ਕੌ ॥ ਸਾਰੇ ਜਗ ਗਾਈ ਜਿਨ ਸੋਭਾ ਜਾਕੀ ਗਾਈ ਸੋ ਤੋ ਏਕ ਲੋਕ ਕਹਾ ਲੋਕ ਭੇਦੇ ਬੀਸ ਤੀਸ ਕੌ ॥ ੧੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੰਸ ਬਾਸਦੇਵੈ ਤਬੈ ਜੋਰਿਓ ਬ੍ਯਾਹ ਸਮਾਜ ॥ ਪ੍ਰਸੰਨਯ ਭਏ ਸਭ ਧਰਨ ਮੈ ਬਾਜਨ ਲਾਗੇ ਬਾਜ ॥ ੨੦ ॥ ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਕੋ ਬ੍ਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਸਨਿ ਦ੍ਵਿਜਨ ਕੋ ਧਰਕੈ ਤਰ ਤਾਕੋ ਨਵਾਇ ਲੈ ਜਾਇ ਬੈਠਾਯੋ॥ਕੁੰਕਮ ਕੋ ਘਸਕੈ ਕਰ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਬੇਦਨ ਕੀ ਧੁਨ ਸੋਤਿਹ ਲਾਯੋ॥ਡਾਰਤ

੧. ਮੋੜਕੇ। ੨. ਕਾਮ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ।

ਫੂਲ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਅੱਛਤ[1] ਮੰਗਲਚਾਰਭਯੋ ਮਨ ਭਾਯੋ॥ਭਾਟ ਕਲਾਵਤ ਔਰਗੁਨੀ ਸਭ ਲੈ ਬਖਸੀਸ ਮਹਾਂ ਜਸੁਗਾਯੋ ॥੨੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੀਤ ਬਰਾਤਨ ਦੁਲਹਕੀ ਬਾਸਦੇਵ ਸਭ ਕੀਨ ॥ ਤਬੈ ਕਾਜ ਚਲਬੇ ਨਮਿਤ ਮਥਰਾ ਮੈ ਮਨੁ ਦੀਨ ॥ ੨੨ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਕੇ ਆਗਮਨ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਸੁਨ ਲੀਨ ॥ ਚਮੂੰ ਸਬੈ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਭੇਜ ਅਗਮਨੈ ਦੀਨ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਪਸ ਮੇ ਮਿਲਬੇ ਹਿਤ ਕੌ ਦਲ ਸਾਜ ਚਲੈ ਧ੍ਰਜਨੀਪਤਿ ਐਸੇ ॥ ਲਾਲਕਰੇ ਪਟ ਪੈਂਡਰ ਕੇਸਰ ਰੰਗ ਭਰੇ ਪ੍ਰਤਨਾਪਤਿ ਕੈਸੇ ॥ ਰੰਚਕ ਤਾ ਛਬ ਢੂੰਡ ਲਈ ਕਬ ਨੇ ਮਨ ਕੇ ਪੁਨ ਭੀਤਰ ਮੈਸੇ ॥ ਦੇਖਨ ਕੌਤਕਿ ਬਜਾਹਹਿ ਕੋ ਨਿਕਸੇ ਇਹ ਕੁੰਕਮ ਆਨੰਦ ਜੈਸੇ ॥ ੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੰਸਅਵਰ ਬਸਦੇਵ ਜੂ ਆਪਸਿ ਮੈ ਮਿਲ ਅੰਗ ॥ ਤਬੈ ਬਹੁਰਿ ਦੇਵਨ ਲਗੀ ਗਾਰੀ ਰੰਗਾ ਰੰਗ ॥ ੨੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਦੁੰਦਭ ਤਬੈ ਬਜਾਇ ਆਏ ਜੋ ਮਥੁਰਾ ਨਿਕਟਿ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੌ ਨਿਰਖਾਇ ਹਰਖ ਭਯੋ ਹਰਿਖਾਇਕੈ ॥ ੨੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਕੌ ਸੁਨਿਕੈ ਬਸਦੇਵਹਿ ਰੂਪ ਸਜੇ ਅਪਨੇ ਤਨ ਨਾਰੀ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਦਿਵਾਵਤਿ ਆਵਤ ਨਾਗਰ ਗਾਰੀ ॥ ਕੋਠਨ ਪੈ ਨਿਰਖੈ ਚੜਤਾਸਨਿ ਤਾ ਛਬਕੀ ਉਪਮਾ ਜੀਅ ਧਾਰੀ ॥ ਬੈਠ ਬਿਵਾਨ ਕੁਟੰਬ ਸਮੇਤ ਸੁਦੇਖਤ ਦੇਵਨ ਕੀ ਮਹਤਾਰੀ[2] ॥ ੨੭ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਬਾਸ ਦੇਵ ਆਯੋ ਰਾਜੈ ਮੰਡਲ ਬਨਾਯੋ ਮਨ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ਤਾਕੇ ਆਨਨ[3] ਨਿਰਖਕੈ ॥ ਸੁਗੰਧ ਲਗਾਯੋ ਰਾਗ ਗਾਇਨਨ ਗਾਯੋ ਤਿਸੈ ਬਹੁਤੁ ਦਿਵਾਯੋ ਬਰ ਲਿਆਯੋ ਜੋ ਪਰਖ ਕੈ ॥ ਛਾਤੀ ਹਾਥੁ ਲਾਯੋ ਸੀਸ ਨਿਆਯੋ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਤਬੈ ਆਦਰ ਪਠਾਯੋ ਪੂਜ ਮਨ ਮੈ ਹਰਖ ਕੈ ॥ ਭਯੋ ਜਨ ਮੰਗਨਨ ਭੂਮ ਪਰਬਾਦਰ ਸੋ ਰਾਜਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਗਯੋ ਕੰਚਨ ਬਰਖਕੈ॥ ੨੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਤਬ ਕੰਸ ਕੋ ਲਯੋ ਹਜੂਰ ਬੁਲਾਇ ॥ ਕਹਯੋ ਸਾਥ ਤੁਮ ਜਾਇਕੈ ਦੇਹੁ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਔਰ ਸਮਗਰੀ ਅੰਨਜ ਕੀ ਲੈ ਜਾ ਤਾਕੇ ਪਾਸਿ ॥ ਕਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮੁ ਤਾਕੇ ਤਬੈ ਇਉ ਕਰਿਯੋ ਅਰਦਾਸ ॥੩੦॥ ਕਾਲਰਾਤ੍ਰਕੇ ਬਜਾਹਹੈ ਕੰਸਹਿ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕਹੀ ਭਲੀ ਜੁ ਤੁਮੈ ਸੁਹਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਕੰਸ ਕਹਯੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਤਬ ਸਬੈ ਬਾਤ ਕੋ ਭੇਵ ॥ ਸਾਧ ਸਾਧ ਪੰਡਤ ਕਹਯੋ ਅਸਮਾਨੀ ਬਸਦੇਵ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਰਾਤ ਬਿਤੀਤ ਭਈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਫਿਰ ਰਾਤ ਤਬੈ ਚੜ ਆਏ ॥ ਛਾਡ ਦਏ ਹਥਿ ਫੂਲ ਹਜਾਰ ਦੋਊ ਭੁਚ ਪਯੋਧਰ ਐਸ ਫਿਰਾਏ ॥ ਅਉਰ ਹਵਾਇ ਚਲੀ ਨਭ ਕੋ ਉਪਮਾ ਤਿਹਕੀ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਦੇਖਹਿ ਕੌਤਕ ਦੇਵ ਸਬੇ ਤਿਹਤੇ ਮਨੋ ਕਾਗਦ ਕੋਟ ਪਠਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਬਸਦੇਵ ਕੋ ਅਗ੍ਰ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੰਸਹਿ ਕੇ ਚਲ ਧਾਮ ਗਏ ਹੈ ॥ ਆਗੇ ਤੇ ਨਾਰ ਭਈ ਇਕਲੇਹਿਸ ਗਾਗਰ ਪੰਡਤ ਡਾਰ ਦਏ ਹੈ ॥ ਡਾਰ ਦਏ ਲਡੂਆ ਗਹ ਡਾਂਟਨਿ ਤਾਕੋ ਸੋਊ ਵੇਤੇ ਭੱਛ ਗਏ ਹੈ ॥ ਜਾਦਵ ਬੰਸ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁ ਅਨੇਕਿ ਕਹਾ ਸਭ ਏਹੈ ॥ ੩੪ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਗਾਵਤ ਬਜਾਵਤ ਸਗਾਰਨ ਦਿਵਾਵਤ ਸੁਆਵਤ ਸੁਹਾਵਤ ਹੈ ਮੰਦ ਮੰਦਗਾਵਤੀ॥ ਕੇਹਰਿ ਸੀ ਕਟਿ ਔਕੁਰੰਗਨ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਜਾਕੇ ਗਜ ਜੈਸੀ ਚਾਲ ਮਨ ਭਾਵਤ ਸੁਆਵਤੀ ॥ ਮੋਤਿਨ ਕੇ ਚੌਕ ਕਰੇ ਲਾਲਨ ਕੇ ਖਾਰੇ ਧਰੇ ਬੈਠੇ ਤਬੈ ਦੋਊ ਦੂਲਹਿ ਦੁਲਹੀ ਸੁਹਾਵਤੀ ॥ ਬੇਦਨ ਕੀ

੧. ਚੌਲ। ੨. ਮਾਤਾ। ੩. ਮੂੰਹ।

ਪੁਨ ਕੀਨੀ ਦੱਛਨਾ ਦਿਜਨ ਦੀਨੀ ਲੀਨੀ ਸਾਤ ਭਾਵਰੈ ਜੋ ਭਾਵਤੇ ਸੋਭਾਵਤੀ ॥ ੩੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਾਤ ਭਏ ਬਸੁਦੇਵ ਜੂ ਕੀਨੋ ਤਹਾਂ ਬਿਲਾਸਿ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਉਠਕੈ ਤਬੈ ਗਯੋ ਸਸੁਰਕੇ ਪਾਸਿ ॥ ੩੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਾਜ ਸਮੇਤ ਦਏ ਗਜ ਅਯੁਤ ਸੁ ਔਰ ਦਏ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਰਥ ਨਾਰੇ ॥ ਲੱਛ ਭਟੰ ਦਸ ਲੱਛ ਤੁਰੰਗਮ ਊਂਟ ਅਨੇਕ ਭਰੇ ਜਰ ਭਾਰੇ ॥ ਛੱਤੀਸ ਕੋਟ ਦਏ ਦਲ ਪੈਦਲ ਸੰਗਿ ਕਿਧੌ ਤਿਨਕੇ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ਕੰਸ ਤਬੈ ਤਿਹ ਰਾਖਨ ਕਉ ਮਨੋ ਆਪ ਭਏ ਰਥ ਕੇ ਹਕਵਾਰੇ ॥ ੩੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੰਸ ਲਵਾਏ ਜਾਤ ਤਿਨ ਸਕਲ ਪ੍ਰਬਲ ਦਲ ਸਾਜ ॥ ਆਗੇ ਤੇ ਸ੍ਰਵਨਨ ਸੁਨੀ ਬਿਧਕੀ ਅਸੁਭ ਅਵਾਜ ॥ ੩੮ ॥ ਨਭਿ ਬਾਨੀ ਬਾਚ ॥ ਕੰਸਸੋਂ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਦੁਖਕੇ ਹਰਿਨ ਬ੍ਰਿਧ ਸਿੱਧ ਕੇ ਕਰਨ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਧਰਮ ਐਸੋ ਕਹਯੋ ਹੈ ਉਚਾਰਕੈ ॥ ਲੀਏ ਕਹਾ ਜਾਤ ਤੇਰੋ ਕਾਲ ਹੈ ਰੇ ਮੂੜ ਮਤਿ ਆਠਵੇਂ ਗਰਭ ਯਾਕੇ ਤੋਕੋ ਡਾਰੈ ਮਾਰਕੈ ॥ ਅਚਰਜ ਮਾਨ ਲੀਨੋ ਮਨ ਮੈ ਬਿਚਾਰ ਇਹ ਕਾਢ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਡਾਰੋ ਇਨਹੀ ਸੰਘਾਰਕੈ ॥ ਜਾਹਿਗੇ ਛਪਾਇਕੈ ਸੁ ਜਾਨੀ ਕੰਸ ਮਨਮਾਹਿ ਇਹੈ ਬਾਤ ਭਲੀ ਡਾਰੋਂ ਜਰਹੀ ਉਖਾਰਕੈ ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੰਸ ਦੋਹੂ ਕੇ ਬਧ ਨਮਿਤ ਲੀਨੋ ਖੜਗ ਨਿਕਾਰ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਅਰੁ ਦੇਵਕੀ ਡਰੇ ਦੋਊ ਨਰ ਨਾਰ ॥ ੪੦ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਬਾਚ ਕੰਸ ਸੋਂ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਡਰ ਮਾਨ ਕੈ ਤਾਸੋ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥ ਜੋ ਯਾਹੀ ਤੇ ਜਨਮ ਹੈ ਮਾਰਹੁ ਤਾ ਕਹੁ ਰਾਇ ॥ ੪੧ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਮਨ ਮੈ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਹੇਤ ਕੇ ਭਾਵ ਸੋ ਮਤਿ ਇਹ ਜਾਇ ਛਪਾਇ ॥ ਬੰਦੀਖਾਨੈ ਦੇਉ ਇਨ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰੀ ਰਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਬਸਦੇਵ ਕੈਦ ਕੀਬੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਡਾਰ ਜੰਜੀਰ ਲਏ ਤਿਨ ਪਾਇਨ ਪੈ ਫਿਰਕੈ ਮਥਰਾ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭ ਲੋਗ ਕਥਾ ਅਤਿ ਨਾਮ ਬੁਰੋ ਜਗ ਮੈ ਨਿਕਰਾਯੋ ॥ ਆਨ ਰਖੈ ਗ੍ਰਹ ਆਪਨ ਮੈ ਰਖਵਾਰੀ ਕੋ ਸੇਵਕ ਲੋਗ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ਆਨ ਬਡੇਨ ਕੀ ਛਾਡ ਦਈ ਕੁਲ ਭੀਤਰ ਆਪਨੇ ਰਾਹ ਚਲਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਿਤਕ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਜਬੈ ਕੰਸਰਾਜ ਉਤਪਾਤ ॥ ਤਬੈ ਕਥਾ ਅਉਰੈ ਚਲੀ ਕਰਮ ਰੇਖ ਕੀ ਬਾਤ ॥ ੪੪ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਜਨਮ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਦੇਵਕੀ ਕੈ ਕੀਰਤ ਮਤ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਲੈ ਤਾਹਿ ਕੋ ਗਯੋ ਕੰਸ ਕੈ ਧਾਮ ॥ ੪੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਕਰਿ ਤਾਤ ਕੋ ਤਾਤ[1] ਚਲਯੋ ਜਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਦਰ ਊਪਰ ਆਯੋ ॥ ਜਾਇ ਕਹਯੋ ਦਰਵਾਨਨ ਸੋਂ ਤਿਨ ਬੋਲ ਕੈ ਭੀਤਰ ਜਾਇ ਜਨਾਯੋ ॥ ਕੰਸ ਕਰੀ ਕਰਨਾ ਸਿਸ ਦੇਖ ਕਹਯੋ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਕੋ ਬਖਸਾਯੋ ॥ ਫੇਰਿ ਚਲਯੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਬਸਦੇਵ ਤਊ ਮਨ ਮੈ ਕਛੁ ਨਾ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੪੬ ॥ ਬਸਦੇਵ ਬਾਚ ਮਨ ਮੈ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਮਨ ਆਪਨੇ ਕੀਨੋ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕੰਸ ਮੂੜ ਦੁਰਮਤਿ ਬਡੋ ਯਾਕੋ ਡਰਿਹੈ ਮਾਰਿ ॥ ੪੭ ॥ ਨਾਰਦ ਰਿਖ ਬਾਚ ਕੰਸ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਮੁਨਿ ਆਯੋ ਕੰਸ ਗ੍ਰਹਿ ਕਹੀ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਰਾਇ ॥ ਅਸਟਲੀਕ ਕਰਕੈ ਗਨੀ ਦੀਨੋ ਭੇਦ ਬਤਾਇ ॥ ੪੮ ॥ ਅਥ ਭ੍ਰਿਤਨ ਸੋਂ ਕੰਸ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਬ ਨਾਰਦ ਕੀ ਇਹ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ਭਈ ਹੈ ॥ ਮਾਰਹੁ ਜਾਇ ਇਸੈ ਅਬਹੀ ਕਰਿ ਭ੍ਰਿਤਨ ਨੈਨ ਕੀ ਸੈਨ ਦਈ ਹੈ ॥

---

[1] ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਿਓ ।

ਦੋਰ ਗਏ ਤਿਹ ਆਇਸ ਮਾਨ ਕੈ ਬਾਤ ਇਹੈ ਚਲ ਲੋਗ ਗਈ ਹੈ ॥ ਪਾਥਰ ਪੈ ਹਨਿ ਕੈ ਘਨਿ ਜਿਉ ਪੁਨ ਜੀਵਹਿ ਤੇ ਕਰਿ ਭਿੰਨ ਲਈ ਹੈ ॥ ੪੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੁਤ੍ਰ ਬਧਹਿ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਭਯੋ ਸੁਤ ਜੋ ਤਿਹਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੌ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਮਹਾ ਮਤਿ ਹੀਨੇ ॥ ਸੇਵਕ ਭੇਜ ਦਏ ਤਿਨ ਲਜਾਇ ਕੈ ਪਾਥਰ ਪੈ ਹਨਿ ਕੈ ਪੁਨਿ ਦੀਨੇ ॥ ਸੋਰ ਪਰਯੋ ਸਭ ਹੀ ਪੁਰਮੈ ਕਬਿਨੈ ਤਿਹ ਕੋ ਜਸ ਇਉ ਲਖ ਲੀਨੇ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਮੂਓ ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਨ ਮੈ ਮਿਲ ਕੈ ਸੁਰ ਮੰਡਲ ਰੋਦਨ ਕੀਨੋ ॥ ੫੦ ॥ ਔਰ ਭਯੋ ਸੁਤ ਜੋ ਤਿਹ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਤਿਹਕੇ ਤਿਨਹੂੰ ਜੈ ॥ ਮਾਰ ਦਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਸੁ ਪਾਥਰ ਪੈਹਨਿ ਡਾਰਿਓ ਖੂੰਜੈ ॥ ਸੀਸ ਕੇ ਬਾਰ ਉਖਾਰਤ ਦੇਵਕੀ ਰੋਦਨ ਚੋਰਨ ਤੇ ਘਰਿ ਗੂੰਜੈ[1] ॥ ਜਿਉ ਰੁਤ ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਸਮੈ ਨਭਿ ਕੋ ਜਿਮਜਾਤ ਪੁਕਾਰਤ ਕੂੰਜੈ ॥ ੫੧ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਚੌਥੋ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਸੋ ਭੀ ਕੰਸ ਮਾਰ ਦਯੋ ਤਿਹ ਸੋਕ ਬੜਵਾ[2] ਕੀ ਲਾਟੈਂ ਮਨ ਮੈਂ ਜਗਤ ਹੈ ॥ ਪਰੀ ਹੈਗੀ ਦਾਸੀ ਮਹਾ ਮੋਹ ਹੂ ਕੀ ਫਾਸੀ ਬੀਚ ਗਈ ਮਿਟ ਸੋਭਾ ਪੈ ਉਦਾਸੀ ਸੀ ਪਗਤ ਹੈ ॥ ਕੈਧੌ ਤੁਮ ਨਾਥ ਹ੍ਵੈ ਸਨਾਥ ਹਮਹੂੰ ਪੈ ਹੂੰਜੈ ਪਤਕੀ ਨ ਗਤਿ ਔਰ ਤਨ ਕੀ ਨ ਗਤਿ ਹੈ ॥ ਭਈ ਉਪਹਾਸੀ ਦੇਹ ਪੂਤਨਾ ਬਿਨਾਸੀ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤੇਰੀ ਹਾਸੀ ਹਮੈ ਗਾਸੀ ਸੀ ਲਗਤ ਹੈ ॥ ੫੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪਾਂਚਵੋ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਸੁਨਿ ਕੰਸ ਸੁ ਪਾਥਰ ਸੋ ਹਨਿ ਮਾਰਿ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਵਾਸ ਗਯੋ ਨਭਿ ਕੇ ਮਗ ਮੈ ਤਨ ਤਾਕੋ ਕਿਧੌ ਜਮਨਾ ਮੈ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨਿ ਸ੍ਰੋਨਨ ਦੇਵਕੀ ਸੋਕ ਸੋਂ ਸਾਸ ਉਸਾਸ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਮੋਹ ਭਯੋ ਅਤਿ ਤਾ ਦਿਨ ਮੈ ਮਨੋ ਯਾਹੀ ਤੇ ਮੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੫੩ ॥ ਦੇਵਕੀ ਬੇਨਤੀ ਬਾਚ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਛਠੋ ਬੰਸ ਸੋ ਭੀ ਮਾਰਿ ਡਾਰਯੋ ਕੰਸ ਦੇਵਕੀ ਪੁਕਾਰੀ ਨਾਥ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਕੀਜੀਐ ਅਨਾਥਨ ਸਨਾਥ ਮੇਰੇ ਦੀਨਾਨਾਥ ਹਮੈ ਮਾਰ ਦੀਜੀਐ ਕਿ ਯਾਕੋ ਮਾਰ ਦੀਜੀਐ ॥ ਕੰਸ ਬਡੋ ਪਾਪੀ ਜਾਕੇ ਲੋਕ ਭਯੋ ਜਾਪੀ ਸੋਈ ਕੀਜੀਐ ਹਮਾਰੀ ਦਸਾ ਜਾਤੇ ਸੁਖੀ ਜੀਜੀਐ ॥ ਸ੍ਰੋਨਨ ਮੈ ਸੁਨਿ ਅਸਵਾਰੀ ਗਜਵਾਰੀ ਕਰੋ ਲਾਈਐ ਨ ਢੀਲ ਅਬ ਦੋ ਮੈ ਏਕ ਕੀਜੀਐ ॥ ੫੪ ॥ ਇਤਿ ਛਠਵੇਂ ਪੁਤ੍ਰ ਬਧਹ ॥ ਅਥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਜਨਮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬਲਭਦ੍ਰ ਭਯੋ ਗਰਭਾਂਤਰ ਤੌ ਦੁਹੂੰ ਬੈਠ ਕੈ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿਓ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜੋਰ ਸੋ ਕਾਢ ਕੈ ਰੋਹਨੀ ਕੇ ਉਰ ਬੀਚ ਧਰਿਓ ਹੈ ॥ ਕੰਸ ਕਦਾਚ ਹਨੈ ਸਿਸ ਕੋ ਤਿਹਤੇ ਮਨਮੈ ਬਸਦੇਵ ਡਰਿਓ ਹੈ ॥ ਸੇਖ ਮਨੋ ਜਗ ਦੇਖਨ ਕੋ ਜਗ ਭੀਤਰ ਰੂਪ ਨਵੀਨ ਕਰਿਓ ਹੈ ॥ ੫੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰਿ ਸਾਧ ਦੇ ਬਿਸ੍ਨ ਕਿਸ੍ਨ ਪਤਜਾਸ ॥ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਬਿਸ੍ਨ ਤਰਬੇ ਨਮਿਤ ਤਨ ਮੈ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੫੬ ॥ ਅਥ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜਨਮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸੰਖ ਗਦਾ ਕਰ ਔਰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਧਰੇ ਤਨ ਕੌਚ ਬਡੇ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ਨੰਦ ਗਹੈ ਕਰ ਸਾਰੰਗ[3] ਸਾਰੰਗ[4] ਪੀਤ ਧਰੈ ਪਟਪੈ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ਸੋਈ ਹੁਤੀ ਜਨਮਯੋ ਇਹ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੈ ਡਰਪੈ ਮਨਮੈ ਉਠ ਜਾਗੀ ॥ ਦੇਵਕੀ ਪੁਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨਯੋ ਲਖਿਓ ਹਰਿ ਕੈ ਕੈ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸੁ ਪਾਇਨ ਲਾਗੀ ॥ ੫੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਲਖਯੋ ਦੇਵਕੀ ਹਰਿ ਮਨੈ ਲਖਯੋ ਨ ਕਰ ਕਰ ਤਾਤ[5] ॥ ਲਖਯੋ ਜਾਨ ਕਰ

---

੧. ਦੇਵਕੀ ਇੰਨਾਂ ਰੋਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰੋਣ ਨਾਲ ਘਰ ਵੀ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ।
੨. ਅਗ। ੩. ਧਨਖ। ੪. ਬਾਣ। ੫. ਪੁਤ੍ਰ।

ਮੋਹਿ ਕੀ ਤਾਨੀ ਤਾਨ ਕਨਾਤ ॥ ੫੮ ॥ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜਨਮ ਜਬ ਹੀ ਭਯੋ ਦੇਵਨ ਭਯੋ ਹੁਲਾਸ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਅਬ ਨਾਸ ਹੋਹਿ ਹਮ ਕੋ ਹੋਇ ਬਿਲਾਸ ॥ ੫੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਆਨੰਦ ਸੋਂ ਸਬ ਦੇਵਤਨ ਸੁਮਨ[1] ਦੀਨ ਬਰਖਾਇ ॥ ਸੋਕ ਹਰਨ ਦੁਸਟਨ ਦਲਨ ਪ੍ਰਗਟੇ ਜਗ ਮੋ ਆਇ ॥ ੬੦ ॥ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਭਯੋ ਜਬੈ ਸੁਨੀ ਦੇਵਕੀ ਕਾਨ ॥ ਤ੍ਰਾਸਤ ਹੁਇ ਮਨ ਮੈ ਕਹਿਯੋ ਸੋਰ ਕਰੈ ਕੋ ਆਨ ॥ ੬੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਅਰੁ ਦੇਵਕੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਕੰਸ ਕਸਾਈ ਜਾਨਕੈ ਹੀਐ ਅਧਿਕ ਡਰ ਪਾਹਿ ॥ ੬੨ ॥ ਇਤਿ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜਨਮ ਬਰਨਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰਯੋ ਦੁਹਹੂੰ ਮਿਲ ਮਾਰ ਡਰੈ ਇਹ ਕੋ ਮਤ ਰਾਜਾ ॥ ਨੰਦਹਿ ਕੇ ਘਰ ਆਇ ਹੋ ਡਾਰਕੈ ਠਾਟ ਇਹੀ ਮਨ ਮੈ ਤਿਨ ਸਾਜਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਯੋ ਮਨ ਮੈ ਨ ਡਰੋ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਨਿਸੰਕ ਬਜਾਵਤ ਬਾਜਾ ॥ ਮਾਯਾ ਕੀ ਖੈਂਚ ਕਨਾਤ ਲਈ ਧਰਿ ਬਾਲਕ ਸਊਰਭ ਆਪ ਬਿਰਾਜਾ ॥ ੬੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਬੈ ਤਿਨ ਗ੍ਰਿਹਿ ਭਯੋ ਬਾਸਦੇਵ ਇਹ ਕੀਨ ॥ ਦਸ ਹਜਾਰ ਗਾਈ ਭਲੀ ਮਨੈ ਮਨਸ ਕਰਿ ਦੀਨ ॥ ੬੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਛੂਟ ਕਿਵਾਰ ਗਏ ਘਰਿ ਕੇ ਦਰਿ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਬਰ ਕੇ ਚਲਤੇ ॥ ਹਰਖੇ ਸਰਖੇ ਬਸਦੇਵਹਿ ਕੇ ਪਗ ਜਾਇ ਛੁਯੋ ਜਮੁਨਾ ਜਲਤੇ ॥ ਹਰਿ ਦੇਖਨ ਕੌ ਹਰਿ ਅਉ ਬਡ ਕੇਹਰਿ ਦੌਰ ਗਏ ਤਨ ਕੇ ਬਲ ਤੇ ॥ ਕਾਜ ਇਹੀ ਕਹਿ ਦੋਊ ਗਏ ਜੁ ਖਿਏ ਬਹੁ ਪਾਪਨ ਕੀ ਮਲ ਤੇ ॥ ੬੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜਬੈ ਚੜਤੌ ਕਰੀ ਫੇਰਿਓ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ॥ ਅਸੁਰ[2] ਜਿਤੇ ਚੌਕੀ ਹੁਤੇ ਸੋਇ ਗਏ ਤਤਕਾਲ ॥੬੬॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੰਸਹਿ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਬਸਦੇਵ ਸੁ ਪਾਇ ਜਬੈ ਜਮਨਾ ਮਧਿ ਠਾਨੋ ॥ ਮਾਨਕੈ ਪ੍ਰੀਤ ਪਰਾਤਨ ਕੋ ਜਲ ਪਾਇਨ ਭੇਟਨ ਕਾਜ ਉਠਾਨੋ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਊਚ ਮਹਾ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਪਹਚਾਨੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਜਾਨ ਕਿਧੋ ਪਤਿ ਹੈ ਇਹ ਕੈ ਜਮਨਾ ਤਿਹ ਭੇਟਤ ਮਾਨੋ ॥ ੬੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਜਸੋਧਾ ਸੁਇ ਗਈ ਮਾਯਾ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਡਾਰ ਕਿਸਨ ਤਿਹ ਪੈ ਸੁਤਾ ਲੀਨੀ ਹੈ ਕਰ ਤਾਸ ॥ ੬੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮਾਯਾ ਕੋ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਬਸਦੇਵ ਸੁ ਸੀਘ੍ਰ ਚਲਯੋ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਹ ਮਾਹੀ ॥ ਸੋਇ ਗਏ ਪਰ ਦੁਆਰ ਸਬੈ ਘਰ ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ॥ ਦੇਵਕੀ ਤੀਰ ਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਸਭ ਤੇ ਮਿਲਗੇ ਪਟ ਆਪਸਿ ਮਾਹੀ ॥ ਬਾਲ ਉਠੀ ਜਬ ਰੋਦਨ ਕੈ ਜਗ ਕੈ ਸੁਧਿ ਜਾਇ ਕਰੀ ਨਰ ਨਾਹੀ ॥ ੬੯ ॥ ਰੋਇ ਉਠੀ ਵਹ ਬਾਲ ਜਬੇ ਤਬ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨਿਲੀ ਧੁਨਿ ਹੋਰੈ ॥ ਧਾਇ ਗਏ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸਹ ਕੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਕਹਯੋ ਜਨਮਯੋ ਰਿਪ ਤੋਰੈ ॥ ਲੈਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਚਲਿ ਜਾਇ ਗਹੀ ਕਰਤੈ ਕਰ ਜੋਰੈ ॥ ਦੇਖਹੁ ਬਾਤ ਮਹਾ ਜੜ ਕੀ ਅਬ ਆਦਿਕ ਕੇ ਬਿਖ ਚਾਬਤ ਭੋਰੈ[3] ॥ ੭੦ ॥ ਲਾਇ ਰਹੀ ਉਰ ਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਮਤਵਾਰੇ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੇ ਮਮ ਪਾਵਕ ਸੇ ਛਠ ਹੀ ਤੁਮ ਪਾਥਰ ਪੈ ਹਨ ਡਾਰੇ ॥ ਛੀਨ ਕੈ ਕੰਸ ਕਹਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਪਟਕੌ ਇਹ ਕੈ ਅਬਨਾਰੇ ॥ ਦਾਮਣ[4] ਹ੍ਵੈ ਲਹਕੀ ਨਭ ਮੈ ਜਬ ਰਾਖ ਲਈ ਵਹ ਰਾਖਣਹਾਰੇ ॥ ੭੧ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥

---

੧. ਫੁਲ। ੨. ਦੈਂਤ। ੩. ਅਧਰਕ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਹੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਵਿਹੁ ਦਾ ਗੋਲਾ ਚਬਦਾ ਹੈ। ੪. ਬਿਜਲੀ।

ਕੈ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨ ਕਰਿ ਬਸੋਤ ਵਾਕੇ ਮਾਰਬੇ ਕੀ ਚਾਕਰਨ ਕਹਯੋ ਮਾਰ ਡਾਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਤ ਹੈ ॥ ਕਰ ਮੋ ਉਠਾਇ ਕੈ ਬਨਾਇ ਭਾਰੇ ਪਾਥਰ ਪੈ ਰਾਜ ਕਾਜ ਰਾਖਬੇ ਕੋ ਕਛੂ ਨਹੀ ਪਾਤ ਹੈ ॥ ਆਪਨੋ ਸੋ ਬਲ ਕਰ ਰਾਖੈ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਸੂੰਦ ਛੰਦ ਬੰਦ ਕੈ ਕੈ ਛੂਟ ਇਹ ਜਾਤ ਹੈ॥ਮਾਯਾ ਕੋ ਬਢਾਇ ਕੈ ਸੁ ਸਭਨ ਸੁਨਾਇਕੈ ਸੁ ਐਸੇ ਉਡੀ ਬਾਰਾ ਜੈਸੇ ਪਾਰਾ ਉਡ ਜਾਤ ਹੈ ॥ ੭੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਠ ਭੁਜਾ ਕਰਿਕੈ ਅਪਨੀ ਸਭਨੋ ਕਰਮੈ ਬਰ ਆਯੁਧ ਲੀਨੇ ॥ ਜ੍ਵਾਲ ਨਿਕਾਸ ਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਰਿਪ ਔਰ ਭਯੋ ਤੁਮਰੇਮਤਿ ਹੀਨੇ ॥ ਦਾਮਨ ਸੀਲਹਕੈ ਨਭਿ ਮੈ ਡਰਕੈ ਫਟਗੇ ਤਿਹ ਸਤ੍ਰਨ ਸੀਨੇ ॥ ਮਾਰ ਡਰੈ ਇਹ ਹੂੰ ਹਮ ਹੂੰ ਸਭ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨੇ ਅਤਿ ਦੈਤਨ ਕੀਨੇ ॥ ੭੩ ॥ ਅਥ ਦੇਵਕੀ ਬਸਦੇਵ ਛੋਰਬੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਇਹ ਕੀ ਜਬ ਸ੍ਰੋਨਨ ਨਿੰਦਤ ਦੇਵਨ ਕੇ ਘਰਿ ਆਯੋ ॥ ਝੂਠ ਹਨੇ ਹਮਪੈ ਭਗਨੀ ਸੁਤ ਜਾਇਕੈ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ਗਯਾਨ ਕਥਾ ਕਰਕੈ ਅਤ ਹੀ ਬਹੁ ਦੇਵਕੀ ਔ ਬਸਦੇਵ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੁਲਾਇ ਲੁਹਾਰ ਕੋ ਲੋਹ ਅਉ ਮੋਹ ਕੌ ਫਾਂਧ ਕਟਾਯੋ ॥ ੭੪ ॥

{ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰੇ ਦੇਵਕੀ ਬਸਦੇਵ ਕੋ ਛੋਰਬੋ ਬਰਨਨੰ ਸਮਾਪਤ ॥ }

ਕੰਸ ਮੰਤ੍ਰੀਅਨ ਸੋ ਬੀਚਾਰ ਕਰਤ ਭਯਾ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਕਲ ਬੁਲਾਇ ਕੈ ਕੀਨੋ ਕੰਸ ਬਿਚਾਰ ॥ ਬਾਲਕ ਜੋ ਮਮਦੇਸ ਮੈ ਸੋ ਸਭ ਡਾਰੋ ਮਾਰ ॥ ੭੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਭਾਗਵਤ ਕੀ ਯਹ ਸੁਧ ਕਥਾ ਬਹੁ ਬਾਤ ਭਰੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ਬਾਕੀ ਕਹੌ ਫੁਨਿ ਐ ਕਥ ਕੋ ਸੁਭ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮਧਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਦੇਵ ਸਭੈ ਹਰਖੇ ਸੁਨ ਭੂਮਹਿ ਔਰ ਮਨੇ ਹਰਖੈ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ਮੰਗਲ ਹੋਹਿ ਘਰਾ ਘਰਿ ਮੈ ਉਤਰਯੋ ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਅਵਤਾਰੀ ॥ ੭੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਾਗ ਉਠੀ ਜਸੁਧਾ ਜਬਹੀ ਪਿਖ ਪੁਤ੍ਰਹਿ ਦੇਨ ਲਗੀ ਹੁਨੀਆਹੇ ॥ ਪੰਡਤਨ ਕੋ ਅਰੁ ਗਾਇਨ ਕੋ ਬਹੁ ਦਾਨ ਦੀਓ ਸਭ ਹੀ ਗੁਨੀਆਹੇ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਸੁਨ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨ ਓਢਕੈ ਲਾਲ ਚਲੀ ਚੁਨੀਆਹੇ ॥ ਜਿਉ ਮਿਲਕੈ ਘਨ ਕੇ ਦਿਨ ਮੈ ਉਡਕੈ ਸੁਚਲੀ ਜੁ ਮਨੋ ਮੁਨੀਆਹੈ ॥ ੭੭ ॥ ਨੰਦ ਬਾਚ ਕੰਸ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਮਹਰ ਲੈ ਭੇਟ ਕੋ ਗਯੋ ਕੰਸ ਕੇ ਪਾਸਿ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹੇ ਜਾਇ ਕਹੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ੭੮ ॥ ਬਸਦੇਵ ਬਾਚ ਨੰਦ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਚਲਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਜਬੈ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਬਸਦੇਵ ॥ ਭੈ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਬਡੋ ਸੁਨੋ ਗੋਪ ਪਤਿ ਭੇਵ ॥ ੭੯ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਬਕੀ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੰਸ ਕਹੈ ਬਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਇਹ ਆਜ ਕਰੋ ਤੁਮ ਕਾਜ ਹਮਾਰੇ ॥ ਬਾਰਕ ਜੇ ਜਨਮੈ ਇਹ ਦੇਸ ਮੈ ਤਾਹਿ ਕੌ ਜਾਇ ਕੈ ਸੀਘ੍ਰ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ਕਾਲ ਵਹੈ ਹਮਰੋ ਕਹੀਐ ਤਿਹ ਤ੍ਰਾਸ ਡਰਯੋ ਹੀਅਰਾ ਮਮ ਭਾਰੋ ॥ ਹਾਲ ਬਿਹਾਲ ਭਯੋ ਤਿਹ ਕਾਲ ਮਨੋ ਤਨ ਮੈ ਜੁ ਡਸਯੋ ਅਹਿਕਾਰੋ ॥ ੮੦ ॥ ਪੂਤਨਾ ਬਾਚ ਕੰਸ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਬ ਪੂਤਨਾ ਕਹੀ ਕੰਸ ਸੋ ਬਾਤ ॥ ਬਰਮਾ ਜਾਏ ਸਭਹਨੋ ਮਿਟੈ ਤਿਹਾਰੇ ਤਾਪ ॥ ੮੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਉਠੀ ਤਬ ਬੋਲ ਸੁ ਘੋਲ ਮਿਠਾ ਲਪਟੋ ਥਨ ਮੈ ॥ ਬਾਲ ਜੁ ਪਾਨ ਕਰੇ ਤਜੈ ਪ੍ਰਾਨਨ ਤਾਹਿ ਮਸਾਨ ਕਰੋ ਛਿਨਮੈ ॥ ਬੁਧ ਤਾਨ ਸੁਜਾਨ ਕਹਯੋ ਸਤਿ ਮਾਨ ਸੁ ਆਇਹੈ ਟੋਰਕੈ ਤਾਹਨ ਮੈ ॥ ਨਿਰਭਉ

ਨ੍ਰਿਪਰਾਜ ਕਰੋ ਨਗਰੀ ਸਗਰੀ ਜਿਨ ਸੋਰ ਕਰੋ ਮਨ ਮੈ ॥ ੯੨ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਤਿ ਪਾਪਨ ਜਗੰਨਾਥ ਪਰ ਬੀੜਾ ਲੀਯੋ ਉਠਾਇ ॥ ਕਪਟ ਰੂਪ ਸੋਰਹ[1] ਸਜੇ ਗੋਕਲ ਪਹੁਚੀ ਜਾਇ ॥ ੯੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਜਰ ਨੈਨ ਦੀਏ ਮਨਮੋਹਤ ਈਂਗਰ ਕੀ ਬਿੰਦਰੀ ਜੁ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਟਾਂਡ ਭੁਜਾਨ ਬਨੀ ਕਟਿ ਕੇਹਰਿ ਪਾਇਨ ਨੂਪਰ ਕੀ ਧੁਨਿ ਬਾਜੈ ॥ ਹਾਰ ਗਰੇ ਮੁਕਤਾਹਲ ਕੇ ਗਈ ਨੰਦ ਦੁਆਰਹਿ ਕੰਸ ਕੇ ਕਾਜੈ ॥ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸ ਬਸੀ ਸਭ ਹੀ ਤਨ ਆਨਨ ਮੈ ਸਸਿ ਕੋਟਕ ਲਾਜੈ ॥ ੯੪ ॥ ਜਸੁਧਾ ਬਾਚ ਪੂਤਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁ ਆਦਰ ਕਰਿ ਪੂਛਿਓ ਜਸ ਮਤਿ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ॥ ਆਸਨ ਪੈ ਬੈਠਾਇਕੈ ਕਹਿਓ ਬਾਤ ਕਹੁ ਬਾਲ ॥ ੯੫ ॥ ਪੂਤਨਾ ਬਾਚ ਜਸੋਧਾ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਹਰ ਤਿਹਾਰੇ ਸੁਤ ਸੁਨਿਓ ਜਨਮਿਓ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ॥ ਮੋ ਗੋਦੀ ਦੈ ਦੂਧ ਕੋ ਹੋਵੈ ਸਭ ਕੋ ਭੂਪ ॥ ੯੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗੋਦ ਦਯੋ ਜਸੁਧਾ ਤਬ ਤਾਕੇ ਸੁ ਅੰਤ ਸਮੈ ਤਬ ਹੀ ਉਨ ਲੀਨੋ ॥ ਭਾਗ ਬਡੇ ਦੁਰਬੁੱਧਨ ਕੇ ਭਗਵਾਨਹਿ ਕੌ ਜਿਨ ਅਸਥਨ ਦੀਨੋ ॥ ਛੀਰ ਰਕੱਤ੍ਰ ਸੁ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁਐਂਚ ਲਏ ਮੁਖ ਮੋ ਇਹ ਕੀਨੋ ॥ ਜਿਉ ਗਗੜੀ ਤੁਮਰੀ ਤਨ ਲਾਇਕੈ ਤੇਲ ਲਏ ਤੁਚ ਛਾਡ ਕੈ ਪੀਨੋ ॥ ੯੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਪ ਕਰਿਓ ਬਹੁ ਪੂਤਨਾ ਜਾਸੋ ਨਰਕ ਡਰਾਇ ॥ ਅੰਤ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਛਾਡਿ ਦੈ ਬਸੀ ਬਿਕੁੰਠਹ ਜਾਇ ॥ ੯੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੇਹਿ ਛਿ ਕੋਸ ਪ੍ਰਮਾਨ ਭਈ ਪੁਖਰਾ ਜਿਮ ਪੇਟ ਮੁਖੋ ਨਲੂਆਰੇ ॥ ਡੰਡ ਦੁਕੂਲ ਭਏ ਤਿਹਕੇ ਜਨੁ ਬਾਰਸਿ ਬਾਲ ਤੇ ਸੇਖ ਪ੍ਰਆਰੇ ॥ ਸਾਂਸ ਸੁਮੇਰ ਕੋ ਸ੍ਰਿੰਗ ਭਯੋ ਤਿਹ ਆਂਖਨ ਮੈ ਪਰ ਗੇ ਖਡੂਆਰੇ ॥ ਸਾਹ ਕੇ ਕੋਟ ਮੈ ਤੋਪ ਲਗੀ ਬਿਬਗੋਲਨ ਕੇ ਹ੍ਵੈ ਗਏ ਗਲੂਆਰੇ ॥ ੯੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਸਥਨ ਮੁਖ ਲੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਸੋਇ ਗਏ ॥ ਧਾਇ ਤਬੈ ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਕ ਸਭ ਗੋਦ ਉਠਾਇ ਲਏ ॥ ੯੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਟ ਕਾਟ ਤਨ ਏਕਠੋ ਕੀਯੋ ਬਤਾਕੋ ਢੇਰ ॥ ਦੇ ਈਂਧਨ[2] ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਬਾਰਤ ਲਗੀ ਨ ਬੇਰ ॥ ੯੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਨੰਦ ਆਇ ਹੈ ਗੋਕਲ ਮੈ ਲਈ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸ ਮਹਾ ਬਿਸਮਾਨਯੋ ॥ ਲੋਕ ਸਬੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਹਿਓ ਸੁਨ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਡਰ ਪਾਨਯੋ ॥ ਸਾਚ ਕਹੀ ਬਸਦੇਵਹਿ ਮੋ ਪਹਿ ਸੋ ਪਰਤਛਿ ਭਈ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ॥ ਤਾ ਦਿਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਦੀਯੋ ਸਭ ਬਿੱਪਨ ਬੇਦ ਅਸੀਸ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਲ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਉਤਰਿਯੋ ਦਯਾ ਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਧਾਰੀ ਪੂਤਨਾ ਭੂਮ ਉਤਾਰਯੋ ਭਾਰ ॥ ੯੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਪੂਤਨਾ ਬਧ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ॥

ਅਥ ਨਾਮ ਕਰਣ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਗਰਗ ਕੌ ਨਿਕਟਿ ਲੈ ਕਹੀ ਜੁ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਇ ॥ ਗੋਕਲ ਨੰਦਹਿ ਕੇ ਭਵਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੁਮ ਜਾਇ ॥ ੯੪ ॥ ਉਤੈ ਤਾਤ ਹਮਰੈ ਤਹਾ ਨਾਮ ਕਰਨ ਕਰ ਦੇਹੁ ॥ ਹਮ ਤੁਮ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਜਾਨਹੀ ਅਉਰ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ॥ ੯੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬੇਗ ਚਲਯੋ ਦਿਜ ਗੋਕਲ ਕੌ ਬਸੁਦੇਵ ਮਹਾਨ ਕਹੀ ਸੋਈ ਮਾਨੀ ॥ ਨੰਦ ਕੇ ਧਾਮ ਗਯੋ ਤਬਹੀ ਬਹੁ ਆਦਰ

---

੧. ਸੋਲਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ। ੨. ਲੱਕੜ।

ਤਾਹਿ ਕਰਯੋ ਨੰਦਰਾਨੀ ॥ ਨਾਮ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਹਯੋ ਇਹਕੋ ਕਰ ਮਾਨ ਲਈ ਇਹ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਲਾਇ ਲਗੰਨ ਨਿਖੱਤ੍ਰਨ ਸੋਧ ਕਹੀ ਸਮਝਾਇ ਅਕੱਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨਾਮ ਤਾਕੋ ਧਰਯੋ ਗਰਗਹਿ ਮਨੈਂ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ਸਿਆਮ ਪਲੋਟੈ ਪਾਇ ਜਿਹ ਇਹ ਸਮ ਮਨੋ ਮੁਰਾਰ ॥ ੯੭ ॥ ਸੁਕਲ ਬਰਨ ਸਤਿਜੁਗ ਭਏ ਪੀਤ ਬਰਨ ਤ੍ਰੇਤਾਇ ॥ ਪੀਤਬਰਨ ਪਟ ਸਿਆਮ ਤਨ ਨਰਨਾਹਨਿ ਕੇ ਨਾਹਿ ॥ ੯੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਅੰਨਜ ਦਯੋਗਰਗੈ ਜਬ ਨੰਦਹਿ ਤਉ ਉਠਿ ਕੈ ਜਮਨਾ ਤਟ ਆਯੋ ॥ ਨਾਇ ਕਟੈ ਕਰਿਕੈ ਧੁਤੀਆ ਹਰਿ ਕੌ ਅਰੁ ਦੇਵਨ ਭੋਗ ਲਗਾਯੋ ॥ ਆਇ ਗਏ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤਬੈ ਕਰ ਸੋ ਗਹਿ ਕੈ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਚਕ੍ਰਤ ਹ੍ਵੈ ਗਯੋ ਪੇਖ ਤਬੈ ਤਿਹ ਅੰਨਜ ਸਭੈ ਇਨ ਭੀਟ ਗਵਾਯੋ ॥ ੯੯ ॥ ਫੇਰਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਤੋ ਨਹ ਬਾਲਕ ਪੈ ਹਰਿ ਜੀਹੈ ॥ਮਾਨਸ[1] ਪੰਚ ਭੂਆਤਮ ਕੌ ਮਿਲਿਕੈ ਤਿਨ ਸੋ ਕਰਤਾ ਸਰਜੀਹੈ ॥ ਯਾਦ ਕਰੀ ਮਮਤਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਮਧ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ ਕਰ ਜੀਹੈ ॥ ਮੂੰਦ ਲਈ ਤਿਹ ਕੀ ਮਤਿ ਯੌ ਪਟ[2] ਸੋ ਤਨ ਢਾਂਪਤ ਜਿਉ ਦਰਜੀ ਹੈ ॥ ੧੦੦ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ[3] ਤ੍ਰਿਬਾਰ ਭਯੋ ਜਬ ਤੇ ਮਨ ਬਾਮਨ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿਓ ਹੈ ॥ ਮਾਤ ਖਿਝੀ ਜਸੁਧਾ ਹਰਿ ਕੋ ਗਹਿਕੈ ਉਰ ਆਪਨੇ ਲਾਇ ਧਰਿਓ ਹੈ ॥ ਬੋਲ ਉਠੇ ਭਗਵਾਨ ਤਬੈ ਇਹ ਦੋਸ ਨ ਹੈ ਮੁਹਿ ਯਾਦਿ ਕਰਿਓ ਹੈ ॥ ਪੰਡਤਿ ਜਾਨ ਲਈ ਮਨ ਮੈ ਉਠਕੈ ਤਿਹ ਕੇ ਤਬ ਪਾਇ ਪਰਿਓ ਹੈ ॥ ੧੦੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਦਾਨ ਤਾਕੌ ਦਯੋ ਕਹ ਲਉ ਕਹੌ ਸੁਨਾਇ ॥ ਗਰਗ ਆਪਨੇ ਘਰਿ ਚਲਯੋ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਮੁਦ[4] ਮਨ ਪਾਇ ॥ ੧੦੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਨਾਮ ਕਰਨ ਬਰਨਨੰ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਰੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪਲਨਾ ਪਰ ਝੂਲਤ ਹੈ ਤਬ ਕੈਸੇ ॥ ਮਾਤ ਲਡਾਵਤ ਹੈ ਤਿਹ ਕੌ ਔ ਝੁਲਾਵਤ ਹੈ ਕਰਿ ਮੋਹਿਤ ਕੈਸੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤਿ ਹੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਨਿ ਐਸੇ ॥ ਭੂਮਿ ਦੁਖੀ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਜਨੁ ਪਾਲਤ ਹੈ ਰਿਪ ਦੈਤਨ ਜੈਸੇ ॥ ੧੦੩ ॥ ਭੂਖ ਲਗੀ ਜਬ ਹੀ ਹਰਿ ਕੌ ਤਬ ਪੈ ਜਸੁਧਾ ਥਨ ਕੌ ਤਿਨ ਚਾਹਿਯੋ ॥ ਮਾਤ ਉਠੀ ਨ ਭਯੋ ਮਨ ਕ੍ਰੁੱਧ ਤਬੈ ਪਗ ਸੋ ਮਹਿ ਗੋਡ ਕੈ ਬਾਹਿਯੋ ॥ ਤੇਲ ਧਰਯੋ ਅਰੁ ਘੀਉ ਭਰਯੋ ਛੁਟ ਭੂਮਿ ਪਰਯੋ ਜਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਸਰਾਹਿਯੋ ॥ ਹੋਤ ਕੁਲਾਹਲ ਮਧਿ ਪੁਰੀ ਧਰਨੀ ਕੇ ਮਨੋ ਸਭ ਸੋਕ ਸੁ ਲਾਹਿਯੋ ॥ ੧੦੪ ॥ ਧਾਇ ਗਏ ਬ੍ਰਿਜਲੋਕ ਸਬੈ ਹਰਿ ਜੀ ਤਿਨ ਆਪਨੇ ਕੰਠ ਲਗਾਏ ॥ ਅਉਰ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜਲੋਕ ਬਧੂ ਮਿਲ ਭਾਂਤਨ ਭਾਂਤਨ ਮੰਗਲ ਗਾਏ ॥ ਭੂਮਿ ਹਲੀ ਨ ਭਿਯੋ ਇਹ ਕੌਤਕ ਬਾਰਨ ਭੇਦ ਯੌ ਭਾਖ ਸੁਨਾਏ ॥ ਚਕ੍ਰਤ ਬਾਤ ਭਏ ਸੁਨਿਕੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਤਿਨ ਸਾਚ ਨ ਲਾਏ ॥ ੧੦੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨਹਿ ਕੇ ਸਿਰ ਸਾਥ ਛੁਹਾਇਕੈ ਔਰ ਸਭੈ ਤਿਨ ਅੰਗਨ ਕੋ ॥ ਅਰੁ ਲੋਕ ਬੁਲਾਇ ਸਬੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਬਹੁ ਦਾਨ ਦਯੋ ਤਿਨ ਮੰਗਨ ਕੋ ॥ ਅਰ ਦਾਨ ਦਯੋ ਸਭ ਹੀ ਗ੍ਰਹ ਕੋ

---

੧. ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜੋ ਦੇਹੀ ਹੈ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ। ੨. ਕਪੜਾ। ੩. ਅੰਨ ਜੂਠਾ। ੪. ਅਨੰਦ।

*ਪੁਖਰਾ=ਛੱਪੜ। ਨਲੂਆ=ਮੂੰਹ ਨਾਲੇ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਕਰ ਕੈ ਪਟਰੰਗਨ ਰੰਗਨ ਕੋ ॥ ਇਹ ਸਾਜ ਬਨਾਇ ਦਯੋ ਤਿਨ ਕੌ ਅਰੁ ਔਰ ਦਯੋ ਦੁਖ ਭੰਗਨ ਕੋ ॥ ੧੦੬ ॥ ਕੰਸਬਾਚ ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਸੋਂ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਜਬੈ ਪੂਤਨਾ ਹਨੀ ਸੁਨੀ ਗੋਕਲ ਬਿਖੈ ॥ ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਸੋ ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਤਾਕੋ ਤਿਖੈ ॥ ਨੰਦ ਬਾਲ ਕੋ ਮਾਰੋ ਐਸੇ ਪਟਕਕੈ ॥ ਹੋ ਪਾਥਰ ਜਾਣ ਚਲਾਈਐ ਕਰ ਸੋ ਝਟਕਕੈ ॥ ੧੦੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੰਸਹਿ ਕੈ ਤਸਲੀਮ[1] ਚਲਯੋ ਹੈ ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਸੀਘਰ ਦੈ ਗੋਕਲ ਆਯੋ ॥ ਬਉਡਰ[2] ਕੋ ਤਬ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਧਰਨੀ ਪਰਕੈ ਬਲ ਪੌਨ ਬਹਾਯੋ ॥ ਆਗਮ ਜਾਨਕੈ ਭਾਰੀ ਭਯੋ ਹਰਿ ਮਾਰ ਤਬੈ ਵਹ ਭੂਮਿ ਪਰਾਯੋ ॥ ਪੂਰ ਭਏ ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦਕੈ ਲੋਕਨ ਲੈ ਹਰਿ ਕੋ ਨਭਿ ਕੇ ਮਗ ਧਾਯੋ ॥ ੧੦੮ ॥ ਜਉ ਹਰਿ ਜੀ ਨਭਿ ਬੀਚ ਗਇਓ ਕਰਤਉ ਅਪਨੇ ਬਲ ਕੋ ਤਨ ਚੱਟਾ ॥ ਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਕੋ ਧਰਿਕੈ ਮਿਲਿ ਜੁੱਧ ਕਰਯੋ ਤਬ ਰਾਸਛ ਫੱਟਾ ॥ ਫੇਰਿ ਸੰਭਾਰ ਦਸੋ ਨਖ ਆਪਨੇ ਕੈ ਕੈ ਤੁਰਾ[3] ਸਿਰ ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਕੱਟਾ ॥ ਰੁੰਡ ਗਿਰਯੋ ਜਨ ਪੇਡਿ ਗਿਰਯੋ ਇਮ ਮੂੰਡ[4] ਪਰਯੋ ਜਨ ਡਾਰ ਤੇ ਖੱਟਾ ॥ ੧੦੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਬਧਹ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਨਾ ਜਨ ਗੋਕਲ ਕੇ ਬਹੁ ਆਜਜ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਢੂੰਢਾਯੋ ॥ ਦੁਆਦਸ ਕੋਸ ਪੈ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਹੁਤੋ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਪੈ ਮਿਲ ਪਾਯੋ ॥ ਲਾਯੋ ਲੀਯੋ ਹੀਯ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਮਿਲਿਕੈ ਉਨ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾਂ ਕਬ ਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੧੧੦ ॥ ਦੈਤ ਕੋ ਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਦੇਖਕੈ ਗੋਪ ਸਭੈ ਮਨ ਮੈ ਡਰੁ ਕੀਆ ॥ ਮਾਨਸ ਕੀ ਕਹ ਹੈ ਗਨਤੀ ਸੁਰਰਾਜਹਿ ਕੋ ਪਿਖ ਫਾਟਤ ਹੀਆ ॥ ਐਸੋ ਮਹਾਂ ਬਿਕਰਾਲ ਸਰੂਪ ਤਿਸੈ ਹਰਿ ਨੇ ਛਿਨ ਮੈ ਹਨਿ ਲੀਆ ॥ ਆਇ ਸੁਨਯੋ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਹ ਮੈ ਤਿਹ ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਭੈ ਕਹਿ ਦੀਆ ॥ ੧੧੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੈ ਬਹੁ ਬਿੱਪਨ ਕੌ ਤਬ ਦਾਨ ਸੁ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੁਤ ਸੋ ਫੁਨਿ ਮਾਈ ॥ ਅੰਗੁਲ ਕੈ ਮੁਖ ਸਾਮੁਹ ਹੇਤ ਹੀ ਲੇਤ ਭਲੇ ਹਰਿ ਜੀ ਮੁਸਕਾਈ ॥ ਆਨੰਦ ਹੋਤ ਮਹਾਂ ਜਸੁਧਾ ਮਨ ਔਰ ਕਹਾ ਕਹੌ ਤੋਹਿ ਬਡਾਈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤਿ ਪੈ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਤਨ ਤੇ ਅਤਿ ਭਾਈ ॥ ੧੧੨ ॥ ਅਥ ਸਾਰੀ ਬਿਸ੍ਵ[5] ਮੁਖ ਮੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਜਸੋਧਾ ਕੋ ਦਿਖਾਈ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮੋਹਿ ਬਢਾਇ ਮਹਾ ਮਨ ਮੈ ਹਰਿ ਕੌ ਲਗੀ ਫੇਰਿ ਖਿਲਾਵਨ ਮਾਈ ॥ ਤੌ ਹਰਿ ਜੀ ਮਨ ਮਧਿ ਬਿਚਾਰ ਸਿਤਾਬ ਲਈ ਮੁਖਿ ਮਾਹਿ ਜੰਭਾਈ ॥ ਚਕ੍ਰਤ ਹੋਇ ਰਹੀ ਜਸੁਧਾ ਮਨ ਮੱਧਿ ਭਈ ਤਿਹ ਕੇ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਮਾਇ ਸੁ ਢਾਪ ਲਈ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਬਿਸਨ ਮਯਾ ਤਿਨ ਜੋ ਲਖ ਪਾਈ ॥ ੧੧੩ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਚਲੈ[6] ਘੁੱਟੂਆ ਘਰਿ ਭੀਤਰ ਮਾਤ ਕਰੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਚੰਗੀ ॥ ਲਾਲਨ ਕੀ ਮਨ ਖਾਲ ਕਿਧੌ ਨੰਦ ਧੇਨ ਸਭੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸਭ ਸੰਗੀ ॥ ਲਾਲ ਭਈ ਜਸੁਧਾ ਪਿਖ ਪੁਤ੍ਰਹਿ ਜਿਉ ਘਨਿ ਮੈ ਚਮਕੈ ਦੁਤਰੰਗੀ ॥ ਕਿਉ ਨਹਿ ਹੋਵੈ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਸੁ ਮਾਤ ਭਯੋ ਜਿਨ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਤਾਤ

---

੧. ਨਮਸਕਾਰ। ੨. ਵਾਵਰੋਲਾ। ੩. ਛੇਤੀ। ੪. ਸਿਰ। ੫. ਦੁਨੀਆਂ। ੬. ਰਿੜ੍ਹਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ॥ ੧੧੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰਾਹ ਸਿਖਾਵਨ ਕਾਜ ਗਡੀ ਹਰਿ ਗੋਪ ਮਨੋ ਮਿਲਕੈ ਸੁ ਬਨਾਯੋ ॥ ਕਾਨਹਿ ਕੋ ਤਿਹ ਊਪੈ ਬਿਠਾਇਕੈ ਅਪਨੇ ਆਙਨ ਬੀਚ ਧਵਾਯੋ ॥ ਫੇਰਿ ਉਠਾਇ ਲਯੋ ਜਸੁਧਾ ਉਰ ਮੋ ਗਹਿਕੈ ਪਯ ਪਾਨ ਕਰਾਯੋ ॥[1] ਸੋਇ ਰਹੇ ਹਰਿ ਜਾਂ ਤਬ ਹੀ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਛੁਟਿ ਗਈ ਹਰੀ ਉਠੇ ਤਤਕਾਲ ॥ ਖੇਲ ਖਿਲਾਵਨ ਸੋ ਕਰਯੋ ਲੋਚਨ ਜਾਹਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੧੬ ॥ ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਖੇਲ ਕਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮਾਹਿ ॥ ਅਬ ਪਗ ਚਲ ਤਯੋਂ ਕੀ ਕਥਾ ਕਹੋ ਸੁਨੋ ਨਰ ਨਾਹਿ ॥ ੧੧੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਾਲ ਬਿਤੀਤ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਕਾਨ੍ਹ ਭਯੋ ਬਲ ਕੈ ਪਗ ਮੈ ॥ ਜਸ ਮਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਭਈ ਮਨ ਮੈ ਪਿਖ ਧਾਵਤ ਪੁਤ੍ਰਹਿ ਕੌ ਮਗ ਮੈ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਇਹ ਗੋਪਨ ਸੋ ਪ੍ਰਭਾ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੁ ਸਭੈ ਜਗ ਮੈ ॥ ਜਨ ਸੁੰਦਰਿ ਤੀ ਅਤਿ ਮਾਖਨ ਕੌ ਸਬ ਧਾਇ ਧਸੀ ਹਰਿ ਕੇ ਨਗ ਮੈ ॥ ੧੧੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਸੌ ਮਿਲਕੈ ਹਰਿ ਜੀ ਜਮਨਾ ਤਟ ਖੇਲ ਮਚਾਵਤ ਹੈ ॥ ਜਿਮ ਬੋਲਤ ਹੈ ਖਗ ਬੋਲਤ ਹੈ ਜਿਮ ਧਾਵਤ ਹੈ ਤਿਮ ਧਾਵਤ ਹੈ ॥ ਫਿਰ ਬੈਠ ਬਰੇ ਤਨ ਮੱਧਿ ਮਨੋਹਰਿ ਸੋ ਵਹ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨਕੀ ਉਪਮਾ ਸੁਭ ਗੀਤ ਭਲੇ ਮੁਖ ਗਾਵਤ ਹੈ॥੧੧੯॥ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਜਮਨਾ ਤਟ ਪੈ ਮਿਲ ਗੋਪਨ ਸੋ ਹਰਿ ਖੇਲਤ ਹੈ ॥ ਤਰਿਕੈ ਤਬ ਹੀ ਸਿਗਰੀ ਜਮਨਾ ਹਟ ਮੱਧਿ ਬਰੇ ਤਨ ਪੇਲਤ ਹੈ ॥ ਫਿਰਿ ਕੂਦਤ ਹੈ ਜੁ ਮਨੋ ਨਟ ਜਿਉ ਜਲ ਕੌ ਹਿਰਦੇ ਸੰਗਿ ਰੇਲਤ ਹੈ ॥ ਫਿਰ ਹ੍ਵੈ ਹੁੰਡੂਆ ਲਰਕੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਆਪਸਿ ਮੈ ਸਿਰ ਮੇਲਤ ਹੈ ॥ ੧੨੦ ॥ ਆਇ ਜਬੈ ਹਰਿ ਜੀ ਗ੍ਰਹ ਆਪਨੇ ਖਾਇਕੈ ਭੋਜਨ ਖੇਲਨ ਲਾਗੇ ॥ ਮਾਤ ਕਹੈ ਨ ਰਹੈ ਘਰਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਉਠ ਭਾਗੇ ॥ ਸਿਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਿ ਬੀਥਨ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ਖੇਲ ਮਚਾਇ ਦਯੋ ਲੁਕ ਮੀਚਨ ਗੋਪ ਸਭੈ ਤਿਹ ਕੇ ਰਸ ਪਾਗੇ ॥ ੧੨੧ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਜਮਨਾ ਤਟ ਪੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਹਰਿ ਬਾਰਨ ਸੋਂ ॥ ਚੜ ਰੂਖ ਚਲਾਵਤ ਸੋਟ ਕਿਧੌ ਸੋਊ ਧਾਇਕੈ ਲਿਆਵੈ ਗੁਆਰਨ ਸੋਂ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਲਖੀ ਤਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਮਨੋ ਮੱਧਿ ਅਨੰਤ ਅਪਾਰਨ ਸੋਂ ॥ ਬਲ ਜਾਤ ਸਬੈ ਮੁਨ ਦੇਖਨ ਕੌ ਕਰਿਕੈ ਬਹੁ ਜੋਗ ਹਜਾਰਨ ਸੋਂ ॥ ੧੨੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਗੋਪਨ ਸੋ ਖੇਲਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥
ਅਸਟਮ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਬ ਮਾਖਨ ਚੋਰ ਖੈਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਖੇਲਨ ਕੇ ਮਿਸ[2] ਪੈ ਹਰਿ ਜੀ ਘਰਿ ਭੀਤਰ ਪੈਠ ਕੈ ਮਾਖਨ ਖਾਵੈ ॥ ਨੈਨਨ ਸੈਨ ਤਬੈ ਕਰਿ ਕੈ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖੁ ਲਾਵੈ ॥ ਬਾਕੀ ਬਚਯੋ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਲੈ ਕਰ ਬਾਨਰ ਕੇ ਮੁਖ ਭੀਤਰਿ ਪਾਵੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਇਹ ਕੈ ਬਿਧ ਗੋਪਨ ਕਾਨ ਖਿਝਾਵੈ ॥ ੧੨੩ ॥ ਖਾਇ ਗਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਜਬ ਮਾਖਨ ਤਉ ਗੁਪੀਆ ਸਭਜਾਇ ਪੁਕਾਰੀ ॥ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਪਤ ਕੀ ਪਤਨੀ ਤੁਮ ਡਾਰ ਦਈ ਦਧ ਕੀ

---

੧. ਦੁੜਾਇਆ। ੨. ਬਹਾਨੇ।

ਸਭ ਖਾਰੀ ॥ ਕਾਨਹਿ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਹਮ ਚੋਰ ਕੈ ਰਾਖਤ ਹੈ ਚੜ੍ਹ ਊਚ ਅਟਾਰੀ ॥ ਊਖਲ ਕੋ ਧਰਿ ਕੇ ਮਨਹਾ ਪਰ ਖਾਤ ਹੈ ਲੰਗਰ ਦੇ ਕਰਿ ਗਾਰੀ ॥ ੧੨੪ ॥ ਹੋਤ ਨਹੀ ਜਿਹ ਕੇ ਘਰਿ ਮੈ ਦਧ ਦੈ ਕਰਿ ਗਾਰਨ ਸੋਰ ਕਰੈ ਹੈ ॥ ਜੋ ਲਰਕਾ ਜਨਿ ਕੈ ਖਿਝ ਹੈ ਜਨ ਤੇ ਮਿਲ ਸੋਟ ਨ ਸਾਥ ਮਰੈ ਹੈ ॥ ਆਇ ਪਰੈ ਜੁ ਤ੍ਰੀਆ ਤਿਹ ਪੈ ਸਿਰ ਕੇ ਤਿਹ ਬਾਰ ਉਖਾਰ ਡਰੈ ਹੈ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਕੀ ਸੁ ਬਿਨਾ ਉਤਪਾਤਨ ਕਾਨ੍ਹ ਟਰੈ ਹੈ ॥ ੧੨੫ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਬ ਗੋਪਨ ਕੀ ਜਸੁਧਾ ਤਬ ਹੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ਖਿਝੀ ਹੈ ॥ ਆਇ ਗਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਤਬ ਹੀ ਪਿਖ ਪੁਤ੍ਰਹਿ ਕੌ ਮਨ ਮਾਹਿ ਰਿਝੀ ਹੈ ॥ ਬੋਲ ਉਠੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤਬੈ ਏ ਗ੍ਵਾਰ ਖਿਝਾਵਨ ਮੋਹਿ ਗਿਝੀ ਹੈ ॥ ਮਾਤ ਕਹਾ ਦਧ ਦੋਸੁ ਲਗਾਵਤ ਮਾਰ ਬਿਨਾ ਇਹ ਨਾਹਿ ਸਿਝੀ ਹੈ ॥ ੧੨੬ ॥ ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਕੌ ਕਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤੋਹਿ ਖਿਝਾਵਤ ਗੋਪੀ ॥ ਮਾਤ ਸੋ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸੁਤ ਯੌ ਕਰਿ ਸੋ ਗਹਿ ਭਾਗਤ ਹੈ ਮੁਹਿ ਟੋਪੀ ॥ ਡਾਰ ਕੈ ਨਾਸ ਬਿਖੈ ਅੰਗੁਰੀ ਸਿਰ ਮਾਰਤ ਹੈਂ ਮੁਝ ਕੌ ਵਹ ਥੋਪੀ ॥ ਨਾਕ ਘਸਾਇ ਹਸਾਇ ਉਨੈ ਫਿਰ ਲੇਤ ਤਬੈ ਵਹ ਦੇਤ ਹੈ ਟੋਪੀ ॥ ੧੨੭ ॥ ਜਸੁਧਾ ਬਾਚ ॥ ਗੋਪਨ ਸੋਂ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮਾਤ ਖਿਝੀ ਉਨ ਗੋਪਨ ਕੋ ਤੁਮ ਕਿਉ ਸੁਤ ਮੁਹਿ ਖਿਝਾਵਤ ਹਉਰੀ ॥ ਬੋਲਤ ਹੋ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਹਮਰੇ ਧਨ ਹੈ ਦਧ ਦਾਮ ਸੁ ਗਉਰੀ ॥ ਮੂੜ੍ਹ ਅਹੀਰ ਨ ਜਾਨਤ ਹੈ ਬਢ ਬੋਲਤ ਹੋ ਸੁਰ ਹੋ ਤੁਮ ਠਉਰੀ ॥ ਕਾਨਹਿ ਸਾਧ ਬਿਨਾ ਅਪਰਾਧਹਿ ਬੋਲਹਿ ਗੀ ਜੁ ਭਈ ਕਛੁ ਬਉਰੀ ॥ ੧੨੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਨਤੀ ਕੈ ਜਸੁਧਾ ਤਬੈ ਦੋਊ ਦਏ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਗਾਰੈ ਸੇਰ ਦਧ ਲੇਹੁ ਮਨਕ ਤੁਮ ਆਇ ॥ ੧੨੯ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਜਸੁਧਾ ਸੋਂ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਗੋਪੀ ਮਿਲਿ ਯੌ ਕਹੀ ਮੋਹਨਿ ਜੀਵੈ ਤੋਹਿ ॥ ਯਾਹਿ ਦੇਹਿ ਹਮ ਖਾਨ ਦਧ ਸਭ ਮਨ ਕਰੈ ਨ ਕ੍ਰੋਹਿ ॥ ੧੩੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਮਾਖਨ ਚੁਰੈਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥

ਅਥ ਜਸੁਧਾ ਕੋ ਬਿਸ੍ਵ ਸਾਰੀ ਮੁਖ ਪਿਸਾਰ ਦਿਖੈਬੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪੀ ਗਈ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈਂ ਤਬ ਤੇ ਹਰਿ ਜੀ ਇਕ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ਸੰਗਿ ਲਯੋ ਅਪਨੇ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਦੇਖਤ ਤਾ ਮਿਟੀ ਆਇ ਨ ਖਾਈ ॥ ਭੋਜਨ ਖਾਨਹਿ ਕੋ ਤਜਿ ਖੇਲੈ ਸੁ ਗ੍ਵਾਰ ਚਲੇ ਘਰ ਕੋ ਸਭ ਧਾਈ ॥ ਜਾਇ ਰਲੀ ਸੁ ਕਹਯੋ ਜਸੁਧਾ ਪਹਿ ਬਾਤ ਵਹੈ ਤਿਨ ਖੇਲ੍ਹ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੩੧ ॥ ਮਾਤ ਗਹਯੋ ਰਿਸ ਕੈ ਸੁਤ ਕੌ ਤਬ ਲੈ ਛਿਟੀਆ ਤਨ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਤਉ ਮਨ ਮੱਧਿ ਡਰਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਜਸੁਧਾ ਜਸੁਧਾ ਕਰਿ ਕੈ ਜੁ ਪੁਕਾਰਯੋ ॥ ਦੇਖਹੁ ਆਇ ਸਬੈ ਮੁਹਿ ਕੋ ਮੁਖ ਮਾਤ ਕਹਯੋ ਤਬ ਤਾਤ ਪਸਾਰਯੋ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਆਨਨ[1] ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਧਰ ਮੂਰਤ ਬਿਸ੍ਵ[2] ਦਿਖਾਰਯੋ ॥ ੧੩੨ ॥ ਸਿੰਧ ਧਰਾ ਧਰ ਔ ਧਰਨੀ ਸਭ ਬਾ ਬਲ ਕੋ ਪੁਰ ਔ ਪੁਰ ਨਾਗਨਿ ॥ ਔਰ ਸਭੈ ਨਿਰਖੇ ਤਿਹ ਮੈ ਪੁਰ ਬੇਦ ਪੜੈ ਬ੍ਰਹਮਾਗਨਿ[3] ਤਾਗਨਿ ॥ਰਿੱਧ ਔ ਸਿੱਧ ਔ ਆਪਨੇ ਦੇਖ ਕੈ ਜਾਨ ਅਭੇਵ ਲਗੀ ਪਗ ਲਾਗਨਿ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਚੱਛਨ ਸੋਂ ਸਭ ਦੇਖ ਲਯੋ ਜੁ ਬਡੀ ਬਡਿ ਭਾਗਨਿ ॥੧੩੩॥ ਦੋਹਰਾ॥ਜੇਰਜ ਸ੍ਵੇਤਜ ਉਤਭੁਜਾ ਦੇਖੇ

---

੧. ਮੂੰਹ। ੨. ਦੁਨੀਆਂ। ੩. ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬੇਗਿਣਤ।

ਤਿਨ ਤਿਹ ਜਾਇ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਿ ਪਾਇਨ ਲਾਗੀ ਧਾਇ ॥ ੧੩੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਮਾਤ ਜਸੁਧਾ ਕੋ ਮੁਖ ਪਸਾਰ ਬਿਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖੈਬੋ ॥

ਅਥ ਤਰ ਤੋਰ ਜੁਮਲਾਰਜਨ ਤਾਰਬੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਫੇਰਿ ਉਠੀ ਜਸੁਧਾ ਪਰਿ ਪਾਇਨ ਤਾਕੀ ਕਰੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਬਡਾਈ ॥ ਹੇ ਜਗ ਕੇ ਪਤਿ ਹੇ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਹੋਇ ਅਜਾਨ ਕਹਯੋ ਮਮ ਮਾਈ ॥ ਸਾਰੇ ਛਿਮੋ ਹਮਰੇ ਤੁਮ ਔਗਨ ਹ੍ਵੈ ਮਤਿ ਮੰਦਿ ਕਰੀ ਜੁ ਢਿਠਾਈ ॥ਮੀਟ ਲਯੋ ਮੁਖ ਤੋ ਹਰਿਜੀ ਤਿਹ ਪੈ ਮਮਤਾ ਡਰ ਬਾਤ ਛਪਾਈ ॥੧੩੫॥ਕਬਿਤ॥ ਕਰਨਾ ਕੈ ਜਸੁਧਾ ਕਹਯੋ ਹੈ ਇਮ ਗੋਪਨ ਸੋ ਖੇਲਬੇ ਕੇ ਕਾਜ ਤੋਰ ਲਿਆਏ ਗੋਪਬਨ ਸੌ ॥ ਬਾਰਕੋ ਕੇ ਕਹੇ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨ ਆਪਨੇ ਮੈ ਸਯਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤਨ ਲਾਗੀ ਛੂਛਕਨ ਸੌ ॥ ਦੇਖ ਦੇਖ ਲਾਸਨ ਕੋ ਰੋਵੈ ਸੁਤ ਰੋਵੈ ਮਾਤ ਕਹੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਮਹਾ ਮਹਿਕਰਿ ਮਨ ਸੌ ॥ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਸਭੇ ਮਾਰਬੇ ਕੀ ਕਹਾ ਚਲੀ ਸਾਮੁਹੇ ਨ ਬੋਲੀਐ ਰੀ ਐਸੇ ਸਾਧ ਜਨ ਸੌ ॥ ੧੩੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੀਰ ਬਿਲੋਵਨ ਕੋ ਉਠੀ ਜਸੁਧਾ ਹਰਿ ਕੀ ਮਾਇ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਗਾਵੈ ਪੂਤ ਗੁਨ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧੩੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਸਮੈ ਜਸੁਧਾ ਸੰਗਿ ਗੋਪਨ ਖੀਰ ਮਥੈ ਕਰ ਲੈ ਕੈ ਮਧਾਨੀ ॥ ਊਪਰਿ ਕੋ ਕਟ ਸੌ ਕਸਿ ਕੈ ਪਟ ਰੋਮਨ ਮੈ ਹਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ਘੰਟਕਾ ਛੁਦ੍ਰ ਕਸਾਂ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਤਿਹ ਕੀ ਜੁ ਕਹਾਨੀ ॥ ਦਾਨ ਔ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਕੀ ਸੁਧ ਕੈ ਮੁਖ ਤੈਂ ਹਰਿ ਕੀ ਸੁਭ ਗਾਵਤ ਬਾਨੀ ॥ ੧੩੮ ॥ ਖੀਰ ਭਰਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਿਹ ਕੋ ਕੁਚ ਤਉ ਹਰਿ ਜੀ ਤਬਹੀ ਫੁਨਿ ਜਾਗੇ ॥ ਪਯ ਸੁ ਪਿਆਵਹੁ ਹੇ ਜਸੁਧਾ ਪ੍ਰਭਿ ਜੋ ਇਹ ਹੀ ਰਸਿ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ਦੂਧ ਫਟਯੋ ਹੁਇ ਬਾਸਨ ਤੈਂ ਤਬ ਧਾਇ ਚਲੀ ਇਹ ਰੋਵਨ ਲਾਗੇ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਿ ਪੈ ਘਰਿ ਤੇ ਉਠ ਬਾਹਰਿ ਭਾਗੇ ॥ ੧੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਹਰਿ ਜੀ ਮਨੈ ਘਰਿ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ॥ ਸੰਗਿ ਸਖਾ ਲੈ ਕਪ ਸਭੈ ਆਏ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ॥ ੧੪੦ ॥ ਪਾਥਰ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰੈ ਦੀਨੋ ਮਟੁ ਸੁਭ ਗਾਇ ॥ ਖੀਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਬਹਿ ਚਲਯੋ ਅਉਪੀਨੋ ਹਰਿ ਧਾਇ ॥ ੧੪੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ਭਲੇ ਹਰਿ ਜੀ ਜਸੁਧਾ ਦਧ ਕੋ ਮਿਲ ਲੂਟਨ ਲਾਏ ॥ ਹਾਥਨ ਮੈ ਗਹਿ ਕੈ ਸਭ ਬਾਸਨ ਕੋ ਬਲ ਕੋ ਚਹੂ ਓਰ ਬਗਾਏ॥ ਫੂਟ ਗਏ ਵਹ ਫੈਲ ਪਰਿਓ ਦਧ ਭਾਵ ਇਹੈ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਆਏ ॥ ਕੰਸ ਕੋ ਮਾਝ ਨਿਕਾਰਨ ਕੋ ਅਗੂਆ ਜਨ ਆਗਮ ਕਾਨ ਜਨਾਏ ॥ ੧੪੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਫੋਰ ਦਏ ਤਿਨ ਸਭ ਬਾਸਨ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੀ ਜਸੁਧਾ ਤਬ ਧਾਈ ॥ ਫਾਧ ਚੜ੍ਹੈ ਕਪਿ ਰੂਖਨ ਰੂਖਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੈਨ ਭਗਾਈ ॥ ਦੌਰਤ ਦੌਰ ਤਬੈ ਹਰਿ ਜੀ ਬਸੁਧਾ ਪਰਿ ਅਪਨੀ ਮਾਤ ਹਰਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਫਿਰਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਿ ਊਖਲ ਸੋ ਫੁਨਿ ਦੇਹਿ ਬੰਧਾਈ ॥ ੧੪੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੌਰ ਗਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਜਸੁਧਾ ਜਬ ਬਾਂਧ ਰਹੀ ਰਸੀਆ ਨਹੀ ਮਾਵੈ ॥ ਕੈ ਇਕਠੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਰਸੀਆ ਸਭ ਜੋਰ ਰਹੀ ਕਛੁ ਥਾਹਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਫੇਰਿ ਬੰਧਾਇ ਭਏ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਿ ਊਖਲ ਸੋ ਧਰਿ ਊਪਰਿ ਧਾਵੈ ॥ ਸਾਧ ਉਧਾਰਨ ਕੋ ਜੁਮਲਾਰਜਨੁ ਤਾਹਿ ਨਮਿਤ ਕਿਧੋ ਵਹ ਜਾਵੈ ॥ ੧੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਘੀਸਤਿ

ਘੀਸਤਿ ਊਖਲਹਿ ਕਾਨ੍ ਉਧਾਰਤ ਸਾਧ ॥ ਨਿਕਟਿ ਤਬੈ ਤਿਨ ਕੇ ਗਏ ਜਾਨਨ ਹਾਰ ਅਗਾਧ ॥ ੧੪੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਊਖਲ ਕਾਨ੍ ਅਰਾਇ ਕਿਧੌ ਬਲ ਕੈ ਤਨ ਕੌ ਤਰ ਤੋਰ ਦਏ ਹੈ ॥ ਤੌ ਨਿਕਸੇ ਤਿਨ ਤੇ ਜੁਮਲਾਰਜਨ ਕੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਰ ਲੋਕ ਗਏ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੇ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾ ਕਬ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਭਏ ਹੈ ॥ ਨਾਗਨ ਕੇ ਪੁਰ ਤੇ ਮਧੁਕੇ ਮਟੁ ਕੈ ਮਤ ਕੀ ਲਜੁ ਐਂਚ ਲਏ ਹੈ ॥ ੧੪੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਜਨ ਜਾਇ ਤਬੈ ਜਸੁਧਾ ਪਹਿ ਆਖੀ ॥ ਤੋਰ ਦਏ ਤਨ ਕੋ ਬਲ ਕੈ ਤਰ ਭਾਤ ਭਲੀ ਹਰਿ ਕੀ ਸੁਭ ਸਾਖੀ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤਿ ਹੀ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪੁਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖੀ ॥ ਫੇਰ ਕਹੀ ਭਹਰਾਇ ਤਿਤੈ ਉਡੇ ਜਿਉ ਧਰ ਤੇ ਉਡ ਜਾਤ ਹੈ ਮਾਖੀ ॥ ੧੪੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੂਤਨ ਕੇ ਬਧ ਕੌ ਸਿਵ ਮੂਰਤ ਹੈ ਨਿਜ ਸੋ ਕਰਤਾ ਸੁਖ ਦੱਯਾ ॥ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਰਤਾ ਹਰਤਾ ਦੁਖ ਹੈ ਕਰਤਾ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭੱਯਾ ॥ ਡਾਰ ਦਈ ਮਮਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਤਬ ਬੋਲ ਉਠੀ ਇਹ ਹੈ ਮਮ ਜੱਯਾ ॥ ਖੇਲ ਬਨਾਇ ਦਯੋ ਹਮ ਕੋ ਬਿਧ ਜੋ ਜਨਮਯੋ ਗ੍ਰਹ ਪੂਤ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ॥ ੧੪੮ ॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰੇ ਤਰ ਤੋਰ ਜੁਮਲਾਰਜਨ ਉਧਾਰਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਤੋਰ ਦਏ ਤਰ ਜੋ ਤਿਹ ਹੀ ਤਬ ਗੋਪਨ ਬ੍ਰਿਦਨ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੋ॥ ਗੋਕਲ ਕੌ ਤਜੀਐ ਚਲੀਐ ਬ੍ਰਿਜ ਹ੍ਵੈ ਈਹਾ[1] ਭਾਵਤੇ ਭਾਵਨ[2] ਭਾਰੋ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਸੁਧਾ ਅਰੁ ਨੰਦਹਿ ਬਯੋਤ ਭਲੋ ਮਨ ਮੱਧਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਔਰ ਭਲੀ ਇਹ ਤੇ ਨ ਕਛੂ ਜਿਹ ਤੇ ਸੁ ਬਚੇ ਸੁਤ ਸਯਾਮ ਹਮਾਰੋ ॥ ੧੪੯ ॥ ਘਾਸਿ ਭਲੋ ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਹ ਭਲੀ ਜਮਨਾ ਢਿਗ ਹੈ ਨ ਗਹੈ ਤਟ ਜਾਕੇ ॥ ਕੋਟਿ ਝਰੈ ਝਰਨਾ ਤਿਹ ਤੇ ਜੋਗ ਮੈ ਸਮ ਤੁੱਲਿ ਨਹੀ ਕਛੂ ਤਾਕੇ ॥ ਬੋਲਤ ਹੈ ਪਿਕ ਕੋਕਲ ਮੋਰ ਕਿਧੌ ਘਨ ਮੈ ਚਹੂ ਓਰਨ ਵਾਕੇ ॥ ਬੇਗ ਚਲੋ ਤੁਮ ਗੋਕਲ ਕੋ ਤਜ ਪੁੰਨ ਹਜਾਰ ਅਬੈ ਤੁਮ ਗਾਕੇ ॥ ੧੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਸਭੈ ਗੋਪਨ ਸਨੈ ਬਾਤ ਕਹੀ ਇਹ ਠੌਰ ॥ ਤਜਿ ਗੋਕਲ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਚਲੇ ਇਹ ਤੇ ਭਲੀ ਨ ਔਰ ॥ ੧੫੧ ॥ ਲਟ ਪਟ ਬਾਂਧੇ ਉਠਿ ਚਲੇ ਆਏ ਜਬ ਬ੍ਰਿਜ ਹੀਰ ॥ ਦੇਖਿਓ ਅਪਨੇ ਨੈਨ ਭਰ ਬਹਿਤੋ ਜਮਨਾ ਨੀਰ ॥ ੧੫੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਪਾਇਕੈ ਨੰਦਹਿ ਕੋ ਸਭ ਗੋਪਨ ਜਾਇ ਭਲੇ ਰਥ ਸਾਜੇ ॥ ਬੈਠ ਸਭੈ ਤਿਨ ਪੈ ਤਿਰੀਆ ਸੰਗਿ ਗਾਵਤ ਜਾਤ ਬਜਾਵਤ ਬਾਜੇ ॥ ਹੇਮ ਕੋ ਦਾਨੁ ਕਰੈਂ ਜੁ ਦੋਊ ਹਰਿ ਗੋਦ ਲਏ ਜਸੁਧਾ ਇਮ ਰਾਜੇ ॥ ਕੈਧਉ[3] ਸੈਲ ਸੁਤਾ ਗਿਰ ਭੀਤਰ ਊਚ ਮਨੋ ਮਨ ਨੀਲ ਬਿਰਾਜੇ ॥ ੧੫੩ ॥ ਗੋਪ ਗਏ ਤਜ ਗੋਕਲ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਡੇਰਨ ਆਏ ॥ ਡਾਰ ਦਈ ਲਸੀਆ ਅਰੁ ਅੱਛਤ ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਧੂਪ ਜਗਾਏ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਊਚ ਮਹਾਂ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਏ ॥ ਰਾਜ ਬਿਭੀਛਨ ਦੈ ਕਿਧੌ ਲੰਕ ਕੋ ਰਾਮ ਜੀ ਧਾਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਾਏ ॥ ੧੫੪ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੋਪ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਪੁਰ ਬਿਖੈ ਬੈਠੇ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ॥ ਅਬ ਮੈ ਲੀਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੌਂ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੫੫ ॥

---

੧. ਕ੍ਰਿਸਨ । ੨. ਏਥੇ ਡਰ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੩. ਪਾਰਬਤੀ ਵਾਂਗ ਜਸੋਧਾ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੀਲੀ ਮਣੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਾਤਿ ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਜਬ ਸਾਲ ਲਗੇ ਤਬ ਕਾਨ੍ਹ ਚਰਾਵਨ ਗੱਊਆ ॥ ਪਾਤ ਬਜਾਵਤ ਔ ਮੁਰਲੀ ਮਿਲ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸਭੈ ਲਰਕੱਊਆ ॥ ਗੋਪਨ ਲੈ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵਤ ਧਾਵਤ ਤਾਟਤ ਹੈ ਸਭ ਕੋ ਮਨ ਭੱਊਆ ॥ ਦੂਧ ਪਿਆਵਤ ਹੈ ਜਸੁਧਾ ਰਿਝਕੈ ਹਰਿ ਖੇਲ ਕਰੈ ਜੁ ਨਚੱਊਆ ॥ ੧੫੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੂਖ ਗਏ ਗਿਰਕੈ ਧਸਿਕੈ ਸੰਗਿ ਦੈਤ ਚਲਾਇ ਦਯੋ ਹਰਿ ਜੀਜੋ ॥ ਫੂਲ ਗਿਰੇ ਨਭਿ ਮੰਡਲ ਤੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਨੈ ਸੁ ਕਰੀਜੋ ॥ ਧੰਨਿ ਹੀ ਧੰਨਿ ਭਯੋ ਤਿਹੂੰ ਲੋਕਨ ਭੂਮਿ ਕੋ ਭਾਰੁ ਅਬੈ ਘਟ ਕੀਜੋ ॥ ਸਜਾਮ ਕਥਾ ਸੁ ਕਹੀ ਇਸ ਕੀ ਚਿਤ ਦੈ ਕਬਿ ਪੈ ਇਹ ਕੋ ਜੁ ਸੁਨੀਜੋ ॥ ੧੫੭ ॥ ਕੌਤਕਿ ਦੇਖ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਲਕ ਡੇਰਨ ਡੇਰਨ ਜਾਇ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਦਾਨੋ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਸੁਧਾ ਗਰ ਆਨੰਦ ਕੇ ਮੱਧਿ ਬਾਤ ਡਹੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਰਤਾ ਜਿਉ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਫੈਲਿ ਪਰਯੋ ਸੁ ਦਸੋ ਦਿਸ ਕੌ ਗਨਤੀ ਮਨ ਕੀ ਤਿਹ ਮੱਧਿ ਬਹੀ ਹੈ ॥ ੧੫੮ ॥ ਅਥ ਬਕੀ ਦੈਤ ਕੋ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੈਤ ਹਨਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸ੍ਰੌਨਨ ਬਾਤ ਕਹੀ ਬਕ ਕੋ ਸੁਨਿ ਲੱਯੈ ॥ ਹੋਇ ਤਯਾਰ ਅਬੈ ਤੁਮ ਤੇ ਤਜਿਕੈ ਮਥੁਰਾ ਬ੍ਰਿਜਮੰਡਲ ਜੱਯੈ ॥ ਕੈ ਤਸਲੀਮ ਚਲਯੋ ਤਿਹ ਕੌ ਚਬ ਡਾਰਤ ਹੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭੱਯੈ ॥ ਕੰਸਿ ਕਹੀ ਹਸਿਕੈ ਉਹਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਰੇ ਉਹਿ ਕੋ ਛਲ ਸੋ ਹਨਿ ਦੱਯੈ ॥ ੧੫੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਬਛਰੇ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਬੀਚ ਗਏ ਬਨ ਕੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ॥ ਫੇਰਿ ਗਏ ਜਮਨਾ ਤਟਿ ਪੈ ਬਛਰੇ ਜਲ ਸੁੱਧ ਅਚੈ ਨਹਿ ਖਾਰੀ ॥ ਆਇ ਗਯੋ ਉਤ ਦੈਤ ਬਕਾਸੁਰ ਦੇਖਨ ਮਾਹਿ ਭਯਾਨਕ ਭਾਰੀ ॥ ਲੀਲ ਲਏ ਸਭ ਹ੍ਵੈ ਬਗੁਲਾ ਫਿਰਿ ਛੋਰਿ ਗਏ ਹਰਿ ਜੋਰ ਗਜਾਰੀ ॥ ੧੬੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਗਨ ਰੂਪ ਤਬ ਕ੍ਰਿਸਨ ਧਰ ਕੰਠਿ ਦਯੋ ਤਿਹ ਜਾਲ ॥ ਗਹਿ ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਠਾਨਤ ਭਯੋ ਉਗਲ ਡਰਯੋ ਤਤਕਾਲ ॥ ੧੬੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਚੋਟ ਕਰੀ ਉਨ ਜੋ ਇਹ ਪੈ ਇਨ ਤੇ ਬਲਿ ਕੈ ਉਹਿ ਚੋਚ ਗਹੀ ਹੈ ॥ ਚੀਰ ਦਈ ਬਲ ਕੈ ਤਨ ਕੋ ਸਰਤਾ ਇਕ ਸ੍ਰੌਨਤ ਸਾਥ ਬਹੀ ਹੈ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਸੁ ਕਹੀ ਜੁ ਕਛੂ ਮਨ ਮੱਧਿ ਲਹੀ ਹੈ ॥ ਜੋਤ ਰਲੀ ਤਿਹ ਮੈ ਇਮ ਜਿਉ ਦਿਨ ਮੈ ਦੁਤ ਦੀਪ ਸਮਾਇ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ੧੬੨ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਜਬੈ ਦੈਤ ਆਯੋ ਮਹਾ ਮੁਖਿ ਚਵਰਾਯੋ ਜਬ ਜਾਨਿ ਹਰਿ ਪਾਯੋ ਮਨ ਕੀਨੋ ਵਾਕੇ ਨਾਸਕੋ ॥ ਸਿੱਧ ਸੁਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਉਖਾਰ ਡਾਰੀ ਚੋਚਵਾਕੀ ਬਲੀ ਮਾਰ ਡਾਰਯੋ ਮਹਾਬਲੀ ਨਾਮ ਜਾਸ ਕੋ ॥ ਭੂਮਿ ਗਿਰ ਪਰਯੋ ਹ੍ਵੈ ਦੁਟੂਕ ਮਹਾ ਮੁਖਿ ਵਾਕੋ ਤਾਕੀ ਛਬਿ ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਭਯੋ ਮਨ ਦਾਸ[1] ਕੋ ॥ ਖੇਲਬੇ ਕੇ ਕਾਜ ਬਨ ਬੀਚ ਗਏ ਬਾਲਕ ਜਿਉ ਲੈਕੈ ਕਰ ਮੱਧਿ ਚੀਰ ਡਾਰੈਂ ਲਾਂਬੇ ਘਾਸ ਕੋ ॥ ੧੬੩ ॥

ਇਤਿ ਬਕਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਸੰਗ ਲਏ ਬਛੁਰੇ ਅਰੁ ਗੋਪਸੁ ਸਾਂਝਿ ਪਰੀ ਹਰਿ ਡੇਰਨ ਆਏ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਮਹਾਂ ਮਨ ਮੈ ਮਨ ਭਾਵਤ ਗੀਤ ਸਭੈ ਮਿਲ ਗਾਏ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸੁ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਨਾਏ ॥ ਦੇਵਨ ਦੇਵ ਹਨਯੋ ਧਰ ਪੈ

---

੧. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਦਾਸ ਕਵੀ ਸ਼ਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ ।

ਛਲਿ ਕੈ ਤਰ ਔਰਨ ਕੇ ਜੁ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੬੪ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ਗੋਪਨ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹੀ ਇਹ ਗੋਪਨ ਕੋ ਫੁਨ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿ ਜਾਵੈਂ ॥ ਅੰਨੁ ਅਚੋ ਅਪਨੈ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਜਿਨ ਮੱਧਿ ਮਹਾਬਨ ਕੇ ਮਿਲ ਖਾਵੈਂ ॥ ਬੀਚ ਤਰੈ ਹਮ ਪੈ ਜਮਨਾ ਮਨ ਭਾਵਤ ਗੀਤ ਸਭੈ ਮਿਲ ਗਾਵੈਂ ॥ ਨਾਚਹਿਗੇ ਅਰੁ ਕੂਦਹਿਗੇ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰ ਮੈ ਮੁਰਲੀ ਸੁ ਬਜਾਵੈਂ ॥ ੧੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਨ ਲਯੋ ਸਭ ਨੇ ਵਹ ਗੋਪਨ ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਜਬ ਰੈਨ ਬਿਹਾਨੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਜਾਇ ਉਠਿਓ ਮੁਰਲੀ ਸਭ ਜਾਗ ਉਠੇ ਤਬ ਗਾਇ ਛਿਰਾਨੀ ॥ ਏਕ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਤ ਕਿਧੋ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸਿਆਮ ਪਿਰਾਨੀ[1] ॥ ੧੬੬ ॥ ਗੇਰੀ ਕੇ ਚਿਤ੍ਰ ਲਗਾਇ ਤਨੈ ਸਿਰ ਪੰਖ ਧਰਯੋ ਭਗਵਾਨ[2] ਕਲਾਪੀ ॥ ਲਾਇ ਤਨੈ[3] ਹਰਿਤਾ ਮੁਰਲੀ ਮੁਖਿ ਲੋਕ ਭਯੋ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਜਾਪੀ ॥ ਫੂਲ ਗੁਛੇ ਸਿਰ[4] ਖੋਸ ਲਏ ਤਰ ਰੂਖ ਖਰੇ ਧਰਨੀ ਜਿਨ ਥਾਪੀ ॥ ਖੇਲਿ ਦਿਖਾਵਤ ਹੈ ਜਗ ਕੌ ਅਰ ਕੋਊ ਨਹੀ ਹੁਇ ਆਪ ਹੀ ਆਪੀ ॥ ੧੬੭ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਮੰਤ੍ਰੀਅਨ ਸੋਂ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਉ ਬਕ ਲੈ ਹਰਿ ਜੀ ਹਨਯੋ ਕੰਸ ਸੁਨਯੋ ਤਬ ਸ੍ਰਉਨ ॥ ਕਰਿ ਇਕਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰਹਿ ਕਹਯੋ ਤਹਾ ਭੇਜੀਏ ਕਉਨ ॥ ੧੬੮ ॥ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਾਚ ਕੰਸ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੈਠ ਬਿਚਾਰ ਕਰਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਦੈਤ ਅਘਾਸੁਰ ਕੋ ਕਹੁ ਜਾਵੈ ॥ ਮਾਰਗ ਰੋਕ ਰਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਧਰ ਪੰਨਗ ਰੂਪ ਮਹਾਂਮੁਖ ਬਾਵੈ[5] ॥ ਆਇ ਪਰੈ ਹਰਿ ਜੀ ਜਬਹੀ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰ ਸਨੇ ਚਬ ਜਾਵੈ ॥ ਆਇ ਹੈ ਖਾਇ ਤਿਨੈ ਸੁਨਿ ਕੰਸ ਕਿ ਨਾਤਰ ਆਪਨੋ ਜੀਉ ਗਵਾਵੈ ॥ ੧੬੯ ॥ ਅਥ ਅਘਾਸੁਰ ਦੈਤ ਆਗਮਨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਕਹਯੋ ਅਘ ਕੰਸਿ ਗਯੋ ਤਹ ਪੰਨਗ ਮਹਾ ਧਰ ਆਯੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਹਨਯੋ ਭਗਨੀ ਸੁਨਿਕੈ ਬਧਕੈ ਮਨ ਕ੍ਰੁੱਧ ਤਹਾਂ ਕਹੁ ਧਾਯੋ ॥ ਬੈਠਿ ਰਹਯੋ ਤਿਨ ਕੈ ਮਗ ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਬਧ ਕਾਜ ਮਹਾਂ ਮੁੱਖ ਬਾਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਤਾਹਿ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਲਕ ਖੇਲ ਕਹਾ ਮਨ ਮੈ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੭੦ ॥ ਸਭ ਗੋਪਨ ਬਾਚ ਆਪਸਿ ਮੈ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਗਿਰ ਮੱਧਿ ਗੁਫਾ ਇਹ ਕੋਊ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਹੈ ਅੰਧਿਆਰੋ ॥ ਬਾਲਕ ਕੋਊ ਕਹੇ ਇਹ ਰਾਛਸ ਕੋਊ ਕਹੈ ਇਹ ਪੰਨਗ ਭਾਰੋ ॥ ਜਾਇ ਕਹੈ ਇੰਕ ਨਾਹਿ ਕਹੈ ਇਕ ਬਿਓਤ ਇਹੀ ਮਨ ਮੈ ਤਿਨ ਧਾਰੋ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਚਲੋ ਭਉਨ ਕਛੂ ਸੁ ਬਚਾਵ ਕਰੈ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਹਮਾਰੋ ॥ ੧੭੧ ॥ ਹੇਰ[6] ਹਰੇ ਤਿਹੱ ਮੱਧਿ ਧਸੇ ਮੁਖਿ ਨਾਉਨ ਰਾਛਸ ਮੀਚ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੁ ਆਵੈ ਜਬੈ ਮਮ ਮੀਟ ਹੋ ਬਿਓਤ ਇਹੀ ਮਨ ਮੱਧਿ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਗਏ ਤਬ ਮੀਟ ਲਯੋ ਮੁਖ ਦੇਵਨ ਤੋਹਿ ਹਕਾਰ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਜੀਵਨ ਮੂਰ ਹੁਤੀ ਹਮਰੀ ਅਬ ਸੋਊ ਅਘਾਸੁਰ ਚਾਬ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੧੭੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੇਹਿ ਬਢਾਇ ਬਡੋ ਹਰਿ ਜੀ ਮੁਖ ਰੋਕ ਲਯੋ ਉਹ ਰਾਛਸ ਹੀ ਕੋ ॥ ਰੋਕ ਲਏ ਸਭ ਹੀ ਕਰਿ ਕੈ ਬਲ ਸਾਸਿ ਬਢਯੋ ਤਬ ਹੀ ਉਹ ਜੀ ਕੋ ॥ ਕਾਨ ਬਿਦਾਰ ਦਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਸਿਰ ਪ੍ਰਾਨ ਭਯੋ ਬਿਨ ਭ੍ਰਾਤ ਬਕੀ ਕੋ ॥ ਗੂਦ ਪਰਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਇਮ ਜਿਉ ਸਵਦਾਗਰ ਕੋ ਟੁਟ ਗਯੋ ਮਟ ਘੀ ਕੋ ॥ ੧੭੩ ॥ ਰਾਹ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਨਿਕਸੇ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰ ਸਭੈ ਨਿਕਸੇ ਤਿਹ[7] ਨਾਰੇ ॥ ਦੇਵ ਤਬੈ ਹਰਖੇ ਮਨ ਮੈ

---

੧. ਪਛਾਣੀ। ੨. ਮੋਰ। ੩. ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਟਿਕਾ। ੪. ਟੰਗੇ। ੫. ਟੱਡੇ। ੬. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ੭. ਨਾਲ।

ਪਿਖ ਕਾਨ ਬਚਯੋ ਹਰਿ ਪੰਨਗ ਭਾਰੇ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸਬੈ ਗਨ ਗੰਧਬ ਬ੍ਰਹਮ ਸਭੈ ਮੁਖ ਬੇਦ ਉਚਾਰੇ ॥ ਆਨੰਦ ਸਜਾਮ ਭਯੋ ਮਨ ਮੈ ਨਗ ਰੱਛਕ ਜੀਤ ਚਲੇ ਘਰ ਭਾਰੇ ॥ ੧੭੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਢ੍ਯੋ ਸਿਰਿ ਕੇ ਮਗ ਹ੍ਵੈ ਨ ਕਢ੍ਯੋ ਮੁਖ ਕੇ ਮਗ ਜੋਰ ਅੜੀਕੇ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਭਰਯੋ ਇਮ ਠਾਢਿ ਭਯੋ ਪਹਰੈ ਪਟ ਜਿਉ ਮੁਨਿ ਸ੍ਰਿੰਗ ਮੜੀਕੇ ॥ ਏਕ ਕਹੀ ਇਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਫੁਨ ਔ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੱਧਿ ਬੜੀ ਕੇ ॥ ਢੇਅਤਿ ਈਟ ਗੁਆਰ ਸਨੈ ਹਰਿ ਦੌਰ ਚੜੇ ਜਨ ਸੀਸ ਗੜੀਕੇ ॥ ੧੭੫ ॥ ਇਤਿ ਅਘਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥

ਅਥ ਬਛਰੇ ਗ੍ਵਾਰਬ੍ਰਹਮਾ ਚੁਰੈਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰਾਛਸ ਮਾਰ ਗਏ ਜਮਨਾ ਤਟ ਜਾਇ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਅੰਨ ਮੰਗਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਪ੍ਰਵਾਰ ਪਰਯੋ ਮੁਰਲੀ ਕਟ[1] ਖੋਸ ਲਈ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਕੈ ਛਮਕਾ ਬਰਖੈ ਛਟਕਾ ਕਰ[2] ਬਾਮ ਹੂੰ ਸੋ ਸਭ ਹੂੰ ਵਹ ਖਾਯੋ ॥ ਮੀਠ ਲਗੇ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ[3] ਕਰਕੈ ਗਤਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਪਾਯੋ॥ ੧੭੬ ॥ ਕੋਊ ਡਰੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖਿ ਗ੍ਰਾਸ ਠਗਾਇ ਕੋਊ ਅਪਣੇ ਮੁਖ ਡਾਰੇ ॥ ਹੋਇ[4] ਗਏ ਤਨ ਮੈ ਕਛੁ ਨਾਮਕ[5] ਖੇਲ ਕਰੋ ਸੰਗਿ ਕਾਨਰ ਕਾਰੇ ॥ ਤਾ ਛਿਨ ਲੈ ਬਛਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਕਠੇ ਕਰਿਕੈ ਸੁ ਕੁਟੀ ਮਧਿ ਡਾਰੇ ॥ ਢੂੰਢਿ ਫਿਰੈ ਨ ਲਹੈ ਸੁ ਕਰੈ ਬਛਰੇ ਅਰੁ ਗ੍ਵਾਰ[6] ਨਏ ਕਰਤਾਰੇ ॥੧੭੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਹਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਹੈ ਤਬ ਹਰਿ ਜੀ ਤਤਕਾਲ ॥ ਕਿਧੋ ਬਨਾਇ ਛਨਕ ਮੈ ਬਛਰੇ ਸੰਗਿ ਗ੍ਵਾਲ ॥ ੧੭੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੂਪ ਉਹੀ ਪਟ ਕੇ ਰੰਗ ਹੈ ਵਹ ਰੰਗ ਵਹੈ ਸਬ ਹੀ ਬਛਰਾ ਕੋ ॥ ਸਾਂਝਿ ਪਰੀ ਸੁ ਗਏ ਹਰਿ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਕੋਇ ਲਖੈ ਇਤਨੋ ਬਲ ਕਾਕੋ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁ ਲਖੇ ਨ ਲਖੇ ਇਕ ਆਦ ਕੋ ਨਾਮ ਮਨੀ ਮਨ ਜਾਕੋ ॥ ਬਾਤ ਇਹੀ ਸਮਝੀ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਹੈ ਅਬ ਖੇਲ ਸਮਾਪਤਿ ਵਾਂਕੋ ॥ ੧੭੯ ॥ ਚੁਮ ਲਯੋ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਨ੍ਹ ਬਜਾਇ ਉਠੇ ਮੁਰਲੀ ਤੋ ॥ ਬਾਲ ਲਖੇ ਅਪਨੇ ਨਕਿਨੀ ਜਨ ਗੋ ਦਵਰੀ[7] ਤਿਹ ਸੋ ਹਿਤ ਕੀਜੋ ॥ ਹੋਤ ਕੁਲਾਹਲ ਪੈ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਨਹਿ ਹੋਤ ਇਤੈ ਸੁ ਕਹੂੰ ਕਿਮ ਬੀਤੋ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸਨੈ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਲੇਹ ਬੁਲਾਇ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸੋ ॥੧੮੦ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਹਰਿ ਜੀ ਉਠਕੈ ਬਨ ਬੀਚ ਗਏ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਬੱਛੇ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਫਿਰਾਵਤ ਹੈ ਛਟਕਾ ਗਹਿ ਗ੍ਵਾਰ ਸਭੈ ਕਰ ਹੱਛੇ ॥ ਖੇਲਤ ਖੇਲਤ ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦ ਸੁਆਪ ਹੀ ਤੇ ਗਿਰ ਕੋ ਉਠ ਗੱਛੇ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਇਹ ਖੇਦ ਗਹੈ ਹਮ ਕੋਉ ਕਹੈਂ ਇਹ ਨਾਹਨਿ ਨੱਛੇ[8] ॥ ੧੮੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਸਨੇ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗਿ ਪੈ ਸਭ ਗਾਈ ॥ ਦੇਖਿ ਤਿਨੈ ਗਿਰ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਨ ਮੋਹਿ ਬਢਾਇ ਸਭੈ ਉਠਿ ਧਾਈ ॥ ਗੋਪ ਗਏ ਤਿਨ ਪੈ

---

੧. ਟੰਗ ਲਈ ਲੱਕ ਵਿਚ। ੨. ਸੱਜੇ ਹਥ ਵਿਚ ਛਮਕਾਂ ਲੈਕੇ ਛਿੱਟਾਂ ਵਰਸੌਂਦੇ ਨੇ। ੩. ਹਰੀ ਕੇ ਤਾਈਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੪. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ੫. ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਖੇਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੬. ਕਰ ਤਾਰ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਰ ਲਏ। ੭. ਗਊਆਂ ਦੌੜੀਆਂ। ੮. ਡਰ ਨਹੀਂ।

ਚਲ ਕੈ ਜਬ ਜਾਤਿ ਪਿਖੀ ਤਿਨ ਨੈਨਨ ਮਾਈ ॥ ਰੋਹ ਭਰੇ ਸੁ ਖਰੇ ਨ ਟਰੇ ਸੁਤ ਨੰਦਹਿ ਕੇ ਕਹੁ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੯੨ ॥ ਨੰਦ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਿਉ ਸੁਤ ਗਊਅਨ ਲਿਆਇ ਇਹਾਂ ਇਹ ਤੈ ਹਮਰੋ ਸਭ ਹੀ ਦਧ ਖੋਯੋ॥ਚੂਘ ਗਏ ਬਛਰਾਇਨ ਕੋ ਇਹ ਤੇ ਹਮਰੇ ਮਨ ਮੈ ਭ੍ਰਮ ਹੋਯੋ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਫਰੇਬ ਕਰਯੋ ਤਿਨ ਸੋ ਮਨ ਮੋਹ ਮਹਾਂ ਤਿਨ ਕੇਜੁ ਕਰੋਯੋ ॥ ਬਾਰ ਭਯੋ ਤਤ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨੋ ਤਿਹ ਮੈ ਜਲ ਸੀਤਲ ਮੋਹ ਸਮੋਯੋ ॥ ੧੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੋਹਿ ਬਢਯੋ ਤਿਹਕੇ ਮਨ ਮੈ ਨਹਿ ਛੋਡਿ ਸਕੈ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਕੋਊ ॥ ਗਊਅਨਿ ਛੋਡਿ ਸਕੈ ਬਛਰੇ ਇਤਨੋ ਮਨ ਮੋਹ ਕਰੈ ਤਬ ਸੋਊ॥ ਪੈ ਗਰੂਏ ਗ੍ਰਿਹ ਗੇ ਸੰਗਿ ਲੈ ਤਿਨ ਚਉਕ ਹਲੀ ਇਹਿ ਬਾਤ ਲਖੋਊ ॥ ਦੇਵ ਡਰੀ ਮਮਤਾ ਇਨ ਪੈ ਕਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਧੋ ਹਰਿ ਕੋ ਇਹ ਹੋਊ ॥ ੧੯੪ ॥ ਸਾਲ ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਜਬਹੀ ਹਰਿਜੀ ਬਨ ਬੀਚ ਗਏ ਦਿਨ ਕਉਨੈ॥ ਦੇਖਨ ਕੌਤਕ ਕੌ ਚਤੁਰਾਨਨ ਸੀਘ੍ਰ ਭਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਉਠਿ ਗਉਨੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਵਹੈ ਬਛੁਰੇ ਸੰਗਿ ਹੈ ਵਹ ਚਕ੍ਰਤ ਜਾਇ ਗਇਓ ਹੁਇ ਤਉਨੈ ॥ ਦੇਖਿ ਤਿਨੈ ਡਰਕੈ ਪਰ ਪਾਇਨ ਆਇਕੈ ਆਨੰਦ ਦੁੰਦਭ ਛਉਨੈ ॥ ੧੯੫ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਪ੍ਰਤਿ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇ ਕਰੁਨਾ ਨਿਧ ਹੇ ਜਗ ਕੇ ਪਤਿ ਅੱਚੁਤੁ ਹੇ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਚੂਕ ਭਈ ਹਮ ਤੇ ਤੁਮਰੀ ਤਿਹ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਜੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਇਹ ਬਾਤ ਛਿਮੀ ਹਮਨਾ ਬਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਾਡਿ ਕੈ ਪੀਜੈ ॥ ਲਿਆਉ ਕਹਯੋ ਨ ਲਿਆਇ ਹੋ ਜਾਹ ਸਿਤਾਬ ਅਈਯੋ ਨਹੀ ਢੀਲ ਕਰੀਜੈ॥ ੧੯੬ ॥ ਲੈ ਬਛਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਬ ਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ਚਲਕੈ ਹਰਿ ਜੀ ਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਮਿਲੈ ਜਬਹੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰ ਤਬੈ ਮਨ ਮੈ ਤਿਨਹੂੰ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਲੋਪ ਭਯੋ ਸੰਗਿ ਕੇ ਬਛਰੇ ਤਬ ਭੇਦ ਕਿਨੀ ਲਖ ਜਾਨ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਬਾਲ ਬੁਝੀ ਨ ਕਿਨੀ ਉਠਿ ਬੋਲਿ ਸੁਲਿਆਉ ਵਹੈ ਹਮ ਜੋ ਮਿਲਿ ਖਾਯੋ ॥ ੧੯੭ ॥ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਕਿਧੋ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਲਕ ਅੰਨਿ ਅਚਯੋ ਸਭ ਨੋ ਜੁ ਪੁਰਾਨੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਹਮ ਨਾਗ ਹਨਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਇਹ ਖੇਲ ਕਿਨੀ ਨਹਿ ਜਾਨੋ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਮਹਾਂ ਮਨ ਮੈ ਗਰੜਧੁਜ ਕੋ ਕਰ ਰੱਛਕ ਮਾਨੋ ॥ ਦਾਨ ਦਯੋ ਹਮਕੋ ਜੀਅ ਕੋ ਇਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਹਿ ਜਾਇ ਬਖਾਨੋ ॥ ੧੯੮ ॥ ਇਤਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਛਰੇ ਆਨ ਪਾਇਪਰਾ॥

ਅਥਧੇਨਕ ਦੈਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਰਹ ਸਾਲ ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਤੁ ਲਗੇ ਤਬ ਕਾਨ੍ਹ ਚਰਾਵਨ ਗਾਈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਨਯੋ ਇਹ ਕੋ ਕਹਕੈ ਇਹ ਤਾਹ ਸਰਾਹਤ ਦਾਈ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਸਨੈ ਬਨ ਬੀਚ ਫਿਰੈ ਕਬਿ ਨੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹਕੀ ਲਖਿ ਪਾਈ ॥ ਕੰਸਹਿ ਕੇ ਬਧ ਕੇ ਹਿਤ ਕੋ ਜਨੁ ਬਾਲ ਚਮੂੰ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਈ ॥ ੧੯੯ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਕਮਲ ਸੇ ਆਨਨ ਕੁਰੰਗ ਤਾਕੇ ਬਾਂਕੇ ਨੈਨ ਕਟ ਸਮ ਕੇਹਰਿ [1]ਮ੍ਰਿਨਾਲ ਬਾਹੈ ਐਨ ਹੈ ॥ ਕੋਕਲ ਸੇ ਕੰਠ ਕੀਰ ਨਾਸਕਾ ਧਨੁਖ ਭਉਹੈ ਬਾਨੀ [2]ਸੁਰਸਰ ਜਾਹਿ ਲਾਗੈ ਨਹਿ ਚੈਨ ਹੈ॥ਤ੍ਰੀਅਨਿ ਕੋ ਮੋਹਤਿ ਫਿਰਤਿ ਗ੍ਰਾਮ ਆਸ ਪਾਸ ਬਿਰਹਨ ਕੇ ਦਾਹਬੇ ਕੋ ਜੈਸੇ ਪਤਰੈਨ[3] ਹੈ ॥ ਪੁਨ ਮੰਦਿ ਮਤਿ ਲੋਕ ਕਛੂ ਜਾਨਤ ਨ ਭੇਦ ਯਾਕੋ ਏਤੇ ਪਰ ਕਹੈ ਚਰਵਾਰੋ ਸਜਾਮ ਧੇਨ ਹੈ ॥

---

੧. ਕੌਲ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਰਗੀ। ੨. ਸੁਰ ਬਾਣ ਵਰਗੀ ਹੈ। ੩. ਚੰਦ

੧੯੦ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸਭ ਬਾਤ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਸ੍ਯਾਮੈ ॥ ਆਨਨ ਚੰਦ ਬਨੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸੋਂ ਦ੍ਰਿਗ ਰਾਤਿ ਦਿਨਾ ਬਸਤੋ ਸੁ ਹਿਯਾ ਮੈ ॥ ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਰਿ ਪੈ ਇਹ ਕੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਖ੍ਯੋ ਹਮ ਜਾਨ ਜੀਯਾ ਮੈ ॥ ਕੈ ਡਰਪੈ ਹਰਿ ਕੇਹਰਿ ਕੌਛਪ ਮੈਨ ਰਹ੍ਯੋ ਅਬ ਲਉ ਤਨ ਯਾ ਮੈ[1] ॥ ੧੯੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਹਲੀ ਹਰਿ ਜੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰ ਕਹੀ ਸਭ ਤੀਰ ਸੁਨੋ ਇਹ ਭੱਯਾ ॥ ਰੂਪ ਧਰੋ ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਤੁਮ ਬਾਤ ਇਹੈ ਗਤਿ[2] ਕੀ ਸੁਰਗੱਯਾ ॥ ਨਾ ਹਮਰੋ ਅਬ ਕੋ ਇਹ ਰੂਪ ਸਭੈ ਜਗ ਮੈ ਕਿਨਹੂੰ ਲਖ ਪੱਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹ੍ਯੋ ਹਮ ਖੇਲ ਕਰੈ ਜੋਊ ਹੋਇ ਭਲੋ ਮਨ ਕੋ ਪਰਚੱਯਾ ॥ ੧੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਲ ਭਲੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਸਭ ਹੀ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਸੇਤ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਨ ਮੈ ਸਰਮਾ [3]ਸਸਿਸੀ ਦਮਕਾਈ ॥ ਮੱਧ ਬਰੇਤਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ ॥ ਲੋਚਨ[4] ਸੌ ਕਰਿਕੈ ਬਸੁਧਾ ਹਰਿ ਕੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਆਈ ॥ ੧੯੩ ॥ ਰੂਪ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਜਿਨ ਕੋ ਪਿਖਕੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਾਢੇ ॥ ਖੇਲਤ ਕਾਨ੍ਹ ਫਿਰੈ ਤਿਹ ਜਾਇ ਬਨੇ ਜਿਹ ਠੌਰ ਬਡੇ ਸਰਗਾਢੇ ॥ ਗ੍ਵਾਲ ਹਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਰਾਜਤ ਦੇਖ ਦੁਖੀ ਮਨ ਕੋ ਦੁਖ ਕਾਢੇ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਧਰਾ ਹਰਖੀ ਤਿਹ ਤੇ ਤਰ[5] ਰੋਮ ਭਏ ਤਨ ਠਾਢੇ ॥ ੧੯੪ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤਰੈ ਤਰੁ ਕੇ ਮੁਰਲੀ ਸੁ ਬਜਾਇ ਉਠ੍ਯੋ ਤਨ ਕੋ ਕਰ ਐਂਡਾ[6] ॥ ਮੋਹ ਰਹੀ ਜਮਨਾ ਖਗ ਔ ਹਰਿ[7] ਜੱਛ ਸਭੈ ਅਰਨਾ ਅਰੁ ਗੈਂਡਾ ॥ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਸੁਨਕੈ ਅਰੁ ਮੋਹਿ ਗਏ ਸੁਨਕੈ ਜਨ ਜੈਂਡਾ[8] ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਕਬਿ ਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਰਲੀ ਇਹ ਨਾਹਨ ਰਾਗਨ ਪੈਂਡਾ ॥ ੧੯੫ ॥ ਆਨਨ ਦੇਖ ਧਰਾ ਹਰਿ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਲਲਚਾਨੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਨ੍ਯੋ ਇਹ ਕੋ ਤਿਹ ਤੇ ਪ੍ਰਤਮਾ ਅਤ ਤੇ ਅਤਿ ਭਾਨੀ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਫੁਨਿ ਜੋ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ਰੰਗਨ ਕੇ ਪਟ ਲੈ ਤਨ ਪੈ ਜੁ ਮਨੋ ਇਹ ਕੀ ਹੁਇਬੇ ਪਟਰਾਨੀ ॥ ੧੯੬ ॥ ਗੋਪਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਕਹੀ ਬਿਨਤੀ ਹਰਿ ਪੈ ਇਕ ਤਾਲ ਬਡੋ ਤਿਹ ਪੈ ਫਲ ਹੱਛੇ ॥ ਲਾਇਕ ਹੈਂ ਤੁਮਰੇ ਮੁਖ ਕੀ ਕਰੂਆ ਜਹ ਦਾਖ ਦਸੋ ਦਿਸ ਗੁੱਛੇ ॥ ਧੇਨਕ[9] ਦੈਤ ਬਡੋ ਤਿਹ ਜਾਇ ਕਿਧੋ ਹਨਿ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਨ ਰੱਛੇ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਮਨੋ ਮਧਰੇਂਦ[10] ਪ੍ਰਭਾਤ ਤਿਨੈ ਉਠ ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੈ ਵਹ ਭੱਛੇ ॥ ੧੯੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਇ ਕਹੀ ਤਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਜੀ ਜਹ ਤਾਲ ਵਹੈ ਅਰੁ ਹੈ ਫਲ ਨੀਕੇ ॥ ਬੋਲਿ ਉਠ੍ਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਲੀ ਸੁ ਤੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਹਿ ਹੈ ਫੁਨਿ ਫੀਕੇ ॥ ਮਾਰ ਹੈ ਦੈਤ ਤਹਾ ਚਲਕੈ ਜਿਹ ਤੇ ਸੁਰ ਜਾਹਿ ਨ ਭੈ ਦੁਖ ਜੀ ਕੇ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਚਲੈ ਤਹ

---

੧. ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਕਾਮ ਲੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ੨. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਈ ਹੈ। ੩. ਕੰਮੀਆਂ। ੪. ਸੌ ਅੱਖਾਂ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਆਈ ਹੈ ਇਹ ਰੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੫. ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਬ੍ਰਿਛ ਰੂਪ ਵਾਲ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੬. ਆਕੜ ਕੇ। ੭. ਸ਼ੇਰ। ੮. ਦੈਂਤ। ੯. ਜੜ ਚੇਤਨ। ੧੦. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਤਾਲ।

ਕੋ ਮਿਲ ਸੰਖ ਬਜਾਇ ਸਭੈ ਮੁਰਲੀ ਕੇ ॥ ੧੯੮ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਤਹਾ ਹਰਿ ਜੋ ਜੁ ਗਏ ਮਿਲਕੈ ਤਟ ਪੈ ਸਰ ਭਾਰੇ ॥ ਕੈ ਬਲ ਤੋ ਮੁਸਲੀ ਤਨ ਕੋ ਤਰੁ ਤੇ ਫਰ ਬੂੰਦਨ ਜਯੋਂ ਧਰ ਡਾਰੇ ॥ ਧੇਨਕ ਕ੍ਰੋਧ ਮਹਾ ਕਰਕੇ ਦੋਊ ਪਾਇ ਹ੍ਰਿਦੇ ਤਿਹ ਸਾਥ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਗੋਡਨ ਤੇ ਗਹਿ ਫੈਕ ਦਯੋ ਹਰਿ ਜਿਉ ਸਿਰ ਤੇ ਗਹਿ ਕੂਕਰ ਮਾਰੇ ॥ ੧੯੯ ॥ ਕ੍ਰੁੱਧ ਭਈ ਧੁਜਨੀ ਤਿਹ ਕੀ ਪਤਿ ਜਾਨ ਹਤਯੋ ਇਨ ਊਪਰ ਆਈ ॥ ਗਾਇ ਕੇ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਸਭ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਖੁਰ ਸੋਂ ਧਰ ਧੂਰ ਉਚਾਈ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਹਲੀ ਬਲਿ ਕੈ ਤਬ ਹੀ ਚਤੁਰੰਗ ਦਸੋ ਦਿਸ ਬੀਚ ਬਗਾਈ ॥ ਲੈ ਕਿਰਸਾਨ ਮਨੋ ਤੰਗੁਲੀ ਖਲ ਦਾਨਨ ਜਯੋਂ ਨਭਿ ਬੀਚਿ ਉਡਾਈ ॥ ੨੦੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਧੇਨਕ ਦੈਤ ਬਧਹਿ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੈਤ ਹਨਯੋ ਚਤਰੰਗ ਚਮੂੰ ਸੁਨ ਦੇਵ ਕਰੈ ਮਿਲਿ ਕਾਨ੍ਹ ਬਡਾਈ ॥ ਝੱਛ ਸਭੈ ਫਲ ਗ੍ਵਾਰ ਚਲੇ ਗ੍ਰਹ ਧੂਰ ਪਰੀ ਮੁਖ ਪੈ ਛਬ ਛਾਈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤਿ ਹੀ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ ॥ ਧਾਵਤ ਘੋਰਨ ਕੀ ਪਗ ਕੀ ਰਜ ਛਾਇ ਲਏ ਰਵ ਸੀ ਛਬ ਪਾਈ ॥ ੨੦੧ ॥ ਸੈਨ ਸਨੈ ਹਨਿ ਦੈਤ ਗਯੋ ਗ੍ਰਹ ਗੋਪ ਗਏ ਗੁਪੀਆ ਸਭ ਆਈ ॥ ਮਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਈ ਮਨ ਮੈ ਤਿਹ ਕੀ ਜੁ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਭਾਤ ਬਡਾਈ ॥ ਚਾਤਰ ਦੂਧ ਕਰਯੋ ਖਇਬੇ ਕਹੁ ਖਾਇ ਬਹੁ ਤਹ ਦੇਹ ਬਧਾਈ ॥ ਹੋਇ ਬਡੋ ਤੁਮਰੀ ਚੁਟੀਆ ਇਹ ਤੇ ਫੁਨ ਬਾਤ ਸਭੈ ਮਿਲ ਚਾਈ ॥ ੨੦੨ ॥ ਭੋਜਨ ਕੈ ਟਿਕ ਗੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪਲਕਾਂ ਪਰ ਔਰ ਕਰੈ ਜੁ ਕਹਾਨੀ ॥ ਰਾਜ[1] ਗਯੋ ਤਰਨੋ ਮਗ ਰੈਨ ਲਹਯੋ ਸੁ ਲਗਯੋ ਵਹ ਪੀਅਨ ਪਾਨੀ ॥ ਰਾਤ[2] ਪਰੀ ਤਬ ਹੀ ਭਰ ਭੈ ਤਿਨ ਸ੍ਰੌਨ ਸੁਨੀ ਅਪਨੇ ਇਹ ਬਾਨੀ ॥ ਜਾਹੁ[3] ਕਹਯੋ ਤਿਨ ਤਉ ਹਰਿ ਗਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ ਮਿਲਯੋ ਅਪਨੀ ਪਟਰਾਨੀ ॥ ੨੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋਇ ਗਏ ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਫਿਰ ਲੈ ਬਛਰੇ ਬਨ ਗੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ॥ ਮੱਧਿ ਭਏ ਰਵਿ ਕੇ ਜਮਨਾ ਤਟ ਧਾਇ ਗਏ ਜਿਹ ਥੋ ਸਰ ਭਾਰੀ ॥ ਗੋ ਬਛਰੇ ਅਰੁ ਗੋਪ ਸਭੈ ਗਿਰ ਗੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਨ ਡਸੈ ਜਬ ਕਾਰੀ ॥ ਧਾਇ ਕਹਯੋ ਮੁਸਲੀ ਪ੍ਰਭ ਪੈ ਸਭਸੈਨ ਸਖਾ ਤੁਮਰੀ ਹਰਿਮਾਰੀ ॥ ੨੦੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਚਿਤਵੀ ਤਿਨੈ ਜੀਵ ਉਠੇ ਤਤਕਾਲ ॥ ਗਊ ਸਭੈ ਅਰੁ ਸੁਤ ਤਿਨੈ ਅਉ ਫੁਨਿ ਸਭੈ ਗੁਪਾਲ ॥੨੦੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਠ ਪਾਇਨ ਲਾਗੀ ਤਬੈ ਕਰਹਿ ਬਡਾਈ ਸੋਇ ॥ ਜੀਅਦਾਨ ਹਮ ਕੋ ਦਯੋ ਇਹ ਤੇ ਬਡੋ ਨ ਕੋਇ ॥ ੨੦੬ ॥ ਅਥ ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਨਾਥਬੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੋਪ ਜਾਨ ਕੈ ਆਪਨੇ ਕੀਨੋ ਮਨੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ਦੁਸਟ ਨਾਗ ਸਰ ਮੈ ਬਸੈ ਤਾਕੋ ਲੇਉ ਨਿਕਾਰ ॥ ੨੦੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਊਚ ਕਦੰਮਹਿ ਕੋ ਤਰੁ ਥੋ ਤਿਹ ਪੈ ਚੜ੍ਹਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੂਦ ਪਰਯੋ ॥ ਤਿਨ ਸੰਕ ਕਰੀ ਮਨ ਮੈਨ ਕਛੂ ਫੁਨ

---

੧. ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ। ੨. ਸਰਵਨ ਨੇ ਹੇ ਰਾਮ ਬਾਣੀ ਆਖੀ ਤੇ ਦਸਰਥ ਨੂੰ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਭਾਵ ਹਨੇਰਾ ਆ ਗਿਆ। ੩. ਸਰਵਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆ।

ਧੀਰਜ ਗਾਢ ਧਰਯੋ ਨ ਟਰਯੋ ॥ ਮਨਖੋ[1] ਸਤ ਲੌ ਜਲ ਉਚ ਭਯੋ ਨਿਕਸਯੋ ਤਬ ਨਾਗ ਬਡੋ ਨ ਡਰਯੋ ॥ ਪਟ ਪੀਤ ਧਰੇ ਤਨ ਪੈ ਨਰ ਦੇਖਿ ਮਹਾ ਬਲਿ ਕੈ ਤਿਨ ਜੁੱਧ ਕਰਯੋ ॥ ੨੦੮ ॥ ਬਾਂਧ ਲਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤਨ ਸੋ ਕਰ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕਿਧੋ ਤਿਹ ਕੋ ਤਨ ਕਾਟੇ ॥ ਢੀਲੋ ਰਹਯੋ ਹੁਇ ਪੈ ਹਰਿ ਜੀ ਪਿਖ ਯਾਰਨਕੇ ਹੀਯਰੇ ਫੁਨਫਾਟੇ॥ ਰੋਵਤ ਆਵਤ ਹੈ ਪਤਨੀ ਬ੍ਰਿਜ ਠੋਕਤ ਮੂੰਡ ਉਖਾਰਤ ਝਾਟੇ ॥ ਆਇ ਹੈ ਮਾਰ ਉਸੈ ਨਹੀ ਰੋਵਹੁ ਨੰਦ ਇਹੈ ਕਹਿ ਕੈ ਇਨ ਡਾਟੇ ॥ ੨੦੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਲਪੇਟ ਬਡੋ ਵਹ ਪੰਨਗ ਫੂਕਤ ਹੈ ਕਰ ਕ੍ਰੁੱਧਹਿ ਕੈਸੇ ॥ ਜਿਉ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰ ਗਏ ਧਨ ਤੇ ਅਤਿ ਭੂਰ ਤਲੇ ਤਉ ਸਾਸਨ ਤੈਸੇ ॥ ਬੋਲਤ ਜਿਉ ਧਮੀਆ[2] ਹਰਿ ਮੈ ਸੁਰ[3] ਕੇ ਮਧਿ ਸ੍ਵਾਸ ਭਰੇ ਵਹ ਐਸੇ ॥ ਭੂ[4] ਭਰ ਬੀਚ ਪਰੇ ਜਲ ਜਿਉ ਤਿਹ ਤੇ ਫੁਨਿ ਹੋਤ ਮਹਾ ਧੁਨ ਜੈਸੇ ॥ ੨੧੦ ॥ ਚੱਕ੍ਰਤ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬ੍ਰਿਜਬਾਲਕ ਮਾਰ ਲਏ ਹਰ ਜੀ ਇਹ ਨਾਗੈ ॥ ਦੱਛਨ[5] ਤੀਅ ਭੁਜਾ ਗਹਿ ਕੈ ਇਹ ਮਤਿ ਲਾਗੈ ਦੁਖ ਔ ਸੁਖ ਭਾਗੈ ॥ ਖੋਜਤ ਖੋਜ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜਕੇ ਜਨ ਕੋ ਤਕ ਦੇਖ ਲਯੋ ਇਹ ਆਗੈ ॥ ਸਜਾ ਮਹਿ[6] ਸਜਾਮ ਬਡੋ ਅਹਿ ਕਾਟਤ ਜਿਉ ਰੁਚਕੈ ਨਰ ਖਾਵਤ ਸਾਗੈ ॥ ੨੧੧ ॥ ਰੋਵਨ ਲਾਗ ਜਬੈ ਜਸੁਧਾ ਚੁਪ ਤਾਹਿ ਕਰਾਵਤ ਪੈ ਜੁ ਅਲੀ ਹੈ। ਦੇਤ ਤ੍ਰਿਨਾਵ੍ਰਤ ਔ ਰਬ ਕੀ ਬਬਕਾਸੁਰ ਹਨੇ ਇਹ ਕਾਨ੍ਹ ਬਲੀ ਹੈ ॥ ਆਇ ਹੈ ਮਾਰ ਅਬੈ ਇਹ ਸਾਂਪਹਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਓ ਇਹ ਭਾਂਤ ਹਲੀ ਹੈ ॥ ਤੋਰ ਡਰੈ ਸਭ ਹੀ ਇਹ ਕੇ ਫੁਨਿ ਪੈ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਜੋਰ ਛਲੀ ਹੈ ॥ ੨੧੨ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਾਨ ਦੁਖੀ ਅਪਨਯੋ ਜਨ ਕੋ ਅਪਨੋ ਤਨ ਤਾਤੇ ਛਡਾਇ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਬਕਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕ ਬਡੋ ਵਹ ਪੰਨਗ ਪੈ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕ੍ਰੁੱਧ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਫਨ ਕੋ ਸੁ ਫਲਾਇ ਉਚਾਇਕੈ ਸਾਮੁਹਿ ਤਾਹਿ ਕੇ ਧਾਇ ਗਯੋ ਹੈ॥ ਕੂਦ ਕੈ ਕਾਨ੍ਹ ਬਚਾਇ ਕੈ ਦਾਵਹਿ ਊਪਰਿ ਮਾਥ ਜੁ ਠਾਢੇ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੨੧੩॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਕੂਦਤ ਹੈ ਚੜਿਕੈ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਸ੍ਰੋਨ ਸੰਬੂਹ ਚਲੈ ਸਿਰ ਤਾਤੇ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਲਗੇ ਛੁਟਨੇ ਜਬ ਹੀ ਛਿਨ[7] ਮ ਨ ਗਏ ਉਡਕੈ ਮੁਖਰਾਤੇ ॥ ਤੌ ਹਰਿ ਜੀ ਬਲਿਕੈ ਤਨ ਕੋ ਸਰਤੀਰ ਨਿਕਾਸ ਲਯੋ ਬਹੁਭਾਂਤੇ ॥ ਜਾਤਬਡੋ ਸਹਤੀਰ[8] ਬਹਯੋ ਰਸਰੇ ਬੰਧ ਖੈਂਚਤ ਹੈ ਚਹੂੰ ਘਾਤੇ ॥ ੨੧੪ ॥ ਕਾਲੀ ਨਾਗਕੀ ਤ੍ਰਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਤਿਹ ਕੀ ਤਿਰਿਯਾ ਸਭ ਹੀ ਸੁਤ ਅੰਜਲ ਜੋਰ ਕੈ ਯੋ ਘਿਘਿਯਾਵੈ ॥ ਰੱਛ ਕਰੋ ਇਹ ਕੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੁਮ ਪੈ ਬਰ ਦਾਨ ਇਹੈ ਹਮ ਪਾਵੈ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਤ ਵਹੈ ਹਮ ਲਿਆਵਤ ਬਿਖ ਦਈ ਵਹ ਹੀ ਹਮ ਲਿਆਵੈ ॥ ਦੋਸ ਨਹੀ ਹਮਰੇ ਪਤਿ ਕੋ ਕਛੁ ਬਾਤ ਕਹੈ ਅਰੁ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੈ ॥ ੨੧੫ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਬਡੋ ਅਹਿ ਕੇ ਰਿਪਕੋ ਕਰਭਾਗਿ ਸਰਾਮ ਧਿਆਇ ਛਪੇਥੇ ॥ ਗਰਬੁ ਬਡੋ ਹਮਰੇ ਪਤਿ ਮੈ ਅਬਜਾਨ ਹਮੈ ਹਰਿ ਨਾਹਿ ਜਪੇ ਥੇ ॥ ਹੇ ਜਗ ਕੇ ਪਤਿ ਹੇ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਤੈ ਦਸ ਰਾਵਨ ਸੀਸ ਕਪੇ

---

੧. ਸੱਤਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਜਿੱਡਾ ਪਾਣੀ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ। ੨. ਅੱਗ ਵਿਚ ਖਲਾਂ ਜੀਕੂੰ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ੩. ਨਾਸਾਂ। ੪. ਭੁਭਲ, ਤੱਤੀ ਸੁਆਹ। ੫. ਸਿਆਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ੬. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਸੱਪ। ੭. ਸੋਬਾ। ੮. ਸਤੀਰ, ਵੱਡੀ ਗੇਲੀ।

ਥੇ ॥ ਮੂਰਖ ਬਾਤ ਜਨੀ ਨ ਕਛੂ ਪਰਵਾਰ ਸਨੈ ਹਮ ਇਉ ਹੀ ਖਪੇ ਥੇ ॥ ੨੧੬॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਕਾਲੀ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਿ ਉਠਯੋ ਤਬ ਯੌ ਹਰਿ ਜੀਅਬ ਛਾਡਤ ਹਉ ਤੁਮ ਦੱਛਨ[੧] ਜੱਯੋ ॥ ਰੰਚਕਨਾਬਸੀਯੋ ਸਰ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਤ ਲੈ ਸੰਗ ਬਾਟਹਿ ਪੱਇਯੋ ॥ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਐਸੀ ਕਰੋ ਤੁਮਹੂ ਤਿਰੀਆ ਲਈਯੌਅਰ ਨਾਮੁ ਸੁ ਲੱਯੋ ॥ ਛਡਿ ਦਯੋ ਹਰਿ ਨਾਗ ਬਡੋ ਥਕ ਜਾਇ ਕੇ ਮੱਧ ਬਰੇ ਤਨ ਪੱਯੋ ॥ ੨੧੭ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇਰ ਬਡੋ ਹਰਿ ਭੇਵਹ ਪੰਨਗ ਪੈ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਕੇ ਉਠ ਭਾਗਾ ॥ ਬਾਰੂਕੇ ਮੱਧਿ ਗਯੋ ਪਰ ਕੈ ਜਨ ਸੋਇ ਰਹਯੋ ਸੁਖ ਕੈ ਨਿਸ ਜਾਗਾ ॥ ਗਰਬ ਗਯੋ ਗਿਰਕੈ ਤਿਹ ਕੋ ਰਨ ਕੇਹਰ ਕੇ ਰਸ ਸੋ ਅਨ ਰਾਗਾ ॥ ਲੇਟ ਰਹਯੋ ਕਰਕੈ ਉਪਮਾ ਇਹ ਡਾਰ ਚਲੇ ਕਿਰਸਾਨ ਸੁਹਾਗਾ ॥ ੨੧੮ ॥ ਸੁੱਧ ਭਈ ਜਬ ਹੀ ਉਹ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਉਠਕੈ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਲਾਗਯੋ ॥ ਪੌਢ ਰਹਯੋ ਥਕਕੈ ਸੁਨ ਮੋ ਪਤਿ ਪਾਇ ਲਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਫੁਨਿ ਜਾਗਯੋ ॥ ਦੀ[੨] ਧਰਮੋਰਸੁ ਨੈਕ ਬਿਖੈ ਤੁਮ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਤਿਹ ਕੋ ਉਠਿ ਭਾਗਯੋ ॥ ਦੇਖ[੩] ਲਤਾ ਤੁਮ ਕੌ ਨ ਬਧੈ ਮਮ ਬਾਹਨਿ ਮੋ ਰਸ ਮੋ ਅਨਰਾਗਯੋ ॥ ੨੧੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਬਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਤਾਰੇ ਕਾਲੀ ਨਾਗਨਿਕਾਰ ਬੇਬਰਨਨੰ॥

ਅਬ ਦਾਨ ਦੀਬੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਨਾਗ ਬਿਦਾਰ ਕਰਿਕੈ ਗਰੜੱਧ੍ਵਜ ਆਇ ਮਿਲਯੋ ਅਪਨੇ ਪਰਵਾਰੈ ॥ ਧਾਇ ਮਿਲਯੋ ਗਰੇ ਤਾਹਿ ਹਲੀ ਅਰੁ ਮਾਤ ਮਿਲੀ ਤਿਹ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ ॥ ਸ੍ਰਿੰਗ ਧਰੇ [੪]ਹਰਿ ਧੇਨ ਹਜਾਰ ਤਬੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਵਾਰੈ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਮੋਹ ਬਢਾਇ ਬਹੁ ਪੁੰਨ ਕੈ ਬਾਮਨ ਕੋ ਦੈ ਡਾਰੈ ॥ ੨੨੦ ॥ ਲਾਲ ਮਨੀ ਅਰੁ ਨਾਗ ਬਡੇ ਨਗ ਦੇਤ ਜਵਾਹਰ ਤੀਛਨ ਘੋਰੇ ॥ [੫]ਪੁਹਕਰ ਐਬਿਰਜੇ ਚੁਨ ਕੇ ਜਰ ਬਾਫ ਦਿਵਾਵਤ ਹੈ ਦਿਜ ਜੋਰੇ ॥ ਮੋਤਨਹਾਰ ਹੀਰੇ ਅਰੁ ਮਾਨਕ ਦੇਵਤ ਹੈ ਭਰ ਪਾਨਨ ਬੋਰੇ ॥ [੬]ਕੰਚਨ ਰੋਕਨ ਕੇ ਗਹਨੇ ਗੜਿ ਦੇਤ ਕਹੈ ਸੁ ਬਚੇ ਸੁਤ ਮੋਰੇ ॥ ੨੨੧ ਅਬ ਦਵਾਨਲ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਜਨ ਰੈਨ ਪਰੇ ਘਰ ਭੀਤਰਿ ਸੋਏ ॥ ਆਗ ਲਗੀ ਸੁਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾ ਮਧਿ ਜਾਗ ਤਬੈ ਤਿਹ ਤੇ ਡਰ ਰੋਏ ॥ ਰੱਛ ਕਰੈ ਹਮਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਇਹ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰ ਤਹਾਂ ਕਹੁ ਹੋਏ ॥ ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਤ ਕਹੀ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਮੀਚ ਲਯੋ ਇਤਿਨੈ ਸੁਤ ਊ ਦੁਖ ਖੋਏ ॥ ੨੨੨ ॥ ਮੀਚ ਲਏ ਦ੍ਰਿਗ ਜਉ ਸਭ ਹੀ ਨਰ ਪਾਨ ਕਰਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਹਰਿ ਦੌਤਉ ॥ ਦੇਖ ਮਿਟਾਇ ਦਯੋ ਪੁਰ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਹਨ ਦਯੋ ਭਉ ॥ ਚਿੰਤ ਕਛੂ ਨਹਿ ਹੈ ਤਿਹ ਕੌ ਜਿਨ ਕੋ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਦੂਰ ਕਰੈਖਉ ॥ ਦੂਰ ਕਰੀ ਤਪਤਾ ਤਿਹ ਕੀ ਜਨੁ ਡਾਰ ਦਯੋ ਜਲ ਕੋ ਛਲ ਕੈ ਰਉ ॥ ੨੨੩ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਆਖੈ

---

੧. ਦੱਖਣ ਦੇ ਪਾਸੇ ਰਮਣਕ ਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾਹ। ੨. ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ੩. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਖਕੇ। ੪. ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੰਙ ਬਣਾਏ ਗਊਆਂ ਦੇ। ੫. ਮੋਤੀ ਤੇ ਫੀਰੋਜੇ। ੬. ਸੁਧ ਸੋਨਾ।

ਮਿਟਵਾਇ ਮਹਾ ਬਪੁ ਕੇ ਬਢਾਇ ਅਤ ਸੁਖ ਮਨ ਪਾਇ ਆਗਿ ਖਾਇ ਗਯੋ ਸਾਵਰਾ ॥ ਲੋਕਨ ਕੀ ਰੱਛਨ ਕੇ ਕਾਜ ਕਰਨਾ ਕੇ ਨਿਧਿ ਮਹਾਂ ਛਲ ਕਰਿਕੈ ਬਚਾਇ ਲਯੋ ਗਾਵਰਾ ॥ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਤਿਨ ਕਾਮ ਕਰਯੋ ਦੁਖ ਕਰਿ ਤਾਕੇ ਫੁਨ ਫੈਲ ਰਹਯੋ ਦਸੋ ਦਿਸ ਨਾਵਰਾ॥ ਦਿਸਟਿ ਬਚਾਇ ਸਾਥ ਦਾਤਨ ਦਬਾਇ ਸੋਤੋ ਗਯੋ ਹੈ ਪਚਾਇ ਜੈਸੇ ਖੇਲੇ ਸਾਂਗ [੧]ਬਾਵਰਾ ॥ ੨੨੪ ॥

ਇਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਦਵਾਨਲ ਤੇ ਬਚੈਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥

ਅਥ ਗੋਪਨ ਸੋ ਹੋਲੀ ਖੇਲਬੋ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਮਾਘ ਬਿਤੀਤਿ ਭਏ ਰੁਤ ਫਾਗੁਨ ਆਇ ਗਈ ਸਭ ਖੇਲਤ ਹੋਰੀ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਭਰੂਆ ਮਿਲਿ [੨]ਜੋਰੀ ॥ ਡਾਰਤ ਹੈ ਅਲਤਾ ਬਨਿਤਾ ਛਟਕਾ ਸੰਗ ਮਾਰਤ [੩]ਬੈਸਨ ਥੋਰੀ ॥ ਖੇਲਤ ਸਜਾਮ [੪]ਧਮਾਰ ਅਨੂਪ ਮਹਾ ਮਿਲਿ ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਂਵਲ ਗੋਰੀ ॥ ੨੨੫ ॥ ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਭਏ ਰੁਤ ਗ੍ਰੀਖਮ ਆਇ ਗਈ ਹਰਿ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥ ਆਵਹੁ ਮਿਕ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਤੇ ਤੁਮ ਕਾਨ੍ਹ ਭਏ [੫]ਧਨਠੀ ਸੁਖਪਾਯੋ ॥ ਦੈਤ ਪ੍ਰਲੰਬ ਬਡੋ ਕਪਟੀ ਤਬ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਨ ਜਨਾਯੋ ॥ ਕੰਧ ਚੜਾਇ ਹਲੀ ਕੋ ਉਡਯੋ ਤਿਨ ਮੂਕਨ ਸੋ ਧਰ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੨੬ ॥ ਕੇਸਵ ਰਾਮ ਭਏ ਧਨਠੀ ਮਿਕ ਬਾਲਕ ਏ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਪਜਾਰੇ ॥ ਦੈਤ ਮਿਕਯੋ ਸੁਤਨੰਦਹਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਖੇਲਿ ਜਿਤਯੋ ਮੁਸਲੀ ਹਰਿ ਹਾਰੇ ॥ [੬]ਆਵਚੜੇ ਨ ਚੜਿਓ ਸੁ ਕਹਯੋ ਇਨਪੈ ਤਿਹਕੇ [੭]ਬਪੁ ਕੋ ਪਗਧਾਰੇ ॥ ਮਾਰ ਗਿਰਾਇ ਦਯੋ ਧਰਨਾ ਪਰ ਬੀਰ ਬਡੋ ਉਨ ਮੂਕਨ ਮਾਰੇ ॥ ੨੨੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਪ੍ਰਲੰਬ ਦੈਤ ਬਧਹਿ॥

ਅਥ ਲੁਕਮੀਚਨ ਖੇਲ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਮਾਰ ਪ੍ਰਲੰਬ ਲਯੋ ਮੁਸਲੀ ਜਬ ਯਾਦ ਕਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤਬ ਗਾਈ॥ਚੂਮਨ ਲਾਗ ਤਬੈ ਬਛਰਾ ਮੁਖ ਧੇਨ ਵਹੈ ਉਨਕੀ ਅਰੁ ਮਾਈ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਤਬੈ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਤਉ ਲੁਕਮੀਚਨ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਨ ਭਾਈ ॥ ੨੨੮ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਗ੍ਵਾਰ ਆਂਖੈ ਮੀਚੈ ਏਕ ਗ੍ਵਾਰ ਹੂੰ ਕੀ ਛੋਰ ਦੇਤ ਤਾਕੋ ਸੋਤੋ ਔਰੋ ਗਹੈ ਧਾਇਕੈ ॥ ਆਂਖੈ ਮੂੰਦਤ ਹੈ ਤਬ ਓਹੀ ਗੋਪ ਹੂੰ ਕੀ ਫੇਰਿ ਜਾਕੇ ਤਨ ਕੌ ਜੋ ਛੁਐ ਕਰ ਸਾਥ ਜਾਇ ਕੈ ॥ ਤਹਤੋ ਛਲ ਬਲ ਕੈ ਪਲਾਵੈ ਹਾਥ ਆਵੈ ਨਹੀ ਤਉ ਮਿਟਾਵੈ ਆਖੇ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਸੋ ਤੋ ਆਇਕੈ ॥ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਤਾਕੀ ਮਹਿਮਾ ਨ ਲਖੀ ਜਾਇ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਖੇਲੈ ਕਾਨ੍ਹ ਮਹਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਇਕੈ ॥ ੨੨੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਅੰਤ ਭਏ ਰੁਤ ਗ੍ਰੀਖਮ ਕੀ ਰੁਤ ਪਾਵਸ ਆਇ ਗਈ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਫਿਰੈ ਬਨ

---

੧. ਬਹੁਰੂਪੀਆ। ੨. ਜੋੜੀ ਦੋ ਆਦਮੀ। ੩. ਛੋਟੀ ਉਮਰ। ੪. ਲੁਡੀ। ੫. ਮੁਖੀਆ। ੬. ਦੈਂਤ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਰ ਬਲਭਦ੍ਰ ਨ ਚੜ੍ਹਿਆ। ੭. ਤਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੇ।

ਬੀਥਨ ਮੈ ਸੰਗਿ ਲੈ ਬਛਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਅਰੁ ਮਾਈ॥ ਬੈਠ ਤਬੈ ਵਿਰ ਮੱਧ ਗੁਫਾ ਗਿਰ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸਭ ਮਨੁ ਭਾਈ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ॥ ੨੩੦॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਔ ਗੁਜਰੀ ਲਲਤਾ ਅਰੁ ਭੈਰਵ ਦੀਪਕ ਗਾਵੈ॥ ਟੋਡੀ ਔ ਮੇਘ ਮਲ੍ਹਾਰ ਅਲਾਪਤ ਗੌਂਡ ਔ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਸੁਨਾਵੈ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਅਰੁ ਮਾਲਸਿਰੀ ਔਉ ਪਰਜ ਸੁਰਾਗ ਸਿਰੀ ਠਟ ਪਾਵੈ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਜੀ ਰਿਝ ਕੈ ਮੁਰਲੀ ਸੰਗ ਕੋਟਕ ਰਾਗ ਬਜਾਵੈ॥ ੨੩੧॥ ਕਬਿਤੁ॥ ਲਲਤ ਧਨਾਸਰੀ ਬਜਾਵੈ ਸੰਗਿ ਬਾਸੁਰੀ ਕਿਦਾਰਾ ਔਰ ਮਾਲਵਾ ਬਿਹਾਗੜਾ ਔ ਗੂਜਰੀ॥ ਮਾਰੂ ਔ ਪਰਜ ਔਰ ਕਾਨੜਾ ਕਲਿਆਨਿ ਸੁਭ ਕੁਕਭ ਬਿਲਾਵਲੁ ਸੁਨੈ ਤੇ ਆਵੈ ਮੁਜਰੀ॥ ਭੈਰਵ ਪਲਾਸੀ ਭੀਮ ਦੀਪਕ ਸੁ ਗੌਰੀ ਨਟ ਠਾਂਢੇ ਦ੍ਰਮ ਛਾਇ ਮੈ ਸੁ ਗਾਵੈ ਕਾਨ੍ਹ ਪੂਜਰੀ॥ ਤਾਤੇ ਗ੍ਰਿਹ ਤਜਾਗ ਤਾਕੀ ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੋਨਨ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਨੀ ਫਿਰਤ ਸੁ ਬਨ ਬਨ ਉਜਰੀ॥ ੨੩੨॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਸੀਤ ਭਈ ਰੁਤ ਕਾਤਕ ਕੀ ਮੁਨ ਦੇਵ[1] ਚੜਜੋ ਜਲ ਹ੍ਵੈ ਗਜੋ ਥੋਰੋ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਨੀਰੇ ਕੇ ਫੂਲ ਧਰੇ ਅਰੁ ਗਾਵਤ ਬੇਨ ਬਜਾਵਤ ਭੋਰੇ[2]॥ ਸਜਾਮ ਕਿਧੋ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਮਨ ਮੱਧਿ ਬਿਚਾਰੁ ਕਬਿੱਤੁ ਸੁ ਜੋਰੋ॥ ਮੈਨ ਉਠਜੋ ਜਗਿ ਕੈ ਤਿਨ ਕੈ ਤਨ ਲੇਤ ਹੈ ਪੇਚ ਮਨੋ[3] ਅਹਿ ਤੋਰੇ॥ ੨੩੩॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਪੁੰਨਿ ਕਰਜੋ ਇਨ ਹੂੰ ਅਤਿ ਮਾਈ॥ ਜਗਜ ਕਰੈ ਕਿ ਕਰਜੋ ਤਪ ਤੀਰਥ ਗੰਧ੍ਰਬ ਤੇ ਇਨ ਕੈ ਸਿਛ ਪਾਈ॥ ਕੈ[4] ਕਿਪੜੀ ਸਿਤ ਬਾਨ ਹੁਤੇ ਕਿ ਕਿਧੋ ਚਤੁਰਾਨਨ ਆਪ ਬਨਾਈ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਇਹ ਤੇ ਹਰਿ ਓਠਨ ਸਾਥ ਲਗਾਈ॥ ੨੩੪॥ ਸੁਤ ਨੰਦ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਗਨੋ॥ ਤਿਹ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਮੁਨ ਰੀਝਤ ਹੈ ਸੁ ਜਨੋ[5] ਰੁਕਨੋ॥ ਤਨ ਕਾਮ ਭਰੀ ਗੁਪੀਆ ਸਭ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਨ ਜ੍ਵਾਬ ਭਨੋ॥ ਮੁਖ ਕਾਨ੍ਹ ਗੁਲਾਬ ਕੋ ਫੂਲ ਭਯੋ ਇਹ ਨਾਲ[6] ਗੁਲਾਬ ਚੁਆਤ ਮਨੋ॥ ੨੩੫॥ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਧੁਨਿ ਕੌ ਮ੍ਰਿਗ ਮੋਹਿ ਪਸਾਰਗੇ ਖੱਗ ਪੈ ਪੱਖਾ॥ ਨੀਰ ਬਹਜੋ ਜਮਨਾ ਉਲਟੋ ਪਿਖਕੈ ਤਿਹ ਕੋ ਨਰ ਖੋਲ ਰੇ ਚੱਖਾ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਨਿਕੈ ਬਛਰਾ ਮੁਖ ਸੋ ਕਛੁ ਨਾ ਚੁਗੈ ਕੱਖਾ॥ ਛੋਡਿ ਚਲੀ ਪਤਨੀ ਅਪਨੇ ਪਤ ਤਾਰਕ[7] ਹ੍ਵੈ ਜਿਮ ਭਾਰਤ ਲੱਖਾ॥ ੨੩੬॥ ਕੋਕਿਲ ਕੀਰ ਕੁਰੰਗਨ ਕੇ ਹਰਿ ਮੈਨ ਰਹਜੋ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਮਤਵਾਰੋ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸਭ ਹੀ ਪੁਰ ਕੇ ਜਨ ਆਨਨ ਪੈ ਇਹ ਤੇ ਸਸਿ ਹਾਰੋ॥ ਔ ਇਹ ਕੀ ਮੁਰਲੀ ਜੁ ਬਜੈ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਰਾਗ ਸਭੈ ਫੁਨਿ ਵਾਰੋ॥ ਨਾਰਦ[8] ਜਾਤ ਥਕੈ ਇਹ ਤੇ ਬੰਸਰੀ ਜੁ ਬਜਾਵਤ ਕਾਨ੍ਹਰ

---

੧. ਅਗਸਤ। ੨. ਸਵੇਰ। ੩. ਟੁਟਾ ਹੋਇਆ ਸੱਪ ਜੀਕੂੰ ਭੌਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲ ਖਾਦੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਕੈ= ਕਿਧੋ ਤਿੱਖਿਆਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ੫. ਜਨੋ ਕਨੋ=ਜੇਹੜਾ ਕੇਹੜਾ। ੬. ਨਾਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਗੁਲਾਬ ਚੋਂਦਾ ਹੈ। ੭. ਵੈਰਾਗਵਾਨ। ੮. ਰਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਨਾਰਦ ਖੜ੍ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰੇ ॥ ੨੩੭ ॥ ਲੋਚਨ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਕਟ ਕੇਹਰਿ ਨਾਕ ਕਿਧੋ ਸੁਕ ਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਹੈ ॥ ਗ੍ਰੀਵ ਕਪੋਤ ਸੀ ਹੈ ਤਿਹ ਕੀ ਅਧਰਾ ਪੀਅ ਸੇ ਹਰਿ ਮੂਰਤ ਜੋ ਹੈ ॥ ਕੋਕਿਲ ਔ ਪਿਕ ਸੇ ਬਚਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹੈ ॥ ਪੈ ਇਹ ਤੇ ਲਜ ਕੈ ਅਬ ਬੋਲਤ [1]ਮੂਰਤ ਲੈਨ ਕਰੇ ਖਗ ਰੋਹੈ ॥ ੨੩੮ ॥ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬਨ ਲੇਤ ਹੈ ਤਾਬ[2] ਸਹਾਬ ਕੋ ਆਬ ਹ੍ਵੈ ਦੇਖ ਖਿਸਾਨੇ ॥ ਪੈ ਕਮਲਾ ਦਲ ਨਰਗਸ[3] ਕੋ ਗੁਲ ਲੱਜਤ ਹੈ ਫੁਨਿ ਦੇਖਤ ਤਾਨੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਿਧੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਬਰਤਾਗਨ ਕੈ ਕਬਿਤਾ ਇਹ ਠਾਨੇ ॥ ਦੇਖਨ ਕੋ ਇਨ ਕੇ ਸਮ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮ ਡੋਲੇ ਲਹੇ ਨਹਿ ਆਨੇ ॥ ੨੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੰਘਰ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਗੁਪੀਆ ਮਿਲਿ ਪੂਜਤ ਚੰਡ ਪਤੇ ਹਰਿ ਕਾਜੈ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਜਮਨਾ ਮਧ ਨਾਵਤ ਦੇਖ ਤਿਨੈ [4]ਜਲਜੰ ਮੁਖ ਲਾਜੈ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਿਲਾਵਲ ਮੈ ਜੁਰ[5] ਬਾਹਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਥਾ ਇਹ ਸਾਜੈ ॥ ਅੰਗ ਅਨੰਗ ਬਢਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਪਿਖ ਕੈ ਜਿਹ ਲਾਜ ਕੋ ਭਾਜਨ[6] ਭਾਜੈ ॥ ੨੪੦ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਿਲਾਵਲ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿ ਗੋਪਨ ਉੱਜਲ[7] ਕਾਰੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੋ ਭਰਤਾ ਕਰਬੇ ਕਹੁ ਬਾਂਛਤ ਹੈ ਪਤਲੀ ਅਰੁ ਭਾਰੀ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਕੌ ਪਿਖਿ ਜੋਤਿ ਕਲਾ ਸਸਿ ਕੀ ਫੁਨਿਹਾਰੀ ॥ ਨਾਵਤ ਹੈ ਜਮੁਨਾ ਜਲ ਮੈ ਜਨੁ ਫੂਲ ਰਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥ ੨੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਵਤ ਹੈ ਗੁਪੀਆ ਜਲ ਮੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਫੁਨ ਹੌਲਨ ਕੋ ॥ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਤਿਹ ਜਾਇ ਕਿਧੌ ਇਕ [8]ਠੌਲਨ ਕੋ ॥ ਮੁਖਿ ਤੇ ਉਚਰੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸਭੈ ਇਤ ਨੋ ਸੁਖਨਾ ਹਰਿ [9]ਧੌਲਨ ਕੋ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਿ ਬਨਯੋ ਸਰ ਸੁੰਦਰ ਕੌਲਨ ਕੋ ॥ ੨੪੨ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਦੇਵੀ ਜੂਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਅਪਨੇ ਕਰ ਜੋ ਮਿਟੀਆ ਤਿਹ ਥਾਪ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਜੁ ਭਵਾਨੀ ॥ ਪਾਇ ਪਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਹਿਤ ਸੋ ਕਰਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਨਾਮੁ ਕਹੈ ਇਹ ਬਾਨੀ ॥ ਪੂਜਤ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਹਮ ਤੋ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਵਹੈ ਜੀਅ ਮੈ ਹਮ ਠਾਨੀ ॥ ਹ੍ਵੈ ਹਮਰੋ ਭਰਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਮੁਖਿ ਸੁੰਦਰਿ ਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਸਿ ਸਾਨੀ ॥ ੨੪੩ ॥ ਭਾਲ ਲਗਾਵਤ ਕੇਸਰ ਅੱਛਤ ਚੰਦਨ ਲਾਵਤ ਹੈ ਸਿਤ ਕੈ ॥ ਫੁਨ ਡਾਰਤ ਫੂਲ ਉਡਾਵਤ ਹੈ ਮਖੀਆ ਤਿਹ ਕੀ ਅਤ ਹੀ ਹਿਤ ਕੈ ॥ ਪਟ ਧੂਪ ਪਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੱਛਨਾ ਪਾਨ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਦੇਤ ਮਹਾਂ ਚਿਤਕੈ ॥ ਬਰ ਬੇ ਕਹੁ ਕਾਨ੍ਹ ਉਪਾਵ ਕਰੈ ਮਿਤ ਹੋ ਸੋਊ ਤਾਤ ਕਿਧੋ ਕਿਤਕੈ ॥ ੨੪੩ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਦੇਵੀ ਜੂ ਸੋ ॥ਕਬਿਤ॥ ਦੈਂਤਨ ਸੰਘਾਰਨੀ ਪਤਿਤ ਲੋਕ ਤਾਰਨੀ ਸੁ ਸੰਕਟ ਨਿਵਾਰਨੀ ਕਿ ਐਸੀ ਤੂੰ ਸਕਤ ਹੈ ॥ ਬੇਦਨ ਉਧਾਰਨੀ ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਰਾਜ ਕਾਰਨੀ ਪੈ ਗੌਰ ਜਾਕੀ ਜਾਗੈ ਜੋਤਿ ਔਰ ਜਾਨਕਤ ਹੈ ॥ ਧ੍ਰੂਅ ਮੈ ਨ ਧਰਾ ਮੈ ਨ ਧਿਆਨ ਧਾਰੀ ਮੈ ਪੈ ਕਛੂ ਜੈਸੇ ਤੇਰੇ ਜੋਤਿ ਬੀਚ ਆਨਨਾ ਛਕਤ ਹੈ ॥ ਦਿਨਸ ਦਿਨੇਸ ਮੈ

---

੧. ਸਾਡੀ ਮੂਰਤੀ ਨ ਲੈ ਲਵੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਛੀ ਗੁਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨. ਤੇਜ਼ੀ। ੩. ਗੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀ ਦਾ ਫੂਲ। ੪. ਕੌਲ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫. ਬਾਂਹ ਦੀ ਕੰਘੀ। ੬. ਲੱਜਿਆ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੱਜ ਗਿਆ। ੭. ਗੋਰੀ। ੮. ਇਕੋ ਥਾਂ। ੯. ਇੰਦਰ ਦਾ ਘਰ ਸੁਰਗ।

ਦਿਵਾਨੀ ਮੈ ਸੁਰੇਸ ਮੈ ਸੁਪਤ ਮੈ ਸੁਪਤ ਮੈ ਮਹੇਸ ਜੋਤਿ ਤੇਰੀ ਐ ਜਗਤਿ ਹੈ ॥
੨੪੫ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਬਿਨਤੀ ਕਰਤ ਸਭ ਗੋਪੀ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ
ਬਿਨਤੀ ਹਮਾਰੀ ਇਹ ਚੰਡਕਾ ॥ ਸੁਰ ਤੈ ਉਬਾਰੇ ਕੋਟਿ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੇ ਚੰਡ
ਮੁੰਡ ਮੁੰਡ ਡਾਰੇ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਕੀ ਖੰਡਕਾ ॥ ਦੀਜੈ ਮਾਗਜੋ ਦਾਨ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਤੱਛ ਕਹੋ
ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਪੂਜੈ ਹਮ ਤੁਮੈ ਨਾਹੀ ਪੂਜੈ ਸੁਤ [1]ਗੰਡਕਾ ॥ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਤਾਕੋ
ਕਹਜੋ ਸੀਘ੍ਰ ਮਾਨ ਦੀਨੋ ਵ੍ਹੈ ਬਰ ਦਾਨ ਫੁਨਿ ਗਨਨ ਕੀ ਮੰਡਕਾ ॥ ੨੪੬ ॥
ਦੇਵੀ ਜੀ ਬਾਚ ਗੋਪਨ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹ੍ਵੈ ਭਰਤਾ ਅਬ ਸੋ ਤੁਮਰੋ ਹਰਿ ਦਾਨ
ਇਹੈ ਦੁਰਗਾ ਤਿਨ ਦੀਨਾ ॥ ਸੋ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨ ਕੈ ਤਿਨ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਨਾਮ
ਤਬੈ ਉਠ ਕੀਨਾ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪਨੈ ਮਨ ਮੈ ਫੁਨਿ
ਚੀਨਾ ॥ ਹੈ ਇਨ ਕੋ ਮਨੁ ਕਾਨ੍ਰ ਮੈ ਔਜੁ ਪੈ ਰਸ ਕਾਨ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗਿ ਭੀਨਾ ॥
੨੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਇ ਪਰੀ ਤਿਹ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਭਾਂਤ ਕਰੀ ਬਹੁ ਤਾਹਿ
ਬਡਾਈ ॥ ਹੈ ਜਗ ਕੀ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਦੁਖ ਹੈ ਸਭ ਤੂੰ ਗਨ ਗੰਧ੍ਰਬ ਮਾਈ ॥
ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ ॥ ਲਾ ਲ
ਭਈ ਤਬ ਹੀ ਗੁਪੀਆ ਫੁਨਿ ਬਾਤ ਜਬੈ ਮਨ ਬਾਛਤ ਪਾਈ ॥ ੨੪੮ ॥ ਲੈ
ਬਰ ਦਾਨ ਸਭੈ ਗੁਪੀਆ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਕੈ ਮਨ ਡੇਰ ਨ ਆਈ ॥ ਗਾਵਤ
ਗੀਤ ਸਭੈ ਮਿਲ ਕੈ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਸੁ ਦੇਤ ਬਧਾਈ ॥ ਪਾਂਤਨ ਸਾਥ
ਖਰੀ ਤਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਗਾਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਾਇ
ਨਿਸਾਪਤਿ ਕੇਸਰ ਮਧਿਖਰੀ ਕਵੀਆ ਧੁਰਤਾਈ ॥ ੨੪੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ
ਭਏ ਜਮਨਾ ਜਲ ਮੈ ਮਿਲਿ ਧਾਇ ਗਈ ਸਭ ਹੀ ਗੁਪੀਆ ॥ ਮਿਲਿ ਗਾਵਤ
ਗੀਤ ਚਲੀ ਤਿਹ ਜਾ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਭਾਮਨ ਮੈ [2]ਕੁਪੀਆ ॥ ਤਬ ਹੀ ਫੁਨਿ
ਕਾਨ੍ਹ ਚਲੇ ਤਿਹਜਾ ਜਮੁਨਾ ਜਲ ਕੋ ਫੁਨਜਾ ਜੁਪੀਆ ॥ ਸੋਊ ਦੇਖ ਤਬੈ
ਭਗਵਾਨ ਕਹੈ ਨਹਿ ਬੋਲਹੁ ਰੀ ਕਰਿਹੋ ਚੁਪੀਆ ॥ ੨੫੦ ॥ ਅਥ ਚੀਰ ਹਰਨ
ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਵਨ ਲਾਗਿ ਜਬੈ ਗੁਪੀਆ ਤਬ ਲੈ ਪਟ ਕਾਨ੍ਹ ਚਰਜੋ
ਤਰ ਊਪੈ ॥ ਤੌ ਮੁਸਕਜਾਨ ਲਗੀ ਮਧ ਆਪਨ ਕੋਇ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇ ਹਰਿ ਜੂਪੈ ॥
ਚੀਰ ਹਰੇ ਹਮਰੇ ਛਲ ਸੋ ਤੁਮ ਸੋ ਠਗ ਨਾਹਿ ਕਿਧੋ ਕੋਊ ਭੂਪੈ ॥ ਹਾਥਨ ਸਾਥ
ਸੁ ਸਾਰੀ ਹਰੀ ਦ੍ਰਿਗ ਸਾਥ ਹਰੋ ਹਮਰੇ ਤੁਮ ਰੂਪੈ ॥ ੨੫ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ
॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹਿਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਪੀਆ ਇਹ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿਖੇ ਤੁਮ ਬਾਤ
ਭਲੀ ਹੈ ॥ ਨੰਦ ਕੀ ਓਰ ਪਿਖੋ ਤੁਮ ਹੂੰ ਦਿਖੋ ਭ੍ਰਾਤ ਕੀ ਓਰਕਿ ਨਾਮ ਹਲੀ ਹੈ
॥ ਚੀਰ ਹਰੇ ਹਮਰੇ ਛਲ ਸੋ ਸੁਨਿ ਮਾਰਿ ਡਰੈ ਤੁਹਿ ਕੰਸ ਬਲੀ ਹੈ ॥ ਕੋ ਮਰ ਹੈ
ਹਮ ਕੋ ਤੁਮਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋਰ ਡਰੈ ਜਿਮ ਕੌਲ ਕਲੀ ਹੈ ॥ ੨੫੨ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ
ਗੋਪੀ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਤਿਨ ਕੋ ਇਹ ਬਾਤਨ ਦਯੋਂ ਪਟ ਹਉ
ਨਿਕਰਜੋ ਬਿਨ ਤੋਕੋ ॥ ਕਿਉਂ ਜਲ ਬੀਚ ਰਹੀ ਛਪਕੈ ਤਨ ਕਾਹਿ ਕਟਾਵਤ ਹੋ
ਪਹਿ ਜੋਕੋ ॥ ਨਾਮ ਬਤਾਵਤ ਹੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਤਿਹ ਕੋ ਫੁਨਿ ਨਾਹਿ ਕਛੂ ਡਰ ਮੋਕੋ ॥
ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਕੈ ਤਪਕੀ ਅਗਨੀ ਮਧਿ ਈਧਨ ਜਿਉ ਉਹਿ ਝੋਕੋ ॥ ੨੫੩ ॥

---

੧. ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ । ੨. ਪਤੀ ਦੇ ।

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੂਖ ਚਰੇ ਹਰਿ ਜੀ ਰਿਝ ਕੈ ਮੁਖ ਤੇ ਜਬ ਬਾਤ ਕਹੀ ਇਹ ਤਾਸੋ ॥ ਤੌ ਰਿਸ ਬਾਤ ਕਹੀ ਉਨ ਹੂੰ ਇਹ ਜਾਇ ਕਹੈ ਤੁਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾਸੋ ॥ ਜਾਇ ਕਹੋ ਇਹ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਮਨ ਹੈ ਤੁਮਰੋ ਕਹਬੇ ਕਹੁ ਜਾਸੋ ॥ ਜੋ ਸੁਨਿ ਕੋਊ ਕਹੈ ਹਮ ਕੋ ਇਹ ਤੌ ਹਮ ਹੂੰ ਸਮਝੈ ਫੁਨ ਵਾਸੋ ॥ ੨੫੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਦੇਉ ਬਿਨਾ ਨਿਕਰੇ ਨਹਿ ਚੀਰ ਕਹਯੋ ਹਸਿ ਕਾਨ੍ਹ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਪਯਾਰੀ ॥ ਸੀਤ ਸਹੋ ਜਲ ਮੈ ਤੁਮ ਨਾਹਕਿ ਬਾਹਰਿ ਆਵਹੁ ਗੋਰੀ ਔ ਕਾਰੀ ॥ ਦੈ ਅਪਨੇ ਅਗੂਆ ਪਿਛੂਆ ਕਰਿ ਬਾਰ ਤਜੋ ਪਤਲੀ ਅਰੁ ਭਾਰੀ ॥ ਯੌ ਨਹਿ ਦੇਉ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਜੀਤ ਸਲਾਮ ਕਰੋ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਹਮਾਰੀ ॥ ੨੨੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤਿਨ ਸੋ ਰਿਝਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਮੇਰੀ ॥ ਜੋਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਹਮਰੋ ਕਰ ਲਾਜ ਕੀ ਕਾਟ ਸਭੈ ਤੁਮ ਬੇਰੀ ॥ ਬਾਰਹੀ ਬਾਰ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਸੋ ਮੁਹਿ ਮਾਨਹੁ ਸੀਘ੍ਰ ਕਿਧੋ ਇਹ ਹੇਰੀ ॥ ਨਾ ਤਰ ਜਾਇ ਕਹੋ ਸਭ ਹੀ ਪਹਿ ਸੌਹ ਲਗੈ ਫੁਨ ਠਾਕੁਰ ਕੇਰੀ ॥ ੨੫੬ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਜਾਇ ਕਹੋ ਤਿਨ ਹੀ ਪਹਿ ਤੋ ਹਮ ਬਾਤ ਬਨਾਵਹਿ ਐਸੇ ॥ ਚੀਰ ਹਰੇ ਹਮਰੇ ਹਰਿ ਜੀ ਦਈ ਬਾਰ ਤੇ ਨਿਆਰੀ ਕਢੈ ਹਮ ਕੈਸੇ ॥ ਭੇਦ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਜਸੁਧਾ ਪਹਿ ਤੋਹਿ ਕਰੈ ਸਰਮਿੰਦਤ ਵੈਸੇ ॥ ਜਿਉ ਨਰ ਕੇ ਗਹਿ ਕੈ ਤਿਰੀਯਾ ਹੂੰ ਸੁਮਾਰਤ ਲਾਤਨ ਮੂਕਨ ਜੈਸੇ ॥ ੨੭੫ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਬ ਇਹ ਹਰੀ ਕਾਹਿ ਬੰਧਾਵਤ ਮੋਹਿ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਜੋ ਨਾਂ ਕਰੋ ਮੋਹਿ ਦੁਹਾਈ ਤੋਹਿ ॥ ੨੫੮ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹਿ ਖਿਝਾਵਤ ਹੋ ਹਮ ਕੋ ਅਰੁ ਦੇਤ ਕਹਾ ਜਦੁਰਾਇ ਦੁਹਾਈ ॥ ਜਾ ਬਿਧਿ ਕਾਰਨ ਬਾਤ ਬਨਾਵਤ ਸੋ ਬਿਧ ਹੈ ਹਮਹੂੰ ਲਖ ਪਾਈ ॥ ਭੇਦ ਕਰੋ ਹਮ ਸੋ ਤੁਮ ਨਾਹਕ ਬਾਤ ਇਹੈ ਮਨ ਮੈ ਤੁਹਿ ਆਈ ॥ ਸੌਹ ਲਗੈ ਹਮ ਠਾਕੁਰਕੀ ਜੁ ਰਹੈ ਤੁਮਰੀ ਬਿਨੁ ਮਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੫੯ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਗੁਪੀਆ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮਾ ਸੁਨਿ ਹੈ ਤਬ ਕਾ ਕਰਿਹੈ ਹਮਰੋ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਰੀ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤੁਮ ਮੂੜਨ ਕੀ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈ ਤੁਮ ਹੋ ਸਭ ਬਾਰੀ ॥ ਸੀਖਤ ਹੋਰਸ ਰੀਤ ਅਬੈ ਇਹ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਤੁਮ ਹੋ ਮੁਹਿ ਪਯਾਰੀ ॥ ਖੇਲਨ ਕਾਰਨ ਕੋ ਹਮ ਹੂੰ ਜੁ ਹਰੀ ਛਲਕੇ ਤੁਮ ਸੁੰਦਰ ਸਾਰੀ ॥ ੨੬੦ ॥ ਗੋਪੀਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਗੋਪਿਨ ਬਾਤ ਇਸੀ ਮਨੁ ਏਪਟਦੈਹੋ ॥ ਸੌਹ ਕਰੋ ਮੁਸਲੀਧਰ ਕੀ ਜਸੁਧਾ ਨੰਦ ਕੀ ਹਮ ਜੋ ਡਰਕੈਹੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਚਾਰ ਪਿਖੋ ਮਨ ਮੈ ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਤੁਮ ਨਾ ਕਿਛੁਪੈਹੋ ॥ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਜਲ ਮੈ ਹਮ ਕੋ ਇਹ ਦੇਹ ਅਸੀਸ ਸਭੈ ਤੁਹ ਜੈਹੋ ॥ ੨੬੧ ॥ ਗੋਪੀਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮਿਲ ਗੋਪਨ ਹ ਲਗੈ ਹਰਿ ਜੀ ਨਹਿਜੋਰੀ ॥ ਨੈਨਨ ਸਾਥ ਲਗੈ ਸੋਊ ਨੇਹੁ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਸਾਵਲ ਗੋਰੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਹਸਿ ਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਰਸ ਰੀਤ ਕਹੋ ਮਮ ਹੇਰੀ ॥ ਆਂਖਨ ਸਾਥ ਲਗੈ[1] ਟਕਵਾ ਫੁਨ ਹਾਥਨ ਸਾਥ ਲਗੈ ਸੁਭ ਸੋਰੀ ॥ ੨੬੨ ॥ ਫੇਰ ਕਹੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਗੁਪੀਆ ਹਮਰੇ ਪਟ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਨੰਦ ਲਾਲਾ ॥ ਫੇਰਿ ਇਸਨਾਨ ਕਰੈਂ ਨ ਇਹਾਂ ਕਹਿ ਹੈ ਹਮਿ ਲੋਗਨ ਆਛਨ ਬਾਲਾ ॥ ਜੋਰ

---

੧. ਤੁਛ, ਥੋੜੀਆਂ ਚੁਟਕੀਆਂ ।

ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਹਮ ਕੋ ਕਰ ਬਾਹਰ ਹ੍ਵੈ ਜਲ ਤੇ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਹਸਿ ਕੈ ਮੁਖਿ ਤੇ ਕਰਹੋ ਨਹੀ ਢੀਲ ਦੇਊ ਪਟਹਾਲਾ ॥ ੨੬੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭਨ ਮਿਲ ਇਹ ਕਰਯੋ ਜਲਕੋ ਤਜ ਸਭਨਾਰ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਕਰੋ ਕੀਨੋ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੬੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੈ ਅਗੂਆ ਪਿਛੂਆ ਅਪਨੇ ਕਰਪੈ ਸਭ ਹੀ ਜਲ ਤਯਾਗ ਖਰੀ ਹੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹਕੇ ਪਾਇ ਪਰੀ ਬਹੁ ਬਾਰਨ ਔ ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਹਮਰੀ [1]ਸਰ੍ਹੀਆ ਤੁਮ ਜੋ ਕਰਿ ਕੈ ਛਲ ਸਾਥ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਕਹਿ ਹੋ ਮਨਿ ਹੈ ਹਮ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸਭ ਸੀਤਹਿ ਸਾਥ ਠਰੀ ਹੈ ॥ ੨੬੫ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਹਸ ਬਾਤ ਤਿਨੈ ਕਹਿ ਹੈ ਹਮ ਜੋ ਤੁਮ ਸੋ ਮਨਹੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਮੁਖਿ ਚੂਮਨ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਚੁਮ ਹੈ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਹੂੰ ਗਨਿਹੋ ॥ਅਰੁ ਤੋਰਨ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਸਭ ਹੀ ਕੁਚਨਾਤਰ ਹਉ ਤੁਮ ਕੌ ਹਨਿਹੋ ॥ ਤਬਹੀ ਪਟ ਦੇਉ ਸਭੈ ਤੁਮਰੇ ਇਹ ਝੂਠ ਨਹੀ ਸਤ ਕੈ ਜਨਿਹੋ ॥ ੨੬੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਜੀ ਸੁਨਿਰੀ ਇਕ ਬਾਤ ਕਹੋ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ॥ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਕਰਿ ਸੋ ਤੁਮ ਕਾਮ ਕਰਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੇਰੇ ॥ ਤੌ ਹਮ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤੁਮ ਸੋ ਜਬ ਘਾਤ ਬਨੀ ਸੁਭਠਉਰ ਅਕੇਰੇ ॥ ਦਾਨ ਲਹੇ ਜੀਅ ਕੋ ਹਮ ਹੂੰ ਹਸ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਤੁਮਰੇ ਤਨ ਹੇਰੇ ॥ ੨੬੭ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜਬੈ ਗੋਪੀ ਸਭੈ ਦੇਖਯੋ ਨੈਨ ਨਚਾਤ ॥ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਕਹਨੇ ਲਗੀ ਸਭੈ ਸੁਧਾਸੀ ਬਾਤ ॥ ੨੬੮ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਹਿਕ੍ਰਮ ਥੋਰੀ ਤੁਮੈ ਤੁਮ ਖੇਲਹੁ ਨਾ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕਾਹੇ ॥ ਨੰਦ ਸੁਨੈ ਜਸੁਧਾ ਤਪਤੈ ਤਿਹਤੇ ਤੁਮ ਕਾਨ੍ਹ ਭਏ ਹਰਕਾਹੋ ॥ ਨੇਹੁ ਲਗੈ ਨਹ ਜੋਰਿ ਭਏ ਤੁਮ ਨੇਹ ਲਗਾਵਤ ਹੋ ਬਰ ਕਾਹੇ ॥ ਲੇਹ ਕਹਾ ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਰਸ ਜਾਨਤ ਕਾ ਅਜਹੂੰ ਲਰਕਾਹੋ ॥ ੨੬੯ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ਕਮਲ ਸੇ ਆਨਨ ਕੁਰੰਗਨ ਸੇ ਨੇਤ੍ਰਨ ਸੋ ਤਨ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਮੈ ਸਾਰੇ ਭਾਵਨ ਸੋ ਭਰੀਆ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਗੁਪੀਆ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਈ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚਰ੍ਹੇ ਤੇ ਜਿਉ ਬਿਰਾਜੈ ਸੇਤ ਹਰੀਆ ॥ ਰਸਹੀ ਕੀ ਬਾਤੈ ਰਸ ਰੀਤ ਹੀਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੂੰ ਮੈ ਕਹੈ ਕਬਿ [2]ਸਯਾਮ ਸਾਥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂਕੇ ਖਰੀਆ ॥ ਮਦਨ ਕੇ ਹਾਰ ਬਨਾਇਬੇ ਕੇ ਕਾਜ ਮਾਨੋ ਹਿਤ ਕੈ ਪਰੋਵਤ ਹੈ ਮੋਤਨ ਕੀ ਲਰੀਆ ॥ ੨੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਨ ਲਗਾਵਤ ਹੋ ਤਨ ਕੇ ਧਨ ਭਉ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਵਤ ਹੋ ਮੁਸਕਾਵਤ ਹੋ ਚਲਿ ਆਵਤ ਸਉ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕਉ ਪਾਗ ਧਰੋ ਤਿਰਛੀ ਅਰੁ ਕਾਹੇ ਭਰੋ ਤਿਰਛੀ ਤੁਮ ਗਉ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਰਿਝਾਵਤ ਹੋ ਮਨ ਭਾਵਤ ਆਹਿ ਦਿਵਾਵਤ ਹੈ ਹਮ ਸਉਹੈ ॥ ੨੭੧ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਹਰਿ ਕੀ ਜਬ ਸੌਨਨ ਰੀਝ ਹਸੀ ਸਭ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਬਾਮੈ ॥ ਠਾਢੀ ਭਈ ਤਰੁਤੀਰ ਤਬੈ ਹਰੂਏ ਹਰੂਏ ਚਲਕੈ ਗਜਗਾਮੈ ॥ ਬੇਰ ਬਨੇ ਤਿਨ ਨੇਤ੍ਰਨ ਕੇ ਜਨਮੈ ਨ ਬਨਾਇ ਧਰੇ ਇਹ ਦਾਮੈ ॥

---

੧. ਸਾੜ੍ਹੀ ।

੨. ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਤਨੇ ਉਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਖੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ।

ਸ੍ਯਾਮ ਰਸਾਤੁਰ ਪੇਖਤ ਯੋ ਜਿਮ ਟੂਟਤ ਬਾਜ ਛੁਧਾ ਜੁਤ ਤਾਮੈ ॥ ੨੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਮ ਸੇ ਰੂਪ ਕਲਾਨਿਧ ਸੇ ਮੁਖ ਕੀਰ ਸੇ ਨਾਕ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਨੈਨਨ ॥ ਕੰਚਨ ਸੇ ਤਨ ਦਾਰਮ ਦਾਂਤ ਕਪੋਤ ਸੇ ਕੰਠ ਸੁ ਕੋਕਲ ਬੈਨਨ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਲਗਯੋ ਕਹਨੇ ਤਿਨ ਸੋ ਹਸਿਕੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸਹਾਇਕ ਧੈਨਨ ॥ ਮੋਹਿ ਲਯੋ ਸਭ ਹੀ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਸੁ ਭਉਹਨ ਚਾਇ ਤੁਮੈ ਸੰਗ ਸੈਨਨ ॥ ੨੭੩ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਡੇ ਰਸ ਕੇ ਹਿਰੀਆ ਸਭਹੀ ਜਲ ਬੀਚ ਅਚਾਨਕ ਹੇਰੀ ॥ ਸਉਹ ਤੁਮੈ ਜਸੁਧਾ ਕਹੁ ਬਾਤ ਕਿਸਾਰਥ ਕੋ ਇਹ ਜਾਹ ਮਘੇਰੀ ॥ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਸਭ ਹੀ ਹਮਰੇ ਪਟ ਹੋਹਿ ਸਭੈ ਤੁਮਰੀ ਹਮ ਚੇਰੀ ॥ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੈ ਤੁਮ ਕੌ ਅਤਿ ਲਾਜ ਕਰੈ ਹਰਿ ਜੀ ਹਮ ਤੇਰੀ ॥ ੨੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਪ ਕਰਯੋ ਹਰਿ ਕੈ ਤੁਮਰੇ ਪਟ ਔ ਤਰ ਪੈ ਚੜਿ ਸੀਤ ਸਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਤੁਮ ਕੇ ਹਮ ਢੂਢਤ ਢੂੰਢ ਲਹਾ ਹੈ॥ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਹਮ ਕੋ ਕਰਸਉਹਲਗੈ ਤੁਮ ਮੋਰੀਹਹਾਹੈ॥ਕਾਨ੍ਹਕਹੀ ਹਸਬਾਤਸੁਨੋ ਸਭ ਚਾਰ ਭਈ ਤੁ ਬਿਚਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ੨੭੫ ॥ ਸੰਕ ਕਰੋ ਹਮ ਤੇ ਨ ਕਛੂ ਅਰੁ ਲਾਜ ਕਛੂ ਜੀਅ ਮੈ ਨਹੀ ਕੀਜੈ ॥ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਹਮ ਕੋ ਕਰ ਦਾਸਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਕਾਨ ਕਹੀ ਹਸਕੈ ਤਿਨ ਸੋ ਤੁਮਰੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਦੇਖਤ ਜੀਜੈ ॥ ਡੇਰਨ ਨਾਹਿ ਕਹੈ ਤੁਮਰੇ ਇਹ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਨ ਛੀਜੈ ॥ ੨੭੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਨ ਜਬ ਪਟਨਾ ਦਏ ਤਬ ਗੋਪੀ ਸਭ ਹਾਰ ॥ ਕਾਨ ਕਹੇ ਸੋ ਕੀਜੀਐ ਕੀਨੋ ਇਹਹੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੋ ਹਰਿ ਕੋ ਕਰ ਆਪਸ ਮੇ ਕਹਿਕੇ ਮੁਸਕਾਨੀ ॥ ਸਿਯਾਮ ਲਗੀ ਕਹਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਗੁਪੀਆ ਮਿਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ਹੋਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਪੈ ਕਰ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤੁਮ ਸੋ ਹਮ ਮਾਨੀ ॥ ਅੰਤਰ ਨਾਹਿ ਰਹਿਯੋ ਇਹ ਜਾ ਅਬ ਸੋਊ ਭਲੀ ਤੁਮ ਜੋ ਮਨ ਮਾਨੀ ॥ ੨੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਨ ਬਨੀ ਬਰਛੀ ਭਰੁਟੇ ਧਨ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸੁੰਦਰ ਤੇਰੇ ॥ ਆਨਨ ਹੈ ਸਸਿ ਸੋ ਅਲਕੈਂ ਹਰਿ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਮਨ ਰੰਚਕ ਹੇਰੇ ॥ ਤਉ ਤੁਮ ਸਾਥ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਜਬ ਕਾਮ ਕਰਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੇਰੇ ॥ ਚੁੰਬਨ ਦੇਹੁ ਕਹਿਯੋ ਸਭ ਹੀ ਮੁਖ ਸੌਹ ਹਮੈ ਕਹਿ ਹੈ ਨਹਿ ਡੇਰੇ ॥ ੨੭੯ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਭੈ ਗੁਪੀਆ ਮਿਲ ਮਾਨ ਲਈ ਜੋਊ ਕਾਨ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਜੋਰ ਹੁਲਾਸ ਬਢਿਯੋ ਜੀਅ ਮੈ ਗਿਨਤੀ ਸਰਤਾ ਮਗ ਨੇਹ ਬਹੀ ਹੈ ॥ ਸੰਕ ਛੁਟੀ ਦੁਹੂੰ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਹਸਕੇ ਹਰਿ ਤੇ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਹਮਰੀ ਤੁਮਹੂੰ ਹਮ ਕੋ ਨਿਧ ਆਨੰਦ ਆਜ ਲਹੀ ਹੈ ॥ ੨੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਫਿਰ ਬਾਤ ਕਹੀ ਉਨਹੂੰ ਸੁਨ ਰੀ ਹਰਿ ਜੂ ਪਿਖ ਬਾਤ ਕਹੀ ॥ ਸੁਨ ਜੋਰ ਹੁਲਾਸ ਬਢਿਯੋ ਜੀਅ ਮੇ ਗਿਨਤੀ ਸਰਤਾ ਮਗ ਨੇਹ ਬਹੀ ॥ ਅਬ ਸੰਕ ਛੁਟੀ ਇਨ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਤਬ ਹੀ ਹਸਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ॥ ਅਬ ਸੱਤ ਭਯੋ ਹਮ ਕੋ ਦੁਰਗਾ ਬਰ ਮਾਤ ਸਦਾ ਇਹ ਸੱਤ ਸਹੀ ॥ ੨੮੧ ॥ ਕਾਨ ਤਬੈ ਕਰ ਕੇਲ ਤਿਨੋ ਸੰਗ ਪੈ ਪਟ ਦੇ ਕਰ ਛੋਰ ਦਈ ਹੈ ॥ ਹੋਇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਤਬੈ ਗੁਪੀਆ ਸਭ ਚੰਡਿ ਸਰਾਹਤ ਧਾਮ ਗਈ ਹੈਂ ॥ ਆਨੰਦ ਅਤਿਸੇ ਬਢਿਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਜੀਅ ਸੋ ਉਪਮਾ ਕਵਿ ਚੀਨ ਲਈ ਹੈ ॥ ਜਿਉ ਅਤਿ ਮੇਘ ਪਰੈ ਧਰ ਪੈ ਧਰ ਜਿਯੋ ਸਭਜੀ ਸਭ

ਰੰਗ ਭਈ ਹੈ ॥ ੨੮੨ ॥ ਗੋਪੀ ਵਾਚ ਦੇਵੀ ਜੂ ਸੋ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਧੰਨ ਚੰਡਕਾ ਮਾਤ ਹਮੈ ਬਰ ਇਹ ਦਯੋ ॥ ਧੰਨਿ ਦਿਓਸ ਹੈ ਆਜ ਕਾਨ ਹਮ ਮਿਤ ਭਯੋ ॥ ਦੁਰਗਾ ਅਬ ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਹਮ ਪਰ ਕੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਾਨਰ ਕੋ ਬਹੁ ਦਿਵਸ ਸੁ ਦੇਖਨ ਦੀਜੀਐ ॥ ੨੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੰਡਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਮ ਪੈ ਕਰੀਐ ਹਮਰੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੋਇ ਕਨੱਯਾ ॥ ਪਾਇ ਪਰੈਂ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮਰੇ ਹਮ ਕਾਨ ਮਿਲੈ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭੱਯਾ ॥ ਯਹੀ ਤੇ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਨ ਨਾਮ ਕਿਧੋ ਤੁਮਰੋ ਸਭ ਹੀ ਜੁਗ ਗੱਯਾ ॥ ਤੌ ਹਮ ਪਾਇ ਪਰੀ ਤੁਮਰੇ ਜਬ ਹੀ ਤੁਮ ਤੇ ਇਹ ਪੈ ਬਰ ਪੱਯਾ ॥ ੨੮੪ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਦੈਤਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਧ ਸੇਵਕ ਕੀ ਬਰਤਾ ਤੂੰ ਕਹੈ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਆਦਿ ਅੰਤ ਹੂੰ ਕੀ ਕਰਤਾ ॥ ਦੀਜੈ ਬਰ ਦਾਨ ਮੋਹਿ ਕਰਤ ਬਿਨੰਤੀ ਤੋਹਿ ਕਾਨ ਬਰ ਦੀਜੈ ਦੇਖ ਦਾਰਦ ਕੀ ਹਰਤਾ ॥ ਤੂੰਹੀ ਪਾਰਬਤੀ ਅਸ੍ਟਭੁਜੀ ਤੁਹੀ ਦੇਵੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਰੂਪ ਛੁਧਾ ਤੁਹੀ ਪੇਟ ਹੂੰ ਕੀ ਭਰਤਾ ॥ ਤੁਹੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਤੁਹੀ ਸੇਤ ਰੂਪ ਪੀਤ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਰੂਪ ਧਰਾ ਕੋ ਹੈ ਤੁਹੀ ਆਪ ਕਰਤਾ ॥੨੮੫॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਹਨ ਸਿੰਘ ਭੁਜਾ ਅਸਟਾ ਜਿਹ ਚੱਕ੍ਰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਗਦਾ ਕਰ ਮੈ ॥ ਬਰਛੀ ਸਰ ਢਾਲ ਕਮਾਨ ਨਿਖੰਗ ਧਰੇ ਕਟ ਜੋ ਬਰ ਹੈ ਬਰ ਮੈ ॥ ਗੁਪੀਆ ਸਭ ਸੇਵ ਕਰੈਂ ਤਿਹ ਕੀ ਚਿਤ ਦੈ ਤਿਹ ਮੈ ਹਿਤ ਕੈ ਹਰਿ ਮੈ ॥ ਪੁਨ ਅੱਛਤ ਧੂਪ ਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੀਪ ਜਗਾਵਤ ਹਾਰ ਡਰੈ ਗਰ ਮੈ ॥ ੨੮੬ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਤੋਹੀ ਕੋ ਸੁਨੈਹੈ ਜਾਪ ਤੇਰੋ ਹੀ ਜਪੈ ਹੈ ਧਿਆਨ ਤੇਰੋ ਹੀ ਧਰੈ ਹੈ ਨ ਜਪੈਹੈਂ ਕਾਹੂੰ ਆਨ ਕੋ ॥ ਤੇਰੋ ਗੁਨ ਗੈਹੈਂ ਹਮ ਤੇਰੋ ਹੀ ਕਹੈਹੈ ਫੂਲ ਤੋਹੀ ਪੈ ਡਰੈਹੈ ਸਭ ਰਾਖੈ ਤੇਰੇ ਮਾਨ ਕੋ ॥ ਜੈਸੇ ਬਰ ਦੀਨੋ ਹਮੈ ਹ੍ਵੈਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪਾਛੈ ਤੈਸੇ ਬਰ ਦੀਜੈ ਹਮੈ ਕਾਨ ਸੁਰ ਗਿਆਨ ਕੋ ॥ ਦੀਜੀਐ ਬਿਭੂਤ[1] ਕੈ ਬਾਨਸਪਤੀ ਦੀਜੈ ਧਿਨੈ ਮਾਲਾ ਦੀਜੈ ਮੋਤਿਨ ਕੈ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਦੀਜੈ ਕਾਨ ਕੋ ॥ ੨੮੭ ॥ ਦੇਵੀ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਤੌ ਹਸ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦੁਰਗਾ ਹਮ ਤੇ ਤੁਮ ਕੌ ਹਰਿ ਕੋ ਬਰ ਦੈਹੈਂ ॥ ਹੋਹੁ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਸਭੈ ਮਨ ਮੈ ਤੁਮ ਸੱਤ ਕਹਿਯੋ ਨਹੀ ਝੂਠ ਕਹੈਹਾਂ ॥ ਕਾਨਹਿ ਕੋ ਸੁਖ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਹਮ ਸੋ ਸੁਖ ਸੋ ਅਖੀਆਂ ਭਰ[2] ਲੈਹੈਂ ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਯੋ ਸਭ ਹੀ ਤੁਮ ਡੇਰਨ ਕਾਲ ਵਹੈ ਬਰ ਕੋ ਤੁਮ ਪੈਹੈਂ ॥ ੨੮੮ ॥ ਕਵਿਯੋਵਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਸੰਨਤ ਸਬ ਬ੍ਰਿਜ ਬਧੂ ਤਿਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ਪਰ ਪਾਇਨ ਕਰ ਬੇਨਤੀ ਚਲੀ ਗ੍ਰਹਿਨ ਕੋ ਧਾਇ ॥ ੨੮੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪਸ ਮੈ ਕਰ ਜੋਰ ਸਭੈ ਗੁਪੀਆਂ ਚਲ ਧਾਂਮ ਗਈ ਹਰਿਖਾਨੀ ॥ ਹੀਝ ਦਯੋ ਹਮ ਕੋ ਦੁਰਗਾ ਬਰ ਸਯਾਨ ਚਲੀ ਕਹਤੀ ਇਹ ਬਾਨੀ ॥ ਆਨੰਦ ਮੱਤ ਭਰੀ ਮਦ ਸੋ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਧਾਮਨ ਕੋ ਨਿਜ ਕਾਨੀ ॥ ਦਾਨ ਦਯੋ ਦਿਜ ਹੂੰ ਬਹੁਤਿਯੋ ਮਨਇੱਛਤ ਹੈ ਹਰਿ ਹੋ ਹਮ ਜਾਨੀ ॥ ੨੯੦ ॥ ਸਮੈ ਭਲੈ ਇਕ ਘਾਤ ਸਿਉ ਹ੍ਵੈ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਬ ਬਾਲ ॥ ਅੰਗ ਸਭੈ ਗਨਨੈ ਲਗੀ ਕਰਕੈ ਬਾਤ ਰਸਾਲ ॥ ੨੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਹਰਿ ਕੋ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ

---

੧. ਬਿਭੂਤੀ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦਿਓ, ਜੇ ਬਣ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਦਿਓ। ੨. ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅੱਖੀਆਂ ਭਰ ਲਵਾਂਗੀ।

ਕੋਊ ਕਹੈ ਸੁਭ ਨਾਕ ਬਨਿਯੋ ਹੈ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਕਟਿ ਕੇਹਰਿ ਸੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੋ ਰਿਝ ਕਾਹੂ ਗਨਿਯੋ ਹੈ ॥ ਨੈਨ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੋਊ ਗਨੈ ਜਸ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਵਿ ਸਿਆਮ ਭਨਿਯੋ ਹੈ ॥ ਲੋਗਨ ਮੈ ਜਿਮ ਜੀਵ ਬਨਿਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ਮੈ ਤਿਮ ਕਾਨ ਮਨਿਯੋ ਹੈ ॥ ੨੯੨ ॥ ਕਾਨ ਕੋ ਪੇਖ ਕਲਾ ਨਿਧਿ ਸੋ ਮੁਖ ਰੀਝ ਰਹੀ ਸਭ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਰਾ ॥ ਮੋਹ ਰਹੇ ਭਗਵਾਨ ਉਤੇ ਇਨਹੂੰ ਦੁਰਗਾ ਬਰ ਚੇਟਕ ਡਾਰਾ ॥ ਕਾਨਿ ਟਿਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਔਰ ਬਿਖੈ ਤਿਹ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਜਸ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰਾ ॥ ਜੀਵ ਇਕੱਤ੍ਰ ਰਹੈ ਤਿਨਕੋ ਇਮ ਟੂਟ ਗਏ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਨਾਲ[1] ਕੀ ਤਾਰਾ ॥ ੨੯੩ ॥ ਨੇਹੁ ਲਗਿਯੋ ਤਿਨਕੋ ਹਰਿ ਸੋ ਅਰੁ ਨੇਹੁ ਲਗਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਇਨ ਨਾਰੇ ॥ ਚੈਨ ਪਰੈ ਦੁਹ ਕੋ ਨਹਿ ਦ੍ਵੈ ਪਲ ਨਾਵਨ ਜਾਵਤ ਹੋਤ ਸਵਾਰੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਏ ਭਗਵਾਨ ਇਨੇ ਬਸ ਦੈਤਨ ਕੇ ਜਿਹ ਤੇ ਦਲ ਹਾਰੇ ॥ ਖੇਲ ਦਿਖਾਵਤ ਹੈ ਜਗ ਕੋ ਦਿਨ ਥੋਰਨ ਮੈ ਅਬ ਕੰਸ ਪਛਾਰੇ ॥ ੨੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਜਾਗਤ ਸ੍ਯਾਮ ਇਤੈ ਗੁਪੀਆਂ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਹਿਤ ਕੈ ਸੰਗ ਤਾਕੇ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਤਿਹ ਪੈ ਸਭੀ ਪਿਖ ਨੈਨਨ ਸੋ ਫੁਨ ਕਾਨਰ ਬਾਂਕੇ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀਨ ਪਰੈ ਇਨ ਕੋ ਕਲਿ ਕਾਮ ਬਢਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਤਨ ਵਾਕੇ ॥ ਖੇਲਹਿ ਪ੍ਰਾਤਹਿ ਕਾਲ ਭਏ ਹਮ ਨਾਹਿ ਲਖੈ ਹਮ ਕੋ ਜਨ ਗਾਕੇ ॥ ੨੯੫ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਯੋ ਚੁਹਲਾਤ ਚਿਰੀ ਜਲ ਜਾਤ ਖਿਰੇ ਬਨ ਗਾਇ ਛਿਰਾਨੀ ॥ ਗੋਪ ਜਗੇ ਪਤਿ ਗੋਪ ਜਗ੍ਯੋ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਜਗੀ ਅਰੁ ਗੋਪਨ ਰਾਨੀ ॥ ਜਾਗ ਉਠੇ ਤਬ ਹੀ ਕਰਨਾਨਿਧਿ ਜਾਗ ਉਠਿਯੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਮਾਨੀ ॥ ਗੋਪ ਗਏ ਉਤ ਨ੍ਹਾਤ ਭਏ ਇਹ ਕਾਨ ਚਲੇ ਗੁਪੀਆ ਨਿਜ ਕਾਨੀ ॥ ੨੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਤ ਕਹੈ ਰਸ ਕੀ ਹਸਕੈ ਨਹਿ ਔਰ ਕਥਾ ਰਸ ਕੀ ਕੋਊ ਭਾਖੈ ॥ ਚੰਚਲ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੇ ਅਪਨੇ ਦ੍ਰਿਗ ਮੋਹਿ ਤਿਨੈ ਬਤੀਆਂ ਇਹ ਆਖੈ ॥ ਬਾਤ ਨ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਰਸ ਕੀ ਰਸ ਜਾਨਤ ਸੋ ਨਰ ਜੋ ਰਸ ਗਾਖੈ[2] ॥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੜੈ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੜੈ[3] ਰਸ ਰੀਤਿਨਿਚੀਤ ਸੁਨੋ ਸੋਈ ਚਾਖੈ ॥ ੨੯੭ ॥ ਗੋਪੀ ਵਾਚੁ ਕਾਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੀਤ ਕਹੋ ਰਸ ਰੀਤ ਸਭੈ ਹਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਈ ਸੁਨਬੇ ਬਤੀਯਾਂ ਕੀ ॥ ਔਰ ਭਈ ਤੁਹਿ ਦੇਖਨ ਕੀ ਤੁਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਈ ਹਮਰੀ ਛਤੀਯਾਂ ਕੀ ॥ ਰੀਝ ਲਗੀ ਕਹਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਹਸ ਸੁੰਦਰ ਬਾਤ ਇਸੀ ਗਤੀਯਾਂ[4] ਕੀ ॥ ਨੇਹ ਲਗਿਯੋ ਹਰਿ ਸੋ ਭਈ ਮੋਹਿਨ ਹੋਤ ਇਤੀ ਗਤਿ ਹੈ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕੀ ॥ ੨੯੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਚੀਰ ਹਰਨ ਧਿਆਇ ॥

ਅਥ ਬਿੱਪਨ ਗ੍ਰਿਹ ਗੋਪ ਪਠੇਬੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੈ ਕ੍ਰੀੜਾ ਇਨ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੈ ਜਮਨਾ ਇਸਨਾਨ ॥ ਬਹੁਰ ਸਿਆਮ ਬਨ ਕੋ ਗਏ ਗਊ ਸੁ ਤ੍ਰਿਨਨ ਚਰਾਨ ॥ ੨੯੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਰਾਹਤ ਤਰਨ ਕੋ ਬਨ ਮੈ ਆਗੇ

---

੧. ਜਿਕੁਣ ਕੌਲ ਦੀ ਨਾਲੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ੨. ਪੀਂਦਾ ਹੈ । ੩. ਘੋਖੇ । ੪. ਗਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ।

ਗਏ ॥ ਸੰਗ ਗੁਆਰ ਜੇਤੇ ਹੁਤੇ ਤੇ ਸਭ ਭੂਖ ਭਏ ॥ ੩੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੱਤ੍ਰ ਭਲੇ ਇਨ ਕੇ ਸੁਭ ਫੂਲ ਭਲੇ ਫਲ ਹੈਂ ਸੁਭ ਸੋਭ ਸੁਹਾਈ ॥ ਭੂਖ ਲਗੇ ਘਰ ਕੋ ਉਮਗੇ ਪੈ ਬਿਰਾਜਨ ਕੋ ਸੁਖਦਾ ਪਰਛਾਈ ॥ ਕਾਨ ਤਰੇ ਤਿਹ ਕੇ ਮੁਰਲੀ ਗਹਿਕੈ ਕਰ ਮੋ ਮੁਖ ਸਾਥ ਬਜਾਈ ॥ ਠਾਢ ਰਹਿਯੋ ਸੁਨ ਪੌਨ ਘਰੀ ਇਕ ਥਕਤ ਰਹੀ ਜਮਨਾ ਉਰਝਾਈ ॥੩੦੧॥ ਮਾਲਸਿਰੀ ਅਰੁ ਜਤਸਿਰੀ ਸੁਭ ਸਾਰੰਗ ਬਾਜਤ ਹੈ ਅਰੁ ਗੌਰੀ ॥ ਸੋਰਠ ਸੁੱਧ ਮਲਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਮੀਠੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਨਹਿ ਕੌਰੀ ॥ ਕਾਨ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਸੁਨ ਹੋਤ ਸੁਰੀ ਅਸੁਰੀ ਸਭ ਬੌਰੀ ॥ ਆਇ ਗਈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਂਨ ਸੁਤਾ ਸੁਨ ਪੈ ਤਰਨੀ ਹਰਨੀ ਜਿਮ ਦੌਰੀ ॥ ੩੦੨ ॥ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਿਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਕਰ ਨਾਥ ਸੁਨੋ ਹਮ ਭੂਖ ਲਗੀ ਹੈ ॥ ਦੂਰ ਰਹੇ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੇ ਘਰ ਖੇਲਨ ਕੀ ਸਭ ਸੁਧ ਭਗੀ ਹੈ ॥ ਡੋਲਤ ਸੰਗ ਲਗੇ ਤੁਮਰੇ ਹਮ ਕਾਨ ਤਬੈ ਸੁਨ ਬਾਤ ਪਗੀ ਹੈ ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਯੋ ਮਥਰਾ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿੱਪਨ ਸੱਤ ਕਹਿਯੋ ਨਹਿ ਬਾਤ ਠਗੀ ਹੈ ॥ ੩੦੩ ॥ ਕਾਨ ਵਾਚੁ ॥ ਫੇਰ ਕਹੀ ਹਰਿ ਜੀ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੰਸ ਪੁਰੀ ਇਹ ਹੈ ਤਿਹ ਜੱਯੈ ॥ ਜੱਗਜ ਕੇ ਮੰਡਲ ਬਿੱਪਨ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਪੂਛਤ ਪੂਛਤ ਢੂੰਢ ਸੁ ਲੱਯੇ ॥ ਅੰਜਲ ਜੋਰ ਸਭੈ ਪਰ ਪਾਇਨ ਤੌ ਫਿਰ ਕੈ ਬਿਨਤੀ ਇਹ ਕੱਯੈ ॥ ਖਾਨ ਕੇ ਕਾਰਨ ਭੋਜਨ ਮਾਂਗਤ ਕਾਨ ਛੁਧਾਤਰ ਹੈ ਸੁਨ ਲੱਯੈ ॥ ੩੦੪ ॥ ਮਾਨ ਲਈ ਜੋਊ ਕਾਨ ਕਹੀ ਪਰ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਚਲੇ ॥ ਚਲਕੇ ਪੁਰ ਕੰਸ ਬਿਖੇ ਜੁ ਗਏ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿੱਪਨ ਕੇ ਸਭ ਯੋਪ ਭਲੇ ॥ ਕਰ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਫੁਨ ਭੋਜਨ ਮਾਂਗਤ ਕਾਨ ਖਲੈ ॥ ਅਬ ਦੇਖਹੁ ਚਾਤੁਰਤਾ ਇਨ ਕੀ ਧਰ ਬਾਲਕ ਮੂਰਤਿ ਬਿੱਪ੍ਰ ਛਲੇ ॥ ੩੦੫ ॥ ਬਿਪਨਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਦਿਜ ਬੋਲ ਉਠੇ ਹਮ ਤੇ ਤੁਮ ਭੋਜਨ ਮਾਂਗਨ ਆਏ ॥ ਕਾਨ ਵਡੇ ਸਠ ਔ ਮੁਸਲੀ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਹੂੰ ਸਠ ਸੇ ਲਖ ਪਾਏ ॥ ਪੇਟ ਭਰੈਂ ਅਪਨੋ ਤਬ ਹੀ ਜਬ ਆਨਤ ਤੰਦੁਲ ਮਾਂਗ ਪਰਾਏ ॥ ਏਤੇ ਮੈ ਖਾਂਨ ਕੋ ਮਾਂਗਤ ਹੈ ਇਹ ਯੌਂ ਕਹਿਕੇ ਅਤਿ ਬਿੱਪ ਰਿਸਾਏ ॥ ੩੦੬ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਭੋਜਨ ਜੋ ਨ ਦਯੋ ਤਬ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਗੋਪ ਚਲੇ ਸੁ ਖਿਸਾਨੇ[1] ॥ ਕੰਸ ਪੁਰੀ ਤਜਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿੱਪਨ ਨਾਥ ਚਲੇ ਜਮਨਾ ਨਿਜ ਕਾਨੇ ॥ ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਮੁਸਲੀ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਸੰਗ ਅੰਨਜ ਬਿਨਾ ਜਬ ਆਵਤ ਜਾਨੇ ॥ ਦੇਖਹੁ ਲੈਨ ਕੋ ਆਵਤ ਥੋ ਦਿਜ ਦੇਨ ਕੀ ਬੇਰ ਕੋ ਦੂਰ ਪਰਾਨੇ ॥ ੩੦੭ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਬਡੇ ਹੈਂ ਕੁਮਤੀ ਔ ਕੁਜਤੀ ਕੂਰ ਕਾਇਰ ਹੈਂ ਬਡੇ ਹੈਂ ਕਪੂਤ ਔ ਕੁਜਾਤ ਬਡੇ ਜਗ ਮੈ ॥ ਬਡੇ ਚੋਰ ਚੂਰ ਹੈ ਚਪਾਤੀ ਲੀਏ ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈਂ ਅਤਿ ਜਾਰੀ ਬਟਪਾਰੀ ਔਰ ਮਗ ਮੈ ॥ ਬੈਠੇ ਹੈ ਅਜਾਨ ਮਾਨੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈਂ ਸਿਆਨੇ ਕਛੂ ਜਾਨੇ ਨ ਗਿਆਨ ਸਉ ਕੁਰੰਗ ਬਾਂਧੇ ਪਗ ਮੈ ॥ ਵਡੇ ਹੈ ਕੁਛੈਲ ਪੈ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਛੈਲ ਐਸੇ ਫਿਰਤ ਨਗਰ ਜੈਸੇ ਫਿਰੈ ਢੋਰੈ ਬਗ ਮੈ ॥ ੩੦੮ ॥ ਮੁਸਲੀ ਵਾਚੁ ਕਾਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਹੋਇ ਤਉ ਖੈਂਚ ਹਲਾ ਸੰਗ ਮੂਸਲ ਸੋ ਮਥੁਰਾ ਸਭ ਫਾਟੋਂ ॥ ਬਿੱਪਨ ਜਾਇ ਕਹ ਪਕਰੋਂ ਕਹੋ ਮਾਰ ਡਰੋਂ ਕਹੋ ਰੰਚਕ ਡਾਟੋਂ ॥ ਔਰ ਕਹੋ ਤੋ ਉਖਾਰ

---

੧. ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ।

ਪੁਰੀ ਬਲ ਕੇ ਅਪਨੈ ਜਮਨਾ ਮਹਿ ਸਾਟੌਂ ॥ ਸੰਕਤ ਹੈਂ ਤੁਮ ਤੇ ਜਦੁਰਾਇ ਨਹ ਊ ਇਕਲੌ ਅਰੁ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਟੌਂ ॥ ੩੦੯ ॥ ਕਾਨਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਛਿਮਾਪਨ ਕੇ ਮੁਸਲਾ ਹਰਿ ਫੇਰ ਕਹੀ ਸੰਗ ਬਾਲਕ ਬਾਨੀ ॥ ਬਿੱਪ ਗੁਰੂ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੇ ਸਮਝਾਇ ਕਹੀ ਇਹ ਕਾਨ ਕਹਾਨੀ ॥ ਆਇਸ ਮਾਨ ਗਏ ਫਿਰਕੇ ਜੁ ਹੁਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸਹਿ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥ ਖੈਬੇ ਕੋ ਭੋਜਨ ਮਾਂਗਤ ਕਾਨ ਕਹਿਯੋ ਨਹਿ ਬਿੱਪ ਮਨੀ ਅਭਮਾਨੀ ॥੩੧੦॥ ਕਬਿੱਤ ॥ਕਾਨ ਜੂ ਕੇ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਬਿਪਨ ਦੁਬਾਰ ਰਿਸ ਉਤਰ ਦਯੋ ਨ ਕਛੂ ਖੈਬੇ ਕੋ ਕਛੂ ਦਯੋ ॥ ਤਬ ਹੀ ਰਸਾਏ ਗੋਪ ਆਏ ਹਰਿ ਜੂ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਕੈ ਪ੍ਰਨਾਮ ਐਸੇ ਉੱਤਰਿ ਤਿਨੈ ਦਯੋ ॥ ਮੋਨ ਸਾਧ ਬੈਠ ਰਹੇ ਖੈਬੇ ਕੋ ਨ ਦੇਤ ਕਛੁ ਤਬੈ ਫਿਰ ਆਏ ਜਬੈ ਕ੍ਰੋਧ ਮਨ ਮੈ ਭਯੋ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਛੁਧਾਤਰ ਭਏ ਹੈਂ ਹਮ ਦਾਨਾ ਨਾਥ ਕੀਜੀਐ ਉਪਾਵ ਨਾ ਤੋ ਬਲ ਤਨ ਕੋ ਗਯੋ ॥ ੩੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਰੜਧੁਜ ਦੇਖ ਤਿਨੈ ਛੁਧਵਾ ਨ ਕਹਿਯੋ ਮਿਲਕੈ ਇਹ ਕਾਮ ਕਰੋ ਰੇ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਿਯੋ ਉਨ ਕੀ ਪਤਨੀ ਪਹਿ ਬਿੱਪ ਵਡੇ ਮਤ ਕੇ ਅਤਿ ਬੌਰੇ ॥ ਜੱਗ ਕਰੈਂ ਜਿਹ ਕਾਰਨ ਕੇ ਅਰੁ ਹੋਮ ਕਰੈ ਜਪ ਐ ਸਤ ਸੌਰੇ ॥ ਤਾਹੀ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਤ ਮੂੜ ਕਹੈਂ ਮਿਸਟਾਨ ਕੇ ਖਾਨ ਕੋ ਕੌਰੇ ॥ ੩੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਭ ਗੋਪ ਨਿਵਾਇਕੈ ਸੀਸ ਚਲੇ ਚਲਕੈ ਫਿਰ ਬਿੱਪਨ ਕੇ ਘਰ ਆਏ ॥ ਜਾਇ ਤਬੈ ਤਿਨਕੀ ਪਤਨੀ ਪਹਿ ਕਾਨ ਤਬੈ ਛੁਧਵਾਨ ਜਤਾਏ ॥ ਤੇ ਸੁਨ ਬਾਤ ਸਭੈ ਪਤਨੀ ਦਿਜ ਠਾਢਿ ਭਈ ਉਠ ਆਨੰਦ ਪਾਏ ॥ ਧਾਇ ਚਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਮਿਲਬੇ ਕਹੁ ਆਨੰਦ ਕੈ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਸਾਏ ॥ ੩੧੩ ॥ ਬਿੱਪਨ ਕੀ ਬਰਜੀ ਨ ਰਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਕਾਨਰ ਕੇ ਮਿਲਬੇ ਕਹੁ ਧਾਈ ॥ ਏਕ ਪਰੀ ਉਠ ਮਾਰਗ ਮੈ ਇਕ ਦੇਹਰਹੀ ਜੀਯ ਦੇਹ ਪੁਜਾਈ॥ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਵਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ॥ ਜੋਰ ਸੋਂ ਜਿਉਂ ਬਹਤੀ ਸਰਤਾ ਨ ਰਹੈ ਹਟਕੀ ਭੁਸ ਭੀਤ ਬਨਾਈ ॥ ੩੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਾਇ ਸਭੈ ਹਰਿਕੈ ਮਿਲਬੇ ਕਹੁ ਬਿੱਪਨ ਕੀ ਪਤਨੀ ਵਡਭਾਗਨ ॥ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗਨੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਚਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਪਗ ਲਾਗਨ॥ ਹੈ ਸੁਭ ਅੰਗ ਸਭੋ ਜਿਨਕੇ ਨਸਕੈ ਜਿਨਕੀ ਬ੍ਰਹਮਾਗਨਤਾਗਨ ॥ ਭੌਨਨ ਤੇ ਸਭ ਯੌ ਨਿਕਰੀ ਜਿਮ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜੇ ਨਿਕਰੈਂ ਬਹੁ ਨਾਗਨ ॥ ੩੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਆਨਨ ਦੇਖਕੈ ਭਈ ਸਭਨ ਕੋ ਚੈਨ ॥ ਨਿਕਟਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਪਾਇਕੇ [੧]ਪਰਤ ਚੈਨ ਪਰਮੈਨ ॥ ੩੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਮਲ ਕੰਜ ਸੇ ਫੂਲ ਰਹੇ ਦ੍ਰਿਗ ਮੋਰ ਕੋ ਪੰਖ ਸਿਰ ਊਪਰ ਸੋਹੈ ॥ [੨]ਹੈਬਰਨੀਸਰ ਸੀ ਭਰੁਟੇ ਧਨ ਆਨਨ ਪੈ ਸਸਿ ਕੋਟਕ ਕੋਹੈ ॥ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਕਹੀਯੇ ਜਿਹਕੋ ਪਿਖ ਕੋ ਰਿਪ ਕੋ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥ [੩]ਮਾਨਹੁ ਲੇ ਸਿਵ ਕੇ ਰਿਪ ਆਪ ਦਯੋ ਬਿਧਨਾ ਰਸ ਯਾਹਿ ਨਿਚੋਹੈ ॥ ੩੧੭ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਕੇ ਹਾਥ ਪੈ ਹਾਥ ਧਰੈ ਹਰਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਰੁ ਕੇ ਤਰੁ ਠਾਢੇ ॥ ਪਾਟ ਕੋ ਪਾਟ ਧਰੇ ਪੀਯਰੋ ਉਰਦੇਖ ਜਿਸੇ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਬਾਢੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਵਿ ਜਿਉ ਚੁਨ ਲੀ

---

੧. ਕਾਮ ਉਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨. ਭਿੰਮਣੀਆਂ ਬਾਣਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ । ੩. ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਕਾਮ ਦਾ ਰਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਿਚੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਤਿਸ ਕੋ ਚੁਨ ਕਾਢੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਾਵਸ ਕੀ ਰੁਤ ਮੈ ਚਪਲਾ ਚਮਕੀ ਘਨ ਸਾਵਨ ਗਾਢੇ ॥ ੩੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੋਚਨ ਕਾਨ ਨਿਹਾਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਦਿਜ ਰੂਪ ਕੇ ਤਾਨ ਮਹਾਂ ਮਤ ਹੂਈ ॥ ਹੋਇ ਗਈ ਤਨ ਮੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸੁਧ ਯੌ ਉਡ ਗੀ ਜਿਮ ਪੌਨ ਸੋ ਰੂਈ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨਕੇ ਬਿਰਹਾਗਨਿ ਯੌਂ ਭਰ ਕੀ ਜਿਮ ਤੇਲ ਸੋ ਧੂਈ ॥ ਜਿਉ ਟੁਕਰਾ ਪਿਖ ਚੁੰਪਕ ਡੋਲਤ ਬੀਜ ਮਨੋ ਜਲ ਲੋਹ ਕੀ ਸੂਈ ॥ ੩੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਦਿਜ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਿਯੋ ਦੁਖ ਦੂਰ ਭਏ ਹੈ ॥ ਭੀਖਮ ਮਾਤ[1] ਕੋ ਜਿਉ ਪਰਸੇ ਛਿਨ ਮੇ ਸਭ ਪਾਪ ਬਿਲਾਇ ਗਏ ਹੈਂ ॥ ਆਨਨ ਦੇਖਕੇ ਸਯਾਮ ਘਨੋ ਚਿੱਤ ਬੀਚ ਬਸਯੋ ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦ ਲਏ ਹੈਂ ॥ ਜਿਉ ਧਨਵਾਨ ਮਨੋ ਧਨ ਕੋ ਧਰ ਅੰਦਰ ਧਾਮ ਕਿਵਾਰ ਦਏ ਹੈਂ ॥ ੩੨੦ ॥ ੩੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁੱਧ ਭਈ ਜਬ ਹੀ ਤਨ ਮੈ ਤਬ ਕਾਨ ਕਹੀ ਹਸਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਵਹੁ ॥ ਬਿੱਪਨ ਬੀਚ ਕਹੇ ਰਹੀਯੋ ਦਿਨ ਰੈਨ ਸਭੈ ਹਮਰੇ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ॥ ਹੋਇ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਤੁਮੈ ਜਮ ਕੀ ਹਿਤ ਕੇ ਹਮ ਸੋ ਜਬ ਧਯਾਨ ਲਗਾਵਹੁ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਬਾਤ ਕਰੋ ਇਹ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਸਬ ਹੀ ਮੁਕਤਾਫਲ ਪਾਵਹੁ ॥੩੨੧॥ ਦਿਜਨ ਤ੍ਰਿਯੋ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਤਨੀ ਦਿਜ ਕੀ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹਮ ਸੰਗ ਨ ਛਾਡਤ ਕਾਨ ਤੁਮਾਰੋ ॥ ਸੰਗ ਫਿਰੇ ਤੁਮਰੇ ਦਿਨ ਰੈਨ ਚਲੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਜੋਊ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਲਾਗ ਰਹਿਯੋ ਤੁਮ ਸੋ ਹਮਰੋ ਮਨ ਜਾਤ ਨਹੀ ਮਨ ਧਾਮ ਹਮਾਰੋ ॥ ਪੂਰਨ ਯੋਗ ਕੋ ਪਾਇ ਜੁਗੀਸੁਰ ਆਨ ਤਨਾ ਧਨ ਬੀਚ ਸੰਭਾਰੋ ॥ ੩੨੨ ॥ ਕਾਨ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਤਿਨੇ ਪਿਖ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਿਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਤੁਮ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ਜਾਇ ਸਭੈ ਪਤਿ ਆਪਨ ਆਪਨ ਕਾਨ ਕਥਾ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਉਧਾਰੋ ॥ ਪੁਤ੍ਰਨ ਪੌਤ੍ਰਨ ਪੱਤਨ ਸੋ ਇਹ ਕੈ ਚਰਚਾ ਸਭ ਹੀ ਦੁਖ ਟਾਰੋ ॥ ਗੰਧ ਮਲਿਯਾਗਰ ਸਯਾਮ ਕੋ ਨਾਮ ਲੇ ਰੂਖਨ ਕੋ ਕਰ ਚੰਦਨ ਡਾਰੋ ॥ ੩੨੩ ॥ ਮਾਨ ਲਈ ਪਤਨੀ ਦਿਜ ਕੀ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਨ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾਂ ॥ ਜਿਤਨੋ ਹਰਿ ਯਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਿਯੋ ਤਿਤਨੋ ਨਹਿ ਹੋਤ ਕਛੂ ਜਤੀਯਾਂ ॥ ਚਰਚਾ ਜਬ ਜਾ ਉਨ ਸੋ ਇਨਕੀ ਤਬ ਹੀ ਉਨ ਕੀ ਭਈ ਯਾ ਗਤੀਯਾਂ ॥ ਇਨ ਸਯਾਮ ਭਏ ਮੁਖ ਯੌ ਜੁਵਤੀ ਮੁਖ ਲਾਲਰ ਏਵਹ ਜਿਉ ਰਤੀਯਾਂ ॥ ੩੨੪ ॥ ਚਰਚਾ ਸੁਨ ਬਿੱਪ ਜੁ ਤ੍ਰੀਯਨ ਸੋ ਮਿਲਕੇ ਸਭ ਹੀ ਪਛਤਾਵਨ ਲਾਗੇ ॥ ਬੇਦਨ ਕੌ ਹਮ ਕੌ ਸਭ ਕੌ ਧ੍ਰਿਗ ਗੋਪ ਗਏ ਮੰਗਕੈ ਹਮ ਆਗੇ ॥ ਮਾਨਸ ਸੁੰਦ੍ਰ ਮੈ ਬੂਢੇ ਹੁਤੇ ਹਮ ਚੂਕ ਗਿਯੋ ਤਉਔਸਰ ਜਾਗੇ॥ਪੈਜਿਨ ਕੀ ਇਹਹੈ ਪਤਨੀ ਤਿਹ ਤੇ ਫੁਨਹੋ ਹਮਹੂੰ ਵਡਭਾਗੇ ॥ ੩੨੫ ॥ ਮਾਨ ਸਭੈ ਦਿਜ ਆਪਨ ਕੋ ਧ੍ਰਿਗ ਫੇਰ ਕਰੀ ਮਿਲ ਕਾਨ ਵਡਾਈ ॥ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸਭ ਕੇ ਪਤਿ ਕਾਨ ਹਮੈ ਕਹਿ ਬੇਦਨ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਤੌ ਨ ਗਏ ਉਨ ਕੇ ਹਮ ਪਾਸ ਡਰੇ ਜੁ ਮਰੇ ਹਮ ਕੌ ਹਮ ਰਾਈ ॥ ਸੱਤ ਲਖਿਯੋ ਤੁਮਕੋ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ ਹਮ ਸੱਤ ਕਹੀ ਨ ਬਨਾਈ ॥ ੩੨੬ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਪੂਤਨਾ ਸੰਘਾਰੀ ਤ੍ਰਿਣਾਵ੍ਰਤ ਕੀ ਬਿਦਾਰੀ ਦੇਹ ਦੈਤ ਅਘਾਸੁਰ ਕੀ ਸਿਰੀ ਜਾਹ ਫਾਰੀ ਹੈ ॥ ਸਿਲਾ ਜਾਹਿ ਤਾਰੀ ਬਕਹੂੰ ਕੀ ਚੋਂਚ ਚੀਰ ਡਾਰੀ ਐਸੋ ਭ੍ਰਮ ਪਾਰੀ ਜੈਸੇ ਆਰੀ ਚੀਰ ਡਾਰੀ ਹੈ ॥ ਰਾਮ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਦੈਤਨ ਕੀ

[1] ਗੰਗਾ।

ਸੈਨਾ ਜਿਨ ਮਾਰੀ ਅਰੁ ਆਪਨੇ ਬਭੀਛਨ ਕੋ ਦੀਨੀ ਲੰਕ ਸਾਰੀ ਹੈ ॥ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਦਿਜਨ ਕੀ ਪਤਨੀ ਉਧਾਰੀ ਅਵਤਾਰ ਲੈਕੇ ਸਾਧ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਉਧਾਰੀ ਹੈ ॥ ੩੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿੱਪਨੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਸੁਨ ਕੇ ਕਵਿ ਰਾਜ ਕਹਿਯੋ ਦਿਜ ਔਰ ਕਹੀਜੈ ॥ ਕਾਨ ਕਥਾ ਅਤਿਰੋਚਨ ਜੀਅ ਬਿਚਾਰ ਕਹੋ ਜਿਹਤੇ ਫੁਨ ਜੀਜੈ ॥ ਤੌ ਹਸ ਬਾਤ ਕਹੀ ਮੁਸਕਾਇ ਪਹਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਜੁ ਕੀਜੈ॥ਤੌ ਭਗਵਾਨ ਕਥਾ ਅਤਿ ਰੋਚਨ ਦੇ ਚਿਤ ਪੈ ਹਮ ਤੇ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ੩੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਲਨ[1] ਔ ਅਖਨੀ[2] ਬਿਰੀਆ[3] ਜੁਜਤਾ[4] ਹਰਿ ਔਰੁ ਪੁਲਾਵ ਘਨੈ ॥ ਨੁਗਦੀ ਅਰੁ ਸੇਵਕੀਆ[5] ਚਿਰਵੇ ਲੇਡੂਆ ਅਰੁ ਸੂਤ ਭਲੇ ਜੁ ਬਨੈ ॥ ਫੁਨ ਖੀਰ ਦਹੀ ਅਰੁ ਦੂਧ ਕੇ ਸਾਬ ਬਰੇ ਬਹੁ ਅਉਰਨ ਤਾਤ ਗਨੈ ॥ ਇਹ ਖਾਇ ਚਲਯੋ ਭਗਵਾਨ ਗ੍ਰਿਹੰ ਕਹੁ ਸਜਾਮ ਕਵੀ ਸੁਰ ਭਾਵ ਭਨੈ ॥ ੩੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਚਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਗਰੜਾਧੁਜ ਜੀਯ ਮੈ ਆਨੰਦ ਪੈਕੈ ॥ ਸੋਭਤ ਸਜਾਮ ਕੇ ਸੰਗ ਹਲੀ ਘਨ ਸਜਾਮ ਅਉ ਸੇਤ ਚਲਿਯੋ ਉਨਸੈ ਕੈ ॥ ਕਾਨ ਤਬੈ ਹਸਕੈ ਮੁਰਲੀ ਸੁ ਬਜਾਇ ਉਠਯੋ ਅਪਨੇ ਕਰ ਲੈਕੈ ॥ ਠਾਢ ਭਈ ਜਮਨਾ ਸੁਨਿਕੈ ਧੁਨਿ ਪਉਨ ਹਿਯੋ ਸੁਨਕੈ ਉਰਝੈ ਕੈ ॥ ੩੩੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਅਰ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਮਾਲਸਿਰੀ ਅਰੁ ਬਾਜਤ ਗੌਰੀ ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਅਰੁ ਗੌਂਡ ਮਲਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਬਸੈ ਸੁਭ ਠੌਰੀ ॥ ਮਾਨਸ ਕੀ ਕਹਹੈ ਗਿਨਤੀ ਸੁਨ ਹੋਤ ਸੁਰੀ ਅਸੁਰੀ ਧੁਨਿ ਬੌਰੀ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਤਰਨੀ ਹਰਨੀ ਜਿਮ ਆਵਤ ਦੌਰੀ ॥ ੩੨੧ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਬਾਜਤ ਬਸੰਤੁ ਅਰੁ ਭੈਰਵ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਬਾਜਤ ਹੈ ਲਲਤਾ ਕੇ ਸਾਜ ਹੈ ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਮਾਲਵਾ ਕਲਿਆਨ ਅਰ ਮਾਲਕੌਸ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਬਨਯੇ ਬਜਾਵੈ ਕਾਨ ਮੰਗਲ ਨਿਵਾਸਰੀ ॥ ਸੁਰੀ ਅਰ ਆਸੁਰੀ ਔ ਪੰਨਗੀ ਜੇ ਹੁਤੀ ਤਹਾਂ ਧੁਨਿ ਕੇ ਸੁਨਤ ਪੈ ਨ ਰਹੀ ਸੁਧ ਜਾਸਰੀ॥ਕਹੇ ਇਉ ਦਾਸ ਰੀ ਸੁ ਐਸੀ ਬਾਜੀ ਬਾਸਰੀ ਸੁ ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਯਾ ਮੈ ਸਭ ਰਾਗਕੋਨਿਵਾਸਰੀ॥੩੩੨ ਕਬਿੱਤ ॥ ਕਰੁਨਾ ਨਿਧਾਨ ਬੇਦ ਕਹਤ ਬਖਾਨ ਯਾਕੀ ਬੀਚ ਤੀਨ ਲੋਕ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੇ ਸੁ ਬਾਸੁਰੀ ॥ ਦੇਵਨ ਕੀ ਕੰਨਿਆ ਤਾਕੀ ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਧਾਈ ਧਾਈ ਆਵੈ ਤਜਿਕੈ ਸੁਰਗ ਬਾਸੁਰੀ ॥ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਪ੍ਰਸਿੰਨਜ ਰੂਪ ਰਾਗ ਕੋ ਨਿਹਾਰ ਕਹਿਯੋ ਰਚਿਯੋ ਹੈ ਬਿਧਾਤਾ ਇਹ ਰਾਗਨ ਕੋ ਬਾਸੁਰੀ ॥ ਰੀਝ ਸਭ ਗਨ ਉਡਗਨ ਭੇ ਮਗਨ ਜਬ ਬਨ ਉਪਬਨ ਮੈ ਬਜਾਈ ਕਾਨ ਬਾਸੁਰੀ ॥ ੩੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਕੈ ਮਨ ਡੇਰਨ ਆਏ ॥ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ਕੂਦਤ ਆਵਤ ਗੋਪ ਸਭੇ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਗਾਏ ॥ ਆਪਨ ਹ੍ਵੈ ਧਨਠੀ ਭਗਵਾਨ ਤਿਨੋ ਪਹਿ ਤੇ ਬਹੁ ਨਾਚ ਨਚਾਏ ॥ ਰੈਨ ਪਰੀ ਤਬ ਆਪਨ ਆਪਨ ਸੋਇ ਰਹੈ ਗ੍ਰਿਹ ਆਨੰਦ ਪਾਏ ॥ ੩੩੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬਿੱਪਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੋ ਚਿਤ ਹਰਿ ਭੋਜਨ ਲੇਇ ਉਦਾਰ ਕਰਬੋ ਬਰਨਨੰ ॥

---

੧. ਮਾਸ। ੨. ਤਰੀ। ੩. ਵੜੀਆਂ। ੪. ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੜੀ। ੫. ਸੇਂਵੀਆਂ।

ਅਬ ਗੋਵਰਧਨ ਗਿਰ ਕਰ ਪਰ ਧਾਰਬੋ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਕੀਨੇ ਦਿਵਸ ਬਤੀਤ ॥ ਹਰਿ ਪੂਜਾ ਕੋ ਦਿਨ ਆਇਓ ਗੋਪ ਬਿਚਾਰੀ ਚੀਤ ॥ ੩੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਯੋ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੋ ਦਿਯੋਸ ਸਭੋ ਮਿਲ ਗੋਪਨ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਭੋਜਨ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਕੋਰੁ ਪਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਕਰੋ ਜਾਇ ਤਯਾਰੀ ॥ ਨੰਦ ਕਹਿਯੋ ਜਬ ਗੋਪਨ ਸੋ ਬਿਧਿ ਔਰ ਚਿਤੀ ਮਨ ਬੀਚ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਕੋ ਬਪੁਰਾ ਮਘਵਾ ਹਮਰੀ ਸਮ ਪੂਜਨ ਜਾਤ ਜਹਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰੀ ॥ ੩੩੬ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬੋਲਿਯੋ ਕਾਨ ਕਰੁਨਾਨਿਧਾਨ ਤਾਤ ਕਾਹੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕੋ ਸਮਿੱਗ੍ਰੀ ਤੈਂ ਬਨਾਈ ਹੈ ॥ ਕਹਿਯੋ ਐਸੇ ਨੰਦ ਜੋ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਪਤਿ ਭਾਖੀ ਅਤਿ ਤਾਹੀ ਕੋ ਬਨਾਈ ਹਰਿ ਕਹਿਕੈ ਸੁਨਾਈ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਹਿਯੋ ਬਾਰਦ ਤ੍ਰਿਨਨ ਕਾਜ ਗਊਅਨ ਕੀ ਰੱਛ ਕੋ ਕਰੀ ਐ ਹੋਤ ਆਈ ਹੈ ॥ ਕਹਿਯੋ ਭਗਵਾਨ ਏ ਤੋ ਲੋਗ ਹੈ ਅਜਾਨ ਬ੍ਰਿਜ ਈਸਰ ਤੇ ਹੋਤ ਨਹੀ ਮਘਵਾ ਤੇ ਗਾਈ ਹੈ ॥ ੩੩੭ ॥ ਕਾਨ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੈ ਨਹੀ ਮੇਘ ਸੋ ਸੁਰਪਤਿ ਹਾਥ ਸੁ ਤਾਤ ਸੁਨੋ ਅਰੁ ਲੋਕ ਸਭੈ ਰੇ ॥ ਭੰਜਨ ਭਉ ਅਨਭੈ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਦੇਤ ਸਭੈ ਜਨ ਕੋ ਅਰੁ ਲੈਰੇ ॥ ਕਿਉ ਮਘਵਾ ਤੁਮ ਪੂਜਨ ਜਾਤ ਕਰੋ ਤੁਮ ਸੇਵਹਿ ਤਾਂ ਚਿਤ ਕੈ ਰੇ ॥ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਕੈ ਸਭ ਬਾਤਨ ਕੋ ਤੁਮ ਕੋ ਫਲ ਦੈਰੈ ॥ ੩੩੮ ॥ ਬਾਸਵ ਜੱਗਨ ਕੇ ਬਸਿ ਮੇਘ ਕਿਧੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੇ ॥ ਲੋਗਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨ ਕੋ ਹਰਿ ਸੂਰਜ ਮੈ ਹ੍ਵੈਕੈ ਜਲ ਡਾਰੇ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖਤ ਜੀਵਨ ਕੋ ਪਿਖ ਕੌਤਕ ਹ੍ਵੈ ਸਿਵ ਤਾਹਿ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਹੈ ਵਹ ਏਕ ਕਿਧੌ ਸਰਤਾ ਸਮ ਬਾਹਨ ਕੇ ਜਮ ਬਾਹ ਬਿਥਾਰੇ ॥ ੩੩੯ ॥ ਪਾਥਰ ਪੈ ਜਲ ਪੈ ਨਗ ਪੈ ਤਰ ਪੈ ਧਰ ਪੈ ਅਰ ਔਰ ਨਰੀ ਹੈ ॥ ਦੇਵਨ ਪੈ ਅਰੁ ਦੈਤਨ ਪੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੇ ਜਉ ਮੁਰਾਰਿ ਹਰੀ ਹੈ । ਪੰਛਨ ਪੈ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜਨ ਪੈ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਗਨ ਪੈ ਫੁਨ ਹੋਤ ਖਰੀ ਹੈ ॥ ਭੇਦ ਕਹਿਯੋ ਇਹ ਬਾਤ ਸਭੈ ਇਨਹੂ ਕਿਹ ਕੀ ਕਹੁ ਪੂਜ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ੩੪੦ ॥ ਤਬ ਹੀ ਹਸ ਕੈ ਹਰਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਨੰਦ ਪੈ ਹਮਰੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੱਯੈ ॥ ਪੂਜਹੁ ਬਿੱਪਨ ਕੋ ਮੁਖ ਗਊਅਨ ਪੂਜਨ ਜਾ ਗਿਰਹੈ ਤਹ ਜੱਯੈ ॥ ਗਊਅਨ ਕੇ ਪਯ ਪੀਜਤ ਹੈ ਗਿਰਕੇ ਚਢਿ ਏ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪੱਯੈ ॥ ਦਾਨ ਦਏ ਤਿਨ ਕੇ ਜਸ ਯਾਂ ਪਰ-ਲੋਕ ਗਏ ਜੁ ਦਯੋ ਸੋਊ ਖੱਯੈ ॥ ੩੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ ਪਿਤ ਸੋ ਇਕ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਤੁ ਕਹੋ ਮਮਤੋਸੋ ॥ ਪੂਜਹੁ ਜਾਇ ਸਭੈ ਗਿਰਕੌ ਤੁਮ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰੈ ਕੁਪ ਕਿਆ ਫੁਨ ਤੋਸੋ ॥ ਮੋਸੋ ਸਪੂਤ ਭਯੋ ਤੁਮਰੇ ਗ੍ਰਹ ਮਾਰ ਡਰੋਂ ਮਗਵਾ ਸੰਗ ਝੋਸੋ ॥ ਰਹੱਸ ਕਹੀ ਪਿਤਾ[1] ਪਾਰਥ ਕੀ ਤਜਹੈ ਇਹ ਜਾ ਹਮਰੀ ਅਨ ਮੋਸੋ ॥ ੩੪੨ ॥ ਤਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਜੁ ਨੰਦ ਸੁਨੀ ਸੁਭ ਬਾਤ ਭਲੀ ਸਰ ਊਪਰ ਬਾਂਧੀ ॥ ਬਾਕੋਕੀ ਕੇ ਮੁਰਵੀ ਤਨਕੈ ਧਨ ਤੀਛਨ ਮੱਤ ਮਹਾਂ ਸਰਸਾਂਧੀ ॥ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨਤਿਯੋ ਇਹ ਬਾਤ ਕਬੁੱਧ ਗੀ ਛੂਟ ਚਿਰੀ ਜਿਮ ਫਾਂਧੀ ॥ ਮੋਹਿ ਕੀ ਬਾਰਦ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਗਿਆਨ ਨਿਵਾਰ ਦਈ ਉਮਡੀ ਜਨ ਆਂਧੀ ॥ ੩੪੩ ॥

---

੧. ਅਰਜਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਸੋ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ।

ਨੰਦ ਬੁਲਾਇਕੈ ਗੋਪ ਲਏ ਹਰਿ ਆਇਸ ਮਾਨ ਸਿਰ ਊਪਰ ਲੀਆ ॥ ਪੂਜਹੁ ਗਊਅਨ ਅਉਮੁਖ ਬਿੱਪਨ ਭਈਅਨ ਸੋ ਇਹ ਆਇਸ ਕੀਆ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਤੇ ਕਹਿਯੋ ਤੇ ਸੋ ਗਿਆਨ ਭਲੋ ਮਨ ਮੈ ਸਮਝੀਆ ॥ ਚਿੱਤ ਦਯੋ ਸਭਨੈ ਹਮਸੇ ਤਿਹੂੰ ਲੋਗਨ ਕੋ ਪਤਿ ਚਿੱਤ ਨ ਕੀਆ ॥ ੩੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪ ਚਲੈ ਉਠਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਿ ਕੋ ਫੁਨਿ ਆਇਸ ਪਾਈ॥ਅੱਛਤ ਧੂਪ ਪਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਪੂਜਨ ਕੀ ਸਭ ਭਾਂਤਿ ਬਨਾਈ॥ ਲੈ ਕੁਰਬੇ ਅਪਨੇ ਸਭ ਸੰਗ ਚਲੇ ਗਿਰ ਕੌ ਸਭ ਢੋਲ ਬਜਾਈ ॥ ਨੰਦ ਚਲਿਯੋ ਜਸੁਧਾ ਊ ਚਲੀ ਭਗਵਾਨ ਚਲੇ ਮੁਸਲੀ ਸੰਗ ਭਾਈ ॥ ੧੪੫ ॥ ਨੰਦ ਚਲਿਯੋ ਕੁਰਬੇ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਤੀਰ ਜਬੈ ਗਿਰ ਕੇ ਚਲ ਆਯੋ ॥ ਗਊਅਨ ਘਾਸ ਚਰਾ ਹਿਤ ਸੌਂ ਬਹੁ ਬਿੱਪਨ ਖੀਰ ਅਹਾਰ ਖਵਾਯੋ॥ ਆਪ ਪਰੋਸਨ ਲਾਗ ਜਦੁੱਪਤਿ ਗੋਪ ਸਭੈ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਬਾਰ ਚਢਾਇ ਲਏ ਰਥ ਪੈ ਚਲ ਕੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਔਰ ਬਨਾਯੋ ॥ ੩੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੌਤਕ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ਜਦੁੱਪਤਿ ਸੂਰਤ ਏਕ ਧਰੀ ਗਿਰਬਾਂਕੀ ॥ ਸ੍ਰਿੰਗ ਬਨਾਇ ਧਰੀ ਨਗ ਕੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਿਹ ਗੰਮਨ ਕਾਂਕੀ ॥ ਭੋਜਨ ਖਾਤ ਪ੍ਰਤੱਛ ਕਿਧੌਵਹ ਬਾਤ ਲਖੀ ਨ ਪਰੀ ਕਛੁ ਵਾਂਕੀ ॥ ਕੌਤਕ ਏਕ ਲਖੈ ਭਗਵਾਨ ਅਉ ਜੋ ਪਿਖਵੈ ਅਟਕੈ ਮਤ ਤਾਕੀ ॥ ੩੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਤੌ ਭਗਵਾਨ ਤਬੈ ਹਸਕੈ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਤ ਤਿਨੌ ਸੰਗ ਭਾਖੀ ॥ ਭੋਜਨ ਖਾਤ ਦਯੋ ਹਮਰੋ ਗਿਰ ਲੋਕ ਸਭੈ ਪਿਖਵੋ ਤੁਮ ਆਖੀ ॥ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਿਸਮੈ ਸਭ ਗੋਪ ਸੁਨੀ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜਬ ਸਾਖੀ ॥ ਗਿਆਨ ਜਨਾਵਰ ਕੀ ਲਈ ਬਾਜ ਹ੍ਵੈ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕਾਨ ਦਈ ਜਬ ਚਾਖੀ ॥ ੩੪੮ ॥ ਅੰਜੁਲ ਜੋਰ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਜਨ ਕੋਟ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੈਂ ਹਰਿ ਆਗੇ ॥ ਭੂਲ ਗਈ ਸਭ ਕੋ ਮਘਵਾ ਸੁਧ ਕਾਨ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਪਾਗੇ ॥ ਸੋਵਤ ਥੇ ਜੁ ਪਰੇ ਬਿਖ ਮੈ ਸਭ ਧਿਆਨ ਲਗੇ ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਜਾਗੇ ॥ ਔਰ ਗਈ ਸੁਧ ਭੂਲ ਸਭੈ ਇਕ ਕਾਨ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੩੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਕਹੀ ਸਭ ਕੋ ਹਸਕੈ ਮਿਲ ਧਾਮ ਚਲੋ ਜੋਊ ਹੈ ਹਰਤਾ ਅਘ ॥ ਨੰਦ ਚਲਿਯੋ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਚਲਿਯੋ ਜਸੁਧਾ ਊ ਚਲੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਿਨਾ ਨਘ ॥ ਪੂਜ ਜਬੈ ਇਨਹੂੰ ਨ ਕਰੀ ਤਬ ਹੀ ਕੁਪਿਯੋ ਇਨ ਪੈ ਧਰਤਾਪ੍ਰਘ[1] ॥ ਬੇਦਨ ਮੱਧ ਕਹੀ ਇਨ ਭੀਮ ਤੇ ਮਾਰਿ ਡਰਿਯੋ ਛਲ ਸੈ ਪਤਿਵਾਮਘ[2] ॥ ੩੫੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਸੁਤ[3] ਸੋਂ ਲਰਕੈ ਜਿਨਹੂੰ ਨਵ ਸਾਤ ਛਡਾਇ ਲਈ ਬਰ ਮੰਙਾ ॥ ਆਦਿ ਸੱਤਜੁਗ ਕੇ ਮੁਰ ਕੇ ਗਢ ਤੋਰ ਦਏ ਸਭ ਜਿਉ ਕਚ ਬੰਙਾ ॥ ਹੈ ਕਰਤਾ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੋ ਅਰੁ ਦੇਵਨਹਾਰ ਇਹੀ ਜੁਗ ਸੰਙਾ ॥ ਲੋਕਨ ਕੇ ਪਤਿ ਸੋਂ ਮਤ ਮੰਦ ਬਿਬਾਦ ਕਰੈ ਮਘਵਾ ਤਮ ਲੰਙਾ ॥ ੩੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਸੈਂ ਖਿਝਕੈ ਮਘਵਾ ਤਜਕੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੋ ਪਰਚੇ ॥ ਸੰਗ ਮੇਘਨ ਜਾਇ ਕਹੀ ਬਰਖੋ ਬ੍ਰਿਜ ਪੈ ਰਸ ਬੀਰ ਹੀ ਮੱਧ ਗਚੇ ॥ ਕਰੀਯੋ ਬਰਖਾ ਇਤਨੀ ਉਨ ਪੈ ਜਿਹ ਜੇ ਫੁਨ ਗੋਪ ਨ ਏਕ ਬਚੇ ॥ ਸਭ ਭੈਨਨ ਭ੍ਰਾਤਨ ਤਾਤਨ ਪੌਤ੍ਰਨ ਤਊਅਨ ਮਾਰਹੁ ਸਾਥ ਚਚੇ ॥ ੩੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਮਾਨ ਪੁਰਿੰਦਰ ਕੌ ਅਪਨੇ ਸਭ ਮੇਘਨ ਕਾਛ ਸੁ

---

੧. ਕੁਹਾੜਾ। ੨. ਜਰਾਸਿੰਧ। ੩. ਭੂਮਾਸਰ।

ਕਾਛੇ ॥ ਧਾਇ ਚਲੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਮਰਬੇ ਕਹੁ ਘੇਰ ਦਸੋਦਿਸ ਤੇ ਘਨ ਆਛੇ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਅਰ ਬਾਰ ਭਰੇ ਬਧਬੇ ਕਉ ਚਲੇ ਚਰੀਆ ਜੋਊ ਬਾਛੇ ॥ ਛਿੱਪ੍ਰ ਚਲੇ ਕਰਬੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਰਜ ਛੋਡ ਚਲੇ ਬਨਤਾ ਸੁਤ ਪਾਛੇ ॥ ੩੫੩ ॥ ਦੈਤ ਸੰਖਾਸੁਰ ਕੇ ਮਰਬੇ ਕਹੁ ਰੂਪ ਧਰਿਯੋ ਜਲ ਮੈ ਜਿਠ ਮੱਛਾ ॥ ਸਿੰਧ ਮਥਿਯੋ ਜਬ ਹੀ ਅਸੁਰਾਸੁਰ ਮੇਰੂ ਤਰੈ ਭਯੋ ਕੱਛਪ ਹੱਛਾ ॥ ਸੋ ਅਬ ਕਾਨ ਭਯੋ ਇਹ ਠੌਰ ਚਰਾਵਤ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਸਭ ਬੱਛਾ ॥ ਖੇਲ ਦਿਖਾਵਤ ਹੈ ਜ਼ਗ ਕੋ ਇਹ ਹੈ ਕਰਤਾ ਸਭ ਜੀਵਨ ਰੱਛਾ ॥ ੩੫੪ ॥ ਆਇਸ ਮਾਨ ਸਭੈ ਮਘਵਾ ਹਰਿ ਕੋ ਪੁਰਿ ਘੇਰ ਘਨੇ ਘਨ ਗਾਜੈ ॥ ਦਾਮਨ ਯੋਂ ਗਰਜੇ ਜਨ ਰਾਮ ਕੇ ਸਾਮੁਹ ਰਾਵਨ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੈ ॥ ਸੋ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨ ਗੋਪ ਦਸੋ ਦਿਸ ਕੌ ਡਰਕੈ ਉਠ ਭਾਜੈ ॥ ਆਇ ਪਰੇ ਹਰਿ ਕੇ ਸਭ ਪਾਇਨ ਆਪਨ ਜੀਵ ਸਹਾਇਕੇ ਕਾਜੈ ॥ ੩੫੫ ॥ ਮੇਘਨ ਕੋ ਡਰਕੇ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹ ਗੋਪ ਪੁਕਾਰਤ ਹੈ ਦੁਖ ਮਾਂਝਾ ॥ ਰੱਛ ਕਰੋ ਹਮਰੀ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਬ੍ਰਿਸਟ ਭਈ ਦਿਨ ਅਉਸਤ ਸਾਂਝਾ ॥ ਏਕ ਬਚੀ ਨ ਗਊ ਪੁਰ ਕੀ ਮਰ ਗਈ ਦੁਧਰੀ ਬਛਰੇ ਅਰ ਬਾਂਝਾ ॥ ਅੱਗ੍ਰਜ ਸਯਾਮ ਕੇ ਰੋਵਤ ਯੌ ਜਿਮ ਹੀਰ ਬਿਨਾ ਪਿਖਿਏ ਪਤਿ ਰਾਂਝਾ ॥ ੩੫੬ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਕਾਲੀ ਨਾਥ ਕੈਸੀ ਰਿਪ ਕੌਲ ਨੈਨ ਕੌਲ ਨਾਭ ਕਮਲਾ ਕੇ ਪਤਿ ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨੀਜੀਯੇ ॥ ਕਾਮ ਰੂਪ ਕੰਸ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਕਾਜ ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਮਨੀ ਕੇ ਕਾਮ ਕੇ ਨਿਵਾਰੀ ਕਾਮਿ ਕੀਜੀਯੇ ॥ ਕਮਲਾਸਨ ਕੋ ਪਤਿ ਕੁੰਭਕਾਨ ਕੇ ਮਰੱਯਾ ਕਾਲ ਨੇਮ ਕੇ ਬਧੱਯਾ ਐਸੀ ਕੀਜੈ ਜਾਤੇ ਜੀਜੀਯੇ ॥ ਕਾਰਮਾ ਹਰਨ ਕਾਜ ਸਾਧਨ ਕੋ ਕਰਤ ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਦਾਸਨ ਅਰਜ ਸੁਨ ਲੀਜੀਯੈ ॥ ੩੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੂੰਦਨ ਤੀਰਨ ਸੀ ਸਭ ਹੀ ਕੁਪਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪੁਰ ਮੈ ਜਬ ਪੱਯਾ ॥ ਸੋ ਸਹੀ ਨਗਈ ਕਿਹ ਪੈ ਸਭ ਧਾਮਨ ਬੇਧ ਧਰਾ ਲਗ ਗਯਾ ॥ ਸੋ ਪਿਖ ਗੋਪਨ ਨੈਨਨ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਹਰਕੇ ਅਗੁਆ ਪਹੁਚੱਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰਿਯੋ ਹਮ ਪੈ ਮਘਵਾ ਹਮਰੀ ਤੁਮ ਰੱਛ ਕਰੋ ਉਠ ਸੱਯਾ ॥ ੩੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੀਸਤ ਹੈ ਨ ਕਹੂੰ ਅਰਣੋਦਿਤਿ ਘੇਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਤੇ ਅਨ ਆਵੈ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਗਾਜਤ ਦਾਮਨਿ ਦਾਂਤ ਨਿਕਾਸ ਡਰਾਵੈ ॥ ਗੋਪਨ ਜਾਇ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਹਰਿ ਪੈ ਸੁਨੀਯੇ ਹਰਿ ਜੋ ਤੁਮ ਭਾਵੈ ॥ ਸਿੰਘ ਕੋ ਦੇਖਤ ਸਿੰਘਨ ਸਿਯਾਰ ਕਹੈ ਕੁਪਕੈ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਵੈ ॥ ੩੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹਮਰੇ ਪੁਰ ਮੈ ਬਹੁ ਮੇਘਨ ਕੇ ਇਹ ਠਾਟ ਠਟੇ ॥ ਜਿਹਕੋ ਗਜ ਬਾਹਨ ਲੋਕ ਕਹੈ ਜਿਨ ਪੱਬਨ ਕੇਪਰ ਕੋਪ ਕਟੇ ॥ ਤੁਮ ਹੋ ਕਰਤਾ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੇ ਤੁਮਹੀ ਸਿਰ ਰਾਵਨ ਕਾਟ ਸਟੇ ॥ ਤੁਮ ਸਿਉ ਫੁਨ ਦੇਖਤ ਗੋਪਨ ਕੋ ਘਨਘੋਰ ਡਰਾਵਤ ਕੋਪ ਲਤੇ ॥ ੩੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਵਡੋ ਸੁਨ ਲੋਕ ਤੁਮੈ ਫੁਨ ਜਾਮ ਸੁ ਜਾਪ ਕਰੈ ਤੁਹਿ ਘਾਠੋ ॥ ਨੀਰ ਹੁਤਾਸਨ ਭੂਮ ਧਰਾਧਰ ਥਾਪ ਕਰਿਯੋ ਤੁਮਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕਾਠੋ ॥ ਬੇਦ ਦਏ ਕਰ ਕੈ ਤੁਮ ਹੀ ਜਗ ਮੈ ਛਿਨ ਤਾਤ ਭਯੋ ਜਬ ਆਠੋ॥ਸਿੰਧ ਮਥਿਓ ਤੁਮ ਹੀ ਤ੍ਰੀਯ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਦੀਨ ਸੁਰਾਸੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਠੋ ॥ ੩੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਫੇਰ ਕਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਿਨ ਤੈਂ ਹਮਰੋ ਕੋਊ ਔਰਨ ਆਡਾ ॥ ਮੇਘਨ ਮਾਰ ਬਿਨਾਰ ਡਰੋ ਕੁਪਿ ਬਾਲਕ ਮੂਰਤਿ

ਜਿਉਂ ਤੁਮ ਗਾਡਾ ॥ ਮੇਘਨ ਕੋ ਪਿਖ ਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਬਹੁਤ ਡਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਉ
ਅਸਾਡਾ ॥ ਕਾਨ ਅਬੈ ਪ੍ਰਸਤੀਨ ਹ੍ਵੈ ਆਪ ਉਤਾਰ ਡਰੋ ਸਭ ਗੋਪਨ ਜਾਡਾ ॥
੩੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਪਾਇ ਪੁਰਿੰਦਰ ਕੋ ਘਨਘੋਰ ਘਟਾ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ
ਆਵੈ ॥ ਕੈਕਰ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕਿਧੋ ਮਨ ਮੱਧ ਬ੍ਰਿਜ ਊਪਰ ਆਨ ਕੈ ਬਹੁ ਬਲ ਪਾਵੈ॥ਅਉ
ਅਤ ਹੀ ਚਪਲੌ ਚਮਕੈ ਬਹੁ ਬੂੰਦਨ ਤੀਰਨ ਸੀ ਬਰਖਾਵੈ ॥ ਗੋਪ ਕਹੈ ਹਮ ਤੇ
ਭਈ ਚੂਕ ਸੁ ਯਾਤੇ ਹਮੈ ਗਰਜੈ ਔ ਡਰਾਵੈ ॥ ੩੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਜ ਭਯੋ
ਉਤਪਾਤ ਵਡੋ ਡਰ ਮਾਨ ਸਭੈ ਹਰਿ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਕੋਪ ਕਰਿਯੋ ਹਮਪੈ ਮਘਵਾ
ਤਿਹ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਪੈ ਬਰਖੇ ਘਨ ਭਾਰੇ ॥ ਭੱਛ ਭਖਿਯੋ ਇਹ ਕੋ ਤੁਮਹੁ ਤਿਹ ਤੇ
ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਜਨ ਕੋਪ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਰੱਛਕ ਹੋ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੇ ਤੁਮ ਰੱਛ ਕਰੋ ਹਮਰੇ
ਰਖਵਾਰੇ ॥ ੩੬੪ ॥ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਬੈ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੈ ਇਨ ਕੇ
ਤੁਮ ਕਾਢੋ ॥ ਕੋਪ ਕਰਿਯੋ ਹਮ ਪੈ ਮਘਵਾ ਦਿਨ ਸਾਤ ਇਹਾ ਬਰਖਯੋ ਘਨ
ਗਾਢੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਬਲੀ ਇਨ ਰੱਛਨ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਕਰ ਕੋਪ ਭਯੋ ਉਠ ਠਾਢੋ ॥
ਜੀਵ ਗਯੋ ਘਟ ਮੇਘਨ ਕੋ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਾਢੋ ॥
੩੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਕੀ ਸੁਨਕੈ ਬਿਨਤੀ ਹਰਿ ਗੋਪ ਸਭੈ ਅਪਨੇ ਕਰ
ਜਾਣੇ ॥ ਮੇਘਨ ਕੇ ਬਧਬੇ ਕਹੁ ਕਾਨ ਚਲਿਯੋ ਉਠਕੈ ਕਰਤਾ ਜੋਊ ਜਾਣੇ ॥
ਤਾ ਛਬਿ ਕੇ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਕਵਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਪਹਚਾਣੇ ॥ ਯੌਂ ਚਲਿ
ਗਿਯੋ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪਿਖ ਆਇ ਹੈ ਜਾਨ ਕਿਧੋ ਮੁਹਿ ਡਾਣੇ ॥ ੩੬੬ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੇਘਨ ਕੇ ਬਧ ਕਾਜ ਚਲਿਯੋ ਭਗਵਾਨ ਕਿਧੋ ਰਸ ਭੀਤਰ ਰੱਤਾ ॥
ਰਾਮ ਭਯੋ ਜੁਗ ਤੀਸਰ ਮੱਧ ਮਰਯੋ ਤਿਨ ਰਾਵਨ ਕੈ ਰਨ ਅੱਤਾ ॥ ਔਧ ਕੇ
ਬੀਚ ਬਧੂ ਬਰਬੇ ਕਹੁ ਕੋਪਕੈ ਬੈਲ ਨਥੇ ਜਿਹ ਸੱਤਾ ॥ ਗੋਪਨ ਗੋ ਧਨ ਰੱਛਨ
ਕਾਜ ਤੁਰਿਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਗਜ ਜਿਉ ਮਦ ਮੱਤਾ ॥ ੩੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰਬੇ
ਕਹੁ ਰੱਛ ਸੁ ਗੋਪਨ ਕੀ ਬਰ ਪ੍ਰਟ ਲਯੋ ਨਗ ਕੋਪ ਹਬਾ ॥ ਤਨ ਕੋ ਨ ਕਰਿਯੋ
ਬਲ ਰੰਚਕ ਤਾਹਿ ਕਰਿਯੋ ਜੁ ਹੁਤੋ ਕਰ ਬੀਚ ਜਬਾ ॥ ਨ ਚਲੀ ਤਿਨਕੀ ਕਛੂ
ਗੋਪਨ ਪੈ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਗਜ ਜਾਹਿ ਰਬਾ ॥ ਮੁਖ ਨਿਆਇ ਖਿਸਾਇ
ਚਲਿਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਪੈ ਇਹ ਬੀਚ ਚਲੀ ਜਗ ਕੇ ਸੁ ਕਥਾ ॥ ੩੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦ ਵਡੈ ਸੁਖਕੰਦ ਰਿਪਆਰ ਸੁਰੰਦ ਸਬੁੱਧਿ ਬਿਸਾਰਦ ॥ ਆਨਨ ਚੰਦ
ਪ੍ਰਭਾ ਕਹੁ ਮੰਦ ਕਹੈ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਜਪੈ ਜਿਹ ਨਾਰਦ ॥ ਤਾ ਗਿਰ ਕੋਪ ਉਠਾਇ
ਲਯੋ ਜੋਊ ਸਾਧਨ ਕੋ ਹਰਤਾ ਦੁਖ ਦਾਰਦ ॥ ਮੇਘ ਪਰੇ ਉਪਰਿਯੋ ਨ ਕਛੂ
ਪਛੁਤਾਇ ਗਏ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਉਠ ਬਾਰਦ ॥ ੩੬੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਉਪਾਰ
ਲਯੋ ਕਰ ਮੋ ਗਿਰ ਏਕ ਪਰੀ ਨਹੀ ਬੂੰਦ ਸੁ ਪਾਨੀ ॥ ਫੇਰ ਕਹੀ ਹਸਕੈ ਮੁਖ ਤੇ
ਹਰਿ ਕੌ ਮਘਵਾ ਜੁ ਭਯੋ ਮੁਹਸਾਨੀ ॥ ਮਾਰ ਡਰਿਯੋ ਮੁਰ ਮੈ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਮਾਰਿਯੋ
ਹਮੈ ਮਘਵਾ ਪਤਿ ਮਾਨੀ ॥ ਗੋਪਨ ਮੈ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ ਸੋਊ ਫੈਲ ਪਰੀ ਜਗ
ਬੀਚ ਕਹਾਨੀ ॥ ੩੭੦ ॥ ਗੋਪਨ ਕੀ ਕਰਬੇ ਕਹੁ ਰੱਛ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ[1] ਪੈ ਹਰਿ ਜੀ
ਜਬ ਕੋਪੇ ॥ ਯੌ ਗਿਰ ਕੇ ਤਰ ਭਯੋ ਉਠ ਠਾਢ ਮਨੋ ਰੁਪ ਕੇ ਪਗ ਕੇਹਰਿ ਰੋਪੇ ॥

---

੧. ਇੰਦ੍ਰ।

ਜਿਉ ਜੁਗ ਅੰਤ ਮੈ ਅੰਤਕ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਭ ਕੇ ਉਰ ਘੋਪੇ[1] ॥ ਜਿਉ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਹੇਤ ਹੈ ਲੋਪ ਤਿਸੀ ਬਿਧਿ ਮੇਘ ਭਏ ਸਭ ਲੋਪੇ ॥੩੭੧॥ਹੋਇ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ ਊਪਰ ਕੋਪ ਸੁ ਰਾਖ ਲਈ ਸਭ ਗੋਪ ਦਫਾ[2] ॥ ਤਿਨ ਮੇਘ ਬਿਦਾਰ ਦਏ ਛਿਨ ਮੈ ਜਿਨ ਦੇਤ ਕਰੇ ਸਭ ਏਕ ਗਫਾ[3] ॥ ਕਰ ਕੌਤਕ ਪੈ ਰਿਪੁ ਟਾਰ ਦਏ ਬਿਨ ਹੀ ਧਰ ਏ ਸਰ ਸਜਾਮ ਜਫਾ[4] ॥ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੀ ਕਰਬੇ ਕਹੁ ਰੱਛ ਸੁ ਸੱਕ੍ਰਨ ਲੀਨ ਲਪੇਟ ਸਫਾ ॥ ੩੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁ ਲਈ ਸਭ ਮੇਘ ਲਪੇਟ ਸਫਾ ਅਰੁ ਲੀਨੋ ਹੈ ਪੱਬ ਉਪਾਰਿ ਜਬੈ ॥ ਇਹ ਰੰਚਕ ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਗਰੂਓ ਗਿਰ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਮਨ ਬੀਚ ਸਬੈ ॥ ਇਹ ਦੈਤਨ ਕੋ ਮਰਤਾ ਕਰਤਾ ਸੁਖ ਹੈ ਦਿਵਿਯਾ ਜੀਯ ਦਾਨ ਅਬੈ ॥ ਇਹ ਕੋ ਤੁਮ ਧਯਾਨ ਧਰੋ ਸਭ ਹੀ ਨਹਿ ਧਯਾਨ ਧਰੋ ਤੁਮ ਔਰ ਕਬੈ ॥ ੩੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਭ ਮੇਘ ਗਏ ਘਟ ਕੇ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਹਰਖੇ ਫੁਨ ਗੋਪ ਸਭੈ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਲਗੇ ਕਹਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਦਯੋ ਹਮ ਦਾਨ ਅਭੈ ॥ ਮਘਵਾ ਜੁ ਕਰੀ ਕੁਪ ਦਉਰ ਹਮੂ ਪਰ ਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਨਹੀ ਬੇਰ ਲਭੈ ॥ ਅਬ ਕਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਏ ਘਟ ਬਾਦਰ ਏਕ ਨ ਦੀਸਤ ਬੀਚ ਨਭੈ ॥ ੩੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪ ਕਹੇ ਸਭ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਕਾਨ ਬਲੀ ਬਰ ਹੈ ਬਲ ਮੈ ॥ ਜਿਨ ਕੂਦਕਿਲੇ ਸਤ ਮੋਰ ਮਰਿਯੋ ਜਿਨ ਜੁੱਧ ਸੰਖਾਸਰ ਸੋ ਜਲ ਮੈ ॥ ਇਹ ਹੈ ਕਰਤਾ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੋ ਅਰੁ ਫੈਲ ਰਹਿਯੋ ਜਲ ਔ ਥਲ ਮੈ ॥ ਸੋਊ ਆਇ ਪ੍ਰਤੱਛ ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਜੋਊ ਜੋਗ ਜੁਤੇ ਰਹੇ ਓਝਲ ਮੈ ॥ ੩੭੫ ॥ ਮੋਰ ਮਰਿਯੋ ਜਿਨ ਕੂਦ ਕਿਲੇ ਸਤ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਜਿਹ ਸੈਨ ਮਰੀ ॥ ਨਰ ਕਾਸੁਰ ਜਾਹਿ ਕਰਿਯੋ ਕਰਸੀ ਬਿਰਥੀ ਗਜ ਕੀ ਜਿਹ ਰੱਛ ਕਰੀ ॥ ਜਿਹ ਰਾਖ ਲਈ ਪਤਿ ਬੇਦੁਪਤੀ ਸਿਲਜਾ ਲਗ ਤਿਯੋ ਪਗ ਪਾਰ ਪਰੀ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪਨ ਮੇਘਨ ਔ ਮਘਵਾ ਇਹ ਰਾਖ ਲਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਧਰੀ ॥ ੩੭੬ ॥ ਮਘਵਾ ਜਿਹ ਫੇਰ ਦਈ ਪ੍ਰਤਨਾ ਜਿਹ ਦੈਤ ਮਰੈ ਇਹ ਕਾਨ ਬਲੀ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਨਾਮ ਜਪੈ ਮਨ ਮੈ ਜਿਹ ਕੇ ਫੁਨ ਭ੍ਰਾਤ ਹੈ ਬੀਰ ਹਲੀ ॥ ਜਿਹ ਤੇ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੀ ਬਿਪਤਾ ਹਰਿ ਕੇ ਕੁਪਤੇ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਟਲੀ ॥ ਤਿਹ ਕੋ ਲਖਕੈ ਉਪਮਾ ਭਗਵਾਨ ਕਰੈ ਜਿਹ ਕੀ ਸੁਤ ਕਉਲ ਕਲੀ ॥ ੩੭੭ ॥ ਕਾਨ ਉਪਾਰ ਲਯੋ ਗਰੂਓ ਗਿਰ ਧਾਮ ਖਿਸਾਇ ਗਯੋ ਮਘਵਾ ॥ ਸੋ ਉਪਜਿਓ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਜੋਊ ਤੀਸਰ ਜੁੱਗ ਭਯੋ ਰਘੁਵਾ ॥ ਅਬ ਕੌਤਕ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵਨ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਫੁਨ ਰੂਪ ਧਰਿਯੋ ਲਘੁਵਾ ॥ ਬਨ ਐਂਚ ਹਨੀ ਛਿਨ ਮੈ ਪੁਤਨਾ ਹਰਿਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਹਰੇ ਅਘਵਾ ॥ ੩੭੮ ॥ ਕਾਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਿਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਜਿਨ ਗੋਪਨ ਕੇ ਦੁਖ ਕਾਟ ਸਟੇ॥ ਸੁਖ ਸਾਧਨ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਤਬ ਹੀ ਦੁਖ ਦੈਤਨ ਕੇ ਸੁਨ ਨਾਮ ਘਟੇ ॥ ਇਹ ਹੈ ਕਰਤਾ ਸਭਹੀ ਜਗ ਕੋ ਬਲ ਕੋ ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰਹਿ ਲੋਕ ਬਟੇ ॥ ਤਿਹ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਕਿਧੋ ਮੁਖ ਤੇ ਲਟ ਜਾਤ ਸਭੈ ਤਨ ਦੇਖ ਲਟੇ ॥ ੩੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਿਯੋ ਪੁਤਨਾ ਜਿਨ ਮਾਰ ਜਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਪਠੀ ॥ ਇਨਹੀ ਰਿਪੁ ਮਾਰਿ

---

੧. ਰਿਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਨ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ੨. ਸਭਾ।
੩. ਬੁਰਕੀ। ੪. ਚੁਟਕੀ।

ਡਰਯੋ ਸੁਤ੍ਰਿਨਾਵ੍ਰਤ ਪੈ ਜਨ ਸੋ ਇਹ ਥਿੱਤ ਛਠੀ ॥ ਸਭ ਜਾਪ ਜਪੈ ਇਹ ਕੌ ਮਨ ਮੈ ਸਭ ਗੋਪ ਕਹੈ ਇਹ ਅੱਤਿ ਹਠੀ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਫੁਨ ਮੇਘਨ ਕੀ ਇਨਹੂੰ ਕਰ ਦੀ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਮਠੀ ॥੩੯੦॥ ਗੋਪ ਕਹੈ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ਗਡੇ ॥ ਇਹ ਹੈ ਬਲਵਾਨ ਵਡੋ ਪ੍ਰਗਟਿਯੋ ਸੋਊ ਕੋ ਇਹ ਸੋ ਛਿਨ ਆਇ ਅੜੇ ॥ ਸਭ ਲੋਕ ਕਹੈ ਫੁਨ ਯਾ ਪਤਿਯਾ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਭਗਵਾਨ ਵਡੇ ॥ ਤਿਨ ਸੋ ਛਲ ਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ਇਹ ਤੇ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਜਰਰਾ ਕੁ ਜੜੇ ॥ ੩੯੧ ॥ ਮੇਘ ਗਏ ਪਛੁਤਾਇ ਗ੍ਰਿਹੰ ਕਹੁ ਗੋਪਨ ਕੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਾਢੇ ॥ ਹ੍ਵੈ ਇਕਠੇ ਸੁ ਚਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸਭ ਆਇ ਭਏ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰ ਠਾਢੇ ॥ ਆਇ ਲਗੇ ਕਹਨੇ ਤ੍ਰੀਯ ਸੋਂ ਇਨਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ਮਘਵਾ ਕ੍ਰਪ ਕਾਢੇ ॥ ਸੱਤ ਲਹਿਯੋ ਭਗਵਾਨ ਹਮੈ ਇਨਹੀ ਹਮਰੇ ਸਭ ਹੀ ਦੁਖ ਕਾਢੇ ॥ ੩੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਪਤਿ ਲੋਕਹਿ ਕੇ ਦਲ ਆ ਬਰਖੇ ਠਟ ਸਾਜ ਅਣੇ ॥ ਭਗਵਾਨ ਜੂ ਠਾਢ ਭਯੋ ਕਰ ਲੈ ਗਿਰ ਪੈ ਕਰਕੈ ਕਛਹੂੰ ਨ ਗਣੇ ॥ ਅਤਿ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਿਧੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਣੇ ॥ ਜਿਮ ਬੀਰ ਵਡੋ ਕਰ ਸਿੱਪਰ ਲੈ ਕਛੁਕੈ ਨ ਗਨੈ ਪੁਨ ਤੀਰ ਘਣੇ ॥ ੩੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰ ਕੋਪ ਨਿਵਾਰ ਦਏ ਮਘਵਾ ਦਲ ਕਾਨ ਵਡੇ ਬਰ ਬੀਰ ਬ੍ਰਤੀ ॥ ਜਿਮ ਕੋਪ ਜਲੰਧਰ ਈਸ ਮਰਿਯੋ ਜਿਮ ਚੰਡਿ ਚਮੁੰਡਹਿ ਸੈਨ ਹਤੀ ॥ ਪਛੁਤਾਇ ਗਯੋ ਮਘਵਾ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਨ ਰਹੀ ਤਿਹ ਕੀ ਪਤਿ ਏਕ ਰਤੀ ॥ ਇਮ ਮੇਘ ਬਿਦਾਰ ਦਏ ਹਰਿ ਜੀ ਜਿਮ ਮੋਹਿ ਨਿਵਾਰਤ ਕੋਪ ਜਤੀ ॥ ੩੯੪ ॥ ਕ੍ਰਪਕੈ ਤਿਨ ਮੇਘ ਬਿਦਾਰ ਦਏ ਜਿਨ ਰਾਖ ਲਯੋ ਜਲ ਭੀਤਰ ਹਾਥੀ ॥ ਜਾਹਿ ਸਿਲਾ ਲਗ ਪਾਇ ਤਰੀ ਜਿਹ ਰਾਖ ਲਈ ਦ੍ਰੁਪਤੀ ਸੁ ਅਨਾਥੀ ॥ ਬੈਰ ਕਰੈ ਜੋਊਪੈ ਇਹ ਸੋ ਸਭ ਗੋਪ ਕਹੈ ਇਹ ਤਾਹਿ ਅੱਸਾਥੀ ॥ ਜੋ ਹਿਤ ਸੋ ਚਿਤਕੈ ਇਹ ਕੀ ਫੁਨ ਸੇਵ ਕਰੈ ਤਿਹ ਕੋ ਇਹ ਸਾਥੀ ॥ ੩੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੇਘਨ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਦਲ ਖਾਤਰ ਊਪਰ ਕੱਛੁ ਨ ਆਂਦਾ ॥ਕੋਪ ਕਰਿਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਘਵਾਨ ਚਲਿਯੋ ਤਿਹ ਸੋ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਬਸਾਂਦਾ ॥ ਜੋਰ ਚਲੈ ਕਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਸੋ ਕਹਿਹੈ ਸਭ ਹੀ ਜਿਸ ਕੋ ਜਗ ਬਾਂਦਾ ॥ ਮੂੰਡ ਨਿਵਾਇ ਮਨੈ ਦੁਖ ਪਾਇ ਗਯੋ ਮਘਵਾ ਉਠ ਧਾਮ ਖਿਸਾਂਦਾ ॥ ੩੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੱਕ੍ਰ ਗਯੋ ਪਛੁਤਾਇ ਗ੍ਰਿਹੰ ਕਹੁ ਛੋਰ ਦਯੋ ਜਬ ਕਾਨ ਅਨੀ ॥ ਬਰਖਾ ਕਰ ਕੋਪ ਕਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਪੈ ਸੁ ਕਛੂ ਹਰਿ ਕੈ ਨਹਿ ਏਕ ਗਨੀ ॥ ਫੁਨ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਿਧੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਭਨੀ ॥ ਪਛੁਤਾਇ ਗਯੋ ਪਤਿ ਲੋਕਨ ਕੋ ਜਿਮ ਲੂਟ ਲਏ ਅਹਿ ਸੀਸ ਮਨੀ ॥ ੩੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਨ ਜਾਨਤ ਭੇਦ ਮੁਨੀ ਮਨਿਭਾ ਇਹ ਜਾਪਨ ਕੋ ਇਹ ਜਾਪੀ ॥ ਰਾਜ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਬਲ ਕੋ ਇਨ ਹੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਧਰਾ ਸਭ ਥਾਪੀ ॥ ਮਾਰਤ ਹੈ ਦਿਨ ਥੋਰਨ ਮੈ ਰਿਧ ਗੋਪ ਕਹੈਂ ਇਹ ਕਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ॥ ਕਾਰਨ ਯਾਹਿ ਧਰੀ ਇਹ ਮੂਰਤਿ ਮਾਰਨ ਕੋ ਜਗ ਕੇ ਸਭ ਪਾਪੀ ॥ ੩੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰਕੈ ਜਿਹ ਸੋਂ ਛਲ ਪੈ ਚਤੁਰਾਨੰਨ ਚੋਰ ਲਈ ਸਭ ਗੋਪ ਦਫਾ ॥ ਤਿਨ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕਾਰਨ ਕੋ ਫੁਨ ਰਾਖ ਰਹਿਯੋ ਵਹਿ ਬੀਚ ਖਫਾ ॥ ਕਾਨ ਬਿਨਾ ਕ੍ਰਪਏ ਊਹ ਸੋ

ਸੁ ਕਰੇ ਬਿਨਹੀ ਸਰ ਦੀਨ ਜਫਾ[1] ॥ ਛਿਨ ਮੱਧ ਬਨਾਇ ਲਏ ਬਛੁਰੇ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੀ ਉਨਹੀ ਸੀ ਸਫਾ ॥ ੩੮੯ ॥ ਕਾਨ ਉਪਾਰੁ ਧਰਿਯੋ ਕਰਪੈ ਗਿਰ ਤਾਂ ਤਰ ਗੋਪ ਨਿਕਾਰ ਸਬੈ ॥ ਬਕਈ ਬਕ ਔਰ ਗਡਾਰ ਤ੍ਰਿਨਾਵਤ ਬੀਰ ਬਧੇ ਜਿਨ ਬੀਚ ਤਬੈ ॥ ਜਿਨ ਕਾਲੀ ਕੋ ਨਾਥ ਲਯੋ ਛਿਨ ਭੀਤਰ ਧਿਆਨ ਨ ਛਾਡਹੁ ਵਾਹਿ ਕਬੈ ॥ ਸਭ ਸੰਤ ਸੁਨੀ ਸੁਭ ਕਾਨ ਕਥਾ ਇਕ ਔਰ ਕਥਾ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਅਬੈ ॥ ੩੯੦ ॥ ਗੋਪਵਾਚੁ ਨੰਦ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰਜ ਕਾਨ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਗੋਪਨ ਜਾਇ ਕਹਯੋ ਸੁ ਸਭੈ ॥ ਦੈਤ ਅਘਾਸੁਰ ਔਰ ਤ੍ਰਿਨਾਵਤ ਯਾਹਿ ਬਧਿਯੋ ਉਡਿ ਬੀਚ ਨਭੈ ॥ ਫੁਨ ਮਾਰ ਡਰੀ ਬਕਈ ਸਭ ਗੋਪਨ ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਹ ਕਾਨ ਅਭੈ ॥ ਸੁਨੀਐ ਪਤਿ ਕੋਟ ਉਪਾਵ ਕਰੈ ਕੋਊ ਪੈ ਇਹ ਸੋ ਸੁਤ ਨਾਹਿ ਲਭੈ ॥ ੩੯੧* ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨੀਐ ਪਤਿ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਕੋ[2] ਰਣ ਗਾਮੀ ॥ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਕੋ ਮੁਨ ਈਸਰ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਕਾਇਰ ਕਾਮੀ ॥ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਕੋ ਸੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਭ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਦੇਖਨ[3] ਬਾਮੀ ॥ ਸੱਤਿ ਲਖਯੋ ਹਮ ਕੈ ਕਰਤਾ ਜਗ ਸੱਤਿ ਕਹਯੋ ਮਤ ਕੈ ਨਹਿ ਖਾਮੀ[4] ॥ ੩੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਸਭ ਗੋਪ ਕਹੈ ਪੂਤਨਾ ਇਨ ਮਾਰੀ ॥ ਰਾਜ ਭਭੀਛਨ ਯਾਹਿ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਕੁਪ ਰਾਵਨ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ਰੱਛ ਕਰੀ ਪ੍ਰਹਲਾਦਹਿ ਕੀ ਇਨ ਹੀ ਹਰਨਾਖਸ ਕੀ ਉਰ[5] ਫਾਰੀ ॥ ਨੰਦ ਸੁਨੋ ਪਤਲੋਕਨ ਕੇ ਇਨ ਹੀ ਹਮਰੀ ਅਬ ਦੇਹ ਉਬਾਰੀ ॥ ੩੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੈ ਸਭ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੀਤਰ ਹੈ ਕਰਤਾ ਇਹ ਲੀਲਾ[6] ॥ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਬਰਤਾ[7] ਹਰਿ ਹੈ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕੋ ਹਰਿਤਾ ਤਨ[8] ਹੀਲਾ ॥ ਰਾਖ ਲਈ ਇਨ ਹੀ ਸੀਅ ਕੀ ਪਤਿ ਰਾਖਿ ਲਈ ਤ੍ਰਿਯ ਪਾਰਥ[9] ਸੀਲਾ ॥ ਗੋਪ ਕਹੈ ਪਤ ਸੋ ਸੁਨੀਐ ਇਹ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਬਰ ਬੀਰ ਹਠੀਲਾ ॥ ੩੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਚਕਏ ਗਿਰ ਕੇ ਹਰਿ ਜੀ ਬਛਰੇ ਸੰਗ ਲੈ ਬਨ ਜਾਵੈ ॥ ਜਿਉ[10] ਧਰ ਮੂਰਤਿ ਘਾਸੁ ਚੁਗੈ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਲੈ ਮੁਰਲੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਮੈ ਕਰ ਭਾਵ ਘਨੇ ਹਿਤ ਸਾਥ ਬਜਾਵੈ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਜੁ ਸੁਨੈ ਪਤਨੀ ਸੁਰ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਧੁਨਿ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ੩੯੬ ॥ ਕੁਪਕੈ ਜਿਨ ਬਾਲ ਮਰਯੋ ਛਿਨ ਮੈ ਅਰੁ ਰਾਵਨ ਕੀ ਜਿਨ ਸਨ ਮਗੀ ਹੈ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ ਦਯੋ ਛਿਨ ਮੈ ਜਿਹ ਕੀ ਤਿਹ ਲੰਕ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਮੁਰ ਮਾਰਿ ਦਯੋ ਘਟ[11] ਕਾਨ ਕਰੀ ਰਿਪ ਜਾ ਸੀਅ ਕੀ ਜੋਯ ਪੀਰ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਗਊਅਨ ਕੇ ਮਿਸ ਖੇਲ ਡਰੀ ਹੈ ॥ ੩੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਸਹੰਸ੍ਰ ਫਨੀ ਤਨ ਊਪਰਿ ਸੋਇ ਕਰੀ ਜਲ ਭੀਤਰ ਕ੍ਰੀੜਾ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ ਦਯੋ

---

੧. ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਵਿਚ ਤੀਰ ਫੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ। ੨. ਸੂਰਮੇ। ੩. ਸ਼ਿਵਜੀ। ੪. ਕੱਚੀ। ੫. ਛਾਤੀ। ੬. ਤਮਾਸ਼ੇ। ੭. ਵਰਤਣੇ ਵਾਲਾ। ੮. ਦੁਖ। ੯. ਸਤ। ੧੦. ਧਰਕੇ ਬੂਥੀ। ੧੧. ਇਕ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

*੩੯੧ ਨੰ: ਤੋਂ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਗੜੀ ਹੈ।

ਅਰੁ ਜਾਹਿ ਦਈ ਕੁਪ ਰਾਵਨ ਪੀੜਾ ॥ ਜਾਹਿ ਦਯੋ ਕਰਕੈ ਜਗ ਭੀਤਰ ਜੀਵ ਚਰਾਚਰ ਔ ਗਜ ਕੀੜਾ ॥ ਖੇਲਤ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਜਿਨ ਕੀਨ ਸੁਰਾਸੁਰ ਬੀਚ ਝਗੀੜਾ[1] ॥ ੩੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਬਡੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਆਦਿਕ ਜਾਹਿ ਮਰਾਇ[2] ਡਰੇ ਰਨ ਛਤ੍ਰੀ ॥ ਜਾਹਿ ਮਰਯੋ ਸਿਸਪਾਲ ਰਿਸੈ ਕਰਿ ਰਾਜਨ ਮੈ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਬਰ ਅਤ੍ਰੀ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਗਊਅਨ ਮੈ ਜੋਊ ਹੈ ਜਗ ਕੋ ਕਰਤਾ ਬਧ ਸਤ੍ਰੀ[3] ॥ ਆਗ[4] ਸੋ ਧੂਮ੍ਰ ਲਪੇਟਤ ਜਿਉ ਫੁਨ ਗੋਪ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਇਹ ਛਤ੍ਰੀ ॥ ੩੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰ ਜੁੱਧ ਮਰੇ ਇਕਲੇ ਮਧ ਕੀਟਭ ਰਾਜ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ ਕੌ ਜਿਹ ਦੀਆ ॥ ਕੁੰਭਕਰਨ ਮਰਯੋ ਜਿਨ ਹੈ ਅਰੁ ਰਾਵਨ ਕੋ ਛਿਨ ਮੈ ਬਧ ਕੀਆ ॥ ਰਾਜ ਭਭੀਛਨ ਦੈ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਔਧ ਚਲਯੋ ਸੰਗਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸੀਆ ॥ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਸੌ ਅਵਤਾਰ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੈ ਅਬ ਲੀਆ ॥ ੪੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਉਪਮਾ ਹਰਿ ਕੀ ਕਰੀ ਗੋਪਨ ਤੌ ਪਤ ਗੋਪਨ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਕੋ ਬਲੁ ਆਇ ਕਹਯੋ ਗਰਗੈ ਹਮ ਸੋ ਸੋਊ ਬਾਤ ਸਹੀ ਹੈ ॥ ਪੂਤੁ ਕਹਯੋ ਬਸੁਦੇਵਹਿ ਕੋ ਦਿਜ ਤਾਹਿ ਮਿਲਯੋ ਫੁਨ ਮਾਨ ਇਹੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਕੋ ਫੁਨ ਮਾਰਨ ਆਯੋ ਸੁ ਤਾਹੀ ਕੀ ਦੇਹ ਗਈ ਨ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ੪੦੧ ॥

ਅਥ ਇੰਦ੍ਰ ਆਇ ਦਰਸਨ ਕੀਆ ਅਰੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤ ਭਯਾ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦਿਨ ਏਕ ਗਏ ਬਨ ਕੋ ਹਰਿ ਜੀ ਮਘਵਾ ਤਜਿ ਮਾਨ ਹਰੀ ਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਖਸਾਵਨ ਕੌ ਹਰਿ ਕੇ ਤਰ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਹਰਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਚੂਕ ਭਈ ਹਮ ਤੇ ਕਹਯੋ ਸਕ੍ਰ ਸੁਕੈ ਹਰਿ ਜੀ ਤੁਮ ਕੌ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ੪੦੨ ॥ ਤੂੰ ਜਗ ਕੋ ਕਰਤਾ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਤੂੰ ਸਭ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ਤੂੰ ਮੁਰ ਕੋ ਮਰੀਯਾ ਰਿਪ ਰਾਵਨ[5] ਭੂਰ ਸਲਾ ਤ੍ਰੀਯ ਕੋ ਭਰਤਾ ਹੈ ॥ ਤੂੰ ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਪਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਧਨ ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ ਹਰਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਤੁਮਰੀ ਕਛੁ ਭੂਲ ਕਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਫੁਨ ਤੂੰ ਤਨ ਕੋ ਮਰਤਾ ਹੈ ॥ ੪੦੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਬ ਕਾਮ ਸੁ ਧੇਨ ਗਊ ਚਲਿ ਆਈ ॥ ਆਇ ਕਰੀ ਉਪਮਾ ਹਰਿ ਕੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨ ਸੌ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਡਾਈ ॥ ਗਾਵਤ ਹੈ ਗੁਨ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਇਕ[6] ਇੰਕਰ ਆਇ ਗਈ ਹਰਿ ਪਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਕਰੋ ਉਪਮਾ ਕਹਿਯੋ ਪਤਿ ਸੋ ਉਪਮਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨ ਭਾਈ ॥ ੪੦੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਪਗ ਪੂਜਨ ਕੌ ਸਭ ਦੇਵਪੁਰੀ ਤਜਿਕੈ ਸੁਰ ਆਏ ॥ ਪਾਇ ਪਰੇ ਇਕ ਪੂਜਤ ਭੇ ਇਕ ਨਾਚ ਉਠੇ ਇਕ ਮੰਗਲ ਗਾਏ ॥ ਸੇਵ ਕਰੈਂ ਹਰਿ ਕੀ ਹਿਤ ਕੈ ਕਰ ਆਵਤ ਕੇਸਰ ਧੂਪ ਜਗਾਏ ॥ ਦੈਤਨ ਕੋ ਬਧਕੈ ਭਗਵਾਨ ਮਨੋ ਜਗ ਮੈ ਸੁਰ ਫੇਰ ਬਸਾਏ ॥ ੪੦੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇਵ ਸਕ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸਭੈ ਸਭ ਤਜਿਕੈ ਮਨ ਮਾਨ ॥ ਹ੍ਵੈ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਨੈ ਲਗੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਉਸਤਤੀ ਬਾਨ[7] ॥ ੪੦੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਲਾਜ ਕੇ ਜਹਾਜ

---

੧. ਝਗੜਾ। ੨. ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ੩. ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਭੀਮਸੈਨ ਨੇ। ੪. ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ ਅੱਗ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ੫. ਭੂਮਾਸਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤੀ। ੬. ਅਪੱਛਰਾਂ। ੭. ਬਾਣੀ।

ਦੈਊ ਦੇਖੀਅਤ ਬਾਰ ਭਰੇ ਅਭ੍ਰਨ ਕੀ ਆਭਾ ਕੋ ਧਰਤ ਹੈ ॥ ਸੀਲ ਕੇ ਹੈ ਸਿੰਧ ਗੁਨ ਸਾਗਰ ਉਜਾਗਰ ਕੇ ਨਾਗਰ ਨਵਲ ਨੈਨ ਦੇਖਨ ਹਰਤ ਹੈ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਸੰਘਾਰੀ ਇਹ ਕਾਨ੍ਹ ਅਵਤਾਰੀ ਜੂ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕੋ ਦੇਹ ਦੂਖ ਦੂਰ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਮਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਕ ਏ ਜਗਕੇ ਉਧਾਰਕ ਹੈ ਦੇਖ ਕੈ ਦੁਸਟ ਜਿਹ ਜੀਯ ਤੇ ਜਰਤ ਹੈ ॥ ੪੦੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਸਭੈ ਸੁਰ ਆਇਸ ਲੈ ਚਲਿ ਧਾਮ ਗਏ ਹੈਂ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਧਰ੍ਯੋ ਹਰਿਕੋ ਇਹ ਤੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਯਾਦ ਭਏ ਹੈਂ ॥ ਰਾਤ ਪਰੇ ਚਲਿਕੈ ਭਗਵਾਨ ਸੁਡੇਰਨ ਆਪਨ ਬੀਚ ਅਏ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਜਗ ਕੇ ਦਿਖਬੇ ਕਹੁ ਕੀਨ ਸੁ ਸੁੰਦਰ ਖੇਲ ਨਏ ਹੈਂ ॥ ੪੦੮ ॥

{ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰ ਭੂਲ ਬਖਸਾਵਨ ਨਾਮ ਬਰਨਨੰ}

ਅਥ ਨੰਦ ਕੋ ਬਰਨ ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਨਿਸ ਏਕ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕੇ ਹਰਿ ਤਾਤ ਚਲ੍ਯੋ ਜਮਨਾ ਮਹਿ ਨਾਵਨ ਕਾਜੈ ॥ ਆਇ ਪਰ੍ਯੋ ਜਲ ਮੈ [1]ਬਰਨੰ ਗਜ ਕੋਪ ਗਹ੍ਯੋ ਸਭ ਜੋਰ ਸਮਾਜੈ ॥ ਬਾਧ ਚਲੈ ਸੰਗ ਲੈ ਬਰੁਨੰ ਪਹਿ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਬਿਨ ਹੀ ਕੁਪਿ ਗਾਜੈ ॥ ਜਾਇਕੈ ਠਾਢਿ ਕਰ੍ਯੋ ਜਬਹੀ ਪਹਚਾਨ ਲਯੋ [2]ਦਰੀਆਵਨ ਰਾਜੈ ॥ ੪੦੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਬਿਨਾ ਪੁਰ ਸੁੰਨ ਭਯੋ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲ ਕੈ ਹਰਿ ਜੀ ਪਹਿ ਆਏ ॥ ਆਇ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰੇ ਪਰ ਪਾਇਨ ਨੰਦ ਤ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਤੇ ਘਿਘਆਏ ॥ ਕੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿਕੈ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਭਗਵਾਨ ਰਿਝਾਏ ॥ ਮੋਪਤ ਆਜ ਗਏ ਉਠ ਕੈ ਹਮ ਢੂੰਢ ਰਹੇ ਕਹੂੰਐ ਨਹੀ ਪਾਏ ॥ ੪੧੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਤਾਤ ਕਹ੍ਯੋ ਹਸਿਕੈ ਜਸੁਧਾ ਪਹਿ ਤਾਤ ਲਿਆਵਨ ਕੌ ਹਮ ਜੈਹੌਂ ॥ ਸਾਤ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸੁ ਸਾਤਹਿ ਜਾਇ ਜਹੀ ਤਹ ਜਾਹੌ ਤੇ ਲਿਯੈਹੋਂ ॥ ਜੌ ਮਰ ਗਯੋ ਤਊ ਜਾ ਜਮਕੇ ਪੁਰ ਆਯੁਧ ਲੈ ਕੁਪ ਭਾਰਥ ਕੈਹੌਂ ॥ ਨੰਦ ਕੋ ਆਨ ਮਿਲਾਇ ਹਉ ਹਉ ਕਿਹ ਜਾਇ ਰਮੈ ਤਊ ਜਾਨਨ ਦੈਹੋਂ ॥ ੪੧੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪ ਪ੍ਰਨਾਮ ਗਏ ਕਰਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਤੋ ਹਸਿ ਕੈ ਇਮ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਗੋਪਨ ਕੇ ਪਤਿ ਕੋ ਮਿਲਹੋਂ ਇਹ ਝੂਠ ਨਹੀ ਫੁਨ ਸਤਿ ਲਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਗੋਪਨ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਬਾਤ ਸੁਨੇ ਹਰਿ ਦੂਰ ਬਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਛਾਡ ਅਧੀਰਜ ਦੀਨ ਸਭੋ ਫੁਨ ਧੀਰਜ ਕੋ ਮਨ ਗਾਢ ਗਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ੪੧੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਹਰਿ ਜੀ ਉਠਕੈ ਜਲ ਬੀਚ ਧਸ੍ਯੋ ਬਰਨੰ ਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ਆਇਕੈ ਠਾਢਿ ਭਯੋ ਜਬਹੀ ਨਦੀਆ [3]ਪਤਿ ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ਭ੍ਰਿਤਨ ਮੋ ਅਜਨੇ ਤੁਮ ਤਾਤ [4]ਅਨ੍ਯੋ ਬੰਧ ਕੈ ਕਹਿਕੈ ਘਿਘਆਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਛਿਮਾ ਪਨ੍ਹ ਦੇਖ ਕਰੋ ਇਹ ਭੇਦ ਹਮੈ ਲਖਕੈ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ੪੧੩ ॥ ਜਿਨ ਰਾਜ ਭਭੀਛਨਿ ਰੀਝ ਦਯੋ ਰਿਸਕੈ ਜਿਨ ਰਾਵਨ ਖੇਤ ਮਰ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਹਿ ਮਰ੍ਯੋ ਮੁਰ ਨਾਮ ਅਘਾਸੁਰ ਪੈ ਬਲ ਕੋਂਛਲ ਸੋਂ ਜੁ ਛਲ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਹਿ

---

੧. ਵਰਨ ਦਾ ਦੂਤ । ੨. ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ ।
੩. ਵਰਨ । ੪. ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ।

ਜਲੰਧਰ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਤਿਹ ਮੂਰਤ ਕੈ ਸਤ ਜਾਹਿ ਟਰਯੋ ਹੈ॥ ਧੰਨਿ ਹੈ ਭਾਗ ਕਿਧੋ ਹਮਰੇ ਤਿਹ ਕੋ ਹਮ ਪੇਖਬੋ ਆਜ ਕਰਯੋ ਹੈ॥ ੪੧੪॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਪਾਇਨ ਪਰਕੈ ਬਰੰਨਿ ਜੁਦਯੋ ਨੰਦ ਕੌ ਸਾਥ॥ ਕਹਯੋ ਭਾਗ ਮੁਹਿ ਧੰਨਿ ਹੈ ਚਲੌ ਪੁਸਤਕਨ ਗਾਥ॥ ੪੧੫॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਤਾਤ ਕੌ ਸਾਥ ਲਯੋ ਭਗਵਾਨ ਚਲਯੋ ਪੁਰਕੋ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭੀਨੋ॥ ਬਾਹਰ ਲੋਕ ਮਿਲੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਕਰ ਕਾਨ੍ਹ ਪ੍ਰਨਾਮ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਕੀਨੋ॥ ਪਾਇ ਪਰੇ ਹਰਿਕੇ ਬਹੁ ਬਾਰਨ ਦਾਨ ਘਨੋ ਦਿਜ ਲੋਕਨ ਦੀਨੋ॥ ਆਇ ਮਿਲਾਇ ਦਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਪਤਿ ਸੱਤਿ ਹਮੈ ਕਰਤਾ ਕਰ ਦੀਨੋ॥੪੧੬॥ ਨੰਦ ਬਾਚ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਬਾਹਰ ਆਨ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪਤਕਾਨ ਨਹੀ ਜਗ ਕੋ ਕਰਤਾਰੇ॥ ਰਾਜ ਦਯੋ ਇਨ ਰੀਝ ਬਭੀਛਨ ਰਾਵਨ ਸੇ ਰਿਪ ਕੋਟਕ ਮਾਰੇ॥ ਭ੍ਰਿਤਨ ਲੈ ਬਰੁਣੈ ਬੰਧਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਮੁਹਿ ਆਨਯੋ ਹੈ ਯਾਂਹੀ ਛਡਾਰੇ॥ ਕੈ ਜਗ ਕੇ ਕਰਤਾ ਸਮਝੇ ਇਹ ਕੋ ਕਰਿਕੈ ਸਮਝੋ ਨਹੀ ਬਾਰੇ॥ ੪੧੭॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਗੋਪ ਸਭੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਜਾਨ ਹਰੀ ਇਹ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਯੋ॥ ਦੇਖਹਿ ਜਾਇ ਬੈਕੁੰਠ ਸਭੈ ਹਮ ਪੈ ਇਹ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾਂ ਕਬਿ ਨੇ ਅਪਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਸਾਰਯੋ॥ [1]ਗਿਆਨ ਹ੍ਵੈ ਪਾਰਸ ਗੋਪਨ ਲੋਹ ਕੌ ਕਾਨ ਸਭੈ ਕਰਿ ਕੰਚਨ ਡਾਰਯੋ॥ ੪੧੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜਾਨ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਕੋ ਲਖੀਆ ਜਬ ਰੈਨ ਪਰੀ ਤਬ ਹੀ ਪਰਸੋਏ॥ ਦੁਖ ਜਿਤੇ ਜੁ ਹੁਤੇ ਮਨ ਮੈ ਤਿਤ ਨੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਵਤ ਖੋਏ॥ ਆਇ ਗਯੋ ਸੁਪਨਾ ਸਭ ਕੋ ਤਿਹ ਜਾ ਪਿਖ ਏ [2]ਤ੍ਰੀਯਾ ਨਰ ਦੋਏ॥ ਜਾਇ ਅਨੂਪ ਬਿਰਾਜਤ ਥੀ ਤਿਹ ਜਾ [3]ਸਮ ਜਾ ਫੁਨ ਔਰਨ ਨ ਕੋਏ॥ ੪੧੯॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਸਭ ਗੋਪ ਬਿਚਾਰ ਕਹਿਯੋ ਮਨ ਮੈਂ ਇਹ ਬੈਕੁੰਠ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਿ ਭਲਾ ਹੈ॥ ਕਾਨ [4]ਸਮੈ ਲਖੀਐ ਨਹਿਯਾ ਓਹੁ ਜਾ ਪਿਖੀਐ ਭਗਵਾਨ ਖਲਾ ਹੈ॥ ਗੋਰਸ ਖਾਤ ਉਹਾ ਹਮ ਤੈ ਮੰਗ ਜੋ ਕਰਤਾ ਸਭ ਜੀਵ ਜਲਾਹੈ॥ ਸੋ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਛਾਛਹਿ ਪੀਵਤ ਜਾਹਿ ਰਮੀ ਨਭ ਭੂਮ ਕਲਾ ਹੈ॥ ੪੨੦॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਾਤਾਰੇ ਨੰਦ ਜੂ ਕੋ ਬਰੁਣ ਪਾਸ ਤੇ ਛਡਾਇ ਲਿਆਇ ਬਿਕੁੰਠ ਦਿਖਾਵ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੋ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ॥

ਅਥ [5]ਦੇਵੀ ਜੂ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਥਨੰ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ॥

ਤੁਹੀ ਅਸਤ੍ਰਣੀ ਸਸਤ੍ਰਣੀ ਆਪ ਰੂਪਾ॥ ਤੁਹੀ ਅੰਬਕਾ ਜੰਭ ਹੰਤੀ ਅਨੂਪਾ॥ ਤੁਹੀ ਅੰਬਕਾ ਸੀਤਲਾ ਤੋਤਲਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭੂਮ ਆਕਾਸ ਤੇਹੀ

---

੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਹੋਕੇ ਗੋਪ ਰੂਪੀ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ੨. ਲਛਮੀ ਭਗਵਾਨ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਵੇਖੇ। ੩. ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪. ਸਮਾਨ ਏਥੇ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ। ੫. ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੀਆ ਹੈ ॥ ੪੨੧ ॥ ਤੁਹੀ ਮੁੰਡ ਮਰਦੀਕ ਪਰਦੀ ਭਵਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਕਾਲਕਾ ਜਾਲ ਪਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥ ਮਹਾ ਜੋਗ ਮਾਇਆ ਤੁਹੀ ਈਸ੍ਵਰੀ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਤੇਜ ਆਕਾਸ ਥੰਭੋ ਮਹੀ ਹੈ ॥ ੪੨੨ ॥ ਤੁਹੀ ਰਿਸਟਣੀ ਪ੍ਰਸਟਣੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ॥ ਤੁਹੀ ਮੋਹ ਸੋਚਉ ਦਹੂੰ ਲੋਕ ਛਾਯਾ ॥ ਤੁਹੀ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਹੰਤੀ ਭਵਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਚੌਦਹੂੰ ਲੋਗ ਕੀ ਜੋਤਿ ਜਾਨੀ ॥ ੪੨੩ ॥ ਤੁਹੀ ਰਿਸਟਣੀ ਪ੍ਰਸਟਣੀ ਸਸਤ੍ਰਣੀ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਕਸਟਣੀ ਹਰਤਣੀ ਅਸਤ੍ਰਣੀ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ਤੁਹੀ ਬਾਕ ਬਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਅੰਬਕਾ ਜੰਭਹਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥ ੪੨੪ ॥ ਮਹਾਜੋਗ ਮਾਯਾ ਮਹਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥ ਭਵੀ ਭਾਵਨੀ ਭੂਤ ਭਬਖੰ ਭਵਾਨੀ ॥ ਚਰੰਆਚਰਣੀ ਖੇਚਰਣੀ ਭੂਪਣੀ ਹੈ ॥ ਮਹਾ ਬਾਹਣੀ ਆਪਨੀ ਰੂਪਣੀ ਹੈ ॥ ੪੨੫ ॥ ਮਹਾ ਭੈਰਵੀ ਭੂਤਨੇਸੁਰੀ ਭਵਾਨੀ ॥ ਭਵੀ ਭਾਵਨੀ ਭਬਖੰ ਕਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ॥ ਜਯਾ ਆਜਯਾ ਹਿੰਗੁਲਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਹੈ ॥ ਸਿਵਾ ਸੀਤਲਾ ਮੰਗਲਾ ਤੋਤਲਾ ਹੈ ॥ ੪੨੬ ॥ ਤੁਹੀ ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ ਬੁੱਧ ਬਿੱਧਿਆ ॥ ਤੁਹੀ ਭੈਰਵੀ ਭੂਪਣੀ ਸੁੱਧ ਸਿੱਧਿਆ ॥ ਮਹਾ ਬਾਹਣੀ ਅਸਤ੍ਰਣੀ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ॥ ੪੨੭॥ ਤੁਹੀ ਰਾਜਸੀ ਸਾਤਕੀ ਤਾਮਸੀ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਬਾਲਕਾ ਬ੍ਰਿਧਣੀ ਔ ਜੁਆ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਦਾਨਵੀ ਦੇਵਣੀ ਜੱਛਣੀ ਹੈ ॥ ਤੁਹੀ ਕਿੰਨ੍ਰਣੀ ਮੱਛਣੀ ਕੱਛਣੀ ਹੈ ॥ ੪੨੮ ॥ ਤੁਹੀ ਦੇਵ ਤੇ ਸੇਸਣੀ ਦਾਨ ਵੇਸਾ ॥ ਸਰਹ ਬ੍ਰਿਸਟਣੀ ਹੈ ਤੁਹੀ ਅਸਤ੍ਰ ਭੇਸਾ ॥ ਤੁਹੀ ਰਾਜ ਰਾਜੇਸ੍ਵਰੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹ ਸੋ ਚੌਦਹੂੰ ਲੋਕ ਛਾਯਾ ॥ ੪੨੯ ॥ ਤੁਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਬੈਸਨਵੀ ਸ੍ਰੀ ਭਵਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਬਾਸਵੀ ਈਸ੍ਵਰੀ ਕਾਰਤਕਯਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਅੰਬਕਾ ਦੁਸਟਹਾ ਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ॥ ਤੁਹੀ ਕਸਟ ਹੰਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੀ ॥ ੪੩੦ ॥ ਤੁਮੀ ਬ੍ਰਾਹਣੀ ਹ੍ਵੈ ਹਿਰੰਨਾਛ ਮਾਰਯੋ ॥ ਹਰੰਨਾਕਸੰ ਸਿੰਘਣੀ ਹ੍ਵੈ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਬਾਵਨੀ ਹ੍ਵੈ ਤਿਨੋ ਲੋਗ ਮਾਪੇ ॥ ਤੁਮੀ ਦੇਵਦਾਨੋ ਕੀਏ ਜੱਛ ਥਾਪੇ ॥ ੪੩੧ ॥ ਤੁਮੀ ਰਾਮ ਹ੍ਵੈ ਕੈਦ ਸਾਗ੍ਰੀਵ ਖੰਡਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹ੍ਵੈ ਕੰਸ ਕੇਸੀ ਬਿਹੰਡਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਜਾਲਪਾ ਹ੍ਵੈ ਬਿੜਾਲਾਛ ਘਾਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਦਾਨੋ ਖਪਾਯੋ ॥ ੪੩੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ¹ਦਾਸ ਜਾਨ ਕਰਿ ਦਾਸ ਪਰਿ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਪਾਰ ॥ ਆਪ ਹਾਥ ਦੈ ਰਾਖ ਮੁਹਿ ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੩੩ ॥

॥ ਚੌਪਈ ॥

ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ ॥ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹ ਧਿਆਊਂ ॥ ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨਨ ਤਿਨ ਸੋ ॥ ਲਿਵਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨਸੋ ॥ ੪੩੪ ॥

ਮਹਾਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ ॥ ਮਹਾ ਲੋਹ ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ ॥
ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਰਖਵਾਰ ॥ ਬਾਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੩੫ ॥
ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਮੁਝੈ ਪ੍ਰਤਿਪਰੀਐ ॥ ਚੁਨ ਚੁਨ ਸਤ੍ਰ ਹਮਾਰੇ ਮਰੀਐ ॥

---

੧. ਇਹ ਪਾਠ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਸੰਧਿਆਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਏ ਹਨ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਖ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁਣ ਚੁਣਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ ॥ ਰਾਖ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ ਦਲੈ ॥੪੩੬॥
ਤੁਮ ਮਮ ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ॥ ਤੁਮ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰਾ ॥
ਜਾਨ ਆਪਨਾ ਮੁਝੈ ਨਿਵਾਜ ॥ ਆਪ ਕਰੋ ਹਮਰੇ ਸਭ ਕਾਜ ॥ ੪੩੭ ॥
ਤੁਮ ਹੋ ਸਭ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ॥ ਆਪੇ ਆਪੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥
ਦਾਸ ਜਾਨ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਮੁਹਿ॥ਹਾਰ ਪਰਾਮੈ ਆਨ ਦੁਆਰ ਤੁਹਿ॥੪੩੮॥
ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ॥ ਤੁਮ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰਾ ॥
ਦਾਸ ਜਾਨ ਦੈ ਹਾਥ ਉਬਾਰੋ ॥ ਹਮਰੇ ਸਭ ਬੈਰੀਅਨ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ੪੩੯ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਧਰੋ ਭਗਵਤ ਕੋ ਧਯਾਨਾ ॥ ਬਹੁਰ ਕਰੋ ਕਬਿਤਾ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥
ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਥਾ ਮਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੋ॥੪੪੦॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ਸਮਾਪਤਿ ॥

ਅਥਰਾਸ ਮੰਡਲ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਆਈ ਹੈ ਕਾਤਕ ਕੀ ਰੁਤ ਸੀਤਲ ਕਾਨ੍ਹ ਤਬੈ ਅਤ ਹੀ ਰਸੀਆ॥ਸੰਗ ਗੋਪਨ ਖੇਲ ਬਿਚਾਰ ਕਰਯੋ ਜੁ ਹੁਤੋ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾ ਜਸੀਆ ॥ ਅਪਵਿਤ੍ਰਨ ਲੋਗਨ ਕੇ ਜਿਹ ਕੈ ਪਗਲਾਗਤ ਪਾਪ ਸਭੈ ਨਸੀਆ ॥ ਤਿਹ ਕੋ ਸੁਨਿ ਤ੍ਰੀਯਨ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲ ਨਿਵਾਰਹੁ ਕਾਮ ਇਹੈ ਬਸੀਆ ॥ ੪੪੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਨ ਨ ਜਾਹਿ ਨਿਸਾਪਤਿ ਸੋ ਦ੍ਰਿਗ ਕੋ ਮਲਹੈ ਕਮਲਾ ਦਲ ਕੈਸੇ ॥ ਹੈ ਭਰਟੇ ਧਨ ਸੇ ਬਰਨੀਸਰ ਦੂਰ ਕਰੈ ਤਨ ਕੇ ਦੁਖ ਰੈਸੇ ॥ ਕਾਮ ਕੀ ਸਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਘਸੇ ਦੁਖ ਸਾਧਨ ਕੇ ਕਟਬੇ ਕਹੁ ਤੈਸੇ ॥ [1]ਕੌਲ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਕਿਧੋ ਸਸਿ ਸਾਥ ਲਗੇ ਕਬਿ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਅਰੈਸੇ ॥ ੪੪੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ਬੱਧ ਕਹੈ ਟਟੀਆ [2]ਬਰੁਨੀ ਧਰ ਕੋ ਰਨ ਕੀ ਦੁਤ ਸਾਇਕ [3]ਸਾਂਧੇ॥ਠਾਢੇ ਹੈ ਕਾਨ੍ਹ ਕਿਧੋ ਬਨ ਮੈ ਤਨ ਪੈ ਸਿਰ ਪੈ ਅੰਬੁਵਾ ਰੰਗ ਬਾਂਧੇ ॥ ਚਾਲ ਚਲੈ ਹਰੂਏ ਹਰੂਏ ਮਨੋ ਸੀਖ ਦਈ ਇਹ ਬੱਧਕ ਪਾਂਧੇ ॥ ਐ ਸਭ ਹੀ ਠਟ ਬੱਧ ਕਸੇ ਮਨਮੋਹਨ ਜਾਲ ਪੀਤੰਬਰ[4] ਕਾਂਧੇ ॥ ੪੪੩ ॥ ਸੋ ਉਠ ਠਾਢਿ ਕਿਧੋ ਬਨ ਮੈ ਜੁਗ ਤੀਸਰ ਮੈ ਪਤਿ ਜੋਊ ਸੀਯਾ ॥ ਜਮਨਾ ਮਹਿ ਖੇਲ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕੌ ਘਸ ਚੰਦਨ ਭਾਲ ਮੈ ਟੀਕੋ ਦੀਯਾ ॥ ਭਿਲਰਾ[5] ਡਰ ਨੈਨ ਕੇ ਸੈਨਨ ਕੋ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੋ ਮਨ ਚੋਰ ਲੀਯਾ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਭਗਵਾਨ ਕਿਧੋ ਰਸ ਕਾਰਨ ਕੋ ਠਗ ਬੇਸ ਕੀਆ ॥ ੪੪੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦ੍ਰਿਗ ਜਾਹਿ ਮ੍ਰਿਗੀਪਤਿ ਕੀ ਸਮ ਹੈ ਮੁਖ ਜਾਹਿ ਨਿਸਾਪਤਿ ਸੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਜਾਹਿ ਕੁਰੰਗਨ ਕੇ ਰਿਪ ਸੀ ਕਟ ਕੰਚਨ ਸੀ ਤਨ ਨੈ ਛਬਿ ਛਾਈ ॥ ਪਾਟ ਬਨੇ ਕਦਲੀ ਦਲ ਦ੍ਵੈ ਜੰਘ੍ਵਾ ਪਰ ਤੀਰਨ ਸੀ ਦੁਤ ਗਾਈ[6] ॥ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗ ਸੁ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਕਛੂ ਉਪਮਾ ਕਹੀਐ ਨਹੀਜਾਈ॥

---

੧. ਚੰਦ ਮੂੰਹ ਨੇਤ੍ਰ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਤਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗੇ ਹਨ ।

੨. ਝਿੰਮਣੀਆਂ ਹੀ ਬਣ ਦੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲੁਕ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ੩. ਬਾਣ ।

੪. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਪੀਲਾ ਕਪੜਾ ਫਾਹੀ ਹੈ । ੫. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸੈਨਤਾਂ ਨਾਲ । ੬. ਤੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿਧੀਆਂ ।

੪੪੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮੁਖ ਜਾਹਿ ਨਿਸਾਪਤਿ ਕੀ ਸਮ ਹੈ ਬਨ ਮੈ ਤਿਨ ਗੀਤ ਰਿਝਯੋ ਅਰੁ ਗਾਯੋ ॥ ਤਾ ਸੁਰ ਕੌ ਧੁਨ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਹੂੰ ਕੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਧਾਇ ਚਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਮਿਲਬੇ ਕਹੁ ਤੌ ਸਭ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਜਬ ਭਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਜੁਵਤੀ ਛਲਬੇ ਕਹੁ ਘੰਟਕ ਹੇਰ ਬਨਾਯੋ ॥ ੪੪੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮੁਰਲੀ ਮੁਖ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਤਰੂਏ[1] ਤਰ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਧਿ ਖੂਬ ਛਕੀ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨ ਆ ਪਹੁਚੀ ਦਵਰੀ ਸੁਧ ਹਿਯਾ ਜੁਰ ਹੀਨ ਕਛੂ ਮੁਖ ਕੀ ॥ ਮੁਖ ਕੋ ਪਿਖ ਰੂਪ ਕੇ ਬਸਯ ਭਈ ਮਤ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਹੈ ਕਹਿ ਕਾਨ੍ਹ ਬਕੀ ॥ ਇਕ ਝੂਮ ਪਰੀ ਇਕ ਗਾਇ ਉਠੀ ਤਨ ਮੈ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਰਹਿਗੀ ਸੁ ਜਕੀ ॥ ੪੪੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਸੁਨਿਕੈ ਸੁਰ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸਭ ਧਾਇ ਚਲੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਸਖੀ ॥ ਸਭ ਮੈਨ ਕੇ ਹਾਥ ਗਈ ਬਧਕੈ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਕੀ ਪੇਖ ਅਖੀ ॥ ਨਿਕਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਸਮ ਮਾਨਹੁ ਗੋਪਨ ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਹਿ ਰਖੀ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਹਰੀ ਪਹਿ ਆਇ ਗਈ ਜਨੁ ਆਇ ਗਈ ਸੁਧ[2] ਜਾਨ ਸਖੀ ॥ ੪੪੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗਈ ਆਇ ਦਸੋ ਦਿਸ ਤੇ ਗੁਪੀਆ ਸਭ ਹੀ ਰਸ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥ ਪਗੀ ॥ ਪਿਖਕੈ ਮੁਖਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਚੰਦ ਕਲਾ ਸੁ ਚਕੋਰਨ ਸੀ ਮਨ ਮੈ ਉਮਗੀ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਪੁਨ ਸੁੱਧ ਸੁ ਆਨਨ ਪੇਖਿ ਕਿਧੌ ਤਿਨ ਕੀ ਠਗ ਡੀਠ ਲਗੀ ॥ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਯੋ ਪਿਖਕੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇਖ ਮ੍ਰਿਗੀ ॥ ੪੪੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਕੀ ਬਰਜੀ ਨ ਰਹੀ ਸੁਰ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਸੁਨਬੇ ਕਹੁ ਤ੍ਯਾਗੀ[3] ॥ ਨਾਖ ਚਲੀ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਇਉ ਜਿਮੁ ਮੱਤ ਜੁਗੀਸ੍ਵਰ ਇੰਦ੍ਰਹਿ ਲਾਘੀ[4] ॥ ਦੇਖਨ ਕੋ ਮੁਖ ਤਾਹਿ ਚਲੀ ਜੋਊ ਕਾਮ ਕਲਾ ਹੂ ਕੋ ਹੈ ਫੁਨ ਬਾਘੀ[5] ॥ ਡਾਰ ਚਲੀ ਸਿਰ ਕੇ ਪਟ ਇਉ ਜਨੁ ਡਾਰ ਚਲੀ ਸਭ ਲਾਜ ਬਹਾਘੀ[6] ॥ ੪੫੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਪਾਸ ਗਈ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਗੋਪਨ ਲੀਨ ਸੁ ਸੰਙਾ ॥ ਚੀਰ ਪਰੇ ਗਿਰ ਕੈ ਤਨ ਭੂਖਨ ਟੂਟ ਗਈ ਤਿਨ ਹਾਥਨ ਬੰਙਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਸਭੈ ਗੁਪੀਆ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਈ ਇਕ ਰੰਙਾ ॥ ਹੋਇ ਗਈਂ ਤਨ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਇਕ ਰੰਗ ਮਨੋ ਸਭ ਛੋਡਕੈ ਸੰਙਾ ॥ ੪੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਪਨ ਭੂਲ ਗਈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸੁਧ ਕਾਨ੍ਹ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਰਾਚੀ ॥ ਭਉਹ ਭਰੀ ਮਧਰੀ ਬਰਨੀ ਸਭ ਹੀ ਸੁ ਢਰੀ[7] ਜਨੁ ਮੈਨ ਕੇ ਸਾਚੀ ॥ ਛੋਰ ਦਏ ਰਸ ਔਰਨ ਸ੍ਵਾਦ ਭਲੇ ਭਗਵਾਨ ਹੀ ਸੋ ਸਭ ਮਾਚੀ ॥ ਸੋਭਤ ਤਾ ਤਨ[8] ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨੋ ਕੰਚਨ ਮੈ ਚੁਨੀਆ ਚੁਨ ਖਾਚੀ ॥ ੪੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਜੁ ਹੁਤੀ ਗੁਪੀਆ ਅਤਿ ਹਾਛੀ ॥ ਰਾਜਤ ਜਾਹਿ ਮ੍ਰਿਗੀਪਤ ਨੈਨ ਬਿਰਾਜਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਸਮ ਮਾਛੀ ॥ ਸੋਭਤ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜਮੰਡਲ ਮੈ ਜਨ ਖੇਲਬੇ ਕਾਜ ਨਟੀ ਇਹ ਕਾਛੀ ॥ ਦੇਖਨਹਾਰ ਕਿਧੌ ਭਗਵਾਨ ਦਿਖਾਵਤ ਭਾਵ ਹਮੈ ਹਿਯਾ ਆਛੀ ॥ ੪੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

---

੧. ਰੁਖ ਹੇਠਾਂ । ੨. ਜੀਕੂੰ ਸਹੁਰੇ ਆਈ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਆ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ । ੩. ਖਿੱਚੀ ਆਈ । ੪. ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ੫. ਥੰਮਣੇ ਵਾਲਾ । ੬. ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ । ੭. ਢਲ ਗਈ ਹੈ ਕਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਿਚ । ੮. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦਿਸਣ ।

ਸੋਹਤ ਹੈ ਸਭ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਦ੍ਰਿਗ ਅੰਜਨ ਆਂਜੇ ॥ ਕੌਲਨ ਕੀ ਜਨੁ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਭਾ ਸਰ ਸੁੰਦਰ ਸਾਨ ਕੇ ਊਪਰਿ ਮਾਂਜੇ ॥ ਬੈਠ ਘਰੀ ਇਕ ਮੈ ਚਤੁਰਾਨਨ ਮੈਨ ਕੇ ਤਾਤ[1] ਬਨੇ ਕਸਿ[2] ਸਾਜੇ ॥ ਮੋਹਤਿ ਹੈ ਮਨ ਜੋਗਨ ਕੇ ਫੁਨ ਜੋਗਿਨ ਕੇ ਗਨ ਬੀਚ ਕਲਾਜੇ ॥ ੪੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਦਿ ਹੈ ਕਾਨ੍ ਸੋਊ ਮਹਿ ਗੋਪਨ ਜਾਹਿ ਕੋ ਅੰਤ ਮੁਨੀ ਨਹਿ ਬੂਝੇ ॥ ਕੋਟਿ ਕਰੈ ਉਪਮਾ ਬਹੁ ਬਰਖਨ ਨੈਨਨ ਸੋ ਤਊ ਨੈਕ ਨ ਸੂਝੇ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਅੰਤਿ ਲਖੈਬੇ ਕੇ ਕਾਰਨ ਸੂਰ ਘਨੇ ਰਨਭੀਤਰ ਝੂਝੇ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਭਗਵਾਨ ਤ੍ਰੀਆਗਨ ਮੈ ਰਸ ਬੈਨ ਅਰੂਝੇ ॥ ੪੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਨਿਕਟੈ ਜਬਹੀ ਸਭਹੀ ਗੁਪੀਆ ਮਿਲਿ ਸੁੰਦਰ ਗੱਯਾਂ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਮੱਧਿ ਸਸਿਾਨਨ ਪੇਖ ਸਭੈ ਫੁਨ ਕੰਦ੍ਰਪ ਬੇਖ ਬਨੱਯਾਂ ॥ ਲੈ ਮੁਰਲੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਕਾਨ੍ ਕਿਧੌ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਸਾਥ ਬਜੱਯਾਂ ॥ ਘੰਟਕਹੇਰਕ ਜਿਉ ਪਿਖਕੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮੁਹਿ ਜਾਤ ਸੁਹੈ ਠਹਰੱਯਾਂ ॥ ੪੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਲ ਸਿਰੀ ਅਰੁ ਰਾਮਕਲੀ ਸੁਭ ਸਾਰੰਗ ਭਾਵਨ ਸਾਥ ਬਸਾਵੈ ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਅਰੁ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਕੀ ਧੁਨ ਕੂਕ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਲੈ ਮੁਰਲੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਕਾਨ੍ ਕਿਧੌ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਸਾਥ ਬਜਾਵੈ ॥ ਪੌਨ ਚਲੈ ਨ ਰਹੈ ਜਮੁਨਾ ਥਿਰ ਮੋਹਿ ਰਹੈ ਧੁਨ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ੪੫੭ ॥ ਸੁਨਕੇ ਮੁਰਲੀ ਧੁਨਿ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਸਭ ਗੋਪਨ ਕੀ ਸਭ ਸੁੱਧਿ ਛੁਟੀ ॥ ਸਭ ਛਾਡ ਚਲੀ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕਾਰਜ ਕਾਨ੍ ਹੀ ਕੀ ਧੁਨ ਸਾਥ ਜੁਟੀ॥ ਠਗਨੀ ਸੁਰ ਹ੍ਵੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਇਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਸਭ ਮੱਤ ਲੁਟੀ ॥ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਸਮ ਹ੍ਵੈ ਚਲਤ੍ਯੋ ਇਨਕੇ ਮਗਲਾਜ ਕੀ ਬੇਲ ਤਰਾਕ ਟੁਟੀ ॥ ੪੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਕਬਿ ਹੋਇ ਇਕਾਠੀ ॥ ਜਿਉ ਸੁਰ ਕੀ ਧੁਨ ਕੌ ਸੁਨ ਕੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਚਲ ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਨਾਠੀ ॥ ਮੈਨ ਸੋ ਮੱਤ ਹ੍ਵੈ ਕੂਦਤ ਕਾਨ੍ ਸੁ ਛੋਰਿ ਮਨੈ ਸਭ ਲਾਜ ਕੀ ਗਾਠੀ ॥ ਗੋਪਨ ਕੋ ਮਨ ਯੌ ਚੁਰ ਗ੍ਯੋ ਜਿਮ ਖੋਰਰ[3] ਪਾਥਰ ਪੈ ਚਰਨਾਠੀ ॥ ੪੫੯ ॥ ਹਸਿ ਬਾਤ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸੌ ਗੁਪੀਆ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜਿਨ ਭਾਗ ਬਡੇ ॥ਮੋਹਿ ਸਭੈ ਪ੍ਰਗਟ੍ਯੋ ਇਨ ਕੋ ਪਿਖ ਕੈ ਹਰਿ ਪਾਪਨ ਜਾਲ[4]ਲਡੇ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਤਨ ਮੱਧਿ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਮਨ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਆਤੁਰੁ ਅੱਤਿ ਗਡੇ ॥ ਸੋਊ ਸੱਤਿ ਕਿਧੋ ਮਨ ਜਾਹਿ ਗਡੇ ਸੁ ਅਧੰਨਿ ਜਿਨੋ ਮਨ ਹੈ ਅਗਡੇ ॥ ੪੬੦ ॥ ਨੈਨ ਚੁਰਾਇ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਇ ਕਛੂ ਮੁਸਕਾਇ ਭਯੋ ਹਰਿ ਠਾਢੋ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਮ ਸਭੈ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹਕੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਾਢੋ ॥ ਜਾ ਭਗਵਾਨ ਕਿਧੋ ਸੀਯ ਜੀਤਕੈ ਮਾਰਿ ਡਰ੍ਯੋ ਰਿਪ ਰਾਵਨ ਗਾਢੋ ॥ ਤਾ ਭਗਵਾਨ ਕਿਧੋ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤਾ[5] ਨੁਕਤਾ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਢੋ ॥ ੪੬੧ ॥ ਕਾਨ੍ ਜੂ ਬਾਚ ਗੋਪੀ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਜੁ ਭਯੋ ਝੜਹੈ ਜਮਨਾ ਤਟ ਖੇਲਨ ਕੀ ਅਬ ਘਾਤ[6] ਬਣੀ ॥ ਤਜ ਕੈ ਡਰੁ ਖੇਲ ਕਰੋ ਹਮ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹ੍ਯੋ ਹਸਿ ਕਾਨ੍ ਅਣੀ ॥ ਜੋਊ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੁਮ ਮੈ ਸੋਊ ਖੇਲਹੁ ਖੇਲਹੁ ਨਾਹਿ ਜਣੀ ਰੁਕਣੀ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਹਸਿਕੈ ਰਸ

---

੧. ਮਾਨੋਂ ਕਾਮ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ। ੨. ਕੈਸੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ਸੋ। ੩. ਖਰੋੜਾ ਪੱਥਰ। ੪. ਦੂਰ ਹੋਏ। ੫. ਖੁਲ੍ਹਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ੬. ਤਰਾਂ।

ਬੋਲ ਕਿਧੋ ਹਰਿਤਾ ਜੋਊ ਮਾਨ ਫਣੀ ॥੪੬੨॥ ਹਸਿਕੈ ਸੁ ਕਹੀ ਬਤੀਆ ਤਿਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਜੋ ਰਸ ਰਾਤੇ ॥ ਨੈਨ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪਤਿ ਸੇ ਤਿਹ ਕੇ ਇਮ ਚਾਲ ਚਲੈ ਜਿਮ ਗੱਈਯਰ[1] ਮਾਤੇ ॥ ਦੇਖਤ ਮੂਰਤ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਗੋਪਨ ਭੂਲਿ ਗਈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸੁਧ ਸਾਤੇ ॥ ਚੀਰ ਗਏ ਉਡ ਕੈ ਤਨ ਕੇ ਅਰੁ ਟੂਟ ਗਯੋ ਨੈਨ ਤੇ ਲਾਜ ਕੋ ਨਾਤੇ ॥ ੪੬੩ ॥ ਕੁਪਿਕੈ ਮਧਿ ਕੈਟਭ ਤਾਨ ਮਰੇ ਮੁਰ ਦੈਤ ਮਰਯੋ ਅਪਨੇ ਜਿਨ ਹਾਥਾ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ ਦਯੋ ਰਿਸ ਰਾਵਨ ਕਾਟ ਦਏ ਜਿਹ ਮਾਥਾ ॥ ਸੋ ਤਿਹ ਕੀ ਤਿਹੁ ਲੋਗਨ ਮਧ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਚਲੈ ਜੈਸੇ ਗਾਥਾ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਰਸਕੇ ਹਿਤ ਖੇਲਤ ਹੈ ਫੁਨ ਗੋਪਨ ਸਾਥਾ ॥ ੪੬੪ ॥ ਹਸਿ ਕੈ ਹਰਿ ਜੂ ਬ੍ਰਿਜਮੰਡਲ ਮੈ ਸੰਗ ਗੋਪਨ ਕੇ ਇਕ ਹੋਡ ਬਦੀ ॥ ਸਭ ਧਾਇ ਪਰੈ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮਹੂੰ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਮਿਲਿ ਬੀਚ ਨਦੀ ॥ ਜਬ ਜਾਇ ਪਰੇ ਜਮਨਾ ਜਲ ਮੈ ਸੰਗ ਗੋਪਨ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਜਦੀ ॥ ਤਬ ਲੈ ਚੁਭਕੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਸੁ ਲਯੋ ਮੁਖ ਚੂਮ* ਕਿਧੋ ਸੁਤਦੀ ॥ ੪੬੫ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮਿਲਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਸੋ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਹਸਿ ਬਾਤ ਪ੍ਰਬੀਨਨ ॥ ਰਾਜਤ ਜਾਹਿ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪਤਿ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਛਾਜਤ ਚੰਚਲਤਾ ਸਮ ਮੀਨਨ ॥ਕੰਚਨ ਸੇ ਤਨ ਕੌਲ ਮੁਖੀ ਰਸ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਕਹਯੋ ਰੱਛਕ ਦੀਨਨ ॥ ਨੇਹ ਬਢਾਇ ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਕਹਯੋ ਸਿਰ ਨਿਆਇਕੈ ਭਾਤ ਅਧੀਨਨ ॥ ੪੬੬ ॥ ਅਤਿ ਹ੍ਵੈ ਰਿਝਵੰਤ ਕਹਯੋ ਗੁਪੀਆ ਜੁਗਤੀਸਰ ਮੈ ਪਤਿ[2] ਭਯੋ ਜੁ ਕਪੀ ॥ ਜਿਨ ਰਾਵਨ ਖੇਤ ਮਰਯੋ ਕੁਪਕੈ ਜਿਹ ਰੀਝ ਭਭੀਛਨ ਲੰਕ ਥਪੀ ॥ ਜਿਹ ਕੀ ਜਗ ਬੀਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਲਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਛਪੀ ॥ ਤਿਹ ਸੰਗ ਕਰੈ ਰਸ ਕੀ ਚਰਚਾ ਜਿਨਹੂ ਤਿਰੀਯਾ ਫੁਨ ਚੰਡ ਜਪੀ ॥ ੪੬੭ ॥ ਜੋ ਰਸ ਬਾਤ ਕਹੀ ਗੁਪੀਆ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਜ੍ਵਾਬ ਦਯੋ ਤਿਨ ਸਾਫੀ ॥ ਆਈ ਹੋ ਛੋਡਿ ਸਭੈ ਪਤਿ ਕੌ ਤੁਮ ਹੋਇ ਤੁਮੈ ਨ ਮਰੇ ਫੁਨ ਮਾਫੀ ॥ ਹੈ ਤੁਮ ਸੋ ਨਹਿ ਹੇਤ ਕਰੌ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਕੌ ਬਾਤ ਕਰੋ ਰਸ ਲਾਫੀ ॥ ਇਉ ਕਹਿਕੈ ਹਰਿ ਮੋਨ ਭਜੀ ਸੁ ਬਜਾਇ ਉਠਯੋ ਮੁਰਲੀ ਮਹਿ ਕਾਫੀ ॥ ੪੬੮ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਗੋਪੀ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਗੋਪਿਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਦਯੋ ਹਸਿ ਕੈ ਹਰਿ ਜ੍ਵਾਬ ਜਬੈ ॥ ਨ ਗਈ ਹਰਿ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੌ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਮੁਖਿ ਦੇਖ ਸਬੈ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਕਰ ਲੈ ਅਪਨੇ ਮੁਰਲੀ ਸੁ ਬਜਾਇ ਉਠਿਓ ਜੁ ਤਰਾਗ ਤਬੈ ॥ ਮਨੋ ਘਾਇਲ ਗੋਪਿਨ ਕੇ [3]ਬ੍ਰਣ ਮੈ ਭਗਵਾਨ ਭਰਯੋ ਜਨੁ ਲੋਨ ਅਬੈ ॥ ੪੬੯ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਬੀਚ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪਿਖੀਐ ਹਰਿ ਤਿਉ ਗਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਮਧਿ ਸੋਭੈ ॥ ਦੇਖਿ ਜਿਸੈ ਰਿਪ ਰੀਝ ਰਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਨਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਛੋਭੈ॥ਦੇਖਿ ਜਿਸੈ ਮ੍ਰਿਗਧਾਵਤ ਆਵਤ ਚਿੱਤ ਕਰੈ ਨ ਹਮੈ ਫੁਨ ਕੋ ਭੈ ॥ ਸੋ ਬਨ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਤ ਕਾਨ੍ਹ ਜੋਊ ਪਿਖਵੈ ਤਿਹ ਕੋ ਮਨ ਲੋਭੈ ॥ ੪੭੦ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸੋਊ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬੋਲ ਉਠੀ ਹਰਿ ਸੋ ਬਚਨਾ ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਸੁੱਧ ਅਮੀ ॥ ਤਿਹ

---

੧. ਹਾਥੀ। ੨. ਰਾਮ। ੩. ਮੋਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਫੱਟਾਂ ਉਤੇ ਤਰਕ ਰੂਪ ਲੂਣ।

*ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਲੇਖ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਸਾਥ ਲਗੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੈ ਹਰਤਾ ਮਨ ਸਾਧਨ ਸੁੱਧ ਗਮੀ ॥ ਤਜ ਕੈ ਅਪਨੇ ਭਰਤਾ ਹਮਰੀ ਮਤਿ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਊਪਰਿ ਤੋਹਿ ਰਮੀ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਤਨ ਕਾਮ ਕਰਾ ਉਪਜੀ ਤੁਮ ਕੌ ਪਿਖ ਏ ਨਹਿ ਜਾਤ ਛਮੀ ॥ ੪੭੧ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਭਗਵਾਨ ਲਖੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੋ ਪਿਖ ਮੈ ਨ ਭਰੀ ॥ ਤਬ ਹੀ ਤਜਿ ਸੰਕ ਸਭੈ ਮਨ ਕੀ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗ ਮਾਨੁਖ ਕੇਲ ਕਰੀ ॥ ਹਰਿ ਜੀ ਕਰਿ ਖੇਲ ਕਿਧੌ ਇਨ ਸੌ ਜਨੁ ਕਾਮ[1] ਜਰੀ ਇਹ ਕੀਨ ਜਰੀ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਪਿਖਵੋ ਤੁਮ ਕੌਤਕ ਕਾਨ੍ਹ ਹਰ੍ਯੋ ਕਿ ਹਰੀ ਸੁ ਹਰੀ ॥ ੪੭੨ ॥ ਜੋ ਜੁਗਤੀਸਰ ਮੂਰਤ ਰਾਮ ਧਰੀ ਜਿਹ ਔਰ ਕਰ੍ਯੋ ਅਤਿ ਸੀਲਾ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਸੁ ਸੰਘਾਰ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਕ ਸਾਧਨ ਕੋ ਹਰ ਹੀਲਾ[2] ॥ ਦ੍ਵਾਪਰ ਮੋ ਸੋਊ ਕਾਨ ਭਯੋ ਮਰੀਯਾ ਅਰਿ ਕੋ ਧਰੀਯਾ ਪਤ ਪੀਲਾ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਹਸਿ ਗੋਪਨ ਸਾਥ ਕਰੈ ਰਸ ਲੀਲਾ ॥ ੪੭੩ ॥* ਮਾਲਸਿਰੀ ਅਰੁ ਰਾਮਕਲੀ ਸੁਭ ਸਾਰੰਗ ਭਾਵਨ ਸਾਥ ਬਸਾਵੈ ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਅਰੁ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਕੀ ਧੁਨ ਕੂਕ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਲੈ ਮੁਰਲੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਕਾਨ੍ਹ ਕਿਧੋ ਅਤਿ ਭਾਵਨ ਸਾਥ ਬਜਾਵੈ ॥ ਪੌਨ ਚਲੈ ਨ ਰਹੈ ਜਮੁਨਾ ਥਿਰ ਮੋਹਿ ਰਹੈ ਧੁਨ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ੪੭੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਸੁਰ ਸੋ ਫੁਨ ਗੋਪਨ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਜੋਊ ਭਾਵੈ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਅਰ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਠਟ ਪਾਵੈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਸੁ ਸੁਰੀ ਅਸੁਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਛਾਡਿ ਮ੍ਰਿਗੀ ਬਨ ਕੀ ਚਲ ਆਵੈ ॥ ਸੋ ਮੁਰਲੀ ਮਹਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਮਨੋ ਕਰ ਰਾਗਨ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੪੭੫ ॥ ਸੁਨਕੈ ਮੁਰਲੀ ਧੁਨ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਗ੍ਰਿਹ ਲੋਗਨ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਿਨਹੂੰ ਫੁਨ ਊਪਰਿ ਸੀਸ ਸਹੀ ਹੈ ॥ ਸਾਮੁਹਿ ਧਾਇ ਚਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੇਖ ਸਮਸਨ[3] ਕੇ ਮੁਖ ਧਾਇ ਚਲੀ ਮਿਲਿ ਜੂਥ ਅਹੀ ਹੈ ॥ ੪੭੬ ॥ ਜਿਨ ਰੀਝ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜੁ ਦਯੋ ਕ੍ਰਪਕੈ ਦਸ ਸੀਸ ਦਈ ਜਿਨ ਪੀੜਾ ॥ ਮਾਰਤ[4] ਹ੍ਵੈ ਦਲ ਦੈਤਨ ਕੇ ਛਿਨ ਮੈ ਘਨ ਸੋ ਕਰ ਦੀਨ ਉਝੀੜਾ[5] ॥ ਜਾਹਿ ਮਰ੍ਯੋ ਮੁਰ ਨਾਮ ਮਹਾਸੁਰ ਆਪਨ ਹੀ ਲੰਘ ਮਾਰਗ ਭੀੜਾ ॥ ਸੋ ਫੁਨਿ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸੰਗ ਗੋਪਨ ਕੈ ਸੁ ਕਰੈ ਰਸ ਕ੍ਰੀੜਾ ॥ ੪੭੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋਊ ਤਿਨ ਸੋ ਜਿਹ ਕੀ ਸੁ ਕਰੈ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਜਾਤ੍ਰਾ[6] ॥ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਕੋ ਪਤਿ ਹੈ ਤਿਨ ਜੀਵਨ ਕੇ ਬਲ ਕੀ ਪਰ ਮਾਤ੍ਰਾ[7] ॥ ਰਾਮ ਹ੍ਵੈ ਰਾਵਨ ਸੋ ਜਿਨਹੂੰ ਕੁਪਿ ਜੁੱਧ ਕਰ੍ਯੋ ਕਰਿਕੈ ਪ੍ਰਮ ਛਾਤ੍ਰਾ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਬੀਚ ਅਹੀਰਨ ਕੇ ਕਰਿਬੇ ਕਹੁ ਕੌਤਕ ਕੀਨ ਸੁ ਨਾਤ੍ਰਾ[8] ॥ ੪੭੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੰਗ ਗੋਪੀਅਨ ਕਰੀ ਮਾਨੁਖੀ ਬਾਨ ॥ ਸਭ ਗੋਪੀ ਤਬ ਯੌ ਲਖ੍ਯੋ ਭਯੋ ਬਸੇ

---

੧. ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਬੂਟੀ ਲਾਈ ਹੈ, ਸੋ ਸੀਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨. ਦੁਖ ਦੂਰ। ੩. ਬੌਨ ਦਾ ਮੂੰਹ। ੪. ਪੌਣ। ੫. ਪ੍ਰਕਾਸ। ੬. ਪੂਜਾ। ੭. ਆਸਰਾ, ਧਨ। ੮. ਸਾਕ ਜਾਂ ਮੇਲ। *੪੫੭ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵੱਯਾ ਹੈ।

ਭਗਵਾਨ ॥ ੪੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤਬੈ ਸੰਗ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਫੁਨ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹ੍ਵੈ ਗੱਯਾ ॥ ਏਕਹ ਗਯੋ ਧਰਨੀ ਧਸਿ ਗਯੋ ਕਿਧੋ ਮੱਧਿ ਰਹਯੋ ਸਮਝਯੋ ਨਹੀ ਪੱਯਾ ॥ ਗੋਪਿਨ ਕੀ ਜਬ ਯੌ ਗਤ ਭੀ ਤਬ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੱਯਾ ॥ ਜਿਉ ਸੰਗ ਮੀਨਨ ਕੇ ਲਰਕੈ ਤਿਨ ਤ੍ਯਾਗ ਸਭੋ ਮਨੋ ਬਾਰ ਧਰੱਯਾ ॥ ੪੯੦ ॥ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਤਨ ਕੀ ਛੁਟਗੀ ਸੁਧਿ ਡੋਲਤ ਹੈ ਬਨ ਮੈ ਜਨ ਬੌਰੀ ॥ ਏਕ ਉਠੈ ਇਕ ਝੂਮ ਗਿਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਮਹਰੀ ਇਕ ਆਵਤ ਦੌਰੀ ॥ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਢੂੰਡਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕੀ ਗਿਰਗੀ ਸੁ ਪਿਛੌਰੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤੇ ਧ੍ਯਾਨ ਬਸਯੋ ਮਨ ਮੈ ਸੋਊ ਜਾਨ ਗਹੇ ਫੁਨ ਰੂਖਠ ਕੌਰੀ ॥ ੪੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰ ਤਜੈ ਤਿਨ ਰੂਖਨ ਕੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਕਹਾਰੇ ॥ ਚੰਪਕ ਮੌਲਸਿਰੀ ਬਟ ਤਾਲ ਲਵੰਗ ਲਤਾ ਕਚਨਾਰ ਜਹਾਰੇ ॥ ਪੈ ਜਿਹ ਕੇ ਹਮ ਕਾਰਨ ਕੋ ਪਗ ਕੰਟਕ ਕਾ ਸਿਰ ਧੂਪ ਸਹਾਰੇ ॥ ਸੋ ਹਮ ਕੌ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ਪਰੈਂ ਤੁਮ ਪਾਇਨ ਜਾਵਤ ਹਾਰੇ ॥ ੪੯੨ ॥ ਬੇਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਜਾ ਗੁਲ ਚੰਪਕ ਕਾ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਅਤਿ ਪਾਈ ॥ ਭੌਲਿਸਿਰੀ[1] ਗੁਲ ਲਾਲ ਗੁਲਾਬ ਧਰਾ ਤਿਨ ਫੂਲਨ ਸੌਂ ਛਬ ਛਾਈ ॥ ਚੰਪਕ ਮੌਲਸਿਰੀ ਬਟ ਤਾਲ ਲਵੰਗ ਲਤਾ ਕਚਨਾਰ ਸੁਹਾਈ ॥ ਬਾਰ ਝਰੈ ਝਰਨਾ ਗਿਰ ਤੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੪੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਿਹ ਕਾਨਨ ਕੋ ਹਰਿ ਕੇ ਹਿਤ ਕੇ ਗੁਪੀਆ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ॥ ਬਰ ਪੀਪਰ[2] ਹੇਰ ਹਿਯਾ ਨ ਕਹੂੰ ਜਿਹ ਕੇ ਹਿਤ ਸੌ ਸਿਰ ਧੂਪ ਸਹੈ ॥ ਅਹੋ ਕਿਉ ਤਜਿ ਆਵਤ ਹੋ ਭਰਤਾ ਬਿਨ ਕਾਨ੍ਹ ਪਿਖੇ ਨਹਿ ਧਾਮ ਰਹੈ ॥ ਇਕ ਬਾਤ ਕਰੈ ਸੁਨਕੈ ਇਕ ਬੋਲ ਬਰੂਖਨ ਕੋ ਹਰਿ ਜਾਨ ਗਹੈ ॥ ੪੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਯੋਗ ਕੋ ਮਾਨ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਡੋਲਤ ਹੈ ਬਨ ਬੀਚ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ਕੂੰਜਨ ਜਯੋਂ ਕੁਰਲਾਤ ਫਿਰੈ ਤਿਹ ਜਾ ਜਿਹ ਜਾ ਕਛੁ ਖਾਨ ਨ ਪਾਨੀ ॥ ਏਕ ਗਿਰੈ ਮੁਰਝਾਇ ਧਰਾ ਪਰ ਏਕ ਉਠੈ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਬਾਨੀ ॥ ਨੇਹ ਬਢਾਇ ਮਹਾ ਹਮ ਸੋ ਕਤ ਜਾਤ ਭਯੋ ਭਗਵਾਨ ਗੁਮਾਨੀ ॥ ੪੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੈਨ ਨਚਾਇ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਸਭ ਗੋਪਨਿ ਕੋ ਮਨ ਚੋਰ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੈ ਬੀਚ ਰਹਯੋ ਗਡਿਕੈ ਤਿਹ ਤੇ ਨਹਿ ਛੂਟਨ ਨੈਕ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਹੇਤ ਫਿਰੈ ਬਨ ਮੈ ਤਜਿਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਸ੍ਵਾਸ ਨ ਏਕ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਬਿਰਥਾ ਹਮ ਸੋ ਬਨ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹੋ ਹਰਿ ਜੀ ਕਿਹ ਓਰ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੪੯੬ ॥ ਜਿਨਹੂੰ ਬਨ ਬੀਚ ਮਰੀਚ ਮਰਯੋ ਪੁਰ ਰਾਵਨ ਸੇਵਕ ਜਾਹਿ ਦਹਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਸੋ ਹੇਤ ਕਰਯੋ ਹਮਹੂੰ ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਪਹਾਸ ਸਹਯੋ ਹੈ ॥ ਵਾ ਸਰਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸੁੰਦਰ ਸੋ ਮਿਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾਂ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਚੋਟ ਚਟਾਕ ਲਗੇ ਹਮਰੋ ਮਨੂਆ ਮ੍ਰਿਗ ਠੌਰ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ੪੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੇਦ ਪੜ੍ਹੇ ਸਮ ਕੋ ਫਲ ਹੋ ਬਹੁ ਮੰਗਨ ਕੋ ਜੋਊ ਦਾਨ ਦਿਵਾਵੈ ॥ ਕੀਨ ਅਕੀਨ ਲਖੈ ਫਲ ਹੋ ਜੋਊ ਆਤਿਥ ਲੋਗਨ ਅੰਨੁ ਜਿਵਾਵੈ ॥ ਦਾਨ ਲਹੈ ਹਮਰੇ ਜੀਅ ਕੋ ਇਹ ਕੇ ਸਮ ਕੋ ਨ ਸੋਊ ਫਲ ਪਾਵੈ ॥ ਜੋਬਨ ਮੈ ਹਮ ਕੋ ਜਰਰਾ[3] ਇਕ ਏਕ ਘਰੀ ਭਗਵਾਨ

---

੧. ਫੁਲ। ੨. ਢੰਗਾ ਪਿੱਪਲ। ੩. ਥੋੜਾ।

ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੪੮੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਲੰਕ ਦਈ ਅਰੁ ਦੈਤਨ ਕੇ ਕੁਪਿਕੈ ਗਨ ਮਾਰੇ ॥ ਪੈ ਤਿਨਹੂ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਸਾਧਨ ਰਾਖ ਅਸਾਧ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਸੋ ਇਹ ਜਾ ਹਮ ਤੇ ਛਪ ਗਯੋ ਅਤਹੀ ਕਰਕੈ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਹਮਾਰੇ ॥ ਪਾਇ ਪਰੋ ਕਹੀਯੋ ਬਨ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹੋ ਹਰਿ ਜੀ ਕਿਹ ਓਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੪੮੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਖੋਜਿ ਰਹੀ ਬਨ ਮੈ ਹਰਿ ਜੀ ਬਨ ਮੈ ਨਹੀ ਖੋਜਤ ਪਾਏ ॥ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ਕਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਫਿਰਕੈ ਨ ਗਯੋ ਕਬਹੂੰ ਉਹੁ ਜਾਏ ॥ ਫੇਰ ਫਿਰੀ ਮਨ ਮੈ ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਪਾਰਥ ਸੂਤ ਕੀ ਡੋਰ ਲਗਾਏ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਚਕਈ ਜਨੁ ਆਵਤ ਹੈ ਕਰ ਮੈ ਫਿਰ ਧਾਏ ॥ ੪੯੦ ॥ ਆਇਕੈ ਢੂਢ ਰਹੀ ਸੋਊ ਠੌਰ ਤਹਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨ ਢੂਢਤ ਪਾਏ ॥ ਇਉ ਜੁ ਰਹੀ ਸਭ ਹੀ ਚਕਿਕੈ ਜਨੁ ਚਿਤ੍ਰ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਿਤਿਮਾ ਛਬਿ ਪਾਏ ॥ ਔਰ ਉਪਾਵ ਕਰਯੋ ਪੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕਾਨ੍ਹ ਹੀ ਭੀਤਰ ਚਿੱਤ ਲਗਾਏ ॥ ਗਾਇ ਉਠੀ ਤਿਹ ਕੋ ਗੁਨ ਏਕ ਬਜਾਇ ਉਠਾਂ ਇਕ ਸ੍ਵਾਂਗ ਲਗਾਏ ॥ ੪੯੧ ॥ ਹੋਤ ਬਕੀ ਇਕ ਹੋਤ ਤ੍ਰਿਣਾਵ੍ਰਤ ਏਕ ਅਘਾਸੁਰ ਹ੍ਵੈਕਰ ਧਾਵੈ ॥ ਹੋਇ ਹਰੀ ਤਿਨ ਮੈ ਧਸਿਕੈ ਧਰਨੀ ਪਰ ਤਾਕਹੁ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ਲਾਗ ਰਹਯੋ ਤਿਨ ਕੌ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਛੂਟਨ ਪਾਵੈ ॥ ਇਉ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਬਨੀਆ ਜਨ ਸਾਲਨ[1] ਕੇ ਹਿਤ ਰੋਰ[2] ਬਨਾਵੈ ॥ ੪੯੨ ॥ ਰਾਜਾ ਪਰੀਛਤ ਬਾਚ ਸੁਕ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਕ ਸੰਗ ਰਾਜੇ ਕਹੁ ਕਹੀ ਜੁਬ ਦਿਜਨ ਕੇ ਨਾਥ ॥ ਅਗਨਭਾਵ ਕਿਹ ਬਿਧ ਕਹੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਭਾਵ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੪੯੩ ॥ ਸੁਕ ਬਾਚ ਰਾਜਾ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਜਨ ਪਾਸ ਬਯਾਸ ਕੋ ਬਾਲ ਕਥਾ ਸੁ ਅਰੋਚਕ ਭਾਤ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਆ ਬਿਰਹਾਨਲ ਭਾਵ ਕਰੈ ਬਿਰਹਾ-ਨਲ ਕੋ ਉਪਜਾਵੈ ॥ ਪੰਚ ਭੂਆਤਮ ਲੋਗਨ ਕੋ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਡਰ ਪਾਵੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਧਯਾਨ ਕਰੈ ਜਬ ਹੀ ਬਿਰਹਾਨਲ ਕੀ ਲਪਟਾਨ ਬੁਝਾਵੈ ॥ ੪੯੪ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਏਕ ਬਨੈ ਬਛਰਾਸੁਰ ਮੂਰਤ ਏਕ ਧਰੈ ॥ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਚਤੁਰਾਨਨ ਗ੍ਵਾਰ ਹਰੈ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਫਿਰਿ ਪਾਇ ਪਰੈ ॥ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਬਗੁਲਾ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਮਹਾ ਕਰਕੈ ਮਨ ਕੋਪ ਲਰੈ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਖੇਲ ਕਰੈ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ਕਿਧੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਕਰੈ ॥ ੪੯੫ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਭੈ ਕਰਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਫੇਰ ਲਗੀ ਗੁਨ ਗਾਵਨ ॥ ਤਾਲ ਬਜਾਇ ਬਜਾ ਮੁਰਲੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਭਾਵਨ ॥ ਫੇਰਿ ਚਿਤਾਰ ਕਹਯੋ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਖੇਲ ਕਰਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਇਹ ਠਾਵਨ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਭੂਲ ਗਈ ਸੁਧ ਬੀਚ ਲਗੀ ਮਨ ਕੇ ਦੁਖੁ ਪਾਵਨ ॥ ੪੯੬ ॥ ਅਤਿ ਹੋਇ ਗਈ ਤਨ ਮੈ ਹਰਿ ਸਾਥ ਸੁ ਗੋਪਨ ਕੀ ਸਭ ਹੀ ਘਰਨੀ ॥ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਕੈ ਬਸ ਭਈ ਜੁ ਹੁਤੀ ਅਤਿ ਰੂਪਨ ਕੀ ਧਰਨੀ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਪਰੀ ਮੁਰਝਾਇ ਧਰੀ ਕਬਿ ਨੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਬਰਨੀ ॥ ਜਿਮ ਘੰਟਕ ਹੇਰ ਮੈ ਭੂਮ ਕੇ ਬੀਚ ਪਰੈ ਗਿਰ ਬਾਨ ਲਗੇ ਹਰਨੀ ॥ ੪੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਰੁਨੀਸਰ ਭਉਹਨ ਕੋ ਧਨ ਕੈ ਸੁ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਸਾਜਨ ਸਾਤ ਕਰੀ ॥ ਰਸ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰ ਕੋਪ ਸੁ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ

---

੧. ਮਾਸ। ੨. ਰੋੜ।

ਸਾਮੁਹਿ ਜਾਇ ਅਰੀ ॥ ਅਤਿਹੀ ਕਰਿ ਨੇਹ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਨੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਤੇ ਪੈ ਗਨ ਏਕ ਟਰੀ ॥ ਮਨੋ ਮੈ ਨਹੀ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਕੈ ਧਰਨੀ ਪਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਝੂਝ ਪਰੀ ॥ ੪੯੮ ॥ ਤਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਪਿਖ ਪ੍ਰੇਮ ਤਬੈ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿਤਾਬੀ ॥ ਜੋਤਿ ਭਈ ਧਰਨੀ ਪਰ ਇਉ ਰਜਨੀ ਮਹਿ ਛੂਟਤ ਜਿਉ ਮਹਤਾਬੀ ॥ ਚੌਕ ਪਰੀ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਇਉ ਜੈਸੇ ਚੌਕ ਪਰੈ ਤਮ ਮੈ ਡਰਿ ਖੁਆਬੀ[1] ॥ ਛਾਡਿ ਚਲ੍ਯੋ ਤਨ ਕੋ ਮਨ ਇਉ ਜਿਮ ਭਾਜਤ ਹੈ ਗ੍ਰਿਹ ਛਾਡਿ ਸਰਾਬੀ ॥ ੪੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਧਾਇ ਚਲੀ ਮਿਲਬੇ ਕਹੁ ਜੋ ਪਿਖਏ ਭਗਵਾਨ ਗੁਮਾਨੀ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪੇਖ ਚਲੈ ਜੁ ਹਤੀ ਅਤਿ ਰੂਪ ਬਿਖੈ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਜਿਉ ਜਲ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਬੂੰਦ ਪਰੈ ਜਿਮ ਕੂਦ ਪਰੈ ਮਛਲੀ ਪਿਖ ਪਾਨੀ ॥ ੫੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਪੀਅਰੋ ਪਟ ਕੰਧ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਦੋਊ ॥ ਛਾਜਤ ਹੈ ਮਨ ਸੋ ਉਰ ਮੈ ਨਦੀਆ ਪਤਿ ਸਾਥ ਲੀਏ ਫੁਨ ਜੋਊ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਫਿਰੈ ਤਿਨ ਗੋਪਨ ਮੈ ਜਿਹ ਕੀ ਜਗ ਮੈ ਸਮ ਤੁਲਿ ਨ ਕੋਊ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸੋਊ ਰੀਝਤ ਹੈ ਚਕ ਦੇਖਤ ਸੋਊ ॥ ੫੦੧ ॥

ਕਬਿਤ ॥ ਕੌਲ ਜਯੋਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਤੈ [2]ਬਿਛਰ੍ਯੋ ਮਿਲੀ ਬਾਤ ਤੈ ਗੁਨੀ
ਜਯੋਂ ਸੁਰਸਾਤ ਤੈ ਬਚਾਯੋ ਚੋਰ [3]ਗਾਤ ਤੈ॥ਜੈਸੇ ਧਨੀ ਧਨ ਤੈ ਸੁ
ਰਿਨੀ[4] ਲੋਕ ਮਨ ਤੈ ਲਰੱਯਾ ਜੈਸੇ ਰਨ ਤੈ ਤਜੱਯਾ ਜਯੋਂ
ਨਸਾਤ ਤੈ ॥ ਜੈਸੇ ਦੁਖੀ [4]ਸੁਖ ਤੈ ਅਭੂਖੀ ਜੈਸੇ ਭੂਖ ਤੈ ਸੁ ਰਾਜਾ
ਸਤ੍ਰ ਆਪਨੇ ਕੋ ਸੁਨੇ ਜੈਸੇ ਘਾਤ ਤੈ ॥ ਹੋਤ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੇਤੇ ਏਤੇ
ਏਤੌ ਬਾਤਨ ਤੈ ਹੋਤ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨਜ ਗੋਪੀ ਤੈਸੇ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਤ ਤੈ ॥ ੫੦੨॥

ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹਸਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸੰਗਿ ਗੋਪਿਨ ਕਾਨ੍ਹ ਚਲੋ ਜਮਨਾ ਤਟ ਖੇਲ ਕਰੈਂ ॥ ਚਿਟਕਾਰਨ ਸੋ ਭਿਰਕੈ ਤਿਹ ਜਾ ਤੁਮ ਹੂੰ ਹੂੰ ਤਰੋ ਹਮ ਹੂੰ ਹੂੰ ਤਰੈਂ ॥ ਗੁਹਿ ਕੈ ਬਨ ਫੂਲਨ ਸੁੰਦਰ ਹਾਰ ਸੁਕੇਲ ਕਰੈਂ ਤਿਨ ਡਾਰ ਗਰੈਂ ॥ ਬਿਰਹਾ ਛੁਧ ਕੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਹਸਕੈ ਰਸਕੈ ਸੰਗ ਪੇਟ ਭਰੈਂ ॥ ੫੦੩ ॥ ਆਇਸ ਮਾਨ ਤਬੈ ਹਰਿ ਕੋ ਸਭ ਧਾਇ ਚਲੀ ਗੁਪੀਆ ਤਿਹ ਠੌਰੈਂ ॥ ਏਕ ਚਲੈ ਮੁਸਕਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਏਕ ਚਲੈ ਹਰੂਏ ਇਕ ਦੌਰੈਂ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਜਲ ਮੈ ਜਮੁਨਾ ਕਹੁ ਗ੍ਵਾਰਨ ਹੌਰੈਂ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਬਨਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇਖਹੁ ਔਰ ਪਿਖੈ ਗਜ ਗਾਮਨ ਸੌਰੈਂ ॥ ੫੦੪ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਸਮੇਤ ਸਭੈ ਗੁਪੀਆ ਜਮੁਨਾ ਜਲ ਕੋ ਤਰਿ ਪਾਰਿ ਪਰੱਯਾ ॥ ਪਾਰ ਭਈ ਜਬ ਹੀ ਹਿਤ ਸੋ ਗਿਰਦਾ ਕਰਕੈ ਤਿਹਕੋ ਤਿਸਟੱਯਾ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿਨੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨੱਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਭਯੋ ਸਸਿ ਸੁੱਧ ਮਨੋ ਸਮਰਾਜਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੀਰ ਤਰੱਯਾ ॥ ੫੦੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਾਤ ਲਗੀ ਕਹਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ

---

੧. ਸੁਤਾ ਹੋਇਆ। ੨. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਦੀ ਗੱਲ ਆਕੇ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩. ਚੋਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਬਚੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੪. ਕਰਜ਼ਾਈ ਨੂੰ ਮਣੀ ਮਿਲੇ।

ਮਿਲਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ॥ ਚੰਦ੍ ਮੁਖੀ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗਨੀ ਲਖੀਯੈ ਤਿਨ ਭਾਨ ਅਨੰਤ ਅਪਾਰਨ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥ ਕਰੀ ਚਰਚਾ ਮਿਲਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਬਾਰਨ ॥ ਛੋਰ ਦਈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਭ ਲਾਜ ਸੁ ਹੋਇ ਮਹਾ ਰਸ ਕੀਰਸ ਕਾਰਨ ॥ ੫੦੬ ॥ ਕੈ ਰਸ ਕੇ ਹਰਿ ਕਾਰਨ ਕੈ ਕਰਿ ਕਸਟ ਬਡੋ ਕੋਊ ਮੰਤਰ ਸਾਧੋ ॥ ਕੈ ਕੋਊ ਜੰਤ੍ਰ ਬਡੋਈ ਸਾਧਯੋ ਇਨਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਬਾਧੋ ॥ ਕੈ ਕੈ ਹੂੰ ਤੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਧੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਧਾਧੋ[1] ॥ ਚੋਰ ਲਯੋ ਮਨੁ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਛਿਨ ਭੀਤਰ ਦੀਨ ਦਯਾਨਿਧਿ ਮਾਧੋ ॥ ੫੦੭ ॥ ਗੋਪੀ ਵਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸਾਥ ਕਹਯੋ ਹਮ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਕਿਹ ਓਰ ਗਏ ਥੇ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢਾਇ ਮਹਾ ਹਮ ਸੋ ਜਮੁਨਾ ਤਟ ਪੈ ਰਸ ਕੇਲ ਕਏ ਥੇ ॥ ਯੌ ਤਜਿ ਗੇ ਜਿਮ ਰਾਹ ਮੁਸਾਫਰ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਨਾਹਿ ਨਏ ਥੇ ॥ ਫੂਲ ਖਿਰੇ ਮੁਖ ਆਏ ਕਹਾ ਅਪਨਾ ਬਿਰੀਆ ਕਹੂੰ ਭੌਰ ਭਏ ਥੇ ॥ ੫੦੮ ॥ ਅਥ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖ ਭੇਦ ਕਥਨੰ.॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਰ ਏਕ ਅਕੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੈ ਇਕ ਕੀ ਨ ਕਰੈ ਇਕ ਕੀ ਨ ਜੁ ਜਾਨੈ ॥ ਏਕਨ ਪ੍ਰੀਤ ਕੇ ਭੇਦ ਜਨੈ ਜੋਊ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੈ ਅਰ ਕੈ ਤਿਹ ਮਾਨੈ ॥ ਸੋ ਨਰ ਮੂੜ ਬਿਖੈ ਕਹੀਯੈ ਜਗ ਜੋ ਨਰ ਰੰਚਨ ਪ੍ਰੀਤ ਪਛਾਨੈ ॥ ਸੋ ਚਰਚਾ ਰਸ ਕੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁ ਗ੍ਵਾਰਨੀਆ ਸੰਗ ਕਾਨ੍ਹ ਬਖਾਨੈ ॥ ੫੦੯ ॥ ਗੋਪੀ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਕਰਿ ਨੇਹ ਕੈ ਅੰਤ ਦਗਾ ਕੋਊ ਦੇਹੈ ॥ ਦੇ ਜਨ ਛਾਡਿ ਪਰੋ ਹਰਿ ਗਯੋ ਜਨ ਜੋ ਛਲ ਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਹਰਿ ਲੇਹੈ ॥ ਜੋ ਬਟ ਹਾਜਨ ਘਾਵਤ ਹੈ ਕੋਊ ਜਾਤ ਚਲਯੋ ਪਿਖ ਕੈ ਮਧਿ ਮੇ ਹੈ ॥ ਪੈ ਖਿੜਕੈ ਅਤਹੀ ਗੁਪੀਆ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਤਿਨ ਕੀ ਸਮ ਏ ਹੈ ॥ ੫੧੦ ॥ ਜਬ ਹੀ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਬ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਕਾਨ੍ਹ ਹਸੇ ॥ ਜਿਹ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਜਰਾ ਮੁਖ ਤੇ ਤਜ ਕੈ ਗਨਕਾ ਸਭ ਪਾਪਨ ਸੇ ॥ ਨ ਜਪਯੋ ਜਿਹ ਜਾਪ ਸੋਊ ਉਜਰੇ ਜਿਹ ਜਾਪ ਜਪਯੋ ਸੋਊ ਧਾਮ ਬਸੇ ॥ ਤਿਨ ਗੋਪਿਨ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਹਮ ਹੂੰ ਅਤ ਹੀ ਰਸ ਬੀਚ ਫਸੇ ॥ ੫੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਹਸੇ ਹਰਿ ਜੂ ਉਠ ਕੈ ਜਮੁਨਾ ਜਲ ਬੀਚ ਤਰੇ ॥ ਛਿਨ ਏਕ ਲਗਯੋ ਨ ਤਬੈ ਤਿਹਕੋ ਲਖਿ ਕੈ ਜਮੁਨਾ ਕਹ ਪਾਰ ਪਰੇ ॥ ਲਖਿ ਕੈ ਜਲ ਕੋ ਸੰਗ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾ ਉਪਹਾਸ ਕਰੇ ॥ ਬਹੁ ਹੋਰਨਿ ਤੈ ਅਰੁ ਬਜਾਹਨਿ ਤੈ ਕੁਰਮਾਤਨ[2] ਤੈ ਅਤਿ ਸੋਊਖਰੇ ॥ ੫੧੨ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਜਨੀ ਪਰ ਗੀ ਤਬਹੀ ਭਗਵਾਨ ਕਹਯੋ ਹਸਿਕੈ ਹਮ ਹਾਸ ਕਰੈ ॥ ਸਸਿ ਰਾਜਤ ਹੈ ਸਿਤ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਸੇ ਤਹੀ ਹਾਰ ਡਰੈਂ ॥ ਹਿਤ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਸਭ ਹੀ ਰਸ ਖੇਲ ਕਰੈ ਕਰ ਡਾਰ ਗਰੈਂ ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਜੋਊ ਸੋਕ ਬਢਯੋ ਬਿਛੁਰੇ ਹਮ ਸੋ ਮਿਲਿਕੈ ਅਬ ਸੋਕ ਹਰੈਂ ॥ ੫੧੩ ॥ ਐਹੋ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਭੈ ਤੁਮ ਰਾਸ ਕੋ ਖੇਲ ਕਰੋ ॥ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰ ਸੋ ਕਰਮੰਡਲ ਕੈ ਨ ਕਛੂ ਮਨ ਭੀਤਰ ਲਾਜ ਧਰੋ ॥ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮਰੈ ਸੰਗ ਰਾਸ ਕਰੈਂ ਨਚਿਹੈ ਨਚੀਯੋ ਨਹਨੈਕੁਡਰੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਮਨ ਬੀਚ ਅਸੋਕ ਕਰੋ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਸੋਕਨ ਕੌ ਸੁ ਹਰੋ ॥ ੫੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਿਨ ਸੋ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ

---

੧. ਧੰਧਾ । ੨. ਕੁੜਮਣੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਠਣੀਆਂ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਫਿਰਯੋਂ ਸਜਨੀ ਹਮਰੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਆਨੰਦ ਬੀਚ ਕਰੋ ਮਨ ਕੇ ਜਿਹ ਤੇ ਹਮਰੇ ਤਨ ਕੋ ਮਨ ਜੀਜੈ ॥ ਮਿਤਵਾ ਜਿਹ ਤੇ ਹਿਤ ਮਾਨਤ ਹੈ ਤਬ ਹੀ ਉਠ ਕੈ ਸੋਊ ਕਾਰਜ ਕੀਜੈ ॥ ਦੈ ਰਸ ਕੋ ਸਿਰ ਪਾਵ ਤਿਸੈ ਮਨ ਕੋ ਸਭ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰ ਦੀਜੈ ॥ ੫੧੫ ॥ ਹਸਿਕੈ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ ਫਿਰਿ ਯੌ ਰਸ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਹਮ ਤੇ ਸੁਨ ਲੱਈਯੈ ॥ ਜਾਕੈ ਲੀਏ ਮਿਤਵਾ ਹਿਤ ਮਾਨਤ ਸੋ ਸੁਨਕੈ ਉਠ ਕਾਰਜ ਕੱਈਯੈ ॥ ਗੋਪਿਨ ਸਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਕੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹਯੋ ਮੁਸਲੀਧਰ ਭੱਈਯੈ ॥ ਜਾ ਸੰਗ ਹੇਤ ਮਹਾ ਕਰੀਯੈ ਬਿਨ ਦਾਮਨ[1] ਤਾਹੀ ਕੇ ਹਾਥ ਬਿਕੱਈਯੈ ॥ ੫੧੬ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਸੁਨਕੈ ਬਤੀਆ ਮਨ ਮੈ ਤਿਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਧੀਰ ਗਹਯੋ ਹੈ ॥ ਦੇਖ ਜਿਤੋ ਮਨ ਭੀਤਰ ਥੋ ਰਸ ਪਾਵਕ ਮੋ ਤ੍ਰਿਣ ਤੁਲਿ ਦਹਯੋ ਹੈ ॥ ਰਾਸ ਕਰੋ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿਕੈ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਕੇ ਤਿਨ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀਗਨ ਔ ਨਭਿ ਮੰਡਲ ਰੀਝ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ੫੧੭ ॥ ਗਾਵਤ ਏਕ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਮਹਾ ਹਿਤ ਸੌ ॥ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਤਬ ਹੀ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਸੌ ॥ ਇਨ ਸੀਖ ਲਈ ਗਤਿ ਗਾਮਨ ਤੇ ਸੁਰ ਭਾਮਨ ਤੇ ਕਿ ਕਿਧੌ ਕਿਤ ਸੌ ॥ ਅਬ ਮੋਹ ਇਹੈ ਸਮਝਯੋ ਸੁ ਪਰੈ ਜਹ ਕਾਨ ਸਿਖੇ ਇਨਹੂੰ ਤਿਤ ਸੌ ॥ ੫੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੋਰ ਕੇ ਪੰਖ ਬਿਰਾਜਤ ਸੀਸ ਸੁ ਰਾਜਤ ਕੁੰਡਲ ਕਾਨਨ ਦੋਊ ॥ ਲਾਲ ਕੀ ਮਾਲ ਸੁ ਛਾਜਤ ਕੰਠਹਿ ਤਾ ਉਪਮਾ ਸਮ ਹੈ ਨਹਿ ਕੋਊ ॥ ਜੋ ਰਿਪ ਪੈ ਮਗ ਜਾਤ ਚਲਯੋ ਸੁਨਕੈ ਉਪਮਾ ਚਲਿ ਦੇਖਤ ਓਊ ॥ ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹੀਯੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਸੁਰਾਦਿਕ ਰੀਝਤ ਸੋਊ ॥ ੫੧੯ ॥ ਗੋਪਨ ਸੰਗ ਤਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਕੇ ਕਰ ਗਾਵੈਂ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਖਗ ਠੌਰ ਸਮੇਤ ਸੁ ਯਾ ਬਿਧ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕਾਨ ਰਿਝਾਵੈਂ ॥ ਜਾਕਹੁ ਖੋਜਿ ਕਈ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਕਿੰਨਰ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ ਪਾਵੈਂ ॥ ਗਾਵਤ ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਤਿਹ ਜਾ ਤਜਕੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਚਲਿਕੈ ਮ੍ਰਿਗ ਆਵੈਂ ॥ ੫੨੦ ॥ ਗਾਵਤ ਸਾਰੰਗ ਸੁਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਭਾਸ ਬਿਲਾਵਲ ਔ ਫੁਨ ਗੌਰੀ ॥ ਜਾ ਸੁਰ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨਕੈ ਸੁਰ ਭਾਮਨ ਧਾਵਤ ਡਾਰ ਪਿਛੌਰੀ ॥ ਸੋ ਸੁਨਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਰਸ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਇ ਗਈ ਜਨ ਬੌਰੀ ॥ ਤਯਾਗਕੈ ਕਾਨਨ ਤਾ ਸੁਨਕੈ ਮ੍ਰਿਗ ਲੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਚਲਿ ਆਵਤ ਦੌਰੀ ॥ ੫੨੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਨਚੈ ਇਕ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਦਿਖਾਵਤ ਭਾਵਨ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਸ ਸੋ ਸੁ ਰਿਝਾਵਨ ਕਾਜ ਸਭੈ ਮਨ ਭਾਵਨ ॥ ਚਾਂਦਨੀ ਸੁੰਦਰ ਰਾਤ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਸੁ ਬਿਖੈ ਰੁਤ ਸਾਵਨ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਤਜਿਕੈ ਪੁਰ ਕੋ ਮਿਲਿ ਖੇਲਿ ਕਰੈ ਰਸ ਨੀਕ ਨਿਠਾਵਨ ॥੫੨੨॥ ਸੁੰਦਰ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਮਿਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਖੇਲ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਸੁਰ ਮੰਡਲ ਸੁਧਿ ਬਨਾਇ ਧਰਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾ ਪਿਖਕੈ ਖਗ ਰੀਝ ਰਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਤਯਾਗ ਤਿਸੈ ਨਹੀ ਚਾਰੋ ਚਰਯੋ ਹੈ ॥ ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹੀਯੇ ਜਿਹ ਕੇ ਪਿਖਏ ਭਗਵਾਨ ਛਰਯੋ ਹੈ ॥ ੫੨੩ ॥ ਇਤ ਤੇ ਨੰਦ ਲਾਲ

---

੧. ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਵਿਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਖਾ ਲੀਏ ਸੰਗ ਉਤੈ ਫੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਜੂਥ ਸਬੈ ॥ ਬਹਸਾ ਬਹਸੀ ਤਹ ਹੋਨ ਲਗੀ ਰਸ ਬਾਤਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਤਬੈ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਹੀ ਅੰਤ ਲਖੈ ਨਹ ਨਾਰਦ ਪਾਵਤ ਜਾਹਿ ਛਬੈ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮਹਿ ਰਾਜਤ ਹੈ ਹਰਿ ਤਿਉ ਗਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬੀਚ ਫਬੈ ॥ ੫੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਲਾਲ ਲਲਾ ਇਤ ਗਾਵਤ ਹੈ ਉਤ ਤੇ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਆ ਮਿਲਿ ਗਾਵੈ ॥ ਫਾਗੁਨ ਕੀ ਰੁਤ ਊਪਰਿਆਂ ਬਨ ਮਾਨਹੁ ਕੋਕਿਲ ਕਾ ਕੁਹਕਾਵੈ ॥ ਤੀਰ ਨਦੀ ਸੋਊ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਜੋਊ ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਭਾਵੈ ॥ ਨੈਨ ਨਿਛਤ੍ਰ ਪਸਾਰ ਪਿਖੈ ਸੁਰਦੇਵ ਬਧੂ ਮਿਲਿ ਦੇਖਨਿ ਆਵੈ ॥ ੫੨੫ ॥ ਮੰਡਲ ਰਾਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਮਹਾ ਸਮ ਜੋ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਰਚਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਬੀਚ ਕਹੈ ਕਬਿ ਇਉ ਰਸ ਕੰਚਨ ਕੀ ਸਮ ਤੁਲਿ ਮਚਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਸੀ ਬਨਾਇਬੇ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾਨ ਬਨੀ ਕਰਿਕੈ ਜੁਗ ਕੋਟਿ ਪਚਯੋ ਹੈ ॥ ਕੰਚਨ ਕੈ ਤਨ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਤਿਹ ਮੱਧਿ ਮਨੀ ਮਨ ਤੁਲਿ ਗਚਯੋ ਹੈ ॥ ੫੨੬ ॥ ਜਲ ਮੈ ਸਫਰੀ[1] ਜਿਮ ਕੇਲ ਕਰੈ ਤਿਮ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਡੋਲੈ ॥ ਜਿਉ ਜਨ ਫਾਗ ਕੋ ਖੇਲਤ ਹੈ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਹੀ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥ ਕਲੋਲੈ ॥ ਕੋਕਿਲਕਾ ਜਿਮ ਬੋਲਤ ਹੈ ਤਿਮ ਗਾਵਤ ਤਾਕੀ ਬਰਾਬਰ ਬੋਲੈ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਰਸ ਕਾਨ੍ਹ ਨਿਚੋਲੈ ॥ ੫੨੭ ॥ ਰਸ ਕੀ ਚਰਚਾ ਤਿਨ ਸੋ ਭਗਵਾਨ ਕਰੀ ਹਿਤ ਸੌ ਨ ਕਛੂ ਕਮਕੈ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਤੁਮਰੇ ਮਹਿ ਖੇਲ ਬਨਿਓ ਹਮਕੈ ॥ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਦੀਯੋ ਹਸਿਕੈ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁਭ ਦੰਤਨ ਯੋਂ ਦਮਕੈ ॥ ਜਨ ਦਿਉ ਸਭ ਲੈ ਰੁਤਿ ਸਾਵਨ ਕੀ ਅਤਿ ਅਭ੍ਰਨ[2] ਮੈ ਚਪਲਾ ਚਮਕੈ ॥ ੫੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਹੋ ਲਲਾ ਨੰਦ ਲਾਲ ਕਹੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਅਤਿ ਮੈਨ ਭਰੀ ॥ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਆਵਹੁ ਖੇਲ ਕਰੋ ਨ ਕਛੂ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਸੰਕ ਕਰੀ ॥ ਨੈਨ ਨਚਾਇ ਕਛੂ ਮੁਸਕਾਇਕੈ ਭਉਹ ਦੁਊ ਕਰਿ ਟੇਢ ਧਰੀ ॥ ਮਨ ਯੋ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਰਸ ਕੀ ਮਨੋ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਕੰਠਹਿ ਫਾਸ ਡਰੀ ॥ ੫੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮਧ ਸੋਊ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਜੂ ਛਬਿ ਵਾਰੋ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਮੈਨ ਭਰੀ ਇਨਹੂੰ ਪਰ ਮਾਨਹੁ ਚੇਟਕ ਡਾਰੋ ॥ ਤੀਰ ਨਦੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਹੋਤ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਭਾਂਤ ਅਖਾਰੋ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕੇ ਸਭੈ ਜਨ ਰੀਝ ਰਹਯੋ ਸੁਰ ਮੰਡਲ ਸਾਰੋ ॥ ੫੩੦ ॥ ਗਾਵਤ ਏਕ ਨਚੈ ਇਕ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਤਾਰਿਨ ਕਿੰਕਨ ਕੀ ਧੁਨ ਬਾਜੈ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜਤ ਬੀਚ ਮ੍ਰਿਗੀ ਹਰਿ ਤਿਉ ਗਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਨਾਚਤ ਸੋਊ ਮਹਾ ਹਿਤ ਸੋ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਪ੍ਰਭਾ ਤਿਨ ਕੀ ਇਮ ਛਾਜੈ ॥ ਗਾਇਬ ਪੇਖਿ ਰਿਸੈ ਗਨ ਗੰਧ੍ਰਬ ਨਾਚਬ ਦੇਖ ਬਧੂਸੁਰ ਲਾਜੈ ॥ ੫੩੧ ॥ ਰਸ ਕਾਰਨ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਤਹਾ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਰਸ ਖੇਲ ਕਰਯੋ ॥ ਮਨ ਯੋ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਹਰਿ ਜੂ ਇਨ ਪੈ ਜਨ ਚੇਟਕ ਮੰਤ੍ਰ ਡਰਯੋ ॥ ਪਿਖਕੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸੁਰ ਅਛ੍ਰਨ ਕੇ ਗਿਰ ਬੀਚ ਲਜਾਇ ਬਪੈ ਸੁ ਧਰਯੋ ॥ ਗੁਪੀਆ ਸੰਗ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਡੋਲਤ ਹੈ ਇਨ ਕੋ ਮਨੂਆ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਹਰਯੋ ॥ ੫੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਗੁਪੀਆ ਹਰਿ ਕੇ

---

੧. ਮੱਛੀ । ੨. ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ।

ਸੰਗਿ ਡੋਲਤ ਹੈ ਸਭ ਹੂਈਆ ॥ ਗਾਵਤ ਏਕ ਫਿਰੈ ਇਕ ਨਾਚਤ ਏਕ ਫਿਰੈ ਰਸ ਰੰਗ ਅਕੂਈਆ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਭਗਵਾਨ ਹਰੀ ਇਕ ਲੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਰੈ ਗਿਰ ਭੂਈਆ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਪਿਖ ਚੁੰਮਕ ਲਾਗੀ ਫਿਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਸੂਈਆ ॥ ੫੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਹਸਿਕੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਧ ਰਾਤ ਸਮੈ ॥ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਹੂੰ ਤਜਿਕੈ ਸਭ ਖੇਲ ਸਭੈ ਮਿਲਕੈ ਹਮ ਧਾਮ ਰਮੈ ॥ ਹਰਿ ਆਇਸ ਮਾਨ ਚਲੀ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਕਰਿ ਦੂਰਿ ਗਮੈ ॥ ਅਬ ਜਾਇ ਟਿਕੈ ਸਭ ਆਸਨ ਮੈ ਕਰਿਕੈ ਸਭ ਪ੍ਰਾਤ ਕੀ ਨੇਹ ਤਮੈ ॥ ੫੩੪ ॥ ਹਰਿ ਸੋ ਅਰੁ ਗੋਪਿਨ ਸੰਗਿ ਕਿਧੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤ ਖੇਲ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਲੈ ਹਰਿ ਜੀ ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਗ ਆਪਨ ਤਯਾਗ ਕੈ ਖੇਲ ਕੋ ਧਾਮ ਅਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾ ਕਬਿ ਨੈ ਅਪਨੈ ਮਨ ਚੀਨ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਕਾਗਜੀਏ[1] ਰਸ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਮਨੋ ਗਨਤੀ ਕਰਿ ਜੋਰ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ੫੩੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ॥

ਅਥ ਕਰਿ ਪਕਰ ਖੇਲਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਰਾਸ ਮੰਡਲ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਹਰਿ ਜੂ ਤਜਿਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਧਾਇ ਗਏ ਉਠ ਠੌਰ ਕਹਾ ਕੋ ॥ ਫੂਲ ਰਹੇ ਜਿਹ ਫੂਲ ਭਲੋ ਬਿਧਿ ਤੀਰ ਬਹੈ ਜਮਨਾ ਸੁ ਤਹਾ ਕੋ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਭਾਂਤ ਭਲੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਛੁ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਤਾਕੋ ॥ ਸੰਗ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਸੋਊ ਗਊਅਨ ਕੇ ਮਿਸ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਕੋ ॥ ੫੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਸ ਕਥਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁਨਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੋਊ ਧਾਈ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਸੁੱਧ ਨਿਸਾਪਤਿ ਸੋ ਜਿਹ ਕੇ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੀ ਛਬਿ ਛਾਈ ॥ ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਦੇਤ ਸਭੈ ਸੋਊ ਤਾਮੈ ਰਜੈ ਬਰਨੀ ਨਹਿ ਜਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਕੀ ਸੋਭ ਸੁ ਗੋਪਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ ਤਰਨੀ ਹਰਨੀ ਜਿਮ ਧਾਈ ॥ ੫੩੭ ॥

ਕਬਿੱਤੁ ॥ [2]ਸੇਤ ਧਰੇ ਸਾਰੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਕੀ ਕੁਮਾਰੀ ਜਸ ਹੀ ਕੀ ਮਨੋ
ਬਾਰੀ ਐਸੀ ਰਚੀ ਹੈ ਨ ਕੋ ਦਈ ॥ ਰੰਭਾ ਉਰ ਬਸੀ ਔਰ ਸਚੀ
ਸੁ ਮਦੋਦਰੀ ਪੈ ਐਸੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਾਕੀ ਜਗ ਬੀਚ ਨ ਕਛੂ ਭਈ ॥
ਮੋਤਿਨ ਕੇ ਹਾਰ ਗਰੇ ਡਾਰ ਰੁਚ ਸੋ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਪੈ ਚਲੀ
ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਰਸ ਕੇ ਲਈ ॥ ਸੇਤੈ ਸਾਜ ਸਾਜ ਚਲੀ ਸਾਵਰੇ
ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਜ ਚਾਂਦਨੀ ਮੈ ਰਾਧਾ ਮਾਨੋ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਹ੍ਵੈ ਗਈ
॥੫੩੮॥

---

੧. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹਿਸਾਬੀ ਆਦਮੀ ਹਿਸਾਬ ਕਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੨. ਸੰ: ਬਿ: ੧੯੬੦ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰਕਰਮਾ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਪਰ ਕਵਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਉਸਤਾਦ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਅਲੰਕਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸਕਬਿਤ ਵਿਚਦਰਸਾਏ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਕਾਵਯ ਦੇ ਉੱਚ ਗਿਆਨੀਸਨ।

ਸਵੈਯਾ ॥ ਅੰਜਨ ਆਂਡ ਸੁਧਾਰ ਭਲੇ ਪਟ ਭੂਖਨ ਅੰਗ ਸੁ ਧਾਰ ਚਲੀ ॥ ਜਨੁ ਦੂਸਰ ਚੰਦ ਕਲਾ ਪ੍ਰਗਟੀ ਜਨ ਰਾਜਤ ਕੰਜ ਕੀ ਸੇਤ ਕਲੀ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਪਗ ਭੇਟਨ ਕਾਜ ਚਲੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੰਗ ਰਾਧੇ ਅਲੀ ॥ ਜਨੁ ਜੋਤ ਤਰੀਯਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਇਹ ਚੰਦ ਕੀ ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਲ ਭਲੀ ॥ ੫੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢੀ ਤਿਹ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਅਤ ਹੀ ਨਹਿ ਨੈਕੁ ਘਟੀ ਹੈ ॥ ਰੂਪ ਸਚੀ ਅਰੁ ਪੈ ਰਤਿ ਤੈ ਮਨ ਤ੍ਰੀਯਨ ਤੇ ਨਹਿ ਨੈਕੁ ਲਟੀ ਹੈ ॥ ਰਾਸ ਮੈ ਖੇਲਨ ਕਾਜ ਚਲੀ ਸਜਿ ਸਾਜ ਸਭੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਨਟੀ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਘਨ ਮੈ ਮਨੋ ਰਾਧਕਾ ਚੰਦ੍ਰਕਲਾ ਪ੍ਰਗਟੀ ਹੈ ॥ ੫੪੦ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਿਖਿਕੈ ਜਿਹ ਰੀਝ ਰਹ੍ਯੋ ਜਿਹ ਕੋ ਦਿਖਕੈ ਸਿਵ ਧ੍ਯਾਨ ਛੁਟਾ ਹੈ ॥ ਜਾਨਿ ਰਖੇ ਰਤਿ ਰੀਝ ਰਹੀ ਰਤਿ ਕੇ ਪਤਿ ਕੋ ਪਿਖ ਮਾਨ ਟੁਟਾ ਹੈ ॥ ਕੋਕਿਲ ਕੰਠ ਚੁਰਾਇ ਲੀਯੋ ਜਿਨ ਭਾਵਨ ਕੋ ਸਭ ਭਾਵ ਲੁਟਾ ਹੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਘਨ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਤ ਰਾਧਕਾ ਮਾਨਹੁ ਬਿੱਜ ਛਟਾ ਹੈ ॥ ੫੪੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਪੂਜਨ ਪਾਇ ਚਲੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸਭ ਸਾਜ ਸਜੈ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਪਿਖਕੈ ਮਨ ਮੋਹਿ ਰਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਦੁਤਿ ਸੀਸ ਰਜੈ ॥[1] ਜਿਨ ਅੰਗ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਦੇਤ ਸਭੈ ਸੋਊ ਅੰਗ ਧਰੇ ਤ੍ਰੀਯ ਰਾਜ ਛਜੈ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਪਿਖ ਕੰਦ੍ਰਪ ਰੀਝ ਰਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਦਿਖ ਚਾਂਦਨੀ ਚੰਦ ਲਜੈ ॥ ੫੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿਤ ਸੁੰਦਰੁ ਸਾਜ ਸਭੈ ਸਜਿਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਨੀ ॥ ਮੁਖ ਰਾਜਤ ਸੁਧ ਨਿਸਾਪਤਿ ਸੋ ਜਿਹ ਮੈ ਅਤਿ ਚਾਂਦਨੀ ਰੂਪ ਘਨੀ ॥ ਰਸ ਕੋ ਕਰਿ ਰਾਧਕਾ ਕੋਪ ਚਲੀ ਮਨ ਸਾਜ ਸੋ ਸਾਜਕੈ ਮੈਨ ਅਨੀ । ਤਿਹ ਪੇਖ ਭਏ ਭਗਵਾਨ ਖੁਸੀ ਸੋਊ ਤ੍ਰੀਯਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਰਾਜ ਗਨੀ ॥ ੫੪੩ ॥ ਰਾਧੇ ਬਾਚ ਗੋਪਿਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਪੇਖ ਹਸੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹ੍ਯੋ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੈ ॥ ਸਮ ਦਾਰਿਮ ਦਾਂਤ ਨਿਕਾਸ ਕਿਧੋ ਸਮ ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਰਨ ਕੈ ॥ ਹਮ ਔ ਹਰਿ ਜੀਅਤਿ ਹੋੜ ਪਰੀ ਰਸ ਹੀ ਕੇ ਸੁ ਬੀਚ ਮਹਾ ਰਨਕੈ ॥ ਤਜਿਕੈ ਸਭ ਸੰਕਿ ਨਿਸੰਕ ਭਿਰੋ ਸੰਗ ਐਸੇ ਕਹ੍ਯੋ ਹਸਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੈ ॥ ਮਨੋ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਸੁ ਰਚੀ ਰੁਚ ਸੋ ਇਹ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਮਈ ॥ਹਰਿ ਕੋ ਪਿਖਿਕੈ ਨਿਹੁਰਾਇ ਗਈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਭਾਖ ਦਈ ॥ ਮਨੋ ਜੋਬਨ ਭਾਰ ਸਹ੍ਯੋ ਨ ਗਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨ ਨੀਚ ਭਈ ॥ ੫੪੫ ॥ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿ ਰਾਸ ਕੋ ਖੇਲ ਕਰੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਤੇ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੁਭ ਸਾਜ ਸਜੇ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਸਾਜ ਸਭੈ ਸਿਤ ਤੇ ॥ ਫੁਨ ਊਚ ਪ੍ਰਭਾ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਨ ਕੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਚਾਰ ਕਹੀ ਚਿਤ ਤੇ ॥ ਉਤ ਤੇ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਹਰਿ ਰਾਧਿਕਾ ਬਿੱਦੁਲਤਾ ਇਤ ਤੇ ॥ ੫੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਖੇਲਤ ਰਾਸ ਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਖੀਯਾ ਸੰਗ ਲੈ ॥ ਉਤ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਤਨ ਚੰਦਨ ਕੇ ਸੰਗ ਲੇਪਹਿਕੈ[2] ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਤ ਛਾਜਤ ਗਾਮਨਿ ਪੈ ਜਿਨ ਗੈ ॥ ਮਨ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਨਹਿ ਚੰਦ ਕੀ ਚਾਂਦਨੀ

---

੧. ਸਿਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ ।
੨. ਲੇਪ ਕਰਕੇ ।

ਜੋਬਨ ਵਾਰਨ ਮੈ[1] ॥ ੫੪੭ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਬਾਚ ਰਾਧੇ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਤੀਯਾਂ ਫੁਨ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੋ ॥ ਆਵਹੁ ਖੇਲ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸੋ ਹਮ ਨਾਹਕ ਖੇਲ ਕਰੋ ਤੁਮ ਕਾਸੋ ॥ ਤਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਉਪਜੀ ਹੈ ਜੋਊ ਅਪਨੇ ਮਨੂਆ ਸੋ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਜੋਤ ਤਰਈਯਨ ਕੀ ਛਪਗੀ ਦੁਤ ਰਾਧਿਕਾ ਚੰਦ੍ਰਕਲਾ ਸੋ ॥ ੫੪੮ ॥ ਰਾਧੇ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਕੀ ਸਭੈ ਬਤੀਯਾ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨਸੁਤਾ ਤਬ ਐਸੇ ਕਹ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਯਾਹੀ ਕੇ ਹੇਤ ਸੁਨੋ ਸਜਨੀ ਹਮ ਲੋਕਨ ਕੋ ਉਪਹਾਸ ਸਹ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੋਨਨ ਮੈ ਸੁਨਿ ਰਾਸ ਕਥਾ ਤਬ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਹਮ ਧ੍ਯਾਨ ਗਹ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਖੀਆ ਪਿਖਕੈ ਹਮਰੇ ਮਨ ਕੋ ਤਨ ਮੋਹਿ ਰਹ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ੫੪੯ ॥ ਤਬ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹ੍ਯੋ ਸਜਨੀ ਹਮਰੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਦੇਖਹੁ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਪਿਖਏ ਫੁਨ ਜੀਜੈ ॥ ਜਾਕੇ ਕਰੇ ਮਿਤ ਹੋਇ ਖੁਸੀ ਸੁਨੀਐ ਉਠਕੈ ਸੋਊ ਕਾਜ ਕਰੀਜੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਰਾਧੇ ਕਹੋ ਤੁਮ ਸੋ ਅਬ ਚਾਰ ਭਈ ਤੁ ਬਿਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ੫੫੦ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਭੇਟਨ ਪਾਇ ਚਲੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਫੁਨ ਕੈਸੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਨਾਗ ਸੁਤਾ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਤ੍ਯਾਗ ਚਲੀ ਗ੍ਰਿਹ ਪਤ੍ਰ[2] ਧਰੈਸੇ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੰਦਰ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਐਸੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸ੍ਯਾਮ ਘਨੇ ਤਜਿਕੈ ਪ੍ਰਗਟੀ ਹੈ ਸੋਊ ਬਿਜੁਲੀ ਦੁਤਿ ਜੈਸੇ ॥ ੫੫੧ ॥ ਰਾਸਹਿ ਕੀ ਰਚਨਾ ਭਗਵਾਨ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਤਰਏ ਜਮੁਨਾ ਅਤ ਹੀ ਤਹ ਚਾਂਦਨੀ ਚੰਦ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਸੇਤ ਪਟੈ ਸੰਗ ਰਾਜਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਨੇ ਸੁ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਰਾਸ ਬਗੀਚਨ ਮੈ ਇਹ ਫੂਲਨ ਕੀ ਫੁਲਵਾਰ ਜਰੀ ਹੈ ॥ ॥ ੫੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਹੂੰ ਕੋ ਮਾਨ ਕਹ੍ਯੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਲਾਗੀ ॥ ਮੈਨ ਸੀ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤ ਪੇਖਿਕੈ ਤਾਹੀ ਕੇ ਦੇਖਿਬੇ ਕੋ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ਸੋਵਤ ਥੀ ਜਨੁ ਲਾਜ ਕੀ ਨੀਦ ਮੈ ਲਾਜ ਕੀ ਨੀਦ ਤਜੀ ਅਬ ਜਾਗੀ ॥ ਜਾਕੋ ਮੁਨੀ ਨਹਿ ਅੰਤ ਲਹੈ ਇਹ ਤਾਹੀ ਸੋ ਖੇਲ ਕਰੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੫੫੩ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਰਾਧਾ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਾਧਕਾ ਸੰਗ ਕਹ੍ਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਬਿਹਸਿਕੈ ਬਾਤ ॥ ਖੇਲਹੁ ਗਾਵਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਸੁਨ ਸਮ ਕੰਚਨ ਗਾਤ ॥ ੫੫੪ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਾਤ ਸੁਨ ਰਾਧਕਾ ਅਤ ਹੀ ਬਿਹਸਿਕੈ ਚੀਤ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਗਾਵਨ ਲਗੀ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੋ ਮਿਲਿ ਗੀਤ ॥ ੫੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਅਰੁ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਮਿਲਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨਸੁਤਾ ਸੰਗ ਗਾਵੈ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਭੀਤਰ ਤਾਨ ਬਸਾਵੈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਹੂੰ ਕੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੋਊ ਰੀਝ ਰਹੇ ਧੁਨ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ਸੋ ਸੁਨਕੈ ਇਨ ਪੈ ਹਿਤ ਕੈ ਬਨ ਤ੍ਯਾਗ ਮ੍ਰਿਗੀ ਮ੍ਰਿਗ ਔ ਚਲਿ ਆਵੈ ॥ ੫੫੬ ॥ ਤਿਨ ਸੇਂਧਰ ਮਾਂਗ ਦਈ ਸਿਰ ਪੈ ਰਸ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਭੀਨੋ ॥ ਬੇਸਰ ਆਡ ਸੁ ਕੰਠ ਸਿਰੀ ਅਰੁ ਮੋਤਿਸਿਰੀ

---

੧. ਜੋਬਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ਜੋ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਐਸੀ ਚਾਨਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨. ਬੀਨ ਦੇ ਧਾਰਨ ਨਾਲ।

ਹੂੰ ਕੋ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ ॥ ਭੂਖਨ ਅੰਗ ਸਭੈ ਸਜਿ ਸੁੰਦਰ ਆਂਖਨ ਭੀਤਰ ਕਾਜਰ ਦੀਨੋ ॥ ਤਾਹੀ ਸੁ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਚਿੱਤ ਚੁਰਾਇਕੈ ਲੀਨੋ ॥ ੫੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੰਦ ਕੀ ਚਾਂਦਨੀ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਜਬੈ ਹਰਿ ਖੇਲਨਿ ਰਾਸ ਲਗਯੋ ਹੈ ॥ ਰਾਧੇ ਕੋ ਆਨਨ ਸੁੰਦਰ ਪੇਖਿਕੈ ਚਾਂਦ ਸੋ ਤਾਹੀ ਕੇ ਬੀਚ ਪਗਯੋ ਹੈ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਨ ਚਿਤ ਚੁਰਾਇ ਲੀਯੋ ਸੁ ਕਿਧੋ ਕਬਿ ਕੋ ਮਨ ਯੋਂ ਉਮਗਯੋ ਹੈ ॥ ਨੈਨਨ ਕੇ ਰਸ ਦੇ ਭਿਲਵਾ[1] ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਠਗੀ ਭਗਵਾਨ ਠਗਯੋ ਹੈ ॥ ੫੫੮ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਪਿਖਿਕੈ ਮੁਖਿ ਮੈਨ ਲਜੈ ਜਿਹ ਕੋ ਦਿਖਕੈ ਮੁਖਿ ਚੰਦ੍ਰ ਲਜੈ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੰਗ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਸੁਭ ਸਾਜ ਸਜੈ ॥ ਸੋਊ ਸੂਰਤਵੰਤ ਰਚੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰਕੈ ਅਤ ਹੀ ਰੁਚ ਕੌਨ ਕਜੈ ॥ ਮਨ ਮਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਤ ਜਿਉ ਤਿਮ ਤ੍ਰੀਯਨ ਮੈਤ੍ਰੀਯ ਰਾਜ ਰਜੈ ॥ ੫੫੯ ॥ ਗਾਇਕੈ ਗੀਤ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੁੰਦਰ ਰੀਝ ਬਜਾਵਤ ਭੀ ਫਿਰ ਤਾਰੀ ॥ ਅੰਜਨ ਆਡ ਸੁਧਾਰ ਭਲੇ ਪਟ ਸਾਜਨ ਕੇ ਸਜਕੈ ਸੁ ਗੁਵਾਰੀ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮੁਖਿ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕਾਨ੍ਹ ਹੀ ਕੇ ਰਸਤੇ ਇਹ ਫੂਲ ਰਹੀ ਤ੍ਰੀਯ ਆਨੰਦ ਬਾਰੀ ॥ ੫੬੦ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਤਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜੋਊ ਰਾਜਤ ਰਾਜ ਬਿਖੈ ਸਖੀਆਂ ਹੈ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਉਪਮਾ ਚੰਦ੍ਰ ਛਟਾ ਸਮ ਛਾਜਤ ਕੌਲ ਨਸੀ ਅਖੀਆਂ ਹੈਂ ॥ ਤਾਕੀ ਕਿਧੋ ਅਤ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਯੋ ਲਖੀਆਂ ਹੈ ॥ ਲੋਗਨ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਹਰਤਾ ਸੁ ਮੁਨੀਨਨ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਚਖੀਆਂ ਹੈ ॥ ੫੬੧ ॥ ਰੂਪ ਸਚੀ ਇਕ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਇਕ ਮੈਨਕ ਲਾਇਕ ਮੈਨ ਕੀ ਮੂਰਤ ॥ ਬਿੱਜੁ ਛਟਾ ਇਕਦਾਰ ਮਦਾਂਤ ਬਰਾਬਰ ਜਾਹੀ ਕੀ ਹੈ ਨ ਕਛੂ ਰਤ ॥ ਦਾਮਿਨ ਔ ਮ੍ਰਿਗ ਕੀ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਸਰਮਾਇ ਜਿਸੈ ਪਿਖਿ ਹੋਤ ਹੈ ਚੂਰਤ ॥ ਸੋਊ ਕਥਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਰੀਝ ਰਹੀ ਹਰਿ ਕੀ ਪਿਖ ਮੂਰਤ ॥ ੫੬੨ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਸਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਿਹਕੇ ਸੰਗ ਜੋ ਹਰਿ ਅੰਤਿ ਅਗਾਧੇ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਤੀਯਾ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਐਸੇ ਕਹੀ ਪਟ ਕੋ ਤਜਿ ਰਾਧੇ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਤੁਮ ਨਾਚਹੁ ਜੌ ਤਜ ਕੇ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਲਾਜ ਕੋ ਬਾਧੇ ॥ ਤਾ ਮੁਖ ਕੀ ਛਬਿ ਯੋ ਪ੍ਰਗਟੀ ਮਨੋ ਅੱਭ੍ਰਨ ਤੇ ਨਿਕਸਯੋ ਸਸਿਆਧੇ ॥ ੫੬੩ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਸਿਰ ਸੇਂਧਰ ਮਾਂਗ ਬਿਰਾਜਤ ਰਾਜਤ ਹੈ ਬਿੰਦੂਆ ਜਿਮ ਪੀਲੇ ॥ ਕੰਚਨ ਭਾ ਅਰੁ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਨ ਕੇ ਤਨ ਲੀਨ ਸਬੈ ਫੁਨ ਲੀਲੇ ॥ ਏਕ ਧਰੇ ਸਿਤ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜ ਧਰੇ ਇਕ ਲਾਲ ਸਜੇ ਇਕ ਨੀਲੇ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਰੀਝ ਰਹੇ ਪਿਖਿ ਕੈ ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜ ਸੇ ਕਾਨ੍ਹ ਰਸੀਲੇ ॥ ੫੬੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਤਹ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੁਭ ਅੰਗਨ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜ ਕਈ ॥ ਸੋਊ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਤਹ ਖੇਲਤ ਹੈ ਹਰਿ ਸੋ ਮਨ ਮੈ ਅਤ ਹੀ ਉਮਈ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਜੁ ਹੁਤੀ ਤਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੂਪ ਰਈ ॥ਮਨੋ ਸਯਾਮਹਿ ਕੋ ਤਨ ਗੋਰਨ ਪੇਖਿਕੈ ਸਯਾਮਹਿ[2] ਸੀ ਸਭ ਹੋਇ ਗਈ ॥ ੫੬੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੇਲ ਕੈ ਰਾਸ ਮੇ ਰੀਝ ਰਹੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਕੈ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਖੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਭਾ ਹਸਿ ਸੁੰਦਰ ਬਾਤ ਕਹੀ ਉਮਗੈ

---

੧. ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂਜਨ ਪਾਕੇ । ੨. ਮੀਲਤ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ।

ਕੈ ॥ ਪੇਖਤ ਮੂਰਤ ਭੀ ਰਸ ਕੇ ਬਸਿ ਆਪਨ ਤੇ ਬਦਵਾਹਿ ਲਖੈ ਕੈ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮ੍ਰਿਗ ਪੇਖਤ ਤਿਉ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਭਗਵਾਨ ਚਿਤੈ ਕੈ ॥ ੫੬੬ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਪਿਖਿ ਰੀਝ ਰਹੀ ਅਤ ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਆਨਨ ॥ ਰਾਜਤ ਤੀਰ ਨਦੀ ਜਿਹ ਕੇ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਫੂਲਨ ਕੇ ਜੁਤ ਕਾਨਨ ॥ ਨੈਨ ਕੇ ਭਾਵਨ ਸੋ ਹਰਿ ਕੋ ਮਨਮੋਹਿ ਲਯੋ ਰਸ ਕੀ ਅਭਿਮਾਨਨ ॥ ਜਿਉ ਰਸ ਲੋਗਨ ਭਉਹਨ ਲੈ ਧਨੁ ਨੈਨਨ ਸੈਨ ਸੁ ਕੰਜ ਸੇ ਬਾਨਨ ॥੫੬੭॥ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢੀ ਤਿਨ ਕੀ ਨ ਘਟੀ ਕਛੁ ਪੈ ਬਢਹੀ ਸੁ ਭਈ ਹੈ ॥ ਡਾਰ ਕੈ ਲਾਜ ਸਭੈ ਮਨ ਕੀ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲਨ ਕੌ ਉਮਦੀ ਹੈ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤਿ ਹੀ ਜੁ ਤ੍ਰੀਆ ਅਤਿ ਰੂਪ ਰਈ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੌ ਪਿਖਿ ਕੈ ਤਨ ਮੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ ॥ ੫੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੈਨ ਮ੍ਰਿਗੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਕੇ ਸਭ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਮਨੋ ਸਿੰਧ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ਜਾ ਸਮਰੂਪਨ ਰਾਜਤ ਹੈ ਰਤਿ ਰਾਵਨ ਤ੍ਰੀਯਨ ਔਰ ਸਚੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਮਹਿ ਰੀਝ ਮਹਾ ਕਰਤਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹਰਕੈ ਸੁ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਮਹਾ ਭਗਵਾਨਹਿ ਕੀ ਸਮੁਚੀ ਹੈ ॥ ੫੬੯ ॥ ਰਾਗਨ ਔਰ ਸੁਭਾਵਨ ਕੀ ਅਤਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੀ ਤਹ ਮਾਂਡ ਪਰੀ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਗੀਤਨ ਕੀ ਅਤਿ ਹਾਸਨ ਸੋ ਜਹ ਖੇਲਤ ਭੀ ਕਈ ਏਕ ਘਰੀ ॥ ਗਾਵਤ ਏਕ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਕਹੈ ਇਕ ਨਾਚਹੁ ਆਇ ਅਰੀ ॥ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਜਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਹਰਿ ਰਾਸ ਕਰੀ ॥ ੫੭੦ ॥ ਜਦੁਰਾਇ ਕੌ ਆਇਸ ਪਾਇ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸਭ ਖੇਲਤ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਬਿਧਿ ਆਛੀ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸਭਾ ਜਿਹ ਸਿੰਧ ਸੁਤਾ ਜਿਮ ਖੇਲਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕਾਛਨ ਕਾਛੀ ॥ ਕੈ ਇਹ ਕਿੰਨ੍ਰਰ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਿਧੌ ਨਾਗਨਕੀ ਕਿਧੌ ਹੈ ਇਹ ਤਾਛੀ[1]॥ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਇਮ ਨਾਚਤ ਹੈ ਜਿਮ ਕੇਲ ਕਰੈ ਜਲ ਭੀਤਰ ਮਾਛੀ ॥ ੫੭੧ ॥ ਜਿਹ ਕੇ ਮੁਖਿ ਦੇਖਿ ਛਟਾ ਸੁਭ ਸੁੰਦਰ ਮੱਧਿਮ ਲਾਗਤ ਜੋਤਿ ਸਸੀ ਹੈ ॥ ਭਉਹਨ ਭਾਇ ਸੋ ਛਾਜਤ ਹੈ ਮਦਨੈ ਮਨੋ ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਕਸੀ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਆਨਨ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁਰ ਰਾਗਹ ਕੀ ਸਭ ਭਾਂਤ ਬਸੀ ਹੈ ॥ ਜਿਉ ਮਧੁ ਬੀਚ ਫਸੈ ਮਖੀਆਂ ਮਤ ਲੋਗਨ ਕੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਫਸੀ ਹੈ ॥ ੫੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਿਰਿ ਸੁੰਦਰ ਆਨਨ ਤੇ ਹਰਿ ਜੂ ਬਿਧਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋ ਇਕ ਤਾਨ ਬਸਾਯੋ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਕੀ ਸੁਰ ਭੀਤਰ ਗਾਯੋ ॥ ਸੋ ਅਪਨੇ ਸੁਨ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਬਨਕੇ ਖਗ ਔ ਮ੍ਰਿਗ ਰੀਝ ਰਹੈ ਜਿਨਹੂ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ੫੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਹ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਭਲੇ ਹਰਿ ਜੂ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਕਰਿ ਭਾਵ ਛਬੈ ॥ ਮੁਰਲੀ ਜੁਤੁ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਭੀਤਰ ਰਾਜ ਤਸਯੋ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮ੍ਰਿਗ ਬੀਚ ਫਬੈ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਲੋਗਨ ਮੈ ਜਸੁ ਗਾਵਤ ਛੂਟਤ ਹੈ ਤਿਨ ਤੇ ਨ ਕਬੈ ॥ ਤਿਨ ਖੇਲਨ ਕੋ ਮਨ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਛਿਨ ਬੀਚ ਲੀਯੋ ਫੁਨ ਚੋਰ ਸਬੈ ॥ ੫੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਜਿਨ ਜੋਬਨ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਗਹਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਦੇਖ ਅਨੰਦ ਬਢਯੋ ਜਿਹਕੋ ਸੁਨ ਸ੍ਰੌਨਨ ਸੋਕ ਦਹਯੋ ਹੈ ॥ ਆਨੰਦ ਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ

---

੧. ਤੱਛਕ ਸੱਪ ਦੀ ਜਾਈ।

ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਕੈ ਸੰਗ ਜੁਆਬ ਸੁ ਐਸ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਕੇ ਸੁਨਿ ਤ੍ਰੀਯਾ ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਸੁਨਿਕੈ ਜਿਹ ਕੌ ਹਰਿ ਰੀਝ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ੫੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਮਿਲਕੈ ਸੰਗਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਖੇਲਤ ਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸਬੈ ॥ ਨਰ ਹੀ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਧ ਅੰਗਨ ਕੀਨਹਿ ਚਾਰਨ ਕੀ ਤਿਨਕੋ ਸੁ ਤਬੈ ॥ ਸੁ ਗਨੋ ਕਹ ਲੌ ਤਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਤ ਹੀ ਗਨਕੈ ਮਨ ਤਾਕੀ ਛਬੈ ॥ ਮਨ ਭਾਵਨ ਗਾਵਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਛੁ ਥੋਰੀਯੈ ਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਅਬੈ ॥ ੫੭੬ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਿਨ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਤਿ ਹੀ ਬਿਹਸਿਕੈ ਚੀਤ ॥ ਮੀਤ ਰਸਹਿ ਕੀ ਗੀਤ ਸੋ ਕਹਯੋ ਸੁ ਗਾਵਹੁ ਗੀਤ ॥ ੫੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਸੁਭ ਗਾਵਤ ਸੁੰਦਰ ਗੀਤ ਸਭੈ ॥ ਸਿੰਧ ਸੁਤਾਰੁ[1] ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਇਨਸੀਨਹੀ ਨਾਚਤ ਇੰਦ੍ਰ ਸਭੈ ॥ ਦਿਵਯਾਇਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਖੇਲਤ ਹੈ ਗਜ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁ ਦਾਨ ਅਭੈ ॥ ਚੜਕੈ ਸੁਬਿਵਾਨਨ ਸੁੰਦਰ ਮੈ ਸੁਰ ਦੇਖਨ ਆਵਤ ਤਯਾਗਨ ਭੈ ॥ ੫੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤ੍ਰੇਤਹਿਹੋ[2] ਜਿਨ ਰਾਮ ਬਲੀ ਜਗ ਜੀਤ ਮਰਯੋ ਸੁ ਧਰਯੋ ਅਤਿ ਸੀਲਾ ॥ ਗਾਇਕੈ ਗੀਤ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੌ ਫੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬੀਚ ਕਰੈ ਰਸ ਲੀਲਾ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਤਨ ਸਯਾਮ ਬਿਰਾਜਤ ਊਪਰ ਕੋ ਪਟ ਪੀਲਾ ॥ ਖੇਲਤ ਸੋ ਸੰਗਿ ਗੋਪਨ ਕੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਦੁਰਾਇ ਹਠੀਲਾ ॥ ੫੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਤ ਹੈ ਜਹ ਕੋ ਕਿਲਕਾ ਅਰੁ ਸੋਰ ਕਰੈ ਚਹੂੰ ਓਰ ਰਟਾਸੀ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਸਯਾਮ ਕੀ ਦੇਹ ਰਜੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮੈਨ ਘਟਾਸੀ ॥ ਤਾ ਪਿਖਿ ਕੈ ਮਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਉਪਜੀ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨੋ ਘੋਰ ਘਟਾਸੀ ॥ ਤਾ ਮਹਿ ਯੌ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਦਮ ਕੈ ਮਨੋ ਸੁੰਦਰ ਬਿੱਜੁ ਛਟਾਸੀ ॥ ੫੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅੰਜਨ ਹੈ ਜਿਹ ਆਂਖਨ ਮੈ ਅਰੁ ਬੇਸਰ ਕੋ ਜਿਹ ਭਾਵ ਨਵੀਨੋ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮ ਚੰਦ ਪ੍ਰਭਾ ਜਸ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਨੇ ਲਖ ਲੀਨੋ ॥ ਸਾਜ ਸਭੈ ਸਜਕੈ ਸੁਭ ਸੁੰਦਰ ਭਾਲ ਬਿਖੈ ਬਿੰਦੂਆ ਇਕ ਦੀਨੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਹਰਿ ਰੀਝ ਰਹੈ ਮਨ ਕੋ ਸਬ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ॥ ੫੮੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਖੇਲਨ ਕੀ ਹਸਿ ਕੈ ਹਰਿ ਸੁੰਦਰ ਬਾਤ ਕਹੈ ॥ ਸੁਨਏ ਜਿਹ ਕੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਾਢਤ ਜਾ ਸੁਨਕੈ ਸਭ ਸੋਕ ਦਹੈ ॥ ਤਿਹ ਕੌਤਕ ਕੋ ਮਨ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਦਿਖਬੋਈ ਚਹੈ ॥ ਨਭਿ ਮੈ ਪਿਖਿ ਕੈ ਸੁਰ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜਾਇ ਚਲਯੋ ਨਹੀ ਜਾਇ ਸੁ ਰੀਝ ਰਹੈ ॥ ੫੮੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਜਿਹ ਕੇ ਫੁਨ ਊਪਰ ਪੀਤ ਪਛੌਰੀ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਆਵਤ ਹੈ ਚਲਿਕੈ ਢਿਗ ਸੁੰਦਰ ਗਾਵਤ ਸਾਰੰਗ ਗੌਰੀ ॥ ਸਾਵਲੀਆਂ ਹਰਿ ਕੇ ਢਿਗ ਆਇ ਰਹੀ ਅਤਿ ਰੀਝ ਇਕਾਵਤ ਦੌਰੀ ॥ ਇਉ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਲਖਿ ਫੂਲ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ਮਨੋ ਤ੍ਰੀਯ ਭੌਰੀ ॥ ੫੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਜੋਊ ਦੈਤਨ ਕੋ ਰਿਪੁ ਬੀਰ ਜਸੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਤਪ ਬੀਚ ਬਡੋ ਤਪੀਆ ਰਸ ਬਾਤਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਜੁ ਰਸੀ ਹੈ ॥ ਜਾਹੀ ਕੋ ਕੰਠ ਕਪੋਤ ਸੋਹੈ ਜਿਹਭਾ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮ ਜੋਤਿ ਸਸੀਹੈ ॥ ਤਾ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਤ੍ਰੀਯ ਮਾਰਨ ਕੋ ਹਰਿ ਭਉਹਨਿ ਕੀ ਅਰਪੰਚ ਕਸੀ ਹੈ ॥ ੫੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

---

੧. ਰੰਭਾ ਅਪੱਛਰਾਂ। ੨. ਏਥੇ ਦ੍ਵਾਪਰ ਪਾਠ ਅਸ਼ੁਧ ਹੈ।

ਫਿਰਕੈ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋ ਫੁਨ ਗਾਵਤ ਸਾਰੰਗ ਰਾਮਕਲੀ ਹੈ ॥ ਗਾਵਤ ਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਜੂਥ ਅਲੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਡੋਲਤ ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਜੋਊ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰਾਧੇ ਭਲੀ ਹੈ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਸ ਸੋ ਮੁਖ ਛਾਜਤ ਭਾ ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜ ਕਲੀ ਹੈ ॥ ੫੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਬਾਤ ਕਹੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਜੂ ਰਸਵਾਰੇ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮਚੰਦ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸੁੰਦਰ ਕਾਰੇ ॥ ਕੇਹਰਿ ਸੀ ਜਿਹ ਕੀ ਕਟਹੈ ਤਿਨ ਹੂੰ ਬਚਨਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੇ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਮਨ ਕੇ ਸਭਿ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੪੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਸਿ ਕੈ ਤਿਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਰਸ ਕੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਨਹੂ ਬੜਵਾਨਲ ਲੀਲੀ[1] ॥ ਜੋ ਕਗ ਬੀਚ ਰਹਯੋ ਰਵਿ ਕੈ ਨਰ ਕੈ ਤਰੁਕੈ ਗਜ ਔਰ ਪਪੀਲੀ[2] ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਨ ਸੁੰਦਰ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਰਸੀਲੀ ॥ ਤਾ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭ ਰੀਝ ਰਹੀ ਸੁਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਛਬੀਲੀ ॥੫੯੭॥ਸਵੈਯਾ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਬਤੀਆ ਹਰਿਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਨੋ ॥ ਕੰਠ ਸਿਰੀ ਅਰੁ ਬੇਸਰਮਾਂ ਗਧਰੇ ਜੋਊ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ॥ ਜੋ ਅਵਤਾਰਨ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਜੁ ਹੈ ਸੁਨ ਗੀਨੋ॥ਤਾਹਿ ਕਿਧੌ ਅਤਿ ਹੀ ਛਲਕੈ ਸੁ ਚੁਰਾਇ ਮਨੈ ਮਨ ਗੋਪਿਨ ਲੀਨੋ ॥੫੯੮॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਸੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਸਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸੰਗ ਸੁੰਦਰ ਐਸੇ ॥ ਨੈਨ ਨਚਾਇ ਮਹਾ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਰੁਚੈਸੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤ ਹੀ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਉਮਗੈਸੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਆਨੰਦ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨੋ ਕੇਲ ਕਰੈ ਪਤਿ ਸੋ ਰਤਿ ਜੈਸੇ ॥ ੫੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਹਰਿ ਕੰਚਨ ਸੇ ਤਨ ਮੈ ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਤੁੱਲਿ ਖੁਭਾ ਹੈ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋ ਜਿਨ ਕੀ ਬਰਨੀ ਨਹੀ ਜਾਤ ਸੁਭਾ ਹੈ ॥ ਖੇਲਨ ਕੌ ਭਗਵਾਨ ਰਚੀ ਰਸ ਕੇ ਹਿਤ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਭਾ ਹੈ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਤਿਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਮਨੋ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ੫੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਆਇਸ ਮਾਨ ਕੈ ਖੇਲਤ ਭੀ ਅਤ ਹੀ ਸੁਮਕੈ ॥ ਗਹਿ ਹਾਥ ਸੋਂ ਹਾਥ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਨਾਚਤ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਭੂਮਕੈ ॥ ਤਿਹ ਕੀ ਸੁ ਕਥਾ ਮਨ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰ ਕਰੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਕ੍ਰਮਕੈ ॥ ਮਨੋ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਘਨ ਸੁੰਦਰ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨ ਦਾਮਨ ਜਿਉ ਦਮਕੈ ॥੫੯੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਿਖਿਕੈ ਨਾਚਤ ਰਾਧਕਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਨੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ਅਤ ਹੁਲਾਸ ਜੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕ ਮੁਰਲੀ ਉਠਯੋ ਬਜਾਇ ॥ ੫੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਟ ਨਾਇਕ ਸੁਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬੀਚ ਧਮਾਰਨ ਗਾਵੈ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਰਾਮ-ਕਲੀ ਸੁ ਬਿਭਾਸ ਭਲੇ ਹਿਤ ਸਾਥ ਬਸਾਵੈ ॥ ਗਾਵਹੁ ਹੁਵੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਤ੍ਰੀਯ ਕੋ ਸੁ ਬੁਲਾਵਤ ਹੈ ਉਪਮਾ ਜੀਯ ਭਾਵੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਭਉਹਨ ਕੋ ਕਸਿਕੈ ਧਨੁ ਨੈਨਨ ਕੇ ਮਨੋ ਤੀਰ ਚਲਾਵੈ ॥ ੫੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੇਘ ਮਲ੍ਹਾਰ ਔ ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਭਲੇ ਗਵਰੀ ਕਰਿਕੈ ਹਿਤ ਗਾਵੈ ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਅਰੁ ਮਾਲਸਿਰੀ ਨਟ ਨਾਇਕ ਸੁੰਦਰ ਭਾਂਤ ਬਸਾਵੈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸੁਰ ਜੋ

---

੧. ਨਿਗਲ ਲਈ । ੨. ਕੀੜੀ ।

ਸੁਨਿ ਪਾਵੈ ॥ ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹੀਐ ਤਜ ਇੰਦ੍ਰ ਸਭਾ ਸਭ ਆਸਨ ਆਵੈ ॥ ੫੯੪ ॥ ਖੇਲਤ ਰਾਸ ਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਸ ਸੰਗ ਤ੍ਰੀਯਾ ਮਿਲਿ ਤੀਨੋ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਅਰੁ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸਜ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ ॥ ਅੰਜਨ ਆਂਖਨ ਦੈ ਬਿੰਦੂਆ ਇਕ ਭਾਲ ਮੈ ਸੇਂਧਰ ਸੁੰਦਰ ਦੀਨੋ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾਤ੍ਰੀਯ ਕੇ ਸੁਭ ਭਾਗ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਬੈ ਮਨੋ ਕੀਨੋ ॥੫੯੫॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਰਸ ਜੋ ਉਮਹਯੋ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੀ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਸੋ ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਪਹਾਸ ਸਹਯੋ ਹੈ ॥ ਮੈ ਤਿਨ ਮਾਲ ਢਗੋਗਰ ਤੇ ਕਬਿ ਨੇ ਤਿਹ ਕੇ ਜਸ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਆਨਨ ਚੰਦ੍ਰ ਮਨੋ ਪ੍ਰਗਟੈ ਛਪਿ ਕੈ ਅੰਧਿਆਰ[1] ਪਤਾਰ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੫੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਇਉ ਉਪਜਯੋ ਜੀਯ ਭਾਵ ॥ ਰਾਜ ਤਜਯੋ ਮਹਿ ਚਾਂਦਨੀ ਕੰਜਨ ਸਹਿਤ ਤਲਾਵ ॥ ੫੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੋਚਨ ਹੈ ਜਿਨਕੇ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾਧਰ ਆਨਨ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਸਮ ਮੈਨਾ ॥ ਕੈ ਕੈ ਕਟਾਛ ਪੈ ਚੁਰਾਇਲਯੋ ਮਨ ਤਿਨ ਕੋ ਜੋਊ ਰੱਛਕ ਧੈਨਾ ਕੇਹਰਿਸੀ ਜਿਨਕੀ ਕਟਹੈ ਸੁ ਕਪੋਤ ਸੋ ਕੰਠ ਸੁ ਕੋਕਿਲ ਬੈਨਾ ॥ ਤਾਹਿ ਲਯੋ ਹਰਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੋ ਮਨ ਭਉਹਨ ਚਾਇ ਨਚਾਇਕੈ ਨੈਨਾ ॥ ੫੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਰਾਜਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜਿਨਕੋ ਕਛੁ ਭਉਨਾ ॥ ਤਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ ਨੈਕ ਸੁਨੈ ਜਿਨਕੇ ਸੰਗ ਭ੍ਰਾਤ ਕਰਯੋ ਬਨਗਉਨਾ ॥ ਤਾਕੀ ਲਟੈ ਲਟਕੈ ਤਨ ਮੋ ਜੋਊ ਸਾਧਨ ਕੇ ਮਨ ਗਿਆਨ ਦਿਵਉਨਾ ॥ ਸੰਦਲ[2] ਪੈ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਮਨੋ ਲਾਗ ਰਹੇ [3]ਅਹਿਰਾਜਨ ਛਉਨਾ ॥ ੫੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੈ ਜੋਊ ਊਪਰ ਪੀਤ ਧਰੇਉ ਪਰਉਨਾ[4] ॥ ਜੋ ਸਿਰ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਹਰਿਤਾ ਜੋਊ ਸਾਧਨ ਕੋ ਬਰਦਾਨ ਦਿਵਉਨਾ ॥ ਬੀਚ ਰਹਯੋ ਜਗ ਕੇ ਰਵਿ ਕੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜਿਹ ਕੌ ਪੁਨ ਖਉਨਾ[5] ॥ ਰਾਜਤ ਯੌਂ ਅਲਕੈ ਤਿਨ ਕੀ ਮਨੋ ਚੰਦਨ ਲਾਗ ਰਹੇ ਅਹਿ ਛਉਨਾ[6] ॥ ੬੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੀਰਸੋਨਾਕ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਨੈਨਨ ਡੋਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਬੀਚ ਤ੍ਰੀਯਾ ਮੈ ॥ ਜੋ ਮਨ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਬੀਚ ਰਵਯੋ ਜੁ ਰਹਯੋ ਰਵਿ ਸਾਧਨ ਬੀਚ ਹੀਯਾ ਮੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾਂ ਇਹ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਫੁਨ ਉਚਰੀਯਾ ਮੈ ॥ ਤਾ ਰਸ ਕੀ ਹਮ ਬਾਤ ਕਹੀ ਜੋਊ ਰਾਵਨ ਕੇ ਸੁ ਬਸਯੋ ਹੈ ਜੀਯਾ ਮੈ ॥ ੬੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੋਊ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕਾਲਾ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਸੋਈ ਬੀਚ ਖਰੋ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਗਿਰਦੇ ਤਿਹ ਬਾਲਾ ॥ ਫੂਲ ਰਹੇ ਜਹ ਫੂਲ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਹੈ ਅਤ ਹੀ ਜਹ ਚੰਦ ਉਜਾਲਾ ॥ ਗੋਪਿਨ ਨੈਨਨ ਕੀ ਸੁਮਨੋ ਪਹਰੀ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਕੰਜਨ ਮਾਲਾ ॥ ੬੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਰਨਨ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਕਹਯੋ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਕੈ ਬੁੱਧ ॥ ਉਪਮਾ ਤਾਹਿ ਤਨਉਰ[7] ਕੀ ਸੂਰਜ ਸੀਹੈ ਸੁੱਧ ॥ ੬੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਜਾ ਪਿਖਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਲਾਜਹਿ ਕੇ ਫੁਨ ਜਾਲ ਅਟੇ ਹੈ ॥ ਜਾਕੀ

---

੧. ਹਨੇਰਾ ਪਤਾਲ ਨੂੰ ਗਿਆ ਹੈ। ੨. ਰੁਖ।
੩. ਵੱਡੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਹੁ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ। ੪. ਦੁਵੱਟਾ।
੫. ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੬. ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁਤ। ੭. ਤਨੌੜਿਆਂ ਦੀ।

ਪ੍ਰਭਾ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਪੈ ਸੁਭ ਭਾਵਨ ਭਾਵ ਸੁਵਾਰ ਸੁਟੇ ਹੈ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਪਿਖਿ ਕੈ ਜਨ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸੁ ਮੁਨੀਨ ਕੇ ਪੇਖਿ ਧਿਆਨ ਛੁਟੇ ਹੈ॥ ਰਾਜਤ ਰਾਧੇ ਅਹੀਰ ਤਨ ਉਰ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ਸੂਰਜ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹੈ॥ ੬੦੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੈ ਜਿਹ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਡੇਰਾ॥ ਜਾਹੀ ਕੇ ਨੈਨ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਹੈ ਜਸੁਧਾ ਜੂ ਕੇ ਬਾਲਕ ਨੰਦਹਿ ਕੇਰਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੋ ਤਹਿ ਘੇਰ ਲਯੋ ਕਹਿ ਬੇਜਸ ਕੇ ਉਮਗਯੋ ਮਨ ਮੇਰਾ॥ ਮਾਨਹੁ ਮੈਨ ਸੋ ਖੇਲਨ ਕਾਜ ਕਰਯੋ ਮਿਲਕੈ ਮਨੋ ਚਾਂਦਨ ਘੇਰਾ॥ ੬੦੫॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਹਰਿ ਪੇਖਿ ਸਭੈ ਤਜਿ ਲਾਜਿ ਸੁ ਔਡਰ ਸਾਸੋ॥ ਆਈ ਹੈ ਤਯਾਗ ਸੋਊ ਗ੍ਰਿਹ ਪੈ ਭਰਤਾਰ[1] ਕਹੇ ਨ ਕਛੂ ਕਹਿ ਮਾਸੋ॥ ਡੋਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਤਾਲ ਬਜਾਇ ਕੈ ਗਾਵਤ ਹੈ ਕਰਿਕੈ ਉਪਹਾਸੋ॥ ਮੋਹਿ ਗਿਰੈ ਧਰ ਪੈ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਚਿਤਵੈ ਹਰਿ ਜਾਸੋ॥ ੬੦੬॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੋ ਜੁਗਤੀਸਰ ਹੈ ਕਰਤਾ ਜੋਊ ਹੈ ਤਨ ਪੈ ਧਰੀਯਾ ਪਟ ਪੀਲੇ॥ ਜਾਹਿ ਛਲਯੋ ਬਲਿਰਾਜ ਬਲੀ ਜਿਨ ਸਤ੍ਰੁ ਹਨੇ ਕਰ ਕੋਪ ਹਠੀਲੇ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਧਰਨੀ ਜੁ ਧਰੇ ਪਟਪੀਤਨ ਪੈ ਸੁਰੰਗੀਲੇ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਨੀਸਰ ਲਾਗ ਗਿਰੈ ਇਹ ਤਿਉ ਹਰਿ ਦੇਖਤ ਨੈਨ ਰਸੀਲੇ ॥ ੬੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਕੋ ਕਰਕੈ ਤਨ ਮੈ॥ ਸਯਾਮ ਹੀ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਕੈ ਚਿਤ ਕੈ ਨਹਿ ਬੰਧਨ ਔ ਧਨ ਮੈ ॥ ਧਰ ਰੰਗਨਿ ਬਸਤ੍ਰ ਸਭੈ ਤਹਿ ਡੋਲਤ ਯੋਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਮਨ ਮੈ॥ ਜੋਊ ਫੂਲ ਮੁਖੀ ਤਹ ਫੂਲ ਕੈ ਖੇਲਤ ਫੂਲਸੀ ਹੋਇ ਗਈ ਬਨਮੈ॥ ੬੦੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਸਭ ਖੇਲਤ ਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਧਾਰ ਸਬੈ ਮਨ ਮੈਂ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਚਿਤਬੇ ਕੀ ਰਹੀ ਸੁਧ ਏਕ ਨ ਔਰ ਰਹੀ ਨ ਕਛੂ ਤਨ ਮੈਂ॥ ਨਹੀ ਭੂਤਲੁ ਮੈਂ ਅਰੁ ਮਾਤਲੁ ਮੈਂ ਇਨ ਸੋ ਨਹਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਗਨ ਮੈਂ॥ ਸੋਊ ਰੀਝ ਸੋ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਫੁਨ ਡੋਲਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਗਨ ਮੈਂ॥ ੬੦੯॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਹਸਿ ਕੈ ਭਗਵਾਨ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਪਿਖ ਰੂਪ ਨਵੀਨੋ॥ ਅੰਜਨ ਆਡ ਧਰੇ ਪੁਨ ਬੇਸਰ ਭਾਵ ਸਭੈ ਜਿਨ ਭਾਵ ਨ ਕੀਨੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੇਂਧਰ ਕੋ ਜਿਨ ਲੈ ਕਰਿ ਭਾਲ ਬਿਖੈ ਬਿੰਦੂਆ ਇਕ ਦੀਨੋ॥ ਨੈਨ ਨਚਾਇ ਮਨੋ ਸੁਖ ਪਾਇ ਚਿਤੈ ਜਦੁਰਾਇ ਤਬੈ ਹਸਿ ਦੀਨੋ॥ ੬੧੦॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਬੀਨਸੀ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਗਾਵਤ ਹੈ ਸੁਨਬੇ ਕਹੁ ਸੁੰਦਰ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕਾਰੇ॥ ਆਨਨ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਸਸਿ ਸੋ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਕੰਜਨ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਭਾਰੇ॥ ਝਾਝਨ ਤਾਕੀ ਉਠੀ ਧਰ ਪੈ ਧੁਨਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰੇ॥ ਢੋਲਕ ਸੰਗ ਤੰਬੂਰਨ ਹੋਇ ਉਠੇ ਤਹੱਬਾਜ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਨਗਾਰੇ॥ ੬੧੧॥ ਖੇਲਤ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੰਗ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕਾਰੇ ॥ ਛਾਜਤ ਜਾਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰਪ੍ਰਭਾ ਸਮ ਰਾਜਤ ਕੰਜਨ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਭਾਰੇ ॥ ਜਾ ਪਿਖਿ ਕੰਦ੍ਰਪ ਰੀ ਝਰਹੈ ਪਿਖਿ ਏ ਜਿਹ ਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਆਦਿਕ ਹਾਰੇ ॥ ਕੇਹਰਿ ਕੋ ਕਿਲਕੇ ਸਭ ਭਾਵ ਕਿਧੋਇਨਪੈ ਗਨ ਊਪਰ ਵਾਰੇ॥ ੬੧੨॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ

---

੧. ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬਹੁੜੇ ਕੁਛ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਆਖ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ।

ਦੀਯੋ ਜਿਨ ਹੂੰ ਬਰ ਰਾਵਨ ਸੋ ਰਿਪੁ ਸਾਧੋ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੋਊ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਜ ਜਹਾ ਜਨ ਕੇ ਤਜ ਬਾਧੋ ॥ਜਾਹਿ ਨਿਕਾਸ ਲਯੋ ਮੁਰ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁ [1]ਮਾਪ ਲੀਯੋ ਬਲ ਕੋ ਤਨ ਆਧੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਅਤਹੀ ਰਸਕੈ ਸੋਊ ਖੇਲਤ ਮਾਧੋ ॥ ੬੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਮੁਰ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਿਪ ਪੈ ਕੂਪਕੈ ਅਤ ਹੀ ਡਰ ਈਯਾ ਫੁਨ ਭੀਰਨਿ ॥ ਜੋ ਗਜ ਸੰਕਟ ਕੇ ਕਟੀਯਾ ਹਰਿਤਾ ਜੋਊ ਸਾਧਨ ਕੇ ਦੁਖ ਪੀਰਨਿ ॥ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਜਮੁਨਾ ਤਟ ਪੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰੇ ਯਾ ਤ੍ਰੀਯ ਚੀਰਨਿ॥ ਤਾ ਕਰ ਕੈ ਰਸ ਕੇ ਚਸਕੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਗਨ ਬੀਚ ਅਹੀਰਨਿ ॥ ੬੧੪ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਬਾਚ ਗੁਵਾਰਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੇਲ ਕਰੋ ਹਮ ਸੰਗ ਕਹਿਓ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨ ਆਨੋ ॥ ਝੂਠ ਕਹਿਯੋ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁ ਰੀ ਕਹਿਯੋ ਹਮਰੋ ਤੁਮ ਸਾਚ ਪਛਾਨੋ ॥ ਗੁਆਰਨੀ ਯਾ ਹਰਿ ਕੀ ਸੁਨ ਬਾਤ ਗਈ ਤਜ ਲਾਜ ਕਬੈ ਜਸ ਠਾਨੋ ॥ ਰਾਤ ਬਿਖੈ ਤਜ ਝੀਲਹਿ ਕੋ ਨਭ ਬੀਚ ਚਲਿਯੋ ਜਿਮ ਜਾਤ ਟਨਾਨੋ ॥ ੬੧੫॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਕੇ ਹਿਤ ਗਾਵਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਸੁ ਕਿਧੋਗਨ ਮੈ ॥ ਇਮ ਨਾਚਤ ਹੈ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਬਿਜਲੀ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਘਨੇ ਘਨ ਮੈ॥ਕਵਿ ਨੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਗਾਇਬ ਕੀ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਕਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ॥ ਰੁਤ ਚੇਤ ਕੀ ਮੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਕੁਹਕੈ ਮਨੋ ਕੋਕਿਲਕਾ ਬਨ ਮੈ ॥ ੬੧੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਕੌ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਰੰਗ ਭਰੀ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸਜ ਸਾਜ ਸਭੈ ਤਨ ਮੈ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰਕੈ ਹਿਤ ਕਾਨ੍ਹਰ ਸੋ ਕਰਕੈ ਨਹੀ ਬੰਧਨ ਔ ਧਨ ਮੈ ॥ ਫੁਨ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕੇ ਯੌ ਮਨ ਮੈ ॥ ਮਨੋ ਸਾਵਨ ਮਾਸ ਕੇ ਮੱਧ ਬਿਖੈ ਚਮਕੈ ਜਿਮ ਬਿੱਜੁਲਤਾ ਘਨ ਮੈ ॥ ੬੧੭ ॥ ਸਯਾਮ ਸੋ ਸੁੰਦਰ ਖੇਲਤ ਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰੰਗ ਰਾਚੀ ॥ ਰੂਪ ਸਚੀ[2] ਅਰੁ ਪੈ ਰਤ[3] ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋ ਖੇਲਤ ਸਾਚੀ ॥ ਰਾਸ ਕੀ ਖੇਲ ਤਟੈ ਜਮਨਾ ਰਜਨੀ ਅਰੁ ਦਯੋਸ ਬਿੱਧਰਕ[4] ਮਾਚੀ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਅਰੁ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤਜ ਲਾਜਹਿ ਨਾਚੀ ॥ ੬੧੮ ॥ ਰਾਸ ਕੀ ਖੇਲ ਸੁ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਅਤਿ ਹੀ ਤਹ ਸੁੰਦਰ ਭਾਂਤਿ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ਲੋਚਨ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਤੁਲ ਨ ਰੂਪ ਸਚੀ ਹੈ ॥ ਕੰਚਨ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਤਨ ਹੈ ਮੁਖ ਹੈ ਸਸਿ ਸੋ ਤਹ ਰਾਧਿ ਗਚੀ ਹੈ ॥ ਮਾਨੋ ਕਰੀ ਕਰ ਲੈ ਕਰਤਾ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਜੋਊ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਹੈ ॥ ੬੧੯ ॥ ਆਈ ਹੈ ਖੇਲਨ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਸਜਕੈ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਨ ਸੁੰਦਰ ਬਾਨੇ ॥ ਪੀਤ ਰੰਗੇ ਇਕ ਰੰਗ ਕਸੁੰਭ ਕੇ ਏਕ ਹਰੇ ਇਕ ਕੇਸਰ ਸਾਨੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੇ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾ ਕਬਿ ਨੈ ਅਪਨੇ ਮਨਮੈ ਪਹਿਚਾਨੇ ॥ ਨਾਚਤ ਭੂਮਗਿਰੀ ਧਰਨੀ ਹਰਿ ਦੇਖ ਰਹੀ ਨਹੀ ਨੈਨ ਅਘਾਨੇ ॥ ੬੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਿਨਕੋ ਇਤਨੋ ਹਿਤ ਦੇਖਤ ਹੀ ਅਤ ਆਨੰਦ ਸੋ ਭਗਵਾਨ ਹਸੇ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢੀ ਅਤਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੋ ਅਤ ਹੀ ਰਸ ਕੈ ਫੁਨ ਬੀਚ ਫਸੇ ਹੈ ॥ ਜਾ ਤਨ ਦੇਖਤ ਪੁੰਨਿ ਬਢੈ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸਭ ਪਾਪ ਨਸੈਹੈ ॥ ਜਿਉ ਸਸਿ ਅਗ੍ਰ ਲਸੈ ਚਪਲਾ ਹਰਿ ਦਾਰਮ ਸੇਤਿਮਦਾਂਤ ਲਸੇ ਹੈ ॥ ੬੨੧॥ ਸੰਗ ਗੋਪਿਨ

---

੧. ਮਿਣ ਲਿਆ । ੨. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ । ੩. ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ । ੪. ਬੇਧੜਕ ।

ਬਾਤ ਕਹੀ ਰਸ ਕੀ ਜੋਊ ਕਾਨ੍ਹਰ ਹੈ ਸਭ ਦੈਤ ਮਰੱਯਾ ॥ ਸਾਧਨ ਕੋ ਜੋਊ ਹੈ ਬਰਤਾ ਔ ਅਸਾਧਨ ਕੋ ਜੋਊ ਨਾਸ ਕਰੱਯਾ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਸੋਊ ਖੇਲਤ ਹੈ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਜੋ ਮੁਸਲੀਧਰ ਭੱਯਾ ॥ ਨੈਨਨ ਕੇ ਕਰਕੇ ਸੁ ਕਟਾਛ ਚੁਰਾਇ ਮਨੋ ਮਤਿ ਗੋਪਿਨ ਲੱਯਾ ॥ ੬੨੨ ॥ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਈ ॥ ਜੈਤਸਿਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੀ ਭਲੀ ਧੁਨ ਰਾਮਕਲੀ ਹੂੰਕੀ ਤਾਨ ਬਸਾਈ ॥ ਸਥਾਵਰ ਤੇ ਸੁਨਕੈ ਸੁਰ ਜੀ ਜੜ ਜੰਗਮ ਤੇ ਸੁਰ ਜਾ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਬੰਸੁਰੀ ਕਾਨ੍ਹ ਬਜਾਈ ॥ ੬੨੩ ॥ ਦੀਪਕ ਔ ਨਟ ਨਾਇਕ ਰਾਗ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਗਉਰੀ ਕੀ ਤਾਨ ਬਸਾਈ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਰਾਮ ਕਲੀ ਸੁਰ ਜੈਤਸਿਰੀ ਸੁਭ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕੇ ਸਭੈ ਜਨ ਰੀਝ ਰਹਯੋ ਸੁਨਕੈ ਸੁਰ ਰਾਈ ॥ ਤੀਰ ਨਦੀ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਮੁਰਲੀ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਸ੍ਯਾਮ ਬਜਾਈ ॥ ੬੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾਤਨ ਕੀ ਤਿਹ ਭਾਮਨੇ ਕੰਚਨ ਸੀਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਲੈ ਕਰਮੈ ਕਰਤਾ ਸੁ ਅਨੂਪ ਸੀ ਮੂਰਤਯਾ ਕੀ ਕਸੀ ਹੈ ॥ ਚਾਂਦਨੀ ਮੈ ਗਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਗੋਪਿਨ ਤੇ ਸੁਹਛੀ ਹੈ ॥ ਬਾਤ ਜੁ ਥੀ ਮਨ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੋਊ ਪੈ ਲਖ ਲੀਹੈ ॥ ੬੨੫ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਾਧਕਾ ਤਨ ਨਿਰਖ ਕਹੀ ਬਿਹਸਿ ਕੈ ਬਾਤ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਅਰੁ ਫੁਨ ਮੈਨ ਕੇ ਤੋ ਮੈ ਸਭ ਹੈ ਗਾਤ ॥ ੬੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਗ ਕੋ ਭਾਲ ਹਰਯੋ ਸੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਛੀਨ ਲਈ ਮੁਖ ਜੋਤ ਸਸੀਹੈ ॥ ਨੈਨ ਮਨੋ ਸਰਤੀਛਨ ਹੈ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮਨੋ ਜਾਨ ਕਮਾਨ ਕਸੀ ਹੈ ॥ ਕੋਕਿਲ ਬੈਨ ਕਪੋਤ ਸੋ ਕੰਠ ਕਹੀ ਹਮਰੇ ਮਨ ਜੋਊ ਬਸੀ ਹੈ ॥ ਏਤੇ ਪੈ ਚੋਰ ਲਯੋ ਹਮਰੋ ਚਿਤ ਭਾਮਨ ਦਾਮਨ ਭਾਂਤ ਲਸੀ ਹੈ ॥ ੬੨੭ ॥ ਕਾਨਰ ਲੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਗੀਤ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੁੰਦਰ ਗਾਵੈ ॥ ਸਾਰੰਗ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰ ਬਿਭਾਸ ਬਿਲਾਵਲ ਭੀਤਰ ਤਾਨ ਬਸਾਵੈ ॥ ਜੋ ਜੜ ਸੌਨਨ ਮੈ ਸੁਨਕੈ ਧੁਨ ਤ੍ਯਾਗ ਕੈ ਧਾਮ ਤਹਾ ਕਹੁ ਧਾਵੈ ॥ ਜੋ ਖਗ ਜਾਤ ਉਡੇ ਨਭਿ ਮੈ ਸੁਨ ਠਾਢ ਰਹੈ ਧੁਨ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ੬੨੮ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੰਗ ਭਲੇ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਖੇਲਤ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਚਤ ਐਸੇ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਨ ਕਛੂ [1]ਜਰਰਾ ਮਨ ਧਾਰ ਕੈ ਭੈਸੇ ॥ ਗਾਵਤ ਸਾਰੰਗ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਰੁ ਚੈਸੇ ॥ ਸਾਵਨ ਕੀ ਰੁਤ ਮੈ ਮਨੋ ਨਾਚਤ ਮੋਰਨਿ ਮੈ ਮੁਰਵਾਨਰ ਜੈਸੇ ॥ ੬੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਚਤ ਹੈ ਸੋਊ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਸਿ ਸੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਆਨਨ ॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਰਜਨੀ ਸਿਤ ਮੈ ਜਹ ਰਾਜਤ ਥੋ ਜਮੁਨਾ ਜੁਤ ਕਾਨਨ ॥ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਬ੍ਰਿਖ ਕੀ ਜਹ ਥੀ ਸੁ ਹੁਤੀ ਜਹ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਅਭਿਮਾਨਨ ॥ ਛਾਜਤ ਤਾ ਮਹਿ ਯੌ ਹਰਿ ਜੂ ਜਿਉ ਬਿਰਾਜਤ ਬੀਚ ਪੰਨਾ ਨਗ ਖਾਨਨ[2] ॥ ੬੩੦ ॥ ਸੁ ਸੰਗੀਤ ਨਚੈ ਹਰਿ ਜੂ ਤਿਹ ਠਉਰ ਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਰਸ ਕੇ ਸੰਗ ਭੀਨੋ ॥ ਖੋਰ ਦਏ ਫੁਨ ਕੇਸਰ ਕੀ ਧੁਤੀਯਾ ਕਸਿਕੈ ਪਟ ਓਢ ਨਵੀਨੋ ॥ ਰਾਧਕਾ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਮੁਖ ਚੰਦ ਲਹੇ ਜਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਥੀ ਸੰਗ ਤੀਨੋ ॥ ਕਾਨ ਨਚਾਇਕੈ ਨੈਨਨ ਕੋ

---

੧. ਥੋੜਾ ਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨. ਪੰਨਾ ਨਗਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਵਿਚ।

ਸਭ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਮਨੂਆ ਹਰਿ ਲੀਨੋ ॥ ੬੩੧ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁਨ ਹੀ ਘ੍ਰਿਤ ¹ਚੀਹੈ ॥ ਜਾ ਸਮ ਹੈ ਨਹੀ ਕਾਮ ਕੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਨਹੀ ਜਿਸ ਕੀ ਸਮ ਤੁਲਿ ਸਚੀ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਲੈ ਸਸਿ ਕੋ ਸਭ ਸਾਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਤਾਰ ਇਹੀ ਮੈ ਗਚੀ ਹੈ॥ਨੰਦ ਕੇ ਲਾਲ ਬਿਲਾਸਨ ਕੋ ਇਹ ਮੂਰਤ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ੬੩੨ ॥ ਰਾਧਿਕਾ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਮੁਖ ਚੰਦ ਸੁ ਖੇਲਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਖੇਲ ਸਬੈ ॥ ਮਿਲਿ ਸੁੰਦਰ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸਬੈ ਸੁ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਕਰਤਾਲ ਤਬੈ॥ ਪਿਖਵੈ ਇਹ ਕੋ ਸੋਊ ਮੋਹਰ ਹੈ ਸਭ ਦੇਖਤ ਹੈ ਸੁਰ ਯਾਹਿ ਛਬੈ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਰਲੀਧਰ ਮੈਨਕੀ ਮੂਰਤ ਗੋਪਿਨ ਮੱਧਿ ਫਬੈ ॥ ੬੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਹਕੀ ਸਮ ਤੁੱਲਿ ਨ ਹੈ ਕਮਲਾ ਦੁਤਿ ਜਾ ਪਿਖਕੈ ਕਟ ਕੇਹਰਲਾਜੈ ॥ ਕੰਚਨ ਦੇਖਿ ਲਜੈ ਤਨ ਕੋ ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨ ਕੋ ਦੁਖੁ ਭਾਜੈ॥ਜਾ ਸਮਰੂਪਨਕੋਊਤ੍ਰੀਯਾ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਰਤਿ ਕੀ ਸਮ ਗਾਜੈ ॥ ਜਿਉ ਘਨ ਬੀਚ ਲਸੈ ਚਪਲਾ ਇਹ ਤਿਉ ਘਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੬੩੪॥ ਖੇਲਤ ਹੈ ਸੰਗ ਤ੍ਰੀਯਨ ਕੇ ਸਜ ਸਾਜ ਸਭੈ ਅਰੁ ਮੋਤਿਨ ਮਾਲਾ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕੈ ਖੇਲਤ ਹੈ ਤਿਹ ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਜੋਊ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਵਾਲਾ ॥ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਜਹ ਠਾਢੀ ਹੁਤੀ ਜਹ ਠਾਢੀ ਹੁਤੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਕੀ ਬਾਲਾ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਕੋ ਮਹਾ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬੀਚ ਕਰਿਯੋ ਉਜਿਆਲਾ ॥ ੬੩੫ ॥ ਕਾਨ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਕੈ ਸੁੰਦਰ ਮੋਹਿ ਰਹੀਂ ਤ੍ਰੀਯਾ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ॥ ਤਬ ਗਾਇ ਉਠੀ ਕਰ ਤਾਲ ਬਜਾਇ ਹੁਤੀ ਜੁ ਕਿਧੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਸੁਖੀ ॥ ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਨਾਚਤ ਭੀ ਕਰ ਆਨੰਦ ਨਾ ਮਨ ਬੀਚ ਝੁਖੀ ॥ ਸਭ ਲਾਲਚ ਤ੍ਯਾਗ ਦਏ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਇਕ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਪ੍ਯਾਰ ਕੀ ਹੈਂ ਸੁ ਭੁਖੀ ॥ ੬੩੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਨੈ ਅਤਿ ਰੀਝਕੈ ਮੁਰਲੀ ਉਠਯੋ ਬਜਾਇ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਸਭ ਗੋਪੀਯਾ ਮਹਾ ਪ੍ਰਮੁਦ ਮਨ ਪਾਇ ॥ ੬੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਸਭ ਭਾਮਨਿ ਜਉ ਮੁਰਲੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਜਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਬਨ ਕੇ ਖਗ ਔ ਮ੍ਰਿਗ ਰੀਝ ਰਹੈ ਧੁਨਿ ਜਾ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ਚਿੱਤ੍ਰ ਕੀ ਹੋਇ ਗਈ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਸਭ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਓਰ ਰਹੀ ਲਿਵਲਾਈ ॥ ਨੀਰ ਬਹੈ ਨਹੀ ਕਾਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੁਨਕੇ ਤਹਿ ਪੌਨ ਰਹਿਯੋ ਉਰਝਾਈ ॥ ੬੩੮ ॥ ਪੌਨ ਰਹਿਓ ਉਰਝਾਇ ਘਰੀ ਇਕ ਨੀਰ ਨਦੀ ਕੋ ਚਲੈ ਸੁ ਕਛੂ ਨਾ ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨਿ ਆਈ ਹੁਤੀ ਧਰ ਬਾਸਨ ਅੰਗ ਬਿਖੈ ਅਰੁ ਝੂਨਾ ॥ ਸੋ ਸੁਨਕੇ ਧੁਨ ਬਾਸੁਰੀ ਕੀ ਤਨ ਬੀਚ ਰਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਧ ਹੂ ਨਾ ॥ ਤਾਂ ਸੁਧਗੀ ਸੁਰ ਕੇ ਸੁਨ ਹੀ ਰਹਗੀ ਇਹ ਮਾਨਹੁ ਚਿਤ੍ਰ ਨਮੂਨਾ ॥ ੬੩੯ ॥ ਰੀਝ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਹਰਿ ਪੈ ਮਨ ਮੈ ਕਰ ਸੰਕ ਕਛੂ ਨਾ ॥ ਜਾਕੀ ਸੁਨੈ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੇ ਕਰਕੇ ਖਗ ਆਵਤ ਹੈ ਬਨ ਸੂਨਾ ॥ ਸੋ ਸੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੀਝ ਰਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੰਕ ਕਰੀ ਕਛਹੂ ਨਾ ॥ ਨੈਨ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਪਿਖਕੇ ਜਿਮ ਘੰਟਕ ਹੇਰ ਬਜੇ ਮਿਲ ਮੂਨਾ ॥ ੬੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਰ ਬਾਸੁਰੀ ਕੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਖ ਕਾਨਰ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਰਸੀ ਹੈ ॥ ਸੋਰਠ ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਬਿਭਾਸ ਬਿਲਾਵਲ ਹੂ ਕੀ ਸੁ ਤਾਨ ਬਸੀ ਹੈ ॥

---

੧. ਬਾਹਮਣੀ ਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਕੰਚਨ ਸੋ ਜਿਹ ਕੋ ਤਨ ਹੈ ਜਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮ ਸੋਭ ਸਸੀ ਹੈ ॥ ਤਾਕੇ ਬਜਾਇਬੇ ਕੌ ਸੁਨਕੇ ਮਤਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੀ ਤਿਹ ਬੀਚ ਫਸੀ ਹੈ ॥ ੬੪੧ ॥ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰ ਬਿਭਾਸ ਬਿਲਾਵਲ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਧੁਨਿ ਤਾ ਮੈ ਬਸਾਈ ॥ ਸੋਰਠ ਸੁਧ ਮਲਾਰ ਕਿਧੋ ਸੁਰ ਮਾਲਸਿਰੀ ਕੀ ਮਹਾਂ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹੈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਰ ਐ ਨਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੀਝ ਰਹੀ ਸੁਨ ਧਾਈ ॥ ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਸੁਰ ਚੇਟਕ ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਮਨੋ ਧਰ ਫਾਸ ਚਲਾਈ ॥ ੬੪੨ ॥ ਆਨਨ ਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੰਧ ਧਰੇ ਜੋਊ ਹੈ ਪਟ ਪੀਲੋ ॥ ਜਾਹਿ ਮਰਿਯੋ ਅਘ ਨਾਮ ਵਡੋ ਰਿਪ ਤਾਤ ਰਖਿਯੋ ਅਹਿ ਤੇ ਜਿਨ ਲੀਲੋ ॥ ਅਸਾਧਨ ਕੇ ਸਿਰ ਜੋ ਕਟੱਯਾ ਅਰੁ ਸਾਧਨ ਕੋ ਹਰਤਾ ਜੋਊ ਹੀਲੋ ॥ ਚੋਰ ਲਯੋ ਸੁਰ ਸੋ ਮਨ ਤਾ ਸਬ ਜਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸਾਥ ਰਸੀਲੋ ॥ ੬੪੩ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ ਦਯੋ ਅਰੁ ਰਾਵਨ ਜਾਹਿ ਮਰਿਯੋ ਕਰ ਕ੍ਰੋਹੈ ॥ ਚਕ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਧੋ ਜਿਨਹੂੰ ਸਿਸਪਾਲ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਿਯੋ ਕਰ ਛੋਹੈ ॥ ਮੈਨ ਸੁ ਐ ਸੀਯ ਕੋ ਭਰਤਾ ਜਿਹ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਸਮ ਤੁਲਿ ਨ ਕੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਕਰ ਲੇ ਅਪਨੇ ਮੁਰਲੀ ਅਬ ਸੁੰਦਰ ਗੋਪਨ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥ ੬੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਧਿਕਾ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਮੁਖ ਚੰਦ ਸੁ ਖੇਲਤ ਹੈ ਮਿਲ ਖੇਲ ਸਬੈ ॥ ਮਿਲ ਸੁੰਦਰ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਭਲੇ ਸੁ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਕਰ ਤਾਲ ਸਬੈ ॥ ਫੁਨ ਤਯਾਗ ਸਭੇ ਸੁਰ ਮੰਡਲ ਕੋ ਸਭ ਕੌਤਕ ਦੇਖਤ ਦੇਵ ਸਬੈ ॥ ਅਬ ਰਾਕਸ ਮਾਰਨ ਕੀ ਸੁ ਕਥਾ ਕਛੁ ਥੋਰੀ ਅਹੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਅਬੈ ॥ ੬੪੫ ॥ ਨਾਚਤ ਥੀ ਜਿਹ ਗਵਾਰਨੀਯਾਂ ਜਹ ਫੂਲ ਖਿਰੇ ਅਰੁ ਭੌਰ ਗੁੰਜਾਰੈ ॥ ਤੀਰ ਬਹੈ ਜਮੁਨਾ ਜਹ ਸੁੰਦਰ ਕਾਨਹਲੀ ਮਿਲ ਗੀਤ ਉਚਾਰੈ ॥ ਖੇਲ ਕਰੈ ਅਤ ਹੀ ਹਿਤ ਸੋ ਨ ਕਛੂ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੰਕਹਿ ਧਾਰੈ ॥ ਰੀਝ ਕਬਿੱਤ ਪੜੈ ਰਸ ਕੇ ਬਹਸੈ ਦੋਊ ਆਪਸ ਮੈ ਨਹੀ ਹਾਰੈ ॥ ੬੪੬ ॥ ਅਥ ਜਖਛ ਗੋਪਿਨ ਕੋ ਨਭ ਕੋ ਲੇ ਉਡਾ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਭੋ ਇਕ ਜੱਖ ਵਡੋ ਇਹ ਰਾਸ ਕੇ ਕੌਤਕ ਤਾਹਿ ਬਿਲੋਕਿਯੋ ॥ ਗਵਾਰਨਿ ਦੇਖਕੈ ਮੈਨ ਬਢਿਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਤਨ ਮੇ ਨਹੀ ਰੰਚਕ ਰੋਕਿਯੋ ॥ ਗਵਾਰਨਿ ਲੈ ਸੁ ਚਲਿਯੋ ਨਭਿ ਕੋ ਕਿਨਹੂੰ ਤਿਹ ਭੀਤਰ ਤੇ ਨਹੀ ਟੋਕਿਯੋ ॥ ਜਿਉ ਮਧ ਭੀਤਰ ਲੇ ਮੁਸਲੀ ਹਰ ਕੇਹਰ ਹ੍ਵੈ ਮ੍ਰਿਗ ਸੋ ਰਿਪ ਰੋਕਿਯੋ ॥ ੬੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੱਖ ਕੇ ਸੰਗ ਕਿਧੋ ਮੁਸਲੀ ਹਰਿ ਜੁੱਧ ਕਰਿਯੋ ਅਤਿ ਕੋਪੁ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਲੇ ਤਰ ਬੀਰ ਦੋਊ ਕਰ ਭੀਤਰ ਭੀਮ ਭਏ ਅਤਿ ਹੀ ਬਲ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ਦੈਤ ਪਛਾਰ ਲਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਵੈ ਜਸੁ ਤਾ ਛਬਿ ਐਸ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਢੋਕੇ ਛੁਟੈ ਮਹਾਂ ਛੁਧਵਾਨ ਕਿਧੋ ਚਕਵਾ ਉਠ ਬਾਜਹਿ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ੬੪੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਗੋਪਿਨ ਛੁਰਾਇਬੇ ਜਖਛ ਬਧਹ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰਕੇ ਤਾਹਿ ਕਿਧੋ ਮੁਸਲੀ ਹਰਿ ਬੰਸੀ ਬਜਾਇ ਨ ਕੈ ਕਛੁ ਸੰਕਾ ॥ ਰਾਵਨ ਖੇਤ ਮਰਿਯੋ ਕੁਪਕੈ ਜਿਨ ਰੀਝ ਭਭੀਛਨ ਦੀਨ ਸੁ ਲੰਕਾ ॥ ਜਾਕੋ ਲਖਿਯੋ ਕੁਬਜਾ ਬਲ ਬਾਹਨ ਜਾਕੋ ਲਖਿਯੋ ਮੁਰ ਦੈਤਿ ਅਤੰਕਾ ॥ ਰੀਝ ਬਜਾਇ ਉਠਿਯੋ ਮੁਰਲੀ ਸੋਈ ਜੀਤ ਦੀਯੋ ਜਸ ਕੋ ਮਨੋ ਡੰਕਾ ॥ ੬੪੯ ॥

ਰੁਖਨ ਤੇ ਰਸ ਚੂਵਨ ਲਾਗ ਝਰੇ ਝਰਨਾ ਗਿਰ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਘਾਸ ਚੁਗੈ ਨ ਮ੍ਰਿਗਾ ਬਨ ਕੇ ਖਗ ਰੀਝ ਰਹੇ ਧੁਨਿ ਜਾ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਰਿਝਕੈ ਜਿਹ ਤਾਨ ਬਸਾਈ ॥ ਦੇਵ ਸਭੈ ਮਿਲ ਦੇਖਤ ਕੌਤਕ ਜਉ ਮੁਰਲੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਜਾਈ ॥ ੬੫੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਠਾਢ ਰਹੀ ਜਮੁਨਾ ਸੁਨਿਕੈ ਧੁਨਿ ਰਾਗ ਭਲੈ ਸੁਨਬੇ ਕੋ ਚਹੇ ਹੈਂ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹੇ ਬਨ ਕੇ ਗਜ ਔ ਇਕਠੇ ਮਿਲ ਆਵਤ[1] ਸਿੰਘ ਸਹੇ ਹੈਂ ॥ ਆਵਤ ਹੈ ਸੁਰਮੰਡਲ ਕੇ ਸੁਰ ਤਯਾਗ ਸਭੈ ਸੁਰ ਧਯਾਨ ਫਹੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿਕੈ ਬਨ ਕੇ ਖਗਵਾ ਤਰ ਊਪਰ ਪੰਖ ਪਸਾਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ॥ ੬੫੧ ॥ ਜੋਊ ਗਵਾਰਨ ਖੇਲਤ ਹੈ ਹਰਿ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਕੇ ਨ ਕਛੂ ਧਨ ਮੈ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਪੈ ਜਿਹ ਬੀਜਲਸੈ ਫੁਨ ਕੰਚਨ ਕੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਤਨ ਮੈ ॥ ਜੋਊ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਕਟਿ ਕੇਹਰ ਸੀ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਗਨ ਮੈ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਮੁਰਲੀ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਅਤਿ ਰੀਝ ਗਿਰੀ ਸੁ ਮਨੋ ਬਨ ਮੈ ॥ ੬੫੨ ॥ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੈ ਸੁ ਚਲੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਫੁਨ ਗਾਵਤ ਗੀਤਹਲੀ ਹਰਿ ਆਛੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬੀਚ ਅਖਾਰੇ ਕਿਧੌ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਨਟੂਆ ਜਨ ਕਾਛੇ ॥ ਰਾਜਤ ਹੈ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਕੇ ਨੈਨ ਯੌ ਮਾਨੋ ਫਰੇ ਇਹ ਮੈਨ ਕੇ ਸਾਛੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਰਤਿ ਕੈ ਪਤਿ ਤੇ ਅਤਿ ਮਾਨ ਸੁ ਡਾਰਤ ਮੈਨਹਿ ਪਾਛੇ ॥ ੬੫੩ ॥ ਬੀਚ ਮਨੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਤਬੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸੁ ਚਲੈ ਰਿਪ ਕੋ ਹਨ ਦੋਊ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਸਮ ਜਾਂ ਮੁਖ ਉੱਪਮਾ ਜਾ ਸਮ ਉਪਮਾ ਹੈ ਨਹਿ ਕੋਊ ॥ ਦੇਖਤ ਰੀਝਿ ਰਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਰਿਪ ਰੀਝਤ ਸੇ ਇਨ ਦੇਖਤ ਜੋਊ ॥ ਮਾਨਹੁ ਲਛਮਨ ਰਾਮ ਵਡੇ ਭਟ ਮਾਰ ਚਲੇ ਰਿਪ ਕੋ ਘਰ ਓਊ ॥ ੬੫੪ ॥ ਅਬ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲਬੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਇਮ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਅਬ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲ ਮਚੱਯੈ ॥ ਨਾਚਤ ਖੇਲਤ ਭਾਂਤ ਭਲੀ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਯੌ ਸੁੰਦਰ ਗੀਤ ਬਸੱਯੈ ॥ ਜਾਕੈ ਕੀਏ ਮਨ ਹੋਤ ਖੁਸੀ ਸੁਨੀਯੈ ਉਠਕੈ ਸੋਊ ਕਾਰਜ ਕੱਯੈ ॥ ਤੀਰ ਨਦੀ ਹਮਰੀ ਸਿਖ ਲੈ ਸੁਖ ਆਪਨ ਦੈ ਹਮਹੂੰ ਸੁਖ ਦੱਯੈ ॥ ੬੫੫ ॥ ਕਾਨ ਕੇ ਆਇਸ ਮਾਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬ੍ਰਿਜ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥ ਗਾਇ ਉਠੀ ਸੋਊ ਗੀਤ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਜੋ ਹਰਿ ਕਾਮਨ ਭੀਤਰ ਭਾਯੋ ॥ ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਔ ਸੁਧ ਮਲਾਰ ਬਿਖੈ ਸੋਊ ਭਾਖਿ ਖਿਆਲ ਬਸਾਯੋ ॥ ਰੀਝ ਰਹਿਯੋ ਪੁਰ ਮੰਡਲ ਔ ਸੁਰਮੰਡਲ ਪੈ ਜਿਨਹੂੰ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ੬੫੬ ॥ ਕਾਨ ਕਹਿਯੋ ਸਿਰ ਪੈ ਧਰਕੈ ਮਿਲ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਸੁਭ ਭਾਤ ਗਈ ਹੈ ॥ ਕੰਜ ਮੁਖੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੇ ਸਭ ਰੂਪ ਵਿਖੈ ਮਨੋ ਮੈਨ ਮਈ ਹੈ ॥ ਖੇਲ ਬਿਖੈ ਰਸ ਕੀ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸਭ ਸਯਾਮ ਕੇ ਆਗੇ ਹ੍ਵੈ ਐਸੇ ਧਈ ਹੈ ॥ ਯੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਗਜ ਗਾਮਨ ਕਾਮਨ ਰੂਪ ਭਈ ਹੈ ॥ ੬੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਛੁਹਿਯੋ ਚਹੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਸੋਊ ਭਾਗ ਚਲੈ ਨਹੀ ਦੇਤ ਛੁਆਈ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਕੋ ਰਤਿ ਕੇਲ ਸਮੈ ਨਹੀ ਦੇਤ ਮਿਲਾਈ ॥ ਕੁੰਜਨ ਭੀਤਰ ਤੀਰ ਨਦੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਫਿਰਹੈ ਤਹ ਧਾਈ ॥ ਠੌਰ ਤਹਾ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਸਯਾਮ ਜੂ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ੬੫੮ ॥ ਰਾਤ ਕਰੀ ਛਠ ਮਾਸਨ

---

੧. ਦੇਖੋ ਨਾਟਕ ਪੰਚ ਬਟੀ ਅਗਸਤ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ।

ਕੀ ਅਤਿ ਉਜਲ ਪੈ ਸੋਊ ਅਰਧ ਅੰਧੇਰੀ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਸਭੈ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਘੇਰੀ ॥ ਨੈਨ ਕੀ ਕੋਰ ਕਟਾਛਨ ਪੇਖਤ ਝੂਮ ਗਿਰੀ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਗਈ ਚੇਰੀ ॥ ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਜੀਯ ਮੈ ਸਰ ਸੋ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਜਿਮ ਘਾਵਤ ਹੇਰੀ ॥ ੬੫੯ ॥ ਫੇਰ ਉਠੈ ਉਠਤੇ ਹੀ ਭਗੇ ਜਦੁਰਾਇ ਕੋ ਗ੍ਵਾਰਨ ਦੇਤ ਮਿਲਾਈ ॥ ਪਾਛੈ ਪਰੈ ਤਿਨਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਚੜਕੈ ਰਸ ਕੇਹਰਿ ਊਪਰ ਧਾਈ॥ ਰਾਧੇ ਕੋ ਨੈਨਨ ਕੇ ਸਰ ਸਗ ਬਧੈ ਮਨੋ ਭੌਹ ਕਮਾਨ ਚਢਾਇ ॥ ਝੂਮਿ ਗਿਰੇ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਮਨੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਈ ॥ ੬੬੦ ॥ ਸੁਧ ਲੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਅੱਗ੍ਰਜ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਉਠ ਭਾਗੈ ॥ ਰਸ ਸੋ ਜਦੁਰਾਇ ਮਹਾ ਰਸੀਆ ਤਬ ਹੀ ਤਿਹ ਕੇ ਪਿਛੁਆਨ ਸੋ ਲਾਗੈ ॥ ਮੋ ਛਲਹੈ ਨਰ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਹਰਿ ਕੈ ਇਹ ਕੌਤਕ ਜੋ ਅਨੁਰਾਗੈ ॥ ਯੌਂ ਉਪਜੈ ਉਪਮਾ ਮਨ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਜਿਮ ਘਾਇਲ ਸ੍ਵਾਰ ਕੇ ਆਗੈ ॥ ੬੬੧ ॥ ਅਤਿ ਭਾਗਤ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕੋ ਗਹੇ ਹਰਿ ਐਸੇ ॥ ਕੈਧੌ ਧਵਾਇ ਧਵਾਇ ਮਹਾ ਜਮਨਾ ਤਟ ਹਾਰਤ ਮਾਨਕ ਜੈਸੇ ॥ ਪੈ ਚਢਿਕੈ ਰਸ ਹੈ ਮਨ ਨੈਨਨ ਭਉਹ ਤਨਾਇਕੈ ਮਾਰ ਤਲੈਸੇ ॥ ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਜਿਮ ਸ੍ਵਾਰ ਮਨੋ ਜਿਤ ਲੇਤ ਮ੍ਰਿਗੀ ਕਹੁ ਜੈਸੇ ॥ ੬੬੨ ॥ ਗਹਿਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਜਦੁਰਾਇ ਜੂ ਬੋਲਤ ਤਾ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ॥ ਭਾਗਤ ਕਾਹੇ ਕੇ ਹੇਤ ਸੁਨੋ ਹਮਹੂੰ ਤੇ ਤੂ ਸੁਨਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਹਾਨੀ ॥ ਕੰਜ ਮੁਖੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੇ ਹਮ ਤੈ ਮਨ ਕੀ ਸਭ ਬਾਤ ਪਛਾਨੀ ॥ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਮਨ ਸੁੰਦਰ ਹ੍ਵੈ ਬਨ ਖੋਜਤ ਸਯਾਮ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ੬੬੩ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਪਿਖ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਨਿਹੁਰਾਇਕੈ ਨੀਚੇ ਰਹੀ ਅਖੀਆਂ ॥ ਮਨੋ ਯਾ ਮ੍ਰਿਗ ਭਾ ਸਭ ਛੀਨ ਲਈ ਕਿ ਮਨੋ ਇਹ ਕੰਜਨ ਕੀ ਪਖੀਆਂ ॥ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਹਸਿਕੈ ਤ੍ਰੀਯਾ ਯੌ ਬਤੀਯਾਂ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹੈ ਅਖੀਆਂ ॥ ਹਰਿ ਛਾਡਿ ਦੈ ਮੋਹਿ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਕੋ ਸੁਨਿ ਹਾਰਤ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਸਖੀਆਂ ॥ ੬੬੪ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਿਯੋ ਨਹੀ ਛੋਰਤ ਤੋਕੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੈਂ ਤੋ ਕਹਾ ਭਯੋ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਪੈ ਇਨ ਤੇ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨ ਮੋਕੋ ॥ ਐ ਹਮਰੀ ਰਸ ਖੇਲਨ ਕੀ ਇਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਕੀ ਨਹੀ ਸੁਧ ਲੋਕੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਮੋ ਸੋ ਬਿਬਾਦ ਸੁ ਡਰੇ ਇਨ ਤੇ ਬਿਨਹੀ ਸੁ ਤੂ ਟੋਕੋ ॥ ੬੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨਕੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਤੀਯਾਂ ਹਰਿ ਕੇ ਇਮ ਸੰਗ ਉਚਾਰੀ ॥ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਰਹੀ ਛਕਕੈ ਦਿਜੀਯੈ ਹਰਿ ਹੋਵਨ ਐਨ ਅੰਧਿਯਾਰੀ ॥ ਸੁਨਕੇ ਹਮਹੂੰ ਤੁਮਰੀ ਬਤੀਯਾਂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਸੰਕ ਕਰੋ ਨਹੀ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੀ ਸੁ ਮਨੋ ਤੁਮ ਲਾਜ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰੀ ॥ ੬੬੬ ॥ ਭਾਖਤ ਹੋ ਬਤੀਯਾਂ ਹਮ ਸੋ ਹਸ ਹਰਿ ਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਭਾਰੇ ॥ ਮੁਸਕਾਤ ਹੈਂ ਗ੍ਵਾਰਨ ਹੇਰ ਉਤੇ ਪਿਖਕੈ ਹਮਰੋ ਇਹ ਕੌਤਕ ਸਾਰੇ ॥ ਛੋਰ ਦੈ ਕਾਨ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਬੁੱਧ ਅਕਾਮ ਕੀ ਧਾਰੇ ॥ ੬੬੭ ॥ ਭੂਖ ਲਗੇ ਸੁਨੀਯੇ ਸਜਨੀ ਲਗਨਾ ਕਹੂੰ ਛੋਰਤ ਜਾਤ ਬਗੀ ਕੋ ॥ ਤਾਤ ਕੀ ਸਯਾਮ ਸੁਨੀਤੈਂ ਕਥਾ ਬਿਰਹੀ ਨਹਿ ਛੋਰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੀ ਕੋ॥ ਛੋਰਤ ਹੋ ਸੁਨਹੀ ਕੁਟਵਾਰ ਕਿਧੌ ਗਹਿਕੈ ਪੁਰ ਹੂ ਕੀ ਠਗੀ ਕੋ ॥ ਤਾਤੇ ਨ

ਛੋਰਤ ਹਉਂ ਤੁਮ ਕੋ ਕਿ ਸੁਨਿਯੋ ਕਹੂੰ ਛੋਰਤ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗੀ ਕੋ ॥ ੬੬੮॥ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾਂ ਇਹ ਬਾਲ ਕੇ ਸੰਗ ਜੁ ਥੀ ਅਤਿ ਜੋਬਨ ਕੇ ਰਸ ਭੀਨੀ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਅਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਅਤਿ ਰੂਪ ਕੇ ਬੀਚ ਹੁਤੀ ਜੁਨਵੀਨੀ॥ ਜਿਉਂ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਮ੍ਰਿਗੀ ਕੋ ਗਹੇ ਕਵਿ ਨੇ ਉਪਮਾ ਬਿਧਿ ਯਾ ਲਖ ਲੀਨੀ॥ ਕਾਨ ਤਬੈ ਕਰਵਾ ਗਹਿਕੇ ਅਪਨੇ ਬਲ ਸੰਗ ਸੋਊ ਬਸਿ ਕੀਨੀ॥ ੬੬੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰਿਕੇ ਬਸਿਵਾ ਸੰਗ ਐਸੇ ਕਹੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕਹਾਨੀ ॥ ਪੈਰ ਸਰੀ ਤਹਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸਮ ਮਾਨਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ਤੇਰੋ ਕਹਾ ਬਿਗਰੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰਿ ਕਹਿਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸਯਾਮ ਗੁਮਾਨੀ॥ ਔਰ ਸਬੈ ਤ੍ਰੀਯ ਚੇਰਨ ਹੈਂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤਿਨ ਮੈ ਤੁਮ ਰਾਨੀ॥ ੬੭੦ ॥ ਜਹਾਂ ਚੰਦ ਕੀ ਚਾਂਦਨੀ ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ਪਾਤ ਚੰਬੇਲੀ ਕੇ ਸੇਜ ਡਹੀ ਹੈ॥ ਸੇਤ ਜਹਾਂ ਗੁਲ ਰਾਜਤ ਹੈਂ ਜਿਹ ਕੇ ਜਮੁਨਾ ਢਿਗ ਆਇ ਬਹੀ ਹੈ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਹਰਿ ਰਾਧੇ ਗ੍ਰਸੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਹੈ॥ ਸੇਤ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਨ ਸਯਾਮ ਹਰੀ ਮਨੋ ਸੋਮ ਕਲਾ ਇਹ ਰਾਹ ਗਹੀ ਹੈ॥ ੬੭੧॥ ਤਿਹ ਕੋ ਹਰਿ ਜੂ ਫਿਰ ਛੋਰ ਦਯੋ ਸੋਊ ਕੁੰਜ ਗਲੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬਨ ਮੈ॥ ਫਿਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੈ ਸੋਊ ਜਾਇ ਮਿਲੀ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਕੇ ਅਪਨੇ ਤਨ ਮੈ॥ ਅਤਿ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਹੈ ਕਹੀ ਉਪਜੀ ਜੁ ਕੋਊ ਕਵਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ॥ਮਨੋ ਕੇਹਰਿ ਤੇ ਛੁਟਵਾਇ ਮਿਲੀ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਕੋ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗੀਯਾ ਬਨ ਮੈ॥ ੬੭੨॥ ਫਿਰ ਜਾਇਕੇ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਅਤਿ ਹੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਹੂੰ ਕੇ ਹਾਥ ਪੈ ਹਾਥ ਧਰਿਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ॥ ਗਾਵਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਹੈਂ ਸਭ ਗੀਤ ਜੋਊ ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਭਾਯੋ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਮਨ ਕੋ ਫੁਨ ਸੋਕ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ੬੭੩॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਹਰਿ ਨਾਚਤ ਨਾਚਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਮੈ ਹਸਿ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਹੂੰ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਯੋ॥ ਸੋਊ ਹਸੀ ਇਤ ਤੇ ਇਹ ਹਸੇ ਜਦੁਰਾ ਤਿਨ ਸੋ ਬਚਨਾ ਹੈ ਉਚਾਰਿਯੋ॥ ਮੇਰੋ ਮਹਾ ਹਿਤ ਹੈ ਤੁਮ ਸੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਇਹ ਹੇਤ ਬਿਚਾਰਿਯੋ ॥ ਆਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੰਗ ਹੇਤ ਕਰਿਯੋ ਹਮ ਊਪਰ ਤੇ ਹਰਿ ਹੇਤ ਬਿਸਾਰਿਯੋ॥ ੬੭੪॥ ਹਰਿ ਰਾਧਕਾ ਆਨਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ਸਯਾਮ ਪਏ ਬਸਿ ਔਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਪੈ ਮਨਸਾ ਨਹੀ ਧਾਰਿਯੋ॥ ਆਨਦ ਥੋ ਜਿਤਨੋ ਮਨ ਮੈ ਤਿਤਨੋ ਇਹ ਭਾਖ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰਿਯੋ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰ ਦੁਤੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਘਟ ਮੋਹਿ ਬਿਚਾਰਿਯੋ॥ ੬੭੫॥ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋਊ ਤਬ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੀ ਹਰਿ ਆਨਹਿ ਸੋ ਤਜਿ ਖੇਲ ਸਭੈ ਉਠ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੀ॥ ਐਸ ਕਰੀ ਗਨਤੀ ਮਨ ਮੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰੀ॥ ਤ੍ਰੀਯਨ ਬੀਚ ਚਲੈਗੀ ਕਥਾ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਿਸਾਰੀ॥ ੬੭੬॥ ਅਥ ਰਾਧਕਾ ਕੋ ਮਾਨ ਕਥਨੰ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਇਹ ਭਾਤ ਚਲੀ ਕਹਿਕੈ ਸੁ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਕੁੰਜ ਗਲੀ ਹੈ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਖੀ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੇ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਜੋਊ ਖੂਬ ਭਲੀ ਹੈ॥ ਮਾਨ ਕੀਯੋ ਨਿਖਰੀ ਤਿਨ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗਨੀ ਸੀ ਮਾਨੋ ਸੁ ਬਿਨਾ ਹੀ ਅਲੀ ਹੈ ॥

ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਮਨ ਮੈ ਪੰਤਿ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨਹੁ ਰੂਠ ਚਲੀ ਹੈ ॥ ੬੭੭ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਤੇ ਹਰਿ ਖੇਲਤ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਪੇਖ ਰਹਿਯੋ ਨ ਪਿਖੀ ਤਿਨ ਮੈ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸੋਊ
ਪਿਆਰੀ ॥ ਚੰਦ੍ਰਪ੍ਰਭਾ ਸਮ ਜਾਂ ਮੁਖ ਹੈ ਤਨ ਕੰਚਨ ਸੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਨਕੈ ਨੀਂਦ ਗਈ ਕਿ ਕੋਊ ਉਨ ਮਾਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥
੬੭੮ ॥ ਕਾਨ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿੱਜ ਛਟਾ ਜਿਹ ਨਾਮ ਸਖੀ ਕੋ ਹੈ ਸੋਊ
ਸਖੀ ਜਦੁਰਾਇ ਬੁਲਾਈ ॥ ਅੰਗ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹ ਕੰਚਨ ਸੀ ਜਿਹ ਤੇ ਮੁਖ ਚੰਦ
ਛਟਾ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨ ਤੂੰ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ
ਪਹਿ ਜਾਈ ॥ ਪਾਇਨ ਪੈ ਬਿਨਤੀ ਅਨਕੈ ਅਤ ਹੇਤ ਕੇ ਭਾਵ ਸੋਂ ਲਿਆਉ
ਮਨਾਈ ॥ ੬੭੯ ॥ ਜਦੁਰਾਇ ਕੀ ਸੋ ਸੁਨਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਜੋਊ
ਬਾਲ ਭਲੀ ਹੈ ॥ ਰੂਪ ਮਨੋ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਮੈਨ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ਸੁੰਦਰ ਕੰਜ ਕਲੀ ਹੈ ॥
ਤਾਕੇ ਮਨਾਇਬੇ ਕਾਜ ਚਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਫੁਨ ਆਇਸ ਪਾਇ ਅਲੀ ਹੈ ॥ ਯੌਂ
ਉਪਜੀ ਜੀਯ ਮੈ ਉਪਮਾ ਕਰਤੇ ਚਕਈ ਮਨੋ ਛੂਟ ਚਲੀ ਹੈ ॥ ੬੮੦ ॥
ਸਖੀਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿੱਜ ਛਟਾ ਜਿਹ ਨਾਮ ਸਖੀ ਕੋ ਹੈ ਸੋਊ ਸੁਤਾ ਬ੍ਰਿਖ
ਭਾਨ ਪੈ ਆਈ ॥ ਆਇਕੈ ਸੁੰਦਰ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨ ਤੂੰ ਰੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ
ਬੁਲਾਈ ॥ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਿਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਸੁ ਕੋ ਕਨੱਯਾ ਕਹਿਯੋ ਕੌਨ
ਕਨ੍ਹਾਈ ॥ ਖੇਲਹੁ ਤਾਹੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੰਗ ਲਾਲਰੀ ਕੋ ਜਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ
॥ ੬੮੧ ॥ ਸਜਨੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬੁਲਾਵਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਹਠ ਰੰਚ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਆਈ ਹੋਂ ਹਉਂ ਚਲਕੈ ਤੁਮ ਪੈ ਤਿਹ ਤੇ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਅਬ ਮਾਨ ਹੀ ਲੀਜੈ ॥
ਬੇਗ ਚਲੋ ਜਦੁਰਾਇ ਜੂ ਪਾਸ ਕਛੂ ਤੁਮਰੋ ਇਹ ਤੇ ਨਹੀ ਛੀਜੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ
ਬਾਤ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਸੋ ਸੁਖ ਆਪਨ ਲੈ ਸੁਖ ਔਰ ਨ ਦੀਜੈ ॥ ੬੮੨ ॥ ਤਾਤੇ ਕਰੋ
ਨਹੀ ਮਾਨ ਸਖੀ ਉਠ ਬੇਗ ਚਲੋ ਸਿਖ ਮਾਨ ਹਮਾਰੀ ॥ ਮੁਰਲੀ ਜਹ ਕਾਨ
ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਬਹਸੈ ਤਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੁੰਦਰ ਗਾਰੀ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਤੋਸੋਂ ਕਹੋਂ ਚਲੀਯੈ
ਕਛੂ ਸੰਕ ਕਰੋ ਨ ਮਨੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰੀ ॥ ਪਾਇ ਨ ਤੋਰੇ ਪਰੋਂ ਤਜ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ
ਚਲੋ ਹਰਿ ਪਾਸ ਸਹਾਰੀ ॥ ੬੮੩ ॥ ਸੰਕ ਕਛੂ ਨ ਕਰੋ ਮਨ ਮੈ ਤਜ ਸੰਕ
ਨਿਸੰਕ ਚਲੋ ਸੁਨਿ ਮਾਨਨਿ ॥ ਤੇਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾ ਹਰਿ ਕੀ ਤਿਹ ਤੇ ਹਉ ਕਹੋਂ
ਤੁਹਿ ਸੰਗ ਗੁਮਾਨਨਿ ॥ ਨੈਨ ਬਨੇ ਤੁਮਰੇ ਸਰਸੇ ਸੁ ਧਰੇ ਮਨੋ ਤੀਛਨ ਮੈਨ
ਕੀ ਸਾਨਨਿ ॥ ਤੋਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾ ਹਰਿ ਕੋ ਇਹ ਬਾਤ ਹੀ ਤੇ
ਕਛੁ ਹਉਹੂੰ ਅਜਾਨਨਿ ॥ ੬੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੁਰਲੀ ਜਦੁਬੀਰ
ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਕਵਿ ਸ਼ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਠੌਰੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਤੋਰੇ
ਹਉਂ ਪਾਸ ਪਠੀ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਤਿਹ ਲਿਆਵ ਸੁ ਜਾਇਕੈ ਦੌਰੈ ॥ ਨਾਚਤ
ਹੈ ਜਹ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਅਰੁ ਗਾਇਕੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਲੇਤ ਹੈਂ ਭੌਰੈਂ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ
ਬੇਗ ਚਲੋ ਸਜਨੀ ਤੁਮਰੋ ਬਿਨਹੀ ਰਸ ਲੂਟਤ ਔਰੈ ॥ ੬੮੫ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ
ਬਾਲ ਬੁਲਾਇ ਲਿਯੋ ਰੀ ਮੈ ਬੇਗ ਚਲੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਬਜਾਵਤ
ਹੈ ਮੁਰਲੀ ਜਹ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਗਾਵੈ ॥ ਸੋਰਠ ਸੁੱਧ ਮਲਾਰ

ਬਿਲਾਵਲ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹੀਯੈ ਸੁਰ ਤਿਆਗ ਸਭੈ ਸੁਰ ਮੰਡਲ ਆਵੈ ॥ ੬੮੫॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਮੈਂ ਨ ਚਲੋਂ ਸਜਨੀ ਹਰਿ ਪੈ ਜੁ ਚਲੋਂ ਤਬ ਮੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਦੁਹਾਈ ॥ ਮੋ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਤਜੀ ਜਦੁ ਨੰਦਨ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਤੁਮ ਸੌਂ ਤਜ ਮਾਨਹ ਹਾਰੀ ਚਲੋ ਦੁਚਿਤਾਈ॥ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਖੇਲਤ ਹੈਂ ਕਹਿਯੋ ਖੇਲਹੁ ਜਾਹੁ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ॥ ੬੮੬॥ ਦੂਤੀ ਵਾਚ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਪਾਇ ਪਰੋਂ ਤੁਮਰੇ ਸਜਨੀ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਮਾਨਨਕੱਯੈ॥ ਸਯਾਮ ਬੁਲਾਵਤ ਹੈ ਸੁ ਜਹਾਂ ਉਠਕੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਚਲ ਜੱਯੈ॥ ਨਾਚਤ ਹੈ ਜਿਮ ਗ੍ਵਾਰਨੀਆਂ ਨਚੀਯੈ ਤਿਮ ਔ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਹੀ ਗੱਯੈ॥ ਔਰ ਅਨੇਕਕ ਬਾਤ ਕਰੋ ਪਰ ਰਾਧੇ ਬਲਾਇ ਲਿਉ ਸੌਹ ਨ ਖੱਯੈ॥ ੬੮੭॥ ਰਾਧੇਵਾਚ॥ ਸਵੈਯਾ॥ਜੈ ਹਉ ਨਾ ਹਉ ਸੁਨ ਰੀ ਸਜਨੀ ਤੁਹਿ ਸੀ ਹਰਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋਟ ਪਠਾਵੈ॥ ਬੰਸੀ ਬਜਾਵਤ ਹੈ ਤੁ ਕਹਾ ਅਰੁ ਆਪ ਕਹਾ ਭਯੋ ਮੰਗਲ ਗਾਵੈ॥ ਮੋ ਨ ਚਲੋਂ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹਮ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਆਨ ਸੁਨਾਵੈ॥ ਔਰ ਸਖੀ ਕੀ ਕਹਾ ਗਨਤੀ ਨਹਿ ਜਾਉਂ ਰੀ ਜੋ ਹਰਿ ਆਪਨ ਆਵੈ॥ ੬੮੯॥ ਦੂਤੀ ਵਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰੈਂ ਸੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨਨਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਉਠਕੈ ਕਰ ਸੋਊ॥ ਜਾਕੇ ਕੀਏ ਹਰਿ ਹੋਇ ਖੁਸੀ ਸੁਨੀਯੈ ਬਲਿ ਕਾਜ ਕਰੋ ਅਬ ਜੋਊ॥ ਤੌ ਤੁਹਿ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੀ ਤੁਮ ਸੋ ਤਬ ਓਊ॥ ਨਾਤਰ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਸੁਨ ਰੀ ਤੁਹਿ ਸੀ ਨਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ॥ ੬੯੦॥ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਹਰਿ ਕੀ ਸਭ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਨਈ॥ ਜਿਹਕੀ ਮੁਖ ਉਤਮ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹ ਕੀ ਤਨ ਭਾਮਨੋ ਰੂਪ ਮਈ ॥ ਤਿਹ ਸੰਗ ਕੋ ਤਯਾਗ ਸੁਨੋ ਸਜਨੀ ਗ੍ਰਹ ਕੀ ਉਠਕੈ ਤੁਹਿ ਬਾਟ ਲਈ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੇ ਸੰਗ ਸਖੀ ਬਹੁਤੇਰੀ ਰੀ ਤੋਸੀ ਗ੍ਵਾਰ ਭਈ ਨ ਭਈ ॥ ੬੯੧॥ ਕਵਿਯੋ ਵਾਚ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਸੁਨ ਕੈ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਮਨ ਕੋਪ ਭਈ ਹੈ॥ ਕਾਨ ਬਿਨਾ ਪਠ ਏ ਰੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਹਮਰੇ ਉਨ ਕੇ ਉਠ ਬੀਚ ਪਈ ਹੈ॥ ਆਈ ਮਨਾਵਨ ਹੈਂ ਹਮ ਕੋ ਸੁ ਕਹੀ ਬਤੀਆਂ ਜੋਊ ਨਾਹਿ ਰੁਚਈ ਹੈ॥ ਕੋਪ ਕੈ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਚਲ ਰੀ ਚਲ ਤੂੰ ਕਿਨ ਬੀਚ ਦਈ ਹੈ॥ ੬੯੨॥ ਦੁਤੀ ਵਾਚ ਕਾਨ ਸੋ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਕੋਪ ਕੈ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਇਨ ਆਇ ਕਹਿਯੋ ਫਿਰ ਸੰਗ ਸੁਜਾਨੈ॥ ਬੈਠ ਰਹੀ ਹਠ ਮਾਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਹਉ ਮਨਾਇ ਰਹੀ ਜੜ ਕਿਉ ਹੂੰ ਨ ਮਾਨੈ ॥ ਸਾਂਮ ਦੀਏ ਨ ਮਨੈ ਨਹੀ ਦੰਡ ਮਨੈ ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਦੀਏ ਅਰੁ ਦਾਨੈ॥ ਐਸੀ ਗ੍ਵਾਰ ਸੋ ਹੇਤ ਕਹਾਂ ਤੁਮਰੀ ਜੋਊ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਰੰਗ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੬੯੩॥ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ਵਾਚ ਕਾਂਨ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ਹਰਿ ਪਾਸ ਹੁਤੀ ਸੁਨਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਤਬ ਬੋਲ ਉਠੀ ਹੈ ॥ ਲਿਯਾਇ ਹੋਂ ਹਉ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿਯੋ ਤੁਮ ਤੇ ਹਰਿ ਜੂ ਜੋਊ ਗ੍ਵਾਰ ਰੁਠੀ ਹੈ॥ ਕਾਨ ਕੇ ਪਾਇਨ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਸੁ ਲਿਯਾਵਨ ਤਾਹੀ ਕੇ ਕਾਜ ਉਠੀ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਖ ਉਪਰ ਤੇ ਮਨੋ ਕੰਜ ਪ੍ਰਭਾ ਸਭ ਵਾਰ ਸੁਟੀ ਹੈ ॥ ੬੯੪॥ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਪੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ

ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਉਹ ਕੇ ਢਿਗ ਹੌਂ ਚਲਿ ਜੈਹੌਂ ॥ ਜਾਹੀ ਉਪਾਵ ਤੇ ਆਇ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਤਾਹੀ ਉਪਾਇ ਮਨਾਇ ਲਿਐਹੌ ॥ ਪਾਇਨ ਪੈ ਬਿਨਤੀਅਨ ਕੈ ਰਿਝਵਾਇਕੈ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਵਾਰ ਮਨੈਹੌਂ ॥ ਆਜ ਹੀ ਤੋ ਢਿਗ ਆਨ ਮਿਲੈਹੌਂ ਜੂ ਲਿਯਾਏ ਬਿਨਾ ਤੁਮਰੀ ਨ ਕਹੈਹੌਂ ॥ ੬੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਪੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਚਲੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਫੁਨ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ॥ ਜਿਹ ਕੇ ਨਹੀ ਤੁਲਿ ਮੰਦੋਦਰ ਹੈ ਜਿਹ ਤੁਲਿ ਤ੍ਰੀਯਾ ਨਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਸਭਾ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਤ ਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਲਸੈ ਤ੍ਰੀਯਾ ਵਾਂਕੀ ਅਭਾ ॥ ਮਨੋ ਚੰਦ ਕੁਰੰਗਨ ਕੇਹਰਿ ਕੀਰ ਪ੍ਰਭਾ ਕੋ ਸਭੋ ਧਨ ਯਾਹਿ ਲਭਾ ॥ ੬੯੬ ॥ ਪ੍ਰਤਉਤਰ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਲਿ ਚੰਦਮੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਢਿਗ ਤੇ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਪਹਿ ਪੈ ਚਲਿ ਆਈ ॥ ਆਇਕੈ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਤਿਹ ਸੋ ਬਲ ਬੇਗ ਚਲੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬੁਲਾਈ ॥ ਮੈ ਨ ਚਲੋਂ ਹਰਿ ਪਾਸ ਤਹਾਂ ਚਲੁ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਨ ਕਰੋ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬੈਠ ਰਹੀ ਇਹ ਠੌਰ ਮੈ ਮੋਹਨ ਕੋ ਮਨੋ ਚਿਤ ਚੁਰਾਈ ॥ ੬੯੭ ॥ ਜਿਹ ਘੋਰ ਘਟਾ ਘਨ ਆਏ ਘਨੇ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਮੈ ਜਹ ਮੋਰ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ਨਾਚਤ ਹੈ ਜਹ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾਂ ਤਿਹ ਪੇਖਿ ਘਨੇ ਬਿਰਹੀ ਤਨ ਵਾਰੈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਜਦੁਰਾਇ ਸੁਨੋ ਮੁਰਲੀ ਕੋ ਬਜਾਇਕੈ ਤੋਹਿ ਚਿਤਾਰੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਬੇਗ ਚਲੋ ਸਜਨੀ ਤਿਹ ਕੌਤਕ ਕੋ ਹਮ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੬੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਂਤੇ ਨ ਮਾਣ ਕਰੋ ਸਜਨੀ ਹਰਿ ਪਾਸ ਚਲੋ ਨਹਿ ਸੰਕ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਬਾਤ ਧਰੋ ਰਸ ਹੂੰ ਕੀ ਮਨੈ ਅਪਨੈ ਮਨ ਮੈ ਨ ਕਛੂ ਹਠ ਧਾਰੋ ॥ ਕੌਤਕ ਕਾਨ ਕੋ ਦੇਖਨ ਕੋ ਤਿਹ ਕੋ ਜਸ ਪੈ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕਉ ਬੈਠ ਰਹੀ ਹਠ ਕੈ ਕਹਿਯੋ ਦੇਖਨ ਕੌ ਉਮਗਯੋ ਮਨ ਸਾਰੋ ॥ ੬੯੯ ॥ ਹਰਿ ਪਾਸ ਨ ਮੈ ਚਲਹੋਂ ਸਜਨੀ ਪ੍ਰਿਖਬੇ ਕਹ ਕੌਤਕ ਜੀਯਨ ਮੇਰੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਰਚੇ ਸੰਗ ਔਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਜਕੈ ਹਮ ਸੋਂ ਫੁਨ ਨੇਹੁ ਘਨੇਰੋ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਹੂ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹਿਯੋ ਨਹਿ ਨਾਰੀ ਕਹਾ ਮੁਹਿ ਨੈਨਨ ਹੇਰੋ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਪਾਸ ਚਲੋ ਹਰਿ ਹੌ ਉਠ ਜਾਹਿ ਜੋਊ ਉਮਗਯੋ ਮਨ ਤੇਰੋ ॥ ੭੦੦ ॥ ਦੂਤੀ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੈ ਕਹਾ ਦੇਖਨ ਜਾਉਂ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤੁਹਿ ਲਿਯਾਵਨ ਕੋ ਜਦੁਰਾਇ ਪਠਾਈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਹੌ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਤੇ ਉਠਕੈ ਤਬ ਹੀ ਤੁਮਰੇ ਪਹਿ ਆਈ ॥ ਤੂੰ ਅਭਿਮਾਨਕੈ ਬੈਠ ਰਹੀ ਨਹੀ ਮਾਨਤ ਹੈਂ ਕਛੁ ਸੀਖ ਪਰਾਈ ॥ ਬੇਗ ਚਲੋ ਤੁਹਿ ਸੰਗ ਕਹੋ ਤੁਮਰੋ ਮਗ ਹੇਰਤ ਠਾਢ ਕਨਾਈ ॥ ੭੦੧ ॥ ਰਾਧੇਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਪਾਸ ਨ ਮੈ ਚਲਹੋ ਰੀ ਸਖੀ ਤੁ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੋ ਤੁਹਿ ਬਾਤ ਬਨਾਈ ॥ ਸ੍ਯਾਮਨ ਮੋਰੇ ਤੂੰ ਪਾਸ ਪਠੀ ਇਹ ਬਾਤਨ ਤੇ ਕਪਟੀ ਲਖਿ ਪਾਈ ॥ ਭੀ ਕਪਟੀ ਤੁ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਗਵਾਰਨਿ ਤੂੰ ਨ ਲਖੈਂ ਕਛੁ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥ ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਸਿਰ ਨਿਯਾਇ ਰਹੀ ਕਹਿ ਐਸੋ ਨ ਮਾਨਿ ਪਿਖਿਯੋ ਕਹੂੰ ਮਾਈ ॥ ੭੦੨ ॥ ਦੂਤੀਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਿਰ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਛਲੀਯੋ ਰੀਹਹਾ ਬਲ ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਪਹਿ ਯੌਂ ਕਹਿ ਆਈ ॥ ਹੋਹੁ ਨ ਆਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਹੌ ਲਿਯਾਵਤ ਹੌ ਉਹ ਜਾਇ ਮਨਾਈ ॥ ਇਤ ਤੂੰ ਕਰ ਮਾਨ ਰਹੀ ਸਜਨੀ ਹਰਿ ਪੈ ਤੁ ਚਲੋ ਤਜਿ ਕੇ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਤੋ ਬਿਨ ਮੋ ਪੈ ਨ ਜਾਇ ਗਯੋ ਕਹਿਯੋ ਜਾਨਤ ਹੈ ਕਛੁ

ਬਾਤ ਪਰਾਈ ॥ ੭੦੪ ॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਠ ਆਈਹੁ ਤੀਤੁ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਗਵਾਰਨਿ ਆਈ ਨ ਪੂਛ ਕਹਿਯੋ ਕਛੁ ਸੋ ਰੀ ॥ ਜਾਹਿ ਕਹਿਯੋ ਫਿਰ ਕੇ ਹਰਿ ਪੈ ਇਹ ਤੈ ਕਛੁ ਲਾਜਨ ਲਾਗਤ ਤੋਰੀ ॥ ਮੋ ਬਤੀਯਾਂ ਜਦੁਰਾਇ ਜੂ ਪੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਹੀਯੋ ਸੁ ਅਹੋਰੀ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੋ ਤੁਮ ਸੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹਿਯੋ ਪ੍ਰਭ ਮੋਰੀ ॥ ੭੦੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕੇ ਇਹ ਰਾਧਕਾਂ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਤਬਿ ਸੋ ਉਠ ਗਵਾਰਨਿ ਪਾਇ ਨ ਲਾਗੀ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਕੀ ਤੁਮ ਸੋ ਹਰਿ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਹੂੰ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਆਗੀ ॥ ਉਨ ਕੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਸਬੁੱਧਿ ਕਹੈ ਤੁਹਿ ਦੇਖਨ ਕੇ ਰਸ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ਤਾਂਹੀ ਤੇ ਬਾਲ ਬਲਾਇ ਲਿਉਂ ਤੇਰੀ ਮੈ ਬੇਗ ਚਲੋ ਹਰਿ ਪੈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ੭੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬੁਲਾਵਤ ਹੈਂ ਚਲੀਯੈ ਕਛੁ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਰਸੁ ਬਾਤ ਇਯਾਨੀ ॥ ਤੋਹੀ ਕੋ ਸਯਾਮ ਨਿਹਾਰਤ ਹੈਂ ਤੁਮਰੈ ਬਿਨ ਰੀ ਨਹੀ ਪੀਵਤ ਪਾਨੀ ॥ ਤੂੰ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਉਗੀ ਮੈ ਹਰਿ ਪੈ ਇਹ ਬਾਨੀ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਜਾਨਤ ਹੌਂ ਸਜਨੀ ਅਬ ਜੋਬਨ ਪਾਇ ਭਈ ਹੈਂ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ੭੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਨ ਕਰਿਯੋ ਮਨ ਬੀਚ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਜ ਬੈਠ ਰਹੀ ਹਿਤ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੇਰੋ ॥ ਬੈਠ ਰਹੀ ਬਕ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਸਭ ਜਾਨਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਭਾਵਨ ਨੇਰੋ ॥ ਤੈ ਸੰਗ ਤੌ ਮੈ ਕਹਿਯੋ ਸਜਨੀ ਕਹਬੇ ਕਹੁ ਜੋ ਉਮਗਿਯੋ ਮਨ ਮੇਰੋ ॥ ਆਵਤ ਹੈ ਇਮ ਮੋ ਮਨ ਮੈ ਦਿਨ ਚਾਰ ਕੋ ਪਾਹੁਨ ਜੋਬਨ ਤੇਰੋ ॥ ੭੦੭ ॥ ਤਾਕੇ ਨ ਪਾਸ ਚਲੈਂ ਉਠਕੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਜੋਊ ਸਭ ਲੋਗਨ ਭੋਗੀ ॥ ਤਾਤੇ ਰਹੀ ਹਠ ਬੈਠ ਤ੍ਰੀਯਾ ਉਨ ਕੋ ਕਛੁ ਜੈਗੋ ਨ ਆਪਨ ਖੋਗੀ ॥ ਜੋਬਨ ਕੋ ਜੁਗੁ ਮਾਨ ਕਰੋ ਤਿਹ ਜੋਬਨ ਕੀ ਸੁ ਦਸਾ ਇਹ ਹੋਗੀ ॥ ਤੈ ਤਜਿ ਕੈ ਸੋਊ ਯੋਂ ਰਮਿ ਹੈ ਜਿਮ ਕੰਧ ਪੈ ਡਾਰ ਬਘੰਬਰ ਜੋਗੀ ॥ ੭੦੮ ॥ ਨੈਨ ਕੁਰੰਗਨ ਸੇ ਤੁਮਰੇ ਸਮ ਕੇ ਹਰਕੀ ਕਟਿਰੀ ਸੁਨ ਤ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ਆਨ ਨ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਸਸਿ ਸੋ ਜਿਹ ਕੀ ਫੁਨ ਕੰਜ ਬਰਾਬਰੁ ਕ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ਬੈਠ ਰਹੀ ਹਠ ਬਾਂਧ ਘਨੋ ਤਿਹ ਤੇ ਕਛੁ ਆਪਨ ਹੀ ਸੁਨ ਖ੍ਵੈਹੈ ॥ ਏਤਨ ਸੁ ਤੁਹਿ ਬੈਰ ਕਰਿਯੋ ਹਰਿ ਸਿਉ ਹਠਿ ਏ ਤੁਮਰੋ ਕਹ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ੭੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨ ਕੇ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰੀ ॥ ਨੈਨਨ ਚਾਹਿ ਚਢਾਇ ਕੈ ਭਉਹਨ ਪੈ ਮਨ ਮੈ ਸੰਗ ਕ੍ਰੋਧ ਜਰੀ ॥ ਜੋਊ ਆਈ ਮਨਾਵਨ ਗਵਾਰਨਿ ਥੀ ਤਿਹ ਸੋਂ ਬਤੀਯਾਂ ਇਮ ਪੈ ਉਚਰੀ ॥ ਸਖੀ ਕਾਹੇ ਕੋ ਹਉ ਹਰਿ ਪਾਸ ਚਲੋਂ ਹਰਿ ਕੀ ਕਛੂ ਮੋ ਪਰਵਾਹ ਪਰੀ ॥੭੧੦ ॥ ਯੌ ਇਹ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਤਬ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸੋ ਉਨ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਰਾਧੇ ਬਲਾਇ ਲਿਉ ਰੋਸ ਕਰੋ ਨਹਿ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਕੋਪ ਕੇ ਸੰਗ ਭਰੀ ਹੈ ॥ ਤੂੰ ਇਤ ਮਾਨ ਰਹੀ ਕਰਿਕੈ ਉਤ ਹੇਰਤ ਪੈ ਰਿਪੁ ਚੰਦ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ਤੂੰ ਨ ਕਰੇ ਪਰਵਾਹ ਹਰੀ ਹਰਿ ਕੋ ਤੁਮਰੀ ਪਰਵਾਹ ਪਰੀ ਹੈ ॥ ੭੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਬਾਤ ਕਹੀ ਫਿਰ ਯੋਂ ਉਠ ਬੇਗ ਚਲੋ ਚਲਿ ਹੋਹੁ ਸੰਜੋਗੀ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਨੈਨ ਲਗੇ ਇਹ ਠੌਰ ਜੋਊ ਸਭ ਲੋਗਨ ਕੋ ਰਸ ਭੋਗੀ ॥ ਤਾਕੇ ਨ ਪਾਸ ਚਲੇਂ ਸਜਨੀ ਉਨ ਕੋ ਕਛੁ ਜੈ ਹੈ ਨ ਆਪਨ ਖੋਗੀ ॥ ਤ੍ਵੈ ਮੁਖ ਰੀ ਬਲ ਦੇਖਨ ਕੋ ਜਦੁਰਾਇਕੇ ਨੈਨ ਭਏ ਦੋਊ ਬਿਯੋਗੀ ॥ ੭੧੨ ॥ ਪੇਖਤ ਹੈ ਨਹੀ

ਔਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤੁਮਰੋ ਈ ਸੁਨੋ ਬਲਿ ਪੰਥ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਯਾਨ ਬਿਖੈ ਅਟਕੇ ਤੁਮਰੀ ਹੀ ਕਿਧੌ ਬਲਿ ਬਾਤ ਉਚਾਰੈ ॥ ਝੂਮ ਗਿਰੈ ਕਬਹੂੰ ਧਰਨੀ ਕਰਤੈ ਮਧਿ ਆਪਨ ਆਪ ਸੰਭਾਰੈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸਖੀ ਤੋਹਿ ਚਿਤਾਰਕੈ ਸਯਾਮ ਜੂ ਮੈਨ ਕੋ ਸਾਨਿ ਨਿਵਾਰੈ ॥ ੭੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਮਾਨ ਕਰੈ ਸਜਨੀ ਉਠ ਬੇਗ ਚਲੋ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨ ਆਨੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਹਮ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਪਨੋ ਚਿਤ ਮਾਨੋ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਯਾਨ ਫਸੇ ਹਰਿ ਜੂ ਕਰਿਕੈ ਮਨ ਸੋਕ ਅਸੋਕ ਬਹਾਨੋ ॥ ਮੂੜ ਰਹੀ ਅਬਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨ ਕਛੂ ਹਰਿ ਕੋ ਨਹੀ ਹੇਤ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਤਬ ਰਾਧਕਾ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ॥ ਕਿਹ ਹੇਤ ਕਹਿਯੋ ਤਜਿਕੈ ਹਰਿ ਪਾਸ ਮਨਾਮਨ ਮੋਹੁ ਕੇ ਕਾਜ ਧਈ ॥ ਨਹਿ ਹੋਂ ਚਲਿਹੋ ਹਰਿ ਖਾਸ ਕਹਿਯੋ ਤੁਮਰੀ ਸਉ ਕਹਾ ਗਤਿ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਦਈ ॥ ਸਖੀ ਔਰਨ ਨਾਮ ਸੁ ਮੂੜ ਧਰੈ ਨ ਲਖੈ ਇਹ ਹਉ ਹੂੰ ਕਿ ਮੂੜ ਮਈ ॥ ੭੧੫ ॥ ਸੁਨਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਇਹ ਭਾਤ ਸੋ ਉਤਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਦੀਨੋ ॥ ਰੀ ਸੁਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੋ ਬਤੀਯਾਂ ਤਿਨਹੂੰ ਸੁਨ ਸ੍ਰੋਨ ਸੁਨੈਬੇ ਕਉ ਕੀਨੋ ॥ ਮੋਹਿ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੂੜ ਮੈ ਮੂੜ ਤੁਹੀ ਮਨ ਮੈ ਕਰਿ ਚੀਨੋ ॥ ਮੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕੀ ਆਈ ਪਠੀ ਸੁਨ ਤੈਂ ਜਦੁਰਾਇ ਹੂੰ ਸੋ ਹਠ ਕੀਨੋ ॥ ੭੧੬ ॥ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿਯੋ ਚਲੀਯੈ ਉਠਕੈ ਬਲਿ ਸੰਕ ਨ ਆਨੋ ॥ ਤੋਹੀ ਸੋਂ ਹੇਤੁ ਘਨੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਹ ਤੇ ਤੁਮਹੂੰ ਕਹਿਯੋ ਸਾਚ ਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ਪਾਇਨ ਤੋਰੇ ਪਰੋਂ ਲਲਨਾ ਹਠ ਦੂਰ ਕਰੋ ਕਬਹੂੰ ਫੁਨ ਮਾਨੋ ॥ ਤਾਤੇ ਨਿਸੰਕ ਚਲੋ ਤਜ ਸੰਕ ਕ੍ਰਿਧੌ ਹਰਿ ਕੀ ਵਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਸਖੀ ਰਾਸ ਸਮੈ ਹਰਿ ਕੇਲ ਕਰੇ ਤੁਮ ਸੋ ਬਨ ਮੈ ॥ ਜਿਤਨੋ ਉਨ ਕੋ ਹਿਤ ਹੈ ਤੁਹਿ ਮੋ ਤਿਹ ਤੇ ਨਹੀ ਆਧਿਕ ਹੈ ਤਿਨ ਮੈ ॥ ਮੁਰਝਾਇ ਗਏ ਬਿਨ ਤ੍ਵੈ ਹਰਿ ਜੂ ਨਹਿ ਖੇਲਤ ਹੈਂ ਫੁਨਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੈ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਫੁਨ ਬੇਗ ਨਿਸੰਕ ਚਲੋ ਕਰਕੇ ਸੁਧ ਪੇ ਬਨ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ॥ ੭੧੮ ॥ ਸਯਾਮ ਬੁਲਾਵਤ ਹੈ ਚਲੀਯੇ ਬਲ ਪੈ ਮਨ ਮੈ ਨ ਕਛੂ ਹਠ ਕੀਜੈ ॥ ਬੈਠ ਰਹੀ ਕਰ ਮਾਨ ਘਨੋ ਨ ਕਛੂ ਔਰਨ ਹੂੰ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਤਾਤੇ ਹਉਂ ਬਾਤ ਕਰੋਂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਇਹ ਤੇ ਨ ਕਛੂ ਤੁਮਰੋ ਕਹਿਯੋ ਛੀਜੈ ॥ ਨੈਕੁ ਨਿਹਾਰ ਕਹਿਯੌ ਹਮ ਓਰ ਸਭੈ ਤਜਿ ਮਾਨ ਅਬੈ ਹਸ ਦੀਜੈ ॥ ੭੧੯ ॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚ ਦੂਤੀ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੈ ਨ ਹਸੋਂ ਹਰਿ ਪਾਸ ਚਲੋਂ ਨਹੀ ਜੌ ਤੁਹਿ ਸੀ ਸਖੀ ਕੋਟਕ ਆਵੈ ॥ ਆਇ ਉਪਾਵ ਅਨੇਕ ਕਰੈ ਅਰੁ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ॥ ਮੈ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀ ਜਾਉ ਤਹਾਂ ਤੁ ਹਸੀ ਕਹਿ ਕੋਟਕ ਬਾਤ ਬਨਾਵੈ ॥ ਔਰ ਕੀ ਕੌਨ ਗਨੈ ਗਨਤੀ ਬਲ ਆਪਨ ਕਾਨ ਜੂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੈ ॥ ੭੨੦ ॥ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਇ ਨ ਐਸੀ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾਂ ਤਬ ਹੀ ਉਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਯੌਂ ਕਹਿਯੋ ਹੋਰੀ ॥ ਜੌ ਹਮ ਬਾਤ ਕਹੀ ਚਲੀਯੈ ਤੁ ਕਹੈਂ ਹਮ ਸਯਾਮ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਹੀ ਛੋਰੀ ॥ ਸਯਾਮ ਸੋ ਮਾਈ ਕਹਾ ਕਹੀਯੈ ਇਹ ਸਾਥ ਕਰੈ ਹਿਤਵਾ ਬਰਜੋਰੀ ॥ ਭੇਜਤ ਹੈ ਹਮ ਕੋ ਇਹ ਪੈ ਇਹ ਸੀ ਤਿਹ ਕੇ ਪਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਥੋਰੀ ॥ ੭੨੧ ॥ ਭੇਜਤ ਹੈ ਇਹ ਪੈ ਹਮ ਕੋ ਇਹ

ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੂਪ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰੈ ॥ ਇਹ ਜਾਨਤ ਵੈ ਘਟ ਹੈ ਹਮ ਤੇ ਤਿਹ ਤੇ ਹਠ ਬਾਂਧ ਰਹੀ ਨ ਟਰੈ ॥ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪਿਖੋ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਮਤ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਕੋਪ ਤੇ ਪੈ ਨ ਡਰੈ ॥ ਤਿਹ ਸੋ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ਕਹਾ ਕਹੀਯੈ ਤਿਹ ਲਿਯਾਵਹੁ ਯੌਂ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰੈ ॥ ੭੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਰੈ ਸਖੀ ਔਰ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਤਬੈ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਭੂਲ ਪਛਾਨੈ ॥ ਵਾਂਕੇ ਕੀਏ ਬਿਨ ਰੀ ਸਜਨੀ ਸੁਰ ਹੀ ਕਹਿਕੈ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥ ਯਾਕੋ ਬਿਸਾਰ ਡਰੈ ਮਨ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਮਾਨਹਿ ਕੋ ਫਲ ਜਾਨੈ ॥ ਅੰਤ ਖਿਸਾਇ ਘਨੀ ਅਕੁਲਾਇ ਕਹਿਯੋ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਮਾਨੈ ਤੁਮਾਨੈ ॥ ੭੨੩ ॥ ਯੌ ਸੁਨ ਕੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਇਮ ਉੱਤਰ ਦੀਨੋ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੀ ਹਰਿ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਸੰਗਤਉਹਮਹੂੰ ਅਸਮਾਨ ਸੁ ਕੀਨੋ ॥ ਤੋ ਸਜਨੀ ਕਹਿਯੋ ਰੂਠ ਰਹੀ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਿਯੋ ਹਮਰੇ ਜਬ ਜੀਨੋ ॥ ਤੋਰੇ ਕਹੇ ਬਿਨ ਰੀ ਹਰਿ ਆਗੇ ਹੂੰ ਮੋਹੁ ਸੋ ਨੇਹੁ ਬਿਦਾ ਕਰ ਦੀਨੋ ॥ ੭੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੋ ਬਤੀਯਾਂ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਫਿਰ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਹਿਰੀ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬੈਠੀ ਹੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਤੇਰੋ ਕਹਿਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮੈ ਸਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਅਤਿ ਹੀ ਰਸ ਕੀ ਤੁਹਿ ਤਾਕੋ ਨਸੋ ਸਖੀ ਚਿੱਤ ਚਹਿਯੋ ਹੈ ॥ਤਾਹੀ ਤੇ ਹਉਂ ਨ ਚਲੋਂ ਸਜਨੀ ਹਮ ਸੌਂ ਹਰਿ ਸੌਂ ਰਸ ਕੋ ਨ ਰਹਿਯੋ ਹੈ॥੭੨੫॥ਯੌਂ ਸੁਨ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਕੇ ਹਿਤ ਕੇਰੋ ॥ ਕਾਨ ਕੇ ਭੇਜੇ ਤੇ ਯਾਂ ਪਹਿ ਆਇਕੈ ਕੈ ਕੈ ਮਨਾਵਨ ਕੋ ਅਤਿ ਝੇਰੋ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਚਕੋਰਮ ਨੇਤ੍ਰਨ ਜੋ ਸੁਨਰੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੈ ਮਨ ਮੇਰੋ ॥ ਤਾਹੀ ਨਿਹਾਰ ਨਿਹਾਰ ਸੁਨੋ ਸਸਿ ਸੋ ਮੁਖ ਦੇਖਤ ਹ੍ਵੈ ਹੈਰੀ ਤੇਰੋ ॥ ੭੨੬ ॥ ਰਾਧੇਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖਤ ਹੈ ਤੁ ਕਹਾ ਭਯੋ ਗਵਾਰਨਿ ਮੈਨ ਕਹਿਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਪਹਿ ਜੈਹੋਂ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਕਾਜ ਉਰਾਹਨ ਰੀ ਸਹਿਹੋਂ ਅਪਨੋ ਪਤਿ ਦੇਖ ਅਗੈਹੋਂ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਰਚੇ ਸੰਗ ਔਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਤਹਿ ਕੇ ਪਹਿ ਜਾਇ ਕਹਾ ਜਸ ਪੈਹੋਂ ॥ ਤਾਤੇ ਪਧਾਰਹੁ ਰੀ ਸਜਨੀ ਹਰਿ ਕੋ ਨਹਿ ਜੀਵਤ ਰੂਪ ਦਿਖੈਹੋਂ ॥ ੭੨੭ ॥ *ਦੂਤੀ ਵਾਚ ਕਾਨ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਜਬ ਤਾਹਿ ਸੁਨੀ ਬਤੀਯਾਂ ਉਠਕੈ ਸੋਊ ਨੰਦ ਲਲਾ ਪਹਿ ਆਈ ॥ ਆਇਕੈ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਪੈ ਹਰਿ ਜੂ ਨਹਿ ਮਾਨਤ ਮੂੜ ਮਨਾਈ ॥ ਕੈ ਤਜਿ ਵਾਹਿ ਰਚੋ ਇਨਸੋ ਨਹੀ ਆਪਨ ਜਾਇਕੈ ਲਿਯਾਉ ਮਨਾਈ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨ ਬਾਤ ਚਲਿਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਆਪ ਹੀ ਧਾਈ ॥੭੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰਨ ਗਵਾਰਨਿ ਕੋਊ ਪਠੀ ਚਲਿਕੈ ਹਰਿ ਜੂ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਆਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਤਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਪਾਇ ਘਨੋ ਸੁਖ ਮੈ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਊਪਰ ਮਾਨ ਸੋ ਬੋਲ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਹੂੰ ਸੋ ਕੇਲ ਕਰੋ ਇਹ ਠੌਰ ਕਹਾ ਤਜਿ ਲਾਜਹਿ ਆਯੋ ॥ ੭੨੯ ॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚ ਕਾਨ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਸਹਿ ਕਿਉਂ ਤਜਿ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਚਲਿਕੇ ਹਮਰੇ ਪਹਿ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਆਯੋ ॥ ਕਿਉਂ ਇਹ ਗਵਾਰਨ ਕੀ ਸਿਖ ਮਾਨ ਕੇ ਆਪਨ ਹੀ ਉਠ ਕੈ ਸਖੀ ਧਾਯੋ ॥ ਜਾਨਤ ਥੀ ਕਿ ਵਡੋ ਠਗ ਹੈ ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਅਬ ਹੀ ਲਖ ਪਾਯੋ ॥ ਕਿਉ ਹਮਰੇ ਪਹਿ

*ਅਥ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਪਾਸ ਫਿਰ ਆਈ ॥

ਆਇ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਤੋ ਤੁਮ ਕੋ ਨਹੀ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ ॥ ੭੩੦ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਨ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਨਹਿ ਰੀ ਤੁਹਿ ਗਵਾਰਨਿ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ ॥ ਨੈਨਨ ਕੇ ਕਰਿ ਭਾਵ ਘਨੇਸਰ ਸੋ ਹਮਰੋ ਮਨੂਆਂ ਮ੍ਰਿਗ ਘਾਯੋ ॥ ਤਾ ਬਿਰਹਾਗਨਿ ਸੋ ਸੁਨੀਯੋ ਬਲ ਅੰਗ ਜਰਿਯੋ ਸੁ ਗਿਯੋ ਨ ਬਚਾਯੋ ॥ ਤੇਰੋ ਬੁਲਾਯੋ ਨ ਆਯੋ ਹੇਰੀ ਤਿਹ ਠੌਰ ਜਰੇ ਕਹੁ ਸੇਕਨਿ ਆਯੋ ॥ ੭੩੧ ॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚ ਕਾਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਫਿਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹਰਿ ਖੇਲਤ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਵਿ ਆਨੰਦ ਭੀਨੀ ॥ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਪਹਾਸ ਸਹਿਯੋ ਤੁਹਿ ਮੂਰਤਿ ਚੀਨਿ ਕੇ ਔਰਨ ਚੀਨੀ ॥ ਹੇਤ ਕਰਿਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਤੁਮ ਸੋਂ ਤੁਮ ਹੂੰ ਤਜਿ ਹੇਤ ਦਸਾ ਇਹ ਕੀਨੀ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੀ ਸੰਗ ਔਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕਹਿ ਸ੍ਵਾਸ ਲਯੋ ਅਖੀਆਂ ਭਰ ਲੀਨੀ ॥ ੭੩੨ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੋਰੋ ਘਨੋ ਹਿਤ ਹੈ ਤੁਮ ਸੋਂ ਸਖੀ ਔਰ ਕਿਸੀ ਨਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮਾਹੀ ॥ ਤੇਰੇ ਖਰੇ ਤੁਹਿ ਦੇਖਤ ਹੋਂ ਬਿਨ ਤ ਤੁਮ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਪਰਛਾਹੀ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕਾਨ ਗਹੀ ਬਹੀਯਾਂ ਚਲੀਯੇ ਹਮ ਸੋ ਬਨ ਮ ਸੁਖ ਪਾਹੀ ॥ ਹਹਾਚਲ ਮੇਰੀ ਸੌ ਮੇਰੀ ਸੌ ਮੇਰੀ ਸੌ ਤੇਰੀ ਸੌ ਤੇਰੀ ਸੌ ਨਾਂਹੀ ਜੂ ਨਾਹੀ ॥ ੭੩੩ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕਾਨ ਗਹੀ ਬਹੀਯਾਂ· ਤਿਹੂੰ ਲੋਗਨ ਕੋ ਭੁਗੀਆ ਰਸ ਜੋਹੈ ॥ ਕੇਹਰਿ ਸੀ ਜਿਹ ਕੀ ਕਟਹੈ ਜਿਹ ਆਨਨ ਪੈ ਸਸਿ ਕਟਕ ਕੋਹੈ ॥ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਚਲੀਯੈ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਜੋ ਸਭ ਗਵਾਰਨਿ ਕੋ ਮਨਿ ਮੋਹੈ ॥ ਯੌ ਕਹਿਯੋ ਕਾਹੇ ਕਰੇ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਹੈ ਤੁਹਿ ਲਾਲ ਹੀਐ ਮਧਿ ਜੋਹੈ ॥ ੭੩੪ ॥ ਕਾਹੇ ਉਰਾਹਨ ਦੇਤ ਸਖੀ ਕਹਿਯੋ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਹਮਰੀ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ॥ ਨਾਹਕ ਤੂੰ ਭਰਮੀ ਮਨ ਮੈ ਕਛੁ ਬਾਤਨ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥ ਤਾਤੇ ਉਠੋ ਤਜਿ ਮਾਨਸ ਭਚ ਲਖੇ ਲਹਿ ਪੰ ਜਮੁਨਾ ਤਟ ਕੇਰੇ ॥ ਮਾਨਤ ਹੈ ਨਹਿ ਬਾਤ ਹਠੀ ਬਿਰਹਾਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਬਿਰਹੀ ਜਨ ਟੇਰੇ ॥ ੭੩੫ ॥ ਤਿਆਗ ਕਹਿਯੋ ਅਬ ਮਾਨ ਸਖੀ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਹੂੰ ਬਨ ਬੀਚ ਪਧਾਰੇ ॥ ਨਾਹ ਕਹੀ ਤੂੰ ਰਿਸੀ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਆਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਮਨ ਬਾਤ ਹਮਾਰੇ ॥ ਤਾਤ ਅਸੋਕ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁਨੋ ਬਲ ਤੀਰ ਨਦੀ ਸਭ ਸੋ ਕਹਿ ਡਾਰੇ ॥ ਯਾਤੇਨ ਔਰ ਭਲੀ ਕਛੁ ਹੈ ਮਿਲ ਕੇ ਹਮ ਮੇਨ ਕੋ ਮਾਨ ਨਿਵਾਰੇਂ ॥ ੭੩੬ ॥ ਕਾਨਰ ਸਾਤੁ ਰਹ੍ਯੋ ਅਤ ਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਢਿਗ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਤਾਹਿ ਮਨੀ ਹਰਿ ਬਾਤ ਸਊ ਤਿਨ ਮਾਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ਹਾਥਹਿ ਸੋ ਬਹੀਆਂ ਗਹਿ ਸਿਯਾਮ ਸੁ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਅਬ ਖੇਲਹਿ ਯਾਰੀ ॥ ਕਾਨ ਕਹਿਯੋ ਤਬ ਰਾਧਕਾਂ ਸੋ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕੇਲ ਕਰੋ ਮੋਰੀ ਪਿਆਰੀ ॥ ੭੩੭ ॥ ਰਾਧੇ ਵਾਚ ਕਾਨਸੋਂ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਕੇ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਨੰਦ ਲਾਲ ਲਲਾ ਕਹੁ ਉੱਤਰ ਦੀਨੋ ॥ ਤਾਹੀ ਸੋ ਬਾਤ ਕਰੋ ਹਰਿ ਜੂ ਜਿਹਕੇ ਸੰਗ ਨੇਹੁ ਘਨੋ ਤੁਮ ਕੀਨੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮੋਰ ਗਹੀ ਬਹੀਯਾਂ ਸੁ ਦੁਖਾਵਤ ਕਾਹੇ ਕਉ ਹੋ ਮੁਹਿ ਜੀਨੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਬਾਤ ਭਰੀ ਅਖੀਆਂ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਸ੍ਵਾਸ ਉਸਾਸ ਸੁ ਲੀਨੋ ॥ ੭੩੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੇਲ ਕਰੋ ਉਨ ਗਵਾਰਨਿ ਸੋ ਜਿਨ ਸੰਗ ਰਚਿਯੋ ਮਨ ਹੈ ਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਸ੍ਵਾਸ ਨ ਲੇ ਅਖੀਆਂ ਭਰਕੇ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਂਨ ਸੁਤਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੇ ॥ ਸੰਗ ਚਲੋਂ ਨਹਿ ਹਉਂ ਤੁਮਰੇ ਕਰ ਆਯੁਧ ਲੇ ਕਹਿਯੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਮਾਰੋ ॥

ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਬਤੀਯਾਂ ਤਜ ਕੇ ਹਮ ਕੋ ਜਦੁਬੀਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੭੩੯॥
ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਚਲੋ ਹਮਰੇ ਉਠਕੇ ਸਖੀ ਮਾਨ ਕਛੂ
ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਆਨੋ ॥ ਆਇਹੋ ਹੌਂ ਤਜ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਕਛੂ ਤਿਹ ਤੇ ਰਸ ਰੀਤ
ਪਛਾਨੋ ॥ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਬੇਚੇ ਕਿਧੋ ਬਿਕੀਯੈ ਇਹ ਸ੍ਰੋਨਨ ਸੁਨੋ ਸਖੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹਾਨੋ ॥
ਤਾਂਤੇ ਹਉ ਤੇਰਾਂ ਕਰੋਂ ਬਿਨਤੀ ਕਹਿਯੋ ਮੁਹਿ ਮਾਨ ਸਖੀ ਅਭਮਾਨੋ ॥ ੭੪੦ ॥
ਰਾਧੇ ਵਾਚੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਕੈ ਹਰਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਨ ਯਾ ਬਿਧਿ
ਉੱਤਰ ਦੀਨੋ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਰਹੀ ਹਰਿ ਸੋ ਤੁਮਰੀ ਕਹਿਯੋ ਕਹਿਕੈ ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਰ
ਭਰੀਨੋ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੀ ਸੰਗ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਿਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਮੁਹਿ
ਜੀਨੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਭਰ ਸ੍ਵਾਸ ਲਯੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਪਟੀਨੋ ॥
੭੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੀ ਫਿਰ ਬੋਲ ਉਠੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ
ਸਿਯੋਂ ॥ ਤੁਮ ਸੋਂ ਹਮ ਸੋਂ ਰਸ ਕੋ ਨ ਰਹਿਯੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਧ ਕੇ ਪਹਿ
ਜਯੋਂ ॥ ਹਰਿ ਯੌਂ ਕਹੀ ਮੋਹਿਤ ਹੈ ਤੁਹਿ ਸੋ ਉਨ ਕੋਪ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਸੋ ਕਹੁ
ਕਿਯੋਂ ॥ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਕੇਲ ਕਰੋਂ ਬਨ ਮੈ ਸੁਨੀਯੈ ਬਤੀਯਾਂ ਹਮਰੀ ਬਲ ਯੌਂ ॥
੭੪੨ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੋਹਿਯੋ ਹੌਂ ਤੇਰੇ ਸਖੀ ਚਲਬੋ
ਪਿਖ ਮੋਹਿਯੋ ਸੁ ਹੌਂ ਦ੍ਰਿਗ ਪੇਖਤ ਤੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹਿਯੋ ਅਲਕੈਂ ਤੁਮਰੀ ਪਿਖ
ਜਾਤ ਗਯੋ ਤਜਿਯਾ ਨਹੀ ਡੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹਿਯੋ ਤੁਹਿ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰਤ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਬਢੀ ਤਿਹ ਤੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਰਹਿਯੋ ਮੁਖ ਤੇਰੋ ਨਿਹਾਰਤ ਜਿਉਂ ਗਨ ਚੰਦ
ਚਕੋਰਨ ਹੇਰੇ ॥ ੭੪੩ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਮਾਨ ਕਰੋ ਸਜਨੀ ਮੁਹਿ ਸੰਗ ਚਲੋ ਉਠਕੇ
ਅਬ ਹੀ ॥ ਹਮਰੀ ਤੁਮ ਸੋ ਸਖੀ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਕੁਪਿ ਬਾਤ ਕਹੋਂ ਤਜਿਕੈ ਸਬ
ਹੀ ॥ਤਿਹ ਤੇ ਇਹ ਛੁੱਦ੍ਰਨ ਬਾਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕਹਿਯੋ ਨ ਅਰੀ ਤੁਮ ਕੋ ਫਬ ਹੀ॥
ਤਿਹ ਤੇ ਸੁਨ ਮੋ ਬਿਨਤੀ ਚਲੀਯੈ ਇਹ ਕਾਜ ਕੀਏ ਨ ਕਛੂ ਲਭਹੀ ॥ ੭੪੪ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਤ ਹੀ ਜਬ ਕਾਨ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਤਬ ਹੀ ਮਨ ਰੰਚ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੋਊ
ਮਾਨੀ ॥ ਦੂਰ ਕਰੀ ਮਨ ਕੀ ਗਨਤੀ ਜਬ ਹੀ ਹਰਿ ਕੀ ਤਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥
ਤੋ ਇਮ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਜੋਊ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਹਿ ਤ੍ਰੀਯਨ ਰਾਨੀ ॥ ਤਯਾਗ ਦਈ
ਦੁਚਿਤੀ ਮਨ ਕੀ ਹਰਿ ਸੋ ਰਸ ਬਾਤਨ ਸੋ ਨਿਜ ਕਾਨੀ ॥ ੭੪੫ ॥ ਮੋਹਿ ਕਹੋ
ਚਲੀਯੈ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਜਾਨਤ ਹੋਂ ਰਸ ਸਾਥ ਛਰੋਗੇ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਹਮ ਕੋ ਸੰਗ
ਲੈ ਸਖੀ ਜਾਨਤ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੰਗ ਅਰੋਗੇ ॥ ਹੋ ਨਹੀ ਹਾਰਿਹੋਂ ਪੈ ਤੁਮ ਤੇ ਤੁਮ ਹੀ
ਹਮ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਰਿ ਪਰੋਗੇ ॥ ਏਕ ਨ ਜਾਨਤ ਕੁੰਜ ਗਲੀ ਨ ਲਵਾਇ ਕਹਿਯੋ
ਕਛੁ ਕਾਜ ਕਰੋਗੇ ॥ ੭੪੬ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਜੋ
ਹਰਿ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਭੀਨੀ ॥ ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਿਯੋ ਹਸਕੈ ਛਬਿ ਦਾਂਤਨ ਕੀ
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਚੀਨੀ ॥ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਮਨ ਮੈ ਜੁ ਭਈ ਕਵਿ
ਕੇ ਸੋਊ ਕੀਨੀ ॥ ਜਿਉਂ ਘਨ ਬੀਚ ਲਸੈ ਚਪਲਾ ਤਿਹ ਕੋ ਠਗਗੇ ਠਗਨੀ
ਠਗ ਲੀਨੀ ॥ ੭੪੭ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਜੋ ਹਰਿ ਕੇ
ਰਸ ਭੀਤਰ ਭੀਨੀ ॥ ਬੀਚ ਹੁਲਾਸ ਬਢਯੋ ਮਨ ਕੇ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਬਾਤ ਸਭੈ
ਮਨ ਲੀਨੀ ॥ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲਹਿਗੇ ਹਰਿ ਕੇ ਤਿਨ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਸੋਊ
ਕੀਨੀ ॥ ਯੌਂ ਹਸਿ ਬਾਤ ਨਿਸੰਗ ਕਹਯੋ ਮਨ ਕੀ ਦੁਚਿਤਈ ਸਭ ਹੀ ਤਜ੍ਹਿ

ਦੀਨੀ ॥ ੭੪੮ ॥

ਦੋਊ ਜਉ ਹਸਿ ਬਾਤਨ ਸੰਗ ਢਰੇ ਤੁ ਹੁਲਾਸ ਬਿਲਾਸ ਬਢੈ ਸਗਰੇ ॥
ਹਸਿ ਕੰਠ ਲਗਾਇ ਲਈ ਲਲਨਾ ਗਹਿ ਗਾੜੇ ਅਨੰਗ ਤੇ ਅੰਕ ਭਰੇ ॥
ਤਰਕੀ[1] ਹੈ ਤਨੀ ਦਰਕੀ[2] ਅੰਗੀਆ ਗਰ ਮਾਲ ਤੇ ਟੂਟਕੈ ਲਾਲ ਪਰੇ ॥
ਪੀਯਕੇ ਮਿਲਏਤ੍ਰੀਯ ਕੇ ਹੀਯ ਤੇ ਅੰਗਰਾ[3] ਬਿਰਹਾਗਿਨ ਕੇ ਨਿਕਰੇ॥੭੪੯॥

ਹਰਿ ਰਾਧਕਾ ਸੰਗ ਚਲੇ ਬਨ ਲੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਯੋ॥ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਕੇਲ ਕਰੇ ਮਨ ਕੋ ਸਭ ਸੋਕ ਹੁਤੇ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕਥਾ ਕੌ ਕਿਧੌ ਜਗ ਮੈ ਮਨ ਮੈ ਸੁਕ ਆਦਿਕ ਗਾਇ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜੋਊ ਸੁਨੈ ਸੋਊ ਰੀਝ ਰਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਧਰ ਮੈ ਜਸ ਛਾਯੋ ॥ ੭੫੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ਰਾਧੇ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਜੂ ਇਮ ਰਾਧਕਾ ਸੰਗ ਕਹੀ ਜਮਨਾ ਮੈ ਤਰੋ ਤੁਮ ਕੋ ਗਹਿਹੈ ॥ [4]ਜਲ ਮੈ ਹਮ ਕੇਲ ਕਰੈਗੇ ਸੁਨੋ ਰਸ ਬਾਤ ਸਭੈ ਸੁ ਤਹਾਂ ਕਹਿਹੈ ॥ ਜਿਹ ਓਰ ਨਿਹਾਰ ਬਧੂ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਲਲਚਾਇ ਮਨੈ ਪਿਖਿਬੋ ਚਹਿਹੈ ॥ ਪਹੁਚੈਗੀ ਨਹੀ ਤਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਏ ਹਮ ਹੂੰ ਤੁਮ ਰੀਝ ਤਹਾ ਰਹਿਹੈ ॥ ੭੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜਲ ਪੈਠਨ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥ ਧਾਇਕੈ ਜਾਇ ਪਰੀ ਸਰ ਮੈ ਕਰਿਕੈ ਅਤ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਡਾਈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਛੇ ਤੇ ਸਯਾਮ ਪਰੇ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਉਪਮਾ ਇਹ ਆਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸਯਾਮ ਜੂ ਬਾਜ ਪਰਯੋ ਪਿਖਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਕੋ ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ ॥ ੭੫੨ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਤਬੈ ਧਸਿਕੈ ਜਲਿ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਸੋਊ ਤਬ ਜਾਇ ਗਹੀ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਤਨ ਭੇਟ ਹੁਲਾਸ ਬਢਯੋ ਗਿਨਤੀ ਮਨ ਕੀ ਜਲ ਭਾਂਤ ਬਹੀ ॥ ਜੋਊ ਆਨੰਦ ਬੀਚ ਬਢਯੋ ਮਨ ਕੇ ਕਬਿ ਤੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਥ ਭਾਖ ਕਹੀ ॥ ਪਿਖਯੋ ਜਿਨਹੂੰ ਸੋਊ ਰੀਝ ਰਹਯੋ ਪਿਖਿਕੈ ਜਮੁਨਾ ਜਿਹ ਰੀਝ ਰਹੀ ॥ ੭੫੩ ॥ ਜਲ ਤੇ ਕਢਿਕੈ ਫਿਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਫਿਰ ਰਾਸ ਮਚਾਯੋ ॥ ਗਾਵਤ ਭੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਅਤ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਆਨੰਦ ਪਾਯੋ ॥ ਬ੍ਰਿਜਨਾਰਿਨ ਸੋ ਮਿਲਕੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਜੂ ਸਾਰੰਗ ਮੈ ਇਕ ਤਾਨ ਬਸਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਕੈ ਮ੍ਰਿਗ ਆਵਤ ਧਾਵਤ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਸੁਨਕੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੭੫੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੱਤ੍ਰਹ ਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮੈ ਕੀਨੀ ਕਥਾ ਸੁ ਧਾਰ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਜਹ ਤਹ ਸੁ ਕਬਿ ਲੀਜਹੁ ਸਕਲ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੫੫ ॥ ਬਿਨਤ ਕਰੋ ਦੋਊ ਜੋਰਿ ਕਰ ਸੁਨੋ ਜਗਤ ਕੇ ਰਾਇ ॥ ਮੋ ਮਸਤਕ ਤੁੈ ਪਗ ਸਦਾ ਰਹੈ ਦਾਸ* ਕੇ ਭਾਇ ॥ ੭੫੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

---

੧. ਟੁਟ ਗਈ । ੨. ਪਾਟ ਗਇਆ । ੩. ਚੰਗਿਆੜੇ ।

੪. ਜੇ ਇਹ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਰਸ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਵੇਖਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਾਹਿਤ ਸਿੰਧੂ, ਰਸਕ ਪ੍ਰਯਾ, ਸਭਾ ਮੰਡਨ, ਜਗਤ ਬਿਨੋਦ, ਲਲਤ ਲਲਾਮ, ਰਸਕੁਸਮਾਕਰ, ਰਸ ਮੌਰ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਗਾਰ ਦੇਖੋ ।

*ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੁਛ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਦਾਸ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਦਾਸ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਹੈ, ਸੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ੫੨ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਹੈ ।

ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਰਾਸ ਮੰਡਲ ਬਰਨਨੰ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

ਸੁਦਰਸਨ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਭੁਜੰਗ ਜੋਨ ਤੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਕਥਨੰ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਿਨ ਪੂਜਾ ਕੋ ਆਇ ਲਗਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਜੋਊ ਗ੍ਵਾਰਨਿਯਾ ਹਿਤ ਕੈ ਅਤਿ ਸੇਵੀ ॥ ਜਾ ਰਿਪ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਮਰਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਗ ਮਾਤ ਅਭੇਵੀ ॥ ਨਾਸ ਭਏ ਜਗ ਮੈ ਜਨ ਸੋ ਜਿਨਹੂ ਮਨ ਮੈ ਕੁਪਕੈ ਨਹਿ ਸੇਵੀ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਹੇਤ ਚਲੇ ਤਜਿਕੈ ਪੁਰ ਗ੍ਵਾਰਨ ਗੋਪ ਸੁ ਪੂਜਨ ਦੇਵੀ ॥ ੭੫੭ ॥ ਆਠ ਭੁਜਾ ਜਿਹ ਕੀ ਜਗ ਮਾਲਮ ਸੁੰਭ ਸੰਘਾਰਨ ਨਾਮ ਜਿਸੀ ਕੋ ॥ ਸਾਧਨ ਦੋਖਨ ਕੀ ਹਰਤਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਨ ਮਾਨਤ ਤ੍ਰਾਸ ਕਿਸੀ ਕੋ ॥ ਸਾਤ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲਨ ਸਾਤਨ ਫੈਲ ਰਹਯੋ ਜਸ ਨਾਮ ਇਸੀ ਕੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੋ ਪੂਜਨ ਦਯੋਸ ਲਗਯੋ ਸਭ ਗੋਪ ਚਲੇ ਹਿਤ ਮਾਨ ਤਿਸੀ ਕੋ ॥ ੭੫੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਅਰੁ ਚੰਡ ਕੇ ਚਲੇ ਪੂਜਬੇ ਕਾਜ ॥ ਜਸੁਧਾ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਲਭਦ੍ਰ ਔ ਸੰਗ ਲੀਏ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ॥ ੭੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੂਜਨ ਕਾਜ ਚਲੇ ਤਜਕੈ ਪੁਰ ਗੋਪ ਸਭੈ ਮਨ ਮੈ ਹਰਖੇ ॥ ਗਹਿ ਅੱਛਤ ਧੂਪ ਪਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਸਾਮੁਹੇ ਦੰਡਸਿ ਵੈਸ ਰਖੇ ॥ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੇ ਤਿਨ ਕੋ ਦੁਖ ਥੇ ਜੁ ਜਿਤੇ ਸਭ ਹੀ ਘਰਖੇ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਅਹੀਰਨ ਕੇ ਜੁ ਹੁਤੇ ਸੁਭ ਭਾਗ ਘਰੀ ਇਹ ਮੈ ਪਰਖੇ ॥ ੭੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਭੁਜੰਗਨ ਕਾਨ੍ਹ ਬਬਾਕਹੁ ਲੀਲ ਲਯੋ ਤਨ ਨੈਕ ਨ ਛੋਰੈ ॥ ਸਯਾਹ ਮਨੋ ਅਬਨੂਸਹਿ ਕੋ ਤਰ ਕੋਪ ਡਸਯੋ ਅਤ ਹੀ ਕਰ ਜੋਰੈ ॥ ਜਿਉ ਪੁਰ ਕੇ ਜਨ ਲਾਤਨ ਮਾਰਤ ਜੋਰ ਕਰੈ ਅਤ ਹੀ ਝਖ ਝੋਰੈ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਸਭ ਨੋ ਮਿਲਿਕੈ ਤਬ ਕੂਕ ਕਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਓਰੈ ॥੭੬੧॥ਸਵੈਯਾ॥ ਗੋਪ ਪੁਕਾਰਤ ਹੈ ਮਿਲਿਕੈ ਸਭ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭੱਯੇ ॥ ਦੋਖਨ ਕੋ ਹਰਤਾ ਕਰਤਾ ਸੁਖ ਆਵਹੁ ਟੇਰਤ ਦੈਤ ਮਰੱਯੇ ॥ ਮੋਹਿ ਗ੍ਰਸਯੋ ਅਹਿ ਸਯਾਮ ਬਡੋ ਹਮ ਰੋਵਹ ਯਾ ਬਧ ਕਾਰਜ ਕੱਯੇ ॥ ਰੋਗ ਭਏ ਜਿਮ ਬੈਦ ਬੁਲਈਅਤ ਭੀਰ ਪਰੇ ਜਿਮ ਬੀਰ ਬੁਲੱਯੇ ॥ ੭੬੨ ॥ ਸੁਨ ਸ੍ਰੋਨਨ ਮੈ ਹਰਿ ਬਾਤ ਪਿਤਾ ਉਹਿ ਸਾਪਹਿ ਕੋ ਤਨ ਛੇਦ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਸਾਪ ਕੀ ਦੇਹ ਤਜੀ ਉਨਹੂੰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਧਰਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਕਬਿ ਨੈ ਬਿਧਿ ਯਾ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੁੰਨਿ ਪ੍ਰਤਾਪਨ ਤੇ ਸਸਿ ਛੀਨ ਲਯੋ ਰਿਪੁ ਦੂਰ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ੭੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਮਨ ਹੋਇ ਗਯੋ ਸੁ ਵਹੈ ਫੁਨ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਹੈ ਪੁਨ ਜਾਕੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾਂ ਹਸਿਕੈ ਤਿਹ ਸੋ ਕਹੁ ਰੇ ਤੈ ਠੌਰ ਕਹਾ ਕੋ ॥ ਨੈਨ ਨਿਵਾਇ ਮਨੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸੁ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਯੋ ਕਰ ਤਾਕੋ ॥ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਰਤਾ ਹਰਤਾ ਦੁਖ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਪਤਿ ਜੋ ਚਹੂ ਘਾਕੋ ॥ ੭੬੪ ॥ ਦਿਜ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਤ੍ਰ ਰਖੀਸਰ ਕੇ ਸੁਤ ਕੋ ਅਤਿ ਹਾਸਿ ਕਰਯੋ ਤਿਨ ਸ੍ਰਾਪ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਹਿ ਕਹਯੋ ਤੂ ਅਸਾਪ ਸੁ ਹੋ ਬਚਨਾ ਉਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਮੋਹਿ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਲਗੇ ਹਮਰੋ ਤਨ ਬਾਮਨ ਤੇ ਅਹਿ ਸਯਾਮ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤੁਮੈ ਤਨ ਛੂਵਤ ਹੀ ਤਨ ਕੋ ਸਭ ਪਾਪ ਪਰਾਇ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੭੬੫ ॥ ਪੂਜਤ ਤੇ ਜਗ ਮਾਤ

ਸਭੈ ਜਨ ਪੂਜ ਸਭੈ ਤਿਹ ਡੇਰਨ ਆਏ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਕੋ ਉਰ ਧਾਰ ਸਭੈ ਮਿਲਿਕੈ ਉਪਮਾ ਜਸ ਗਾਏ ॥ ਸੋਰਠਿ ਸਾਰੰਗ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਭੀਤਰ ਤਾਨ ਬਸਾਏ ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਸੁ ਸਭੈ ਜਨ ਰੀਝ ਰਹੇ ਜਿਨਹੂੰ ਸੁਨ ਪਾਏ ॥ ੭੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੂਜ ਚੰਡ ਕੋ ਭਟ ਬਡੇ ਘਰ ਆਏ ਮਿਲਿ ਦੋਇ ॥ ਅੰਨ ਖਾਇਕੈ ਮਾਤ ਤੇ ਰਹੇ ਸਦਨ ਮੈ ਸੋਇ ॥ ੭੬੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਅਵਤਾਰੇ ਦਿਜ ਉਧਾਰ ਚੰਡ ਪੂਜ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਭੋਜਨ ਕੈ ਜਸੁਧਾ ਪਹਿ ਤੇ ਭਟ ਰਾਤ ਪਰੇ ਸੋਊ ਸੋਇ ਰਹੇ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਬਨ ਬੀਚ ਗਏ ਉਠਕੈ ਜਹ ਡੋਲਤ ਸਿੰਘ ਸਹੇ ਹੈ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਥੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਖਰੋ ਜਿਹ ਕੇ ਦੋਊ ਸੀਂਗ ਅਕਾਸ ਖਹੇ ਹੈ ॥ ਦੇਖਕੈ ਸੋ ਕੁਪਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਦੁਹੂੰ ਹਾਥਨ ਸੋ ਕਰ ਜੋਰ ਗਹੇ ਹੈ ॥ ੭੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੀਂਗਨ ਤੇ ਗਹਿ ਡਾਰ ਦਯੋ ਸੁ ਅਠਾਰਹ ਪੈਗ ਪੈ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥ ਫੇਰਿ ਉਠਯੋ ਕਰ ਕੋਪ ਮਨੈ ਹਰਿ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਮੁਹਿ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਫੇਰਿ ਬਗਾਇ ਦੀਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਕਹੀ ਜਾਇ ਗਿਰਯੋ ਸੁ ਨਹੀ ਉਬਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮੋਛ ਭਈ ਤਿਹ ਕੀ ਹਰਿ ਕੇ ਕਰ ਛੂਵਤ ਹੀ ਸੁ ਲਰਯੋ ਨ ਮਰਯੋ ਹੈ ॥ ੭੬੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤ ਸੁਭ ਮਸਤ ॥

ਅਥ ਕੇਸੀ ਦੈਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਜੁੱਧੁ ਬਡੋ ਕਰਕੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਜੌ ਭਗਵਾਨ ਬਡੋ ਅਰਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਨਾਰਦ ਤੌ ਮਥਰਾ ਮੈ ਗਯੋ ਬਚਨਾ ਸੰਗ ਕੰਸ ਕੇ ਐਸੇ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤੂ ਭਗਨੀ ਪਤ ਨੰਦ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਤੂੰ ਰਿਪਵਾ ਘਰ ਭੀਤਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ਦੈਤ ਅਘਾਸੁਰ ਔ ਬਕਬੀਰ ਮਰਯੋ ਤਿਨਹੂੰ ਜਬ ਪੌਰਖ ਹਾਰਯੋ ॥ ੭੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਪ੍ਰਤਿ ਉੱਤਰ ॥ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਮਥੁਰਾਪਤਿ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਇਹ ਕੋ ਅਬ ਮਰੀਯੈ ॥ ਇਹ ਕੀ ਸਮ ਕਾਰਜ ਔਰ ਕਛੂ ਨਹਿ ਤਾ ਬਧ ਆਪਨ ਊਬਰੀਯੈ ॥ ਤਬ ਨਾਰਦ ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਹਸਿਕੈ ਸੁਨੀਯੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਰਜ ਯਾ ਕਰੀਯੈ ॥ ਛਲ ਸੋ ਬਲ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਪਨੇ ਅਰਿ ਕੋ ਸਿਰਵਾ ਹਰੀਯੈ ॥ ੭੭੧ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਨਾਰਦ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਕੰਸ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਹੀ ਕਰਿਕੈ ਸੁਨੀਯੈ ਰਿਖ ਜੂ ਤੁਮ ਸੱਤਿ ਕਹੀ ਹੈ॥ਵਾਕੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਰਜਨੀ ਦਿਨਮੈ ਹਮਰੈ ਮਨ ਮੈ ਬਸਿਕੈ ਸੁ ਰਹੀ ਹੈ॥ਜਾਹਿ ਮਰਯੋ ਅਘ ਦੈਤ ਬਲੀ ਬਕ ਪੂਤਨਾ ਜਾ ਬਨ ਜਾਇ ਗਹੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਮਰੀਯੈ ਛਲ ਕੈ ਕਿਧੋ ਸੰਗ ਕਿ ਕੇ ਬਲ ਕੇ ਇਹ ਬਾਤ ਸਹੀ ਹੈ ॥੭੭੨॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਕੇਸੀ ਸੋ ॥ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੁਨ ਤੌ ਮਿਲਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਗ੍ਰਿਹ ਗਯੋ ਤਬ ਕੰਸ ਬਲੀ ਇਕ ਦੈਤ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਮਾਰਹੁ ਜਾਇ ਕਹਯੋ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਪੈ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਪਠਾਯੋ ॥ ਪਾਛੈ ਤੇ ਪੈ ਭਗਨੀ ਭਗਨੀਪਤਿ ਡਾਰ ਜੰਜੀਰਨ ਧਾਮ ਰਖਾਯੋ ॥ ਸੰਗ ਚੰਡੂਰ ਕਹਯੋ ਇਹ ਭੇਦ ਤਬੈ ਕੁਬਿਲਯਾਗਿਰ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ ॥

੭੭੩ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਅਕ੍ਰੂਰ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਖ ਕਹੀ ਸੰਗ ਭ੍ਰਿਤਨ ਸੋ ਇਕ ਖੇਲਨ ਕੋ ਰੰਗ ਭੂਮ ਬਨੱਯੈ ॥ ਸੰਗ ਚੰਡੂਰ ਕਹਯੋ ਮੁਸਟੇ ਦਰਵਾਜੇ ਬਿਖੈ ਗਜ ਕੋ ਥਿਰਕੱਯੈ ॥ ਬੋਲਿ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕਹੀ ਹਮਰੋ ਰਥ ਲੈ ਕਰਿ ਨੰਦਪੁਰੀ ਮਹਿ ਜੱਯੈ ॥ ਜੱਗਿ ਅਬੈ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਹੈ ਇਹ ਬਾਤਨ ਕੋ ਕਰਕੈ ਹਰਿ ਲਿਅੱਯੈ॥ ੭੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਕਹਯੋ ਅਕ੍ਰੂਰਹਿ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਪੁਰ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪਹਿ ਸਿਉਤਾ ॥ ਜੱਗਿ ਅਬੈ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਹੈ ਰਿਝਵਾਇਕ ਲਯਾਵਹੁ ਵਾਕਹਿ ਇਉਤਾ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾਂ ਉਪਜਯੋ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਬਿਉਤਾ ॥ ਜਿਉ ਬਨ ਬੀਚ ਹਰੇ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸੁ ਪਠਯੋ ਮ੍ਰਿਗਵਾ ਕਹਿਕੇ ਹਰਿ ਨਿਉਤਾ ॥ ੭੭੫ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਭੇਜਯੋ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕਹੁ ਹਰਿ ਮਾਰਨ ਕੇ ਘਾਤ ॥ ਅਬ ਬਧ ਕੇਸੀ ਕੀ ਕਥਾ ਭਈ ਕਹੋ ਸੋਈ ਬਾਤ ॥ ੭੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਚਲਯੋ ਤਹ ਕੌਂ ਉਠ ਸੋ ਰਿਪ ਹ੍ਵੈ ਹਯ ਦੀਰਘ ਪੈ ਤਹ ਆਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਜਾਹਿ ਦਿਨੇਸ ਡਰਯੋ ਮਘਵਾ ਜਿਹ ਪੇਖਤ ਹੀ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਡਰੇ ਤਿਹ ਪੇਖਤ ਹੀ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਧੀਰ ਭਯੋ ਜਦੁਰਾਇ ਤਬੈ ਤਿਹ ਸੋ ਕੁਪਕੈ ਰਨ ਦੁੰਦ ਮਚਾਯੋ ॥ ੭੭੭ ॥ ਕੋਪ ਭਯੋ ਰਿਪ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਤਬ ਪਾਉ ਕੀ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਚੋਟ ਚਲਾਈ ॥ ਦੀਨਨ ਲਾਗਨ ਸ੍ਯਾਮ ਤਨੈ ਸੁ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੋ ਜਦੁਰਾਇ ਬਚਾਈ ॥ ਫੇਰ ਗਹਯੋ ਸੋਊ ਪਾਇਨ ਤੇ ਕਰ ਮੋਨ ਰਹਯੋ ਸੁ ਦਯੋ ਹੈ ਬਗਾਈ ॥ ਜਿਉ ਲਰਕਾ ਬਟ ਫੈਂਕਤ ਹੈ ਤਿਮ ਚਾਰ ਸੈ ਪੈਗ ਪਰਯੋ ਸੋਊ ਜਾਈ ॥ ੭੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰ ਸੰਭਾਰ ਤਬੈ ਬਲਵਾ ਰਿਪ ਤੁੰਡ ਪਸਾਰਿ ਹਰਿ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਲੋਚਨ ਕਾਢ ਬਡੇ ਡਰਵਾਨ ਕਿਧੌ ਜਿਨ ਤੇ ਨਭ ਲੋਕ ਡਰਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਦਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਮੈ ਕਰਿ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਜਸੁ ਭਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਕਾਲ ਮਨੋ ਤਨ ਕੇਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਾਸਨ ਆਯੋ ॥ ੭੭੯ ॥ ਤਿਨ ਬਾਹ ਕਟੀ ਹਰਿ ਦਾਂਤਨ ਸੋ ਤਿਹ ਕੇ ਸਭ ਦਾਂਤ ਤਬੈ ਝਰਗੇ ॥ ਜੋਊ ਆਇ ਮਨੋਰਥ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਸਮ ਓਰਨ ਕੀ ਸੋਊ ਹੈ ਗਰਗੇ ॥ ਤਬ ਹੀ ਸੋਊ ਜੂਝ ਪਰੋ ਛਿਤ ਪੈ ਨ ਸੋਊ ਫਿਰਕੈ ਅਪਨੇ ਘਰ ਗੇ ॥ ਅਬ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਕਹਿ ਲਾਗਤ ਹੀ ਮਰਿ ਗਯੋ ਵਹ ਪਾਪ ਸਭੈ ਹਰਗੇ ॥ ੭੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਵਨ ਜਾ ਬਿਧਿ ਰਾਮ ਮਰਯੋ ਬਿਧਿ ਜੋ ਕਰਕੈ ਨਰਕਾਸੁਰ ਮਾਰਯੋ ॥ ਜਿਉ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੇ ਰੱਛਨ ਕੋ ਹਰਨਾਕਸ ਮਾਰਿ ਡਰਯੋ ਨ ਉਬਾਰਯੋ ॥ ਜਿਉ ਮਧੁ ਕੈਟ ਮਰੈ ਕਰ ਚਕ੍ਰ ਲੈ ਪਾਵਕ ਲੀਲ[1] ਲਈ ਡਰ ਟਾਰਯੋ ॥ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਰਾਖਨ ਕੋ ਕਰਿਕੈ ਅਪਨੋ ਬਲ ਦੈਤ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ੭੮੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰਿ ਬਡੋ ਰਿਪ ਕੋ ਹਰਿ ਜੂ ਸੰਗ ਗਊਅਨ ਲੈ ਸਗਏ ਬਨ ਮੈ ॥ ਮਨ ਸੋਕ ਸਭੈ ਹਰਕੈ ਸਬ ਹੀ ਅਤਿਕੌ ਫੁਨ ਆਨੰਦ ਪੈਤਨ ਮੈ ॥ ਫੁਨ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਇਉ ਮਨ ਮੈ ॥ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਬਡੋ ਮ੍ਰਿਗ ਜਾਨ ਬਧਯੋ ਛਲ ਸੋ ਮ੍ਰਿਗਵਾ ਕੇ ਮਨੋ ਗਨ ਮੈ ॥ ੭੮੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕੇਸੀ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤ ਸੁਭ ਮਸਤ ॥

---

੧. ਨਿਗਲ ਲਈ।

ਅਥ ਨਾਰਦ ਜੂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਹਿ ਆਏ ॥ ਅੜਿਲ ॥

ਤਬ ਨਾਰਦ ਚਲਿ ਗਯੋ ਨਿਕਟਿ ਭਟ ਕਿਸਨ ਕੇ ॥ ਕਰੀ ਉਦਰ ਪੂਰਨਾ ਮਨੋ ਹਿਤ ਤਿਸਨ ਕੇ ॥ ਰਹ੍ਯੋ ਮੁਨੀ ਸਿਰ ਨ੍ਯਾਇ ਸ੍ਯਾਮ ਤਰ ਪਗਨ ਕੇ ॥ ਹੋ ਮਨ ਬਿਚਾਰ ਕਹ੍ਯੋ ਸ੍ਯਾਮ ਮਹਾਂ ਸੰਗ ਲਗਨ ਕੇ ॥ ੭੬੩ ॥ ਮੁਨ ਨਾਰਦ ਜੂ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਹੀ ਜਾ ਹਰਿ ਸੋ ਮੁਨ ਪਾ ਪਰਿਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹ੍ਯੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸੁ ਨਿਹਾਰਿਕੈ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਰਨ ਬੀਚ ਬਧੋ ਤੁਮ ਐਸੇ ਕਹ੍ਯੋ ਅਤ ਹੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਆਯੋ ਹੋ ਹੌ ਸੁ ਘਨੋ ਰਿਪ ਘੇਰਿ ਸਿਕਾਰ ਕੀ ਭਾਂਤ ਬਧੋ ਤਿਨ ਜਾਈ ॥ ੭੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਹਉ ਉਪਮਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰਹੋ ਕੁਬਲਿਯਾ ਗਿਰ ਕੋਂ ਤੁਮ ਜੋ ਮਰਿਹੋ ॥ ਮੁਸਟਕ ਬਲ ਸਾਥ ਚੰਡੂਰਹਿ ਸੋਂ ਰੰਗ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਬਧ ਜੋ ਕਰਿਹੋ ॥ ਫਿਰਿ ਕੰਸ ਬਡੋ ਅਪਨੇ ਰਿਪੁ ਕੋ ਗਹਿ ਕੇਸ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੋ ਹਰਿਹੋ ॥ ਰਿਪ ਮਾਰ ਘਨੇ ਬਨ ਆਸੁਰ ਕੋ ਕਰ ਕਾਟ ਸਭੈ ਧਰ ਪੈ ਡਰਿ ਹੋ ॥ ੭੬੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਕਹਿ ਨਾਰਦ ਕਿਸਨ ਸੋ ਬਿਦਾ ਭਯੋ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਅਬ ਦਿਨ ਕੰਸਹਿ ਕੇ ਕਹ੍ਯੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਫੁਨ ਨਿਜਕਾਹਿ ॥ ੭੬੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਮੁਨ ਨਾਰਦ ਜੂ ਕਿਸਨ ਜੂ ਕੋ ਸਭ ਭੇਦ ਦੇ ਫਿਰ ਬਿਦਿਆ ਭਏ ਧ੍ਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ॥

ਅਥ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁਰ ਦੈਤ ਜੁਧੁ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਖੇਲਤ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੋ ਕਿਸਨ ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸੋਇ ॥ ਹ੍ਵੈ ਮੇਢਾ ਤਸਕਰ ਕੋਊ ਕੋਊ ਪਹਰੂਆ ਹੋਇ ॥ ੭੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੇਸਵ ਜੂ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਸੁਭ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਦੇਖ ਤਬੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁਰ ਹ੍ਵੈ ਚੁਰਵਾ ਤਿਨ ਭੱਛਨ ਆਯੋ ॥ ਗ੍ਵਾਰ ਹਰੇ ਹਰਿ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਤਿਹ ਕੋ ਫਿਰਕੈ ਹਰਿ ਜੂ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ਧਾਇਕੈ ਤਾਹੀ ਕੀ ਗ੍ਰੀਵ ਗਹੀ ਬਲ ਸੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੭੬੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁਰ ਕੋ ਮਾਰਕੈ ਕਰ ਸਾਧਨ ਕੇ ਕਾਮ ॥ ਹਲੀ ਸੰਗ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰ ਲੈ ਆਏ ਨਿਸ ਕੋ ਧਾਮ ॥ ੭੬੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁਰ ਦੈਤ ਬਧਹ ਧ੍ਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਹਰਿ ਕੋ ਅਕ੍ਰੂਰ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਲੈਜੈਬੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਰਿਪੁ ਕੋ ਹਰਿ ਮਾਰ ਗੲੈ ਜਬ ਹੀ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕਿਧੌ ਚਲਿਕੈ ਤਿਹ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰ੍ਯੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਕੰਸ ਕਹੀ ਸੋਊ ਕੈ ਬਿਨਤੀ ਜਦੁਰਾ ਅਪਨੇ ਹਿਤ ਸਾਥ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਅੰਕਸਿ[1] ਸੋ ਗਜ ਜਿਉ ਫਿਰੀਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਮ ਬਾਤਨ ਤੇ ਹਿਰ ਲ੍ਯਾਯੋ ॥ ੭੭੦ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਹ ਕੀ ਹਰਿ ਜੂ ਪਿਤ ਧਾਮ ਗਏ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਮੋਹਿ ਅਬੈ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਹਾਥ ਬੁਲਾਇ ਪਠ੍ਯੋ ਮਥੁਰਾ ਹੂ ਕੇ ਰਾਈ ॥ ਪੇਖਤ ਹੀ ਤਿਹ ਮੂਰਤ ਨੰਦੈ ਕਹੀ ਤੁਮਰੇ ਤਨ ਹੈ ਕੁਸਰਾਈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੀ ਹੈ ਕੁਸਰਾਤ ਕਹ੍ਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤ

[1] ਕੁੰਡਾ ।

ਬੁਲਯੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭਾਈ ॥ ੭੯੧ ॥ ਅਬ ਮਥੁਰਾ ਮੋ ਹਰਿ ਕੋ ਆਗਮ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਲੈ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਚਲਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕੋ
ਤਬੈ ॥ ਬਕਰੇ ਅਤਿ ਲੈ ਪੁਨ ਛੀਰ ਘਨੋ ਧਰਕੈ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਸ੍ਯਾਮ ਅਗੈ ॥
ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਤ ਘਨੋ ਤਨ ਕੋ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਪਾਪ ਭਗੈ ॥ ਮਨੋ ਗ੍ਵਾਰਨਿ
ਕੋ ਬਨ ਸੁੰਦਰ ਮੈ ਸਮ ਕੇਹਰਿ ਕੀ ਜਦੁਰਾਇ ਲਗੈ ॥ ੭੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਮਥੁਰਾ ਹਰਿ ਕੇ ਜਾਨ ਕੀ ਸੁਨੀ ਜਸੋਧਾ ਬਾਤ ॥ ਤਬੈ ਲਗੀ ਰੋਦਨਿ ਕਰਨ
ਭੂਲ ਗਈ ਸੁਧ ਸਾਤ ॥ ੭੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਵਨ ਲਾਗ ਜਬੈ ਜਸੁਧਾ ਅਪੁਨੇ
ਮੁਖਿ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਭਾਖੈ ॥ ਕੋ ਹੈ ਹਿਤੂ ਹਮਰੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਚਲਤੇ ਹਰਿ ਕੋ
ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਫਿਰਿ ਰਾਖੈ ॥ ਐਸੋ ਕੋ ਢੀਠ ਕਰੈ ਜੀਯ ਮੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਮੁਹਿ ਜਾ ਬਤੀਯਾ
ਇਹ ਭਾਖੈ ॥ ਸੋਕ ਭਰੀ ਮੁਰਝਾਇ ਗਿਰੀ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਬਤੀਯਾ ਨਹਿ ਭਾਖੈ ॥
੭੯੪॥ਸਵੈਯਾ॥ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਰਖਿਯੋ ਉਦਰੇ ਮਹਿ ਤੇਰਹਿ ਮਾਸ ਭਏਜੋਊ ਜੱਯਾ॥
ਪਾਲ ਬਡੋ ਜੁ ਕਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਸੁਨ ਮੈ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਭੱਯਾ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ
ਕਾਜ ਕਿਧੋ ਨ੍ਰਿਪਵਾ ਬਸੁਦੇਵ ਕੋ ਕੈ ਸੁਤ ਬੋਲ ਪਠੱਯਾ ॥ ਪੈ ਹਮਰੇ ਘਟ ਭਾਗਨ
ਕੇ ਘਰ ਭੀਤਰ ਪੈ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਰਹੱਯਾ ॥ ੭੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਥ ਊਪਰ
ਮਹਰਾਜਗੇ ਰਥ ਚੜ੍ਹਕੈ ਤਜਿ ਗ੍ਰੇਹ ॥ ਗੋਪਿਨਿ ਕਥਾ ਬ੍ਰਿਲਾਪ ਕੀ ਭਈ ਸੰਤ
ਸੁਨ ਲੇਹ ॥ ੭੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਚਲਿਬੇ ਕੀ ਸੁਨੀ ਬਤੀਯਾ ਤਬ
ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਨੈਨ ਤੇ ਨੀਰ ਢਰਯੋ ॥ ਗਿਨਤੀ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਬੀਚ ਭਈ ਮਨ ਕੋ
ਸਭ ਆਨੰਦ ਦੂਰ ਕਰਯੋ ॥ ਜਿਤਨੋ ਤਿਨ ਮੈ ਰਸ ਜੋਬਨ ਥੋ ਦੁਖ ਕੀ ਸੋਈ
ਈਧਨ ਮਾਹਿ ਜਰਯੋ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਨਹੀ ਬੋਲਿਯੋ ਜਾਤ ਕਛੂ ਮਨ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ
ਕੇ ਸੰਗ ਜਰਯੋ ॥ ੭੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾ ਸੰਗ ਗਾਵਤ ਥੀ ਮਿਲਿ ਗੀਤ ਕਰੈ
ਮਿਲਿਕੈ ਜਿਹ ਸੰਗ ਅਖਾਰੇ ॥ ਜਾ ਹਿਤ ਲੋਗਨ ਹਾਸ ਸਹਯੋ ਤਿਹ ਸੰਗ ਫਿਰੈ
ਨਹਿ ਸੰਕ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਜਾ ਹਮਰੇ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਕੈ ਲਰਿ ਆਪ ਬਲੀ ਤਿਨ
ਦੈਤ ਪਛਾਰੇ ॥ ਸੋ ਤਜਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਮੰਡਲ ਕੋ ਸਜਨੀ ਮਥੁਰਾ ਹੂ ਕੀ ਓਰ ਪਧਾਰੈ ॥
੭੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਨੋ ਸਜਨੀ ਹਮਰੋ ਜਮੁਨਾ ਤਟ ਨੇਹੁ ਭਯੋ
ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਬੀਚ ਰਹਯੋ ਗਡਕੈ ਤਿਹ ਤੇ ਨਹੀ ਛੂਟਨ ਨੈਕੁ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾ
ਚਲਬੇ ਕੀ ਸੁਨੀ ਬਤੀਯਾ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੋਕ ਛਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਸੁਨੀਯੈ
ਸਜਨੀ ਹਮ ਕੋ ਤਜਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੭੯੯ ॥ ਅਤਿ ਹੀ
ਹਿਤ ਸਿਉ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਜਾ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕਾਮਨ ॥ ਰਾਸ
ਕੇ ਭੀਤਰ ਯੋਂ ਲਸਕੈ ਰੁਤ ਸਾਵਨ ਕੀ ਚਮਕੈ ਜਿਮ ਦਾਮਨ ॥ ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਤਨ
ਕੰਚਨ ਸੋ ਦ੍ਰਿਗ ਕੰਜ ਪ੍ਰਭਾ ਜੁ ਚਲੈ ਗਜ ਗਾਮਨ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਤਿਨੈ ਮਥੁਰਾ ਕੋਂ
ਚਲਯੋ ਜਦੁਰਾਇ ਸੁਨੋ ਸਜਨੀ ਅਬ ਧਾਮਨ ॥ ੮੦੦ ॥ ਕੰਜ ਮੁਖੀ ਤਨ ਕੰਚਨ
ਸੇ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸੋਂ ਹਿਤ ਲਾਈ ॥ ਸੋਕ ਭਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਬੀਚ
ਅਸੋਕ ਗਯੋ ਤਿਨਹੂੰ ਤੇ ਨਸਾਈ ॥ ਭਾਖਤ ਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨੋ ਸਜਨੀ ਹਮ
ਤ੍ਯਾਗਿ ਗਯੋ ਹੈ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥ ਆਪ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਪੁਰ ਮੈ ਜਦੁਰਾਇ ਨ ਜਾਨਤ
ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥ ੮੦੧ ॥ ਅੰਗ ਬਿਖੈ ਸਜਕੈ ਭਗਵੇ ਪਟ ਹਾਥਨ ਮੈ ਚਿਪੀਆ

ਹਮ ਲੈਹੈਂ ॥ ਸੀਸ ਧਰੈਗੀ ਜਟਾ ਅਪਨੇ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਭਿੱਛ ਕੌ ਮਾਂਗ ਅਘੈਹੈਂ ॥ ਸਯਾਮ ਚਲੈ ਜਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਹਮ ਹੂੰ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਚਲਿ ਜੈਹੈਂ ॥ ਤਯਾਗ ਕਹਯੋ ਹਮ ਧਾਮਨ ਕੌ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਕੈ ਹਮ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ੯੦੨ ॥ ਬੋਲਤ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਆਪਸਿ ਮੈ ਸੁਨੀਯੈ ਸਜਨੀ ਹਮ ਕਾਮ ਕਰੈਂਗੀ ॥ ਤਯਾਗ ਕਹਯੋ ਹਮ ਧਾਮਨ ਕੋ ਚਿਪੀਆ ਗਹਿ ਸੀਸ ਜਟਾਨ ਧਰੈਂਗੀ ॥ ਕੈ ਬਿਖ ਖਾਇ ਮਰੈਗੀ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਬੂਡ ਮਰੈਂ ਨਹੀ ਜਾਇ ਜਰੈਂਗੀ ॥ ਮਾਨ ਬਯੋਗ ਕਹੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥ ਤੇ ਪੈ ਨ ਟਰੈਂਗੀ ॥ ੯੦੩ ॥ ਜਿਨਹੂ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕੇਲ ਕਰੇ ਬਨ ਬੀਚ ਦਏ ਹਮ ਕੋ ਸੁਖ ਭਾਰੇ ॥ ਜਾ ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਹਾਸ ਸਹਯੋ ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਕੈ ਜਿਹ ਦੈਤ ਪਛਾਰੇ ॥ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਜਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਸਭ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਸੋ ਸੁਨੀਯੈ ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਕੌਂ ਤਜਿਕੈ ਸੁ ਅਬੈ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਪਧਾਰੇ ॥ ੯੦੪ ॥ ਮੁੰਦ੍ਰਕਕਾ ਪਹਰੈ ਹਮ ਕਾਨਨ ਅੰਗ ਬਿਖੈ ਭਗਵੇ ਪਟ ਕੈਹੈਂ ॥ ਹਾਥਨ ਪੈ ਚਿਪੀਆ ਧਰਿਕੈ ਅਪੁਨੇ ਤਨ ਬੀਚ ਬਿਭੂਤ ਲਗੈਹੈਂ ॥ ਪੈ ਕਸਿਕੈ ਸਿੰਙੀਆ ਕਟਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜਗੈਹੈਂ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਤਜਿਕੈ ਹਮ ਧਾਮਨ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ੯੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੈ ਬਿਖ ਖਾਇ ਮਰੈਗੀ ਕਹਯੋ ਅਪਨੇ ਤਨ ਕੋ ਨਹਿ ਘਾਤਿ ਕਰੈਹੈਂ ॥ ਮਾਰ ਛੁਰੀ ਅਪਨੇ ਤਨ ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਹਮ ਊਪਰ ਪਾਪ ਚੜ੍ਹੈਹੈਂ ॥ ਨਾਤਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾ ਪੁਰ ਮੈ ਬਿਰਥਾ ਇਹ ਕੀ ਸੁ ਪੁਕਾਰ ਕਰੈਹੈਂ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਬ੍ਰਿਜ ਤੇ ਹਰਿ ਕੌ ਹਮ ਜਾਨ ਨ ਦੈਹੈਂ ॥ ੯੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੇਲੀ ਡਰੈਗੀ ਗਰੈ ਅਪੁਨੇ ਬਟੂਆ ਅਪਨੇ ਕਟਿ ਸਾਥ ਕਸੈਹੈਂ ॥ ਲੈ ਕਰਿ ਬੀਚ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕਿਧੋ ਫਰੂਆ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹੇ ਧੂਪ ਜਗੈਹੈਂ ॥ ਘੋਟਕੈ ਤਾਹੀ ਕੇ ਧਯਾਨ ਕੀ ਭਾਂਗ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁ ਵਾਹੀ ਚੜ੍ਹੈਹੈਂ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਨ ਰਹੈ ਹਮ ਧਾਮਨ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ੯੦੭ ॥ ਧੂਮ ਡਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਸਾਮੁਹੇ ਔਰ ਕਛੂ ਨਹਿ ਕਾਰਜ ਕੈਹੈਂ ॥ ਧਯਾਨ ਧਰੈਗੀ ਕਿਧੌ ਤਿਹ ਕੌ ਤਿਹ ਧਯਾਨ ਕੀ ਭਾਂਗਹਿ ਸੋ ਮਤਿ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ਲੈ ਤਿਹ ਕੇ ਫੁਨ ਪਾਇਨ ਧੂਰ ਕਿਧੌ ਸੁ ਬਿਭੂਤ ਕੀ ਠੌਰ ਚੜ੍ਹੈਹੈਂ ॥ ਕੈ ਹਿਤ ਗ੍ਵਾਰਨੀ ਐਸੋ ਕਹੈ ਤਜਿਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੌ ਹਮ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ੯੦੮ ॥ ਕੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਫੁਨ ਮਾਲ ਕਹੈ ਕਬਿ ਵਾਹੀ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪੈਹੈਂ ॥ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕੀ ਪੈ ਤਪਸਾ ਹਿਤ ਸੋ ਤਿਹ ਤੇ ਜਦੁਰਾਇ ਰਿਝੈਹੈਂ ॥ ਮਾਂਗ ਸਭੈ ਤਿਹ ਤੇ ਮਿਲਿਕੈ ਬਰੁ ਪਾਇਨ ਪੈ ਤਿਹ ਤੇ ਹਮ ਲਯੈਹੈਂ ॥ ਯਾਤੇ ਬਿਚਾਰ ਕਹੈ ਗੁਪੀਯਾ ਤਜਿਕੈ ਹਮ ਧਾਮਨ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ॥ ੯੦੯ ॥ ਠਾਢੀ ਹੈ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜਿਮ ਘੰਟਕ ਹੇਰ ਬਜੈ ਮਿਰਗਾਇਲ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਬਿ ਚਿੰਤ ਹਰੈ ਹਰਿ ਕੋ ਹਰਿ ਊਪਰਿ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਮਾਇਲ ॥ ਧਯਾਨ ਲਗੈ ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦ ਰਹੈ ਉਘਰੈ ਨਿਕਟੈ ਤਿਹ ਜਾਨ ਉਤਾਇਲ ॥ ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਮਨ ਮੈ ਜਿਮ ਮੋਚਤ ਆਂਖ ਉਘਾਰਤ ਘਾਇਲ ॥ ੯੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਚਨ ਕੇ ਤਨ ਜੋ ਸਮ ਥੀ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸਮ ਗ੍ਵਾਰਨ ਚੰਦ੍ਰਕ ਰਾਸੀ ॥ ਮੈਨ[1] ਕੀ ਸਾਨ ਸੋ ਸਾਨ ਬਨੀ

---

੧. ਕਾਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ।

ਦੋਊ ਭਉਹ ਮਨੋ ਅਖੀਯਾ ਸਮ ਗਾਸੀ[1]॥ਦੇਖਤ ਜਾ ਅਤਿਹੀ ਸੁਖ ਹੋ ਨਹਿਦੇਖਤ ਹੀ ਤਿਹ ਹੋਤ ਉਦਾਸੀ ॥ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ ਸਸ ਪੈ ਜਲ ਕੀ ਮਨੋ ਕੰਜ ਮੁਖੀਭਈਸੂਕ ਜ਼ਰਾਸੀ॥੯੧੧॥*ਨੰਦਆਇ ਪੁਰਬ੍ਰਿਜਬਿਖੈਕਹੀਕ੍ਰਿਸਨਕੀ ਬਾਤ॥ਗ੍ਵਾਰਨਸੁਨਤ ਦੁਖਤਭਈ ਨਿਸਦਿਨ ਰੁਦਨਕਰਾਤ॥ਸਵੈਯਾ॥ ਰਥ ਊਪਰਿ ਸ੍ਯਾਮ ਚੜਾਇ ਕੇਸੋ ਸੰਗਿ ਲੈ ਸਭ ਗੋਪ ਤਹਾਂ ਕੋ ਗਏ ਹੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਸੁ ਰਹੀ ਗ੍ਰਹ ਮੈ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਬੀਚ ਸੁ ਸੋਕ ਭਏ ਹੈ ॥ ਠਾਢ ਉਭੌਕਤ ਗੋਪਿ ਜਹਾ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਦੋਊ ਏ ਸੁ ਅਏ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਹੈਂ ਸਸ ਸੇ ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਕੰਚਨ ਸੇ ਤਨ ਰੂਪ ਛਏ ਹੈ ॥ ੯੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਸੰਗ ਕਿਧੌ ਜਮਨਾ ਪੈ ਗਏ ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਕ ਸਬੈ ॥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਹੀ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਮਨੈ ਮੈ ਅਤਿ ਪਾਪ ਕਰ੍ਯੋ ਹਮਹੂੰ ਸੁ ਅਬੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਤਜਕੇ[†] ਰਥ ਬੀਚ ਧਸ੍ਯੋ ਜਲ ਕੇ ਸੰਧਿਯਾ ਕਰਬੇ ਕੋ ਤਬੈ ॥ ਇਹ ਕੋ ਮਰਿਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਬਲੀ ਜੁ ਭਏ ਇਹ ਕੀ ਅਤਿ ਚਿੰਤ ਜਬੈ ॥ ੯੧੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਾਤ ਜਬੈ ਅਕ੍ਰੂਰ ਮਨ ਹਰਿ ਕੋ ਕਰ੍ਯੋ ਬਿਚਾਰ ॥ ਤਬ ਤਿਹ ਕੋ ਜਲ ਮੈ ਤਬੈ ਦਰਸਨ ਦਯੋ ਮੁਰਾਰ ॥ ੯੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੁੰਡ ਹਜਾਰ ਭੁਜਾ ਸਹਸੇ ਦਸ ਸੇਸ ਕੇ ਆਸਨ ਪੈ ਸੁ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਪੀਤ ਲਸੈ ਪਟ ਚਕ੍ਰ ਕਰੈ ਜਿਹ ਕੇ ਕਰ ਭੀਤਰ ਨੰਦ ਗਛਾਜੈ ॥ ਬਾਂਚ ਤਬੈ ਜਮੁਨਾ ਪ੍ਰਗਟ੍ਯੋ ਫੁਨ ਸਾਧਹਿ ਕੇ ਹਰਬੇ ਡਰ ਕਾਜੈ ॥ ਜਾਕੋ ਕਰ੍ਯੋ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਹੈ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਘਨ ਸਾਵਨ ਲਾਜੈ॥ ੯੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਲ ਤੇ ਕਢਕੈ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਕੈ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਚਲ੍ਯੋ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਈ ॥ ਧਾਇ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਪੁਰ ਮੈ ਹਰ ਮਾਰਨ ਕੀਨ ਕਰੀ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਨ ਕੋ ਮਥੁਰਾ ਕੀ ਜੁਰੀ ਸਭ ਆਨ ਲੁਕਾਈ ॥ ਜਾਕੇ ਕਛੂ ਤਨ ਮੈ ਦੁਖੁ ਹੈ ਹਰਿ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੋਊ ਪਾਰ ਪਰਾਈ ॥ ੯੧੬ ॥ ਹਰਿ ਆਗਮ ਕੀ ਸੁਨਕੈ ਬਤੀਯਾ ਉਠਕੈ ਮਥੁਰਾ ਕੀ ਸਭੈ ਤ੍ਰਿਯ ਧਾਈ ॥ ਆਵਤ ਥੋ ਰਥ ਬੀਚ ਚੜ੍ਯੋ ਚਲਿਕੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਸੋਊ ਆਈ ॥ ਮੂਰਤ ਦੇਖਕੈ ਰੀਝ ਰਹੀ ਹਰਿ ਆਨਨ ਓਰ ਰਹੀ ਲਿਵਲਾਈ ॥ ਸੋਕ ਕਥਾ ਜਿਤਨੀ ਮਨ ਥੀ ਇਹ ਓਰ ਨਿਹਾਰ ਦਈ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ੯੧੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕਾਨ ਜੂ ਨੰਦ ਅਉ ਗੋਪਨ ਸਹਤ ਮਥਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਣੰ ॥

ਕੰਸਬਧ ਕਥਨੰ॥ਦੋਹਰਾ॥ਮਥੁਰਾਪੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਮਨ ਮੈਕਹੀ ਬਿਚਾਰ ॥ਸੋਭਾ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਸੁ ਕਬਿ ਕਰਿ ਨਹਿ ਸਕਤਿ ਉਚਾਰ ॥ ੯੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਹ ਕੇ ਜਟਤੇ ਨਗ ਭੀਤਰ ਹੈ ਦਮਕੈ ਦੁਤ ਮਾਨਹੁ ਬਿੱਜ ਛਟਾ ॥ ਜਮੁਨਾ ਜਿਹ ਸੁੰਦਰ ਤੀਰ ਬਹੈ ਸੁ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਅਟਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਰੀਝ ਰਹੈ ਰਿਝਵੈ ਪਿਖ ਤਾ ਧਰ ਸੀਸ ਜਟਾ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਭਾ ਧਰਹੈ ਪੁਰ ਧਾਮ ਸੁ ਬਾਤ ਕਰੈ ਸੰਗ ਮੇਘ ਘਟਾ[†] ॥ ੯੧੯ ॥ ਹਰਿ ਆਵਤ ਥੋ ਮਗ ਬੀਚ

---

੧. ਤੀਰ। *ਇਹ ਦਮਦਮੇ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਹੈ।

†ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਏਸੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ–ਅਟਾ ਘਟਾ ਸੰਗ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ਮਨੋ ਨਰੋਧਨ ਕੀ ਹੀਏ ਆਸਾ ॥

ਚਲਯੋ ਰਿਪੁ ਕੇ ਧੁਬੀਆ ਮਗ ਏਕ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਜੋ ਸੁ ਗਹੇ ਤਿਹ ਤੇ ਪਟ ਤੌ ਕੁਪਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤਬੈ ਰਿਸਕੈ ਮਨ ਮੈ ਸੰਗ ਅੰਗੁਲਕਾ ਤਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਮਾਰਯੋ ॥ ਇਉ ਗਿਰ ਗਯੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਪਟ ਜਿਉ ਧੁਬੀਆ ਪਟ ਸੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ੯੨੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੋਂ ਹਰਿ ਕਹੀ ਰਿਪ ਧੁਬੀਆ ਕਹੁ ਕੂਟ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਜਿਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸਕਲ ਲੇਹੁ ਸਭਨ ਕੋ ਲੂਟ ॥ ੯੨੧ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਗ੍ਵਾਰ ਅਜਾਨ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰ ਜਾਨਤ ਨਹੀ ॥ ਬਾਕਤਤਾ[1] ਤ੍ਰੀਆ ਆਨ ਚੀਰ ਪੈਨਾਏ ਤਿਨ ਤਨੈ ॥ ੯੨੨ ॥ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਛਤ ਬਾਚ ਸੁਕ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇ ਬਰੁ ਤਾ ਤ੍ਰੀਯ[2] ਕੌਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੂੰਡ ਰਹੇ ਨਿਹੁਰਾਇ॥ ਤਬ ਸੁਕ ਸੇ ਪੂਛਯੋ ਨ੍ਰਿਪੈ ਕਹੋ ਹਮੈ ਕਿਹ ਭਾਇ ॥ ੯੨੩ ॥ ਸੁਕਬਾਚ ਰਾਜਾ ਸੋ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਤੁਰਭੁਜ ਕੋ ਬਰ ਵਾਹਿ ਦਯੋ ਬਰ ਪਾਇ ਸੁਖੀ ਰਹੁ ਤਾਹਿ ਕਹੇ ॥ ਹਰਿ ਬਾਕ ਕੇ ਹੋਵਤ ਹੈ ਤਿਨਹੂੰ ਅਮਰਾਪੁਰ ਕੇ ਫਲ ਹੈ ਸੁ ਲਹੇ ॥ ਬਹੁ ਦੈਕਰ ਲੱਜਤ ਹੋਤ ਬਡੇ ਇਮ ਲੋਕ ਏ ਨੀਤ ਬਿਖੈ ਹੈ ਕਹੇ ॥ ਹਰਿ ਜਾਨ ਕਿ ਮੈ ਇਹ ਥੋਰ ਦਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਮੂੰਡੀਆ ਨਿਹੁਰਾਇ ਰਹੇ ॥ ੯੨੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਧੋਬੀ ਕੋ ਬਧ ਤਾ ਤ੍ਰੀਯ ਕੋ ਬਰ ਦੇਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਬਾਗਵਾਨ ਕੋ ਉਧਾਰ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਧਕੈ ਧੋਬੀ ਕੌ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰਿਤਾ[3] ਤ੍ਰੀਯ ਕੋ ਕਾਮ ॥ ਰਥ ਧਵਾਇ ਤਬ ਹੀ ਚਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸਾਮੁਹਿ ਧਾਮ ॥ ੯੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਗੇ ਤੇ ਸ੍ਯਾਮ ਮਿਲਯੋ ਬਗਵਾਨ ਸੁ ਹਾਰ ਗਰੇ ਹਰਿ ਕੇ ਤਿਨ ਡਾਰਯੋ ॥ ਪਾਇ ਪਰਯੋ ਹਰਿ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਰਨ ਭੋਜਨ ਧਾਮ ਲਿਜਾਇ ਜਿਵਾਰਯੋ ॥ ਤਾਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨਿਕੈ ਮਾਂਗਤ ਭਯੋ ਬਰ ਸਾਧ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਜੀਯ ਧਾਰਯੋ ॥ ਜਾਨ ਲਈ ਜੀਯ ਕੀ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਤਬੈ ਬਰ ਵਾ ਉਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੯੨੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਰੁ ਜਬ ਮਾਲੀ ਕੋ ਦਯੋ ਰੀਝ ਮਨੈ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ॥ ਫਿਰ ਪੁਰ ਹਾਟਨ ਮੈ ਗਏ ਕਰਨ ਕੂਬਰੀ ਕਾਮ ॥ ੯੨੭ ॥ ਇਤਿ ਬਾਗਵਾਨ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕੀਆ ॥

ਅਥ ਕੁਬਜਾ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਹਰਿ ਆਵਤ ਅੱਗ੍ਰ ਮਿਲੀ ਕੁਬਜਾ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਨ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਗੰਧ ਲਏ ਨ੍ਰਿਪ ਲਾਵਨ ਕੋ ਸੁ ਲਗਾਊਂ ਹੌਂ ਯਾ ਮਨ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਲਖੀ ਹਰਿ ਸੰਗ ਲਗੀ ਹਮਰੇ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਲਯਾਵਹੁ ਲਾਵਹੁ ਰੀ ਹਮ ਕੋ ਕਬਿ ਨੈ ਜਸੁ ਤਾ ਛਬਿ ਕੌ ਇਮ ਸਾਰਯੋ ॥ ੯੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਦੁਰਾਇ ਕੋ ਆਇਸ ਮਾਨ ਤ੍ਰੀਯਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਇਹ ਚੰਦਨ ਦੇਹ ਲਗਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਰੂਪੁ ਨਿਹਾਰਤ ਹੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਮਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਜਾਕੋ ਨ ਅੰਤ ਲਖਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰਿਕੈ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਈ ਦਿਨ ਗਾਯੋ ॥ ਭਾਗ ਬਡੇ ਇਹ ਮਾਲਨ ਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਤਨ ਕੌਂ ਜਿਨ ਹਾਥ ਛੁਹਾਯੋ ॥

---

[1] ਦਰਜੀ ਨੇ ਆਕੇ । [2] ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਕੇ ।
[3] ਦਰਜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ।

੯੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਏਕ ਧਰਯੋ ਪਗ ਪਾਇਨ ਪੈ ਅਰੁ ਹਾਥ ਸੋ ਹਾਥ ਗਹਯੋ ਕੁਬਜਾ ਕੋ ॥ ਸੀਧੀ ਕਰੀ ਕੁਬਰੀ ਤੇ ਸੋਊ ਇਤਨੋ ਬਲ ਹੈ ਜਗ ਮੈ ਕਹੁ ਕਾਕੋ ॥ ਜਾਹਿ ਮਰਯੋ ਬਕਬੀਰ ਅਬੈ ਕਰਿਹੈ ਬਧ ਸੋ ਪਤਿ ਪੈ ਮਥਰਾ ਕੋ ॥ ਭਾਗ ਬਡੇ ਇਹ ਕੇ ਜਿਹ ਕੋ ਉਪਚਾਰ ਕਰਯੋ ਹਰਿ ਬੈਦ ਹ੍ਵੈ ਤਾਕੋ ॥ ੯੩੦ ॥ ਪ੍ਰਤਿ ਉੱਤਰ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਭ ਧਾਮ ਅਬੈ ਚਲੀਯੈ ਹਮਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਕੁਬਜਾ ਹਰਿ ਸੋਂ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਮੁਖੁ ਦੇਖਕੈ ਰੀਝ ਰਹੀ ਸੁ ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਬਿਨਹੀ ਡਰ ਸੋਂ ॥ ਹਰਿ ਜਾਨਯੋ ਕਿ ਮੋ ਮੈ ਰਹੀ ਬਸ ਹ੍ਵੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਸੋ ਛਰ ਸੋਂ ॥ ਕਰਿਹੌ ਤੁਮਰੋ ਸੁ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕੰਸ ਕੋ ਕੈ ਬਧ ਹੌ ਬਰਸੋਂ ॥ ੯੩੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੁਬਜਾ ਕੋ ਸੁਵਾਰਕੈ ਕਾਜ ਤਬੈ ਪੁਨ ਦੇਖਨ ਕੇ ਰਸ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗਯੋ ॥ ਧਾਇ ਗਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਧਨ ਸੁੰਦਰ ਕੌਂ ਸੋਊ ਦੇਖਨ ਲਾਗਯੋ ॥ ਭ੍ਰਿਤਨ ਤੇ ਕਰ ਤੇ ਸੁ ਮਨੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕੁਪਿ ਜਾਗਯੋ ਗਾੜੀ ਕਸੀਸ ਦਈ ਧਨ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜਕੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਧਨ ਭਾਗਯੋ ॥੯੩੨॥ ਗਾੜੀ ਕਸੀਸ ਦਈ ਕੁਪਿਕੈ ਰੁਪ ਠਾਢ ਭਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ॥ ਬਰ ਸਿੰਘ ਮਨੋ ਦ੍ਰਿਗ ਕਾਢਕੈ ਠਾਢੋ ਹੈ ਪੇਖੈ ਜੋਊ ਗਿਰੇ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਡਰਪਯੋ ਮਘਵਾ ਡਰਪਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੋਊ ਲੇਖ ਲਿਖੈ॥ ਧਨ ਕੇ ਟੁਕਰੇ ਸੰਗ ਜੋ ਧਨ ਮਾਰਤ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਤਿਖੈ ॥ ੯੩੩ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਨਖ ਤੇਜ ਮੈ ਬਰਨਿਯੋਂ ਕਿਸਨ ਕਥਾ ਕੇ ਕਾਜ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਚੂਕ ਮੋ ਤੇ ਭਈ ਛਿਮੀਯੋ ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ॥ ੯੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨ ਕੋ ਟੁਕਰਾ ਕਰਿ ਲੈ ਹਰਿ ਜੀ ਬਰ ਬੀਰਨ ਕੋ ਸੋਊ ਮਾਰਨ ਲਾਗਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰੈ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰ ਤਬੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕੁਪਿ ਜਾਗਯੋ ॥ ਫੇਰਿ ਲਗਯੋ ਤਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਮਾਰਨ ਜੁੱਧਹ ਕੇ ਰਸ ਮੋ ਅਨੁਰਾਗਯੋ ॥ ਸੌਰ ਭਯੋ ਅਤਿ ਠੌਰ ਤਹਾ ਸੁਨਕੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਿਵ ਜੂ ਉਠ ਭਾਗਯੋ ॥ ੯੩੫ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਕਰਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਤੌਨੈ ਠੌਰ ਜਹਾਂ ਬਰ ਬੀਰ ਅਤਿ ਸ੍ਵੈ ਰਹੇ ॥ ਐਸੇ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਜੈਸੇ ਬਾਢੀ ਕੇ ਕਟੇ ਤੇ ਰੂਖ ਗਿਰੇ ਬਿਸੰਭਾਰ ਅਸ ਹਾਥਨ ਨਹੀ ਗਹੇ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਤਰੰਗਨੀ ਉਠੀ ਹੈ ਤਹਾਂ ਜੋਧਨ ਤੈ ਸੀਸ ਸਮ ਬਟੇ ਅਸਿ ਨੱਕ੍ਰ ਭਾਂਤ ਹ੍ਵੈ ਬਹੇ ॥ ਗੋਰੇ ਪੈ ਬਰਦ ਚੜਿ ਆਏ ਥੇ ਬਰਦਪਤਿ ਗੋਰੀ ਗੋਰਾ ਗੋਰੇ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਤੇ ਰਾਤੇ ਹ੍ਵੈ ਰਹੇ ॥ ੯੩੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਕਾਨ੍ਹ ਬਲਭਦ੍ਰ ਜੂ ਨੈ ਕੀਨੋ ਰਨ ਭਾਗ ਗਏ ਭਟਨ ਸੁ ਭਟ ਠਾਢ ਕ੍ਵੈ ਰਹਯੋ ॥ ਐਸੇ ਝੂਮ ਪਰੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਧਨ ਟੂਕਨ ਕੇ ਮਾਨੋ ਕੰਸ ਰਾਜਾ ਜੂ ਕੋ ਸਾਰੋ ਦਲ ਸ੍ਵੈ ਰਹਯੋ ॥ ਕੇਤੇ ਉਠ ਭਾਗੇ ਕੇਤੇ ਜੁਧ ਹੀ ਕੋ ਫੇਰਿ ਲਾਗੇ ਸੋਊ ਸਮ ਬਨ ਹਰ ਹਰਤਾ ਤੋ ਹ੍ਵੈ ਕਹਯੋ ॥ ਗਜਨ ਕੇ ਸੁੰਡਨ ਤੇ ਐਸੇ ਛੀਟੈ ਛੁਟੀ ਜਾਤੇ ਅੰਬਰ ਅਨੂਪ ਲਾਲ ਛੀਟ ਛਬਿ ਹ੍ਵੈ ਰਹਯੋ ॥ ੯੩੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਿਸਨ ਹਲੀ ਧਨ ਟੂਕ ਸੋ ਘਨ ਦਲ ਦਯੋ ਨਿਘਾਇ ॥ ਤਿਨ ਸੁਨਕੈ ਬਧ ਸੈਨ ਨ੍ਰਿਪ ਔਪੁਨ ਦਯੋ ਪਠਾਇ ॥ ੯੩੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਚਰ ਮੁੰਧ ਸਬੀ ਰਨ ਕੀ ਧਨ ਟੂਕਨ ਸੋ ਬਹੁਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਭਾਗ ਗਏ ਸੁ ਬਚੇ ਤਿਨ ਤੇ ਜੋਊ ਫੇਰਿ ਲਰੇ ਸੋਊ ਫੇਰਿ ਹੀ ਮਾਰੇ ॥ ਝੂਝ

ਪਰੀ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਤਹ ਸ੍ਰੌਨਤ ਕੇ ਸੁ ਚਲੇ ਪਰਨਾਰੇ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਜੀਯ ਮੈ ਰਨ ਭੂਮ ਮਨੋ ਤਨ ਭੂਖਨ ਧਾਰੇ ॥ ੮੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਯੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਦੁਹੂੰ ਰਿਪ ਬੀਰ ਕੇ ਬੀਰ ਘਨੇ ਹਨਿ ਦੀਨੇ ॥ ਹਾਨ ਬਿਖੈ ਜੋਊ ਜ੍ਵਾਨ ਹੁਤੇ ਸਜਿਆ ਏਹੁ ਤੇ ਜੋਊ ਸਾਜ ਨਵੀਨੇ ॥ ਸੋ ਝਟ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਰਨ ਕੀ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਚੀਨੇ ॥ ਯੌਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਯ ਮੈ ਰਨ ਭੂਮ ਕੋ ਮਾਨਹੁ ਭੂਖਨ ਦੀਨੇ ॥ ੮੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨ ਟੂਕਨ ਸੋ ਰਿਪ ਮਾਰ ਘਨੇ ਚਲ ਕੈ ਸੋਊ ਨੰਦ ਬਬਾਪਹਿ ਆਏ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਸਭ ਪਾਇ ਲਗੇ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਸੋ ਤਿਹ ਕੰਠ ਲਗਾਏ ॥ ਗੇ ਥੇ ਕਹਾ ਪੁਰ ਦੇਖਨ ਕੋਂ ਬਚਨਾਉਨ ਪੈ ਇਹ ਭਾਤ ਸੁਨਾਏ ॥ ਰੈਨ ਪਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇ ਰਹੇ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਆਨੰਦ ਪਾਏ ॥ ੮੪੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਪਨ ਪਿਖਾ ਇਕ ਕੰਸ ਨੈ ਅਤੇ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ॥ ਅਤਿ ਬਿਆਕੁਲ ਜੀਯ ਹੋਇਕੈ ਭ੍ਰਿਤ ਬੁਲਾਏ ਭੂਪ ॥ ੮੪੨ ॥ ਕੰਸ ਬਾਚ ਭ੍ਰਿਤਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭ੍ਰਿਤ ਬੁਲਾਇਕੈ ਰਾਜੈ ਕਹੀ ਇਕ ਖੇਲਨ ਕੋ ਰੰਗ ਭੂਮ ਬਨਾਵਹੁ ॥ ਗੋਪਨ ਕੋ ਇਕਠਾ ਰਖੀਯੋ ਹਮਰੇ ਸਬ ਹੀ ਦਲ ਕੋਂ ਸੁ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥ਕਾਰਜ ਸੀਘ੍ਰ ਕਰੋ ਸੁਇਹੈ ਹਮਰੇ ਇਕ ਪੈ ਗਨ ਕਉ ਤਿਸਿਟਾਵਹੁ॥ ਖੇਲ ਬਿਖੈ ਤੁਮ ਮੱਲਨ ਠਾਢ ਕੈ ਆਪਸ ਬੈ ਕਸਿਕੈ ਕਟ ਆਵਹੁ ॥ ੮੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭ੍ਰਿਤ ਸਭੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਕੈ ਉਠ ਕੈ ਸੋਊ ਕਾਰਜ ਕੀਨੋ ॥ ਠਾਢ ਕੀਯੋ ਗਜ ਪੌਰ ਬਿਖੈ ਸੁਰਚਯੋ ਰੰਗ ਭੂਮ ਕੋ ਠੌਰ ਨਪੀਨੋ॥ ਮੱਲ ਜਹਾ ਰਿਪ ਬੀਰ ਘਨੇ ਪਿਖਿਏ ਰਿਪ ਆਵਤ ਜਾਹਿ ਪਸੀਨੋ ॥ ਐਸੀ ਬਨਾਇਕੈ ਠੌਰ ਸੋਊ ਹਰਿ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਨਸ ਭੇਜ ਸੁ ਦੀਨੋ ॥ ੮੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਸੇਵਕ ਲੈ ਇਨ ਸੰਗ ਚਲਯੋ ਚਲਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਕੇ ਪੌਰ ਪੈ ਆਯੋ ॥ ਐਕੈ ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਘਰ ਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਆਗੇ ਪਿਖਯੋ ਗਜ ਮੱਤ ਮਹਾਂ ਕਹਯੋ ਦੂਰ ਕਰੋ ਗਜਵਾਨ ਰਿਸਾਯੋ ॥ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਹਰਿ ਊਪਰ ਯੋਂ ਮਨੋ ਪੁੰਨ ਕੇ ਊਪਰਿ ਪਾਪ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੮੪੫ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਗਜ ਮੱਤ ਮਹਾਂ ਭਰ ਸੁੰਡ ਲਏ ਤਟ ਸੁੰਦਰ ਸੋਊ ॥ ਸੋ ਤਬ ਹੀ ਘਨ ਸੋ ਗਰਜਯੋ ਜਿਹ ਕੀ ਸਮ ਉੱਪਮ ਔਰਨ ਕੋਊ ॥ ਪੇਟ ਤਰੇ ਤਿਹ ਕੇ ਪਸਰੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਧੀਯਾ ਅਰ ਜੋਊ ॥ ਯੋਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਜੀਯ ਮੈ ਅਪਨੇ ਰਿਪ ਸੋ ਮਨੋ ਖੇਲਤ ਦੋਊ ॥ ੮੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਕੋਪ ਕਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਤਿਹ ਕੋ ਤਬ ਦਾਂਤ ਉਖਾਰ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਏਕ ਦਈ ਗਜ ਸੁੰਡ ਬਿਖੈ ਕੁਪਿ ਦੂਸਰ ਸੀਸ ਕੇ ਬੀਚ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਚੋਟ ਲਗੀ ਸਿਰ ਬੀਚ ਘਨੀ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਮੁਰਝਾਇ ਪਯੋ ਹੈ॥ ਸੋ ਮਰ ਗਯੋ ਰਿਪ ਕੇ ਬਪ ਕੋ ਮਥਰਾ ਕੇ ਕੋ ਆਗਮ ਆਜ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੮੪੭ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਗਜ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਚੰਡੂਰ ਮੁਸਟ ਜੁੱਧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਧ ਧਰਯੋ ਗਜ ਦਾਂਤ ਉਖਾਰ ਕੈ ਬੀਚ ਗਏ ਰੰਗ ਭੂਮ ਕੇ ਦੋਊ ॥*ਬੀਰਨ ਬੀਰ ਬਡੋਈ ਪਿਖਯੋ ਬਲਵਾਨ ਲਖਯੋ

---

*ਉਲੇਖ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਖੋ ਵਖ ਭਾਵ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ।

ਇਨ ਮੱਲਨ ਸੋਊ ॥ ਸਾਧਨ ਦੇਖਿ ਲਖ੍ਯੋ ਕਰਤਾ ਜਗ ਯਾ ਸਮਦੂਸਰ ਅਉਰਨ ਕੋਊ ॥ ਤਾਤ ਲਖ੍ਯੋ ਕਰਕੈ ਲਰਕਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਲਖ੍ਯੋ ਮਨ ਮੈ ਘਰਿ ਖੋਊ ॥ ੮੪੮ ॥ ਤੌ ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਠ ਸਭਾ ਹੂ ਕੇ ਭੀਤਰ ਮੱਲਨ ਸੋ ਜਦੁਰਾਇ ਲਰਾਯੋ ॥ ਮੁਸਟ ਕੇ ਸਾਥ ਲਰ੍ਯੋ ਮੁਸਲੀ ਸੁ ਚੰਡੂਰ ਸੋ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਭੂਮਿ ਪਰੈ ਰਨ ਕੀ ਗਿਰਿ ਸੋ ਹਰਿ ਜੋ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੋਪੁ ਬਢਾਯੋ ॥ ਏਕ ਲਗੀ ਨ ਤਹਾ ਘਟਕਾ ਧਰਨੀ ਪਰ ਤਾਕਹੁ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੮੪੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਚੰਡੂਰ ਮੁਸਟ ਮੱਲ ਬਧਹਿ ਧ੍ਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਕੰਸ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਲਏ ਰਿਪ ਬੀਰ ਦੋਊ ਨ੍ਰਿਪ ਭਉ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰ੍ਯੋ ॥ ਇਨ ਕੋ ਭਟ ਮਾਰਹੁ ਖੇਤ ਅਬੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹ੍ਯੋ ਅਰ ਸੋਰ ਕਰ੍ਯੋ ॥ ਜਦੁਰਾਇ ਭਰਬੂ ਤਬ ਪਾਨ ਲਗੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰ੍ਯੋ ॥ ਜੋਊ ਆਇ ਪਰ੍ਯੋ ਹਰਿ ਪੈ ਕੁਪਕੈ ਹਰਿ ਥਾਪਰਸੋ ਸੋਊ ਮਾਰ ਡਰ੍ਯੋ ॥ ੮੫੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਕੂਦ ਤਬੈ ਰੰਗ ਭੂਮਹਿ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਥੋ ਸੁ ਜਹਾਂ ਤਹ ਹੀ ਪਗੁ ਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕੰਸ ਲਈ ਕਰ ਢਾਲ ਸੰਭਾਰਕੈ ਕੋਪ ਭਰ੍ਯੋ ਅਸ ਖੈਂਚ ਨਿਕਾਰ੍ਯੋ ॥ ਦੌਰ ਦਈ ਤਿਹ ਕੇ ਤਨ ਪੈ ਹਰਿ ਫਾਧ ਗਏ ਅਤ ਦਾਵ ਸੰਭਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿਕੈ ਰਿਪ ਕੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਕੈ ਬਲ ਤਾਹਿ ਪਛਾਰ੍ਯੋ ॥ ੮੫੧ ॥ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਤੇ ਪਟਕ੍ਯੋ ਧਰ ਸੋਂ ਗਹਿ ਗੋਡਨ ਤੇ ਤਬ ਘੀਸ ਦਯੋ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਹੁਲਾਸ ਬਢ੍ਯੋ ਜੀਯ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਪੁਰ ਭੀਤਰ ਸੋਰ ਪਯੋ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਿਖੋ ਹਰਿ ਕੋ ਜਿਨ ਸਾਧਨ ਰਾਖਕੈ ਸਤ੍ਰ ਛਯੋ ॥ ਕਟ ਬੰਧਨ ਤਾਤ ਦਏ ਮਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਮੈ ਜਸ ਵਾਹਿ ਲਯੋ ॥ ੮੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਿਪ ਕੋ ਬਧਕੈ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਜੂ ਬਿਸਰਾਤ ਕੇ ਘਾਟ ਕੇ ਊਪਰ ਆਯੋ ॥ ਕੰਸ ਕੇ ਬੀਰ ਬਲੀ ਜੁ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਦੇਖਤ ਸ੍ਯਾਮ ਕੌ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸੋ ਨ ਗਯੋ ਤਿਨ ਪਾਸ ਛਿਮ੍ਯੋ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਆਇਕੈ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਸੰਭਾਰ ਤਬੈ ਬਲ ਕੋ ਤਿਨ ਕੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੮੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਜ ਮੋ ਅਤਿ ਹੀ ਕੁਪ ਜੁਧ ਕਰ੍ਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਡਰਿਕੈ ਨਹੀ ਪੈਗੁ ਟਰੇ ॥ ਦੋਊ ਮੱਲ ਮਰੇ ਰੰਗ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਤਹਾਂ ਪਹਰੇ ਕੁਲਰੇ ॥ ਨ੍ਰਿਪਰਾਜ ਕੋ ਮਾਰ ਗਏ ਜਮਨਾ ਤਟ ਬੀਰ ਭਿਰੇ ਸੋਊ ਆਨ ਮਰੇ ॥ ਰਖ ਸਾਧਨ ਸਤ੍ਰ ਸੰਘਾਰ ਦਏ ਨਭਿ ਤੇ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਫੂਲ ਪਰੇ ॥ ੮੫੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਸ ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੁ ॥

ਅਥ ਕੰਸ ਬਧੂ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਪਹਿ ਆਵਤ ਭਈ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਦੁਖੁ ਮਾਨ ਮਨੈ ਤਜ ਧਾਮਨ ਕੋ ਹਰਿ ਜੂ ਪਹਿ ਆਈ ॥ ਆਇਕੈ ਸੋ ਘਿਘਿਆਤ ਭਈ ਹਰਿ ਪੈ ਦੁਖ ਕੀ ਸਭ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਡਾਹ ਦਯੋ ਸਿਰ ਊਪਰ ਕੋ ਪਟ ਪੈ ਤਿਹ ਭੀਤਰ ਛਾਰ ਮਿਲਾਈ ॥ ਕੰਠ ਲਗਾਇ

ਰਹੀ ਭਰਤਾ ਹਰਿ ਜੂ ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੯੫੫ ॥ ਰਿਪ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਜੋ ਫਿਰਕੈ ਸੋਊ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਹਿ ਆਏ ॥ ਤਾ ਤਨ ਮਾਤ ਭਏ ਬਸਿ ਮੋਹ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੁਹੂਨ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਯੋ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਿਕੈ ਹਰਿ ਜੀ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹ ਬਢਾਏ ॥ ਕੈ ਬਿਨਤੀ ਅਤਿ ਭਾਂਤ ਕੇ ਭਾਵ ਕੈ ਬੰਧਨ ਪਾਇਨ ਤੇ ਛੁਟਵਾਏ ॥ ੯੫੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕੰਸ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰ ਤਾਤ ਮਾਤ ਕੋ ਛੁਰਾਵਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਨੰਦ ਸੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਚਲਿ ਆਇਕੈ ਸੋ ਫਿਰ ਨੰਦ ਕੇ ਧਾਮ ਕਿਧੋ ਤਿਨ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਅਤਿ ਕੀਨੀ ॥ ਹੌ ਬਸਦੇਵਹਿ ਕੋ ਸੁਤ ਹੌ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਤਿਨ ਮਾਨਕੈ ਲੀਨੀ ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਧਾਮਨ ਕੋ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨ ਮੋਹ ਪ੍ਰਜਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭੀਨੀ ॥ ਨੰਦ ਕਹਯੋ ਸੁ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀ ਬਿਨ ਕਾਨ੍ਹ ਭਈ ਸੁ ਪੁਰੀ ਸਭ ਹੀਨੀ ॥ ੯੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇ ਗਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੋਕ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਜਿਉ ਕੋਊ ਤਾਤ ਮਰੇ ਪਛੁਤਾਤ ਹੈ ਪਯਾਰੋ ਕੋਊ ਮਨੋ ਭ੍ਰਾਤ ਛਯੋ ਹੈ ॥ ਪੈ ਜਿਮ ਰਾਜ ਬਡੋ ਰਿਪਰਾਜ ਕੀ ਪੈ ਰਨ ਮੈ ਪਤਿ ਖੋਇ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਯੋਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਬਸੁਦੇ ਠਗ ਸ੍ਯਾਮ ਮਨੋ ਧਨ ਲੂਟ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ੯੫੮ ॥ ਨੰਦ ਬਾਚ ਪੁਰ ਜਨ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਆਇ ਬ੍ਰਿਜਪੁਰ ਬਿਖੈ ਕਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਬਾਤ ॥ ਸੁਨਤ ਸੋਕ ਕੀਨੋ ਸਬੈ ਰੋਦਨ ਕੀਨੋ ਮਾਤ ॥ ੯੫੯ ॥ ਜਸੁਧਾ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਚਯੋ ਜਿਨ ਤਾਤ ਬਡੋ ਅਹਿ ਤੇ ਜਿਨਹੂ ਬਕਬੀਰ ਬਲੀ ਹਨਿ ਦੱਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਮਰਯੋ ਅਘ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਿਪੁ ਪੈ ਪਿਅਰਵਾ ਮੁਸਲੀਧਰ ਭੱਯਾ ॥ ਜੋ ਤਪਸਯਾ ਕਰਿਕੈ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਪਰ ਪਾਇਨ ਲੱਯਾ ॥ ਸੋ ਪੁਰ ਬਾਸਨ ਛੀਨ ਲਯੋ ਹਮ ਤੇ ਸੁਨੀਯੇ ਸਖੀ ਪੂਤ ਕਨੱਯਾ ॥ ੯੬੦ ॥ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਆ ਬਿਰਲਾਪੁ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਪੈ ਮਿਲਿਕੈ ਤਿਨ ਸੋਕ ਸੁ ਕੀਨੋ ॥ ਆਨੰਦ ਦੂਰਿ ਕਰਯੋ ਮਨ ਤੇ ਹਰਿ ਧਯਾਨ ਬਿਖੈ ਤਿਨਹੂ ਮਨ ਦੀਨੋ ॥ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਮੁਰਝਾਇ ਗਿਰੀ ਸੁ ਪਰਯੋ ਤਿਨਕੇ ਤਨ ਤੇ ਸੁ ਪਸੀਨੋ ॥ ਹਾਹ ਕੁਲੈਨ ਲਗੀ ਸਭਿ ਹੀ ਸੁ ਭਯੋ ਸੁਖ ਤੇ ਤਿਨਕੋ ਤਨ ਹੀਨੋ ॥ ੯੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਤਿ ਆਤਰ ਹ੍ਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਹਿ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ਸੋਰਠ ਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਸਾਰੰਗ ਭੀਤਰ ਤਾਨ ਬਸਾਵੈ ॥ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਤਿਹ ਤੇ ਜੀਯ ਮੈ ਤਿਹ ਧਯਾਨਹਿ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਯੋ ਮੁਰਝਾਵਤ ਹੈ ਮੁਖ ਤਾ ਸਸਿ ਜਿਉ ਪਿਖ ਕੰਜ ਮਨੋ ਮੁਰਝਾਵੈ ॥ ੯੬੨ ॥ ਪੁਰ ਬਾਸਨ ਸੰਗ ਰਚੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਮਹੂੰ ਮਨ ਤੇ ਜਦੁਰਾਇ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਹਮ ਕੋਂ ਇਹ ਠੌਰ ਹਮ ਊਪਰ ਤੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁ ਟਾਰੀ ॥ ਪੈ ਕਹਿਕੈ ਨ ਕਛੂ ਪਠਯੋ ਤਿਹ ਤ੍ਰੀਯਨ ਕੇ ਬਸਿ ਭੇ ਗਿਰਧਾਰੀ॥ ਏਕ ਗਿਰੀ ਕਹੂੰ ਐਸੇ ਧਰਾ ਇਕ ਕੂਕਤ ਹੈ ਸੁ ਹਹਾਰੀ ਹਹਾਰੀ ॥ ੯੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਗ੍ਵਾਰਨ ਬੋਲਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਜੀਯ ਮੈ ਅਤਿ ਮਾਨ ਉਦਾਸੀ ॥ ਸੋਕ ਬਢਯੋ ਤਿਨਕੇ ਜੀਯ ਮੈ ਹਰਿ ਡਾਰ ਗਏ

ਹਿਤ ਕੀ ਤਿਨ ਫਾਸੀ ॥ ਔਰਿ ਸਮਾਨ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਜਦੁਰਾਇਨ ਮਾਨਤ
ਲੋਗਨ ਹਾਸੀ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਹਮੈ ਸੁ ਗਏ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਪੁਰਬਾਸਨ ਸੰਗ ਫਸੇ ਬ੍ਰਿਜ
ਬਾਸੀ ॥ ੯੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਦਨ ਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਮਿਲਿ ਐਸੇ ਕਹ੍ਯੋ
ਅਤਿ ਹੋਇ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਬ੍ਰਿਜੈ ਮਥੁਰਾ ਮੈ ਗਏ ਤਜਿ ਨੇਹ ਅਨੇਹ ਕੀ
ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਏਕ ਗਿਰੈ ਧਰ੍ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਇਕ ਐਸੇ ਸੰਭਾਰ ਕਹੈ ਬ੍ਰਿਜ
ਨਾਰੀ ॥ ਰੀ ਸਜਨੀ ਸੁਨੀਯੈ ਬਤੀਯਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਿਸਾਰੀ ॥
੯੬੫ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਂਖਨ ਆਗਹਿ ਠਾਢ ਲਗੇ ਸਖੀ ਦੇਤ
ਨਹੀ ਕਿਹ ਹੇਤ ਦਿਖਾਈ ॥ ਜਾ ਸੰਗ ਕੇਲ ਕਰੇ ਬਨ ਮੈ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ
ਜੀਯ ਮੈ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਹੇਤ ਤਜ੍ਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਸੋਨ ਸੰਦੇਸ ਪਠ੍ਯੋ ਜੀਯ ਕੈ
ਸੁ ਢਿਠਾਈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਤ ਹੈ ਪਿਖੀਯੈ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਹਹਾ ਮੋਰੀ
ਮਾਈ ॥ ੯੬੬ ॥ ਬਾਰਹ ਮਾਹ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਾਗਨ ਮੈ ਸਖੀ ਡਾਰ ਗੁਲਾਲ
ਸਭੈ ਹਰਿ ਮਿਉ ਬਨ ਬੀਚ ਰਮੈ ॥ ਪਿਚਕਾਰਨ ਲੈ ਕਰਿ ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ ਸਭੈ
ਮਿਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੌ ਨ ਸਮੈ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਕੇ ਬੀਚ ਕਿਧੌ ਮਨ
ਕੇ ਕਰਿ ਦੂਰ ਗਮੈ ॥ ਅਰੁ ਤ੍ਯਾਗਤ ਮੈ ਸਭ ਧਾਮਨ ਕੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰਿ ਸ੍ਯਾਮ
ਕੀ ਮਾਨਤ ਮੈ ॥ ੯੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੂਲਸੀ ਗ੍ਵਾਰਨ ਫੂਲ ਰਹੀ ਖਟਿਰੰਗਨ ਕੇ
ਫੁਨ ਫੂਲ ਲੀਏ ॥ ਇਕ ਸ੍ਯਾਮ ਸੀਗਾਰ ਸੁ ਗਾਵਤ ਹੈ ਪੁਨ ਕੋ ਕਲਕਾ ਸਮ
ਹੇ ਤਜੀਏ ॥ ਰਿਤ ਨਾਮਹਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਯੋ ਸਜਨੀ ਤਿਹ ਤੇ ਸਭ ਛਾਜ ਸੁ ਸਾਜ
ਦੀਏ ॥ ਪਿਖਿ ਜਾ ਚਤੁਰਾਨਨ ਚੋਕ ਰਹੇ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਹੋਤ ਹੁਲਾਸ ਹੀਏ ॥
੯੬੮ ॥ ਏਕ ਸਮੈ ਰਹੈ ਕਿੰਸਕ ਫੂਲਿ ਸਖੀ ਤਹ ਪੌਨ ਬਹੈ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਭੋਰ
ਗੁੰਜਾਰਤ ਹੈ ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਤੈ ਮੁਰਲੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਜਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹਿਯੋ
ਸੁਨਿਕੈ ਸੁਰ ਮੰਡਲ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਬਰਨ੍ਯੋ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ
ਥੀ ਰਿਤ ਔਸਰ ਯਾਹਿ ਭਈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੯੬੯ ॥ ਜੇਠ ਸਮੈ ਸਖੀ ਤੀਰ ਨਦੀ
ਹਮ ਖੇਲਤ ਚਿਤ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਈ ॥ ਚੰਦਨ ਸੋ ਤਨ ਲੀਪ ਸਭੈ ਸੁ ਗੁਲਾਬਹਿ
ਸੋ ਧਰਨੀ ਛਿਰਕਾਈ ॥ ਲਾਇ ਸੁਗੰਧ ਭਲੀ ਕਪਰ੍ਯੋ ਪਰ ਤਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਬਰਨੀ
ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਤੀ ਇਹ ਔਸਰ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ
ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੯੭੦ ॥ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਚਲੈ ਜਿਹ ਔਸਰ ਔਰ ਬਘੂਲਨ ਧੂਰ
ਉਡਾਈ ॥ ਧੂਪ ਲਗੈ ਜਿਹ ਮਾਸ ਬੁਰੀ ਸੁਲਗੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਸੀਤਲ ਜਾਈ ॥
ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗ ਸਭੈ ਹਮ ਖੇਲਤ ਸੀਤਲ ਪਾਟਕ ਕਾ ਬਿਛਟਾਈ ॥ ਤੌ ਨ ਸਮੈ
ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਔਸਰ ਯਾਹਿ ਭਈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੯੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ
ਘਟਾ ਘਨ ਆਏ ਜਹਾਂ ਸਖੀ ਬੂੰਦਨ ਮੇਘ ਭਲੀ ਛਬਿ ਤਾਈ ॥ ਬੋਲਤ ਚਾਤ੍ਰਿਕ
ਦਾਦਰ ਔ ਘਨ ਮੋਰਨ ਪੈ ਘਨਘੋਰ ਲਗਾਈ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਹਮ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਸੰਗ
ਖੇਲਤ ਥੀ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਔਸਰ
ਯਾਹਿ ਭਈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੯੭੨ ॥ ਮੇਘ ਪਰੈ ਕਬਹੂੰ ਉਘਰੈ ਸਖੀ ਛਾਇ ਲਗੈ
ਦ੍ਰੁਮ ਕੀ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗ ਫਿਰੈ ਸਜਨੀ ਰੰਗ ਫੂਲਨ ਕੇ ਹਮ
ਬਸਤ੍ਰ ਬਨਾਈ ॥ ਖੇਲਤ ਕ੍ਰੀੜ ਕਰੈ ਰਸ ਕੀ ਇਹ ਔਸਰ ਕੋ ਬਰਨ੍ਯੋ ਨਹੀ

ਜਾਈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਸਨੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ ਅਤਿ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੮੭੩ ॥ ਮਾਸ ਅਸੂ ਹਮ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਚਿੱਤ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤਹਾਂ ਪੁਨ ਗਾਵਤ ਥੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰਾਗਨ ਤਾਨ ਬਸਾਈ॥ਗਾਵਤ ਥੀ ਹਮ ਹੂੰ ਸੰਗ ਤਾਹੀ ਕੇ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਬਰਨ੍ਯੋ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ ਅਬ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ॥ ੮੭੪ ॥ ਕਾਤਕ ਕੀ ਸਖੀ ਰਾਸ ਬਿਖੈ ਰਤ ਖੇਲਤ ਥੀ ਹਰਿ ਸੋ ਚਿਤ ਲਾਈ॥ਸੇਤਹੁ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਪਟ ਛਾਜਤ ਸੇਤ ਨਦੀ ਤਹ ਧਾਰ ਬਹਾਈ ॥ ਭੂਖਨ ਸੇਤਹ ਗੋਪਨ ਕੇ ਅਰੁ ਮੋ ਤਨ ਹਾਰ ਭਲੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਔਸਰ ਯਾਹਿ ਭਈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੮੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਘ੍ਰ ਸਮੈ ਸਬ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗ ਹੁਇ ਖੇਲਤ ਥੀ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਈ ॥ ਸੀਤ ਲਗੈ ਤਬ ਦੂਰ ਕਰੈ ਹਮ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗ ਮਿਲਾਈ ॥ਫੂਲ ਚੰਬੇਲੀ ਕੇ ਫੂਲ ਰਹੇ ਜਿਹ ਨੀਰ ਘਟ੍ਯੋ ਜਮੁਨਾ ਜੀਯ ਆਈ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਔਸਰ ਯਾਹਿ ਭਈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੮੭੬ ॥ ਬੀਚ ਸਰਦ ਰੁਤ ਕੇ ਸਜਨੀ ਹਮ ਖੇਲਤ ਸ੍ਯਾਮ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ ॥ ਆਨੰਦ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਤਜਕੈ ਸਭ ਹੀ ਜੀਯ ਕੀ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਨਾਰਿ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੀਨ ਬਿਖੈ ਮਨ ਕੀ ਤਜਿਕੈ ਸਭ ਸੰਕ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥ ਤਾਂ ਸੰਗ ਸੋ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ ਅਬ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੮੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਘ ਬਿਖੈ ਮਿਲਕੈ ਹਰਿ ਸੋ ਹਮਰੋ ਰਸ ਰਾਸਕੀ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ਕਾਨ ਬਜਾਵਤ ਥੋ ਮੁਰਲੀ ਤਿਹ ਔਸਰ ਕੋ ਬਰਨ੍ਯੋ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਫੂਲ ਰਹੇ ਤਿਹ ਫੂਲ ਭਲੇ ਪਿਖਿਯੋ ਜਿਹ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸੁਰਰਾਈ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁਖਦਾਇਕ ਥੀ ਰਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਨਾ ਅਬ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੮੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਚਿਤਾਰ ਸਭੈ ਤਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੁ ਹੁਤੀ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਦਈ ਸੁਧ ਔਰ ਸਭੈ ਹਰਿ ਬਾਤਨ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਪਾਗੀ ॥ ਏਕ ਗਿਰੀ ਧਰ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸੁਧੀ ਇਕ ਪੈ ਕਰੁ ਨਾਹੀ ਬਿਖੈ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ਕੈ ਸੁਧ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਖੇਲਨ ਕੀ ਮਿਲਕੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਰੋਵਨ ਲਾਗੀ ॥ ੮੭੯ ॥ ਇਤਿ ਗੋਪੀਅਨ ਕੋ ਬਿਲਾਪ ਪੂਰਨੰ ॥

ਅਬ ਕਾਨ ਜੂ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਸੀਖਨ ਸਮੈ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਉਤ ਤੇ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਭੀ ਦਸਾ ਇਤ ਕਾਨ੍ਹ ਕਥਾ ਭਈ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਊ ॥ ਲੀਪਕੈ ਭੂਮਹਿ ਗੋਬਰ ਸੋਂ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਪ੍ਰੋਹਤਿ ਗਾਊ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬੈਠਾਇਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਕਬਿ ਪੈ ਗਰਗੈ ਸੁ ਪਵਿਤ੍ਰਹਿ ਠਾਊ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਕੋ ਤਾਹਿ ਦਯੋ ਜੋਊ ਹੈ ਭ੍ਰਗੀਆ ਧਰਨੀ ਧਰਨਾਊ ॥ ੮੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਡਾਰ ਜਨੇਊ ਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਗਰੈ ਫਿਰਕੈ ਤਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਸ੍ਰੌਨ ਮੈ ਦੀਨੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿਕੈ ਹਰਿ ਪਾਇ ਪਰ੍ਯੋ ਗਰਗੈ ਬਹੁ ਭਾਤਨ ਕੇ ਧਨ ਦੀਨੋ ॥ ਅਸ੍ਵ ਬਡੇ ਗਜ ਰਾਜ ਔ ਉਸਟ ਦਏ ਪਟ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ ॥ ਲਾਲਪਨੇ ਅਰੁ ਸਬਜ ਮਨੀ ਤਿਹ ਪਾਇ ਪਰਿਓ ਹਿਤ ਆਨੰਦ ਕੀਨੋ ॥ ੮੮੧ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਪਰੋਹਤ ਦੈ ਹਰਿ ਕੋ ਧਨੁ ਲੈ ਬਹੁਤੋ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਸਬੈ ਦੁਖ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬੀਚ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸੋ ਧਨ ਪਾਇ ਤਹਾਂ ਤੇ ਚਲ੍ਯੋ ਚਲਿਕੈ

ਅਪਨੇ ਗਿਹ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਮਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਏ ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਸਭ ਦਾਰਿਦ ਦੂਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ੯੯੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨਿ ਜੂ ਕੋ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਾਇ ਜਗਯੋਪਵੀਤ ਡਾਰਾਗਰੇ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੁ ਮਸਤੁ ॥

ਅਥ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੋ ਰਾਜ ਦੀਬੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਮੰਤ੍ਰ ਪਰੋਹਤ ਤੇ ਹਰਿ ਲੈ ਅਪਨੇ ਰਿਪ ਕੋ ਫਿਰ ਤਾਤ ਛਡਾਯੋ ॥ ਛੂਟਤ ਸੋ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਿਹਾਰਕੈ ਆਇਕੈ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਰਾਜੁ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਜੂ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੈ ਜਦੁਰਾਇ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸ ਭਯੋ ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦੂਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ੯੯੩ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜਬੈ ਤ੍ਰਿਪ ਕੇ ਬਧਕੈ ਰਿਪ ਤਾਤ ਕੋ ਰਾਜ ਕ੍ਰਿਧੋ ਫਿਰਿ ਦੀਨੋ ॥ ਦੇਤ ਉਦਾਰ ਸੁ ਜਿਉ ਦਮਰੀ ਤਿਹ ਕੋ ਇਮਕੈ ਫੁਨ ਰੰਚਨ ਲੀਨੋ ॥ ਮਾਰਕੈ ਸਤ੍ਰੁ ਅਭੇਖ ਕਰੇ ਸੁ ਦਾਯੋ ਸਭ ਸੰਤਨ ਕੇ ਸੁਖ ਜੀਨੋ ॥ ਅਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸੀਖਨੇ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਹਲੀ ਮੁਸਲੀ ਮਨ ਕੀਨੋ ॥ ੯੯੪ ॥ ਇਤਿ ਰਾਜਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੋ ਰਾਜ ਦੀਬੋ ਧਿਆਇ ਸੰਪੂਰਨੰ ॥

ਅਥ ਧਨਖ ਬਿਦਿਆ ਸੀਖਨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਆਇਸ ਪਾਇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਦੋਊ ਧਨ ਸੀਖਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕਾਜ ਚਲੇ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖਿ ਕੀ ਸਮ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਜੋਊ ਬੀਰਨ ਤੇ ਬਰ ਬੀਰ ਭਲੇ ॥ ਗੁਰ ਪਾਸ ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਦਿਨ ਥੋਰਨਿ ਮੈ ਭਏ ਜਾਇ ਖਲੇ ॥ ਜਿਨਹੂੰ ਕੁਪਿਕੈ ਮੁਰ ਨਾਮ ਮਰਯੋ ਜਿਨਹੂੰ ਛਲ ਸੋ ਬਲ ਰਾਜ ਛਲੇ ॥ ੯੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੌਸਠ ਦਿਵਸ ਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਤਿਹ ਤੇ ਬਿਧ ਸੀਖ ਸੁ ਲੀਨੀ ॥ ਪੈਸਠਵੈ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭੇ ਗੁਰ ਸੋ ਉਠਕੈ ਬਿਨਤੀ ਇਹ ਕੀਨੀ ॥ ਤੈ ਗੁਰ ਪੂਛ ਕਿਧੋ ਤ੍ਰੀਯ ਤੇ ਸੁਤ ਹੂੰ ਕੀ ਸੁ ਬਾਤ ਪੈ ਮਾਂਗਕੈ ਲੀਨੀ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਸੈਨਨ ਬੀਚ ਦੁਹੂ ਜੋਊ ਵਾਹਿ ਕਹੀ ਤਿਹ ਕੋ ਸੋਈ ਦੀਨੀ ॥੯੯੬॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੋਊ ਬੀਰ ਬਡੇ ਰਥ ਬੈਠ ਦੋਊ ਚਲਿਕੈ ਤਟ ਸੋ ਨਦੀਆ ਪਤ ਆਏ ॥ ਤਾਹੀ ਕੋ ਰੂਪੁ ਨਿਹਾਰਤ ਹੀ ਬਚਨਾ ਤਿਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇ ਸੁਨਾਏ ॥ ਏਕ ਬਲੀ ਇਹ ਬੀਚ ਰਹੈ ਨਹੀ ਜਾਨਤ ਹੈ ਤਿਨਹੂੰ ਕਿ ਚੁਰਾਏ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਬੀਚ ਧਸੇ ਜਲ ਕੇ ਕਰਿ ਕੋਪ ਦੁਹੂੰ ਮਿਲਿ ਸੰਖ ਬਜਾਏ ॥ ੯੯੭ ॥ ਬੀਚ ਧਸੇ ਜਲ ਕੇ ਜਬ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਦੈਤ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਤਿਹ ਕੋਪ ਭਰੇ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਪਾਨ ਘਨੋ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਜੁੱਧੁ ਭਯੋ ਦਿਨ ਬੀਸ ਤਹਾਂ ਤਿਹ ਕੋ ਜਸ ਪੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਮਰੈ ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਤਿਮ ਸੋ ਕੁਪਕੈ ਜਦੁਬੀਰ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ੯੯੮ ॥ ਇਤਿ ਦੈਤ ਬਧਹ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰਕੈ ਰਾਕਸ ਕੋ ਤਬਹੀ ਤਿਹ ਕੇ ਉਰ ਤੇ ਹਰਿ ਸੰਖ ਨਿਕਾਰਯੋ ॥ ਬੇਦਨ ਕੀ ਜਿਹ ਤੇ ਧੁਨ ਹੋਵਤ ਕਾਢ ਲੀਯੋ ਸੋਊ ਜੋ ਰਿਪੁ ਮਾਰਯੋ ॥ ਤੈ ਹਰਿ ਜੂ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੈ ਸੁਤ ਸੂਰਜ ਕੇ ਪੁਰ ਮੋ ਪਗ ਧਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਲਖਕੈ ਹਰਿ ਪਾਇ ਪਰਯੋ ਮਨ ਕੋ ਸਭ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੯੯੯ ॥

ਸੂਰਜ ਕੇ ਸੁਤ ਮੰਡਲ ਮੈ ਜਦੁਨੰਦਨ ਟੇਰ ਕਹਯੋ ਮੁਖ ਸੋਂ ॥
*ਮੈ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਹਿਯਾਂ ਨ ਕਹੂੰ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਸੁ ਕਿਧੌ ਜਮ ਸੋਂ ॥
ਜਬ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਨ ਫਿਰੇ ਜਮਲੋਕ ਤੇ ਦੇਵਨ ਕੇ ਫੁਨ ਆਇਸ ਸੋਂ ॥
ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਕਹਯੋ ਕਰਿ ਫੇਰਨ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕੋ ਸੁਤ ਸੋਂ॥੯੯੦॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਮ ਆਇਸ ਪਾਇ ਕਿਧੌ ਹਰਿ ਤੇ ਹਰਿ ਕੇ ਸੋਊ ਪਾਇਨ ਆਨ ਲਗਯੋ ॥ ਲੈ ਤਿਨ ਕੋਂ ਜਦੁਰਾਇ ਚਲਯੋ ਅਤ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਲਯਾਇਕੈ ਤਾਹੀ ਕੋ ਪੈ ਸੰਗ ਕੈ ਗੁਰ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਤਬ ਹੀ ਗੁਰ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਪੁਨੇ ਪੁਰ ਆਯੋ ॥ ੯੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਿਲੇ ਆਇਕੈ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ॥ ਸੁਖ ਤਿਹ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ ਚਿਤਵਨ ਗਈ ਪਰਾਇ ॥ ੯੯੨ ॥ ਇਤਿ ਧਨ ਸੀਖ ਗੁਰ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਆਇ ਦੀਏ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਬ ਊਧੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੇਜਾ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਸੋਵਤ ਹੀ ਇਹ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਸਿਉ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕੱਯੈ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਤੇ ਬੁਲਾਇਕੈ ਊਧਵ ਭੇਜ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰਹਿ ਦੱਯੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਜਾਇ ਸੰਤੋਖ ਕਰੇ ਸੁ ਸੰਤੋਖ ਕਰੈ ਹਮਰੀ ਧ੍ਰਮ ਮੱਯੈ॥ ਯਾਤੇ ਨ ਬਾਤ ਭਲੀ ਕਛੂ ਔਰ ਹੈ ਮੋਹਿ ਬਿਬੇਕਹਿ ਕੋ ਝਗਰੱਯੈ ॥ ੯੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਤੇ ਬੁਲਾਇਕੈ ਊਧਵ ਪੈ ਬ੍ਰਿਜਭੂਮਹਿ ਭੇਜ ਦਯੋ ਹੈ॥ ਸੋ ਚਲਿ ਨੰਦ ਕੇ ਧਾਮ ਗਯੋ ਬਤੀਯਾ ਕਹਿ ਸੋਕ ਅਸੋਕ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਨੰਦ ਕਹਯੋ ਸੰਗਿ ਊਧਵ ਕੇ ਕਬਹੂੰ ਹਰਿ ਜੀ ਮੁਹਿ ਚਿੰਤ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਸੁਧ ਸਯਾਮਹਿ ਕੈ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸੋ ਮੁਰਝਾਇ ਪਯੋ ਹੈ॥੯੯੪॥ ਜਬ ਨੰਦ ਪਰਯੋ ਗਿਰ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਤਬ ਯਾਹਿ ਕਹਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਅਏ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਉਠ ਠਾਢ ਭਯੋ ਮਨ ਕੇ ਸਭ ਸੋਕ ਪਰਾਇ ਗਏ ॥ ਉਠਿਕੈ ਸੁਧਿ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਹਮ ਜਾਨਤ ਊਧਵ ਪੇਚ ਕਏ ॥ ਤਜਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਪੁਰ ਬੀਚ ਗਏ ਫਿਰਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਨਹੀ ਸਯਾਮ ਅਏ ॥ ੯੯੫ ॥ ਸਯਾਮ ਗਏ ਤਜਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਗਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਨੋ॥ ਊਧਵ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਹਮਰੀ ਤਿਹ ਕੇ ਬਿਨੁ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਪੁਰ ਹੀਨੋ॥ ਦੈ ਬਿਧਿ ਨੈ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਹ ਬਾਲਕ ਪਾਪ ਬਿਨਾ ਹਮ ਤੇ ਫਿਰਿ ਛੀਨੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇ ਰਹਯੋ ਬਹੁ ਸੋਕ ਬਢਯੋ ਅਤਿ ਰੋਦਨ ਕੀਨੋ ॥ ੯੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਬਾਤ ਪਰਯੋ ਧਰਿ ਪੈ ਉਠ ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਸੰਗ ਊਧਵ ਇਉ ॥ ਤਜਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਸਯਾਮ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਹਮ ਸੰਗ ਕਹੋ ਅਬ ਕਾਰਨ ਕਿਉ॥ ਤੁਮਰੇ ਅਬ ਪਾਇ ਲਗੋ ਉਠਕੈ ਸੁ ਭਈ ਬਿਰਥਾ ਸੁ ਕਹੋ ਸਭ ਜਿਉ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਨਹੀ ਲੇਤ ਕਛੂ ਸੁਧਿ ਹੋ ਮੁਹਿ ਪਾਪ ਪਛਾਨ ਕਛੂ ਰਿਸ ਸਿਉ ॥ ੯੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਨ ਊਧਵ ਯੋ ਬਤੀਯਾ ਇਹ ਭਾਂਤਨਿ ਸਿਉ ਤਿਹ ਉੱਤਰ ਦੀਨੋ॥ ਥੇ ਸੁਤ ਸੋ ਬਸਦੇਵਹਿ ਕੋ ਤੁਮ ਤੇ ਸਭ ਪੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਨਹੀ ਛੀਨੋ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਪੁਰਿਕੈ ਪਤਿ

---

*ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਮ ਤੋਂ ਮੋੜ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦੇ, ਇਹ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ ।

ਯੌਂ ਬਤੀਯਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਸਾਸ ਕਹੈ ਤਿਨ ਲੀਨੋ॥ ਧੀਰ ਗਯੋ ਛੁਟ ਰੋਵਤ ਭਯੋ ਇਨਹੂੰ ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਰੋਦਨ ਕੀਨੋ ॥ ੮੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਠਿ ਊਧਵ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਪੁਰ ਕੇ ਪਤਿ ਸੋ ਕਛੁ ਸੋਕ ਨ ਕੀਜੈ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਮੁਹਿ ਜੋ ਬਤੀਯਾ ਤਿਹ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ॥ ਜਾਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਹੋਤ ਖੁਸੀ ਮਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਜਿਹ ਕੋ ਮੁਖ ਜੀਜੈ ॥ ਵਾਹਿ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਕਰੋ ਨ ਕਛੂ ਇਹ ਤੇ ਤੁਮਰੋ ਫੁਨ ਛੀਜੈ ॥ ੮੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਇਮ ਊਧਵ ਤੇ ਬਤੀਯਾ ਫਿਰ ਊਧਵ ਕੋ ਸੋਊ ਪੂਛਨ ਲਾਗਯੋ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਚਿੱਤ ਕੇ ਬੀਚ ਹੁਲਾਸ ਬਢਯੋ ਸਭ ਹੀ ਦੁਖੁ ਭਾਗਯੋ ॥ ਔਰ ਦਈ ਸਭ ਛੋਰ ਕਥਾ ਹਰਿ ਬਾਤ ਸੁਨੈਬੇ ਬਿਖੈ ਅਨੁਰਾਗਯੋ ॥ ਧਯਾਨ ਲਗਾਵਤ ਜਿਉ ਜੁਗੀਯਾ ਇਹ ਤਿਉ ਹਰਿ ਧਯਾਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਪਾਗਯੋ ॥ ੯੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਊਧਵ ਜਾਤ ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਤਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਸੁਧ ਪਾਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸੋਕ ਕੇ ਧਾਮ ਹੁਤੇ ਦ੍ਰੁਮ ਠੌਰ ਰਹੇ ਸੁ ਤਹਾਂ ਮੁਰਝਾਈ ॥ ਮੋਨ ਰਹੀ ਗ੍ਰਹ ਬੈਠ ਤ੍ਰੀਯਾ ਮਨੋ ਯੋਂ ਉਪਜੀ ਇਹ ਤੇ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਸੁਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਯ ਭਈ ਨਹਿ ਆਇ ਸੁਨੇ ਫਿਰਿ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੯੦੧ ॥ ਊਧਵ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ॥ ਮਾਰਗ ਜਾਹਿ ਕਹਯੋ ਚਲੀਯੈ ਜੋਊ ਕਾਜ ਕਹਯੋ ਸੋਊ ਕਾਰਜ ਕੀਜੈ॥ ਜੋਗਨਿ ਫਾਰ ਸਭੈ ਪਟ ਹੋਵਹੁ ਯੌਂ ਤੁਮ ਸੋ ਕਹਯੋ ਸੋਊ ਕਰੀਜੈ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਰਹੋ ਲਿਵ ਲਾਇ ਰੀ ਯਾਤੇ ਕਛੂ ਤੁਮਰੋ ਨਹੀ ਛੀਜੈ॥ ੯੦੨ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਨ ਊਧਵ ਤੇ ਬਿਧਿ ਯਾ ਬਤੀਯਾ ਤਿਨ ਊਧਵ ਕੋ ਇਮ ਉਤਰੁ ਦੀਨੋ ॥ ਜਾ ਸੁਨਿ ਬਯੋਗ ਹੁਲਾਸ ਘਟੈ ਜਿਹ ਕੇ ਸੁਨਏ ਦੁਖ ਹੋਵਤ ਜੀ ਨੋ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਤੁਮਹੋ ਹਮ ਕੋ ਹਮਰੋ ਤੁਮਰੇ ਰਸ ਮੈ ਮਨੁ ਭੀਨੋ ॥ ਯੋ ਕਹਯੋ ਤਾ ਸੰਗ ਯੋ ਕਹੀਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਤੁਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ॥ ੯੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਿਰਕੈ ਸੰਗ ਊਧਵ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਮਨ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਨ ਲਈ ਸੁਧਿ ਹੈ ਰਸ ਸੋ ਹਮਰੋ ਮਨੂਆ ਤੁਮ ਜਾਰਯੋ ॥ ਇਉ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਕੌ ਸੁ ਕਿਧੌ ਕਬਿ ਯੌਂ ਜਸੁ ਸਾਰਯੋ ॥ ਊਧਵ ਸਯਾਮ ਸੋ ਯੋ ਕਹੀਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਤੁਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੯੦੪ ॥ ਫੇਰਿ ਕਹਯੋ ਇਮ ਊਧਵ ਸੋ ਜਬ ਹੀ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਕੇ ਰਸ ਭੀਨੀ ॥ ਜੋ ਤਿਨ ਸੋ ਕਹਯੋ ਊਧਵ ਇਉ ਤਿਨ ਊਧਵ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਇਹ ਕੀਨੀ ॥ ਕੰਚਨ ਸੋ ਜਿਨ ਕੋ ਤਨ ਥੋ ਜੋ ਊਹਾ ਨ ਬਿਖੈ ਹੁਤੀ ਗ੍ਵਾਰ ਨਵੀਨੀ ॥ ਊਧਵ ਜੂ ਹਮ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨ ਸਯਾਮ ਕਛੂ ਸੁਧ ਲੀਨੀ ॥ ੯੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਅਤਿ ਆਤੁਰੁ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਕੋਪ ਕਹੈ ਜਿਨ ਤੇ ਹਿਤ ਭਾਗਯੋ ॥ ਊਧਵ ਜੂ ਜਿਹ ਦੇਖਨ ਕੌਂ ਹਮਰੋ ਮਨੂਆ ਅਤਿ ਹੀ ਅਨੁਰਾਗਯੋ ॥ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਤਜਿ ਗਯੋ ਪੁਰ ਮੈ ਪੁਰ ਬਾਸਨ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਪਾਗਯੋ ॥ ਜਉ ਹਰਿ ਜੂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰਿ ਤਜੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰਨ ਭੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਤਿਆਗਯੋ ॥ ੯੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕਨ ਯੋਂ ਕਹਯੋ ਸਯਾਮ ਤਜਯੋ ਇਕ ਐਸੇ ਕਹੈ ਹਮ ਕਾਮ ਕਰੈਗੀ ॥ ਭੇਖ ਜਿਤੇ ਕਹਯੋ ਜੋਗਨ ਕੇ ਤਿਤ ਨੇ ਹਮ ਆਪਨੇ

ਅੰਗ ਡਰੈਗੀ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਹਮ ਜਾਹੈ ਤਹਾਂ ਇਕ ਐਸੇ ਕਹੈ ਗੁਨਿ ਹੀ ਉਚਰੈਗੀ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਹਮ ਖੈ ਮਰਿਹੈ ਬਿਖ ਇਕ ਯੌਂ ਕਹੈ ਧਯਾਨ ਹੀ ਬੀਚ ਮਰੈਗੀ ॥ ੯੦੭ ॥ ਊਧਵ ਬਾਚ ਗੋਪਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਿਖਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦਸਾ ਬਿਸਮੈ ਹੁਇ ਊਧਵ ਯੌਂ ਉਚਰੋ ॥ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਤੁਮਰੀ ਹਰਿ ਸੋ ਬਲ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਇਹ ਕਾਮ ਕਰੋ ॥ ਜੋਊ ਸਯਾਮ ਪਠਯੋ ਤੁਮ ਪੈ ਹਮ ਕੌਂ ਇਹ ਰਾਵਲ ਭੇਖਨ ਅੰਗ ਧਰੋ ॥ ਤਜਿ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਪੁਨ ਕਾਜ ਸਭੈ ਸਖੀ ਮੇਰੇ ਹੀ ਧਯਾਨ ਕੇ ਬੀਚ ਅਰੋ ॥ ੯੦੮ ॥ ਗੋਪਿਨ ਬਾਚ ਊਧਵ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਸਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਮੁਹਿ ਕਾਨਨ ਸਯਾਮ ਤਟੰਕ ਧਰਾਏ ॥ ਕੰਚਨ ਕੇ ਬਹੁ ਮੋਲ ਜਰੇ ਨਗ ਬ੍ਰਹਮ ਸਕੈ ਉਪਮਾਨ ਗਨਾਏ ॥ ਬਜ੍ਰ ਲਗੇ ਜਿਨ ਬੀਚ ਛਟਾ ਚਮਕੇ ਚਹੂੰ ਓਰ ਧਰਾ ਛਬਿ ਪਾਏ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਹਰਿ ਵੈ ਦਏ ਊਧਵ ਦੈ ਅਬ ਰਾਵਲ ਭੇਖ ਪਠਾਏ ॥ ੯੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਹਮ ਜੋਗਨ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਕਹੈ ਇਕ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਹੀ ਕਰੈਂਗੀ ॥ ਡਾਰ ਬਿਭੂਤ ਸਭੈ ਤਨ ਪੈ ਬਟੂਆ ਚਿਪੀਆ ਕਰ ਬੀਚ ਧਰੈਂਗੀ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਹਮ ਜਾਹਿ ਤਹਾਂ ਇਕ ਯੌਂ ਕਹੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਖਾਇ ਮਰੈਂਗੀ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਬਿਰਹਾਗਨ ਕੌਂ ਉਪਜਾਇ ਕੈ ਤਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਜਰੈਂਗੀ[1] ॥ ੯੧੦ ॥ ਰਾਧੇ ਬਾਚ ਊਧਵ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਕੀ ਜਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਗਏ ਮਥਰਾ ਤਜਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਹੇ ਅਬਧੌਂ ਹਮਰੀ ਗਤਿ ਕਾਈ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਪੁਰ ਕੀ ਤ੍ਰੀਯ ਕੌਂ ਸੁਛਕੇ ਤਿਨਕੇ ਰਸ ਮੈ ਜੀਯ ਆਈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਲਯੋ ਕੁਬਜਾ ਬਸਿਕੈ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੇਜ ਬਨੀ ਸੰਗ ਫੂਲਨ ਸੁੰਦਰ ਚਾਦਨੀ ਰਾਤ ਭਲੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਸੇਤ ਬਹੇ ਜਮੁਨਾ ਪਟ ਹੈ ਸਿਤ ਮੋ ਤਨ ਹਾਰ ਗਰੇ ਛਬਿ ਛਾਈ ॥ ਮੈ ਨ ਚਰ੍ਹਯੋ ਸਰਿ ਲੈ ਬਰਕੈ ਬਧਬੈ ਹਮ ਕੋ ਬਿਨ ਜਾਨ ਕਨ੍ਹਾਈ॥ਸੋਊ ਲਯੋ ਕੁਬਜਾ ਬਸਕੈ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਤ ਬਨੀ ਘਨ ਕੀ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਸੀਂਗਾਰ ਭਲੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਬਹੈ ਜਮੁਨਾ ਤਰਏ ਇਹ ਜਾ ਬਿਨ ਕੋ ਨਹੀ ਸਯਾਮ ਸਹਾਈ ॥ ਸਯਾਮਹਿ ਮੈ ਨ ਲਗਯੋ ਦੁਖ ਦੇਵਨ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨਹਿ ਜਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਲਯੋ ਕੁਬਜਾ ਬਸਿ ਕੈ ਟਸਕੌ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਿਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੂਲ ਰਹੇ ਸਿਗਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਤਰ ਫੂਲਿਲਤਾ ਤਿਨ ਸੋ ਲਪਟਾਈ ॥ ਫੂਲ ਰਹੇ ਸਰਸਾ ਰਸ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭ ਸਮੂਹ ਬਢੀ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ਚੇਤ ਚੜ੍ਹਯੋ ਸੁਕ ਸੁੰਦਰ ਕੋਕਿਲਕਾ ਜੁਤ ਕੰਤ ਬਿਨਾ ਨ ਸੁਹਾਈ ॥ ਦਾਸੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਯੋ ਗਹਿਹੈ ਟਸਿਕਯੋ ਨ ਹੀਯੌ ਕਸਿਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੪ ॥ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸ ਅਕਾਸ ਮਿਲੀ ਅਰ ਬਾਸਤ ਭੂਮਿ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਸੀਤਲ ਮੰਦ ਸੁਗੰਧ ਸਮੀਰ ਬਹੈ ਮਕਰੰਦ ਨਿਸੰਕ ਮਿਲਾਈ ॥ ਪੈਰ ਪਰਾਗ

---

੧. ਜੋ ੭੫੧ ਨੰ: ਦੇ ਸਵੱਯੇ ਤੇ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾਂ ਦੇ ਰਸ ਵੇਖੋ।

ਰਹੀ ਹੈ ਬੈਸਾਖ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਗਨਿ ਕੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ਮਾਲਨ ਲੈ ਬਕਰੋ[1] ਰਸ ਕੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੫ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੀਰ ਸਮੀਰਹੁ ਤਾ ਸਨ ਕੇ ਸਮ ਔਰ ਅਕਾਸ ਧਰਾਤ ਪਤਾਈ ॥ ਪੰਥਨ ਪੰਥੀ ਚਲੈ ਕੋਊ ਓਤ ਰੁਤਾਕ[2] ਤਰੈ ਤਨ ਤਾਪ ਸਿਰਾਈ ॥ ਜੇਠ ਮਹਾ ਬਲਵੰਤ ਭਯੋ ਅਤਿ ਬਿਆਕੁਲ ਜੀਯ ਮਹਾ ਰਿਤ ਪਾਈ ॥* ਐਸੇ ਸਕਯੋ ਧਸਕਯੋ ਸਸਿਕਯੋ ਟਸਿਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਹੈ ਅਤਿ ਤਾਪਤ ਚੰਚਲ ਚਿਤਿ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਧਾਈ ॥ ਬੈਸ ਅਵਾਸਰ ਹੈ ਨਰ ਨਾਰ ਬਿਹੰਗਮ ਵਾਰ ਸੁ ਛਾਹਿ ਤਕਾਈ ॥ ਦੇਖ ਅਸਾੜਨ ਈ ਰਿਤ ਦਾਦਰ ਮੋਰਨ ਹੂੰ ਘਨਘੋਰ ਲਗਾਈ ॥ ਗਾਢ ਪਰੀ ਬਿਰਹੀ ਜਨ ਕੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੭॥ਸਵੈਯਾ॥ਤਾਲ ਭਰੇ ਜਲ ਪੂਰਨਿ ਸੌ ਅਰੁ ਸਿੰਧ ਮਿਲੀ ਸਰਤਾ ਸਭ ਜਾਈ। ਤੈਸੇ ਘਟਾਨ ਛਟਾਨ ਮਿਲੀ ਅਤਿ ਹੀ ਪਪੀਹਾ ਪੀਯਟੇ ਰਲਗਾਈ॥ਸਾਵਨਮਾਹਿ ਲਗਯੋ ਬਰਸਾਵਨ ਭਾਵਨ ਨਾਹਿ ਹਹਾ ਘਰ ਮਾਈ॥ਲਾਗ ਰਹਯੋ ਪੁਰ ਭਾਮਨ ਸੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਦਵ ਮਾਹਿ ਚੜਯੋ ਬਿਨ ਨਾਹਿ ਦਸੋ ਦਿਸ ਮਾਹਿ ਘਟਾ ਘਹਰਾਈ ॥ ਦਯੋਸ ਨਿਸਾ ਨਹਿ ਜਾਨ ਪਰੈ ਤਮ ਬਿੱਜੁ ਛਟਾ ਰਵਿ ਕੀ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ਮੂਸਲ ਧਾਰ ਛੁਟੈ ਨਭਿ ਤੇ ਅਵਨੀ ਸਗਰੀ ਜਲ ਪੂਰਨਿ ਛਾਈ ॥ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਤਜਿ ਗਯੋ ਹਮ ਕੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਸ ਕੁਆਰ ਚਢਯੋ ਬਲ ਧਾਰ ਪੁਕਾਰ ਰਹੀ ਨ ਮਿਲੇ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਸੇਤ ਘਟਾ ਅਰੁ ਰਾਤ ਛਟਾ ਸਰ ਤੁੰਗ ਅਟਾ ਸਿਮਕੈ ਦਰਸਾਈ ॥ ਨੀਰ ਬਿਹੀਨ ਫਿਰੈ ਨਭਿ ਛੀਨ ਸੁ ਦੇਖ ਅਧੀਨ ਭਯੋ ਹੀਯਰਾਈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਤਿਨ ਸੋ ਬਿਥਕਯੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੨੦ ॥ ਕਾਤਕਿ ਮੈ ਗੁਨਿ ਦੀਪ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਤੈਸੇ ਅਕਾਸ ਮੈ ਊਜਲਤਾਈ ॥ ਜੂਪ ਜਹਾਂ ਤਹ ਫੈਲ ਰਹਯੋ ਸਿਗਰੇ ਨਰ ਨਾਰਨ ਖੇਲ ਮਚਾਈ ॥ ਚਿਤ੍ਰ ਭਏ ਘਰ ਆਂਙਨ ਦੇਖ ਰਚੇ ਤਹ ਕੇ ਅਰੁ ਚਿਤ੍ਰ ਭ੍ਰਮਾਈ ॥ ਆਯੋ ਨਹੀ ਮਨ ਭਾਯੋ ਤਹੀ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥੯੨੧॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਰਜ ਫੂਲ ਰਹੇ ਸਰ ਪੁੰਜ ਸੁਗੰਧ ਸਨੇ ਸਰਿ ਤਾਨ ਘਟਾਈ ॥ ਕੂੰਜਤ ਕੰਤ ਬਿਨਾ ਕੁਲਹੰਸ ਕਲੇਸ ਬਢੈ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਹ ਮਾਈ ॥ ਬਾਸੁਰ ਰੈਨ ਨ ਚੈਨ ਕਹੂੰ ਛਿਨ ਮੰਘਰ ਮਾਸ ਅਯੋਨ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥ਜਾਤ ਨਹੀ ਤਿਨ ਸੋ ਮਸਕਯੋ[3] ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਅਵਾਸ ਸੁਬਾਸੁ ਉਦਾਸ ਬਢੀ ਅਤਿ ਸੀਤਲਤਾਈ ॥ ਕੂਲ ਦੁਕੂਲ ਤੇ ਸੂਲ ਉਠੈ ਸਭ ਤੇਲ ਤਮੋਲ ਲਗੈ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ਪੋਖ ਸੰਤੋਖ ਨ ਹੋਤ ਕਛੂ ਤਨ ਸੋਖਤ ਜਿਉ ਕੁਮਦੀ ਮੁਰਝਾਈ ॥ ਲੋਭ ਰਹਯੋ ਉਨ ਪ੍ਰੇਮ ਗਹਯੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ

---

੧. ਰਸ ਦਾ ਲੈਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਸ ਰੂਪ ਬਕਰਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

੨. ਵੇਖ ਕੇ ਬੱਲਾ ਰਖਦਾ।

੩. ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ।

*ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਧਸਕਯੋ=ਨਿੱਘਰਗਿਆ, ਸਸਕਯੋ=ਸੰਕੋਚਿਆ ਗਿਆ, ਟਸਕਯੋ=ਟਹਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਸਕਯੋ=ਚੁਭਵੀਂ ਪੀੜ, ਚੀਸ।

ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੨੩ ॥ ਮਾਹਿ ਮੈ ਨਾਹਿ ਨਹੀ ਘਰਿ ਮਾਹਿ ਸੁਦਾਹ ਕਰੈ ਰਵਿ ਜੋਤਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ਜਾਨੀ ਨ ਜਾਤ ਬਿਲਾਤਤ ਦਯੋਸਨ ਰੈਨ ਕੀ ਬਿਰਧ ਭਈ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ਕੋਕਿਲ ਦੇਖ ਕਪੋਤ ਮਿਲੀ ਮੁਖ ਕੂੰਜਤ ਏ ਸੁਨਿਕੈ ਡਰ ਪਾਈ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਰੀਤ ਕਰੀ ਉਨ ਸੋ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਾਗੁਨ ਫਾਗ ਬਢਯੋ ਅਨੁਰਾਗ ਸੁਹਾਗਨ ਭਾਗ ਸੁਹਾਗ ਸੁਹਾਈ ॥ ਕੇਸਰ ਚੀਰ ਬਨਾਇ ਸਰੀਰ ਗੁਲਾਬ ਅਬੀਰ ਗੁਲਾਲ ਉਡਾਈ ॥ ਸੋ ਛਬਿ ਮੈਨ ਲਖੀ ਜਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਾਸ ਕੀ ਸੋਭਤ ਆਗ ਜਗਾਈ ॥ ਆਸ ਕੋ ਤਯਾਗ ਨਿਰਾਸ ਭਈ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥੯੨੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬ੍ਰਿਹਨਾਟਕ ਬਾਰਾਮਾਹਾ ਸੰਪੂਰਣ ਮਸਤੁ ॥

ਗੋਪਨਿ ਬਾਚ ਆਪਸ ਮੈ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਨੋ ਮਿਲਕੈ ਹਮ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥ ਗਾਵਤ ਭਯੋ ਸੋਊ ਠੌਰ ਤਹਾ ਹਮਹੂੰ ਮਿਲਕੈ ਤਹ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਤਯਾਗ ਗਯੋ ਮਥੁਰਾ ਇਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਤੇ ਮਨੂਆ ਉਚਟਾਯੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਊਧਵ ਸੋ ਤਿਨ ਟੇਰ ਹਹਾ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਯਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥ ੯੨੬ ॥ ਗੋਪਿਨ ਬਾਚ ਊਧਵ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਸਮੈ ਹਮ ਕੋ ਸੁਨਿ ਊਧਵ ਕੁੰਜਨ ਮੈ ਫਿਰੈ ਸੰਗ ਲੀਯੇ ॥ ਹਰਿ ਜੂ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਸਾਥ ਘਨੇ ਹਮ ਪੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਯੇ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਬਸਿ ਗਯੋ ਹਮਰੋ ਮਨ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਹੀਯੇ ॥ ਅਬ ਸੋ ਤਜਿਕੈ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਫਲ ਕਉਨ ਜੀਯੇ ॥ ੯੨੭ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਪੈ ਜਿਤਨੀ ਫੁਨ ਊਧਵ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਚਿਤਾਰ ਸਭੈ ਉਚ ਰਾਨੀ ॥ ਜਾਹੀ ਕੇ ਦੇਖਤ ਭੋਜਨ ਖਾਤ ਸਖੀ ਜਿਹ ਕੇ ਬਿਨ ਪੀਤ ਨ ਪਾਨੀ ॥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਜੋਇ ਨ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਿਨਹੂੰ ਹਿਤ ਸੋ ਕਰਿ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੯੨੮ ॥ ਗੋਪਿਨ ਬਾਚ ਊਧਵ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਿਲਕੈ ਤਿਨ ਊਧਵ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਸੋ ਸੁਨ ਊਧਵ ਯੌਂ ਕਹੀਯੋ ॥ ਕਹਿਕੈ ਕਰਿ ਊਧਵ ਗਯਾਨ ਜਿਤੋ ਪਠਿਯੋ ਤਿਤਨੋ ਸਭ ਹੀ ਗਹੀਯੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਪੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਹਿਤ ਆਖਨ ਸੋ ਚਹੀਯੋ ॥ ਇਨ ਕੋ ਤੁਮ ਤਿਆਗ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਹਮਰੀ ਸੁਧ ਲੇਤ ਸਦਾ ਰਹੀਯੋ ॥ ੯੨੯ ॥ ਜਬ ਊਧਵ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਤਬ ਊਧਵ ਕੋ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ ਔਰ ਗਈ ਸੁਧ ਭੂਲ ਸਭੈ ਮਨ ਤੇ ਸਭ ਗਯਾਨ ਹੁਤੋ ਸੁ ਟਰਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਮਿਲਿਕੈ ਸੰਗ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕੇ ਸੰਗ ਢਰਯੋ ਹੈ ॥ ਗਯਾਨ ਕੇ ਡਾਰ ਮਨੋ ਕਪਰੇ ਹਿਤ ਕੀ ਸਰਤਾ ਮਹਿ ਕੂਦ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥੯੩੦॥ ਯੌ ਕਹਿ ਸੰਗ ਗੁਆਰਨ ਕੇ ਜਬ ਹੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਹਿਤ ਚੀਨੋ ॥ ਊਧਵ ਗਯਾਨ ਦਯੋ ਤਜਿਕੈ ਮਨ ਮੈ ਜਬ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਨੋ ॥ ਹੋਇ ਗਯੋ ਤਨ ਮੈ ਹਿਤ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਸੁ ਕਰਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਹੀ ਨੋ ॥ ਤਯਾਗ ਦਏ ਤੁਮ ਕੋ ਮਥੁਰਾ ਤਿਹ ਤੇ ਹਰਿ ਕਾਮ ਸਖੀ ਘਟ ਕੀਨੋ ॥ ੯੩੧ ॥ ਊਧਵ ਬਾਚ ਗੋਪਿਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਇਕੈ ਹਉ

ਮਥੁਰਾ ਮੈ ਸਖੀ ਹਰਿ ਤੁਮ ਲਯੈਬੇ ਕੋ ਦੂਤ ਪਠੈਹੋ॥ ਬੀਤਤ ਜੋ ਤੁਮ ਪੈ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਜਦੁਰਾਇ ਕੇ ਪਾਸ ਕਹੈ ਹੋ ॥ ਕੈ ਤੁਮਰੀ ਬਿਨਤੀ ਉਹ ਪੈ ਬਿਧਿ ਜਾ ਰਿਝਹੈ ਬਿਧਿਤਾ ਰਿਝਵੈ ਹੋ ॥ ਪਾਇਨ ਪੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜ ਭੀਤਰ ਫੇਰਿ ਲਿਯੈ ਹੋ ॥ ੯੩੨॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਜਬ ਊਧਵ ਬਾਤ ਕਹੀ ਉਠ ਪਾਇਨ ਲਾਗਤ ਭੀਤ ਬਸੇਊ॥ ਦੂਖ ਘਟਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਆਨੰਦ ਹੋਊ॥ ਕੈ ਬਿਨਤੀ ਸੰਗ ਊਧਵ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਧਿਯਾ ਉਚਰੇਊ॥ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜਾਇਕੈ ਯੌ ਕਹੀਯੋ ਕਰਿਕੈ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰੀਤ ਠ ਤਯਾਗਤ ਕੋਊ ॥ ੯੩੩॥ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲਤ ਹੀ ਸਭ ਹੀ ਮਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਹਰਿਯੋ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਹਿਤ ਲੋਗਨ ਹਾਸ ਸਹਯੋ ਜਿਨ ਕੇ ਹਿਤ ਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਲਰਿਯੋ ॥ ਸੰਗ ਊਧਵ ਕੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿਕੈ ਇਮ ਉਚਰਿਯੋ ॥ ਹਮ ਤਯਾਗ ਗਏ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਮਥੁਰਾ ਤਿਹ ਤੇ ਤੁਮ ਕਾਮ ਬੁਰੋ ਕਰਿਯੋ॥ ੯੩੪॥ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਤਯਾਗ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਪੁਰ ਬਾਸਨ ਕੇ ਰਸ ਭੀਤਰ ਪਾਗਿਓ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਤੋ ਪਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਥੋ ਉਨ ਸੰਗ ਰਚੇ ਇਨ ਤੇ ਸਭ ਭਾਗਿਓ ॥ ਦੈ ਤੁਹਿ ਹਾਥ ਸੁਨੋ ਬਤੀਯਾ ਹਮ ਜੋਗ ਕੇ ਭੇਖ ਪਠਾਵਨ ਲਾਗਿਓ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਊਧਵ ਯੌਂ ਕਹੀ ਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਤੁਮ ਪ੍ਰੇਮ ਸਭੈ ਅਬ ਤਯਾਗਿਓ॥ ੯੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਜੋ ਤਜਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੌਂ ਚਲਿ ਕੈ ਜਬ ਹੀ ਮਥੁਰਾ ਤੁਰ ਜੱਯੈ॥ ਪੈ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਹਿਤ ਕੈ ਹਮ ਓਰ ਤੇ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪੱਯੈ॥ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਬਿਨਤੀ ਤਿਹ ਪੈ ਫਿਰ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਉਤਰ ਦੱਯੈ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਬਾਹੀਯੈ ਤਉ ਕਰੀਯੈ ਪਰ ਯੌਂ ਨਹੀ ਕਾਹੂ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੱਯੈ॥ ੯੩੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ* ॥ਊਧਵ ਮੋ ਸੁਨ ਲੈ ਬਤੀਯਾ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਧਯਾਨ ਜਬੈ ਕਰਿਹੈਂ॥ਬਿਰਹਾਤਬ ਆਇਕੈ ਮੋਹਿਗ੍ਰਸੈ ਤਿਹਕੇ ਗ੍ਰਸ ਏ ਨਜੀਯੋ ਮਰਿਹੈਂ ॥ ਨ ਕਛੂ ਸੁਧਿ ਮੋ ਤਨ ਮੈ ਰਹਿ ਹੈ ਧਰਨੀ ਪਰ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸੁਧੀ ਝਰਿਹੈਂ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਬਿਰਥਾ ਕਹੀਯੈ ਕਿਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਧੀਰਜ ਹਉ ਧਰਿਹੈਂ ॥ ੯੩੭॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੀਨ ਹ੍ਵੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਸੋਊ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਜੁ ਥੀ ਅਤਿ ਹੀ ਅਭਮਾਨੀ ॥ ਕੰਚਨ ਸੇ ਤਨ ਕੰਜ ਮੁਖੀ ਜੋਊ ਰੂਪ ਬਿਖੈ ਰਤਿ ਕੀ ਫੁਨ ਸਾਨੀ ॥ ਯੌਂ ਕਹੈ ਬਯਾਕੁਲ ਹ੍ਵੈ ਬਤੀਯਾ ਕਬਿ ਨੇ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ਊਧਵ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਸਫਰੀ ਸਮ ਨਾਮ ਲੈ ਸਯਾਮ ਕੋ ਜੀਵਤ ਪਾਨੀ॥ ੯੩੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਊਧਵ ਕੇ ਸੁ ਕਹਯੋ ਇਮ ਬੈਨਾ॥ ਭੂਖਨ ਭੋਜਨ ਧਾਮ ਜਿਤੋ ਹਮ ਕੋ ਜਦੁਬੀਰ ਬਿਨਾ ਸੁ ਰੁਚੈਨਾ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਸਯਾਮ ਬਿਯੋਗ ਬਿਖੈ ਬਸਿਗੇ ਕਬਿ ਨੇ ਜਸ ਯੌਂ

---

*ਜਗਤ ਬਿਨੋਦ ਵਿਚ ਪਦਮਾਕਰ ਨੇ ਇਕ ਗੋਪੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਇਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:—ਕਬਿੱਤ ॥ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੇ ਪਯਾਰੇ ਤਨ ਤਾਪ ਕੇ ਹਰਨਹਾਰੇ ਨੰਦ ਕੇ ਦੁਲਾਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਵਾਰੇ ਉਮਹਤ ਹੈਂ॥ ਕਹੈ ਪਦਮਾਕਰ ਅਰੂਝੇ ਉਰ ਅੰਤਰ ਯੌਂ ਅੰਤਰ ਚਹੌ ਹੂੰ ਪੈ ਨ ਅੰਤਰ ਚਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ਨੈਨਨ ਬਸੇ ਹੈਂ ਰੋਮ ਰੋਮਨ ਰਸੇ ਹੈਂ ਅੰਗ ਅੰਗ ਹੁਲਸੇ ਹੈਂ ਨਿਕਸੇ ਹੈਂ ਕੋ ਕਹਿਤ ਹੈ॥ ਊਧੋ ਵੈ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋਊ ਔਰ ਮਥਰਾ ਮੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋ ਗੋਬਿੰਦ ਮੋਹੇ ਮੋਹੀ ਮੈਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ॥

ਉਚਰੈਨਾ ॥ ਰੋਵਤ ਭੀ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਸੋ ਜੁ ਹੁਤੇ ਮਨੋ ਬਾਲ ਕੇ ਕੰਜਨ ਨੈਨਾ ॥ ੯੩੯ ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਮਨ ਮੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਧਿਆਨ ਲਗੈ ਕੈ ॥ ਰੋਵਤ ਭੀ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਸੋ ਸੰਗ ਕਾਜਰ ਨੀਰ ਗਿਰਯੋ ਢਰਕੈਕੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉੱਚ ਮਹਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਉਮਗੈਕੈ ॥ ਚੰਦਹਿ ਕੋ ਜੁ ਕਲੰਕ ਹੁਤੇ ਮਨੋ ਨੈਨਨਿ ਪੈਡ ਚਲਯੋ ਨਿਚੁਰੈਕੈ ॥ ੯੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਹਿ ਧੀਰਜ ਊਧਵ ਸੋ ਬਚਨਾ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੇ ॥ ਨੇਹੁ ਤਜਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਸੋ ਤਿਹ ਤੇ ਕਛੂ ਜਾਨਤ ਦੋਖ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਬੈਠ ਗਏ ਰਥ ਭੀਤਰ ਆਪ ਨਹੀ ਇਨ ਕੀ ਸੋਊ ਓਰ ਨਿਹਾਰੇ ॥ਤਯਾਗ ਗਏ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਮਥਰਾ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈ ਘਟ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ ॥ ੯੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਜੈਹੋ ਕਹਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹਰ ਪੈ ਹਮਰੀ ਬਿਨਤੀ ਇਹ ਕੀਜੋ ॥ ਪਾਇਨ ਕੋਂ ਗਹਿਕੈ ਰਹੀਯੋ ਘਟਕਾ ਦਸ ਜੋ ਮੁਹਿ ਨਾਮਹਿ ਲੀਜੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਛੇ ਤੇ ਮੋ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਲੈ ਇਹ ਭਾਂਤਹਿ ਸੋ ਉਚਰੀਜੋ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋਹਿ ਤਯਾਗ ਗਏ ਕਬਹੂੰ ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਕੇ ਸੰਗ ਭੀਜੋ ॥ ੯੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਕੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਬਚਨਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਉਚਰਯੋ ਹੈ ॥ ਤਿਆਗ ਦਈ ਜਬ ਅਉਰ ਕਥਾ ਮਨ ਜਉ ਸੰਗ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਸੋਊ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾ ਬਨ ਮੈ ਹਮਰੇ ਜੋਊ ਸੰਗ ਅਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਮਾਨ ਕਰਯੋ ਤੁਮਹੂੰ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਮਾਨ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ੯੪੩ ॥ ਬਨ ਮੈ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਖੇਲ ਕਰੇ ਮਨ ਮੈ ਅਬ ਸੇ ਜਦੁਬੀਰ ਚਿਤਾਰੋ ॥ ਮੋਰੇ ਜੁ ਸੰਗ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾ ਹਿਤ ਕੀ ਸੋਈ ਆਪਨੇ ਚਿੱਤ ਨਿਹਾਰੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਧਯਾਨ ਕਰੋ ਜਿਹ ਹੇਤ ਤਜਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਔ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਪਧਾਰੋ ॥ ਜਾਨਤ ਹੈ ਤੁਮਰੋ ਕਛੁ ਦੋਸ ਨਹੀ ਕਛੁ ਹੈ ਘਟ ਭਾਗ ਹਮਾਰੋ ॥ ੯੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਊਧਵ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਹਰਿ ਕੀ ਸੰਗ ਤੇਰੈ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋ ਅਬ ਆਵਤ ਹੈ ਉਪਜੈ ਇਹ ਚਿੰਤ ਕਹਯੋ ਮਨ ਮੇਰੈ॥ਕਿਉ ਮਥੁਰਾ ਤਜਿ ਆਵਤ ਹੈ ਜੁ ਫਿਰੈ ਨਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਫੁਨ ਫੇਰੈ॥ਜਾਨਤ ਹੈ ਹਮਰੇ ਘਟਿ ਭਾਗਨ ਆਵਤਹੈਹਰਿ ਜੂ ਫਿਰ ਡੇਰੈ ॥ ੯੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਰੋਵਤ ਭੀ ਲਲਨਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਸੋਕ ਬਢਾਯੋ ॥ ਝੂਮ ਗਿਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਪਰ ਸੋ ਹ੍ਰਿਦੈ ਆਨੰਦ ਥੋ ਤਿਤਨੋ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਭੂਲ ਗਈ ਸੁਧ ਔਰ ਸਬੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨ ਧਯਾਨ ਬਿਖੈ ਤਿਨ ਲਾਯੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਊਧਵ ਸੋ ਤਿਨ ਟੇਰ ਹਹਾ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਹ ਸਯਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥ ੯੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੁਨੋ ਮਿਲਕੈ ਹਮ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਖੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥ ਗਾਵਤ ਭਯੋ ਸੋਊ ਠੌਰ ਤਹਾਂ ਹਮਹੂੰ ਮਿਲਕੈ ਤਹ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਤਯਾਗ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਇਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਤੇ ਮਨੂਆ ਉਚਟਾਯੋ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਊਧਵ ਸੋ ਤਿਨ ਟੇਰ ਹਹਾ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਹ ਸਯਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥ ੯੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਤਯਾਗ ਗਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕੋਂ ਸੋਊ ਮਨ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਸੰਗ ਰਚੇ ਪੁਰ ਬਾਸਨ ਕੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ॥ ਊਧਵ ਜੂ ਸੁਨੀਯੈ ਬਿਰਥਾ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਬਯਾਕੁਲ ਭੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਰੀ ॥ ਕੁੰਚਰੀ ਜਿਉ ਅਹਿਰਾਜ ਤਜੈ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਤਜੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ੯੪੯ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਕੇ ਫਿਰਿ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਜਈ ਹੈ ॥ ਜਾ ਮੁਖ ਕੀ ਸਮਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾ ਜੁ ਤਿਹੂੰ ਪੁਰ ਮਾਨਹੁ ਰੂਪ ਮਈ ਹੈ ॥ ਸਯਾਮ ਗਯੋ ਤਜਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਬਯਾਕੁਲ ਚਿਤ ਭਈ ਹੈ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਕੇ ਮਥੁਰਾ ਮੈ ਗਏ ਬਿਨਤੈ ਹਮਰੀ ਸੁਧਹੂ ਨ ਲਈ ਹੈ ॥ ੯੪੯ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਤਯਾਗ ਗਏ ਬਿਨ ਤੈ ਕੋਊ ਮਾਨਸ ਹੂੰ ਨ ਪਠਾਯੋ ॥ ਹੇਤ ਜਿਤੋ ਇਨ ਊਪਰ ਥੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਤਨੋ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਆਪ ਰਚੇ ਪੁਰਬਾਸਨ ਸੌ ਇਨ ਕੋ ਦੁਖੁ ਦੈ ਉਨ ਕੋ ਰਿਝਵਾਯੋ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਜਾਇਕੈ ਯੌ ਕਹੀਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਤੁਮਰੇ ਕਹੁ ਕਾ ਜੀਯ ਆਯੋ ॥ ੯੫੦ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਮਥਰਾ ਬ੍ਰਿਜ ਕੌ ਚਲਿਕੈ ਫਿਰਿ ਆਪ ਨਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਆਏ ॥ ਸੰਗ ਰਚੇ ਪੁਰਬਾਸਨ ਕੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਏ ॥ ਦੈ ਗਯੋ ਹੈ ਇਨ ਕੌਂ ਦੁਖ ਊਧਵ ਪੈ ਮਨ ਮੈ ਨ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਏ ॥ ਆਪਨ ਥੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਉਪਜੇ ਇਨਸੋਂ ਸੁਭ ਏ ਛਿਨ ਬੀਚ ਪਰਾਏ ॥ ੯੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਨ ਲਈ ਇਨ ਕੀ ਸੁਧ ਹੋਤ ਕਛੂ ਮਨ ਮੋਹ ਤੁਹਾਰੇ ॥ ਆਪ ਰਖੇ ਪੁਰਬਾਸਨ ਸੌਂ ਇਨਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰੇ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਮਾਨ ਕਰੋ ਫਿਰਿ ਆਵਹੁ ਜੀਤਤ ਭੇ ਤੁਮਹੂ ਹਮ ਹਾਰੇ ॥ ਤਾਤੇ ਤਜੋ ਮਥੁਰਾ ਫਿਰ ਆਵਹੁ ਹੇ ਸਭ ਗਊਅਨਿ ਕੈ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ੯੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਚਿਤਾਰਕੈ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਮੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਏਕ ਪਰੈ ਮੁਰਝਾਇ ਧਰਾ ਇਕ ਬਯੋਗ ਭਰੀ ਗੁਨ ਬਯੋਗ ਹੀ ਗਾਵੈ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਜਦੁਰਾ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੌਨਨ ਬਾਤ ਤਹਾ ਏ ਊਧਾਵੈ ॥ ਜਉ ਪਿਖਵੈ ਨ ਤਹਾ ਤਿਨ ਕੌਂ ਸੁਕਹੈ ਹਮਕੌਂ ਹਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ॥ ੯੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬਯਾਕਲ ਚਿੱਤ ਭਈ ਹਰਿ ਕੇ ਨਹੀ ਆਵਨ ਕੀ ਸੁਧ ਪਾਈ ॥ ਬਯਾਕਲ ਹੋਇ ਗਈ ਚਿਤ ਮੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਮਨ ਮੈ ਮੁਰਝਾਈ ॥ ਜੋ ਬਿਰਥਾ ਮਨ ਬੀਚ ਹੁਤੀ ਸੋਊ ਊਧਵ ਕੇ ਤਿਹ ਪਾਸ ਸੁਨਾਈ ॥ ਸਯਾਮ ਨ ਆਵਤ ਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਭਯੋ ਬਰਨਯੋ ਨਹੀਂ ਜਾਈ ॥ ੯੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਅਬਿ ਬਯੋਗ ਮਨੈ ਅਪਨੇ ਸੋਊ ਕੈਹੈ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਮਨ ਮੱਧਿ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜੋਊ ਬਾਤ ਰੁਚੈ ਹੈ ॥ ਥੋਰੇ ਹੀ ਦਯੋਸਨਿ ਮੈ ਮਿਲਿਹੈ ਜਿਹਕੇ ਉਰ ਮੈ ਨ ਕਛੂ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਹੈ ॥ ਜੋਗਨਿ ਹੋਇ ਜਪੋ ਹਰਿ ਕੋ ਮੁਖ ਮਾਂਗਹੁਗੀ ਤੁਮ ਸੋ ਬਰਦੈਹੈ ॥ ੯੫੫॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਨ ਦੈ ਇਮ ਊਧਵ ਗਯਾਨ ਚਲਯੋ ਚਲਿਕੈ ਜਸੁਧਾ ਪਤਿ ਪੈ ਸੋਊ ਆਯੋ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਜਸੁਧਾ ਜਸੁਧਾ ਪਤਿ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਹੀ ਸਯਾਮ ਸਦਾ ਕਹੀਯੋ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਮੋ ਪਹਿ ਕਾਨ੍ਹ ਪਠਾਯੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਰਥ ਪੈ ਚੜਿਕੈ ਰਥ ਕੌਂ ਮਥੁਰਾ ਹੀ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ੯੫੬ ॥ ਊਧਵ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇ ਤਬੈ ਮਥੁਰਾ ਪੁਰ ਮੈ ਬਲਰਾਮ ਅਉ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇ ਪਰਯੋ ॥ ਕਹਯੋ ਜੋ ਤੁਮ ਮੋ ਕਹਿਕੈ ਪਠਿਯੋ ਤਿਨ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਹੀ ਸੋ ਉਚਰਯੋ ॥ ਸੰਗ ਨੰਦ ਕੇ ਅਉ ਉਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਗਯਾਨ ਕੀ ਫੇਰ ਫਿਰਯੋ ॥ ਤੁਮਰੇ ਮੁਖ ਭਾਨ ਨਿਹਾਰਤ ਹੀ ਤੁਮ ਸੋ ਦੁਖ ਥੋ ਸਭ ਦੂਰ ਕਰਯੋ ॥ ੯੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੁਮਰੇ ਪਗ ਭੇਟ ਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਫੁਨ ਨੰਦ ਕੇ

ਧਾਮ ਗਯੋ ॥ ਤਿਹ ਕੋਂ ਕਰਿਕੈ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਉਠਯੋ ਚਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਪਾਸ ਅਯੋ ॥ ਤੁਮਰੋ ਉਨ ਦੁੱਖ ਕਹਯੋ ਹਮ ਪੈ ਸੁਨ ਉਤਰ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦਯੋ ॥ ਬਲ ਸਯਾਮਹਿ ਸਯਾਮ ਸਦਾ ਜਪੀਯੋ ਸੁਨ ਨਾਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੋ ਬਢਯੋ ॥ ੯੫੮ ॥ ਊਧਵ ਸੰਦੇਸ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਮੋ ਸੰਗ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਹਮ ਓਰ ਤੇ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪੱਯੈ ॥ ਯੌਂ ਕਹੀਯੋ ਪੁਰਬਾਸਨ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੱਯੈ ॥ ਜਸੁਧਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਬਿਨਤੀ ਕਹੀਯੋ ਸੰਗ ਪੂਤ ਕਨੱਯੈ ॥ ਊਧਵ ਤਾ ਸੰਗ ਯੌਂ ਕਹੀਯੋ ਬਹੁਰੋ ਫਿਰਿ ਆਇਕੈ ਮਾਖਨ ਖੱਯੈ ॥ ੯੫੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਕਹੀ ਬਿਨਤੀ ਤੁਮ ਪੈਸੁ ਸੁਨੋ ਅਰੁ ਔਰਨ ਬਾਤ ਨ ਡਾਰੋ ॥ ਐਸੋ ਕਹਾ ਜਸੁਧਾ ਤੁਮ ਕੋਂ ਹਮ ਕੋਂ ਅਤਿ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪਿਆਰੋ ॥ ਤਾਤੇ ਕਰੋ ਨ ਕਛੂ ਗਨਤੀ ਹਮਰੋ ਸੁ ਕਹਯੋ ਤੁਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਬੇਗ ਤਜੋ ਮਥੁਰਾ ਉਠ ਕੈ ਅਬ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਪੂਤ ਪਧਾਰੋ ॥ ੯੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਤ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਤੁਮ ਪੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜੋਊ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜਰਾਨੀ ॥ ਤਾਹੀ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੋ ਤੁਮ ਸੋਂ ਹਸ ਆਪਨੇ ਜੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਪਛਾਨੀ ॥ ਤਾਤੇ ਕਹਿਓ ਤਜਿਕੈ ਮਥੁਰਾ ਬ੍ਰਿਜ ਆਵਹੁ ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਇਯਾਨੇ ਹੁਤੇ ਤਬ ਮਾਨਤ ਬੇ ਅਬ ਸਯਾਨੇ ਭਏ ਤਬ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੯੬੧ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਸੰਗ ਕਹੋ ਤੁਮਰੇ ਤਜਿ ਕੈ ਮਥੁਰਾ ਬ੍ਰਿਜ ਕੋ ਅਬ ਅੱਯੈ ॥ ਮਾਨ ਕੈ ਸੀਖ ਕਹੌ ਹਮਰੀ ਤਿਹ ਠੌਰ ਨਹੀ ਪਲਵਾ ਠਹਰੱਯੈ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਗ੍ਵਾਰਨੀਯਾ ਹਮ ਸੋ ਸਭਹੀ ਬ੍ਰਿਜਬਾਸਨ ਕੋਂ ਸੁਖ ਦੱਯੈ ॥ ਸੋ ਸੁਧ ਭੂਲ ਗਈ ਤੁਮ ਕੌਂ ਹਮਰੇ ਜਿਹ ਔਸਰ ਪਾਇ ਨ ਪੱਯੈ ॥ ੯੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਤਯਾਗ ਰਹਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਫਿਰ ਆਵਹੁ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਪ੍ਰੀਤ ਪਛਾਨ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਨ ਢੀਲ ਲਗਾਵਹੁ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਪਾਇਨ ਪੈ ਹਮਰੇ ਹਮ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਸੁ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਜਾਵਹੁ ॥ ਜਾਇ ਕੈ ਆਵਹੁ ਯੌਂ ਕਹੀਯੋ ਹਮ ਕੌਂ ਸੁਖ ਹੋ ਤੁਮ ਹੂੰ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ॥ ੯੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਂਤੇ ਕਹਯੋ ਤਜਿ ਕੈ ਮਥੁਰਾ ਫਿਰਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਕੋਂ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ਆਵਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਇਹ ਕਾਮ ਕੀਏ ਤੁਮਰੋ ਨਹੀ ਛੀਜੈ ॥ ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਖਾਵਹੁ ਰੂਪ ਕਹਯੋ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨ ਜੀਜੈ ॥ ਕੁੰਜ ਗਲੀਨ ਮੈ ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਹਮਰੇ ਅਧਰਾਨਨ ਕੋ ਰਸ ਲੀਜੈ ॥ ੯੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਸੰਗ ਹੈ ਤੁਮਰੋ ਜੁ ਹੁਤੀ ਤੁਮ ਕੋਂ ਬ੍ਰਿਜ ਬੀਚ ਪਯਾਰੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਰਚੇ ਪੁਰਬਾਸਨ ਸੋਂ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀ ਏ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰਿ ਚਿਤਾਰੀ ॥ ਪੰਥ ਨਿਹਾਰਤ ਨੈਨਨ ਕੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਪੁਤਰੀ ਦੋਊ ਹਾਰੀ ॥ ਊਧਵ ਸਯਾਮ ਸੋ ਯੋ ਕਹੀਯੋ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨ ਭੀ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੯੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਕਹੀ ਤੁਮ ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਤੁਮ ਕੌਂ ਜੋਊ ਪਯਾਰੀ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਤਯਾਗ ਗਏ ਦਿਨ ਤਾਕੀ ਨਹੀ ਹਮ ਹੂ ਹੈ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ਆਵਹੁ ਤਯਾਗ ਅਬੈ ਮਥੁਰਾ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨਰੀ ਅਬ ਹੋਇ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਮੈ ਤੁਮ ਸਿਉ ਹਰਿ ਮਾਨ ਕਰਯੋ ਤਜ ਆਵਹੁ ਮਾਨ ਅਬੈ ਹਮ ਹਾਰੀ ॥ ੯੬੬ ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਹਮ ਕੋਂ ਕਿਹ ਹੇਤ ਤੇ ਬਾਤ ਕਛੂ ਤੁਮਰੀ ਨ ਬਿਗਾਰੀ ॥ ਪਾਇਨ ਮੋ ਪਰ ਕੈ ਸੁਨੀਯੈ ਪ੍ਰਭ ਏ ਬਤੀਯਾ

ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਆਪ ਰਚੇ ਪੁਰਬਾਸਨ ਸੋਂ ਮਨ ਤੇ ਸਬਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਮਾਨ ਕਰਯੋ ਤੁਮ ਸੋ ਘਟ ਕਾਮ ਕਰਯੋ ਅਬ ਸਯਾਮ ਹਹਾ ਹਮ ਹਾਰੀ ॥ ੯੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਕਰੀ ਤੁਮ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਸੋਊ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਚਿਤ ਦੈ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਖੇਲਤ ਥੀ ਤੁਮ ਸੋ ਬਨ ਮੈ ਤਿਹ ਔਸਰ ਕੀ ਕਬਹੂੰ ਸੁਧ ਕੀਜੈ ॥ ਗਾਵਤ ਥੀ ਤੁਮ ਪੈ ਮਿਲ ਕੈ ਜਿਹ ਕੀ ਸੁਰ ਤੇ ਕਛੁ ਤਾਨ ਨ ਛੀਜੈ ॥ ਤਾਕੋ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਕੀ ਸੁਧ ਕੈ ਬਹੁਰੋ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੯੬੮ ॥ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਕਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਹਰਿ ਜੂ ਸੋਊ ਬਾਤ ਅਬੈ ਸੁਨਿ ਲੱਯੈ ॥ ਯੋਂ ਕਹਯੋ ਤਯਾਗ ਤੁਮੈ ਮਥੁਰਾ ਬਹੁਰੈ ਬ੍ਰਿਜ ਕੁੰਜਨ ਭੀਤਰ ਅੱਯੈ ॥ ਜਿਉ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਥੇ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਫਿਰਿ ਖੇਲ ਮਚੱਈਯੈ ॥ ਚਾਹ ਘਨੀ ਤੁਹਿ ਦੇਖਨ ਕੀ ਗ੍ਰਹ ਆਇ ਕਹਯੋ ਹਮ ਕੋਂ ਸੁਖ ਦੱਯੈ ॥ ੯੬੯॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੇਰੇ ਪਿਖੇ ਬਿਨ ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਕਹੀ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਨਹੀ ਮੋਮਨ ਭੀਜੈ ॥ ਸੂਕ ਭਈ ਪੁਤਰੀ ਸੀ ਕਹਯੋ ਕਹੀ ਯੋਂ ਹਰਿ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ॥ ਬਾਤ ਨ ਮੋਹਿ ਨ ਹੇਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਹਯੋ ਘਨ ਸਯਾਮ ਪਿਖੇਈ ਪ੍ਰਸੀਜੈ ॥ ਆਨਨ ਪੈ ਸਮ ਚੰਦ ਨਿਹਾਰ ਚਕੋਰ ਸੀ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੯੭੦ ॥ ਊਧਵ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਕੇ ਸੰਦੇਸ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਹਯੋ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਹਰਿ ਜੂ ਅਪਨੋ ਮੁਖ ਚੰਦ ਦਿਖੱਯੈ ॥ ਬਯਾਕਲ ਹੋਇ ਗਈ ਬਿਨੁ ਤੂੰ ਸੁ ਹਹਾ ਕਹਯੋ ਟੇਰ ਹਲੀ ਧਰ ਭੱਯੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਆਵਹੁ ਨਾ ਚਿਰ ਲਾਵਹੁ ਮੋ ਜੀਯ ਕੀ ਅਬ ਹੀ ਸੁਨ ਲੱਈਐ ॥ ਹੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਯੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਚਕੋਰਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਸੁਖ ਦੱਯੀਐ ॥ ੯੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਹਹਾ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨਹੀ ਚਿਰ ਕੀਜੈ॥ ਹੇ ਜਦੁਰਾ ਅਗ੍ਰਜਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਰੱਛਕ ਧੇਨ ਕਹਯੋ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਸਾਪ ਕੇ ਨਾਥ ਅਸੁਰ ਬਧੀਯਾ ਅਰੁ ਆਵਨ ਗੋਕਲ ਨਾਥ ਨ ਛੀਜੈ ॥ ਕੰਸ ਬਿਦਾਰ ਅਬੈ ਕਰਤਾਰ ਚਕੋਰਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੌ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੯੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇ ਨੰਦ ਨੰਦ ਕਹਯੋ ਸੁਖ ਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਸੁਨੋ ਬਤੀਯਾ ਗਿਰਧਾਰੀ ॥ ਗੋਕਲ ਨਾਥ ਕਹੋ ਬਕਕੇਰਿਪ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਸੁਨੋ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਭੀ ਬਿਨ ਤੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਰ ਬਚਾਰੀ ॥ ਜਾਨਤ ਹੈ ਹਰਿ ਜੂ ਅਪਨੋ ਮਨ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਇਹ ਤ੍ਰੀਯ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ੯੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਸ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁਨੋ ਕਰਤਾਰ ਬਕਾ ਮੁਖ ਫਾਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਿ ਲੈ ॥ ਸਭ ਦੋਖ ਨਿਵਾਰ ਸੁਨੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਅਬੈ ਇਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੂਪ ਦਿਖੈ ॥ ਘਨ ਸਯਾਮ ਕੀ ਮੂਰਤ ਪੇਖੇ ਬਿਨਾ ਨ ਕਛੂ ਇਨ ਕੇ ਮਨ ਬੀਚ ਰੁਚੈ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਹਰਿ ਜੂ ਤਜਕੈ ਮਥੁਰਾ ਇਨਕੇ ਸਭ ਸੋਕਨ ਕੋ ਹਰਿਦੈ ॥੯੭੪॥ ਬਿਜ ਛਟਾ ਅਰੁ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ਸੰਦੇਸ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿਜ ਛਟਾ ਅਰੁ ਮੈਨ ਪ੍ਰਭਾ ਸੰਗ ਤੋਹਿ ਸਯਾਮ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨ ਕੈਸੇ ॥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਢਾਇ ਇਤੀ ਇਨ ਸੋਂ ਅਬ ਤਯਾਗ ਗਏ ਕਹੁ ਕਾਰਨ ਐਸੇ ॥ ਆਵਹੁ ਸਯਾਮ ਨ ਢੀਲ ਲਗਾਵਹੁ ਖੇਲ ਕਰੋ ਹਮ ਸੋ ਫੁਨ ਵੈਸੇ ॥ ਮਾਨ ਕਰੈ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਪਠਵੈ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਵਾ ਬਿਧਿ ਜੈਸੇ ॥ ੯੭੫ ॥ ਊਧਵ ਸਯਾਮ ਸੋਂ ਯੌ ਤੁਮਰੇ ਰਹਿਬੋ ਜਬ ਸੌਨ ਧਰੈਂਗੀ ॥ ਤਯਾਗ ਤਬੈ ਅਪਨੇ ਸੁਖ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੋਕ ਕਰੈਂਗੀ ॥

ਜੋਗਨ ਬਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਧਰਹੈਂ ਕਿ ਕਹਿਯੋ ਬਿਖ ਖਾਇਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰੈਂਗੀ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਤੁਮ ਸੋਂ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਫਿਰ ਮਾਨ ਕਰੈਂਗੀ ॥ ੯੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਤੁ ਕਹੀ ਉਨਹੂੰ ਤੁਮ ਕੋ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਜੁ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨ ਲੀਜੈ॥ ਤਯਾਗ ਗਏ ਹਮ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਮਨੂਆ ਤੁਮਰੋ ਸੁ ਲਖੇ ਨ ਪ੍ਰਸੀਜੈ ॥ ਬੈਠ ਰਹੇ ਅਬ ਹੋ ਮਥੁਰਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਿਯੋ ਮਨੂਆ ਜਬ ਖੀਜੈ॥ਜਿਉਂ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਪੀਠ ਦਈ ਤੁਮ ਕੋ ਤੁਮਰੀ ਮਨ ਭਾਵਤ ਦੀਜੈ ॥੯੭੭॥ ਔਰ ਕਹੀ ਤੁਮ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਹੀ ਅਬ ਊਧਵ ਸੋ ਸੁਨ ਲੱਈਯੈ ॥ ਆਪ ਚਲੋਤੁ ਨਹੀ ਕਹਿਯੋ ਨਾਥ ਬੁਲਾਵਨ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਦੂਤ ਪਠੱਯੈ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਦੂਤ ਪਠੋ ਨ ਕਹਿਯੋ ਤਬ ਤੇ ਉਠ ਆਪਨ ਹੀ ਤਹ ਜੱਯੈ ॥ ਨਾਤਰ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਤਾਹੂੰ ਕੋ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਬ ਦਾਨ ਦਿਵੱਯੈ ॥ ੯੭੮ ॥ ਤੇਰੋ ਹੀ ਧਯਾਨ ਧਰੈਂ ਹਰਿ ਜੂ ਅਰ ਤੇਰੋ ਹੀ ਲੈਕਰ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੈਂ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਨ ਲਾਜ ਕਰੈਂ ਹਰਿ ਸਾਇਤ ਸਯਾਮ ਹੀ ਸਯਾਮ ਚਿਤਾਰੈਂ ॥ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੀਵਤ ਹੈਂ ਬਿਨ ਨਾਮ ਕਹਿਓ ਛਿਨ ਮੈ ਕਸ ਟਾਰੈਂ ॥ ਯਾ ਬਿਧਿ ਦੇਖ ਦਸਾ ਉਨਕੀ ਅਤਿ ਬੀਚ ਬਢਿਕ ਜੀਯ ਸੋਕ ਹਮਾਰੈਂ ॥ ੯੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਨ ਸੰਕ ਕਰੈਂ ਨਹਿ ਸਯਾਮ ਹੀ ਸਯਾਮ ਕਰੈਂ ਮੁਖ ਸਿਉਂ ॥ ਭੂਮ ਗਿਰੈਂ ਬਿਧਿ ਜਾ ਮਤਵਾਰੁ ਪਰੈਂ ਗਿਰਕੈ ਧਰ ਪੈ ਸੋਊ ਤਿਉਂ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਕੁੰਜਨ ਢੂੰਢਤ ਹੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ,ਧਨ ਲੋਭਕ ਜਿਉਂ ॥ ਅਬ ਤਾਤੇ ਕਰੋਂ ਬਿਨਤੀ ਤੁਮ ਸੋਂ ਪਿਖਕੈ ਤਿਨ ਕੋ ਫੁਨ ਹੋ ਦੁਖ ਇਉਂ ॥ ੯੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪ ਚਲੋ ਇਹ ਤੇ ਨ ਭਲੀ ਜੁ ਪੈ ਆਪ ਚਲੋ ਨਹੀ ਦੂਤ ਪਠੀਜੈ ॥ ਤਾਤੇ ਕਰੋਂ ਬਿਨਤੀ ਤੁਮ ਸੋਂ ਦੁਹ ਬਾਤਨ ਤੇ ਇਕ ਬਾਤ ਕਰੀਜੈ ॥ ਜਿਉਂ ਜਲ ਕੇ ਬਿਨ ਮੀਨ ਦਸਾ ਸੁ ਦਸਾ ਭਈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਕੈ ਜਲ ਹੋਇ ਉਨੈ ਮਿਲੀਐ ਕਿਉ ਨੈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਬਰ ਦੀਜੈ ॥ ੯੮੧ ॥ ਕਵਿਓਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਸਨ ਹਾਲ ਕਿਧੋ ਹਰਿ ਜੂ ਫੁਨ ਊਧਵ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨ ਲੀਨੋ ॥ ਜਾਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਕੈ ਚਿਤ ਤੇ ਸੁ ਹੁਲਾਸ ਘਟੈ ਦੁਖ ਹੋਵਤ ਜੀ ਨੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹਿਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਿਧੋਂ ਕਵਿ ਨੇ ਸੁ ਸੋਊ ਲਖ ਲੀਨੋ ॥ ਊਧਵ ਮੈ ਉਨ ਗ੍ਵਾਰਨ ਕੋ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕੈ ਅਬੈ ਬਰ ਦੀਨੋ ॥ ੯੮੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੱਤ੍ਰਹਸੈ ਚਵਤਾਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਬੁਧਿਵਾਰ ॥ ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਮੋ ਤੁਮੋ ਰਚਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰ ॥ ੯੮੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗਪਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪੋਥੀ[1] ਰਚੀ ਬਿਚਾਰ ॥ ਭੂਲ ਹੋਇ ਜਹ ਤਹ ਸੁ ਕਵਿ ਪੜੀਯਹੁ ਸਭੈ ਸੁਧਾਰ ॥ ੯੮੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਗੋਪੀ ਊਧਵ ਸੰਬਾਦੇ ਬਿਰਹ ਨਾਟਕ ਬਰਨਨੰ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ॥

ਅਬ ਕੁਬਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਗਵਨ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਗੋਪਨ ਕੋ ਪੋਖਨ ਕਰਿਓ ਹਰਿ ਜੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਾਇ ॥ ਅਵਰ ਖੇਲ ਖੇਲਨ ਲਗੇ ਅਤਹੀ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ॥੯੮੫॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਮਾਧਵ ਊਧਵ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ

---

੧. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪਹਿਲੇ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ।

ਏਕ ਸਮੈ ਕੁਬਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ॥ ਏ ਸੁਨ ਆਗੇ ਹੀ ਆਇ ਲਏ ਮਨ ਭਾਵਤ ਦੇਖ ਸਭੈ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ਲੈ ਹਰਿ ਕੇ ਜੁਗ ਪੰਕਜ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਢੁਰਾਇ ਰਹੀ ਲਪਟਾਏ ॥ ਐਸੋ ਹੁਲਾਸ ਬਢਿਯੋ ਜੀਯ ਮੋ ਜਿਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੋਰ ਘਟਾ ਘਹਰਾਏ ॥ ੯੮੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਰ ਅਵਾਸ ਬਨਿਯੋ ਅਤਿ ਸੁਭ੍ਰਮ ਈਂਗਰ ਰੰਗ ਕੇ ਚਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ ॥ ਚੰਦਨ ਧੂਪ ਕਦੰਮ ਕਲੰਬ ਦੀਪਕ ਦੀਪ ਤਹਾਂ ਦਰਸਾਏ ॥ ਲੈ ਪਰਜੰਕ ਤਹਾਂ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸੂੰਛ ਸੁਮੋਰ ਸੁਗੰਧ ਬਿਛਾਏ॥ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਿਯੋ ਤਬ ਕੇਸਵ ਤਾ ਪਰ ਆਨ ਬੈਠਾਏ ॥ ੯੮੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਤਨ ਖਚਤ ਪੀੜ੍ਹਾ ਬਹੁਰ ਲਿਆਈ ਭਗਤ ਜਨਾਇ ॥ ਊਧਵ ਜੀ ਸੋਂ ਯੋਂ ਕਹਿਓ ਬੈਠਹੁ ਯਾਂ ਪਰ ਆਇ ॥ ੯੮੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਜੀ ਕੁਬਜਾ ਸੋ ਕਹੈ ਨਿਜ ਪ੍ਰੀਤ ਲਖੀ ਅਤਿ ਹੀ ਤੁਮਰੀ ਮੈਂ ॥ ਹੌਂ ਅਤਿ ਦੀਨ ਅਧੀਨ ਅਨਾਥਨ ਬੈਠ ਸਕੋ ਸਮੁਹਾਇ ਹਰੀ ਮੈਂ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਬੈ ਉਠ ਪੀੜ੍ਹੇ ਕੋ ਦੀਨ ਉਠਾਇਕੈ ਵਾਹੀ ਘਰੀ ਮੈਂ ॥ ਪੈ ਇਤਨੋ ਕਰਿਕੈ ਭੁਇ ਬੈਠ ਰਹਿਓ ਗਹਿ ਪਾਇਨ ਨੇਹ ਛਰੀ ਮੈਂ ॥ ੯੮੯ ॥ *ਜੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸੇਸ ਮਹੇਸ ਸੁਰੇਸ ਦਿਨੇਸ ਨਿਸੇਸ ਨ ਪਾਏ ॥ ਜੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਬਖਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨਕੈ ਗਯਾਨ ਨ ਗਾਏ ॥ ਜੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸਿੱਧ ਸਮਾਧਿ ਮੇ ਸਾਧਤ ਹੈਂ ਮੁਨਿ ਮੋਨ ਲਗਾਏ ॥ ਤੇ ਪਦਪੰਕਜ ਕੇਸਵ ਕੇ ਅਬ ਊਧਵ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਸਹਰਾਏ ॥ ੯੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਤ ਸਰਾਹਤ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇ ਮਹਾਂ ਬਿਗਸਿਓ ਮਨ ਭੀਤਰ ਸੋਊ ॥ ਜੋਗਨ ਕੇ ਜੋਊ ਧਯਾਨ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਵਤ ਹੈ ਅਤਿ ਬਯਾਕੁਲ ਹੋਊ ॥ ਜਾ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸੇਸ ਸੁਰਾਦਿਕ ਖੋਜਤ ਅੰਤ ਨ ਪਾਵਤ ਕੋਊ ॥ ਸੋ ਪਦ ਕੰਜਨ ਕੀ ਸਮ ਤੁਲਿ ਪਲੋਟਤ ਊਧਵ ਲੈ ਕਰ ਦੋਊ ॥ ੯੯੧ ॥ ਇਤ ਸਯਾਮ ਪਲੋਟਤ ਊਧਵ ਪਾਦਿ ਉਤੇ ਉਨ ਮਾਲਨ ਸਾਜ ਕੀਏ ॥ ਸੁਭ ਬੱਜ੍ਰਨ ਕੇ ਅਰੁ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਦੇਖ ਜਿਸੇ ਸੁਖ ਹੋਤ ਜੀਏ ॥ ਇਤਨੇ ਪਹਿ ਕਾਨ ਪੈ ਆਇ ਗਈ ਬਿੰਦਰੀ ਕਹਿ ਈਂਗਰ ਭਾਲ ਦੀਏ ॥ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਹੁਲਾਸ ਬਢਿਯੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਹੀਏ ॥ ੯੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਜ ਸਾਜਨ ਮਾਲਨ ਅੰਗਨ ਮੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋ ਹਰਿ ਪਾਸ ਗਈ ॥ ਮਨੋ ਦੂਸਰ ਚੰਦ ਕਲਾ ਪ੍ਰਗਟੀ ਮਨੋ ਹੇਰਤਕੈ ਇਹ ਰੂਪ ਮਈ ॥ ਹਰਿ ਜੂ ਲਖਕੇ ਜੀਯ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਐਂਚ ਲਈ ॥ ਤਿਹ ਊਪਰ ਬੈਸ ਅਸੰਕ ਭਈ ਮਨ ਕੀ ਸਭ ਸੰਕ ਪਰਾਇ ਗਈ ॥ ੯੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੀਯਾਂ ਜਬ ਹੀ ਗਹਿ ਸਯਾਮ ਲਈ ਕੁਬਜਾ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਮਿਲੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਮੈ ਹਮ ਕੋ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਚੰਦਨ ਜਿਉਂ ਤੁਹਿ ਅੰਗ ਮਲਿਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਹਮਹੂੰ ਜਦੁਬੀਰ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਜੋਊ ਮਨੋਰਥ ਥੋ ਜੀਯ ਮੈ ਤੁਮਰੇ ਮਿਲਏ ਸੋਊ ਮੋ ਕਰ ਆਯੋ ॥ ੯੯੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕੁਬਜਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਰਤ ਭਏ ਬਰਨਨੰ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਧਾਮ ਕਾਨ ਜੂ ਆਏ ਕਥਨੰ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੈ ਸੁਖ ਮਾਲਨ ਕੋ ਅਤਿਹੀ ਅਕ੍ਰੂਰਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਧਾਮ

---

*ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਹਾਂ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।

ਪਧਾਰਿਯੋ ॥ ਆਵਤ ਸੋ ਸੁਨ ਪਾਇ ਲਗਯੋ ਤਿਹ ਮੱਧੋ ਚਲਿਯੋ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਚਿਤਾਰਿਯੋ ॥ ਸੋ ਗਹਿ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇ ਰਹਿਯੋ ਕਵਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ਊਧਵ ਸੋ ਜਦੁਬੀਰੁ ਕਹਿਯੋ ਇਨ ਸੰਤਨ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ੯੯੫ ॥ ਊਧਵ ਸਯਾਮ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨਕੈ ਅਕ੍ਰੂਰਹਿ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਸੁਧ ਕਰੀ ਉਨ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਕੁਬਜਾ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਅਰ ਪ੍ਰੇਮ ਚਿਤਾਰਿਯੋ ॥ ਸੋ ਗਨਤੀ ਕਰਕੈ ਮਨ ਮੇ ਕਨੀਯਾ ਸੰਗ ਪੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਹੇ ਹਰਿ ਜੂ ਏਹ ਕੇ ਪਿਖਏ ਉਨ ਕੋ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ੯੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਮਨੈ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁ ਕੀਨੀ ॥ ਪਾਇ ਪਰਿਓ ਤਿਹ ਕੇ ਬਹੁਰੋ ਉਠ ਦੇਵਕੀ ਲਾਲ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਦੀਨੀ ॥ ਭੋਜਨ ਅੰਨ ਜਿਤੇ ਗ੍ਰਿਹ ਥੇ ਸੋਊ ਆਨ ਧਰੇ ਹਿਤ ਬਾਤ ਲਖੀਨੀ ॥ ਥੋ ਮਨ ਮੋ ਸੋਈ ਬਾਂਛਤ ਇੱਛਵ ਹੈ ਜਸੁਧਾ ਸੁਤ ਪੂਰਨ ਕੀਨੀ ॥ ੯੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕੈ ਮਨਸਾ ਤਿਨਕੀ ਸੰਗ ਊਧਵ ਲੈ ਫਿਰ ਧਾਮ ਅਯੋ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਆਇਕੈ ਮੰਗਨ ਲੋਗ ਬੁਲਾਇ ਗਵਾਵਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਰਾਗ ਗਯੋ ॥ ਤਿਹ ਊਪਰ ਰੀਝ ਕਹੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਘਨੋ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਕਢ ਦਾਨ ਦਯੋ ॥ ਮਨੋ ਤਾਜ ਸੁਤੇ ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਮੈ ਅਬ ਕੇ ਦਿਨ ਲੋ ਦਿਨ ਸੇਤ ਭਯੋ ॥ ੯੯੮ ॥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਸਯਾਮ ਕੇ ਧਾਮਹਿ ਆਇਕੈ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਪਾਇਨ ਲਾਗਿਯੋ ॥ ਕੰਸ ਬਿਦਾਰ ਬਕੀ ਉਰ ਫਾਰ ਕਹਿਓ ਕਰਤਾਰ ਸਰਾਹਨ ਲਾਗਿਓ ॥ ਔਰ ਗਈ ਸੁਧ ਭੂਲ ਸਭੈ ਹਰਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਸ ਭੀਤਰ ਪਾਗਿਯੋ ॥ ਆਨੰਦ ਬੀਰ ਬਢਿਓ ਮਨ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਦੁਖ ਥੋ ਜਿਤਨੋ ਸਭ ਭਾਗਿਓ ॥ ੯੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਵਕੀ ਲਾਲ ਗੁਪਾਲ ਅਹੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦਿਯਾਲ ਇਹੈ ਜੀਯ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ਕੰਸ ਬਿਦਾਰ ਬਕੀ ਉਰ ਫਾਰ ਕਹਿਓ ਕਰਤਾ ਜਦੁਬੀਰ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਹੇ ਅਘ ਕੇ ਰਿਪ ਹੇ ਰਿਪ ਕੇਸੀ ਕੇ ਹੇ ਕੁਪ ਜਾਹਿ ਤ੍ਰਿਨਾਵ੍ਰਤ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ਤਾਂ ਅਬ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇ ਹਮੈ ਹਮਰੋ ਸਭ ਪਾਪ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੋਰ ਹੈ ਸਾਧਨ ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ ਸੁਖ ਕੋ ਬਰਦਾਇਕ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਹੈ ਠਗ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਚੀਰਨਿ ਕੋ ਭਟ ਹੈ ਜਿਨ ਕੰਸ ਸੋ ਬੀਰ ਪਛਾਰਿਯੋ ॥ ਕਾਇਰ ਹੈ ਬਹੁ ਪਾਪਨ ਤੇ ਅਬ ਬੈਦ ਹੈ ਜਾਂ ਸਭ ਲੋਗ ਜਿਯਾਰਿਯੋ ॥ ਪੰਡਤ ਹੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜਿਨ ਚਾਰੋ ਈ ਬੇਦ ਕੋ ਭੇਦ ਸਵਾਰਿਯੋ ॥੧੦੦੧॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿਕੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਸੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਉਠਿ ਪਾਇ ਪਰਿਯੋ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਸਰਾਹ ਕਰੀ ਦੁਖ ਥੋ ਜਿਤਨੋ ਛਿਨ ਬੀਚ ਹਰਿਯੋ ॥ ਅਰਿ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸੁ ਉਚ ਮਹਾਂ ਕਵਿ ਨੇ ਬਿਧਿ ਯਾ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰਿਯੋ ॥ ਹਰਿਨਾਮ ਸੰਜੋਇ ਕੋ ਪੈਨ ਤਨੈ ਸਭ ਪਾਪਨ ਸੰਗ ਲਰਿਯੋ ਨ ਟਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫਿਰ ਯੋਂ ਕਰ ਕਾਨਰ ਕੀ ਉਪਮਾ ਹਰਿ ਜੋ ਤੁਮਹੀ ਮੁਰ ਸੱਤ੍ਰ ਪਛਾਰਿਯੋ॥ ਤੈਹੀ ਮਰੈ ਤ੍ਰਿਪਰਾਰੁ ਕਮੰਧ ਸੁ ਰਾਵਨ ਮਾਰਿ ਘਨੇ ਰਨ ਪਾਰਿਯੋ ॥ ਲੰਕ ਦਈ ਅਰੁ ਭ੍ਰਾਤਰ ਕੋ ਸੀਯ ਕੇ ਸੰਗ ਲੈ ਫਿਰ ਔਧ ਸਿਧਾਰਿਯੋ ॥ ਤੈਹੀ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕੀਏ ਸਭ ਹੀ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਇਹ ਭਾਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੩ ॥ ਹੇ ਕਮਲਾਪਤ ਹੇ ਗਰੁੜਧ੍ਹਜ ਹੇ ਜਗਨਾਇਕ ਕਾਨ

ਕਹਿਓ ਹੈ ॥ ਹੇ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹੋ ਬਤੀਯਾਂ ਸਭ ਹੀ ਤੁਮਰੀ ਭ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਮੇਰੀ ਹਰੋ ਮਮਤਾ ਹਰਿ ਜੂ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਚੀਨ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਡਾਰ ਦਈ ਮਮਤਾ ਤਿਹ ਪੈ ਸੋਊ ਮੋ ਨਹਿ ਧਾਰਕੈ ਬੈਠ ਰਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦੦੪ ॥ ਕਾਨਰ ਜੂ ਬਾਚ ਆਕ੍ਰੂਰ ਸੋਂ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਹੋ ਚਚਾ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹਿਯੋ ਹਮ ਕੋ ਸਮਝੇ ਬਿਨਤੈਂ ਹਰਿ ਚੀਨੋ ॥ ਤਾਤੇ ਲਡਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਕਹਿਯੋ ਜਿਹ ਤੇ ਸੁਖ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮੁਹਿ ਜੀਨੋ ॥ ਆਇਸ ਮੋ ਬਸੁਦੇਵਹਿ ਜੀ ਅਕ੍ਰੂਰ ਬਡੋ ਲਖ ਊਕਰ ਕੀਨੋ ॥ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਮੋ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਲਖੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹ੍ਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਹਸਿ ਦੀਨੋ॥੧੦੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋ ਸੁਨ ਬੀਰ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਭਯੋ ਮੁਸਲੀਧਰ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕੰਠ ਲਗਾਏ ॥ ਸੋ ਕੁਜਿ ਤੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਥੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤਨ ਭੇਟ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਏ ॥ ਛੋਟ ਭਤੀਜ ਲਖੈ ਕਰਿਕੈ ਕਰਿਕੈ ਜਗ ਕੈ ਕਰਤਾ ਨਹੀ ਪਾਏ ॥ ਯਾਂ ਬਿਧਿ ਭੀਤਰ ਠੌਰ ਕਥਾ ਤਿਹ ਕੇ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮਹਿ ਮੰਗਲ ਗਾਏ ॥* ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਅਕ੍ਰੂਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜੈਬੋ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

ਅਥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਫੁਫੀ ਪਾਸ ਭੇਜਨ ਕਥਨੰ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹਿਯੋ ਹਸਕੈ ਬਰ ਬੀਰ ਗਜਾ ਪੁਰ ਮੈ ਚਲ ਜੱਯੈ ॥ ਮੋ ਪਿਤ ਕੀ ਭਗਨੀ ਸੁਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਅਬ ਜਾਇ ਕੈ ਸੋਧਹਿ ਲੱਯੈ ॥ ਅੰਧ ਤਹਾਂ ਨ੍ਰਿਪ ਹੈ ਮਨ ਅੰਧ ਦੁਜੋਧਨ ਭਯੋ ਬਸਤਾ ਕੋ ਲਖੱਯੈ ॥ ਪਾਂਡ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਤਿਹ ਠੌਰਹਿ ਦੱਯਤ ਹੈ ਸੁਖ ਕੈ ਦੁਖ ਦੱਯੈ ॥ ੧੦੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਹ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਕਰਿਕੈ ਅਕ੍ਰੂਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਪੰਥ ਕੀ ਬਾਤ ਗਨੋ ਕਹਿਲੌ ਪਗ ਬੀਚ ਗਜਾਪੁਰ ਕੇ ਤਿਨ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਚ ਸਭਾ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਭੂਪ ਕਹੀ ਕਹੁ ਮੋ ਬਿਰਥਾ ਜਦੁਬੀਰਹਿ ਜਾ ਬਿਧਿ ਕੰਸ ਪਛਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੭ ॥ ਬਤੀਯਾਂ ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਰਿਪ ਸੋਂ ਸਭ ਜਾਂ ਬਿਧਿ ਸ੍ਯਾਮ ਲਰਿਯੋ ॥ ਗਜ ਮਾਰਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ ਮੱਲਨ ਕੋ ਦਲ ਫਾਰਕੈ ਕੰਸ ਸੋ ਜਾਇ ਅਰਿਯੋ ॥ ਤਬ ਕੰਸ ਨਿਕਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਰੈ ਅਰ ਢਾਲ ਸੰਭਾਰਕੈ ਜੁੱਧ ਕਰਿਯੋ ॥ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਜੂ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਤੇ ਪਟਕਿਯੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਮਾਰ ਡਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਣ ਕ੍ਰਿਪਾਰੁ ਕ੍ਰਿਪੀਸੁਤ ਔਰ ਦੁਸਾਸਨ ਬੀਰ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਸੂਰਜ ਕੋ ਸੁਤ ਭੂਰ ਸਿਵਾ ਜਿਨ ਪਾਰਥ ਭ੍ਰਾਤ ਸੋ ਬੈਰ ਉਤਾਰਿਯੋ ॥ ਰਾਜ ਦੁਜੋਧਨ ਮਾਤਲ ਸੋ ਇਹ ਪੇਖਤ ਹੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਾਂ ਬਸੁਦੇਵ ਕਹਾਂ ਕਹਿ ਅੰਗ ਮਿਲੇ ਮਨ ਕੋ ਦੁਖ ਟਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੰਚਕ ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਉਠਕੈ ਜਦੁਬੀਰ ਫੁਫੀ ਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ਕੁੰਤੀ ਕੋ ਦੇਖਤ ਹੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਯੋ ॥ ਪੂਛਤ ਭੀ ਕੁਸਲੈ ਜਦੁਬੀਰਹਿ ਜਾਂ ਜਸੁ ਬੀਚ ਸਭੈ ਧਰ ਛਾਯੋ ॥ ਨੀਕੇ ਹੈ ਸ੍ਯਾਮ ਸਨੈ ਬਸੁਦੇਵ ਸੁ ਦੇਵਕੀ ਨੀਕੀ ਸੁਨੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੦੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤਨੇ

---

*ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ।

ਮਹਿ ਬਿੱਦਰ ਆਇ ਗਯੋ ਸੋਊ ਪਾਰਥ ਮਾਇ ਕੈ ਪਾਇਨ ਲਾਗਿਯੋ ॥ ਪੂਛਤ ਭਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਸੁਖੀ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੋ ਤਾਰ ਸਮੋ ਅਨੁਰਾਗਿਯੋ ॥ ਔਰ ਗਈ ਸੁਧ ਭੂਲ ਸਭੈ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਇਹੀ ਰਸੁ ਭੀਤਰ ਪਾਗਿਯੋ ॥ ਵਾਹਿ ਕਹਿਯੋ ਸਭ ਹੀ ਹੈ ਸੁਖੀ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਏਹ ਕੀ ਦੁਖ ਭਾਗਿਓ ॥ ੧੦੧੧ ॥ ਕੁੰਤੀ ਵਾਚ ॥ ਕੇਲ ਕਰੇ ਮਥੁਰਾ ਮੈ ਸੋਊ ਮਨ ਤੇ ਕਹੋ ਹੈਂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਦੁਖਤ ਭੀ ਇਨ ਲੋਗਨ ਤੇ ਅਤਿਹੀ ਕਹਿਕੈ ਘਨ ਸਯਾਮ ਪੁਕਾਰੀ ॥ ਨਾਥ ਮਰਿਓ ਸੁਤ ਬਾਲ ਰਹੇ ਤਿਹ ਤੇ ਅਕਰੂਰ ਭਯੋ ਦੁਖ ਭਾਰੀ ॥ ਤਾਤੇ ਹੌ ਪੂਛਤ ਹੋ ਤੁਮਕੋ ਕਬਿਹੂੰ ਹਰਿ ਜੀ ਸੁਧ ਲੇਤ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧੦੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੂਖਤ ਹੈ ਅਕਰੂਰ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹੋ ਬਤੀਯਾ ਨ੍ਰਿਪ ਅੰਧ ਰਮੈ ਸੇ ॥ ਦੇਤ ਹੈ ਦੁਖ ਘਨੋ ਹਮ ਕੋ ਕਹੀਓ ਸੁਨ ਮੀਤ ਸਯਾਮ ਸੇ ਐਸੇ ॥ ਪਾਰਥ ਭ੍ਰਾਤ ਰੁਚੇ ਉਨ ਸੋ ਨਹਿ ਵਾਹਿ ਕਹਿਓ ਕਹੁ ਸੋ ਬਿਧ ਕੈਸੇ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਤਈ ਸੋਊ ਆਂਖ ਕੇ ਬੀਚ ਪਰੇ ਤ੍ਰਿਣ ਜੈਸੇ ॥ ੧੦੧੩ ॥ ਕਹੀਯੋ ਬਿਨਤੀ ਹਮਰੀ ਹੀ ਸੋਂ ਅਤਿ ਸੋਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੈ ਬੂਡ ਗਈ ਹੌਂ ॥ ਜੀਵਤ ਹੋ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤੁਹਿ ਆਇਸ ਪਾਇਕੈ ਨਾਮ ਮਈ ਹੌਂ ॥ ਮਾਰਨ ਮੋ ਸੁਤ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੁਤ ਕੋਟ ਉਪਾਵਨ ਸੋ ਕਦਈ ਹੌਂ ॥ ਸਯਾਮ ਸੋ ਯੋਂ ਕਹੀਯੋ ਬਤੀਯਾਂ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਭਈਹੌਂ ॥੧੦੧੪॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਯੋਂ ਕਹਿਕੈ ਤਿਹ ਸੋਂ ਬਤੀਯਾਂ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਸਾਸ ਉਸਾਸਸੁ ਲੀਨੇ ॥ ਜੋ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਥੋ ਸੋਊ ਮੈ ਤਿਨ ਪੈ ਸਭ ਹੀ ਕਹਿ ਦੀਨੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿਐ ਹਮਰੋ ਬਿਰਥਾ ਕਹੀਓ ਦੁਖ ਕੀ ਜਦੁ ਬੀਰ ਹਠੀਨੇ ॥ ਹੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਅਨਾਥ ਨ ਨਾਥ ਸਹਾਇ ਕਰੋ ਕਹਿ ਰੋਦਨ ਕੀਨੇ ॥ ੧੦੧੫ ॥ ਅਕ੍ਰੂਰ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਦੁਖਾਤਰ ਪਾਰਥਮਾਤ ਕੋ ਯੋਂ ਕਹਿਓ ਤ੍ਵੈ ਸੁਤ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਹ੍ਵੈ ਹੈਂ ॥ ਸਯਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੀ ਤੁਮ ਸੋਂ ਤਿਹ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਦੈ ਹੈਂ ॥ ਤੇਰੀ ਹੀ ਓਰ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਸੁਭ ਲੱਛਨ ਤ੍ਵੈ ਸੁਤ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਦੁਖ ਦੈ ਹੈਂ ॥ ਰਾਜ ਸਭੈ ਉਹ ਹੀ ਲਹ ਹੈ ਹਰਿ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠੈ ਹੈਂ ॥ ੧੦੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਤਿਹ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਅੱਕਰੂਰਹਿ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਿਓ ॥ ਕੈ ਕੈ ਪ੍ਰਨਾਮ ਚਲਿਓ ਤਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਤ੍ਵੈ ਸੁਤ ਹ੍ਵੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਓ ॥ ਤਾ ਸੰਗ ਲੋਗਨ ਕੇ ਹਿਤ ਇਹ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਪੁਰ ਮੈ ਪਗ ਧਾਰਿਓ ॥ ਦੇਖਿਓ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤ ਇਨੀ ਸੰਗ ਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਸਭ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰਿਓ ॥ ੧੦੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਕ੍ਰੂਰਵਾਚ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਸੋ ॥ ਪੁਰ ਦੇਖ ਸਭਾ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਚ ਗਇਓ ਸੰਗ ਜਾ ਨ੍ਰਿਪਕੈ ਇਹ ਭਾਤ ਉਚਾਰਿਓ ॥ ਰਾਜਨ ਮੁਹ ਤੇ ਨੀਤ ਸੁਨੋ ਕਹੁ ਵਾਹਿ ਕਹਿਓ ਇਨਿ ਯਾ ਬਿਧ ਸਾਰਿਓ ॥ਪ੍ਰੀਤ ਤੁਮੈ ਸੁਤ ਆਪਨ ਸੋ ਤੁਹਿ ਪੰਡ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਸੋ ਹਿਤ ਟਾਰਿਓ ॥ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਤੈਂ ਸਭ ਆਪਨ ਰਾਜ ਕੋ ਪੈਡ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥ ੧੦੧੮ ॥ਸਵੈਯਾ॥ ਜੈਸੇ ਦ੍ਰਜੋਧਨ ਪੂਤ ਹੈ ਤ੍ਵੈ ਇਨ ਕੀ ਸਮ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਪੰਡ ਲਖੱਈਐ ॥ ਤਾਤੇ ਕਰੋ ਬਿਨਤੀ ਤੁਮ ਸੋ ਇਨ ਤੇ ਕਛੁ ਅੰਤਰ ਰਾਜ ਨਕੱਈਯੈ ॥ ਰਾਖ ਸੁਖੀ ਇਨ ਤੇ ਉਨ ਕੋ ਜਿਹ ਤੇ ਤੁਮਰੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਗੱਈਯੈ ॥ ਯਾ ਬਿਧ ਸੋ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕਹਿਓ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਂ ਜਿਹ ਤੇ ਅਤ ਹੀ ਸੁਖ ਪੱਈਯੈ ॥ ੧੦੧੯ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਦੇਤ

ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਦੂਤਹ ਕੇਰੇ ॥ ਜੇਤਕ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹਮ ਸੋ ਨਹੀ ਆਵਤ ਏਕ ਕਹਿਓ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਪਾਂਡੋ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੋ ਪਿਖ ਮਾਰਤ ਹੈ ਅਬ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰੇ ॥ ਆਇ ਹੈ ਜੋ ਜੀਯ ਸੋ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸੁ ਕਛੂ ਬਚਨਾ ਨਹਿ ਮਾਨਤ ਤੇਰੇ ॥ ੧੦੨੦ ॥ ਦੂਤ ਕਹਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੰਗ ਯੋਂ ਹਮਰੋ ਤੁ ਕਹਿਯੋ ਤੁਮ ਰੰਚ ਨ ਮਾਨੋ ॥ ਤਉ ਕ੍ਰਪਿ ਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਮਨੋ ਤੁਮ ਕੋ ਮਰਿ ਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਹਿਤ ਠਾਨੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਭੇਰ ਮਰੋ ਰਨ ਸੋ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਤੁਹਿ ਰਾਜ ਬਹਾਨੋ ॥ ਯੋਂ ਜੀਅ ਮੈਂ ਜੋ ਹੁਤੀ ਸੁ ਕਹੀ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਯਾਕੀ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਤੁਮ ਜਾਨੋ॥੧੦੨੧॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਬਤੀਯਾਂ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਤਜ ਕੇ ਇਹ ਠੌਰ ਤਹਾਂ ਕੋ ਗਯੋ ਹੈ॥ ਕਾਨ ਜਹਾਂ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਬਲੀ ਸਭ ਜਾਦਵ ਬੰਸ ਤਹਾਂ ਸੁ ਅਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਚੰਦ ਨਿਹਾਰਤ ਹੀ ਮੁਖ ਤਾ ਪਗ ਪੈ ਸਿਰ ਕੋ ਝੁਕਯੋ ਹੈ ॥ ਜੋ ਬਿਰਥਾ ਇਹ ਠੌਰ ਭਈ ਨਿਕਟੈ ਹਰਿ ਕੇ ਕਹਿ ਭੇਦ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੁਮ ਸੋ ਇਮ ਪਾਰਥਮਾਤ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਦੀਨਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੈ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਭਯੋ ਹਮ ਕੋ ਇਹ ਠੌਰ ਬਿਨਾ ਤੁਮਰੈ ਨ ਸਹਾਇਕ ਕੁਐ ॥ ਗਜ ਕੋ ਜਿਮ ਸੰਕਟ ਸੀਘ੍ਰ ਕਟਿਯੋ ਤਿਮ ਮੋ ਦੁਖ ਕੋ ਕਟੀਐ ਹਰਿ ਐ ॥ ਤਹ ਤੇ ਸੁਨ ਲੈ ਸੁ ਕਹਿਯੋ ਹਮਰੋ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਸੋਂ ਚਿਤ ਦੈ ॥ ੧੦੨੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਅਕ੍ਰੂਰ ਫੁਫੀ ਪਾਸ ਭੇਜਨੰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਥਨੰ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ ਮਸਤ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥ ੩੪ ॥

ਅਬ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੋ ਰਾਜ ਦੀਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਿਨ ਜਗਤ ਗੁਰ ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਬ੍ਰਿਜਮੋਰ ॥ ਗੋਪੀ ਜਨ ਬਲ ਭਾਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਖਾਨ ਭਰਪੂਰ ॥ ੧੦੨੪ ॥ ਛਪੈ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਤਨਾ ਹਨੀ ਬਹੁ ਰਸ ਕਟਾਸੁਰ ਖੰਡਿਯੋ ॥ ਤ੍ਰਿਣਾ ਵਰਤ ਲੈ ਉਡਿਯੋ ਤਾਹਿ ਨਭ ਮਾਹਿ ਬਿਹੰਡਿਯੋ ॥ ਕਾਲੀ ਦੀਯੋ ਨਿਕਾਰ ਚੋਂਚ ਗਹਿ ਚੀਰ ਬਕਾਸੁਰ ॥ ਨਾਗ ਰੂਪ ਮਗ ਰੋਕ ਹਰਯੋ ਤੁਮ ਹਤਿਯੋ ਅਘਾਸੁਰ ॥ ਕੇਸੀ ਸੁ ਬੱਛ ਧੇਨਕ ਹਨਿਯੋਂ ਰੰਗ ਭੂਮ ਗਜ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ਚੰਡੂਰ ਮੁਸਟ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰਿ ਕੰਸ ਕੇਸੰਗਹਿ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੨੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਅਮਰ ਲੋਕ ਤੇ ਫੂਲ ਬਰਖੇ ਨੰਦ ਕਿਸੋਰ ਪਹਿ ॥ ਮਿਟਿਯੋ ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਜ ਸੂਲ ਕਵਲ ਨੈਨ ਕੇ ਹੇਤ ਤੇ ॥ ੧੦੨੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੁਸਟ ਅਰਿਸਟ ਨਿਵਾਰ ਕੈ ਲੀਨੋ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ॥ ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੋ ਦਯੋ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੋ ਰਾਜ ॥ ੧੦੨੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਰਾਜਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੋ ਮਥਰਾ ਕਾ ਰਾਜ ਦੀਬੋ ਬਰਨਨੰ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤੰ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥ ੩੫ ॥

ਅਬ ਜੁਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਇਤਿ ਰਾਜ ਦਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਉਤ ਕੰਸ ਬਧੂ ਪਿਤ ਪਾਸ ਗਈ ॥ ਅਤਿ ਦੀਨ ਸੁ ਛੀਨ ਮਲੀਨ ਮਹਾ ਮਨ ਕੇ ਦੁਖ ਸੋ ਸੋਈ ਰੋਤ ਭਈ ॥ ਪਤ ਭੰਖਨ ਕੇ ਬਧਯੋ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਜੁ ਹੁਤੀ ਮਨ ਮੈ ਸੋਈ ਭਾਖ ਦਈ ॥ ਸੁਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਹ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕੈ ਆਂਖ ਸਰੋਜ ਤਈ ॥ ੧੦੨੮ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ

ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਰਿ ਹਾਲ ਧਰਹਿ ਸੰਘਾਰ ਹੋ ਦੁਹਿਤਾਪਤਿ ਕਹਿ ਬੈਨਿ ॥
ਰਾਜਧਾਨ ਤੇ ਨਿਸਰਿਯੋ ਮੰਤ੍ਰ ਬੁਲਾਏ ਸੈਨਿ ॥ ੧੦੨੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ
ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਏ ॥ ਨਰਪਤ ਸਭ ਦੇਸਨ ਤੇ ਲਿਯਾਏ ॥ ਆਨ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕੋ ਕੀਨ
ਜੁਹਾਰੂ ॥ ਦਯੋ ਬਹੁਤ ਧਨ ਤਿਨ ਉਪਹਾਰੂ ॥ ੧੦੩੦ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਬਹੁ ਸੁਭਟ
ਬੁਲਾਏ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਬੰਧਾਏ ॥ ਗਜ ਬਾਜਨ ਪਰ ਪਾਖਰ ਡਾਰੀ ॥
ਸਿਰ ਪਰ ਕੰਚਨ ਸਿਰੀ ਸਵਾਰੀ ॥ ੧੦੩੧ ॥ ਪਾਇਕ ਰਥ ਬਹੁਤੇ ਜੁਰ ਆਏ ॥
ਭੂਪਤ ਆਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਮਿਸਲ ਸਭ ਗਏ ॥ ਪਾਂਤ ਜੋਰ
ਕਰ ਠਾਂਢੇ ਭਏ ॥ ੧੦੩੨ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਯਹ ਸੇਨਾ ਚਤਰੰਗ ਜਰਾਸਿੰਧ ਨ੍ਰਿਪ
ਕੀ ਬਨੀ ॥ ਸਜਿਯੋ ਕਵਚ ਨਿਖੰਗ ਧਨਖ ਬਾਨ ਲੇ ਰਥ ਚੜ੍ਹਿਯੋ ॥ ੧੦੩੩ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ ਚਮੂੰ ਸਭ ਮੰਤ੍ਰਿਨ ਲੈ ਤਬ ਯੌ ਰਨ ਸਾਜ ਸਮਾਜ ਬਨਾਯੋ ॥
ਤੇਈਸ ਛੂਹਨੀ ਲੈ ਦਲ ਸੰਗ ਬਜਾਇਕੇ ਬੰਬ ਤਹਾਂ ਕੋ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਬੀਰ ਬਡੇ
ਸਮ ਰਾਵਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ ਮਰਬੇ ਕਹੁ ਆਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਕਾਲ ਪ੍ਰਲੈ ਦਿਨ
ਬਾਰਧ ਫੈਲ ਪਰਿਯੋ ਜਲ ਯੌ ਦਲ ਛਾਯੋ ॥ ੧੦੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਗ ਮਾਨਹੁ
ਨਾਗ ਬਡੇ ਤਿਹ ਮੈ ਮਛੁਰੀ ਪੁਨ ਪੈਦਲ ਕੀ ਬਲ ਜੇਤੀ ॥ ਚੱਕ੍ਰ ਮਨੋਰਥ ਚੱਕ੍ਰ
ਬਨੇ ਉਪਜੀ ਕਵਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਕਹੀ ਤੇਤੀ ॥ ਹੈ ਭਏ ਬੋਚਨ ਤੁਲ ਮਨੋ ਲਹਿਰੈ
ਬਹਿਰੈ ਬਰਛੀ ਦੁਤ ਸੇਤੀ ॥ ਸਿੰਧ ਕਿਧੋ ਦਲ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਰਹਿਗੀ ਮਥੁਰਾ ਤਿਹ
ਮੱਧਿ ਬਰੇਤੀ ॥ ੧੦੩੫ ॥ ਜੋ ਬਲਵੰਡ ਬਡੇ ਦਲ ਮੈ ਤਿਹ ਅੱਗ੍ਰ ਕਥਾ ਮਹਿ
ਨਾਮ ਕਹੈ ਹੋਂ ॥ ਜੋ ਸੰਗਿ ਸਯਾਮ ਲਰੈ ਰਿਸ ਕੈ ਤਿਨਕੈ ਜਸੁ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰੈ
ਹੋਂ ॥ ਜੇ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗਿ ਭਿਰੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਥ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਲੋਕ ਰਿਝੈ ਹੋਂ ॥
ਤਿਯਾਗ ਸਭੇ ਗ੍ਰਿਹ ਲਾਲਚ ਕੋ ਹਰਿ ਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗੈ ਹੋਂ ॥੧੦੩੬
॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰਨ ਸਭਹੂੰ ਸੁਨੀ ਦੂਤ ਕਹੀ ਜਬ ਆਇ ॥ ਮਿਲ ਸਬਹੂੰ
ਨ੍ਰਿਪ ਕੈ ਸਦਨ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਿਯੋ ਜਾਇ ॥ ੧੦੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੇਈਸ ਛੂਹਨ
ਲੈ ਦਲ ਸੰਗਿ ਚਢਿਯੋ ਹਮ ਤੈ ਅਤਿ ਹੀ ਭਰ ਰੋਹੈ ॥ ਜਾਇ ਲਰੈ ਅਰਿ ਕੇ ਸਮੁ
ਹੈ ਇਹ ਲਾਇਕ ਯਾ ਪੁਰ ਮੈ ਅਬ ਕੋਹੈ ॥ ਜੋ ਭਜ ਹੈ ਡਰ ਮਾਨ ਘਨੋ ਰਿਸ ਕੇ
ਸਭ ਕੋ ਤਬ ਮਾਰਤ ਸੋਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਨਿਸੰਕ ਭਿਰੋ ਇਨ ਸੋ ਜਿਤੁ ਹੈ ਤੁ ਭਲੋ ਮ੍ਰਿਤ
ਏ ਜਸ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ੧੦੩੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੋ ਜਦੁ ਬੀਰ ਕਹੀਯੋ ਉਠ ਕੇ ਰਿਸ ਬੀਚ
ਸਭਾ ਅਪਨੇ ਬਲ ਸੋਂ ॥ ਅਬ ਕੋ ਬਲਵੰਡ ਬਡੋ ਹਮ ਮੈ ਚਲਿ ਆਗੇ ਹੀ ਜਾਇ
ਲਰੈਂ ਦਲਿ ਸੋਂ ॥ ਅਪਨੇ ਬਲ ਧਾਰ ਸੰਘਾਰ ਕੇ ਦਾਨਵ ਦੂਰ ਕਰੇ ਸਭ ਭੂਤਲ
ਸੋਂ ॥ ਬਹੁ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚਨ ਕਾਕਨ ਡਾਕਨ ਤੋਖ ਕਰੈ ਪਲ ਮੈ ਛਲ ਸੋਂ ॥
੧੦੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਯਾਂ ਬਿਧ ਸੋਂ ਜਦਬੀਰ ਕਹਿਯੋ ਕਿਨਹੂੰ ਮਨ ਮੈ
ਨਹੀ ਧੀਰ ਧਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਹਰਿ ਦੇਖ ਤਬੈ ਮੁਖ ਬਾਇ ਰਹੈ ਸਭਹੂ ਭਜਬੇ ਕਹੁ ਚਿਤ
ਕਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਜੇ ਉਪਮਾਨ ਹੁਤੇ ਮਨ ਛਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਸੋਊ ਓਰਨ ਕੀ ਸਮਤੇ ਸੇ
ਗਿਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਕੋਉ ਜਾਇਨ ਸਾਮੁਹੇ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਬਿਧਿਯਾ
ਉਚਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦੪੦ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਹੀ ਧੀਰਜ ਬਾਂਧ ਸਕਿਯੋ ਲਰਬੇ ਤੇ ਡਰੇ
ਸਭ ਕੋ ਮਨ ਭਾਜਿਯੋ ॥ ਭਾਜਨ ਕੀ ਸਬਹੂੰ ਬਿਧਿ ਕੀ ਕਿਨਹੂ ਨਹੀ ਕੋ ਪਸਰਾਸਨ

ਸਾਜਿਯੋ ॥ ਯੋਂ ਹਰਿ ਜੂ ਪੁਨ ਬੋਲ ਉਠਿਯੋ ਗਜ ਕੋ ਬਧ ਕੈ ਜਿਮ ਕੇਹਰਿ ਗਾਜਿਯੋ ॥ ਔਰ ਭਲੀ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ ਕੋ ਸੁਨਿਕੈ ਘਨ ਸਾਵਨ ਲਾਜਿਯੋ ॥੧੦੪੧ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਜਨ ਚਿੰਤ ਕਰੋ ਮਨ ਮੈ ਹਮ ਹੂੰ ਦੋਊ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁ ਜਾਇ ਲਰੈਂਗੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਰਨ ਭੀਤਰ ਜੁਧ ਕਰੈਂਗੇ ॥ ਜੋ ਹਮ ਊਪਰ ਕੋਪ ਕੈ ਆਇ ਹੈ ਤਾਹੀ ਕੇ ਅਸਤ੍ਰ ਸੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈਂਗੇ ॥ ਪੈ ਉਨ ਕੋ ਮਰਿਹੈਂ ਡਰਿਹੈਂ ਨਹੀ ਆਵਹ ਤੇ ਪਗ ਦ੍ਵੈਨ ਟਰੈਂਗੇ ॥ ੧੦੪੨ ॥ ਇਉਂ ਕਹਿਕੈ ਉਠਿ ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਦੋਊ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਹਿ ਆਏ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਦੁਹੂੰ ਹਾਥਨ ਜੋਰ ਕੈ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਮਾਥ ਲੁਠਾਏ ॥ ਮੋਹ ਬਢਿਯੋ ਬਸੁਦੇਵ ਔਦੇਵਕੀ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਕੰਠ ਲਗਾਏ ॥ ਜੀਤਹੁਗੇ ਤੁਮ ਦੈਤਨ ਸੋਂ ਭਜਿਹੈ ਅਰਿ ਰੋਘਨ ਬਾਤ ਉਡਾਏ ॥ ੧੦੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਨਾਮ ਦੋਊ ਕਰਿਕੈ ਤਜਿ ਧਾਮ ਸੁ ਬਾਹਿਰ ਆਏ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਸਭ ਆਯੁਧ ਲੈ ਪੁਰ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁ ਬੁਲਾਏ ॥ ਦਾਨ ਘਨੋ ਦਿਜ ਕੋ ਦਿਏ ਸਜਾਮ ਦੁਹੂੰ ਮਿਲ ਆਨੰਦ ਚਿਤ ਬਢਾਏ ॥ ਆਸਿਖ ਦੇਤ ਭਏ ਦਿਜ ਇਉਂ ਗ੍ਰਿਹ ਆਇ ਹੋ ਜੀਤ ਘਨੇ ਅਰਿ ਘਾਏ ॥ ੧੦੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇਖ ਚਮੂੰ ਸਭ ਜਾਦਵੀ ਹਰਿ ਜੂ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ॥ ਘਨਿ ਸੁਰ ਸੇ ਸੰਗ ਸਾਰਥੀ ਬੋਲਿਯੋ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ॥ ੧੦੪੫ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਵਾਚ ਦਾਰਕ ਸੋਂ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਮਰੇ ਰਥ ਦਾਰਕ ਤੈਂ ਕਰ ਸਾਜ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੋ ਅਬ ਤਾਰਨ ਕੋ ॥ ਅਸਿ-ਤਾ ਮਹਿ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਧਰੀਯੋ ਰਿਪ ਕੀ ਧੁਜਨੀ ਸੁ ਬਿਦਾਰਨ ਕੋ ॥ ਸਭ ਜਾਦਵ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਹਉਂ ਸੁਪਧਾਰਤ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਨ ਕੋ ॥ ਕਿਹ ਹੇਤ ਚਲਿਯੋ ਸੁਨ ਲੈ ਹਮ ਪੈ ਅਪਨੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਦੁਖ ਟਾਰਨ ਕੋ ॥ ੧੦੪੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿਕੈ ਗੋਬਿੰਦ ਤਬ ਕਟ ਸੌ ਕਸਿਯੋ ਨਿਖੰਗ ॥ ਹਲ ਮੂਸਲ ਹਲਧਰ ਗਹਿਯੋ ਕਛੁ ਜਾਦਵ ਲੈ ਸੰਗ ॥ ੧੦੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੈਤਨ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ਚਲੇ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੈ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਦਾਨੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਭੱਦ੍ਰਹਿ ਸੰਗ ਲੀਓ ਜਿਹ ਕੇ ਬਲ ਕੀ ਗਤ ਸ੍ਰੀ ਪਤ ਜਾਨੀ ॥ ਕੋ ਸਮ ਭੀਖਮ ਹੈ ਇਨ ਕੇ ਅਰੁ ਕੋ ਭ੍ਰਿਗ ਨੰਦਨ ਰਾਵਨ ਬਾਨੀ ॥ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਸਜਾਮ ਚਲੇ ਮੁਸਲੀਧਰ ਜੂ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੧੦੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਂਧ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਚੜ੍ਹਿ ਸਿਯੰਦਨ ਪੈ ਜਦੁਬੀਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਭਾਖਤ ਬੈਨ ਸੁਧਾ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁ ਕਹਾਂ ਹੈ ਸਭੈ ਸੁਤ ਬੰਧ ਹਮਾਰੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਨ ਕੇ ਸਭ ਸਾਥ ਸੁ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਇਕ ਬੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਧਾਇ ਪਰੈ ਅਰਿ ਕੇ ਦਲ ਮੈਂ ਬਲ ਸੋ ਬਲਦੇਵ ਹਲਾ ਯੁਧ ਧਾਰੇ ॥ ੧੦੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਅਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਹਰਿ ਜੂ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥ ਸੁਧ-ਵਾਇ ਤਹਾਂ ਰਥ ਜਾਇ ਪਰੇ ਧੁਜਨੀ ਪਤਿ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕ ਡਰੇ ॥ ਸਿਤ ਬਾਨਨ ਸੋਂ ਗਜ ਬਾਜ ਹਨੇ ਜੋਊ ਸਾਜ ਜਰਾਇਨ ਸਾਥਜਰੇ ॥ ਮਨੋ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਬੱਜ੍ਰ ਲਗੇ ਟੂਟ ਕੇ ਧਰਨੀ ਗਿਰ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੁਮੇਰ ਪਰੇ ॥ ੧੦੫੦ ॥* ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤੀਰ ਛੁਟੇ ਛੁਟ ਕੈ ਭਟ ਘਾਏ ॥ ਪੈਦਲ ਮਾਰ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਕਰਿ ਸੱਤ੍ਰ

---

*੧੦੫੧ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਘਨੇ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ਭਾਜ ਅਨੇਕ ਗਏ ਰਨ ਤੇ ਜੋਊ ਲਾਜ ਭਰੇ ਹਰਿ ਪੈ ਪੁਨ ਆਏ ॥ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੇ ਹਾਥ ਲਗੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਫਿਰ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ੧੦੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਰਨ ਮੈ ਭਟ ਯੌਂ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ ਲਲਕਾਰ ਪਰੇ ॥ ਕਰਿ ਚੌਂਪ ਭਿਰੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਤੇ ਨ ਰਤੀਕੁ ਡਰੇ ॥ ਤਬ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਛਿਨ ਮੈ ਉਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਹਰੇ ॥ ਜੋਊ ਆਵਤ ਭੇ ਧਨ ਬਾਨ ਧਰੇ ਹਰਿ ਜੂ ਸਿਗਰੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੇ ॥ ੧੦੫੩ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸ੍ਰੋਨਤਤਰੰਗਨੀ ਉਠਾਇ ਕੋਪ ਬਲਬੀਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਤੀਰ ਰਿਪੁ ਖੰਡ ਕੀ ਏਰਨ ਮੈ ॥ ਬਾਜ ਗਜ ਮਾਰੇ ਰਥੀ ਬ੍ਰਿਥੀ ਕਰ ਡਾਰੇ ਕੇਤੇ ਪੈਦਲ ਬਿਦਾਰੇ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਗ ਬਨ ਮੈ ॥ ਜੈਸੇ ਸਿਵ ਕੋਪ ਕੈ ਜਗੱਤ ਜੀਵ ਮਾਰ ਪ੍ਰਲੈ ਤੈਸੇ ਹਰਿ ਅਰਿ ਯੌਂ ਸੰਘਾਰੇ ਆਈ ਮਨ ਮੈ ॥ ਏਕ ਮਾਰ ਡਾਰੇ ਏਕ ਘਾਇ ਛਿਤ ਪਾਰੇ ਏਕ ਤ੍ਰਸੇ ਏਕ ਹਾਰੇ ਜਾਕੇ ਤਾਕਤ ਨ ਤਨ ਮੈ ॥ ੧੦੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਘਨ ਸਜਾਮ ਘਨੱਸੁਰ ਕੈ ਬਰਖਿਯੋ ਸਰ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉਂ ਮਿਘਵਾ ॥ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰਹਨਿ ਸ੍ਰੋਨ ਬਹਿਯੋ ਸੁ ਭਯੋ ਰਨ ਈਗਰ ਕੇ ਰੰਗਵਾ ॥ ਕਹੂੰ ਮੂੰਡ ਝਰੇ ਰਥ ਪੁੰਜ ਗਿਰੇ ਗਜ ਸੁੰਮ ਡਰੇ ਕਹੂੰ ਹੈ ਤੰਗਵਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਜੂ ਕੋਪ ਕੈ ਤੀਰ ਹਨੇ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਸੁ ਕਹੂੰ ਅੰਗਵਾ ॥ ੧੦੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁ ਝੂਝ ਪਰੇ ਛਿਤ ਪੈ ਭਟ ਯੌਂ ਅਰ ਕੈ ਬਰ ਕੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲਰਕੈ ॥ ਧਨ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਪਾਨ ਗਿਰੇ ਰਨ ਬੀਚ ਇਤੀ ਕਰਕੈ ॥ ਤਹ ਮਾਸ ਗਿਰਾਸ ਮਵਾਸ ਉਦਾਸ ਹੈ ਗੀਧ ਸੋ ਮੋ ਨਰ ਹੀ ਧਰਕੈ ॥ ਸੁਮਨੋ ਬੁਟੀਯਾ ਬਰਬੀਰਨ ਕੀ ਨ ਪਚੀ ਉਰਮੈ ਬਰਕੈ ਫਰਕੈ ॥ ੧੦੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਸ ਕੋ ਪਹਲਾ ਯੁਧ ਪਾਨ ਲੀਓ ਸੁਧ ਸਿਓ ਦਲ ਮੈ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰਿਯੋ ॥ ਬਹੁਬੀਰ ਹਨੇ ਰਨਭੂਮ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਤਨਾ ਪਤਿ ਤੇ ਨ ਰਤੀਕ ਡਰਿਓ ॥ ਗਜ ਬਾਜ ਰਥੀ ਅਰਪੱਤਿ ਚਮੂੰਹਨ ਕੈ ਉਨ ਬੀਰਨ ਤੇਜ ਹਰਿਯੋ ॥ ਜਿਮ ਤਾਤ ਧਰਾ ਸੁਰ ਪੱਤਿ ਲਰਿਓ ਹਰਿ ਭ੍ਰਾਤ ਬਲੀ ਇਮ ਜੁਧ ਕਰਿਯੋ ॥ ੧੦੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਜੁਰੇ ਜਦੁਰਾਇ ਸਖਾ ਕਿਧੌ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਦਰਜੋਧਨ ਸੋਹੈ ॥ ਭੀਰ ਪਰੇ ਰਨ ਰਾਵਨ ਸੋ ਸੁਤ ਰਾਵਨ ਕੋ ਤਿਹ ਕੀ ਸਮ ਕੋਹੈਂ ॥ ਭੀਖਮ ਸੋ ਮਰਬੇ ਕਹੁ ਹੈ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਰਾਮ ਬਲੀ ਬਰਿ ਜੋ ਹੈ ॥ ਅੰਗਦ ਹੈ ਕਿ ਹਨੂੰ ਜਮ ਹੈ ਕਿ ਭਰਿਯੋ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਭਯਾਨਕ ਰੋਹੈ ॥ ੧੦੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦ੍ਰਿੜ ਕੈ ਬਲ ਕੋ ਪਹਲਾ ਯੁਧ ਲੈ ਅਰਿ ਕੋ ਦਲ ਭੀਤਰ ਧਾਇ ਗਯੋ ॥ ਗਜ ਬਾਜ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਕਰਕੈ ਬਹੁ ਪੈਦਲ ਕੋ ਦਲ ਕੋਪ ਛਯੋ ॥ ਕਲ ਨਾਰਦ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਘਨੈ ਸਿਵ ਰੀਝ ਰਹਿਯੋ ਰਨ ਦੇਖ ਨਯੋ ॥ ਅਰਿ ਯੌਂ ਸਟਿਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਗਨ ਜਿਉਂ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਮਾਨਹੁ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ॥ ੧੦੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਕ ਓਰ ਹਲਾ ਯੁਧ ਜੁੱਧ ਕਰੈ ਇਕ ਓਰ ਗੋਬਿੰਦਹ ਖੱਗ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਬਾਜ ਰਥੀ ਗਜ ਪੱਤਿ ਹਨੇ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰੇ ਦਲ ਕੋ ਲਲਕਾਰਿਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸੈਥਨ ਸੋ ਅਰਿ ਪੁੰਜ ਬਿਡਾਰਿਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੈ ਘਨ ਸਜਾਮ ਕਿਧੋ ਉਮਡਿਓ ਦਲ ਪਾਵਕ ਮੇਘ ਨਿਵਾਰਿਯੋ ॥ ੧੦੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਦਾ ਰਿਪ ਘਾਲ

ਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲ ਜਬੈ ਧਨ ਲੀਨੋ ॥ ਇਉ ਸਰ ਜਾਲ ਚਲੇ ਤਿਹ ਕਾਲ ਤਬੈ ਅਰਿ ਸਾਲ ਰਿਸੈ ਇਹ ਕੀਨੋ ॥ ਘਾਇਨ ਸੰਗ ਗਿਰੀ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਸਭ ਕੋ ਤਨ ਸ੍ਰੋਨਤ ਭੀਨੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੰਦ੍ਰਸਵੇ ਬਿਧ ਨੇ ਸੁ ਰਚਿਯੋ ਰੰਗ ਆਰਨ ਲੋਕ ਨਵੀਨੋ ॥ ੧੦੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਦੂਖਨ ਦੈਤਨ ਕੇ ਰਿਪ ਸਾਥ ਰਿਸੈ ਅਤਿ ਮਾਨ ਭਰਿਯੋ ॥ ਸੁਧਵਾਇ ਤਹਾਂ ਰਥ ਜਾਇ ਪਰਿਯੋ ਲਖ ਦਾਨਵ ਸੈਨਨ ਨੈਕ ਡਰਿਯੋ ॥ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਹਰਿ ਕੇ ਹਰਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜਿਉ ਬਿਚਰਿਯੋ ॥ ਭੁਜ ਦੰਡ ਅਦੰਡਨ ਖੰਡਨ ਕੈ ਰਿਸਕੈ ਦਲ ਪੰਡਨ ਖੰਡ ਕਰਿਯੋ ॥ ੧੦੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਧ ਸੂਦਨ ਬੀਚ ਅਯੋਧਨ ਕੈ ਬਹੁਰੋ ਕਰ ਮੈ ਧਨ ਬਾਨ ਲਯੋ ॥ ਸੁਨਿ ਸੰਕ ਤਬੈ ਰਨ ਬੀਚ ਪਰਿਯੋ ਅਰਿ ਕੋ ਬਰ ਕੈ ਹਨਿ ਸੈਨ ਦਯੋ ॥ ਧਨ ਸੋ ਜਿਮ ਤੂਲ ਧੁਨੇ ਧੁਨੀਯਾਂ ਦਲ ਤਿਉ ਸਿਤ ਬਾਨਨ ਸੋ ਧੁਨਿਯੋ ॥ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਹਿਯੋ ਰਨ ਮੈ ਤਿਹ ਠਾਂ ਮਨੋ ਆਠਵੋਂ ਸਿੰਧ ਭਯੋ ॥ ੧੦੯੩ ॥ ਇਤ ਤੇ ਹਰਿ ਕੀ ਉਮਡੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਉਤ ਤੇ ਉਮਡਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਦਲ ਸੰਗਾ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੈ ਪਾਨ ਭਿਰੇ ਕਟਗੇ ਭਟ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗਾ ॥ ਪੱਤਿ ਗਿਰੇ ਗਜ ਬਾਜ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਹੂੰ ਅੰਗਾ ॥ ਐਸ ਗਏ ਮਿਲ ਆਪਸਿ ਮੈ ਦਲ ਜੈਸੇ ਮਿਲੇ ਜਮਨਾ ਅਰੁ ਗੰਗਾ ॥ ੧੦੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਕਾਜ ਕੇ ਲਾਜ ਭਰੇ ਦੁਹੂੰ ਯੋ ਰਨ ਤੇ ਭਟ ਯੋਂ ਉਮਗੇ ਹੈਂ ॥ ਜੁਧ ਕਰਿਯੋ ਰਨ ਕੇ ਪਦ ਹੂੰ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰਹਿ ਕੇ ਪੁਨ ਸੰਗ ਪਗੇ ਹੈਂ ॥ ਜੂਝ ਮਰੇ ਸਮੁਹੇ ਲਰਕੈ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਨਹੀ ਪੈਗ ਭਗੇ ਹੈਂ ॥ ਉੱਜਲ ਗਾਤ ਮੈ ਸਾਂਗ ਲਗੀ ਮਨੋ ਚੰਦਨ ਰੂਖ ਮੈ ਨਾਗ ਲਗੇ ਹੈਂ ॥ ੧੦੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਿਯੋ ਰਿਸ ਆਪਸ ਮੈ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ ਨਹੀ ਕੋਊ ਟਰੈਂ ॥ ਬਰਛੀ ਗਹਿ ਬਾਂਨ ਕਮਾਂਨ ਗਦਾ ਅਸ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਲਰੈਂ ॥ ਕੋਊਜੂਝ ਗਿਰੇ ਕੋਊ ਰੀਝ ਭਰੇ ਛਿਤ ਦੇਖ ਡਰੇ ਕੋਊ ਧਾਇ ਪਰੈਂ ॥ ਮਨ ਯੋਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਰਨ ਦੀਪ ਕੇ ਊਪਰ ਆਇ ਪਤੰਗ ਜਰੈਂ ॥ *੧੦੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮੈ ਸੰਗ ਬਾਨ ਕਮਾਨੰ ਭਿਰਿਯੋ ਬਰਛੀ ਬਰ ਲੈ ਪੁਨ ਭ੍ਰਾਤ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਫੇਰਿ ਲਰਿਯੋ ਅਸ ਲੈਕਰ ਮੈ ਧਸਕੈ ਰਿਪ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ਫੇਰ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਸੁਹਤੇ ਬਹੁਰੋ ਜੁਹਤੇ ਗਹਿ ਪਾਨ ਕਟਾਰੀ ॥ ਐਂਚਤ ਯੋਂ ਹਲ ਸੋ ਦਲ ਕੋ ਜਿਮ ਖੈਂਚਤ ਦ੍ਵੈ ਕਰ ਝੀਵਰ ਜਾਰੀ ॥ ੧੦੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਭਟ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰਿਯੋ ਬਰਕੈ ਹਰਿ ਜੂ ਸੋਊ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਲਾਜ ਭਰੇ ਜੋਊ ਜੋਰ ਭਿਰੇ ਤਿਨ ਤੇ ਕੋਊ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਯੋ।ਪੈਠ ਤਬੈ ਪ੍ਰਤਨਾ ਅਰਿ ਕੀ ਮਧ ਸਗ੍ਰਾਮ ਘਨੋ ਪੁਨ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸੁ ਧੀਰ ਗਹਿਯੋ ਰਿਪ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਦਲ ਮਾਰ ਭਗਾਯੋ ॥੧੦੯੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਗੀ ਚਮੂੰ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਹਾਰੀ ਨੈਨ ॥ ਨਿਕਟ ਬਿਕਟ ਭਟ ਜੋ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲਿਯੋ ਬੈਨ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਰਾਸਿੰਧ ਵਾਚ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰੇ ਘਨ ਸਗ੍ਰਾਮ ਜਹਾਂ ਤੁਮ ਹੂੰ ਦਲ ਲੈ ਉਹ ਓਰ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਕਰ ਲੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਦੇਹ ਪ੍ਰਹਾਰੋ ॥ ਜਾਇ ਨ

*੧੦੯੬ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੀਵਤ ਜਾਦਵ ਕੋ ਤਿਨ ਕੋ ਰਨ ਭੂਮ ਮੈ ਜਾਇ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਯੋਂ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਨ ਚਲੀ ਚਤੁਰੰਗ ਜਹਾਂ ਰਨ ਭਾਰੇ ॥ ੧੦੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਪਾਵਤ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਘਨ ਜਿਉਂ ਉਮਡੇ ਭਟ ਓਘ ਘਟਾਘਟ ॥ ਬਾਨਨ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉਂ ਬਰਖੇ ਚਪਲਾ ਅਸ ਕੀ ਧੁਨ ਹੋਤ ਸਟਾਸਟ ॥ ਭੂਮ ਪਰੇ ਇਕ ਸਾਸ ਭਰੇ ਇਕ ਜੂਝ ਮਰੇ ਰਨ ਅੰਗ ਕਟਾਕਟ ॥ ਘਾਇਲ ਏਕ ਪਰੇ ਰਨ ਮੈ ਮੁਖ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਰਟਾਰਟ ॥ ੧੦੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਰਿਪ ਬੀਰਜਿ ਤੇ ਰਨ ਮਾਝ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਮੱਤ ਕਰੀ ਬਰ ਬਾਜ ਹਨੇ ਰਥ ਕਾਟ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਘਾਇਲ ਦੇਖਕੈ ਕਾਇਰ ਜੇ ਡਰ ਮਾਨਰ ਨੈ ਛਿਤ ਤਿਆਗ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਪੁੰਨ ਕੋ ਅੱਗ੍ਰਜ ਮਾਨਹੁ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਹੁ ਪੁੰਜ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੦੭੨ ॥ ਸੀਸ ਕਟੇ ਕਿਤਨੇ ਰਨ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਤੇਊ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰੈਂ ॥ ਦੌਰਤ ਬੀਚਕ ਬੰਧ ਫਿਰੈਂ ਜਹ ਸ੍ਯਾਮ ਲਰੈ ਤਿਹ ਓਰ ਪਧਾਰੈਂ॥ ਜੋ ਭਟ ਆਇ ਭਿਰੈ ਇਨ ਸੋਂ ਤਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਜਾਨ ਕੋ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ॥ ਜੋ ਗਿਰ ਭੂੰਮ ਪਰੈ ਮਰਕੇ ਕਰਤੇ ਕਰਵਾਰਨ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੈਂ ॥ ੧੦੭੩ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਕੋਪ ਅਤਿ ਭਰੇ ਰਨ ਭੂਮ ਤੇ ਨਟਰੇ ਦੋਊ ਰੀਝ ਰੀਝ ਲਰੇ ਦਲ ਦੁੰਦਭੀ ਬਜਾਇ ਕੈ ॥ ਦੇਵ ਦੇਖੈ ਖਰੇ ਗਨ ਜੱਛ ਜਸ ਰਰੇ ਨਭ ਤੇ ਪੁਹਪ ਢਰੇ ਮੇਘ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉਂ ਆਇਕੈ ॥ ਕੇਤੇ ਜੂਝ ਮਰੇ ਕੇਤੇ ਅਪੱਛਰਨ ਬਰੇ ਕੇਤੇ ਗੀਧਨ ਨਚਰੇ ਕੇਤੇ ਗਿਰੇ ਘਾਇ ਖਾਇਕੈ ॥ ਕੇਹਰਿ ਜਿਉਂ ਅਰੇ ਕੇਤੇ ਖੇਤ ਦੇਖ ਡਰੇ ਕੇਤੇ ਲਾਜ ਭਾਰਿ ਭਰੇ ਦੌਰ ਪਰੇ ਅਰਰਾਇਕੈ ॥ ੧੦੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂੰਮ ਗਿਰੇ ਭਟ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਉਠ ਕੇ ਫਿਰ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਪਧਾਰੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਾ ਦੁਰਕੈ ਜੁ ਰਹੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਯੋਂ ਉਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨ ਬੈਨ ਭਯੋ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਖੱਗ ਸੰਭਾਰੇ॥ ਦੌਰਕੈ ਸੀਸ ਕਟੇ ਨ ਹਟੇ ਰਿਸਕੈ ਬਲਬੀਰ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੦੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਤ ਬੈਰਨ ਮੈਂ ਅਸ ਲੈ ਲਲਕਾਰ ਪਰੇ ॥ ਹਰਿ ਰਾਮ ਕੋ ਘੇਰ ਲਯੋ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਮੱਲਹਿ ਕੀ ਪਿਰ ਸੋਭ ਧਰੇ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨੁ ਜਬੈ ਕਰ ਸ੍ਯਾਮ ਲਯੋ ਲਖ ਕਾਤਰ ਖੇਤ ਹੁਤੇ ਬਿਡਰੇ ॥ ਰੰਗ ਭੂਮਿ ਕੇ ਮਾਨੋ ਉਝਾਰ ਭਯੋ ਚਲੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਨਿਹਾਰ ਘਰੇ ॥ ੧੦੭੬ ॥ ਜੋ ਭਟ ਲੈ ਅਸ ਹਾਥਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹਰਿ ਊਪਰ ਧਾਵੈ ॥ ਕੌਤਕ ਸੋ ਦਿਖਕੈ ਸਿਵ ਕੇ ਗਨ ਆਨੰਦ ਸੋ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਗਾਵੈ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਹਰਿ ਜੂ ਜਿਤਹੈਂ ਕੋਊ ਇਉਂ ਕਹਿਕੈ ਜਿਤ ਹੈਂ ਬਹਿਸਾਵੈ ॥ ਰਾਰ ਕਰੇ ਤਬ ਲੌਂ ਜਬ ਲੌ ਉਨ ਕੋ ਹਰਿ ਮਾਰਨ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ੧੦੭੭ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਬਡੇ ਈ ਬਨੈਤ ਬੀਰ ਸਬੈ ਪਖਰੈਤ ਗਜਾ ਦਲ ਸੋਂ ਅਰੈਤ ਧਾਏ ਤੁਰੰਗਨ ਨਚਾਇਕੈ ॥ ਜੁਧ ਮੈ ਅਡੋਲ ਸ੍ਵਾਮਕਾਰਜੀ ਅਮੋਲ ਅਤਿ ਗੋਲ ਤੇ ਨਿਕਸ ਲਰੇ ਦੁੰਦਭੀ ਬਜਾਇਕੈ ॥ ਸੈਥਨ ਸੰਭਾਰਕੈ ਨਿਕਾਰਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਾਰ ਮਾਰ ਹੀ ਉਚਾਰ ਐਸੇ ਪਰੇ ਰਨ ਆਇਕੈ ॥ ਹਰਿ ਜੂ ਸੋ ਲਰੇ ਤੇ ਵੈ ਠੌਰ ਤੇ ਨ ਟਰੇ ਗਿਰ ਭੂਮ ਹੂੰ ਮੈ ਪਰੇ ਉਠ ਅਰੇ ਘਾਇ ਖਾਇਕੈ ॥ ੧੦੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਅਰਰਾਇ ਪਰੇ ਨ ਡਰੇ ਹਰਿ ਸਿਉਂ ਹਥਿਯਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥ ਘਾਇ ਭਰੇ ਬਹੁ ਸ੍ਰੌਨ ਝਰੇ ਅਸ

ਪਾਨ ਧਰੇ ਬਲ ਕੇ ਕੁ ਅਰੇ ਹੈਂ ॥ ਮੂਸਲ ਲੈ ਬਲਦੇਵ ਤਬੈ ਸਬ ਚਾਵਰ ਜਿਉਂ ਰਨ ਮਾਹਿ ਛਰੇ ਹੈਂ ॥ ਫੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੀਓ ਹਲ ਸੋਂ ਮਰਿ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਨਹੀ ਸ੍ਵਾਸ ਭਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੦੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦਬੀਰ ਕੇ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਅਸਿ ਹਾਥਨ ਲੈ ਅਰਿ ਊਪਰ ਧਾਏ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਿਓ ਕਰਿ ਕੋਪ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਜੰਬਕ ਜੋਗਿਨ ਗ੍ਰਿਝ ਅਘਾਏ ॥ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ ਗਹਿ ਫੇਟ ਕਟਾਰਨ ਸਿਉਂ ਲਰ ਘਾਏ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖਕੈ ਦੇਵ ਕਹੈਂ ਧਨ ਵੈ ਜਨਨੀ ਜਿਨ ਏ ਸੁਤ ਜਾਏ ॥ ੧੦੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਬਰਿ ਬੀਰ ਹੁਤੇ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰੇ ਰਨ ਭੂੰਮਹਿ ਆਏ ॥ ਜਾਦਵ ਸੈਨ ਚਲੀ ਇਤ ਤੇ ਤਿਨਹੂੰ ਮਿਲਕੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੇ ਬਹੁ ਆਪਸ ਬੀਚ ਚਲਾਏ ॥ ਭੇਦ ਚਮੂੰ ਜਦੁਬੀਰਨ ਕੀ ਸਭ ਹੀ ਜਦੁਰਾਇ ਕੇ ਊਪਰ ਧਾਏ ॥ ੧੦੮੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੱਕ੍ਰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਗਦਾ ਗਹਿ ਬੀਰ ਕਰੋ ਧਰਕੈ ਅਸ ਔਰ ਕਟਾਰੀ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰੇ ਲਰ ਘਾਇ ਕਰੇ ਨ ਟਰੇ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਦਾਰ ਦਈ ਧੁਜਨੀ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਮਾਨਹੁ ਖੇਤ ਸਰੋਵਰ ਮੈ ਧਸਕੈ ਗਜ ਬਾਰਜ ਬਿਯੂਹ ਬਿਡਾਰੀ ॥ ੧੦੮੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਨਾਥ ਕੇ ਬਾਨਨ ਅੱਗ੍ਰ ਡਰੈ ਅਰਿ ਇਉਂ ਕਿਹੂੰ ਧੀਰ ਧਰਿਯੋ ਨਾ ॥ ਬੀਰ ਸਬੈ ਹਟਕੈ ਠਟਿਕੈ ਭਟਕੈ ਰਨ ਭੀਤਰ ਜੁੱਧ ਕਰਿਯੋ ਨਾ ॥ ਮੂਸਲ ਔ ਹਲ ਪਾਨ ਲਯੋ ਬਲ ਪੇਖ ਭਜੇ ਦਲ ਕੋਊ ਅਰਿਯੋਨਾ ॥ ਜਿਉਂ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਗਨ ਛਾਡ ਚਲੈ ਬਨ ਡੀਠ ਪਰੇ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਕੋ ਛੌਨਾ ॥ ੧੦੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਗ ਤਬੈ ਸਭ ਹੀ ਰਨ ਤੇ ਗਿਰਤੇ ਪਰਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਜੀਵਤ ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸਿਗਰੇ ਹਿਸਕੈ ਬਲ ਸ੍ਯਾਮ ਸੰਘਾਰੇ॥ਮਾਰੇਅਨੇਕ ਨ ਏਕ ਬਚਿਯੋ ਬਹੁ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਰਨ ਭੂਮ ਮਝਾਰੇ ॥ ਤਾਤੇ ਸੁਨੋ ਬਿਨਤੀ ਹਮਰੀ ਉਨ ਜੀਤ ਭਈ ਤੁਮਰੇ ਦਲ ਹਾਰੇ ॥ ੧੦੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕਰਿਯੋ ਤਬ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਅਰਿ ਮਾਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਬੀਰ ਬੁਲਾਏ ॥ ਆਇਸ ਪਾਵਤ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਮਿਲਕੈ ਹਰਿ ਕੇ ਬਧਬੇ ਕਹੁ ਧਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਉਮਡੇ ਘਨ ਜਿਉਂ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਆਏ ॥ ਆਇ ਪਰੇ ਹਰਿ ਊਪਰ ਸੇ ਮਿਲਕੈ ਬਗ ਮੇਲ ਤੁਰੰਗ ਉਠਾਏ ॥ ੧੦੮੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਸ ਭਰੇ ਮਿਲ ਆਨ ਪਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਲਲਕਾਰਕੈ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਯੌਂ ਤਿਨ ਸਾਰ ਸੋ ਸਾਰ ਬਜਾਯੋ॥ ਘਾਇਲ ਆਪ ਭਏ ਭਟ ਸੋ ਅਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਹਰਿ ਕੋ ਤਨ ਘਾਯੋ ॥ ਦੌਰ ਪਰੇ ਹਲ ਮੂਸਲ ਲੈ ਬਲ ਬੈਰਨ ਕੋ ਦਲ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੦੮੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੂਝ ਪਰੇ ਜੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬਲੀ ਹਰਿ ਸਿਉਂ ਜੁਧ ਮਚਾਇ ॥ ਤਿਨ ਬੀਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬ ਸੋ ਕਵਿ ਕਹਿਤ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੦੮੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘ ਬਲੀ ਗਜ ਸਿੰਘ ਚਲਿਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ॥ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਵਡੋ ਨਰਸਿੰਘ ਨਰੇਸ ਤਹਾ ਕੋ ਚਲਿਯੋ ਦਿਜ ਕੋ ਧਨ ਦੈ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਸੋ ਜਾਇਕੈ ਜੁੱਧ ਕਰਿਯੋ ਬਹੁ ਬੀਰ ਚਮੂੰ ਸੁ ਘਨੀ ਹਨਕੈ ॥ ਹਰਿ ਊਪਰ ਬਾਨ ਅਨੇਕ ਹਨੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿਯੋ ਹਮਰੀ ਰਨ ਜੈ ॥੧੦੮੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਹੋਇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਇਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌਂ ਹਰਿ ਊਪਰ ਬਾਨ ਚਲਾਵਨ ਲਾਗੇ॥ਕੋਪਕੈ

ਜੁਧ ਕਰਿਯੋ ਤਿਨਹੂੰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਤੇ ਪਗ ਦੂਇ ਕਰ ਆਗੇ ॥ ਜੀਵ ਕੀ ਆਸ
ਕੋ ਤਯਾਗ ਤਬੈ ਸਬ ਹੀ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰ ਬਿਖੈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ਚੀਰ ਧਰੇ ਸਿਤ ਆਏ
ਹੁਤੇ ਛਿਨ ਬੀਚ ਭਏ ਸਭ ਆਰਨ ਬਾਗੇ ॥ ੧੦੮੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਕਰਿਯੋ
ਤਿਨ ਬੀਰਨ ਸਯਾਮ ਸੋਂ ਪਾਰਥ ਜਿਉਂ ਰਿਸਕੈ ਕਰਨੈ ਸੇ ॥ ਕੋਪ ਭਰਿਯੋ ਬਹੁ
ਸੈਨ ਹਨੀ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਅਰਿਯੋ ਰਨ ਭੂ ਮਧਿ ਐਸੇ ॥ ਬੀਰ ਫਿਰੈ ਕਰ ਸਾਂਗਨ ਲੈ
ਤਿਹ ਘੇਰ ਲਯੋ ਬਲਦੇਵਹਿ ਐਸੇ ॥ ਜੋਰ ਸੋ ਸਾਕਰ ਤੋਰ ਘਿਰਿਯੋ ਮਨ ਮੱਤ
ਕਰੀ ਗਡਦਾਰਨ ਜੈਸੇ ॥ ੧੦੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਨ ਭੂਮ ਮੈ ਜੁਧ ਭਯੋ ਅਤਿਹੀ
ਤਤਕਾਲ ਮਰੇ ਰਿਪ ਆਇ ਹੈ ਜੋਊ ॥ ਜੁਧ ਕਰਿਯੋ ਘਨ ਸਯਾਮ ਘਨੋ ਉਤ
ਕੋਪ ਭਰੇ ਮਨ ਮੈ ਭਟ ਓਊ ॥ਸ੍ਰੀਨਰਸਿੰਘ ਜੂ ਬਾਨ ਹਨਿਯੋ ਹਰਿਕੋ ਜਿਹਕੀ ਸਮ
ਔਰ ਨ ਕੋਊ ॥ ਯੋਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੈ ਜਿਵ ਸੋਵਤ ਸਿੰਘ ਜਗਾਵਤ
ਕੋਊ ॥ ੧੦੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਕੇ ਬਾਨ ਲਗਿਯੋ ਉਰ ਮੈ ਗਡਕੈ ਸੋਊ
ਪੰਖਨ ਲੌ ਸੁ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੋਣ ਕੇ ਸੰਗ ਭਰਿਯੋ ਸਰ ਅੰਗ ਬਿਲੋਕ ਤਬੈ ਹਰਿ ਕੋਪ
ਭਯੋ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਛਬਿਕੋ ਜਸ ਉਚ ਮਹਾਂ ਕਵਿ ਨੇ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦਯੋ ਹੈ॥ਮਾਨਹੁ
ਤੱਛ ਕਕੋਲਰਿਕਾ ਖਗ ਰਾਜ ਲਖਿਯੋ ਗਹ ਲੀਲ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦੯੨ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਰਿਸਕੈ ਸਰੁ ਰਾਜਨ ਬੀਚ ਕਸਾ ॥ ਗਜ
ਸਿੰਘ ਕੋ ਬਾਨ ਅਚਾਨ ਹਨਯੋ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਜਨ ਸਾਂਪ ਡਸਾ ॥ ਹਰਿ ਸਿੰਘ
ਜੁ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਤਿਹ ਪੈ ਸੋਊ ਭਾਜ ਗਯੋ ਤਿਹ ਪੇਖ ਦਸਾ ॥ ਮਨੋ ਸਿੰਘ ਕੋ ਰੂਪ
ਨਿਹਾਰਤ ਹੀਨ ਟਿਕਯੋ ਸੁ ਚਲਯੋ ਸਟ ਕਾਇ ਸਸਾ ॥ ੧੦੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਤਜ ਖੇਤ ਚਲਯੋ ਰਨ ਸਿੰਘ ਉਠਯੋ ਪੁਨ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਧਨ
ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਪਾਨ ਲਯੋ ਬਹੁਰੋ ਬਲਿ ਕੈ ਰਨ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ॥ ਉਨ ਹੂੰ ਪੁਨ
ਬੀਚ ਅਯੋਧਨ ਕੇ ਹਰਿ ਕੋ ਲਲਕਾਰ ਕੈ ਇਉ ਉਚਰਯੋ ॥ ਅਬ ਜਾਤ ਕਹਾ
ਥਿਰੁ ਹੋਹੁ ਘਰੀ ਹਮਰੇ ਅਸ ਕਾਲ ਕੇ ਹਾਥ ਪਰਯੋ ॥ ੧੦੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਰਨ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮੁਸਕਾਨਯੋ॥ ਆਇ
ਅਰਯੋ ਹਰਿ ਸਿਉ ਧਨੁ ਲੈ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਨਹੀ ਪੈਗ ਪਰਾਨਯੋ॥ ਕੋਪਕੈ ਬਾਤ
ਕਹੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸੋ ਮੈ ਇਹ ਲੱਛਨ ਤੇ ਪਹਿਚਾਨਯੋ॥ ਆਇ ਕੈ ਜੁੱਧੁ ਕੀਓ ਹਮਸੋ
ਸੁ ਭਲੀ ਬਿਧ ਕਾਲ ਕੇ ਹਾਥ ਬਿਕਾਨਯੋ॥ ੧੦੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਕੈ
ਬਤੀਯਾ ਤਿਹ ਕੀ ਹਰਿ ਜੂ ਧਨ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਮੁਸਕਯੋ ਹੈ ॥ ਦੀਰਘੁ ਗਾਤ ਲਖਯੋ
ਤਬ ਹੀ ਸਰ ਛਾਡ ਦਯੋ ਅਰ ਸੀਸ ਤਕਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਨ ਲਗਯੋ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਤਬੈ
ਸਿਰ ਟੂਟ ਪਰਯੋ ਧਰ ਠਾਢੋ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ਮੇਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਹੁਤੇ ਉਤਰਯੋ ਸੁ ਮਨੋ
ਰਵਿ ਅਸਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਤ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਲਯੋ ਹਰਿ ਸਿੰਘ
ਜਬੈ ਰਨ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਹਰਿ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ
ਕੈ ਕਰ ਮੈ ਅਤ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਕੌਂਚ ਸਜੇ ਨਿਜ ਅੰਗ ਮਹਾ ਲਖਿ ਕੈ ਕਬਿਨੇ
ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮੱਤ ਕਰੀ ਬਨ ਮੈ ਰਿਸਕੈ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਕੇ ਊਪਰ
ਆਯੋ ॥ ੧੦੯੭ ॥ ਆਇਕੇ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੁਧੁ ਕਰਯੋ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ
ਪਗ ਏਕ ਨ ਭਾਗਯੋ ॥ ਫੇਰ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰਿ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਕੋ ਤਨ

ਤਾੜਨ ਲਾਗਯੋ ॥ ਸੋ ਮਧ ਸੂਦਨ ਜੂ ਲਖਯੋ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਹੀ ਇਹ ਪਾਗਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਚਕ੍ਰ ਲਯੋ ਕਰਿ ਮੈ ਭ੍ਰੂਅ ਬਕ੍ਰ ਕਰੀ ਰਿਸ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗਯੋ ॥ ੧੦੯੮ ॥ ਲੈ ਬਰਛੀ ਰਨ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਮਾਰਨ ਕਾਜ ਚਲਾਈ ॥ ਜਾਇ ਲਗੀ ਹਰਿ ਕੋ ਅਨਚੇਤ ਦਈ ਭੁਜ ਫੋਰ ਕੈ ਪਾਰ ਦਿਖਾਈ ॥ ਲਾਗ ਰਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਤਨ ਸਿਉ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ॥ ਮਾਨਹੁ ਗ੍ਰੀਖਮ ਕੀ ਰੁਤ ਭੀਤਰ ਨਾਗਨ ਚੰਦਨ ਸਿਉ ਲਪਟਾਈ ॥ ੧੦੯੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਉਖਾਰ ਕੈਸੋ ਬਰਛੀ ਭੁਜ ਤੇ ਅਰ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ਚਲਾਈ ॥ ਬਾਨਨ ਕੇ ਘਨ ਬੀਚ ਚਲੀ ਚਪਲਾਕਿਧੋ ਹੰਸ ਕੀ ਅੰਸਤ ਚਾਈ ॥ ਜਾਇ ਲਗੀ ਤਿਹ ਕੇ ਤਨ ਮੈ ਉਰਿ ਫੋਰਿ ਦਈ ਉਹਿ ਓਰ ਦਿਖਾਈ ॥ ਕਾਲਕਾ ਮਾਨਹੁ ਮ੍ਯੋਨ ਭਰੀ ਹਨਿ ਸੁੰਭਨਿ ਸੁੰਭ ਕੋ ਮਾਰਨ ਧਾਈ ॥ ੧੧੦੦ ॥ ਰਨ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਰਨ ਸਾਂਗ ਹਨਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਕਰਿ ਲੈ ਬਰਛਾ ਲਲਕਾਰ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਊਪਰਿ ਝਾਰਯੋ ॥ ਆਵਤ ਸੋ ਲਖਿਯੋ ਘਨ ਸਯਾਮ ਨਿਕਾਰਕੇ ਖੱਗ ਸੁ ਦ੍ਵੈ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ਭੂਮ ਦੁਟੂਕ ਹੋਇ ਟੂਟ ਪਰਯੋ ਸੁ ਮਨੋ ਖਗਰਾਜ ਬਡੋ ਅਹਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੧੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘਾਉ ਬਚਾਇਕੈ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਅਰਿ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ॥ ਚਾਰ ਮਹੂਰਤ ਜੁੱਧੁ ਭਯੋ ਹਰਿ ਘਾਇ ਨ ਦ੍ਵੈ ਉਹਿ ਕੌ ਨਹੀ ਘਾਯੋ ॥ ਰੋਸ ਕੈ ਬਾਨ ਹਨਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਹਰਿ ਹੂੰ ਤਿਹ ਖੈਂਚ ਕੈ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਦੇਖ ਰਹਯੋ ਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੋ ਹਰਿ ਹੂੰ ਮੁਖ ਦੇਖ ਰਹਯੋ ਮੁਸਕਾਯੋ ॥ ੧੧੦੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਬੀਰ ਬਲੀ ਅਸ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਧਨ ਸਿੰਘ ਪੈ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਲਲਕਾਰ ਪਰਯੋ ਗਜਿ ਮਾਨਹੁ ਕੇਹਰਿ ਕੋ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ਤੌ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਸਨਿ ਲੈ ਸਰਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਸਿਰ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਜਯੋਂ ਅਹਿਰਾਜ ਕੇ ਆਨਨ ਭੀਤਰ ਆਨ ਪਰਯੋ ਮ੍ਰਿਗ ਜਾਨ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੧੦੩ ॥ ਦੂਸਰ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸਰ ਕੋਪ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਧੀਰ ਬਲੀ ਧਨ ਸਿੰਘ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਵਤ ਬਾਨ ਨਿਸੰਕ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਧਨ ਸਿੰਘ ਲੀਓ ਅਸ ਹਾਥ ਕਟਯੋ ਅਰ ਮਾਥਨ ਡਾਰ ਦਯੋ ਹੈ॥ਕਾਛੀ ਨਿਹਾਰ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁਲਿਓ ਮਾਨਹੁ ਬਾਰਜ ਤੋਰ ਲਯੋ ਹੈ॥ ੧੧੦੪ ॥ ਮਾਰਦੁਬੀਰਨਿ ਕੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਦਲ ਕੌ ਤਕ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਗਜਿ ਬਾਜ ਹਨੇਰਥ ਪੈਦਲ ਕਾਟਿ ਘਨੋਰਨ ਪਾਯੋ ॥ ਖੱਗ ਅਲਾਤ ਕੀ ਭਾਂਤ ਫਿਰਿਓ ਖਰਸਾਨ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਛਤ੍ਰ ਲਜਾਯੋ ॥ ਔਰ ਭਲੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਲਖਿ ਭੀਖਮ ਕੌ ਹਰਿ ਚਕ੍ਰ ਭ੍ਰਮਾਯੋ ॥ ੧੧੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਰਿਸਕੈ ਅਰਿ ਕੇ ਦਲ ਮਾਂਝਿ ਪਰਯੋ ॥ ਰਥ ਕਾਟਿ ਘਨੇ ਗਜ ਬਾਜ ਹਨੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਗਨੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਲਰਯੋ ॥ ਜਮ ਲੋਕ ਸੁ ਬੀਰ ਕਿਤੇ ਪਠਏ ਹਰਿ ਓਰ ਚਲਯੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰਯੋ ਦਲੁ ਜਾਦਵ ਕੋਸਿਗਰੋ ਬਿਡਰਯੋ ॥ ੧੧੦੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸੈਨਾ ਜਾਦਵੀ ਦੀਨੀ ਘਨੀ ਖਪਾਇ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਕੋਪ ਭਰਿ ਬੋਲਯੋ ਨੈਨਤ ਚਾਇ ॥ ੧੧੦੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖਤ ਹੋ ਭਟ ਠਾਢੇ ਕਹਾ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹੈ ਤੁਮ ਪੌਰਖ ਹਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ

ਧਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਾਨ ਛੁਟੇ ਸਭ ਹੂੰ ਰਨ ਮੰਡਲ ਤੇ ਪਗ ਟਾਰਯੋ ॥ ਸਿੰਘ ਕੇ ਅਗ੍ਰਵ ਜੈਸੇ ਅਜਾਗਨ ਐਸੇ ਭਜੇ ਨਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਕਾਇਰ ਹ੍ਵੈ ਤਿਹ ਪੇਖ ਡਰੈ ਨਹਿ ਆਪ ਮਰੇ ਉਨ ਕੌ ਨਹੀ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੧੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿਕੈ ਹਰਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਭਟ ਦਾਂਤਨ ਪੀਸ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਧਾਇ ਪਰੇ ਧਨ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੇ ॥ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਕਟਿ ਦੈਤਨ ਕੇ ਸਿਰ ਭੂਮ ਪਰੇ ॥ ਮਨੋ ਪੌਨ ਕੇ ਪੁੰਜ ਬਹਯੋ ਲਗ ਕੇ ਫੁਲਵਾਰੀ ਮੈ ਟੂਟ ਕੈ ਪੂਲਿ ਝਰੇ ॥ ੧੧੦੯ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਆਏ ਭਟ ਗਿਰੇ ਰਨਿ ਭੂਮ ਕਟਿ ਜੁੱਧ ਕੇ ਨਿਪਟ ਸਮੁਹਾਇ ਸਿੰਘ ਧਨ ਸੋ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈ ਪਾਨ ਮੈ ਨਿਦਾਨ ਕੋ ਸਮਰ ਜਾਨ ਔਰ ਦੌਰ ਪਰੇ ਬੀਰਤਾ ਬਢਾਇ ਮਨ ਸੋ ॥ ਕੋਪ ਧਨ ਸਿੰਘ ਲੈ ਸਰਾਸਨ ਸੁ ਬਾਨ ਤਾਨ ਜੁਦੇ ਕਰ ਡਾਰੇ ਸੀਸ ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਤਨ ਸੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਬਸੁੰਧਰਾ ਕੀ [1]ਧੀਰਤਾ ਨਿਹਾਰ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀਨੀ ਨਿਜ ਪੂਜਾ ਅਰਿ ਬਿੰਦ ਪੁਹਪਨ[2] ਸੋ ॥ ੧੧੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਧਨ ਸਿੰਘ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਬਹੁਤੇ ਭਟ ਮਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਬਰ ਆਵਤ ਹੇ ਸੁਹਨੇ ਜਨੁ ਮਾਰਤ ਮੇਘ ਬਿਡਾਰੇ ॥ ਜਾਦਵ ਕੇ ਦਲ ਕੇ ਗਜ ਕੇ[3] ਹਲ ਕੇ ਦਲ ਕੇ ਹਲ ਕੇ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਇਵ ਜਯੋ ਧਰਨੀ ਮਨੋ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਬੱਜ੍ਰ ਲਗੇ ਗਿਰ ਭਾਰੇ ॥ ੧੧੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਅਸਪਾਨ ਧਰੇ ਧਨ ਸਿੰਘ ਅਰੇ ਗਜ ਰਾਜ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਗਜ ਪੁੰਜ ਹੁਤੇ ਡਰ ਮਾਨ ਭਜੇ ਅਤਿ ਹੀ ਧੁਜ ਵਾਰੇ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਮੈ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਉਚਾਰੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਆਗਮ ਤੇ ਡਰ ਭੂ ਧਰ ਕੈ ਧਰ ਪੰਖ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੧੧੨ ॥ ਜੁੱਧ ਕੀ ਯੋਧਨ ਸਿੰਘ ਘਨੋ ਤਿਹ ਕੇ ਕੋਊ ਸਾਮੁਹਿ ਬੀਰਨ ਆਯੋ ॥ ਜੋ ਰਨ ਕੋਪ ਸਿਉ ਆਨ ਪਰਯੋ ਨਹੀ ਜਾਨ ਦੀਯੋ ਸੋਈ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਦਾਸ ਰਥੀ ਦਲ ਸਿਉ ਜਿਮ ਰਾਵਨ ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਤੈਸੇ ਭਿਰਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਹਨਿ ਕੈ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਪੁਨਿ ਧਾਯੋ ॥ ੧੧੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਟੇਰ ਕਹਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਰਨ ਤਯਾਗ ਸੁਨੋ ਹਰਿ ਭਾਜਨ ਜੱਯੈ ॥ ਤਾਤੇ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਆਨਿ ਭਿਰੋਨਿ ਜਲੋ ਕਨਕੋ ਬਿਰਥਾ ਨ ਕਟੱਯੈ ॥ ਹੇ ਬਲਦੇਵ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਹਮ ਸੋ ਸਮੁਹਾਇਕੈ ਜੁੱਧ ਕਰੱਯੈ ॥ ਸੰਗਰ ਕੇ ਸਮ ਔਰ ਕਛੂ ਨਹੀ ਯਾਤੇ ਦੁਹੂੰ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਪੱਯੈ ॥ ੧੧੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਅਰਿ ਕੀ ਤਰ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਜਦੁਬੀਰ ਹੂੰ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧ ਕੋ ਫੇਰਿ ਫਿਰਿਯੋ ਧਨ ਸਿੰਗ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਨਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰਿਕੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲਰਿਕੈ ਬਲਿ ਸਾਥ ਅਰਯੋ ਹੈ ॥ ੧੧੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਤੇ ਬਲ ਭਦ੍ਰ ਸੁ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਉਤ ਤੇ ਧਨ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਅਤਿ ਤਾਤੋ ॥ ਯੁੱਧੁ ਕੀਯੋ ਰਿਸ ਘਾਇਨ ਸੋ ਸੁ ਦੁਹੂਨ ਕੇ ਅੰਗੁ ਭਯੋ ਰੰਗ ਰਾਤੋ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰੇ

---

੧. ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੀਰਜ। ੨. ਕੌਲ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ।
੩. ਤੁੰਮਲ ਹੌਲੇ ਕੀਤੇ।

ਅਰਿ ਭੂਲ ਗਈ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧ ਸਾਤੋ ॥ [1]ਰਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਲਰੈ ਹਰਿ ਸੈ ਹਰਿ ਜਿਉ ਗਜ ਸਿਉ ਗਜ ਮਾਤੇ ॥ ੧੧੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬਲਦੇਵ ਕਰੇ ਤਿਹ ਬਾਰ ਬਚਾਇਕੈ ਆਪਨੋ ਆਪ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਅਸ ਦੌਰ ਤਬੈ ਕਸਿਕੈ ਬਲ ਊਪਰ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਬੀਰ ਪੈ ਭੀਰ ਲਖੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸੁ ਜਾਦਵ ਲੈ ਰਿਪ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਨਿਸ ਮੈ ਸਸ ਕੀ ਢਿਗ ਜਿਉ ਲਖ ਤਾਰੇ ॥ ੧੧੧੭ ॥ ਬੇੜ ਲਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਗਜ ਸਿੰਘ ਜੁ ਠਾਢੋ ਹੁਤ ਸੋਊ ਧਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਲਖਯੋ ਤਬ ਹੀ ਚੜ ਸਯੰਦਨ ਵਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਸਧਾਯੋ ॥ ਆਵਨ ਸੋਨ ਦਯੋ ਹਰਿ ਲੌ ਅਧ ਬੀਚ ਹੀ ਬਾਨਨ ਸੋ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥ ਠਾਢੋ ਰਹਯੋ ਗਜ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਸੁ ਮਨੋ ਗਜਿ ਕੇ ਪਦ ਸਾਂਕਰਪਾਯੋ ॥ ੧੧੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੁੱਧੁ ਕਰੇ ਕਬਿ ਰਾਮ ਕਹੈ ਕਹੂ ਜਾਤ ਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਮਧ ਸੂਦਨ ਜੂ ਕਰਿ ਬੀਚ ਸੁ ਆਪਨੋ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਛਾਡਿ ਦਯੋ ਰਨ ਮੈ ਬਰਕੈ ਧਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕਾਟਿ ਕੈ ਸੀਸ ਉਤਾਰਯੋ ॥ਯੋਂ ਤਰਫਯੋ ਧਰ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਮਨੋ ਮੀਨ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਗਹਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੧੧੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਲਯੋ ਧਨ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਤਬ ਹੀ ਲਖਿ ਯਾਦਵ ਸੰਖ ਬਜਾਏ ॥ ਕੇਤਕ ਬੀਰ ਕਟੇ ਬਿਕਟੇ ਹਰਿ ਸੋਂ ਲਰਿਕੈ ਹਰਿ ਲੋਕ ਸਿਧਾਏ ॥ ਠਾਢੋ ਹੁਤੇ ਗਜ ਸਿੰਘ ਜਹਾਂ ਯਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਮਹਾਂ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ਤੇ ਲਗਿ ਭਾ ਗਲਿ ਆਇ ਕਯੋ ਜੁ ਰਹੇ ਭਜਿਕੈ ਤੁਮਰੇ ਪਹਿ ਆਏ॥ ੧੧੨੦॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਗਜਿ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਅਤ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਰਾਮ[2] ਕੀ ਓਰ ਧਵਾਇ ਤਹਾਂ ਰਥੁ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ॥ ਤਜਿ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਹੁਇ ਜੁੱਧ ਕਰਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹਾ ਤਿਨਯੌਂ ਉਚਰਯੋ ॥ ਧਨਵੇ ਧਨ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਹਰਿ ਕੇ ਸਮੁਹੇ ਲਰਿ ਕੈ ਭਵ ਸਿੰਧ ਤਰਯੋ ॥ ੧੧੨੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਯੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਮੁਖਿ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸੁ ਲੋਕ ਰਹੇ ਸੁ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਡੋ ਬਰਛਾਰਿ ਸਕੈ ਕਰਿ ਮੈ ਗਜ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਾ ਬਲਭਦ੍ਰ ਅਬੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਸੇਬਰ ਕੈ ਕਰ ਕੋਤਨ ਕੋ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤ ਕੇ ਊਪਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੧੧੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਇਉ ਬਰਛਾ ਗਹਿ ਕੈ ਬਲਦੇਵ ਸੁ ਏਕ ਉਪਾਇ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਪੈ ਨਿਹਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਛਤ੍ਰੀਤਹਿ ਹ੍ਵੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਅਰਯੋ ਹੈ ॥ ਫੋਰ ਕੇ ਪਾਰਿ ਭਯੋ ਫਲ ਯੋ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਯੋ ਉਚਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕਲਿੰਦ੍ਰ[3] ਕੇ ਸ੍ਰਿੰਗਹੁ ਤੇ ਨਿਕਸਯੋ ਅਹਿ ਕੋ ਫਨ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ ੧੧੨੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਲ ਸੋ ਬਲ ਖੈਂਚ ਲਯੋ ਬਰਛਾ ਤਿਹ ਕੇ ਕਰ ਸੋ ਤਿਰਛਾ ਸੁ ਭ੍ਰਮਾਯੋ ॥ ਯੋ ਚਮਕਿਯੋ ਦਮਕਿਯੋ ਨਭ ਮੋ ਚੁਟੀਆ[4] ਉਡਤੇ ਜਮ ਨੋ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਭਦ੍ਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਰਿਸ ਕੈ ਗਜ ਸਿੰਘ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕਾਲ

---

੧. ਰਾਮ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ੫੨ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਵੀ ਹੈ, ਜੋਹੜਾ ਪੂਰਨ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪੋਤ੍ਰੇ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸ਼ਾਮ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਂਦੇ ਸੀ ਇਹ ਗਲਤ ਖਿਆਲ ਹੈ। ੨. ਬਲਭੱਦ੍ਰ। ੩. ਪਹਾੜ। ੪. ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ ਜਮ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

ਪਰੀਛਤ ਕੋ ਜਮਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਿਧੋ ਚਮਕਾਯੋ ॥ ੧੧੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਜ ਸਿੰਘ ਅਨੇਕ ਉਪਾਇ ਕੀਏ ਨ ਬਚਯੋ ਉਰ ਆਇ ਲਗਯੋ ਬਰਛਾ ਬਰ ॥ ਭੂਪ ਬਿਲੋਕਤ ਹੈਂ ਸਿਗਰੇ ਧੁਨ ਸੀਸਹਹਾਕਹਿ ਮੀਚਤ ਹੈ ਕਰ ॥ ਘਾਉ ਪ੍ਰਚੰਡ ਲਗਯੋ ਤਿਹ ਕੋਂ ਮੁਰਛਾਇ ਪਰਯੋ ਨ ਤਜਯੋ ਕਰਤੇਸਰ ॥ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ ਗਜਸਿੰਘ ਗਿਰਯੋ ਗਿਰ ਊਪਰਿ ਜਿਉ ਗਜਰਾਜ ਕਲੇਵਰ ॥ ੧੧੨੫॥ ਚੇਤ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਗਜ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੁ ਅੰਡ ਤਨਾਯੋ ॥ ਕਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲਉ ਖੈਂਚ ਕੈ ਆਨ ਸੁ ਤਾਨ ਕੈ ਬਾਨ ਪ੍ਰਕੋਪ ਚਲਾਯੋ ॥ ਏਕ ਤੇ ਹੁਇ ਕੈ ਅਨੇਕ ਚਲੈ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹੁ ਭਾਖ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਪੌਨ ਕੇ ਭੱਛਕ ਤੱਛਕ ਲੱਛਕ ਲੈ ਬਲ ਕੀ ਸਰਨਾਗਤ ਆਯੋ ॥ ੧੧੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨਨ ਏਕ ਲਗਯੋ ਬਲ ਕੋ ਗਜ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਦਨੇਸ ਧਨੇਸ ਮਹੇਸ ਨਿਸੇਸ ਖਗੇਸ ਗਹਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧ ਬਿਖੈ ਅਬ ਲੌ ਸੁਨਿ ਲੈ ਸੋਊ ਬੀਰ ਹਨਯੋ ਮਨ ਮੈਜੁ ਚਹਯੋ ਹੈ ॥ ਏਕ ਅਚੰਭਵ ਹੈ ਮੁਹਿ ਦੇਖਤ ਤੇ ਤਨ ਮੇ ਕਸ ਜੀਵ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ੧੧੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਬਲ ਸੋ ਬਰਛਾ ਧੁਜ ਸੰਜੁਤ ਖੈਂਚ ਚਲਾਯੋ ॥ ਤੌ ਧਨੁ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਮੁਸਲੀ ਸੋਊ ਆਵਤ ਨੈਨਨ ਸੋ ਲਖਿਪਾਯੋ ॥ ਉਗ੍ਰ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਕੈ ਸੰਗ ਬਾਨ ਅਚਾਨਕ ਸੋ ਕਟਿ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੰਖਨ ਕੋ ਅਹਿ ਵਾ ਖਗਰਾਜ ਕੇ ਹਾਥ ਪਰਯੋ ਰਿਸਘਾਯੋ॥ ੧੧੨੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਗਜ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਬਰਛਾ ਅਰ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜਾਇ ਲਗਯੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰਕੋ ਤਨ ਲਾਗਤ ਤਾ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਪਾਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਯੋ ਫਲਯੋ ਜਸੁ ਤਾ ਛਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਆਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਗੰਗ ਕੀ ਧਾਰ ਕੇ ਮੱਧਿ ਉਤੰਗ ਹ੍ਵੈ ਕੂਰਮ ਸੀਸ ਉਚਾਯੋ ॥ ੧੧੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲਾਗਤ ਸਾਂਗ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸੁ ਸ੍ਯੰਦਨ ਤੇ ਗਹਿ ਖੈਂਚ ਕਢਯੋ ॥ ਮੁਰਝਾਇ ਕੈ ਭੂਮਿ ਪਰਯੋ ਨ ਮਰਯੋ ਸੁਰ ਬ੍ਰਿਛ ਗਿਰਯੋ ਮਨੋ ਜੇਤ ਮਢਯੋ ॥ ਜਬ ਚੇਤ ਭਯੋ ਭ੍ਰਮ ਛੂਟਿ ਗਯੋ ਉਠ ਠਾਢੋ ਭਯੋ ਮਨ ਕੋਪੁ ਬਢਯੋ ॥ ਰਥ ਹੇਰ ਕੈ ਧਾਇ ਚੜਯੋ ਬਰਸੋ ਗਿਰ ਪੈ ਮਨੋ ਕੂਦ ਕੈ ਸਿੰਘ ਚਢਯੋ ॥ ੧੧੩੦ ॥ ਪੁਨ ਆਇ ਭਿਰਯੋ ਗਜ ਸਿੰਘ ਸੋ ਬੀਰ ਬਲੀ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰਯੋ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਰਿਸ ਬੀਚ ਅਯੋਧਨ ਜੁਧ ਕਰਯੋ ॥ ਜੋਊ ਆਵਤ ਭਯੋ ਸਰਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਸੰਗ ਬਾਨਨ ਕੇ ਸੋਊ ਕਾਟ ਡਰਯੋ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਬਲਦੇਵ ਮਹਾਂ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਨਹੀ ਪੈਗੁ ਟਰਯੋ ॥ ੧੧੩੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁ ਰੋਹਲ ਮੂਸਲ ਲੈ ਕਰਿ ਮੋ ਅਰਿ ਸਿਉ ਅਰਿ ਕੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ॥ ਲੈ ਬਰਛਾ ਗਜਿ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਬਲਿ ਸਿਉ ਬਲਦੇਵ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਸੋ ਲਖਿ ਕੈ ਫਲ ਕੋ ਹਲ ਸੋ ਕਟਿ ਕੈ ਪੁਨ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਸੋ ਫਲ ਹੀਨ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਕਸਿ ਕੈ ਬਲ ਭਦ੍ਰ ਕੇ ਗਾਤ ਲਗਾਯੋ ॥ ੧੧੩੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾਂ ॥ ਖੱਗ ਕਰੰਗਹਿ ਕੈ ਗਜਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਕੇ ਊਪਰ ਕੋਪ ਚਲਾਯੋ ॥ ਤੌ ਮੁਸਲੀ ਕਰ ਚਰਮ ਲੀਯੋ ਧਰਯੋਂ ਅਰਿ ਕੋ ਬਲ ਘਾਉ ਬਚਾਯੋ ॥ ਢਾਲ ਕੇ ਫੂਲ ਪੈ ਧਾਰ ਬਹੀ ਚਿਨਗਾਰ ਉਠੀ ਕਬਿਯੋਂ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਾਵਸ ਕੀਨਿ ਸਮੈ ਬਿਜੁਰੀ ਦੁਤਿ ਤਾਰਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ ॥ ੧੧੩੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਘਾਇ ਹਲੀਸਹ ਕੇ ਰਿਪ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰ ਵਾਰ ਸੁ ਬਾਰ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਧਾਰ ਬਹੀ ਅਰਿ ਕੰਠਿ ਬਿਖੈ ਕਟਿ ਕੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸਿਰ ਭੂਮ ਝਰਯੋ ਹੈ ॥ ਬਜ੍ਰ ਜਰੇ ਰਥ ਤੇ ਗਿਰਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਜਸ ਯੋ ਕਬਿਨੈ ਉਚਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਤਾਰਨ ਲੋਕ ਹੂੰ ਤੇ ਸੁਰ[1] ਭਾਨ ਹਨਯੋ ਸਿਰ ਭੂਮਿ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥੧੧੩੪॥ ਮਾਰ ਲਯੋ ਗਜਿ ਸਿੰਘ ਜਬੈ ਤਜਿ ਕੈ ਰਨ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਭਾਗੇ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਭਰੇ ਲਖਿ ਲੋਥ ਡਰੇ ਨਹਿ ਧੀਰ ਧਰੇਨਿ ਸਕੇ ਜਨੁ ਜਾਗੇ ॥ ਮਾਰ ਲਏ ਨ੍ਰਿਪ ਪੰਚ ਭਗੇ ਤਿਨਯੋਂ ਕਹਯੋ ਜਾ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭਿ ਆਗੇ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਦਲ ਧੀਰ ਛੁਟਯੋ ਨ੍ਰਿਪਹੀਯੋ ਫਟਯੋ ਰਿਸ ਮੈਂ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੧੧੩੫ ॥ ਇਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਗਜ ਸਿੰਘ ਬਧਹ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਣਗ ਸਿੰਘ ਔ ਅਚਲ ਸੀ ਅਮਿਤ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ॥ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਰ ਅਨਘ ਸੀ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਰਨ ਧੀਰ ॥ ੧੧੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਤਿਨੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਹਥੀਆਰ ਧਰੇ ਲਖ ਬੀਰ ਪਚਾਰੇ ॥ ਪੇਖਹੁ ਆਜ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਪੰਚ ਬਲੀ ਜਦੁ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਤਾ ਸੰਗਿ ਜਾਇ ਭਿਰੋ ਤੁਮ ਹੂੰ ਤਜਿ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ॥ ਯੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਰਨ ਓਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੧੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਜਦੁ ਬੀਰ ਤਿਨੋ ਰਨ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਜਮ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਪਾਨ ਗਹੇ ਧਨ ਬਾਨ ਸੋਊ ਰਨ ਬੀਚ ਤਿਨੋ ਬਲਦੇਵ ਹਕਾਰਯੋ ॥ ਖੱਗਕਸੇ ਕਟਿ ਮੈ ਅੰਗ ਕੋ ਚਲੀਏ ਬਰਛਾ ਅਣ ਗੇਸ ਪਕਾਰਯੋ ॥ ਆਇ ਭਿਰੋ ਹਰਿ ਜੂ ਹਮ ਸਿਉ ਅਬ ਠਾਵੇ ਕਹਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੧੧੩੮ ॥ ਦੇਖ ਤਬੈ ਤਿਨਕੋਂ ਹਰਿ ਜੂ ਤਬ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਪੰਚ ਬੀਰ ਹਕਾਰੇ ॥ ਸਯਾਮ ਸੁ ਸੈਨ ਚਲਯੋ ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਤੇਊ ਚਲੇ ਸੁ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ॥ ਪਟੱਸਿ ਲੋਹ ਹਥੀਪਰ ਸੇ ਅਗਨਾ ਯੁਧ ਲੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਜੂਝ ਗਏ ਇਤ ਕੇ ਉਤ ਕੇ ਭਟ ਭੂਮਿ ਗਿਰੇ ਸੁ ਮਨੋ ਮਤਵਾਰੇ ॥ ੧੧੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਭਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਡੋ ਚਢਿ ਕੈ ਸਬ ਦੇਵ ਬਿਬਾਨਨਿ ਆਏ ॥ ਕੌਤਕਿ ਦੇਖਨ ਕੌ ਰਨ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮਨ ਮੋਦ ਬਢਾਏ ॥ ਲਾਗਤ ਸਾਂਗਨ ਕੇ ਭਟਯੋ ਗਿਰ ਅਸ੍ਵਨ ਤੇ ਧਰਨੀ ਪਰ ਆਏ ॥ ਸੋ ਫਿਰ ਕੈ ਉਠ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਗੁਨ ਕਿੰਨਰ ਗੰਧ੍ਰਬ ਗਾਏ ॥ ੧੧੪੦ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਕੇਤੇ ਬੀਰ ਭਾਜੇ ਕੇਤੇ ਗਾਜੇ ਪੁਨਿ ਆਇ ਆਇ ਧਾਇ ਧਾਇ ਹਰਿ ਜੂ ਸੋ ਜੁੱਧਵੇ ਕਰਤ ਹੈਂ ॥ ਕੇਤੇ ਭੂਮਿ ਗਿਰੇ ਕੇਤੇ ਭਿਰੇ ਗਜ ਮੱਤਨ ਸਿਉ ਲਰੇ ਤੇਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਛਿਤ ਪੈ ਪਰਤ ਹੈ ॥ ਔਰ ਦੌਰ ਪਰੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਹੀ ਉਚਰੈ ਹਥਯਾਰਨ ਉਘਰੇ ਪਗ ਏਕ ਨਾ ਟਰਤ ਹੈਂ ॥ ਸ੍ਰੋਣਤ ਉਦਧ ਲੋਹਆਂਚਬੜਵਾਨਲਸੀ ਪੌਨ ਬਾਨ ਚਲੈ ਬੀਰ ਤ੍ਰਿਣ ਜਿਉ ਜਰਤ ਹੈਂ ॥ ੧੧੪੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਅਣਗੇਸ ਬਲੀ ਤਬ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਮਨ ਜਾਨ ਨਿਦਾਨ ਕੀ ਮਾਰ ਮਚੀਜਬ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਪੈ ਚਢਿ ਕੈ ਕਢਿ ਕੈ ਕਸਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਤਨਾਇ ਲਈਤਬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤਨਾਹੂ ਕੇ ਊਪਰਿ ਆਇ ਪਰਯੋ ਤਿਨ ਬੀਰ ਹਨੇਸਬ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਤਮ ਸੇ ਅਰਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਵਤ ਭਯੋਰਨ ਸੂਰਜ

---

੧. ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਮਾਰਿਆ।

ਕੀ ਛਬ ॥ ੧੧੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰੇਰ ਤੁਰੰਗ ਸੁ ਆਗੇ ਭਯੋ ਕਰਿ ਲੈ ਅਸ ਢਾਰ
ਬਡੀ ਧਰ ਕੈ ॥ ਕਛੁ ਜਾਦਵ ਸੋ ਤਿਹ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ਨ ਟਰਯੋ ਤਿਨ ਸੋ ਪਗ ਦੁਇ
ਡਰਿ ਕੈ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰਯੋ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਦਾ ਕਰਿਕੈ
॥ ਗ੍ਰਿਹ ਕੌਨ ਚਲੋਂ ਇਹ ਮੋ ਪ੍ਰਨ ਹੈ ਕਿਧੋ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੋ ਕਿਤੁਵੈ ਮਰਿਕੈ ॥ ੧੧੪੩
॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਅਸ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਜਦੁਬੀਰ ਚਮੂੰ ਕਹੁ ਜਾਇ ਹਕਾਰਾ
॥ ਜਾਦਵ ਸੈਨ ਹੁਤੇ ਨਿਕਸਯੋ ਰਨ ਸੁੰਦਰ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥ ਪ੍ਰੇਰਿ ਤੁਰੰਗ
ਭਯੋ ਸਮੁਹੇ ਨ੍ਰਿਪ ਮੁੰਡ ਕਟਯੋ ਨ ਲਗੀ ਕਛੁ ਬਾਰਾ ॥ ਯੋ ਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਛੂਟ
ਪਰਯੋ ਨਭਿ ਤੇ ਜਿਮ ਟੂਟ ਪਰੇ ਛਿਤ ਤਾਰਾ ॥ ੧੧੪੪ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪੁਨਿ ਦੌਰ
ਪਰਯੋ ਜਦੁਵੀ ਪ੍ਰਤਨਾਪਰ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਕੀਨ ਰੁਸਾ ॥ ਉਤ ਤੇ ਜਦੁ ਬੀਰ
ਫਿਰੇ ਇਕਠੇ ਅਰ ਰਾਇ ਬਢਾਇ ਕੈ ਕਿੱਤ ਗੁਸਾ ॥ ਅਗਨ ਸਤ੍ਰੁ ਛੁਟਯੋ ਨ੍ਰਿਪ
ਕੇ ਕਰਤੇ ਜਰਗੇ ਮਨੋ ਪਾਵਕ ਬੀਚ ਤੁਸਾ ॥ ਕਟਿ ਅੰਗ ਪਰੇ ਬਹੁ ਜੋਧਨ ਕੇ ਮਨੋ
ਜੱਗ ਕੇ ਮੰਡਲ ਮੱਧਿ ਕੁਸਾ ॥ ੧੧੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਖੈਂਚ
ਕਮਾਨ ਸੁ ਬੀਰਨਿ ਹਾਰ ਕੈ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਊਪਰ ਆਇ ਪਰੇ ਸਰਸੋ
ਅਧ ਬੀਚ ਤੇ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਲੋਹ ਹਥੀ ਪਰਸੇ ਕਰਿ ਲੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੀ ਦੇਹ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਵੈ ॥ ਜੁੱਧ ਸਮੈ ਥਕਿ ਕੈ ਜਕਿ ਕੈ ਜਦੁ ਬੀਰ ਕੌ ਬਾਰ ਸੰਭਾਰ ਨ
ਆਵੈ ॥ ੧੧੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਇਹ ਊਪਰਿ ਆਇ ਪਰੇ ਭਟ ਕੋਪ ਭਰੇ
ਇਨਹੂੰ ਸੁਨਿ ਵਾਰੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਮਾਰ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ
ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਘਾਇਲ ਕੋਟਿ ਚਲੇ ਤਜਿ ਕੈ ਰਨ ਜੂਝ ਪਰੇ ਬਹੁ ਡੀਲ ਡਰਾਰੇ ॥
ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਸੁ ਮਨੋ ਅਹਰਾਜਪਰੇ ਖਗਰਾਜ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥ ੧੧੪੭ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕੀਯੋ ਜਦੁ ਬੀਰਨ ਸੋ ਉਹ ਬੀਰ ਜਬੈ ਕਰ ਮੈ ਅਸ ਸਾਜਯੋ ॥
ਮਾਰ ਚਮੂੰ ਸੁ ਬਿਦਾਰ ਦਈ ਕਬਿ ਰਾਮ ਕਹੈ ਬਲ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਗਾਜਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ
ਬੀਰ ਡਰੇ ਸਬ ਹੀ ਧੁਨ ਕੌ ਸੁਨ ਕੈ ਘਨ ਸਾਵਨ ਲਾਜਯੋ ॥ ਛਾਜਤ ਜਿਉ ਅਰ
ਕੇ ਗਨ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਬਨ ਮੈ ਮਨੋ ਸਿੰਘ ਬਿਰਾਜਯੋ ॥ ੧੧੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਬਹੁਰੋ ਕਰ ਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦਈ ਧੁਜਨੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਟ ਮਰੇ ॥ ਅਸਵਾਰ
ਹਜਾਰ ਪਚਾਸ ਹਨੇਰਥ ਕਾਟਿ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਸੁ ਕਰੇ ॥ ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਗਿਰੇ ਕਹੂੰ
ਤਾਜ ਜਰੇ ਗਜ ਰਾਜ ਘਿਰੇ ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਪਰੇ ॥ ਥਿਰ ਨਾਹਿ ਰਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਰਥ
ਭੂਮ ਮਨੋ ਨਟੂਆਬਰ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ॥ ੧੧੪੯ ॥ ਏਕ ਅਜਾਇਬ ਖਾਂ ਹਰਿ ਕੋ
ਭਟਿ ਤਾ ਸੰਗ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਆਨਿ ਅਰਯੋ ਹੈ॥ ਭਾਜਤ ਨਾਹਿ ਹਠੀ ਰਨ ਤੇ ਅਣਗੇਸ
ਬਲੀ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਹੈ॥ਲੈ ਕਰਿ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੀਯੋ ਕਟਿਯੋ ਤਿਹ ਸੀਸ ਕਬੰਧ
ਲਰਯੋ ਹੈ ॥ ਫੇਰ ਗਿਰਯੋ ਮਾਨੋ ਆਂਧੀ ਵਹੈ ਦ੍ਰੁਮ ਦੀਰਘ ਭੂ ਪਰਿ ਟੂਟ ਪਰਯੋ ਹੈ
॥ ੧੧੫੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ਦੇਖ ਅਜਾਇਬਖਾਨੋਂ ਦਸਾ ਤਬ ਗੈਰਤ ਖਾਂ ਮਨ ਰੋਸ
ਭਰਯੋ ॥ ਸੁਧਵਾਇਕੈ ਸ੍ਯੰਦਨ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਅਰ ਬੀਰ ਹੂੰ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕ ਡਰਯੋ
॥ ਅਸ ਪਾਨ ਧਰੇ ਰਨ ਬੀਚ ਦੁਹੂੰ ਤਿਹ ਆਪਸ ਮੈ ਬਹੁ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ॥ ਮਨ
ਯੌਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਬਨ ਮੈ ਗਜ ਸੋ ਮਦ ਕੋ ਗਜ ਆਨ ਅਰਯੋ ॥ ੧੧੫੧ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੈਰਤ ਖਾਂ ਬਰਛੀ ਗਹਿਕੈ ਬਰ ਸੋ ਅਰਿ ਬੀਰ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਈ ॥

ਆਵਤ ਬਿੱਜਲਤਾ ਸਮ ਦੇਖਕੈ ਕਾਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੋ ਭੂਮ ਗਿਰਾਈ ॥ ਸੋ ਨ ਲਗੀ ਰਿਸਕੈ ਰਿਪ ਕੋ ਬਰਛੀ ਗਹਿ ਦੂਸਰੀ ਓਰ ਚਲਾਈ ॥ ਯੋਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਯ ਮੈ ਮਾਨੋ ਛੂਟ ਚਲੀ ਨਭ ਤੇ ਜੁ ਹਵਾਈ ॥ ੧੧੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੂਸਰੀ ਦੇਖਕੈ ਸਾਂਗ ਬਲੀ ਨ੍ਰਿਪ ਆਵਤ ਕਾਟਿਕੈ ਭੂਮ ਗਿਰਾਈ ॥ ਲੈ ਬਰਛੀ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਗੈਰਤ ਖਾਂ ਪਰ ਕੋਪ ਚਲਾਈ ॥ ਲਾਗ ਗਈ ਤਿਹ ਕੇ ਮੁਖ ਮੈ ਬਹਿ ਸ੍ਰੌਨ ਚਲਯੋ ਉਪਮਾ ਠਹਰਾਈ ॥ ਕੋਪ ਕੀ ਆਗ ਮਹਾਂ ਬਢਿਕੈ ਡਢਕੈ[1] ਹੀਯ ਕੇ ਮਨੋ ਬਾਹਰਿ ਆਈ ॥ ੧੧੫੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਿਰਤਕ ਹੁਇ ਧਰਨੀ ਪਰਯੋ ਜੋਤਿ ਰਹੀ ਠਹਰਾਇ ॥ ਜਨੁ ਅਕਾਸ ਤੇ ਭਾਸਕਰਿ[2] ਪਯੋ ਰਾਹ ਡਰਿ ਆਇ ॥ ੧੧੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਰਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਤਬੈ ਹਰਿ ਜੂ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁਧ ਬਿਖੈ ਭਟ ਕੌਨ ਗਨੈ ਲਖਿ ਬੀਰ ਹਨੈ ਮਨ ਮੈ ਜੁ ਚਹਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋ ਤਿਹ ਤ੍ਰਾਸ ਤੁਮੈ ਕਿਨਹੂੰ ਕਰ ਮੈ ਧਨ ਹੂੰ ਨ ਗਹਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਪਧਾਰਹੁ ਧਾਮਨ ਕੋ ਸੁ ਲਖਯੋ ਤੁਮ ਤੇ ਤੁਰਖੰਤ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥੧੧੫੫॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਤਿਨੈ ਸਭ ਹੀ ਰਿਸਕੈ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈਕੈ ਇਕਤ੍ਰ ਚਲੇ ਰਨ ਕੋ ਬਲ ਬਿਕ੍ਰਮ ਪੌਰਖ ਜੀਅ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰੇ ਜੋਊ ਆਇ ਅਰਯੋ ਅਰਿ ਸੋ ਤਿਹ ਮਾਰਯੋ ॥ ਹੋਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਜੁੱਧ ਬਡੋ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਠਾਢ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੧੧੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਸੁਜਾਨ ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ ਧਰੇ ਅਸ ਪਾਨ ਤੁਰੰਗਮ ਡਾਰਯੋ ॥ ਅਸ੍ਵ ਪਚਾਸ ਹਨੇ ਅਰਯੋ ਅਨਗੇਸ ਬਲੀ ਕਹੁ ਜਾ ਲਲਕਾਰਯੋ ॥ ਧਾਇਕੈ ਘਾਇ ਕਰਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਮ ਮੈ ਚਾਮ ਕੀ ਓਟ ਨਿਵਾਰਯੋ ॥ ਦਾਹਨੈ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ ਤਾਨ ਸੁਜਾਨ ਕੇ ਕਾਟਿਕੈ ਸੀਸ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੧੧੫੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੀਰ ਸੁਜਾਨ ਹਨਯੋ ਜਬੈ ਅਨਗ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਠਾਇ ॥ ਦੇਖਯੋ ਸੈਨਾ ਜਾਦਵੀ ਦੌਰ ਪਰੇ ਅਰ ਰਾਇ ॥ ੧੧੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਟ ਲਾਜ ਭਰੇ ਅਰ ਠਾਇ ਪਰੇ ਨ ਡਰੇ ਅਰਿ ਸਿਉ ਤੇਊ ਆਇ ਅਰੇ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਸਬ ਲੋਹ ਜਰੇ ਅਬ ਯਾਹਿ ਹਨੋ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰੇ ॥ ਅਸ ਭਾਲ ਗਦਾ ਅਰੁ ਲੋਹ ਹਥੀ ਬਰਛੀ ਕਰ ਲੈ ਲਲਕਾਰ ਪਰੇ ॥ ਕਬਿ ਰਾਮ ਭਨੈ ਨਹੀ ਜਾਤ ਗਨੇ ਕਿਤਨੇ ਬਰ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਧਰੇ ॥ ੧੧੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਨਗੇਸ ਬਲੀ ਧਨ ਬਾਨ ਗਹਯੋ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਦੋਊ ਨੈਨ ਤਚਾਏ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰਯੋ ਸਰੁ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਉਰ ਬੀਚ ਲਗਾਏ ॥ ਏਕ ਮਰੇ ਇਕ ਘਾਇ ਭਰੇ ਇਕ ਦੇਖਿ ਡਰੇ ਰਨ ਤਯਾਗ ਪਰਾਏ ॥ ਆਇ ਲਰੇ ਜੋਊ ਲਾਜ ਭਰੇ ਮਨ ਮੈ ਰਨ ਕੋਪ ਕੀ ਓਪ ਬਢਾਏ ॥ ੧੧੬੦ ॥ ਸਾਤਕ ਔ ਮੁਸਲੀ ਰਥ ਪੈ ਬਸਦੇਵ ਤੇ ਆਦਕ ਧਾਇ ਸਬੈ ॥ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਊਧਵ ਔਰ ਅਕ੍ਰੂਰ ਚਲੇ ਰਨ ਕੋ ਭਰਿ ਲਾਜ ਤਬੈ ॥ ਤਿਹ ਬੀਚ ਘਿਰਿਓ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜਤ ਯੋ ਲਖਿ ਰੀਝ ਰਹੈ ਭਟ ਤਾਹਿ ਛਬੈ ॥ ਮਨ ਯੋਂ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਰਿਤ ਪਾਵਸ ਅਭ੍ਰਨ ਮੈ ਦਿਨ ਰਾਜ ਫਬੈ ॥ ੧੧੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਲ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰ ਲਯੋ ਮੁਸਲੀ ਰਨ ਮੈ ਅਰਿ ਕੈ ਹਯ ਚਾਰੋ ਹੀ ਘਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ

---

੧. ਸਾੜਕੇ । ੨. ਸੂਰਜ ।

ਗਹੀ ਬਸਦੇਵ ਭਲੇ ਰਥ ਕੇ ਚਕ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਸਾਤਕ ਸੂਤ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਯੋ ਰਿਸ ਊਧਵ ਬਾਨ ਅਨੇਕ ਚਲਾਏ ॥ ਫਾਂਧ ਤਰਯੋ ਰਥ ਤੇ ਤਤਕਾਲ ਲਏ ਅਸ ਢਾਲ ਬਡੇ ਭਟ ਘਾਏ ॥ ੧੧੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਭਟ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਸੋ ਅਣਗੇਸ ਜੂ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਪਾਇਨ ਕੀ ਕਰਿ ਚੰਚਲਤਾ ਬਰਸੋ ਅਸ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸੀਸ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਟੂਟ ਪਰਯੋ ਝਟ ਦੈ ਕਟਿਯੋ ਸਿਰਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਭਾਉ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਰਾਹ ਨਿਸਾਕਰ ਕੋ ਨਭਿ ਮੰਡਲ ਤੇ ਹਨਿ ਕੈ ਛਿਤ ਡਾਰਯੋ ॥ ੧੧੬੩ ॥ ਕੂਦ ਚੜਯੋ ਅਰਕੇ ਰਥ ਊਪਰ ਸਾਰਥੀ ਕੋ ਬਧ ਕੈ ਤਬਹੀ ॥ ਧਨ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਅਰ ਕੈ ਕਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਲਏ ਸਬ ਹੀ ॥ ਰਥ ਆਪ ਹੀ ਹਾਕ ਕੈ ਸਗ੍ਰਾਮ ਕਹੈ ਮਧ ਜਾਦਵ ਸੈਨ ਪਰਯੋ ਜਬਹੀ ॥ ਇਕ ਮਾਰ ਲਏ ਇਕ ਭਾਜ ਗਏ ਇਕ ਠਾਢੇ ਭਏ ਤੇਊ ਨਾਦ ਬਹੀ ॥ ੧੧੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪ ਹੀ ਰਥ ਹਾਕਤ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪਨ ਹੀ ਸਰਿ ਜਾਲ ਚਲਾਵੈ ॥ ਆਪਨ ਹੀ ਰਿਪ ਘਾਇ ਬਚਾਵਤ ਆਪਨ ਹੀ ਅਰਿ ਘਾਇ ਲਗਾਵੈ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਧਨੁ ਬਾਨ ਕਟੇ ਭਟ ਏਕਨ ਕੇ ਰਥ ਕਾਟ ਗਿਰਾਵੈ॥ ਦਾਮਨ ਜਿਉ ਦਮਕੈ ਘਨ ਮੈ ਕਰ ਮੈ ਕਰਵਾਰਹਿ ਤਿਉ ਚਮਕਾਵੈ ॥ ੧੧੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰਕੇ ਬੀਰ ਘਨੇ ਰਨ ਮੈ ਬਹੁ ਕੋਪ ਕੈ ਦਾਂਤਨ ਓਠ ਚਬਾਵੈ ॥ ਆਵਤ ਜੋ ਇਹ ਕੇ ਅਰਿ ਊਪਰਿ ਬਾਨਨ ਸਿਉ ਤਿਹ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਆਇ ਪਰੇ ਰਿਪ ਕੇ ਦਲ ਮੈ ਦਲ ਕੈ ਮਲ ਕੈ ਬਹੁਰੋ ਫਿਰ ਧਾਵੈ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ਨ ਡਰੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਅਰਿ ਕੇ ਰਥ ਕੋ ਬਲ ਓਰ ਚਲਾਵੈ ॥ ੧੧੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਰਿਪ ਰਨ ਕੀਨੋ ਘਨੋ ਬਢਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਬ ਤੇਹੁ ॥ ਜਾਦਵ ਪ੍ਰਤਿ ਹਰਿ ਯੌਂ ਕਹਯੋ ਦੁਬਿਧਾ ਕਰਿ ਹਨਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੧੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਤਕ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਤਿਨ ਕੋ ਰਥ ਕਾਨ੍ਹ ਤਬੈ ਰਨ ਕਾਟਿ ਕੈ ਡਾਰਯੋ ॥ ਸੂਤ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਯੋ ਮੁਸਲੀ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਬਾਨ ਅਕ੍ਰੂਰ ਹਨਯੋ ਉਰਮੈ ਤਿਹ ਜੋਰ ਲਗਯੋ ਨਹੀ ਨੈਕ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਮੂਰਛ ਹ੍ਵੈ ਰਨਭੂਮ ਗਿਰਯੋ ਅਸਲੈ ਕਰਿ ਊਧਵ ਸੀਸ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੧੧੬੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਣਗ ਸਿੰਘ ਜਬ ਮਾਰਿਯੋ ਖਟ ਸਭਟਨ ਮਿਲਿ ਠੌਰ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੀ ਸੈਨ ਤੇ ਚਲੇ ਚਤ੍ਰ ਨ੍ਰਿਪ ਔਰ ॥ ੧੧੬੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਮਤੇਸ ਬਲੀ ਅਚਲੇਸ ਮਹਾਂ ਅਘਨੇ ਸਹਿ ਲੈ ਅਸੁਰੇਸ ਸਿਧਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਡੇ ਬਰਛੇ ਪਰਸੇ ਸੁ ਗਦਾ ਗਹਿ ਆਏ ॥ ਰੋਸ ਕੈ ਬੀਰਨਿ ਸੰਕ ਭਿਰੇ ਭਟਕੇ ਨ ਟਿਕੈ ਭਟ ਓਘ ਪਰਾਏ ॥ ਆਇ ਘਿਰਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਕੌ ਮਧ ਦੂਖਨ ਕੌ ਬਹੁ ਬਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ੧੧੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘਾਇਨ ਕੌ ਸਹਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸਰ ਲੇਤ ਭਯੋ ॥ ਅਸੁਰੇ ਸਹਿ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਅਮਤੇਸਕੀ ਦੇਹ ਬਿਦਾਰ ਛਯੋ ॥ ਅਨਘੇਸ ਕੇ ਕਾਟਿ ਦੁਖੰਡ ਕੀਯੋ ਮ੍ਰਿਤ ਹ੍ਵੈ ਰਥ ਤੇ ਗਿਰ ਭੂਮਿ ਪਯੋ॥ ਅਚਲੇਸ ਜੂ ਬਾਨਨਿ ਕੋ ਸਹਿ ਕੈ ਫਿਰ ਠਾਢ ਰਹਯੋ ਨਹੀ ਭਾਜ ਗਯੋ ॥ ੧੧੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕੈ ਬੋਲਤ ਯੋਂ ਹਰਿ ਕੋ ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ ਤੇ ਬੀਰ ਖਪਾਏ ॥ ਤੈਤੋ ਕਹਾ ਗਜ ਸਿੰਘ ਹਨਯੋ ਅਣਗੇਸ ਹੂੰ ਤੇ ਛਲ ਸਾਥ ਗਿਰਾਏ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋ ਅਮਿਤੇਸ

ਬਲੀ ਧਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾਰ ਕੈ ਬੀਰ ਕਹਾਏ ॥ ਸੋ ਤਬ ਲੌ ਗਜ ਗਾਜਤ ਹੈ ਜਬ ਲੌ ਬਨ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜਨ ਆਏ ॥ ੧੧੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਹਰਿ ਸੋ ਅਭਿਮਾਨ ਭਰੇ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸਰਾਸਨ ਤਾਨ ਮਹਾਂ ਸਰ ਤੀਛਨ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ਲਾਗ ਗਯੋ ਹਰਿ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਨਹਿ ਆਵਤ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਮੂਰਛਤ ਹ੍ਵੈ ਰਥ ਮਾਝ ਗਿਰੇ ਤਜਿਕੈ ਰਨ ਲੈ ਪ੍ਰਭ ਸੂਤ ਪਧਾਰਯੋ ॥੧੧੭੩॥ ਏਕ ਮਹੂਰਤ ਬੀਤ ਗਯੋ ਤਬ ਸਿਯੰਦਨ ਪੈ ਜਦੁਬੀਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਤੌ ਅਚਲੇਸ ਗੁਮਾਨ ਭਰੇ ਅਤਿਹੀ ਹਸਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪੁਕਾਰਯੋ ॥ ਜਾਤ ਕਹਾ ਹਮ ਤੇ ਭਜਕੈ ਕਰਿ ਲੈਕੈ ਗਦਾ ਕਟ ਬੋਲ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕੇਹਰਿ ਜਾਤ ਹੁਤੇ ਨਰ ਲੈ ਲਕਟੀ ਕਰਿ ਮੈ ਲਲਕਾਰਯੋ ॥੧੧੭੪॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਆ ਅਰਿ ਕੀ ਰਥੁ ਹਾਂਕਿ ਫਿਰਯੋ ਹਰਿ ਕੋਪ ਭਯੋ ॥ ਪਟ ਪੀਤ ਮਹਾ ਫਹਰਿਓ ਧੁਜ ਜਿਉ ਘਨ ਮੈ ਚਪਲਾ ਸਮ ਰੂਪ ਲਯੋ ॥ ਬਰਖਯੋ ਸਰ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਤਬੈ ਰਿਪ ਕੋ ਦਲ ਮਾਰ ਦਯੋ ॥ ਰਿਸਕੈ ਅਚਲੇਸ ਸੁਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਹੇ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਖਯੋ ॥ ੧੧੭੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੰਘ ਨਾਦ ਤਬ ਤਿਨ ਕੀਓ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚਿਤੈ ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ਬਿਕਟ ਨਿਕਟ ਰਨ ਸੁਭਟ ਲਖਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲਯੋ ਬੈਨ ॥ ੧੧੭੬ ॥ ਅਚਲ ਸਿੰਘ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੀਵਤ ਜੋ ਜਗ ਮੈ ਰਹਿ ਹੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਕਥਾ ਹਮਰੀ ਸੁਨਿ ਲੈਹੈ ॥ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਕਰਿਕੈ ਕਬਿ ਰਾਮ ਨਰੇਸ ਨ ਜਾਇ ਰਿਝੈਹੈ ॥ ਜੋ ਬਲ ਪੈ ਕਹਿਹੈ ਕਥ ਪੰਡਿਤ ਰੀਝ ਘਨੋ ਤਿਹ ਕੋ ਧਨ ਦੈਹੈ॥ ਹੇ ਹਰਿ ਜੂ ਇਹ ਆਹਵ ਕੇ ਜੁਗ ਚਾਰਨਿ ਮੈ ਗਨ ਗੰਧ੍ਰਬ ਗੈਹੈ ॥ ੧੧੭੭ ॥ ਕੋਪਕੈ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਅਰਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸਬੈ ॥ ਚਿਰੀਯਾ ਬਨ ਮੈ ਚੁਹਕੈ ਤਬ ਲੌ ਅਤਿ ਕੋਪ ਨ ਆਵਤ ਬਾਜ ਜਬੈ॥ ਗਰ ਬਾਤ ਹੈ ਮੂਢ ਘਨੇ ਰਨ ਮੈ ਕਟਿਹੌ ਤੁਹਿ ਸੀਸ ਲਖੈਗੋ ਤਬੈ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਤਜਿ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਲਰੋ ਬਲਬੀਰ ਕਹਯੋ ਕਹਾਂ ਢੀਲ ਅਬੈ॥ ੧੧੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿਕੈ ਕਟ ਬੈਨਨ ਕੋ ਅਚਲੇਸ ਬਲੀ ਮਨ ਕੋਪ ਜਗਯੋ ॥ ਕਸ ਬੋਲਤ ਹੋ ਕਛੁ ਲਾਜ ਗਹੋ ਰਨ ਠਾਢੇ ਰਹੋ ਸੁਨਿ ਹੋ ਨ ਭਗਯੋ॥ ਯਹ ਉਤਰ ਦੈ ਹਰਿ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਨਿਜ ਆਯੁਧ ਲੈ ਉਮਗਯੋ ॥ ਮਨ ਮੈ ਹਰਿਖਯੋ ਧਨ ਕੋ ਕਰਿਖਯੋ ਬਰਖਯੋ ਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੌ ਨ ਲਗਯੋ ॥ ੧੧੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਅਚਲੇਸ ਜੂ ਬਾਨ ਚਲਾਵਤ ਸੋ ਹਰਿ ਆਵਤ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਜਾਨੇ ਨ ਦੇਹ ਲਗਯੋ ਅਰ ਕੀ ਸਰ ਫੇਰ ਰਿਸਾ ਕਰਿ ਔਰ ਚਲਾਵੈ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਆਵਤ ਬੀਚ ਕਟੈ ਅਪਨੋ ਉਹ ਕੇ ਉਰ ਬੀਚ ਲਗਾਵੈ ॥ ਦੇਖ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ[1]ਕੌਤਕ ਕੋ ਕਬਿਰਾਮ ਕਹੈ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਜਸੁਗਾਵੈ॥੧੧੮੦॥ਦਾਰਦ ਕੋ ਕਹਿਓ ਤੇਜ ਕੈ ਸਿਯੰਦਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੂ ਕਰ ਖੰਗ ਸੰਭਾਰਯੋ॥ਦਾਮਨ ਜਿਉ ਘਨ ਮੈ ਲਸਕੈ ਰਿਸਕੈ ਬਰਿਕੈ ਅਰਿ ਊਪਰ ਮਾਰਯੋ ॥ ਦੁੱਜਨ ਕੋ ਸਿਰੁ ਕਾਟ ਦਯੋ ਬਿਨ ਰੁੰਡ ਭਯੋ ਜਸੁ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਜਿਉ ਸਰਦੂਲ ਮਹਾ ਬਨ ਮੈ ਹਤ ਕੈ ਬਲ ਸੋ ਮਨੋ ਕੇਹਰਿ ਡਾਰਯੋ॥ ੧੧੮੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਡਰ ਸਿੰਘ ਐ ਅਜਬ ਸਿੰਘ

---

੧. ਇੰਦ੍ਰ।

ਅਘਟ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ॥ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਅਟਲ ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਰਥੀ ਰਨਧੀਰ ॥ ੧੧੮੨ ॥ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨਿਹਾਰਿਓ ਨੈਨ ॥ ਆਠ ਭੂਪ ਮਿਲਿ ਪਰਸ ਪਰ ਬੋਲਤ ਐਸੇ ਬੈਨ ॥ ੧੧੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖਤ ਹੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਯਾਮ ਬਲੀ ਤਿਹ ਕੇ ਹਮ ਊਪਰਿ ਧਾਇ ਪਰੈ ॥ ਅਪੁਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਿਲਿ ਕਾਜੁ ਕਰੈ ਮੁਸਲੀ ਹਰਿ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੈ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਪਰਸੇ ਬਰਛੇ ਗਹਿ ਤੀਛਨ ਜਾਇ ਅਰੈ ॥ ਸਬ ਹੀ ਸੁਕ ਹੀ ਇਹ ਈ ਪ੍ਰਨ ਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਹਨੈ ਮਿਲਿ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ॥ ੧੧੮੪ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈਸਿ ਗਰੇ ਕਰ ਮੈਸੁ ਮੁਕੰਦ ਕੇ ਊਪਰਿ ਦੌਰ ਪਰੇ ॥ ਸੁਧਵਾਇਕੈ ਸਿਯੰਦਨ ਆਨਿ ਅਰੇ ਸੰਗਿ ਚਾਰ ਅਛੂਹਨ ਬੀਰ ਬਰੈ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਆਹਵ ਮੈ ਅਘ ਖੰਡਨ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੇ ॥ ਮਨੋ ਗਾਜ ਪ੍ਰਲੈ ਘਨੁ ਧਾਇ ਚਲਯੋ ਤਿਮ ਦਉਰੇ ਸੁ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਰੇ ॥ ੧੧੮੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨ ਸਿੰਘ ਅਛੂਹਨ ਦੋ ਸੰਗਿ ਲੈ ਅਨਗੇਸ ਅਛੂਹਨ ਤੀਨ ਸੁ ਲਯਾਏ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਸਯਾਮ ਸੁਨੋ ਛਲ ਸੋ ਰਨ ਮੈ ਦਸ ਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥ ਚਾਰ ਅਛੂਹਨ ਲੈ ਹਮ ਹੂੰ ਦਲ ਤੈ ਪਰ ਆਏ ਹੈ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਤਾਤੇ ਕਹਯੋ ਸੁਨਿ ਲੈ ਹਮਰੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਤਜਿ ਆਹਵ ਜਾਹੁ ਪਰਾਏ ॥ ੧੧੮੬ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਹ ਕੀ ਹਰਿ ਕੋਪ ਕਹਯੋ ਹਮ ਜੁੱਧ ਕਰੈਂਗੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਦੋਊ ਭ੍ਰਾਤ ਸਬੈ ਅਰ ਸੈਨ ਹਰੈਂਗੇ ॥ ਸੂਰ ਸਿਵਾਦਿਕ ਤੇ ਨ ਭਜੈਂ ਹਨਿ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਨਹਿ ਜੂਝ ਪਰੈਂਗੇ ॥ ਮੇਰੁ ਹਲੈ ਸੁਖ ਹੈ ਨਿਧਿ ਬਾਰ ਤਊ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਨ ਟਰੈਂਗੇ ॥ ੧੧੮੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਨ ਸੋ ਕਸ ਬਾਨ ਅਰੀਨ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗ ਗਯੋ ਅਜਬੇਸ ਕੇ ਬੱਛ ਸੁ ਲਾਗਤ ਹੀ ਕਛੁ ਖੇਦੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਫੇਰਿ ਹਠੀ ਹਠਿ ਕੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਇਮ ਬੈਨ ਮਹਾਂ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਕਾ ਕਹੀਏ ਤਿਹ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਜਿਹ ਤੇ ਧਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਤੂ ਪੜਿ ਆਯੋ ॥ ੧੧੮੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਭਰੀ ਜਦੁਵੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਇਤ ਤੇ ਉਮਡੀ ਉਤ ਤੇ ਵਹ ਆਈ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕੀਏ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਜੀਯ ਰੋਸ ਬਢਾਈ ॥ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਕੇ ਲਗੇ ਬਹੁ ਜੂਝਿ ਪਰੇ ਕਰਿ ਦੂੰਦ ਲਗਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸੁਰ ਪੇਖ ਸਬੈ ਪੁਹਪਾਵਲ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਈ ॥ ੧੧੮੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਤੇ ਰਨ ਮੈ ਰਿਸ ਬੀਰ ਲਰੈ ਨਭਿ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਸਨਾਦਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ਆਗੇ ਨ ਐਸੋ ਭਯੋ ਕਬਹੂ ਰਨ ਆਪਸਿ ਮੈ ਇਮ ਬੋਲਿ ਉਚਾਰੈ ॥ ਜੂਝਿ ਪਰੇ ਤਿਹ ਸ੍ਰੋਨ ਢਰੇ ਭਰ ਖੱਪਰ ਜੁੱਗਨ ਪੀ ਕਿਲਕਾਰੈ ॥ ਮੁੰਡਨ ਮਾਲ ਅਨੇਕ ਗੁਹੀ ਸਿਵ ਕੇ ਗਨ ਧੰਨੁ ਹੀ ਧੰਨਿ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ੧੧੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਯੁਧ ਧਾਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਇਕ ਕੋਪ ਭਰੇ ਭਟ ਧਾਇ ਅਰੇ ॥ ਇਕ ਮੱਲ ਕੀ ਦਾਇਨ ਜੁਧ ਕਰੈ ਇਕ ਦੇਖਿ ਮਹਾਂ ਰਣ ਦੋਰ ਪਰੈ ॥ ਇਕ ਰਾਮ ਹੀ ਰਾਮ ਕਹੈ ਮੁਖਿ ਤੇ ਇਕ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਇਹੈ ਉਚਰੈ ॥ ਇਕ ਜੂਝਿ ਪਰੇ ਇਕ ਘਾਇ ਪਰੇ ਇਕ ਸਯਾਮ ਕਹਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਰਰੈ ॥ ੧੧੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੁਕੀਯਾ ਉਲਰੈ ਇਕ ਆਪਸ ਮੈ ਗਹਿ ਕੇਸਨਿ ਕੇਸਨਿ ਏਕ ਅਰੇ ਹੈਂ ॥ ਏਕ ਚਲੇ ਰਨ ਤੇ ਭਜਿ ਕੈ ਇਕ ਆਹਵ ਕੋ ਪਗ ਆਗੇ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥

ਏਕ ਲਰੇ ਗਹਿ ਫੇਟਨਿ ਫੇਟ ਕਟਾਰਨ ਸੌਂ ਦੋਊ ਜੂਝ ਮਰੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋਊ ਲਰੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਰਰੇ ਅਪੁਨੇ ਕੁਲ ਕੀ ਜੋਊ ਲਾਜ ਭਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੧੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਠੋ ਹੀ ਭੂਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਸਬ ਲੈ ਪ੍ਰਤਿ ਨਾਹਰਿ ਊਪਰਿ ਆਏ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰੋ ਨ ਡਰੋ ਹਮ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਦੈਕੈ ਕਸੀਸਨਿ ਈਸਨਿ ਚਾਂਪਨਿ ਲੈ ਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਓਰ ਚਲਾਏ ॥ ਸਯਾਮ ਜੂ ਪਾਨ ਸਰਾਸਨਿ ਲੈ ਸਰਸੋ ਸਰ ਆਵਤ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ੧੧੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਧੁਜਨੀ ਅਰਿ ਕੀ ਜਦੁਬੀਰ ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਤੇ ਰਿਸਿ ਘੇਰਯੋ ॥ ਆਪਸਿ ਮੈ ਮਿਲਿ ਕੈ ਭਟ ਧੀਰ ਹਨਯੋ ਬਲਬੀਰ ਇਹੈ ਪੁਨਿ ਟੇਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਧਨ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਅਚਲੇਸ ਕੌ ਔਰ ਨਰੇਸਨਿ ਯਾਹੀ ਨਿਬੇਰਯੋ ॥ ਇਉ ਕਹਿ ਕੈ ਸਰ ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਗਜ ਪੁੰਨ ਮਨੋ ਕਰਿ ਕੇਹਰ ਛੇਰਯੋ ॥ ੧੧੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਹਰਿ ਕੌ ਜਬ ਹੀ ਹਰਿ ਜੂ ਤਬ ਹੀ ਸਬ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਕੋਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਫਿਰ ਕੈ ਰਿਸ ਸਾਥ ਘਨੇ ਅਰਿ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਦਏ ਇਕ ਜੀਵਤ ਹੀ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾਰੇ ॥ ਏਕ ਲਰੇ ਕਟਿ ਭੂਮਿ ਪਰੇ ਇਕ ਦੇਖ ਡਰੇ ਮਰਗੇ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ॥ ੧੧੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਠੋਈ ਭੂਪ ਕਹਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਭਟਿ ਭਾਜਤ ਹੋ ਕਹ ਜੁੱਧੁ ਕਰੋ ॥ ਜਬ ਲੌ ਰਨ ਮੈ ਹਮ ਜੀਵਤ ਹੈ ਤਬ ਲੌ ਹਰਿ ਤੇ ਤੁਮ ਹੂ ਨ ਡਰੋ ॥ ਹਮਰੋ ਇਹ ਆਇਸਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸਾਮੁਹਿ ਜਾਇ ਲਰੋ ॥ ਕੋਊ ਆਹਵ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਟਰੋ ਇਕ ਜੂਝਿ ਪਰੋ ਇਕ ਧਾਇ ਅਰੋ ॥ ੧੧੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰਿ ਫਿਰੇ ਭਟ ਆਯੁਧ ਲੈ ਰਨ ਮੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੌ ਘੇਰਿ ਲੀਯੋ ॥ ਨ ਟਰੇ ਅਤਿ ਰੋਸਿ ਭਿਰੇ ਜੀਯ ਮੈ ਅਤਿ ਆਹਵ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕੀਯੋ ॥ ਅਸ ਲੈ ਬਰ ਬੀਰ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਰਿਪ ਕੌ ਦਲ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ ਦੀਯੋ ॥ ਇਕ ਬੀਰਨ ਕੇ ਕਰ ਸੀਸ ਕਟੇ ਭਟ ਏਕਨ ਕੋ ਦਯੋ ਫਾਰ ਹੀਯੋ ॥ ੧੧੯੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਬਹੁ ਕਾਟਿ ਰਥੀ ਸਿਰ ਭੂਮ ਗਿਰਾਏ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਇਕ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹਰਿ ਪੈ ਪੁਨਿ ਧਾਏ ॥ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਰੰ ਗਹਿ ਖੱਗ ਅਭੱਗ[1] ਹਨੇ ਸੁ ਘਨੇ ਤਹ ਘਾਏ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਹਰਿ ਤੇ ਅਰਿ ਯੋ ਸੁ ਕੋਊ ਨ ਆਹਵ ਮੈ ਠਹਰਾਏ ॥ ੧੧੯੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੂਪਨ ਕੀ ਭਾਜੀ ਚਮੂ ਖਾਈ ਹਰਿ ਤੇ ਮਾਰਿ ॥ ਤਬਹਿ ਫਿਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਜੁੱਧ ਕੋ ਆਯੁਧ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰ ॥੧੧੯੯॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਅਯੋਧਨੁ ਮੈ ਕਰਿਕੈ ਕਰਿ ਮੈ ਸਬ ਭੂਪਨ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਆਇਕੈ ਸਾਮੁਹੇ ਸਯਾਮ ਹੀ ਕੇ ਬਲ ਕੈ ਨਿਜੁ ਆਯੁਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਸੰਭਾਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸਰ ਸਤ੍ਰਨ ਕਾਟਿਕੈ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਘਾਇ ਬਚਾਇਕੈ ਯੋ ਤਿਨਕੇ ਬਹੁਰੋ ਅਰਿ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟ ਉਤਾਰੇ ॥ ੧੨੦੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਿਰ ਕਟਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ॥ ਅਡਰ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਕਰਯੋ ਅਤਿ ਰਨ ਭੂਮ ਮਝਾਰ ॥ ੧੨੦੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਡਰ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਜਬ ਭਯੋ ॥ ਅਤਿਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਜੀਯ ਤਿਹ ਠਯੋ ॥ ਬਹੁ ਤੀਛਨ ਬਰਛਾ ਕਰ ਲਯੋ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਓਰ ਡਾਰਕੈ ਦਯੋ ॥ ੧੨੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਰਛਾ ਆਵਤ ਲਖਯੋ

੧. ਜਿਹੜੇ ਟੁੱਟਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਹਰਿ ਧਨਖ ਬਾਨ ਕਰ ਕੀਨ ॥ ਆਵਤ ਸਰ ਸੋ ਕਾਟਿਕੈ ਮਾਰਿ ਵਹੈ ਭਟ ਲੀਨ ॥ ੧੨੦੩ ॥ ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਲਖਿ ਤਿਹ ਦਸਾ ਦੇਤ ਭਯੋ ਨਹੀ ਪੀਠ ॥ ਸਮੁਹੇ ਹਰਿ ਕੇ ਆਇਕੈ ਬੋਲਯੋ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਢੀਠ ॥ ੧੨੦੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਿ ਸਨਮੁਖਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਅਡਰ ਸਿੰਘ ਤੁਅ ਛਲ ਸੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਕਪਟ ਖਪਾਯੋ ॥ ਯਹ ਸਭ ਭੇਦ ਹਮੈ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੨੦੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਨਿਡਰ ਹ੍ਵੈ ਬੋਲਯੋ ਹਰਿ ਸਮੁਹਾਇ ॥ ਬਚਨ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੋ ਕਹੇ ਸੋ ਕਬਿ ਕਹਿਤ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੨੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਢੀਠ ਹ੍ਵੈ ਬੋਲਤ ਭਯੋ ਰਨ ਮੈ ਹਸਿਕੈ ਹਰਿ ਸੋ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਲੈਹੋ ॥ ਕ੍ਰੁਧ ਕੀਏ ਹਮ ਸੰਗਿ ਨਿਸੰਗ ਕਹਾ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਕੀਏ ਫਲ ਪੈਹੋ ॥ ਤਾਤੇ ਲਰੋ ਨਹੀ ਮੋ ਸੰਗਿ ਆਇਕੈ ਹੋ ਲਰਕਾਨ ਦੇਖਿ ਪਰੈਹੋ ॥ ਜੋ ਹਠਕੈ ਲਰਿਹੋ ਮਰਿਹੋ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਰਗ[1] ਜੀਤ ਨ ਜੈਹੋ ॥ ੧੨੦੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਉ ਬੋਲਯੋ ਅਤਿ ਗਰਬ ਸਿਉ ਇਤ ਹਰਿ ਐਂਚ ਕਮਾਨ ॥ ਸਰ ਮਾਰਯੋ ਅਰਿ ਮੁਖਿ ਬਿਖੈ ਪਰਯੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਧਰ[2]ਆਨ ॥ ੧੨੦੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਤਬ ਢੀਠ ਹ੍ਵੈ ਕਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੋ ਬਾਤ ॥ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਹੋ ਆਜ ਹੀ ਕਰਿਹੋ ਤੇਰੋ ਘਾਤ ॥ ੧੨੦੯ ॥ ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਹਰਿ ਖੱਗ ਗਹਿ ਅਰਿ ਸਿਰ ਝਾਰਯੋ ਧਾਇ॥ ਗਿਰਯੋ ਮਨੋ ਆਂਧੀ ਬਹੇ ਬਡੋ ਬ੍ਰਿਛ ਮੁਰਝਾਇ ॥ ੧੨੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਹਨਯੋ ਅਸਿ ਸੋ ਅਮਰੇਸ ਮਹੀਪ ਹਨਯੋ ਤਬ ਹੀ ॥ ਅਟਲੇਸ ਪੈ ਕੋਪ ਭਯੋ ਲਖਿਕੈ ਹਰਿ ਆਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਲਏ ਸਬ ਹੀ ॥ ਅਤਿ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰਯੋ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰਯੋ ਜਬ ਹੀ ॥ ਕਲਧੌਤ ਕੇ ਭੂਖਨ[3] ਅੰਗ ਸਜੇ ਜਿਹ ਕੀ ਛਬਿ ਸੋ ਸਵਿਤਾ[4] ਦਬ ਹੀ ॥ ੧੨੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੀਓ ਘਮਸਾਨ ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ ਨ ਜਾਇ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ਮੇਘ ਜਯੋਂ ਗਾਜ ਮੁਰਾਰ ਤਬੈ ਅਸਿ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਅਰਿ ਊਪਰਿ ਝਾਰਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈ ਮ੍ਰਿਤ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਜੰਦੁਬੀਰ ਜਬੈ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ਧੰਨਿ ਹੀ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਬ ਦੇਵ ਬਡੋ ਹਰਿ ਜੂ ਭੂਅ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰਯੋ ॥ ੧੨੧੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਟਲ ਸਿੰਘ ਜਬ ਮਾਰਯੋ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਕੋ ਰਾਉ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਤਬ ਅਮਿਟ ਹੁਇ ਕੀਨੋ ਜੁੱਧ ਉਪਾਉ ॥ ੧੨੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਤ ਯੋਂ ਹਠਿਕੈ ਹਰਿ ਸੋ ਭਟ ਤੌ ਲਖਿ ਹੋ ਜਬ ਮੋ ਸੋ ਲਰੈਗੋ ॥ ਮੋਕੋ ਕਹਾ ਇਨ ਰਾਜਨ ਜਯੋਂ ਛਲ ਮੂਰਤ ਹ੍ਵੈ ਛਲ ਸਾਥ ਛਰੈਗੋ ॥ ਮੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਲਖਿਕੈ ਰਹਿਹੋ ਨਹਿ ਆਹਵ ਹੂੰ ਤੇ ਟਰੈਗੋ ॥ ਜੌ ਕਬਹੂੰ ਭਿਰਹੋ ਹਮ ਸੋ ਨਿਸਚੈ ਨਿਜ ਦੇਹ ਕੋ ਤਯਾਗੁ ਕਰੈਗੋ ॥ ੧੨੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਕਾਨ੍ਹ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਹਿਤ ਔਰਨ ਕੇ ਰਿਸਿਕੈ ਰਨ ਪਾਰੇ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਘਾਇ ਸਹੌ ਤਨ ਮੈ ਪੁਨਿ ਕਾਕੇ ਕਹੇ ਅਰਿ ਭੂਪਨਿ ਮਾਰੇ॥ਜੀਵਤ ਹੋ ਤਬ ਲੌ ਜਗ ਮੈ ਜਬ ਲੌ ਮੁਹਿ ਸੰਗਿ ਭਿਰਯੋ ਨ ਬਿਚਾਰੋ ॥ [5]ਸੁੰਦਰ ਜਾਨਕੈ ਛਾਡਤ ਹੋ ਤਜਿਕੈ ਰਨ ਸਯਾਮ ਜੂ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ੧੨੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੇਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਰਿਸਿਕੈ ਅਮਿਟੇਸ ਬਲੀ ਇਹ

---

੧. ਰਸਤੇ। ੨. ਜ਼ਮੀਨ। ੩. ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ।
੪. ਸੂਰਜ। ੫. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੇ ॥ ਬੈਸ ਕਿਸੋਰ ਮਨੋਹਰਿ ਮੂਰਤ ਲੈਹੋ ਕਹਾ ਲਖਿ ਜੁੱਧ ਹਮਾਰੇ ॥ ਹਉ ਤੁਮ ਸਿਉ ਹਰਿ ਸਾਚੁ ਕਹਿਓ ਤੁਮ ਜਉ ਜੀਯ ਮੈ ਕਛੁ ਔਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਕੈ ਹਮ ਸੰਗ ਲਰੋ ਤਜਿ ਕੈ ਡਰ ਕੈ ਅਪਨੇ ਸਭ ਆਯੁਧ ਡਾਰੋ ॥ ੧੨੧੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਜੁ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਹਨਿ ਹੋ ਤੁਮਹੀ ਸਭ ਹੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਕੇ ॥ ਜਉਰੇ ਕੋਊ ਤੁਮ ਮੈ ਭਟ ਹੈ ਬਹੁ ਆਵਤ ਹੈ ਬਿਧਿ ਆਹਵਜਾਕੇ ॥ ਸੋ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਆਇ ਭਿਰੇ ਨ ਲਰੈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਸਹੁਤਾ ਕੇ ॥ ਜੋ ਟਰਿ ਹੈ ਇਹ ਆਹਵਤੇ ਸੋਈ ਸਿੰਘ ਨਹੀ ਭਟ ਸਜਾਰ ਕਹਾ ਕੇ ॥ ੧੨੧੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਜੂ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਇ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਕਰਿ ਮੋ ਲਏ ਸਨਮੁਖਿ ਪਹੁਚਯੋ ਧਾਇ ॥ ੧੨੧੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਸਜਾਮ ਕੋ ਪੇਖ ਬਲੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਚਾਰੋਈ ਘੋਰਨਿ ਘਾਇਲ ਕੈ ਸਰ ਤੀਛਨ ਦਾਰਕ ਕੇ ਉਰਲਾਯੋ ॥ ਦੂਸਰੇ ਤੀਰ ਸੋ ਕਾਨ੍ਹ ਸਰੀਰੁਸ ਕੋਪ ਹਨਯੋ ਜੋਊ ਠੌਰ ਤਕਾਯੋ ॥ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਅਮਿਟੇਸ ਮਨੋ ਜਦਬੀਰ ਕੀ ਦੇਹ ਕੋ ਲੱਛ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੨੧੯ ॥ ਬਾਨ ਚਲਾਇ ਘਨੇ ਹਰਿ ਕੋ ਇਕ ਲੈ ਸਰ ਤੀਛਨ ਔਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਸਜਾਮ ਗਿਰਿਓ ਰਥ ਮੈ ਰਨ ਛਾਡਿ ਕੈ ਦਾਰਕ ਸੂਤ ਪਰਾਯੋ ॥ ਦੇਖ ਕੈ ਭੂਪ ਭਜਯੋ ਬਲ ਬੀਰ ਨਿਹਾਰ ਚਮੂ ਤਿਹ ਊਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਹੇਰਿ ਬਡੇ ਸਰ ਕੌ ਗਜ ਰਾਜ ਕਵੀ ਗਨ ਰੌਂਦਨ ਆਯੋ ॥ ੧੨੨੦ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਦੇਖ ਹਲੀ ਅਰਿ ਕੋ ਸੁਧਵਾਇ ਕੈ ਸਯੰਦਨ ਸਾਮੁਹੇ ਆਯੋ ॥ ਤਾਨ ਲੀਯੋ ਧਨੁ ਕੋ ਕਰਿ ਮੈ ਸਰ ਕੇ ਧਰ ਕੈ ਅਰ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਸੋ ਅਮਿਟੇਸ ਜੂ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ ਸੁ ਆਵਤ ਬਾਨ ਸੁ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਆਇ ਭਿਰਿਯੋ ਬਲ ਸਿਉ ਤਬ ਹੀ ਅਪਨੇ ਜੀਯ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ੧੨੨੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟਿ ਧੁਜਾ ਰਥੁ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਅਸ ਚਾਪ ਕੋ ਕਾਟਿ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ਮੂਸਲ ਔ ਹਲ ਕਾਟ ਦਯੋ ਬਿਨ ਆਯੁਧ ਹ੍ਵੈ ਬਲਦੇਵ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਜਾਤ ਕਹਾ ਮੁਸਲੀ ਭਜਿ ਕੈ ਕਬਿ ਰਾਮ[1] ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕੈ ਅਸ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਲਹਿ ਕੈ ਦਲ ਜਾਦਵ ਕੋ ਲਲਕਾਰਯੋ ॥ ੧੨੨੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਇਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਭਿਰੈ ਭਟ ਤਾਹੀ ਸੰਘਾਰਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਘਨੇਸਰ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਤਨ ਲਾਵੈ ॥ ਸੋਊ ਬਚੇ ਤਿਹ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਜੋਊ ਭਜਿ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈ ॥ ਔਰਨ ਕੀ ਸੁ ਕਹਾ ਗਨਤੀ ਜੁ ਬਡੇ ਭਟ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੧੨੨੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਮੂਸਲ ਔਰ ਲਏ ਮੁਸਲੀ ਚੜਿ ਸਿਯੰਦਨ ਪੈ ਬਹੁਰੋ ਫਿਰ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਬਲ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਚਤੁਰੰਗ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਭਟ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਰਿਸਿ ਕੈ ਮੁਖਿ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜਾਨਨ ਦੇਹੁ ਅਰੇ ਅਰਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੇ ਦਲ ਕੋਪੁ ਬਢਾਯੋ ॥ ੧੨੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਹਲਾ ਯੁਧ ਕੋਪ ਕਹਯੋ ਤਬ ਜਾਦਵ ਬੀਰ ਸਬੈ ਮਿਲਿ ਧਾਏ ॥ ਜੋ ਇਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰੇ ਗ੍ਰਹ ਕੌ ਤੇਊ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਤਹ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਅਸ ਲੈ

---

੧. ਰਾਮ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮ ਸ਼ਾਮ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਲ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾ ਕਰੋ।

ਤਰਛੇ ਪਰਸੇ ਗਹਿ ਆਏ ॥ ਜੌਰਿ ਭਿਰੇ ਜੌਊ ਲਾਜ ਭਰੇ ਅਰਿ ਕੌ ਬਰਿ ਕੈ ਤਿਨ ਘਾਇ ਲਗਾਏ ॥ ੧੨੨੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਕੋਪ ਹ੍ਵੈ ਅਮਿਤ ਚਲਾਏ ਬਾਨ ॥ ਹਰਿ ਸੈਨਾ ਤਮ ਜਿਉ ਭਜੀ ਸਰ ਮਾਨੋ ਕਰਿ ਭਾਨ ॥ ੧੨੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਤ ਭਜੇ ਜਦੁਵੀ ਪ੍ਰਤਿ ਨਾਰਨ ਮੈ ਮੁਸਲੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪਚਾਰੇ ॥ [1]ਛਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਕੁਲ ਮੈ ਉਪਜੈ ਕਿਹ ਭਾਂਤਿ ਪਰਾਵਤ ਹੋ ਬਲੁਹਾਰੇ ॥ ਆਯੁਧ ਛਾਡਤ ਹੋ ਕਰਤੇ ਡਰੁ ਮਾਨ ਘਨੇ ਬਿਨਹੀ ਅਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰੋ ਨ ਕਛੂ ਰਨ ਮੈ ਜਬ ਲੌ ਤਨ ਮੈ ਥਿਰੁ ਪ੍ਰਾਨ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੨੨੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਹਲੀ ਸੁਭਟਨਿ ਕਹਯੋ ਪਚਾਰ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਕੋ ਘੇਰ ਕੈ ਕਹਯੋ ਲੇਹੁ ਤੁਮ ਮਾਰ ॥ ੧੨੨੮ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਪਾਇ ਤਬੈ ਮੁਸਲੀ ਚਹੂੰ ਓਰ ਚਮੂੰ ਲਲਕਾਰ ਪਰੀ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੀ ਅਪੁਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਮਿਟੇਸ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰੀ ॥ ਬਹੁ ਜੁੱਧੁ ਅਯੋਧਨ ਬੀਚ ਭਯੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੀ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰ ਸਰਾਸਨਿ ਲੈਕਰ ਬਾਨ ਘਨੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੀ ॥ ੧੨੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟਿ ਕਰੀ ਰਥ ਕਾਟਿ ਦਏ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਨੇ ਅਤਿ ਬਾਜ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਘਾਇਲ ਘੂਮਤ ਹੈ ਰਨ ਮੈ ਕਿਤਨੇ ਸਿਰ ਭੂਮਿ ਪਰੇ ਧਰ ਭਾਰੇ ॥ ਜੀਵ ਤਜੇ ਤੇਊ ਆਯੁਧ ਲੈਨ ਡਰੇ ਅਰਿ ਊਪਰਿ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਤੌ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ਆਹਵ ਮੈ ਅਸਿ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਖੰਡ ਨਿਖੰਡ ਕੈ ਡਾਰੇ ॥ ੧੨੩੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਬਿਖੈ ਅਤੀ ਤੀਰ ਲਗੈ ਬਹੁ ਬੀਰਨਿ ਕੇ ਤਨ ਸ੍ਰੋਣਤ ਭੀਨੇ ॥ ਕਾਇਰ ਭਾਜ ਗਏ ਰਨ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ ਡਰ ਸਿਉ ਜਿਹ ਗਾਤਪਸੀਨੇ ॥ ਭੂਤ ਪਿਚਾਸ ਕਰੈ ਕਿਲਕਾਰ ਫਿਰੈ ਰਨ ਜੋਗਿਨ ਖੱਪਰ ਲੀਨੇ ॥ ਆਨ ਫਿਰਯੋ ਤਹ ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਪਰਾਰਸੁ ਆਧੇਈ ਅੰਗ ਸਿਵਾ ਤਨ ਕੀਨੇ ॥ ੧੨੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੂਰਛਾ ਤੇ ਪਾਛੇ ਘਰੀ ਤੀਨ ਭਏ ਹਰਿ ਚੇਤ ॥ ਦਾਰਕ ਸੋ ਕਹਯੋ ਹਾਕਿ ਰਥ ਪੁਨ ਆਏ ਜਹ ਖੇਤੁ ॥ ੧੨੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਨੋ ਸਹਾਇ ਭਯੋ ਹਰਿ ਕੇ ਬਹੁਰੋ ਜਦੁਬੰਸਨਿ ਕ੍ਰੋਧ ਜਗਯੋ ॥ ਅਮਿਟੇਸ ਸੋ ਧਾਇ ਅਰੇ ਰਨ ਮੈ ਤਿਹ ਜੋਧਨ ਸੋ ਨਹੀ ਏਕ ਭਗਯੋ ॥ ਗਹਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਅਤਿਹੀ ਦਲੁ ਆਹਵ ਕੌ ਉਮਗਯੋ ॥ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਪਰੈ ਰੰਗਿ ਸ੍ਯਾਮ ਜਗੇ ਮਨੋ ਆਗ ਲਗੇ ਗਨ ਸਾਲ ਦਗਯੋ ॥ ੧੨੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿਬਧਾਯੁਧ ਲੈ ਪੁਨਿ ਜੁੱਧੁ ਕੀਓ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਭਟ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪਰੇ ਲਖਿਕੈ ਰਨ ਕੌ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੇ ॥ ਪੁਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਿਉ ਕਬਿਰਾਮ[2] ਕਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਘਨੇ ਅਰਿ ਸਾਥ ਅਰੇ ॥ ਰਿਸਿ ਭੂਪ ਤਬੈ ਬਲੁਕੈ ਅਸਿ ਲੈ ਰਿਪ ਕੇ ਤਨ ਦ੍ਵੈ ਕਰਿ ਚਾਰ ਕਰੇ ॥ ੧੨੩੪ ॥ ਐਸੀ ਨਿਹਾਰਕੈ ਮਾਰ ਮਚੀ ਜੋਊ ਜੀਵਤ ਥੇ ਤਜਿ ਜੁੱਧੁ ਪਰਾਨੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ[3] ਭਨੈ ਅਮਿਟੇਸ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਆਹਵ ਮੈ ਕੋਊ ਨਾਠਹਿਰਾਨੇ ॥ ਜੋ ਬਰ ਬੀਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਬਹੁ ਬਾਰ ਭਿਰੇ ਰਨ ਬਾਂਧਿਤ ਬਾਨੇ ॥ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਚਲੇ ਭਜਿਕੈ ਜਿਮ ਪੌਨ ਬਹੇ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਤ ਉਡਾਨੋ ॥ ੧੨੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੇਤੇ ਰਹੇ ਰਨ ਮੈ ਰੁਪਕੈ

---

੧. ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ। ੨. ਕਵੀ।
੩. ਕਵੀ, ਇਕ ਸਵੱਯਾ ਰਾਮ ਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਨੇ ਭਜਿ ਸਜਾਮ ਕੇ ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਬੀਰ ਘਨੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਗਨੇ ਅਮਿਟੇਸ
ਬਲੀ ਰਿਸਿ ਸਾਥ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਬਾਜ ਮਰੇ ਗਜਰਾਜ ਪਰੇ ਸੁ ਕਹੂੰ ਰਥ ਕਾਟਿਕੈ
ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਆਵਤ ਕਾ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਮੈ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਪ੍ਰਤਪਾਲਨਹਾਰੇ ॥
੧੨੩੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਨ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਸੁਭਟ ਜੋ ਹਰਿ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ ॥ ਤਬ
ਤਿਨਕੋਂ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਜੂ ਇਹ ਬਿਧਿ ਉਤਰ ਦੀਨ ॥ ੧੨੩੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਿਧਿ ਬਾਰ ਬਿਖੈ ਅਤਿਹੀ ਹਠਕੈ ਬਹੁ ਮਾਸ ਰਹਯੋ ਤਪੁ ਜਾਪੁ
ਕੀਯੋ ॥ ਬਹੁਰੋ ਤਜਿਕੈ ਪਿਤ ਮਾਤ ਸੁ ਭ੍ਰਾਤ ਅਵਾਸ ਤਜਯੋ ਬਨਬਾਸ ਲੀਯੋ ॥
ਸਿਵ ਰੀਝ ਤਪੋਧਨ ਮੈ ਇਹ ਕੋ ਕਹਯੋ ਮਾਂਗ ਮਹਾਂ ਬਰ ਤੋਹਿ ਦੀਯੋ ॥ ਮੁਹਿ
ਸਾਮੁਹੇ ਕੋਊ ਨ ਸਤ੍ਰ ਰਹੈ ਬਰੁ ਦੇਹੁ ਇਹੈ ਮੁਖਿ ਮਾਂਗ ਲੀਯੋ ॥ ੧੨੩੮ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੇਸ ਸੁਰੇਸੋ ਗਨੇਸ ਨਿਸੇਸ ਦਿਨੇਸ ਹੂ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਇ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥
ਸੋ ਬਰ ਪਾਇ ਮਹਾਂ ਸਿਵ ਤੇ ਅਰਿ ਬਿੰਦ ਨਰਿੰਦ ਇਨੀ ਰਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸੂਰਨ
ਸੋ ਬਲਬੀਰ ਤਬੈ ਅਪੁਨੇ ਮੁਖਿ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਹੌ ਤਿਹ
ਸੰਗਰ ਕੇ ਸਮੁਹੇ ਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਿਧ ਪੂਛ ਇਹੀ ਜੀਯ ਧਾਰਯੋ ॥ ੧੨੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ
ਜਬ ਹਰਿ ਜੂ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਤਬ ਮੁਸਲੀ ਸੁਨ ਪਾਇ ॥ ਇਹ ਕੋ ਅਬ ਹੀ ਹੌ
ਹਨੋ ਬੋਲਯੋ ਬਚਨੁ ਰਿਸਾਇ ॥ ੧੨੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਹਲੀ ਜਦੁਬੀਰ ਹੀ
ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਕਹੋ ਜਾਇ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ਜਉ ਸਿਵ ਆਇ ਸਹਾਇ ਕਰੈ
ਸਿਵ ਕੋ ਰਨ ਮੈ ਤਿਹ ਸੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੋ ॥ ਸਾਚ ਕਹੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਹਨ ਹੋ
ਅਮਿਟੇਸ ਨਹੀ ਬਲ ਹਾਰੋ ॥ ਪੌਨ ਸਰੂਪ ਸਹਾਇ ਕਰੈ ਤੁਮ ਪਾਵਕ ਹ੍ਵੈ ਰਿਪ
ਕਾਨ ਨ ਜਾਰੋ ॥ ੧੨੪੧ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਾਚ ਮੁਸਲੀ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਤੁਮ ਸੋ ਤਿਨ
ਜਬ ਜੁੱਧ ਕੀਯ ਕਿਉ ਨ ਲਰੇ ਪਗ ਰੋਪ ॥ ਅਬ ਹਮ ਆਗੇ ਗਰਬ ਕੇ ਬਚਨ
ਉਚਾਰਤ ਕੋਪ ॥ ੧੨੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਦਵ ਭਾਜਿ ਗਏ ਸਿਗਰੇ ਤੁਮ ਬੋਲਤ
ਹੋ ਅਹੰਕਾਰਨਿ ਜਿਉ ॥ ਅਬ ਆਜ ਹਨੋ ਅਰ ਕੋਂ ਰਨ ਮੈ ਕਸ ਭਾਖਤ ਹੋ ਮਤ
ਵਾਰਨ ਜਿਉ ॥ ਤਿਹ ਕੋ ਬਡਵਾਨਲ ਕੇ ਪਰ ਸੋ ਜਰ ਜੈਹੋ ਤਬੈ ਤ੍ਰਿਨ ਭਾਰਨ
ਜਿਉ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹਯੋ ਵਹ ਕੇ ਹਰਿ ਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਭਜਿ ਹੋ ਬਲ ਬਾਰਨ ਜਿਉ
॥ ੧੨੪੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਬਲ ਭਦ੍ਰ ਸੋਂ ਇਹ ਬਿਧ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥
ਹਰੇ ਬੋਲ ਬਲ ਜੋ ਕਹਯੋ ਕਰੌ ਜੁ ਪ੍ਰਭਹਿ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧੨੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਯੋਂ ਬਲ ਸਿਉ ਕਹਯੋ ਰੋਸ ਬਢਾਇ ਚਲਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਹਥਿਯਾਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥
ਕਾਇਰ ਜਾਤ ਕਹਾ ਥਿਰੁ ਹੋਹੁ ਸੋ ਕੇਹਰਿ ਜਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਭਭਕਾਰੇ ॥ ਬਾਨ
ਅਨੇਕ ਹਨੇ ਉਨ ਹੂੰ ਹਰਿ ਕੋਪ ਹ੍ਵੈ ਬਾਨ ਸੋ ਬਾਨ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਆਪਨੇ ਪਾਨ ਲਯੋ
ਧਨੁ ਤਾਨ ਘਨੇਸਰ ਲੈ ਅਰਿ ਊਪਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੨੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਨ
ਅਨੇਕ ਚਲਾਇਕੈ ਪੁਨਿ ਬੋਲੇ ਹਰਿ ਦੇਵ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਮਿਟ ਜਾਇਗੋ ਝੂਠੋ
ਤੁਯ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ੧੨੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਉ ਜਬ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਚਲਯੋ ਤੁ
ਅਕਾਲ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਹਮ ਸਉ ॥ ਤਿਹ ਕੋ ਕਹਯੋ ਕਾਨ ਕੀਯੋ ਤਬ ਮੈਤੁਅਹੇਰਿ
ਕੈ ਆਯੋ ਹਉ ਅਪਨੀ ਗਉ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਜਿ ਸੰਕ
ਭਿਰੇ ਦੋਊ ਆਹਵ ਮਉ ॥ ਧ੍ਰੂਅ ਲੋਕ ਟਰੈ ਗਿਰ ਮੇਰਹ ਲੈ ਸੁ ਤਊ ਤੁਮ ਤੇ

ਟਰਿਹੋਂ ਨਹੀ ਹਉ ॥ ੧੨੪੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੁਹਿ ਮਾਰਿ ਹੋ ਤੂੰ ਕਰਿ ਕੋਟ ਉਪਾਇ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਓ ਤਬਹਿ ਅਤਿ ਹੀ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ੧੨੪੮ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹੌ ਨ ਬਕੀ ਬਕ ਨੀਚ ਨਹੀ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਸੋ ਛਲ ਸਾਥ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ਕੇਸੀਨ ਹਉ ਗਜ ਧੇਨਕ ਨਾਹਿਨ ਹਉ ਤ੍ਰਿਨਾਵ੍ਰਤ ਸਿਲਾ ਪਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ਹੌ ਨ ਅਘਾ ਸੁਰ ਮੁਸਟ ਚੰਡੂਰ ਸੁ ਕੰਸ ਨਹੀ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਬਲੀ ਤੁਅ ਨਾਮ ਪਰਯੋ ਕਹੋ ਕੌਨ ਬਲੀ ਬਲ ਸੋ ਤੁਅ ਮਾਰਯੋ* ॥ ੧੨੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਚ ਤੁਰਾਨਨ ਮੈ ਬਲੁ ਹੈ ਜੋਊ ਆਹਵ ਮੈ ਹਮ ਸੋ ਰਿਸਿ ਕੈ ਹੈ ॥ ਕੌਨ ਖਗੇਸ ਗਨੇਸ ਦਿਨੇਸ ਨਿਸੇਸ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਮੋਨ ਭਜੈ ਹੈ ॥ ਸੇਸ ਜਲੇਸ ਸੁਰੇਸ ਧਨੇਸ ਜੂ ਜੌ ਅਹਿ ਹੈ ਤਊ ਮੋਹਨ ਛੈਹੈ ॥ ਭਾਜਤ ਦੇਵ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਮੋਕਉ ਤੂ ਲਰਕਾ ਲਰਿਕਾਂ[1] ਫਲੁ ਲੈਹੈ ॥ ੧੨੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੋਵਤ ਹੈ ਜੀਉ ਕਿਹ ਨਮਿਤ ਤਜਿਰਨ ਸਯਾਮ ਪਧਾਰ ॥ ਮਾਰਤ ਹੋਰਨ ਆਜ ਤੁਹਿ ਅਪਨੇ ਬਲਹਿ ਸੰਭਾਰ ॥ ੧੨੫੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਬੋਲਯੋ ਹਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ॥ ਅਬ ਅਕਾਰ ਤੁਅ ਲੋਪ ਕਰ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਬਿਨੁ ਓਪ ॥ ੧੨੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਜੁਗ ਜਾਮਤ ਬੈਰਿ ਪਰੀਛਕੈ ਐਸੇ ਪੁਕਾਰਯੋ ॥ ਬਾਲ ਕਹੋ ਅਰੁ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੋ ਮਾਗੁ ਕਛੂ ਮੁਖ ਜੋ ਜੀਯ ਧਾਰਯੋ ॥ ਆਪਨੀ ਪਾਤ ਕੀ ਘਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕੌ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ਮੁਰਾਰ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਸਾਮੁਹੇ ਮੋਹਿ ਨ ਕੋਊ ਹਨੈ ਅਸ ਲੈ ਤਬ ਕਾਨ੍ਹ ਪਛਾਵਰ ਝਾਰਯੋ ॥ ੧੨੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੀਸ[2] ਕਟਯੋ ਨ ਹਟਯੋ ਤਹ ਠੌਰ ਤੇ ਦੌਰ ਕੈ ਆਗੈ ਹੀ ਕੋ ਪਗੁ ਧਾਰਯੋ ॥ ਕੁੰਚਰੁ ਏਕ ਹੁਤੋ ਦਲ ਮੈ ਤਿਹ ਧਾਇ ਕੈ ਜਾਇ ਕੈ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਮਾਰ ਕਰੀ ਹਨਿ ਬੀਰ ਚਲਯੋ ਅਸ ਲੈ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਓਰ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਭੂਮਿ ਗਿਰਯੋ ਸਿਰ ਸ੍ਰੀ ਸਿਵ ਲੈ ਗੁਹਮੁੰਡ ਕੀ ਮਾਲ ਕੋ ਮੇਰੁ ਸਵਾਰਯੋ ॥ ੧੨੫੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਅਤ ਹੀ ਬਲੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ਨਿਕਸਿ ਜੋਤਿ ਹਰਿ ਸੋ ਮਿਲੀ ਜਿਉ ਨਿਸਕੋ ਕਰ ਭਾਨ ॥ ੧੨੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਜਿਤੀ ਪ੍ਰਿਤਨਾ ਅਰਿ ਕੀ ਤਿਨ ਹੂੰ ਜਦੁਬੀਰ ਸੋ ਜੁੱਧੁ ਕੀਯਾ ॥ ਬਿਨੁ ਭੂਪਤ ਆਨ ਅਰੇ ਨ ਡਰੇ ਰਿਸ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਅਤਿ ਗਾਢੇ ਹੀਯਾ ॥ ਮਿਲਿ ਧਾਇ ਪਰੇ ਹਰਿ ਪੈ ਭਟਯੋਂ ਕਵਿਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸੁ ਮਾਨ ਲੀਯਾ ॥ ਮਾਨੋ ਰਾਤ ਸਮੈ ਉਡ ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਜਿਉ ਟੂਟ ਪਰੇ ਅਵਿਲੋਕ ਦੀਯਾ ॥ ੧੨੫੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਖੜਗੁ ਗਹਿ ਅਰ ਬਹੁ ਦਏ ਗਿਰਾਇ ॥ ਏਕ ਅਰੇਇਕਰੁ ਪਲਰੇ ਇਕ ਰਨ ਛਾਡ ਪਰਾਇ ॥ ੧੨੫੭ ॥ ਚਉਪਈ ॥ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਦਲ ਹਰਿ ਜੂ ਹਯੋ ॥ ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ

---

੧. ਤੂੰ ਮੁੰਡਾ ਲੜਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਫਲ ਪਾਵੇਂਗਾ। ੨. ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਸੋ ਇਕਰ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

*ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕੁੰਭ ਕਾਨ ਨੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਦੇਖੋ ਧਿਆਇ ੧੧ ਕਬਿਤ ੫੧ ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ।

ਸਤੁ ਦਲ ਭਯੋ ॥ ਉਤ ਤੇ ਸੂਰ ਅਸਤੁ ਹੁਇ ਗਯੋ ॥ ਪ੍ਰਾਚੀ ਦਿਸ ਤੇ ਸਸਿ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ॥ ੧੨੫੮ ॥ ਚਾਰ ਜਾਮ ਦਿਨ ਸੰਗਰ ਕੀਨੋ ॥ ਬੀਰਨ ਕੋ ਬਲੁ ਹੁਇ ਗਯੋ ਛੀਨੋ ॥ ਦੋਊ ਦਲ ਆਪ ਆਪ ਮਿਲ ਧਾਏ ॥ ਇਤਿ ਜਦੁਬੀਰ ਬਸਤ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ॥ ੧੨੫੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਸੈਨਾ ਸਹਤ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਪੰਚ ਭੂਪ ਜੁੱਧੁ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਤਬ ਰੈਨ ਕਉ ਸਕਲ ਬੁਲਾਏ ਭੂਪ ॥ ਬਲ ਗੁਨ ਬਿਕ੍ਰਮ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਕਾਮ ਸਰੂਪ ॥ ੧੨੬੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੂਪ ਅਠਾਰਹ ਜੁੱਧ ਮੈ ਸਯਾਮ ਹਨੇ ਬਲ ਬੀਰ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਜੁੱਧਵਾ ਸੋ ਕਰੈ ਐਸੋ ਕੋ ਰਨਧੀਰ ॥ ੧੨੬੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧੂਮ ਸਿੰਘ ਧੁਜ ਸਿੰਘ ਮਨ ਸਿੰਘ ਧਰਾ ਧਰ ਔਰ ॥ ਧਉਰ ਸਿੰਘ ਪਾਚੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ ॥ ੧੨੬੨ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਉਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਪਾਚਹੁ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਨਾਮ ॥ ਕਾਲ ਭੋਰ ਕੇ ਹੋਤ ਹੀ ਹਨਿ ਹੈ ਬਲ ਦਲ ਸਯਾਮ ॥ ੧੨੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਤ ਭੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਤੇਊ ਯੋ ਜਿਨ ਚਿੰਤ ਕਰੋ ਹਮ ਜਾਇ ਲਰੈਗੇ ॥ ਆਇਸ ਹੋਇਤੁ ਬਾਂਧਿ ਲਿਆਵਹਿ ਨਾ ਤਰ ਬਾਨ ਸੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੈਗੇ ॥ ਕਾਲ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਅਰਿ ਕੈ ਬਲ ਔ ਹਰਿ ਜਾਦਵ ਸੋ ਨ ਟਰੈਗੇ ॥ ਏਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਸੰਗਨਿ ਸੰਗ ਉਨੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈ ਨ ਡਰੈਗੇ ॥ ੧੨੬੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਦਈ ਜੁ ਸਭਾ ਉਠਾਇ ॥ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ ਰਾਜਾ ਅਤਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥ ੧੨੬੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ਉਠ ਪਾਂਚ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਮ ਏਕ ਗਈ ਰਾਤ ॥ ਤੀਨ ਪਹਰ ਸੋਏ ਨਹੀ ਝਾਂਕਤ ਹੁਇ ਗਯੋ ਪ੍ਰਾਤ ॥ ੧੨੬੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲ ਲਯੋ ਅੰਧਕਾਰ ਮਿਟ ਗਯੋ ਕ੍ਰੋਧ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਭਯੋ ਰਥ ਸਾਜਿ ਕੈ ਸਬੈ ਚਲੇ ॥ ਇਤੈ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਇ ਬਲਦੇਵ ਜੂ ਬੁਲਾਇ ਮਨ ਮਹਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਜਦੁਬੀਰ ਸੰਗ ਲੈ ਭਲੇ ॥ ਉਤੈ ਡਰ ਡਾਰ ਕੈ ਹਥਿਯਾਰਨਿ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਸੁ ਆਏ ਹੈ ਹਕਾਰ ਕੈ ਅਟੱਲ ਭਟ ਨਾ ਟਲੇ ॥ ਸਯੰਦਨ ਧਵਾਇ ਸੰਖ ਦੁੰਦਭ ਬਜਾਇ ਦ੍ਵੈਤ ਰੰਗਨਿ ਕੇ ਭਾਇ ਦਲ ਆਪਸਿ ਬਿਖੈ ਰਲੇ ॥ ੧੨੬੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਯੰਦਨ ਪੈ ਹਰਿ ਸੋ ਭਿਯੋ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਕੀ ਖਾਨ ॥ ਕੁਮਦ ਨ ਜਾਨਯੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕੰਜਨ ਮਾਨੋ ਭਾਨ ॥ ੧੨੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘਨ ਜਾਨਕੈ ਮੋਰ ਨਚਿਓ ਬਨ ਮਾਂਝ ਚਕੋਰ ਲਖਯੋ ਸਸਿ ਕੇ ਸਮ ਹੈ ॥ ਮਨ ਕਾ ਮਨ ਕਾਮ ਸਰੂਪ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭ ਦਾਸਨਿ ਜਾਨਯੋ ਨਰੋਤਮ ਹੈ ॥ ਬਰ ਜੋਗਿਨ ਜਾਨ ਜੁਗੀਸਰ ਈਸਰ ਰੋਗਨ ਮਾਨਯੋ ਸਦਾ ਛਮ ਹੈ ॥ [1]ਹਰਿ ਬਾਲਨ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਲਖਯੋ ਜੀਯ ਦੁੱਜਨ ਜਾਨਯੋ ਮਹਾ ਜਮ ਹੈ ॥ ੧੨੬੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਕ ਵਾਨ ਦਿਨੇਸ ਗਜਾਨ ਗਨੇਸ ਗਨਾਨ ਮਹੇਸ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ॥ ਮਘਵਾ ਧਰਨੀ ਹਰਿ ਜਿਉ ਹਰਿਨੀ ਉਪਮਾ ਬਰਨੀ ਨ ਕਛੂ ਸ੍ਰਮ ਹੈ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਜੂਥਨ ਨਾਦ ਸਰੂਪ ਭਯੋ ਜਿਨ ਕੇ ਨ ਬਿਬਾਦ ਤਿਨੈ ਦਮ ਹੈ ॥ ਨਿਜ ਮੀਤ ਨ ਮੀਤ ਹ੍ਵੈ ਚੀਤ ਬਸਯੋ ਹਰਿ ਸਤ੍ਰਨਿ ਜਾਨਯੋ ਮਹਾਂ ਜਮ ਹੈ ॥ ੧੨੭੦

---

੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖੋ ਵਖ ਭਾਵਣਾ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਲੇਖਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦ੍ਵੈ ਸੈਨਾ ਇਕਠੀ ਭਈ ਅਤਿ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕਰਤ ਹੈ ਬੀਰ ਬਰ ਰਨ ਦੁੰਦਭੀ ਬਜਾਇ ॥ ੧੩੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧੂਮ ਧੁਜਾ ਮਨ ਧਉਰ ਧਰਾ ਧਰ ਸਿੰਘ ਸਬੈ ਰਨ ਕੋਪ ਕੈ ਆਏ ॥ ਲੈ ਕਰਵਾਰਨ ਢਾਲ ਕਰਾਲ ਹ੍ਵੈ ਸੰਕਤ ਜੀ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਏ ॥ ਦੇਖਿ ਤਿਨੈ ਤਬ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਹਲੀ ਸੋ ਕਹਯੋ ਸੁ ਕਰੌ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ਧਾਇ ਬਲੀ ਬਲ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਹਲ ਪਾਂਚਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ੧੨੭੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੋ ਅਛੂਹਨੀ ਦਲ ਨ੍ਰਿਪਤ ਪਾਂਚੋ ਹਨੇ ਰਿਸਾਇ ॥ ਏਕ ਦੋਇ ਜੀਵਤ ਬਚੇ ਰਨ ਤਜਿ ਗਏ ਪਰਾਇ ॥ ੧੨੭੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਪਾਂਚ ਭੂਪ ਦੋ ਅਛੂਹਨੀ ਦਲ ਸਹਤ ਬਧਹ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭੂਪ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਦ੍ਵਾਦਸ ਭੂਪ ਨਿਹਾਰ ਦਸਾ ਤਿਹ ਦਾਂਤਨ ਪੀਸਕੈ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ॥ ਧਰੀਆ ਸਬ ਹੀ ਬਰ ਅੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਬਹੁ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਦਲ ਬਾਂਟ ਦੀਯੋ ॥ ਮਿਲਿ ਆਪ ਬਿਖੈ ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਯੋ ਕਰਿਕੈ ਅਤਿ ਛੋਭ ਸੋ ਤਾਤੋ ਹੀਯੋ ॥ ਲਰਿਹੈ ਮਰਿਹੈ ਭਵ ਕੋ ਤਰਿਹੈ ਜਸ ਸਾਥ ਭਲੇ ਪਲ ਏਕ ਜੀਯੋ ॥ ੧੨੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਮਨ ਮੈ ਧਰਿ ਆਇ ਅਰੇ ਸੁ ਘਨੇ ਦਲੁ ਲੈ ਹਰਿ ਪੇਖਿ ਹਕਾਰੇ ॥ ਯਾਹੀ ਹਨੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਂਚ ਅਬੈ ਹਮ ਸੰਗਿ ਲਰੋ ਹਰਿ ਭ੍ਰਾਤ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਨਾਤਰ ਆਇ ਭਿਰੋ ਤੁਮਹੂੰ ਨਹਿ ਆਯੁਧ ਛਾਡਕੈ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਮੈ ਬਲੁ ਹੈ ਘਟਿਕਾਲ ਰਿਕੈ ਲਖਿ ਲੈ ਪੁਰਖੱਤ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੨੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਨਕੀ ਸਬ ਆਯੁਧ ਲੈ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਆਯੋ ॥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਯੋ ਸੁ ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕੈ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਧੰ ਧਰਕੈ ਪੁਨਿ ਸਾਜਨ ਸਿੰਘ ਹਨਯੋ ਰਨ ਪਾਯੋ ॥ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿਕੈ ਸਇਲੇਸ ਧਰਾ ਪਟਕਯੋ ਇਮ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੨੭੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਪੁਨਿ ਹਨਯੋ ਰਨ ਸੈਨ ਸਿੰਘ ਹਤਿ ਦੀਨ ॥ ਸਫਲ ਸਿੰਘ ਅਰਿ ਸਿੰਘ ਹਨਿ ਸਿੰਘ ਨਾਦ ਹਰਿ ਕੀਨ ॥ ੧੨੭੭ ॥ ਸੁਵੱਛ ਸਿੰਘ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਵਛ ਨਰੇਸ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਸਿਉ ਅਪਨੇ ਬਲ ਕੋਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ॥ ਅਬ ਤੈ ਦਸ ਭੂਪ ਹਨੇ ਬਲਵੰਡ ਨ ਰੰਚਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕੀਯੋ ਮਨ ਮੈ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਤੀਰ ਚਲੈ ਬਰਖਾ ਜਿਮ ਸਾਵਨ ਕੇ ਘਨ ਮੈ ॥ ਸਰ ਪੌਨ ਕੇ ਜੋਰ ਲਗੇ ਨ ਟਰਯੋ ਗਿਰ ਜਿਉ ਥਿਰੁ ਠਾਢ ਰਹਯੋ ਰਨ ਮੈ ॥ ੧੨੭੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰਨ ਸੋ ਅਤਿ ਲਰਯੋ ਜਿਉ ਬਾਸਵ ਸਿਉ ਜੰਭ ॥ ਅਚਲ ਰਹਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜਿਉ ਰਨ ਮੈ ਰਨ ਖੰਭ ॥੧੨੭੯॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਉ ਨ ਹਲੈ ਗਿਰ ਕੰਚਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹਾਥਨ ਕੋ ਬਲ ਕੋਊ ਕਰੈ ॥ ਅਰਿ ਜਿਉ ਧ੍ਰਅ ਲੋਕ ਚਲੈ ਨ ਕਹੂ ਸਿਵ ਮੂਰਤ ਜਿਉ ਕਬਹੂ ਨ ਚਰੈ ॥ ਬਰ ਜੈਉ ਨ ਸਤੀ ਸਤਿ ਛਾਡਿ ਪਤਿਬ੍ਰਤਿ ਜਿਉ ਸਿਧ ਜੋਗ ਮੈ ਧਯਾਨ ਧਰੈ ॥ ਤਿਮ ਸਯਾਮ ਚਮੂ ਮਧ ਸ੍ਵੱਛ ਨਰੇਸ ਹਠੀ ਰਨ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਟਰੈ ॥ ੧੨੮੦ ॥

ਕਬਿਤ ॥ ਫੇਰਿ ਤਿਨ ਕੋਪਿਕੈ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਸਯਾਮ ਕਹਿ ਬੀਰ ਬਹੁ ਮਾਰੇ ਸ੍ਵਛ

ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਬਲ ਸੈਂ ॥ ਅਤਿ ਰਥੀ ਸਤਿ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਜੁਗ ਸਤਿ ਤਹਾਂ ਸਿੰਧੁਰ ਹਜਾਰ ਹਨੇ ਸਜਾਮ ਜੂ ਕੇ ਦਲ ਸੈਂ ॥ ਘਨੇ ਬਾਜ ਮਾਰੇ ਰਨ ਪੈਦਲ ਸੰਘਾਰੇ ਭਈ ਰੁਧਰ ਰੰਗੀਨ ਭੂਮਿ ਲਹਰੈ ਉਛਲ ਸੈਂ ॥ ਘਾਇਲ ਗਿਰੇ ਸੁ ਮਾਨੋ ਮਹਾਂ ਮਤਵਾਰੇ ਹ੍ਵੈਕੈ ਸੋਏ ਰੂਮੀ ਤਲੈ ਲਾਲ ਡਾਰਕੈ ਅਤਲ ਸੈਂ ॥ ੧੨੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁਤ ਸੈਨ ਹਨਿ ਜਾਦਵੀ ਬਢਯੋ ਗਰਬ ਅਪਾਰ ॥ ਮਾਨੁ ਉਤਾਰਿਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲਿਓ ਕੋਪ ਹਕਾਰ ॥ ੧੨੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਭੂਪ ਦਸ ਮਾਰੇ ਸਜਾਮ ਰਿਸਾਇ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਬਨ ਤਿਨ ਭੱਛ ਕਰ ਲਰੇ ਨ ਹਰਿ ਸਮੁਹਾਇ ॥ ੧੨੯੩ ॥ ਰਿਪ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨੰਤ ਹੀ ਬੋਲੇ ਹਰਿ ਮੁਸਕਾਇ ॥ ਸੂਛ ਸਿੰਘ ਤੁਅ ਮਾਰਿਹੋ ਸਜਾਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਨਜਾਇ ॥ ੧੨੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿੰਘ ਨਿਹਾਰਕੈ ਜਿਉ ਸਰਦੂਲ ਘਨੋ ਬਲਕੈ ਰਿਸ ਸਾਬ ਤਚਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਗਜਰਾਜ ਲਖਯੋ ਬਨ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਮਨੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਚਿਤਵਾ ਮ੍ਰਿਗ ਪੇਖਕੈ ਦੌਰਤ ਸੂਛ ਨਰੇਸ ਪੈ ਤਿਉ ਹਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਪੌਨ ਕੇ ਗੌਨ ਤੇ ਆਗ ਚਲਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਰਥੁ ਦਾਰਕ ਐਸੇ ਧਵਾਯੋ ॥ ੧੨੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੂਛ ਭਯੋ ਸਮੁਹੇ ਇਤ ਤੇ ਸੁ ਚਲਯੋ ਰਿਸਕੈ ਬਲ ਭੱਯਾ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਰੇ ਦੋਊ ਆਪਸਿ ਮੈ ਬਰ ਜੁਧੁ ਕਰੱਯਾ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਅਰੇ ਨ ਟਰੇ ਰਨ ਤੇ ਅਤਿ ਧੀਰ ਧਰੱਯਾ ॥ ਸਜਾਮ ਤੇ ਰਾਮ ਤੇ ਜਾਦਵ ਤੇ ਨ ਡਰਯੋ ਸੁ ਲਰਯੋ ਬਰ ਬੀਰ ਲਰੱਯਾ ॥ ੧੨੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਧਿਕ ਜੁਧੁ ਜਬ ਤਿਨ ਕੀਯੋ ਤਬ ਬ੍ਰਿਜਪਤ ਕਾ ਕੀਨ ॥ ਖੜਗਧਾਰਿ ਸਿਰ ਸੱਤ੍ਰ ਕੋ ਮਾਰ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦੀਨ ॥ ੧੨੯੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੂਛ ਸਿੰਘ ਜਬ ਮਾਰਯੋ ਸਮਰ ਸਿੰਘ ਕੀਯੋ ਕੋਪ ॥ ਨਹ ਭਾਜਯੋ ਲਖਿ ਸਮਰ ਕੇ ਰਹਯੋ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜ ਪਗ ਰੋਪ ॥ ੧੨੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਸਕੈ ਬੀਰ ਬਲੀ ਅਸਿ ਲੈ ਅਤਿ ਹੀ ਭਟ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥ ਔਰ ਕਿਤੇ ਗਿਰਿ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਕਿਤਨੇ ਰਨ ਭੂਮਹਿ ਹਾਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ਸਜਾਮ ਜੂ ਪੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਯੋ ਸਮਰੇਸ ਬਲੀ ਤਿਹ ਤੇ ਹਮ ਹਾਰੇ ॥ ਕਾਸੀ ਮੈ ਜਿਉ ਕਲਵਤ੍ਰ ਵਹੇ ਤਿਮ ਬੀਰਨ ਚੀਰਕੈ ਦ੍ਵੈ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੨੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਿ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਦਲ ਮੈ ਭਟ ਹੈ ਕੋਊ ਜੋ ਅਰਿ ਸੰਗ ਲਰੈ ॥ ਉਹ ਕੋ ਬਹੁ ਅਸਤ੍ਰ ਸਹੇ ਤਨ ਮੈ ਅਪਨੇ ਉਹਿ ਊਪਰ ਸਸਤ੍ਰ ਕਰੈ ॥ ਨਿਜ ਪਾਨ ਪੈ ਪਾਨ ਧਰੇ ਘਨ ਸਜਾਮ ਸੁ ਕੋਇ ਨ ਬੀਰਨ ਲਾਜ ਧਰੈ ॥ ਰਨ ਮੈ ਜਸ ਕੋ ਸੋਊ ਟੀਕੋ ਲਹੈ ਸਮਰੇਸ ਕੋ ਜੁੱਧੁ ਤੇ ਨਾਹਿ ਟਰੈ ॥ ੧੨੯੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁਤੁ ਜੁੱਧੁ ਸੁਭਟਨਿ ਕਰਯੋ ਕਹਾ ਕਰੈ ਬਲਵਾਨ ॥ ਆਹਵ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਹੁਤੋ ਮਾਂਗ ਲੀਏ ਤਿਹ ਪਾਨ ॥ ੧੨੯੧ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋਊ ਪ੍ਰਸਨ ਇਹ ਠਾਂ ਕਰੈ ਕਿਉ ਨ ਲਰੇ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ॥ ਯਹ ਉੱਤਰ ਹੈ ਤਾਹਿ ਕੋ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕਾਜ ॥ ੧੨੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਹਵ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਹਰਿ ਕੋ ਭਟ ਸੋ ਤਿਹ ਊਪਰ ਕੋਪਕੈ ਧਾਯੋ ॥ ਸੰਗਰ ਸਿੰਘ ਹਠੀ ਹਠਿ ਸਿਉ ਨ ਹਟਯੋ ਸੁ ਤਹਾ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਆਹਵ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੰਗਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਅਸ ਲੈ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਪਰਯੋ ਧਰ ਪੈ ਧਰ ਮਾਨਹੁ ਬੱਜ੍ਰ ਪਰਯੋ ਭੁਅ ਕੰਪੁ ਜਨਾਯੋ ॥ ੧੨੯੩ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥

ਭੂਪ ਅਨਰੁਧ ਸਿੰਘ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਸ੍ਯਾਮ ਤੀਰ ਹਰਿ ਜੂ ਬਿਲੋਕਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬੋਲ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਕੀਨੋ ਸਨਮਾਨ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹ੍ਯੋ ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਰਥਹਿ ਧਵਾਇ ਚਲ੍ਯੋ ਰਨ ਮਾਂਝ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰਨ ਕੇ ਸੈਥੀ ਜਮ ਦਾਰਨ ਕੇ ਘਟਕਾ ਦ੍ਵੈ ਤਿਹੀ ਠੌਰ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧੁ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਸਿਚਾਨੋ ਜੈਸੇ ਚਿਰੀਆ ਕੋ ਤੈਸੇ ਹਰਿ ਬੀਰ ਕੋ ਸਮਰ ਸਿੰਘ ਹਯੋ ਹੈ ॥ ੧੨੯੪ ॥

ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਔਖਦ ਕੇ ਬਲ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਦੂਰ ਕਰੈ ਸਤਿ ਬੈਦ ਰੋਗ ਸੰਨਪਾਤ ਕੋ ॥ ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਸੁਕਬਿ ਕੁਕਬਿ[1] ਕੇ ਕਬਿਤ ਸੁਨਿ ਸਭਾ ਬੀਚ ਦੂਖਿ ਕਰਿ ਮਾਨਤ ਨ ਬਾਤ ਕੋ ॥ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਨਾਗ ਕੋ ਹਨਤ ਜਲ ਆਗ ਕੋ ਅਮਲੁ ਸੁਰ ਰਾਗ ਕੋ ਸਚਿੰਤ ਨਰ ਗਾਤ ਕੋ ॥ ਤੈਸੇ ਤਤਕਾਲ ਹਰਿ ਬੀਰ ਮਾਰ ਡਾਰ੍ਯੋ ਜੈਸੇ ਲੋਭ ਹੂੰ ਤੇ ਮਹਾਂ ਗੁਨਿ ਨਾਸੈ ਤਮ ਪ੍ਰਾਤ ਕੋ ॥ ੧੨੯੫ ॥

ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਬੀਰ ਭਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਲ ਸਿੰਘ ਕੋਪ ਕਰਿ ਅਰਿ ਸਮੁਹੇ ਭਏ ॥ ਸਮਰ ਕੇ ਬੀਚ ਜਹਾਂ ਠਾਢੋ ਹੈ ਸਮਰ ਸਿੰਘ ਤਾਹੀ ਕੋ ਨਿਹਾਰ ਰੂਪ ਪਾਵਕ ਸੇ ਹ੍ਵੈ ਗਏ ॥ ਆਯੁਧ ਸੰਭਾਰਿ ਲੀਨੇ ਜੁੱਧ ਮੈ ਸਬੈ ਪ੍ਰਬੀਨੇ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਬੀਰ ਚਾਰੋ ਓਰ ਹੂੰ ਤੇ ਆਏ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਬਲਵਾਨ ਤਾਨਕੈ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਚਾਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਹਰਿ ਜੂ ਕੇ ਮਾਰ ਛਿਨ ਮੈ ਲਏ ॥ ੧੨੯੬ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਚਾਰੋ ਈ ਬੀਰ ਹਨੇ ਰਨ ਮੇ ਤਬ ਔਰਨ ਸਿਉ ਹਰਿ ਯੌ ਉਚਰੈ ॥ ਅਬ ਕੋ ਭਟ ਹੈ ਹਮਰੇ ਦਲ ਮੈ ਇਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇਕੈ ਜੁੱਧ ਕਰੈ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਬਲਵਾਨ ਸੋ ਧਾਇਕੈ ਜਾਇਕੈ ਘਾਇ ਕਰੈ ਸੁ ਲਰੈ ਨ ਡਰੈ ॥ ਸਬ ਸਿਉ ਇਮ ਸ੍ਯਾਮ ਪੁਕਾਰ ਕਹ੍ਯੋ ਕੋਊ ਹੈ ਅਰਿ ਕੋ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈ॥ ੧੨੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਛਸ ਹੋ ਇਕ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਓਰ ਸੋਊ ਚਲਕੈ ਅਰਿ ਓਰ ਪਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਧੁਜਾ ਤਿਹ ਨਾਮ ਕਹੈ ਜਗ ਸੋ ਤਿਹ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੋ ਰੇ ਸੰਭਾਰ ਅਬੈ ਕਹਿ ਯਾ ਬਤੀਯਾ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤਾ ਸਮਰੇਸ ਕੋਂ ਬਾਨ ਹਨ੍ਯੋ ਰਹ੍ਯੋ ਠੌਰ ਮਨੋ ਕਈ ਦਿਵਸ ਕੋ ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ੧੨੯੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਧੁਜਾ ਰਨ ਮੈ ਹਨ੍ਯੋ ਸਮਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੋਪ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਧਨ ਕੋ ਬਹੁਰ ਰਹ੍ਯੋ ਪਗ ਰੋਪ ॥ ੧੨੯੯ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਧੁਜ ਬਾਚ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਗਿਰ ਸੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤ ਕ੍ਰੂਰਧੁਜ ਆਹਵ ਮੈ ਕਹੈ ਕਬਿਰਾਮ ਸੱਤ੍ਰ ਬਧ ਕੋ ਚਹਤ ਹੈ ॥ ਸੁਨਿ ਰੇ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਮਾਰ੍ਯੋ ਜਿਉ ਸਮਰ ਸਿੰਘ ਤੈਸੇ ਹੌ ਹਨਿਹੌ ਤੂ ਹਮ ਸੌਂ ਖਹਤ ਹੈ ॥ਐਸੇ ਕਹਿ ਗਦਾ ਗਹਿ ਬਡੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਸਮਾਨ ਲੀਨੇ ਅਸਿ ਪਾਨ ਔਰ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਤ ਹੈ ॥ ਬਹੁਰੋ ਪੁਕਾਰ ਦੈਤ ਕਹ੍ਯੋ ਹੈ ਨਿਹਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋ ਮੈ ਕੋਊ ਘਰੀ ਪਲ ਜੀਵਨ ਰਹਤ ਹੈ॥ ੧੩੦੦ ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦਿ ਬੋਲ੍ਯੋ ਕੋਪੁ ਬਢਾਇ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋ ਘਨਕ੍ਵਾਰ ਕੋ ਗਰਜਤ ਬਰਸ ਨ ਆਇ ॥ ੧੩੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਹ ਬਾਤ ਨਿਸਾਚਰ ਜੀ ਅਪਨੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰ੍ਯੋ ॥ ਅਸਿ ਲੈ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰ੍ਯੋ

---

੧. ਮਾੜਿਆਂ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਸਕਤੇਸ ਬਲੀ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰਯੋ ॥ ਬਹੁ ਜੁੱਧ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਧਿਆਨ ਭਯੋ ਨਭਿ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰਯੋ ॥ ਅਬ ਤੋਹਿ ਸੰਘਾਰਿਤ ਹੋ ਪਲ ਮੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਕੈ ਪਾਨ ਧਰਯੋ ॥ ੧੩੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਨਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰਤ ਨਭ ਤੇ ਉਤਰਯੋ ਕ੍ਰੂਰ ॥ ਪੁਨਿ ਆਯੋ ਰਨ ਭੂਮ ਮੈ ਅਧਿਕ ਲਰਯੋ ਬਰ ਸੂਰ ॥ ੧੩੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰਨ ਮਾਰ ਕੈ ਦੈਤ ਬਲੀ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਹਰਖਯੋ ਹੈ ॥ ਹੀਤ ਜਿ ਸੰਕਨਿ ਸੰਕ ਭਯੋ ਸਕਤੇਸ ਸੰਘਾਰਬੇ ਕੋ ਸਰਖਯੋ ਹੈ ॥ ਜਿਉ ਚਪਲਾ ਚਮਕੈ ਦਮਕੈ ਬਰਿ ਚਾਂਪ ਲੀਯੋ ਕਰ ਮੈ ਕਰਖਯੋ ਹੈ ॥ ਮੇਘ ਪਰੇ ਬਰ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉ ਸਰ ਜਾਲ ਕਰਾਲਨਿ ਤਿਉ ਬਰਖਯੋ ਹੈ ॥ ੧੩੦੪ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਪਗ ਨ ਟਰਯੋ ਬਰ ਬੀਰ ਸਕਤ ਸਿੰਘ ਧੁਜ ਕ੍ਰੂਰ ਤੇ ॥ ਅਚਲ ਰਹਯੋ ਰਨਧੀਰ ਜਿਉ ਅੰਗਦ ਰਾਵਨ ਸਭਾ ॥ ੧੩੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਜਤ ਨਾਹਿਨ ਆਹਵ ਤੇ ਸਕਤੇਸ ਮਹਾ ਬਲਵੰਤ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਜਾਲ ਜਿਤੋ ਅਰਿ ਕੋ ਸਰ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਅਗਨਾਯੁਧ ਸਾਥ ਪ੍ਰਜਾਰਯੋ ॥ ਪਾਨ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਰਿਸਾਇ ਕੈ ਕ੍ਰੂਰ ਧੁਜਾ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ਐਸੇ ਹਨਯੋ ਰਿਪ ਜਿਉ ਮਘਵਾ ਬਲ ਕੈ ਬ੍ਰਿਤਰਾਸੁਰ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ੧੩੦੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਜਬ ਕ੍ਰੂਰ ਧੁਜ ਮਾਰਯੋ ਭੂਮ ਗਿਰਾਇ ॥ ਜਿਉ ਬਰਖਾ ਰਿਪ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੋਰ ਪਰੇ ਔਰਰਾਇ ॥ ੧੩੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਕ ਧੁਜਾ ਨਿਜ ਭ੍ਰਾਤ ਨਿਹਾਰਿ ਹਨਯੋ ਤਬ ਹੀ ਰਿਸ ਕੈ ਵਹੁ ਧਾਯੋ ॥ ਦਾਤ[1] ਕੀਏ ਕਈ ਜੋਜਨ ਲੌ ਗਿਰ ਸੋ ਤਿਹ ਆਪਨੋ ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ ॥ ਰੋਮ ਕੀਏ ਤਰੁ ਸੇ ਤਨ ਮੈ ਕਰ ਆਯੁਧ ਲੈ ਰਨਿ ਭੂਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਕਤੇਸ ਤਨਯੋ ਕਰ ਚਾਂਪ ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਸਿਉ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੩੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੈਤ ਚਮੂੰ ਪਤਿ ਠਾਢੇ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਕੇ ਬਰ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ਰਾਛਸ ਸੈਨ ਅਛੂਹਨ ਲੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਬਨਾਇ ਚਢਯੋ ਰਨ ਕੋ ਤਿਹ ਆਪਨੋ ਨਾਮੁ ਕੁਰੂਪ ਕਹਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਚਲਯੋ ਅਰਿ ਕੇ ਬਧ ਕੌਂ ਮਨੋ ਸਾਵਨ ਕੋ ਉਨਏ ਘਨੁ ਆਯੋ ॥ ੧੩੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇਰਿ ਚਮੂੰ ਬਹੁ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਸਕਤੇਸ ਬਲੀ ਮਨ ਰੋਸ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਧੀਰਜ ਬਾਂਧਿ ਅਯੋਧਨ ਮਾਂਝਿ ਸਰਾਸਨਿ ਬਾਨ ਸੁ ਪਾਨ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਸਬੈ ਤਜਿ ਕੈ ਲਜਿ ਕੈ ਅਰਿ ਕੇ ਦਲ ਕੇ ਸਮੁਹੇ ਸੁ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਦਾਨਵ ਮੇਘ ਬਿਡਾਰਨ ਕੋ ਰਨ ਮੈ ਮਨੋ ਬੀਰ ਸਮੀਰ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੧੩੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅੰਤਹਿ ਧਯਾਨ ਕੁਰੂਪ ਭਯੋ ਨਭਿ ਮੈ ਤਿਹ ਜਾਇ ਕੈ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਜੈਹੋ ਕਹਾ ਹਮ ਤੇ ਭਜਿ ਕੈ ਗਜਬਾਜ ਅਨੇਕ ਅਕਾਸ ਤੇ ਡਾਰੇ ॥ ਰੂਖ

---

੧. ਰੂਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲੈਣਾ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ ੩ ਅੰਕ ੭੬ ਕਬਿਤ, ਸੂਪਨਖਾ ਨੇ ਰੂਪ ਵਟਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਿਨਹੂੰ ਬਿਚਾਰੀ ਏ ਨ ਦੋਊ ਬਿਭਚਾਰੀ ਪਤਿ ਰਹੀ ਨ ਹਮਾਰੀ ਤਬ ਆਪ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਗਈ। ਪਾਇ ਤੌ ਪਤਾਲ ਕਰ ਸੀਸ ਕੋ ਅਕਾਸ ਕਰ ਏਕ ਏਕ ਬਾਂਹ ਕੋਸ ਡੇਢ ਡੇਢ ਲੈ ਗਈ। ਬਾਵਰੀ ਦਿਵਾਨੀ ਕਛੂ ਐਸੀ ਬੋਲੀ ਬਾਨੀ ਜਾਤੇ ਜਾਨਕੀ ਡਰਾਨੀ ਕਾਪੈ ਮਾਨੋ ਜੂੜੀ ਹ੍ਵੈ ਗਈ। ਰਾਮੈ ਲਪਟਾਨੀ ਜੈਸੇ ਸੰਕਰਾ ਭਵਾਨੀ ਕਹਯੋ ਨਾਥ ਯਾਕੈ ਹਾਥ ਤੇ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਰੀਤ ਖ੍ਵੈ ਗਈ।

ਪਖਾਨ ਸਿਲਾ ਰਥ ਸਿੰਘ ਧਰਾ ਧਰ ਰੀਛ ਮਹਾਂ ਅਹਿਕਾਰੇ ॥ ਆਨ ਪਰੇ ਰਨ ਭੂਮਿ ਮੈ ਜੋਰ ਸੋ ਭੂਪ ਬਚ੍ਯੋ ਸਿਗਰੇ ਦਬਿ ਮਾਰੇ ॥ ੧੩੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੇਤਕ ਡਾਰਿ ਦਏ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਗਿਰ ਤੇ ਤਕ ਬਾਨਨ ਸਾਥ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਜੋਰ ਜਨੀਚਰ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਸਕਤੇਸ ਬਲੀ ਤਿਹ ਓਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਏ ਬਲਵਾਨ ਸੁ ਘਾਇਲ ਏਕ ਕਰੇ ਇਕ ਮਾਰੇ ॥ ਦੈਤ ਚਮੂੰ ਨ ਬਸਾਤ ਕਛੂ ਅਪਨੇ ਛਲ ਛਿਦ੍ਰਨਿ ਕੈ ਸਬ ਹਾਰੇ ॥ ੧੩੧੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਨੇ ਬਹੁਰੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਲਯੋ ਰਿਸਿ ਸਾਥ ਕੁਰੂਪ ਕੇ ਬੀਰ ਹਨੇ ॥ ਜੋਊ ਜੀਵਤ ਥੇ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਲੈ ਅਰਿਰਾਇ ਪਰੇ ਬਰ ਬੀਰ ਘਨੇ ॥ ਜੋਊ ਆਨ ਲਰੇ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੇ ਰੁਪ ਠਾਢੇ ਲਰੈ ਕੋਊ ਸ੍ਰੋਨ ਸਨੇ ॥ ਮਨ ਯੋਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਰਿਤ ਰਾਜ ਸਮੈ ਦ੍ਰੁਮ ਕਿੰਸਕ ਲਾਲ ਬਨੇ ॥ ੧੩੧੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਤਿਹੁ ਸਮ ਰਮੈ ਬਹੁਰੋ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ॥ ਅਸੁਰ ਸੈਨ ਮੈ ਭਟ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਬਹੁ ਦਏ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੩੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿਕ੍ਰਤਾਨਨ ਨਾਮ ਕੁਰੂਪ ਕੋ ਬਾਂਧਵ ਕੋਪ ਭਯੋ ਅਸ ਪਾਨ ਗਹਯੋ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਰਨ ਮੈ ਤਿਹ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਅਰਿ ਕੇ ਬਧਬੇ ਕੋ ਚਹਯੋ ॥ ਸੁਧਵਾਇ ਕੈ ਸਿਯੰਦਨ ਆਯੋ ਤਹਾ ਨਾ ਟਰ੍ਯੋ ਵਹ ਜੁੱਧ ਹੀ ਕੋ ਉਮਹਯੋ ॥ ਸੁਨਿ ਰੇ ਸਕਤੇਸ ਸੰਭਾਰ ਸੰਘਾਰਤ ਹੋ ਤੁਮ ਕੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹ੍ਯੋ ॥ ੧੩੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਯਹਿ ਬਚਨਿ ਸੁਨਿ ਲੀਨੀ ਸਕਤਿ ਉਚਾਇ ॥ ਚਪਲਾਸੀ ਰਵਿ ਕਿਰਨ ਸੀਅਰਿ ਤਕ ਦਈ ਚਲਾਇ ॥ ੧੩੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲਾਗ ਗਈ ਬਿਕ੍ਰਤਾਨਨ ਕੇ ਉਰ ਚੀਰ ਕੈ ਤਾਤ ਨ ਪਾਰ ਭਈ ॥ ਜਿਹ ਊਪਰਿ ਕੰਚਨ ਕੀ ਸਬ ਆਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸਬ ਹੀ ਸੋਉ ਲੋਹ ਮਈ ॥ ਲਸ ਕੈ ਉਰ ਰਾਕਸ ਕੇ ਮਧ ਯੋਂ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਭਾਖ ਦਈ ॥ ਮਨੋ ਰਾਹੁ ਬਿਚਾਰ ਕੈ ਪੂਰਬ ਬੈਰ ਕੋ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕਰਿ ਲੀਲ ਲਈ ॥ ੧੩੧੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਰ ਬਰਛੀ ਕੇ ਲਗ ਤਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਬਲਵਾਨ ॥ ਸਬ ਦੈਤਨ ਕੋ ਮਨ ਡਰ੍ਯੋ ਹਾਹਾ ਕੀਯੋ ਬਖਾਨ ॥ ੧੩੧੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਕ੍ਰਤਾਨਨ ਜਬ ਮਾਰਯੋ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਰਨਧੀਰ ॥ ਸੋ ਕੁਰੂਪ ਅਵਿਲੋਕ ਕੈ ਸਹਿ ਨ ਸਕ੍ਯੋ ਦੁਖੁ ਬੀਰ ॥ ੧੩੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿਕ੍ਰਤਾਨਨ ਕੋ ਬਧ ਪੇਖ ਕੁਰੂਪ ਸੁਕਾਲ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਿਓ ਅਕਾਸ ਤੇ ਆਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਕਤੇਸ ਬਡੋ ਧਨੁ ਤਾਨ ਕੈ ਬਾਨ ਮਹਾਂ ਅਰਿ ਗ੍ਰੀਵ ਲਗਾਯੋ ॥ ਸੀਸ ਪਰ੍ਯੋ ਕਟਿਕੈ ਧਰਨੀ ਸੁਕ ਬੰਧ ਲਏ ਅਹਿ ਕੋ ਰਨ ਧਾਯੋ ॥ ੧੩੨੦ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਗਯੋ ਲੀਏ ਕਰ ਵਾਰ ॥ ਏਕ ਬਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਨੇ ਹਨ੍ਯੋ ਗਿਰਯੋ ਭੂਮਿ ਮਝਾਰਿ ॥ ੧੩੨੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਕੁਰੂਪ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਭੂਪਤਿ ਦਯੋ ਸੰਘਾਰ ॥ ਤਬ ਜਾਦਵ ਲਖ ਸਮਰ ਮੈ ਕੀਨੋ ਹਾਹਾਕਾਰ ॥੧੩੨੨॥ ਬਹੁਤੁ ਲਰ੍ਯੋ ਅਰ ਬੀਰ ਰਨਿ ਕਹ੍ਯੋ ਸ੍ਯਾਮ[1] ਸੋ ਰਾਮ ॥ ਕਿਉ ਨ ਲਰੈ ਕਹ੍ਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੂ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥ ੧੩੨੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਜੂ ਸਬ ਸੋ ਇਮ ਕਹ੍ਯੋ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਬਧ ਹਮ ਤੇ ਰਹ੍ਯੋ ॥ ਇਨ ਅਤਿ ਹਿਤ

---

੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਸੋ ਚੰਡ ਮਨਾਈ[੧] ॥ ਤਾਤੇ ਹਮਰੀ ਸੈਨ ਖਪਾਈ ॥ ੧੩੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਾਤੇ ਤੁਮ ਹੂੰ ਚੰਡ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ ਜੀਤਨ ਕੋ ਬਰੁ ਦੇਇਗੀ ਅਰਿ ਤਬ ਲੀਜਹੁ ਘਾਇ ॥ ੧੩੨੫ ॥ ਜਾਗਤ ਜਾਕੀ ਜੋਤਿ ਜਗ ਜਲ ਥਲ ਰਹੀ ਸਮਾਇ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਹਰਿ ਰੂਪ ਮੈ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਰਹੀ ਠਹਰਾਇ ॥ ੧੩੨੬ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਕੀ ਕਲਾ ਬਰਤੈ ਜਗ ਮੈ ਅਰੁ ਜਾਕੀ ਕਲਾ ਸਬ ਰੂਪਨ ਮੈ ॥ ਅਰੁ ਜਾਕੀ ਕਲਾ ਬਿਮਲਾ ਹਰਿ ਕੇ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕੇ ਕਮਲਾ ਤਨ ਮੈ ॥ ਪੁਨਿ ਜਾਕੀ ਕਲਾ ਗਿਰ ਰੂਖਨ ਮੈ ਸਸਿ ਪੂਖਨ ਮੈ ਮਘਵਾ ਘਨ ਮੈ ॥ ਤੁਮਹੂੰ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਭਵਾਨੀ ਕਲਾ ਜਗ ਮਾਨੀ ਕੈ ਧਯਾਨ ਕਰੋ ਮਨ ਮੈ ॥ ੧੩੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਬਰ ਸਕਤਿ ਸੋ ਮਾਂਗ ਲਯੋ ਬਲਵਾਨ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਤੇ ਰਨ ਜੀਤਤ ਨਹੀ ਹਾਨ ॥ ੧੩੨੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿਵ ਸੂਰਜ ਸਸ ਸਚੀਪਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਸੁਰ ਕੋਇ ॥ ਜੋ ਇਹ ਸੋ ਰਿਸਕੈ ਲਰੈ ਜੀਤ ਨ ਜੈਹੈ ਸੋਇ ॥ ੧੩੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੌ ਹਰਿ ਆਇ ਭਿਰੈ ਇਹ ਸੋ ਨਹੀ ਦੇਖਤ ਹੌਂ ਬਲੁ ਹੈ ਤਿਨ ਮੋ ॥ ਚਤੁਰਾਨਨ ਔਰ ਖੜਾਨਨ ਬਿਸਨ ਘਨੋ ਬਲ ਹੈ ਸੁ ਕਹਯੋ ਜਿਨ ਮੋ ॥ ਪੁਨਿ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਸੁਰਾਦਕ ਜੇ ਅਸੁਰਾਦਿਕ ਹੈ ਗਿਨਤੀ ਕਿਨ ਮੋ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹਯੋ ਸਬ ਬੀਰਨ ਸੋ ਸੁ ਇਤੋ ਬਲ ਭੂਪ ਧਰੈ ਇਨ ਮੋ ॥ ੧੩੩੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕਰੋ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਉਤੈ ਇਤ ਹਉ ਹੀ ਭਵਾਨੀ ਕੋ ਜਾਪ ਜਪੈ ਹਉ ॥ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਅਬੈ ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਤ ਭਾਵ ਤੇ ਥਾਪ ਥਪੈ ਹਉ ॥ ਹ੍ਵੈਕੈ ਪ੍ਰਤੱਛ ਕਹੈ ਬਰ ਮਾਂਗ ਹਨੋ ਸਕਤੇਸ ਇਹੈ ਬਰ ਲੈ ਹਉ ॥ ਤਉ ਚੜਕੈ ਅਪਨੈ ਰਥ ਪੈ ਅਬ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਇਹ ਕੋ ਬਧ ਕੈ ਹਉ ॥ ੧੩੩੧ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਪਠੇ ਜਦੁਬੀਰ ਉਤੈ ਇਤ ਭੂਮਿ ਮੈ ਬੈਠ ਸਿਵਾ ਜਪੁ ਕੀਨੋ ॥ ਔਰ ਦਈ ਸੁਧ ਛਾਡ ਸਬੈ ਤਬ ਤਾਹੀ ਕੇ ਧਯਾਨ ਬਿਖੈ ਮਨ ਦੀਨੋ ॥ ਚੰਡ ਤਬੈ ਪਰਤੱਛ ਭਈ ਬਰੁ ਮਾਂਗਹੁ ਜੂ ਮਨ ਮੈ ਜੋਈ ਚੀਨੋ ॥ ਯਾ ਅਰਿ ਆਜੁ ਹਨੋ ਰਨ ਮੈ ਘਨ ਸਗ੍ਰਾਮ ਜੂ ਮਾਂਗ ਇਹੈ ਬਰ ਲੀਨੋ ॥ ੧੩੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਬਰ ਪਾਇ ਚੜਯੋ ਰਥ ਪੈ ਹਰਿ ਜੂ ਮਨ ਬੀਚ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਯੋ ॥ ਜਪੁਕੈ ਜੁ ਭਵਾਨੀ ਤੇ ਸਗ੍ਰਾਮ ਕਹੈ ਅਰਿ ਮਾਰਨ ਕੋ ਬਰ ਮਾਂਗ ਲਯੋ ॥ ਸਬ ਆਯੁਧ ਲੈ ਬਰ ਬੀਰ ਬਲੀ ਹੂ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਤੌ ਜਦੁਬੀਰ ਗਯੋ ॥ ਮਨੋ ਜੀਤ ਕੋ ਅੰਕੁਰ ਜਾਤ ਰਹਯੋ ਹੁਤੋ ਯਾ ਬਰ ਤੇ ਉਪਜਯੋ ਸੁਨਯੋ ॥ ੧੩੩੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਉਤ ਸਮਰ ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਹਨੇ ਬਰ ਸੂਰ ॥ ਤਬ ਹੀ ਤਿਨਕੇ ਤਨਨ ਸਿਉ ਭੂਮਿ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰ ॥ ੧੩੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

---

੧. ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਦਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੂਜਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ ਕਈ ਦੇਵੀਆਂ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਇਸ ਭੁਲ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿਚ ਸੋਧ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ਸਕਤੇਸ ਬਲੀ ਤਿਹ ਠਾਂ ਹਰਿ ਆਇਕੈ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਜਾਤ ਕਹਾਰ ਹੁਰੇ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਅਬ ਹੌ ਤੁਮ ਪੈ ਬਲ ਕੈ ਇਤਿ ਆਯੋ ॥ ਕੋਪ ਗਦਾ ਕਰ ਲੈ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸੀਸ ਪੈ ਘਾਉ ਲਗਾਯੋ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜ੍ਯੋ ਮਨ ਚੰਡ ਭਜ੍ਯੋ ਤਿਹ ਕੌ ਤਨ ਤਾਹਿ ਕੇ ਲੋਕ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੧੩੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਚਲ੍ਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਤਬਹੀ ਜਬਹੀ ਤਨ ਚੰਡ ਕੇ ਲੋਗ ਪਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਸੂਰਜ ਇੰਦ੍ਰ ਸਨਾਦਕ ਜੇ ਸੁਰਹੂੰ ਮਿਲਿਕੈ ਜਸੁ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਐਸੋ ਨ ਆਗੇ ਲਰ੍ਯੋ ਰਨ ਮੈ ਕੋਊ ਆਪਨੀ ਬੈਸਿ ਮੈ ਨਾਹਿ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਕਤੇਸ ਬਲੀ ਧਨ ਹੈ ਹਰਿ ਸੋ ਲਰਿਕੈ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੧੩੩੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬੈ ਚੰਡ ਕੋ ਹਰਿ ਬਧੁ ਪਾਯੋ ॥ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਔਰ ਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਗਏ ਪਰਾਈ ॥ ਰਵਿ ਨਿਹਾਰ ਜ੍ਯੋ ਤਮ ਨ ਰਹਾਈ ॥ ੧੩੩੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਦੁਆਦਸ ਭੂਪ ਸਕਤਿ ਸਿੰਘ ਸੁਧਾ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਪੰਚ ਭੂਪ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਅਸਮ ਸਿੰਘ ਜਸ ਸਿੰਘ ਪੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨ ॥ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਸੂਰੋ ਬਡੋ ਇੱਛ ਸਿੰਘ ਸੁਰ ਗ੍ਯਾਨ ॥ ੧੩੩੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਮੂੰ ਭਜੀ ਭੂਪਨ ਲਖੀ ਚਲੇ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ॥ ਅਹੰਕਾਰ ਪਾਂਚੋ ਕੀਯੋ ਅਜੁ ਹਨਿਹੈ ਜਦੁਰਾਜ ॥ ੧੩੩੯ ॥ ਉਤ ਤੇ ਆਯੁਧ ਲੈ ਸਬੈ ਆਏ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਇਤ ਤੇ ਹਰਿ ਸਮੁਹੇ ਭਏ ਸ੍ਯੰਦਨ ਸੀਘ੍ਰ ਧਵਾਇ ॥ ੧੩੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਭਟੇਸ ਮਹਾਂ ਬਲਵੰਤ ਤਬੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਧਾਯੋ ॥ ਪਾਂਚ ਹੀ ਬਾਨ ਲਏ ਤਿਹ ਪਾਨ ਬਡੋ ਧਨੁ ਤਾਨ ਕੈ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਹਨ੍ਯੋ ਸਰ ਪਾਂਚਨ ਭੂਪਨਿ ਕੇ ਤਿਨ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਤੂਲਿ ਜਿਉ ਜਾਰਿ ਦਏ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਂਚ ਮਨੋ ਨ੍ਰਿਪ ਆਂਚਸ ਭੇਖ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੩੪੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਰੁਪ ਸਮ ਰਮੈ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲ ਜਾਸੁ ॥ ਨਰਪਤਿ ਆਏ ਪਾਂਚ ਬਰ ਕੀਨੋ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਸੁ ॥ ੧੩੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਪਾਂਚ ਭੂਪ ਬਧਹ ॥

ਅਥ ਦਸ ਭੂਪ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਔਰ ਭੂਪ ਦਸ ਕੋਪ ਕੈ ਧਾਇ ਸੰਗ ਲੈ ਬੀਰ ॥ ਜੁੱਧ ਬਿਖੈ ਦੁਰ ਮਦ ਬਡੇ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਰਨਧੀਰ ॥ ੧੩੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਮਿਲ ਕੈ ਦਸ ਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਸ੍ਰੀ ਸੁਭਟੇਸ ਕੋ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਨੈਨਨ ਹੇਰਿ ਸੋਊ ਹਰਿ ਬੀਰ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੋ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਉਤਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਯੋ ਤਨ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਘਾਇ ਲਗਾਏ ॥ ਉਦਮ ਸਿੰਘ ਹਨ੍ਯੋ ਬਹੁਰੋ ਅਸਿ ਲੈ ਕਰ ਸੰਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸੋ ਘਾਏ ॥ ੧੩੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਓਜ ਸਿੰਘ ਕੋ ਹਤ ਕੀਯੋ ਓਟ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰ ॥ ਊਧ ਸਿੰਘ ਉਸਨੇਸ ਅਰੁ ਉਤਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੩੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੂਪ ਨਵੇ ਜਬ ਇਨ ਹਨੇ ਏਕ ਬਚ੍ਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ਨਹਿ ਭਾਜ੍ਯੋ ਬਲਵੰਤ ਸੋ ਉਗ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਨਾਮ ॥ ੧੩੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਗ੍ਰ ਬਲੀ ਪੜ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਸਰ

ਸ੍ਰੀ ਸੁਭਟੇਸ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਬਰ ਕੈ ਤਨ ਭੇਦ ਕੈ ਪਾਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਮਰ ਬਾਨ ਲਗੇ ਤਿਹ ਕੋ ਜਸੁ ਯੌਂ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਹਨੇ ਕੀਏ ਪਾਪ ਘਨੇ ਜਮ ਨੇ ਉਡਯਾ ਮਨੋ ਨਾਗ ਡਸਾਯੋ ॥ ੧੩੪੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਾਦਵ ਏਕ ਮਨੋਜ ਸਿੰਘ ਤਬ ਨਿਕਸਯੋ ਬਰ ਬੀਰ ॥ ਉਗ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਚਲਯੋ ਮਹਾਂ ਰਨਧੀਰ ॥ ੧੩੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਦਵ ਆਵਤ ਪੇਖ ਬਲੀ ਅਰਿ ਬੀਰ ਮਹਾਂ ਰਨਧੀਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਲੋਹ ਮਈ ਗਰੂਓ ਬਰਛਾ ਗਹਿ ਕੈ ਬਲ ਸੋ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਸਿੰਘ ਮਨੋਜ ਹਨਯੋ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨਨ ਲੈ ਜਮ ਧਾਮ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਮਾਰ ਕੈ ਤਾਹਿ ਲੀਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਬਲੀ ਬਲੁ ਕੈ ਬਲ ਕੋ ਲਲਕਾਰਯੋ ॥ ੧੩੪੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਸਤ੍ਰਹ ਪੇਖ ਹਲਾ ਯੁਧ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਗਹਿ ਮੂਸਰ ਧਾਯੋ ॥ ਆਪਸਿ ਮੈ ਬਲਵੰਤ ਅਰੈ ਦੋਊ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਉਗ੍ਰ ਨਰੇਸ ਕੇ ਲਾਗ ਗਯੋ ਸਿਰ ਮੂਸਲ ਦਾਇ ਬਚਾਇ ਨ ਆਯੋ ॥ ਭੂਮਿ ਗਿਰਯੋ ਮਰ ਕੈ ਜਬ ਹੀ ਮੁਸਲੀ ਅਪਨਾ ਤਬ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥ ੧੩੫੦ ॥ ਇਤਿ ਦਸ ਭੂਪ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਬਧਹਿ ਧਯਾਇ ॥

ਦਸ ਭੂਪ ਸਹਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੁਧ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਦਸ ਭੂਪਨ ਅਵਿਲੋਕਿਯੋ ਉਗ੍ਰ ਹਨਯੋ ਬਰ ਬੰਡ ॥ ਜੁੱਧ ਕਾਜ ਆਵਿਤ ਭਏ ਜਿਹ ਬਲ ਭੁਜਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੧੩੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਨੂਪਮ ਸਿੰਘ ਅਪੂਰਬ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਰਨ ਕਉ ਮਨ ਕੋਪੁ ਬਢਾਯੋ ॥ ਆਗੇ ਹੁਇ ਕੰਚਨ ਸਿੰਘ ਚਲਯੋ ਬਲ ਆਵਤ ਕੋ ਤਿਹ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਹੂੰ ਤੇ ਗਿਰਯੋ ਮ੍ਰਿਤ ਹੁਇ ਤਬ ਜੋਤ ਸਬੂਹ ਤਹਾਂ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਲਗਯੋ ਹਨੂਮਾਨ ਕਿਧੌਂ ਰਵਿ ਕੌਂ ਫਲ ਜਾਨ ਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੩੫੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋਪ ਸਿੰਘ ਕੋ ਹਤ ਕੀਯੋ ਕੋਟਿ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰ ॥ ਅਉਰ ਅਪੂਰਬ ਸਿੰਘ ਹਤਿਓ ਮੋਹ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੩੫੩ ॥ ਚਉਪਈ ॥ ਕਟਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਪੁਨ ਹਨ ਦਯੋ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਤਬ ਬਧ ਕਯੋ ॥ ਕੋਮਲ ਸਿੰਘਹਿ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਬੇਗ ਤਾਹਿ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ ॥੧੩੫੪ ॥ ਪੁਨ ਕਨਕਾਚਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ਅਨੂਪਮ ਸਿੰਘ ਨ ਰਨ ਤੇ ਹਾਰਯੋ ॥ ਬਲ ਕੈ ਆਨ ਸਾਮੁਹੇ ਭਯੋ ॥ ਉਤ ਤੇ ਰਾਮ ਓਰ ਸੋ ਗਯੋ ॥ ੧੩੫੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਲੀ ਅਨੂਪਮ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਬਲ ਸੋ ਲਰਯੋ ਰਿਸਾਇ ॥ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਨ ਭਟ ਜੁਧ ਕਰਿ ਜਮਪੁਰਿ ਦਏ ਪਠਾਇ ॥ ੧੩੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾ ਸਤ੍ਰ ਆਹਵ ਮੈ ਕਬਿ ਰਾਮ ਕਹੈ ਰਿਸ ਕੈ ਅਤਿ ਧਾਯੋ ॥ ਆਇ ਕੈ ਸਿੰਘ ਅਨੂਪਹਿ ਸਿਉ ਕਰਿ ਮੈ ਅਸਿ ਲੈ ਤਬ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਤਾਨ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਮਹਾਂ ਬਰ ਕੈ ਉਰ ਸਿੰਘ ਅਨੂਪ ਕੇ ਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਪ੍ਰਾਨ ਚਲਯੋ ਤਬ ਹੀ ਰਵਿ ਮੰਡਲ ਭੇਦ ਕੈ ਪਾਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ੧੩੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਸਕੰਧ ਬਲੀ ਸੁ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਇਹ ਊਪਰ ਆਏ ॥ ਪੇਖਿ ਕ੍ਰਿਤਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਸਰ ਤੀਛਨ ਆਵਤ ਤਾਹਿ ਲਗਾਏ ॥ ਚੰਦ੍ਰਕਬਾਨ ਲਗੇ ਤਿਹ ਕਉ ਦੁਹ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਯੌਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਮਨ ਮੈ ਮਨੋ ਮੂੰਡਨ ਕੋ ਘਰ ਹੀ ਧਰ ਆਏ ॥

੧੩੫੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਦਸ ਭੂਪ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਸਹਿਤ ਬਧ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਚ ਭੂਪ ਜੁਧ ਕਥਨੰ ॥ ਛਪੈ ॥

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੈ ਸਿੰਘ ਔਰ ਭਟ ਰਨ ਮੈ ਆਏ ॥ ਜਾਲਪ ਸਿੰਘ ਅਰ ਗਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਂਚ ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰੇ ਬਰਿ ॥ ਤੁਮਲ ਕਰਿਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਘਨੇ ਮਾਰੇ ਜਾਦਵ ਨਰ ॥ ਤਬ ਸਸਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਘਕਸ ਚਤ੍ਰ ਭੂਪ ਮਿਰਤਕ ਕੀਏ ॥ ਇਕ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀਵਤ ਬਚਿਯੋ ਛੱਤ੍ਰਾਪਨ ਦ੍ਰਿੜ ਧਰ ਹੀਏ ॥ ੧੩੫੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜਾਲਪ ਸਿੰਘ ਧਾਏ ॥ ਗਜਾ ਸਿੰਘ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੁਆਏ ॥ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਗਰਬ ਜੁ ਕੀਨੋ ॥ ਤਾਤੇ ਕਾਲ ਪ੍ਰੇਰ ਰਨ ਦੀਨੋ ॥ ੧੩੬੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜਾਲਪ ਸਿੰਘ ਗਜਾ ਸਿੰਘ ਬਰ ਬੀਰ ॥ ਜਯ ਸਿੰਘ ਸਹਿਤ ਕ੍ਰਿਤਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਹਨੇ ਚਾਰ ਰਨ ਧੀਰ ॥ ੧੩੬੧ ॥ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਸਤ੍ਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਹਰਿ ਕੀ ਦਿਸ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਚਾਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਔਰ ਹਨੇ ਸੁ ਬਨੈਤ ਬਨੈ ਜਦਬੀਰ ਘਨੇ ਜਮ ਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਜਾਇ ਭਿਰਿਯੋ ਜਗਤੇਸ ਬਲੀ ਸੰਗ ਆਪਨੇ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਰਨ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਭਟ ਪੇਖਿ ਤਿਨੇ ਸਰ ਜਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੧੩੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦਯੋ ਦਲ ਕੋ ਬਹੁਰੋ ਕਰ ਮੈ ਕਰਵਾਰ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਧਾਇਕੈ ਜਾਇਕੈ ਆਇ ਅਰਿਯੋ ਜਗਤੇਸ ਕੇ ਸੀਸ ਹੂੰ ਹਾਥ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ ॥ ਦ੍ਵੈ ਧਰ ਹੋਇਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਿਯੋ ਰਥ ਤੇ ਤਿਹ ਕੋ ਕਵਿ ਭਾਵ ਬਿਚਾਰਿਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਪਹਾਰ ਕੇ ਊਪਰ ਸਾਲਹਿ ਬੀਜ ਪਰੀ ਤਿਹ ਦੇਇ ਕਰ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ੧੩੬੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਠਨ ਸਿੰਘ ਹਰਿ ਕਟਕ ਤੇ ਆਯੋ ਯਾ ਪਰ ਧਾਇ ॥ ਮਤਿ ਦੁਰਮਤ ਜਿਉ ਸਿੰਘ ਪੈ ਆਵਤ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ੧੩੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਤਿਹ ਹੇਰ ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਕੋ ਸੰਗ ਸੰਘਾਰਿਯੋ ॥ ਬੀਰ ਘਨੇ ਜਦੁ ਬੀਰਨ ਕੇ ਹਤ ਕੋਪ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਆਇ ਲਰੋ ਨ ਡਰੋ ਹਰਿ ਜੂ ਰਨ ਠਾਢੇ ਕਹਾਂ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ੧੩੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹਰਿ ਜੂ ਕਰ ਕੋਪ ਚਲਿਯੋ ਤਬ ਦਾਰਕ ਸਿਯੰਦਨ ਕੋ ਸੁਧਵਾਯੋ ॥ ਪਾਨ ਲੀਯੋ ਅਸਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਤਾਹਿ ਹਕਾਰ ਕੈ ਤਾਕ ਚਲਾਯੋ ॥ ਢਾਲ ਕ੍ਰਿਤਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਕਰ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਟ ਕੈ ਵਾਰ ਬਚਾਯੋ ॥ ਆਪਨੀ ਕਾਢ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਿਯਾਨ ਤੇ ਦਾਰਕ ਕੇ ਤਨ ਘਾਉ ਲਗਾਯੋ ॥ ੧੩੬੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਕਰੈਂ ਕਰ ਵਾਰਨ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਦੋਊ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੂ ਅਰਿ ਘਾਇ ਲਗਿਯੋ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਕੇ ਰਿਪੁ ਘਾਇ ਲਗਾਏ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਦੋਊ ਠਟਕੇ ਦਲ ਬਿਓਮ ਤੇ ਦੇਵਨ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਲਾਗੀ ਅਵਾਰ ਮੁਰਾਰਿ ਸੁਨੋ ਪਲ ਮੈ ਮਧੁ ਸੇ ਮੁਰ ਸੇ ਤੁਮ ਘਾਏ ॥ ੧੩੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਾਰ ਮਹੂਰਤ ਜੁਧ ਭਯੋ ਤਕ ਕੈ ਹਰਿ ਜੂ ਇਹ ਘਾਤ ਬਿਚਾਰਿਯੋ ॥ ਮਾਰਹੁ ਨਾਹਿ ਕਹਿਯੋ ਸਿਸ ਹੀ ਮੁਰ ਕੈ ਅਰਿ ਪਾਛੇ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਆਸੁ ਹੀ ਤੀਛਨ ਲੈ ਅਸਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸੱਤ੍ਰ ਕੀ ਗ੍ਰੀਵ ਕੇ ਊਪਰ ਝਾਰਿਯੋ ॥ ਐਸੀ ਏ ਭਾਂਤ ਹਨਿਯੋ ਰਿਪੁ ਕੋ

ਅਪਨੇ ਦਲ ਕੋ ਸਭ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਵਾਰਿਯੋ ॥ ੧੩੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਅਰਿ ਮਾਰ ਲਯੋ ਰਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਆਪਨੀ ਸੈਨ ਨਿਹਾਰ ਮੁਰਾਰਿ ਮਹਾਂ ਬਲ ਧਾਰਕੈ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਹੈ ਸਬ ਲਾਇਕ ਨਾਮ ਕਹਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੂ ਮੁਖ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਰਨ ਜੁਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੩੬੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਾਂਚ ਭੂਪ ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ ॥

ਅਥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਕੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਇਕ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਨਾਮ ॥ ਪੈਰੇਸਮਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬਹੁ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਬਲ ਧਾਮ ॥ ੧੩੭੦ ॥ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਮਨ ਬਿਖੈ ਚਾਰ ਭੂਪ ਤਿਹ ਸਾਥ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਹਰਿ ਸਿਉ ਚਲਿਯੋ ਅਮਿਤ ਸੈਨ ਲੈ ਸਾਥ ॥ ੧੩੭੧ ॥ ਛਪੈ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਬਰਿ ਸਿੰਘ ਔ ਨ੍ਰਿਪ ਗੇਨ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ॥ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਭਵ ਸਿੰਘ ਬਡੇ ਬਲਵੰਤ ਜੁੱਧ ਕਰ ॥ ਰਥ ਅਨੇਕ ਸੰਗ ਲਿਏ ਸੁ ਭਟ ਬਹੁ ਬਾਜਤ ਸੱਜਤ ॥ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਜ ਮੱਤ ਚਲੇ ਘਨਿ ਅਰ ਜਿਮ ਗੱਜਤ ॥ ਮਿਲਿ ਘੇਰ ਲੀਯੋ ਤਿਨ ਕੋ ਤਿਨੋ ਸੁ ਕਬਿ ਸਿਆਮ ਜਸੁ ਲਖਿ ਲੀਯੋ ॥ ਰਿਤ ਪਾਵਸ ਮੈ ਘਨ ਘਟ ਜਿਉ ਘੋਰ ਮਨੋ ਰਨ ਕੋ ਲੀਯੋ ॥ ੧੩੭੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਾਦਵ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੁਤੇ ਨਿਕਸੇ ਭੂਪ ਸੁ ਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਰਸ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਸਾਰ ॥ ੧੩੭੩ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਨ੍ਰਿਪ ਚਾਰੁ ਚਾਰੁ ਮਤਿਵੰਤ ॥ ਹਰਿ ਕੀਯੋ ਰਚ ਲੇ ਮਨੋ ਧਾਇ ਇਨ ਕੇ ਅੰਤ ॥ ੧੩੭੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ਸਰਸ ਮਹਾਂ ਔ ਸਾਰ ਪੁਨ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਏ ਚਾਰ ॥ ਜਾਦਵ ਸੈਨਾ ਤੇ ਤਬੈ ਨਿਕਸੇ ਅਤਿ ਬਲ ਧਾਰਿ ॥ ੧੩੭੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਦਿਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਨ੍ਰਿਪ ਤਿਨ ਵਹਿ ਲੀਨੇ ਮਾਰ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਇਨਹਿ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੩੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਓਰ ਤੇ ਔਰ ਨਰੇਸ ਚਲੇ ਤਿਨ ਸੰਗ ਮਹਾ ਦਲ ਲੀਨੇ ॥ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਸਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਚਲਯੋ ਬਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਕੋਪ ਪ੍ਰਬੀਨੋ ॥ ਔ ਮਤ ਸਿੰਘ ਸਜਿਯੋ ਤਨ ਕੇ ਚਸੁ ਸਸਤ੍ਰਨ ਅਸਤ੍ਰਨ ਮਾਂਝ ਪ੍ਰਬੀਨੋ ॥ ਧਾਇ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁ ਚਾਰ ਹੀ ਭੂਪਨ ਆਹਵ ਕੀਨੋ ॥ ੧੩੭੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਚਾਰੋ ਭੂਪਤਿ ਲਰੇ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ਉਤ ਦੋਊ ਦਿਸ ਕੀ ਲਰਤ ਬਲ ਸੈਨ ਚਤੁਰੰਗ ॥੧੩੭੮॥ਕਬਿੱਤ॥ਰਥੀ ਸੰਗ ਰਥੀ ਮਹਾਂਰਥੀ ਸੰਗਮਹਾਂਰਥੀ ਸਵਾਰ ਸੋ ਸਵਾਰ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ॥ ਪੈਦਲ ਸੋ ਪੈਦਲ ਲਰਤ ਭਏ ਰਨ ਬੀਚ ਜੁਧ ਹੀ ਮੈ ਰਾਖੀਯੋ ਮਨ ਰਾਖਿਯੋ ਨ ਘਰਨ ਮੈ ॥ ਸੈਥੀ ਜਮਦਾਰ ਤਰਵਾਰ ਘਨੀ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਮੂਸਲ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਬਾਨ ਚਲੈ ਤਾਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ॥ ਦੰਤਨ ਸੋ ਦੰਤੀ ਪੈ ਬਜੰਤ੍ਰ ਸੋ ਬਜੰਤ੍ਰੀ ਲਰਿਯੋ ਚਾਰਨ ਸੋ ਚਾਰਨ ਸੋ ਭਿਰਿਯੋ ਸੈ ਤਾਹੀ ਹਨ ਮੈ ॥ ੧੩੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਸਰ ਸਿੰਘ ਹਤਿਓ ਰਿਸ ਕੈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਹਿ ਮਾਰ ਲਯੋ ਜਬ ਹੀ ॥ ਪੁਨ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਸਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸੁ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨਿਯੋ ਤਬ ਹੀ ॥ ਬਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤਿ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੀਸ ਕਟਿਯੋ ਲਖਿ ਜਾਦਵ ਸੈਨ ਗਈ ਦਬ ਹੀ ॥ ਨਭ ਮੈ ਗਨ ਕਿੰਨਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਕੇਸ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਗਾਵਤ ਹੈਂ ਸਬ ਹੀ

॥ ੧੩੯੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਛਿਯ ਭੂਪਨ ਕੇ ਛੈ ਕੀਯੋ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਬਲ ਧਾਮ ॥ ਔਰੋ ਭੂਪਤਿ ਤੀਨ ਬਰਿ ਧਾਇ ਲਰੈਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ੧੩੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਅਰਨਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਬਰਨ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਰੁਪ ਰਨ ਰਹਿਯੋ ਏ ਤੀਨੋ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੩੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਕੈ ਭੂਪ ਵਡੇ ਰਨ ਮੈ ਰਿਸ ਕੈ ਬਹੁਰੋ ਧਨ ਬਾਨ ਲੀਯੋ ॥ ਸਿਰ ਕਾਟ ਦਏ ਬਹੁ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਕਰ ਅੱਸਤ੍ਰਨ ਲੈ ਪੁਨ ਜੁਧ ਕੀਯੋ ॥ ਜਿਮ ਰਾਵਨ ਸੈਨ ਹਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਘਵ ਤਿਉ ਦਲ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦੀਯੋ ॥ ਗਨ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਸਿੰਗ੍ਰਾਲਨ ਗੀਧਨ ਜੋਗਨਿ ਸ੍ਰੌਨ ਅਘਾਇ ਪੀਯੋ ॥ ੧੩੯੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਕਰ ਖੜਗ ਲੈ ਰੁਦ੍ਰ ਰਸਹਿ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ਇਉਂ ਡੋਲਤ ਰਨ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਮਾਨੋ ਖੇਲਤ ਫਾਗ ॥ ੧੩੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨ ਚਲੇ ਤੇਈ ਕੁੰਕਮ ਮਾਨਹੁ ਮੂਠ ਗੁਲਾਲ ਕੀ ਸਾਂਗ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ਢਾਲ ਮਨੋ ਡਫ ਮਾਲ ਬਨੀ ਹਥ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਛੁਟੈ ਪਿਚਕਾਰੀ ॥ ਸ੍ਰੌਨ ਭਰੇ ਪਟ ਬੀਰਨ ਕੇ ਉਪਮਾ ਜਨ ਘੋਰ ਕੈ ਕੇਸਰ ਡਾਰੀ ॥ ਖੇਲਤ ਫਾਗ ਕਿ ਬੀਰ ਲਰੈਂ ਨਵਲਾਸੀ ਲੀਏ ਕਰ ਵਾਰ ਕਟਾਰੀ ॥ ੧੩੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਅਤ ਲੜਤ ਹੈ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰਹਿ ਅਨਰਾਗ॥ ਰਨ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਤ ਬਹੁ ਜਨ ਨਟੂਆ ਵਡਭਾਗ ॥ ੧੩੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਸਾਰਥੀ ਆਪਨੇ ਸੋ ਕਹਿ ਕੈ ਸੁਧਵਾਇ ਤਹੀ ਰਥ ਜੁਧ ਮਚਾਵੈ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ਸੂਰਨ ਮੈ ਕਰ ਹਾਥਨ ਕੇ ਅਰਥਾਵ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਬਜੈ ਕਰ ਵਾਰ ਕਟਾਰਨ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਉਚਾਰ ਕਹੈਂ ਮੁਖ ਯੌਂ ਕਰਿ ਨਿਰਤ ਔ ਗਾਨ ਸੁਨਾਵੈ॥ ੧੩੯੭॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਅਲਾਪ ਉਚਾਰਤ ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਅਪਾਰਾ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਸਿਰ ਅੱਤ੍ਰ ਤਰਾਕ ਲਗੈ ਤਹਿ ਤਾਲਨ ਕੋ ਠਨਕਾਰਾ ॥ ਜੂਝਿ ਗਿਰੇ ਧਰ ਰੀਝ ਕੈ ਦੈਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨ ਨਦਾਨ ਵਡੋ ਰਿਝਵਾਰਾ ॥ ਨਿਰਤ ਕਰੈਂ ਨਟ ਕੋਪ ਲਰੇ ਭਟ ਜੁੱਧ ਕੀ ਠੌਰ ਕਿ ਨਿਰਤ ਅਖਾਰਾ ॥ ੧੩੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਨ ਭੂਮਿ ਭਈ ਰੰਗਿ ਭੂਮਿ ਮਨੋ ਧੁਨਿ ਦੁੰਦਭ ਬਾਜੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਹੀਯੋ ॥ ਸਿਰ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਪਰ ਅੱਤ੍ਰ ਲਗੇ ਤਤਕਾਰ ਤਰਾਕਨ ਤਾਰ ਲੀਯੋ ॥ ਅਸ ਲਾਗਤ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਮਰ ਕੇ ਭਟ ਪ੍ਰਾਨਨ ਮਾਨਹੁ ਦਾਨ ਦੀਯੋ ॥ ਬਰਿ ਨਿਰਤ ਕਰੈ ਕਿ ਲਰੈ ਨਟ ਜਿਉ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਸੁ ਰਾਗ ਕੀਯੋ॥ ੧੩੯੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤੋ ਜੁੱਧ ਹਰਿ ਹੇਰਿ ਕੈ ਸਬਹਨਿ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨਾਇ ॥ ਕੋ ਭਟ ਲਾਇਕ ਸੈਨ ਮੈ ਲਰੈ ਜੁ ਯਾ ਸੰਗ ਜਾਇ ॥ ੧੩੯੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਘਨ ਸਿੰਘ ਘਾਤ ਸਿੰਘ ਦੋਊ ਜੋਧੇ ॥ ਜਾਤ ਨ ਕਿਸੀ ਸੁ ਭਟ ਤੇ ਸੋਧੇ ॥ ਘਨ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਘਮੰਡ ਸਿੰਘ ਧਾਏ॥ ਮਾਨਹੁ ਚਾਰੋ ਕਾਲ ਪਠਾਏ ॥ ੧੩੯੧ ॥ ਤਬ ਤਿਨ ਤਕ ਚਹੂੰ ਅਨ ਸਰ ਮਾਰੇ ॥ ਚਾਰੋ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਅੱਸ੍ਵ ਸੂਤ ਸਬ ਘਾਏ ॥ ਸੈਨ ਸਹਿਤ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ੧੩੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਪਲ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਚੰਚਲ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵਾਨ ॥ ਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਔ ਚੌਪ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਸੁਰ ਗਿਆਨ ॥ ੧੩੯੩ ॥ ਛਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਲਵੰਡ ॥ ਸਿੰਘ ਚਮੂੰ ਪਤਿ ਅਤਿ ਬਲੀ ਭੁਜ ਬਲਿ ਤਾਹਿ ਅਖੰਡ ॥ ੧੩੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਦਸੋ

ਰਿਸਿ ਕੈ ਕਵਿ ਸਿਯਾਮ ਕਹੈ ਖੜਗੇਸ ਕੈ ਊਪਰ ਧਾਏ ॥ ਆਨਤ ਹੀ ਬਲਿ ਕੈ ਧਨਲੈ ਸੁਨਿ ਖੰਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਬਾਨ ਚਲਾਏ॥ਬਾਜ ਹਨੇ ਸਤਿ ਦੋ ਅਰੁ ਗੈਸਤਿ ਤ੍ਰੈ ਸਤ ਬੀਰ ਮਹਾਂ ਤਬ ਘਾਏ ॥ ਬੀਸ ਰਥੀ ਔ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਤੀਸ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ੧੩੯੫ ॥ ਪੁਨ ਧਾਇ ਹਨੇ ਸਤਿਗੇਹੰ ਦ੍ਵੈ ਸਤ ਐਤੁ ਪਦਾਂਤ ਹਨੇਰਨ ਮੈ ॥ ਸੁ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਔਰ ਪਚਾਸ ਹਨੇ ਕਵਿ ਸਿਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁਤ ਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ॥ ਦਸ ਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ ਭਜੀ ਲਖ ਸਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਹਰ ਕੋ ਬਨ ਮੈ ॥ ਤਿਹ ਸੰਘਰ ਮੈ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਰੁਪ ਠਾਂਢੋ ਰਹਿਯੋ ਰਿਸ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ॥ ੧੩੯੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਦਸੋ ਭੂਪ ਰਨ ਪਾਰਿਯੋ ਸੈਨ ਕੇ ਬਿਪੱਤ ਡਾਰਿਯੋ ਬੀਰ ਪ੍ਰਨ ਧਾਰਿਯੋ ਨ ਡਰੱਤ ਕਾਹੂ ਆਨ ਸੋ ॥ ਇਈ ਦਸ ਭੂਪਤਿ ਰਿਸਾਇ ਸਮੁਹਾਇ ਗਏ ਉਤ ਆਇ ਸੌਹੇ ਭਯੋ ਮਹਾ ਸੂਰ ਮਾਨਸੋ ॥ ਕਹੇ ਕਵ ਸਿਯਾਮ ਅਤਿ ਕ੍ਰਧ ਹ੍ਵੈ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤਾਨ ਕੇ ਕਮਾਨ ਕੋ ਲਗਾਈ ਜਿਹ ਕਾਨਸੋ ॥ ਗਜਰਾਜ ਭੋਰੇ ਅਰੁ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਰਾਰੇ ਭੂਪ ਦਸੋ ਮਾਰ ਡਾਰੇ ਤਿਨ ਦਸ ਦਸਬਾਨ ਸੋ ॥ ੧੩੯੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਂਚ ਬੀਰ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਗਏ ਸੁ ਅਰਿ ਪਰ ਦੌਰ ॥ ਛਕਤ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਛਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਛੋਹ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਗੌਰ ॥ ੧੩੯੮ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਛਲਿ ਬਲਿ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬਲਬੀਰ ਕੋ ॥ ਲਏ ਖੜਗ ਕਰ ਚਾਮ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਪਰ ਸੋ ਚਲਿਯੋ ॥ ੧੩੯੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਜੀ ਪਾਂਚ ਬੀਰ ਮਿਲ ਧਾਏ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਊਪਰ ਆਏ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਸਬ ਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ੧੪੦੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਜੋਧੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੇ ਅਤਿ ਬਲਵੰਡ ਅਖੰਡ ॥ ਜੀਤ ਲਯੋ ਹੈ ਜਗਤ ਜਿਨ ਬਲ ਕਰਿ ਭੁਜਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੧੪੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਲਮ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਸਿੰਘ ਜਗਾਜਤ ਸਿੰਘ ਲਏ ਅਸਿ ਧਾਯੋ ॥ ਸਿੰਘ ਧਨੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਵਤ ਸਿੰਘ ਸੁ ਜੋਬਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਬਰ ਧਾਯੋ ॥ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਚਲਯੋ ਜਗ ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਲੈ ਜਸ ਸਿੰਘ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ਬੀਰਮ ਸਿੰਘ ਲਏ ਸਕਤੀ ਕਰ ਮੈ ਖੜਗੇਸ ਸੋ ਜੁਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੪੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ ਭਟ ਸੋਊ ਭਯੋ ਤਿਨ ਸੰਗਿ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਕਰਿ ਮੈ ਲੀਏ ਸਜਿਯੋ ਕਵਚ ਨਿਖੰਗਿ ॥ ੧੪੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਕਹੁ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਭੂਪਨ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਠਾਢੋ ਰਹਿਯੋ ਦ੍ਰਿੜ ਭੂਪਰਿ ਮੇਰ ਸੋ ਆਹਵ ਤੇ ਨਹੀ ਨੈਕ ਡਰਿਯੋ ਹੈ॥ਕੋਪ ਸੋ ਓਪ ਬਢੀ ਤਿਹ ਆਨਨ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਵਿ ਭਾਉ ਧਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਰੋਸ ਕੀ ਆਗ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਈ ਸਰ ਪੁੰਜ ਛੁਟੇ ਮਨੋ ਘੀਉ ਪਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੦੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਦਲ ਹੋ ਹਰਿ ਬੀਰਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋ ਤੋ ਕਛੂ ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਲਯੋ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਰੁਪ ਕੈ ਅਸਿ ਲੈ ਜੀਯ ਮੈ ਪੁਨ ਕੋਪ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰੁ ਦਯੋ ਘਟ ਗਯੋ ਦਲਿ ਸੋ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉ ਨਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸੂਰ ਪ੍ਰਲੈ ਧੋ ਚਢਿਯੋ ਜਲ ਸਾਗਰ ਕੌ ਸਭ ਸੂਕ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੦੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਿਨ ਕੀ ਭੁਜ ਕਾਟਿ ਦਈ ਫਿਰ ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਦਏ ॥ ਰਥ ਬਾਜ ਨ ਸੂਤ ਸਮੇਤ ਸਬੈ ਕਵਿ ਸਿਯਾਮ ਕਹੈ ਰਨ ਬੀਚ ਛਏ ॥ ਜਿਨ ਕੀ ਸੁਖ ਕੇ ਸੰਗ ਆਯੁਕਤੀ ਤਿਨ ਕੀ ਲੁਥ ਜੰਬੁਕ ਗੀਧ

ਖਏ ॥ ਜਿਨ ਸੱਤ੍ਰ ਘਨੇ ਰਨ ਮਾਝ ਹਨੇ ਸੋਊ ਸੰਘਰ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਭਏ ॥ ੧੪੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭੂਪਨ ਕੋ ਹਨਿ ਕੈ ਕਵਿ ਸਿਯਾਮ ਕਹੈ ਰਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਛਾਜਿਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਦੂਰ ਘਨੋ ਤਮ ਕੈ ਦਿਨ ਅਧਿਕ ਮੈ ਦਿਵ ਰਾਜ ਬਿਰਾਜਿਯੋ ॥ ਗਾਜਤ ਹੈ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਧੁਨਿ ਜਾ ਸੁਨ ਕੈ ਘਨ ਸਾਵਨ ਲਾਜਿਯੋ ॥ ਕਾਲ ਪ੍ਰਲੈ ਜਿਉਂ ਕਰਾਰਨ ਤੇ ਬਢ ਮਾਨਹੁ ਨਾਰਦ ਕੋਪ ਕੈ ਗਾਜਿਯੋ ॥ ੧੪੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਛਿਤੀ ਜਦੁਬੀਰ ਚਮੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤਖੱਤਿ ਦਿਖਾਇ ਭਜਾਈ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਭਟ ਆਇ ਭਿਰੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੀ ਸਬ ਆਸ ਚੁਕਾਈ ॥ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਅਸਿ ਸਿਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਨ ਧਾਇ ਕੈ ਆਇ ਕੈ ਕੀਨੀ ਲਰਾਈ ॥ ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਗਏ ਤਿਨ ਨਾਹਕ ਆਪਨੀ ਦੇਹ ਗਵਾਈ ॥ ੧੪੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਰਨ ਮੈ ਰਿਸ ਕੈ ਦਸ ਸੈ ਗਜ ਔਤ ਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਹਨਿਡਾਰੀ॥ ਦੁਇ ਸਤਿ ਸਿਯੰਦਨ ਕਾਟ ਦਏ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਨੇ ਬਲਕੈ ਅਸਿਧਾਰੀ ॥ ਬੀਸ ਹਜਾਰ ਪਦਾਂਤ ਹਨੇ ਦ੍ਰੁਮ ਸੇ ਗਿਰ ਹੈਂ ਰਨ ਭੂਮਿ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ਮਾਨੋ ਹਨੂ ਸਿਰ ਰਾਵਨ ਬਾਗ ਕੀ ਮੂਲ ਹੁਤੇ ਜਰ ਮੇਖ ਉਖਾਰੀ ॥ ੧੪੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਛਸ ਅੱਭ੍ਰ ਹੁਤੇ ਹਰਿ ਕੀ ਦਿਸ ਸੋ ਬਲ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਅਪਨੇ ਚਪਲਾ ਸਮ ਲੈ ਅਸਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਗਾਜਤ ਹੀ ਬਰਖਿਯੋ ਬਰਖਾ ਸਰ ਸਿਯਾਮ ਕਵੀਸਰ ਯੋਂ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਗੋਪਨਿ ਕੇ ਗਨ ਪੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕੀਏ ਮਘਵਾ ਚਢ ਆਯੋ ॥ ੧੪੧੦ ॥ ਦੈਤ ਚਮੂੰ ਘਨ ਜਿਉ ਉਮਡੀ ਮਨ ਮੈ ਨ ਕਛੂ ਨ੍ਰਿਪ ਹੂੰ ਡਰ ਕੀਨੋ ॥ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮੈ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਭਲੇ ਕਰ ਲੀਨੋ ॥ ਖੈਂਚ ਕੈ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਮਾਨ ਸੁ ਛੇਦ ਹ੍ਰਿਦਾ ਸਰਸੋਂ ਅਰ ਦੀਨੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਬਾਂਬੀ ਮੈ ਸਾਪ ਧਸਿਯੋ ਕਵਿ ਨੇ ਜਸੁ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੋਇ ਮਚੀਨੋ ॥ ੧੪੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨਨ ਸੰਗ ਸੁ ਮਾਰਕੈ ਸੱਤ੍ਰਨ ਰਾਮ ਭਨੇ ਅਸਿ ਸੋ ਪੁਨ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ਸ੍ਰੌਨ ਸਮੂਹ ਪਰਿਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਧਰ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਕਰ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਲਖਿਕੈ ਕਵਿ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥ ਖਰਗ ਲਗਿਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਜਮ ਦੰਡ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ ॥ ੧੪੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਛਸ ਮਾਰ ਲਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਰਾਛਸ ਕੋ ਰਿਸਕੈ ਦਲੁ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਬਧਾਯੁਧ ਲੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਦੈਂਤ ਘਨੇ ਤਹ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਬਹੁ ਘਾਇਨ ਸੋ ਖੜਗੇਸਹਿ ਘਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸਹਿਕੈ ਅਸਿ ਕੋ ਗਹਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜੁਧ ਕੀਯੋ ਨਹੀ ਘਾਉ ਜਤਾਯੋ ॥ ੧੪੧੩ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਸਬ ਰਾਛਸਿ ਯਾ ਮਰਹੈ ਤਿਨ ਕੈ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਯੋ ॥ ਗਹਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਤਿਨ ਮਿਆਨ ਹੂੰ ਤੇ ਕਰਵਾਰੁ ਕਢਯੋ ॥ ਸਭ ਦਾਨਵ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਯੋ ਰਿਸ ਪਾਵਕ ਮੈ ਤਿਨ ਅੰਗ ਡਢਿਯੋ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਤਨ ਕੰਚਨ ਮਾਨੋ ਸੁਨਾਰ ਗਢਿਯੋ ॥ ੧੪੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਨਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੰਗ ਜੁਧ ਕੀਯੋ ਸੁ ਸਬੈ ਇਨਹੂੰ ਹਤਕੈ ਤਬ ਦੀਨੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਅਰਿ ਜੀਤ ਬਚੇ ਤਿਨ ਕੇ ਬਧ ਕੋ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਲੀਨੇ ॥ ਤੌ ਇਨ ਭੂਪ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਕੀਏ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਤਨ ਮੁੰਡਨ ਹੀਨੇ ॥ ਜੋ ਨ ਡਰੇ ਸੁ ਲਰੇ ਪੁਨ

ਧਾਇ ਨਿਦਾਨ ਵਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਖੰਡਨ ਕੀਨੇ ॥ ੧੪੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਇਕ ਦੈਂਤ ਹੁਤੋ ਤਿਨ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਭੂਪ ਕੋ ਬਾਨ ਹਨੇ ਸਬ ਫੋਕਨ ਲੌ ਗਡਗੇ ਤਨ ਮੈ ॥ ਤਬ ਭੂਪਤਿ ਸਾਂਗ ਹਨੀ ਰਿਪ ਕੋ ਧਸਗੀ ਉਰ ਜਿਉਂ ਚਪਲਾ ਘਨ ਮੈ ॥ ਸੁ ਮਨੋ ਉਰਗੇਸ ਖਗੇਸ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਧਾਇਕੈ ਜਾਇ ਦੁਰਿਯੋ ਬਨ ਮੈ ॥ ੧੪੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲਾਗਤ ਸਾਂਗ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਤਿਹ ਔਰ ਹੁਤੇ ਤਿਹ ਕੋ ਅਸਿ ਝਾਰਿਯੋ ॥ ਕੋਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਖੜਗੇਸ ਕਹੈ ਕਵਿਰਾਮ ਮਹਾ ਬਲ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪਰਿਯੋ ਮਘਵਾ ਮਨੋ ਬੱਜ੍ਰ ਭਏ ਨਗੁ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ੧੪੧੭ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਕੇਤੇ ਰਾਛਸਨ ਹੂੰਕੀ ਭੁਜਨ ਕੋ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਕੇਤੇ ਸਿਰ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਖੰਡਨ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਕੇਤੇ ਭਾਜ ਗਏ ਅਰ ਕੇਤੇ ਮਾਰ ਲਏ ਬੀਰ ਰਨ ਹੂੰਕੀ ਭੂਮਿਹੂੰ ਤੇ ਪੈਗੁ ਨ ਟਰਤ ਹੈ ॥ ਸੈਥੀ ਜਮਦਾਰ ਲੈ ਸਰਾਸਨ ਗਦਾ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਦੁੱਜਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬੀਚ ਐਸੇ ਬਿਚਰਤ ਹੈ ॥ ਆਗੇ ਹ੍ਵੈ ਲਰੱਤ ਪਗ ਪਾਛੈ ਨ ਕਰਤ ਡਗ ਕਬ੍ਹੂੰ ਦੇਖੀਐਂਤਿ ਕਬ੍ਹੂੰ ਦੇਖਿਯੋ ਨ ਪਰਤ ਹੈ ॥ ੧੪੧੮ ॥ ਕਵਿਯੋਵਾਚ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਰਾਛਸ ਮਾਰੇ ਕੋਪ ਹ੍ਵੈ ॥ ਰਹੇ ਮਨੋ ਮਤਿਵਾਰੇ ਰਨ ਕੀ ਭੂਮਿ ਸ੍ਵੈ ॥ ਜੀਤ ਬਚੇ ਤੇ ਭਾਜੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਇਕੈ ॥ ਹੋ ਜਦੁਪਤਿ ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ਸਬ ਹੀ ਆਇਕੈ ॥ ੧੪੧੯ ॥ ਕਾਨ੍ਹਵਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਿਜਪਤਿ ਸਬ ਸੈਨ ਕੋ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਸੁਨਾਇ ॥ ਕੋ ਲਾਇਕ ਭਟ ਕਟਕ ਮੈ ਲਰੈ ਜੁਧ ਸੰਗ ਧਾਇ ॥ ੧੪੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪਤਿ ਕੇ ਬੀਤ ਦ੍ਵੈ ਨਿਕਸੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਹ੍ਵੈ ॥ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਰਨਧੀਰ ਇੰਦ੍ਰ ਤੁਲ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਜਿਨੈ ॥ ੧੪੨੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿੰਘ ਝੜਾਝੜ ਝੂਝਨ ਸਿੰਘ ਗਏ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹੇ ਲੈ ਸੁ ਘਨੋ ਦਲੁ ॥ ਘੋਰਨ ਕੀ ਖੁਰਥਾਰ ਬਜੈ ਭੂਅ ਕੰਪ ਉਠੀ ਅਰੁ ਸਾਤਿ ਰਿਸਾਤਲੁ ॥ ਯੌਂ ਖੜਗੇਸ ਰਹਿਯੋ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਜਿਮ ਪੌਨ ਲਗੇ ਨ ਹਲੈ ਕਨਕਾਚਲੁ ॥ ਤਾ ਪੈ ਬਸਾਵਤ ਹੈ ਨ ਕਛੂ ਸਬ ਹੀ ਜਦੁਬੀਰਨ ਕੋ ਘਟ ਗਯੋ ਬਲੁ ॥ ੧੪੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਧਨ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਜੁਗ ਭੂਪਨ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ ਹਨੀ ਹੈ ॥ ਬਾਜ ਘਨੇ ਰਥ ਪੱਤਿ ਕਹੀ ਅਨੀ ਜੋ ਬਿਧ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਗਨੀ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਮਨਿ ਮੈ ਲਖਿਕੈ ਮੁਖ ਤੇ ਕਵਿ ਸਜਾਮ ਭਨੀ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧ ਕੀ ਠੌਰ ਨ ਹੋਇ ਮਨੋ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰ ਕੇ ਖੇਲ ਕੋ ਠੌਰ ਬਨੀ ਹੈ ॥ ੧੪੨੩ ॥ ਲੈ ਧਨ ਬਾਨ ਧਸਿਯੋ ਰਨ ਮੈ ਮਨ ਮੈ ਤਿਹ ਕੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਿਓ ॥ ਜੁ ਹੁਤੋ ਦਲੁ ਬੈਰਨ ਕੋ ਸਬ ਹੀ ਰਿਸ ਤੇਜ ਕੈ ਸੰਗ ਪ੍ਰਤੱਛ ਡਢਿਯੋ ॥ ਅਰਿ ਸੈਨ ਕੋ ਨਾਸ ਕੀਓ ਛਿਨ ਮੈ ਜਸੁ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੋ ਕਵਿ ਸਜਾਮ ਪਢਿਯੋ ॥ ਤਮ ਜਿਉਂ ਡਰਕੈ ਅਰਿ ਭਾਜ ਗਏ ਇਹ ਸੂਰ ਨਹੀ ਮਨੋ ਸੂਰ ਚਢਿਯੋ ॥ ੧੪੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਝੜਾਝੜ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਅਸ ਤੀਛਨ ਲੈ ਕਰ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ ॥ ਭੂਪ ਛਨਾਇ ਲੀਯੋ ਕਰਿ ਤੇ ਬਰ ਕੈ ਅਰਿ ਕੈ ਤਨ ਊਪਰ ਝਾਰਿਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਹੀ ਕਟ ਮੁੰਡ ਗਿਰਿਯੋ ਧਰ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਭਾਉ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਈਸ੍ਵਰ ਕੋਪ ਭਯੋ ਸਿਰ ਪੂਤ ਕੋ ਕਾਟ ਜੁਦਾ ਕਰ ਡਾਰਿਯੋ ॥ ੧੪੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਹਨਿਯੋ ਜਬ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਦੂਸਰ ਕੇ ਮਨ ਕੋਪ ਛਯੋ ॥ ਸੁਧਵਾਇਕੈ

ਸਯੰਦਨ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਗਯੋ ਅਸ ਤੀਛਨ ਪਾਨ ਲਯੋ॥ ਤਬ ਭੂਪ ਸਰਾਸਨ ਬਾਨ ਲਯੋ ਅਰਿ ਕੋ ਅਸਿ ਮੂਠ ਤੇ ਕਾਟ ਦਯੋ॥ ਮਨੋ ਜੀਹ ਨਿਕਾਰਕੈ ਧਾਯੋ ਹੁਤੋ ਜਮ ਜੀਭ ਕਟੀ ਬਿਨ ਆਸ ਭਯੋ ॥ ੧੪੨੬ ॥ ਕਬਿਯੋਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਕਰਿ ਕੋ ਅਸਿ ਕਾਟ ਦਯੋ ਭਟ ਜੇਊ ਭਜੇ ਹੁਤੇ ਤੇ ਸਭ ਧਾਇ ॥ ਆਉਧ ਲੈ ਅਪਨੋ ਅਪਨੋ ਕਰ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਬੀਰ ਬਨੈਤ ਬਨੇ ਸਿਗਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਗੁਨ ਸਯਾਮ ਕਵੀਸਰ ਗਾਇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਭੂਪ ਸੁਅੰਬਰ ਜੁੱਧ ਰਚਿਯੋ ਭਟਿ ਏਨ ਵਡੇ ਨ੍ਰਿਪ ਆਏ ॥ ੧੪੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਭਿਰੇ ਅਰਿ ਬਾਨਨ ਸੋ ਸੋਈ ਮਾਰ ਲਏ ਹੈਂ ॥ ਕੇਤਕ ਜੋਰਿ ਭਿਰੇ ਹਠਿਕੈ ਕਿਤਨੇ ਰਨ ਕੋ ਲਖਿ ਭਾਜ ਗਏ ਹੈਂ ॥ ਕੇਤਕ ਹੋਇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਰਹੇ ਜਸ ਤਾਂ ਛਬਿ ਕੋ ਕਵਿ ਚੀਨ ਲਏ ਹੈਂ ॥ ਮਾਨਹੁ ਆਗ ਲਗੀ ਬਨ ਮੈ ਮਦਮੱਤ ਕਰੀ ਇਕ ਠੌਰ ਭਏ ਹੈਂ ॥ ੧੪੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਘਨੇ ਰਨ ਮਾਂਝ ਹਨੇ ਮਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਰੰਚਕ ਕੋਪ ਭਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਜ ਕਰੀ ਰਥ ਕਾਟਿ ਦਏ ਜਬਹੀ ਕਰ ਮੈ ਕਰਵਾਰ ਧਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਪੇਖਕੈ ਸੱਤ੍ਰ ਇਕੱਤ੍ਰਨ ਕੌ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰਨ ਕੋ ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਕੇਹਰਿ ਕੋ ਬਧ ਜਿਉ ਚਿਤਵੈ ਮ੍ਰਿਗ ਸੋ ਤੋ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਬਹੂੰ ਨ ਡਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਬਲੀ ਬਹੁਰੋ ਰਿਸਕੈ ਜਬ ਹਾਥਨ ਮੈ ਹਥਿਆਰ ਗਹੇ ਹੈਂ ॥ ਸੂਰ ਹਨੇ ਬਲਵੰਡ ਘਨੇ ਕਵਿਰਾਮ ਭਨੈ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁ ਚਹੇ ਹੈਂ ॥ ਸੀਸ ਪਰੇ ਕਟਿ ਬੀਰਨ ਕੇ ਧਰਨੀ ਖੜਗੇਸ ਸੁ ਸੀਸ ਛਹੇ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਸਰੋਵਰ ਮੈ ਸਿਰ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੰਜ ਸੇ ਮੁੰਦ ਰਹੇ ਹੈ ॥ ੧੪੩੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਕ ਝੂਝ ਸਿੰਘ ਕੋ ਖੜਗ ਸੀ ਖੜਗ ਲੀਯੋ ਕਰ ਕੋਪ ॥ ਹਨਿਯੋ ਤਬੈ ਸਿਰ ਸੱਤ੍ਰ ਕੇ ਜਨ ਦੀਨੀ ਅਸ ਓਪ ॥ ੧੪੩੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੁਨ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਮਹਾਂ ਰਨ ਮੈ ਲਰਕੈ ਮਰਕੈ ਸੁਰਲੋਕ ਬਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਸੈਨ ਜਿਤੇ ਤਿਹ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਤਬਹੀ ਅਸਿ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰਿਯੋ ॥ ਜੇਤੇ ਰਹੇ ਸੁ ਭਜੇ ਰਨ ਤੇ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਲਾਜ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਦੰਡ ਲੀਏ ਕਰ ਮੈ ਜਮ ਕੇ ਸਮ ਭੂਪ ਮਹਾਂ ਅਸਿ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ੧੪੩੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗਸਿੰਘ ਸਰ ਧਨ ਗਹਿਯੋ ਕਿਨਹੂੰ ਰਹਿਯੋ ਨ ਧੀਰ ॥ ਚਲੇ ਤਯਾਗਕੈ ਰਨ ਰਥੀ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਬਲਿਬੀਰ ॥ ੧੪੩੩ ॥ ਜਬ ਭਾਜੀ ਜਾਦਵ ਚਮੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਿਲੋਕੀ ਨੈਨ ॥ ਸਾਂਤਕ ਸੋ ਹਰਿ ਯੋਂ ਕਹਿਯੋ ਤੁਮ ਧਾਵਹੁ ਲੈ ਸੈਨ ॥ ੧੪੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਂਤਕ ਔ ਬਰਮਾਕ੍ਰਿਤ ਊਧਵ ਸੋ ਮੁਸਲੀ ਕਰ ਮੈ ਹਲੁ ਲੈ ॥ ਬਸਦੇਵ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਤਿਹ ਆਗੇ ਕੀਯੋ ਬਲ ਕੇ ਦਲੁ ਦੈ ॥ ਸਬਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰਿ ਬਾਨਨ ਬ੍ਰਿਸਟ ਕਰੀ ਮਨ ਮੈ ਤਕਕੈ ਖਲੁ ਛੈ ॥ ਸੁਰਰਾਜ ਪਠੈ ਗਿਰ ਗੋਧਨ ਪੈ ਰਿਸ ਮੇਘ ਮਨੋ ਬਰਖੈ ਬਲੁਕੈ ॥ ੧੪੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਰ ਜਾਲ ਕਰਾਲ ਸਬੈ ਸਹਿਕੈ ਗਹਿਕੈ ਬਹੁਰੋ ਧਨ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਬਾਜ ਕਰੇ ਸਬਹੂੰਨ ਕੇ ਘਾਇਲ ਸੂਤ ਸਬੈ ਤਿਨਕੇ ਰਨ ਘਾਏ ॥ ਪੈਦਲ ਕੇ ਦਲ ਮਾਂਝ ਪਰਿਯੋ ਤੇਈ ਬਾਨਨ ਸੋ ਜਮਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਬਹੁਰੋ ਸਬ ਹੈ ਬਿਰਥੀ ਜਦੁਬੰਸ ਪਰਾਏ ॥ ੧੪੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਭਾਜਤ ਹੋ ਰਨ ਤੇ ਬਲ ਜੁੱਧ ਸਮੇ ਪੁਨ ਐਸੋ ਨ ਪੈਹੈ ॥

ਸਾਂਤਕ ਸੋ ਖੜਗੇਸ ਕਹਿਯੋ ਅਬ ਭਾਂਜ ਹੁਤੇ ਕਛੁ ਲਾਜ ਰਹੇ ਹੈਂ ॥ ਜੌ ਕਹੂੰ ਔਰ ਸਮਾਜ ਮੈ ਜਾਇ ਹੋ ਸੋ ਕਹਿ ਕਾਇਰ ਰਾਜ ਵਹੈ ਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਬਿਚਾਰ ਕੈ ਆਨ ਭਿਰੋ ਕਿਨ ਭਾਜ ਕੈ ਕਾ ਮੁਖ ਲੈ ਘਰ ਜੈ ਹੈ ॥ ੧੪੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨ ਸੂਰਨ ਕੋਊ ਫਿਰਿ ਰੋ ਰਿਸ ਕੈ ਅਰਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਛੈ ਧਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾਦਵ ਭਾਜਤ ਜੈਸੇ ਅਜਾ ਖੜਗੇਸ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਧਾਇ ਮਿਲਿਯੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਕੋ ਤਿਨ ਕੰਠ ਬਿਖੈ ਧਨ ਡਾਰ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਤੌ ਹਸਿਕੈ ਅਪਨੇ ਬਸ ਕੈ ਬਲਦੇਵਹਿ ਕੋ ਤਬ ਛਾਡ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੩੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਸਬ ਹੀ ਭਟ ਭਾਜ ਕੈ ਗਏ ਸਰਨਿ ਬ੍ਰਿਜਰਾਇ ॥ ਤਬ ਜਦੁਪਤਿ ਸਬ ਜਾਦਵਨ ਕੀਨੋ ਏਕ ਉਪਾਇ ॥ ੧੪੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰਹਿੰ ਯਾਹਿ ਸਬੈ ਮਿਲ ਕੈ ਤਬ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਸਬੈ ਭਟ ਧਾਏ ॥ ਆਗੇ ਕੀਯੋ ਬ੍ਰਿਜਭੂਖਨ ਕੋ ਸਬ ਪਾਛੇ ਭਏ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਤਾਨ ਕਮਾਨਨ ਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਾਵਸ ਕੀ ਰਿਤ ਮੈ ਘਨ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉ ਸਰਤਿਉ ਬਰਖਾਏ ॥ ੧੪੪੦ ॥ ਕਾਟ ਕੈ ਬਾਂਨ ਸਬੈ ਤਿਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੇ ਤਨ ਲਾਏ ॥ ਘਾਇਨ ਤੇ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਬਹਿਯੋ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੇ ਪਗ ਨਾ ਠਹਿਰਾਏ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਬਰਿ ਬੀਰ ਹੁਤੇ ਰਨ ਦੇਖ ਕੈ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ਧੀਰ ਨ ਕਾਹੂੰ ਸਰੀਰ ਰਹਿਯੋ ਜਦੁ ਬੀਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਪਰਾਏ ॥ ੧੪੪੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਭਾਜਤ ਹੀ ਛੁਟ ਧੀਰ ਗਯੋ ਬਰਿ ਬੀਰਨ ਕੋ ॥ ਅਤਿ ਬਿਯਾਕੁਲ ਬੁਧਿ ਨਿਰਾਕੁਲ ਹ੍ਵੈ ਲਖ ਲਾਗੇ ਹੈਂ ਘਾਇ ਸਰੀਰਨ ਕੋ ॥ ਸੁਧਵਾਹਿ ਕੈ ਸਿਯੰਦਨ ਭਾਜ ਚਲੇ ਡਰ ਮਾਨ ਘਨੋ ਅਰਿ ਤੀਰਨ ਕੋ ॥ ਮਨ ਆਪਨ ਕੋ ਸਮਝਾਵਤ ਸ੍ਯਾਮ ਤੈਂ ਕੀਨੋ ਹੈ ਕਾਮ ਅਹੀਰਨ ਕੋ ॥ ੧੪੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਜ ਮਨ ਕੋ ਸਮਝਾਇ ਕੈ ਬਹੁਰ ਫਿਰੇ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ॥ ਜਾਦਵ ਸੈਨਾ ਸੰਗ ਲੈ ਪੁਨ ਆਏ ਰਨ ਧਾਮ ॥ ੧੪੪੩ ॥ ਕਾਨ੍ਹਜੂਵਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਕੋ ਹਰਿ ਕਹਿਯੋ ਅਬ ਤੂੰ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰ ॥ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਕੇ ਰਹਤ ਹੀ ਡਾਰੋਂ ਤੋਹਿ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੪੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕੈ ਬੈਨ ਕਹੈ ਖੜਗੇਸ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੂ ਧਨ ਬਾਨਨ ਲੈ ਕੈ ॥ ਚਾਮ ਕੇ ਦਾਮ ਚਲਾਇ ਲਏ ਤੁਮ ਹੂੰ ਰਨ ਮੈ ਮਨ ਕੋ ਨਿਰ ਭੈ ਕੈ ॥ ਮੱਤ ਕਰੀ ਗਰਬੈ ਤਬ ਲੌ ਜਬ ਲੌ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਗਹਿਯੋ ਨਰਿ ਸੈ ਕੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨਨ ਸੋ ਧਨ ਖੋਵਤ ਜਾਹੁ ਭਲੇ ਹਥਿਯਾਰਨ ਦੈਕੈ ॥ ੧੪੪੫ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨ ਕੈ ਹਰਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾਂ ਤਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਸੋਰ ਕਰੈ ਰਨ ਮੈ ਬਨ ਮੈ ਜਨ ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਲੂਟ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਬੋਲਤ ਹੋ ਹਠਿ ਕੇ ਸਠਿ ਜਿਉ ਹਮ ਤੇ ਕਈ ਬਾਰ ਨ ਭਾਂਜ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਨਾਮ ਪਰਿਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਿਨ ਲਾਜ ਸਮਾਜ ਮੈ ਆਜ ਖਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੪੬ ॥ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਵਾਚ॥ ਸਵੈਯਾ ਕਾਹੇ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ਸੋ ਜੁੱਧ ਕਰੋ ਹਰਿ ਜਾਹੁ ਭਲੇ ਦਿਨ ਕੋ ਇਕ ਜੀਜੇ ॥ ਬੈਸਕਿ ਸੋ ਰਮ ਨੋ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਆਨਨ ਮੈ ਅਬ ਹੀ ਮਸ ਭੀਜੇ॥ ਜਾਈਐ ਧਾਮ ਸੁਨੋ ਘਨ ਸਿਯਾਮ ਬਿੱਸ੍ਰਾਮ ਕਰੋ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੇ ॥ ਨਾਹਕ ਪ੍ਰਾਨਤਜੋ ਰਨ ਮੈ ਅਪਨੇ ਤ ਮਾਤ ਅਨਾਥ ਨ ਕੀਜੇ ॥ ੧੪੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਕਾਂਨ ਅਯੋਧਨ

ਮੈ ਹਠਿ ਕੈ ਹਮ ਸੋ ਰਨ ਦੁੰਦ ਮਚੈ ਹੋ ॥ ਜੁੱਧ ਕੀ ਬਾਤ ਬੁਰੀ ਸਬ ਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੀਏ ਨ ਕਛੂ ਫਲ ਪੈਹੋ ॥ ਜਾਨਤ ਹੋ ਅਬਯਾਰਨ ਮੈ ਹਮ ਸੋ ਲਰਕੈ ਤੁਮ ਜੀਤ
ਨ ਜੈਹੋ ॥ ਜਾਹੁ ਤੇ ਭਾਜ ਕੇ ਜਾਹੁ ਅਬੈ ਨਹੀ ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧੈਹੋ ॥
੧੪੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਕੈ ਹਰਿ ਚਾਂਪ ਲਯੋ ਕਰ ਤਾਂਨ ਕੈ ਬਾਨ ਕੋ ਖੈਂਚ
ਚਲਾਯੋ ॥ ਭੂਪਤ ਕੋ ਹਰਿ ਘਾਇਲ ਕੀਨੋ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਘਾਇਲ
ਗਾਯੋ ॥ ਬਾਰ ਦੁਹੂੰ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸਿਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥
ਬਾਨ ਅਪਾਰ ਚਲੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਅੱਭ੍ਰਨ ਜਿਉ ਦਿਵ ਮੰਡਲ ਛਾਯੋ॥ ੧੪੪੯॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਹਾਇਕ ਕਾਜ ਜਿਨੋ ਬਰਿ ਬੀਰਨ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ॥
ਭੂਪਤ ਏਕ ਨ ਬਾਨ ਲਗਿਯੋ ਲਖਿ ਦੂਰ ਤੇ ਬਾਨਨ ਸੋ ਬਹੁ ਘਾਏ ॥ ਧਾਇ
ਪਰੀ ਬਹੁ ਜਾਦਵ ਸੈਨ ਧਵਾਇਕੈ ਸਿਯੰਦਨ ਚਾਂਪ ਚਢਾਏ ॥ ਆਵਤ ਸਿਯਾਮ
ਭਨੇ ਰਿਸ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਖਲ ਮੈ ਦਲ ਪੈਦਲ ਘਾਏ ॥ ੧੪੫੦ ॥ ਏਕ ਗਿਰੇ
ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੋ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਜੁਧ ਮਚੈ ਕੈ ॥ ਏਕ ਗਏ ਭਜ ਕੈ ਇਕ
ਘਾਇਲ ਏਕ ਲਰੇ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢੈ ਕੈ ॥ ਤੌ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਕਰਵਾਰ ਦੀਯੋ
ਬਹੁ ਖੰਡਨ ਖੰਡਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ਭੂਪ ਕੇ ਪੌਰਖ ਹੈ ਮਹਬੂਬ ਨਿਹਾਰ ਰਹੇ ਸਭ ਆਸਕ
ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ੧੪੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਕਿਤੇ ਬਲਵੰਡ ਹੁਤੇ ਕਬਿ ਸਿਯਾਮ ਜਿਤੇ
ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਪ ਪਛਾਰੇ ॥ ਜੁਧ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੁ ਬੀਰ ਬਡੇ ਰਿਸ ਸਾਥ ਸੋਊ ਛਿਨ ਮਾਹਿ
ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਕਾਟ ਦਏ ਤਿਨ ਕੇ ਗਜ ਬਾਜ ਘਨੇ ਸੰਗਿ ਬਾਨਨ ਮਾਰੇ ॥
ਰੁਦ੍ਰ ਕੋ ਖੇਲ ਕੀਯੋ ਰਨ ਮੈ ਜੋਊ ਜੀਵਤ ਤੇ ਤਜਿ ਜੁਧ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੪੫੨ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਭਜਾਇ ਕੇ ਧਾਇ ਕੇ ਆਇ ਕੇ ਰਾਮ ਔ ਸਯਾਮ ਕੇ ਸਾਥ
ਅਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਲੈ ਬਰਛਾ ਜਮਧਾਰ ਗਦਾ ਅਸਿ ਕ੍ਰੋਧ ਹ੍ਵੈ ਜੁਧੁ ਨਿਸੰਗਿ ਕਰਿਯੋ
ਹੈ ॥ ਤੌ ਬਹੁਰੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਪਾਨ ਧਰਿਯੋ ਹੈ ॥ਜਿਉ
ਘਨ ਬੂੰਦਨ ਤਿਉ ਸਰ ਸਿਉਂ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕੋ ਤਨ ਤਾਲ ਭਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੫੩
॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੇਧਿਯੋ ਤਨ ਜਬ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਿਸ ਇੰਦ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਸੰਧਾਨ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨ
ਸਿਉ ਅਭਿਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਗਹਿ ਧਨੁ ਛਾਡਿਯੋ ਬਾਨ ॥ ੧੪੫੪ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ
ਆਦਿਕ ਬਾਰ ਜਿਤੇ ਤਬ ਹੀ ਸਰ ਛੂਟਤ ਭੂਪਰ ਆਏ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਗਨਾ
ਯੁਧ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਲਖਿ ਕੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਚਲਾਏ ॥ ਭੂਪ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸੁਕਫੇ
ਅਪਨੇ ਸਰ ਲੈ ਸੁਰ ਕੇ ਤਨ ਲਾਏ ॥ ਘਾਇਲ ਸ੍ਰੋਨ ਭਰੇ ਲਖਿ ਕੈ ਸੁਰ ਰਾਜ
ਡਰੇ ਮਿਲ ਕੈ ਸਬ ਧਾਏ ॥ ੧੪੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਵਰ ਵਾਦਿਕ ਬੀਰ
ਘਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਏ ਹੈਂ ॥ ਲੈ ਬਰਛੀ ਕਰਵਾਰ ਗਦਾ ਸੁ
ਸਬੈ ਰਿਸ ਭੂਪ ਸੋ ਆਇ ਖਏ ਹੈਂ ॥ ਆਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਭਏ ਰਨ ਮੈ ਜਸੁ ਤਾਂ ਛਬਿ
ਕੋ ਕਬਿ ਭਾਖ ਦਏ ਹੈਂ ॥ ਭੂਪ ਕੇ ਬਾਨ ਸੁਗੰਧ ਕੇ ਲੈਬੇ ਕੋ ਭੌਰ ਮਨੋ ਇਕ ਠੌਰ
ਭਏ ਹੈਂ ॥ ੧੪੫੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇਵਨ ਮਿਲ ਖੜਗੇਸ ਕੋ ਘੇਰਿ ਚਹੂੰ ਦਿਸ
ਲੀਨ ॥ ਤਬ ਭੂਪਤਿ ਧਨ ਬਾਨ ਲੈ ਕਹਿਯੋ ਜੋ ਪੌਰਖ ਕੀਨ ॥ ੧੪੫੭ ॥
ਕਬਿਯੋਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੂਰ ਕੋ ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਾਨਨ ਬੇਧਿ ਕੈ ਔ ਸਸਿ ਕੋ ਦਸ
ਬਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ਔਰ ਸਚੀਪਤਿ ਕੋ ਸਰ ਸੌ ਸੁ ਲਗੈ ਤਨ ਭੇਦ ਕੈ ਪਾਰ ਪਰਾਏ

॥ ਜੱਛ ਜਿਤੇ ਸੁਰ ਕਿੰਨਰ ਗੰਧ੍ਰਬ ਤੇ ਸਬ ਤੀਰਨ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਘਾਏ ॥ ਕੇਤਨ ਭਾਜਿ ਗਏ ਰਨ ਤੇ ਡਰ ਕੇਤਕ ਤੌ ਰਨ ਮੈ ਠਹਰਾਏ ॥ ੧੪੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਭਯੋ ਸੁ ਘਨੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰ ਰਿਸੈ ਕਰ ਸਾਂਗ ਲਈ ਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਲਿ ਕੈ ਕਰਿ ਕੈ ਤਿਹ ਭੂਪ ਕੇ ਊਪਰ ਡਾਰ ਦਈ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸਰ ਕਾਟ ਦਈ ਉਪਮਾ ਸੁ ਭਈ ਹੈ ॥ ਬਾਨ ਭਯੋ ਖਗਰਾਜ ਮਨੋ ਬਰਛੀ ਜਨੁ ਨਾਗਨ ਭੱਛ ਗਈ ਹੈ ॥ ੧੪੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੀੜਤ ਹੈ ਸਬ ਬਾਨਨ ਸੋ ਪੁਨ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਭਜਾਏ ॥ ਸੂਰ ਸਸੀ ਰਨ ਤਿਆਗ ਭਜੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਏ ॥ ਖਾਇ ਕੈ ਘਾਇ ਘਨੇ ਤਨ ਮੈ ਭਜਗੇ ਸਬ ਹੀ ਨਹਿ ਕੋ ਠਹਰਾਏ॥ਜਾਇ ਬਸੇ ਅਪਨੇ ਪੁਰ ਮੈ ਸੁਰ ਸੋਕ ਭਰੇ ਸਭ ਲਾਜ ਲਜਾਏ ॥ ੧੪੬੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਸਕਲ ਸੁਰ ਭਜ ਗਏ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨੋ ਮਾਨ ॥ ਧਨਖ ਤਾਨ ਕਰਿ ਮੈ ਪ੍ਰਬਲਿ ਹਰਿ ਪਰ ਮਾਰੇ ਬਾਨ ॥ ੧੪੬੧ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਰਿਸ ਕੈ ਕਰ ਲੀਯੋ ਰਾਛਾਸਤ੍ਰ ਸੰਧਾਨ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨ ਸਿਉ ਅਭਿਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਛਾਡਿਯੋ ਅਤਿ ਭੁਤ ਬਾਨ ॥ ੧੪੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੈਂਤ ਅਨੇਕ ਭਏ ਤਿਹ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਕੁਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਕੀਨੇ ॥ ਚੱਕ੍ਰ ਧਰੇ ਜਮਦਾਰ ਛੁਰੀ ਅਸ ਢਾਲ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਕਰ ਲੀਨੇ ॥ ਮੂਸਲ ਔਰ ਪਹਾਰ ਉਖਾਰ ਲੀਏ ਕਰ ਮੈ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਤ ਬਿਹੀਨੇ॥ ਦਾਂਤਿ ਬਢਾਇ ਕੈ ਨੈਨਤਚਾਇ ਕੈ ਆਇ ਕੈ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਭਯੋ ਦੀਨੇ ॥ ੧੪੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੇਸ ਵਡੇ ਸਿਰ ਬੇਸ ਬੁਰੇ ਅਰੁ ਦੇਹ ਮੈ ਰੋਮ ਵਡੇ ਜਿਨ ਕੇ ॥ ਮੁਖ ਸੋ ਨਰ ਹਾਡਨ ਚਾਪਤ ਹੈ ਪੁਨ ਦਾਂਤ ਸੋ ਦਾਂਤ ਬਜੇ ਤਿਨ ਕੇ ॥ ਸਰ ਸ੍ਰੋਨਤ ਕੀ ਅਖੀਆਂ ਜਿਨਕੀ ਸੰਗ ਕੌਨ ਭਿਰੈ ਬਲਕੈ ਇਨ ਕੇ ॥ ਸਰ ਚਾਂਪ ਚਢਾਇ ਕੈ ਰੈਨ ਫਿਰੈਂ ਸਬ ਕਾਮ ਕਰੈ ਨਿਤ ਪਾਪਨ ਕੇ ॥ ੧੪੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਮਿਲ ਕੈ ਉਤਰਾਛਸ ਭੂਪ ਇਤੇ ਥਿਰ ਡਾਢੋ ਰਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਡਾਢ ਸੁਕੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ਰਿਸ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਆਜ ਸਬੈ ਹਨਿ ਹੋਂ ਰਨ ਮੈ ਕਹਿਯੋ ਬਤੀਯਾਂ ਧਨ ਬਾਨ ਗਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ਯੌ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਅਤਿ ਧੀਰਜ ਪੇਖ ਕੈ ਦਾਨਵ ਕੋ ਦਲ ਰੀਝ ਰਹਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਸੁ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਏਕਨ ਕੀ ਭੁਜ ਕਾਟਿ ਦਈ ਰਿਸ ਏਕਨ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਸਰ ਲਾਏ ॥ ਘਾਇਲ ਏਕ ਗਿਰੇ ਰਨ ਮੈ ਲਖ ਕਾਇਰ ਛਾਡ ਕੈ ਖੇਤ ਪਰਾਏ ॥ ਏਕ ਮਹਾਂ ਬਲਵੰਤ ਦਯੰਤ ਰਹੇ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਤਿਨ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੪੬੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਜੂਝ ਕਹੈਂ ਸੁਨ ਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਤੋਹੂ ਕੋ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਦੇਹੈਂ॥ਦੀਰਘ ਦੇਹ ਸਲੋਨੀ ਸੀ ਮੂਰਤਿ ਤੋ ਸਮ ਭੱਛ ਕਹਾਂ ਹਮ ਪੈਹੈਂ ॥ ਤੂ ਨਹੀ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਸੁਨ ਰੇ ਸਠ ਤੋ ਕਹ ਦਾਂਤਨ ਸਾਥ ਚਬੈ ਹੈਂ ॥ ਤੋਹੀ ਕੇ ਮਾਸ ਕੇ ਖੰਡਨ ਖੰਡ ਕੈ ਪਾਵਕ ਬਾਨ ਮੈ ਭੂੰਜ ਕੈਖੈ ਹੈਂ ॥ ੧੪੬੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨ ਕੈ ਤਿਹ ਬੈਨ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੋਲਿਯੋ ਰਿਸ ਖਾਇ ॥ ਜੋ ਹਮ ਤੇ ਭਜਿ ਜਾਇ ਤਿਹ ਮਾਤਾ ਦੂਧ ਅਪਾਇ ॥ ੧੪੬੮ ॥ ਏਕੁ ਬੈਨ ਸੁਨ ਦਾਨਵੀ ਸੈਨ ਪਰੀ ਸਬ ਧਾਇ ॥ ਚਹੂੰ ਓਰ ਘੇਰਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਖੇਤ ਬਾਰ ਕੀ ਨਿਯਾਇ ॥ ੧੪੬੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਸੁਰਨ ਘੇਰ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਲੀਨੋ ॥ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਪ

ਅਨੋਮਨ ਕੀਨੋ ॥ ਧਨਖ ਬਾਨ ਕਰ ਬੀਚ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਮਾਰ ਹੀ ਡਾਰੇ ॥ ੧੪੭੦ ॥ ਕਰੂਰ ਕਰਮ ਇਕ ਰਾਛਸ ਨਾਮ ॥ ਜਿਨ ਜੀਤੇ ਆਗੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ਸੋ ਤਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਮੁਹੇ ਗਯੋ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਜੁਝ ਦੁਹਨ ਕੋ ਭਯੋ ॥ ੧੪੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈ ਸਬ ਹੀ ਅਪਨੇ ਜਬ ਹੀ ਵਹ ਭੂਪਤਿ ਸੰਗ ਅਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਯੋ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਕੋਊ ਨਾਹਿ ਟਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਅਸਿ ਕੋ ਰਿਪ ਮੁੰਡ ਕਟਿਯੋ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਦੇਹ ਛੁਟਿਯੋ ਨਹੀ ਕੋਪ ਹੁਟਿਯੋ ਨਿਜ ਓਠ ਕੋ ਦਾਂਤਨ ਸੋਂ ਪਕਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੭੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਕਰਮ ਕੋ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜਬ ਮਾਰਿਯੋ ਰਨ ਠੌਰ ॥ ਅਸੁਰਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੁਤੀ ਦਾਨਵ ਨਿਕਸਿਯੋ ਔਰ ॥ ੧੪੭੩ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਦੈਂਤ ਜਿਹ ਨਾਮ ਵਡੋ ਦੈਤ ਬਲਵੰਡ ਅਤਿ ॥ ਆਗੇ ਬਹੁ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਲਰਿਯੋ ਅਰਿਯੋ ਨਾਹਨ ਡਰਿਯੋ ॥ ੧੪੭੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਕਰਮ ਬਧ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ਤਬ ਹੀ ਅਪਨੋ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਦੈਂਤ ਰਿਸ ਨ੍ਰਿਪ ਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਕਾਲ ਮੇਘ ਉਮਡਾਯੋ ॥ ੧੪੭੫ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਤਿਹ ਭੂਪ ਪਚਾਰਿਯੋ ॥ ਜਾਹੁ ਕਹਾ ਮੁਝ ਬੰਧ ਪਛਾਰਿਯੋ ॥ ਹੌ ਤੁਮ ਸੋ ਅਬ ਜੁਧ ਮਚੈ ਹੋਂ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਗਯੋ ਜਹ ਤੋਹਿ ਪਠੈ ਹੋਂ ॥ ੧੪੭੬ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨ ਕੈ ਤਬ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ ॥ ਭੂਪਤਿ ਲਖਿਯੋ ਕਾਟਿ ਅਸਿ ਦੀਨੋ ॥ ਸੋਊ ਮਾਰ ਰਨ ਭੀਤਰ ਲੀਨੋ ॥ ੧੪੭੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਦੈਂਤ ਔ ਕਰੂਰ ਕਰਮ ਦੋਊ ਗਏ ਜਮ ਧਾਮ ॥ ਸੈਨਾ ਤਿਨ ਕੀ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈ ਘੇਰਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ੧੪੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਸ ਕੀਯੋ ਤਿਨ ਹੂੰ ਮਨ ਮੈ ਜੋਊ ਦੈਂਤ ਬਚੇ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਧਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਅਗਨਾਯੁਧ ਲੈ ਕਰ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਸਭ ਆਵਤ ਬਾਟ ਮੈ ਕਾਟ ਗਿਰਾਏ ॥ ਆਪਨੇ ਕਾਢ ਨਿਖੰਗ ਹੁਤੇ ਸਰ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਉਰ ਬੀਚ ਲਗਾਏ ॥ ੧੪੭੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਭਾਜ ਕੈ ਗਏ ॥ ਕੋਊ ਸਨਮੁਖ ਹੋਤ ਨ ਭਏ ॥ ਅਧਿਕ ਦੈਤ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ਜੀਅਤਿ ਰਹੇ ਰਨ ਤਿਆਗ ਪਰਾਏ ॥ ੧੪੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਸਬ ਦੈਂਤ ਜਬੈ ਤਬ ਭੂਪ ਰਿਸਿਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਸਰ ਮਾਰੇ ॥ ਲਾਗਤ ਹੀ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਨ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਚੀਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ਬੇਧਿ ਕੈ ਔਰਨ ਕੇ ਤਨ ਕੋ ਪੁਨ ਔਰਨ ਜਾਇ ਲਗੇ ਸੁ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਦੇਖਹੁ ਪੌਰਖ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਅਬ ਏਕ ਹੈ ਆਪ ਅਨੇਕ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ੧੪੮੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜਲ ਕੋ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਸੋ ਛੁਟ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਆਯੋ ॥ ਬਰਨ ਸਿੰਘ ਮੂਰਤਿ ਧਰਿ ਆਏ ॥ ਸਰਤਨ ਸੈਨਾ ਸੰਗ ਲਿਆਏ ॥ ੧੪੮੨ ॥ ਆਵਤ ਸਿੰਘਨ ਸਬਦ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਬਾਰ ਰਾਜ ਅਤਿ ਰਿਸ ਕਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਸੁਨਤ ਸਬਦ ਕਾਂਪੇ ਪੁਰ ਤੀਨੋ ॥ ਇਨ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਮੈ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕੀਨੋ ॥ ੧੪੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨਨ ਸੰਗ ਜਲਾਧਿਪ ਕੋ ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਨ ਤਾੜਨ ਕੀਨੋ ॥ ਸਾਤਹੁ ਸਿੰਧਨ ਕੋ ਰਿਸ ਕੈ ਸਰ ਜਾਲਨ ਸਿਉ ਉਰ ਛੇਦ ਕੈ ਦੀਨੋ ॥ ਘਾਇਲ ਕੈ ਸਰ ਤਾਂ ਸਗਰੀ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੋਂ ਤਿਹ ਕੋ ਅੰਗ ਭੀਨੋ ॥ ਨੈਕੁ ਨ ਠਾਢ ਰਹਿਯੋ ਰਣਮੈ

ਜਲ ਰਾਜ ਭਜਿਯੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਮਗ ਲੀਨੋ ॥ ੧੪੮੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬੈ ਜਲਾਧਿਪ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪੁਨ ਸਰ ਮਾਰੇ ॥ ਤਬ ਜਮ ਕੋ ਹਰਿ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਤੱਛ ਜਮ ਨ੍ਰਿਪ ਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ੧੪੮੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਬਿਕ੍ਰ ਦੈਂਤ ਸੁਨਾ ਮਹਿ ਕੋਪ ਹ੍ਵੈ ਸ੍ਰੀ ਪੜਗੇਸ ਪੈ ਧਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਬਾ ਬਰਛੀ ਕਰ ਲੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਤੀਰ ਚਲਾਵਤ ਭਯੋ ਬਹੁਰੇ ਤਬ ਤਾਛਬਿ ਕੋ ਕਵਿ ਭਾਵ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਕੇ ਬਾਨ ਮਨੋ ਖਗ ਰਾਜ ਕਟਿਯੋ ਅਰਿ ਕੋ ਸਰਨਾਗ ਗਿਰਾਯੋ ॥੧੪੮੬॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿੱਕ੍ਰਤ ਦੈਤ ਕੋ ਮਾਰ ਲਯੋ ਜਮ ਕੋ ਰਿਸ ਕੈ ਪੁਨ ਉਤਰ ਦੀਨੋ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਜੀਯ ਮਾਰ ਘਨੇ ਅਰੁ ਦੰਡ ਵਡੋ ਕਰ ਮੈ ਤੁਮ ਲੀਨੋ ॥ ਤੋਹਿ ਨ ਜੀਅਤ ਛਾਡਤ ਹੋਂ ਸੁਨ ਰੇ ਅਬ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਕੀਨੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੋਂ ਕਰ ਲੈ ਕਰਨੋ ਕਛੁ ਮੋ ਬਲ ਜਾਨਤ ਹੈ ਪੁਰ ਤੀਨੋ ॥ ੧੪੮੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾਂ ਜਮ ਕੋ ਕਵਿ ਰਾਮ ਕਹੈ ਪੁਨ ਜੁੱਧ ਕੀਯੋ ਹੈ ॥ ਭੂਤ ਸ੍ਰਿੰਗਾਲਨ ਕਾਕਨ ਸ਼ਾਕਨ ਡਾਕਨ ਮੌਨ ਅਘਾਇ ਪੀਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਰਿਯੋ ਮਰੈ ਨ ਕਹੂੰ ਜਮ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਨਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਯੋ ਹੈ ॥ ਪਾਨ ਲੀਯੋ ਧਨ ਬਾਨ ਜਬੈ ਤਿਨ ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤ ਭਜਾਇ ਦੀਯੋ ਹੈ ॥ ੧੪੮੮ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਜਬ ਜਮ ਦੀਯੋ ਭਗਾਇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੇਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌਂ ਕਹਿਯੋ ॥ ਲਰਤੇ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਆਇ ਮਹਾਂ ਰਥ ਰਨਧੀਰ ਤੁਮ ॥ ੧੪੮੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਾਧਤ ਹੈ ਤਪ ਸਾਧਤ ਹੈ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਆਯੋ ॥ ਜੱਗਯ ਕੀਏ ਬਹੁ ਦਾਨ ਦੀਏ ਸਬ ਖੋਜ ਥਕੈ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਸਚੀ ਪਤਿ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਬਿਆਸ ਪਰਾਸਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਕ ਗਾਯੋ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਮੈ ਆਜ ਕਹਾਰ ਕੈ ਜੁਧ ਕੇ ਕਾਜ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੪੯੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਜੱਛਅਸਤ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ॥ ਐਂਚ ਕਮਾਂਨ ਕਾਢਸਰ ਦੀਨੋ ॥ ਨਲ ਕੂਬਰ ਮਨ ਗ੍ਰੀਵ ਸੁਧਾਏ ॥ ਸੁਤ ਕੁਬੇਰ ਕੇ ਦ੍ਵੈ ਇਹ ਆਏ ॥ ੧੪੯੧ ॥ ਧਨਦ ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਸੰਗ ਲੀਨੇ ॥ ਏ ਆਏ ਮਨ ਮੈ ਰਿਸ ਕੀਨੇ॥ ਸਗਲ ਸੈਨ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗ ਆਈ ॥ ਧਾਇ ਭੂਪ ਸੋ ਕਰੀ ਲਰਾਈ ॥ ੧੪੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕੀਏ ਸਬ ਸਤ੍ਰ ਲੀਏ ਕਰ ਮੈ ਮਿਲ ਕੈ ਤਿਹ ਪੈ ਤਬ ਆਏ ॥ ਭੂਪਨਿਖੰਗ ਤੇ ਕਾਢ ਕੈ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕੋ ਤਾਨ ਸੁ ਖੈਂਚ ਚਲਾਏ ॥ ਹੋਤ ਭਏ ਬਿਰਥੀ ਬਿਨ ਸੂਤ ਘਨੇ ਤਬ ਹੀ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ਠਾਢੋ ਨ ਕੋਊ ਰਹਿਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਸਬੈ ਗਨ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਪਰਾਏ ॥ ੧੪੯੩॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਸ ਘਨੋ ਨਲ ਕੂਬਰ ਕੈ ਸੁ ਫਿਰਿਯੋ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਬੀਰ ਬੁਲਾਏ ॥ ਸੋਹੇ ਕੁਬੇਰ ਭਯੋ ਧਨ ਲੈ ਸਰ ਜੱਛ ਜਿਤੇ ਮਿਲਕੈ ਪੁਨ ਆਏ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰੇ ਸਬ ਹੀ ਕਰ ਮੈ ਅਸਿ ਲੈ ਚਮਕਾਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਊਪਰ ਦੰਡ ਲੀਏ ਜਮ ਕੇ ਗਨ ਧਾਏ ॥ ੧੪੯੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਕੁਬੇਰ ਕੋ ਸਬ ਦਲ ਆਯੋ ॥ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਮੈ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਮੈ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਿਯੋ ॥ ਅਗਨਤ ਦਲ ਇਕ ਪਲ ਮੈ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ੧੪੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ਜੱਛ ਸੈਨ ਬਲਬੰਡ ਨ੍ਰਿਪ ਜਮਪੁਰ ਦਈ ਪਠਾਇ ॥ ਨਲ ਕੁਬਰ ਘਾਇਲ ਕੀਯੋ ਅਤਿ ਜੀਯ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ੧੪੯੬ ॥ ਤਬ ਕੁਬੇਰ ਕੇ ਉਰ ਵਿਖੈ ਮਾਰਿਯੋ

ਤੀਛਨ ਬਾਨ ॥ ਲਾਗਤ ਸਰ ਕੇ ਸਟਕਿਓ ਛੂਟ ਗਯੋ ਸਬ ਮਾਨ ॥ ੧੪੯੭ ॥
ਚੌਪਈ ॥ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਸਬੈ ਭਜ ਗਯੋ ॥ ਠਾਢੋ ਨ ਕੋ ਰਨ ਭੀਤਰ ਭਯੋ ॥
ਮਨ ਕੁਬੇਰ ਅਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਜੁਧ ਕਰਨ ਚਿਤ ਬਹੁਰ ਨ ਭਾਯੋ ॥ ੧੪੯੮
॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਭਾਜ ਜੱਛ ਸਬ ਗਏ ਤਬਹਿ ਹਰਿ ਮਹਾ ਬਲ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ
ਦੀਯੋ ਛਾਡ ਸੁ ਕੰਪਿਯੋ ਤਲ ਬਿਤਲ ॥ ਤਬ ਸਿਵਜੂ ਉਠ ਧਾਏ ਸੂਲ ਸੰਭਾਰ ਕੈ
॥ ਹੋ ਕਿਉ ਹਰਿ ਸਿਮਰਿਯੋ ਹਮੈ ਇਹੈ ਜੀਅ ਧਾਰ ਕੈ ॥ ੧੪੯੯ ॥ ਸੰਗ ਰੁਦ੍ਰ
ਕੇ ਰੁਦ੍ਰ ਚਲੇ ਭਟ ਉਠ ਤਬੈ ॥ ਏਕਰਦਨ ਜੂ ਚਲੇ ਸੰਗ ਲੈ ਦਲ ਸਬੈ ॥ ਔਰ
ਸਕਲ ਗਨ ਚਲੇ ਸੁ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ॥ ਹੋ ਕੌਨ ਅਜਿਤ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਭਵ ਕਹੈ
ਬਿਚਾਰ ਕੈ ॥ ੧੫੦੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋ ਭਟ ਉਪਜਿਯੋ ਜਗਤ ਮੈ ਸਬ ਯੋਂ
ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਸਿਵ ਸਿਖਿ ਬਾਹਨ ਗਨ ਸਹਿਤ ਆਏ ਰਨ ਰਿਸਿ ਧਾਰ ॥
੧੫੦੧ ॥ ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਕਰਤਾ ਜਹੀ ਆਏ ਤਿਹ ਠਾਂ ਦੌਰ ॥ ਰਨ ਨਿਹਾਰ ਮਨ
ਮੈ ਕਹਿਯੋ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਕੀ ਠੌਰ ॥ ੧੫੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਨ ਗਨੇਸ ਸਿਵ ਖਟ
ਬਦਨ ਦੇਖੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ ॥ ਸੋ ਰਿਸ ਭੂਪਤਿ ਜੁਧ ਹਿਤ ਲੀਨੇ ਆਪ ਹਕਾਰ
॥ ੧੫੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੇ ਸਿਵ ਆਜ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਲਰਿ ਕੈ ਹਮ ਸੋ ਕਰ
ਲੈ ਬਲ ਜੇਤੋ ॥ ਐਰੇਗਨੇਸਲਰੈਂ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਹੈ ਤੁਮਰੇ ਤਨ ਮੈ ਬਲ ਏਤੇ ॥
ਕਿਉ ਰੇ ਖੜਾਨਨ ਤੂੰ ਗਰਬੈ ਮਰਹੈ ਅਬ ਹੀ ਇਕ ਬਾਨ ਲਗੈ ਤੇ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ
ਜੂਝ ਮਰੋ ਰਨ ਮੈ ਅਬ ਲੌ ਨ ਗਯੋ ਕਛੁ ਜੀਅ ਮਹਿ ਚੇਤੇ ॥ ੧੫੦੪ ॥ ਸਿਵ ਜੂ
ਵਾਚ ਖੜਗੇਸ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਿ ਉਠਯੋ ਰਿਸਿ ਕੈ ਸਿਵ ਜੂਅਰੇ ਕਿਉ ਸੁਨ
ਤੂੰ ਗਰਬਾਤੁ ਹੈ ਏਤੋ ॥ ਏਤਨ ਸਿਉ ਜਿਨ ਰਾਰ ਮੰਡੋ ਅਬਿਹੀ ਲਖਿਹੈ ਹਮ ਮੈ
ਬਲੁ ਜੇਤੋ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਮੈ ਅਤਿ ਪੌਰਖ ਹੈ ਅਬ ਢੀਲ ਕਹਾ ਧਨ ਬਾਨਹ ਲੇਤੋ ॥
ਜੇਤੇ ਹੈ ਦੀਰਘ ਗਾਤ ਤਿਹਾਰੇ ਸੁ ਬਾਨਨ ਸੋ ਕਰਿਹੋ ਲਹੁ ਤੇਤੋ ॥ ੧੫੦੫ ॥
ਖੜਗੇਸ ਬਾਚ ਸਿਵ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਿਉ ਸਿਵਮਾਨ ਕਰੈ ਇਤਨੋ ਭਜਿਹੈ
ਤਬ ਹੀ ਜਬ ਮਾਰ ਮਚੈਗੀ ॥ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਲਗੈ ਕਪ ਜਿਉ ਸਿਗਰੀ ਤੁਮਰੀ
ਅਬ ਸੈਨ ਨਚੈਗੀ ॥ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚਨ ਕੀ ਧੁਜਨੀ[1] ਮਰਿਹੈ ਰਨ ਮੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ
ਬਚੈਗੀ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੋ ਸੁਨਿਆ ਜੁ ਧਰਾ ਇਹ ਆਰਨ[2] ਬੇਖ ਰਚੈਗੀ ॥
੧੫੦੬ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਸਿਵ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਧਨੁ ਬਾਨੁ ਲਯੋ ॥ ਕਸਕਾਨ
ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਛਾਡ ਦਯੋ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਮੁਖ ਲਾਗ ਬਿਰਾਜ ਰਹਯੋ ॥ ਖਗਰਾਜ ਮਨੋ
ਅਹਿਰਾਜ ਗਹਯੋ ॥ ੧੫੦੭ ॥ ਬਰਛੀ ਤਬ ਭੂਪ ਚਲਾਇ ਦਈ ॥ ਸਿਵਕੇ
ਉਰਮੈ ਲਗ ਕ੍ਰਾਂਤ ਭਈ ॥ ਉਧਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੀ ॥ ਰਵਿ ਕੀ
ਕਿਰਕੰਜ ਪੈ ਮਾਂਡ ਰਹੀ ॥ ੧੫੦੮ ॥ ਤਬ ਹੀ ਹਰਿ ਦੈ ਕਰਿ ਖੈਂਚ ਨਿਕਾਰੀ ॥
ਗਹਿ ਡਾਰ ਦਈ ਮਨੋ ਨਾਗਨ ਕਾਰੀ ॥ ਬਹੁਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮਯਾਨ ਤੇ ਖਗੁ ਨਿਕਾਰਯੋ
ਕਰਿ ਕੈ ਬਲੁ ਕੈਸਿਵ ਊਪਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ੧੫੦੯ ॥ ਹਰਿ ਮੋਹ ਰਹਿਓ ਗਿਰ ਭੂਮ
ਪਰਯੋ ॥ ਮਨੋ ਬਜ੍ਰ ਪਰਯੋ ਗਿਰ ਸ੍ਰਿੰਗ ਝਰਯੋ ॥ ਇਹ ਰੁਦ੍ਰ ਦਸਾ ਸਬ ਸੈਨ
ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਬਰਛੀ ਤਬ ਹੀ ਸਿਵਪੂਤ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੧੫੧੦ ॥ ਜਬ ਕਰ ਬੀਚ

---

੧. ਫੌਜ। ੨. ਲਾਲ।

ਸਕਤ ਕੋ ਲਇਓ ॥ ਤਬ ਆਇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕੇ ਸਾਮੁਹਿ ਭਇਓ ॥ ਕਰਕੋ
ਬਲੁਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਓਰ ਚਲਾਈ ॥ ਬਰਛੀ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ਮ੍ਰਿਤ ਪਠਾਈ ॥ ੧੫੧੧ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਆਵਤ ਕਾਟਿ ਦਈ ਬਰਛੀ ਸਰ ਤੀਛਨ ਸੋ ਅਰ ਕੇ ਉਰ
ਮਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਸਰ ਸੋ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਬਾਹਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤ ਅੰਗੁ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥
ਏਕ ਗਨੇਸ ਲਿਲਾਟ ਬਿਖੈ ਸਰ ਲਾਗ ਰਹਿਓ ਤਿਰਛੋ ਛਬਿ ਧਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨ
ਬਢਯੋ ਗਜਿ ਆਨਨ ਦੋਹਾਂ[1] ਮਨੋਸਰ ਅੰਕੁਸ ਸਾਥ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੧੫੧੨ ॥ ਚੇਤ
ਭਯੋ ਚਢਿ ਬਾਹਨਿ ਪੈ ਸਿਵ ਲੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਚਲਾਇ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਸੋ ਸਰ ਤੀਛਨ
ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਇਹ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਉਰ ਲਾਗ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਫੂਲ ਗਯੋ ਜੀਅ ਜਾਨ
ਨਰੇਸ ਹਨਯੋ ਨਹੀ ਰੰਚਕ ਤ੍ਰਾਸ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਚਾਪ ਤਨਾਇ ਲੀਯੋ ਕਰਿ ਮੈ ਸੁ
ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਬਾਨ ਨਿਕਾਸ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ੧੫੧੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਤਿਨ ਭੂਪਤਿ
ਬਾਨ ਇਕ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸੁ ਤਾਨ ॥ ਲਖਿ ਮਾਰਿਓ ਸਿਵ ਉਰ ਬਿਖੈ ਅਰਿ
ਬਧ ਹਿਤ ਹੀਯ ਜਾਨ ॥ ੧੫੧੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਹਰਿਕੇ ਉਰ ਤਿਨ ਸਰ
ਮਾਰਯੋ ॥ ਇਹ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿਵਸੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਕਾਰਤਕੇਯ ਨਿਜ ਦਲੁ ਲੈ
ਧਾਯੋ ॥ ਗਨ ਗਨੇਸ ਮਨ ਕੋਪ ਬਧਾਯੋ ॥ ੧੫੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਦੁਹ
ਕੋ ਲਖ ਭੂਪਤ ਜੀ ਅਪਨੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਪੌਰਖ ਕੈ ਭੁਜ ਦੰਡਨ ਕੋ
ਸਿਖਿ ਬਾਹਨ ਕੋ ਇਕੁ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੋ ਗਨ ਕੋ ਦਲੁ ਆਵਤ ਸੋ
ਛਿਨ ਮੈ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ ॥ ਆਇ ਖੜਾਨਨ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਗਜ ਆਨਨ
ਛਾਡਿ ਕੈ ਖੇਤ ਪਰਾਯੋ ॥ ੧੫੧੬ ॥ ਮੋਦ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਜਬ ਹੀ ਸਿਵ
ਕੇ ਦਲੁ ਮਾਰਿ ਭਜਾਯੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਭਾਜਤ ਰੇ ਡਰਿਕੈ ਜਿਨ ਭਾਜਹੁ ਇਉ ਤਿਹ
ਟੇਰ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਖੜਗੇਸ ਤਬੈ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਲੈ ਬਰ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥
ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਤਬ ਹੀ ਮਨੋ ਅੰਤਕ ਰੂਪ ਕੀ ਏਰ ਨ ਆਯੋ ॥ ੧੫੧੭ ॥
ਸਵੈਯਾ ॥ ਟੇਰ ਸੁਨੇ ਸਬ ਫੇਰ ਫਿਰੈ ਕਰਿ ਲੈ ਕਰਵਾਰਨ ਕੋਪਹੈ ਧਾਏ ॥
ਲਾਜ ਭਰੇ ਸੁ ਟਰੇ ਨ ਡਰੇ ਤਿਨ ਹੂੰ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਬ ਸੰਖ ਬਜਾਏ ॥ ਮਾਰ ਹੀ
ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਪਰੈ ਲਲਕਾਰ ਕਹੈ ਅਰਿ ਤੈ ਬਹੁ ਘਾਏ ॥ ਮਾਰਤ ਹੈ ਅਬ ਤੋ ਹਨ
ਛਾਡਤ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਸਰ ਓਘ ਚਲਾਏ ॥ ੧੫੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਆਨ
ਨਿਦਾਨ ਕੀ ਮਾਰ ਮਚੀ ਤਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਆਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਖੱਗ ਗਦਾ
ਬਰਛੀ ਜਮ ਧਾਰ ਸੁ ਲੈ ਕਰਵਾਰ ਹੀ ਸਤ੍ਰ ਪਚਾਰੇ ॥ ਪਾਨ ਲੀਓ ਧਨੁ ਬਾਨੁ
ਸੰਭਾਰ ਨਿਹਾਰ ਕਈ ਅਰਿ ਕੋਟ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਭੂਪ ਨ ਮੋਰਤਿ ਸੰਗਰ[2] ਤੇ ਮੁਖ
ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤਕ ਸੇ ਭਟਹਾਰੇ ॥ ੧੫੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਅਪੁਨੇ ਸਿਵ ਪਾਨ
ਸਰਾਸਨ ਜੀ ਅਪੁਨੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਭੂਪਤ ਕੇ ਚਿਤਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਬਧ
ਬਾਹਨ ਆਪਨ ਕੇ ਸੁਧਵਾਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੋ ਅਬ ਯਾ ਰਨ ਮੈ ਕਹਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ
ਕੌ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਨਾਦ ਬਜਾਵਤ ਤਯੋਂ ਮਨੋ ਅੰਤ ਭਯੋ ਪਰਲੈ
ਘਨ ਆਯੋ ॥ ੧੫੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਦ ਸੁਨਾਦ ਰਹਿਓ ਭਰਪੂਰ ਸੁਨਯੋ
ਪੁਰਹੂਤ[3] ਮਹਾ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨਦੀ ਨਦ ਔਸਰ ਬਿੰਬ ਸੁਮੇਰ

---

੩. ਵੱਡਾ ਲੰਮਾ । ੧. ਰਾਜੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ । ੨. ਇੰਦ੍ਰ ।

ਮਹਾ ਗਰਜਾਯੋ ॥ ਕਾਂਪ ਉਠਿਓ ਸੁਨਯੋਂ ਸਹਸਾਨਨ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਚਾਲੁ ਜਨਾਯੋ ॥ ਸੰਕਤ ਹ੍ਵੈ ਸੁਨ ਕੈ ਜਗ ਕੈ ਜਨ ਭੂਪਨ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ੧੫੨੧ ॥ ਖੜਗੇਸ ਬਾਚ ਸਿਵਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੇ ਆਨਨ ਕੋ ਅਵਿਲੋਕ ਕੈਯੋਂ ਅਹਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਜੁਗੀਯਾ ਕਰ ਲੈ ਕਰ ਡਿੰਭ ਕੇ ਕਾਰਨ ਨਾਦ ਬਜਾਈ ॥ ਤੰਦੁਲ ਮਾਂਗਨ ਹੈ ਤੁਯ ਕਾਰਜ ਮੈ ਨ ਡਰੋ ਤੁਹਿ ਚਾਂਪ ਚਢਾਈ ॥ ਜੂਝਬੋ ਕਾਮ ਹੈ ਛਤ੍ਰਨ ਕੋ ਕਛੁ ਜੋਗਨ ਕੋ ਨਹੀ ਕਾਮ ਲਰਾਈ ॥ ੧੫੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਸਿਵ ਸੌ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਨ ਬਿਖੈ ਰਿਸ ਖੜਗ ਬਡੋ ਲੈ ॥ ਮਾਰਤ ਭੇ ਹਰ ਕੇ ਤਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੀਯ ਕੋਪ ਮਹਾਂ ਕੈ ॥ ਘਾਉ ਕੈ ਮੁੰਭ ਕੈ ਗਾਤ ਬਿਖੈ ਇਮ ਬੋਲਿ ਉਠਿਓ ਹਸਿ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਜੈ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਗਿਰਿਓ ਸਿਰ ਮਾਲ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਬੈਲ ਗਿਰਿਓ ਗਿਰਜੋ ਸੂਲ ਕਹੂੰ ਹ੍ਵੈ ॥ ੧੫੨੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰ ਲੀਯੋ ਮਿਲ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੌ ਜਬ ਹੀ ਸਿਵ ਕੇ ਦਲ ਕੋਪ ਕਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਆਗੇ ਹ੍ਵੈ ਭੂਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਦ੍ਰਿੜ ਠਾਢੋ ਰਹਿਓ ਨਹੀ ਪੈਗ ਟਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਲ ਜਹਾਂ ਰਥ ਰੂਖ ਧੁਜਾ ਭਟ ਪੰਛਨ ਸਿਉ ਰਨ ਭਾਗ ਭਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ਭਾਗ ਗਏ ਗਨ ਜੈਸੇ ਬਿਹੰਗ ਮਨੋ ਨ੍ਰਿਪ ਟੂਟ ਕੈ ਬਾਜ ਪਰਿਯੋ ਹੈ ॥ ੧੫੨੪ ਦੋਹਰਾ ॥ ਏਸਿਵ ਕੇ ਗਨ ਥਿਰੁ ਰਹੇ ਅਤਿ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਗਨ ਛਉਨਾ ਗਨ ਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾ ਬੀਰ ਮਨ ਰਾਇ ॥ ੧੫੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰਨ ਕੀ ਮਨ ਸ੍ਰੀ ਗਨ ਰਾਇ ਮਹਾਂ ਬਰ ਬੀਰ ਫਿਰਿਓ ਗਨ ਛੌਨਾ ॥ ਲੋਹਤ ਨੈਨ ਚਲਿਓ ਸਿਸ ਹੇਤ ਕੀਓ ਗਹਿਜਾਜਮਰਾਜ ਖਿਲੌਨਾ ॥ ਆਵਤ ਭੂਪ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਸੱਤ੍ਰਨ ਆਪ,ਕੀਯੋ ਮਨ ਰੰਚਕ ਭੌਨਾ ॥ ਮਾਰ ਲਏ ਰਨ ਮੈ ਗਨ ਕੇ ਗਨ ਜੁੱਧੁ ਕੀਓ ਕਿ ਕੀਓ ਕਛੁ ਟੌਨਾ ॥ ੧੫੨੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਅਰਿ ਲਖਿ ਕੈ ਸਰ ਸੋ ਮਾਰਿਓ ॥ ਜਿਹ ਕੁਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ੍ਰਿਪ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਓ॥ ਪੁਨ ਗਨੇਸ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਲਲਕਾਰਿਓ ॥ ਤ੍ਰਸਤ ਭਯੋ ਤਜ ਜੁੱਧੁ ਪਧਾਰਿਓ ॥ ੧੫੨੭ ॥ ਜਬ ਸਿਵ ਜੂ ਕਛੁ ਸੰਗਿਆ ਪਾਈ ॥ ਭਾਜਿ ਗਯੋ ਤਜ ਦਈ ਲਰਾਈ ॥ ਅਉਰ ਸਗਲ ਡਰ ਕੇ ਗਨ ਭਾਗੈ ॥ ਐਸੋ ਭਟ ਆਵੈ ਆਗੈ ॥ ੧੫੨੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਿਵ ਭਜਤ ਨਿਹਾਰਿਓ ॥ ਇਹੈ ਆਪਨੇ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿਓ ॥ ਅਬ ਹਉ ਆਪਨ ਇਹ ਸੰਗ ਲਰੋ ॥ ਕੈ ਅਰਿ ਮਾਰੋ ਕੈ ਲਰਿ ਮਰੋ ॥ ੧੫੨੯ ॥ ਤਬ ਤਿਹ ਸਉ ਹੈ ਹਰਿ ਜੂ ਗਯੋ ॥ ਰਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਯੋ ॥ ਤਬ ਤਿਨ ਤਕਿ ਤਿਹ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਸਿਯੰਦਨ ਤੇ ਹਰਿ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੫੩੦ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਨਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸਚੀਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਨਕਾਦਿ ਕਹੂ ਜਪੁ ਕੀਨੋ ॥ ਸੂਰ ਸਸੀ ਸੁਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਤਾਹੀ ਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਬਿਖੈ ਮਨੁ ਦੀਨੋ ॥ ਖੋਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਸਿੱਧ ਮਹਾ ਮੁਨ ਬ੍ਯਾਸ ਪਰਾਸੁਰ ਭੇਦ ਨ ਚੀਨੋ ॥ ਸੋ ਖੜਗੇਸ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਕਰ ਮੋਹਿਤ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਲੀਨੋ ॥ ੧੫੩੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰ ਬਕੀ ਬਕ ਔਰ ਅਘਾਸੁਰ ਧੇਨਕ ਕੋ ਪਲ ਮੈ ਬਧ ਕੀਨੋ ॥ ਕੇਸੀ ਬਕਾਸੁਰ ਮੁਸਟ ਚੰਡੂਰ ਕੀਏ ਚਕਚੂਰ ਸੁਨਯੋ ਪੁਰ ਤੀਨੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਹਨੇ ਤਿਹ ਕੌਨ ਗਨੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨੋ ॥ ਕੰਸ ਕੋ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਕੇਸਿਵ ਭੂਪ ਮਨੋ ਬਦਲੋ

ਵਹ ਲੀਨੋ ॥ ੧੫੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਜੋ ਇਹ ਕੌ ਅਬ ਹੌ ਬਧਕੈ ਹੌ ॥ ਸੈਨ ਸਭੈ ਭਜਹੈ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਕਾ ਸੰਗ ਜਾਇਕੈ ਜੁੱਧੁ ਮਚੈ ਹੌ ॥ ਹੌ ਕਿਹ ਪੈ ਕਰਿਹੌ ਬਹੁ ਘਾਇਨ ਕਾ ਕੇ ਹੌ ਘਾਇ ਸਨੰਮੁਖ ਖੈਹੌ ॥ ਛਾਡ ਦਯੋ ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਚਲੇ ਹਰਿ ਤੇ ਸਮ ਸੂਰ ਕਹੂ ਨਹੀ ਪੈ ਹੌ ॥ ੧੫੩੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪੌਰਖ ਜੈਸੇ ਬਡੋ ਕੀਯੋ ਭੂਪਨ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸੋ ਕੀਯੋ ॥ ਭਟ ਪੇਖਿਕੈ ਭਾਜਿ ਗਏ ਸਿਗਰੇ ਕਿਨਹੂੰ ਧਨੁ ਬਾਨਨ ਪਾਨ ਲੀਯੋ ॥ ਹਥਿਯਾਰ ਉਤਾਰ ਚਲੇ ਬਿਸੰਭਾਰ ਰਥੀ ਰਥ ਟਾਰ ਡਰਾਤ ਹੀਯੋ ॥ ਰਨ ਮੈ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਬਲੁ ਕੈ ਅਪਨੇ ਕਰਕੈ ਹਰਿ ਛਾਡ ਦੀਯੋ ॥ ੧੫੩੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਛਾਡ ਕੇਸ ਤੇ ਜਬ ਹਰਿ ਦਯੋ ॥ ਲੱਜਤ ਭਯੋ ਬਿਸਰ ਬਲ ਗਯੋ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹੁਇ ਆਯੋ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਾਪ ਤਿਨ ਸਕਲ ਮਿਟਾਯੋ ॥ ੧੫੩੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਹੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਿਉ ਇਹ ਬਿਧ ਬੈਨਾ ॥ ਲਾਜ ਕਰੋ ਨਹੀ ਪੰਕਜ ਨੈਨਾ ॥ ਇਹ ਪੌਰਖ ਹਉ ਤੋਹਿ ਸੁਨਾਊ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਤੋਕਹੁ ਅਬਹਿ ਰਿਝਾਊ ॥ ੧੫੩੬ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਾਚ ॥ ਤੋਟਕ ॥ ਜਬ ਹੀ ਇਹ ਭੂਪਤ ਜਨਮ ਲੀਯੋ॥ ਤਜਿ ਧਾਮ ਤਬੈ ਬਨਬਾਸ ਕੀਯੋ ॥ ਤਪਸਾ ਕਰਿਕੈ ਜਗ ਮਾਤ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਤਹਤੇ ਅਰਿ ਜੀਤਨ ਕੋ ਬਰੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੫੩੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਕੇ ਬਧ ਕੋ ਏਕ ਉਪਾਈ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਤੋਕਹੁ ਕਹਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਬਿਸਨ ਆਇ ਜੋ ਯਾ ਸੰਗਿ ਲਰੈ ॥ ਤਾਹ ਭਜਾਵੈ ਬਿਲਮੁ ਨ ਕਰੈ॥ ੧੫੩੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਦ੍ਵਾਦਸਿ ਭਾਨ ਬੁਲਾਵਹੁ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਗਿਆਰਹ ਮਿਲ ਕਰ ਧਾਵਹੁ ॥ ਸੋਮਸੁ ਜਮ ਆਠੋ ਬਸ ਜੇਪੇ ॥ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਬਿਧਿ ਹਰਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧੇ ॥ ੧੫੩੯ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਏ ਸਭ ਸੁਭਟ ਬੁਲਾਇ ਜੁੱਧ ਕਾਜ ਰਨ ਪ੍ਰਗਟਹੀ ॥ ਅਪਨੇ ਦਲਹਿ ਜਗਾਇ ਕਹੋ ਜੂਝ ਏਊ ਕਰਹਿ ॥੧੫੪੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੁਨਿ ਅਪੱਛਰਾ ਸਕਲ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥ ਇਹ ਕੀ ਅਗ੍ਰਜ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਚਾਵਹੁ ॥ ਕਾਮ ਦੇਵ ਕਉ ਆਇਸ ਦੀਜੈ ॥ ਯਾਕੋ ਚਿੱਤ ਮੋਹਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੫੪੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬਹਿ ਕ੍ਰਿਸਨਿ ਸੋਊ ਕੀਓ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਖ ਦੀਨ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਸਬ ਰੁਦ੍ਰ ਬਸ ਜਮਹਿ ਬੋਲ ਕਰਿ ਲੀਨ ॥ ੧੫੪੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਿਕਟਿ ਸਜਾਮ ਕੇ ਤਬ ਸਬ ਆਏ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਇ ਮਨ ਜੁੱਧਹਿ ਧਾਏ ॥ ਇਤ ਸਬ ਮਿਲਕੈ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਉਤ ਅਪੱਛਰਾ ਨਭ ਝਰ ਲਾਯੋ ॥ ੧੫੪੩ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੈਕੈ ਕਟਾਛ ਨਚੈ ਤੇਊ ਭਾਮਨ ਗੀਤ ਸਬੈ ਮਿਲ ਕੈ ਸੁਰ ਗਾਵੈ ॥ ਬੀਨ ਪਖਾਵਜ ਤਾਲ ਬਜੈ ਡਫ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨ ਭਾਉ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਸਾਰੰਗ ਸੋਰਠ ਮਾਲਸਿਰੀ ਅਰੁ ਰਾਮਕਲੀ ਨਟ ਸੰਗ ਮਿਲਾਵੈ॥ ਭੋਗਨ ਮੋਹ ਕੀ ਬਾਤ ਕਿਤੀ ਸੁਨਿਕੈ ਮਨ ਜੋਗਨ ਕੇ ਦ੍ਰਵ ਜਾਵੈ ॥ ੧੫੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਸੁੰਦਰ ਨਿਰਤ ਕਰੈ ਨਭ ਮੈ ਇਤ ਬੀਰ ਸਬੈ ਮਿਲਿ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ॥ ਬਰਛੀ ਕਰਵਾਰ ਕਟਾਰਨ ਸਿਉ ਜਬ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੁੱਧ ਭਰੈ ॥ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਰਦਨੱਛਦ[੧] ਪੀਸਕੈ ਆਨ ਪਰੈ ਨ ਡਰੈ ॥ ਲਰਿਕੈ ਮਰਿਕੈ ਜੁ ਕਬੰਧ ਉਠੈ ਅਰਿ ਕੈ ਸੁ ਅਪੱਛਰ ਤਾਹਿ ਬਰੈ॥ ੧੫੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਡੋ ਜੁੱਧੁ ਭੂਪਤ ਕੀਓ ਮਨ ਮੈ

---

੧. ਹੋਠ ।

ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਸਬ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦਿਨ ਪਰੇ ਸੋ ਕਬਿ ਕਹਤ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੫੪੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਗਿਆਰਹ ਰੁਦ੍ਰਨ ਕੋ ਸਰਬਾਇਸ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨਨ ਚਉ ਬਿਸਿ ਮਾਰੇ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸਹੰਸ੍ਰ ਖੜਾਨਨ ਕੋ ਖਟ ਪਾਚਸਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਸੋਮ ਕੋ ਸਾਠ ਗਨੇਸ ਕੋ ਸੱਤਰ ਆਠ ਬਸੂਨ ਕੌ ਚੌਸਠ ਡਾਰੇ ॥ ਸਾਤ ਕੁਬੇਰ ਕੋ ਨੌ ਜਮ ਰਾਜਹਿ ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਸੋ ਔਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ੧੫੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨਨ ਬੇਧਿ ਜਲਾਧਿਪਿ ਕੌ ਨਲ ਕੂਬਰ ਔ ਜਮ ਕੇ ਉਰ ਮਾਰਯੋ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਲਗਿ ਸ੍ਯਾਮ ਗਨੈ ਜੁ ਹੁਤੇ ਰਨ ਮੈ ਸਬਹੂ ਨ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਸੰਕਤ ਮਾਨ ਭਏ ਸਬ ਹੀ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਭੂਪ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਜੁਗੰਤ ਕੇ ਅੰਤ ਸਮੈ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਕਲ ਕਾਲ ਤਿਨੈ ਸੁ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੧੫੪੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਆਗ ਦਯੋ ਰਨ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਤਿਹ ਸੋ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਚਿਤ ਸਬਹੂੰ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਰੈ ਕਿਸੂ ਤੇ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੫੪੯ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਹਰਿ ਨਿਕਟਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਜਬ ਸਗਲੋ ਦਲ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ਜਬ ਲਗਿ ਇਹ ਤੇਤਾ ਕਰਿ ਮੋਹੈ ॥ ਤਬ ਲਗ ਬੱਜ੍ਰ ਸੂਲ ਧਰ ਕੋਹੈ ॥ ੧੫੫੦ ॥ ਤਾਤੇ ਇਹੈ ਕਾਜ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥ ਭਿੱਛਕਿ ਹੋਇ ਮਾਗ ਸੋ ਲੀਜੈ ॥ ਮੁਕਟ ਰਾਮ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਪਾਯੋ ॥ ਸੋ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ ॥ ੧੫੫੧ ॥ ਜਬ ਤੇਤਾ ਇਹ ਕਰਤੇ ਲੀਜੈ ॥ ਤਬ ਯਾਕੇ ਬਧ ਛਿਨ ਮਹਿ ਕੀਜੈ ॥ ਜਿਹ ਉਪਾਇ ਕਰਤੇ ਪਰ ਹਰੈ ॥ ਤੌ ਕਦਾਚ ਨ੍ਰਿਪ ਮਰੈ ਤੁ ਮਰੈ ॥ ੧੫੫੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਯੋ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਦਿਜ ਭੇਖ ਬਨਾਯੋ ॥ ਮਾਂਗਨ ਤਿਹ ਪੈ ਹਰਿ ਬਿਧਿ ਆਯੋ ॥ ਤਬ ਤਿਨ ਸ੍ਯਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਿ ਲੀਨੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਇਮ ਉਤਰ ਦੀਨੋ ॥ ੧੫੫੩ ॥ ਖੜਗੇਸ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੇਖ ਕੀਓ ਹਰਿ ਬਾਮਨ ਕੋ ਬਲ ਬਾਵਨ ਜਿਉ ਛਲਬੇ ਕਹੁ ਆਯੋ ॥ ਰੇ ਚਤੁਰਾਨਨ ਤੂ ਬਸਿ ਕਾਨਨ ਕਾਕੇ ਕਹੇ ਤਪਿਸਾ ਤਜਿ ਧਾਯੋ ॥ ਧੂਮ ਤੇ ਆਗ ਰਹੈ ਨ ਦੁਰੈ ਜਿਮ ਤਿਉ ਛਲ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ਮਾਂਗਹੁ ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਮੈ ਅਬ ਮਾਂਗਨ ਹਾਰੇ ਕੋ ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੫੫੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਯੋ ਕਹਾ ਬ੍ਰਹਮ ਜਸੁ ਲੇਹੁ ॥ ਜੱਗ ਅਨਲ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਟਿ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ॥ ੧੫੫੫ ॥ ਜਬ ਚਤੁਰਾਨਨ ਯੋਂ ਕਹੀ ਪੁਨਿ ਖੋਲਿਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ॥ ਗਉਰਾਂ ਤੇਤਾ ਤੁਹਿ ਦਯੋ ਸੋ ਮੁਹਿ ਦੈ ਨ੍ਰਿਪ ਧੀਰ ॥ ੧੫੫੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਕੇ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਹੈ ॥ ਰੇ ਜੀਅ ਜੀਯਤ ਨ ਚਹੁ ਜੁਗ ਰਹੈ ॥ ਤਾਂਤੇ ਧਰਮ ਢੀਲ ਨਹਿ ਕੀਜੈ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਮਾਂਗਤ ਸੋ ਇਹ ਦੀਜੈ ॥ ੧੫੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਿਉ ਤਨ ਕੀ ਮਨ ਸੰਕ ਕਰੈ ਥਿਰ ਤੋ ਜਗ ਮੈ ਅਬ ਤੂੰ ਨ ਰਹੈ ਹੈ ॥ ਯਾਤੇ ਭਲੋ ਨ ਕਛੂ ਇਹ ਤੇ ਜਸੁ ਲੈ ਰਨ ਅੰਤਹਿ ਮੋ ਤਜਿ ਜੈਹ ॥ ਰੇ ਮਨ ਢੀਲ ਰਹਯੋ ਗਹਿ ਕਾਹੇ ਤੇ ਔਸਰ ਬੀਤ ਗਏ ਪਛੁਤੈਹੈ ॥ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰਨਿ ਸੰਕਹਿ ਦੈ ਭਗਵਾਨ ਸੋ ਭਿੱਛਕ ਹਾਥਿ ਨ ਐਹੈ ॥ ੧੫੫੮ ॥ ਮਾਂਗਤ ਜੋ ਬਿਧਿ ਸ੍ਯਾਮ ਅਰੇ ਮਨ ਸੋ ਤਜਿ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਹੁਇ ਦੀਜੈ ॥ ਜਾਚਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਸਗਰੋ ਜਗ ਸੋ ਤੁਹਿ ਮਾਂਗਤ ਢੀਲ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਔਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰੋ ਨ ਕਛੂ ਅਬ ਯਾ ਮਹਿ ਤੋ ਨ ਰਤੀ ਸੁਖ ਛੀਜੈ ॥ ਦਾਨਨ ਦੇਤ ਨ ਮਾਨ ਕਹੇ

ਬਸੁਦੈ ਅਸੁਦੈ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਲੀਜੈ ॥ ੧੫੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਮਨ ਬੇਖ ਕੈ ਸਜਾਮ ਜੁ ਚਾਹਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੌ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਦੀਨੋ ॥ ਜੋ ਚਤੁਰਾਨਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਕਬਿ ਰਾਮ ਕਹੈ ਸੁ ਵਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨੋ ॥ ਜੋ ਵਹ ਮਾਂਗਤਿ ਸੋਊ ਦਯੋ ਤਬ ਦੇਤ ਸਮੈ ਰਸ ਮੈ ਮਨ ਭੀਨੋ ॥ ਦਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ[1] ਦੁਹੂੰ ਬਿਧਿ ਕੈ ਤਿਹੁ ਲੋਕਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਜਸੁ ਲੀਨੋ ॥ ੧੫੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਰੀਟ ਤਵੀਤ ਲਯੋ ਹਰਿ ਗਾਜਿ ਉਠੇ ਤਬ ਹੀ ਸਬ ਸੂਰੇ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਮਿਲਿਕੈ ਚਿਤਿ ਮੈ ਚਪਰੇਸਿ ਕੈ ਮਾਰ ਮਰੂਰੇ ॥ ਭੂਪ ਹਨੇ ਬਰ ਬੀਰ ਘਨੇ ਸੁ ਪਰੇ ਧਰ ਊਪਰਿ ਲਾਗਤਿ ਰੂਰੇ ॥ ਛਾਰ ਲਗਾਇਕੈ ਅੰਗ ਮਲੰਗ ਰਹੇ ਮਨੋ ਸੋਇਕੈ ਖਾਇ ਧਤੂਰੇ ॥ ੧੫੬੧ ॥ ਹੇਰ ਸਬੈ ਮਿਲਿ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਸੁ ਭਯੋ ਮਨ ਭੂਪਤ ਕੋਪ ਮਈ ਹੈ ॥ ਰਾਮ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਫਿਰ ਕੈ ਕਰਗੀ[2] ਕਰ ਬੀਚ ਕਮਾਨ ਲਈ ਹੈ ॥ ਸੂਰਜ ਕੀ ਸਸ ਕੀ ਜਮ ਕੀ ਹਰਿ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ ਗਿਰਾਇ ਦਈ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਫਾਗਨ ਮਾਸ ਕੇ ਭੀਤਰ ਪੌਨ ਬਹਿਓ ਪਤਿ ਝਾਰ ਭਈ ਹੈ ॥ ੧੫੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰ ਬਡੋ ਧਨੁ ਭੂਪਤ ਰੁਦ੍ਰ ਲਿਲਾਟ ਮੈ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਏਕ ਕੁਬੇਰ ਕੇ ਮਾਰਿਓ ਰਿਦੇ ਸਰ ਲਾਗਤਿ ਡਾਰ ਹਥਿਯਾਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ਦੇਖਿ ਜਲਾਧਿਪ ਤਾਹਿ ਦਸਾਰਨ ਛਾਡ ਭਜਯੋ ਮਨ ਮੈ ਡਰਪਾਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਰਿਸ ਕੈ ਜਮੁ ਯਾ ਪਰਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਨ ਸੋ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੫੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਜਮਰਾਜ ਗਿਰਾਇ ਦਯੋ ਤਬ ਹੀ ਰਿਸਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੋ ਦਲ ਧਾਯੋ ॥ ਆਇ ਹੈ ਕੋਪ ਭਰੇ ਭਟ ਦੁਇ ਬਿਬਿਧਾਯੁਧ ਲੈ ਤਿਨ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸਿੰਘ ਹੁਤੋ ਬਲਵੰਡ ਸੋ ਜਾਦਵ ਮੋ ਰਿਸਿ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਝਾਹੁ ਬਲੀ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਬੰਧੁ ਸੋਊ ਰਨ ਤੇ ਜਮਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੫੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਮਹਾਬਲੀ ਸਿੰਘ ਹੁਤੋ ਸੰਗ ਤੇਜਸ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰ ਲਯੋ ॥ ਪੁਨ ਬੀਰ ਮਹਾਜਸ ਸਿੰਘ ਹੁਤੋ ਰਿਸਿ ਕੈ ਇਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਗਯੋ ॥ ਸੋਊ ਖੱਗ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਕੋਪ ਭਰੇ ਤਿਹ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨੈ ਲਲਕਾਰ ਲਯੋ ॥ ਕੀਯੋ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਾਇ ਦਯੋ ॥ ੧੫੬੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਲੈ ਸਿੰਘ ਧਾਏ ॥ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਅਸ ਲੈ ਕਰਿ ਆਏ ॥ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਗਏ ॥ ਪਾਂਚੋ ਭੂਪ ਮਾਰ ਤਿਹ ਲਏ ॥ ੧੫੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [3]ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਅਰ ਫੌਜ ਸਿੰਘ ਚਿਤ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਏ ਦੋਊ ਭਟ ਆਵਤ ਹੁਤੇ ਭੂਪਤਿ ਹਨੇ ਬਜਾਇ ॥ ੧੫੬੭ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਭੁਜ ਸਿੰਘ ਸੁ ਕੋਪ ਬਢਾਇਯੋ ॥ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਧਾਇਯੋ ॥ ਔਰ ਮਹਾ ਭਟ ਧਾਏ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ॥ ਹੋਤੇ ਛਿਨ ਮੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਦਏ ਸੰਘਾਰ ਕੈ ॥ ੧੫੬੮ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥

---

੧. ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਫੜਕੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਲੜ ਮਰਨਾ ਇਹ ਵੀ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੨. ਕਰੜੀ ਕਮਾਨ ਹਥ ਵਿਚ ਲਈ ਹੈ। ੩. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਸਿੰਹ=ਸਿੰਘ ਕਰਕੇ ਸਦਾਂਦੇ ਸੀ।

ਬਿਕਟਿ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ ਬਿਕਟਿ ਬੀਰ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਕਾਮ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਅਰਿ ਬਧ ਨਮਿਤਿ ॥ ੧੫੬੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਕਟ ਸਿੰਘ ਆਵਤ ਲਖਯੋ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਧਨੁ ਤਾਨ ॥ ਮਾਰਿਓ ਸਰ ਉਰ ਸੱਤ੍ਰ ਕੇ ਲਾਗਤ ਤਜੇ ਪਰਾਨ ॥ ੧੫੭੦ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬੀਰ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਜਦੁ ਬੀਰ ਢਿਗ ॥ ਮਹਾਰਥੀ ਰਣਧੀਰ ਰਿਸਿ ਕਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸਉਹੈ ਭਯੋ ॥ ੧੫੭੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਧਨਖ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜਬ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਛਾਡਿ ਬਾਨ ਅਸ ਬਲ ਸੋ ਦਯੋ ॥ ਆਵਤ ਸਤ੍ਰੁ ਮਾਰ ਤਿਹ ਲਯੋ ॥ ੧੫੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਰਿਸ ਸਿਉ ਇਹੈਂ ਭੂਪਤਿ ਪੈ ਤਰਵਾਰ ਚਲਾਈ ॥ ਹਾਥ ਸੰਭਾਲ ਕੈ ਢਾਲ ਲਈ ਤਬ ਹੀ ਸੋਊ ਆਵਤ ਹੀ ਸੁ ਬਚਾਈ ॥ ਫੂਲਹੁ ਪੈ ਕਰਵਾਰ ਲਗੀ ਚਿਨਗਾਰ ਜਗੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਗਾਈ ॥ ਬਾਸਵ ਪੈ ਸਿਵ ਕੋਪ ਕੀਓ ਮਾਨੋ ਤੀਸਰੇ ਨੈਨ ਕੀ ਜ੍ਵਾਲ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੫੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੁਨ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਬਲੁ ਕੈ ਇਹ ਭੂਪ ਕੇ ਊਪਰਿ ਘਾਉ ਕੀਯੋ ॥ ਕਰ ਵਾਰ ਫਿਰਿਓ ਅਪੁਨੇ ਦਲੁ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੌ ਲਲਕਾਰ ਹਕਾਰ ਲੀਯੋ ॥ ਸਿਰ ਮਾਂਝ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ ਤਾਨ ਦਈ ਬਿਬਿ ਖੰਡ ਹੁਇ ਭੂਮਿ ਗਿਰਿਓ ਨ ਜੀਯੋ ॥ ਸਿਰ ਤੇਗ ਬਹੀ ਚਪਲਾ ਸੀ ਮਨੋ ਅਧਬੀਚ ਤੇ ਭੂਧਰ ਚੀਰ ਦੀਯੋ ॥ ੧੫੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਹਨਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਸਬ ਹੀ ਭਟ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਇਹ ਪੈ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਟੂਟ ਪਰੇ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀਨ ਕੇ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਬਹੁ ਵਾਰ ਕਰੇ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਘਾਇ ਬਚਾਇ ਸਭੈ ਤਿਨ ਕੇ ਇਹ ਪੌਰਖ ਦੇਖ ਕੈ ਸੱਤ੍ਰ ਡਰੇ ॥ ੧੫੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਗਨ ਦੇਵ ਤਿਤੇ ਮਿਲ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰਿ ਧਾਏ ॥ ਤੇ ਸਬ ਆਵਤ ਦੇਖ ਬਲੀ ਧਨੁ ਤਾਨ ਹਕਾਰ ਕੈ ਬਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ਏਕ ਗਿਰੇ ਤਹ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਤ੍ਰਾਸ ਭਰੇ ਤਜਿ ਜੁੱਧੁ ਪਰਾਏ ॥ ਏਕ ਲਰੈ ਨ ਡਰੈ ਬਲਵਾਨ ਨਿਦਾਨ ਸੋਊ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥ ੧੫੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿਵ ਕੇ ਦਸ ਸੈ ਗਨ ਜੀਤ ਲਏ ਰਿਸਿ ਸੋ ਪੁਨਿ ਲੱਛਕ ਜੱਛ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਰਾਛਸ ਤੇਈਸ ਲਾਖ ਹਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੇ ਜਮ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੀਓ ਬਿਰਥੀ ਬਹੁ ਦਾਰਕ ਕੇ ਤਨ ਘਾਉ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੂਰ ਨਿਹਾਰ ਨਿਸੇਸ ਧਨੇਸ ਜਲੇਸ ਪਸ੍ਵੇਸ[1] ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੫੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਅਯਤੁ ਗਜ ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਪੁਨ ਤੀਸ ਹਜਾਰ ਰਥੀ ਰਿਸਿ ਘਾਯੋ ॥ ਛੱਤੀਸ ਲਾਖ ਸੁ ਪੱਤਯ ਹਨੇ ਦਸ ਲਾਖ ਸ੍ਵਾਰਨ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਭੂਪਤ ਲੱਛ ਹਨੇ ਬਹੁਰੋ ਦਲ ਜੱਛ ਪ੍ਰਤਛਹਿ ਮਾਰ ਭਜਾਯੋ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੂਰਨ ਗਯਾਰਹ ਰੁਦ੍ਰਨ ਕੇ ਦਲ ਕੌ ਹਨਿ ਕੈ ਪੁਨਿ ਧਾਯੋ ॥ ੧੫੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਠ ਹਜਾਰ ਹਨੇ ਬਹੁਰੋ ਭਟ ਜੱਛ ਸੁ ਲੱਛ ਕਈ ਤਿਹ ਘਾਏ ॥ ਜਾਦਵ ਲੱਛ ਕੀਏ ਬਿਰਥੀ ਬਹੁ ਜੱਛਨ ਕੇ ਤਨ ਲੱਛ ਬਨਾਏ ॥ ਪੈਦਲ ਲਾਖ ਪਚਾਸ ਹਨੇ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਕਰ ਭੂਮ ਗਿਰਾਏ ॥ ਔਰ ਹਨੇ ਬਲਵਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੈ ਜੋ ਇਹ ਭੂਪ ਕੇ ਊਪਰਿ ਆਏ

---

੧. ਪਸੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਿਵ।

॥ ੧੫੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾ ਉਦੈ ਮੂਛ ਦੁਹੂੰ ਕਹ ਭੂਪਤਿ ਸੈਨ ਮੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਕ ਪਰਯੋ ॥ ਪੁਨ ਲਾਖ ਸੁਆਰ ਹਨੇ ਬਲਿ ਕੈ ਸਸਿ ਕੋ ਰਵਿ ਕੋ ਅਭਿਮਾਨ ਹਰਯੋ ॥ ਜਮ ਕੋ ਸਰ ਏਕ ਤੇ ਡਾਰ ਦਯੋ ਛਿਤ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰਯੋ ॥ ਜੋਊ ਸੂਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਰਨ ਮੈ ਸਬਹੂ ਨ੍ਰਿਪ ਖੰਡ ਨਿਖੰਡ ਕਰਯੋ ॥ ੧੫੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਨ ਮੈ ਦਸ ਲੱਛ ਹਨੇ ਪੁਨ ਜੱਛ ਜਲਾਧਿਪ ਕੋ ਭਟ ਲੱਛਕ ਮਾਰਯੋ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਸੂਰ ਹਨੇ ਅਗਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸੁਨਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਹਾਰਯੋ ॥ ਸਾਤਕ ਕੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਕੋ ਬਸ ਦੇਵਹ ਕੋ ਕਰਿ ਮੂਰਛ ਡਾਰਯੋ ॥ ਭਾਜ ਗਯੋ [1]ਜਮ ਔਰ ਸਚੀਪਤਿ ਕਾਹੂ ਨ ਹਾਥ ਹਥੀਯਾਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ੧੫੮੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਭੂਪਤ ਏਤੇ ਕੀਓ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੈ ਸਾਥ ॥ ਤਬ ਬ੍ਰਿਜਪਤ ਆਵਤ ਭਯੋ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਲੈ ਹਾਥ॥੧੫੮੨ ॥ ਬਿਸਨਪਦ* ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਿਸ ਭਰਬਲ ਕਰ ਅਰਿ ਪਰ ਜਬ ਧਨ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਮੈ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੋ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਾਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹੂ ਪੁਰ ਸੇਸ ਅੰਤਿ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ਬੇਦ ਭੇਦ ਜਾਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤ ਸੋ ਨੰਦ ਨੰਦ ਕਹਾਯੋ ॥ ਕਾਲ ਰੂਪ ਨਾਥਿਓ ਜਿਹ ਕਾਲੀ ਕੰਸ ਕੇਸ ਗਹਿ ਘਾਯੋ ॥ ਸੋ ਮੈ ਰਨ ਮਹਿ ਓਰ ਆਪਨੀ ਕੋ ਪਹ ਕਾਰ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਜਾਕੋ ਧਯਾਨ ਰਾਮ ਨਿਤ ਮੁਨ ਜਨ ਧਰਤਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਨਹੀ ਆਯੋ ॥ [2]ਧੰਨ ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਤਿਹ ਹਰਿ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੫੮੩ ॥ ਜਦ ਪਤਿ ਮੋਹਿ ਸਨਾਥ ਕੀਯੋ ॥ ਦਰਸਨ ਦੇਤ ਨ ਦਰਸਨ ਹੂ ਕੋ ਮੋਕਉ ਦਰਸ ਦੀਯੋ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਾਨਤ ਹਉ ਜਗ ਮੈ ਸਮ ਮੋਸੋ ਅਉਰਨ ਬੀਰ ਬੀਯੋ ॥ ਜਿਹ ਰਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਆਪਨੀ ਓਰ ਹਕਾਰ ਲੀਯੋ ॥ ਜਾਕੋ ਸੁਕ ਨਾਰਦ ਮੁਨ ਸਾਰਦ ਗਾਵਤ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਤਾਕਉ ਸਯਾਮ ਆਜ ਰਿਸ ਕਰਿ ਕੈ ਭਿਰਬੇ ਹੇਤ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੫੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੁਨ ਗਾਇ ਕੈ ਯੌ ਧਨੁ ਪਾਨ ਗਹਯੋ ਪੁਨ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਬਹੁ ਬਾਨ ਚਲਾਇ ॥ ਜੋ ਭਟ ਆਨ ਪਰੇ ਰਨ ਮੈ ਨਹ ਜਾਨ ਦਏ ਬਹੁ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥ ਘਾਇ ਲਗੇ ਜਿਨ ਕੇ ਤਨ ਮੈ ਤਿਨ ਮਾਰਨ ਕਉ ਨਹਿ ਹਾਥ ਉਠਾਏ ॥ ਸੈਨ ਸੰਘਾਰ ਦਈ ਜਦਵੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਊਪਰ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਧਾਏ ॥ ੧੫੮੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕੋ ਸੁਕਰੀਟ ਗਿਰਾਇ ਕੈ ਬਾਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਪੰਦ੍ਰਹਿ ਸੈ ਗਜਰਾਜ ਸਮਾਜ ਮੈ ਬਾਜ ਅਨੇਕਨ ਮਾਰ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਲੱਛ ਜਿਤੇ ਪੁਨ ਜੱਛ ਸੁ ਸੈਨ ਘਨੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਐਸੀਓ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਜੁੱਧੁ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਸੂਰਨ ਕੋ ਅਭਿਮਾਨੁ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੧੫੮੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਸ ਦਿਵਸ ਨਿਸਾ ਦਸ ਜੁੱਧੁ ਕੀਓ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਸੋ ਨ ਟਰਯੋ ਭਟ ਟਾਰਯੋ ॥ ਚਾਰ ਅਛੂਹਨ ਔਰ ਤਹਾਂ ਰਿਸਿ ਠਾਨ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਦਲੁ ਮਾਰਯੋ

---

੧. ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਜਮ ਵੀ ਡਰ ਕੇ ਭਜ ਗਿਆ ਹੈ। *ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼ਨ ਪਦੇ ਹੈ। ੨. ਓਹ ਕਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਹਨ।

॥ ਮੂਰਛ ਹ੍ਵੈ ਭਟ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਕੌ ਲਰਤੇ ਬਲੁ ਹਾਰਯੋ ॥ ਕੇਤੇ ਭਜੇ ਡਰੁ ਮਾਨ ਤਿਨੋ ਕਹੁ ਜਾਤ ਬਲੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਹਕਾਰਯੋ ॥ ੧੫੮੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਟੇਰ ਸੁਨੇ ਸਬ ਫੇਰ ਫਿਰੇ ਤਬ ਭੂਪਤਿ ਤੀਛਨ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਮਗ ਬੀਚ ਗਿਰੇ ਤਨ ਫੋਰ ਜਿਰੇ ਸਰ ਪਾਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ਏਕ ਬਲੀ ਤਬ ਦੌਰ ਪਰੇ ਮੁਖ ਢਾਲਨ ਲੈ ਹਥਿਯਾਰ ਉਘਾਰੇ ॥ ਪੌਰਖ ਏਕ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਭੂਪ ਕੋ ਬੀਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਠਟਕਾਰੇ ॥ ੧੫੮੮ ॥ ਏਕ ਸਤੱਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਗਜ ਦੀਰਘ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ਹੋਇ ਨ੍ਰਿਪੁ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਘਨ ਜਿਉ ਗਰਜਿਓ ਅਪਨੋ ਰੋਨ ਮੈ ਅਤਿ ਓਜ ਜਨਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਨਿਹਾਰਿ ਲਯੋ ਅਸ ਹਾਥਿ ਕਟਿਓ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਤਬੈ ਸੁਪਰਾਯੋ ॥ ਇਉ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਮਨ ਮੈ ਗਜ ਸੁੰਡ ਮਨੋ ਘਰ ਹੀ ਧਰਿ ਆਯੋ ॥ ੧੫੮੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੁੱਧੁ ਇਤੋ ਇਤ ਹੋਤ ਭਯੋ ਉਤ ਹਰਿ ਹੇਤ ਸਹਾਇ ॥ ਪਾਂਚੋ ਪਾਂਡਵ ਸਯਾਮ ਭਨ ਤਿਹ ਠਾਂ ਪਹੁਚੇ ਆਇ ॥ ੧੫੯੦ ॥ ਬਹੁਤ ਛੋਹਨੀ ਦਲੁ ਲੀਏ ਰਥ ਪੈਦਲ ਗਜ ਬਾਜ ॥ [1]ਆਵਤ ਭੇ ਤਹ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਿ ਜਦੁ ਪਤਿ ਹਿਤ ਕੇ ਕਾਜ ॥ ੧੫੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਛੋਹਣ ਦੋਇ ਮਲੇਛ ਹੈ ਤਿਹ ਸੈਨਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ॥ ਕਵਚੀ ਖੜਗੀ ਸਕਤਿ ਧਰਿ ਕਟ ਮਧਿ ਕਸੇ ਨਿਖੰਗਿ ॥ ੧੫੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੀਰ ਔ ਸਯਦ ਸੇਖ ਪਠਾਨ ਸਬੈ ਤਿਹ ਭੂਪ ਕੇ ਊਪਰਿ ਧਾਏ ॥ ਕੋਚ ਨਿਖੰਗ ਕਸੇ ਕਟਿ ਮੈ ਸਬ ਆਯੁਧ ਲੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਨੈਨ ਤਚਾਇ ਦੋਊਰਦਨੱਛਦ ਪੀਸ ਕੈ ਭੌਹ ਸੋ ਭੌਹ ਚਢਾਏ ॥ ਆਇ ਹਕਾਰ ਪਰੇ ਚਹੂ ਓਰ ਤੇ ਵਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਬਹੁ ਘਾਇ ਲਗਾਏ ॥੧੫੯੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਘਾਇ ਸਹ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਤਿ ਚਿਤ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਧਨਖ ਬਾਨ ਗਹਿ ਜਮ ਸਦਨ ਬਹੁ ਅਰ ਦਏ ਪਠਾਇ ॥ ੧੫੯੪ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਸੇਰ ਖਾਨ ਮਾਰੇ ਸੀਸ ਸੈਦ ਖਾਂ ਕੋ ਕਾਟਿ ਡਾਰਯੋ ਐਸੇ ਰਨ ਪਾਰੇ ਪਰੇ ਸੈਦਨ ਮੈ ਧਾਇ ਕੈ ॥ ਸੈਦ ਮੀਰ ਮਾਰੇ ਸੈਦਨਾ ਹਰਿ ਸੰਘਾਰ ਡਾਰੇ ਸੇਖਨ ਕੀ ਫੌਜਨ ਕੋ ਦੀਨੋ ਬਚਲਾਇਕੈ ॥ ਸਾਦਕ ਫਰੀਦ ਸੇਖ ਭਲੇ ਬਿਧ ਜੁੱਝ ਕੀਨੋ ਭੂਪ ਤਨ ਘਾਇ ਗਿਰਿਓ ਆਪ ਘਾਇ ਖਾਇਕੈ ॥ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਹੇਰਕੈ ਨਿਬੇਰ ਦੀਨੇ ਸੂਰ ਸਬੈ ਆਪ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਤਾਕੇ ਉਠੇ ਗੁਨ ਗਾਇਕੈ ॥ ੧੫੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [2]ਦੇਖ ਜੁਧਿਸਟਰ ਓਰ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੋ ਭਗਤਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ਤਿਹ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਪੌਰਖ ਸੁਜਸੁ ਮੁਖ ਸੇ ਕਹਯੋ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੫੯੬ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਸੂਰਮਾ ਸੰਘਾਰ ਡਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜਮ ਕੀ ਜਮਨ ਕੀ ਘਨੀ ਹੀ ਸੈਨਾ ਛਈ ਹੈ ॥ ਸਸ ਕੀ ਸੁਰੇਸ ਕੀ ਦਿਨੇਸ ਕੀ ਧਨੇਸ ਕੀ ਲੁਕੇਸ ਹੂ ਕੀ ਚਮੂੰ ਮ੍ਰਿਤਲੋਕ ਕੋ ਪਠਈ ਹੈ ॥ ਭਾਜਗੇ ਜਲੇਸ ਸੇ ਗਨੇਸ ਸੇ ਗਨਤ ਕੌਨ ਔਰ ਹੌ ਕਹਾ ਕਹੋ ਪਸ੍ਰੇਸਿ ਪੀਠ ਦਈ ਹੈ॥ਜਾਦਵ ਸਬਨ ਤੇ ਨ ਡਰੇ ਰੀਝ ਲਰੋ ਹਾਹਾ ਦੇਖੋ ਨ੍ਰਿਪ ਹਮ ਤੇ ਬਜਾਇ ਬਾਜੀ ਲਈ ਹੈ ॥ ੧੫੯੭ ॥ ਰਾਜਾ ਜੁਧਿਸਟਰ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਿਓ

---

੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵ ਅਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਆਦਿਕ ਕੈਰਵੀ ਫੌਜ ਵੀ ਆਈ ਹੈ ।

੨. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਜੁਧਿਸਟਰ ਦੇ ਅਗੇ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਜੁਧਿਸਟਰਿ ਨਿੱਮ੍ਰ ਹੁਇ ਸੁਨੀਯੈ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ॥ ਯਹ ਸਮਾਜੁ ਤੁਮ ਹੀ ਕੀਯੋ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕਾਜ ॥ ੧੫੯੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਯੌਂ ਨ੍ਰਿਪ ਹਰਿ ਸੋ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਬਹੁਰੋ ਉਨ ਭਟ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥ ਪੁਨ ਮਲੇਛ ਕੀ ਸੇਨਾ ਧਾਈ ॥ ਨਾਮ ਤਿਨਹੁ ਕਬਿ ਦੇਤ ਬਤਾਈ ॥ ੧੫੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਹਰਿ ਖਾਨ ਝੜਾਝੜ ਖਾਂ ਬਲਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਖਾਨ ਤਬੈ ॥ ਪੁਨ ਖਾਨ ਨਿਹੰਗ ਭੜੰਗ ਝੜੰਗ ਲਰੇ ਰਨ ਆਗੇ ਡਰੇ ਨ ਕਬੈ ॥ ਜਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਡਰੈ ਦਿਗਪਾਲ ਮਹਾ ਭਟ ਤੇ ਕਬਹੂ ਨ ਦਬੈ ॥ ਕਰਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਧਰੇ ਅਭਿਮਾਨ ਸੋਂ ਆਇ ਪਰੇ ਤਬ ਖਾਨ ਸਬੈ ॥ ੧੬੦੦ ॥ ਜਾ ਹਦ ਖਾਨਹੁ ਜੱਬਰਖਾਨ ਸੁ ਵਾਹ ਦਖਾਨ ਗਏ ਸੰਗ ਸੂਰੇ ॥ ਚੌਪਚਹੂ ਦਿਸਤੇ ਉਮਗੇ ਚਿਤ ਮੈ ਚਪਰੇਸ ਕੇ ਮਾਰ ਮਰੂਰੇ ॥ ਗੋਰੇ ਮਲੇਛ ਚਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਇਕ ਸਜਾਹ ਮਲੇਛ ਚਲੇ ਇਕ ਭੂਰੇ ॥ ਭੂਪ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਤਬ ਹੀ ਸੁ ਅਚੂਰ ਬਡੇ ਛਿਨ ਭੀਤਰ ਚੂਰੇ ॥ ੧੬੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਮਲੇਛਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਸੁ ਦੁਧਾ[1] ਕਰਿਕੈ ਸਤਿਧਾ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ਬੀਰ ਪਰੇ ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਮਰੇ ਕਹੂੰ ਝੂਮ ਗਿਰੇ ਗਜਿ ਭੂ ਪਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ਘੂਮਤਿ ਹੈ ਕਹੂੰ ਘਾਇ ਲਗੇ ਭਟ ਬੋਲ ਸਕੈਂ ਨ ਗਏ ਬਲੁਹਾਰੀ ॥ ਆਸਨ ਲਾਇ ਮਨੋ ਮੁਨ ਰਾਇ ਲਗਾਵਤ ਧਿਆਨ ਬਡੇ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰੀ ॥ ੧੬੦੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧੁ ਇਤੋ ਜਬ ਭੂਪ ਕੀਓ ਤਬ ਹਰਿ ਖਾਂ ਰਿਸਿ ਕੈ ਅਟਿਕਯੋ ॥ ਹਥਿਯਾਰ ਸੰਭਾਰਹ ਕਾਰ ਪਰਿਓ ਜੁ ਸਮਾਜ ਮੈ ਬਾਜ ਹੁਤੇ ਮਟਿਕਯੋ ॥ ਖੜਗੇਸ ਤਿਨੈ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਤੇ ਝਟਕਯੋ ਅਰੁ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਪਟਿਕਯੋ ॥ ਤਬ ਤਾਹਰਿ ਖਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਦਸਾ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਭਜ ਗਯੋ ਨ ਟਿਕਯੋ ॥ ੧੬੦੩ ॥ ਤਾਹਰਿ ਖਾਂ ਭਜ ਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਰਿਸਿ ਖਾਨ ਝੜਾ ਝੜ ਆਏ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਭੈ ਅਪੁਨੇ ਜਮ ਰੂਪ ਕੀਏ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰਿ ਧਾਏ ॥ ਭੂਪਤਿ ਬਾਨ ਹਨੇ ਇਨ ਕੋ ਇਨ ਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੌ ਬਹੁ ਬਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਰਰੈ ਉਪਮਾ ਰਨ ਚਾਰੁਨ ਜੀਤ ਕੇ ਗੀਤ ਬਨਾਏ ॥ ੧੬੦੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਲਖਿ ਬਿਕਟਿ ਭਟ ਤਿਉਰ[3] ਚੜ੍ਹਾਏ ਮਾਥ ॥ ਸੀਸ ਕਾਟਿ ਅਰਿ ਕੋ ਦਯੋ ਏਕ ਬਾਨ ਕੈ ਸਾਥ ॥ ੧੬੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੁਨਿ ਖਾਨ ਨਿਹੰਗ ਝੜੰਗ ਭੜੰਗ ਚਲੇ ਮੁਖ ਢਾਲਨਿ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ਕਰਿ ਮੈ ਕਰਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਹਕਾਰ ਮੁਰਾਰ ਪੈ ਧਾਇ ਪਰੇ ਅਰਿ ਕੈ ॥ ਦਲੁ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦਯੋ ਪਲ ਮੈ ਧਰਿ ਮੁੰਡ ਸੁ ਮੀਨਨ ਜਿਉ ਫਰਕੈ ॥ ਨ ਟਰੈ ਰਨ ਭੂਮ ਹੁਤੇ ਤਬ ਲੌ ਜਬ ਲੌ ਛਿਤ ਪੈਨ ਪਰੇ ਮਰਿ ਕੈ ॥ ੧੬੦੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੋਨਤ ਕੀ ਸਰਤਾ ਤਹਾ ਚਲੀ ਮਹਾ ਅਰਿਰਾਇ ॥ ਮੇਦ ਮਾਸ ਮਜਿਯਾ ਬਹੁਤ ਬੈਤਰੁਨੀ ਕੇ ਭਾਇ ॥ ੧੬੦੭ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਮਚਯੋ ਰਨ ਦਾਰਨ ਦਿਲਾਵਰ ਦਲੇਲ ਖਾਂ ਸਿ ਚਾਨਨ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਰਨ ਭੂਮ ਝਟ ਪਟੀ ਸੀ ॥ ਹਟੀ ਨ ਨਿਪਟ ਖਟਪਟੀ ਸੁ ਭਟਨ ਹੂਕੀ ਆਨਨ ਕੀਆ ਭਾਤਾ ਕੀ ਲਾਗੈ ਨੈਕੁ ਲਟੀਸੀ ॥ ਭੂਪਤਿ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾਨ ਤਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕੈ ਸੰਘਾਰੀ ਸੈਨ ਬਚੀ ਫੂਟੀ ਫਟੀਸੀ ॥ ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਮਾਰੇ ਕਹੂੰ

---

੧. ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ। ੨. ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ। ੩. ਤਿਊੜੀ।
੪. ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਵੱਢਿਆ ਟੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ੧੬੯ ਪੰਨਾ

ਗਿਰੇ ਗਜ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਭੂਪ ਮਾਨੋ ਕਰੀ ਭਟਕਟੀ ਬਨਕਟੀ[8] ਸੀ ॥ ੧੯੦੮ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਖੜਗ ਗਹਿ ਅਤਿ ਚਿਤ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਸੈਨ
ਮਲੇਛਨ ਕੀ ਹਨੀ ਜਮਪੁਰ ਦਈ ਪਠਾਇ ॥ ੧੯੦੯ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਦੋਇ
ਛੂਹਨੀ ਸੈਨ ਜਬ ਮਲੇਛ ਕੀ ਨ੍ਰਿਪ ਹਨੀ ॥ ਔਰ ਸੁ ਭਟ ਜੇ ਐਨ ਚਲੇ ਨਾਮ
ਕਬਿ ਦੇਤ ਕਹਿ ॥ ੧੯੧੦॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੀਮ ਗਦਾ ਕਰਿ ਭੀਮ ਲੀਏ ਇ ਖੁਧੀ
ਕਟਿ ਸੋ ਕਸਿ ਪਾਰਥ ਧਾਯੋ ॥ ਰਾਇ ਜੁਧਿਸਟਰ ਲੈ ਧਨੁ ਹਾਥ ਚਲਯੋ ਚਿਤ
ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਬਲੀ ਦੋਊ ਸਾਥ ਲੀਏ ਦਲੁ ਜੇਤਕ ਸੰਗ
ਹੁਤੇ ਸੁ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਭਿਰੇ ਬ੍ਰਿਤਰਾਸੁਰ ਸਿਉ ਮਘਵਾ ਰਿਸਿ ਕੈ ਜਿਮ
ਜੁਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੯੧੧ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਸੁ ਭਟਨ
ਸਭੈ ਸੁਨਾਇ ਕੈ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਸਮੁਹਾਇ ਬਚਨ ਕਹਤ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ
ਸਿਉ ॥ ੧੯੧੨ ॥ ਖੜਗੇਸ ਬਾਚ ਸਭਨ ਭਟਨ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਸਚਮ
ਸੂਰਜ ਚੜੈ ਕਬਹੂ ਅਰੁ ਗੰਗ ਬਹੀ ਉਲਟੀ ਜੀਅ ਆਵੈ ॥ ਜੇਠ ਕੇ ਮਾਸ
ਤੁਖਾਰ ਪਰੈ ਬਨ ਔਰ ਬਸੰਤ ਸਮੀਰ ਜਰਾਵੈ ॥ ਲੋਕ ਹਲੈ ਧ੍ਰਅ ਕੋ ਜਲ ਕੋ ਥਲ
ਹ੍ਵੈ ਥਲ ਕੋ ਕਬਹੂ ਜਲੁ ਜਾਵੈ ॥ ਕੰਕਨ ਕੇ ਨਗੁ ਪੰਖਨ ਧਾਰਿ ਉਡੈ ਖੜਗੇਸਨ[1]
ਪਾਠ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੧੯੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਕੈ ਧਨੁ ਕੈ ਗਹਿ ਕੈ ਲਹਿ ਕੈ
ਚਹਿ ਕੈ ਬਹੁ ਬੀਰ ਕਟੇ ॥ ਇਕ ਧਾਇ ਪਰੈ ਪੁਨ ਸਾਮੁਹਿ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਭਾਜ ਗਏ
ਇਕ ਸੂਰ ਲਟੇ ॥ ਬਲਬੰਡ ਘਨੇ ਛਿਤ ਪੈ ਪਟਕੇ ਭਟ ਐਸਾ ਦਸਾ ਬਹੁ ਹੇਰ
ਰਟੇ ॥ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਆਹਵ ਮੈ ਸੁ ਰਹੇ ਕੇਊ ਬੀਰ ਫਟੇ ਈ ਫੁਟੇ ॥
੧੯੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨੁ ਪਾਰਥ ਕੋ ਤਿਹ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਪੁਨਿ ਕਾਟਿ ਕੈ ਭੀਮ
ਗਦਾਊ ਗਿਰਾਈ ॥ ਭੂਪਤਿ ਕੀ ਕਰਵਾਰ ਕਟੀ ਕਹੂ ਜਾਇ ਪਰੀ ਕਛੁ ਜਾਨੀ
ਨ ਜਾਈ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਦੋਊ ਅਰ ਸੈਨ ਘਨੀ ਅਤਿ ਰੋਸ ਭਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਧਾਈ ॥
ਭੂਪਤ ਬਾਨ ਹਨੇ ਤਿਹ ਕੌ ਤਨ ਫੇਰ ਈਈ ਉਹ ਓਰ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੯੧੫ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੈਨ ਅਛੂਹਨ ਤੁਰਤ ਹੀ ਦੀਨੀ ਤਿਨਹ ਸੰਘਾਰ ॥ ਪੁਨਿ ਰਿਸਿ ਸਿਉ
ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਅਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ॥ ੧੯੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਚਟਾਕ ਚਪੇਟ
ਹਨੇ ਇਕ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਕਰ ਵਾਰ ਸੰਘਾਰੈ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਉਰ ਫਾਰ ਕਟਾਰਨ
ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਏਕ ਪਛਾਰੈ ॥ ਏਕ ਚਲਾਇ ਦਏ ਦਸਹੂ ਦਿਸ ਏਕ ਡਰੇ
ਮਰਗੇ ਬਿਨੁ ਮਾਰੈ ॥ ਪੈਦਲੁ ਕੋ ਦਲੁ ਮਾਰ ਦਯੋ ਦੁਹ ਹਾਥਨ ਹਾਥੀਨ ਦਾਂਤ
ਉਖਾਰੈ ॥ ੧੯੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਆਨ ਕਮਾਨ ਗਹੀ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਕੋ
ਇਕ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਹੀ ਅਵਸਾਨ ਗੁਮਾਨ ਗਯੋ ਖੜਗੇਸ ਮਹਾ ਦੁਖੁ
ਪਾਯੋ ॥ ਪੌਰਖ ਪੇਖ ਕੈ ਜੀਹ ਰਿਖਿਓ ਬਲ ਟੇਰ ਨਰੇਸ ਸੁ ਐਸੁ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਧੰਨ
ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਵੇ ਜਨਨੀ ਜੁ ਧਨੰਜੈ ਨਾਮੁ ਜਿਨੋ ਸੁਤ ਜਾਯੋ ॥ ੧੯੧੮ ॥ ਖੜਗੇਸ
ਬਾਚ ਪਾਰਥ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ [2]ਆਨਨ ਮੈ ਮਸੁ ਭੀਜਤ ਹੈ ਬਰ ਬਾਰਜ ਸੇ ਜੁਗ
ਲੋਚਨ ਤੇਰੇ ॥ ਛੂਟ ਰਹੀ ਅਲਕੈ ਕਟ ਲੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਮਨੋ ਜੁਗ ਨਾਗ ਕਰੇਰੇ

੧ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਖੜਗਸਿੰਘ ਪਿਠ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਵੇਗਾ।
੨ਇਹ ਬਚਨ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ।

॥ ਆਨੰਦ ਕੰਦ ਕਿਧੋ ਮੁਖ ਚੰਦ ਕਟੇ ਦੁਖ ਫੰਧ ਚਕੋਰਨ ਕੇਰੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਕੈਸੇ ਹਨੋ ਤੁਮ ਦੇਖ ਦਯਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੇਰੇ ॥ ੧੬੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਹੇਰ ਹਸਿਓ ਪੁਨਿ ਬਨ ਚਲਯੋ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਪਾਨ ਲੀਯੋ ਲਲਕਾਰ ਪਰਿਓ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਡਰਯੋ ॥ ਉਤ ਤੇ ਖੜਗੇਸ ਭਯੋ ਸਮੁਹੇ ਅਤਿ ਬਾਨਨ ਕੋ ਦੁਹੂ ਜੁੱਧੁ ਕਰਯੋ ॥ ਤਬ ਪਾਰਥ ਸਿਉ ਲਰਬੋ ਤਜਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਭੀਮ ਕੇ ਊਪਰਿ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ॥ ੧੬੨੦ ॥ ਤਬ ਭੀਮ ਕੇ ਸਯੰਦਨ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਅਰੁ ਬੀਰ ਘਨੇ ਰਨ ਮਾਂਝ ਛਏ ਹੈ ॥ ਘਾਇਲ ਏਕ ਪਰੇ ਛਿਤ ਪੈ ਇਕ ਘਾਇਲ ਘਾਇਲ ਆਇ ਖਏ ਹੈ ॥ ਏਕ ਗਏ ਭਜਿ ਕੈ ਇਕ ਤੇ ਸਜਿਕੈ ਹਥਿਯਾਰਨਕੋਪਤਏ ਹੈ॥ਏਕ ਫਿਰੈ ਭਟ ਕਾਂਪਤ ਹੀ ਕਰਤੇ ਛੁਟ ਕੈ ਕਰਵਾਰ ਗਏ ਹੈ॥੧੬੨੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੁਨ ਪਾਰਥ ਧਨੁ ਲੈ ਫਿਰਿਓ ਕਸਿ ਕੈ ਤੀਛਨ ਬਾਨ ॥ ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਖੜਗੇਸ ਤਨ ਮਨ ਅਰਿ ਬਧਿ ਹਿਤ ਜਾਨ ॥ ੧੬੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਨ ਲਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਿਹ ਕੌ ਤਬ ਹੀ ਰਿਸਿ ਕੈ ਕਰੀ ਭੂਪਤ ਬਾਤੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਆਗ ਬਿਗਾਨੀ ਜਰੈ ਸੁਨ ਰੇ ਮ੍ਰਿਦ ਮੂਰਤ ਹੌ ਕਹੋ ਤਾਤੈ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੇਤ ਹਨੋ ਤੁਮ ਕੌ ਸਿਖਈ ਜਿਹ ਬਾਨ ਚਲਾਨ ਕੀ ਘਾਤੇ ॥ ਜਾਹੁ ਚਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਛਾਡਤ ਹੋ ਤੁਝ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨਨਿ ਜਾਨਿ ਕੈ ਨਾਤੈ ॥ ੧੬੨੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਭੂਪਤਿ ਪਾਰਥ ਕੌ ਰਨ ਧਾਇ ਪਰਿਓ ਕਰ ਲੈ ਅਸ ਪੈਨਾ ॥ ਸੈਨ ਨਿਹਾਰ ਮਹਾ ਬਲੁ ਧਾਰ ਹਕਾਰ ਪਰਿਓ ਮਨ ਰੰਚਕ ਭੈ ਨਾ ॥ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਅਵਸਾਨ ਗਏ ਛੁਟ ਕੋਊ ਸਕਿਓ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਲੈਨਾ ॥ ਮਾਰ ਅਨੇਕ ਦਏ ਰਨ ਮੈ ਇਕ ਪਾਨੀ ਹੀ ਪਾਨੀ ਰਟੈ ਕਰਿ ਸੈਨਾ । ੧੬੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਜੀ ਸੈਨ ਜਬ ਪਾਂਡਵੀ ਕਿਸਨ ਬਿਲੋਕੀ ਨੈਨ ॥ *ਦੁਰਯੋਧਨ ਸੋ ਯੌਂ ਕਹੀ ਤੁਮ ਧਾਵਹੁ ਲੈ ਸੈਨ ॥ ੧੬੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਹਰਿ ਕੀ ਬਤੀਆ ਸਜਿ ਕੈ ਦੁਰਯੋਧਨ ਸੈਨ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਭੀਖਮ ਆਗੈ ਭਯੋ ਸੰਗ ਭਾਨ ਜੁ ਦ੍ਰੋਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਜ ਸਾਥ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਅਰਰਾਇ ਸਬੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਆਗੇ ਹੁਇ ਭੂਪ ਲਰਿਓ ਨ ਡਰਿਓ ਸਭ ਕਉ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ੧੬੨੬ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਭੀਖਮ ਕੋਪ ਕੀਓ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਭੂਪਤ ਪੈ ਬਹੁ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ॥ ਆਵਤ ਬਾਨ ਸੋ ਬਾਨ ਕਟੇ ਖੜਗੇਸ ਮਹਾ ਅਸ ਲੈ ਕਰਿ ਧਾਏ ॥ ਹੋਤ ਭਯੋ ਤਹ ਜੁੱਧੁ ਬਡੋ ਰਿਸਿ ਭੀਖਮ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਤੈ ਲਖਿ ਹੋ ਹਮਰੇ ਬਲ ਕੌ ਜਬ ਹੀ ਜਮ ਕੇ ਬਸਿ ਹੋ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਏ ॥ ੧੬੨੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਜਤ ਨ ਭੀਕਮ ਜੁਧ ਤੇ ਭੂਪ ਲਖੀ ਇਹ ਗਾਥ ॥ ਸੀਸ ਕਟਿਓ ਤਿਹ ਸੂਤ ਕੌ ਏਕ ਬਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੧੬੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਸੂ ਲੈ ਭੀਖਮ ਕੇ ਭਜਿ ਗੇ ਤਬ ਹੀ ਦੁਰਯੋਧਨ ਕੋਪ ਭਰਿਓ ॥ ਸੰਗ ਦ੍ਰੋਣ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਰ ਲੈ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਜਾਦਵ ਜਾਇ ਪਰਿਓ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਲੈ ਦ੍ਰੋਣ ਹੁਆ ਪਤ ਬੈਠ ਠਾਨ ਰਹਿਓ ਨਹ ਨੈਕੁ ਡਰਿਓ ॥ ਕਰ ਵਾਰ ਕਟਾਰਨਿ ਸੂਲਨਿ ਸਾਂਗਨਿ

---

*ਕੌਰਵਾਂ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਏਥੇ ਸਾਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਈ ਹੈ।

ਚਕ੍ਰਨਿ ਕੋ ਅਤਿ ਜੁਝ ਕਰਿਓ ॥ ੧੬੨੯ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਬਾਚ ਖੜਗੇਸ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੈ ਹੀ ਲੌ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਲੀਏਧਨ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਕੌ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੌ ਹਠਿ ਕੈ ਸਠਿ ਤੋ ਕਹੁ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਅਤਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਏਕ ਘਰੀ ਲਰਿ ਲੈ ਮਰਿ ਹੈ ਅਬ ਜਾਨਤ ਹੌ ਤੁਯ ਕਾਲ ਹੀ ਆਯੋ ॥ ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਜੋ ਚਿਤ ਮੈ ਹਰਿ ਇਉ ਕਹਿ ਕੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੬੩੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਆਵਤ ਸਰ ਸੋ ਕਾਟਿ ਕੈ ਰਿਸਿ ਬੋਲਯੋ ਖੜਗੇਸ ॥ ਮੁਹਿ ਪੌਰਖ ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਮਹੇਸ ॥ ੧੬੩੧ ॥ ਕਬਿੱਤੁ ॥ ਭੱਖ ਜੈਹੋ ਭੂਤਨ ਭਜਾਇ ਦੈਹੋ ਸੁਰਾਸੁਰ ਸਯਾਮ ਪਟਿ ਕੈਹੋ ਭੂਮਿ ਭੁਜਾ ਅਸ ਜੋ ਗਹੋ ॥ ਭੈਰਵ ਨਚੈ ਹੌ ਭਾਰੀ ਜੁੱਧਹਿ ਮਚੈ ਹੌ ਪੁਨਿ ਭਾਜ ਹੂੰ ਨਜੈ ਹੋ ਸੁਨਿ ਸਾਚੀ ਹਰਿ ਹੌ ਕਹੋ ॥ ਕਹਾਂ ਦ੍ਰੋਣ ਦਿਜ ਕੋ ਸੰਘਾਰ ਤਨ ਲਾਗੈ ਪਲੁ ਮਾਰੇ ਦਲ ਬਲ ਇੰਦ੍ਰ ਜਮ ਰੁਦ੍ਰ ਜੋ ਚਹੌ ॥ ਰਾਧਕਾ ਰਵਨ ਤਊ ਤੇਰੇ ਰਨ ਜੁਰੇ ਆਜੁ ਛਤ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਹ੍ਵੈ ਅਨੈਸੇ ਬੋਲ ਹੋ ਸਹੋ ॥ ॥ ੧੬੩੨ ॥ ਛਪੈ ॥ ਤਬਹਿ ਦ੍ਰਊਣ ਰਿਸ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਊਹੈ ਧਾਯੋ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹਿ ਪਾਨ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਅਧਿਕ ਸ੍ਰਊਣ ਤਨ ਭਰੇ ਲਰੇ ਭਟ ਘਾਇਲ ਐਸੇ ॥ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਭਰੇ ਪਟਿ ਖੇਲਤ ਚਾਚਰ ਜੈਸੇ ॥ ਤਬ ਦੇਖ ਸਭੈ ਸੁਰਯੋਂ ਕਹੈ ਧੰਨਿ ਦਿਜ ਧੰਨਿ ਸੁ ਭੂਪ ਤੁਅ ॥ ਜੁਗ ਚਾਰਨ ਮੈ ਅਬ ਲਉ ਕਹੂੰ ਐਸੋ ਜੁੱਧਨ ਭਯੋ ਭੁਅ ॥ ੧੬੩੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਘੇਰਿਓ ਤਬ ਖੜਗੇਸ ਕਉ ਪਾਂਡਵ ਸੈਨ ਰਿਸਾਇ ॥ ਪਾਰਥ ਭੀਖਮ ਭੀਮ ਦਿਜ ਦ੍ਰਊਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੁਰਰਾਇ ॥ ੧੬੩੪ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਜੈਸੇ ਬਾਰ ਖੇਤ ਕੋ ਜੁ ਕਾਲ ਫਾਸ ਚੇਤ ਕੋ ਸੁ ਭਿੱਛ ਦਾਨ ਦੇਤ ਕੋ ਸੁ ਕੰਕਨ ਜਿਉ ਕਰ ਕੋ ॥ ਜੈਸੇ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋਂ ਪ੍ਰਵੇਖ ਸਸ ਭਾਨ ਕੋਂ ਅਗਯਾਨ ਜੈਸੇ ਗਯਾਨ ਕੋਂ ਸੁ ਗੋਪੀ ਜੈਸੇ ਹਰਿ ਕੋ ॥ ਜਿਉ ਤੜਾਗ ਆਪ ਕੌ ਸੁਮਾਲਾ ਜੈਸੇ ਜਾਪ ਕੌ ਸੁ ਪੁੰਨਿ ਜੈਸੇ ਪਾਪ ਕੌ ਜਿਉ ਆਲ ਬਾਲ ਤਰ ਕੌ ॥ ਜੈਸੇ ਉਡ ਧ੍ਰੂਅ ਕੌ ਸਮੁੱਦ੍ਰ ਜੈਸੇ ਭੂਅ ਕੌ ਸੁ ਤੈਸੇ ਘੇਰਿ ਲੀਨੋ ਹੈ ਖੜਗ ਸਿੰਘ[2] ਬਰ ਕੌ ॥ ੧੬੩੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਖੜਗੇਸ ਜਬੈ ਤਬ ਹੀ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੋਪ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਜੁਧਿਸਟਰਿ ਭੀਖਮ ਔਰ ਹਲੀ ਹਲ ਪਾਨ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਭਾਨਜ ਦ੍ਰੋਣ ਜੁ ਔਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਏ ਅਰਿ ਓਰ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਅਤ੍ਰਨ ਲਾਤਨ ਮੂਕਨ ਦਾਂਤਨ ਕੋ ਤਹਾਂ ਆਹਵ ਹੋਤ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੧੬੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕਈ ਅਰਿ ਕੋਟਿ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਬਾਜ ਪਰੇ ਕਹੂੰ ਤਾਜ ਗਿਰੇ ਗਜ ਰਾਜ ਗਿਰੇ ਗਿਰ ਸੇ ਧਰਿ ਕਾਰੇ ॥ ਘਾਇਲ ਏਕ ਪਰੇ ਤਰਫੈ ਸੁ ਮਨੋ ਕਰ ਸਾਯਲ ਸਿੰਘ ਬਿਡਾਰੇ ॥ ਏਕ ਬਲੀ ਕਰਵਾਰਨ ਸੋ ਅਰਿ ਲੋਥ ਪਰੀ ਤਿਹ ਮੂੰਡ ਉਤਾਰੇ ॥ ੧੬੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪਤ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਹੀ ਜਦੁ ਬੀਰਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਉਤਾਰੇ ॥ ਫੇਰਿ ਲਈ ਜਮ ਧਾਰ ਸੰਭਾਰ ਹਕਾਰ ਕੈ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਉਰ ਫਾਰੇ ॥ ਘਾਇਲ ਏਕ ਗਿਰੇ ਰਨ ਮੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਜਗਦੀਸ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਤੇਵਹ ਮੋਖ ਭਏ ਤਬ ਹੀ ਭਵ ਕੋ ਤਰ ਕੈ ਹਰਿ ਲੋਕ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੬੩੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਪਟ ਸੁ ਭਟ ਚਟ ਪਟ ਕਟੇ ਖਟ ਪਟ ਕਹੀ

---

੧. ਹੇ ਰਾਸਕਾਂ ਦੇ ਪਤੀ। ੨. ਇਸਤਰਾਂ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ।

ਨ ਜਾਇ ॥ ਸਟ ਪਟ ਜੋ ਭਾਜੇ ਤਿਨਹ ਪਾਰਥ ਕਹਿਓ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੬੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਕੈ ਕਾਜ ਕਉ ਆਜ ਕਰੋ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਨਾਹਿ ਟਰੋ ॥ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਪਾਨਨ ਮੈ ਅਰਿ ਭੂਪਤ ਕੌ ਲਲਕਾਰ ਪਰੋ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਮਿਲਿ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਰਰੋ ਅਪੁਨੇ ਅਪੁਨੇ ਹਥਿਯਾਰ ਧਰੋ ॥ ਤੁਮ ਤੋ ਕੁਲ ਕੀ ਕਛੁ ਲਾਜ ਕਰੋ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਰੋ ਨ ਡਰੋ ॥ ੧੬੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਨਜ ਕੋਪ ਭਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਹਠ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਯੋ ॥ ਚਾਂਪ ਚਢਾਇ ਲਯੋ ਕਰ ਮੈ ਸਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਇਕ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਆਯੋ ਹੈ ਕੇਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਮੈ ਮ੍ਰਿਗ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੈਂ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ਭੂਪਤ ਹਾਥ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕਹਿਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ੧੬੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਨਜ ਕਾਹੇ ਕਉ ਜੂਝ ਮਰੋ ਗ੍ਰਹ ਜਾਹੁ ਭਲੋ ਦਿਨ ਕੋਇਕ ਜੀਜੋ ॥ ਖਾਤ ਹਲਾਹਲ ਕਿਉ ਅਪਨੇ ਕਰ ਜਾਇ ਕੈ ਧਾਮੁ ਸੁਧਾਰ ਸੁਪੀਜੋ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿ ਭੂਪਤਿ ਬਾਨ ਹਨਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ ਜੁੱਧਹਿ ਕੋ ਫਲੁ ਲੀਜੋ ॥ ਲਾਗਤਿ ਬਾਨ ਗਿਰਿਓ ਮੁਰਛਾਇਕੇ ਸ੍ਰਉਨ ਗਿਰਿਓ ਸਗਰੋ ਅੰਗ ਭੀਜੋ ॥ ੧੬੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੈ ਭੀਮ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਪੁਨ ਪਾਰਥ ਲੈ ਕਰ ਮੈ ਧਨੁ ਧਾਯੋ ॥ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਦੇਵ ਸੁ ਭੂਰ ਸ੍ਰਵਾ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਜੋਧਨ ਰਾਇ ਜੁਧਿਸਟਰਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਲੈ ਦਲੁ ਆਯੋ ॥ ਭੂਪ ਕੇ ਤੀਰਨ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਬਰ ਬੀਰਨ ਤਉ ਮਨ ਮੈ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਲਗਿ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਆਪ ਕੁਪਯੋ ਸਰ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਇਕ ਮਾਰਿਓ ॥ ਇਕ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਤਾਨ ਤਬੈ ਤਿਹ ਸਾਰਥੀ ਕੋ ਪ੍ਰਤਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਿਓ ॥ ਭੂਪਤਿ ਆਗੇ ਹੀ ਹੋਤ ਭਯੋ ਰਨ ਭੂਮਹਿ ਤੇ ਨ ਟਰਯੋ ਪਗਟਾਰਿਓ ॥ ਸੂਰ ਸਰਾਹਤ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਜਸੁ ਯੌਂ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਿਓ ॥ ੧੬੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੋ ਅਵਿਲੋਕ ਕੈ ਆਨਨ ਇਉ ਕਹਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਛੂਟ ਰਹੀ ਅਲ ਕੈ ਕਟਿ ਲੌ ਉਪਮਾ ਮੁਖ ਕੀ ਬਰਨੀ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਚਾਰ ਦਿਪੈ ਅਖੀਆਨ ਦੋਊ ਉਪਮਾਨ ਕਛੂ ਇਨ ਤੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ਜਾਹੁ ਚਲੇ ਤੁਮ ਕੌ ਹਰਿ ਛਾਡਤ ਲੈਹੁ ਕਹਾ ਹਠ ਠਾਨ ਲਰਾਈ ॥ ੧੬੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਕਹਯੋ ਬਹੁਰੋ ਹਮਰੀ ਬਤੀਯਾ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਕਿਉ ਹਠਿ ਠਾਨ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਹਮ ਸਿਉ ਸਮੁਹਾਇ ਕੈ ਆਹਵ ਕੀਜੈ ॥ ਮਾਰਤ ਹੌਂ ਅਬ ਤੋਹਿ ਨ ਛਾਡਤ ਜਾਹੁ ਭਲੇ ਅਬ ਲੌ ਨਹੀ ਛੀਜੈ ॥ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਹਮਰੋ ਪੁਰ ਕੀ ਕਜਰਾਰਨਿ ਕੋ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਦੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੧੬੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੌ ਹਠ ਠਾਨ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਘਨ ਸਯਾਮ ਘਨੇ ਰਨ ਬੀਰ ਨਿਬੇਰੇ ॥ ਕਾਕੇ ਕਹੇ ਹਮ ਸੋ ਹਰਿ ਜੂ ਸਮੁਹਾਇ ਭਯੋ ਨ ਫਿਰਯੋ ਰਨ ਹੇਰੇ ॥ ਮਾਰੋ ਕਹਾ ਅਬ ਤੈ ਕਹੁ ਹੇ ਕਰੁਨਾ ਅਤ ਹੀ ਜੀਯ ਆਵਤ ਮੇਰੇ ॥ ਤੇ ਕੋ ਮਰਯੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਛਿਨ ਮੈ ਮਰਿ ਜੈਹੈ ਸਖਾ ਹਰਿ ਜੇਤਕ ਤੇਰੇ ॥ ੧੬੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਰਿ ਇਉ ਸੁਨਿ ਕੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਲਯੋ ਰਿਸਿ ਕੈ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਘਟਿ ਕਾ ਜੁਗ ਬਾਨਨ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਗਿਰਾਵਤ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਹੂ ਰਥ ਤੇ ਹਰਿ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਕੌਤਕ ਹੇਰ ਸਰਾਹਤ ਭੇ ਭਟ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ

ਕੋ ਜਸੁ ਗਾਯੋ ॥ ੧੬੪੭ ॥ ਸਵੇਯਾ ॥ ਇਤ ਸਯਾਮ ਚਢਯੋ ਰਥ ਆਪਨ ਪੈ ਰਥ ਪੈ ਉਤ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਚਢਯੋ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਮਹਾਂ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਹ ਮਯਾਨ ਹੁਤੇ ਕਰ ਵਾਰ ਕਢਯੋ ॥ ਸੁਘਨੋਦਲ ਪੰਡ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੋ ਰਿਸਿ ਤੇਜ ਕੀ ਪਾਵਕ ਸੰਗ ਡਢਯੋ ॥ ਧੁਨ ਛੇਦ ਕੀ ਅਸਤ੍ਰਨਿ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਮਾਨਹੁ ਪਾਰਥ ਸਾਬ ਪਢਯੋ ॥ ੧੬੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਲਖਿ ਭੂਪ ਤਬੈ ਅਤਿ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਬਾਂਕੇ ਕੀਏ ਬਿਰਥੀ ਤਹ ਬੀਰ ਘਨੇ ਤਬ ਹੀ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਏ ॥ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੂਉਣ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸੂਰ ਭਜੇ ਰਣ ਮੈ ਨ ਕੋਊ ਠਹਰਾਏ ॥ ਜੀਤ ਕੀਆ ਸਤਜੀ ਬਹੁਰੋ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਨਾਹਿਨ ਆਏ ॥ ੧੬੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦ੍ਰੂਉਣਜ[1] ਭਾਨੁਜ[2] ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਜਿ ਗਏ ਨ ਬਾਧੀ ਧੀਰ ॥ ਭੂਰਸ੍ਰਵਾ ਕੁਰਰਾਜ[3] ਸਬ ਟਰੇ ਲਖੀ ਰਨ ਭੀਰ ॥ ੧੬੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਜੇ ਸਬੈ ਲਖਿ ਕੈ ਸੁ ਜੁਧਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੇ ਤਟ ਐਸੇ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਭੂਪ ਬਡੋ ਬਲਵੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਕਾਹੂ ਤੇ ਪੈਗ ਟਰਿਓ ਨਹੀ ਟਾਰਯੋ ॥ ਭਾਨਜ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੂਉਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਮ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਘਨੋ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਨਹਿ ਨੈਕੁ ਟਰੈ ਰਨ ਤੇ ਹਮ ਹੂੰ ਸਬਹੂੰ ਪ੍ਰਭ ਪੌਰਖ ਹਾਰਯੋ ॥ ੧੬੫੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਭੀਖਮ ਭਾਨੁਜ ਔ ਦੁਰਜੋਧਨ ਭੀਮ ਘਨੇ ਹਠ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਸਲੀ ਬਰਮਾਕ੍ਰਿਤ ਸਾਤਕ ਕੋਪ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮਾਂਝ ਬਢਾਯੋ ॥ ਹਾਰ ਰਹੇ ਰਨਧੀਰ ਸਬੈ ਅਬ ਕਾ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਆਯੋ ॥ ਭਾਗਤ ਪੈ ਗਨ ਸੋ ਰਨ ਤੇ ਤਿਹ ਸੋ ਹਮਰੋ ਸੁ ਕਛੂ ਨ ਬਸਾਯੋ ॥ ੧੬੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਗਨ ਦੇਵਤਿ ਤੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਊਪਰ ਧਾਏ ॥ ਤੇ ਸਬ ਆਵਤ ਦੇਖ ਬਲੀ ਧਨੁ ਤਾਨ ਕੈ ਬਾਨਹ ਕਾਰਿ ਲਗਾਏ ॥ ਏਕ ਗਿਰੇ ਤਹ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਤ੍ਰਾਸ ਭਰੇ ਤਜਿ ਜੁੱਧੁ ਪਰਾਏ ॥ ਏਕ ਲਰੇ ਨ ਡਰੇ ਬਲਵਾਨ ਨਿਦਾਨ ਸੋਊ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥ ੧੬੫੪॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੀਤ ਸੁਰੇਸ ਧਨੇਸ ਖਗੇਸ ਗਨੇਸ ਕੋ ਘਾਇਲ ਕੈ ਮੁਰਛਾਯੋ॥ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਬਿਸੰਭਾਰਿ ਨਿਹਾਰ ਜਲੇਸ ਦਿਨੇਸਨਿਸੇਸ ਪਰਾਯੋ ॥ ਬੀਰ ਮਹੇਸ ਤੇ ਆਦਿਕ ਭਾਜ ਗਏ ਇਹ ਸਾਮੁਹੇ ਏਕ ਨ ਆਯੋ ॥ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿਆਵਤ ਜੋ ਸੂਚ ਪੇਟ ਸੋ ਮਾਰਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੬੫੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਹਰਿ ਏਕ ਹੀ ਬਾਤ ਧਰਮ ਕੇ ਤਾਤ[4] ॥ ਤਿਹੀ ਸਮੈ ਸਿਵਜੂ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਸਿਉ ਮੁਸਕਾਤ ॥ ੧੬੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪਨ ਸੋ ਸਬ ਹੀ ਭਟ ਜੂਝ ਰਹੈ ਕਰਕੈ ਨ ਮਰੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰਯੋ॥ ਤੌ ਚਤੁਰਾਨਨ ਸਿਉ ਸਿਵਜੂ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਸਕ੍ਰ ਜਮਾਦਿਕ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਹਮ ਹੂੰ ਇਨ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਏਤੇ ਨਹੀ ਬਲ ਹਾਰਤ ਰੰਚਕ ਚਉਦਹੂੰ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਦਲੁ ਹਾਰਯੋ ॥ ੧੬੫੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੋਊ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ ਇਤ ਪੰਕਜ ਪੂਤ ਤ੍ਰਿਨੈਨ ॥ ਉਤਰ ਵਿਅਸਤਾ ਚਲਿ ਗਯੋ ਸਸ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਭਈ ਰੈਨ ॥ ੧੬੫੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੋਊ ਦਲ ਅਤਿ ਹੀ ਅਕੁਲਾਨੇ ॥ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਸੋ ਤਨ

---

੧. ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸਅਸਤਾਮਾ। ੨. ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਨ। ੩. ਦੁਰਯੋਧਨ। ੪. ਜੁਧਿਸਟਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੱਲ ਆਖੀ।

ਮੁਰਝਾਨੇ ॥ ਅਰਤੇ ਲਰਤੇ ਹ੍ਵੈ ਗਈ ਸਾਂਝ ॥ ਰਹਿ ਗਏ ਤਾਹੀ ਰਨ ਕੇ ਮਾਂਝ ॥ ੧੬੫੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੋਰ ਭਯੋ ਸਭ ਸੁ ਭਟ ਸੁ ਜਾਗੇ ॥ ਦੁਹਦਿਸ ਮਾਰੂ ਬਾਜਨ ਲਾਗੇ ॥ ਸਾਜੇ ਕਰਚ ਸਸਤ੍ਰ ਕਰ ਧਾਰੇ ॥ ਬਹੁਰ ਜੁੱਧ ਕੇ ਹੇਤ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੬੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿਵ ਕੌ ਜਮ ਕੌ ਰਵਿ ਕੌ ਸੰਗ ਲੈ ਬਸਦੇਵ ਕੋ ਨੰਦ ਚਲਯੋ ਰਨਧਾਨੀ ॥ ਮਾਰਤ ਹੋ ਅਰਿਕੈ ਅਰਿਕੋ ਹਰਿਕੋ ਹਰਿ ਭਾਖਤ ਯੋਂ ਮੁਖ ਬਾਨੀ ॥ ਸਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਘਨੇ ਉਮਡੇ ਭਟ ਪਾਨਨ ਬਾਨ ਕਮਾਨਨਿ ਤਾਨੀ ॥ ਆਇ ਭਿਰੇ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਸੰਗ ਅਸੰਕ ਭਏ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੧੬੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਯਾਰਹ ਘਾਇਲ ਕੈ ਸਿਵ ਕੇ ਗਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਰਥ ਕਾਟੇ ਘਾਇ ਕੀਯੋ ਜਮਕੋ ਬਿਰਥੀ ਬਸੁ ਆਨਨ ਕੌ ਲਲਕਾਰ ਕੈ ਡਾਟੇ ॥ ਸਤ੍ਰ ਬਿਮੁੰਡਤ ਕੀਨੇ ਘਨੇ ਜੁ ਰਹੇ ਰਨ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਪਗ ਹਾਟੇ ॥ ਪੌਨ ਸਮਾਨ ਛੁਟੇ ਨ੍ਰਿਪਬਾਨ ਸਬੈ ਦਲ ਬਾਦਲ ਜਿਉ ਚਲ ਫਾਟੇ ॥ ੧੬੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਰਨ ਤੇ ਡਰ ਕੈ ਭਟ ਤਉ ਸਿਵ ਏਕ ਉਪਾਇ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਮਾਟੀ* ਕੋ ਮਾਨਸ ਏਕ ਕੀਯੋ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰੇ ਜਬ ਸਯਾਮ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਧਰਿਓ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਬਰ ਰਦ੍ਰ ਮਰੈ ਨਹੀ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸੋਊ ਕਰ ਮੈ ਖੜਗੇਸ ਕੇ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੧੬੬੩ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲਵੰਡ ਬਹੁਰ ਮਿਲਿਕੈ ਭਟ ਧਾਏ ॥ ਅਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਲੀਏ ਕਰਿ ਸੰਖ ਬਜਾਏ ॥ ਦਾਦਸ ਭਾਨਨ ਤਾਨ ਕਮਾਨਨਿ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਯੋਂ ਬਰਖੇ ਸਹ ਜਾਲ ਮਨੋ ਪਰਲੈ ਘਨ ਆਏ ॥ ੧੬੬੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਨਨਿ ਸੋ ਬਾਨਨਿ ਕਟੇ ਕੋਪ ਤਚੇ ਜੁਗ ਨੈਨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸੋ ਖੜਗੇਸ ਤਬ ਰਿਸ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਬੈਨ ॥ ੧੬੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ [1]ਕਿਉ ਰੇ ਗੁਮਾਨ ਕਰੈ ਘਨ ਸਯਾਮ ਅਬੈ ਰਨ ਤੇ ਪੁਨਿ ਤੋਹਿ ਭਜੈ ਹੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਆਨ ਅਰਯੋ ਸੁਨ ਰੇ ਸਿਰ ਕੇਸਨਿ ਤੇ ਬਹੁਰੇਗਹਿ ਲੈਹੋ ॥ ਐਰੇ ਅਹੀਰ ਅਧੀਰ ਡਰੈ ਨਹਿ ਤੋ ਕਹਿ ਜੀਵਤ ਜਾਨਨ ਦੈਹੋ ॥ ਇੰਦ ਬਿਰੰਚ ਕੁਬੇਰ ਜਲਾਧਿਪ ਕੋ ਸਸਿ ਕੋ ਸਿਵ ਕੋਹਤ ਕੈਹੋ ॥੧੬੬੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹੀਂ ਲੌ ਬੀਰ ਮਹੋਤਕਟ ਸਿੰਘ ਹੁਤੋ ਰਨ ਮੋ ਮਨ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਕਰਮੈ ਕਰਵਾਰ ਲੈ ਧਾਇ ਚਲਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਨਹੀ ਨੈਕ ਡਰਯੋ ॥ ਅਸ ਜੁੱਧ ਦੁਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨ ਬਡੋ ਨ ਕੋਊ ਰਨ ਤੇ ਪਗ ਏਕ ਟਰਯੋ॥ ਖੜਗੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ ਤਾਨ ਦਈ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਯੋ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ॥ ੧੬੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸੁ ਠਾਢੋ ਹੁਤੋ ਰਿਸ ਕੈ ਵਹ ਧਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਧਨੁ ਬਾਨਨ ਲੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਸਿਉ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਧਨੁ ਤਾਨ ਮਹਾ ਬਰ ਬਾਨ ਪ੍ਰਕੋਪ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗਿ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਸਰ ਘੂਮਿ ਗਿਰਿਓ ਧਰ ਇਉ ਅਰਿਘਾਯੋ ॥ ੧੬੬੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪ ਹੀ ਧਾਯੋ ॥ ਧਨਖ ਬਾਨ ਲੈ ਰਨ ਮਧਿ ਆਯੋ ॥ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਤਿਨ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਤੈ ਬਧ ਹਿਤ ਸਿਵ ਮੁਹਿ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ੧੬੬੯ ॥ ਅਜੀਤ

---

੧. ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵੀ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ। *ਸਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ।

ਸਿੰਘ ਯੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਰਨ ਮਾਹਿ ਹਕਾਰਯੋ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਏ ਬੈਨ ਸੁਨਤ ਨਹੀ ਡਰਯੋ ॥ ਮਹਾਂਬੀਰ ਪਗੁ ਆਗੈ ਧਰਯੋ ॥ ੧੬੭੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਜਿਤ ਸਿੰਘ ਰੱਛਾ ਹਿਤ ਧਾਏ ॥ ਗਯਾਰਹ ਰੁਦ੍ਰ ਭਾਨ ਸਭ ਆਏ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਕਿਸਨ ਜਮ ਬਸੁ ਰਿਸ ਭਰੇ ॥ ਬਰਨ ਕੁਬੇਰ ਘੇਰ ਸਭ ਖਰੇ ॥ ੧੬੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਜਬੈ ਖੜਗੇਸ ਸੋ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸੰਗ ਸਿਵਾਦਿਕ ਸੂਰ ਜਿਤੇ ਅਰਿ ਮਾਰਨ ਕੋ ਤਿਹ ਹਾਥ ਉਚਾਯੋ॥ ਬਾਨ ਚਲੇ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਟਿ ਸਬੈ ਮਨ ਰੋਸਿ ਤਚਾਯੋ॥ ਲੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਮਹਾ ਬਲਵਾਨ ਹਨਯੋ ਭਟਕੈ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਬਚਾਯੋ ॥ ੧੬੭੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਸੁਭਟਨ ਮਨ ਭਟਕਿਓ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ਬਹੁਰੋ ਭੂਪਤ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਚਕ੍ਰਤ ਭੇਸ ਬਹੁ ਬਲੁ ਹਾਰਯੋ ॥ ੧੬੭੩ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਿਧ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਮਰੈ ਨ ਜਰੈ ਅਗਨ ਤੇ ਜਾਰਯੋ ॥ ਤਾਤੇ ਜਤਨ ਕਛੂ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥ ਯਾਤੇ ਮਾਰ ਭੂਪ ਇਹ ਲੀਜੈ ॥ ੧੬੭੪ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਹਯੋ ਸੁ ਇਹ ਬਿਧ ਕੀਜੈ ॥ ਮੋ ਹਿਤ ਹ੍ਵੈ ਮਨ ਤਬ ਬਲ ਛੀਜੈ ॥ ਜਬ ਇਹ ਭੂਪ ਗਿਰਿਓ ਲਖਿ ਲਈਐ ॥ ਤਬ ਇਹ ਜਮ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਈਐ ॥ ੧੬੭੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੁਨ ਅਪੱਛ੍ਰਨ ਆਇਸ ਦੀਜੈ ॥ ਜਾ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਰੀਝੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥ ਕੌਤਕ ਹੇਰ ਭੂਪ ਜਬ ਲੈਹੈ ॥ ਘਟ ਜੈਹੈ ਬਲ ਮਨ ਦ੍ਰਵਿ ਜੈਹੈ ॥ ੧੬੭੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਮਲਜਯੋ ਹਰਿ ਸਿਉ ਕਹਯੋ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਸੁਰ ਰਾਜ ॥ ਨਭਿ ਨਿਹਾਰ ਬਾਸਵ ਕਹਯੋ ਕਰਹੁ ਨ੍ਰਿਤ ਸੁਰਰਾਜ ॥ ੧੬੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤਦੇਵ[1] ਬਧੂ ਮਿਲਿ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰੈ ਇਤ ਸੂਰ ਸਬੈ ਮਿਲ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਕਿੰਨਰ ਗੰਧ੍ਰਬ ਗਾਵਤ ਹੈ ਉਤ ਮਾਰੂ ਬਜੈ ਰਨ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖਿ ਬਡੋ ਤਿਨ ਕੋ ਇਹ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਮਨ ਤੋ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਅਚਾਨ ਲਯੋ ਧਨ ਤਾਨ ਸੁ ਬਾਨ ਮਹਾਂ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਤਨ ਲਾਯੋ ॥ ੧੬੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲਾਗਤ ਹੀ ਸਰ ਮੋਹਿਤ ਭਯੋ ਤੇਊ ਤੀਰਨ ਸੋ ਬਰਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਗਯਾਰਹ ਰੁਦ੍ਰਨਿ ਕੇ ਅਗ ਨੰਗਨ ਮਾਰ ਲਏ ਹਰਿ ਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨ ਜਲਾਧਿਪ ਅਉ ਸਸਿ ਇੰਦ੍ਰ ਕੁਬੇਰ ਕੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਭਟ ਠਾਢੇ ਰਹੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਪ ਤੇ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੬੭੯ ॥ ਸਕ੍ਰ ਕੋ ਸਾਠ ਲਗਾਵਤ ਭਯੋ ਸਰ ਦ੍ਵੈਸਤਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਗਾਤ ਲਗਾਏ॥ਚੌਸਠਿ ਬਾਨ ਹਨੇ ਜਮਕੋਂ ਰਵਿਦ੍ਵਾਦਸ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕੇ ਸੰਗ ਘਾਏ ॥ ਸੋਮ ਕੋਂ ਸੌ ਸਤਿ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋ ਚਾਰ ਲਗਾਵਤ ਭਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਭਰੇ ਸਬ ਕੇ ਪਟ ਮਾਨਹੁ ਚਾਚਰ ਖੇਲ ਅਬੈ ਭਟ ਆਏ ॥ ੧੬੮੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਔਰ ਸੁਭਟ ਬਹੁਤੇ ਤਿਹ ਮਾਰੇ ॥ ਜੂਝ ਪਰੇ ਜਮ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਯਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੧੬੮੧ ॥ ਕਹਯੋ ਸੁ ਕਿਉ ਇਨ ਕੋ ਰਨ ਮਾਰੈ ॥ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕੋਪਕੈ ਕਿਉ ਸਰ ਡਾਰੈ ॥ ਤਾਤੇ ਇਹੈ ਕਾਜ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਨਭਿ ਮਾਰਗ

---

੧. ਰਾਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬਲ ਘਟਾਇਆ ਹੈ ਰਾਜਾ ਭਰਮ ਗਿਆ ਹੈ ਏਸੇ ਲਈ ਜਤ ਸਤ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੀਜੈ ॥ ੧੬੯੨ ॥ ਜੁੱਧ ਕਥਾ ਨਹੀ ਰਿਦੈ ਚਿਤਾਰੋ ॥ ਅਪਨੋ ਅਗਲੋ ਕਾਜ ਸਵਾਰੋ ॥ ਤਾਤੇ ਅਬਿ ਬਿਲੰਬ ਨਹੀ ਕੀਜੈ ॥ ਮੇਰੋ ਕਹਯੋ ਮਾਨਕੈ ਲੀਜੈ ॥ ੧੬੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ਚਲੇ ਬਲਵਾਨ ਸੁਜਾਨ ਸੁਨੋ ਅਬ ਢੀਲ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਦੇਵ ਬਧੂ ਜੋਊ ਚਾਹਤ ਹੈ ਤਿਹ ਕੋ ਮਿਲੀਐ ਮਿਲਕੈ ਸੁਖ ਲੀਜੈ ॥ ਤੇਰੋ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਹੇਤ ਹ ਮਾਨ ਕਹਿਓ ਨ੍ਰਿਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੈ ॥ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਤਜੋ ਇਨ ਬੀਰਨ ਕੋ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਦੁਖੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧੬੯੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਬਤੀਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭੂਪ ਸਤ੍ਰੁ ਦੁਖ ਦੈਨ ॥ ਅਤਿ ਚਿਤ ਹਰਖ ਬਢਾਇਕੈ ਬੋਲਯੋ ਬਿਧਿ ਸੋ ਬੈਨ ॥ ੧੬੯੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਯੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੋ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਤੈ ਸਿਉ ਕਹੋ ਜੁ ਮਨ ਮੈ ਆਯੋ ॥ ਮੋਸੋ ਬੀਰ ਸਸਤ੍ਰ ਜਬ ਧਰੈ ॥ ਕਹੋ ਬਿਸਨ ਬਿਨ ਕਾ ਸੋ ਲਰੈ ॥ ੧੬੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੁਮ ਸਭ ਜਾਨਤ ਬਿਸ੍ਵ ਕਰ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਮੋਹਿ ਨਾਉ॥ ਲਾਜ ਆਪਨੋ ਨਾਉ ਕੀ ਕਹੋ ਕਹਾ ਭਜ ਜਾਉ॥ ੧੬੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਤੁਰਾਨਨ ਮੋ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਲੈ ਚਿਤ ਦੈ ਦੁਹ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਧਰੀਯੈ ॥ ਉਪਮਾ ਕੋ ਜਬੈ ਉਮਗੈ ਮਨ ਤੌ ਉਪਮਾ ਭਗਵਾਨ ਹੀ ਕੀ ਕਰੀਯੈ ॥ ਪਰੀਯੈ ਨਹੀ ਆਨ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪੈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਰ ਕੇ ਦਿਜ ਕੇ ਪਰੀਯੈ ॥ ਜਿਹ ਕੋ ਜੁਗ ਚਾਰ ਮੈ ਨਾਉ ਜਪੈ ਤਿਹ ਸੋ ਲਰੀਯੈ ਮਰੀਯੈ ਤਰੀਯੈ ॥ ੧੬੯੮ ॥ ਜਾ ਸਨਕਾਦਿਕ ਸੇਸ ਤੇ ਆਦਿਕ ਖੋਜਤ ਹੈ ਕਛੁ ਅੰਤਿ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਬੀਚ ਸਦਾ ਸੁਕ ਬਯਾਸ ਮਹਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁ ਗਾਯੋ ॥ ਜਾਹੀ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੂ ਤੇ ਧ੍ਰਅ ਸੋ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਅਛੈ ਪਦ ਪਾਯੋ ॥ ਸੋ ਅਬ ਮੋ ਸੰਗ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ਜਿਹ ਸ੍ਰੀ ਧਰੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਹਾਯੋ ॥ ੧੬੯੯ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਚਤੁਰਾਨਨ ਏ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਚਕ੍ਰਤ ਭਯੋ ॥ ਬਿਸਨ ਭਗਤ ਕੋ ਤਬੈ ਭੂਪ ਚਿਤ ਮੈ ਲਯੋ ॥ ਸਾਧ ਸਾਧ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਬਦਨ ਨਿਹਾਰਕੈ ॥ ਹੋ ਮੋਨ ਰਹਯੋ ਗਹਿ ਕਮਲਜ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਚਾਰਕੈ ॥ ੧੬੯੦ ॥ ਬਹੁਰਿ ਬਿਧਾਤਾ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਇਹ ਬਿਧ ਕਹਯੋ ॥ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਕੋ ਤੱਤੁ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਤੈ ਲਹਯੋ ॥ ਤਾਂਤੇ ਅਬ ਤਨ ਸਾਥਹਿ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰੀਯੈ ॥ ਹੋ ਮੁਕਤਿ ਓਰ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਜੁੱਧ ਨਿਹਾਰੀਯੈ ॥ ੧੬੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਯੋ ਨ ਮਾਨੈ ਭੂਪ ਜਬ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਹ ਕੀਨ ॥ ਨਾਰਦ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕੀਓ ਮੁਨਿ ਆਯੋ ਪਰਬੀਨ ॥ ੧੬੯੨ ॥ ਤਬ ਹੀ ਮੁਨ ਨਾਰਦ ਆਇ ਗਯੋ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਇਕ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਬੀਚ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭ ਤੋ ਸਮ ਰਾਜਨ ਕੋਊ ਬਨਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਬੀਰਨ ਕੀ ਮਨ ਤੈ ਸੁ ਭਲੋ ਕੀਯੋ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਨ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਘਨੋ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥੧੬੯੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਭਿਬੰਦਨਿ ਭੂਪਤਿ ਕਯੋ ਨਾਰਦ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ਮੁਨਪਤਿ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੀਅ ਜੁੱਧੁ ਕਰੋ ਬਲਵਾਨ ॥ ੧੬੯੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਭੂਪਤਿ ਨਾਰਦ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰੇਮੁ ਭਗਤ ਕੀ ਖਾਨ ॥ ਉਤ ਮਹੇਸ ਚਲਿ ਤਹ ਗਏ ਜਹ ਠਾਂਢੇ ਭਗਵਾਨ॥੧੬੯੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਤੇ ਰੁਦ੍ਰ ਮਨ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪਤਿ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਅਬ ਹੋ ਮ੍ਰਿਤਹਿ ਆਇਸੁ ਦੀਜੈ ॥ ਤਬ ਇਹ ਭੂਪ ਮਾਰਿਕੈ ਲੀਜੈ

॥ ੧੬੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਰ ਅਪਨੇ ਮੈ ਮ੍ਰਿਤੁ ਧਰਿ ਇਹ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਉਪਾਇ ॥ ਅਬ ਕਸਿਕੈ ਧਨੁ ਛਾਡੀਏ ਭੂਲੇ ਬਡਿ ਅਨਿਆਇ ॥ ੧੬੯੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੋਈ ਕਾਮ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕੀਨੋ ॥ ਜਿਹ ਬਿਧ ਸੋਂ ਸਿਵ ਜੂ ਕਹਿ ਦੀਨੋ ॥ ਤਬ ਚਿਤਵਨ ਹਰਿ ਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕੀਯੋ ॥ ਮੀਚ ਆਇਕੈ ਦਰਸਨੁ ਦੀਯੋ ॥ ੧੬੯੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹ੍ਯੋ ਮ੍ਰਿਤ ਕੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੂ ਮੇ ਸਰ ਮੈ ਕਰ ਬਾਸੁ ॥ ਅਬ ਛਾਡਤ ਹਾਂ ਸਤ੍ਰੁ ਪੈ ਜਾਇ ਕਰਹੁ ਤਿਹ ਨਾਸੁ ॥ ੧੬੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਵ ਬਧੂਨ ਕੇ ਨੈਨ ਕਟਾਛ ਬਿਲੋਕਤ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਚਿੱਤ ਲੁਭਾਯੋ[1] ॥ ਨਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਹੂ ਮਿਲਿਕੈ ਰਨ ਮੈ ਸੰਗ ਬਾਤਨ ਕੇ ਉਰਝਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਤਬੈ ਲਖਿ ਘਾਤ ਭਲੀ ਅਰਿ ਮਾਰਨ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨ ਚਲਾਯੋ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਬਲ ਸੋਂ ਛਲ ਸੋਂ ਤਬ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਟ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੭੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਦਿਪਿ ਸੀਸ ਕਟ੍ਯੋ ਨ ਹਟ੍ਯੋ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਤੇ ਹਰਿ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਚਲ੍ਯੋ ਦਿਵ ਆਨਨ ਕਾਜ ਬਿਦਾ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਪੈ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਸਿਰ ਲਾਗ ਗਯੋ ਹਰਿ ਕੇ ਉਰ ਮੂਰਛ ਹ੍ਵੈ ਪਗੁ ਨਾ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਦੇਖਹੁ ਪੌਰਖ ਭੂਪ ਕੇ ਮੁੰਡ ਕੋ ਸ੍ਯੰਦਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੭੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪਤਿ ਜੈਸੋ ਸੁ ਪੌਰਖ ਕੀਨੋ ਹੈ ਤੈਸੀ ਕਰੀ ਨ ਕਿਸੀ ਕਰਨੀ ॥ ਲਖਿ ਜੱਛਨਿ ਕਿੰਨ੍ਰਨੀ ਰੀਝ ਰਹੀ ਨਭਿ ਮੈ ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੀ ਘਰਨੀ ॥ ਮ੍ਰਿਦ ਬਾਜਤ ਬੀਨ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਮੁਚੰਗ ਲੀਏ ਉਤਰੀ ਧਰਨੀ ॥ ਸਬ ਨਾਚਤ ਗਾਵਤ ਰੀਝ ਰਿਝਾਵਤ ਯੌ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਨੇ ਬਰਨੀ ॥ ੧੭੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਭ ਤੇ ਉਤਰੀ ਸੁੰਦਰੀ ਸਕਲ ਲੀਏ ਸੁਰ ਸਾਜ ॥ ਕਵਨ ਹੇਤ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਿ ਭੂਪਤ ਬਰਬੇ ਕਾਜ ॥ ੧੭੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੁੰਡ[2] ਬਿਨਾ ਤਬ ਰੁੰਡ ਸੁ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨ ਜੁ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਕਰ ਤ੍ਰਾਸ ਸੋਊ ਸਿਵ ਠਾਢੋ ਰਹ੍ਯੋ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰ ਮਹਾ ਰਨਧੀਰ ਚਟਾਕ ਚਪੇਟ ਦੈ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੧੭੦੪ ॥ ਏਕਨ ਮਾਰ ਚਪੇਟਨ ਸਿਉ ਅਰੁ ਏਕਨ ਕੋ ਧਮਕਾਰ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ਚੀਰਕੈ ਏਕਨ ਡਾਰ ਦਏ ਗਹਿ ਏਕਨ ਕੋ ਨਭਿ ਓਰ ਚਲਾਵੈ ॥ ਬਾਜ ਸਿਉ ਬਾਜਨ ਲੈ ਰਥ ਸਿਉ ਰਥ ਔ ਗਜ ਸਿਉ ਗਜਰਾਜ ਬਜਾਵੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਰਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਭੂਪਤਿ ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਵੈ ॥ ੧੭੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹ੍ਵੈਕੈ ਸੁਚੇਤ ਚਢ੍ਯੋ ਰਥ ਸ੍ਯਾਮ ਮਹਾ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੋਪ ਬਢ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਆਪਨ ਪੌਰਖ ਸੋਊ ਸੰਭਾਰਕੈ ਮ੍ਯਾਨਹੁ ਤੇ ਕਰ ਵਾਰ ਕਢ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਰਿਸ ਖਾਇ ਘਨੀ ਅਰਿ ਰਾਇ ਮਨੋ ਨਿਧਿ ਨੀਰ ਹਢ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਨ ਕਮਾਨਨਿ ਮਾਰਤ ਬਾਨਨ ਸੂਰਨ ਕੇ ਚਿਤ ਚੌਪ ਚਢ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ੧੭੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰਨ ਘਾਇ ਕਰੇ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਪੌਰਖ ਭੂਪ ਕਬੰਧ

---

੧. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਲ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਸਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਲੀ ਧੜ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੇਦੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ।

ਸਮਾਰਯੋ ॥ ਸਸਤ੍ ਸੰਭਾਰ ਤਬੈ ਅਪੁਨੇ ਇਨ ਨਾਸ ਕਰੋਂ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਰਿਸਿ ਸਿਉ ਰਨ ਮੈ ਅਰਿ ਭਾਜ ਗਏ ਜਸੁ ਰਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤਾਰਨ ਕੇ ਮਨੋ ਮੰਡਲ ਭੀਤਰ ਸੂਰ ਚਢਯੋ ਅੰਧਿਆਰਿ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੧੭੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਗਏ ਭਜਿਕੈ ਨ ਕੋਊ ਠਹਰਾਨਯੋ ॥ ਆਹਵ ਭੂਮਿ ਮੈ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਸਬ ਸੂਰਨ ਮਾਨਹੁ ਕਾਲ ਪਛਾਨਯੋ ॥ ਭੂਪ ਕਮਾਨ ਤੇ ਬਾਨ ਚਲੇ ਮਨੋ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਲੈ ਘਨ ਸਿਉ ਬਰਖਾਨਯੋ ॥ ਇਉ ਲਖਿ ਭਾਜਿ ਗਏ ਸਿਗਰੇ ਕਿਨਹੂੰ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੰਗ ਜੁੱਧੁ ਨ ਠਾਨਯੋ ॥ ੧੭੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਬ ਹੀ ਭਟ ਭਾਜਿ ਗਏ ਜਬ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਤਬ ਭੂਪ ਭਯੋ ਅਨਰਾਗੀ ॥ ਜੂਝ ਤਬੈ ਤਿਨ ਛਾਡਿ ਦਯੋ ਹਰਿ ਧਿਆਨ ਕੀ ਤਾਰਿ ਸਮਾਧਿ ਸੀ ਲਾਗੀ ॥ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਬਿਖੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹਰਿ ਮੈ ਮਤ ਪਾਗੀ ॥ ਧੀਰ ਗਹਿਓ ਧਰ ਠਾਢੋ ਰਹਯੋ ਕਹੋ ਭੂਪਤਿ ਤੇ ਅਬ ਕੋ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੧੭੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਬੀਰ ਸਬੋ ਧਰ ਡਾਰਨਿ ਕੋ ਜਬ ਘਾਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਮਿਲਿਕੈ ਫਿਰਿਕੈ ਇਹ ਪੈ ਪੁਨਿ ਬਾਨਨਿ ਓਘ ਚਲਾਯੋ ॥ ਦੇਵ ਬਧੂ ਮਿਲਿਕੈ ਸਬਹੂ ਇਹ ਭੂਪ ਕਬੰਧ ਬਿਵਾਨ ਚਢਾਯੋ ॥ [1]ਕੂਦ ਪਰਯੋ ਨ ਬਿਵਾਨ ਚਢਯੋ ਪੁਨਿ ਸਸਤ੍ ਲੀਏ ਰਨਭੂ ਮਧਿ ਆਯੋ ॥ ੧੭੧੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਲੈ ਪਾਨ ਮੈ ਆਨ ਪਰਯੋ ਰਨ ਬੀਚ ॥ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਬਿਧ ਹਨੇ ਲਲਕਾਰਯੋ ਤਬ ਮੀਚ ॥ ੧੭੧੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅੰਤਕ ਜਮ ਜਬ ਲੈਨੇ ਆਵੈ ॥ ਲਖਿ ਤਿਹ ਕੋ ਤਬ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ ॥ ਮ੍ਰਿਤ ਪੇਖਕੈ ਇਤ ਉਤ ਟਰੈ ॥ ਮਾਰਯੋ ਕਾਲ ਹੂ ਕੋ ਨਹੀ ਮਰੈ ॥ ੧੭੧੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੁਨਿ ਸਤ੍ਰਨਿ ਦਿਸਿ ਰਿਸਿ ਕਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਜਮ ਮੂਰਤਿ ਧਰ ਆਯੋ ॥ ਇਉ ਸੁ ਜੁੱਧੁ ਬੈਰਨ ਸੰਗਿ ਕਰਯੋ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਿਧ ਸੁਭਟਨਿ ਮਨੁ ਡਰਯੋਂ ॥ ੧੭੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰੈ ਮਨੁ ਹਾਰੁ ਕਰੈ ਕਹੈ ਇਉ ਨ੍ਰਿਪ ਜੁੱਧੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਕਰੱਯੈ ॥ ਡਾਰ ਦੈ ਹਾਥਨ ਤੇ ਹਥੀਆਰਨ ਕੋਪ ਤਜੋ ਸੁਖ ਸਾਂਤਿ ਸਮੱਯੈ ॥ ਸੂਰ ਨ ਕੋਊ ਭਯੋ ਤੁਮਰੇ ਸਮ ਤੇਰੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹੂ ਪੁਰ ਗੱਯੈ ॥ ਛਾਡਤਿ ਹੈ ਹਮ ਸਸਤ੍ ਸਬੈ ਸੁ ਬਿਵਾਨ ਚੜੋ ਸੁਰਧਾਮ ਸਿਧੱਯੈ ॥ ੧੭੧੪ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਸਬ ਦੇਵਨ ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀਨ ਹ੍ਵੈ ਜਬ ਕਹਯੋ ॥ ਹਟੋ ਜੁਧ ਤੇ ਭੂਪ ਹਮੋ ਮੁਖ ਤ੍ਰਿਨ ਗਹਯੋ[2] ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਨਿ ਆਤੁਰ ਬੈਨ ਸੁ ਕੋਪੁ ਨਿਵਾਰਿਯੋ ॥ ਹੋ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਦਿਓ ਡਾਰ ਰਾਮ ਮਨੁ ਧਾਰਿਯੋ ॥ ੧੭੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਅਪੱਛਰਨਿ ਲਯੋ ਬਿਵਾਨ ਚਢਾਇ ॥ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਅਪਾਰ ਸੁਨ ਹਰਖੇ ਮੁਨਿ ਸੁਰ ਰਾਇ ॥ ੧੭੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਗਯੋ ਸੁਰਲੋਕ ਜਬੈ ਤਬ ਸੂਰ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਭਏ ਸਬ ਹੀ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੈ ਰਨ ਮੈ ਸਿਗਰੇ ਮੁਖਿ ਕਾਲ ਕੇ ਜਾਇ ਬਚੇ ਅਬ ਹੀ॥ਸਸਿ ਭਾਨ ਧਨਾਧਿਪ ਰੁਦ੍ਰ ਬਿਰੰਚ ਸਬੈ ਹਰਿ ਤੀਰ ਗਏ ਜਬ ਹੀ ॥ ਹਰਖੇ ਬਰਖੇ ਨਭ ਤੇ ਸੁਰਫੂਲ ਸੁ ਜੀਤ

---

੧. ਸੂਰਮੇ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ।

੨. ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਨੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਾ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ ।

ਕੀ ਬੰਬ ਬਜੀ ਤਬਹੀ ॥ ੧੭੧੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਕੋਪ ਕੀਓ ਮੁਸਲੀ ਅਰਿ ਬੀਰ ਤਬੈ ਸੰਗ ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਐਂਚ ਲੀਏ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਬੈਰਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਕਰ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਏਕ ਬਲੀ ਗਹਿ ਹਾਥਨ ਸੋ ਛਿਤ ਪੈ ਕਰ ਕੋਪ ਫਿਰਾਇ ਪਛਾਰੇ ॥ ਜੀਵਤ ਜੋਊ ਬਚੇ ਬਲ ਤੇ ਰਨ ਤ੍ਯਾਗ ਸੋਊ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੭੧੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਪੈ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਰਨ ਭੀਤਰ ਮਾਰੇ ॥ ਇਉ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਬੈਨਾ ॥ ਰਿਸਿ ਕੇ ਸੰਗ ਅਰੁਨ ਭਏ ਨੈਨਾ ॥ ੧੭੧੯ ॥ ਅਪੁਨੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਬੈ ਬੁਲਾਏ ॥ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭੂਪਤਿ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜੂਝੇ ਰਨ ਮਾਹੀ ॥ ਔਰ ਸੁਭਟ ਕੋ ਤਿਹ ਸਮ ਨਾਹੀ ॥ ੧੭੨੦ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਸੋ ਸੂਰੋ ਨਾਹੀ ॥ ਤਿਹ ਸਮ ਜਾਇ ਲਰੈ ਰਨ ਮਾਹੀ ॥ ਅਬ ਤੁਮ ਕਹੋ ਕਉਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥ ਕੌਨ ਸੁ ਭਟ ਕੌਂ ਆਇਸ ਦੀਜੈ ॥ ੧੭੨੧ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਬੋਲਯੋ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੇ ਤੀਰ ॥ ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਹੈ ਅਬ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕੋ ਨ ਲਰੈ ਰਨਬੀਰ ॥ ੧੭੨੨ ॥ ਉਤਰਾਜਾ ਚੁਪ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹੀ ਜਬ ਗਾਥ ॥ ਇਤ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਤਹ ਗਯੋ ਜਹਾਂ ਹੁਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ॥ ੧੭੨੩ ॥ ਮੁਸਲੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਇਹ ਕੌਨ ਸੁਤ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥ ਐਸੋ ਅਪੁਨੀ ਬੈਸ ਮੈ ਨਹਿ ਦੇਖਯੋ ਬਲ ਧਾਮ ॥ ੧੭੨੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਾਤੇ ਯਾਕੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸੋ ॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮੁ ਬਿਨਾਸੋ ॥ ਐਸੀ ਬਿਧ ਸੋ ਬਲ ਜਬ ਕਹਯੋ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨਿ ਮੋਨ ਹ੍ਵੈ ਰਹਯੋ ॥ ੧੭੨੫ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਪੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ ਹ੍ਵੈ ਬੰਧ ਸਿਉ ॥ ਸੁਨਿ ਬਲ ਯਾਕੀ ਗਾਥ ਜਨਮ ਕਥਾ ਭੂਪਤ ਕਹੋ ॥ ੧੭੨੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖਟ ਮੁਖ ਰਮਾ ਗਨੇਸ ਪੁਨਿ ਸਿੰਙੀ ਰਿਖ ਘਨਸ੍ਯਾਮ ॥ ਆਦ ਬਰਨ ਬਿਧਿ ਪੰਚ ਲੈ ਧਰਯੋ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ॥ ੧੭੨੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਖਰਗ ਰਮਯ ਤਨ ਗਰਮਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨਾਦ ਘਮਸਾਨ ॥ ਪੰਚ ਬਰਨ ਕੋ ਗੁਨ[੧] ਲੀਓ ਇਹ ਭੂਪਤ ਬਲਵਾਨ ॥ ੧੭੨੮ ॥ ਛਪੈ ॥ ਖਰਗ ਸਕਤਿ ਸਿਵ ਤਾਤ ਦਈ ਤਿਹ ਹੇਤ ਜੀਤ ਅਤਿ ॥ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰਮਾ ਦਈ ਤਿਨ ਬਿਮਲ ਅਮਲ ਮਤਿ ॥ ਗਰਮਾ ਸਿੱਧ ਗਨੇਸ ਸ੍ਰਿੰਗ ਰਿਖ ਸਿੰਘ ਨਾਦ ਦੀਯ ॥ ਕਰਤ ਅਧਿਕ ਘਮਸਾਨ ਇਹੈ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਹੇਤ ਕੀਯ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭੂਪਤ ਕੀਯੋ ਸੁਨ ਹਲਧਰ ਇਮ ਮੈ ਕਹਯੋ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਸਨਾਥ ਤੁਮ ਬਡੋ ਸਤ੍ਰ ਰਨ ਮਧਿ ਹਯੋ ॥ ੧੭੨੯ ॥

---

੧. ਖੜਗ ਚਲੌਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਖੜਾਨਨ ਤੋਂ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਰਮਾ ਤੋਂ ਲਈ। ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਗਣੇਸ਼ ਤੋਂ ਲਈ, ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਬੋਲ ਸ੍ਰਿੰਙੀ ਤੋਂ ਲਿਆ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਘਮਸਾਨ ਪੌਣਾ ਘਨਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਹੋਇਆ।

ਸੋਰਠਾ ॥ ਪੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਚੰਦ ਸੰਕਰਖਨ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ॥ ਜਾਦਵ ਇਕ ਮਤ ਮੰਦ ਗਰਬ ਕਰੈ ਬਹੁ ਭੁਜਾ ਕੋ ॥ ੧੭੩੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਾਦਵ ਬੰਸ ਮਾਨ ਭਯੋ ਭਾਰੀ ॥ ਰਾਮ ਸਯਾਮ ਹਮਰੇ ਰਖਵਾਰੀ ॥ ਡੀਠ ਆਨ ਕੋਂ ਆਨਤ ਨਾਹੀ ॥ ਤਾਕੋ ਫਲ ਪਾਯੋ ਜਗ ਮਾਹੀ ॥ ੧੭੩੧ ॥ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਧਰਿ ਜਾਨੋ ॥ ਮੇਰੋ ਕਹਯੋ ਸਾਚੁ ਕਰ ਮਾਨੋ ॥ ਤਿਹ ਕੇ ਹੇਤ ਭੂਪ ਅਵਤਰਯੋ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਜਾਨ ਬਿਧਾਤਾ ਕਰਯੋ ॥ ੧੭੩੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਰੰਕ ਭੂਪਾਲ ਏ ਕਰਯੋ ਇਤੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ਜਾਦਵ ਗਰਬ ਬਿਨਾ ਸਹਿਤ ਉਪਜਾਯੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ॥ ੧੭੩੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਾਦਵ ਕੁਲ ਤੇ ਗਰਬ ਨ ਗਯੋ ॥ ਇਨ ਕੇ ਨਾਸ ਹੇਤ ਰਿਖ ਭਯੋ ॥ ਦੁਖ ਕੈ ਸ੍ਰਾਪ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਦੈਹੈਂ[1] ॥ ਏਕ ਸਮੈ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਛੈ ਹੈ ॥ ੧੭੩੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਪੰਕਜ ਨੈਨ ਬਿਸਾਲ ॥ ਹੇ ਮੁਸਲੀਧਰ ਬੁੱਧ ਬਰ ਸੁਨ ਅਬ ਕਥਾ ਰਿਸਾਲ ॥ ੧੭੩੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿਦੇ ਸ੍ਰੌਨ ਬਾਤ ਕਹੋ ਤੋਸੋ ॥ ਕਵਨ ਜੁੱਧੁ ਕਰਿ ਜੀਤੈ ਮੋਸੋ ॥ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਮੋ ਅੰਤਰ ਨਾਹੀ ॥ ਮੁਹਿ ਸਰੂਪ ਵਰਤਤ ਜਗ ਮਾਹੀ ॥ ੧੭੩੬ ॥ ਸਾਚ ਕਹਯੋ ਹੈ ਹੇ ਬਲਦੇਵਾ ॥ ਪਾਯੋ ਨਹਿ ਨ ਕਿਸੂ ਇਹ ਭੇਵਾ ॥ ਸ੍ਰਰਨ ਮੈ ਕੋਊ ਇਹ ਸਮ ਨਾਹੀ ॥ ਮੇਰੋ ਨਾਮ ਬਸੈ ਰਿਦ ਮਾਹੀ ॥ ੧੭੩੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਦਰ ਮਾਂਝ ਬਸਿ ਮਾਸ ਦਸ ਤਜਿ ਭੋਜਨ ਜਲ ਪਾਨ ॥ ਪਵਨ ਅਹਾਰੀ ਹੁਇ ਰਹਿਓ ਬਰ ਦੀਨੋ ਭਗਵਾਨ॥ ੧੭੩੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਿਪ ਜੀਤਨ ਕੋ ਬਰੁ ਲੀਯੋ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨ ॥ ਬਹੁਰਿ ਤਪਸਯਾ ਬਨ ਕਰੀ ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੧੭੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬੀਤੀ ਕਥਾ ਭਯੋ ਤਬ ਭੋਰ ॥ ਜਾਗੇ ਸੁਭਟ ਦੁਹੂ ਦਿਸ ਓਰ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਦਲੁ ਸਜਿ ਰਨ ਆਯੋ ॥ ਜਾਦਵ ਦਲੁ ਬਲ ਲੈ ਸਮੁਹਾਯੋ ॥ ੧੭੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਬੈ ਦਲੁ ਲੈ ਇਤ ਤੇ ਉਮਡਿਓ ਉਤ ਤੇ ਉਇ ਆਏ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕੀਯੋ ਹਲ ਲੈ ਨਿਜ ਪਾਨ ਹਕਾਰ ਕਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਏ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਭਟ ਜੂਝ ਧਰਾਪਰ ਏਕ ਲਰੈ ਮਿਲਿ ਕੈ ਇਕ ਧਾਏ ॥ ਮੂਸਲ ਲੈ ਬਹੁਰੋ ਕਰ ਮੈ ਅਰਿ ਮਾਰ ਘਨੇ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਏ ॥ ੧੭੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਸ ਭਯੋ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਲਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਤ ਹੀ ਉਠ ਧਾਯੋ ॥ ਆਨ ਪਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਤਿਨ ਪੈ ਰਿਪ ਕੋ ਹਤਿਕੈ ਨਦ ਸ੍ਰੋਨ ਬਹਾਯੋ ॥ ਬਾਜ ਕਰੀ ਰਥ ਪਤਿ ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਰਨ ਮੈ ਨਹਿ ਕੋ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥ ਭਾਜਤ ਜਾਤ ਸਬੈ ਰਿਸਿ ਖਾਤ ਕਛੂ ਨ ਬਸਾਤ ਕਹੈ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੭੪੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਗੈ ਕੀ ਸੈਨ ਭਜੀ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਪੌਰਖ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਠਾਢੋ ਜਹਾ ਦਲ ਕੋ ਪਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਮੁਰਾਰ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਠਾਢੋ ਜਹਾ ਤਿਹ ਓਰ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਹੀ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਅਭਿਮਾਨ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੧੭੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਤੇ ਜਬ ਤੀਰ ਛੁਟੇ ਤਬ ਕੋ ਠਹਰਾਵੈ ॥ ਜਾਇ ਲਗੇ ਜਿਹ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਸਰ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ

---

੧. "ਦੁਰਬਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਰੀ" (ਭਗਤ ਵਾਕ)

ਜਮ ਧਾਮ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ਐਸੇ ਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜਗ ਮੈ ਭਟ ਜੋ ਸਮੁਹਾਇਕੈ ਜੁਧੁ ਮਚਾਵੈ ॥ ਭੂਪਤ ਕੌ ਨਿਜ ਬੀਰ ਕਹੈ ਹਰਿ ਮਾਰਤ ਸੈਨ ਚਲਯੋ ਰਨ ਆਵੈ ॥ ੧੭੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਬਾਨ ਛੁਟੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਦਲ ਕੇ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਘਾਏ ॥ ਜੇਤਿਕ ਆਇ ਭਿਰੇ ਹਰਿ ਸੋ ਛਿਨ ਬੀਚ ਤੇਊ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਏ ॥ ਕੌਤਕਿ ਦੇਖਿਕੈ ਯੌ ਰਨ ਮੈ ਅਤ ਆਤੁਰੁ ਹੁਇ ਤਿਨ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਆਵਨ ਦੇਹੁ ਅਬੈ ਹਮ ਲੌ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ਸਿਗਰੇ ਸਮਝਾਏ ॥ ੧੭੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਲਖ੍ਯੋ ਹਰਿ ਆਵਤ ਹੀ ਸੰਗ ਲੈ ਪ੍ਰਤਨਾ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਧਾਯੋ ॥ ਆਗੇ ਕੀਏ ਨਿਜ ਲੋਗ ਸਬੈ ਤਬ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਬਰ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਆਹਵ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੋ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ਤਾ ਧੁਨ ਕੋ ਸੁਨਿਕੈ ਬਰ ਬੀਰਨ ਕੇਚਿਤ ਮਾਨਹੁ ਚਾਉ ਬਢਾਯੋ ॥ ੧੭੪੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੀ ਅਤਿ ਚਮੂੰ ਉਮਡੀ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਇ ॥ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਹਰਿ ਪਾਨ ਲੈ ਛਿਨ ਮੈ ਦੀਨੀ ਘਾਇ ॥ ੧੭੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕਮਾਨ ਤੇ ਬਾਨ ਛੁਟੇ ਅਵਸਾਨ ਗਏ ਲਖ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ॥ ਗਜਰਾਜ ਮਰੇ ਗਿਰ ਭੂਮਿ ਪਰੇ ਮਨੋ ਰੂਖ ਕਟੇ ਕਰਵਤ੍ਰਨ ਕੇ ॥ ਰਿਪ ਕੌਨ ਗਨੇ ਜੁ ਹਨੇ ਤਿਹ ਠਾਂ ਮੁਰਝਾਇ ਗਿਰੇ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰਨ ਕੇ ॥ ਰਨ ਮਾਨੋ ਸਰੋਵਰ ਆਂਧੀ ਬਹੈ ਟੁਟ ਫੂਲ ਪਰੇ ਸਤ ਪਤ੍ਰਨ ਕੇ ॥ ੧੭੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘਾਇ ਲਗੇ ਇਕ ਘੂਮਤ ਘਾਇਲ ਸ੍ਰੋਨ ਸੋ ਏਕ ਫਿਰੈ ਚੁਚਵਾਤੇ ॥ ਏਕ ਨਿਹਾਰਕੇ ਡਾਰਿ ਹਥਿਯਾਰ ਭਜੈ ਬਿਸੰਭਾਰ ਗਈ ਸੁਧ ਸਾਤੇ ॥ ਦੈ ਰਨ ਪੀਠ ਮਰੈ ਲਰਕੈ ਤਿਹ ਮਾਸ ਕੋ ਜੰਬਕ ਗੀਧ ਨ ਖਾਤੇ ॥ ਬੋਲਤ ਬੀਰ ਸੁ ਏਕ ਫਿਰੈ ਮਨੋ ਡੋਲਤ ਕਾਨਨ ਮੈ ਗਜ ਮਾਤੇ ॥ ੧੭੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਹੀ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਡੇ ਰਿਪ ਤੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਏ ॥ ਗਜ ਬਾਜਨ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ਹਜਾਰ ਮੁਰਾਰ ਸੰਘਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦੀਏ ॥ ਅਰ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟ ਦਏ ਇਕ ਬੀਰਨ ਕੇ ਦਏ ਫਾਰ ਹੀਏ ॥ ਮਨੋ ਕਾਲ ਸਰੂਪ ਕਰਾਲ ਲਖ੍ਯੋ ਹਰਿ ਸਤ੍ਰੁ ਭਜੇ ਇਕ ਮਾਰ ਲੀਏ ॥ ੧੭੫੦ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਰੋਸ ਭਰੇ ਬਹੁਰੋ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਪਾਨ ਲੀਨੋ ਰਿਪਨ ਸੰਘਾਰਤ ਇਉ ਕਮਲਾ ਕੋ ਕੰਤੁ ਹੈ ॥ ਕੇਤੇ ਗਜ ਮਾਰੇ ਰਥੀ ਬ੍ਰਿਥੀ ਕਰ ਡਾਰੇ ਕੇਤੇ ਐਸੋ ਭਯੋ ਜੁੱਧ ਮਾਨੋ ਕੀਨੋ ਰੁਦ੍ਰ ਅੰਤੁ ਹੈ ॥ ਸੈਥੀ ਚਮਕਾਵਤ ਚਲਾਵਤ ਸੁਦਰਸਨ ਕੋ ਕਹੈ ਕਬਿਰਾਮ ਸ੍ਯਾਮ ਐਸੋ ਤੇਜਵੰਤੁ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੋਨਤ ਰੰਗੀਨ ਪਟ ਸੁਭਟ ਪ੍ਰਬੀਨ ਰਨ ਫਾਗ ਖੇਲ ਪੌਢ ਰਹੇ ਮਾਨੋ ਬਡੇ ਸੰਤ ਹੈ ॥ ੧੭੫੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਤੇ ਨ ਡਰੇ ਅਰਿ ਅਰ-ਗਾਇ ਪਰੇ ਸਬ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਲਰਬੇ ਕੌ ਉਮਗਤਿ ਹੈ ॥ ਰਨ ਮੈ ਅਡੋਲ ਸ੍ਵਾਮ ਕਾਰਜੀ ਅਮੋਲ ਬੀਰ ਗੋਲ ਤੇ ਨਿਕਸ ਲਰੈ ਕੋਪ ਮੈ ਪਗਤ ਹੈ ॥ ਡੋਲਤ ਹੈ ਆਸ ਪਾਸ ਜੀਤਬੇ ਕੀ ਕਰੈ ਆਸ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨ ਨੈਕੁ ਨਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਭਗਤ ਹੈ ॥ ਕੰਚਨ ਅਚਲ ਜਿਉ ਅਟਲ ਰਹਿਓ ਜਦੁਬੀਰ ਤੀਰ ਤੀਰ ਸੂਰ ਮਾਨ ਛਤ੍ਰ ਸੇ ਭਗਤ ਹੈ ॥ ੧੭੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਇਤੇ ਜਦੁਬੀਰ ਘਿਰਿਓ ਉਤ ਕੋਪ ਹਲਾ ਯੁਧ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਪਾਨ ਧਰੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰੇ ਛਿਤ ਮਾਰੇ ॥ ਟੂਕ ਅਨੇਕ ਕੀਏ ਹਲਿ ਸੋ ਬਲ ਕਾਤਰ ਦੇਖਿ ਭਜੇ

ਬਿਸੰਭਾਰੇ ॥ ਜੀਤਤ ਭਯੋ ਮੁਸਲੀ ਰਨ ਮੈ ਅਰਿ ਭਾਜਿ ਚਲੇ ਤਬ ਭੂਪ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੧੭੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਕ੍ਰਤ ਹੁਇ ਚਿਤ ਬੀਚ ਚਮੂਪਤਿ ਆਪੁਨੀ ਸੈਨ ਕਉ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਭਾਜਤ ਜਾਤ ਕਹਾਂ ਰਨ ਤੇ ਭਟ ਜੁੱਧ ਨਿਦਾਨ ਸਮੋ ਅਬ ਆਯੋ ॥ ਇਉ ਲਲਕਾਰ ਕਹਿਓ ਦਲ ਕੋ ਤਬ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਸਬਹੂ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਫਿਰੇ ਤਬ ਹੀ ਅਰਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹਟ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੭੫੪ ॥ ਬੀਰ ਬਡੇ ਰਨਧੀਰ ਸੋਊ ਜਬ ਆਵਤ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਕਰ ਕੋਪ ਤਿਹੀ ਛਿਨ ਸਾਮੁਹੇ ਹੋਇ ਹਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਕਰ ਕਾਟਿ ਦਏ ਇਕ ਮੁੰਡ ਬਿਨਾ ਕਰ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਜੀਤ ਕੀ ਆਸ ਤਜੀ ਅਰ ਏਕ ਨਿਹਾਰਕੈ ਡਾਰ ਹਥ੍ਯਾਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੧੭੫੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਅਤਿ ਦਲ ਭਜਿ ਗਯੋ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਓ ਉਪਾਇ ॥ ਆਪਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ ਕੌ ਲੀਨੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ ॥ ੧੭੫੬ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਛੂਹਨ ਸੈਨ ਅਬ ਲੈ ਧਾਵਹੁ ਤੁਮ ਸੰਗ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਭੂਪਤਿ ਦਯੋ ਅਪਨੋ ਕਵਚ ਨਿਖੰਗ ॥ ੧੭੫੭ ॥ ਸੁਮਤਿ ਚਲਤ ਰਨ ਇਉ ਕਹ੍ਯੋ ਸੁਨੀਏ ਬਚਨ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਹਰਿ ਹਲਧਰ ਕੇਤਕ ਬਲੀ ਕਰੋ ਕਾਲ ਕੋ ਕਾਲ ॥ ੧੭੫੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਉ ਕਹਿ ਜਰਾਸਿੰਧ ਸਿਉ ਮੰਤ੍ਰੀ ॥ ਸੰਗ ਲੀਏ ਤਿਹ ਅਧਿਕ ਬਜੰਤ੍ਰੀ ॥ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਬਜਾਵਤ ਧਾਯੋ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਛੂਹਣ ਲੈ ਦਲੁ ਆਯੋ ॥ ੧੭੫੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਕਰਖਣ ਹਰਿ ਸੋਂ ਕਹ੍ਯੋ ਕਰੀਐ ਕਵਨ ਉਪਾਇ ॥ ਸੁਮਤਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦਲ ਪ੍ਰਬਲ ਲੈ ਰਨ ਮਧਿ ਪਹੁਚ੍ਯੋ ਆਇ ॥ ੧੭੬੦ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਤਬ ਬੋਲਿਓ ਜਦੁਬੀਰ ਢੀਲ ਤਜੋ ਬਲ ਹਲਿ ਗਹੋ ॥ ਰਹੀਯੋ ਤੁਮ ਮਮ ਤੀਰ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਜਾਹਿ ਜਿਨ ॥ ੧੭੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਾਮ ਲੀਯੋ ਧਨੁ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰ ਧਸ੍ਯੋ ਤਿਨ ਮੈ ਮਨ ਕੋਪੁ ਬਢਾਯੋ ॥ ਬੀਰ ਅਨੇਕ ਹਨੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਘਨੋ ਅਰਿ ਸਿਉ ਤਬ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਆਇ ਭਿਰ੍ਯੋ ਬਲ ਸਿਉ ਅਤਿ ਹੀ ਸੋਊ ਘਾਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਘਾਯੋ ॥ ਮੂਰਛ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਭਟ ਝੂਮ ਰਹੇ ਰਨ ਮੈ ਤਿਨ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਯੋ ॥ ੧੭੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਮਾਨ ਲੀਏ ਕਰ ਮੈ ਰਨ ਮੈ ਜਬ ਕੇਹਰਿ ਜਿਉ ਭਭਕਾਰੇ ॥ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਭਟ ਐਸੋ ਬਲੀ ਜਗ ਧੀਰ ਧਰੇ ਹਰਿ ਸੋ ਰਨ ਪਾਰੇ ॥ ਔਰ ਸੁ ਕੌਨ ਤਿਹੂ ਪੁਰ ਮੈ ਬਲਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸਿਉ ਬੈਰ ਕੋ ਭਾਉ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਜੋ ਹਠ ਕੈ ਕੋਊ ਜੁਧੁ ਕਰੈ ਸੁ ਮਰੈ ਪਲ ਮੈ ਜਮ ਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੭੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਜੁਧੁ ਕੋ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਰਾਮ ਚਢੇ ਤਬ ਕੌਨ ਬਲੀ ਰਨ ਧੀਰ ਧਰੈ ॥ ਜੋਊ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ ਬਾਲਕ ਜਾਨ ਲਰੈ ॥ ਜਿਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਪਾਪ ਟਰੈ ਤਿਹ ਕੇ ਰਨ ਭੀਤਰ ਕੌਨ ਹਰੈ ॥ ਮਿਲਿ ਆਪਸਿ ਮੈ ਸਬ ਲੋਕ ਕਹੈ ਰਿਪ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਬਿਨ ਆਈ ਮਰੈ ॥ ੧੭੬੪ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਇਤ ਏ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ ਸੁਭਟ ਲੋਕ ਨ੍ਰਿਪ ਕਟਕ ਮੈ ॥ ਉਤ ਬਲ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਧਾਇ ਪਰ੍ਯੋ ਨਾਹਨਿ ਡਰ੍ਯੋ ॥ ੧੭੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮੂਸਲ ਲੈ ਮੁਸਲੀ ਕਰ ਮੈ ਅਰਿ ਕੋ ਪਲ ਮੈ ਦਲ ਪੁੰਜ ਹਰ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਬੀਰ ਪਰੇ ਧਰਨੀ ਪਰ ਘਾਇਲ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸਿਉ ਤਨ ਤਾਹਿ ਭਰ੍ਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਜਸ ਉਚ

ਮਹਾਂ ਮਨ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਕੈ ਸਯਾਮ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਦੇਖਨ ਕੌ ਰਨ ਕੌਤਕ ਕ੍ਰੋਧ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਹੈ ॥ ੧੭੬੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਓਰ ਹਲਾ ਯੁਧ ਜੁਧੁ ਕਰੈ ਉਤ ਸ੍ਰੀ ਗਰੜੱਧੁਜ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਮੁਰਾਰ ਤਬੈ ਅਰ ਸੈਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜਾਇ ਅਰਯੋ ਹੈ ॥ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦਏ ਦਲ ਕੌ ਰਨ ਯਾ ਬਿਧਿ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਬਾਜ ਪੈ ਬਾਜ ਰਥੀ ਰਥ ਪੈ ਗਜ ਪੈ ਗਜ ਸ੍ਵਾਰ ਪੈ ਸ੍ਵਾਰ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥ ੧੭੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਕਟੇ ਅਧ ਬੀਚਹੁ ਤੇ ਭਟ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਏਕ ਕੀਏ ਬਿਰਥੀ ਤਬ ਹੀ ਗਿਰਭੂਮਿ ਪਰੇ ਸੰਗ ਬਾਨਨ ਘਾਏ ॥ ਏਕ ਕੀ ਏਕ ਰਹੀ ਨ ਬਲੀ ਪਗ ਹੀਨ ਕਿਤੇ ਗਨਤੀ ਨਹਿ ਆਏ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਧੀਰ ਧਰਿਓ ਤਬ ਹੀ ਰਨ ਛਾਡਿ ਪਰਾਏ ॥ ੧੭੬੮ ॥ ਜਾ ਦਲਜੀਤ ਲਯੋ ਸਗਰੋ ਜਗ ਔਰ ਕਹੂ ਰਨ ਤੇ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਭੂਪ ਅਨੇਕ ਮਿਲੇ ਤਿਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀ ਜਾਪ ਗੁਟਾਰਿਓ॥ ਸੋ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਭਜਾਇ ਦੀਯੋ ਪਲਮੈ ਨ ਕਿਨੂੰ ਧਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਿਓ ॥ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਕਰੈਂ ਉਪਮਾ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਬਡੋ ਰਨ ਪਾਰਿਓ ॥ ੧੭੬੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦ੍ਵੈ ਅਛੂਹਨੀ ਸੈਨ ਰਨ ਦਈ ਸਯਾਮ ਜਬ ਘਾਇ ॥ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁ ਮਤਿ ਸਮੇਤ ਦਲੁ ਕੋਪ ਪਰਿਓ ਅਰਿਰਾਇ ॥ ੧੭੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਕਰ ਕੋਪ ਤਬੈ ਭਟ ਦੈ ਮੁਖ ਢਾਲ ਲਏ ਕਰਵਾਰੈ ॥ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਹਠੀ ਹਠਿ ਸਿਉ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਕਹਾਂ ਇਹ ਭਾਂਤ ਹਕਾਰੈ ॥ ਮੂਸਲ ਚੱਕ੍ਰ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਸੁ ਹਤੈ ਹਰਿ ਕੌਚ ਉਠੈ ਚਿਨਗਾਰੈ ॥ ਮਾਨੋ ਲੁਹਾਰ ਲੀਏ ਘਨ ਹਾਥਨ ਲੋਹ ਕਰੇਰੇ ਕੋ ਕਾਮੁ ਸਵਾਰੈ ॥ ੧੭੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਲਗ ਹੀ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਊਧਵ ਆਏ ਹੈ ਸਯਾਮ ਸਹਾਇ ਕੇ ਕਾਰਨ ॥ ਔਰ ਅਕੂਰ ਲਏ ਸੰਗ ਜਾਦਵ ਧਾਇ ਪਰਯੋ ਅਰਿ ਬੀਰ ਬਿਦਾਰਨ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਅਪੁਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਖ ਮਾਰ ਉਚਾਰਨ ॥ ਓਰ ਦੁਹੂ ਅਤਿ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਸੁ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਕਰਵਾਰ ਕਟਾਰਨ ॥ ੧੭੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਜੂ ਅਰੁ ਸੈਨ ਹੁਤੇ ਸੁ ਘਨੇ ਭਟ ਕੂਟੇ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਬਿਬ ਖੰਡਤਹੀ ਅਰੁ ਏਕ ਗਿਰੇ ਧਰ ਪੈ ਸਿਰ ਫੂਟੇ ॥ ਏਕ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਕਮਾਨਨ ਤਾਨ ਚਲਾਵਤ ਇਉ ਸਰ ਛੂਟੇ ॥ ਕਾਜ ਬਸੇਰੇ ਕੇ ਰੈਨ ਸਮੈ ਮਧਿ ਆਨ ਮਨੋ ਤਰ ਪੈ ਖਗ ਟੂਟੇ ॥ ੧੭੭੩ ॥ ਏਕ ਕਬੰਧ ਲੀਏ ਕਰਵਾਰ ਫਿਰੈ ਰਨਭੂਮ ਕੇ ਭੀਤਰ ਡੋਲਤ ॥ ਧਾਇ ਪਰੈ ਤਿਹ ਓਰ ਬਲੀ ਭਟ ਜੋ ਤਿਹ ਕੋ ਲਲਕਾਰਕੈ ਬੋਲਤ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਗਿਰ ਪਾਇ ਕਟੇ ਉਠਬੇ ਕਹੁ ਬਾਹਨਿ ਕੋ ਬਲ ਤੋਲਤ ॥ ਏਕ ਕਟੀ ਭੁਜ ਯੋਂ ਤਰਫੈ ਜਲ ਹੀਨ ਜਿਉ ਮੀਨ ਪਰਿਓ ਝਕ ਝੋਲਤ ॥ ੧੭੭੪ ॥ ਏਕ ਕਬੰਧ ਬਿਨਾ ਹਥਿਯਾਰਨ ਰਾਮ ਕਹੈ ਰਨ ਭੂਮ ਮੈ ਦੌਰੈ ॥ ਸੁੰਡਨ ਤੇ ਗਜਰਾਜਨ ਕੋ ਗਹਿਕੈ ਕਰਿਕੈ ਬਲ ਸੋ ਝਕਝੋਰੈ ॥ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ਮ੍ਰਿਤ ਅਸ੍ਵਨ ਕੀ ਦੁਹੂੰ ਹਾਥਨ ਸੋ ਗਹਿ ਗ੍ਰੀਵ ਮਰੋਰੈ ॥ ਸਯੰਦਨ ਕੇ ਅਸਵਾਰਨ ਕੇ ਸਿਰ ਏਕ ਚਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਤੋਰੈ ॥ ੧੭੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੂਦਤ ਹੈ ਰਨ ਮੈ ਭਟ ਏਕ ਕੁਲਾਚਨ ਦੈ ਕਰ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ॥ ਇਕ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਤੇ ਕਬਿਰਾਮ

ਕਹੈ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਡਰੈ ॥ ਇਕ ਕਾਇਰ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਇ ਚਿਤੈ ਰਨ ਭੂਮ ਹੂ ਤੇ ਤਜ ਸਸਤ੍ਰ ਟਰੈ ॥ ਇਕ ਲਾਜ ਭਰੇ ਪੁਨ ਆਇ ਲਰੈ ਲਰਿਕੈ ਮਰਿਕੈ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰੈ ॥ ੧੭੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰਤ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਦਲੁ ਬੈਰਨ ਕੇ ਧਸਿਕੈ ॥ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਏ ਬਲਵਾਨ ਘਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸੁ ਕਛੂ ਹਸਿਕੈ ॥ ਇਕ ਚੂਰਨ ਕੀਨ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਇਕ ਪਾਸ ਕੇ ਸੰਗ ਲੀਏ ਕਸਿਕੈ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਬਲ ਕੈ ਅਰਿ ਬੀਰ ਲੀਏ ਸਭ ਹੀ ਬਸਿਕੈ ॥ ੧੭੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਇਤੈ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਨੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਉਤੈ ਬਹੁ ਸੂਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਜੋ ਸਭ ਜੀਤ ਫਿਰੇ ਜਗ ਕੌ ਅਰਿ ਗਾਢ ਪਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਮ ਸਵਾਰੇ ॥ ਤੇ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਏ ਅਰ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਇਉ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਯ ਮੈ ਕਦਲੀ ਮਨੋ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਉਖਾਰੇ ॥ ੧੭੭੮ ॥ ਜੋ ਰਨ ਮੰਡਨ ਸਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਭਲੇ ਨ੍ਰਿਪ ਧਾਮਨ ਕੋ ਤਜਿ ਧਾਏ ॥ ਏਕ ਰਥੈ ਗਜਰਾਜ ਚਢੇ ਇਕ ਬਾਜਨ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ਸੁਹਾਏ ॥ ਤੇ ਘਨਿ ਜਿਉ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਕੇ ਪੌਰਖ ਪੌਨ ਬਹੈ ਛਿਨ ਮਾਹ ਉਡਾਏ ॥ ਕਾਇਰ ਭਾਜਤ ਐਸੇ ਕਹੈ ਅਬ ਪ੍ਰਾਨ ਰਹੈ ਮਨੋ ਲਾਖ ਨ ਪਾਏ ॥ ੧੭੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਕੇ ਛੂਟਤ ਬਾਨਨਿ ਚਕ੍ਰ ਸੁ ਚਕ੍ਰਤ ਹ੍ਵੈ ਰਥ ਚਕ੍ਰ ਭ੍ਰਮਾਵਤ ॥ ਏਕ ਬਲੀ ਕੁਲ ਲਾਜ ਲੀਏ ਦ੍ਰਿੜ ਹੁਇ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜੁੱਝ ਮਚਾਵਤ ॥ ਔਰ ਬਡੇ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਆਇਸ ਆਵਤ ਹੈ ਚਲੇ ਗਾਲ ਬਜਾਵਤ ॥ ਬੀਰ ਬਡੇ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਦੇਖਨ ਚੌਪ ਚੜੇ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਧਾਵਤ ॥ ੧੭੮੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਬੈ ਤਿਨਹੀ ਧਨੁ ਤਾਨਕੈ ਬਾਨ ਸਮੂਹ ਚਲਾਵਤ ॥ ਆਨ ਲਗੇ ਭਟ ਏਕਨ ਕੈ ਨਟਸਾਲ ਭਏ ਮਨ ਮੈ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤ ॥ ਏਕ ਤੁਰੰਗਨ ਕੀ ਭੁਜ ਬਾਨ ਲਗੈ ਅਤ ਰਾਮ ਮਹਾ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ॥ ਸਾਲ ਮੁਨੀਸੁਰ ਕਾਟੇ ਹੁਤੇ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਮਨੋ ਤਿਹ ਪੰਖ ਬਨਾਵਤ ॥ ੧੭੮੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਸਭ ਸਤ੍ਰੁ ਕੋਪ ਮਨ ਭਰੇ ॥ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਹਰਿ ਨੈਕੁ ਨ ਡਰੇ ॥ ਬਿਬਿਧਾਯੁਧ ਲੈ ਆਹਵ ਕਰੈ ॥ ਮਾਰ ਮਾਰ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰੈ ॥ ੧੭੮੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੁਧਤ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਭਾਰਕੈ ਸਯਾਮ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਟੇਰ ਉਚਾਰਯੋ ॥ [1]ਕੇਸ ਗਹੇ ਖੜਗੇਸ ਬਲੀ ਜਬ ਛਾਡਿ ਦਯੋ ਤਬ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਗੋਰਸ ਖਾਤ ਗ੍ਵਾਰਨ ਵੈ ਦਿਨ ਭੂਲ ਗਏ ਅਬ ਜੁੱਧ ਬਿਚਾਰਯੋ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਮਾਨਹੁ ਬੈਨਨ ਬਾਨਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੭੮੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਉ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੋਪ ਕੀਓ ਕਰ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ਨੈਕ ਭ੍ਰਮਾਇ ਕੈ ਪਾਨ ਬਿਖੈ ਬਲਿਕੈ ਅਤਿ ਗ੍ਰੀਵ ਕੇ ਊਪਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਸੀਸੁ ਕਟਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਗਿਰ ਭੂਮਿ ਪਰਯੋ ਜਸੁ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤਾਰ ਕੁੰਭਾਰ ਲੈ ਹਾਥ ਬਿਖੈ ਮਨੋ ਚਾਕ ਤੇ ਕੁੰਭ ਤੁਰੰਤ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੧੭੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਕੀਓ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁ ਸਤ੍ਰੁ ਬਿਦਾਰ ਕਹੈ ਜਗ ਜਾਕੋ ॥ ਜਾ ਦਸਹੂ

---

੧. ਕੇਸ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੁਆਰੇ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਦਿਸ ਜੀਤ ਲਈ ਛਿਨ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨੋ ਕੀਓ ਹਰਿ ਤਾਕੋ ॥ ਜੋਤ ਮਿਲੀ ਤਿਹ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ ਜਿਮ ਦੀਪਕ ਕ੍ਰਾਂਤ ਮਿਲੈ ਰਵਿ ਭਾਕੋ ॥ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਛੇਦਕੈ ਭੇਦਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਹਰਿ ਧਾਮ ਦਸਾ ਕੌ ॥ ੧੭੮੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਾਰ ਹਨਿਓ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਹੈ ॥ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਜਿਕੈ ਸਬ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਹੁਇ ਬੈਰਨ ਮਾਝ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥ ਭੈਰਵਿ ਭੂਪ ਸਿਉ ਜੁੱਧ ਕੀਓ ਸੁ ਵਹੈ ਛਿਨ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਯੋ ਹੈ ॥ ਭੂਮ ਗਿਰਯੋ ਰਥ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਮਨੋ ਨਭ ਤੇ ਗ੍ਰਹ ਟੂਟ ਪਰਯੋ ਹੈ ॥੧੭੮੬॥ਸਵੈਯਾ॥ਏਕ ਭਰੇ ਭਟ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੋਂ ਭਭਕਾਰਤ ਘਾਇ ਫਿਰੈ ਰਨ ਡੋਲਤ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਗਿਰਕੈ ਧਰਨੀ ਤਿਨਕੇ ਤਨ ਜੰਬਕ ਗੀਧਕ ਢੋਲਤ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਮੁਖਿ ਓਠਨ ਆਂਖਨ ਕਾਗ ਸੁ ਚੋਚਨ ਸਿਉ ਟਕ ਟੋਲਤ ॥ ਏਕਨ ਕੀ ਉਰ ਆਂਤਨ ਕੋ ਕਢ ਜੋਗਨ ਹਾਥਨ ਸਿਉ ਝਕ ਝੋਲਤ ॥੧੭੮੭॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਨ ਭਰੇ ਅਸਪਾਨ ਧਰੇ ਚਹੂੰਓਰਨ ਤੇ ਬਹੁਰੇ ਅਰ ਆਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਬੀਰ ਜਿਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਤ ਤੇਤੇ ਊ ਧਾਏ॥ ਬਾਨਨ ਸੈਥਨ ਅਉ ਕਰਵਾਰ ਹਕਾਰ ਹਕਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਏ ॥ ਆਇ ਖਏ ਇਕ ਜੀਤ ਲਏ ਇਕ ਭਾਜ ਗਏ ਇਕ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ॥੧੭੮੮॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੇ ਭਟ ਆਹਵ ਮੈ ਕਬਹੂ ਅਰਿਕੈ ਲਰਿਕੈ ਪਗੁ ਏਕ ਨ ਟਾਰੇ ॥ ਜੀਤ ਫਿਰੈ ਸਬ ਦੇਸਨ ਕੌ ਸੋਊ ਭਾਜ ਗਏ ਜਿਹ ਓਰ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਜੋ ਜਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜੂਝ ਕਰੈ ਤਬ ਅੰਤਕ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਇ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਤੇ ਭਟ ਭੂਮ ਪਰੇ ਰਨ ਮੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥ ੧੭੮੯ ॥ ਏਕ ਹੁਤੋ ਬਲਬੀਰ ਬਡੋ ਜਦੁਬੀਰ ਲਿਲਾਟ ਮੈ ਬਾਨੁ ਲਗਾਯੋ ॥ ਫੋਕ ਰਹੀ ਗਡਿ ਭੌਹਨਿ ਮੈ ਸਰੁ ਛੇਦ ਸਭੈ ਸਿਰ ਪਾਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਬਰ ਘਾਇ ਲਗੇ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਬਹਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਇੰਦ੍ਰ ਪੈ ਕੋਪੁ ਕੀਯੋ ਸਿਵ ਤੀਸਰੇ ਨੈਨ ਕੋ ਤੇਜਿ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੧੭੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਮਹਾ ਰਨਧੀਰ ਜਬੈ ਸੁਧਵਾਇ ਪਰੇ ਰਥ ਇਉ ਕਹਿਕੈ ॥ ਬਲਦੱਛਨ ਓਰ ਨਿਹਾਰ ਕਿਤੇ ਦਲ ਧਾਯੋ ਹੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਗਹਿਕੈ ॥ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕੀ ਹਲ ਸੋ ਬਲਿ ਧਾਇ ਲੀਏ ਚਹਿ ਕੈ ॥ ਤਿਹ ਕੋ ਅਤਿ ਸ੍ਰੋਨ ਪਰਿਓ ਭੂਅ ਮੈ ਮਨੋ ਸਾਰਸੁਤੀ ਸੁ ਚਲੀ ਬਹਿਕੈ ॥ ੧੭੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ਏਕ ਨਿਹਾਰ ਭਯੋ ਅਤਿ ਆਹਵ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਜਿਕੈ ਰਨ ਭਾਗੇ ॥ ਘਾਇਲ ਘੂਮਤ ਏਕ ਫਿਰੈ ਮਨੋ ਨੀਦ ਘਨੀ ਨਿਸ ਕੇ ਕਹੂੰ ਜਾਗੇ ॥ ਪੌਰਖਵੰਤ ਬਡੇ ਭਟ ਏਕ ਸੁ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੁੱਧ ਹੀ ਕੌ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ਏਕ ਤਿਯਾਗ ਕੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕੇ ਆਇਕੈ ਪਾਇ ਨ ਲਾਗੇ ॥ ੧੭੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਜੇ ਸੱਤ੍ਰ ਜਬ ਜੁੱਧ ਤੇ ਮਨ ਮੈ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਇ ॥ ਔਰ ਸੂਰ ਆਵਤ ਭਏ ਕਰਵਾਰਨ ਚਮਕਾਇ ॥ ੧੭੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਭੈ ਭਟ ਆਇ ਕੈ ਧਾਇਕੈ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਚਕ੍ਰ ਗਹਿਓ ਕਰ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕੋਪ ਭਯੋ ਤਿਹ ਊਪਰ ਧਾਯੋ ॥ ਬੀਰ ਕੀਏ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਘਨੇ ਅਰ ਸੈਨ ਸਬੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਭਜਾਯੋ ॥ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸਮਾਨ ਸੁ ਕਾਨ੍ਹ ਮਨੋ ਉਮਡਿਓ ਦਲੁ ਮੇਘ ਉਡਾਯੋ ॥ ੧੭੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟਤ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ

ਗਹਿ ਦੂਜਨ ਕੇ ਤਨ ਝਾਰੇ ॥ ਤੀਜਨ ਨੈਨ ਦਿਖਾਇ ਗਿਰਾਵਤ ਚੌਥਨ ਚੌਪ ਚਪੇਟਨ ਮਾਰੇ ॥ ਚੀਰ ਦਏ ਅਰ ਕੇ ਉਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸੂਰਨ ਕੇ ਅੰਗ ਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਧੀਰ ਤਹਾਂ ਭਟ ਕੌ ਨ ਧਰੈ ਜਦੁਬੀਰ ਜਬੈ ਤਿਹ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੧੮੯੫ ॥ ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਜਬ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਦੁੱਜਨ ਸੈਨ ਨਿਹਾਰ ਪਰੈ ॥ ਤੁਮ ਹੂ ਧੌ ਬਿਚਾਰ ਕਹੋ ਚਿਤ ਮੈ ਜਗ ਕਉਨ ਬੀਓ ਭਟ ਧੀਰ ਧਰੈ ॥ ਜੋਊ ਸਾਹਸ ਕੈ ਸਬ ਆਯੁਧ ਲੈ ਸੰਗਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਆਇਕੈ ਨੈਕ ਅਰੈ ॥ ਤਿਹ ਕਉ ਜਦੁਬੀਰ ਤਿਹੀ ਛਿਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈ ॥ ੧੮੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਭਟ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਪੈ ਅਤਿ ਐਡੇ ਸੁ ਆਵੈ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਦੂਰ ਤੇ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਧਨੁ ਤਾਨ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ ॥ ਜੋ ਅਰਿ ਆਇ ਸਕੈ ਨਹੀ ਸਾਮੁਹੈ ਦੂਰ ਤੇ ਠਾਢੇ ਈ ਗਾਲ੍ਹ ਬਜਾਵੈ ॥ ਤਾਹਿ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਚਿਤੈ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਪਠਾਵੈ ॥ ੧੮੯੭ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਨ ਕੀ ਬਡੇਈ ਬੀਰ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਰਾਮ ਭਨੈ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਚਿਤ ਮੈ ਰਿਸਾਤ ਹੈ ॥ ਲੀਨੇ ਕਰਵਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਹੀ ਉਚਾਰ ਸਮੁਹਾਇ ਆਇ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸੋ ਜੁਧੁ ਹੀ ਮਚਾਤ ਹੈ ॥ ਏਕ ਨਿਜ ਕਾਤਨ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਡਰਾਤ ਮੁਸਕਾਤ ਘਾਇ ਖਾਤ ਮਾਨੋ ਸਬੈ ਏਕ ਜਾਤ ਹੈ ॥ ਗਾਲਹਿ ਬਜਾਤ ਏਕ ਹਰਖ ਬਢਾਤ ਛਤ੍ਰ ਧਰਮ ਕਰਾਤ ਤੇ ਵੇ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਤ ਹੈ ॥ ੧੮੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕੇ ਬਲ ਲਾਇਕ ਜੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਸਾਮੁਹੇ ਆਵੈ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕ੍ਰੁੱਧ ਭਰੇ ਅਤਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਵੈ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਧਰਾ ਇਕ ਸੀਸ ਕਟੇ ਰਨ ਭੂਮਹਿ ਧਾਵੈ ॥ ਏਕਨ ਕੀ ਬਰ ਲੋਥ ਪਰੀ ਕਰ ਸੋ ਗਹਿਕੈ ਅਰਿ ਓਰ ਚਲਾਵੈ ॥ ੧੮੯੯ ॥ ਸੂਰ ਸੁ ਏਕ ਹਨੈ ਤਹ ਬਾਜ ਤਹਾ ਇਕ ਬੀਰ ਬਡੇ ਗਜ ਮਾਰੇ ॥ ਏਕ ਰਥੀ ਬਲਵਾਨ ਹਨੈ ਇਕ ਪਾਇਕ ਮਾਰਕੈ ਬੀਰ ਪਛਾਰੇ ॥ ਏਕ ਭਜੇ ਲਖਿ ਆਹਵ ਕੌ ਇਕ ਘਾਇਲ ਘਾਇਲ ਕੋ ਲਲਕਾਰੈ ॥ ਏਕ ਲਰੈ ਨ ਡਰੈ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ੧੯੦੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਘੇਰ ਲੀਓ ਚਹੂ ਓਰ ਹਰਿ ਬੀਰਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ॥ ਬਾਰ ਖੇਤ ਜਿਉ ਛਾਪ ਨਗ ਰਵਿ ਸਸਿ ਜਿਉ ਪਰਵਾਰ ॥ ੧੯੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰਿ ਲੀਓ ਹਰਿ ਕੌ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਨਾਥ ਸਰਾਸਨ ਲੀਨੋ ॥ ਦੁੱਜਨ ਸੇਨ ਬਿਖੈ ਧਸਿਕੈ ਛਿਨ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਘਨੋ ਦਲੁ ਕੀਨੋ ॥ ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਗਈ ਪਰਿਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਰਯੋ ਅਤਿ ਜੁਧੁ ਪ੍ਰਬੀਨੋ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਅਰਿਓ ਅਰਿ ਸੋ ਗ੍ਰਹ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਦੀਨੋ ॥ ੧੯੦੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਬੀਰ ਹਨੇ ਲਖਿ ਕੈ ਰਨ ਮੈ ਬਰਬੀਰ ਬਡੇ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਊਪਰ ਆਇ ਪਰੇ ਹਠਿ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਡਰੇ ॥ ਸਬ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਨਹੀ ਪੈਗੁ ਟਰੇ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਤਿਨ ਕੇ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਸੌ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੇ ॥ ੧੯੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁ ਭੂਮਿ ਗਿਰੇ ਬਰਬੀਰ ਜਬੈ ਜੋਊ ਸੂਰ ਰਹੇ ਮਨ ਕੋਪੁ ਪਗੇ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਨਿਹਾਰ ਉਚਾਰਤ ਯੋਂ ਸਬ ਗੂਜਰ ਪੂਤ ਤੇ ਕੌਨ ਭਗੇ ॥ ਅਬ ਯਾ ਕਹੂ

ਮਾਰਤ ਹੈ ਰਨ ਮੈ ਮਨ ਮੈ ਰਸ ਬੀਰ ਮਿਲੇ ਉਮਗੈ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਤੀਰ ਛੁਟੈ ਤੇ ਡਰੇ ਭਟ ਜਿਉ ਕੋਊ ਸੋਵਤ ਚੌਕ ਜਗੈ ॥ ੧੯੦੪ ॥

ਝੂਲਨਾ ਛੰਦ ॥

ਲੀਯੋ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰਕੈ ਚਕ੍ਰ ਭਗਵਾਨ ਜੂ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਸਤ੍ਰ ਕੀ ਸੈਨ ਕੁੱਟੀ ॥
ਮਹੀ ਚਾਲ ਕੀਨੋ ਦਸੋਨਾਗ ਭਾਗੇ ਰਮਾਨਾਥ ਜਾਗੇ ਹਰੋਹਿ ਡੀਠਛੁੱਟੀ ॥
ਘਨੀ ਮਾਰ ਸੰਘਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦੀਨੀ ਘਨੀ ਸਜਾਮਕੋ ਦੇਖਕੈ ਸੈਨ ਫੁੱਟੀ ॥
ਐਸੇ ਸਜਾਮ ਭਾਖੈ ਮਹਾਂਸੂਰਮੋ ਕੀ ਤਹਾਂ ਆਪਨੀ ਜੀਤ ਕੀਆਸਤੁੱਟੀ॥੧੯੦੫॥

ਝੂਲਨਾ ਛੰਦ ॥ ਘਨੀ ਮਾਰ ਮਾਚੀ ਤਹਾ ਕਾਲ ਨਾਚੀ ਘਨੇ ਜੁੱਧ ਕੋ ਛਾਡਿਕੈ ਬੀਰ ਭਾਗੇ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕੇ ਲਾਗਤੇ ਹੀ ਐਸੇ ਸਜਾਮ ਭਾਖੈ ਘਨਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਤਯਾਗੇ ॥ ਘਨਯੋ ਹਾਥ ਕਾਟੇ ਗਿਰੇ ਪੇਟ ਫਾਟੇ ਫਿਰੇ ਬੀਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮੈ ਬਾਨ ਲਾਗੇ ॥ ਘਨਜੋ ਘਾਇ ਲਾਗੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸ੍ਰੋਨ ਪਾਗੇ ਮਨੋ ਪਹਿਨ ਆਏ ਸਬੈ ਲਾਲ ਬਾਗੇ ॥ ੧੯੦੬ ॥ ਝੂਲਨਾ ਛੰਦ ॥ ਜਬੈ ਸਜਾਮ ਬਲ ਰਾਮ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਜਾਨੇ ਲੀਯੋ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰਕੈ ਚਕ੍ਰ ਭਾਰੀ ॥ ਕੋਊ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕੋ ਤਾਨ ਧਾਏ ਕੋਊ ਢਾਲ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਮੁਗਦਰ ਕਟਾਰੀ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੀ ਫੌਜ ਮੈ ਚਾਲ ਪਾਰੀ ਬਲੀ ਦੌਰਕੈ ਠੌਰ ਸੈਨਾ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ਦੁਹੂ ਓਰ ਤੇ ਸਾਰ ਮੈ ਸਾਰ ਬਾਜਯੋ ਛੁਟੀ ਮੈਨ ਕੇ ਸਤ੍ਰ ਕੀ ਨੈਨ ਤਾਰੀ ॥ ੧੯੦੭ ॥ ਮਚੀ ਮਾਰ ਘਮਕਾਰ ਤਰਵਾਰ ਬਰਛੀ ਗਦਾ ਛੁਰੀ ਜਮਧਰਨ ਅਰ ਦਲ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਬਢੀ ਸਉਨ ਸਲਤਾ ਬਹੇ ਜਾਤ ਗਜ ਬਾਜ ਰਥ ਮੁੰਡ ਕਰ ਮੁੰਡ ਭਟ ਤੁੰਡ ਨਿਆਰੇ ॥ ਤ੍ਰਸੇ ਭੂਤ ਬੈਤਾਲ ਭੈਰਵਿ ਭਗੀ ਜੁੱਗਨੀ ਪੋਰ ਖੱਪਰ ਉਲਟ ਉਰ ਸੁ ਧਾਰੇ ॥ ਭਨੇ ਰਾਮ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਤਿ ਤੁਮਲ ਦਾਰਨ ਭਯੋ ਮੋਨ ਤਜਿ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਅ ਡਰਾਰੇ ॥ ੧੯੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਸਜਾਮ ਸੁ ਪੌਰਖ ਏਤੋ ਕੀਯੋ ਅਰੁ ਸੈਨ ਹੁਤੇ ਭਟ ਏਕ ਪੁਕਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਡੋ ਬਲਵੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮੰਡ ਕੀਯੋ ਅਤਿ ਨੈਕੁ ਨ ਹਾਰਯੋ ॥ ਤਾਤੇ ਅਬੈ ਭਜੀਐ ਤਜੀਐ ਰਨ ਯਾਤੇ ਨ ਕੋਊ ਬਚਯੋ ਬਿਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਬਾਲਕ ਜਾਨਕੈ ਭੂਲਹੁ ਰੇ ਜਿਨ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਕੰਸ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ੧੯੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੋ ਉਚਾਰ ਸਬੈ ਸੁਨਿਕੈ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਸੰਕ੍ਰਤਿ ਮਾਨ ਭਏ ਹੈ ॥ ਕਾਇਰ ਭਾਜਨ ਕੋ ਮਨ ਕੀਨੋ ਹੈ ਸੂਰਨ ਕੇ ਮਨ ਕੋਪ ਤਏ ਹੈ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਲੈ ਕਰਿ ਮਾਨ ਭਰੇ ਭਟ ਆਇ ਖਏ ਹੈ ॥ ਸਜਾਮ ਲਯੋ ਅਸਿ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰ ਹਕਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ ਸੰਘਾਰ ਦਏ ਹੈ ॥ ੧੯੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਭਜੇ ਲਖਿ ਭੀਰ ਪਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹੀ ਬਲਬੀਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਜਿਤੇ ਤੁਮਰੇ ਪਹਿਹੈ ਜੁ ਅਰੇ ਅਰਿ ਤਾਹਿ ਹਕਾਰ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ਧਾਇ ਨਿਸੰਕ ਪਰੇ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਸੰਕ ਕਛੂ ਚਿਤ ਮੈ ਨ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਭਾਜਤ ਜਾਤ ਜਿਤੇ ਰਿਪੁ ਹੈ ਤਿਹ ਪਾਸ ਕੇ ਸੰਗ ਗ੍ਰਸੋ ਜਿਨ ਮਾਰੋ ॥ ੧੯੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਕੇ ਆਨਨ ਤੇ ਮੁਸਲੀਧਰ ਬੈਨ ਇਹੈ ਸੁਨ ਪਾਏ ॥ ਮੂਸਲ ਔ ਹਲ ਪਾਨ ਲਯੋ ਬਲ ਪਾਸ ਸੁਧਾਰਕੈ ਪਾਛੇ ਹੀ ਧਾਏ ॥ ਭਾਜਤ ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਮਿਲਕੈ ਗਰ ਡਾਰ ਦਈ ਰਿਪੁ ਹਾਥ ਬੰਧਾਏ ॥ ਏਕ ਲਰੇ ਰਨ ਮਾਂਝ ਮਰੇ ਇਕ ਜੀਵਤ ਜੇਲ ਕੈ ਬੰਧ ਪਠਾਏ ॥ ੧੯੧੨ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਬੀਰ ਤਬੈ ਅਰਿ ਸੈਨ ਕੇ ਪਾਛੇ ਪਰੇ ਅਸ ਧਾਰੇ ॥ ਆਇ ਖਏ ਸੋਊ ਮਾਰ ਲਏ ਤੇਊ ਜਾਨ ਦਏ ਜਿਨ ਇਉ ਕਹ੍ਯੋ ਹਾਰੇ ॥ ਜੋ ਨ ਟਰੇ ਕਬਹੂ ਰਨ ਤੇ ਅਰਿ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਕੇ ਬਿਕ੍ਰਮ ਟਾਰੇ ॥ ਭਾਜ ਗਏ ਬਿਸੰਭਾਰ ਭਏ ਗਿਰਗੇ ਕਰ ਤੇ ਕਰਵਾਰ ਕਟਾਰੇ ॥ ੧੯੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਭਟ ਠਾਢੇ ਰਹੇ ਰਨ ਮੈ ਤੇਊ ਦੌਰ ਪਰੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਰਿਸੈਕੈ ॥ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਅਸਿ ਲੋਹ ਹਥੀ ਬਰਛੀ ਪਰਸੋ ਅਰ ਨੈਨ ਚਿਤੈਕੈ ॥ ਨੈਕੁ ਡਰੇ ਨਹੀ ਧਾਇ ਪਰੇ ਭਟ ਗਾਜ ਸਬੈ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜ ਜਿਤੇ ਕੈ ॥ ਔਰ ਦੁਹੂੰਦਿਸ ਜੁੱਧੁ ਕਰੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁਰਧਾਮ ਹਿਤੈਕੈ ॥ ੧੯੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੁਨ ਜਾਦਵ ਧਾਇ ਪਰੇ ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਤੇ ਮਿਲਿਕੈ ਅਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਏ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਤਿਨ ਆਪਸਿ ਬੀਚ ਹਕਾਰ ਹਕਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਏ ॥ ਏਕ ਮਰੇ ਇਕ ਸ੍ਵਾਸ ਭਰੇ ਤਰਫੇ ਇਕ ਘਾਇਲ ਭੂ ਪਰ ਆਏ ॥ ਮਾਨੋ ਮਲੰਗ ਅਖਾਰਨ ਭੀਤਰ ਲੋਟਤ ਹੈ ਬਹੁ ਭਾਂਗ ਚੜ੍ਹਾਏ ॥ ੧੯੧੫ ॥ ਕਬਿਤ ॥ ਬਡੇ ਸ੍ਵਾਮਕਾਰ ਜੀ ਅਟਲ ਸੂਰ ਆਹਵ ਮੈ ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਤੇ ਪੈਗੁ ਨਾ ਟਰਤ ਹੈ ॥ ਬਰਛੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੈ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਸਾਵਧਾਨ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਚਿਤ ਮੈ ਹੁਲਾਸ ਕੇ ਲਰਤ ਹੈ ॥ ਜੂਝਕੈ ਪਰਤ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰਤ ਭਾਨ ਮੰਡਲ ਕੌ ਭੇਦ ਪਯਾਨ ਬੈਕੁੰਠ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪ੍ਰਾਨ ਆਗੇ ਕੌ ਧਸਤ ਐਸੇ ਜੈਸੇ ਨਰ ਪੈਰ ਪੈਰ ਕਾਰੀ ਪੈ ਧਰਤ ਹੈ ॥ ੧੯੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਲਖਿਕੈ ਭਟ ਕ੍ਰੁਧਤ ਹ੍ਵੈ ਰਿਪ ਓਰ ਚਹੈ ॥ ਬਰਛੀ ਕਰ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਪਰਸੋ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਗਹੈ ॥ ਰਿਪੁ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਇਕੈ ਘਾਇ ਕਰੈ ਨ ਟਰੈ ਬਰ ਤੀਰ ਸਰੀਰ ਸਹੈ ॥ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਤਨ ਹ੍ਵੈ ਰਨ ਮੈ ਦੁਖੁ ਤੇ ਮਨ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਨ ਕਹੈ ॥ ੧੯੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੇ ਭਟ ਆਇ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਭਿਰੇ ਨਹਿ ਸੰਕ ਪਧਾਰੇ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਕਰਮੈ ਤਨ ਸੋਹੇ ਕਰੈ ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਿਆਰੇ ॥ ਰੋਸ ਭਰੇ ਜੋਊ ਜੂਝ ਮਰੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਰਰੇ ਸੁਰ ਲੋਗ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਰ ਧਾਮ ਬਸੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੯੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਭਟ ਯੋਂ ਅਰਿ ਕੈ ਬਰਿਕੈ ਲਰਿ ਭੂਮਿ ਪਰੇ ॥ ਇਕ ਦੇਖ ਦਸਾ ਭਟ ਆਪਨ ਕੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੀਅ ਕੋਪ ਲਰੈ ॥ ਤਬ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਹਕਾਰ ਪਰੈ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੋ ਆਇ ਅਰੈ ਨ ਟਰੈ ॥ ਤਜਿ ਸੰਕ ਲਰੈ ਰਨ ਮਾਝ ਮਰੈ ਤਤਕਾਲ ਬਰੰਗਨ ਜਾਇ ਬਰੈ ॥ ੧੯੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਕ ਜੂਝ ਪਰੇ ਇਕ ਦੇਖਿ ਡਰੇ ਇਕ ਤੌ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥ ਕਹਿ ਆਪਨੇ ਆਪੁਨੇ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਸੌ ਸੁਧਵਾਇ ਕੇ ਸ੍ਯੰਦਨ ਆਇ ਅਰੈ ॥ ਤਰਵਾਰ ਕਟਾਰਨ ਸੰਗ ਲਰੈ ਅਤਿ ਸੰਗ ਰਮੋ ਨਹਿ ਸੰਕ ਧਰੈ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਮਾਰਿ ਹੀ ਮਾਰਿ ਕਰੈ ਨ ਟਰੈ ॥ ੧੯੨੦ ॥ ਜਬ ਯੌ ਭਟ ਆਵਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਤੌ ਸਬ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਚਿਤੇ ਤਿਨ ਕੌ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਬੈਰਨ ਕੇ ਤਨ ਝਾਰੇ ॥ ਏਕ ਹਨੇ ਅਰਿ ਪਾਇਨ ਸੋ ਇਕਦਾਇਨ ਸੋ ਗਹਿ ਭੂਮਿ ਪਛਾਰੇ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਤਿਹ ਆਹਵ ਮੈ ਬਹੁ

ਸੂਰ ਬਿਨਾ ਕਰ ਪ੍ਰਾਨ ਨ ਡਾਰੇ ॥ ੧੯੨੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਲਗੇ ਭਟ ਘਾਇਨ ਕੇ ਤਜ ਦੇਹ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਜਮ ਕੇ ਘਰ ॥ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਸੁ ਏਕਨਿ ਕੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੇ ਰਹੇ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੋ ਭਰ ॥ ਏਕ ਕਬੰਧ ਫਿਰੈ ਰਨ ਮੈ ਜਿਨ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਸੀਸ ਕਟੈ ਬਰ ॥ ਏਕ ਸੁ ਸੰਕਤਿ ਹ੍ਵੈ ਚਿਤ ਮੈ ਤਜ ਆਹਵ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ਗਏ ਡਰ ॥ ੧੯੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਜ ਤਬੈ ਭਟ ਆਹਵ ਤੇ ਮਿਲ ਭੂਪ ਪੈ ਜਾਇਕੈ ਐਸੇ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਜੇਤੇ ਸੁ ਬੀਰ ਪਠੇ ਤੁਮ ਰਾਜ ਗਏ ਹਰਿ ਪੈ ਹਥਿਯਾਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਜੀਤ ਨ ਕੋਊ ਸਕੈ ਤਿਹ ਕੌਂ ਹਮ ਤੌ ਸਬ ਹੀ ਬਲਕੈ ਰਨ ਹਾਰੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਸੁ ਤਾਨ ਕੈ ਪਾਨ ਸਬੈ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੯੨੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਉ ਨ੍ਰਿਪ ਕੌ ਭਟ ਬੋਲ ਕਹੈਂ ਹਮਰੀ ਬਿਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਆਹਵ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸੌਪ ਚਲੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸਿਗਰੇ ਪੁਰ ਕੌਂ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ਆਜ ਲੌ ਲਾਜ ਰਹੀ ਰਨ ਮੈ ਸਮ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਅਜੇ ਬੀਰ ਨ ਛੀਜੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਤੇ ਜੁੱਧ ਕੀ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਸੁਪਨੇ ਹੂ ਮੈ ਜੀਤ ਕੀ ਆਸ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ੧੯੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਏ ਬਚਨਿ ਸੁਨਿ ਰਿਸਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਬੈਨ ॥ ਸਕਲ ਸੁਭਟ ਹਰਿ ਕਟਿਕ ਕੇ ਪਠਊ ਜਮ ਕੇ ਐਨ ॥ ੧੯੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾ ਭਿਯੋ ਜੋ ਮਘਵਾ ਬਲਵੰਡ ਹੈ ਆਜ ਹੌ ਤਾਹੀ ਸੋ ਜੁਧੁ ਮਚੈਹੋ ॥ ਭਾਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਹਨਿ ਤਾਹੀ ਕੌ ਹੋ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠੈਹੋ ॥ ਐਜੁ ਕਹਾ ਸਿਵ ਮੈ ਬਲੁ ਹੈ ਮਰਿਹੈ ਪਲ ਮੈ ਜਬ ਕੋਪ ਬਢੈ ਹੋ ॥ ਪੌਰਖ ਰਾਖਤ ਹੌ ਇਤਨੋ ਕਹਾ ਭੂਪ ਹ੍ਵੈ ਗੂਜਰ ਤੇ ਭਜਿ ਜੈਹੋ ॥ ੧੯੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਉ ਕਹਿ ਕੈ ਮਨ ਕੋਪ ਭਰਿਓ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸੁ ਬੁਲਾਈ ॥ ਆਇ ਹੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਬੈ ਸੰਗ ਸ੍ਯਾਮ ਮਚਾਵਨ ਕਾਜ ਲਰਾਈ ॥ ਛਤ੍ਰ ਤਨਾਇ ਕੈ ਪੀਛੇ ਚਲਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਨ ਸਬੈ ਤਿਹ ਆਗੇ ਸਿਧਾਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਾਵਸ ਕੀ ਰਿਤ ਮੈ ਘਨਘੋਰ ਘਟਾ ਘੁਰ ਕੈ ਉਮਡਾਈ ॥ ੧੯੨੭ ॥ ਭੂਪ ਬਾਚ ਹਰਿ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੂਪ ਤਬੈ ਹਰਿ ਹੇਰਿ ਕੈ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ਸੁਨਾਇ ॥ ਤੂ ਗੁਆਰ ਛਤ੍ਰੀਨ ਸੋ ਜੂਝ ਕਰੈਗੋ ਆਇ ॥ ੧੯੨੯ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਾਚ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਕਹਾਵਤ ਆਪਨ ਕੋ ਭਜਿਹੋ ਤਬ ਹੀ ਜਬ ਜੁੱਧੁ ਮਚੈਹੋ ॥ ਧੀਰ ਤਬੈ ਲਖਿਹੋ ਤੁਮ ਕੋ ਜਬ ਭੀਰ ਪਰੈ ਇਕ ਤੀਰ ਚਲੈਹੋ ॥ ਮੂਰਛਤ ਹ੍ਵੈ ਅਬ ਹੀ ਛਿਤ ਮੈ ਗਿਰਹੋ ਨਹਿ ਸ੍ਯੰਦਨ ਮੈ ਠਹਰੈਹੋ ॥ ਏਕਹ ਬਾਨ ਲਗੇ ਹਮਰੇ ਨਭ ਮੰਡਲ ਪੈ ਅਬ ਹੀ ਉਡ ਜੈਹੋ ॥ ੧੯੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਉ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੈ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਤੌ ਮਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸਾਰਥੀ ਆਪਨ ਕੋ ਕਹਕੈ ਰਥ ਤੌ ਜਦੁਰਾਇ ਕੀ ਓਰ ਧਵਾਯੋ ॥ ਚਾਂਪ ਚਢਾਇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ ਖਾਇ ਕੈ ਲੋ ਹਿਤ ਬਾਨ ਸੁ ਖੈਂਚ ਚਲਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗਰੜਾਸਨਿ ਜਾਨਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਮਨੋ ਦੁਰਬੇ ਕਹੁ ਤੱਛਕ ਧਾਯੋ ॥ ੧੯੩੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਤਾ ਸਰ ਕੋ ਲਖਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਆਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਖੈਂਚ ਕਮਾਨ ਚਲਾਇ ਦਏ ਜਿਨ ਕੇ ਪਰਕਾਰੇ ॥ ਭੂਪ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਢਾਲ ਲਈ ਤਿਹ ਮੱਧ ਲਗੈ ਨਹਿ ਜਾਤ ਨਿਕਾਰੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸੂਰਜ ਕੋ ਗ੍ਰਸਬੇ ਕਹੁ ਰਾਹ ਕੇ ਬਾਹਨ ਪੰਖ ਪਸਾਰੇ ॥ ੧੯੩੧ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪਤ ਪਾਨ ਕਮਾਨ ਲਈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕੋ ਲਖਿ ਬਾਨ ਚਲਾਏ॥ ਇਉ ਛੁਟਕੇ ਕਰਕੇ ਬਰਤੇ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਮੇਘ ਕੀ ਬੂੰਦਨ ਜਿਉ ਬਰਖੇ ਸਰ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੇ ਊਪਰ ਆਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸੂਰ ਨਹੀ ਸਰ ਸੋ ਤਿਹ ਭੱਛਨ ਕੋ ਸਲਭਾ ਮਿਲਿ ਧਾਏ॥ ੧੯੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੋ ਸਰ ਭੂਪ ਚਲਾਵਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਕਾਟ ਉਤਾਰੇ ॥ ਫੋਕਨ ਤੇ ਫਲ ਤੇ ਮਧਿ ਤੇ ਪਲ ਮੈ ਕਰ ਖੰਡਨ ਖੰਡ ਕੈ ਡਾਰੇ॥ ਐਸੀਯ ਭਾਂਤਿ ਪਰੇ ਛਿਤ ਮੈ ਮਨੋ ਬੀਜ ਕੋ ਈਖ ਕਿਸਾਨ ਨਿਕਾਰੇ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਕੇ ਬਾਨ ਸਿਚਾਨ ਸਮਾਨ ਮਨੋ ਅਰਿ ਬਾਨ ਬਿਹੰਗ ਸੰਘਾਰੇ॥ ੧੯੩੩॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਏਕ ਓਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਲਰੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੇ ਸੰਗ॥ ਦੁਤੀ ਓਰ ਬਲ ਹਲ ਗਹੇ ਹਨੀ ਸੈਨ ਚਤਰੰਗ॥ ੧੯੩੪॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਬਲ ਪਾਨ ਲਏ ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਘਾਰਤ ਬਾਜ ਕਰੀ ਰਥ ਪੈਦਲ ਆਯੋ॥ ਮਾਰ ਹਰੋਲ ਭਜਾਇ ਦਏ ਨ੍ਰਿਪ ਗੋਲ ਕੇ ਮੱਧਿ ਪਰਯੋ ਤਬ ਧਾਯੋ ॥ ਏਕ ਕੀਏ ਸੁ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਅਰਿ ਏਕਨ ਕੋਂ ਬਹੁ ਘਾਇਨ ਘਾਯੋ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਸੂਰਨ ਕੋਂ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਹਲੀ ਪੁਰਖੱਤ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੧੯੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰਯੋ ਰਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੂਰ ਸੁ ਪਾਨ ਕੇ ਬੀਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੀਏ॥ ਅਭਿਮਾਨ ਸੋ ਡੋਲਤ ਹੈ ਰਨ ਭੀਤਰ ਆਨੈਂ ਕੋ ਆਨਤ ਹੈ ਨ ਹੀਏ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰ ਕੇ ਬੀਚ ਛਕਿਓ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਕਹੈ ਮਦ ਪਾਨ ਪੀਏ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸੰਘਾਰਤ ਸਤ੍ਰ ਫਿਰੇ ਜਮ ਕੋ ਸੁ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਕੀਏ ॥ ੧੯੩੬॥ ਸੀਸ ਕਟੇ ਅਰਿ ਬੀਰਨ ਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹੈ॥ ਕੇਤਨ ਕੇ ਪਦ ਪਾਨ ਕਟੇ ਅਰਿਕੇਤਨ ਕੇ ਤਨ ਘਾਇ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਜੇ ਬਲਬੰਡ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਨਿਜ ਠੌਰ ਕੋ ਛਾਡਿ ਕੈ ਦੌਰ ਪਰੇ ਹੈ ॥ ਤੀਰ ਸਰੀਰਨ ਬੀਚ ਲਗੇ ਭਟ ਮਾਨਹੁ ਸੇਹ ਸਰੂਪ ਧਰੇ ਹੈ॥ ੧੯੩੭॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਇਤ ਐਸੇ ਹਲਾਯੁਧ ਜੁਧੁ ਕੀਯੋ ਉਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਕੋਪੁ ਬਢਾਯੋ॥ ਜੋ ਭਟ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ਗਯੋ ਸੋਊ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਸੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੈਨ ਹੁਤੇ ਸੁਨਿ ਮੇਖ ਬਿਖੈ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ॥ ਕਾਹੂ ਨ ਧੀਰ ਧਰਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਭਜਿ ਗੇ ਜਬ ਸ਼ਯਾਮ ਇਤੇ ਰਨ ਪਾਯੋ॥ ੧੯੩੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੇ ਭਟ ਲਾਜ ਭਰੇ ਅਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕਾਰਜ ਜਾਨਕੈ ਕੋਪ ਬਢਾਏ ॥ ਸੰਕਹਿ ਤਯਾਗ ਅਸੰਕਤ ਹੁਇ ਬਜਾਇ ਨਿਸਾਨਨਿ ਕੋ ਸਮੁਹਾਏ॥ ਸਾਰੰਗ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਲੈ ਹਾਥ ਸੁ ਖੈਂਚ ਚਢਾਇ ਕੈ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਲਬੰਡ ਬਡੇ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਏਕ ਸੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ॥ ੧੯੩੯॥ ਚੌਪਈ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਦਲੁ ਹਰਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਸਬ ਗਰਬ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ਅਬਿ ਕਹੁ ਕੌਨ ਉਪਾਵਹ ਕਰੋ॥ ਰਨ ਮੈ ਆਜ ਜੂਝ ਹੀ ਮਰੋ॥ ੧੯੪੦॥ ਇਉ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਧਨਖ ਕਰ ਗਹਯੋ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸੰਗ ਜੂਝਿ ਪੁਨਿ ਚਹਯੋ ॥ ਪਹਰਯੋ ਕਵਚ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਯੋ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਮਨ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ੧੯੪੧ ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਰਨਭੂਮਿ ਮੈ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਚਢਾਇ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਬ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੋ ਬੋਲਯੋ ਭਉਹ ਤਨਾਇ॥ ੧੯੪੨॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਰਾਸਿੰਧ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੋ ਬਲਹੈ ਤੁਮ ਮੈ ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਸੋ ਅਬ ਪੌਰਖ ਮੋਹਿ ਦਿਖੱਯੋ॥

ਠਾਢੇ ਕਹਾ ਮੁਹਿ ਓਰ ਨਿਹਾਰਤ ਮਾਰਤ ਹੋ ਸਰ ਭਾਜਨ ਜੱਯੈ ॥ ਕੈ ਅਬ ਡਾਰ ਹਥਿਆਰ ਗਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਮੋ ਸੰਗ ਜੂਝ ਮਚੱਯੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੈ ਰਨ ਮੈ ਬਨ ਮੈ ਸੁਖ ਸੋ ਬਛ ਗਾਇ ਚਰੱਯੈ ॥ ੧੯੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਮਨੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਉਹ ਭੂਪ ਕੇ ਬੈਨ ਸੁਨੈ ਜਬ ਐਸੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੈ ਉਰ ਮੈ ਰਿਸਿ ਯੌ ਪ੍ਰਗਟੀ ਪਰਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਵਕ ਤੈਸੇ ॥ ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਕੀ ਕੂਕ ਸੁਨੇ ਬਨ ਹੂਕ ਉਠੈ ਮਨ ਵੈਸੇ ॥ ਜਯੋਂ ਮਟਕੀ ਅਹਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਖਟਕੈ ਪਗ ਮੈ ਅਟਕੰਟਕ ਜੈਸੇ ॥ ੧੯੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੱਧਤ ਹ੍ਵੈ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਇਤੈ ਸੁ ਘਨੇ ਲਖਿ ਕੈ ਤਿਹ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਕੋਪ ਉਤੈ ਧਨੁ ਲੇਤ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਦੋਊ ਨੈਨ ਤਚਾਏ ॥ ਜੋ ਸਰ ਆਵਤ ਭਯੋ ਹਰਿ ਉਪਰਿ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਸਬ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੇ ਸਰ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਤਨ ਕੌ ਤਨ ਕੋ ਨਹਿ ਭੇਟਨ ਪਾਏ ॥ ੧੯੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਜੂਝਿ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਉਤ ਤੇ ਮੁਸਲੀ ਇਕ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ ਦਏ ਤੁਮਰੇ ਭਟ ਤੈ ਮਨ ਮੈ ਨਹੀ ਨੈਕ ਲਜਾਯੋ ॥ ਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕਾਹੇ ਕਉ ਜੂਝ ਮਰੈ ਫਿਰ ਜਾਹੁ ਘਰੈ ਲਰਕਾ ਫਲ ਪਾਯੋ ॥ ਤਾਤੇ ਬਡੋ ਜਦਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਭੂਪਤਿ ਕੇਹਰਿ ਸੋ ਰਨ ਜੀਤਨ ਆਯੋ ॥ ੧੯੪੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਹ ਸੁਭਟਨਿ ਬਲਿ ਲਰਤ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਗਏ ਪਰਾਇ ॥ ਕੈ ਲਰਿ ਮਰਿ ਕੈ ਭਾਜਿ ਸਠਿ ਕੈ ਪਰਹਰਿ ਕੇ ਪਾਇ ॥ ੧੯੪੭ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ਹਲੀਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਮਮ ਓਰ ਕੇ ਸੂਰ ਹਨੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ॥ ਲਰਬੋ ਮਰਬੋ ਜੀਤਬੋ ਇਹ ਸੁਭਟਨਿ ਕੇ ਕਾਮ ॥ ੧੯੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਮਨ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਤਬ ਭੂਪ ਹਲੀ ਕਹੁ ਬਾਨੁ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗਤਿ ਹੀ ਨਟਸਾਲ ਭਯੋ ਤਨ ਮੈ ਬਲਭਦ੍ਰ ਮਹਾਂ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਮੂਰਛ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਸਯੰਦਨ ਬੀਚ ਗਿਰਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਕਬਿ ਨੈ ਜਸੁ ਗਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਬਾਨ ਭੁਜੰਗ ਡਸਯੋ ਧਨੁ ਧਾਮ ਸਬੈ ਮਨ ਤੇ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ੧੯੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁਰੋ ਚਿਤ ਚੇਤ ਭਯੋ ਬਲਦੇਵ ਚਿਤੈ ਅਰਿ ਕੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਭਾਰੀ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਕਰ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਤਾਰਨ ਆਯੋ ॥ ਪਾਉ ਪਿਆਦੇ ਹੁਇ ਸਯੰਦਨ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਤ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਿਸੀ ਭਟ ਜਾਨਯੋ ਨਹੀ ਕਬਿ ਦੌਰ ਪਰਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨੇ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੫੦ ॥ ਆਵਤ ਦੇਖ ਹਲਾਯੁਧ ਕੋ ਸੁ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਪ ਮਈ ਹੈ ॥ ਜੁਧੁ ਹੀ ਕੌ ਸਮੁਹਾਇ ਭਯੋ ਨਿਜ ਪਾਨ ਕਮਾਨ ਸੁ ਤਾਨ ਲਈ ਹੈ ॥ ਲਯਾਇਓ ਹੁਤੋ ਚਪਲਾ ਸੀ ਗਦਾਸਰ ਏਕ ਹੀ ਸਿਉ ਸੋਊ ਕਾਟ ਦਈ ਹੈ ॥ ਸਤੁ ਕੇ ਮਾਰਨਿ ਕੀ ਬਲਭਦ੍ਰਹਿ ਮਾਨਹੁ ਆਸ ਦੁਟੂਕ ਭਈ ਹੈ ॥ ੧੯੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟ ਗਦਾ ਜਬ ਐਸੇ ਦਈ ਤਬ ਹੀ ਬਲ ਢਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ਧਾਇ ਚਲਯੋ ਅਰਿ ਮਾਰ ਨਿਕਾਰ ਨਿਸੰਕ ਕਛੂ ਚਿਤ ਮੈ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਭੂਪ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਆਵਤ ਕੋ ਗਰਜਯੋ ਬਰਖਾ ਕਰਿ ਬਾਨਨਿ ਭਾਰੀ ॥ ਢਾਲ ਦਈ ਸਤਧਾ[1] ਕਰਿਕੈ ਕਰ ਕੀ ਕਰਵਾਰ ਤ੍ਰਿਧਾ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ੧੯੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਢਾਲ ਕਟੀ ਤਰਵਾਰ ਗਈ ਕਟਿ ਐਸੇ

---

੧. ਸਤ ਟੁਕੜੇ।

ਹਲਾਯੁਧ ਸਜਾਮ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੈ ਬਲ ਕੋ ਅਬ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌਂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮਾਝਿ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਮੁਰਾਰ ਤਬੈ ਕਰ ਜੁੱਧ ਕੇ ਹੇਤ ਚਲਯੋ ਬਲ ਧਾਰਯੋ ॥ ਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਤੂ ਭਿਰ ਮੋ ਸੰਗ ਆਇਕੈ ਰਾਮ ਭਨੈ ਇਮ ਸਜਾਮ ਪੁਕਾਰਯੋ ॥ ੧੯੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਬਤੀਯਾ ਰਨ ਮੈ ਸੁਨਿ ਭੂਪਤਿ ਜੂਝ ਮਚਾਵਨ ਸਜਾਮ ਸਿਉ ਆਯੋ ॥ ਰੋਸਿ ਬਢਾਇ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮੈ ਕਰਕੈ ਬਰਸੋ ਧਨੁ ਤਾਨ ਚਢਾਯੋ ॥ ਦੀਰਘ ਕੌਚ ਸਜੇ ਤਨ ਮੈ ਕਬਿ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਜਸੁ ਇਉ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਜੁਧ ਸਮੈ ਰਿਸ ਕੈ ਰਘੁਨਾਥ ਕੇ ਊਪਰ ਰਾਵਨ ਆਯੋ ॥ ੧੯੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸਜਾਮ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਤੌ ਧਨੁ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਧਾਵਤ ਭੇ ਇਤ ਤੇ ਹਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕਛੂ ਚਿਤ ਮੈ ਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਤਾਨ ਕਮਾਨ ਸੁ ਬਾਨ ਲੈ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਛਤ੍ਰ ਪੈ ਮਾਰਯੋ ॥ ਖੰਡ ਹ੍ਵੈ ਖੰਡ ਗਿਰਯੋ ਛਿਤ ਮੈ ਮਨੋ ਚੰਦ ਕੌਂ ਰਾਹੁ ਨੇ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰਯੋ ॥ ੧੯੫੫ ॥ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਤ੍ਰ ਕਟਿਓ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਮਨ ਭੂਪਤ ਕੋਪ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਸਜਾਮ ਕੀ ਓਰ ਕੁਦ੍ਰਿਸਟਿ ਚਿਤੇ ਕਰਿ ਉਗ੍ਰ ਸਰਾਸਨ ਹਾਥ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਜੋਰ ਸੋ ਖੈਂਚਨ ਲਾਗਯੋ ਤਹਾ ਨਹਿ ਐਚ ਸਕੇ ਕਰਕੰਪ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਲੈ ਧਨੁ ਬਾਨ ਮੁਰਾਰ ਤਬੈ ਤਿਹ ਚਾਂਪ ਚਟਾਕ ਦੈ ਕਾਟਿ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ੧੯੫੬ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸਰਾਸਨ ਕਾਟ ਦਯੋ ਤਬ ਭੂਪਤ ਕੋਪੁ ਕੀਯੋ ਮਨ ਮੈ ॥ ਕਰਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਮਹਾ ਬਲਧਾਰ ਹਕਾਰ ਪਰਯੋ ਰਿਪ ਕੇ ਗਨ ਮੈ॥ਤਹਾ ਢਾਲ ਸੌ ਢਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੋ ਯੋਂ ਅਟ ਕੇ ਖਟਕੇ ਰਨ ਮੈ ॥ ਮਨੋ ਜ੍ਵਾਲ ਦਵਾਨਲ ਕੀ ਲਪਟੇ ਚਟਕੈ ਪਟਕੈ ਤ੍ਰਿਨ ਜਿਉ ਬਨ ਮੈ ॥ ੧੯੫੭ ॥ ਘੂਮਤ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਬੀਰ ਫਿਰੈ ਇਕ ਸ੍ਰੋਨ ਭਰੇ ਭਭਕਾਤੇ ॥ ਏਕ ਕਬੰਧ ਫਿਰੈ ਬਿਨ ਸੀਸ ਲਖੇ ਤਿਨ ਕਾਇਰ ਹੈ ਬਿਲਲਾਤੇ ॥ ਤਯਾਗ ਚਲੇ ਇਕ ਆਹਵ ਕੋ ਇਕ ਡੋਲਤ ਜੁੱਧਹ ਕੇ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਭਟ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾ ਮਨੋ ਸੋਵਤ ਹੈ ਮਦਰਾ ਮਦ ਮਾਤੇ ॥ ੧੯੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਦਵ ਜੋ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਪਹਿ ਧਾਵਤ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਸਿਰਦਾਰ ਬਲੀ ਕਰਵਾਰ ਸੰਭਾਰ ਹਕਾਰ ਬੁਲਾਵਤ ॥ ਭੂਪਤ ਪਾਨ ਲੈ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗੁਮਾਨ ਭਰਯੋ ਰਿਪ ਓਰ ਚਲਾਵਤ ॥ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਕੀਏ ਬਿਨ ਮਾਥ ਸੁਨਾਥ ਅਨਾਥ ਹ੍ਵੈ ਆਵਤ ॥ ੧੯੫੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕਨ ਕੀ ਭੁਜ ਕਾਟਿ ਦਈ ਅਰੁ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਜਾਦਵ ਏਕ ਕੀਏ ਬਿਤਥੀ ਪੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਤੀਰ ਲਗਾਏ ॥ ਔਰ ਹਨੇ ਗਜਰਾਜ ਘਨੇ ਬਰਬਾਜ ਬਨੇ ਹਨਿ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ਜੋਗਿਨ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਸ੍ਰਿਗਾਲਨਿ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸਾਗਰ ਮਾਝ ਅਨ੍ਹਾਏ ॥ ੧੯੬੦ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਭੂਪ ਭਯੋ ਅਤਿ ਕੋਪ ਮਈ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧ ਬਿਖੈ ਮਨ ਦੇਤ ਭਯੋ ਤਨ ਕੀ ਸਿਗਰੀ ਸੁਧ ਭੂਲ ਗਈ ਹੈ ॥ ਐਨਹੀ ਸੈਨਹਨੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸੁ ਪਰੀਛਿਤ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਭਈ ਹੈ ॥ ਭੂਪਤਿ ਮਾਨਹੁ ਸੀਸਨ ਕੀ ਸਬ ਸੂਰਨਿ ਹੂ ਕੀ ਜਗਾਤ ਲਈ ਹੈ ॥ ੧੯੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਾਡਿ ਦਏ ਜਿਤ ਸਾਚ ਕੈ ਮਾਨਹੁ ਮਾਰ ਦਏ ਮਨ ਝੂਠ ਨ ਭਾਯੋ ॥ ਜੋ ਭਟ ਘਾਇਲ ਭੂਮ ਪਰੇ ਮਨੋ ਦੋਸ ਕੀਯੋ

ਕਛੁ ਦੰਡੁ ਦਿਵਾਯੋ ॥ ਏਕ ਹਨੇ ਕਰ ਪਾਇਨ ਤੇ ਜਿਨ ਜੈਸੋ ਕੀਯੋ ਫਲ ਤੈਸੋ ਈ
ਪਾਯੋ ॥ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸੰਦਨ ਬੈਠ ਕੈ ਸੂਰਨ ਕੋਂ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਆਉ ਚੁਕਾਯੋ ॥
॥੧੯੬੨॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਭੂਪ ਇਤੋ ਰਨ ਪਾਰਤ ਭਯੋ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ
ਕੋਪ ਭਰਯੋ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਮੁਹੇ ਜਾਇਕੈ ਜੂਝ ਮਚਾਤ ਭਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਨ ਰਤੀ ਕੁ
ਡਰਯੋ ॥ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸਾਇਕ ਏਕ ਹਨਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਉਰ ਲਾਗ ਕੈ ਭੂਮ
ਪਰਯੋ ॥ ਇਮ ਮੇਦ ਸੋ ਬਾਨ ਚਖਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਮਨੋ ਪੰਨਗ ਦੂਧ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰਯੋ
॥੧੯੬੩॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਹਿਕੈ ਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕੋ ਉਰ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸਯਾਮ
ਹੀ ਕਉ ਇਕ ਬਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਸੂਤ ਕੇ ਏਕ ਲਗਾਵਤ ਭਯੋ ਸਰਦਾਰ ਕੇ ਲਾਗਤ
ਹੀ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸੰਭਾਰ ਗਿਰਯੋ ਈ ਚਹੈ ਤਿਹ ਕੋ ਰਥੁ ਆਸਨ ਨਾ
ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਚਪਲੰਗ ਤੁਰੰਗਨਿ ਆਪਨੀ ਚਾਲ ਕੋ ਰੂਪ ਦਿਖਾਯੋ
॥੧੯੬੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੁਜਾ ਪਕਰ ਕੈ ਸਾਰਥੀ ਰਥ ਤਬ ਡਾਰਯੋ ਧੀਰ ॥
ਸਯੰਦਨ ਹਾਕਤ ਆਪ ਹੀ ਚਲਯੋ ਲਰਤ ਬਲ ਬੀਰ ॥ ੧੯੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਸਾਰਥੀ ਸਯੰਦਨ ਪੈ ਨ ਲਖਯੋ ਬਲਦੇਵ ਕਹਿਓ ਰਿਸਿ ਤਾਹਿ ਸੁਨੈ ਕੈ ॥ ਜਿਉ
ਦਲ ਤੋਰ ਜਿਤਯੋ ਸਬਹੀ ਤੈਸੋ ਤੋ ਜਿਤ ਹੈ ਜਸ ਡੰਕ ਬਜੈ ਕੈ ॥ ਮੂਢ ਭਿਰੈ ਪਤ
ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੁਆਪ ਕੌ ਭੂਪ ਕਹੈ ਕੈ ॥ ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਸੁ ਬਾਜਨ ਸੰਗ
ਉਡਯੋ ਕਛੁ ਚਾਹਤ ਪੰਖ ਲਗੈ ਕੈ ॥੧੯੬੬॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਾਡਤ ਹੈ ਅਜਹੂ
ਤੁਹ ਕੌ ਪਤਿ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸੰਗ ਨਾ ਲਰੁ ॥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਬਾਤ ਧਰੋ ਮਨ ਮੈ
ਸੁ ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਚਿੱਤ ਤੇ ਬਾਤ ਬਿਦਾ ਕਰੁ ॥ ਰੱਛਕ ਹੈ ਸਭ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ
ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਇਹੈ ਜੀਅ ਮੈ ਧਰੁ ॥ ਤਯਾਗ ਕੈ ਆਵਹੁ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਸੁ ਅਬੈ
ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪੈ ਪਰੁ ॥ ੧੯੬੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬੈ ਹਲਾ ਯੁਧ ਐਸੇ
ਕਹਯੋ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਡੀਠ ਰਾਜਾ ਤਨ ਚਹਯੋ ॥ ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸਬ ਕੋ ਸੰਘਰਹੋ॥ ਛਤ੍ਰੀ
ਹੋਇ ਗ੍ਵਾਰ ਤੇ ਟਰਹੋ ॥ ੧੯੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਖਬੋ ਇਉ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋਂ ਸੁਨ ਕੈ
ਜਦੁਬੀਰ ਸਬੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹੈ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਤਜਿ ਸੰਕ ਨਿਸੰਕ ਚਿਤੈ ਅਰਿ
ਕੌ ਚਿਤ ਮੈ ਨ ਡਰੇ ਹੈ ॥ ਭੂਪ ਅਯੋਧਨ ਮੈ ਧਨੁ ਲੈ ਤਿਹ ਸੀਸ ਕਟੇ ਗਿਰਿ ਭੂਮਿ
ਪਰੇ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਹੇ ਛੁਟ ਬੇਲਨ ਤੇ ਟੁਟ ਫੂਲ ਝਰੇ ਹੈ ॥ ੧੯੬੯
॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਸੰਘਾਰਤ ਭੂਪ ਫਿਰੈ ਭਟ ਆਨ ਕੌ ਆਂਖ ਤਰੈ ਨਹੀ ਆਨੇ ॥
ਬਾਜ ਘਨੇ ਗਜ ਰਾਜਨ ਕੇ ਸਿਰ ਪਾਇਨ ਲੌ ਸੰਗਿ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਸਾਨੇ ॥ ਔਰ ਰਥੀ
ਨ ਕਰੇ ਬਿਰਥੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਹਨੇ ਜੇਊ ਬਾਂਧਤ ਬਾਨੇ ॥ ਸੂਰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤ ਅੰਗ
ਗਿਰੇ ਮਾਨੋ ਬੀਜ ਬੁਯੋ ਛਿਤ ਮਾਹਿ ਕ੍ਰਿਸਾਨੇ ॥ ੧੯੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਹ
ਭਾਂਤ ਬਿਰੁੱਧ ਨਿਹਾਰ ਭਯੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਸਯਾਮ ਸੋ ਤੇਜਤਏ ਹੈ ॥ ਭਾਖ ਦੋਊ
ਨਿਜ ਸੂਤਨ ਕੋਂ ਰਿਪ ਸਾਮੁਹੇ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਗਏ ਹੈ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈ ਸੁ ਹਠੀ
ਰਵਚੀ ਰਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਵਕ ਬੇਖ ਭਏ ਹੈ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਇਮ ਧਾਵਤ ਭੇ
ਮਾਨਹੁ ਕੇਹਰਿ ਦ੍ਵੈ ਇ ਮ੍ਰਿਗ ਹੇਰ ਧਏ ਹੈ ॥ ੧੯੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਨੁਸਾਇਕ
ਲੈ ਰਿਸ ਭੂਪਤ ਕੇ ਤਨ ਘਾਇ ਕਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਤਬੈ ॥ ਪੁਨਿ ਚਾਰੋ ਈ ਬਾਨਨ
ਸੋ ਹਯ ਚਾਰੋ ਈ ਰਾਮ ਭਨੈ ਹਨ ਦੀਨੇ ਸਬੈ ॥ ਤਿਲ ਕੋਟਿਕ ਸਿਯੰਦਨ ਕਾਟਿ

ਕੀਯੋ ਧਨੁ ਕਾਟਿ ਦੀਯੋ ਕਰਿ ਕੋਪ ਜਬੈ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪਿਆਦੇ ਗਦਾਗਹਿ ਸਉਹੇ ਗਯੋ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਭਯੋ ਕਹਿ ਹੋ ਸੁ ਅਬੈ ॥ ੧੯੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਇ ਨ ਧਾਇ ਕੈ ਭੂਪ ਬਲੀ ਸੁ ਗਦਾ ਕਹੁ ਘਾਇ ਹਲੀ ਪ੍ਰਤਿ ਝਾਰਯੋ ॥ ਕੋਪ ਹੁਤੇ ਸੁ ਜਿਤੇ ਤਿਹ ਮੈ ਸਬ ਸੂਰਨ ਕੋਂ ਸੁ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਰਯੋ ॥ ਕੂਦ ਹਲੀ ਭੂਅ ਠਾਢੋ ਭਯੋ ਜਸੁ ਤਾ ਛਬਿ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਚਾਰੋਈ ਅੱਸ੍ਵਨ ਸੂਤ ਸਮੇਤ ਸੁਕੈ ਸਬ ਹੀ ਰਥ ਚੂਰਨ ਡਾਰਯੋ ॥ ੧੯੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਭੂਪ ਗਦਾ ਗਹਿ ਆਵਤ ਭਯੋ ਉਤ ਲੈਕੇ ਗਦਾ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਧਾਯੋ ॥ ਆਇ ਅਯੋਧਨ ਬੀਚ ਦੁਹੂੰ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਰਨ ਦੁੰਦ ਮਚਾਯੋ ॥ ਜੁਧੁ ਕੀਯੋ ਬਹੁਤੇ ਚਿਰ ਲੌ ਨਹਿ ਆਪਿ ਗਿਰਿਓ ਉਹ ਕੌਨ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਰਿਝਾਵਤ ਭਯੋ ਸੁਰ ਲੋਗਨ ਧੀਰਨ ਬੀਰਨ ਕੋ ਰਿਝਵਾਯੋ ॥ ੧੯੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਾਰ ਕੈ ਬੈਠ ਰਹੈ ਦੋਊ ਬੀਰ ਸੰਭਾਰ ਉਠੇ ਪੁਨ ਜੁਧੁ ਮਚਾਵੈ ॥ ਰੰਚਨਸੰਕ ਕਰੈ ਚਿਤ ਮੈ ਰਿਸ ਕੈ ਦੋਊ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਉਘਾਵੈ ॥ ਜੈਸੇ ਗਦਾਹਵ ਕੀ ਬਿਧ ਹੈ ਦੋਊ ਤੈਸੇ ਲਰੈ ਅਰੁ ਘਾਵ ਚਲਾਵੈ ॥ ਨੈਕ ਟਰੈ ਨ ਅਰੈ ਹਠ ਬਾਂਧ ਗਦਾ ਕੋ ਗਦਾ ਸੰਗ ਵਾਰ ਬਚਾਵੈ ॥ ੧੯੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਆਹਵ ਮੈ ਮੁਸਲੀ ਅਰੁ ਭੂਪਤ ਕੋਪ ਭਰੇ ਹੈ ॥ ਆਪਸ ਬੀਚ ਹਕਾਰ ਦੋਊ ਭਟ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਨਹੀ ਨੈਕ ਡਰੇ ਹੈ ॥ ਭਾਰੀ ਗਦਾ ਗਹਿ ਹਾਥਨ ਮੈ ਰਨ ਭੂਮ ਹਤੇ ਨਹਿ ਪੈਗੁ ਟਰੇ ਹੈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮੱਧ ਮਹਾਂ ਬਨ ਕੇ ਪਲ ਕੇ ਹਿਤ ਹ੍ਵੈ ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਰੇ ਹੈ ॥ ੧੯੭੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟਿ ਗਦਾ ਬਲਦੇਵ ਦਈ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਕੀ ਅਰੁ ਬਾਨਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਪੌਰਖ ਯਾ ਹੀ ਭਿਰਯੋ ਹਮ ਸੋ ਰਿਸ ਕੈ ਅਰਿ ਕੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪਚਾਰਯੋ ॥ ਇਉ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਬਾਨਨਿ ਮਾਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਤਿਹ ਗ੍ਰੀਵਹ ਡਾਰਯੋ ॥ ਦੇਵ ਕਰੈ ਉਪਮਾ ਸੁ ਕਹੈ ਜਦੁਬੀਰ ਜਿਤਯੋ ਸੁ ਬਡੋ ਅਰਿ ਹਾਰਯੋ ॥ ੧੯੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਪਤ ਹੋ ਜਿਹ ਤੇ ਸੁ ਖਗੇਸ ਮਹੇਸ ਮੁਨੀ ਜਿਹ ਤੇ ਭੈ ਭੀਤਯੋ ॥ ਸੇਸ ਜਲੇਸ ਦਿਨੇਸ ਨਿਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਹੁਤੇ ਚਿਤ ਮੈ ਨਨਿਚੀਤਯੋ ॥ ਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਕਾਲ ਇਸੋ ਅਬ ਬੀਤਯੋ ॥ ਧੰਨਹਿ ਧੰਨੁ ਕਹੈ ਸਬ ਸੂਰ ਭਲੇ ਭਗਵਾਨ ਬਡੋ ਅਰਿ ਜੀਤਯੋ ॥ ੧੯੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਇਤ ਤੇ ਰਿਸ ਸਾਥ ਕਹਯੋ ਅਰਿ ਕਉ ਹਰਿ ਹੋ ॥ ਇਹ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵਤ ਕੋ ਹਮ ਸੋ ਜਮ ਜਉ ਭਿਰਿ ਹੈ ਨ ਤਊ ਡਰਿ ਹੋ ॥ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਸਬੈ ਸੰਗ ਜਾਦਵ ਲੈ ਤਜਿ ਯਾਹ ਕਹੈ ਨ ਭਯਾ ਟਰਿ ਹੋ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਮੁਸਲੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਅਬੈ ਇਹ ਕੋ ਬਧੁ ਹੀ ਕਰਿ ਹੋ ॥ ੧੯੭੯ ॥ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਹਲਾ ਯੁਧ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਅਪੁਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਡਰੁ ਮਾਨਯੋ ॥ ਮਾਨਖ ਰੂਪ ਲਖਯੋ ਨ ਬਲੀ ਨਿਹਚੈ ਬਲ ਕੌ ਜਮਰੂਪ ਪਛਾਨਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਓਰ ਚਿਤੈ ਤਜਿ ਆਯੁਧ ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਨਯੋ ॥ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਹਿ ਯੋਂ ਘਿਘਿਯਾਨਯੋ ॥ ੧੯੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਰਸ ਕੌ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਢਾਯੋ ॥ ਕੋਪਹਿ ਛਾਡਿ ਦਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਦੁਹੂ ਨੈਨਨਿ ਭੀਤਰ ਨੀਰ ਬਹਾਯੋ ॥ ਬੀਰਹਲਾ

ਯੁਧ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਤਿਹ ਕੇ ਕਹਕੈ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਛਾਡਿ ਦੇ ਜੋ ਹਮ ਜੀਤਨ ਆਯੋ ਹੋ ਸੋ ਹਮ ਜੀਤ ਲਯੋ ਬਿਲਖਾਯੋ ॥ ੧੯੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਹ ਛੋਡ ਹਲੀ ਨਹੀ ਛੋਡਤਹੋ ਕਿਹ ਕਾਜ ਕਹਿਓ ਤੁਹਿ ਬਾਨਨਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਜੀਤ ਲਯੋ ਤੋ ਕਹਾ ਭਯੋ ਸ੍ਯਾਮ ਬਡੋ ਅਰਿ ਹੈ ਇਹ ਪੌਰਖ ਹਾਰਯੋ ॥ ਆਛੋ ਰਥੀ ਹੈ ਭਯੋ ਬਿਰਥੀ ਅਰੁ ਪਾਇ ਗਹੇ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤੇਈਸ ਛੋਹਨੀ ਕੋਪਤਿ ਹੈ ਤੋ ਕਹਾ ਇਹ ਕੇ ਸਬ ਸੈਨ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ੧੯੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੈਨ ਬਡੋ ਸੰਗਿ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਜੀਤ ਤਾਹਿ ਤਿਹ ਜੀਤ ॥ ਛਾਡਤ ਹੈ ਨਹਿ ਬਧਤ ਤਿਹ ਇਹੈ ਬਡਨ ਕੀ ਰੀਤ ॥ ੧੯੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਗ ਦਈ ਅਰੁ ਬਾਗੋ ਦਯੋ ਇਕ ਸ੍ਯੰਦਨ ਦੈਤਿਹ ਛਾਡਿ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਭੂਪ ਚਿਤੈ ਹਰਿ ਕੋ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰ ਲੱਜਤ-ਵਾਨ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਇ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ਘਨੋ ਪਛੁਤਾਇਕੈ ਧਾਮ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੌ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਸੁ ਪੂਰ ਰਹਯੋ ਹੈ ॥ ੧੯੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੇਈਸ ਛੋਹਨ ਤੇਈਸ ਬਾਰ ਅਯੋਧਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ॥ ਬਾਜ ਘਨੇ ਗਜਪਤਿ ਹਨੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਿਪਤੇ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਲਗੇ ਹਰਿ ਕੋ ਜਮਧਾਮ ਸੋਊ ਤਜਿ ਦੇਹ ਪਧਾਰੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਕੀ ਜੀਤ ਭਈ ਅਰ ਤੇਈਸ ਬਾਰਨ ਐਸੇ ਈ ਹਾਰੇ ॥ ੧੯੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇਵਨ ਜੋ ਉਸਤਤ ਕਰੀ ਪਾਛੇ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥ ਕਥਾ ਸੁ ਆਗੈ ਹੋਇ ਹੈ ਕਹਿ ਹੌ ਵਹੀ ਬਨਾਇ ॥ ੧੯੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਭੂਪਤਿ ਹਾਰ ਗਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੌਉ ਰਨ ਜੀਤ ਇਤੈ ਹਰਿ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਜੁਹਾਰ ਕੀਯੋ ਪੁਨਿ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਤਨਾਯੋ ॥ ਬਾਹਰਿ ਆਇ ਗੁਨੀਨਸੁ ਦਾਨ ਦੀਯੋ ਤਿਨ ਜਿਉ ਜਸੁ ਭਾਖ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਮਹਾ ਰਨਧੀਰ ਬਡੋ ਅਰਿਜੀਤ ਭਲੋ ਜਸੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਜਿਤੀ ਪੁਰ ਨਾਰ ਹੁਤੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ਭੂਖਨ ਔਰ ਜਿਤੋ ਧਨੁ ਹੈ ਪਟ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਊਪਰਿ ਵਾਰੈ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਅਰਿ ਜੀਤ ਲਯੋ ਰਨ ਯੋ ਹਸਿ ਕੈ ਸਬ ਬੈਨ ਉਚਾਰੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੋਈ ਪੌਰਖ ਮੈ ਕਹਿ ਇਉ ਸਬ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰ ਡਾਰੈ ॥ ੧੯੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਸਿ ਕੈ ਪੁਰਿ ਨਾਰ ਮੁਰਾਰ ਨਿਹਾਰ ਸੁ ਬਾਤ ਕਹੈ ਕਛੁ ਨੈਨ ਨਚੈਕੈ ॥ ਜੀਤ ਫਿਰੇ ਰਨ ਧਾਮਹਿ ਕੋ ਸੰਗਿ ਬੈਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਜੂਝ ਮਚੈਕੈ ॥ ਏਈ ਸੁ ਬੈਨ ਕਹੈ ਹਰਿ ਸੋ ਤਬ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨ ਕੈਕੈ ॥ ਰਾਧਕਾ ਸਾਥ ਹਸੇ ਪ੍ਰਭ ਜੈਸੇ ਸੁ ਤੈਸੇ ਹਸੋ ਹਮ ਓਰ ਚਿਤੈਕੈ ॥ ੧੯੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਉ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੈ ਪੁਰਬਾਸਨਿ ਤਉ ਹਸਿਕੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਚਾਰ ਚਿਤੌਨ ਕੋ ਹੇਰਿ ਤਿਨੋ ਮਨ ਕੇ ਸਬ ਸੋਕ ਸੰਤਾਪ ਬਿਡਾਰੇ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕੀ ਤ੍ਰੀਯ ਭੂਮ ਕੇ ਊਪਰ ਝੂਮ ਗਿਰੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰੇ ॥ ਭਉਹ ਕਮਾਨ ਸਮਾਨ ਮਨੋ ਦ੍ਰਿਗ ਸਾਇਕ ਯੌਂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਮਾਰੇ ॥ ੧੯੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਸੰਕਤਿ ਹੁਇ ਤ੍ਰੀਯਾ ਧਾਮ ਗਈ ਇਤ ਬੀਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸ੍ਯਾਮ ਜੀ ਆਯੋ ॥ ਹੇਰਿਕੈ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥਹਿ ਭੂਪਤਿ ਦੌਰਕੈ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਲੁਡਾਯੋ ॥ ਆਦਰ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਸੁ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੀਰ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ਬਾਰਨੀ ਲੈ ਰਸੁ

ਆਗੇ ਧਰਯੋ ਤਿਹ ਪੇਖਿਕੈ ਸਯਾਮ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਰੁਨੀ ਕੇ ਰਸ ਸੋ ਜਬ ਸੂਰ ਛਕੇ ਸਬ ਹੀ ਬਲਭਦ੍ਰ ਚਿਤਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਮੈ ਬਾਜ ਹਨੇ ਗਜਰਾਜ ਨ ਕੋਊ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਯੋ ਛਿਨ ਮੈ ਰਿਸਕੈ ਜਿਹ ਬਾਨ ਸੁਏਕ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਬੀਰਨ ਬੀਚ ਸਰਾਹਤ ਭਯੋ ਸੁ ਹਲੀ ਜੁਧੁ ਸਯਾਮ ਇਤੇ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ੧੯੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭਾ ਬੀਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੋ ਹਲੀ ਕਹੈ ਪੁਨ ਬੈਨ ॥ [1]ਅਤਿ ਹੀ ਮਦਰਾ ਸੋਂ ਛਕੇ ਅਰੁਨ ਭਏ ਜੁਗ ਨੈਨ॥੧੯੯੩॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੀਬੇ ਕਛੂ ਮਧ ਪੀਬੇ ਘਨੋ ਕਹਿ ਸੂਰਨ ਸੋ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜੂਝਬੋ ਜੂਝਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੈਬੋ ਜੁਝਾਇਬੋ ਛਤ੍ਰਨ ਕੋ ਬਨ ਆਯੋ ॥ ਬਾਰਨੀ ਕੰਉ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਛੁ ਕੇ ਹਿਤ ਤੇ ਭ੍ਰਿਗ ਨਿੰਦ ਕਰਾਯੋ॥ ਰਾਮ ਕਹੈ ਚਤੁਰਾਨਿਨ ਸੋ ਸੁ ਇਹੀ ਰਸ ਕੋ ਰਸ ਦੇਵਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੯੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੈਸੇ ਸੁਖ ਹਰਿ ਜੂ ਕੀਏ ਤੈਸੇ ਕਰੇ ਨ ਔਰ ॥ ਐਸੋ ਅਰਿ ਜਿਤ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਰਹਤ ਸੂਰ ਨਿਤ ਪੌਰ ॥ ੧੯੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੀਝ ਕੇ ਦਾਨ ਦੀਯੋ ਜਿਨ ਕੰਉ ਤਿਨ ਮਾਗਨਿ ਕੌਨ ਕਹੂੰ ਮਨੁ ਕੀਨੋ ॥ ਕੋਪ ਨ ਕਾਹੂ ਸਿਉ ਬੈਨ ਕਹਯੋ ਜੁ ਪੈ ਭੂਲ ਪਰੀ ਚਿਤ ਕੈ ਹਸ ਦੀਨੋ ॥ ਦੰਡ ਨ ਕਾਹੂ ਲਯੋ ਜਨ ਤੇ ਖਲ ਮਾਰਨ ਤਾਕੋ ਕਛੂ ਧਨੁ ਛੀਨੋ ॥ ਜੀਤ ਨ ਜਾਨ ਦਯੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਅਰਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਇਹੈ ਬ੍ਰਤ ਲੀਨੋ ॥ ੧੯੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਭੂਅ ਕੋ ਨਲ ਰਾਜ ਭਏ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁਖ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਖੁ ਭੂਮਿ ਨ ਪਾਯੋ ਤਬੈ ਮੁਰ ਮਾਰ ਜਬੈ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ ॥ ਜੋ ਹਰਿਨਾਕਸ ਭ੍ਰਾਤ ਸਮੇਤ ਭਯੋ ਸੁਪਨੇ ਪ੍ਰਿਥੁਨਾਦ ਰਸਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਖ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਜੀਤ ਭਏ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਪ੍ਰਹਮੀਅਤ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੯੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ ਘਟਾ ਘਨਘੋਰ ਘਨੇ ਜੁਰ ਗਾਜਤ ਹੈ ਕੋਊ ਔਰਨ ਗਾਜੈ ॥ ਆਯੁਧ ਸੂਰ ਸਜੇ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਆਨਨਿ ਆਯੁਧ ਅੰਗਹਿ ਸਾਜੈ ॥ ਦੁੰਦਭ ਦੁਆਰ ਬਜੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਬਿਨ ਬਯਾਹਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਦੁਆਰਹਿ ਬਾਜੈ ॥ ਪਾਪ ਨ ਹੋਤ ਕਹੂ ਪੁਰ ਮੈ ਜਿਤਹੀ ਕਿਤ ਧਰਮ ਹੀ ਧਰਮ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੧੯੯੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੁਧੁ ਜੋ ਹਉ[2] ਕਹਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੰਗਿ ਸਨੇਹ॥ ਜਿਹ ਲਾਲਚ ਇਹ ਮੈ ਰਚਯੋ ਮੋਹਿ ਵਹੈ ਬਰੁ ਦੇਹਿ ॥ ੧੯੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥* ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਔਰਨ ਮਾਗਤ ਹੌ ਤੁਮ ਤੇ

---

੧. ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪੀਣਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਕੁਲ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਸਾਮ ਕਵੀ ਨੇ ਭੁਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੁਰ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਸਿਖ ਮਤ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਹੈ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਪਾਸ ਵੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਤੋਂ ਲਿਖਾਉਣਾ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ।

ਕਛੁ ਚਾਹਤ ਹੋ ਚਿਤ ਮੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਭੀਤਰ ਜੂਝ ਮਰੋ ਕਹਿ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਯਾਮ ਇਹੈ ਬਰੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧੯੦੦ ॥ ਜਉ ਕਿਛੁ ਇਛ ਕਰੋ ਧਨ ਕੀ ਤੌ ਚਲਯੋ ਧਨੁ ਦੇਸਨ ਦੇਸ ਤੇ ਆਵੈ ॥ ਔ ਸਬ ਰਿੱਧਨਿ ਸਿੱਧਨ ਪੈ ਹਮਰੋ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਹੀਯਾ ਲਲਚਾਵੈ ॥ ਔਰ ਸੁਨੋ ਕਛੁ ਜੋਗ ਬਿਖੈ ਕਹਿ ਕੌਨ ਇਤੋ ਤਪ ਕੈ ਤਨੁ ਤਾਵੈ ॥ ਜੂਝ ਮਰੋ ਰਨ ਮੈ ਤਜਿ ਭੈ ਤੁਮ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਸਯਾਮ[1] ਇਹੈ ਬਰੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧੯੦੧ ॥ ਪੂਰ ਰਹਯੋ ਸਿਗਰੇ ਜਗ ਮੈ ਅਬ ਲੌ ਹਰਿ ਕੋ ਜਸੁ ਲੋਕ ਸੁਗਾਵੈ ॥ ਸਿੱਧ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਈਸ੍ਵਰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਜੌ ਬਲ ਕੌ ਗੁਨ ਬਯਾਸ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਅਤ੍ਰ ਪਰਾਸੁਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਸ੍ਰੀ ਸੁਕ ਸੇਸਨ ਅੰਤਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ਤਾਕੋ ਕਬਿੱਤਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਕਹਿਕੈ ਕਬਿ ਕੌਨ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ੧੯੦੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧੇ ਨ੍ਰਿਪ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਪਕਰ ਕਰ ਛੋਰ ਦੀਬੋ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਕਾਲ ਜਮਨ ਕੋ ਲੇ ਜਰਾਸਿੰਧ[2] ਫਿਰ ਆਏ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਭੂਪ ਸੁ ਦੁੱਖਤ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਹੀ ਅਪਨੇ ਲਿਖ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਪਾਤੀ ਪਠਾਈ ਸੈਨ ਹਨਯੋ ਹਮਰੋ ਜਦੁਨੰਦਨ ਛੋਰ ਦਯੋ ਮੁਹਿ ਕੈ ਕਰੁਨਾਈ ॥ ਬਾਚਤ ਪਾਤੀ ਚੜੋ ਤੁਮ ਹੂ ਇਤ ਆਵਤ ਹੋ ਸਬ ਸੈਨ ਬੁਲਾਈ ॥ ਐਸੀ ਦਸਾ ਸੁਨਿ ਮਿਤ੍ਰਹ ਕੀ ਤਬ ਕੀਨੀ ਹੈ ਕਾਲ ਜਮੰਨ ਚੜਾਈ ॥ ੧੯੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਕੀਯੋ ਇਕਠੋ ਅਪਨੋ ਜਿਹ ਸੈਨਹਿ ਕੋ ਕਛੁ ਪਾਰ ਨ ਪੱਯੈ ॥ ਬੋਲ ਉਠੇ ਕਈ ਕੋਟ ਬਲੀ ਜਬ ਏਕ ਕੋ ਲੈ ਕਰ ਨਾਮੁ ਬੁਲੱਯੈ ॥ ਦੁੰਦਭ ਕੋਟ ਬਜੈ ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਨਾ ਸੁਨਿ ਪੱਯੈ ॥ ਐਸੇ ਕਹਾ ਸਭ ਹਯਾਨ ਇਕੋ ਪਲਿ ਸਯਾਮ ਹੀ ਸੋ ਚਲਿ ਜੁਧੁ ਮਚੱਯੈ ॥ ੧੯੦੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਲ ਨੇਮ ਆਯੋ ਪ੍ਰਬਲ ਏਤੋ ਸੈਨ ਬਢਾਇ ॥ ਬਨ ਪਤ੍ਰਨ ਕੋਊ ਗਨ ਸਕੈ ਉਨੋ ਨ ਗਨਬੋ ਜਾਇ ॥ ੧੯੦੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਡੇਰੋ ਪਰੈ ਤਿਨ ਕੋ ਜੁ ਜਹਾਂ ਲਘ ਘੋਰਨ ਕੀ ਨਦੀਆ ਉਠ ਧਾਵੈ ॥ ਤੇਜ ਚਲੇ ਹਹਰਾਟ ਕੀਏ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਡਰੁ ਪਾਵੈ ॥ ਪਾਰਸੀ ਬੋਲ ਮਲੇਛ ਕਹੈ ਰਨ ਤੇ ਟਰਿਕੈ ਪਗੁ ਏਕ ਨ ਆਵੈ ॥ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੋਟੁਕਹੇਰਿ ਕਹੈ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਸਉ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਵੈ ॥ ੧੯੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ਅਗਨੇ ਇਤ ਕੋਪ ਮਲੇਛ ਚੜੇ ਉਤ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਬਹੁ ਲੈ ਦਲੁ ਆਯੋ ॥ ਪਤ੍ਰ ਸਕੈ ਬਨ ਕੈ ਗਨਕੈ ਕੋਊ ਜਾ ਤਿਨ ਕੋ ਕਛੁ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਬਾਰੁਨੀ ਪੀਤੇ ਹੁਤੇ ਤਹ ਹੀ ਤਿਮ ਦੂਤਨ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜੁ ਹ੍ਵੈ ਡਰੁ

---

੧. ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਨ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ ਕਿ ਏਥੇ ਸ਼ਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤਖੱਲਸ ਰਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਆਪ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕਰਨੀ ਬਖਸ਼ੋ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ।

੨. ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੰਸ ਦਾ ਸੌਹਰਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਰਾਸਿੰਧ ਹਾਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾਲ ਜਮਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਮਹਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਕੋਪ ਮਲੇਛ ਚੜੇ ਅਗਨੇ ਉਤ ਆਯੋ ਲੈ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਦਲ ਭਾਰੋ ॥ ਆਵਤ ਹੈ ਗਜਰਾਜ ਬਨੇ ਮਨੋ ਆਵਤ ਹੈ ਉਮਡਯੋ ਘਨਕਾਰੋ ॥ ਸਯਾਮ ਹਲੀ ਮਥੁਰਾ ਹੀ ਕੇ ਭੀਤਰ ਘੇਰ ਲਏ ਜਸ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸੇਰ ਬਡੇ ਦੋਊ ਘੇਰ ਲਏ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਕੋ ਮਨੋ ਕੈ ਕਰਿ ਬਾਰੋ ॥ ੧੯੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨਹਲੀ ਸਭ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਕੈ ਕ੍ਰੁਧ ਘਨੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸੈਨ ਮਲੇਛਨ ਕੋ ਜਹ ਥੋ ਤਿਹ ਓਰ ਹੀ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਪਗ ਧਾਰਯੋ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਏ ਬਿਨ ਬੀਰ ਘਨੇ ਘਨ ਘਾਇਲ ਕੈ ਘਨੁ ਸੂਰਨ ਡਾਰਯੋ ॥ ਨੈਕ ਸੰਭਾਰ ਰਹੀ ਨ ਤਿਨੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਸਯਾਮ ਜੂ ਯੌ ਦਲੁ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੯੦੯ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਭਟ ਘਾਇਲ ਹੁਇ ਧਰ ਏਕ ਪਰੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹੀ ਮਾਰੇ॥ਪਾਇ ਪਰੇ ਤਿਨਕੇ ਸੁ ਕਟੇ ਕਹੂੰ ਹਾਥ ਪਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਹੂੰ ਡਾਰੇ ॥ ਏਕ ਸੁ ਸੰਕਤ ਹੁਇ ਭਟਵਾ ਤਜਿ ਤੌਨ ਸਮੈ ਰਨ ਭੂੰਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਐਸੇ ਸੁ ਜੀਤ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੁ ਮਲੇਛ ਹੁਤੇ ਸਭ ਯਾ ਬਿਧ ਹਾਰੇ ॥ ੧੯੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਵਾਹਦ ਖਾਂ ਫਰਜੁੱਲਹਿ ਖਾਂ ਬਰ ਬੀਰ ਨਿਜ਼ਾਬਤ ਖਾਂ ਹਰਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਜਾਹਦ ਖਾਂ ਲਤਫੁੱਲਹ ਖਾਂ ਇਨਹੂੰ ਕਰ ਖੰਡਨ ਖੰਡਹਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ਹਿੰਮਤ ਖਾਂ ਪੁਨ ਜਾਫਰ ਖਾਂ ਇਨਹੂੰ ਮੁਸਲੀ ਜੂ ਗਦਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਐਸੇ ਸੁ ਜੀਤ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਭ ਸੈਨ ਮਲੇਛਨ ਕੋ ਇਮ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੯੧੧॥ਸਵੈਯਾ॥ਏ ਉਮਰਾਵ ਹਨੇ ਜਦੁਨੰਦਨ ਔਰਘਨੋ ਰਿਸਿ ਸੋ ਦਲੁ ਘਾਯੋ ॥ ਜੋ ਇਨ ਊਪਰ ਆਵਤ ਭਯੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਸੋਈ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਜੈਸੇ ਮਧਿਆਨ ਕੋ ਸੂਰ ਦਿਪੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਕ੍ਰੁਧਕੈ ਤੇਜ ਬਢਾਯੋ ॥ ਭਾਜ ਮਲੇਛਨ ਕੇ ਗਨਗੇ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਏਕ ਨ ਆਯੋ ॥ ੧੯੧੨ ॥ ਐਸੋ ਸੁ ਜੁਧੁ ਕੀਯੋ ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਯਾ ਸੰਗ ਜੂਝ ਕੋ ਏਕ ਨ ਆਯੋ ॥ ਹੇਰ ਦਸਾ ਤਿਹ ਕਾਲ-ਜਮੰਨ ਕਰੋਰ ਕਈ ਦਲ ਔਰ ਪਠਾਯੋ ॥ ਸੋਊ ਮਹੂਰਤ ਦ੍ਵੈਕ ਭਿਰਯੋ ਨ ਟਿਕਯੋ ਫਿਰ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਸਭ ਦੇਵ ਕਹੈ ਇਵ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਭਲੋ ਰਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕ੍ਰੁਧ ਭਰੇ ਰਨ ਭੂਮਿ ਬਿਖੈ ਇਕ ਜਾਦਵ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕੌ ਗਹਿਕੈ ॥ ਬਲ ਆਪ ਬਰਾਬਰ ਸੂਰ ਨਿਹਾਰ ਕੈ ਜੂਝ ਕੋ ਜਾਤਿ ਤਹਾ ਚਹਿਕੈ ॥ ਕਰ ਕੋਪ ਭਿਰੇ ਨ ਟਰੈ ਤਹ ਤੇ ਦੋਊ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਬਲੀ ਕਹਿਕੈ ॥ ਸਿਰ ਲਾਗੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਰੈ ਕਟਿਕੈ ਤਨ ਭੀ ਗਿਰ ਨੈਕੁ ਖਰੇ ਰਹਿਕੈ ॥ ੧੯੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਕੋ ਬੀਚ ਅਯੋਧਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕੈ ਜਬ ਜੁੱਧ ਮਚਯੋ ॥ ਭਟਵਾਨ ਕੇ ਲਾਲ ਭਏ ਪਟਵਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮਨੋ ਆਰਣ ਲੋਕ ਰਚਯੋ ॥ ਔਰ ਨਿਹਾਰ ਭਯੋ ਅਤਿ ਆਹਵ ਖੋਲ ਜਟਾ ਸਬ ਈਸ ਨਚਯੋ ॥ ਪੁਨ ਵੈ ਸਭ ਸੈਨ ਮਲੇਛਨ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਨਹੀ ਏਕ ਬਚਯੋ ॥ ੧੯੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਲਯਾਯੋ ਥੋ ਜੋ ਸੈਨ ਸੰਗਿ ਤਿਨ ਤੇ ਬਚਯੋ ਨ ਬੀਰ ॥ ਜੁਧੁ ਕਰਨ ਕੇ ਕਾਲ ਜਮਨ ਆਪ ਧਰਯੋ ਤਬ ਧੀਰ ॥ ੧੯੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੰਗ ਦਰਾਇਕ ਕਾਲਜਮੰਨ ਬਗੋਇਦ ਕੀ ਮਨ ਫੌਜ ਕੋ ਸ਼ਾਹਮ ॥ ਬਾਮਨ ਜੰਗ ਬੁਗੋਕੁਨ ਬਯਾ ਹਰਗਿਜ ਦਿਲਮੋ ਨ ਜਰਾਕੁਨ ਵਾਹਮ ॥ ਰੋਜ

ਮਯਾਂ ਦੁਨੀਆ ਅਫਤਾਬਮ ਸ੍ਯਾਮ ਸ਼ਬੇ ਅਦਲੀ ਸਬ ਸ਼ਾਹਮ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਗੁਰੇਜੀ ਮਕੁਨ ਤੁ ਬਿਆ ਖੁਸਮਾਤੁ ਕੁਨੇਮ ਜਿ ਜੰਗ ਗੁਆਹਮ ॥ ੧੯੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਹ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਇ ਚਿਤੈ ਤਿਹ ਕੋ ਅਗਨਾਯੁਧ ਲੈ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਝਾਰੇ ਸੂਤਹਨ੍ਯੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਤਿਹ ਕੋ ਫਿਰਕੈ ਤਿਹਕੇ ਹਯ ਚਾਰ ਹੀ ਮਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਬਿਬਧਾਸਤ੍ਰ ਹੁਤੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੯੧੮॥ ਚੌਪਈ॥ ਜੋ ਮਲੇਛ ਰਿਸ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਸੋ ਕਟਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥਹ ਡਾਰੇ ॥ ਆਯੋ ਭਿਰਨ ਇਹੀ ਬਲੁ ਕਹ੍ਯੋ ॥ ਜਬ ਅਰਿ ਪਾਇ ਪਿਆਦਾ ਰਹ੍ਯੋ ॥ ੧੯੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਭਈ ਸੈਨ ਮਲੇਛ ਜੋ ਮੁਸਟ ਲਰੈ ਹੈ ॥ ਤੌ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਹਮਰੇ ਸਭ ਹੀ ਤਨ ਕੋ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੈ ਹੈ ॥ ਆਯੁਧ ਕੌਚ ਸਜੇ ਤਨ ਮੈ ਸਭ ਸੈਨ ਜੁਰੈ ਮੁਹ ਨਾਇ ਬਧੈ ਹੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਟਤ ਹੋ ਤੁ ਨਿਰਸਤ੍ਰ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਬਲੁ ਜੈਹੈ ॥ ੧੯੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਭਜਹੌ ਇਹ ਤੇ ਇਹ ਪਾਛੇ ਪਰੈਹੈ ॥ ਜੈਹੋ ਹਉ ਥੋਰੇ ਈ ਬੀਚ ਚਲ੍ਯੋ ਤਨ ਭੇਟਨ ਯਾਹ ਮਲੇਛਨ ਦੈਹੋ ॥ ਸੋਵਤ ਹੈ ਮੁਚਕੰਦ ਜਹਾਂ ਧਸਿਵਾਹੀ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਜਾਇ ਜਗੈਹੋ ॥ ਜੈਹੋ ਬਚਾਇ ਮੈ ਆਪਨ ਕੋ ਤਿਹ ਡੀਠਹ ਸੋ ਇਹ ਕੋ ਜਰਵੈਹੋ ॥ ੧੯੨੧ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਤੌ ਇਹ ਸ੍ਰੁਰਗਹਿ ਜਾਇ ਜੋ ਇਹ ਰਨ ਭੀਤਰ ਹਨਉ ॥ ਅਗਨ ਭਏ ਜਰਵਾਇ ਧ੍ਰੈਹੋ ਧਰਮ ਮਲੇਛ ਕੋ ॥ ੧੯੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛੋਰ ਕੈ ਸ੍ਯੰਦਨ ਸਸਤ੍ਰਨ ਤ੍ਯਾਗ ਕੈ ਕਾਨ੍ਹ ਭਜ੍ਯੋ ਜਨੁ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਵਾਹਿ ਲਖ੍ਯੋ ਕਿ ਭਜ੍ਯੋ ਮੁਹਿ ਤੇ ਮਥੁਰਾ ਹੂ ਕੇ ਨਾਇਕ ਹ੍ਵੈ ਕਹਿ ਧਾਯੋ ॥ ਸੋਵਤ ਥੋ ਮੁਚਕੰਦ ਜਹਾਂ ਸੁ ਤਹਾਂ ਹੀ ਗਯੋ ਤਹਿ ਜਾਇ ਜਗਾਯੋ ॥ ਆਪ ਬਚਾਇ ਗਯੋ ਤਨ ਕੋ ਇਹ ਆਵਤ ਥੋ ਇਹ ਕੋ ਜਰਵਾਯੋ ॥ ੧੯੨੩ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਆਪਨ ਕੋ ਬਚਵਾਇ ਗਯੋ ਕਾਨ੍ਹ ਮੁਚਕੰਦ ਤੇ ॥ ਤਜੀ ਨੀਦ ਤਿਹ ਰਾਇ ਹੇਰਤ ਭਸਮ ਮਲੇਛ ਭਏ ॥ ੧੯੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਰ ਛਾਰ ਮਲੇਛ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਮੁਚਕੰਦ ਪੈ ਤਉ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਆਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਤਿਹ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਹੇਰ ਕੈ ਪਾਇਨ ਊਪਰਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੋ ਦੁਖ ਥੋ ਤਿਹ ਕੋ ਹਰਿ ਬਾਤਨ ਸੋ ਤਿਹ ਤਾਪ ਬੁਝਾਯੋ ॥ ਐਸ ਸਮੋਧ ਕੈ ਤਾ ਤਿਹ ਜਾਰ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਡੇਰ ਨ ਆਯੋ ॥ ੧੯੨੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕਾਲ ਜਮਨ ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੌ ਲਗਿ ਡੇਰਨ ਆਵਤ ਥੋ ਤਬ ਲੌ ਇਕ ਆਇ ਸੰਦੇਸ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਧਾਮ ਚਲੌ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਹਾ ਤੁਮ ਪੈ ਸਜਿ ਸੈਨ ਜਰਾਸਿੰਧ ਆਯੋ ॥ ਔ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਹ ਕੀ ਮਨ ਮੈ ਭਫ ਔਰਨ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਦੁਬੀਰ ਹਲੀ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਆਪਨ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੨੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਏਈ ਬਾਤੈ ਕਰਤ ਭਟ ਨਿਜ ਪੁਰ ਪਹੁਚੇ ਆਇ ॥ ਭੂਪ ਬੈਠ ਬੁਧ-ਵੰਤ ਸਭ ਅਪਨੇ ਲੀਏ ਬੁਲਾਇ ॥ ੧੯੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ ਘਨੋ ਦਲੁ ਸਿੰਧ

ਜਰਾ ਨ੍ਰਿਪ ਆਯੋ ਹੈ ਕੋਪ ਅਬੈ ਕਹਿ ਕੱਯੈ ॥ ਸੈਨ ਘਨੋ ਇਹ ਕੇ ਸੰਗਿ ਹੈ ਜੋ ਪੈ ਜੁਧੁ ਕਰੈ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਚੱਯੈ ॥ ਕੈ ਇਹ ਕੋ ਸਭ ਜਾਇ ਮਿਲੈ ਪੁਰ ਛਾਡ ਨਹੀਂ ਅਨ ਤੈ ਕਉ ਸਿਧੱਯੈ ॥ ਬਾਤ ਕੁਪੇਚ ਬਨੀ ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਧੌ ਕਹਾ ਅਬ ਕੱਯੈ ॥ ੧੯੨੮ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਕੀਨੋ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ਪੁਰ ਤਜਿਕੈ ਅਨ ਤੈ ਬਸਹਿ॥ ਨਾਤਰ ਡਾਰੈ ਮਾਰ ਜਰਾਸਿੰਧ ਭੂਪਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ॥ ੧੯੨੯ ॥ ਕੀਜੈ ਸੋਊ ਬਿਚਾਰ ਜੋ ਭਾਵੈ ਸਭ ਜਨਨ ਮਨ ॥ ਅਪਨੇ ਚਿੱਤਹ ਬਿਚਾਰ ਬਾਤਨ ਕੀਜੈ ਠਾਨ ਹਠ ॥ ੧੯੩੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਜਿਕੈ ਮਥੁਰਾ ਸੁਨਿਕੈ ਇਹ ਸਤ੍ਰੁ ਸੁ ਲੈਕੇ ਕੁਟੰਬਨ ਜਾਦੌਪਰਾਏ ॥ ਏਕ ਬਡੋ ਗਿਰ ਥੋ ਤਿਹ ਭੀਤਰ ਨੈਕੁ ਟਿਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ਘੇਰਤ ਭਯੋ ਨਗ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਤਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਪਾਤਨ ਕੇ ਜਨ ਭੱਛਨ ਕੌ ਭਟਵਾ ਨਹਿ ਬਾਦਰ ਹੀ ਮਿਲਿ ਆਏ ॥ ੧੯੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਤਬ ਮੰਤ੍ਰੀਅਨ ਸੰਗਿ ਯੋ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ॥ ਨਗ ਭਾਰੀ ਇਹ ਸੈਨ ਤੇ ਨੈਕੁ ਨ ਸੋਧਯੋ ਜਾਇ ॥ ੧੯੩੨ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਦੀਜੈ ਆਗ ਲਗਾਇ ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਤੇ ਘੇਰਿ ਗਿਰ ॥ ਆਪਨ ਹੀ ਜਰ ਜਾਇ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੁਟੰਬ ਸਨ ॥ ੧੯੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘੇਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਤੇ ਗਿਰ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਦਈ ਆਗ ਲਗਾਈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਹਯੋ ਤਿਹ ਪੌਨ ਸੋ ਆਗ ਘਨੀ ਹਹਰਾਈ ॥ ਜੀਵ ਬਡੇ ਤ੍ਰਿਨ ਰੂਖ ਘਨੇ ਛਿਨ ਬੀਚ ਦਏ ਫੁਨ ਤਾਹਿ ਜਰਾਈ ॥ ਤੌਨ ਘਰੀ ਤਿਨ ਲੋਗਨ ਪੈ ਫੁਨ ਹੋਤ ਭਈ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ੧੯੩੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੀਵ ਮਨੁੱਛ ਜਰੇ ਤ੍ਰਿਨ ਜਬੈ॥ ਸੰਕਾ ਕਰਤ ਭਏ ਭਟ ਤਬੈ॥ ਮਿਲ ਸਭ ਹੀ ਜਦੁਪਤਿ ਪੈ ਆਏ ॥ ਦੀਨ ਭਾਂਤਿ ਹੁਇ ਅਤਿ ਘਿਘਿਆਏ ॥ ੧੯੩੫ ॥ ਸਭ ਜਾਦੋਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਹਮਰੀ ਰੱਛਾ ਕੀਜੈ॥ ਜੀਵ ਰਾਖ ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਲੀਜੈ॥ ਆਪਹ ਕੋਊ ਉਪਾਵ ਬਤੱਯੈ ॥ ਕੈ ਭਜੀਐ ਕੈ ਜੂਝ ਮਰੱਯੈ ॥ ੧੯੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਿਨਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿਕੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਗਿਰ ਕੌ ਸੰਗਿ ਪਾਇਨ ਕੇ ਮਸਕਯੋ॥ ਨ ਸਕਯੋ ਸਹ ਭਾਰ ਸੁਤਾ ਪਗ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਲ ਲੌ ਧਸਿਕਯੋ ॥ ਉਸਕਯੋ ਗਿਰ ਊਰਧ ਕੋ ਧਸਿਕੈ ਕੋਊ ਪਾਵਕ ਜੀਵ ਜਰਾ ਨ ਸਕਯੋ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਹਲੀ ਤਿਹ ਸੈਨ ਮੈ ਕੂਦ ਪਰੇ ਨ ਹਿਯਾ ਤਿਨ ਕੌ ਕਸਿਕਯੋ[1] ॥ ੧੯੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕਹ ਹਾਥ ਗਦਾ ਗਹਿ ਸਯਾਮ ਜੂ ਭੂਪਤ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਭਟ ਮਾਰੇ ॥ ਔਰ ਘਨੇ ਅਸਵਾਰ ਹਨੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਘਨੇ ਗਜਿਕੈ ਭੁਅ ਪਾਰੇ ॥ ਪਾਇਨ ਪੰਤ ਹਨੇ ਅਗਨੇ ਰਥ ਤੋਰ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਕਰ ਡਾਰੇ ॥ ਜੀਤ ਭਈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਯੌਂ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਯੌਂ ਅਰਿ ਹਾਰੇ ॥ ੧੯੩੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਹਟ ਸਯਾਮ ਸੋ ਜੂਝ ਕੋ ਆਵਤ ਜੂਝਤ ਹੈ ਸੁ ਲਗੇ ਭਟ ਭੀਰ ਨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਤੇਜ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਧਰੈ ਕੋਊ ਧੀਰਨ ॥ ਭੂਪਤ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਨ ਕੀ ਸੁ ਕਹਿਓ ਇਹ ਭਾਂਤ ਭਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ॥ ਮਾਨੋ ਤੰਬੋਲੀ ਹੀ ਕੀ ਸਮ ਹ੍ਵੈ ਨ੍ਰਿਪ ਫੇਰਤ ਪਾਨਨ ਕੀ

---

੧. ਇਹਨਾਂ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਏਸੇ ਪੋਥੀ ਦਾ ੧੦੧ ਪੰਨੇ ਦਾ * ਵਾਲਾ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ।

ਜਿਮ ਬੀਰਨਿ ॥ ੧੯੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਕੋ ਪਗ ਦਾਗਹਿ ਕੈ ਮੁਸਲੀਧਰ ਸਤ੍ਰਨ ਸੈਨ ਭਲੇ ਝਕਝੋਰਯੋ ॥ ਜੋ ਭਟ ਆਇ ਭਿਰੇ ਸਮੁਹੇ ਤਿਹ ਏਕ ਚਪੇਟਹਿ ਸੋ ਸਿਰ ਤੋਰਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੀ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਤਿਨ ਕੋ ਮੁਖ ਐਸੀ ਹੀ ਭਾਂਤ ਸੋ ਮੋਰਯੋ ॥ ਜੀਤ ਲਏ ਸਭ ਹੀ ਅਰਿਵਾ ਤਿਨ ਤੇ ਅਜਿਤਿਓ ਭਟ ਏਕ ਨ ਛੋਰਯੋ ॥ ੧੯੪੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਹਲੀ ਮਿਲਿ ਭ੍ਰਾਤ ਦਹੂੰ ਜਬ ਸੈਨ ਸਬੈ ਤਿਹ ਭੂਪ ਕੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਕੋਊ ਜੀਤ ਬਚਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਜਿਨ ਦਾਂਤਨ ਘਾਸ ਗਹਿਓ ਬਲੁ ਹਾਰਯੋ ॥ ਐਸੀ ਦਸਾ ਜਬ ਭੀ ਦਲ ਕੀ ਤਬ ਭੂਪਤ ਆਪਨੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਜੀਤ ਅਉਜੀਵ ਕੀ ਆਸ ਤਜੀ ਹਠ ਠਾਨਤ ਭਯੋ ਪੁਰਖੱਤ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥੧੯੪੧॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਦੀਨੀ ਗਦਾ ਚਲਾਇ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਹੇਰਿਕੈ ॥ ਸੂਤਹਿ ਦਯੋ ਗਿਰਾਇ ਅਸ੍ਵ ਚਾਰ ਸੰਗ ਹੀ ਹਨੇ ॥ ੧੯੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਵ ਪਿਆਦਾ ਭੂਪ ਭਯੋ ਔਰ ਗਦਾ ਤਬ ਝਾਰ ॥ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਸੰਗ ਏਕ ਹੀ ਘਾਇ ਭਯੋ ਬਿਸੰਭਾਰ ॥ ੧੯੪੩ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਜਬ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਬਿਸੰਭਾਰ ਭਯੋ ॥ ਗਹਿਕੈ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਘਨਿ ਸਜਾਮੁ ਲਯੋ ॥ ਗਹਿਕੈ ਤਿਹ ਕੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ॥ ਪੁਰਖੱਤ ਇਹੀ ਜੜ ਜੁਧੁ ਚਹਯੋ ॥ ੧੯੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਲੀ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਕਾਟਤ ਹੋ ਅਬ ਸੀਸ ਇਹ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਕਹਯੋ ਆਇ ॥ ਜੋ ਜੀਵਤ ਇਹ ਛਾਡਿ ਹੋ ਤਉ ਇਹ ਰਾਰ ਮਚਾਇ ॥ ੧੯੪੫ ॥ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਧ ਲੈ ਤਬ ਭੂਪ ਡਰਾ ਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਤਜਿ ਸਤ੍ਰਨ ਸਜਾਮ ਕੇ ਪਾਇ ਪਰਯੋ ॥ ਬਧ ਮੋਰੇ ਕਰੋ ਨ ਅਬੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਨ ਲਹਿਓ ਤੁਮਰੋ ਬਲ ਭੂਲ ਪਰਯੋ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਭਯੋ ਘਿਘਿਯਾਤ ਘਨੋ ਨ੍ਰਿਪ ਤ੍ਵੈ ਸਰਨਾਗਤ ਐਸੇ ਰਰਯੋ ॥ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭੂਪ ਕੀ ਦੇਖ ਦਸਾ ਕਰੁਣਾਨਿਧ ਲਾਜ ਭਰਯੋ ॥ ੧੯੪੬ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ਹਲੀਸੋ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਦੇਰੇ ਹਲੀ ਕਹਯੋ ਛੋਰਿ ਅਬੈ ॥ ਮਨ ਤੇ ਤਜਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਬਾਤ ਸਬੈ ॥ ਕਹਿਓ ਕਿਉ ਹਮ ਸੋ ਇਹ ਜੂਝ ਚਹਯੋ ॥ ਤਬ ਯੋ ਹਸਿ ਕੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕਹਯੋ ॥ ੧੯੪੭ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਬਡੋ ਸਤ੍ਰ ਜੋ ਹੋਹਿ ਤਜਿ ਸਸਤ੍ਰਨ ਪਾਇਨ ਪਰੈ ॥ ਨੈਕਨ ਕਰਿ ਚਿਤ ਰੋਹਿ ਬਡੇ ਨ ਬਧ ਤਾਕੋ ਕਰਤ ॥ ੧੯੪੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਛੋਰ ਪ੍ਰਭ ਕਹਯੋ ਕਹਾ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ॥ ਜੋ ਬਤੀਯਾ ਤੁਹਿ ਸੋ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਤਿਨ ਸੋ ਚਿਤੁ ਦੇਹੁ ॥ ੧੯੪੯ ॥ਸਵੈਯਾ ॥*ਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਆਇ ਸਦਾ ਕਰੀਯੋ ਦੁਖੁ ਦੇਕੈ ਅਨਜਾਇ ਨ ਅਨਾਥਹ ਦੀਜੈ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਜਨ ਹੈ ਤਿਨ ਦੈ ਕਛੁ ਕੈਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਤੇ ਜਸੁ ਲੀਜੈ ॥ ਬਿੱਪਨ ਸੇਵ ਸਦਾ ਕਰੀਯੋ ਦਗ ਬਾਜਨ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਦੀਜੈ ॥ ਯੌ ਹਮ ਸੋ ਸੰਗ ਛਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਕਬਹੂ ਰਿਸ ਮਾਂਡ ਕੈ ਜੁੱਧ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ॥ ੧੯੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਸਿਰਨਾਇ ਕੈ ਧਾਮ ਗਯੋ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਇਤ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ਸਜਾਮ ਜੂ ਹਰਖ ਹੀਏ ਹੁਲਸਾਇ ॥ ੧੯੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਪਕਰ ਕੈ ਛੋਰਬੋ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥

---

*ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਤ ਜੀਤ ਫੂਲੇ ਸਭ ਆਵਹ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਛੋਰਯੋ ਸੁਨਿ ਸੀਸੁ ਢੁਰਾਵਹ ॥ ਯਾਤੇ ਹਿਯਾਉ ਸਭਨ ਕਾ ਡਰਯੋ ॥ ਕਹਤ ਸ੍ਯਾਮ ਘਟ ਕਾਰਜ ਕਰਯੋ ॥ ੧੯੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਰਜ ਕੀਯੋ ਲਰਕਾਹੁ ਕੇ ਸ੍ਯਾਮ ਜੀ ਐਸੋ ਬਲੀ ਤੁਮਰੇ ਕਰ ਆਯੋ ॥ ਛੋਰ ਦਯੋ ਕਰ ਕੈ ਕਰੁਨਾ ਤਿਨ ਕਾਢਿ ਦਯੋ ਪੁਰ ਤੇ ਫਲ ਪਾਯੋ ॥ ਐਸੋ ਅਜਾਨਨ ਕਾਮ ਕਰੈ ਜੁ ਕੀਯੋ ਹਰਿ ਤੈ ਕਹਯੋ ਸੀਸੁ ਢੁਰਾਯੋ ॥ ਛਾਡ ਦਯੋ ਨਹੀ ਜੀਤ ਅਬੈ ਅਰ ਔਰ ਚਮੂੰ ਬਹੁ ਲੈਨ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੯੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਚਲੋ ਇਕ ਫੇਰਿ ਕਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਦਲ ਐਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਕੇ ਤਬ ਸੰਗ ਕਹੋ ਭਟ ਕੌ ਨ ਸੇ ਜੂਝ ਮਚੈ ਹੈ ॥ ਔਰ ਕਦਾਂਚ ਕੋਊ ਹਠ ਠਾਨ ਕੈ ਜੌ ਲਰਿ ਹੈ ਤਊ ਜੀਤ ਨ ਐਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਧਾਇ ਧਸੋ ਪੁਰ ਮੈ ਬਿਧਨਾ ਜੋਊ ਲੇਖ ਲਿਖਿਓ ਸੋਊ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ੧੯੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਾਡਿ ਬੋ ਭੂਪਤ ਕੋ ਸੁਨ ਕੈ ਸਭ ਹੀ ਮਨ ਜਾਦਵ ਤ੍ਰਾਸ ਭਰੇ ॥ ਨਿਧ ਨੀਰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜਾਇ ਬਸੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਐਸੇ ਚਲੇ ਸੁਰਰੇ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਪੁਨੇ ਪੁਰ ਕੀ ਪੁਨ ਓਰ ਕੌ ਪਾਇ ਧਰੇ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਹੈ ਡਰੇ ਬਲਵੰਤ ਖਰੇ ਬਿਨ ਆਯੁਧ ਹੀ ਸਭ ਮਾਰ ਮਰੇ ॥ ੧੯੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਿੰਧ ਪੈ ਜਾਇ ਖਰੇ ਭਏ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸਿੰਧ ਹੁਤੇ ਸੁ ਕਛੂ ਕਰਿ ਚਾਹਯੋ ॥ ਛੋਰ ਕਹਯੋ ਭੂਯ ਛੋਰ ਦਈ ਤਨ ਕੇ ਧਨ ਕੌ ਜਿਹ ਲੌ ਸਰ ਬਾਹਯੋ ॥ ਕੰਚਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੈ ਦੀਏ ਤ੍ਯਾਰ ਭਲੇ ਕਿਨਹੂ ਤਿਨ ਕੌਨ ਅਚਾਹਯੋ ॥ ਐਸੇ ਕਹੈ ਸਭ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸਭ ਕੋ ਦੁਖ ਦਾਹਯੋ ॥ ੧੯੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਸਨਕਾਦਿਕ ਕੈ ਰਹੇ ਸੇਵ ਘਨੀ ਤਿਨ ਕੇ ਹਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥ ਪੂਜਤ ਹੈ ਬਹੁਤੇ ਹਿਤ ਕੈ ਤਿਨ ਕੌ ਪੁਨ ਪਾਹਨ ਮੈ ਸਚ ਪਾਏ ॥ ਔਰ ਘਨਯੋ ਮਿਲਿ ਬੇਦਨ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੇ ਠਹਰਾਏ ॥ ਤੇ ਕਹੈ ਈਹਾ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਜਬ ਕੰਚਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸ੍ਯਾਮ ਬਨਾਏ ॥ ੧੯੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਸੂਰਨ ਸੋ ਮੁਸਕਾਇ ਹਲੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਯਾ ਕੋ ਲਹਯੋ ਨ ਕਛੂ ਤੁਮ ਭੇਦ ਅਰੇ ਇਹ ਚਉਦਹ ਲੋਕ ਸਵਾਰਯੋ ॥ ਯਾ ਹੀ ਹਨਯੋ ਦਸ ਕੰਧ ਮੁਰਾਰ ਸੁ ਬਾਹ ਇਹੀ ਬਕ ਕੋ ਮੁਖ ਫਾਰਯੋ ॥ ਔਰ ਸੁਨੋ ਅਰਿ ਦਾਨਵ ਸੰਖ ਬਲੀ ਇਹ ਏਕ ਗਦਾ ਹੀ ਸੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ੧੯੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਜਾਰ ਹੀ ਬਰਖ ਇਹੀ ਲਹਿ ਕੈ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਕੇ ਘਟਿ ਤੇ ਜੀਉ ਕਾਢਯੋ ॥ ਔਰ ਜਬੈ ਨਿਧ ਨੀਰ ਮਥਿਓ ਤਬ ਦੇਵਨ ਰੱਛ ਕਰੀ ਸੁਖ ਬਾਢਯੋ ॥ ਰਾਵਨ ਏਹੀ ਹਨਿਓ ਰਨ ਮੈ ਹਨਿ ਕੈ ਤਿਹ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਸਰ ਗਾਢਯੋ ॥ ਔਰ ਘਨੀ ਹਮ ਊਪਰਿ ਭੀਰ ਪਰੀਤੁ ਰਹਿਓ ਰਨ ਖੰਭ ਸੋ ਠਾਢਯੋ ॥ ੧੯੫੯ ॥ ਔਰ ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਇ ਸਬੈ ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ ਕੰਸ ਸੇ ਭੂਪ ਪਛਾਰੇ ॥ ਔਰ ਹਨੇ ਤਿਹ ਬਾਜ ਘਨੇ ਗਜ ਮਾਨਹੁ ਮੂਲ ਤੇ ਰੂਖ ਉਖਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਹਮ ਪੈ ਮਿਲਿ ਕੈ ਅਰਿ ਆਇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਸਭੈ ਇਹ ਮਾਰੇ ॥ ਮਾਟੀ ਕੇ ਧਾਮ ਤੁਮੈ ਛਡਵਾਇਕੈ ਕੰਚਨ ਕੇ ਅਬ ਧਾਮ ਸਵਾਰੇ ॥ ੧੯੬੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੇ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਤਉ ਸਬ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਸਚੁ ਆਯੋ ॥ ਯਾਹੀ ਹਨਿਓ ਬਕ ਔਰ ਅਘਾਸੁਰ ਯਾਹੀ ਚੰਡੂਰ ਭਲੀ ਬਿਧ ਘਾਯੋ ॥ ਕੰਸ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰਨ ਜੀਤ ਸਕਿਓ ਇਨ ਸੋ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਤੇ ਪਟਕਾਯੋ ॥

ਕੰਚਨ ਕੇ ਅਬ ਧਾਮ ਦੀਏ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਦਿਵਸ ਬਤੀਤ ਕੀਏ ਸੁਖ ਸੋ ਦੁਖ ਪੈ ਕਿਨਹੂ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ਕੰਚਨ ਧਾਮ ਬਨੇ ਸਭ ਕੇ ਸੁ ਨਿਹਾਰਿ ਜਿਨੈ ਸਿਵ ਸੋ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਤ੍ਯਾਗ ਕੈ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਸਭ ਦੇਵਨ ਲੈ ਤਿਨ ਦੇਖਨ ਆਯੋ ॥ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਹੂ ਕੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਦੁਰਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਬਿਓਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੯੬੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਬ੍ਯਾਹ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਤੀਤ ਬਹੁ ਦਿਵਸ ਕੀਏ ਸੁਖੁ ਮਾਨ ॥ ਤਬ ਲਗ ਰੇਵਤ ਭੂਪ ਇਕ ਹਲੀ ਪਾਇ ਗਹੇ ਆਨ ॥ ੧੯੬੩ ॥ ਨਾਮ ਰੇਵਤੀ ਜਾਹ ਕੋ ਮਮ ਕੰਨਿਆ ਕੋ ਨਾਮ ॥ ਕਹ੍ਯੋ ਭੂਪ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨਿ ਹ੍ਵੈ ਤਾਹਿ ਬਰੋ ਬਲਰਾਮ ॥ ੧੯੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਕੀ ਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਬਲਰਾਮ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਬ੍ਯਾਹ ਕੌ ਜੋਰ ਸਮਾਜ ਸਬੈ ਤਿਹ ਬ੍ਯਾਹ ਕੇ ਕਾਜ ਤਬੈ ਉਠ ਧਾਯੋ॥ਬ੍ਯਾਹ ਕੀਯੋ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਘਨੋ ਬਹੁ ਬਿੱਪਨ ਲੋਕਨ ਦਾਨ ਦਿਵਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਬ੍ਯਾਹ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਇ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਹ ਆਯੋ ॥ ੧੯੬੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਪੀਅ ਤ੍ਰੀਅ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਓ ॥ ਛੋਟੇ ਹਮ ਇਹ ਬਡੀ ਬਿਚਾਰਿਓ ॥ ਤਿਹ ਕੇ ਹਲੁ ਲੈ ਕੰਧਹਿ ਧਰਿਓ ॥ ਮਨ ਭਾਵਤ ਤਾਕੋ ਤਨੁ ਕਰਿਓ ॥ ੧੯੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬ੍ਯਾਹ ਭਯੋ ਬਲਦੇਵ ਕੋ ਨਾਮ ਰੇਵਤੀ ਸੰਗ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੧੯੬੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬਲਭਦ੍ਰ ਬ੍ਯਾਹ ਬਰਨਨੰ ॥

ਅਥ ਰੁਕਮਨ ਬ੍ਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਬਲਰਾਮ ਕੋ ਬ੍ਯਾਹ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਨਰ ਨਾਰ ਤਬੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਬ੍ਯਾਹਹ ਕੌ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੀਅਰਾ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ਭੀਖਮ ਬ੍ਯਾਹ ਉਤੈ ਦੁਹਤਾ ਕੋ ਰਚਿਓ ਅਪਨੋ ਸਭ ਸੈਨ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਆਪਨੇ ਬ੍ਯਾਹ ਕੌ ਜਦੁਬੀਰ ਭਲੀ ਬਿਧ ਬ੍ਯੋਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੯੬੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੀਖਮ ਭੂਪ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਦੁਹਤਾ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕਉ ਦੀਜੈ ॥ ਯਾ ਤੇ ਭਲੋ ਨ ਕਛੁ ਕਹੂ ਹੈ ਹਮ ਸ੍ਯਾਮ ਲਹੈ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਲੀਜੈ ॥ ਤਉ ਲਗਿ ਆਇ ਗਯੋ ਰੁਕਮੀ ਰਿਸ ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਸੁ ਪਿਤਾ ਕਸ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾ ਕੁਲ ਕੀਨ ਬਿਵਾਹਤ ਹੈ ਹਮਤਾ ਦੁਹਤਾ ਜੈ ਕਹਾ ਜਗੁ ਜੀਜੈ ॥ ੧੯੬੯ ॥ ਰੁਕਮੀ ਬਾਚ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਂ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੈ ਸਸਪਾਲ ਚੰਦੇਰੀ ਮੈ ਬੀਰ ਸੁ ਤਾਹਿ ਬਿਯਾਹ ਕੇ ਕਾਜ ਬੁਲੱਯੈ ॥ ਗੂਜਰ ਕੋਂ ਕਹ੍ਯੋ ਦੈ ਦੁਹਤਾ ਜਗ ਮੈ ਸੰਗਲਾ ਜਨ ਕੇ ਮਰ ਜੱਯੈ ॥ ਸ੍ਰੇਸਟ ਏਕ ਬੁਲਾਇ ਭਲੋ ਦਿਜ ਤਾਹੀ ਕੇ ਲਿਆਵਨ ਕਾਜ ਪਠੱਯੈ ॥ ਬ੍ਯਾਹ ਕੀ ਜੋ ਬਿਧ ਬੇਦ ਲਿਖੀ ਦੁਹਤਾ ਸੋਊ ਕੈ ਬਿਧ ਤਾਹਿ ਕਉ ਦੱਯੈ ॥ ੧੯੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਤਿ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਮਨ ਤਾਹੀ ਕੇ ਲੈਨ ਪਠਾਯੋ ॥ ਵੈ ਦਿਜ ਸੀਸ ਚਲਿਓ ਉਤ ਕੌ ਦੁਹਤਾਇਤ ਭੂਪਤਿ ਕੀ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ਸੀਸ ਧੁਨੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਨ ਨੈਨਨ ਤੇ ਅਤਿ ਨੀਰ ਬਹਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਆਸਹਿ

ਕੀ ਕਟਿਗੀ ਜਰ ਸੁੰਦਰ ਰੂਖ ਸੁ ਹੈ ਮੁਰਝਾਯੋ॥ ੧੯੭੧ ॥ਰੁਕਮਨੀ ਬਾਚ ਸਖੀਨ ਸੋਂ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਸਹੇਲਨ ਬੋਲਤ ਭੀ ਸਜਨੀ ਪ੍ਰਨ ਏਕ ਅਬੈ ਕਰਿ ਹੌਂ ॥ ਕਿਤੇ ਜੋਗਨ ਭੇਸ ਕਰੋ ਤਜ ਦੇਸਨ ਹੀ ਬਿਰਹਾਗਨ ਮੈਂ ਜਰਿ ਹੌਂ ॥ ਮੋਰ ਪਿਤਾ ਹਠ ਜਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਤੂ ਬਿਸੇਖ ਕਹਿਓ ਬਿਖ ਖਾ ਮਰਿ ਹੌਂ ॥ ਦੁਹਿਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਕਹਿਓ ਨਾ ਤਿਹ ਕੋ ਬਰਿ ਹੈ ਤੁ ਸਯਾਮ ਹੀ ਕੋ ਬਰਿ ਹੌਂ ॥ ੧੯੭੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਔਰ ਬਿਚਾਰੀ ਮਨ ਬਿਖੈ ਕਰਿ ਹੋ ਏਕ ਉਪਾਇ ॥ ਪਤੀਆ ਦੈ ਕੋਊ ਭੇਜਹੋ ਪ੍ਰਭ ਦੈ ਹੈ ਸੁਧ ਜਾਇ ॥ ੧੯੭੩ ॥ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਕਰ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਇਕ ਦਿਜ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ॥ ਬਹੁ ਧਨੁ ਦੈ ਤਾਕੋ ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਪਤੀਆ ਜਾਇ ॥ ੧੯੭੪ ॥ ਰੁਕਮਨੀ ਪਾਤੀ ਪਠੀ ਕਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੋਚਨ ਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰੋ ਜਿਨ ਬਾਚਤ ਹੀ ਪਤੀਆ ਉਠ ਧਾਵਹੁ ॥ ਆਵਤ ਹੈ ਸਸਪਾਲ ਇਤੈ ਮੁਹਿ ਬਯਾਹਨ ਕੌ ਪ੍ਰਭ ਢੀਲ ਨ ਲਾਵਹੁ ॥ ਮਾਰ ਇਨੈ ਮੁਹਿ ਜੀਤ ਪ੍ਰਭੂ ਚਲੋ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ਮੋਰੀ ਦਸਾ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭ ਯੌ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਰਿ ਪੰਖਨ ਆਵਹੁ ॥ ੧੯੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇ ਪਤਿ ਚੌਦਹਿ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸੁਨੀਐ ਚਿਤ ਦੈ ਜੁ ਸੰਦੇਸ ਕਹੇ ਹੈ ॥ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਸੁ ਅਹੰ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਢਿਓ ਸਭ ਆਤਮੇ ਤੀਨ ਬਹੇ ਹੈ ॥ ਯੋਂ ਸੁਨੀਐ ਤ੍ਰਿਪਰਾਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਕਬਹੂੰ ਨ ਚਹੇ ਹੈ ॥ ਬਾਚਤ ਹੀ ਪਤੀਯਾ ਉਠਿ ਆਵਹੁ ਜੂ ਬਯਾਹ ਬਿਖੈ ਦਿਨ ਤੀਨ ਰਹੇ ਹੈ ॥ ੧੯੭੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੀਨ ਬਯਾਹ ਮੈ ਦਿਨ ਰਹੇ ਇਉ ਕਹੀਐ ਦਿਜ ਗਾਥ ॥ ਤਜਿ ਬਿਲੰਬ ਆਵਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀਆ ਪੜ ਦਿਜ ਸਾਥ ॥ ੧੯੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐ ਜਦੁਬੀਰ ਸੋ ਯੌ ਕਹੀਯੋ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨ ਦੇਖਨਿ ਸਾ ਡਰੁ ਆਵੈ ॥ ਬਾਰ ਹੀ ਬਾਰ ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਤਨ ਤਿਆਗ ਕਹਯੋ ਜੀਅ ਮੋਰ ਪਰਾਵੈ ॥ ਪ੍ਰਾਚੀ ਪ੍ਰਤੱਛ ਭਯੋ ਸਸ ਪੂਰਨ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਅਤਿ ਸੈ ਕਰਿ ਤਾਵੈ ॥ ਮੈ ਨ ਮਨੋ ਮੁਖ ਆਰਨ ਕੈ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨੁ ਆਇ ਹਮੈ ਡਰੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧੯੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲਾਗ ਰਹਿਓ ਤੁਹਿ ਓਰਹਿ ਸਯਾਮ ਜੀ ਮੈ ਇਹ ਬੇਰ ਘਨੀ ਹਟਕੇ ॥ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਕੀ ਬੰਕ ਬਿਲੋਕਨ ਫਾਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਫਸੇ ਸੁਨਹੀ ਛੁਟਕੇ ॥ ਨਹੀ ਨੈਕੁ ਮੁਰਾਏ ਮੁਰੈ ਹਮਰੇ ਤੁਹਿ ਮੂਰਤ ਹੇਰ ਨਹੀ ਅਟਕੇ ॥ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੇ ਸੰਗ ਲਾਜ ਕੇ ਆਜ ਭਏ ਦੋਊ ਨੈਨ ਬਟਾ ਨਟਕੇ ॥ ੧੯੭੯ ॥ ਸਾਜ ਦਯੋ ਰਥ ਬਾਮਨ ਕੋ ਬਹੁਤੈ ਧਨੁ ਦੈ ਤਿਹ ਚਿੱਤ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਲਿਆਵਨ ਕਾਜ ਪਠਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਨਹੂੰ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਯੋਂ ਸੋਊ ਲੈ ਪਤੀਯਾ ਕੋ ਚਲਯੋ ਸੁ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਥਾ ਕਹਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪੌਨ ਕੇ ਗੌਨ ਹੂੰ ਤੇ ਸੁ ਸਿਤਾਬ ਦੈ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਪੈ ਆਯੋ ॥ ੧੯੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੋ ਬਾਸ ਜਹਾਂ ਸੁ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਪੁਰੀ ਅਤਿ ਨੀਕੀ ॥ ਬੱਜ੍ਰ ਖਚੇ ਅਰੁ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਿ ਜੋ ਤਜ ਗੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਮਨੀ ਕੀ ॥ ਕੌਨ ਸਰਾਹ ਕਰੈ ਤਿਹ ਕੀ ਤੁਮ ਹੀ ਨ ਕਹੋ ਐਸੀ ਬੁੱਧ ਕਿਸੀ ਕੀ ॥ ਸੇਸ ਨਿਸੇਸ ਜਲੇਸ ਕੀ ਔਰ ਸੁਰੇਸ ਪੁਰੀ ਜਿਹ ਅੱਗ੍ਰਜ ਫੀਕੀ ॥ ੧੯੮੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਐਸੀ ਪੁਰੀ ਨਿਹਾਰਕੈ ਅਤਿ ਚਿਤ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਪਤ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜਹਾਂ ਤਹ ਦਿਜ ਪਹੁਚਿਓ

ਜਾਇ ॥ ੧੯੮੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਦਿਜੋਤਮ ਠਾਢ ਭਯੋ ਉਠ ਆਗੇ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਲੈ ਦਿਜ ਆਗੈ ਧਰੀ ਪਤੀਆ ਤਿਹ ਬਾਚਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਸਯੰਦਨ ਸਾਜ ਚੜ੍ਹਿਓ ਅਪੁਨੇ ਸੋਊ ਸੰਗਿ ਲਯੋ ਮਨੋ ਪੌਨ ਹ੍ਵੈ ਧਾਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਛੁਧਾਤਰੁ ਹੋਇ ਅਤਿ ਹੀ ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡਤ ਕੇ ਉਠ ਕੇਹਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ੧੯੮੩॥ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਤ ਸਯਾਮ ਜੂ ਸਯੰਦਨ ਸਾਜ ਚੜ੍ਯੋ ਉਤ ਲੈ ਸਸਪਾਲ ਘਨੋ ਦਲੁ ਆਯੋ ॥ ਆਵਤ ਸੋ ਇਨਹੂੰ ਸੁਨਿਕੈ ਪੁਰ ਦ੍ਵਾਰ ਬਜਾਰ ਜੁ ਥੇ ਸੁ ਬਨਾਯੋ ॥ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ਭਲੀ ਇਤ ਤੇ ਰੁਕਮਾਦਿਕ ਆਗੇ ਤੇ ਲੈਨ ਕਉ ਧਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਹੀ ਭਟਵਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯੮੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਔਰ ਬਡੇ ਨ੍ਰਿਪ ਆਵਤ ਭੇ ਚਤਰੰਗ ਚਮੂੰ ਸੁ ਘਨੀ ਸੰਗ ਲੈਕੈ ॥ ਹੇਰਨ ਬਯਾਹ ਰੁਕਮਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਮੈ ਸੁ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈ ਕੈ ॥ ਭੇਰ ਘਨੀ ਸਹਨਾਇ ਸੰਗੇ ਰਨ ਦੁੰਦਭ ਔ ਤੁਰਹੀਨ ਬਜੈ ਕੈ ॥ ਸਯਾਮ ਇਤੇ ਛਪ ਆਵਤ ਭਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਨ ਕਾਰਨ ਛੈਕੈ ॥ ੧੯੮੫॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜੋਊ ਬੇਦ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖੀ ਬਿਧ ਬਯਾਹ ਕੀ ਸੋ ਦੁਹੂੰ ਕੀਨੀ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨ ਸੋ ਅਭਿ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੈ ਭੂਅ ਫੇਰਨ ਕੀ ਸੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੈ ਲੀਨੀ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਦਿਜ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਦਛਨਾ ਤਿਨ ਦੀਨੀ ॥ ਬੇਦੀ ਰਚੀ ਭਲੀ ਭਾਂਤਹ ਸੋਂ ਜਦੁਬੀਰ ਬਿਨਾ ਸਭ ਲਾਗਤ ਹੀਨੀ ॥ ੧੯੮੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਲੈ ਕਿਹ ਸੰਗ ਪਰੋਹਤਿ ਦੇਵੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਕਾਜ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਸਯੰਦਨ ਪੈ ਚੜ੍ਹਵਾਇ ਤਬੈ ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਚਲੈ ਤਿਹ ਕੇ ਭਟ ਭਾਰੇ ॥ ਯਾ ਬਿਧ ਦੇਖ ਪ੍ਰਤਾਪ ਘਨੋ ਮੁਖ ਤੇ ਰੁਕਮੈ ਇਹ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤਿ ਮੋਰ ਭਲੀ ਬਿਧ ਧੰਨਯ ਕਹਯੋ ਅਬ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੯੮੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਰੁਕਮਨ ਤਿਹ ਮੰਦਰ ਗਈ ॥ ਦੁਖ ਸੰਗ ਬਿਹਬਲ ਅਤਿ ਹੀ ਭਈ ॥ ਤਿਨ ਇਵ ਰੋਇ ਸਿਵਾ ਸੰਗ ਰਰਿਓ ॥ ਤੁਹਿ ਤੇ ਮੋਹਿ ਇਹੀ ਬਰੁ ਸਰਿਓ ॥੧੯੮੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੂਰ ਦਈ ਸਖੀਆਂ ਕਰਿਕੈ ਕਰਿ ਲੀਨ ਛੁਰੀ ਕਹਿਓ ਘਾਤ ਕਰੈ ਹੌ ॥ ਮੈ ਬਹੁ ਸੇਵ ਸਿਵਾ ਕੀ ਕਰੀ ਤਿਹ ਤੇ ਸਬਹੋਂ ਸੁ ਇਹੈ ਫਲੁ ਪੈਹੌ ॥ ਪ੍ਰਾਨਨ ਧਾਮ ਪਠੋ ਜਮ ਕੇ ਇਹ ਦੇਹਰੇ ਊਪਰ ਪਾਪ ਚੜ੍ਹੈਹੌ ॥ ਕੈ ਇਹ ਕੋ ਰਿਝਵਾਇ ਅਬੈ ਬਰਿਬੋ ਹਰਿ ਕੋ ਇਹ ਤੇ ਬਰੁ ਪੈਹੌ ॥ ੧੯੮੯ ॥ ਦੇਵੀ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਹ ਕੀ ਜਗ ਮਾਤ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹ੍ਵੈ ਤਾਹਿ ਕਹਿਓ ਹਸਿ ਐਸੇ[1] ॥ ਸਯਾਮ ਕੀ ਬਾਮ ਤੈ ਆਪਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰੋ ਦੁਚਿਤੋ ਫੁਨ ਰੰਚਨ ਕੈਸੇ ॥ ਜੋ ਸਿਸਪਾਲ ਕੇ ਹੈ ਚਿਤ ਮੈ ਨਹਿ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਸੋਊ ਤਿਹ ਕੀ ਸੁਰੁਚੈਸੇ ॥ ਹੁਇ ਹੈ ਅਵੱਸਿ ਸੋਊ ਸੁਨਿ ਰੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤੁਮਰੇ ਜੀਅ ਜੈਸੇ ॥ ੧੯੯੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਯੌ ਬਰੁ ਲੈਕੈ ਸਿਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਲੀ ਹੁਇ ਚਿੱਤ ॥ ਸਯੰਦਨ ਪੈ ਚੜ ਮਨ ਬਿਖੈ ਚਹਿ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪਤਿ ਮਿੱਤ ॥ ੧੯੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੜ੍ਹੀ

---

੧. ਦੇਵੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਵਰ ਦੇਣੇ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਰਸਮ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਖੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਾਤ ਹੁਤੀ ਸੋਊ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬਿਖੈ ਕਰਿਕੈ ॥ ਐ ਸਤ੍ਰਨ ਸੈਨ ਨਿਹਾਰ ਘਨੀ ਤਿਹ ਤੇ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਡਰਿ ਕੈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਆਇ ਪਰਿਓ ਤਿਹ ਮੱਧਿ ਬਿਖੈ ਇਹ ਲੇਤ ਹੋ ਰੇ ਇਮ ਉੱਚਰਿ ਕੈ ॥ ਬਲ ਧਾਰ ਲਈ ਰਥ ਭੀਤਰ ਡਾਰ ਮੁਰਾਰ ਤਬੈ ਬਹੀਯਾ ਧਰਿਕੈ ॥ ੧੯੯੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਡਾਰ ਰੁਕੰਮਨ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ ਸਭ ਸੂਰਨ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ਜਾਤ ਹੋ ਰੇ ਇਹ ਕੋ ਅਬ ਲੈ ਇਹ ਕੈ ਰੁਕਮੈ ਅਬ ਦੇਖਤ ਭਾਈ ॥ ਪੌਰਖ ਹੈ ਜਿਹ ਸੂਰ ਬਿਖੈ ਸੋਊ ਯਾਹ ਛਡਾਇਨ ਮਾਂਡ ਲਰਾਈ ॥ ਆਜ ਸਭੈ ਮਰਿਹੋ ਟਰਿਹੋ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਮੁਹ ਰਾਮ ਦੁਹਾਈ ॥ ੧੯੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਹ ਕੀ ਸਭ ਆਇ ਪਰੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢੈਕੈ ॥ ਰੋਸ ਭਰੇ ਭਟ ਠੋਕ ਭੁਜਾ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧਤ ਹ੍ਵੈਕੈ ॥ ਭੇਰ ਘਨੀ ਸਰਨਾਇ ਸਿੰਗੇ ਰਨ ਦੁੰਦਭ ਐ ਅਤਿ ਤਾਲ ਬਜੈਕੈ ॥ ਸੇ ਜਦੁਬੀਰ ਸਰਾਸਨ ਲੈ ਛਿਨ ਬੀਚ ਦਏ ਜਮਲੋਕ ਪਠੈਕੈ ॥ ੧੯੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਭਟ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨੈਕ ਟਰੈ ਨਹਿ ਸੋ ਰਿਸਕੈ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹੇ ਆਇ ॥ ਗਾਲ ਬਜਾਇ ਬਜਾਇਕੈ ਦੁੰਦਭ ਜਿਉ ਘਨ ਸਾਵਨ ਕੇ ਘਹਰਾਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਬਾਨ ਛੁਟੇ ਨ ਟਿਕੇ ਪਲ ਏਕ ਤਹਾਂ ਠਹਰਾਏ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਹੀ ਕਰਾਹਤ ਬੀਰ ਬਲੀ ਇਕ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੯੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੀ ਨਿਹਾਰ ਦਸਾ ਦਲ ਕੀ ਸਸਪਾਲ ਤਬੈ ਰਿਸ ਆਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ਆਇਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਸੋ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ਨ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਹਉ ਜੋਊ ਤੋਹਿ ਭਗਾਯੋ ॥ ਯੌਂ ਬਤੀਯਾ ਕਹਿਕੈ ਕਸਕੈ ਧਨੁ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੌ ਤਾਨ ਚਲਾਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਸਭੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸੁ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹ੍ਵੈ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਊਪਰਿ ਧਾਯੋ ॥ ੧੯੯੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੋ ਸਰ ਆਵਤ ਦੇਖਕੈ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ਹੁਇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ॥ ਕਟਿ ਮਾਰਗ ਭੀਤਰ ਦਯੋ ਏਕ ਬਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੧੯੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਰਿ ਕਾਟਿਕੈ ਸ੍ਯੰਦਨ ਕਾਟ ਦਯੋ ਅਰੁ ਸੂਤ ਕੋ ਸੀਸ ਦਯੋ ਕਟਿਕੈ ॥ ਅਰ ਚਾਰੋ ਹੀ ਅਸ੍ਵਨ ਸੀਸ ਕਟੇ ਬਹੁ ਢਾਲਨ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਝਟਿਕੈ ॥ ਫਿਰ ਦੌਰ ਚਪੇਟ ਚਟਾਕ ਹਨਿਓ ਗਿਰ ਗਯੋ ਜਬ ਚੋਟ ਲਗੀ ਭਟਿਕੈ ॥ ਤੁਮਹੀ ਨ ਕਹੋ ਭਟ ਕੌਨ ਬੀਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜੋਊ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸੋ ਅਟਿਕੈ ॥ ੧੯੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਿਤ ਮੈ ਜਿਨ ਧਿਆਨ ਧਰਯੋ ਹਿਤ ਕੈ ਸੋਊ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਲੋਕਹਿ ਕੋ ਸਟਿਕਯੋ ॥ ਪਗ ਰੋਪ ਜੋਊ ਅਟਕਯੋ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਪਲ ਸੋ ਨ ਟਿਕਯੋ ॥ ਅਟਕਯੋ ਜੋਊ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਬੇਧਕੈ ਲੋਕ ਚਲਯੋ ਤਿਨ ਕੌਨ ਕਿਨਹੀ ਹਟਕਯੋ ॥ ਜਿਹ ਨੈਕ ਬਿਰੋਧ ਹੀਯੋ ਸਚਕਯੋ ਨਰ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਭੁਅ ਮੋ ਪਟਕਯੋ ॥ ੧੯੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਫੌਜ ਬਿਦਾਰ ਘਨੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਮੂੰਛਤ ਕੈ ਸਸਪਾਲ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਦਲੁ ਠਾਢੋ ਹੁਤੋ ਸੋਊ ਦੇਖ ਦਸਾ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਪਰਾਯੋ ॥ ਫੇਰ ਰਹੇ ਤਿਨ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰ ਕੋਊ ਫਿਰਿ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਨ ਆਯੋ ॥ ਤਉ ਰੁਕਮੀ ਬਲ ਲੈ ਬਹੁਤੋ ਸੰਗਿ ਆਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਜੁੱਧ ਕੋ ਧਾਯੋ ॥ ੨੦੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਬਡੇ ਇਹ ਕੀ ਦਿਸ ਕੇ ਰਿਸ ਸੌ ਜਦੁਬੀਰ ਕੌ ਮਾਰਨ ਧਾਏ ॥ ਜਾਤ ਕਹਾ ਫਿਰ ਸ੍ਯਾਮ ਲਰੋ ਹਮ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬੁਲਾਏ ॥ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਹਨੇ ਸਭ ਹੀ ਕਹਿਕੈ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥

ਮਾਨਹੁ ਹੇਰ ਪਤੰਗ ਦੀਆ ਕਹੁ ਟੂਟ ਪਰੇ ਫਿਰਿ ਜੀਤ ਨ ਆਏ ॥ ੨੦੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਸੈਨ ਹਨ੍ਯੋ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸਭੈ ਰੁਕਮੀ ਕੁਪਕੈ ਤਬ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ॥ ਜਬ ਗੂਜਰ ਹ੍ਵੈ ਧਨ ਬਾਨ ਗਹ੍ਯੋ ਛਤ੍ਰਾਪਨ ਛਤ੍ਰਨ ਤੇਤੋ ਰਹਿਓ ॥ ਜਿਮ ਬੋਲਤ ਭੋ ਬਧਕੈ ਸਰ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਮੁੰਛਤਕੈ ਸੁ ਸਿਖਾ ਤੇ ਗਹਿਓ ॥ ਗਹਿਕੈ ਤਿਹ ਮੂੰਡ ਕੋ ਮੂੰਡ ਦਯੋ ਉਪਹਾਸਕੈ ਜਿਉ ਚਿਤ ਬੀਚ ਚਹਿਓ ॥ ੨੦੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਦਸਾ ਪਿਖ ਰੁਕਮਨੀ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੈ ਗਹਿ ਪਾਇ ॥ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਸ੍ਯਾਮ ਕਬਿ ਭ੍ਰਾਤ ਲਯੋ ਛੁਟਕਾਇ ॥ ੨੦੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਊ ਤਾਹਿ ਸਹਾਇ ਕੋ ਆਵਤ ਭੇ ਸੁ ਹਨੇ ਸਭ ਹੀ ਚਿਤ ਮੈ ਚਹਿਕੈ ॥ ਜੋਊ ਸੂਰ ਹਨ੍ਯੋ ਨ ਹਨ੍ਯੋ ਛਲ ਸੋ ਅਰੇ ਮਾਰਤ ਹੋ ਤੁਹਿ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ॥ ਬਹੁ ਭੂਪ ਹਨੇ ਗਜ ਬਾਜ ਰਥੀ ਸਰਤਾ ਬਹੁ ਸ੍ਰੋਨ ਚਲੀ ਬਹਿਕੈ ॥ ਫਿਰ ਤ੍ਰੀਯ ਕੇ ਕਹੇ ਪੀਯ ਛੋਡ ਦਯੋ ਰੁਕਮੀ ਰਨ ਜੀਤ ਭਲੇ ਗਹਿਕੈ ॥ ੨੦੦੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਲਉ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਪਰਿਓ ਤਿਨ ਮੈ ਚਿਤ ਰੋਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਸੈਨ ਭਜ੍ਯੋ ਜੋਊ ਜਾਤਹੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਕਉ ਮਿਲਿ ਘਾਯੋ ॥ ਘਾਇਕੈ ਸੈਨ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋ ਫਿਰਕੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੀ ਢਿਗ ਆਯੋ ॥ ਸੀਸ ਮੁੰਡਿਓ ਰੁਕਮੀ ਕੋ ਸੁਨ੍ਯੋ ਜਬ ਤੇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੦੦੫ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਤ੍ਰੀਆ ਕੋ ਰਨ ਬਿਖੈ ਕਾਨ੍ਹ ਜੀਤ ਜੋ ਲੀਨ॥ਸੀਸ ਮੂੰਡ* ਤਾਕੋ ਦਯੋ ਕਹ੍ਯੋ ਕਾਜ ਘਟ ਕੀਨ॥੨੦੦੬॥ਸਵੈਯਾ॥ ਅਨਿ ਤੇ ਪੁਰ ਬਾਂਧ ਰਹੋ ਰੁਕਮੀ ਉਤ ਦ੍ਵਾਰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਇਤ ਆਏ ॥ ਆਇਹੈ ਕਾਨ੍ਹਜੂ ਜੀਤ ਤ੍ਰੀਆ ਸਭ ਯੋਂ ਸੁਨਿਕੈ ਜਨ ਦੇਖਨ ਧਾਏ॥ਬ੍ਯਾਹ ਕੇ ਕਾਜਕਉ ਜੇਥੇ ਦਿਜੋਤਮ ਤੇ ਸਭਹੀ ਮਿਲਿਕੈ ਸੁਬੁਲਾਏ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਬਲਵੰਡ ਬਡੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਬੋਲ ਪਠਾਏ ॥ ੨੦੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਬ੍ਯਾਹ ਸੁਨ੍ਯੋ ਪੁਰ ਨਾਰਨ ਆਵਤ ਭੀ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲ ਗਾਵਤ ॥ ਨਾਚਤ ਡੋਲਤ ਭਾਤ ਭਲੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਮਿਲ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ॥ ਆਪਸਿ ਮੈ ਮਿਲਿ ਕੈ ਤਰੁਨੀ ਸਭ ਖੇਲਨ ਕੌ ਅਤਿ ਹੀ ਠਟ ਪਾਵਤ ॥ ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹੀਐ ਪਿਖਬੇ ਕਹੁ ਦੇਵ ਬਧੂ ਮਿਲਿ ਆਵਤ ॥ ੨੦੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰਨ ਕੌ ਤਜਿ ਕੈ ਗ੍ਰਹ ਜੋ ਇਹ ਕੌਤਕ ਆਵੈ ॥ ਨਾਚਤ ਕੂਦਤ ਭਾਂਤ ਭਲੀ ਗ੍ਰਹ ਕੀ ਸੁਧ ਔਰ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਵੈ ॥ ਦੇਖਕੈ ਬ੍ਯਾਹਹ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸਭ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਐਸੇ ਕਹੈ ਬਲਿ ਜਾਹਿ ਸਭੈ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਕੌ ਦੇਖ ਸਭੈ ਲਲਚਾਵੈ ॥ ੨੦੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਬ੍ਯਾਹ ਕੌ ਬੇਦੀ ਰਚੀ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਨਾਚਤ ਭੇ ਨਟੂਆ ਤਿਹ ਠੌਰ ਮ੍ਰਿਦੰਗਨ ਤਾਲ ਭਲੀ ਬਿਧ ਵਜਾਯੋ ॥ ਕੋਟ ਕੰਤੂਹਲ ਹੋਤ ਭਏ ਅਰੁ ਬੇਸਯਨ[1] ਕੇ ਕਛੁ ਅੰਤ ਨ ਆਯੋ ॥ ਜੋ ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕੌ ਚਲ ਆਯੋ ਹੁਤੇ

---

੧. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਮੀਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸ਼ਾਮ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਮੁੰਨਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਏਥੋਂ ਚਲੀ ਹੈ।

ਸਭ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੦੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਬਜਾਵਤ ਬੇਨ ਸਖੀ ਇਕ ਹਾਥ ਲੀਏ ਸਖੀ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ ॥ ਨਾਚਤ ਏਕ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਏਕ ਭਲੀ ਬਿਧ ਗਾਵੈ ॥ ਝਾਂਝਰ ਏਕ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਕੇ ਬਾਜਤ ਆਇ ਭਲੇ ਇਕ ਹਾਵ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਭਾਇ ਕਹੈ ਇਕ ਆਇ ਤਬੈ ਚਿਤ ਕੇ ਰਨਵਾਰਨ ਮੋਦ ਬਢਾਵੈ ॥ ੨੦੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਰਨੀ[1] ਕੇ ਰਸ ਸੰਗ ਛਕੇ ਜਹ ਬੈਠੇ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈਕੈ ॥ ਕੁੰਕਮ ਰੰਗ ਰੰਗੇ ਪਟਵਾ ਭਟਵਾ ਅਪਨੇ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਕੈਕੈ ॥ ਮੰਗਨ ਲੋਗਨ ਦੇਤ ਘਨੋ ਧਨੁ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਨਚਵੈਕੈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੈ ਮਨ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਓਲ ਚਿਤੈ ਕੈ ॥ ੨੦੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੇਦ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖੀ ਬਿਧ ਜਿਉ ਜਦੁਬੀਰ ਬਯਾਹਤਿ ਹੀ ਬਿਧ ਕੀਨੇ ॥ ਜੋ ਰੁਕਮੀ ਤੇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਕੈ ਰੁਕਮੱਨਹਿ ਕੋ ਪੁਨ ਜੀਤ ਕੈ ਲੀਨੇ ॥ ਜੀਤਹਿ ਕੀ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿਕੈ ਅਤਿ ਭੀਤਰ ਮੋਦ ਬਢਿਓ ਪੁਰ ਤੀਨੇ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੈ ਸਭ ਹੀ ਜਦੁਬੀਰਨ ਕੌ ਸੁਖ ਦੀਨੇ ॥ ੨੦੧੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਖ ਮਾਨ ਕੈ ਮਾਇ ਪੀਯੋ ਜਲ ਵਾਰ ਕੈ ਔ ਦਿਜ ਲੋਕਨ ਦਾਨ ਦੀਯੋ ਹੈ ॥ ਐਸੇ ਕਹ੍ਯੋ ਸਭ ਹੀ ਭੂਅ ਕੋ ਸੁਖ ਆਜ ਸਭੈ ਹਮ ਲੂਟ ਲੀਯੋ ਹੈ ॥ ਆਜ ਹੁਲਾਸ ਭਯੋ ਸਜਨੀ ਉਮਗੈ ਨ ਰਹੈ ਕਹੋ ਮੋਰ ਹੀਯੋ ਹੈ ॥ ਆਜ ਕੇ ਦਿਵਸਹੂ ਪੈ ਬਲਿ ਜਾਉ ਅਰੀ ਜਬ ਮੋ ਸੁਤ ਬ੍ਯਾਹ ਕੀਯੋ ਹੈ ॥ ੨੦੧੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਰੁਕਮਨੀ ਹਰਨ ਇਤ ਬ੍ਯਾਹ ਕਰਨ ਬਰਨਨੰ ਧਿਆਇ ॥

ਪ੍ਰਦੁਮਨ ਕਾ ਜਨਮ ਕਥਨੰ ॥ ਪੁਰਖ ਤ੍ਰੀਆ ਆਨੰਦ ਸੋ ਬਹੁ ਦਿਨ ਭਏ ਬਿਤੀਤ ॥ ਗਰਭ ਭਯੋ ਤਬ ਰੁਕਮਨੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ ॥ ੨੦੧੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਉਪਜ੍ਯੋ ਬਾਲਕ ਬੀਰ ਨਾਮ ਧਰ੍ਯੋ ਤਿਹ ਪਰਦੁਮਨ ॥ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਰਨਧੀਰ ਸਭ ਜਾਨਤ ਹੈ ਜਗਤਿ ਜਿਹ ॥ ੨੦੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਸ ਦਿਉਸ ਕੋ ਬਾਲਕੁ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਲੈ ਤਾਹਿ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਸਿੰਧ ਕੇ ਭੀਤਰ ਡਾਰ ਦਯੋ ਇਕ ਮੱਛ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਲੀਲ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਮੱਛ ਸੋਊ ਗਹਿ ਝੀਵਰ ਏਕ ਸੁ ਸੰਬਰ ਪੈ ਫਿਰ ਜਾਇ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਭੱਛਨ ਕੋ ਫੁਨ ਤਾਹਿ ਰਸੋਇ ਮੈ ਭੇਜ ਦਯੋ ਸੁ ਉਲਾਸ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ੨੦੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਮੱਛ ਕੋ ਪਾਰਨ ਪੇਟ ਲਗੇ ਤਬ ਸੁੰਦਰ ਬਾਰਕ ਏਕ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ॥ ਹੋਇ ਦਇਆਲ ਵਤੀ ਸੁ ਤ੍ਰੀਆ ਕਰੁਨਾਰਸੁ ਪੈ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਨ ਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤੇਰੋ ਕਹ੍ਯੋ ਪਤਿ ਹੈ ਇਮ ਨਾਰਦ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਸੋ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿਕੈ ਮੁਨ ਨਾਰ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋਂ ਭਰਤਾ ਕਰ ਪਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੦੧੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੇਖਨ ਬਹੁਤੁ ਦਿਵਸ ਜਬ ਕਰੀ ॥ ਤਬ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸਟ ਤ੍ਰੀਆ ਕੀ ਧਰੀ ॥ ਕਾਮ ਭਾਵ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਚਹ੍ਯੋ ॥ ਰੁਕਮਨ ਸੁਤ ਸਿਉ ਬਚ ਇਹ ਕਹ੍ਯੋ ॥ ੨੦੧੯ ॥ ਮੈਨਵਤੀ ਤਬ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਤੁਮ ਮੋ ਪਤਿ ਰੁਕਮਨ ਕੇ ਜਾਏ ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਸੰਬਰ ਦਾਨਵ ਹਰ੍ਯੋ ॥

---

੧. ਸ਼ਰਾਬ।

ਆਨ ਸਿੰਧ ਕੇ ਭੀਤਰ ਡਰਯੋ ॥ ੨੦੨੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਇਕ ਮੱਛ ਲੀਲ ਤੁਹਿ ਲਯੋ ॥ ਸੋ ਭੀ ਮੱਛ ਫਾਸ ਬਸਿ ਭਯੋ ॥ ਝੀਵਰ ਫਿਰ ਸੰਬਰ ਪੈ ਲਿਆਯੋ ॥ ਤਿਹ ਹਮ ਪੈ ਭੱਛਨ ਹਿਤ ਦਿਆਯੋ ॥ ੨੦੨੧ ॥ ਜਬ ਹਮ ਪੇਟ ਮੱਛ ਕੋ ਫਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤਬ ਤੋਹਿ ਕੋ ਮੈ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ॥ ਮੋਰੇ ਹ੍ਰਿਦੈ ਦਯਾ ਅਤਿ ਆਈ ॥ ਐ ਨਾਰਦ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੦੨੨ ॥ ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਮਦਨ ਕੋ ਆਹੀ ॥ ਢੂੰਢਤ ਫਿਰਤ ਰੈਨ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥ ਮੈ ਪਤਿ ਲਖਿ ਤੁਹਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ॥ ਅਬ ਮੈ ਮਦਨ ਕਥਾ ਚਿਤ ਧਰੀ ॥ ੨੦੨੩ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋਪ ਕਾਂਇਆ ਤੁਹਿ ਜਰੀ ॥ ਤਬ ਮੈ ਪੂਜਾ ਸਿਵ ਕੀ ਕਰੀ ॥ ਬਰੁ ਸਿਵ ਦਯੋ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈਹੈ ॥ ਭਰਤਾ ਵਹੀ ਮੂਰਤ ਤੂ ਪੈਹੈ ॥ ੨੦੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਹੌਂ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਕੀ ਭਈ ਰਸੋਇਨ ਆਇ ॥ ਅਬ ਭਰਤਾ ਮੁਹਿ ਰੁਦ੍ਰ ਤੂੰ ਸੁੰਦਰ ਦਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ੨੦੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੁਤ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਯੌ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨਿ ਕੈ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕੈ ਅਰਿ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਧਾਯੋ ॥ ਧਾਮ ਜਹਾ ਤਿਹ ਬੈਰੀ ਕੋ ਸੋ ਤਿਹ ਦ੍ਵਾਰ ਪੈ ਜਾਇ ਕੈ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜਾਹਿ ਕੋ ਸਿੰਧ ਪੈ ਡਾਰ ਦਯੋ ਅਬ ਸੋ ਤੁਹਿ ਸੋ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਆਯੋ ॥ ੨੦੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੇ ਸੁਤ ਸਯਾਮ ਤੇ ਸੰਬਰ ਸਸਤ੍ਰ ਗਦਾ ਗਹਿ ਆਯੋ ॥ ਜੈਸੇ ਕਹੀ ਬਿਧਿ ਜੁਧਹਿ ਕੀ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਤਾਹੀ ਨੇ ਜੁਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਆਪ ਭਜ੍ਯੋ ਨਹਿ ਤਾ ਭੂਅ ਤੇ ਕਹਿ ਵਾਹਿ ਕੌ ਤ੍ਰਾਸ ਦੈ ਪੈਗੁ ਭਜਾਯੋ ॥ ਆਹਵ ਯਾ ਬਿਧਿ ਹੇਤ ਭਯੋ ਕਹਿ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੦੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅੰਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਬ ਮਾਰ ਮਚੀ ਅਰਿ ਜਾਤ ਭਯੇ ਨਭਿ ਮੈ ਛਲੁ ਕੈ ਕੈ ॥ ਲੈ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿਸਟ ਕਰੀ ਸੁਤ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ਸੋਇਨ ਪਾਹਨ ਪਾਹਨ ਬਿਅਰਥ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕੋ ਸਰ ਏਕਹਿ ਏਕ ਲੱਗੈ ਕੈ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਤਨ ਬੇਧ ਕੈ ਭੂਮ ਡਰਿਓ ਅਤਿ ਰੋਸ ਬਢੈ ਕੈ ॥ ੨੦੨੮ ॥ ਅਸ ਐਂਚ ਝਟਾਕਲ ਯੌ ਕਟਿ ਤੇ ਸਿਰ ਸੰਬਰ ਕੈ ਸੁ ਝਟਾਕ ਦੈ ਝਾਰ੍ਯੋ ॥ ਦੇਵਨ ਕੇ ਗਨ ਹੇਰਤ ਜੇ ਤਿਨ ਪੌਰਖ ਦੇਖ ਕੈ ਧੰਨਿ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਇ ਦਯੋ ਕੈ ਬਿਮੁਛਤ ਸ੍ਰੋਨ ਸੰਬੂਹ ਧਰਾ ਪੈ ਬਿਥਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕਾਨ ਕੋ ਪੂਤ ਸਪੂਤ ਭਯੋ ਜਿਨ ਏਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਸੰਬਰ ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੦੨੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਪਰਦੁਮਨ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਹਰਿ ਲੈ ਗਯੋ ਇਤ ਸੰਬਰ ਕੋ ਪਰਦੁਮਨ ਬਧ ਕੀਓ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥ ਅਫਜੂ ॥

ਅਬ ਪਰਦੁਮਨ ਸੰਬਰ ਕੋ ਬਧ ਰੁਕਮਨ ਕੋ ਮਿਲੇ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਤਿਹ ਕੋ ਬਧਕੈ ਪਰਦੁਮਨ ਆਯੋ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰੇਹ ॥ ਰਤਿ ਆਪਨੇ ਪਤਿ ਸੰਗਿ ਤਬੈ ਕਹਿਓ ਬਢੈਕੈ ਨੇਹ ॥ ੨੦੩੦ ॥ ਚੀਲ[1] ਆਪ ਹ੍ਵੈ ਆਪਨੇ ਊਪਰਿ ਪਤਹਿ ਚੜ੍ਹਾਇ ॥ ਰੁਕਮਨ ਕੋ ਗ੍ਰਹ ਥੋ ਜਹਾ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚੀ ਆਇ ॥ ੨੦੩੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਛੋਰਕੈ ਚੀਲ ਕੋ ਰੂਪ ਦਯੋ ਤ੍ਰੀਆ ਕੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰਿ

---

੧. ਰੂਪ ਬਦਲ ਲਿਆ, ਏਸੇ ਪੋਥੀ ਦਾ ਸਫਾ ੧੪੧ ਦੇਖੋ ਫੁਟ ਨੋਟ ਵਿਚ ਰੂਪ ਬਦਲ ਲੈਣ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ।

ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ ॥ ਵਾਹ ਉਤਾਰਕੈ ਕੰਧਹਿ ਤੇ ਤਿਹ ਕੰਧ ਪਟੰਬਰ ਪੀਤ ਧਰਾਯੋ ॥ ਸੋਰ ਹਜਾਰ ਤ੍ਰੀਆ ਸਭ ਥੀ ਜਹ ਠਾਢ ਤਿਨੋ ਇਹ ਰੂਪ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਕਚੀ ਚਿਤ ਬੀਚ ਸਭੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਲਖਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਯੋ[1] ॥ ੨੦੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਿਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਸੀ ਮੂਰਤਿ ਤ੍ਰੀਅ ਸਭੈ ਮਨ ਮੈ ਸੁਕਚਾਹੀ ॥ ਲਿਆਯੋ ਹੈ ਆਨ ਬਧੂ ਕੋਊ ਬਯਾਹ ਕਹੈ ਸਖੀ ਕੋ ਸੁ ਸਖੀ ਗਹਿ ਬਾਹੀ ॥ ਏਕ ਨਿਹਾਰ ਕਹੈ ਤਿਹ ਕੇ ਉਰ ਓਰ ਬਿਚਾਰ ਭਲੋ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ਲੱਛਨ ਔਰ ਸਭੈ ਹਰਿ ਕੇ ਇਹ ਏਕ ਲਤਾ ਭ੍ਰਿਗ ਕੀ ਉਰ ਨਾਹੀ ॥ ੨੦੩੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੇਖਤ ਤਾਹਿ ਰੁਕਮਨ ਕੇ ਸੁ ਪਯੋਧਰਵਾ ਪਯ[2] ਸੋ ਭਰਿ ਆਏ ॥ ਮੋਹੁ ਬਢਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਮੈ ਕਰੁਨਾਰਸੁ ਸੋ ਢੁਰਿ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਐਸੋ ਸਖੀ ਕਹਿਓ ਮੋ ਸੁਤ ਥੋ ਪ੍ਰਭ ਦੈ ਹਮ ਕੋ ਹਮ ਤੇ ਜੁ ਛਿਨਾਏ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਸਾਸ ਉਸਾਸ ਲਯੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਦੋਊ ਨੈਨ ਬਹਾਏ ॥ ੨੦੩੪ ॥ ਇਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਇ ਗਯੋ ਇਹ ਮੂਰਤ ਓਰ ਰਹੇ ਟਕ ਲਾਈ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਨਾਰਦ ਆਇ ਗਯੋ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਤਿਨ ਭਾਖ ਸੁਨਾਈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਪੂਤ ਤਿਹਾਰੋ ਈ ਹੈ ਇਹ ਯੌ ਸੁਨਿਕੈ ਪੁਰ ਬਾਜੀ ਬਧਾਈ ॥ ਭਾਗਨ ਕੋ ਨਿਧ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਦੁ-ਬੀਰ ਮਨੋ ਇਹ ਦਿਵਸਹਿ ਪਾਈ ॥ ੨੦੩੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਅਵਤਾਰੇ ਪਰਦੁਮਨ ਸੰਬਰ ਦੈਂਤ ਬਧਕੈ ਰੁਕਮਨ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਕੋ ਆਇ ਮਿਲਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਸੂਰਜ ਤੇ ਮਨ ਲਿਆਏ ਜਾਮਵੰਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਇਤ ਸੂਰਜ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਬਲਵਾਨ ॥ ਰਵਿ ਤਿਹ ਕੋ ਤਬ ਮਨ ਦਈ ਉੱਜਲ ਆਪ ਸਮਾਨ ॥ ੨੦੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਮਨ ਸੂਰਜ ਤੇ ਅਰਿ ਜੀਤ ਜੁ ਤਾਂ ਦਿਨ ਆਪਨੇ ਧਾਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ਜੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਕਰ ਸੇਵ ਘਨੇ ਰਵਿ ਕੋ ਚਿਤ ਤਾ ਰਿਝਵਾਯੋ ॥ ਔ ਕਰਿਕੈ ਤਪਸ੍ਯਾ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਕੀ ਹਿਤ ਸੌ ਤਿਹ ਕੌ ਜਬ ਗਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿਕੈ ਸੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਪੁਰ ਲੋਗਨ ਯੌ ਜਦੁਬੀਰ ਪੈ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੦੩੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬੁਲਾਇ ਅਰੰਜਿਤ ਕੌ ਹਸਿਕੈ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਆਇਸ ਦੀਨੋ ॥ ਭੂਪ ਕੋ ਦੈਤੁ ਕਹਿਓ ਅਬ ਹੀ ਰਵਿ ਤੇ ਜੁ ਰਿਝਾਇਕੈ ਤੈ ਧਨੁ ਲੀਨੋ ॥ ਜੋ ਚਹਿਕੈ ਚਿਤ ਮੋ ਚਪਲਾ ਦੁਤਿ ਯਾਹਿ ਕਹਯੋ ਇਨ ਨੈਕੁ ਨ ਕੀਨੋ ॥ ਮੋਨ ਹੀ ਠਾਨਕੈ ਬੈਠ ਰਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੋ ਉੱਤਰੁ ਨੈਕ ਨ ਦੀਨੋ ॥ ੨੦੩੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰਭ ਯੌ ਬਤੀਆ ਕਹਿ ਬੈਠ ਰਹਯੋ ਤਿਹ ਭ੍ਰਾਤ ਅਖੇਟ ਕੇ ਕਾਜ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਬਾਂਧ ਭਲੋ ਮਨ ਕੋ ਸਿਰ ਪੈ ਸਭਹੂੰ ਜਨ ਦੂਸਰ ਭਾਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨਨ ਕੇ ਜਬ ਬੀਚ ਗਯੋ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਬਡੋ ਇਕ ਯਾਹ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਤਾਨਕੈ ਬਾਨ ਚਲਾਵਤ ਭਯੋ ਸਰਵਾ ਸਹਿਕੈ ਇਹ ਕੋ ਫਿਰਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੨੦੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਤਿਨ ਕੇਹਰਿ ਕੇ ਸਰਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਤਬ ਕੇਹਰਿ ਪੁਰਖੱਤ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਏਕ ਚਪੇਟ ਚੌਕ ਤਿਹ

---

੧. ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ੨. ਪੂਰਨ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇੱਛਰਾਂ ਦੇ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੁਧ ਉਤਰ ਆਇਆ ਸੀ।

ਮਾਰੀ ॥ ਮਨ ਸਮੇਤ ਲਈ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ ॥ ੨੦੪੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਿਹ ਬਧਕੈ ਮਨ ਪਾਗਲ ਸਿੰਘ ਧਸ੍ਯੋ ਬਨ ਜਾਇ ॥ ਭਾਲਕ ਏਕ ਬਡੋ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਹੇਰਿਓ ਮ੍ਰਿਗਰਾਇ ॥ ੨੦੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਲਕ ਦੇਖ ਮਨੀ ਦੁੱਤਿ ਕੌ ਸੁ ਲਖ੍ਯੋ ਕੋਊ ਕੇਹਰਿ ਲੈ ਫਲੁ ਆਯੋ ॥ ਯਾ ਫਲ ਕੌ ਅਬ ਭੱਛ ਕਰੋ ਸੁ ਛੁਧਾਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਤਹ ਭੱਛਨ ਧਾਯੋ ॥ ਜਯੋਂ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਥੋ ਜਾਤ ਚਲ੍ਯੋ ਤਿਉ ਅਚਾਨਕ ਆਇਕੈ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਏਕ ਚਪੇਟ ਚਟਾਕ ਦੈ ਮਾਰ ਝਟਾਕ ਦੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ॥ ੨੦੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਾਮਵਾਨ ਬਧ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਨ ਲੈ ਮਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥ ਜਾਹਿ ਗ੍ਰਿਹ ਆਪਨ ਹੁਤੇ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚ੍ਯੋ ਆਇ ॥ ੨੦੪੩ ॥ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਲਖਿ ਭੇਦ ਨਹਿ ਸਭਹਨ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਾਰਿ ਮੁਹਿ ਭ੍ਰਾਤ ਕੌ ਲੀਨੀ ਮਨ ਛੁਟਕਾਇ ॥ ੨੦੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਸੁਨਿਕੈ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਅਪਨੇ ਢਿਗ ਜਾ ਤਿਹ ਕੋ ਸੁ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰਾਜੀਤ ਕਹੈ ਮੁਹਿ ਭ੍ਰਾਤ ਹਨ੍ਯੋ ਹਰਿ ਜੂ ਮਨ ਹੇਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਕੁਬੋਲ ਸੁਨੇ ਮਨੂਆ ਹਮਰੋ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਤਾਯੋ ॥ ਤਾਤੇ ਚਲੋ ਤੁਮਹੂੰ ਤਿਹ ਸੋਧਕੌ ਹੌਂ ਹੂ ਚਲੋ ਕਹਿ ਖੋਜਨ ਧਾਯੋ ॥ ੨੦੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਦਵ ਲੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਜਬੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਖੋਜਨ ਤਾਹਿ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਅਸ੍ਵਪਤੀ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰੇ ਸੁਤ ਹੀਏ ਗਏ ਦੋਊ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਕੇਹਰਿ ਕੋ ਤਹ ਖੋਜ ਪਿਖ੍ਯੋ ਇਹ ਵਾਹੀ ਹਨੇ ਭਟ ਐਸੇ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਆਗੇ ਜੋ ਜਾਇ ਤੌ ਸਿੰਘ ਪਿਖਯੋ ਮ੍ਰਿਤ ਚੌਕ ਪਰੇ ਸਭ ਪੌਰਖ ਵਾਰੇ ॥ ੨੦੪੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਹ ਭਾਲਕ ਕੇ ਖੋਜ ਕੌ ਚਿਤੈ ਰਹੈ ਸਿਰ ਨਾਇ ॥ ਜਹਾ ਖੋਜ ਤਿਹ ਜਾਤ ਪਗ ਤਹਾ ਜਾਤ ਭਟ ਧਾਇ ॥ ੨੦੪੭ ॥ ਕਬਿਵਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਬਰ ਦਾਨ ਦਏ ਅਸਰਾਰ ਜਿਤੇ ਸਭ ਦਾਨਵ ਭਾਗੇ ॥ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਸਤ੍ਰਨ ਨਾਸ ਕਯੋ ਸਸ ਸੂਰ ਥਪੇ ਫਿਰ ਕਾਰਜ ਲਾਗੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਜਾਹਿ ਕਰੀ ਕੁਬਿਜਾ ਛਿਨ ਬੀਚ ਸੁਗੰਧ ਲਗਾਵਤ ਬਾਗੇ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨੇ ਕਾਰਜ ਹੇਤ ਸੁ ਜਾਤ ਹੈ ਰੀਛ ਕੇ ਖੋਜਹਿ ਲਾਗੇ ॥ ੨੦੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਖੋਜ ਲੀਏ ਸਭ ਏਕ ਗੁਫਾ ਹੂ ਮੈ ਜਾਤ ਭਏ ਹਰਿ ਐਸੇ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਹੈ ਕੋਊ ਸੂਰ ਧਸੈ ਇਹ ਬੀਚਨ ਕਾਹੂੰ ਬਲੀ ਪੁਰਖੱਤ ਸੰਭਾਰ੍ਯੋ ॥ ਯਾਹੀ ਕੇ ਬੀਚ ਧਸ੍ਯੋ ਸੋਈ ਰੀਛ ਸਭੋ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਨਹਿ ਯਾ ਮੈ ਕਹ੍ਯੋ ਹਰਿਰੇ ਹਮ ਖੋਜ ਇਹੀ ਮਹਿ ਡਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੦੪੯ ॥ ਕੋਊ ਨ ਬੀਰ ਗੁਫਾ ਮੈ ਧਸ੍ਯੋ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਤਾਹ ਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ਭਾਲਕ ਲੈ ਸੁਧ ਬੀਚ ਗੁਫਾ ਹੂ ਕੇ ਜੁਧੁ ਕੌ ਸਾਮੁਹੇ ਕੋਪ ਅਯੋ ਹੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਉਹ ਸੋ ਦਿਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਾਹਨ ਜੁਧੁ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁਗ ਇਤੇ ਜੁਗ ਚਾਰਨ ਮੈ ਨਹ ਹ੍ਵੈਹੈ ਕਬੈ ਕਬਹੂ ਨ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੨੦੫੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਦਿਉਸ ਭਿਰੇ ਦਿਨ ਰੈਨ ਨਹੀ ਤਿਹ ਤੇ ਹਰਿ ਨੈਕ ਡਰਾਨੇ ॥ ਲਾਤਨ ਮੂਕਨ ਕੋ ਅਤਿਹੀ ਫੁਨ ਤੌਨ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਨੇ ॥ ਪੌਰਖ ਭਾਲਕ ਕੋ ਘਟ ਗਯੋ ਇਹ ਮੈ ਬਹੁ ਪੌਰਖਤਾ ਪਹਚਾਨੇ ॥ ਜੁਧ ਕੇ ਛਾਡਕੈ ਪਾਇ ਪਰ੍ਯੋ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਰਾਮ ਸਹੀ ਕਰ ਜਾਨੇ ॥ ੨੦੫੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਇ ਪਰ੍ਯੋ ਘਿਘਿਆਨੋ ਘਨੋ ਬਤੀਯਾ ਅਤਿ ਦੀਨ ਹ੍ਵੈ ਯਾ ਬਿਧ ਭਾਖੀ ॥ ਹੋ ਤੁਮ ਰਾਵਨ

ਕੇ ਮਰੀਆ ਤੁਮਹੀ ਪੁਨ ਲਾਜ ਦਰੋਪਤੀ ਰਾਖੀ ॥ ਭੂਲ ਭਈ ਹਮ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸੁ ਛਿਮਾ ਕਰੀਯੈ ਸਿਵ ਸੂਰਜ ਸਾਖੀ ॥ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ਦੁਹਿਤਾ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸੋਊ ਲੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰਜ ਰਾਖੀ ॥ ੨੦੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਜੁਧਕੈ ਸਜਾਮ ਜੂ ਬਜਾਹ ਕਯੋ ਇਤ ਹ੍ਵੈਕੈ ਨਿਰਾਸ ਏ ਧਾਮਨ ਆਏ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਗੁਫਾ ਹੂ ਕੇ ਬੀਚ ਧਸੇ ਸੋਊ ਕਾਹੂ ਹਨੇ ਸੁ ਇਹੀ ਠਹਰਾਏ ॥ ਨੀਰ ਢਰੇ ਭਟਵਾਨ ਕੀ ਆਂਖਨ ਲੋਟਤ ਹ ਚਿਤ ਮੈ ਦੁਖ ਪਾਏ ॥ ਸੀਸ ਧੁਨੈ ਇਕ ਐਸੇ ਕਹੈ ਹਮਹੂੰ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਕਾਮ ਨ ਆਏ ॥ ੨੦੫੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਜਿਤੋ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸੰਗ ਗਯੋ ਸੋਊ ਭੂਪ ਪੈ ਰੋਵਤ ਆਯੋ ॥ ਭੂਪਤਿ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਨ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਅਪਨੈ ਮਨ ਮੈ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਧਾਇ ਗਯੋ ਬਲਭਦ੍ਰ ਪੈ ਪੂਛਨ ਰੋਇ ਇਹੀ ਤਿਨ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਗੁਫਾ ਕੇ ਬਿਖੈ ਧਸਿਕੈ ਤਿਹ ਤੇ ਬਹੁਰੋ ਨਹੀ ਬਾਹਰਿ ਆਯੋ ॥ ੨੦੫੪ ॥ ਹਲੀਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੈ ਲਰਿਕੈ ਅਰਿ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸੰਗ ਤਨ ਆਪਨ ਕੋ ਜਮਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ਖੋਜਤ ਕੈ ਮਨ ਯਾ ਜੜ ਕੀ ਬਲਿ ਲੋਕ ਗਯੋ ਕੋਊ ਮਾਰਗ ਪਾਯੋ ॥ ਕੈ ਮਨ ਲੈ ਇਹ ਭ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਗਯੋ ਜਮ ਲੈ ਤਿਨ ਲੈਨ ਕੋ ਧਾਯੋ ॥ ਕੈ ਇਹ ਮੂਰਖ ਕੋ ਸੁ ਕੁਬੋਲ ਲਗਯੋ ਹੁਇ ਲਜਾਤੁਰ ਧਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥ ੨੦੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੋਇ ਜਬੈ ਸੰਗ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਲੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤੋ ਸੱਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕੋ ਮਿਲਕੈ ਸਭ ਜਾਦਵ ਲਾਤਨ ਮੂਕਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਪਾਗ ਉਤਾਰ ਦਈ ਮੁਸਕੈ ਗਹਿ ਗੋਡਨ ਤੇ ਮਧਿ ਕੂਪ ਕੇ ਡਾਰਯੋ ॥ ਛੋਡਬੋ ਤਾਕੇ ਕਹਯੋ ਨ ਕਿਹੂ ਸਭਹੂ ਤਿਹ ਕੋ ਬਧਬੋ ਚਿਤ ਧਾਰਯੋ ॥ ੨੦੫੬ ॥ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਜਬ ਏ ਬਤੀਯਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਭ ਨਾਰਨ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥ ਰੋਵਤ ਭੀ ਕੋਊ ਭੂਮਿ ਪਰੀ ਗਿਰ ਪੀਟਤ ਭੀ ਕਰਿਕੈ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਅਬ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਕਹਾ ਹਮਰੀ ਗਤ ਮਾਈ ॥ ਔਰ ਰੁਕੱਮਨਿ ਦੇਤ ਦਿਜੋਤਮ ਦਾਨ ਸਤੀ ਫੁਨ ਹੋਬੇ ਕੋ ਆਈ ॥ ੨੦੫੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਸਦੇਵ ਅਰੁ ਦੇਵਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਚਿਤਹਿ ਬਢਾਇ ॥ ਪ੍ਰਭ ਗਤਿ ਦ੍ਵੈ ਬਿਧ ਹੇਰਿ ਕੈ ਬਰਜਿਓ ਰੁਕਮਨ ਆਇ ॥ ੨੦੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਧੂਹੂ ਕੋ ਦੇਵਕੀ ਆਇ ਸੁ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਬਿਧਯਾ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਜੂਝ ਮਰੇ ਰਨ ਮੋ ਜਰਬੋ ਤੁਹਿ ਕੋ ਨਿਸਚੈ ਬਨਿ ਆਯੋ ॥ ਜੌ ਮਨ ਢੂੰਢਤ ਯਾ ਜੜ ਕੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਘਨੇ ਪੁਨ ਕੋ ਸਸਿ ਧਾਯੋ ॥ ਤਾਤੇ ਰਹੋ ਚੁਪਕੈ ਸੁਧ ਲੈ ਅਰੁ ਯੋਂ ਕਹਿ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ੨੦੫੯ ॥ ਐਸੇ ਸਮੋਧ ਕੈ ਪੁਤ੍ਰ ਬਧੂ ਕੋ ਭਵਾਨੀ ਕੋ ਪੈ ਤਿਨ ਜਾਇ ਮਨਾਯੋ ॥ ਠਾਈਸ ਦਿਵਸ ਲੌ ਸੇਵ ਕਰੀ ਤਿਹ ਕੀ ਤਿਹ ਕੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਿਝਵਾਯੋ ॥ ਰੀਝਿ ਸਿਵਾ ਤਿਨ ਪੈ ਤਬ ਹੀ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਇਹੀ ਬਰਦਾਨ ਦਿਵਾਯੋ ॥ ਆਇ ਹੈ ਸਜਾਮਨ ਸੋਕ ਕਰੋ ਤਬ ਲੌ ਹਰਿ ਲੀਨੇ ਤ੍ਰੀਆ ਮਨ ਆਯੋ ॥ ੨੦੬੦ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਹੇਰਿ ਤ੍ਰੀਆ ਮਨਿ ਕੇ ਜੁਤ ਸੋਕ ਕੀ ਬਾਤ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ਡਾਰ ਕਮੰਡਲ ਮੈ ਜਲੁ ਸੀਤਲ ਮਾਇ ਪੀਯੋ ਪੁਨ ਵਾਰਕੈ ਆਈ ॥ ਜਾਦਵ ਔਰ ਸਭੈ ਹਰਖੇ ਅਰੁ ਬਾਜਤ ਭੀ ਪੁਰ ਬੀਚ ਬਧਾਈ ॥ ਔਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਸਿਵਾ ਸੁ ਸਭੈ ਜਗ ਮਾਇ ਸਹੀ

ਠਹਰਾਈ ॥ ੨੦੬੧ ॥ ਇਤਿ ਜਾਮਵੰਤ ਕੋਂ ਜੀਤ ਕੈ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਸਕੀ ਮਨ ਸਹਿਤ ਲਿਆਵਤ ਭਏ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਹੇਰ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕੌ ਮਨ ਲੈ ਕਰਿ ਮੈ ਫੁਨਿ ਤਾ ਸਿਰ ਮਾਰੀ ॥ ਜਾ ਹਿਤ ਦੋਸ ਦਯੋ ਸੋਈ ਲੈ ਜੜ ਕੋਪ ਭਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ਚੌਕ ਕਹੈ ਸਭ ਜਾਦਵ ਯੌ ਸੁ ਪਿਖੋ ਰਿਸ ਕੈਸੀ ਕਰੀ ਗਿਰਿਧਾਰੀ ॥ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਬਿੱਤ ਨ ਬੀਚ ਕਥਾ ਜਗ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਿਥਾਰੀ ॥ ੨੦੬੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹਾਥਿ ਰਹਿਓ ਮਨ ਕੋ ਧਰਿਕੈ ਤਿਨ ਨੈਕ ਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਿਓ ॥ ਲੱਜਤ ਹ੍ਵੈ ਖਿਸਿਯਾਨੋ ਘਨੋ ਦੁਬਿਧਾ ਕਰਿ ਧਾਮ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰਿਓ ॥ ਬੈਰ ਪਰਯੋ ਹਮਰੋ ਹਰਿ ਸਉ ਰੁ ਕਲੰਕ ਚੜਯੋ ਗਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਮਾਰਿਓ ॥ ਭੀਰ ਪਰੀ ਤੇ ਅਧੀਰ ਭਯੋ ਦੁਹਿਤਾ ਦੇਉ ਸ੍ਯਾਮ ਇਹੀ ਚਿਤ ਧਾਰਿਓ ॥ ੨੦੬੩ ॥

ਇਤਿ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕੋ ਬ੍ਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲ ਦਿਜੋਤਮ ਬੇਦਨ ਕੀ ਬਿਧ ਜੈਸ ਕਹੀ ਤਸ ਬ੍ਯਾਹ ਰਚਾਯੋ ॥ ਸਤਿ ਭਾਮਨ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਲੋਗਨ ਮੈ ਜਸੁ ਛਾਯੋ ॥ ਪਾਵਤ ਹੈ ਉਪਮਾ ਲਛਮੀ ਕੀਨ ਤਾ ਸਮ ਯੌ ਕਹਿਬੋ ਬਨਿ ਆਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੇ ਬ੍ਯਾਹਨ ਕਾਜ ਸੁਦੇਮਨ ਮਾਨ ਭਲੈ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੨੦੬੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸੁਨੇ ਬਤੀਯਾ ਸੁਭ ਸਾਜ ਜਨੇਤ ਤਹਾਂ ਕੋ ਸਿਧਾਏ ॥ ਆਵਤ ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਸਭ ਆਗੇ ਹੀ ਤੇ ਮਿਲਿਬੇ ਹੀ ਕੋ ਧਾਏ ॥ ਆਦਰ ਸੰਗ ਲਵਾਇ ਕੈ ਜਾਇ ਬ੍ਯਾਹ ਕੀਯੋ ਦਿਜ ਦਾਨ ਦਿਵਾਏ ॥ ਐਸੇ ਬਿਵਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖ ਪਾਇ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰਿ ਧਾਮਹਿ ਆਏ ॥ ੨੦੬੫ ॥ ਇਤ ਬਿਵਾਹ ਸਪੂਰਨ ਹੋਤ ਭਯੋ ॥

ਲਛਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਪਰਸੰਗ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਐਸੇ ਸੁਨੀ ਬਤੀਯਾ ਲਛੀਆ ਗ੍ਰਹ ਮੈ ਸੁਤ ਪੰਡ ਕੇ ਆਏ ॥ ਗਾਇ ਸਮੇਤ ਸਭੋ ਮਿਲਿ ਕੌਰਨ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਕਰੁਨਾ ਨ ਬਸਾਏ ॥ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਸੁ ਤਹਾਂ ਕੋ ਚਲੈ ਸਭ ਬਿਸਨ ਬੁਲਾਏ ॥ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਸੁ ਸਾਜ ਕੈ ਸ੍ਯੰਦਨ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਹਾ ਕੋ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੦੬੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਚਲੇ ਉਤ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਤੋ ਇਤ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਲੈ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੌ ਆਪਨੇ ਸੰਗਿ ਕਹਯੋ ਅਰੇ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੂੰ ਕੋ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਛੀਨ ਲੈ ਯਾ ਤੇ ਅਰੇ ਮਿਲਿਕੈ ਮਨ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਤਿਹ ਮਾਰਯੋ ॥ ਲੈ ਬਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਵਾ ਬਧਕੈ ਮਨ ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੨੦੬੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਤਿ ਧੰਨਾ ਭੀ ਸੰਗ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜਬ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕੋ ਤਿਨ ਘਾਯੋ ॥ ਏ ਤਿਨ ਬਧ ਕੈ ਡੇਰਨ ਆਏ ॥ ਉਤੇ ਸੰਦੇਸ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨ ਪਾਏ ॥ ੨੦੬੮ ॥ ਦੂਤ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਦੂਤਨ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਬਰਮਾ ਮਾਰੇ ॥ ਮਨ ਧਨ ਛੀਨ ਤਾਹਿ ਤੇ ਲਯੋ ॥ ਤੇਹਿ ਤ੍ਰੀਆ ਕੋ ਅਤਿ ਦੁਖੁ ਦਯੋ ॥

੨੦੬੯ ॥ ਜਬ ਜਦੁਪਤਿ ਇਹ ਬਿਧ ਸੁਨ ਪਾਯੋ॥ ਛੋਰ ਔਰ ਸਭ ਕਾਰਜ
ਆਯੋ॥ ਹਰਿ ਆਵਨ ਕ੍ਰਿਤ ਬਰਮੈ ਜਾਨੀ ॥ ਸਤਿ ਧੰਨਾ ਸੋ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥
੨੦੭੦ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਕਹੁ ਸਤਿ ਧੰਨਾ ਬਾਤ ਅਬੈ ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੈ ॥
ਕਹੋ ਪਰੈ ਕੈ ਜਾਇ ਕਹੋ ਲਰਿਕੈ ਮਰੈ॥ਦੁਇ ਮੈ ਇਕ ਮੁਹਿ ਬਾਤ ਕਹੋ ਸਮਝਾਇ
ਕੈ॥ ਹੇ ਕੈ ਉਪਾਇ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮਹਿ ਮਾਰੈ ਜਾਇਕੈ ॥ ੨੦੭੧ ॥ ਕ੍ਰਿਤ
ਬਰਮਾ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਤ ਤਿਨ ਯੋਂ ਕਹਯੋ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਬਲੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹਨ੍ਯੋ
ਅਰ ਜੋ ਚਹਯੋ ॥ ਤਾ ਸੋ ਹਮ ਪੈ ਬਲ ਨ ਲਰੈ ਪੁਨ ਜਾਇ ਕੈ॥ਹੋ ਕੰਸ ਸੇ ਛਿਨਮੈ
ਮਾਰ ਦਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਕੈ ॥ ੨੦੭੨ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿ ਤਿਨ ਕੀ
ਅਕਰੂਰ ਪੈ ਆਯੋ ॥ ਪ੍ਰਭ ਦੁਬਿਧਾ ਕੋ ਭੇਦ ਸੁ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਤਿਨ ਕਹ੍ਯੋ
ਅਬ ਸੁਨ ਤੇਰੋ ਇਹੀ ਉਪਾਇ ਹੈ ॥ ਹੋ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਬਚਹੈ ਸੋਊ ਜੁ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਇ
ਹੈ ॥ ੨੦੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੈ ਮਨ ਤਾਹਿ ਉਦਾਸ ਭਯੋ ਕਿਹ ਓਰ ਭਜੋ ਚਿਤ
ਮੈ ਇਹ ਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਮੈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਓ ਹਰਿ ਕੋ ਮਨ ਹੇਤ ਬਲੀ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ
ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤਾਹਿ ਕੇ ਹੇਤ ਗੁਸਾ ਕਰਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸਭੈ ਅਪਨੋ ਪੁਰਖੱਤ ਸੰਭਾਰ੍ਯੋ ॥
ਯੌ ਰਹਿਹੌ ਤਊ ਮਾਰਤ ਹੈ ਏਹ ਕੈ ਡਰੁ ਉਤਰੁ ਓਰ ਸਿਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੦੭੪ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤਿ ਧੰਨਾ ਮਨ ਲੈ ਜਹਾਂ ਭਜ ਗਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਇ ॥ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ
ਚੜ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚ੍ਯੋ ਜਾਇ ॥ ੨੦੭੫ ॥ ਪਾਵ ਪਿਆਦਾ ਸਤ੍ਰ
ਹੋਇ ਭਜ੍ਯੋ ਸੁ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਇ ॥ ਤਬ ਜਦੁਬੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੋ ਮਾਰ੍ਯੋ ਤਾਕੋ
ਜਾਇ ॥ ੨੦੭੬ ॥ ਖੋਜਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਮਾਰਕੈ ਮਨ ਨਹੀ ਆਈ ਹਾਥ ॥ ਮਨ
ਨਹੀ ਆਈ ਹਾਥ ਯੌ ਕਹੀ ਹਲੀ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੨੦੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਲਖ੍ਯੋ
ਮੁਸਲੀ ਮਨ ਮੈ ਸੁ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮ ਤੇ ਮਨ ਆਜ ਛਪਾਈ ॥ ਲੈ ਅਕਰੂਰ ਬਨਾਰਸ
ਗਯੋ ਮਨ ਕੌ ਤਿਹ ਕੀ ਨ ਕਛੂ ਸੁਧ ਪਾਈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਮੋ ਇਕ ਸਿਖ੍ਯ ਹੈ
ਭੂਪਤ ਜਾਤ ਤਹਾਂ ਹਉ ਸੋ ਐਸੇ ਸੁਨਾਈ ॥ ਯੋਂ ਬਤੀਯਾ ਕਹਿ ਜਾਤ ਰਹ੍ਯੋ
ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ੨੦੭੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੌ ਮੁਸਲੀ ਤਿਹ
ਪੈ ਗਯੋ ਤੌ ਭੂਪਤਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥ ਲੈ ਅਪਨੇ ਤਿਹ ਧਾਮ ਗਯੋ ਆਗੇ ਹੀ ਤੇ
ਆਇ ॥ ੨੦੭੯ ॥ ਗਦਾ ਜੁੱਧ ਮੈ ਅਤਿ ਚਤੁਰ ਯੋਂ ਸਭ ਤੇ ਸੁਨ ਪਾਇ ॥
ਤਬੈ ਦੁਜੋਧਨ ਹਲੀ ਤੇ ਸਭ ਸੀਖੀ ਬਿਧ ਆਇ ॥ ੨੦੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥
ਸਤਧੰਨੋ ਕਉ ਮਾਰ ਜਬੈ ਜਦੁਨੰਦਨ ਦ੍ਵਾਰਪਤੀ ਹੂ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਕੰਚਨ
ਕੇ ਅਕਰੂਰ ਬਨਾਰਸ ਦਾਨ ਕਰੈ ਬਹੁ ਯੌ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ਸੂਰਜਿ ਦਿੱਤ ਉਹੀ
ਪਹਿ ਹੈ ਮਨ ਯੌਂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸੁ ਜਨਾਯੋ ॥ ਮਾਨਸ ਭੇਜ ਭਲੋ ਤਿਹ ਪੈ
ਤਿਹ ਕੋ ਅਪਨੇ ਪਹਿ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ ॥ ੨੦੮੧ ॥ ਜੌ ਹਰਿ ਪੈ ਸੋਊ ਆਵਤ ਭਯੋ
ਤਿਹ ਤੇ ਮਨ ਤੋਇਨ ਮਾਗ ਲਈ ਹੈ ॥ ਸੂਰਜ ਜੋ ਤਿਹ ਰੀਝ ਦਈ ਧਨ ਸੱਤਿ
ਕੀ ਜਾ ਹਿਤ ਦੇਹ ਗਈ ਹੈ ॥ ਜਾ ਹਿਤ ਸ੍ਯਾਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹਰਿ ਭ੍ਰਾਤਹਿ ਮਾਨਹਿ
ਕੀ ਮਨ ਬਾਤ ਠਈ ਹੈ ॥ ਸੋ ਦਿਖਰਾਇ ਸਭੋ ਹਰਖਾਇਕੈ ਲੈ ਅਕਰੂਰਹਿ ਫੇਰ
ਦਈ ਹੈ ॥ ੨੦੮੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਸੱਤ੍ਰਾਜਿਤ ਕੈ ਕਰ ਸੇਵ ਸੁ ਸੂਰਜ ਕੀ ਫੁਨ
ਤਾਹਿ ਤੇ ਪਾਈ ॥ ਜਾ ਹਰਿ ਕੈ ਇਹ ਕੋ ਬਧਕੈ ਧਨਸੱਤਿ ਸੁ ਆਪਨੀ ਦੇਹ

ਗਵਾਈ ॥ ਤਾਹਿ ਗਯੋ ਅਕਰੂਰ ਥੋ ਲੈ ਤਿਹ ਤੇ ਫਿਰ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪੈ ਆਈ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਦੇਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਮੁੰਦਰੀ ਮਨੋ ਸਜਾਮ ਜੂ ਰਾਘਵ ਹਾਈ ॥ ੨੦੯੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਡੇ ਜਸਹਿ ਪਾਵਤ ਭਯੋ ਮਨ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ॥ ਜੋ ਕਟੀਆ ਸਿਰ ਦੁਰਜਨਨ ਹਰਤਾ ਸਾਧਨ ਪੀਰ ॥ ੨੦੯੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਸਤਧੰਨੇ ਕੋ ਬਧਕੈ ਅਕਰੂਰ ਕੌ ਮਨ ਦੇਤ ਭਏ॥

ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਆਵਨ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਜਬ ਅਕੂਰਹਿ ਕੋ ਮਨ ਦਈ ॥ ਜਦੁਪੰਤਿ ਦਿੱਲੀ ਕੌ ਸੁਧ ਕਈ ॥ ਤਬ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਏ ॥ ਪਾਂਡਵ ਪਾਂਚ ਚਰਨ ਲਪਟਾਏ ॥ ੨੦੯੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਕੁੰਤੀ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਗਏ ਕੁਸਲ ਪੂਛਿਯੋ ਜਾਇ ॥ ਜੋ ਦੁਖ ਇਨਕੋ ਰਵਿ ਦਏ ਸੋ ਸਭ ਦਏ ਬਤਾਇ ॥ ੨੦੯੬ ॥ ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਤ ਮੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੂ ਰਹੇ ਮਾਸ ਜਬ ਚਾਰ ॥ ਤਬ ਅਰਜਨ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ ਇਕ ਦਿਨ ਚੜੇ ਸਿਕਾਰ ॥ ੨੦੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋਧ ਸਿਕਾਰ ਕੋ ਲੈ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁ ਘਨੋ ਜਹ ਥੋ ਤਿਹ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਗੋਇਨ ਸੂਕਰ ਰੀਛ ਬਡੇ ਬਹੁ ਚੀਤਰ ਔਰ ਸਸੇ ਬਹੁ ਮਾਰੇ ॥ ਗੈਂਡੇ ਹਨੇ ਮਹਿਖਾਸ ਕੇ ਮੱਤ ਕਰੀ ਅਰੁ ਸਿੰਘਨ ਝੁੰਡਹਿ ਝਾਰੇ ॥ ਨੈਕੁ ਸੰਭਾਰ ਰਹੀ ਨ ਪਰੇ ਬਿਸੰਭਾਰ ਜਿਨੋ ਸਰ ਸਜਾਮ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੦੯੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਬਨ ਮੋ ਧਸਿਕੈ ਬਹੁਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਘਾਏ ॥ ਏਕ ਹਨੇ ਕਰਵਾਰਨ ਸੋ ਤਕਿ ਏਕਨ ਕੇ ਤਨ ਬਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ਅਸ੍ਵਨ ਕੋ ਦਵਰਾਇ ਭਜਾਇਕੈ ਕੂਕਰ ਤੇਊ ਹਨੇ ਜੁ ਪਰਾਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਅਗ੍ਰਜ ਜੇ ਉਠ ਭਾਜਤ ਭੇ ਤੇਊ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ੨੦੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਏਕ ਘਨੇ ਮ੍ਰਿਗਵਾ ਇਕ ਆਪਹਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਘਾਏ ॥ ਜੇ ਉਠ ਭਾਜਤ ਭੇ ਬਨ ਮੈ ਸੋਊ ਕੂਕਰ ਡਾਰ ਸਬੈ ਗਹਵਾਏ ॥ ਤੀਤਰ ਜੇ ਉਡਿਕੈ ਨਭਿ ਓਰ ਗਏ ਤਿਨ ਕੌ ਪ੍ਰਭ ਬਾਜ ਚਲਾਏ ॥ ਚੀਤਨ ਏਕ ਮ੍ਰਿਗਾ ਗਹਿਕੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਕਹੈ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ੨੦੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੇਸਰੇ ਔਰ ਕੁਹੀ ਬਹਰੀ ਅਰੁ ਬਾਜ ਜੁਰੇ ਬਹੁਤੇ ਸੰਗ ਲੀਨੇ ॥ [1]ਬਾਸੇ ਘਨੇ ਲਗਰਾ ਚਰਗੇ ਸਿਕਰੇ ਨ ਕੋ ਫੇਟ ਭਲੀ ਬਿਧ ਕੀਨੇ ॥ਧੂਤੀਉਕਾਬ ਬਸੀਨਨ ਕੋ ਸਜ ਕੰਠ ਜਗੋਲਨ ਦ੍ਵਾਲ ਨਵੀਨੇ ॥ ਜਾ ਸੰਗ ਹੇਰ ਚਲਾਵਤ ਭੇ ਤਿਨ ਪਾਛਨ ਤੇ ਇਕ ਜਾਨ ਨ ਦੀਨੇ ॥ ੨੦੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਔ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਜਬ ਐਸੋ ਸਿਕਾਰ ਕੀਯੋ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਆਪਸ ਮੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਦੁਹੂ ਅਤਿ ਹੇਤ ਬਢਾਯੋ ॥ ਔ ਦੁਹੂ ਕੋ ਜਲ ਪੀਵਨ ਕੋ ਮਨ ਔਸਰ ਤੌ ਨ ਸੁਹੈ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ਛੋਰ ਅਖੇਟਕ ਦੀਨ ਦੁਹੂੰ ਚਲਿਕੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਜਮਨਾ ਤਟ ਆਯੋ ॥ ੨੦੯੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਾਤ ਹੁਤੇ ਜਲ ਪੀਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਪੂਛਹੁ ਕੋ ਹੈ ਕਹਾ ਇਹ ਦੇਸੁ ਕਹਜੋ ਸੰਗਿ

---

੧. ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਠੀਕ ਠੀਕ ਮੂਰਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਜੇ ਵੇਖਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸ: ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਦਾ ਪੰਨਾ ੫੭੨ ਦੇਖੋ।

ਪਾਰਥ ਧੋ ਗਿਰਧਾਰੀ ॥ ਆਇਸ ਮਾਨ ਪੁਰੰਦਰ ਕੋਸ ਭਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਕੌਨ ਕੀ ਬੇਟੀ ਹੈ ਦੇਸ ਕਹਾ ਤੁਹਿ ਕੋ ਤੁਹਿ ਭ੍ਰਾਤ ਤੂ ਕੌਨ ਕੀ ਨਾਰੀ ੨੦੯੩ ॥ ਅਥ ਜਮਨਾ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਰਜਨ ਸੋ ਜਮਨਾ ਤਬੈ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ਸੁਨਾਇ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਬਰ ਹੀ ਚਾਹ ਚਿਤ ਤਪੁ ਕੀਨੋ ਮੈ ਆਇ ॥ ੨੦੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਪਾਰਥ ਆਇ ਕੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਸੁ ਸਯਾਮ ਜੂ ਸਿਉ ਇਹ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਸੂਰਜ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਜਮਨਾ ਇਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਜਗ ਜਾਹਰਿ ਸਾਰੇ ॥ ਭੇਸ ਤਪੋ ਧਨ ਕਾਹੇ ਕੀਯੋ ਇਨ ਐ ਗ੍ਰਹਿ ਕੇ ਸਭ ਕਾਜ ਬਿਸਾਰੇ ॥ ਅਰਜਨ ਉਤਰ ਐਸੇ ਦੀਯੋ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨੋ ਬਰ ਹੇਤ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੨੦੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਸੁਨ ਧੋ ਬਹੀਯਾ ਗਹ ਡਾਰ ਲਈ ਰਥ ਊਪਰ ॥ ਚੰਦ ਸੋ ਆਨਨ ਜਾਹਿ ਲਸੈ ਅਤਿ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਸੁ ਕਪੋਲਨ ਦੂਪਰ ॥ ਕੈ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਪੈ ਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਯਾਮ ਜੂ ਐਸੀ ਕਿਸੀ ਪਰ ॥ ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਲਿਆਵਤ ਭਯੋ ਸਭ ਐਸ ਕਥਾ ਇਹ ਮਾਲਮ ਭੂਪਰ ॥ ੨੦੯੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਡਾਰ ਜਬੈ ਰਥ ਪੈ ਜਮਨਾ ਕਹੁ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਡੇਰ ਨ ਆਯੋ ॥ ਬਯਾਹ ਕੇ ਬੀਚ ਸਭਾ ਹੂ ਜੁਧਿਸਟਰ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ਦੁਆਰਕਾ ਜੈਸਿ ਰਚੀ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੁਮ ਮੋ ਪੁਰ ਤੈ ਸਿ ਰਚੋ ਸੁ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਆਇਸ ਦੇਤ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕਰਮਾ ਬਿਸ੍ਵ ਸੋ ਤਿਨ ਤੈਸੋ ਬਨਾਯੋ ॥ ੨੦੯੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਿਕਾਰ ਖੇਲਬੋ ਸਪੂਰਨ ਜਮਨਾ ਕੋ ਬਿਵਾਹਤ ਭਏ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੰਡ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰਨ ਤੇ ਅਰੁ ਕੰਤੀ ਤੇ ਲੈਕੇ ਬਿਦਾ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਉਜੈਨ ਪੁਰੀ ਕੇ ਜਹਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਹ ਪੈ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ਤਾ ਦੁਹਿ ਤਾਹੂ ਕੇ ਬਯਾਹਨ ਕਾਜ ਦੁਰਜੋਧਨ ਹੂੰ ਕੋ ਭੀ ਚਿੱਤੁ ਲੁਭਾਯੋ ॥ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ਭਲੀ ਅਪਨੀ ਤਿਹ ਬਯਾਹਨ ਕੌ ਇਤ ਤੇ ਇਹ ਧਾਯੋ ॥ ੨੦੯੮ ॥ ਉਜੈਨ ਰਾਜਾ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਬਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਜ ਸੈਨ ਦੁਰਜੋਧਨ ਆਯੋ ਉਤੇ ਪੁਰਤਾਹੀ ਇਤੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਏ ॥ ਭੂਪਤਿ ਔਰ ਬਡੇ ਬਲਵੰਡ ਸੁ ਵਾਹ ਬਿਯਾਹ ਕੌ ਦੇਖਨ ਧਾਏ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਕੀ ਭਗਨੀ ਹਿਤ ਆਨੰਦ ਦੁੰਦਭ ਕੋਟ ਬਜਾਏ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੌ ਸਯਾਮ ਜੀ ਬਯਾਹ ਕੈ ਤਾਹ ਕੋ ਪਾਰਥ ਲੈ ਸੰਗਿ ਔਧ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੦੯੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਜਦੁਬੀਰ ਅਜੁੱਧਿਆ ਆਯੋ ॥ ਸੁਨਿ ਭੂਪਤ ਲੈਬੇ ਕਹੁ ਧਾਯੋ ॥ ਸਿੰਘਾਸਨ ਅਪਨੇ ਬੈਠਾਰਯੋ ॥ ਚਿਤ ਕੋ ਸੋਕ ਦੂਰ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੨੧੦੦ ॥ ਚਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਰਹਯੋ ॥ ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਪਾਵਤ ਦੁਖ ਬਹਯੋ ॥ ਅਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਚਿਤ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਯੋ ॥ ਮਨ ਅਪਨੇ ਸੰਗਿ ਸਯਾਮ ਮਿਲਾਯੋ ॥ ੨੧੦੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਬਾਚ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤ ਨ੍ਰਿਪੋਤਮ ਕੀ ਹਸਿ ਕੈ ਤਿਹ ਸੋਇ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰੋ ॥ ਹੇ ਤੁਮ ਰਾਘਵ ਕੇ ਕੁਲ ਤੇ ਜਿਨ ਰਾਵਨ ਸੋ ਰਿਸ ਸੱਤ੍ਰ ਪਛਾਰੋ ॥ ਮਾਂਗਵੇ ਛਤ੍ਰਨ ਕੋ ਨ ਕਹਯੋ ਤਊ ਮਾਂਗਤਿ ਹੋ ਨਹਿ ਸੰਕ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਆਪਨੀ ਦੈ ਦੁਹਤਾ ਹਮਕੋ ਤਿਹ ਕੋ ਚਿਤ ਚਾਹਤ ਹੈ ਸੁ ਹਮਾਰੋ ॥ ੨੧੦੨ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਯੌ ਭੂਪ ਸਜਾਮ ਸੋ ਭਾਖੀ ॥ ਏਕ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਮੈ ਕਰ ਰਾਖੀ ॥ ਜੋ ਇਨ ਸਤ ਬ੍ਰਿਖ ਭਨ ਕੋ ਨਾਥੈ ॥ ਸੋ ਇਹ ਕੋ ਲੈ ਜਾ ਕਰਿ ਸਾਥੈ ॥ ੨੧੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਟ ਸੋ ਕਸਿ ਸਜਾਮ ਪਿਤੰਬਰ ਕੋ ਅਪਨੇ ਪੁਨ ਸਾ ਤਊ ਬੇਖ ਬਨਾਏ ॥ ਦੇਖਬੇ ਭੀਤਰ ਏਕ ਹੀ ਸਜਾਮ ਲਗੈ ਕਿਨਹੂ ਲਖਿ ਭੇਦ ਨ ਪਾਏ ॥ ਪਾਗਹਿ ਦਾਬਨਚਾਇਕੈ ਭਉਹਨ ਸੂਰ ਸਭੈ ਮਹਿ ਸੂਰ ਕਹਾਏ ॥ ਧੰਨਿ ਹੀ ਧੰਨਿ ਕਹਜੋ ਸਭ ਹੀ ਜਬ ਸਾਤ ਏ। ਬੈਲਨ ਕੋ ਨਥ ਆਏ ॥ ੨੧੦੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਬ ਨਾਥਤ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭ ਸਾਤ ਬ੍ਰਿਖਭ ਤਬ ਭਾਖਤ ਭੇ ਭਟਵਾਇਹਸਾਥੈ ॥ ਆਵਤ ਜੋ ਬਲਵੰਤ ਇਹੀ ਤਿਹ ਸੋ ਪੁਰ ਏ ਇਨ ਸੰਗਿ ਨ ਸਾਥੈ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਜਗ ਮੈ ਇਨ ਸਾਤਨ ਕੇ ਜੋਊ ਨਾ ਕਹਿ ਨਾਥੈ ॥ ਬੀਰ ਕਹੈ ਹਸਕੈ ਰਨਧੀਰ ਬਿਨਾ ਰਿਪ ਚੀਰ ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥੈ ॥ ੨੧੦੫ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਧ ਕਹੈ ਇਕ ਯੋ ਹਸਿਕੈ ਸਮ ਸਜਾਮ ਕੀ ਕੋ ਜਗ ਬੀਰ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਜਾ ਮਗਵਾ ਜਿਤ ਜੀਤ ਲਯੋ ਸਿਰ ਰਾਵਨ ਕਾਟਿ ਕਬੰਧ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ਗਾੜ ਪਰੀ ਗਜ ਪੈ ਜਬ ਹੀ ਤਿਹ ਨਾ ਕਹਿਤੇ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਭੀਰ ਪਰੇ ਰਨਧੀਰ ਭਯੋ ਜਨ ਪੀਰ ਨਿਹਾਰ ਅਧੀਰ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੨੧੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬਿਧ ਬੇਦ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖੀ ਬਿਧ ਤਾਹੀ ਸੋ ਬਜਾਹ ਸਜਾਮ ਕੋ ਕੀਨੋ ॥ ਆਨੰਦ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਮੈ ਸਭ ਦੀਨ ਸੁ ਬਿਪ੍ਰਨ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ ॥ ਔ ਗਜਰਾਜ ਬਡੇ ਅਰੁ ਬਾਜ ਘਨੇ ਧਨ ਲੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੋ ਦੀਨੋ ॥ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਭੂਪਤ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਹੀ ਜਸੁ ਲੀਨੋ ॥੨੧੦੭॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ਸਭਾ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਸਿੰਘਾਸਨ ਊਪਰਿ ਬੈਠਕੈ ਮੱਧਿ ਸਭਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਤੈਸੋ ਈ ਕਾਮ ਕੀਯੋ ਜਦੁਨੰਦਨ ਜਿਉ ਧਨ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁ-ਨੰਦਨ ਤਾਨਯੋ ॥ ਜੀਤ ਉਜੈਨ ਕੇ ਭੂਪ ਕੀ ਭੈਨ ਪੁਰੀ ਇਹ ਔਧ ਜਬੈ ਪਗੁ ਠਾਨਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸਭ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸੂਰ ਸਹੀ ਕਰਿ ਜਾਨਯੋ ॥ ੨੧੦੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਜਬੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੋ ਬੀਰ ਸਹੀ ਕਰਿ ਜਾਨਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੁੱਧ ਸਮੈ ਅਰਿ ਔਰਨ ਆਂਖਨ ਅਗ੍ਰਜ ਆਨਯੋ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨ ਹੇਰ ਸਭੈ ਹਰਿ ਕੋ ਬਰੁਲਾਇ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਔਧ ਕੇ ਰਾਇ ਤਬੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਮਹਾਂ ਸੁਖੁ ਮਾਨਯੋ ॥ ੨੧੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਰ ਮਨ ਮੈ ਦਿਜ ਸ੍ਰੇਸਟ ਜੁ ਥੇ ਜਬ ਸੋ ਇਹ ਭੂਪ ਸਭਾ ਹੂ ਮੈ ਆਏ॥ ਦੇਕੈ ਅਸੀਸ ਨ੍ਰਿਪੋਤਮ ਕੋ ਕਬਿ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਜਾਦੁਹਤਾ ਕੇ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਹੇਤੁ ਘਨੇ ਦਿਜ ਦੇਸਨ ਦੇਸ ਪਠਾਏ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਰਾਇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਬਰੁ ਲਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਪਾਏ ॥ ੨੧੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿਕੈ ਬਤੀਯਾ ਤਿਨ ਕੀ ਚਿਤ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਚ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈ ਕੈ ॥ [1]ਦਾਜ ਦਯੋ ਜਿਹ ਅੰਤ ਨ ਆਵਤ ਬਾਜਨ ਦ੍ਵਾਰ ਅਨੇਕ ਬਜੈਕੈ ॥ ਬਿਪ੍ਰਨ

---

੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ "ਮਨਮੁਖ ਦਾਜ ਜਿ ਕਢਿ ਦਿਖਾਲੇ" ਸੋ ਇਹ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਦਾਜਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਘੜਿਆ ਹੈ ।

ਦੀਨ ਘਨੀ ਦਛਨਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਚਿਤੈ ਜਦੁਬੀਰ ਚਿਤੈਕੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਜੋ ਅਪਨੀ ਦੁਹਤਾ ਸੁ ਦਈ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਪਠੈਕੈ ॥ ੨੧੧੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੀਤ ਸੁਅੰਬਰ ਮੈ ਹਰਿ ਔਧ ਕੇ ਭੂਪਤ ਕੀ ਦੁਹਤਾ ਜਬ ਆਯੋ ॥ ਬਾਗ ਕੇ ਭੀਤਰ ਸੈਲ ਕਰੈ ਸੰਗ ਪਾਰਥ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਠਹਰਾਯੋ ॥ [1]ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਘਨੋ ਮਦ ਪੀਵਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕਾਜ ਮੰਗਾਯੋ ॥ ਮੰਗਨ ਲੋਗਨ ਬੋਲ ਪਠਯੋ ਬਹੁ ਆਵਤ ਭੇ ਜਿਨ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੧੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਹੁ ਰਾਮ ਜਨੀ[2] ਤਹ ਨਾਚਤ ਹੈ ਇਕ ਝਾਝਰ ਬੀਨ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਬਜਾਵੈ ॥ ਦੈ ਇਕ ਝੂਮਕ ਆਵਤ ਹੈ ਇਕ ਭਾਮਨ ਦੈ ਹਰਿ ਝੂਮਕ ਜਾਵੈ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਪਟੰਬਰ ਦੇਤ ਤਿਨੈ ਮਨ ਲਾਲ ਘਨੇ ਚਿਤ ਕੇ ਜੁ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਹੁ ਮੋਲ ਖਰੇ ਸੁਰਰਾਜਹਿ ਕੇ ਜੋਊ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ॥ ੨੧੧੩ ॥ ਪਾਵਤ ਰਾਮਜਨੀ ਨਚਕੈ ਧਨ ਪਾਵਤ ਹੈ ਬਹੁ ਦਾਨ ਗਵੱਯਾ ॥ ਏਕ ਰਿਝਾਵਤ ਹੈ ਹਰਿ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਪੜ ਛੰਤ ਸਵੱਯਾ ॥ ਅਉਰ ਦਿਸਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਸੁ ਘਨੇ ਮਿਲਿ ਨਾਚਤ ਹੈ ਕਰ ਗਾਨ ਭਵੱਯਾ ॥ ਕੌਨ ਕਮੀ ਕਹੋ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਜੋਊ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਧਾਮ ਅਵੱਯਾ ॥ ੨੧੧੪ ॥ ਤਿਨ ਕੌ ਬਹੁ ਦੇ ਸੰਗਿ ਪਾਰਥ ਲੈ ਹਰਿ ਭੋਜਨ ਕੀ ਭੂਅ ਮੈ ਪਗ ਧਾਰਯੋ ॥ ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਇ ਪੀਯੋ ਮਦ ਸੋਕ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ਮੱਤਿਹੋ ਚਾਰੋਈ ਕੈਫਨ ਸੋ ਸੁਤ ਇੰਦ੍ਰ ਕੈ ਸੋ ਇਮ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਕਾਮ ਕੀਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਘਟਿ ਕਿਉ ਮਦਰਾ[3] ਕੋ ਨ ਆਠਵੇਂ ਸਿੰਧ ਸਵਾਰਯੋ ॥ ੨੧੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਪਾਰਥ ਕਰਿ ਜੋਰਿਕੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਕਹ੍ਯੋ ਸੁਨਾਇ ॥ ਜੜ ਬਾਮਨ ਇਨ ਰਸਨ ਕੋ ਜਾਨੈ ਕਹਾ ਉਪਾਇ ॥ ੨੧੧੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਬ੍ਰਿਖਭ ਨਾਥ ਅਵਧ ਰਾਜੇ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਬਿਵਾਹਤ ਭਏ ॥
ਅਥ ਇੰਦ੍ਰ ਭੂਮਾਸੁਰ ਕੇ ਦੁਖਤੇ ਆਵਤ ਭਏ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਦ੍ਵਾਰਪਤੀ ਜਬ ਜਦੁਪਤਿ ਆਯੋ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਆਇ ਪਾਇਨ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ਭੂਮਾਸੁਰ ਕੋ ਦੂਖ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਪ੍ਰਭ ਹਿਤ ਤੇ ਮੈ ਅਤਿ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੧੧੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੋ ਮੋ ਪਰ ਅਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਮੋ ਪੈ ਸਧ੍ਯੋ ਨ ਜਾਇ ॥ ਤਾਕੋ ਆਪਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀਜੈ ਨਾਸ ਉਪਾਇ ॥ ੨੧੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਦਾ ਕੈ ਦਯੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤਿਹ ਕੋ ਸੁ ਸਮੋਧ ਭਲੈ ਕਰਿਕੈ ॥ ਮਨ ਮੈ ਕਹ੍ਯੋ ਚਿੰਤ ਨ ਤੂ ਕਰ ਰੇ ਚਲਿ ਹਉ ਨਹੀ ਹਉ ਤਿਹ ਤੇ ਟਰਿਕੈ ॥ ਕੁਪਕੈ ਜਬ ਹੀ ਰਥ ਪੈ ਚੜ ਹਉ ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨ ਹਾਥਨ ਮੈ ਧਰਿਕੈ ॥ ਡਰਿ ਤੂ ਨ ਅਰੇ ਡਰਿ ਹਉ ਤੁਮਰੈ ਅਰਿ ਕਉ ਪਲਿ ਮੈ ਸਤਿਧਾ ਕਰਕੈ ॥ ੨੧੧੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਘਵਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ ਗਯੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਤਿਹ ਕੋ ਚਿਤ ਮੈ ਬਧੁ ਸ੍ਯਾਮ ਬਸਾਯੋ ॥ ਸੰਗ ਲਈ ਜਦੁਵੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਨਹਿ ਪਾਰਥ ਕੋ ਕਰਿ ਸੰਗ ਚਲਾਯੋ ॥ ਏਕ ਤ੍ਰੀਯਾ ਹਿਤ ਲੈ ਸੰਗ ਕਉਤਕਿ ਯੌਂ ਕਹਿਕੈ ਕਬਿ

---

੧. ਅਮਲ ਪੀਣੇ ਵਰਤਣੇ ਮੰਦ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦ ਕਰਮ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ।
੨. ਵੇਸ਼ਵਾਂ ਦੇ ਨਾਚ ਕਰੌਣੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਨੀਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।
੩. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਚੰਗਾਕੰਮ ਨਹੀਂਕੀਤਾਜੋ ਅੱਠਵਾਂਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਚਲੇ ਤਿਹ ਓਰ ਨਹੀ ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਅੰਤ ਦਸਾ ਨਹਿ ਧਾਯੋ ॥ ੨੧੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਰੜਾ ਪਰ ਸ੍ਯਾਮ ਜਬੈ ਚੜਕੈ ਤਿਹ ਸਤ੍ਰਹਿ ਕੀ ਜਬ ਓਰ ਸਿਧਾਰ੍ਯੋ ॥ ਪਾਹਨ ਕੋਟਿ ਪਿਖ੍ਯੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਦੁਤੀਏ ਬਰ ਲੋਹ ਕੋ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ॥ ਨੀਰ ਕੋ ਹੇਰਤ ਭ੍ਯੋ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਅਰੁ ਆਗ ਕੇ ਚਉਥੀ ਸੁਠਉਰ ਬਿਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਪਾਂਚਵੋ ਪਉਨ ਪਿਖਿਓ ਖਟ ਫਾਸਨ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਹੰਕਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੧੨੧ ॥ ਕਾਨ੍ਹਜੂਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਰੇ ਦੁਰਗਪਤਿ ਦੁਰਗ ਕੇ ਰਹ੍ਯੋ ਕਹਾ ਛਪ ਬੀਚ ॥ ਰਿਸ ਹਮ ਸੋ ਰਨ ਮਾਂਡ ਤੁਹਿ ਠਾਢ ਪੁਕਾਰਤ ਮੀਚ ॥ ੨੧੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹ੍ਯੋ ਜਦੁ ਨੰਦਨ ਤੌ ਉਹ ਸਤ੍ਰ ਲਖ੍ਯੋ ਕੋਊ ਆਯੋ ॥ ਔਰ ਸੁਨ੍ਯੋ ਜਿਹ ਏਕ ਹੀ ਚੋਟ ਸੋ ਕੋਟਨ ਕੋਪ ਚਟਾਕ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਬਾਰ ਕੇ ਕੋਟ ਬਿਖੈ ਮੁਰ ਦੈਤ ਹੁਤੋ ਸੁਨ ਸੋਰ ਸੋਊ ਉਠ ਧਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਬਾਹਨ ਕੋ ਤਿਨ ਕੋਪਿ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕੈ ਆਇ ਕੈ ਘਾਵ ਚਲਾਯੋ ॥ ੨੧੨੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋਖ ਗਰਾਜਨ ਚੋਟ ਗਨੀ ਤਿਨ ਦੌਰ ਗਦਾ ਗਹਿ ਕਾਨ ਕੋ ਮਾਰੀ ॥ ਆਵਤ ਹੈ ਸਿਰ ਸਾਮੁਹੇ ਚੋਟ ਚਿਤੈ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ਤਬੈ ਅਪਨੇ ਸੁ ਕਮੋਦ ਕੀ ਹਾਥ ਕੇ ਬੀਚ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ਚੋਟ ਜੁ ਆਵਤ ਹੀ ਅਰ ਕੀ ਇਹ ਏਕਹਿ ਚੋਟ ਚਟਾਕ ਨਿਵਾਰੀ ॥ ੨੧੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਘਾਵ ਬਿਅਰਥ ਗਯੋ ਜਬ ਹੀ ਤਬ ਗਾਜ ਕੈ ਰਾਛਸ ਕੋਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ਦੇਹ ਬਢਾਇ ਬਢਾਇ ਕੈ ਆਨਨ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਬਧ ਕਾਰਨ ਧਾਯੋ ॥ ਨੰਦਗ ਕਾਢ ਤਬੈ ਕਟਿ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਬੈ ਤਕਿ ਤਾਹਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜੈਸੇ ਕੁਮ੍ਹਾਰ ਕਟੈ ਘਟਿ ਕੋ ਅਰਿ ਕੋ ਸਿਰ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੧੨੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਮੁਰਦੈਤ ਬਧਹ ॥

ਅਥ ਜੁਧ ਭੂਮਾਸੁਰ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਮੁਰ ਮਾਰ ਮੁਰਾਰ ਜਬੈ ਅਸ ਸਿਉ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨ ਤਬੈ ਜਮ ਲੋਕੁ ਪਠਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਏ ॥ ਥੇ ਸੁ ਕੁਟੰਬ ਜਿਤੇ ਤਿਹ ਕੇ ਸੁ ਸੁਨ੍ਯੋ ਤਿਹ ਯੌ ਮੁਰ ਸ੍ਯਾਮਹਿ ਘਾਏ ॥ ਲੈ ਕੈ ਅਨੀ ਚਤਰੰਗ ਘਨੀ ਹਰਿ ਪੈ ਤਿਹ ਕੇ ਸੁਤ ਸਾਤ ਹੀ ਧਾਏ ॥ ੨੧੨੬ ॥ ਘੇਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਤੇ ਹਰਿ ਕੌ ਤਿਹ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਕਿ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਏਕ ਗਦਾ ਗਹਿ ਹਾਥਨ ਬੀਰ ਭਿਰੇ ਮਨ ਕੋ ਫੁਨ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਸੋ ਸਭ ਆਯੁਧ ਸ੍ਯਾਮ ਸਹਾਰ ਕੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਰਿਸ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਸੂਰਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਛੇਰਤ ਭ੍ਯੋ ਸਭ ਹੀ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੨੧੨੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਨਿਹਾਰ ਹਨੀ ਅਗਨੀ ਸੁਨ ਸਾਤੋ ਊ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ॥ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਪੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨ ਲੈ ਕਿਲਕਾਰ ਪਰੇ ॥ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਘੇਰਤ ਭੇ ਹਰਿ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਡਰੇ ॥ ਤਬ ਲੌ ਜਬ ਲੌ ਜਦੁਬੀਰ ਸ਼ਰਾਸਨ ਲੈ ਨਹੀ ਖੰਡਨ ਖੰਡ ਕਰੇ ॥ ੨੧੨੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਕਰ ਸਾਰਿੰਗ ਸ੍ਯਾਮ ਲੈ ਅਤਿ ਚਿਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਇ ॥ ਪੀਟ ਸਤ੍ਰ ਭੱਯਨ ਸਹਿਤ ਜਮ ਪੁਰ ਦਯੋ ਪਠਾਇ ॥ ੨੧੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਅ ਬਾਲਕ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨ੍ਯੋ ਮੁਰ ਬੀਰ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਮੁਰਾਰ ਖਪਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੋ ਦਲੁ ਗਯੋ ਤਿਨ ਸੋ ਸੁ ਸੋਊ ਛਿਨ ਮੈ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ਯਾ ਸੰਗ ਜੁੱਝ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੌ ਹੀ ਹੌ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਚਿਤ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸੈਨ ਬੁਲਾਇ ਸਭੈ ਅਪਨੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸੋ ਕਾਰਨ ਜੁਧ ਕੇ ਧਾਯੋ ॥ ੨੧੩੦ ॥ ਜਬ ਭੂਮ ਕੋ ਬਾਰਕ ਜੁਧ ਕੇ ਕਾਜ ਚੜ੍ਯੋ ਤਬ ਕੌਚ ਸੁ ਸੂਰਨ ਸਾਜੇ ॥

ਆਯੁਧ ਔਰ ਸੰਭਾਰ ਸਭੈ ਅਰਿ ਘੇਰਿ ਲਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸਾਜੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕਾਲ ਪ੍ਰਲੈ ਦਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਘਨ ਹੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਰਾਜੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਅੰਤਕ ਕੇ ਪੁਰ ਮੈ ਭਟਵਾਨਹਿ ਬਾਜਤ ਹੈ ਜਨੁ ਬਾਜੇ॥ ੨੧੩੧ ॥ ਅਰਿਸੈਨ ਜਬੈ ਘਨਿ ਜਿਉ ਉਮਡਿਯੋ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਚਿਤੈ ਚਿਤ ਜਾਨਯੋ ॥ ਔਰ ਭੁਮਾਸੁਰ ਭੂਮ ਕੋ ਬਾਰਕ ਭੂਪਤ ਹੈ ਇਨ ਕੇ ਪਹਿਚਾਨਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਅੰਤ ਸਮੈ ਨਿਧ ਨੀਰ ਹੀਐ ਉਮਡਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਜੂ ਹੇਰ ਤਿਨੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਨੈਕ ਨਹੀ ਡਰੁ ਪਾਨਯੋ ॥ ੨੧੩੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਅਰਪੁੰਜ ਗਇੰਦਨ ਮੈ ਧਨੁ ਤਾਹਿ ਲਸੈ ਸਭ ਹੀ ਜਿਹ ਲੋਕ ਫਟਾ ॥ ਬਕ੍ਰ ਕੋ ਜਿਨ ਕੋਪ ਬਿਨਾਸ ਕੀਆ ਮੁਰ ਕੋ ਛਿਨ ਮੈ ਜਿਹ ਮੁੰਡ ਕਟਾ ॥ ਮਦਮੱਤਿ ਕਰੀ ਦਲ ਆਵਤ ਯੌ ਜਿਮ ਜੋਰ ਕੇ ਆਵਤ ਮੇਘ ਘਟਾ ॥ ਤਿਨ ਮੈ ਧਨੁ ਸਯਾਮ ਕੀ ਯੌ ਚਮਕੈ ਜਿਮ ਅਭ੍ਰਨ ਭੀਤਨ ਬਿੱਜ ਛਟਾ ॥ ੨੧੩੩ ॥ ਬਹੁ ਚਕ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗ ਹਨੇ ਭਟਵਾ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਭ ਧਾਇ ਚਪੇਟਨ ਮਾਰੇ ॥ ਏਕ ਗਦਾ ਹੀ ਸੋ ਧਾਇ ਹਨੇ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰੇ ਬਹੁਰੇ ਨ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਏਕ ਕਟੇ ਕਰਵਾਰਨ ਸੋ ਅਧ ਬੀਚ ਤੇ ਹੋਇ ਪਰੇ ਭਟ ਨਿਆਰੇ ॥ ਮਾਨੋ ਤਖਾਨਨ ਕਾਨਨ ਮੈ ਕਟਿਕੈ ਕਰਵਤ੍ਰਨ[1] ਸੋ ਦ੍ਰੁਮ ਡਾਰੇ ॥ ੨੧੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਪਰੇ ਭਟ ਜੂਝ ਧਰਾ ਇਕ ਦੇਖ ਦਸਾ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹੇ ਧਾਏ ॥ ਨੈਕਨ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੇ ਚਿਤ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਨਹੀ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਏ ॥ ਦੈ ਮੁਖ ਢਾਲ ਲੀਏ ਕਰਵਾਰ ਨਿਸੰਕ ਦੈ ਸਯਾਮ ਕੇ ਊਪਰ ਆਏ ॥ ਤੇ ਸਰ ਏਕ ਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਹਨ ਅੰਤਕ ਕੇ ਪੁਰ ਬੀਚ ਪਠਾਏ ॥ ੨੧੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਜਬੈ ਰਿਸ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਭਟਵਾ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਭਟ ਜੀਤ ਬਚੇ ਇਨ ਦੇਖ ਦਸਾ ਡਰਿ ਕੈ ਸੁ ਪਰਾਏ ॥ ਜੇ ਹਰਿ ਊਪਰਿ ਧਾਇ ਗਏ ਏਤੇ ਫਿਰ ਜੀਤ ਨ ਆਏ ॥ ਐਸੇ ਉਘਾਇਕੈ ਸੀਸ ਢੁਰਾਇਕੈ ਆਪਹਿ ਭੂਪਤ ਜੁੱਧ ਕੌ ਧਾਏ ॥ ੨੧੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁੱਧ ਕੋ ਆਵਤ ਭੂਪ ਜਬੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਅਪਨੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਠਾਢ ਰਹਯੋ ਨਹਿ ਤੌਨ ਧਰਾ ਪਰ ਆਗੇ ਹੀ ਜੁੱਧ ਕੋ ਆਪ ਸਿਧਾਰਯੋ॥ ਮਾਰਤਹੋ ਤੁਹ ਕੌ ਅਬ ਹੀ ਰਹੁ ਠਾਢ ਅਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਸਾਰੰਗ ਕੌ ਤਨ ਕੈ ਸਰ ਸਤ੍ਰ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੨੧੩੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਰੰਗਤਾਨ ਜਬੈ ਅਰਿ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਤੀਛਨ ਬਾਨ ਚਲਾਯੋ ॥ ਲਾਗਤ ਹੀ ਗਿਰ ਭੂਮ ਭੁਮਾਸੁਰ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਜਮ ਲੋਕ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਲਗਯੋ ਨਹਿ ਤਾਸਰ ਕੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਚਲਾਕੀ ਸੋ ਪਾਰ ਪਰਾਯੋ ॥ ਜੋਗਕੇ ਸਾਧਕ ਜਿਉ ਤਨ ਤਯਾਗ ਚਲਯੋ ਨਭ ਪਾਪਨ ਭੇਟ ਨ ਪਾਯੋ ॥੨੧੩੮॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਤਾਰੇ ਭੁਮਾਸੁਰ ਬਧੇ

ਅਬ ਉਸ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਰਾਜ ਦੇਤ ਭੇ ਸੋਲਾ [2]ਸਹੰਸ੍ਰ ਰਾਜਸੁਤਾ ਬਿਆਹ

---

੧. ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ।

੨. ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਏਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਸੋ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਕਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਏਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ੩੨ ਰਾਣੀਆਂ ਸਨ ।

ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੀ ਦਸਾ ਜਬ ਭੀ ਇਹ ਕੀ ਤਬਮਾਇ ਭੂਮਾਸੁਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਧਾਈ ॥ ਭੂਮ ਕੇ ਊਪਰ ਝੂਮ ਗਿਰੀ ਸੁਧ ਬਸਤ੍ਰਨ ਕੀ ਚਿਤ ਤੇ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ਪਾਇਨ ਡਾਰਤ ਭੀ ਪਨੀਆ ਸੁ ਉਤਾਵਲ ਸੋ ਭਲਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਆਈ ॥ ਦੇਖਤ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਰੀਝ ਰਹੀ ਦੁਖ ਭੂਲ ਗਯੋ ਸੁ ਤੇ ਕੀਨ ਬਡਾਈ ॥ ੨੧੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁ ਉਸਤਤਿ ਜਦਪਤ ਕਰੀ ਲੀਨੋ ਸ੍ਯਾਮ ਰਿਝਾਇ ॥ ਪੋਤ੍ਰ ਆਨ ਪਾਇਨ ਡਰਯੋ ਸੋ ਲੀਨੋ ਬਖਸਾਇ ॥ ੨੧੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪਤ ਤਾਹੀ ਕੋ ਬਾਲਕ ਬਾਪ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਛੋਰ ਨ ਬੰਦ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਸੋਲਹ ਸਹੰਸਰ ਭੂਪਨ ਕੀ ਦੁਹਤ ਾਥੀ ਜਹਾ ਤਿਹ ਠਉਰਹਿ ਆਯੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਹੇਰ ਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕੋ ਤਿਨ ਤ੍ਰੀਅਨ ਕੋ ਅਤਿ ਚਿੱਤ ਲੁਭਾਯੋ ॥ ਯਾ ਲਖਿ ਪਾਇ ਬਿਵਾਹ ਸਭੋ ਕਰਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੇ ਜਸੁ ਡੰਕ ਬਜਾਯੋ ॥ ੨੧੪੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੇ ਸਭ ਜੋਰਿ ਭੂਮਾਸੁਰ ਰਾਖੀ ॥ ਕਹਿ ਲਗਿ ਗਨੌ ਤਿਨਨ ਕੀ ਸਾਖੀ ॥ ਤਿਨ ਯੌ ਕਹਯੋ ਇਹੀ ਹਉ ਕਰਿ ਹੌਂ ॥ ਬੀਸ ਹਜਾਰ ਏਕਠੀ ਬਰਿ ਹੌ ॥੨੧੪੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੁੱਧ ਸਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਹੁਇ ਜਦੁਪਤਿ ਬਧ ਕੈ ਤਾਹਿ ॥ ਸੋਰਹ ਸਹਸ੍ਰ ਸੁੰਦਰੀ ਆਪਹਿ ਲਈ ਬਿਵਾਹਿ ॥ ੨੧੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਸਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਹੁਇ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸਤ੍ਰ ਸਭੈ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਪਛਾਰੇ ॥ ਰਾਜ ਦਯੋ ਫਿਰ ਤਾਸੁਤ ਕੋ ਸੁਖੁ ਦੇਤ ਭਯੋ ਤਿਨ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਫੇਰ ਬਰਯੋ ਤ੍ਰੀਅ ਸੋਰਹ ਸਹੰਸ੍ਰ ਸੁਤਾ ਪ੍ਰਰਮੈ ਅਤਿ ਕੈ ਕੈ ਅਖਾਰੇ ॥ ਬਿੱਪਨ ਦਾਨ ਦੈ ਲੈ ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਗਿ ਦੁਆਰ ਵਤੀ ਜਦੁ ਰਾਇ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੨੧੪੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋਰਹ ਸਹੰਸ੍ਰ ਕੌ ਸੋਰਹ ਸਹੰਸ੍ਰ ਹੀ ਧਾਮ[1] ਦੀਏ ਸੁ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈਕੈ ॥ ਦੇਤ ਭਯੋ ਸਭ ਤ੍ਰੀਅਨ ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪ ਅਨੇਕਨ ਭਾਂਤ ਬਠੈਕੈ ॥ ਐਸੇ ਲਖਯੋ ਸਭਹੂ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸ੍ਯਾਮ ਬਸੈ ਨ ਬਸੈ ਅਨ ਤੈਕੈ ॥ ਸੋ ਕਬਿਸ੍ਯਾਮ ਪੁਰਾਨਨ ਤੇ ਸੁਨ ਭੇਦੁ ਕਹਯੋ ਸਭ ਸੰਤ ਸੁਨੈਕੈ ॥ ੨੧੪੫ ॥

ਇਤ ਭੂਮਾਸੁਰ ਬਧਹਿ ਸੁਤ ਕੋ ਰਾਜ ਦੇਤ ਸੋਰਹ ਸਹੰਸ੍ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਬਿਵਾਹਤ ਭਏ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਸੁਖ ਦੈ ਤਿਨ ਤ੍ਰੀਅਨ ਕੌ ਫਿਰ ਸਯਾਮ ਪੁਰੰਦਰ ਲੋਕ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਕੰਕਨ ਕੁੰਡਲ ਦੇਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਪਾਇਕੈ ਸੋਕ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਏਕ ਪਿਖਯੋ ਤਿਹ ਰੂਖ ਤਿਹੀ ਪਰ ਸਯਾਮ ਕੋ ਚਿੱਤ ਲੁਭਾਯੋ ॥ ਮਾਂਗਤਿ ਭਯੋ ਨ ਦਯੋ ਸੁਰ ਰਾਜਤ ਹੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਹਹਿ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੧੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਿਸ ਰਾਜ ਪੁਰੰਦਰ ਸੈਨ ਚੜਯੋ ਚਲਿ ਕੈ ਸਭ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਆਏ ॥ ਘੋਰਤ ਮੇਘ ਲਸੈ ਚਪਲਾ ਬਰਖਾ ਬਰਸੈ ਰਥ ਸਾਜ ਬਨਾਏ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੂਰ ਸਬੈ ਉਮਡੈ ਬਸ ਰਾਵਨ ਸੋਜਿਨ ਹੂ ਬਿਚਲਾਏ ॥ ਭੇਦ ਲਹਯੋ ਨਹੀ ਨੈਕ ਚਲੇ ਮਦ ਮੱਤਿ ਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਘੂਮਤ ਧਾਏ ॥ ੨੧੪੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕੈਸ ਭਹੂੰ ਜਦੁ ਬੀਰ ਕੇ ਊਪਰ ਸਿੰਧਰਪੇਲੇ ॥ ਪੰਖ ਸੁਮੇਰ ਚਲੇ ਕਰਿਕੈ ਜਿਨ ਕੇ ਰਿਸ ਸੋ ਟੂਕ ਦਾਂਤਕ ਠੇਲੇ ॥ ਸੁੰਡ ਕਟੇ ਤਿਨ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਸੋ ਝਟਿ ਦੈ ਜਿਮ ਕੇਲੇ ॥ ਸ੍ਰੌਨ ਭਰੇ ਰਮਨੀਯ ਰਮਾਪਤਿ ਫਾਗੁਨ ਅੰਤਿ ਬਸੰਤ ਸੇ ਖੇਲੇ ॥ ੨੧੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਬੈਰਨ ਸੋ ਜਬ ਹੀ ਰਿਸਮਾਂਡਿ ਕੀਯੋ ਖਰਕਾ ॥ ਬਹੁ ਬੀਰ ਭਏ

---

੧. ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ੨ ਮਹਿਲ ਆਰਾਮ ਲਈ ਦਿਤੇ ਹਨ ਸੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਖ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਤਬੈ ਜਬ ਨਾਦ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁਨ੍ਯੋ ਹਰਕਾ ॥ ਜਦੁਬੀਰ ਫਿਰਾਵਤ ਭਯੋ ਗਹਿ ਕੈ ਗਜ ਸੁੰਡਨ ਸੋ ਬਰਕੈ ਕਰਕਾ ॥ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਕਬਿਕੇ ਮਨਯੋ ਘਿਸੂਆ ਮਨੋ ਫੇਰਤ ਹੈ ਲਰਕਾ ॥ ੨੧੪੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੀਵਤ ਸੋ ਨ ਦਯੋ ਗ੍ਰਹ ਜਾਨ ਜੋਊ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਆਯੋ ॥ ਜੀਤ ਸੁਰੇਸ ਦਿਵਾਕਰਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਆਨੰਦ ਕੈ ਚਿਤ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥ ਰੁਖ ਚਲੇ ਤੁਮ ਹੀ ਹਮਰੇ ਗ੍ਰਹ ਲੈ ਉਨ ਕੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸੋ ਤਰੁ ਲੈ ਹਰਸਿੰਗ ਚਲੇ ਸੁ ਕਬਿੱਤਨ ਭੀਤਰ ਸ੍ਯਾਮ ਬਨਾਯੋ ॥ ੨੧੫੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਰੁਕੰਮਨ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ[1] ਆਵਤ ਭੇ ਤਰੁ ਸੁੰਦਰ ਲੈਕੇ ॥ ਲਾਲ ਲਗੇ ਜਿਨ ਧਾਮਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਹੈ ਦੇਖਤ ਜਾਹਿ ਲੁਭੈਕੇ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੋਊ ਸ੍ਯਾਮ ਕਥਾ ਜਦੁਬੀਰ ਕਹੀ ਤਿਨ ਕੌ ਸੁ ਸੁਨੈਕੈ ॥ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਬਿੱਤਨ ਬੀਚ ਕਹੀ ਸੁਨਯੋ ਸਭ ਹੇਤ ਬਢੈਕੈ ॥ ੨੧੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ
ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਲਿਆਵਤ ਭਏ ॥

ਰੁਕਮਨ ਸਾਥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੀ ਹਾਸੀ ਕਰਨ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਹਿਯੋ ਤ੍ਰੀਅ ਸੋ ਮੁਹਿ ਭੇਜਨ ਗੋਪਨ ਧਾਮ ਕਰ੍ਯੋ ॥ ਸੁਨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਿਨ ਤੇ ਹਮਰੋ ਬਿਚੀਆ ਦਧ ਕੋ ਫੁਨ ਨਾਮ ਪਰ੍ਯੋ ॥ ਜਬ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਦਲੁ ਸਾਜ ਚੜ੍ਯੋ ਭਜਗੇ ਤਬ ਨੈਕੁ ਨ ਧੀਰ ਧਰ੍ਯੋ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਤੁਮਹੀ ਮਤਿ ਕੌ ਅਬ ਕਾ ਕਹੀਐ ਹਮ ਸੌਉ ਕਹਿ ਆਨਿਬਰ੍ਯੋ ॥੨੧੫੨॥[2]ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਨਹੀ ਸੁਨ ਸੁੰਦਰ ਨਾ ਧਨ ਕਾਹੂ ਤੇ ਮਾਂਗ ਲਯੋ ਹੈ ॥ ਸੂਰ ਨਹੀ ਜਿਨ ਤਿਆਗ ਕੈ ਆਪਨੋ ਦੇਸ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੋ ਬਾਸ ਕਯੋ ਹੈ ॥ ਚੋਰਿ ਪਰ੍ਯੋ ਮਨ ਕੋ ਫੁਨ ਨਾਮ ਸੁ ਯਾਹੀ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧਤ ਭ੍ਰਾਤ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਮੋ ਤਜਿਕੈ ਬਰੁ ਆਨਹਿ ਤੇਰੋ ਕਛੂ ਅਬ ਲੌ ਨ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੨੧੫੩ ॥ ਰੁਕਮਨ ਬਾਚ ਸਖੀ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਿੰਤ ਕਰੀ ਹਮ ਸੌ ਮਨ ਮੈ ਨ ਥੀ ਜਾਨਤ ਸ੍ਯਾਮ ਇਤੀ ਕਰਿਹੈ ॥ ਬਰੁ ਮੋ ਤਜਿ ਕੈ ਤੁਮ ਆਨਹਿ ਕੌ ਬਚਨਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਉੱਚਰਿਹੈ ॥ ਹਮਰੋ ਮਰਬੋ ਈ ਬਨ੍ਯੋ ਇਹ ਠਾਂ ਜੀਅ ਹੈ ਨਾ ਅਵੱਸਿ ਅਬੈ ਮਰਿਹੈ ॥ ਮਰਿਬੇ ਜੁ ਨ ਜਾਤ ਭਲੇ ਸਜਨੀ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਸੋ ਹਠਿ ਕੈ ਜਰਿਹੈ ॥ ੨੧੫੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ਤ੍ਰੀਅ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਮਨ ਮੈ ਮਰਿ ਬੋਈ ਥਨ੍ਯੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਮੋ ਸੰਗਿ ਕਿਉ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਅਬੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਕਟ ਬੈਨ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਸੋ ਖਾਇ ਤਵਾਰ ਧਰਾ ਪਰ ਝੂਮ ਗਿਰੀ ਨਹੀ ਨੈਕ ਸੰਭਾਰ੍ਯੋ ॥ ਯੌਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੈ ਜਨ ਟੂਟ ਗਯੋ ਰੁਖ ਬਯਾਰ ਕੋ ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੧੫੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੰਕ ਲੀਯੋ ਭਰ ਕਾਨ੍ਹ ਤਿਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ॥ ਸਵਾਧਾਨ ਕਰ ਰੁਕਮਨੀ ਜਦੁਪਤਿ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਬੋਧ ॥ ੨੧੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥[3]
ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਤੇ ਮੈ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਕੰਸ ਪਛਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿੰਧ ਜਰਾਹੁ ਕੋ ਸੈਨ ਸਭੈ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਸੰਘਾਰ੍ਯੋ ॥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਜਿਤ੍ਯੋ

---

੧. ਪਾਰਜਾਤ ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ..........

੨. ਆਪਣੀ ਨਿੰਦਿਆ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਸਮਰਥ ਸਨ ਇਸ ਦੂਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂ ਆਪ ਉਤੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਅਰੋਪਦਾ ਪਰ ਅਜ ਕਲ ਜੋ ਵਿਸ਼ਈ ਲੋਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਹੀ ਅਧੋਗਤੀ ਵਾਲੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ।

ਮਘਵਾ ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਭੂਮਾਸੁਰ ਮਾਰਯੋ ॥ ਤੈਸੋ ਕੀਯੋ ਉਪਹਾਸ ਅਬੈ ਮੁਹਿ ਤੈ ਅਪਨੇ ਜੀਅ ਸਾਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੨੧੫੭ ॥ ਰੁਕਮਨੀ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌਂ ਪੀਅ ਕੀ ਤ੍ਰੀਆ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਦੁਖੁ ਕੀ ਤਬ ਬਾਤ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ਭੂਲ ਪਰੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਛਿਮਾ ਮੁਹਿ ਨਾਰ ਨਿਵਾਇ ਕੈ ਨਾਰ ਸੁਨਾਈ॥ ਔਰ ਕਰੀ ਉਪਮਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੁ ਕਬਿੱਤਨ ਮੈ ਬਰਨੀ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਉੱਤਰ ਦੇਤ ਭਈ ਹਸਿ ਕੈ ਹਰਿ ਮੈ ਉਪਹਾਸ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੧੫੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਾਨ ਕਥਾ ਰੁਕਮਨੀ ਕੀ ਸਯਾਮ ਕਹੀ ਚਿਤ ਲਾਇ॥ ਆਗੇ ਕਥਾ ਸੁ ਹੋਇਗੀ ਸੁਨੀਅਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ॥ ੨੧੫੯ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੀ ਜੇਤੀ ਤ੍ਰੀਆ ਸਭ ਕੋਂ ਦਸਹੂੰ ਦਸ ਪੁਤ੍ਰ [1]ਦੀਏ ॥ ਅਰੁ ਏਕਹਿ ਏਕ ਦਈ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁ ਹੁਲਾਸ ਬਢਾਇ ਹੀਏ ॥ ਸਭ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਮੂਰਤ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਕੰਧ ਪਟੰਬਰ ਪੀਤ ਲੀਏ ॥ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕੌ ਇਹ ਭੂਪਰ ਆਇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਏ ॥ ੨੧੬੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਰੁਕਮਨੀ ਉਪਹਾਸ ਸਮਾਪਤਿ ॥

ਅਨਰੁੱਧ ਜੀ ਕੋ ਬਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਹੀ ਲੈ ਪੌਤ੍ਰ ਕੋ ਬਯਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਰੁਕਮਾਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਥੀ ਰੁਕਮੀ ਕੀ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਬਯਾਹਹਿ ਕੋ ਸਭ ਸਾਜਿ ਸਵਾਰਯੋ॥ ਟੀਕਾ ਦੀਯੋ ਤਿਹ ਭਾਲ ਮੈ ਕੁੰਕਮ ਔ ਮਿਲਿ ਬਿਪ੍ਰਨ ਬੇਦ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਤ੍ਰੀਆ ਸੰਗ ਲੈ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸੁ ਕੌਤਕ ਕਾਜ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੨੧੬੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਿਸਨ ਜਬੈ ਤਿਹ ਪੁਰ ਮੈ ਗਏ ॥ ਅਤਿ ਉਪਹਾਸ ਠੌਰ ਤਿਹ ਭਏ ॥ ਰੁਕਮਨ ਜਬ ਰੁਕਮੀ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ਭੇ ਨ ਭ੍ਰਾਤ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੧੬੨ ॥ ਬਯਾਹ ਵਲੋਂ ਅਨਰੁਧ ਕੋ ਕਯੋ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਆਪ ਸੇਹਰਾ ਦਯੋ ॥ ਜੂਪ[2] ਮੰਤ੍ਰ ਉਤ ਰੁਕਮ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਖੇਲ ਹਲੀ ਹਮ ਸੰਗ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੨੧੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਹਲੀ ਕੇ ਤਬੈ ਰੁਕਮੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਜੂ ਆਹੂੰ ਕੋ ਖੇਲੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਘਨੇ ਜਿਹ ਥੇ ਤਿਨ ਦੇਖਤ ਦਰਬ ਘਨੋ ਤਿਹ ਮਾਂਝਿ ਲਗਾਯੋ ॥ ਦਾਵ ਪਰਯੋ ਮੁਸਲੀ ਕੋ ਸਭੋ ਰੁਕਮੀ ਹੂੰ ਕੋ ਦਾਵ ਪਰਯੋ ਯੌ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਹਾਸ ਕੀਯੋ ਮਿਲ ਕੈ ਅਤਿ ਹੀ ਗਰੁੜੱਧੁਜ ਭ੍ਰਾਤਘਨੋ ਰਿਸਵਾਯੋ॥੨੧੬੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਐਸੇ ਘਨੀ ਬੇਰ ਡਹਕਾਯੋ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਭ੍ਰਾਤ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤਿ ਆਯੋ॥ ਏਕ ਗਦਾ ਉਠ ਕਰ ਮੈ ਧਰੀ ॥ ਸਭ ਭੂਪਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ॥ ੨੧੬੫ ॥ ਘਨੇ ਚਾਇ ਚਾਇ ਸੋ ਭੂਪ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਪਰੇ ਭੂਮ ਕੈ ਭੂਅ ਬਿਸੰਭਾਰੇ ॥ ਗਿਰੇ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਰਸ ਸੋ ਰਾਤੇ॥ਖੇਡ ਬਸੰਤ ਮਨੋ ਮਦਮਾਤੇ ॥ ੨੧੬੬ ॥ ਫਿਰਤ ਭੂਤ ਸੋ ਤਿਨ ਮੈ ਹਲੀ॥ ਜੈਸੇ ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਿਵ ਬਲੀ ॥ ਜਿਉ ਰਿਸ ਡੰਡ ਲੀਏ ਜਮੁ ਆਵੈ ॥ ਤੇ ਸਹੀ ਮੁਸਲੀ ਛਬ ਪਾਵੈ ॥ ੨੧੬੭ ॥ ਰੁਕਮੀ ਭਯੋ ਗਦਾ ਗਹਿ ਠਾਢੋ ॥ ਘਨੋ ਕ੍ਰੋਧ[3]

---

੧. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੌਤਕ ਸਮਰੱਥ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ੨. ਜੂਆ ਖੇਲਣਾ ਵੀ ਮੰਦ ਕਰਮ ਹੈ ਇਹ ਰੀਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਹੈ ਤਾਂਹੀ ਇਹ ਕੌਮ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਗਈ ਹੈ। ੩. ਜੂਏ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਲੜਾਈ ਹੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਏਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੰਦ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਤਾਕੈ ਚਿਤ ਬਾਢੇ ॥ ਭਾਜਤ ਭਯੋ ਨ ਸਾਮੁਹੇ ਆਯੋ ॥ ਆਏ ਹਲੀ ਸੋ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੧੬੮ ॥ ਹਲੀ ਗਦਾ ਤਬ ਤਾ ਪਰ ਮਾਰੀ ॥ ਉਨਹੂੰ ਕੋਪ ਸੋ ਤਾ ਪਰ ਝਾਰੀ ॥ ਸ੍ਰੌਨਤ ਛੁਟਯੋ ਅਰੁਨ[1] ਦੋਊ ਭਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਗਏ ॥ ੨੧੬੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਾਂਤ ਕਾਢ ਇਕ ਹਸਤ ਥੋ ਸੋ ਇਹ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ ॥ ਰੁਕਮ ਜੁਧੁ ਕੋ ਛੋਰ ਕੈ ਤਾ ਪਰ ਚਲਯੋ ਹਕਾਰ ॥ ੨੧੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਭ [2]ਤੋਰ ਕੈ ਦਾਂਤ ਦਏ ਤਿਹ ਕੇ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗਦਾ ਸੰਗ ਪੈ ਗਹਿ ਕੈ ॥ ਦੋਊ ਮੂਛ ਉਖਾਰ ਲਈ ਤਿਹ ਕੀ ਅਤਿ ਸ੍ਰੌਨ ਚਲਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਬਹਿ ਕੈ ॥ ਫਿਰ ਔਰ ਹਨੇ ਬਲਵੰਡ ਘਨੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਚਿਤ ਮੈ ਚਹਿਕੈ ॥ ਫਿਰ ਆਇ ਭਿਰਯੋ ਰੁਕਮੀ ਸੰਗ ਯੋ ਤੁਹਿ ਮਾਰਤ ਹਉ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਕੈ ॥ ੨੧੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਰੁਕਮੀ ਪੈ ਹਲੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਚਿਤ ਰੋਸ ਬਢੈ ਕੈ ॥ ਰੋਮ ਖਰੇ ਕਰਿ ਕੈ ਅਪਨੇ ਪੁਨ ਔਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਦਾ ਕਰਿ ਲੈ ਕੈ ॥ ਆਵਤ ਭਯੋ ਉਤ ਤੇ ਸੋਊ ਬੀਰ ਸੁ ਆਪਸ ਮੈ ਰਨ ਦੁੰਦ ਮਚੈ ਕੈ ॥ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸੰਭਾਰ ਪਰੇ ਦੋਊ ਬੀਰ ਧਰਾ ਪਰ ਘਾਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਘੈ ਕੈ ॥ ੨੧੭੨ ॥ ਚੌ ਪਈ ॥ ਪਹਰ ਦੋਇ ਤਹ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਇਕਨ ਦੋ ਮੈ ਮਾਰਨ ਪਾਯੋ ॥ ਬਿਹਬਲ ਹੋਇ ਦੋਊ ਧਰ ਪਰੇ ॥ ਜੀਵਤ ਬਚੇ ਸੁ ਮਾਨਹੁ ਮਰੇ ॥ ੨੧੭੩ ॥ ਮੂਛਤ ਹ੍ਵੈ ਫਿਰਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਕੌਤਕ ਸਭ ਲੋਕਨ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ਕ੍ਰੋਧਤ ਹੋਇ ਸੁ ਯਾ ਬਿਧਿ ਅਰੇ ॥ ਕੇਹਰਿ ਦੁਇ ਜਨ ਬਨ ਮੈ ਲਰੇ ॥ ੨੧੭੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧ ਬਿਖੇ ਥਕ ਗਯੋ ਰੁਕਮੀ ਤਬ ਧਾਇ ਹਲੀ ਇਕ ਘਾਇ ਚਲਾਯੋ ॥ ਤੌ ਉਨਹੂੰ ਅਰਿ ਕੋ ਪੁਨਿ ਘਾਇ ਸੁ ਆਵਤ ਮਾਰਗ ਮੈ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ਤੌ ਹੀ ਸੰਭਾਰ ਗਦਾ ਅਪਨੀ ਅਰੁ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਰੋਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਬੀਰ ਤਬੈ ਸੁ ਗਦਾ ਕੋ ਗਦਾ ਸੰਗਿ ਘਾਇ ਬਚਾਯੋ ॥ ੨੧੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਰਿ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਇਹ ਆਵਤ ਘਾਇ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਵਾਰਯੋ ॥ ਤੌ ਬਲਭਦ੍ਰ ਮਹਾਂ ਰਿਸ ਠਾਨ ਸੁ ਔਰ ਗਦਾ ਹੂ ਕੋ ਘਾਉ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਸੋ ਇਹ ਕੇ ਸਿਰ ਭੀਤਰ ਲਾਗ ਗਯੋ ਇਨਹੂੰ ਨਹੀ ਨੈਕ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਝੂਮ ਕੈ ਦੇਹ ਪਰਯੋ ਧਰਨੀ ਰੁਕਮੀ ਪੁਨ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੨੧੭੬ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਜਿਤੇ ਰੁਕਮੀ ਕੇ ਹੁਤੈ ਬਧੁ ਭ੍ਰਾਤ ਨਿਹਾਰਕੈ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ॥ ਬਰਛੀ ਅਰੁ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿ ਯਾ ਪਰ ਆਇ ਪਰੇ ॥ ਕਿਲਕਾਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਘੇਰਤ ਭੇ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਕੋ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਡਰੇ॥ਨਿਸ ਕੋ ਮਨੋ ਹੇਰ ਪਤੰਗ ਦੀਆ ਪਰ ਨੈਕ ਡਰੇ ਨਹੀ ਟੂਟ ਪਰੇ ॥ ੨੧੭੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੰਗ ਹਲਾਯੁਧ ਕੇ ਉਨਹੂੰ ਸੁ ਉਤੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਹੁਇ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਕੇ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਤ੍ਰੀਅ ਭ੍ਰਾਤ ਕੋ ਸੰਗ ਇਹੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ਬੈਠ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ਸਭ ਹੂੰ ਜੁ ਸਬੈ ਜਦੁਬੀਰ ਕੁਟੰਬ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਥਾ ਦਈ ਜੋਰ ਹਲੀ ਕੀ ਸਹਾਇ ਕੌ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਧਾਯੋ[3] ॥ ੨੧੭੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਮ ਰੂਪੀ ਬਲਭਦ੍ਰ ਪਿਖ ਹਰਿ ਆਗਮ ਸੁਨ ਪਾਇ ॥ ਬੁਧਵੰਤਨ ਤਿਹ ਭਾਈਅਨ ਕਹੀ ਸੁ ਕਹੌ ਸੁਨਾਇ ॥ ੨੧੭੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਅਨੀ ਜਦੁਬੀਰ ਘਨੀ ਲੀਏ ਆਰਤ ਹੈ ਡਰੁ ਤੋਹਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ

---

੧. ਲਾਲ ਭਾਵ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ੨. ਦੇਖੋ ਜੂਏ ਦਾ ਸੁਆਦ।
੩. ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਪਨਿਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਹੈਤਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਭਲਿਆਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਭੂਅ ਮੈ ਤੁਮ ਹੀ ਨ ਕਹੋ ਇਨ ਸੋ ਸਮੁਹਾਵੈ ॥ ਜੋ ਜੜ ਕੈ ਹਠ ਹੀ ਭਿਰ ਹੈ ਤੁ ਕਹਾ ਫਿਰ ਜੀਵਤ ਧਾਮਹਿ ਆਵੈ ॥ ਆਜ ਸੋਊ ਬਚਿ ਹੈ ਇਹ ਔਸਰ ਜੋ ਭਜਿ ਕੈ ਭਟ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈ ॥ ੨੧੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਲਗ ਹੀ ਜੁਤ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧ ਆਹਵ ਕੀ ਛਿਤ ਭੀਤਰ ਆਏ ॥ ਸ੍ਰੌਨ ਭਰਯੋ ਬਲਭਦ੍ਰ ਪਿਖਯੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰੈ ਰੁਕਮੀ ਦਰਸਾਏ॥ਭੂਪਤ ਔਰ ਘਨੇ ਈ ਪਿਖੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਹਰਿ ਘਾਇਨ ਘਾਏ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਕੌ ਦੇਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਬਲਿ ਨਾਰ ਕੋ ਦੇਖਤ ਨੈਨ ਨਿਵਾਏ ॥ ੨੧੯੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰਥ ਤੇ ਤਬ ਆਪਹਿ ਧਾਇ ਕੈ ਸਯਾਮ ਜੂ ਜਾਇ ਹਲੀ ਕਹੁ ਅੰਕ ਲੀਯੋ ॥ ਫੁਨ ਔਰਨ ਜਾਹਿ ਗਹਯੋ ਰੁਕਮੀ ਤਿਹ ਕੋ ਸੁ ਭਲੀ ਬਿਧ ਦਾਹ ਕੀਯੋ ॥ ਉਤ ਦੌਰ ਰੁਕੰਮਨ ਭੱਇਯਨ ਬੀਚ ਗਈ ਤਿਨ ਜਾਇ ਸਮੋਧ ਕੀਯੋ ॥ ਕਿਹ ਕਾਜ ਕਹਯੋ ਇਨ ਸੋ ਤੁਮ ਜੂਝ ਕੀਯੋ ਜਿਨ ਸੋ ਭਟ ਕੋ ਨ ਬੀਯੋ ॥ ੨੧੯੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਨ ਯੌ ਸਯਾਮ ਸਮੋਧ ਕਰਾਯੋ ॥ ਪੌਤ੍ਰ ਬਧੂ ਲੈ ਡੇਰਨ ਆਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਥਾ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਮੈ ਕੈਹਉ ॥ ਸ੍ਰੋਤਨ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਰਿਝਵੈਹਉ ॥ ੨੧੯੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਪੌਤ੍ਰ ਬਿਆਹ ਰੁਕਮ ਬਧ ਕਰਤ ਭਏ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਊਖਾ ਕੋ ਬਿਆਹ ਕਥਨੰ ॥ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜਾ ਕੋ ਗਰਬੁ ਹਰਨ ਕਥਨੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਜਦੁ ਪਤਿ ਪੌਤ੍ਰ ਬਯਾ ਘਰ ਆਯੋ ॥ ਅਤਿ ਚਿਤਿ ਅਪਨੇ ਹਰਖ ਬਢਾਯੋ ॥ ਗਰਬ ਉਤੈ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜ ਕੀਨੋ ॥ ਮੈ ਬਰ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਲੀਨੋ ॥ ੨੧੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਾਲ੍ਹ ਬਜਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋ ਅਰੁ ਤਾਲ ਸਭੋ ਮਿਲਿ ਹਾਥਨ ਦੀਨੋ ॥ ਜੈਸੇ ਲਿਖੀ ਬਿਧ ਬੇਦ ਬਿਖੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਹੀ ਬਿਧ ਸੋ ਤਪੁ ਕੀਨੋ ॥ ਜੱਗ ਕਰੇ ਸਭ ਹੀ ਬਿਧ ਪੂਰਬ ਕੌਨ ਬਿਧਾਨ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਹੀਨੋ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਰਿਝਾਇ ਕਹਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁ ਹੋ ਕੁਟਵਾਰ ਇਹੀ ਬਰੁ ਲੀਨੋ ॥ ੨੧੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਜਬੈ ਕੁਟਵਾਰ ਕਯੋ ਤਬ ਦੇਸਨਿ ਦੇਸਨ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ ॥ ਪਾਪ ਕੀ ਬਾਤ ਗਈ ਛਪ ਕੈ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਭੂਪਤਿ ਛਾਯੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕੇ ਬਸਿ ਭਏ ਅਰਿ ਔਰ ਕਿਹੂ ਨਹੀ ਸੀਸ ਉਠਾਯੋ ॥ ਲੋਗਨ ਤੌਨ ਸਮੈ ਜਗ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੧੯੬ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਏ ਅਰਿ ਬੱਸਿ ਕਿਹੂੰ ਅਰਿ ਆਠਨ ਸੀਸ ਉਠਾਯੋ ॥ ਕਰਿ ਲੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਇਹ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਭੂਪਨ ਰੰਚਕ ਬਾਤ ਲਹੀ ਇਹ ਪੌਰਖ ਮੇਰੋ ਈਹੈ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ਪੌਰਖ ਭਯੋ ਭੁਜਦੰਡਨ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਜੁਧ ਹੀ ਕੋ ਬਰੁ ਮਾਂਗਨ ਧਾਯੋ ॥ ੨੧੯੭ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਮੂਰਖ ਲਹਯੋ ਨ ਭੇਦੁ ਜੁਧੁ ਚਹਨਿ ਸਿਵ ਪੈ ਚਲਯੋ ॥ ਕਰਿ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਖੇਦ ਜਿਵ ਰਵਿ ਤਪ ਬਾਰੂ ਤਪੈ ॥ ੨੧੯੮ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ਰੁਦ੍ਰ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ਕੈ ਯੌ ਨ੍ਰਿਪ ਰੁਦ੍ਰ ਸੋ ਬੈਨ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਜਾਤ ਹੋ ਹਉ ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਪੈ ਰੁਦ੍ਰ ਜੂ ਕੋਊ ਨ ਆਗੇ ਤੇ ਹਾਥ ਉਠਾਵੈ ॥ ਤਾਤੇ ਅਯੋਧਨ ਕੌ ਹਮਰੋ ਕਬਿ ਸੱਯਾਮ ਕੋਹੇ ਮਨੂਆ ਲਲਚਾਵੈ ॥ ਚਾਹਤ ਹੋ ਤੁਮ ਤੇ ਬਰੁ ਆਜ ਕੋਊ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਜੂਝ ਮਚਾਵੈ ॥ ੨੧੯੯ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਬਾਚ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਕੇ ਸਿਵ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਤਿਹ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜਬੈ ਧੁਜਾ ਤੁਮਰੀ ਗਿਰ ਪਰ ਹੈ ॥ ਤਬੈ ਸੂਰ ਕੋਊ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਲਰਿ ਹੈ ॥ ੨੧੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਜਬੈ ਸਿਵਜੂ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਤਿਨ ਬੈਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਲਖਯੋ

ਨਹ ਭੇਦ ਕਛੂ ਸੁ ਲਖਯੋ ਚਿਤ ਚਾਹਤ ਹੋ ਸੋਊ ਪਾਯੋ ॥ ਬਾਗੇ ਕੇ ਭੀਤਰ ਫੂਲ ਗਯੋ ਭੁਜਦੰਡਨ ਕੋ ਅਤਿ ਓਜ ਜਨਾਯੋ॥ ਯੌ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਸੋ ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਆਯੋ॥ ੨੧੯੧ ॥ ਏਕ ਹੁਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹ ਕੀ ਤਿਹ ਸੋਤ ਨਿਸਾ ਸੁਪਨੋ ਇਕ ਪਾਯੋ॥ ਮੈਨ ਸੇ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸੀ ਮੂਰਤ ਸੋ ਇਹ ਕੇ ਚਲ ਮੰਦਰ ਆਯੋ॥ ਭੋਗ[1] ਕੀਯੋ ਤਿਹ ਸੋ ਮਿਲਿ ਕੈ ਇਨ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ॥ ਚੌਕ ਪਰੀ ਨਹੀ ਪੀਯ ਪਿਖਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਿਨ ਸੋਕ ਜਨਾਯੋ ॥ ੨੧੯੨ ॥ ਜਾਗਤ ਹੀ ਬਿਰਲਾਪ ਕੀਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਚਿਤ ਸੋਕ ਕੀ ਬਾਤ ਜਨਾਈ ॥ ਅੰਗਨ ਮੈ ਡਗਰੀ ਸੀ ਫਿਰੈ ਪਤਿ ਕੀ ਕਰਿ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਦੁਚਤਾਈ ॥ ਪ੍ਰੇਤ ਲਗਯੋ ਕਿਧੌ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੀ ਕਿ ਕਛੂ ਅਬ ਯਾ ਠਗਮੂਰੀ ਸੀ ਖਾਈ ॥ ਭਾਖਤ ਭੀ ਸਖੀ ਮੋਕਉ ਅਬੈ ਮੋਰੋ ਦੈ ਗਯੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਜੁ ਦਿਖਾਈ[2] ॥ ੨੧੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਤੀ ਹੀ ਕੈ ਬਤੀਯਾ ਮੁਖ ਤੇ ਗਿਰ ਭੂ ਪੈ ਪਰੀ ਸਭ ਸੁਧ ਭੁਲਾਈ॥ ਯੌ ਬਿਸੰਭਾਰ ਪਰੀ ਧਰਨੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਮਨੋ ਨਾਗਨ ਖਾਈ॥ ਮਾਨਹੁ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਹੁਚਯੋ ਇਹ ਦੈ ਗਯੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੋਤ ਦਿਖਾਈ॥ ਤੌ ਲਗਿ ਚਿਤ੍ਰ ਰੇਖਾ ਜੁ ਹੁਤੀ ਸੁ ਸਖੀ ਇਹ ਕੀ ਇਹ ਕੇ ਢਿਗ ਆਈ॥ ੨੧੯੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਖਿਹ ਦਸਾ ਜਬ ਯਾਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ਚਿਤ੍ਰ ਰੇਖ ਤਬ ਸੋਚ ਜਨਾਈ॥ ਇਹ ਜੀਏ ਜੀਯ ਹੋ ਨਹੀ ਮਰਿਹੋ ॥ ਜਾਨਤ ਜਤਨ ਏਕ ਸੋ ਕਰਿਹੋ॥ ੨੧੯੫॥ ਜੋ ਮੈ ਨਾਰਦ ਸੋ ਸੁਨ ਪਾਯੋ॥ ਵਹੈ ਜਤਨ ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਯੋ ॥ ਜਤਨ ਆਜ ਸੋਊ ਮੈ ਕਰਿਹੋ॥ ਬਾਨਾਸੁਰ ਤੇ ਨੈਕੁ ਨ ਡਰਿਹੋ ॥ ੨੧੯੬॥ ਸਖੀ ਬਾਚ ਚਿਤ੍ਰ ਰੇਖ ਸੋ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਤਿਹ ਕੀ ਸਖੀ ਤਿਹ ਕੌ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ॥ ਜੋ ਜਾਨਤ ਹੈ ਜਤਨ ਤੂੰ ਸੋ ਅਬ ਤੁਰਤੁ ਬਨਾਇ॥ ੨੧੯੭॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਹ ਕੀ ਬਤੀਯਾ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਬਨਾਏ[3] ॥ ਜੀਵ ਜਨਾਵਰ ਦੇਵ ਨਿਸਾਚਰ ਭੀਤ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖੇ ਚਿਤ ਲਾਏ॥ ਔਰ ਸਭੈ ਰਚਨਾ ਜਗਹੂੰ ਕੀ ਲਿਖੀ ਕਹਿ ਲੌ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਤੌ ਇਹ ਆਇਸ ਮੁਰਤ ਕੈ ਬਹੀਯਾ ਗਹਿਯਾ ਸਭ ਹੀ ਦਰਸਾਏ॥ ੨੧੯੮॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੌ ਬਹੀਆਂ ਗਹਿਕੈ ਇਹ ਕੀ ਉਨ ਚਿਤ੍ਰ ਸਭੈ ਇਹ ਕੈ ਦਰਸਾਏ ॥ ਦੇਖਤਿ ਦੇਖਤਿ ਗੀ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਹ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਨਾਏ॥ ਸੰਬਰ ਕੋ ਅਰਿ ਥੋ ਜਿਹ ਠੌਰ ਲਿਖਯੋ ਇਹ ਤਾ ਪਿਖ ਨੈਨ ਨਿਵਾਏ॥ ਤਾ ਸੁਅ ਦੇਖ ਕਹਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸਹੀ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਏ ਸਖੀ ਪਾਏ॥ ੨੧੯੯॥ ਚੌਪਈ॥ ਕਹਯੋ ਸਖੀ ਅਬ ਢੀਲ ਨ ਕੀਜੈ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੁਹਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਦੀਜੈ॥ ਜਬ ਸਜਨੀ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕੈਹੋ॥ ਜੀਵ ਦਾਨ ਤਬ ਮੋਕਹੁ ਦੈਹੋ ॥੨੨੦੦॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿਕੈ ਭਈ ਚੀਲ ਚਲੀ ਉਡ ਦ੍ਵਾਰ ਵਤੀ ਮਹਿ ਆਈ॥ ਪੌਤ੍ਰ ਹੁਤੋ ਜਿਹ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੋ ਛਿਪ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਏਕ ਤ੍ਰੀਯਾ ਅਟਕੀ ਤੁਮ ਪੈ ਤੁਹਿ ਲਯਾਇਬੇ ਕੇ ਹਿਤ ਹੌਂ ਹੂੰ ਪਠਾਈ ॥ ਤਾਤੇ ਚਲੋ ਤਹ ਬੇਗ ਬਲਾਇ ਲਿਉ

---

੧. ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕਰਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਇਕ ਬਾਣੀਏ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਧੋਤੀ ਪਾੜ ਸੁਟੀ ਸੀ।

੧. ਸੁਪਨ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ। ੨. ਸਖੀ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਹੈ ਮਾਨੋ ਕਿਸੇ ਡਰੈਂਗ ਮਾਸਟਰ ਜਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ।

ਮੇਟ ਸਭੈ ਚਿਤ ਕੀ ਦੁਚਿਤਾਈ ॥ ੨੨੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੈਨ ਸੁਨਾਇਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਆਪਨੋ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੱਛ ਦਖਾਯੋ ॥ ਜੋ ਤ੍ਰੀਯ ਮੋ ਪਰ ਹੈ ਅਟਕੀ ਤਿਹ ਜਾਇ ਪਿਖੋ ਮਨ ਯਾਹਿ ਲੁਭਾਯੋ ॥ ਖੈਂਚ ਨਿਖੰਗ ਕਸ੍ਯੋ ਕਟ ਸੋਧਨੁ ਲੈ ਚਲਿਬੇ ਕਹੁ ਸਾਜ ਬਨਾਯੋ ॥ ਦੂਤੀ ਕੋ ਸੰਗ ਲਏ ਅਪਨੇ ਇਹ ਤਾ ਤ੍ਰੀਯ ਲਿਆਵਨ ਕਾਜ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੨੦੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਗ ਲਯੋ ਅਨਰੁੱਧ ਕੋ ਦੂਤੀ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ॥ ਊਖਾ ਕੋ ਪੁਰ ਥੋ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਹੂਚੀ ਆਇ ॥ ੨੨੦੩ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਤ੍ਰੀਅ ਪੀਅ ਦਯੋ ਮਿਲਾਇ ਚਤੁਰ ਤ੍ਰੀਆ ਕਰ ਚਤੁਰਤਾ ॥ ਕੀਯੋ ਭੋਗ ਸੁਖ ਪਾਇ ਊਖਾ ਅਰੁ ਅਨਰੁੱਧ ਮਿਲ ॥ ੨੨੦੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਭੋਗ ਕੀਯੋ ਨਰ ਨਾਰ ਹੁਲਾਸ ਹੀਯੈ ਮੈ ਬਢੈ ਕੈ ॥ [1]ਆਸਨ ਕੋਕ ਕੇ ਬੀਚ ਜਿਤੇ ਕਬਿ ਭਾਖਤ ਹੈ ਸੁ ਸਬੈ ਇਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ਬਾਤ ਕਹੀ ਅਨਰੁੱਧ ਕਛੂ ਮੁਸਕਾਇ ਤ੍ਰੀਆ ਸੰਗ ਨੈਨ ਨਚੈਕੈ ॥ ਜਿਉ ਹਮਰੀ ਤੁਮ ਹ੍ਵੈਇ ਰਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਤਿਉ ਹਮ ਹੂ ਤੁਮਰੇ ਰਹੇ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥੨੨੦੫ ਸੁੰਦਰ ਥੀ ਜੁਧੁ ਜਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਸੁ ਗਿਰੀ ਭੁਅ ਪੈ ਲਖ ਭੂਪਤਿ ਪਾਯੋ ॥ ਜੋ ਬਰੁ ਦਾਨ ਦਯੋ ਮੁਹਿ ਰੁਦ੍ਰਵਹੈ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਚਿਤ ਮੈ ਸੁ ਜਨਾਯੋ ॥ ਤੋ ਹੀ ਲੌ ਆਇ ਕਹੀ ਇਕ ਯੋ ਤੁਮਰੀ ਦੁਹਤਾ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਕੋਊ ਆਯੋ ॥ ਯੌ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਤ ਚਲਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਰੋਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ੨੨੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਕਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਤ ਕੋਪ ਭਯੋ ਚਿਤ ਰੋਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਪੌਤ੍ਰ ਸੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਦੁਹਤਾਹੂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸੰਭਾਰ ਪਰਯੋ ਜਬ ਸੋ ਤਬ ਹੀ ਇਹ ਕੇ ਕਰਿ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਨਾਦ ਬਜਾਇ ਦਿਖਾਇ ਸਭੋ ਬਲੁ ਲੈ ਇਹ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੨੦੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਕੇ ਪੌਤ੍ਰ ਕੋ ਬਾਧ ਕੈ ਭੂਪ ਫਿਰਯੋ ਉਤ ਨਾਰਦ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ ॥ ਕਾਨ ਚਲੋ ਉਠ ਬੈਠੇ ਕਹਾ ਅਪਨੀ ਜਦੁਵੀ ਸਭ ਸੈਨ ਬਨਾਈ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਚਲੇ ਬਤੀਯਾ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਈ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਸਭੈ ਰਿਸ ਸੋ ਜਿਨ ਕੋ ਅਸਤੇਜੁ ਲਖਯੋ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ੨੨੦੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਤੀਆ ਸੁਨਿ ਮੁਨ ਕੀ ਸਕਲ ਜਦੁਪਤਿ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ॥ ਜਹ ਭੂਪਤ ਕੋ ਪੁਰ ਹੁਤੋ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚਯੋ ਆਇ ॥ ੨੨੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਵਤ ਸ੍ਯਾਮ ਜੀ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮੰਤ੍ਰ ਪੁਛਯੋ ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰਨ ਦੀਨੋ ॥ ਏਕ ਕਹੀ ਹਮ ਜੋ ਦੁਹਤਾ ਇਹ ਦੈ ਸੁ ਕਹਯੋ ਤੁਹਿ ਮਾਨ ਨ ਲੀਨੋ ॥ ਮਾਂਗ ਲਯੋ ਸਿਵ ਤੇ ਰਨ ਕੋ ਬਰ ਜਾਨਤ ਹੈ ਤੂੰ ਭਯੋ ਮਤਿ ਹੀਨੋ ॥ ਛੋਰਿ ਹੋ ਦ੍ਵੈ ਕਰਿਕੈ ਕਰ ਆਜੁ ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਕੀਨੋ ॥ ੨੨੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਨੋ ਤੋ ਬਾਤ ਕਹੋ ਨ੍ਰਿਪ ਏਕ ਜੋ ਸ੍ਰੌਨਨ ਮੈ ਹਿਤ ਕੈ ਧਰੀਐ ॥ ਤੁਮਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਇ ਪਰੇ ਸੁਨੀਐ ਨਹੀ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਕਬੈ ਲਰੀਐ ॥ ਅਰਿਹੋ ਨ ਜੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਹਰਿ ਸੋ ਭੁਅ ਪੈ ਤਬ ਰਾਜ ਸਦਾ ਕਰੀਐ ॥ ੨੨੧੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੋ ਰਿਸ ਕੈ ਰਨ ਮੈ ਕਰ ਜੋ ਧਨੁ ਸਾਰੰਗ ਲੈਹੈ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਭੁਅ ਪੈ ਤੁਮ ਹੂੰ ਨ ਕਹੋ ਬਲ ਜੋ ਠਹਰੈ ਹੈ ॥ ਜੋ ਹਠ ਕੈ ਭਿਰਹੈ ਤਿਹ ਸੋ ਤਿਹ ਕੌ ਛਿਨ ਮੈ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠੈਹੈ ॥ ਔਰ ਭੁਜਾ ਕਟਿਕੈ ਤੁਮਰੀ ਸਬ ਦ੍ਵੈ ਭੁਜ ਰਾਖਿ ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚੈ ਹੈ ॥ ੨੨੧੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

---

੧. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਦੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਏਸੇ ਲਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦੀ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੀ ਬੁਧੀ ਦੀ ਸਿਥਲਤਾ ਹੈ।

ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨਤ ਭਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਆਪਨੋ ਓਜ ਅਖੰਡ ਜਨਾਯੋ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ਹਾਥਨ ਮੈ ਫੁਨ ਬੀਰਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਗਰਬਾਯੋ ॥ ਸੈਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੁਤੋ ਜਿਤਨੋ ਤਿਸ ਕੌ ਨ੍ਰਿਪ ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਮਨਾਇ ਜਨਾਇ ਘਨੋ ਬਲੁ ਸਯਾਮ ਜੂ ਸੋ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਧਾਯੋ ॥ ੨੨੧੩ ॥ ਉਤ ਸਯਾਮ ਜੂ ਬਾਨ ਚਲਾਵਤ ਭਯੋ ਉਤ ਤੇ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ਜਾਦਵ ਆਵਤ ਭੇ ਉਤ ਤੇ ਇਤ ਤੇ ਇਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਧਾਏ ॥ ਘਾਇ ਕਰੈ ਮਿਲ ਆਪਸ ਮੈ ਤਿਨ ਯੋ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਫਾਗਨ ਕੀ ਰੁਤ ਭੀਤਰ ਖੇਲਨ ਬੀਰ ਬਸੰਤਹ ਆਏ ॥ ੨੨੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਭਿਰੇ ਕਰਵਾਰਨ ਸੌ ਭਟ ਏਕ ਭਿਰੇ ਬਰਛੀ ਕਰਿ ਲੈਕੈ ॥ ਏਕ ਕਟਾਰਨ ਸੰਗ ਭਿਰੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਰੋਸਿ ਬਢੈਕੈ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨਨ ਕਉ ਇਕ ਬੀਰ ਸੰਭਾਰਤ ਭੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧਤ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖਤ ਭਯੋ ਉਤ ਭੂਪ ਇਤੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਨੰਦ ਕੈਕੈ ॥ ੨੨੧੫ ॥ ਜਾ ਭਟ ਆਹਵ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਭਗਵਾਨ ਸੋ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੌ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਸੋ ਸਯਾਮ ਧਰਾ ਪਰਕੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਜੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰ ਬਲੀ ਕੋਊ ਔ ਇਹ ਕੇ ਰਿਸ ਊਪਰ ਆਯੋ ॥ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੇ ਅਪਨੈ ਗ੍ਰਹ ਕੌ ਫਿਰ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੨੧੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗੋਕਲ ਨਾਥ ਜੂ ਬੈਰਨ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਬ ਹੀ ਰਨ ਮਾਂਡਯੋ ॥ ਜੇਤਿਕ ਸਤ੍ਰਨ ਸਾਮੁਹੇ ਭੇ ਰਿਸ ਸੋ ਸਭਿ ਗਿੱਧ ਸ੍ਰਿਗਾਲਨ ਬਾਂਡਯੋ ॥ ਪੱਤਿ ਰਥੀ ਗਜਿ ਬਾਜ ਘਨੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਏ ਕੋਊ ਜੀਤਨ ਛਾਡਯੋ॥ ਦੇਵ ਸਰਾਹਤ ਭੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁ ਭਲੇ ਭਗਵਾਨ ਅਖੰਡਨ ਖਾਂਡਯੋ ॥ ੨੨੧੭ ॥ ਜੀਤੇ ਸਭੈ ਭਯ ਭੀਤ ਭਏ ਤਜਿ ਆਹਵ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਭਾਗੇ ॥ ਠਾਢੇ ਬਨਾਸੁਰਥੋ ਜਿਹ ਠੋਰ ਸਭੈ ਚਲਿਕੈ ਤਿਹ ਪਾਇਨ ਲਾਗੇ ॥ ਛੂਟ ਗਯੋ ਸਭਹੂਨ ਤੇ ਧੀਰਜ ਤ੍ਰਾਸਹਿ ਕੇ ਰਸ ਮੈ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ਭਾਖਤ ਭੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਭਜੀਐ ਬਚ ਹੈਨ ਕੋਊ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੇ ਆਗੇ ॥ ੨੨੧੮ ॥ ਭੀਰ ਪਰੀ ਜਬ ਭੂਪਤ ਪੈ ਤਬ ਆਪਨੇ ਜਾਨਕੈ ਈਸ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਕੋ ਜਾਇ ਭਿਰਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਸੋਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਆਯੁਧ ਲੈ ਅਪਨੇ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਓਰ ਸੁ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਸੁ ਕਹੋ ਅਬ ਹੋ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ਦੁਹੂੰ ਤਿਹ ਠਾਂ ਰਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ੨੨੧੯ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਹ੍ਵੈ ਰੁਦ੍ਰ ਜਬੈ ਰਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਰਿਸ ਨਾਦ ਬਜਾਯੋ ॥ ਸੂਰਨ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨੈਕੁ ਟਿਕਯੋ ਗਯੋ ਭਾਜ ਗਏ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਦ੍ਰਿੜਾਯੋ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਦੁਹੂੰ ਸਤ੍ਰਨ ਸੰਗ ਲੈ ਰੋਖ ਹਲੀ ਸੁ ਸੋਊ ਡਰੁ ਪਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸੋ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਬ ਹੀ ਸਿਵ ਆਇਕੈ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੨੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਸਭ ਘਾਇ ਚਲਾਵਤ ਭਯੋ ਸਿਵ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਚਾਏ ॥ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸਿਵ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸਭ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਕ ਘਾਇ ਲਗਾਏ ॥ ਜੁਧੁ ਕੀਯੋ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਦੁਹੂ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਸੁਰ ਦੇਖਨ ਆਏ ॥ ਅੰਤ ਖਿਸਾਇ ਰਿਸਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧ ਏਕ ਗਦਾ ਹੂ ਸੋ ਰੁਦ੍ਰ ਗਿਰਾਏ ॥੨੨੨੧॥ ਚੌਪਈ॥ਜਬ ਰੁਦ੍ਰਹਿ ਹਰਿ ਘਾਇ ਲਗਾਯੋ॥ ਬਿਸੁਧੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ਸੰਕਤ ਭਯੋ ਨ ਫਿਰ ਧਨੁ ਤਾਨਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਯੋ ॥ ੨੨੨੨ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋਪ ਦਯੋ ਤਯਾਗ ਜਦੁਪਤਿ ਕੋ ਬਲੁ ਹੇਰਕੈ ॥ ਪਾਇਨ ਲਾਗਯੋ ਆਇ ਰਹਯੋ ਚਰਨ ਗਹਿ ਹਰ

ਦੋਊ ॥ ੨੨੨੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੀ ਦੇਖ ਦਸਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁ ਆਪਹਿ ਜੁਧੁ ਕੋ ਭੂਪਤ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਊਪਰ ਬਾਨਨ ਓਘ ਚਲਾਯੋ ॥ ਓਘ ਜੋ ਆਵਤ ਬਾਨਨ ਕੋ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਮਾਰਗ ਮੈ ਨਿਵਰਾਯੋ ॥ ਸਾਰੰਗ ਆਪਨ ਹਾਥ ਬਿਖੈ ਧਰਿਕੈ ਅਰਿ ਕੋ ਬਹੁ ਘਾਇਨ ਘਾਯੋ ॥ ੨੨੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕ੍ਰੁਧਤ ਹ੍ਵੈ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਮੈ ਧਨੁ ਸਾਰੰਗ ਲੈਕੈ ॥ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਵਤ ਭਯੋ ਦਸ ਸੈ ਭੁਜ ਸੋ ਅਤਿ ਓਜ ਅਖੰਡ ਜਨੈਕੈ ॥ ਔਰ ਹਨੇ ਬਲਵੰਡ ਘਨੇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਪੌਰਖ ਕੈਕੈ ॥ ਛੋਰਿ ਦਯੋ ਤਿਹ ਭੂਪਤ ਕੌ ਰਨ ਮੈ ਤਿਹ ਕੀ ਸੁ ਭੁਜਾ ਫੁਨ ਦ੍ਵੈਕੈ ॥ ੨੨੨੫ ॥ ਕਬਿਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਾਹ ਸਹੰਸ੍ਰ ਕਹੋ ਤੁਮਹੀ ਅਬ ਲੌ ਜਗ ਮੈ ਨਰ ਕਾਹੂ ਕੀ ਹੋਈ ॥ ਔਰ ਕਹੋ ਇਹ ਭੂਪ ਇਤੀ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬੀਚ ਸੰਪੱਤਿ ਸਮੋਈ ॥ ਏਤੇ ਪੈ ਸੰਤ ਸੁਨੋ ਹਿਤ ਕੈ ਸਿਵ ਸੋ ਛਰੀਯਾ ਪੁਨ ਰਾਖਤ ਕੋਈ ॥ ਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਬਰਯਾ ਬਿਧਿ ਈਸ ਦਯੋ ਜਗਦੀਸ ਕੀਯੋ ਭਯੋ ਸੋਈ ॥ ੨੨੨੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਤਿਹ ਮਾਇ ਬਾਤ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਹਾਰਯੋ ਜੀਤਯੋ ਜਦੁਰਾਈ ॥ ਸਭ ਤਜਿ ਬਸਤ੍ਰ ਨਗਨ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ਆਇ ਸ੍ਯਾਮ ਕੋ ਦਈ ਦਿਖਾਈ ॥ ੨੨੨੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਦ੍ਰਿਗ ਨੀਚੇ ਹੁਇ ਰਹਯੋ ॥ ਨੈਕ ਨ ਜੂਝਬ ਚਿਤ ਮੋ ਚਹਯੋ ॥ ਭੂਪਤ ਸਮੈ ਭਜਨ ਕੋ ਪਾਯੋ ॥ ਭਾਜਿ ਗਯੋ ਨਹਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੨੨੮ ॥ ਨ੍ਰਿਪਬਾਚ ਬੀਰ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਿੱਪਤ ਹ੍ਵੈ ਬਹੁ ਘਾਇਨ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬੀਰਨ ਮੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਕੋਊ ਨ ਸੂਰ ਟਿਕਯੋ ਮੁਹਿ ਅਗ੍ਰਜ ਹੌਂ ਜਿਹ ਕੀ ਰਿਸ ਓਰ ਪਧਾਰਯੋ ॥ ਗਾਜਬੇ ਮੇ ਸੁਨਿਕੈ ਅਬ ਲੌ ਕਿਨਹੂ ਰਨ ਮੈ ਨਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਏਤੇ ਪੈ ਮੋ ਸੰਗਿ ਆਇ ਭਿਰਯੋ ਸੁ ਸਹੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਬੀਰ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੨੨੨੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਤੇ ਜੋ ਸਹਸ੍ਰ ਭੁਜ ਭਾਜ ਗਯੋ ਨਹ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਦ੍ਵੈ ਭੁਜ ਦੇਖ ਭਈ ਅਪਨੀ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਸੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਲੈ ਨਿਭਯੋ ਜਿਨ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥਹਿ ਕੋ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਤੌਹੀ ਜਥਾ ਮਤਿ ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ਕਛੁ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੨੩੦ ॥ ਆਵਤ ਭਯੋ ਰਿਸਕੈ ਸਿਵ ਜੂ ਫਿਰਿ ਆਪਨੇ ਸੰਗ ਸਭੈ ਗਨ ਲੈਕੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਸਾਮੁਹੇ ਬੀਰ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁ ਕ੍ਰੁਧਤ ਹ੍ਵੈਕੈ ॥ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਗਹਿ ਆਵਤ ਭੇ ਰਿਸ ਨਾਦ ਬਜੈਕੈ ॥ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸਭ ਬੀਰ ਦਏ ਫੁਨ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠੈਕੈ ॥ ੨੨੩੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਹਨੇ ਜਦੁਰਾਇ ਗਦਾ ਗਹਿ ਏਕ ਬਲੀ ਰਿਪ ਸੰਬਰੰ ਘਾਏ ॥ ਏਕ ਭਿਰੇ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਸੋ ਸੁ ਤੋ ਜੀਵਤ ਧਾਮ ਹੂੰ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ਜੋ ਫਿਰ ਆਇ ਭਿਰੇ ਹਰਿ ਸੋਂ ਚਿਤ ਮੈ ਫੁਨ ਕੋਪ ਕੀ ਓਪ ਬਢਾਏ ॥ ਯੌ ਫਿਰ ਛੇਦਤ ਭਯੋ ਤਿਨ ਕੌ ਜੋਊ ਜੰਬਕ ਗੀਧਨ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥ ੨੨੩੨ ॥ ਐਸੋ ਨਿਹਾਰਤ ਭਯੋ ਤਹ ਆਹਵ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਠੋਕ ਭੁਜਾ ਅਪਨੀ ਦੋਊ ਆਪ ਹੀ ਹਾਥ ਲੈ ਆਪਨੈ ਨਾਦ ਬਜਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਕੁਪ ਅੰਧਕ ਦੈਤ ਪੈ ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਤਿਮ ਕੋਪਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਧਾਯੋ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਕੇਹਰਿ ਸੋ ਜਨੁ ਕੇਹਰਿ ਆਯੋ ॥ ਜੁੱਧ ਮੰਡਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਤਬ ਹੀ ਸਿਵ ਤਾਪ ਹੁਤੋ ਇਕ ਸੋਊ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਭੇਦ ਸਭੈ ਲਹਿਕੈ ਜੁਰ ਸੀਤ ਸੁ ਤਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਪਚਾਰਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਜੁਰ ਸੀਤ

ਕੈ ਸੋ ਜੁਰ ਭਾਜਿ ਗਯੋ ਨ ਰਤੀਕ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਯੌ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੈ ਬਦਰਾ ਬਹਯੋ ਜਾਤ ਬਿਯਾਰ ਕੇ ਮਾਰਯੋ ॥ ੨੨੩੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਗਰਬ ਜਿਤੇ ਸਿਵ ਬੀਚ ਹੁਤੇ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰੁਧਕੈ ਜੁਧੁ ਮਿਟਾਯੋ ॥ ਜੋ ਤਿਨ ਤੀਰਨ ਬ੍ਰਿਸਟ ਕਰੀ ਤਿਹ ਤੇ ਸਰ ਏਕ ਨ ਭੇਟਨੇ ਪਾਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਗਨ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਸਭ ਕੋ ਹਰਿ ਘਾਇ ਘਨੇ ਸੰਗ ਘਾਯੋ ॥ ਐਸੋ ਨਿਹਾਰਕੈ ਪੌਰਖ ਸਯਾਮ ਗਨੱਪਤਿ ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਯੋ ॥ ੨੨੩੫ ॥ ਸਿਵਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਲ ਪਰਯੋ ਪ੍ਰਭ ਮੈ ਘਟ ਕਾਮ ਕੀਯੋ ਤੁਮ ਸੋ ਜੁ ਪੈ ਜੁੱਧੁ ਚਹਯੋ ॥ ਤੇ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਰਿਸ ਆਇ ਭਿਰਯੋ ਤੁ ਕਹਾ ਇਹ ਠਾਂ ਮੇਰੋ ਮਾਨ ਰਹਯੋ ॥ ਤੁਮਰੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਹੀ ਸਹਸੱਫਨ ਔ ਚਤੁਰਾਨਨ ਹਾਰ ਰਹਯੋ ॥ ਤੁਮਰੇ ਗੁਨ ਕੌਨ ਗਨੈ ਕਹ ਲੌ ਜਿਹ ਬੇਦ ਸਕੈ ਨਹਿ ਭੇਦ ਕਹਯੋ ॥ ੨੨੩੬ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ [1]ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਧਰ ਮੂੰਡ ਜਟਾ ਸੁ ਤਪੋਧਨ ਕੇ ਜਗ ਭੇਖ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਕੋਊ ਲੋਚਨ ਮੂੰਦ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋਂ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਜੁ ਪੈ ਆਰਤੀ ਲੈ ਕਰਿ ਧੂਪ ਜਗਾਇਕੈ ਸੰਖ ਬਜਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤੁਮ ਹੀ ਨ ਕਹੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਹੂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਪਾਯੋ ॥ ੨੨੩੭ ॥ ਤਿਉ ਚਤੁਰਾਨਨ ਤਿਉ ਹੂ ਖੜਾਨਨ ਤਿਉ ਸਹਸਾਨਨ ਹੀ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਨਾਰਦ ਸੱਕ੍ਰ ਸਦਾ ਸਿਵ ਬਯਾਸ ਇਤੇ ਗੁਨ ਸਯਾਮ ਕੋ ਗਾਇ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਚਾਰੋ ਈ ਬੇਦ ਨ ਭੇਦ ਲਹਯੋ ਜਗ ਖੋਜਤ ਹੈ ਸਭ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤੁਮਹੀ ਨ ਕਹੋ ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹੂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ੨੨੩੮ ॥ ਸਿਵ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ [2]ਪਾਇ ਪਰਯੋ ਸਿਵ ਜੂ ਹਰਿ ਕੇ ਕਹਯੋ ਮੋ ਬਿਨਤੀ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਸੇਵਕ ਮਾਂਗਤ ਹੈ ਬਰੁ ਏਕ ਵਹੈ ਅਬ ਰੀਝ ਦਇਆਨਿਧ ਦੀਜੈ ॥ ਹੇਰ ਹਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਬਹੂ ਕਰੁਨਾ ਰਸ ਕੇ ਸੰਗ ਭੀਜੈ ॥ ਬਾਹੇ ਕਟੀ ਸਹਸ੍ਰਾਭੁਜ ਕੀ ਤੁ ਭਲੋ ਤਹ ਕੋ ਅਬ ਨਾਸੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ੨੨੩੯ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸੋ ਕਰਿਹੋ ਅਬ ਹੌ ਸੁਨਿ ਰੁਦ੍ਰ ਜੂ ਤੋ ਸੰਗ ਬੈਨ ਉਚਾਰਤ ਹੌਂ ॥ ਬਾਹੈ ਕਟੀ ਤਿਹ ਭੂਲ ਨਿਹਾਰ ਅਬ ਹੌਂ ਹੂੰ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿਵਾਰਤ ਹੌਂ ॥ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੋ ਪੌਤ੍ਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਸੁ ਇਹੈ ਜੀਅ ਮਾਹਿ ਬਿਚਾਰਤ ਹੌਂ ॥ ਤਾਤੇ ਡੰਡ ਹੀ ਦੈ ਕਰਿ ਛੋਰਿ ਦਯੋ ਇਹ ਤੇ ਨਹਿ ਤਾਹਿ ਸੰਘਾਰਤ ਹੌਂ ॥ ੨੨੪੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਬਖਸਾਇਕੈ ਸਯਾਮ ਜੂ ਸੋ ਤਹ ਭੂਪ ਕੋ ਸਯਾਮ ਕੇ ਪਾਇਨ ਡਾਰੋ ॥ ਭੂਲਕੈ ਭੂਪਤ ਕਾਮ ਕਰਯੋ ਅਬ ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੁਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਪੌਤ੍ਰ ਕੋ ਬਯਾਹ ਕਰੋ ਇਹ ਕੀ ਦੁਹਤਾ ਸੰਗ ਔਰ ਕਛੂ ਮਨ ਮੈ ਨ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਯੌ ਕਰਿ ਬਯਾਹ ਸੰਗ ਊਖਹ ਲੈ ਅਨਰੁੱਧ ਕੋ ਸਯਾਮ ਜੂ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੨੨੪੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਸੁਨਿਹੈ ਗੁਨ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਫੁਨ ਔਰਨ ਤੇ ਅਰੁ ਆਪਨ ਗੈਹੈ ॥ ਆਪਨ ਜੋ ਪੜਹੈ ਪੜਵਾਇ ਹੈ ਔਰ ਕਬਿੱਤਨ ਬੀਚ ਬਨੈਹੈ ॥ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਧਾਵਤ ਧਾਮ ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੀ ਸੁਧ ਲੈਹੈ ॥ ਸੋਊ ਸਦਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਫੁਨ ਯਾ ਭਵ ਭੀਤਰ ਫੇਰ ਨ ਐਹੈ ॥ ੨੨੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ

---

੧. ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਜਟਾਂ ਧਰ ਕੇ ਸੰਤ ਬਣਕੇ ਜਗ ਨੂੰ ਭੇਖ ਵਿਖਾਇਆ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਕੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ, ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ, ਧੂਪ ਧੁਖਾਏ, ਸੰਖ ਵਜਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਕੇ ਦੱਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ ? ੨. ਸ਼ਿਵਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਬਨਾਸੁਰ ਕੋ ਜੀਤ ਅਨਰੁਧ ਊਖਾ ਕੋ ਬ੍ਯਾਹ ਲਿਆਵਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਡਿਗ ਰਾਜਾ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਏਕ ਭੂਪ ਛਤ੍ਰੀ ਡਿਗ ਨਾਮਾ ॥ ਧਰ੍ਯੋ ਤਾਹਿ ਕਿਰਲਾ ਕੋ ਜਾਮਾ ॥ ਸਭ ਜਾਦਵ ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਆਏ ॥ ਪ੍ਯਾਸੇ ਭਏ ਕੂਪ ਪਿਖ ਧਾਏ ॥ ੨੨੪੩ ॥ ਇਕ ਕਿਰਲਾ ਤਿਹ ਮਾਹਿ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ॥ ਕਾਢੈ ਯਾਕੋ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਕਾਢਨ ਲਗੇ ਨ ਕਾਢ੍ਯੋ ਗਯੋ ॥ ਅਤਿ ਅਸਚਰਜ ਸਭਹਿਨ ਮਨ ਭਯੋ ॥ ੨੨੪੪ ॥ ਜਾਦਵ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭ ਸੁਚਿੱਤ ਜਾਦਵ ਭਏ ਗਏ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪੈ ਧਾਇ ॥ ਕਹਿ ਕਿਰਲਾ ਇਕ ਕੂਪ ਮੈ ਤਾਕੋ ਕਰਹੁ ਉਪਾਇ ॥ ੨੨੪੫ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਸੁਨਤ ਹੀ ਬਾਤੈ ਸਭ ਜਾਦਵ ਕੀ ਜਦੁਰਾਇ ਜਾਨਿਓ ਸਭ ਭੇਦ ਕਹੀ ਬਾਤ ਮੁਸਕਾਇਕੈ ॥ ਕਹਾ ਵਹ ਕੂਪ ਕਹਾ ਪਰਿਓ ਹੈ ਕਿਰਲਾ ਤਾ ਮੈ ਬੋਲਤ ਭਯੋ ਯੌ ਮੁਹਿ ਦੀਜੀਐ ਦਿਖਾਇਕੈ ॥ ਆਗੇ ਆਗੇ ਸੋਊ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਤਿਨ ਪਾਛੈ ਪਾਛੈ ਚਲਤ ਚਲਤ ਜੋ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ਸੋਊ ਜਾਇਕੈ ॥ ਮਿਟਿ ਗਏ ਪਾਪ ਤਾਕੇ ਏਕੋ ਨ ਰਹਨ ਪਾਏ ਭਯੋ ਨਰ ਜਬੈ ਹਰਿ ਲੀਨੋ ਹੈ ਉਠਾਇਕੈ ॥ ੨੨੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਮੋਛ ਭਈ ਛਿਨ ਮੈ ਜਿਨ ਏਕ ਘਰੀ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਧ੍ਯਾਯੋ ॥ ਔਰ ਤਰੀ ਗਨਕਾ ਤਬ ਹੀ ਜਿਹ ਹਾਥ ਲਯੋ ਸੁਕ ਸ੍ਯਾਮ ਪੜ੍ਹਾਯੋ ॥ ਕੋ ਨ ਤਰ੍ਯੋ ਜਗ ਮੈ ਨਰ ਜਾਹਿ ਨਰਾਇਨ ਕੋ ਚਿਤ ਨਾਮ ਬਸਾਯੋ ॥ ਏਤੇ ਪੈ ਕਿਉ ਨ ਤਰੈ ਕਿਰਲਾ ਜਿਹ ਕੋ ਹਰਿ ਆਪਨ ਹਾਥ ਲਗਾਯੋ ॥ ੨੨੪੭ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਜਬ ਹੀ ਸੋਊ ਸ੍ਯਾਮ ਉਠਾਇ ਲਯੋ ॥ ਤਬ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਸੋਊ ਬੇਖ ਭਯੋ ॥ ਤਬ ਯੌ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸੁ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਤੇਰੋ ਦੇਸੁ ਕਹਾ ਤੇਰੋ ਨਾਮ ਕਹਾਰੇ ॥ ੨੨੪੮ ॥ ਕਿਰਲਾ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਡਿਗ ਮੇਰੋ ਥੋ ਨਾਉ ਏਕ ਦੇਸ ਕੋ ਭੂਪ ਹੌ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਕਥਾ ਸੁਨਾਉ ਜਾ ਤੇ ਹਉ ਕਿਰਲਾ ਭਯੋ ॥ ੨੨੪੯ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਨਾਥ ਹੌ ਤੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਸੋਨੇ ਕੋ ਬਨਾਇ ਸਾਜ ਗਊ ਸਤਿ ਦੇਤੋ ਦਿਜ ਸੁਤ ਕੌ ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ਏਕ ਗਊ ਮਿਲੀ ਮੇਰੀ ਪੁੰਨ ਕਰੀ ਗਊਅਨ ਸੌ ਜੋ ਹੌ ਪੁੰਨ ਕਰਬੇ ਕੌ ਰਾਖਤ ਮੰਗਾਇਕੈ ॥ ਸੋਊ ਪੁੰਨ ਕਰੀ ਡੀਠ ਤਾਹੀ ਦਿਜ ਪਰੀ ਕਹ੍ਯੋ ਮੇਰੀ ਗਊ ਤਾਂਕੋ ਧਨੁ ਦੈ ਰਹੌ ਸੁਨਾਇਕੈ[1] ॥ ਵਾਨ ਧਨ ਲਯੋ ਮੋ ਹੂੰ ਹੈ ਸ੍ਰਾਪ ਦਯੋ ਹੋਹੁ ਕਿਰਲਾ ਕੂਆ ਕੋ ਹੌ ਸੁ ਭਯੋ ਤਾ ਤੇ ਆਇਕੈ ॥ ੨੨੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੁਮਰੇ ਕਰ ਤੇ ਛੂਅਤ ਅਬ ਮਿਟ ਗਏ ਸਗਰੇ ਪਾਪ ॥ ਸੋ ਫਲ ਲਹਯੋ ਜੁ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਮੁਨਿ ਕਰ ਪਾਵਤ ਜਾਪ ॥ ੨੨੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕਿਰਲਾ ਕੋ ਕੂਪ ਤੇ ਕਾਢਕੈ ਉਧਾਰ ਕਰਤ ਭਏ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਗੋਕਲ ਬਿਖੈ ਬਲਭਦ੍ਰ ਜੂ ਆਏ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਹ ਉਧਾਰ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਯੋ ॥ ਗੋਕਲ ਕੌ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਆਇ ਨੰਦ ਕੇ ਪਾਇਨ ਲਾਗ੍ਯੋ ॥ ਸੁਖ ਅਤਿ ਭਯੋ ਸੋਕ ਸਭ ਭਾਗ੍ਯੋ ॥੨੨੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਕੇ ਪਾਇਨ ਲਾਗ

---

੧. ਇਹ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਵੇਖ ਲਓ ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਸ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਵੀ ਬਿਅਰਥ ਹੈ।

ਹਲੀ ਚਲਿਕੈ ਜਸੁਧਾ ਹੂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਆਯੋ ॥ ਦੇਖਤ ਹੀ ਤਿਹ ਕੌ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁ ਪਾਇਨ ਊਪਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥ ਕੰਠ ਲਗਾਇ ਲਯੋ ਕਹਿ ਯੌ ਸੋਊ ਮਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਲੇਤ ਕਬੈ ਹਮਰੀ ਸੁਧ ਮਾਇ ਯੌ ਰੋਇਕੈ ਤਾਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੨੫੩ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਗੋਪੀ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ਇਹ ਠੌਰ ਬਲਭਦ੍ਰ ਆਯੋ ਸ੍ਯਾਮ ਆਯੋ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਮਾਂਗ ਸੇਂਧਰ ਭਰਤ ਹੈ ॥ ਬੇਸਰ ਬਿੰਦੂਆ ਤਨ ਭੂਖਨ ਬਨਾਇ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਚਾਰ ਲੋਚਨਨ ਅੰਜਨ ਧਰਤ ਹੈ ॥ ਦਾਮਨ ਸੀ ਦਮਕ ਦਿਖਾਇ ਨਿਜ ਕਾਇ ਆਇ ਬੂਝੈ ਮਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਕੀਨ ਸੰਕਾ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਦੀਜੈ ਘਨਸ੍ਯਾਮ ਕੀ ਬਤਾਇ ਸੁਧਹਾਇ ਹਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਬਲਿਰਾਮ ਹਾਹਾ ਪਾਇਨ ਪਰਤ ਹੈ ॥ ੨੨੫੪ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਹਲੀ ਕੀਯੋ ਸਨਮਾਨ ਸਭ ਗੁਆਰਨ ਕੋ ਤਿਹ ਸਮੇ ॥ ਹੌ ਕਹਿ ਹੌਂ ਸੁ ਬਖਾਨ ਜਿਉ ਕਥ ਆਗੇ ਹੋਇ ਹੈ ॥ ੨੨੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਸਮੇ ਮੁਸਲੀਧਰ ਤਾਹੀ ਮੈ ਆਨੰਦ ਸੋ ਇਕ ਖੇਲੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਯਾਹੀ ਕੇ ਪੀਵਨ ਕੋ ਮਦਰਾ[1] ਤਿਹ ਸ੍ਯਾਮ ਜਲਾਧਿਪ ਦੇਕੈ ਪਠਾਯੋ ॥ ਪੀਵਤ ਭਯੋ ਤਬ ਸੋ ਮੁਸਲੀ ਮਦਿਮੱਤਿ ਭਯੋ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਨੀਰ ਚਹਿਯੋ ਜਮਨਾ ਕੀਯੋ ਮਾਨ ਸੁ ਐਂਚ ਲਈ ਹਲਿ ਸਿਉ ਕਬਿ ਗਾਯੋ ॥ ੨੨੫੬ ਜਮਨਾ ਬਾਚ ਹਲੀ ਸੋ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਲੇਹੁ ਹਲੀ ਤੁਮ ਨੀਰੁ ਬਿਨੁ ਦੀਜੈ ਨਹ ਦੋਸ ਦੁਖ ॥ ਸੁਨਹੁ ਬਾਤ ਰਨਧੀਰ ਹਉ ਚੇਰੀ ਜਦੁਰਾਇ ਕੀ ॥ ੨੨੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੁਇ ਹੀ ਸੁਮਾਸ ਰਹੇ ਤਿਹ ਠਾਂ ਫਿਰ ਲੇਨ ਬਿਦਾ ਚਲ ਨੰਦ ਪੈ ਆਏ ॥ ਫੇਰ ਗਏ ਜਸੁਧਾ ਹੂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਤਾ ਪਗ ਪੈ ਇਹ ਮਾਥ ਛੁਹਾਏ ॥ ਮਾਂਗਤ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ ਸੁ ਬਿਦਾ ਤਬ ਸੋਕ ਕੀਯੋ ਦੁਹ ਨੈਨ ਬਹਾਏ ॥ ਕੀਨੋ ਬਿਦਾ ਫਿਰ ਯੌ ਕਹਿਕੈ ਤੁਮ ਯੌ ਕਹੀਯੋ ਹਰਿ ਕਿਉ ਨਹੀ ਆਏ ॥ ੨੨੫੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨੰਦ ਤੇ ਲੈ ਜਸੁਧਾ ਤੇ ਬਿਦਾ ਚੜਿ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਲਾਂਘਤ ਲਾਂਘਤ ਦੇਸ ਕਈ ਨਗ ਔਰ ਨਦੀ ਪੁਰ ਕੇ ਨਿਜਕਾਯੋ ॥ ਆ ਪਹੁਚਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਪੁਰ ਕੇ ਜਨ ਕਾਹੂ ਤੇ ਯੌਂ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ਆਪਹੂ ਸ੍ਯੰਦਨ ਪੈ ਚੜਕੈ ਅਤਿ ਭ੍ਰਾਤ ਸੋ ਹੇਤਕੈ ਆਗੇ ਹੀ ਆਯੋ ॥ ੨੨੫੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੰਕ ਭ੍ਰਾਤ ਦੋਊ ਮਿਲੈ ਅਤਿ ਪਾਯੋ ਸੁਖ ਚੈਨ ॥ ਮਦਰਾ ਪੀਵਤ ਅਤਿ ਹਸਤਿ ਆਏ ਅਪਨੇ ਐਨ ॥ ੨੨੬੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗੋਕਲ ਬਿਖੈ ਜਾਇ ਕਰ ਆਵਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਸਿਰਗਾਲ ਕੋ ਦੂਤ ਭੇਜਬੋ ਜੁ ਹਉ ਕ੍ਰਿਸਨਹੋ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੋਊ ਭ੍ਰਾਤ ਅਤਿ ਸੁਖੁ ਕਰਤ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹ ਪਹੁਚੇ ਆਇ ॥ ਪੌਡਰੀਕ ਕੀ ਇਕ ਕਥਾ ਸੋ ਮੈ ਕਹਤ ਸੁਨਾਇ ॥ ੨੨੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੂਤ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਪਠਯੋ ਹਰਿ ਕੌ ਕਹਿ ਹੌ ਹਰਿ ਹੌਂ ਤੁਹਿ ਕਿਉ ਕਹਿਵਾਯੋ ॥ ਭੇਖ ਸੋਊ ਕਰਿ ਦੂਰ ਸਬੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਅਬੈ ਜੋ ਤੈ ਭੇਖ ਬਨਾਯੋ ॥ ਤੈ ਰੇ ਗੁਆਰ ਹੈ ਗੋਕਲਨਾਥ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਡਰੁ ਤੋਹਿ ਨ ਆਯੋ ॥ ਕੈ ਇਹ ਦੂਤ ਕੋ ਮਾਨ ਕਹਯੋ ਨਹੀ ਪੇਖ ਹੌਂ ਲੀਨੇ ਸਭੈ ਦਲੁ ਆਯੋ ॥ ੨੨੬੨ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨ ਮਾਨੀ ਬਾਤ ਜੋ ਤਿਹ

---

੧. ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਪੜ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ।

ਦੂਤ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਕਹੀ ਜਾਇ ਤਿਨ ਬਾਤ ਪਤ ਆਪਨ ਚੜ੍ਹਿ ਆਇਯੋ ॥ ੨੨੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਸੀ ਕੇ ਭੂਪਤਿ ਆਦਿਕ ਭੂਪਨ ਕੌ ਸੁ ਸ੍ਰਿਗਾਲਹਿ ਸੈਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਇਤੈ ਅਤਿ ਹੀ ਮੁਸਲੀਧਰ ਆਦਿਕ ਸੈਨ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਜਾਦਵ ਔਰ ਸਭੈ ਸੰਗ ਲੈ ਹਰਿ ਸੋ ਹਰਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਵਨ ਆਯੋ ॥ ਆਇ ਦੁਹੂ ਦਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਟ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੨੬੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੈਨ ਜਬੈ ਦੁਹੂ ਓਰਨ ਕੀ ਜੁ ਦਈ ਜਬ ਆਪਸਿ ਬੀਚ ਦਿਖਾਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮੇਘ ਪ੍ਰਲੈ ਦਿਨ ਕੇ ਉਮਡੇ ਦੋਊ ਇਉ ਉਪਮਾ ਜੀਅ ਆਈ ॥ ਬਾਹਰ ਹ੍ਵੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸੈਨ ਤੇ ਸੈਨ ਦੁਹੂ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਠਾਂਢੇ ਰਹੋ ਦੋਊ ਸੈਨ ਦੋਊ ਹਮ ਮਾਂਡਿਹੈ ਯਾ ਭੂਅ ਬੀਚ ਲਰਾਈ ॥ ੨੨੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯਾ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਾਯੋਂ ਸੁਨੋ ਸਭ ਮੈ ਹੋਤੇ ਤੈ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਾਯੋ ॥ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਸੈਨ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਲੈ ਆਯੋ ਹੈ ਹੌਹੂ ਤਬੈ ਦਲੁ ਲੈ ਸੰਗਿ ਧਾਯੋ ॥ ਕਾਹੇ ਕੌ ਸੈਨ ਲਰੈ ਦੋਊ ਆਪ ਮੈ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਸੁ ਠਾਢ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਲਰਬੋ ਰਨ ਮੈ ਹਮਰੋ ਅਰੁ ਯਾਹੀ ਹੀ ਕੋ ਬਨਿ ਆਯੋ ॥ ੨੨੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਾਨ ਬਾਤ ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ ਸੈਨ ਦੋਊ ਤਜ ਕ੍ਰੁੱਧ ॥ ਦੋਊ ਹਰਿ ਆਨਤ ਭਏ ਹਰਿ ਸਮਾਨ ਹਿਤ ਜੁੱਧ ॥ ੨੨੬੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਏ ਹੈ ਮੱਤਿ ਕਰੀ ਜਨੁ ਦ੍ਵੈ ਲਰਬੇ ਕਹੁ ਸਿੰਘ ਦੋਊ ਜਨ ਆਏ ॥ ਅੰਤ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇ ਜਨੁ ਈਸ ਸਪੱਛ ਮਨੋ ਗਿਰ ਜੂਝਨ ਧਾਏ ॥ ਕੈ ਦੋਊ ਮੇਘ ਪ੍ਰਲੈ ਦਿਨ ਕੇ ਨਿਧਨੀਰ ਦੋਊ ਕਿਧੋ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਰੁਦ੍ਰਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਦੋਊ ਹੈ ਮਨ ਮੈ ਲਖਿ ਯੌ ਕਬਿ ਪਾਏ ॥ ੨੨੬੮ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਜੈਸੇ ਝੂਠ ਸਾਚ ਸੌਂ ਪਖਾਨ ਜੈਸੇ ਕਾਚ ਸੌਂ ਔ ਪਾਰਾ ਜੈਸੇ ਆਂਚ ਸੌਂ ਪਤਊਆ ਜਿਉ ਲਹਰਿ ਸੌਂ ॥ ਜੈਸੇ ਗ੍ਯਾਨ ਮੋਹ ਸੌਂ ਬਿਬੇਕ ਜੈਸੇ ਦ੍ਰੋਹ ਸੌਂ ਤਪਸੀ ਦਿਜ ਦ੍ਰੋਹ ਸੌਂ ਅਨਰ ਜੈਸੇ ਨਰ ਸੌਂ ॥ ਲਾਜ ਜੈਸੇ ਕਾਮ ਸੌਂ ਸੁ ਸੀਤ ਜੈਸੇ ਘਾਮੁ ਸੌਂ ਔ ਪਾਪ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੌਂ ਅਛਰ ਜੈਸੇ ਛਰ ਸੌਂ ॥ ਸੂਮਤਾ ਜਯੋਂ ਦਾਨ ਸੌਂ ਜਯੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਸਨਮਾਨ ਸੌਂ ਸੁ ਸ੍ਯਾਮ ਕਬਿ ਐਸੇ ਆਇ ਭਿਰਯੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੌਂ ॥ ੨੨੬੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁ ਤਹਾਂ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਇਕ ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਮਾਰਤ ਹੌਂ ਤੁਹਿ ਏਰੇ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਇਮ ਸ੍ਯਾਮ ਪਚਾਰਯੋ ॥ ਛੋਰ ਸੁਦਰਸਨ ਦੇਤ ਭਯੋ ਸਿਰ ਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਮਾਰ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਕੁਮ੍ਹਾਰ ਲੈ ਤਾਗਹਿ ਕੋ ਚਕ ਤੇ ਫੁਨ ਬਾਸਨ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਯੋ ॥ ੨੨੭੦ ॥ ਦੇਖਿ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਹਨਯੋ ਰਨ ਮੈ ਇਕ ਕਾਂਸੀ ਕੋ ਭੂਪ ਹੁਤੋ ਸੋਊ ਧਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਆਇਕੈ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਮਾਰ ਮਚੀ ਅਤਿ ਜੋ ਤਿਹ ਠਾਂ ਸੁ ਤਬੈ ਤਿਹ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਚਕ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਅਰਿਆਗਲ ਕੋ ਕਟਯੋ ਸੀਸੁ ਤਿਹੀ ਬਿਧ ਯਾਹੀ ਕੋ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੨੭੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੂ ਜਬ ਏ ਦੋਊ ਸੈਨ ਕੇ ਦੇਖਤ ਕੋਪ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਫੂਲ ਭਈ ਮਨ ਸਬਨਨ ਕੇ ਤਬ ਬਾਜ ਉਠੀ ਸਹਨਾਇ ਨਗਾਰੇ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਅਰਿ ਬੀਰ ਹੁਤੇ ਸਭ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਫੂਲ ਪਰੇ ਨਭ ਮੰਡਲ ਤੇ ਘਨਿ ਜਿਉ ਘਨਿ ਸ੍ਯਾਮ ਪੈ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੨੭੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਭੂਪ ਸਹਤ ਬਧਹ ਧਿਆਇ ਸਪੂਰਨੰ ॥

ਅਥ ਸੁ ਦੱਛ ਜੁਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਸੈਨ ਭਜਯੋ ਜਬ ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਤਬ ਆਪਨੇ ਸੈਨ ਮੈ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਆਏ ॥ ਆਵਤ ਦੇਵ ਹੁਤੇ ਜਿਤਨੇ ਤਿਤਨੇ ਹਰਿ ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਏ ॥ ਦੈ ਕੈ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਸ੍ਯਾਮ ਸਭੋ ਤਿਨ ਸੰਖ ਬਜਾਇਕੈ ਧੂਪ ਜਗਾਏ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭਹੂ ਮਨ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਬੀਰ ਸਹੀ ਕਰ ਪਾਏ ॥੨੨੭੩॥ ਉਤ ਕੈ ਉਪਮਾ ਗ੍ਰਿਹ ਦੱਛ ਗਏ ਇਤਿ ਦ੍ਵਾਰ ਵਤੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਯੋ ॥ ਜਾਇ ਉਤੈ ਸਿਰ ਭੂਪ ਕੋ ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਬੀਚ ਪਰਯੋ ਪੁਰ ਸੋਕ ਜਨਾਯੋ ॥ ਭਾਖਤ ਭੇਸ ਭਯੋ ਬਤੀਯਾ ਸੋਈ ਯੌ ਕਹਿ ਕੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਸੌ ਹਮਰੇ ਜੈਸੇ ਭੂਪਤ ਕਾਜ ਕੀਯੋ ਫਲੁ ਤੈਸੋ ਈ ਪਾਯੋ ॥੨੨੭੪ ॥ ਜਾ ਚਤੁਰਾਨਨ ਨਾਰਦ ਕੌ ਸਿਵ ਕੌ ਉਠ ਕੈ ਜਗ ਲੋਕੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਨਾਰ ਨਿਵਾਇ ਭਲੇ ਤਿਨ ਕੌ ਫੁਨ ਸੰਖ ਬਜਾਇਕੈ ਧੂਪ ਜਗਾਵੈ ॥ ਡਾਰ ਕੈ ਫੂਲ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੌ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਸੋ ਸਿਰ ਨਾਵੈ ॥ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕੋ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਗਾਵਤ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੨੭੫ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕਾਂਸੀ ਕੈ ਭੂਪ ਕੋ ਪੂਤ ਸੁ ਦੱਛਨ ਤਾ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ ॥ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਕੀਯੋ ਬਧੁ ਜਾਇ ਹੌ ਤਾਹਿ ਹਨੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਸਾਯੋ ॥ ਸੇਵ ਕਰੀ ਸਿਵ ਕੀ ਹਿਤ ਸੌ ਤਿਹ ਗਾਲ੍ਹ ਬਜਾਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਯੋ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਹਨੋ ਝਟ ਦੈ ਛਿਨ ਮੈ ਤਿਨ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈਂ ਤਟ ਦੈ ਬਰੁ ਪਾਯੋ ॥੨੨੭੬ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਬਾਚ ਦੱਛ ਸੋ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਸਿਵ ਜੂ ਫਿਰ ਯੌ ਉੱਚਰੋ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਬਧ ਹਿਤ ਹੋਮਹਿ ਕਰੋ ॥ ਤਾ ਤੇ ਮੂਰਤਿ ਏਕਨਿ ਕਰਿਹੈ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨਨ ਹਰਿਹੈ ॥ ੨੨੭੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਏਕ ਕਹੀ ਤਿਹ ਜੁੱਧ ਮੈ ਜੋ ਕੋਊ ਬਿਮੁਖ ਕਰਾਇ ॥ ਤਾ ਪੈ ਬਲੁ ਨਹਿ ਚਲਿ ਸਕੈ ਤੁਹ ਮਾਰੈ ਫਿਰਿ ਆਇ ॥੨੨੭੮॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਸੁ ਦੱਛਨ ਕੇ ਜਬ ਹੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਐਸੇ ਰੁਦ੍ਰ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਸੋ ਉਨ ਕਾਜ ਕੀਯੋ ਉਠਕੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਹਰਿਖਾਨਯੋ ॥ ਹੋਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਪਾਵਕ ਮੈ ਘ੍ਰਿਤ ਅੱਛਤ ਜਉ ਜੈਸੇ ਬੇਦ ਨ ਮਾਨਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੇ ਭਾਖਬੇ ਕੋ ਸੁ ਕਛੂ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜੜ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਯੋ ॥ ੨੨੭੯ ॥ ਤੌ ਨਿਕਸੀ ਤਿਹ ਤੇ ਪ੍ਰਤਮਾ ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸਭ ਕੌ ਡਰੁ ਆਵੈ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਜਗ ਮੈ ਇਹ ਧਾਵਤ ਅਗ੍ਰਜ ਕੋ ਠਹਰਾਵੈ ॥ ਠਾਢੀ ਭਈ ਕਰਿ ਲੈ ਕੈ ਗਦਾ ਅਤਿ ਰੋਸ ਕੈ ਦਾਂਤ ਸੋ ਦਾਂਤ ਬਜਾਵੈ ॥ ਐਸੇ ਲਖਯੋ ਸਭਹੂੰ ਇਹ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੨੮੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਦਿਸ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਕੀ ਧਾਈ ॥ ਅਤਿ ਚਿਤਿ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਇਤੈ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਏਕ ਤੇਜ ਕੋਊ ਹਮ ਪੈ ਆਯੋ ॥੨੨੮੧॥ ਜੋ ਇਹ ਕੇ ਫੁਨ ਅਗ੍ਰਜ ਆਵੈ ॥ ਸੋ ਸਭ ਭਸਮ ਹੋਤ ਹੀ ਜਾਵੈ ॥ ਜੋ ਇਨ ਸੰਗ ਮਾਂਡ ਰਨ ਲਰੈ ॥ ਸੋ ਜਮ ਲੋਕ ਪਯਾਨੋ ਕਰੈ ॥੨੨੮੨॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਉਹ ਕੇ ਮੁਖ ਆਇ ਗਯੋ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਉਨਹੂ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਜਰਾਯੋ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਚੜਯੋ ਰਥ ਪੈ ਹਰਿ ਤਾਹੀ ਕੀ ਸਾਮੁ ਹੇ ਚਕ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸਨ ਕੇ ਤਿਨ ਅਗ੍ਰਨ ਤਾਹੀ ਕੋ ਪੌਰਖ ਨੈਕੁ ਬਸਾਯੋ ॥ ਅੰਤ ਖਿਸਾਇ ਚਲੀ ਫਿਰਕੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੋਊ ਭੂਪਤਿ ਘਾਯੋ ॥

੨੨੮੩ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ [ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੋ ਜਿਨਹੂ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਨਹਿ ਧਯਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਗੁਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਗਾਵਤ ਹੈ [1]ਗੁਨ ਸਯਾਮ ਨ ਗਾਯੋ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਜਗਦੀਸ ਬਿਨਾ ਸੁ ਗਨੇਸ ਮਹੇਸ ਮਨਾਯੋ ॥ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸਦਾ ਤਿਹ ਆਪਨੋ ਜਨਮ ਗਵਾਯੋ ॥ ੨੨੮੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਮ੍ਰਰਤ ਸੁਦੱਛਨ ਭੂਪ ਸੁਤ ਕੋ ਬਧਹਿ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਕਪ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋਊ ਜੀਤ ਕੈ ਛੋਰ ਦਯੋ ਰਨ ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋ ਰਨ ਤੇ ਕਬਹੂ ਨ ਟਰੈ ॥ ਦਈ ਕਾਟ ਸਹੱਸ੍ਰ ਭੁਜਾ ਤਿਹ ਕੀ ਜਿਹ ਤੇ ਫੁਨ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਡਰੈ ॥ ਕਰਿ ਕੰਚਨ ਧਾਮ ਦਏ ਤਿਹ ਕੋ ਦਿਜ ਮਾਂਗ ਸਦਾ ਜੋਊ ਪੇਟ ਭਰੈ ॥ ਫੁਨ ਰਾਖ ਕੈ ਲਾਜ ਲਈ ਦ੍ਰੁਪਤੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕੌਨ ਕਰੈ[2] ॥ ੨੨੮੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਰੇਵਤ ਨਗਰ ਹਲਧਰ ਜੂ ਗਯੋ ॥ ਤ੍ਰੀਯ ਸੰਗਿ ਲੈ ਹੁਲਾਸ ਚਿਤ ਭਯੋ ॥ ਸਭਨ ਤਹਾ ਮਿਲ ਮਦਰਾ ਪੀਯੋ ॥ ਗਾਵਤ ਭਯੋ ਉਮਗ ਕੈ ਹੀਯੋ ॥ ੨੨੮੬ ॥ ਇਕ ਕਪ ਹੁਤੋ ਤਹਾ ਸੋ ਆਯੋ ॥ ਮਦਰਾ ਸਕਲ ਫੋਰ ਘਟ ਗ੍ਰਾਯੋ ॥ ਫਾਧਤ ਭਯੋ ਰਤੀ ਕੁ ਨ ਡਰਯੋ ॥ ਮੁਸਲੀ ਧਰਿ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਭਰਯੋ ॥ ੨੨੮੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਠ ਠਾਢੋ ਮੁਸਲੀ ਭਯੋ ਦੋਊ ਅਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ॥ ਜਿਉ ਕਪ ਨਾਚਤ ਫਿਰਤ ਥੋ ਛਿਨ ਮੈ ਦਯੋ ਸੰਘਾਰ ॥ ੨੨੮੮ ॥

ਇਤਿ ਕਪ ਕੋ ਬਲ ਭਦ੍ਰ ਬਧ ਕੀਬੋ ਸਮਾਪਤ ॥

ਗਜ ਪੁਰ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕੀ ਦੁਹਤਾ ਸਾਬਰਬਰੀ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਗਜੱ ਪੁਰ ਕੇ ਰੁਚ ਸੋ ਦੁਹਤਾ ਕੋ ਦੁਜੋਧਨ ਬਯਾਹ ਰਚਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਜਿਤੇ ਭੂਅ ਮੰਡਲ ਕੇ ਤਿਨ ਕੌਤਕ ਹੇਰਬੇ ਕਾਜ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਅੰਧ ਕੇ ਪੂਤਹਿ ਬਯਾਹ ਰਚਯੋ ਸੋ ਸੁਤਾਹੀ ਕੋ ਦ੍ਵਾਰ ਵਤੀ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸਾਂਬਹੁ ਤੇ ਇਕ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਬਾਲਕ ਜਾਂਬ ਵਤੀ ਹੂੰ ਤੇ ਸੋ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ੨੨੮੯ ॥ ਗਹਿ ਕੈ ਬਹੀਯਾ ਪੁਨ ਭੂਪ ਸੁ ਤਾਹੂ ਕੀ ਸਯੰਦਨ ਭੀਤਰ ਡਾਰ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ਜੋ ਭਟ ਤਾਹਿ ਸਹਾਇ ਕੇ ਕਾਜ ਲਰਯੋ ਸੋਊ ਏਕ ਹੀ ਬਾਨ ਸੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਛਿ ਰਥੀ ਮਿਲਿਕੈ ਸੁ ਘਨੋ ਦਲੁ ਲੈ ਜਬ ਭੂਪ ਪਚਾਰਯੋ ॥ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਤਿਹ ਠੌਰ ਘਨੋ ਸੋਊ ਯੌ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੨੨੯੦ ॥ ਪਾਰਥ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਨ ਕ੍ਰਿਪਾਰੁ ਕ੍ਰਿਪੀ ਸੁਤ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਮਨ ਮੈ ॥ ਅਰੁ ਔਰ ਸੁ ਕਰਨ ਚਲਯੋ ਰਿਸ ਸੋ ਅਕਟੋ ਧਰ ਕੌਚ ਤਬੈ ਤਨ ਮੈ ॥ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ਭਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸੋਊ ਯੌ ਇਨ ਸੂਰਨ ਕੇ ਗਨ ਮੈ ॥ ਜਿਮ ਸੂਰਜ ਸੋਭਤ ਦਿਵਤਨ ਮੈ ਇਹ ਸੋ ਛਬ ਪਾਵਤ ਭਯੋ ਰਨ ਮੈ ੨੨੯੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜੰਗ ਭਯ ਜਿਹ ਠੌਰਨਿ ਸੰਗ ਸੁ ਛੂਟਤ ਭੇ ਦੁਹੂ ਓਰ ਤੇ ਭਾਲੇ ॥ ਘਾਇਨ ਲਾਗ ਭਜੇ ਭਟ ਯੌ ਮਨੋ ਖਾਇ ਚਲੇ ਗ੍ਰਹ ਕੇ ਸੁਨਿ ਵਾਲੇ ॥ ਬੀਰ ਫਿਰੈ ਅਤਿ ਘੂਮਤਿ ਹੀ ਸੋ ਮਨੋ ਅਤਿ ਪੀ ਮਦਰਾ

---

੧. ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਹੈ ਓਹ ਭੁਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ੨. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਤਵਾਲੇ ॥ ਬਾਸਨ ਤੇ ਧਨ ਔਰ ਨਿਖੰਗ ਫਿਰੈ ਰਨ ਬੀਚ ਖਤੰਗ ਪਜ਼ਾਲੇ ॥ ੨੨੯੨ ॥ ਸਾਂਬ ਸਰਾਸਨ ਲੈਕਰ ਮੈ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਨੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਕਰਾਰੇ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਬਿਬ ਪਾਗ ਕਟੇ ਅਰੁ ਏਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਹੀ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥ ਔਰ ਨਿਹਾਰ ਭਜੇ ਭਟ ਯੌ ਉਪਮਾ ਤਿਨ ਕੀ ਕਬਿ ਸਜ਼ਾਮ ਉਚਾਰੇ ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਸੰਗਤ ਪਾਇ ਮਨੋ ਜਨੁ ਪੁੰਨਿ ਕੇ ਅਗੁਜ਼ ਪਾਪ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨੨੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕਨ ਕੀ ਦਈ ਕਾਟ ਭੁਜਾ ਅਰੁ ਏਕਨ ਕੇ ਕਰਿ ਹੀ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥ ਏਕ ਕਟੇ ਅਧ ਬੀਚਹੁ ਤੇ ਰਥ ਕਾਟਿ ਰਥੀ ਬਿਰਥੀ ਕਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਸੀਸ ਕਟੇ ਭਟ ਠਾਢੇ ਰਹੇ ਇਕ ਸ੍ਰੋਣ ਉਠਿਓ ਛਬਿ ਸਜ਼ਾਮ ਉਚਾਰੇ ॥ ਬੀਰਨ ਕੇ ਮਨੋ ਬਾਗ ਬਿਖੈ ਜਨ ਛੂਟੇ ਹੈ ਏਸੁ ਅਨੇਕ ਫੁਹਾਰੇ ॥ ੨੨੯੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਪੂਤ੍ਰ ਜਬੈ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਨੇ ਰਨ ਮੈ ਚਹਿਕੈ ॥ ਇਕ ਭਾਜ ਗਏ ਨ ਮੁਰੇ ਬਹੁਰੋ ਇਕ ਘਾਇਨ ਆਇ ਪਰੇ ਸਹਿਕੈ ॥ ਬਹੁ ਹੁਇਕੈ ਨਿਰਾਯੁਧ ਹ੍ਵੈ ਇਹ ਕੈ ਹਮ ਰਾਖਹੁ ਪਾਇ ਪਰੇ ਕਹਿਕੈ ॥ ਇਕ ਠਾਢੇ ਭਏ ਘਿਘਿਯਾਤ ਬਲੀ ਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਦੁਹੂੰ ਦਾਂਤਨ ਮੈ ਗਹਿਕੈ ॥ ੨੨੯੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੁਧੁ ਕੀਯੋ ਸੁਤ ਕਾਨ੍ਹ ਇਤੋ ਨਹਿ ਹ੍ਵੈਹੈ ਕਬੈ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਕੀਨੋ ॥ ਦ੍ਵੈ ਘਟਿ ਆਠ ਰਥੀ ਬਲਵੰਡ ਤਿਨੋ ਹੂ ਤੇ ਏਕ ਬਲੀ ਨਹੀ ਹੀਨੋ ॥ ਸੋ ਮਿਲਿਕੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪਰੇ ਸੁਤ ਕਾਨ ਕੇ ਊਪਰ ਜਾਨ ਨ ਦੀਨੋ ॥ ਰੋਸ ਬਢਾਇ ਮਚਾਇਕੈ ਮਾਰ ਹੰਕਾਰ ਕੈ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਲੀਨੋ ॥ ੨੨੯੬ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਇਨ ਬੀਰਨ ਕੀ ਜਬ ਜੀਤ ਭਈ ॥ ਦੁਹਤਾ ਤਬ ਭੂਪ ਕੀ ਛੀਨ ਲਈ ॥ ਸੋਊ ਛੀਨਕੈ ਮੰਦਰਿ ਆਨ ਧਰੀ ॥ ਦੁਬਿਧਾ ਮਨ ਕੀ ਸਭ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ॥ ੨੨੯੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਤੈ ਦੁਜੋਧਨ ਹਰਖ ਜਨਾਯੋ ॥ ਉਤ ਹਲਧਰ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸੁਨ ਬਸਦੇਵ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤਿ ਭਰਕੈ ॥ ਸਜ਼ਾਮ ਭਨੈ ਮੂਛਹਿ ਰਹਿਓ ਧਰਿਕੈ ॥ ੨੨੯੮ ॥ ਬਸਦੇਵ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਹ ਸੁਧ ਕੋ ਕੋਊ ਦੂਤ ਪਠਇਯੈ ॥ ਪੌਤ੍ਰ ਸੋਧ ਕੋ ਬੇਗ ਮੰਗਇਯੈ ॥ ਮੁਸਲੀਧਰ ਤਿਹ ਠੌਰ ਪਠਾਯੋ ॥ ਚਲਿ ਹਲਧਰ ਤਿਹ ਪੁਰ ਮੈ ਆਯੋ ॥ ੨੨੯੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਇਸ ਪਾਇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਜਬੈ ਚਲਿਕੈ ਬਲਿਭਦ੍ਰ ਗਜਾਪੁਰ ਆਯੋ ॥ ਆਇਸ ਐਸੇ ਦਯੋ ਹਮਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਛੋਰ ਇਨੈ ਸੁਤ ਅੰਧ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨ ਬਾਤ ਰਿਸਾਇ ਗਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਅਪਨੇ ਇਹ ਓਜ ਜਨਾਯੋ ॥ ਐਂਚ ਲਯੋ ਪੁਰ ਤ੍ਰਾਸ ਭਰਜੋ ਸੋਊ ਲੈ ਦੁਹਿਤਾ ਇਹ ਪੂਜਨ ਆਯੋ ॥ ੨੩੦੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸਾਂਬ ਸੋ ਬਜ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਕੋ ਕੀਯੋ ਦੁਰਜੋਧਨ ਚਿੱਤ ਘਨੋ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਦਾਨ ਦਯੋ ਜਿਹ ਅੰਤ ਕਛੂ ਨਹਿ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੋ ਕਹਿ ਸਜ਼ਾਮ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਸੰਗ ਹਲਾਯੁਧ ਲੈ ਕਰਿ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਕੋ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਸਜ਼ਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਤੈ ਪਿਖਬੇ ਕਹੁ ਸਜ਼ਾਮ ਭਨੈ ਚਲਿ ਨਾਰਦ ਆਯੋ ॥ ੨੩੦੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੀ ਬੇਟੀ ਸਾਂਬ ਕੋ ਬਜ਼ਾਹ ਲਿਆਵਤ ਭਏ ॥ ਨਾਰਦ ਕੋ ਆਇਬੋ ਕਥਨੰ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਨਾਰਦ ਰੁਕਮਨ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਪਹੁਚਿਓ ਆਇ ॥ ਜਹਾਂ ਕਾਨ੍ਹ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਉਠ ਲਾਗੇ ਰਿਖ ਪਾਇ ॥ ੨੩੦੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੂਸਰੇ ਮੰਦਰ ਭੀਤਰ ਨਾਰਦ ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਸਜ਼ਾਮ ਨਿਹਾਰਜੋ ॥ ਔਰ ਗਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਸਜ਼ਾਮ ਤਬੈ ਰਿਖ ਆਨੰਦ ਹ੍ਵੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਜੋ ॥ ਪੇਖ ਭਯੋ ਸਭਹੂ ਗ੍ਰਿਹ ਸਜ਼ਾਮ ਸੁ ਯੌ ਕਬਿ ਸਜ਼ਾਮਹਿ

ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਮੁਨ ਈਸ ਸਹੀ ਕਰਿਕੈ ਜਗਦੀਸ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੨੩੦੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਂਤਿ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਗਾਵਤ ਹੈ ਕਹੂੰ ਹਾਥ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭ ਬੀਨ ਬਜਾਵੈ ॥ ਪੀਵਤ ਹੈ ਸੁ ਕਹੂੰ ਮਦਰਾ ਐ ਕਹੂੰ ਲਰਕਾਨ ਕੋ ਲਾਡ ਲਡਾਵੈ ॥ ਜੁਧੁ ਕਰੈ ਕਹੂੰ ਮੱਲਨ ਸੋ ਕਹੂੰ ਨੰਦਗ ਹਾਥ ਲੀਏ ਚਮਕਾਵੈ ॥ [1]ਇਉ ਹਰਿ ਕੇਲ ਕਰੈ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਿਹ ਕੌਤਕ ਕੋ ਕੋਊ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੩੦੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਯੌ ਰਿਖ ਦੇਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਹਰਿ ਚਰਨ ਰਹਯੋ ਲਪਟਾਇ ॥ ਚਲਤ ਭਯੋ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ ਕੌਤਕ ਦੇਖੇ ਜਾਇ ॥ ੨੩੦੫ ॥

ਅਥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਸ੍ਯਾਮ ਉਠੇ ਉਠ ਨਾਇ ਹ੍ਰਿਦੇ ਹਰਿ ਧਿਆਨ ਧਰੈ ॥ ਫਿਰ ਸੰਧਯਹਿ ਕੇ ਰਵਿ ਹੇਤ ਉਦੈ ਸੁ ਜਲਾਜਲੁ ਦੈ ਅਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਰਰੈ ॥ ਫਿਰ ਪਾਠ ਕਰੈ ਸਤਿ ਸੈਇ ਸਲੋਕ ਕੋ ਸ੍ਯਾਮ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤ ਪੈ ਨ ਟਰੈ ॥ ਤਬ ਕਰਮਨ ਕੌਨ ਕਰੈ ਜਗ ਮੈ ਜਬ ਆਪਨ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਕਰਮ ਕਰੈ[2] ॥ ੨੩੦੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਨਾਇਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਲਾਇ ਸੁਗੰਧ ਭਲੇ ਪਟ ਧਾਰਕੈ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ ॥ ਆਇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਊਪਰ ਬੈਠਕੈ ਸ੍ਯਾਮ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨ੍ਯਾਉ ਕਰਾਵੈ ॥ ਐ ਸੁਖਦੇਵ ਕੋ ਤਾਤ ਭਲਾ ਸੁ ਕਥਾ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ਤੋ ਲਗਿ ਆਇ ਕਹੀ ਬਤੀਆ ਇਕ ਸੋ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਿ ਭਾਖ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੨੩੦੭ ॥ ਦੂਤਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਜੋ ਤੁਮ ਜੀਤਕੈ ਭੂਪਤ ਛੋਰਿ ਦਯੋ ਤਿਹ ਓਜ ਜਨਾਯੋ ॥ ਮੈ ਦਲ ਤੇਈਸ ਛੂਹਨ ਲੈ ਸੰਗ ਤੇਈਸ ਬਾਰ ਸੁ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਕਾਨ ਕੋ ਅੰਤ ਭਜਾਇ ਰਹਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕੇ ਬਿਖੈ ਰਹਨੇ ਹੂ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਬੇਚਕੈ ਖਾਈ ਹੈ ਲਾਜ ਮਨੋ ਤਿਨ ਯੌ ਜੜ ਆਪਨ ਕੋ ਗਰਬਾਯੋ ॥ ੨੩੦੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਆਵਨ ਰਾਜਸੂਇ ਜੱਗ ਕਰਨ ਕਥਨੰ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਬ ਲੌ ਨਾਰਦ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਸਭਾ ਪਹੂਚਿਓ ਆਇ ॥ ਦਿੱਲੀ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੋ ਲੈ ਚਲਿਓ ਸੰਗ ਲਵਾਇ ॥ ੨੩੦੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਹੀ ਸਭ ਸੋ ਹਮ ਦਿੱਲੀ ਚਲੈ ਕਿਧੋ ਤਾਹੀ ਕੋ ਮਾਰੈ ॥ ਜੋ ਮਤਵਾਰਨ ਕੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਆਵਤ ਹੈ ਸੋਊ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ਊਧਵ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਫੁਨ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰੈ ॥ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਕੋ ਲੈ ਸੰਗ ਆਪਨੇ ਤੋ ਤਿਹ ਸਤ੍ਰ ਕੌ ਜਾਇ ਸੰਘਾਰੈ ॥ ੨੩੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਊਧਵ ਜੋ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਕਉ ਮਾਰਿ ਕਹੋ ਸੁ ਸਭੈ ਹਰਿ ਮਾਨ ਲੀਯੋ ॥ ਰਥ ਪਤਿ ਘਨੇ ਗਜ ਬਾਜਨ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸੈਨ ਭਲੇ ਰਚੀਯੋ ॥ ਮਿਲਿ ਟਾਂਕ ਅਫੀਮਨ[3] ਭਾਂਗ ਚੜਾਇ ਸੁ ਐ ਮਦਰਾ ਸੁਖ ਮਾਨ

---

੧. ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ।

੨. ਚੰਗਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਤਨੇਮ ਭਲੇ ਕਰਮ ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਭਲੇ ਕਰਮ ਨ ਛੱਡ ਦੇਣ ।

੩. ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜੰਗ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਜਿਤ ਸਕਦੇ । ਏਥੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਦੇਖੋ ਸਿਖ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ।

ਪੀਯੋ ॥ ਸੁਧ ਕੈਬੇ ਕਉ ਨਾਰਦ ਭੇਜ ਦਯੋ ਕਹਯੋ ਊਧਵ ਸੋ ਮਿਲ ਕਾਜ ਕਯੋ ॥ ੨੩੧੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਿੱਲੀ ਸਜ ਸਭ ਹੀ ਦਲ ਆਏ ॥ ਕੁੰਤੀ ਸੁਤ ਪਾਇਨ ਲਪਟਾਏ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਕੀ ਅਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ॥ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਪਰਹਰੀ ॥ ੨੩੧੨ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਕਹੀ ਜੁਧਿਸਟਰ ਬਾਤ ਇਕ ਪ੍ਰਭ ਹਉ ਬਿਨਤੀ ਕਰਤ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਹਾਤ ਰਾਜਸੂ ਅਤ ਬਮੈ ਕਰੋ ॥ ੨੩੧੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਜਦੁਪਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਮੈ ਇਹ ਕਾਰਜ ਹੀ ਕੌ ਆਯੋ ॥ ਪਹਲੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੌ ਮਾਰੈ ॥ ਨਾਮ ਜੱਗਯ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੈ ॥ ੨੩੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੀਮ ਪਠਿਓ ਤਬ ਪੂਰਬ ਕੋ ਅਰੁ ਦੱਛਨ ਕੋ ਸਹਦੇਵ ਪਠਾਯੋ ॥ ਪੱਛਮ ਭੇਜਤ ਭੇ ਨੁਕਲੱਕਹਿ ਬਿਉਤ ਇਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਜੱਗਯ ਬਨਾਯੋ॥ ਪਾਰਥ ਗਯੋ ਤਬ ਉਤਰ ਕੌਨ ਬਚਯੋ ਜਿਹ ਯਾ ਸੰਗ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥ ਜੋਰ ਘਨੋ ਧਨੁ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸੁ ਦਿਲੀਪਤਿ ਪੈ ਚਲਿ ਅਰਜਨ ਆਯੋ ॥ ੨੩੧੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੂਰਬ ਜੀਤ ਕੈ ਭੀਮ ਫਿਰਯੋ ਅਰੁ ਉੱਤਰ ਜੀਤ ਕੈ ਪਾਰਥ ਆਯੋ ॥ ਦੱਛਨ ਜੀਤ ਫਿਰਿਓ ਸਹਦੇਵ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮੈ ਤਿਨ ਓਜ ਜਨਾਯੋ ॥ ਪੱਛਮ ਜੀਤ ਲਯੋ ਨੁਕਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੈ ਤਿਨ ਪਾਇਨ ਪੈ ਸਿਰ ਨਿਆਯੋ ॥ ਐਸ ਕਹਯੋ ਸਭ ਜੀਤ ਲਏ ਹਮ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਨਹੀ ਜੀਤ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੩੧੬ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਕਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਿਜ ਭੇਖ ਧਰਤਾ ਸੈ ਹਮ ਅਬਰਨ ਚਹੈ ॥ ਭਿਰ ਹਮ ਸਿਉ ਹੁਇ ਏਕ ਸੁਭਟ ਸੈਨ ਸਭ ਛੋਰਕੈ ॥ ੨੩੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ਭੇਖ ਧਰੋ ਤੁਮ ਬਿੱਪਨ ਕੋ ਸੰਗ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਕੇ ਸਯਾਮ ਕਹਿਓ ॥ ਹਮਹੂ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਬਿੱਪ ਕੇ ਭੇਖਹਿ ਧਾਰਤ ਹੈ ਨਹਿ ਜਾਤ ਰਹਿਓ ॥ ਚਿਤ ਚਾਹਤ ਹੈ ਚਹਿਹੈ ਤਿਹ ਤੇ ਫੁਨ ਏਕਲੇ ਕੈ ਕਰ ਖੱਗ ਗਹਿਓ ॥ ਕਹਿਓ ਫਿਰ ਆਪਨ ਬਿਪ ਕੋ ਰੂਪ ਧਰਿਓ ਨਹੀ ਕਾਹੂ ਤੇ ਜਾਤ ਲਹਿਓ ॥ ੨੩੧੮ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਬਾਮਨ ਭੇਖ ਜਬੈ ਧਰਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਕੇ ਗਏ ਨ੍ਰਿਪਜਾਨੀ ॥ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰ ਬਡੇ ਭੁਜਦੰਡ ਸੁ ਛੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਸਭ ਰੀਤ ਪਛਾਨੀ ॥ ਤੇਈਸ ਬਾਰ ਭਿਰਯੋ ਹਮ ਸੋ ਸੋਊ ਹੈ ਜਿਹ ਦੁਆਰਵਤੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥ ਭੇਦ ਲਹਯੋ ਸਬ ਹੀ ਛਲਿ ਕੈ ਇਹ ਆਯੋ ਹੈ ਗੋਕਲ ਨਾਥ ਗੁਮਾਨੀ ॥ ੨੩੧੯ ॥ ਸਯਾਮ ਜੂ ਆਪ ਨਹੀ ਉਠਕੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਤੇਈਸ ਬੇਰ ਭਜਯੋ ਹਰਿ ਸਿਉ ਹਰਿ ਕੇ ਤੈ੍ਰ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਭਜਾਯੋ ॥ ਏਤੇ ਪੈ ਬੀਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਸੁ ਇਹੈ ਹਮਰੇ ਚਿਤ ਪੈ ਅਬ ਆਯੋ ॥ ਬਾਮਨ ਹੁਇ ਤੁਹਿ ਸੇ ਸੰਗ ਛਤ੍ਰੀ ਕੇ ਚਾਹਤ ਹੈ ਕਰ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੩੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬਲ ਮਾਪ ਕੈ ਦੇਹ ਦਈ ਹਰਿ ਕੌ ਸਭ ਹੋਰ ਰਹੇ ਨ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੋ ॥ ਕਹਯੋ ਕਾ ਤਨੁ ਹੈ ਭਗਵਾਨੁ ਸੋ ਭਿੱਛਕੁ ਮਾਂਗਤ ਦੇਹ ਬੀਯੋ ਨ ਬੀਯੋ ॥ ਸੁਨ ਰਾਮ ਜੂ ਰਾਵਨ ਮਾਰਕੈ ਰਾਜੁ ਭਭੀਛਨ[1] ਦੇ ਤਿਹ ਤੇ ਨ ਲੀਯੋ ॥ ਹਮਰੇ ਅਬ ਮਾਂਗਤ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਚੁਪ ਠਾਨ ਰਹਿਓ ਸੁਕਚਾਤ ਹੀਯੋ ॥ ੨੩੨੧ ॥ ਦੇਖ ਦਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੁਤ ਸੂਰਜ ਚਿੱਤ ਬਿਖੇ ਨਹੀ ਤ੍ਰਾਸ ਕੀਯੋ ਹੈ ॥ ਦਾਸ ਭਯੋ ਹਰਿ ਚੰਦ ਸੁਨਯੋ ਸੁਤ ਕਾਜ ਨ ਲਾਜ ਕੀ ਓਰ ਧਯੋ ਹੈ ॥ ਮੂੰਡ ਦਯੋ ਮਧ ਕਾਟਿ

---

੧. ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਨਿੱਕਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਆਪਣਿਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜ ਕਲ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨਿਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁਰਾਰ ਰਤੀਕ ਨ ਸੰਕਤ ਮਾਨ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਜੁੱਧਹਿ ਚਾਹਤ ਹੋ ਤਿਨ ਤੇ ਤੁਮਰੋ ਬਕਹਾ ਬਲੁ ਘਾਟ ਗਯੋ ਹੈ ॥ ੨੩੨੨ ॥ ਪੱਛਮ ਸੂਰ ਚੜਯੋ ਸੁਨੀਯੈ ਉਲਟੀ ਫਿਰਿ ਗੰਗ ਬਹੀ ਅਬ ਆਵੈ ॥ ਸੱਤਿ ਟਰਿਓ ਹਰੀਚੰਦ ਹੂੰ ਕੋ ਧਰਨੀ ਧਰ ਤਿਆਗ ਧਰਾ ਤੇ ਪਰਾਵੈ ॥ ਸਿੰਘ ਚਲੈ ਮ੍ਰਿਗ ਤੇ ਟਰਿਕੈ ਗਜਰਾਜ ਉਡਯੋ ਨਭ ਮਾਰਗ ਜਾਵੈ ॥ ਪਾਰਥ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਤਬ ਭੂਪਤ ਤ੍ਰਾਸ ਭਰੈ ਨਹਿ ਜੁਧੁ ਮਚਾਵੈ ॥ ੨੩੨੩ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਰਥ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਜਬੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਇਹੀ ਇਹ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਇਹੈ ਤਿਹ ਭੂਪਤਿ ਜਾਨੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਭਜਯੋ ਹਮ ਤੇ ਇਹ ਬਾਲਕ ਯਾ ਸੰਗ ਹੌ ਲਰਿਹੌ ਸੁ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜੁੱਧੁ ਕੇ ਕਾਰਨ ਠਾਢੋ ਭਯੋ ਉਠਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਛੁ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਮਾਨੋ ॥ ੨੩੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭਾਰੀ ਗਦਾ ਹੁਤੀ ਧਾਮ ਘਨੀ ਇਕ ਭੀਮ ਕੌ ਆਪ ਕੋ ਅਉਰ ਮੰਗਾਈ ॥ ਏਕ ਦਈ ਕਰ ਭੀਮਹਿ ਕੇ ਇਕ ਆਪਨੇ ਹਾਥ ਕੇ ਬੀਚ ਸੁਹਾਈ ॥ ਰਾਤ ਕੋ ਸੋਇ ਰਹੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸੁ ਦਿਵਸ ਕਰੈ ਉਠ ਨਿੱਤ ਲਰਾਈ ॥ ਐਸੇ ਕਥਾ ਦੁਹਬੀਰਨ ਕੀ ਮਨ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਕੈ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੩੨੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੀਮ ਗਦਾ ਗਹਿ ਭੂਪ ਪੈ ਮਾਰਤ ਭੂਪ ਗਦਾ ਗਹਿ ਭੀਮ ਪੈ ਮਾਰੀ ॥ ਰੋਸ ਭਰੇ ਬਲਵੰਤ ਦੋਊ ਲਰੈ ਕਾਨਨ ਮੈ ਜਨ ਕੇਹਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰੈ ਨ ਮੁਰੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਤੇ ਬਾਂਟਤ ਹੈ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਨ ਯਾਰੀ ॥ ਯੌ ਉਪਜੀ ਉਪਮਾ ਚਤੁਰੇਜਨ ਖੇਲਤ ਹੈ ਫੁਲ ਥਾ ਸੋ ਖਿਲਾਰੀ ॥ ੨੩੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਿਵਸ ਸਤਾਈਸ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਜਬ ਭੂਪ ਜਿਤਯੋ ਬਲੁ ਭੀਮਹਿ ਹਾਰਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਦਯੋ ਤਬ ਹੀ ਬਲੁ ਜੁੱਧ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਓਰ ਪਚਾਰਯੋ ॥ ਲੈ ਤਿਨਕਾ ਇਕ ਹਾਥਹਿ ਭੀਤਰ ਚੀਰ ਦਯੋ ਇਹ ਭੇਦ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭੀਮ ਨੇ ਚੀਰ ਦਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੨੩੨੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਬਧਹਿ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਰਕੇ ਭੂਪ ਗਏ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਹ ਬਾਂਧੇ ਕਈ ਪੁਨ ਭੂਪ ਪਰੇ ॥ ਹਰਿ ਦੇਖਤ ਸੋਕ ਮਿਟੇ ਤਿਨਕੇ ਇਤ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਜ ਭਰੇ ॥ ਬੰਧਨ ਜੇਤਿਕ ਥੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸਬ ਹੀ ਛਿਨ ਭੀਤਰ ਕਾਟਿ ਡਰੇ ॥ ਦਏ ਛੋਰ ਸਭੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਰੁਨਾਰਸੁ ਸੋ ਜਬ ਕਾਨ੍ਹ ਢਰੇ ॥ ੨੩੨੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ [1]ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਭੈ ਤਿਨਕੇ ਤਿਨਕੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਐਸੇ ਉਚਾਰੇ ॥ ਆਨਦ ਚਿਤ ਕਰੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕੋ ਸਭ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰੋ ॥ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਜਿਤੋ ਤੁਮ ਜਾਇਕੈ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਧਨ ਧਾਮ ਸੰਭਾਰੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕਹੀ ਤਿਹ ਕੋ ਤੁਮ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਦੇਸ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ੨੩੨੯ ॥ ਬੰਧਨ ਛੋਰ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਯੌ ਸਭ ਭੂਪਨ ਤੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਕਛੂ ਨਹੀ ਤੇਰੋ ਹੀ ਧਿਆਨ ਲਹੈ ਸੁ ਇਹੈ ਜੀਅ ਧਾਰੀ ॥ ਰਾਜ ਕਰੋਰ ਇਹੈ ਲਹਿਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਸੋ ਉਨ

---

੧. ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਬੀਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੫੨ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਘਰੋ ਘਰ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ।

ਮਾਨ ਕਹੀ ਹਰਿ ਇਉ ਸੁ ਸਦਾ ਰਹੀਯੋ ਸੁਧ ਲੇਤ ਹਮਾਰੀ ॥ ੨੩੩੦ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਕੋ ਬਧ ਕਰ ਸਭ ਭੂਪਨ ਕੋ ਛੁਰਾਇ ਦਿੱਲੀ ਮੋ ਆਵਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਰਾਜਸੂ ਜੱਗ ਸਿਸਪਾਲ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਉਤ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਗਏ ਨ੍ਰਿਪ ਧਾਮ ਇਤੈ ਜਦੁਰਾਇ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ਭੀਮ ਕਹਿਓ ਸਭ ਭੇਦ ਸੁ ਮੈ ਬਲੁ ਯਾਹੀ ਤੇ ਪਾਇਕੈ ਸੱਤ੍ਰਹਿ ਘਾਯੋ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬੁਲਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੋ ਫਿਰ ਰਾਜਸੂ ਐ ਇਕ ਜੱਗੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਆਰੰਭ ਜੱਗ ਕੋ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਜਸੁ ਦੁੰਦਭ ਜੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਚਾਯੋ ॥ ੨੩੩੧ ॥ ਜੁਧਿਸਟਰ ਬਾਚ ਸਭਾ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਰ ਸਭਾ ਦ੍ਵਿਜ ਛੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌ ਕਹਯੋ ਕਉਨ ਮਨੱਯੈ ॥ ਕੋ ਇਹ ਲਾਇਕ ਬੀਰ ਈਹਾਂ ਜਿਹ ਭਾਲ ਮੈ ਕੁੰਕਮ ਅੱਛਤ ਲੱਯੈ ॥ ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਸਹਦੇਵ ਤਬੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਲਾਇਕ ਯਾਹ ਚੜੱਯੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭ ਹੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਹ ਕੇ ਬਲ ਜੱਯੈ ॥ ੨੩੩੨ ॥ ਜਾਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਦਾ ਕਰੀਐ ਮਨ ਔਰ ਨ ਕਾਜਨ ਮੈ ਉਰਝੱਯੈ ॥ ਛੋਰ ਜੰਜਾਰ ਸਭੈ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਤਿਹ ਧਿਆਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਚਿੱਤ ਲਗੱਯੈ ॥ ਜਾਹਿ ਕੋ ਭੇਦੁ ਪੁਰਾਨਨ ਤੇ ਮਤ ਸਾਧਨ ਬੇਦਨ ਤੇ ਕਛੁ ਪੱਯੈ ॥ ਤਾਹੀ ਕੋ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਪ੍ਰਥਮੈ ਉਠਕੈ ਕਿਉ ਨ ਕੁੰਕਮ ਭਾਲ ਲਗੱਯੈ ॥ ੨੩੩੩ ॥ ਯੌਂ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੈ ਸਹਦੇਵ ਤੇ ਭੂਪਤ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਸਚੁ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੋ ਮਨ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਕੁੰਕਮ ਅੱਛਤ ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ ਕਰਿ ਬੇਦਨ ਕੀ ਧੁਨ ਭਾਲ ਚੜਾਯੋ ॥ ਬੈਠੋ ਹੁਤੋ ਸਸਪਾਲ ਤਹਾਂ ਅਤਿ ਸੋ ਅਪਨੋ ਮਨ ਬੀਚ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ੨੩੩੪ ॥ ਸਿਸਪਾਲ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਹਮ ਸੋ ਤਜਿਕੈ ਇਹ ਕਾਜਿਹ ਕੁੰਕਮ ਭਾਲ ਚੜਾਯੋ ॥ ਗੋਕਲ ਗਾਉਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸਦਾਇਨ ਗਾਰਨ ਸੋ ਮਿਲ ਗੋਰਸੁ ਖਾਯੋ ॥ ਔਰ ਸੁਨੋ ਡਰੁ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਗਯੋ ਦੁਆਰਵਤੀ ਭਜ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਯੋ ॥ ਐਸੇ ਸੁਨਾਇ ਕਹੀ ਬਤੀਯਾ ਅਰੁ ਕੋਪਹਿ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਭਰ ਆਯੋ ॥ ੨੩੩੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬੋਲਤ ਭਯੋ ਸਸਪਾਲ ਤਬੈ ਸੁ ਸੁਨਾਇ ਸਭਾ ਸਭ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢੈਕੈ ॥ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਉਠ ਠਾਢੋ ਭਯੋ ਸੁ ਗਰਿਸਟਿ ਗਦਾ ਕਰਿ ਭੀਤਰ ਲੈਕੈ ॥ ਗੂਜਰ ਹ੍ਵੈ ਜਦੁਰਾਇ ਕਹਾਵਤ ਗਾਰੀ ਦਈ ਦੋਊ ਨੈਨ ਨਚੈਕੈ ॥ ਸੋ ਸੁਨ ਫੂਫੀ ਕੇ ਬੈਨ ਚਿਤਾਰ ਰਹਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੂ ਚੁਪ ਹ੍ਵੈਕੈ ॥੨੩੩੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ਫੂਫੀ ਬਚਨ ਚਿੱਤ ਹਰਿ ਧਰਯੋ ॥ ਸਤ ਗਾਰਨ ਲੌ ਕ੍ਰੋਧਨ ਭਰਯੋ ॥ ਸੋਬ ਠਾਢ ਬਰ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕੀਨੋ ॥ ਤਬ ਜਦੁਬੀਰ ਚਕ੍ਰ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ॥ ੨੩੩੭ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਕਰ ਚਕ੍ਰ ਭਯੋ ਉਠ ਠਾਢ ਸੁ ਯੌ ਤਿਹ ਸੋ ਰਿਸ ਬਾਤ ਕਹੀ ॥ ਫੁਨ ਫੂਫੀ ਕੇ ਬੈਨ ਤੁਮੈ ਅਬ ਲੌ ਤੁਹ ਨਾਸ ਕੀਯੋ ਨਹੀ ਮੋਨ ਗਹੀ ॥ ਸਤਿ ਗਾਰਨ ਤੇ ਬਢ ਏਕ ਕਹੀ ਤੁਹਿ ਜਾਨਤ ਆਪਨੀ ਮ੍ਰਿਤ ਚਹੀ ॥ ਪਿਖ ਹੈ ਸਭ ਭੂਪ ਜਿਤੇ ਇਹ ਠਾਂ ਅਬ ਹੌ ਹੀ ਨ ਹ੍ਵੈ ਹੌ ਕਿ ਤੂ ਹੀ ਨਹੀ ॥ ੨੩੩੮ ॥ ਸਿਸਪਾਲ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੋਪ ਕੈ ਉਤਰ ਦੇਤ ਭਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਯੋ ਜਬ ਹੀ ਅਭਮਾਨੀ ॥ ਤੇਰੇ ਮਰੇ ਮਰਿ ਹੌਅਰੇ ਗੂਜਰ ਇਉ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਨ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਔਰ ਕਹਾ ਜੁ ਪੈ ਐਸੀ

ਸਭਾਹੂ ਮੈ ਜੁਝਬ ਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਹੈ ਨਿਜ ਕਾਨੀ ॥ ਤੌਅਰੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਨ ਮੈ ਚਲਿਹੈ ਜਗ ਮੈ ਜੁਗ ਚਾਰ ਕਹਾਨੀ ॥ ੨੩੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਚਮਕਾਇਕੈ ਚਕ੍ਰਹਿ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਤੁਹਿ ਮਾਰਿ ਡਰੋਗੋ ॥ ਗੂਜਰ ਤੇ ਤੇ ਹੋ ਛਤ੍ਰੀ ਕਹਾਇਕੈ ਐਸੀ ਸਭਾ ਹੂੰ ਕੇ ਬੀਚ ਟਰੋਗੋ ॥ ਮਾਤ ਸੁਭ੍ਰਾਤ ਅਰੁ ਤਾਤ ਕੀ ਸਉਹ ਰੇ ਤੁਹਿ ਮਰਿ ਹੌ ਨਹਿ ਆਪ ਮਰੋਗੋ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਰੁਕਮਨ ਕੋ ਧਰਕੈ ਹਰਿ ਤੋ ਸੰਗ ਆਜ ਨਿਦਾਨ ਕਰੋਗੋ ॥ ੨੩੪੦ ॥ ਕੋਪ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਯੋ ਤਬ ਸ੍ਯਾਮ ਜਬ ਏ ਬਤੀਯਾ ਸਿਸਪਾਲਹਿ ਭਾਖੀ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਯੋ ਜੜ ਚਾਹਤ ਮ੍ਰਿਤ ਕੀਯੋ ਸਭ ਲੋਗਨਿ ਸੂਰਜ ਸਾਖੀ ॥ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸਨ ਲੈ ਕਰ ਭੀਤਰ ਕੂਦ ਸਭਾ ਸਭ ਹੀ ਸੋਊ ਨਾਖੀ ॥ ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੁ ਭਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਬਧ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੨੩੪੧ ॥ ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਜੂ ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਤੇ ਸੋਊ ਸਾਮੁਹੇ ਆਯੋ ॥ ਰੋਸ ਬਢਾਇ ਘਨੋ ਚਿਤ ਮੈ ਤਕਿ ਕੈ ਤਿਹ ਸੱਤ੍ਰ ਕੋ ਚਕ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜਾਇ ਲਗਯੋ ਤਿਹ ਕੰਠ ਬਿਖੈ ਕਟਿ ਦੇਤ ਭਯੋ ਛੁਟ ਭੂਪਰ ਆਯੋ ॥ ਇਉ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਜੀਅ ਮੈ ਦਿਵਤੇ ਰਵਿ ਕੌ ਮਾਨੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੩੪੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਰਾਜਸੂ ਜੱਗ ਕਰਿ ਸਸਪਾਲ ਬਧਹਿ ਧਿਆਇ ॥

ਅਥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਕੋਪ ਰਾਜਾ ਜੁਧਿਸਟਰ ਛਿਮਾਪਨ ਕਰਤ ਭਏ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਟ ਕੈ ਸੀਸ ਦਯੋ ਸਸਪਾਲ ਕੋ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਦੋਊ ਨੈਨ ਨਚਾਵੈ ॥ ਕੌਨ ਬਲੀ ਇਹ ਬੀਚ ਸਭਾਹੂ ਕੇ ਹੈ ਹਮ ਸੋ ਸੋਊ ਜੁਧੁ ਮਚਾਵੈ ॥ ਪਾਰਥ ਭੀਮ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਰਹੇ ਚੁਪ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਡਰ ਆਵੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਐਸੈ ਸਰੂਪ ਕੇ ਊਪਰਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਬੀਸਰ ਪੈ ਬਲ ਜਾਵੈ ॥ ੨੩੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋਤ ਜਿਤੀ ਅਰ ਭੀਤਰ ਥੀ ਸੁ ਸਬੈ ਮੁਖ ਸ੍ਯਾਮ ਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਨੀ ॥ ਬੋਲ ਸਕੈ ਨ ਰਹੇ ਚੁਪ ਹੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਜੁ ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਬਾਂਕੋ ਬਲੀ ਸਸਪਾਲ ਹਨਯੋ ਜਿਹ ਕੀਹੁਤੀ ਚੰਦ੍ਰਵਤੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥ ਯਾ ਸਮ ਔਰ ਨ ਕੋਊ ਬੀਯੋ ਜਗ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੀ ॥ ੨੩੪੪ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਜਦੁ ਰਾਇ ਬਡੋ ਭਟ ਜਾਹਿ ਬਲੀ ਸਸਪਾਲ ਸੋ ਘਾਯੋ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸੂਰਜ ਤੇ ਜਮ ਤੇਹੁ ਤੇ ਜਾ ਤਨ ਸੋ ਜਮਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ਸੋ ਇਹ ਏਕ ਹੀ ਆਂਖ ਕੇ ਫੋਰ ਕੈ ਭੀਤਰ ਮਾਰ ਦਯੋ ਜੀਅ ਆਯੋ ॥ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਹੀ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੨੩੪੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਧਨ ਸੰਤ ਇਹੈ ਜੀਅ ਜਾਨਯੋ ॥ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਕੀਏ ਸਭ ਯਾਹੀ ਕੇ ਬੇਦਨ ਤੇ ਗੁਨ ਜਾਨਿ ਬਖਾਨਯੋ । ਬੀਰਨ ਬੀਰ ਬਡੋ ਈ ਲਖਯੋ ਹਰਿ ਭੂਪ ਨ ਭੂਪਨ ਤੇਖੁਨ ਸਾਨਯੋ ॥ ਔਰ ਜਿਤੇ ਅਰਿ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਸ੍ਯਾਮ ਸਹੀ ਕਰਿ ਕਾਲ ਪਛਾਨਯੋ ॥ ੨੩੪੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਠਾਂਢ ਤਹਾਂ ਕਰ ਬੀਚ ਸੁਦਰਸਨ ਚਕ੍ਰ ਲੀਏ ॥ ਬਹੁਰੋ ਸਠ ਨੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰਯੋ ਅਰਿ ਆਨ ਕੋ ਆਨਤ ਹੈ ਨ ਹੀਏ ॥ ਤਿਹ ਠੌਰ ਸਭਾਹੂ ਮੈ ਗਾਜਤ ਭਯੋ ਸਭ ਕਾਲਹਿ ਕੋ ਮਨੋ ਭੇਖ ਕੀਏ ਜਿਹ ਦੇਖਤ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੈ ਅਰਿ ਵਾ ਬਹੁ ਸੰਤਨਿ ਹਾਰ ਕੈ ਰੂਪ ਜੀਏ ॥ ੨੩੪੭ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਯੁਧਿਸਟਰ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪ ਹੀ ਭੂਪ ਕਹੀ ਉਠ ਕੈ ਕਰਿ

ਜੋਰਿ ਦੋਊ ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿਵਾਰੋ ॥ ਥੋ ਸਿਸਪਾਲ ਬਡੋ ਖਲ ਸੋ ਤੁਮ ਚਕ੍ਰਹਿ ਲੈ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ਯੌ ਕਹਿ ਪਾਇ ਰਹਯੋ ਗਹਿ ਕੈ ਦੁਹੂ ਆਪਨੇ ਨੈਨਨ ਤੇ ਜਲੁ ਢਾਰੋ ॥ ਕਾਨ ਜੂ ਜੋ ਤੁਮ ਰੋਸ ਕਰੋ ਤੇ ਕਹਾ ਤੁਮ ਸੋ ਬਸੁਹੈ ਬ ਹਮਾਰੋ ॥ ੨੩੪੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦਾਸ ਕਹੈ ਬਿਨਤੀ ਕਰ ਜੋਰ ਕੈ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਕੋਪ ਚਿਤੇ ਤੁਮਰੇ ਮਰੀਐ ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹੇਰਤ ਹੀ ਪਲ ਜੀਜੈ ॥ ਆਨੰਦ ਕੈ ਚਿਤਿ ਬੈਠੋ ਸਭਾ ਮਹਿ ਦੇਖਹੁ ਜਗਯ ਕੇ ਹੇਤ ਪਤੀਜੈ ॥ ਹੌ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨ ਕਰੋ ਬਿਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਪੁਨ ਕੋਪ ਛਿਮਾ ਪਨ ਕੀਜੈ ॥ ੨੩੪੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੈਠਾਯੋ ਜਦੁਰਾਇ ਕੋ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਭੂਪ ॥ ਕੰਜਨ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਜਿਹ ਬਨੇ ਬਨਯੋ ਸੁ ਮੈਨ ਸਰੂਪ ॥ ੨੩੫੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਕਾਨ ਜੂ ਕੋ ਕੋਪ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸਟਰ ਛਮਾਪਨ ਕਰਤ ਭਏ ਧਿਆਇ ॥

ਅਥ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸਟਰ ਰਾਜਸੂਅ ਜੱਗ ਕਰਤ ਭਏ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥

ਸੌਪੀ ਹੈ ਸੇਵ ਹੀ ਪਾਰਥ ਕਉ ਦਿਜ ਲੋਕਨ ਕੀ ਜੋ ਪੈ ਨੀਕੀ ਕਰੈ ॥ ਅਰੁ ਪੂਜ ਕਰੈ ਦੋਊ ਮਾਦ੍ਰੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਰਿਖੀਨ ਕੀ ਆਨੰਦ ਚਿਤ ਧਰੈ ॥ ਭਯੋ ਭੀਮ ਰਸੋਈਆ ਦੁਜੋਧਨ ਧਾਮ ਪੈ ਬਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੇਦ ਰਰੈ ॥ ਕੀਯੋ ਸੂਰ ਕੋ ਬਾਲਕ ਕੈਬੇ ਕੋ ਦਾਨ ਜੁ ਜਾਹੀਂ ਤੇ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਡਰੈ ॥ ੨੩੫੧ ॥ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਗਨੇਸ ਮਹੇਸ ਸਦਾ ਉਠ ਕੈ ਜਿਹ ਧਿਆਨ ਧਰੈ ॥ ਅਰ ਨਾਰਦ ਸੋ ਸੁਕ ਸੋ ਦਿਜ ਬਯਾਸ ਸੇ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਹ ਜਾਪ ਰਰੈ ॥ ਜਿਹ ਮਾਰ ਦਯੋ ਸਿਸਪਾਲ ਬਲੀ ਜਿਹ ਕੇ ਬਲ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕੁ ਡਰੈ ॥ [1]ਅਬ ਬਿੱਪਨ ਕੇ ਪਗ ਧੋਵਤ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕਉਨ ਕਰੈ ॥ ੨੩੫੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਹਵ ਕੈ ਸੰਗ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਤਿਨਿ ਤੇ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਧਨੁ ਲੀਨੋ ॥ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੋ ਜਿਮ ਬੇਦ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖੀ ਬਿਧ ਹੀ ਤਿਹੀ ਭਾਂਤਹਿ ਦਾਨੋ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਯੋ ਅਰੁ ਏਕਨ ਦੈ ਸਭ ਸਾਜ ਨਵੀਨੋ ॥ ਭੂਪ ਜੁਧਿਸਟਰ ਤੌਨ ਸਮੈ ਸੁ ਸਭੈ ਬਿਧ ਜੱਗਯ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਨੋ ॥ ੨੩੫੩ ॥ ਨ੍ਹਾਨ ਗਯੋ ਸਰਤਾ ਦਯੋ ਦਾਨ ਸੁ ਦੈ ਜਲ ਪੈ ਪੁਰਖਾ ਰਿਝਵਾਏ ॥ ਜਾਚਕ ਥੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਜਿਤੇ ਧਨ ਦੀਨ ਘਨੋ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁ ਅਘਾਏ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਲੌ ਪੌਤ੍ਰ ਲੌ ਪੈ ਤਿਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਅਨਤੈ ਨਹਿ ਮਾਂਗਨ ਧਾਏ ॥ ਪੂਰਨ ਜੱਗਯ ਕਰਾਇਕੇ ਯੌ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਡੇਰਨਿ ਆਏ ॥ ੨੩੫੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬੈ ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਿਖੈ ਆਏ ਭੂਪ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਜੱਗਯ ਕਾਜ ਬੋਲੇ ਜਿਤੇ ਸਭੈ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਦੀਨ ॥ ੨੩੫੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਰਹੇ ਬਹੁ ਦਿਵਸ ਤਹਾ ਸੁ ਬਧੂ ਅਪਨੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗ ਲੈਕੈ ॥ ਕੰਚਨ ਦੇਹ ਦਿਪੈ ਜਿਨ ਕੀ ਤਿਨ ਮੈ ਨ ਰਹੇ ਪਿਖ ਲੱਜਤ ਹ੍ਵੈਕੈ ॥ ਭੂਖਨ ਅੰਗ ਸਜੇ ਅਪਨੇ ਸਭ ਆਵਤ ਭੀ ਦ੍ਰੁਪਤੀ ਸਿਰਿ ਨਿਐਕੈ ॥ ਕੈਸੇ ਬਯਾਹਯੋ ਹੈ ਸਯਾਮ ਤੁਮੈ ਸਭ ਮੋਹ ਕਹੋ ਤੁਮ ਆਨੰਦ ਕੈ ਕੈ ॥ ੨੩੫੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਤਿਨ ਕਉ ਯੋ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਪੂਛਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ॥ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਤਿਹ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸਭਹੂ ਕਹੀ

---

੧. ਇਹਨਾਂ ਭਲੀਆਂ ੨ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਡਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸੁਨਾਇ॥ ੨੩੫੭ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਜੱਗਿ ਨਿਹਾਰ ਜੁਧਿਸਟਰਿ ਕੈ ਮਨ ਭੀਤਰ ਕੈ ਰਨ ਕੋਪ ਬਸਾਯੋ॥ ਪੰਡ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰਨ ਜੱਗ ਕੀਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਛਾਯੋ॥ ਐਸੋ ਨ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਹਮਰੋ ਜਸੁ ਹੋਤ ਭਯੋ ਕਹਿ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ॥ ਭੀਖਮ ਤੇ ਸੁਤ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸੁ ਨਹੀ ਹਮ ਤੇ ਐਸੋ ਜਗ ਹ੍ਵੈ ਆਯੋ॥ ੨੩੫੮॥

ਇਤਿ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਤਾਰੇ॥
ਜੁਧਿਸਟਰਿ ਕੋ ਸਭਾ ਬਨਾਇ ਕਥਨੰ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਮੈ ਇਕ ਦੈਤ ਹੁਤੋ ਤਿਨ ਆਇਕੈ ਸੁੰਦਰ ਏਕ ਸਭਾ ਸੁ ਬਨਾਈ॥ ਲੱਜਤ ਹੋਇ ਰਹੇ ਅਮਰਾਵਤ ਐਸੀ ਪ੍ਰਭਾ ਇਹ ਭੂ ਮਹਿ ਆਈ॥ ਬੈਠ ਬਿਰਾਜਤ ਭੂਪ ਤਹਾ ਜਦੁਬੀਰ ਲੀਏ ਸੰਗ ਚਾਰੋ ਈ ਭਾਈ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਆਭਹਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਮੁਖ ਤੇ ਬਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਈ॥ ੨੩੫੯॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਨੀਰ ਢਰੇ ਕਹੂੰ ਚਾਦਰ ਛੱਤਨ ਛੂਟਤ ਹੈ ਕਹੂੰ ਠੌਰ ਫੁਹਾਰੇ॥ ਮੱਲ ਭਿਰੈ ਕਹੂੰ ਮੱਤ ਕਰੀ ਕਹੂੰ ਨਾਚਤ ਬੇਸਯਨ ਕੇ ਸੁ ਅਖਾਰੈ॥ ਬਾਜ ਲਰੈ ਕਹੂੰ ਸਾਜ ਸਜੇ ਭਟ ਛਾਜਤ ਹੈ ਅਤਿ ਡੀਲ ਡਿਲਾਰੇ॥ ਰਾਜਤ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਹਾਂ ਜਿਮ ਤਾਰਨ ਮੈ ਸਸਿ ਸਯਾਮ ਉਚਾਰੇ॥ ੨੩੬੦॥ ਜੋ ਤਿਲ ਸੈ ਕਹੂੰ ਬੱਜ੍ਰਨ ਕੀ ਕਹੂੰ ਲਾਲ ਲਗੇ ਛਬ ਮੰਦਰ ਪਾਵੈ॥ ਨਾਗਨ ਕੇ ਪੁਰਲੋਕ ਪੁਰੀ ਸੁਰ ਦੇਖ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਪਿਖ ਜਾਂ ਚਤਰਾਨਨ ਹੇਰ ਪ੍ਰਭਾ ਸਿਵ ਸੋ ਲਲਚਾਵੈ॥ ਭੂਮ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਨੀਰ ਸੋ ਲਾਗਤ ਨੀਰ ਜਹਾਂ ਨਹੀ ਚੀਨਬੇ ਆਵੈ॥ ੨੩੬੧॥ ਜੁਧਿਸਟਰ ਬਾਚ ਦ੍ਰਜੋਧਨ ਸੋ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਐਸੀ ਸਭਾ ਰਚਿ ਕੈ ਸੁ ਜੁਧਿਸਟਰ ਅੰਧ ਕੋ ਬਾਲਕੁ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ॥ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸੁਤ ਸੰਗ ਲੀਏ ਅਰੁ ਭੀਖਮ ਮਾਨ ਭਰਯੋ ਸੋਊ ਆਯੋ॥ ਭੂਮ ਜਹਾ ਹੁਤੀ ਤਾਹਿ ਲਖਯੋ ਜਲ ਬਾਰ ਹੁਤੋ ਜਹ ਭੂਮ ਜਨਾਯੋ॥ ਜਾਇ ਨਿਸੰਕ ਪਰਯੋ ਜਲ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ॥ ੨੩੬੨॥ ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਤਬ ਹੀ ਸਰ ਮੈ ਤਨ ਬਸਤ੍ਰ ਧਰੇ ਪੁਨ ਬੂਡ ਗਯੋ ਹੈ॥ ਬੂਡਤ ਜੋ ਨਿਕਸਯੋ ਸੋਊ ਭੂਪਤ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਅਤਿ ਕੋਪ ਕਯੋ ਹੈ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਕੇ ਹਿਤ ਆਂਖ ਸੋ ਭੀਮਹਿ ਭੇਦ ਦਯੋ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੋ ਬੋਲ ਉਠਿਓ ਅਰੇ ਅੰਧ ਕੇ ਅੰਧ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਹੈਂ॥ ੨੩੬੩॥ ਯੌਂ ਜਬ ਭੀਮ ਹਸਯੋ ਤਿਹ ਕਉ ਤੁ ਘਨੋ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਭੂਪ ਰਿਸਾਯੋ॥ ਮੋ ਕਹੁ ਪੰਡ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਸੈ ਅਬ ਹੀ ਬਧਯਾ ਕੋ ਕਰੋ ਜੀਅ ਆਯੋ॥ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਣ ਰਿਸੇ ਮਨ ਮੈ ਜੜ ਭੀਮ ਭਯੋ ਕਹ ਸਯਾਮ ਸੁਨਾਯੋ॥ ਧਾਮ ਗਯੋ ਅਪੁਨੇ ਫਿਰਕੈ ਸੁ ਸਭਾ ਇਹ ਭੀਤਰ ਫੇਰ ਨ ਆਯੋ॥ ੨੩੬੪॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਤਾਰੇ
ਦੁਰਜੋਧਨ ਸਭਾ ਦੇਖ ਧਾਮ ਗਏ ਧਯਾਇ॥

ਅਥ ਦੈਤ ਬਕੱਤ੍ਰ ਜੁੱਧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਉਤ ਕੋਪ ਦ੍ਰਜੋਧਨ ਧਾਮ ਗਯੋ ਇਤ ਦੈਤ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਕੋਪੁ ਬਸਾਯੋ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਹਤਯੋ ਸਿਸਪਾਲੋ ਹੁਤੋ

---

੧. ਇਹਨਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਵਰਤੇ, ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਬੁਰੇ ਫਲ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੋ ਮਿਤ੍ਰ ਮਾਰਿਓ ਨ ਰਤੀ ਸੁਕਚਾਯੋ ॥ ਲੈ ਸਿਵ ਤੇ ਬਰ ਹੌ ਇਹ ਕੌ ਬਧੁ ਜਾਇ ਕਰੋ ਜੀਅ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਧਾਇ ਕਿਦਾਰ ਕੀ ਓਰ ਚਲਿਯੋ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਇਹੈ ਚਿਤ ਮੈ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੨੩੬੫ ॥ ਬਦ੍ਰੀ ਕਿਦਾਰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜਾਇਕੈ ਸੇਵ ਕਰੀ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਲੈਕੈ ਬਿਵਾਨ ਚਲਿਓ ਉਤ ਤੇ ਜਬ ਹੀ ਹਰਿ ਕੇ ਬਧੁ ਕੋ ਬਰੁ ਪਾਯੋ ॥ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਹੂੰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਇਕੈ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋ ਜੁੱਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਸੋ ਸੁਨਿ ਸ਼ਯਾਮ ਬਿਦਾ ਲੈਕੈ ਭੂਪ ਤੇ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਠੌਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥੨੩੬੬॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਹੂੰ ਕੈ ਬੀਚ ਜਬੈ ਹਰਿ ਜੂ ਗਯੋ ਤਉ ਸੋਊ ਸਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਬ ਹੀ ਤਿਹ ਕੌ ਲਰੁਰੇ ਹਮ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਯੌ ਸੁਨਿ ਵਾ ਬਤੀਯਾ ਹਰਿ ਕੋ ਕਸਿ ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੈ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਮਾਨੋ ਤਚੀ ਅਤਿ ਪਾਵਕ ਊਪਰ ਕਾਹੂ ਬੁਝਾਇਬੇ ਕੋ ਘ੍ਰਿਤ ਡਾਰਯੋ ॥ ੨੩੬੭ ॥ ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਅਰ ਬਾਨ ਜਬੈ ਹਰਿ ਸਯੰਦਨ ਵਾਹੀ ਕੀ ਓਰ ਧਵਾਯੋ ॥ ਆਵਤ ਭਯੋ ਉਤ ਤੇ ਅਰ ਸੋਇਤ ਤੇ ਏਊਗੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਰਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸਯੰਦਨ ਹੂੰ ਬਲਿ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਯੰਦਨ ਢਾਹਿ ਦਯੋ ਕਬ ਯੌ ਜਸੁ ਗਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਸਹ ਬਾਜ ਮਨੋ ਚਕਵਾ ਸੰਗ ਏਕ ਧਕਾ ਹੂੰ ਕੇ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੩੬੮ ॥ ਰਥ ਤੋਰਕੈ ਸੱਤ੍ਰ ਕੀ ਨੰਦਗ ਸੋ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਕਹੈ ਕਟਿ ਗ੍ਰੀਵ ਗਿਰਾਈ ॥ ਔਰ ਜਿਤੀ ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਸੈਨ ਹੁਤੀ ਸੁ ਭਲੇ ਜਮ ਲੋਕ ਪਠਾਈ ॥ ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਹਰਿ ਠਾਢੋ ਰਹਯੋ ਰਨ ਸੋ ਉਪਮਾ ਕਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਸੁਨਾਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਚੌਦਹੂੰ ਲੋਕ ਮੈ ਪਾਵਤ ਭਯੋ ਬਡੀ ਯੌ ਸੁ ਬਡਾਈ ॥ ੨੩੬੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੈਤ ਬੱਕ੍ਰ ਤਬ ਚਿੱਤ ਮੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕੋਪ ਬਢਾਇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪੱਤਜਹ ਠਾਢ ਹੋ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚਿਓ ਜਾਇ ॥ ੨੩੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੌ ਜਬ ਹੀ ਤਿਨ ਆਇਅਯੋਧਨ ਬੀਚ ਹੰਕਾਰਯੋ ॥ ਹੋ ਮਰਿਹੌ ਨਹੀ ਯੌ ਕਹਯੋ ਤਾਹਿ ਸੁ ਜਿਉ ਸਿਸਪਾਲ ਬਲੀ ਤੁਹਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਐਸੇ ਸੁਨਯੋ ਜਬ ਸ਼ਯਾਮ ਜੂ ਬੈਨ ਤਬੈ ਹਰਿ ਜੂ ਪੁਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਰਥ ਤੇ ਫੁਨ ਮੂਰਛ ਕੈ ਕਰ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ੨੩੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਲੈ ਸੁਧ ਹ੍ਵੈ ਸੋਊ ਲੋਪ ਗਯੋ ਫਿਰ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਰਨ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੇ ਬਾਪ ਕੋ ਕਾਨ੍ਹ ਹੀ ਕੌ ਕਟਿ ਮਾਯਾ ਕੋ ਕੈ ਇਕ ਮੂੰਡ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਘਨਿ ਸ਼ਯਾਮ ਤਬੈ ਅਰੁ ਨੈਨ ਦੁਹੂ ਨ ਤੇ ਨੀਰ ਬਹਾਯੋ ॥ ਹਾਥ ਪੈ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸਨ ਲੈ ਅਰਿ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਕੇ ਭੂਮ ਗਿਰਾਯੋ ॥ ੨੩੭੨ ॥ ਬਕਤ੍ਰ ਦੈਤ ਬਧਹ ਧਿਆਇ ॥

ਅਥ ਬੈਦੂਰਥ ਦੈਤ ਬਧ ਕਥਨੰ ॥

ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਸਿਵਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਮਯੋ ਸੁ ਸਦਾ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਨ ਕੌ ਤਬ ਹੀ ਕਬ ਹੀ ਕਿਰਪਾਨਿਧ ਰੂਪ ਦਿਖਾਰਯੋ ॥ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪ ਔ ਰਾਗਨ ਰੇਖ ਇਹੈ ਚਹੂੰ ਬੇਦਨ ਭੇਦ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਤਾ ਧਰ ਮੂਰਤ ਜੁੱਧ ਬਿਖੈ ਇਹ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਰਨ ਬੀਚ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ੨੩੭੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੋਪ ਜਬ ਸਤ੍ਰ ਦ੍ਵੈ ਰਨ ਮੈ ਦਏ ਖਪਾਇ ॥ ਤੀਸਰ ਜੋ ਜੀਵਤ ਬਚਯੋ ਸੋ ਤਿਹ ਪਹੁਚਯੋ ਆਇ ॥ ੨੩੭੪ ਦਾਂਤਨ ਸੋ ਦੋਊ ਹੋਠ ਕਟਿ ਦੋਊ ਨਚਾਵਤ ਨੈਨ ॥ ਤਬਹਲ ਧਰ

ਤਿਹ ਸੋ ਕਹੈ ਕਹਿਤ ਸਯਾਮ ਏ ਬੈਨ ॥ ੨੩੭੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਿਉ ਜੜ ਜੁਧੁ ਕਰੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਧ ਕੀਟਭਸੇ ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਖਪਾਏ ॥ ਰਾਵਨ ਸੇ ਹਰਨਾਖਸ ਸੇ ਹਰਨਾਛ ਹੂੰ ਸੇ ਜਗ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ਕੰਸਹਿ ਸੇ ਅਰੁ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਸੰਗ ਦੇਸਨ ਦੇਸਨ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਆਏ ॥ ਤੇਰੇ ਕਹਾ ਅਰੇ ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਇਹ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਮਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥ ੨੩੭੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਬੈ ਤਿਹ ਸੌ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਮੈ ਬਕ ਬੀਰ ਅਘਾਸੁਰ ਮਾਰ ਸੁ ਕੇਸਨਿ ਤੇ ਗਹਿ ਕੰਸ ਪਛਾਰਯੋ ॥ ਤੇਈਸ ਛੂਹਨ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਹੂੰ ਕੀ ਮੈ ਸੁਨ ਸੈਨ ਸੁਧਾਰ ਬਿਦਾਰਯੋ ॥ ਤੈ ਹਮਰੇ ਬਲ ਅਗ੍ਰਜ ਸਯਾਮ ਕਹਯੋ ਘਨ ਸਯਾਮ ਤੇ ਕਉਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੨੩੭੭ ॥ ਮੋਹ ਡਰਾਵਤ ਹੈ ਕਹਿ ਯੌਂ ਮੁਹ ਕੰਸ ਕੋ ਬੀਰ ਬਕੀ ਬਕ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸਿੰਧ ਜਰਾਹੂੰ ਕੀ ਸੈਨ ਸਭੈ ਮੋਹ ਭਾਖਤ ਹੋ ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ਮੋਕਉ ਕਹੈ ਬਲਬੀਰ ਅਰੇ ਮੇਰੇ ਪੌਰਖ ਅਗ੍ਰਜ ਕੌਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਸੂਰਨ ਕੀ ਇਹ ਰੀਤ ਨਹੀ ਹਰਿ ਛਤ੍ਰ ਹੈ ਤੂ ਕਿ ਭਯੋ ਭਠਿਆਰਯੋ ॥ ੨੩੭੮ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਪਨੇ ਕੋਪ ਕੀ ਪਾਵਕ ਮੈ ਬਲ ਤੇਰੋ ਸਭੈ ਸਮ ਫੂਸ ਜਰੈ ਹੋ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਜਿਤੋ ਤੁਹ ਅੰਗਨ ਮੈ ਸੁ ਸਭੈ ਸਮ ਨੀਰਹ ਕੀ ਅਵਟੈਹੋ ॥ ਦੇਗਚਾ ਆਪਨੇ ਪੌਰਖ ਕੋ ਰਨ ਮੈ ਜਬ ਹੀ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਚੜੈ ਹੋ ॥ ਤੌ ਤੇਰੋ ਅੰਗ ਕੋ ਮਾਸੁ ਸਭੈ ਤਿਹ ਭੀਤਰ ਡਾਰਕੈ ਆਛੇਪਕੈਹੋ ॥ ੨੩੭੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਐਸੇ ਬਿਬਾਦ ਕੇ ਆਹਵ ਮੈ ਦੋਊ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਅਤ ਜੁਧੁ ਮਚਾਯੋ ॥ ਬਾਨਨ ਸਿਊ ਦਿਵ ਔਰ ਦਿਵਾਕਰਿ ਧੂਰਿ ਉਠੀ ਰਥ ਪਈਯਨ ਛਾਯੋ ॥ ਕੌਤਕ ਦੇਖਨ ਕੋ ਸਸ ਸੂਰਜ ਆਇ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ ॥ ਅੰਤ ਨ ਸਯਾਮ ਤੇ ਜੀਤ ਸਕਯੋ ਸੋਊ ਅੰਤਹਿ ਕੋ ਪੁਨ ਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੩੮੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਹਨਯੋ ਅਰਿ ਕੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਰਿ ਗਾਢ ਅਯੋਧਨ ॥ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਕੁਰੂਪ ਪਰਯੋ ਧਰਿ ਜੁੱਧ ਕੀਤੋਨਸਮੈ ਬਯਦੂਰਥ ਕੋ ਤਨ ॥ ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੰਗਿ ਭਰਯੋ ਪਰਯੋ ਦੇਖ ਦਯਾ ਉਪਜੀ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਕੇ ਮਨ ॥ ਛੋਰ ਸਰਾਸਨ ਟੇਰ ਕਹਯੋ ਦਿਨ ਆਜ ਕੇ ਤੈ ਕਰਿਹੋ ਨ ਕਬੈ ਰਨ ॥ ੨੩੮੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ
ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਵਤਾਰ ਬਯਦੂਰਥ ਦੈਤ ਬਧਹ ॥

ਬਲਭਦ੍ਰ ਜੂ ਤੀਰਥ ਗਵਨ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਬਲਭਦ੍ਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਨੇਮ ਖ੍ਵਾਰਨ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਆਇ ਤਹਾ ਨਾਵਨ ਇਨ ਕਯੋ ॥ ਚਿਤ ਕੋ ਸੋਕ ਦੂਰ ਕਰਿ ਦਯੋ ॥ ੨੩੮੨ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਰੋਮ ਹਰਖ ਨ ਥੋਤਹਾ ਸੋਊ ਆਯੋ ਤਹ ਦੌਰ ॥ ਹਲੀ ਮਦਰਾ ਪੀਤ ਥੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਤਾਹੀ ਠੌਰ ॥ ਸੋਊ ਆਇ ਠਾਢ ਭਯੋ ਤਹਾ ਜੜਯਾਹਿ ਸਿਰ ਨ ਨਿਵਾਇਕੈ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਕੁਪਯੋ ਕਮਾਨ ਕਰਿ ਲੈ ਮਾਰਯੋ ਤਿਹ ਧਾਇਕੈ ॥ ੨੩੮੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਭ ਰਿਖ ਉਠ ਠਾਢੇ ਤਬ ਭਏ ॥ ਆਨੰਦ ਬਿਸਰ ਚਿੱਤ ਕੇ ਗਏ ॥ ਇਕ ਰਿਖ ਥੋ ਤਿਨ ਐਸ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਬੁਰਾ ਕੀਓ ਹਲਧਰ ਦਿਜ ਮਾਰਯੋ ॥੨੩੮੪॥ ਤਬ ਹਲਧਰ ਪੁਨ ਐਸ ਉਚਰਯੋ ॥ ਬੈਠ ਰਹਿਓ ਕਿਉ ਨ ਹਮ ਤੇ ਡਰਯੋ ॥ ਤਬ ਮੈ ਕ੍ਰੋਧ ਚਿੱਤ ਮੈ ਕੀਯੋ ॥ ਮਾਰ ਕਮਾਨ ਸੰਗ ਇਹ ਦੀਯੋ ॥ ੨੩੮੫ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪੂਤ ਥੇ ਕੋਪ ਭਰੇ ਤਿਹ ਨਾਸ ਕਯੋ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ਠਾਢ ਭਏ ਉਠ ਕੈ ਰਿਖ ਸੋ ਜੜ ਬੈਠ ਰਹਿਓ ਕਹਿਓ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥ ਬਾਤ ਵਹੈ ਕਰੀਐ ਸੰਗ ਛਤ੍ਰਨ ਜਾਕੇ ਕੀਏ ਜਗ ਭੀਤਰ ਜੀਜੈ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਮੈ ਬਧੁ ਤਾਕੋ ਕੀਯੋ ਸੁ ਅਬੈ ਮੇਰੀ ਭੂਲ [1]ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਜੈ ॥ ੨੩੮੬ ॥ ਰਿਖ ਬਾਚ ਹਲੀ ਸੋ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮਿਲਿ ਸਭ ਰਿਖਨ ਹਲੀ ਸੋ ਭਾਖੀ ॥ ਕਹੈ ਸਜਾਮ ਤਿਹ ਦਿਜ ਕੀ ਸਾਖੀ ॥ ਇਹ ਬਾਲਕ ਥਾਪਿ ਰੋਸ ਕੋ ਹਰੋ ॥ ਬਹੁਰੋ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਸਭ ਕਰੋ ॥ ੨੩੮੭ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਚਾਰੋ ਈ ਬੇਦ ਮੁਖਾਗ੍ਰਜ ਹੋਇ ਹੈ ਤਾ ਸੁਤ ਕੋ ਬਰੁ ਐਸੋ ਦੀਯੋ ॥ ਸੋਊ ਐਸੇ ਪੁਰਾਨ ਲਗਯੋ ਰਟਨੇ ਮਨੋ ਤਾਤ ਸੋਊ ਤਿਹ ਫੇਰਿ ਜੀਯੋ ॥ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਕੈ ਸਭ ਹੂੰ ਰਿਖ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਜਿਹ ਕੀ ਸਮ ਕੌਨ ਬੀਯੋ ॥ ਸਿਰ ਨਯਾਇ ਤਿਨੈ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ਤੀਰਥਨ ਸਜਾਮ ਸੁ ਰਾਮਹ ਪੈਂਡ ਲੀਯੋ ॥ ੨੩੮੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ ਗੰਗਹਿ ਸਿੰਧ ਜਹਾ ਮਿਲਯੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਬਲਭਦ੍ਰ ਤਹਾ ਚਲਿ ਨਾਯੋ ॥ ਫੇਰ ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ ਮੈ ਕੈ ਇਸਨਾਨ ਦੇ ਦਾਨੁ ਬਲੀ ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ਨਾਇ ਤਹਾਂ ਪੁਨ ਬਦ੍ਰੀ ਕਿਦਾਰ ਗਯੋ ਅਤਿ ਹੀ ਮਨ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਔਰ ਗਨੋ ਕਹ ਲੌ ਜਗਕੈ ਸਭ ਤੀਰਥ ਕੈ ਤਿਹ ਠੌਰਹਿ ਆਯੋ॥ ੨੩੮੯ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਫੇਰ ਨੇਮ ਖ੍ਯਾਰਨ ਮਹਿ ਆਯੋ॥ ਆਇ ਰਿਖਨ ਕੋ ਮਾਥ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ਤੀਰਥ ਕਹਯੋ ਮੈ ਸਭ ਹੀ ਕਰੇ॥ ਬਿਧ ਪੂਰਬ ਜਿਉ ਤੁਮ ਉਚਰੇ ॥ ੨੩੯੦ ॥ ਹਲੀ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥ ਅਬ ਆਇਸ ਜੋ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰੋ ॥ ਹੇ ਰਿਖ ਤੁਮਰੇ ਪਾਇਨ ਪਰੋ॥ ਅਬ ਆਇਸ ਜੋ ਹੋਇ ਸੁ ਕੀਜੈ॥ ਹੇ ਰਿਖ ਬਾਤਹਿ ਸੱਤਿ ਪਤੀਜੈ ॥ ੨੩੯੧ ॥ ਰਿਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਮਿਲ ਰਿਖਨ ਇਹੈ ਜੀਅ ਧਾਰੋ ॥ ਏਕ ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਬਡੋ ਹਮਾਰੋ॥ ਬਲਲ ਨਾਮ ਹਲਧਰ ਤਿਹ ਮਾਰੋ॥ ਮਾਨੋ ਤਿਹ ਪੈ ਕਾਲ ਪਚਾਰੋ ॥ ੨੩੯੨ ॥ ਹਲੀ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਕਹਾ ਠੌਰ ਤਿਹ ਸਤ੍ਰ ਕੀ ਕਹੋ ਰਿਖਨ ਕੇ ਰਾਜ॥ ਮੋਹ ਬਤਾਵੈ ਜਾਹਿ ਕੌ ਤਾਹਿ ਹਨੋ ਹੌ ਆਜੁ ॥ ੨੩੯੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਇਕ ਰਿਖਿ ਨੇ ਜਾਇ ਬਤਾਯੋ॥ ਜਹਾਂ ਠੌਰ ਹੋ ਸਤ੍ਰ ਬਨਾਯੋ॥ ਜਹ ਬਲ ਧਰਿ ਸੋ ਸਤ੍ਰ ਨਿ ਹਾਰਯੋ॥ ਹਮ ਸੰਗ ਲਰਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪਚਾਰਯੋ॥ ੨੩੯੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਤਬ ਸਤ੍ਰ ਰਿਸਾਯੋ॥ ਹਾਥ ਗਾਂਗ ਨੇ ਯਾ ਪਰਿ ਆਯੋ ॥ ਹਲਧਰਿ ਸੰਗ ਜੁਧ ਯਾ ਕਯੋ ॥ ਜਿਹ ਸਮ ਔਰ ਬੀਰ ਨਹੀ ਹਯੋ ॥ ੨੩੯੫ ॥ ਬਹੁਤ ਜੁੱਧ ਤਿਹ ਠਾਂ ਦੁਹੂੰ ਧਾਰੋ॥ ਦੁਹੂ ਸੂਰਤੇ ਏਕ ਨ ਹਾਰੋ॥ ਜੋ ਥਕਿ ਜਾਹਿ ਬੈਠ ਤਹਿ ਰਹੈ ॥ ਮੁੱਛਤ ਹੋਹ ਜੁਧੁ ਫਿਰਿ ਚਹੈ ॥ ੨੩੯੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਫਿਰ ਦੋਊ ਗਾਜ ਗਾਜ ਰਨ ਪਾਰੈ ॥ ਆਪਸਿ ਬੀਚ ਗਦਾ ਬਹੁ ਮਾਰੈ ॥ ਠਾਢ ਰਹੇ ਥਿਰੁ ਪੈਗ ਨ ਟਰੇ ॥ ਮਾਨਹੁ ਰਿਸ ਪਰਬਤ ਦੋਊ ਲਰੈ ॥ ੨੩੯੭ ॥ ਦੋਊ ਭਟ ਅਭ੍ਰਨ ਜਿਉ ਗਾਜੈ ॥ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਜਿਨ ਕੇ ਜਮ ਲਾਜੈ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਬੀਰ ਰਿਸਹਿ ਮੈ ਭਰੇ॥ ਦੋਊ ਬੀਰ ਕ੍ਰੁਧ ਸੋ ਲਰੇ॥ ੨੩੯੮ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਤਕ ਦੇਖਨ ਸੁਰ

---

੧. ਭਲਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਭੁਲ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲੈਣੀ।

ਆਏ ॥ ਭਾਂਤਿਨ ਭਾਂਤਿ ਬਿਵਾਨ ਬਨਾਏ ॥ ਉਤਰੰਭਾਦਿਕ ਨਿਰਤਹ ਕਰੈ ॥ ਇਤ ਤੇ ਬੀਰ ਭੂਮ ਮੈ ਲਰੈ ॥ ੨੩੯੯ ॥ ਬਹੁਤ ਗਦਾ ਤਨ ਲਗੈ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਬਖਾਨੈ॥ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਤੇ ਪੈਗ ਨ ਟਰੈ ॥ ਰੀਝ ਰੀਝ ਦੋਊ ਭਟ ਲਰੈ ॥੨੪੦੦॥ਸਵੈਯਾ॥ ਜੁਧੁ ਭਯੋ ਬਹੁਤੋ ਤਿਹਠਾਂ ਤਬ ਮੂਸਲ ਕਉ ਮੁਸਲੀ ਜੂ ਸੰਭਾਰਯੋ॥ਕੈ ਬਲ ਹਾਥ ਨ ਦੋਊਨ ਕੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਤਕਿ ਤਾਹਿਪ੍ਰਹਾਰਯੋ॥ ਲਾਗਤ ਘਾਇ ਹਕ ਮਰ ਗਯੋ ਅਰਿ ਅੰਤਹਿ ਕੇ ਫੁਨ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰਯੋ॥ ਯੌ ਬਲਭਦ੍ਰ ਹਨਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਸਭ ਬਿੱਪਨ ਕੋ ਫੁਨ ਕਾਜ ਸਵਾਰਯੋ ॥ ੨੪੦੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪੌਰਖ ਜੋ ਮੁਸਲੀ ਧਰਿ ਕੋ ਕਹਿਓ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਸੁਕਦੇਵ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਜਾਹਿ ਕਥਾ ਦਿਜ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਸੌਨ ਸੁਨੀ ਤਿਨਹੂੰ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਜਾਕੇ ਕੀਏ ਸਸ ਸੂਰ ਨਿਸਾਦਿਵਤਾਹੀ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੋ ਜੀਅ ਆਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਉ ਦਿਜੋਤਮ ਬੇਦਨ ਕੈ ਜੋਊ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੦੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਹਿ ਖੜਾਨਨ ਸੇ ਸਹਸਾਨਨ ਖੋਜ ਰਹੇ ਕਛੁ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਹ ਕੌ ਚਤੁਰਾਨ ਨ ਬੇਦਨ ਕੇ ਗੁਨ ਭੀਤਰ ਗਾਯੋ॥ ਖੋਜ ਰਹੇ ਸਿਵ ਸੇ ਜਿਹ ਅੰਤ ਅਨੰਤ ਕਹਿਓ ਥਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੈ ਤੁਮਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਕਦੇਵ ਇਹੈ ਠਹਰਾਯੋ॥ ੨੪੦੩ ॥ ਭੂਪਤਿ ਜੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਯੋ ਸੁਕ ਕੌ ਸੁਕਹੂੰ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਤ ਹੌ ਤੁਹਿ ਕੌ ਤੁਹਿ ਭੇਦੁ ਛਪਾਈ ॥ ਬਿਪ੍ਰ ਸੁਦਾਮਾ ਹੁਤੋ ਬਿਪਤਾ ਤਿਹ ਕੀਹੋ ਕਹੋ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ਮਿਟਾਈ ॥ ਸੁ ਹਉ ਸੁਨਾਵਤ ਹੌ ਤੁਹਿ ਕੋ ਸੁਨ ਲੈ ਸੋਊ ਸ੍ਰੌਨਨ ਦੈ ਨ੍ਰਿਪਰਾਈ ॥ ੨੪੦੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਵਤਾਰੇ ਬਲਬਦ੍ਰ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨ ਕਰਿ ਦੈਤ ਕੋ ਮਾਰਤ ਭਏ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਆਵਤ ਭਏ ਧਿਆਇ ॥

ਸੁਦਾਮਾ ਬਾਰਤਾ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਬਧੂ ਜੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਥੋ ਤਿਹਯਾ ਜਗੁ ਬੀਚ ਬਡੋ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ॥ ਦੁੱਖਤ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਦਿਵਸ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਮੋ ਪ੍ਰਭ ਜੋ ਜਗ ਗਾਯੋ ॥ ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰੀਯਾ ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਤਹਾ ਸੁਨ ਮਾਨਤ ਭਯੋ ਤਿਹ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ॥ ਤੰਦਲ ਦੈ ਦਿਜਦਾਰਦੀ ਹਾਥ ਸੁ ਦੁਆਰ ਵਤੀ ਹੋ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੪੦੫ ॥ ਦਿਜ ਬਾਚ ॥ ਹੌ ਅਰੁ ਸਯਾਮ ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬੀਚ ਪੜੇ ਹਿਤ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ॥ ਹੌ ਚਿਤ ਮੈ ਧਰਿ ਸਯਾਮ ਰਹਿਓ ਰਹੇ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਸੁ ਸਯਾਮਹਿ ਮੋ ਚਿਤ ਮੈ ਧਰਿ ॥ ਦੈ ਧਨ ਪਾਇ ਘਨੋ ਘਰਿ ਮੈ ਕਛੁ ਦੀਨਨ ਦੇ ਤਨ ਨੈਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ॥ ਈਸ ਲਹੈ ਕਿਧੋ ਮੋਹ ਨਿਹਾਰਕੈ ਕੈਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹੈ ਹਮ ਪੈ ਹਰਿ ॥ ੨੪੦੬ ॥ ਮਾਰਗ ਨਾਖ ਕੈ ਬਿਪ੍ਰ ਜਬੈ ਗ੍ਰਹ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਨਿਹਾਰਤ ਤਾਹਿ ਸੁ ਬਿਪ੍ਰ ਸੁਦਾਮਾ ਇਹੈ ਠਹਰਾਯੋ॥ ਆਸਨ ਤੇ ਉਠ ਆਤੁਰ ਹੈ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢਾਇਕੈ ਲੈਬੇ ਕਉ ਧਾਯੋ॥ [1]ਪਾਇ ਪਰਿਓ ਤਿਹ ਕੋ ਹਰਿ

---

੧. ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਕਠਿਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਦਯਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜੀ ਫਿਰ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਉਠ ਕੰਠ ਲਗਾਯੋ ॥ ੨੪੦੭ ॥ ਲੈ ਤਿਹ ਮੰਦਰ ਮਾਹਿ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੌ ਅਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਆਦਰੁ ਕੀਨੋ ॥ ਬਾਰੁ ਮੰਗਾਇ ਤਹੀ ਦਿਜ ਕੇ ਦੋਊ ਪਾਇਨ ਧ੍ਵੈ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨੋ ॥ ਝੌਪਰੀ ਤੇ ਤਿਹ ਠਾਂ ਹਰਿ ਜੂ ਸੁਭ ਕੰਚਨ ਕੋ ਪੁਨ ਮੰਦਰ ਕੀਨੋ ॥ ਤੋ ਨ ਸਕਿਓ ਸੁ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਬਿੱਪਹਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਤਿਹ ਰੰਚ ਨ ਦੀਨੋ ॥ ੨੪੦੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਦਿਜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਪੜਤ ਤਬ ਮੋਸੋ ਹੁਤੇ ਗਰੇਹ ॥ ਅਬ ਲਾਲਚ ਬਸ ਹਰਿ ਭਏ ਕਛੂ ਨ ਦੀਨੈ ਮੋਹ ॥ ੨੪੦੯ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰੈ ਪੁਨ ਪਾਵਤ ਹੈ ਬਹੁਤੋ ਧਨ ਸੋਊ ॥ ਲੋਗ ਕਹਾ ਤਿਹ ਭੇਦਹਿ ਪਾਵਤ ਆਪਨੀ ਜਾਨਤ ਹੈ ਪੁਨ ਓਊ ॥ ਸਾਧਨ ਕੇ ਬਰਤਾ ਹਰਿਤਾ ਦੁਖ ਬੈਰਨ ਕੇ ਸੁ ਬਡੇ ਘਰ ਖੋਊ ॥ ਦੀਨਨ ਕੇ ਜਗਪਾਲ ਖੇ ਕਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਕੋਊ ॥ ੨੪੧੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸੋ ਸਿਸਪਾਲ ਹਨਯੋ ਛਿਨ ਮੈ ਜਿਹ ਸੇ ਕੋਊ ਔਰ ਨ ਮਾਨ ਧਰੈ ॥ ਅਰੁ ਦੰਤ ਬਕਤ੍ਰ ਹਨਯੋ ਜਮਲੋਕ ਤੇ ਜੋ ਕਬਹੂ ਨ ਰਤੀ ਕੁ ਡਰੈ ॥ ਹਿਸ ਸੋ ਭੂਮਾਸੁਰ ਜੀਤ ਲਯੋ ਜੋਊ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਬੀਰਨ ਸੰਗ ਅਰੈ ॥ ਅਬ ਕੰਚਨ ਧਾਮ ਕੀਯੋ ਦਿਜ ਕੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕੌਨ ਕਰੈ ॥ ੨੪੧੧ ॥ ਜਾ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਕੇ ਬਧੁ ਕੋ ਭੂ ਇੰਦ੍ਰ ਦਈ ਕਰਿਕੈ ਕਰੁਨਾਈ ॥ ਔਰ ਜਿਤੀ ਇਹ ਸਾ ਮੁਹੇ ਸਤ੍ਰਨ ਸੈਨ ਗਈ ਸਭ ਯਾਹ ਖਪਾਈ ॥ ਜਾਹਿ ਭਭੀਛਨ ਰਾਜ ਦਯੋ ਅਰੁ ਰਾਵਨ ਮਾਰ ਕੈ ਲੰਕ ਲੁਟਾਈ ॥ ਕੰਚਨ ਕੋ ਤਿਹ ਧਾਮ ਦਯੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਕਹੈ ਕੌਨ ਬਡਾਈ ॥ ੨੪੧੨ ॥ ਬਿਸਨ ਪਦ ॥ ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਜਿਹ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਖੇ ਨੈਨ ਬਨਾਇ ॥ ਅੰਜਨ ਰੇਖ ਸਯਾਮ ਪਰ ਅਟਕ ਤ ਸੁੰਦਰ ਫਾਂਧ ਚੜਾਇ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਮਨ ਹੇਰ ਜਿਨੈ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਰਹਤ ਸਦਾ ਉਰਝਾਇ ॥ ਤਿਨਕੇ ਊਪਰ ਅਪਨੀ ਰੁਚ ਸਿਉ ਰੀਝ ਸਯਾਮ ਬਲਿ ਜਾਇ ॥ ੨੪੧੩ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਨੈਨਾ ਜਲਜਠਏ ॥ ਦਿਪਤ ਜੋਤਿ ਦਿਨ ਮਨ ਦੁਤ ਮੁਖ ਤੇ ਕਬਹੁ ਨ ਮੁਦਤ ਭਏ ॥ ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਖ ਜਨ ਨ ਦ੍ਰਿਗ ਪੁਤਰੀ ਲਗੀ ਸੁਭਾਵ ਭਏ ॥ ਜਨ ਪਰਾਗ ਕਮਲਨ ਕੀ ਊਪਰ ਭ੍ਰਮਰ ਕੋਟ ਭ੍ਰਮਏ ॥ ੨੪੧੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਦਿਜ ਸੁਦਾਮਾ ਕੋ ਦਾਰਦ ਦੂਰ ਕਰਤ ਕੰਚਨ ਧਾਮ ਕਰ ਦੇਤ ਭਏ ॥

ਗ੍ਰਹਨ ਸੂਰਜ ਕੇ ਦਿਨ ਕੁਰਖੇਤ ਆਵਨ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਰਵਿ ਕੇ ਗ੍ਰਸਬੇ ਹੂ ਕੋ ਦਿਵਸ ਲਗਿਓ ਕਹਿ ਜੋਤਿ ਕੀ ਯੋਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਕਾਨ੍ਹ ਕੀ ਮਾਤ ਬਿਮਾਤ ਅਰੁ ਭ੍ਰਾਤ ਚਲੇ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਇਹੈ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਤਾਤ ਚਲਯੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੋ ਲੈ ਸੰਗਿ ਭਾਂਤਨ ਭਾਂਤ ਕੋ ਸੈਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਅੰਤ ਚਹੈ ਤਿਹ ਕੌ ਤਿਨ ਕੋ ਕਛੁ ਆਵਤ ਅੰਤ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੧੫ ॥ ਇਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਵਤ ਭੇ ਉਤ ਨੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਸਭੈ ਤਿਹ ਆਏ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਗਾ ਬ੍ਰਿਖਭਾਨ ਸੁਤਾ ਸਭ ਗੁਆਰਨਿ ਸਯਾਮ ਜਬੈ ਦਰਸਾਏ ॥ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਚਕਿ ਕੈ ਜਕਿਗੀ ਕਛੁ ਬੈਨ ਕਹਿਓ ਨਹੀ ਜਾਏ ॥ ਨੰਦ ਜਸੋਮਤ ਮੋਹ ਬਢਾਇਕੈ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਕੇ ਉਰ ਮੈ ਲਪਟਾਏ ॥ ੨੪੧੬ ॥ ਨੰਦ ਜਸੋਮਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ਕੈ ਨੈਨਨ ਤੇ ਦੋਊ ਨੀਰ ਬਹਾਯੋ ॥ ਐਸੋ ਕਹਿਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੌ ਤੁਮ ਤ੍ਯਾਗ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਜੀਅ ਐਸੇ ਹੀ ਭਾਯੋ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ

ਤੁਮ ਮਾਰ ਚੰਡੂਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੇ ਸੰਗਹਿ ਕੰਸਹਿ ਘਾਯੋ ॥ ਹਉ ਨਿਰਮੋਹ ਨਿਹਾਰ ਦਸਾਂ ਹਮਰੀ ਤੁਮਰੇ ਮਨਮੋਹਨ ਆਯੋ ॥ ੨੪੧੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਬਢਾਇ ਜਸੋਮਤ ਯੌ ਬ੍ਰਿਜਭੂਖਨ ਸੋ ਇਕ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਪਾਲ ਕੀਏ ਜਬ ਪੂਤ ਬਡੇ ਤੁਮ ਦੇਖਯੋ ਤਬੈ ਤੁਮ ਹੇਤ ਤੁਹਾਰੇ ॥ ਤੇ ਕਹ ਦੋਸ ਲਗਾਉ ਹਉ ਕਿਉ ਹਰਿ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਫੁਨ ਦੋਸ ਹਮਾਰੇ ॥ ਊਖਲ ਸੋ ਤੁਹਿ ਬਾਂਧ ਕੈ ਮਾਰਯੋ ਹੈ ਜਾਨਤ ਹਉ ਸੋਊ ਬੈਰ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ੨੪੧੮ ॥ ਮਾਇ ਹਉ ਬਾਤ ਕਹੋ ਤੁਮ ਸੋ ਸੁ ਤੋ ਮੋ ਬਤੀਆ ਸੁਨ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥ ਔਰਨ ਕੀ ਸਿਖ ਲੈ ਤਬ ਜਿਉ ਤੈਸੇ ਕਾਜ ਕਰੋ ਜਿਨ ਯੌ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥ ਨੈਕ ਬਿਛੋਹ ਭਏ ਤੁਮਰੇ ਮਰੀਐ ਤੁਮਰੇ ਪਲ ਹੇਰਤ ਜੀਜੈ ॥ ਬਾਲ ਬਲਾਇ ਲਿਉ ਹਉ ਬਹੁਰੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕੌ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਖਨ ਭੂਖਤ ਕੀਜੈ ॥ ੨੪੧੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦ ਜਸੋਦਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿ ਅਤਿ ਚਿਤ ਮ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ਸਭੈ ਗੋਪਕਾ ਜਿਹ ਹੁਤੀ ਤਹ ਹੀ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ ॥ ੨੪੨੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥਹ ਕੋ ਜਬ ਹੀ ਲਖਿ ਕੈ ਤਿਹ ਗ੍ਵਾਰਨ ਆਗਮ ਪਾਯੋ ॥ ਆਗ ਹੀ ਏਕ ਚਲੀ ਉਠਕੈ ਨਹਿ ਏਕਨ ਕੇ ਉਰ ਆਨੰਦ ਮਾਯੋ ॥ ਭੇਖ ਮਲੀਨ ਜੇ ਗੁਆਰ ਹੁਤੀ ਤਿਨ ਭੇਖ ਨਵੀਨ ਸਜੈ ਕਬਿ ਗਾਯੋ ਮਾਨਹੁ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਗ ਉਠਯੋ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ਮੈ ਬਹੁਰੇ ਜੀਅ ਆਯੋ ॥ ੨੪੨੧ ॥ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਬਾਚ ਸਵੈਯਾ ॥ ਯੌ ਇਕ ਭਾਖਤ ਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਮਿਲਿ ਗ੍ਵਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਚਿਤੈ ਕੈ ॥ ਜਉ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਸੰਗ ਗਏ ਚੜ ਸ੍ਯੰਦਨ ਨਾਥ ਹੁਲਾਸ ਬਢੈਕੈ ॥ ਦੂਰ ਹੁਲਾਸ ਕੀਯੋ ਬ੍ਰਿਜ ਤੇ ਕਛੁ ਗੁਆਰਨ ਕੀ ਕਰਨਾ ਨਹਿ ਕੈਕੈ ॥ ਏਕ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸਖੀ ਮੁਖ ਜੋਵਤ ਏਕ ਰਹੀ ਚੁਪ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ੨੪੨੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਗਯੋ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਸਖੀ ਹੇਤ ਨ ਧਾਰਯੋ ॥ ਨੈਕਨ ਮੋਹ ਕੀਯੋ ਚਿੱਤ ਮੈ ਨਿਰਮੋਹ ਹੀ ਆਪਨ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ਯੌ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਗ੍ਵਾਰ ਤਜੀ ਜਸੁ ਤਾ ਛਬ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ਆਪਨੀ ਚੌਪਹਿ ਤੇ ਅਪਨੀ ਮਾਨੋ ਕੁੰਜਹਿ ਤਿਆਗ ਭੁਜੰਗ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੨੪੨੩ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਬ੍ਰਿਖਭਾਨ ਸੁਤਾ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਗਏ ਮਥੁਰਾ ਤਜਿ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਪ੍ਰੀਤ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ਰਾਧਕਾ ਜਾ ਬਿਧ ਮਾਨ ਕੀਯੋ ਹਰਿ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਨ ਕੀਯੋ ਜੀਅ ਆਈ ॥ ਤਾ ਦਿਨ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਬਿਛੁਰੇ ਸੁ ਦਈ ਹਮ ਕੌ ਅਬ ਆਨ ਦਿਖਾਈ ॥ ੨੪੨੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਏਕ ਮਿਲੀ ਕਹਿ ਯੌ ਬਤੀਯਾ ਜੁ ਹੁਤੀ ਬ੍ਰਿਜਭੂਖਨ ਕੌ ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਬ੍ਰਿਖ ਭਾਨ ਸੁਤਾ ਜੁ ਧਰੇ ਤਨ ਬੀਚ ਕੁਸੁੰਭਨ ਸਾਰੀ ॥ ਕੇਲ ਕਥਾ ਦਈ ਛੋਰ ਰਹੀ ਚਕ ਚਿਤ੍ਰਹ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਸੀ ਸਵਾਰੀ ॥ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਬੈ ਸਭ ਗ੍ਵਾਰਨ ਗਿਆਨ ਹੀ ਮੈ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ੨੪੨੫ ॥ ਬਿਸਨ ਪਦ ॥ ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸੁਨ ਪਾਈ ਬ੍ਰਿਜ ਬਾਲਾ ਮੋਹਨ ਆਏ ਹੈ ਕੁਰਖੇਤ ॥ ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਸਭੈ ਦੁਖ ਬਿਸਰੇ ਬੇਦ ਕਹਤ ਜਿਹ ਨੇਤ ॥ ਤਨ ਮਨ ਅਟਿਕਯੋ ਚਰਨ ਕਵਲ ਸੋ ਧਨਨਿ ਵਛਾਵਰ ਦੇਤ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਇਕਾਂਤ ਕੀਯੋ ਤਿਹ ਹੀ ਛਿਨ ਕਹਯੋ ਗਿਆਨ ਸਿਖ ਲੇਹ ॥ ਮਿਲ ਬਿਛੁਰਨ ਦੋਊ ਇਹ ਜਗ ਮੈ ਮਿੱਥਿਆ ਤਨੁ ਅਸਨੇਹੁ ॥ ੨੪੨੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਠਾਂਢ ਭਏ ਉਠ ਕੈ ਸਭ ਗੁਆਰਨ ਕੌ ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ॥ ਨੰਦ ਜਸੋਮਤ ਪੰਡ ਪੈ ਪੁਤ੍ਰਨ ਸੰਗਿ ਮਿਲੇ ਅਤਿ ਹੇਤ ਬਢਾਏ ॥ ਕੈਰਵਿ ਆਏ ਹੁਤੇ ਜਿਤਨੇ ਸਭ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ ॥

ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਹੁਰੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਦੁਆਰਵਤੀ ਹੂੰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਏ ॥ ੨੪੨੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੱਗਯਤਹਾ ਕਰਿਕੈ ਚਲਯੋ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਸਦੇਵ ॥ ਜਿਹ ਕੇ ਸੁਤ ਚੌਦਹ ਭਵਨ ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ॥ ੨੪੨੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਚਲਯੋ ਸ੍ਯਾਮ ਜੂ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਈ ॥ ਪੂਜਯੋ ਚਰਨ ਪਿਤਾ ਕੇ ਜਾਈ[1] ॥ ਤਾ ਤਜ ਬੈਲ ਖਿਆਵਤ ਆਏ ॥ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਠਹਰਾਏ ॥ ੨੪੨੯ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧ ਹਰਿ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰੀ ॥ ਮੂਰਤ ਹਰਿ ਕੀ ਚਿਤ ਮੈ ਧਰੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਲਖਿ ਪੂਜਾ ਕੀਨੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਜਾਨ ਸਭ ਲੀਨੀ ॥ ੨੪੩੦ ॥

ਇਤਿ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਅਵਤਾਰੇ ਕੁਲ ਖੇਤ੍ਰ ਬਿਖੇ ਜਗ ਕਰਕੈ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੋ ਗਯਾਨ ਦਿੜਾਇ ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਜਾਤ ਭਏ ਧਿਆਇ ॥

ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਛਠਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਆਇ ਦੇਨ ਕਥਨੰ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਪੈ ਤਬਹੀ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਚਲਿ ਦੇਵਕੀ ਆਈ ॥ ਚੌਦਹ ਲੋਕਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਤੁਮ ਸੱਤਿ ਇਹੈ ਮਨ ਮੈ ਠਹਰਾਈ ॥ ਹੋ ਮਧ ਕੀਟਭ ਕੋ ਕਰਤਾ ਬਧ ਐਸੇ ਕਰੀ ਹਰਿ ਜਾਨ ਬਡਾਈ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਤੇ ਹਮਰੇ ਹਨੇ ਕੰਸ ਸੋਊ ਹਮ ਕੌ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮੰਗਾਈ ॥ ੨੪੩੧ ॥ ਆਨ ਦੀਏ ਬਲਲੋਕ ਤੇ ਬਾਲਕ[2] ਮਾਇ ਕੇ ਬੈਨ ਜਬੈ ਸੁਨ ਪਾਏ ॥ ਦੇਵਕੀ ਬਾਲਕ ਜਾਨ ਤਿਨੈ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਉਠ ਕੰਠ ਲਗਾਏ ॥ ਜਨ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧ ਭੀ ਤਿਨਕੇ ਹਮਬਾਮਨ ਹੈ ਇਹ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹੂੰ ਕੇ ਦੇਖਤ ਹੀ ਤੇਊ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਲੋਕ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੪੩੨ ॥ ਅਥ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਕੋ ਬ੍ਯਾਹ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਪਾਰਥ ਤਬ ਧਾਯੋ ॥ ਦੁਆਰਵਤੀ ਜਦੁਪਤਿ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ਔਰ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਚਿਤ ਕੋ ਸੋਕ ਦੂਰ ਕਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ੨੪੩੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਯਾਕੋ ਬਰੋ ਇਹੈ ਚਿਤ ਆਯੋ ॥ ਉਹ ਕੇ ਉਤੇ ਚਿੱਤ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਬਾਤ ਸਭੈ ਇਹ ਜਾਨੀ ॥ ਬਰਿਓ ਚਹਤ ਅਰਜਨ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੨੪੩੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਰਥ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇਕੈ ਕਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਮਝਾਇ ॥ ਤੁਮ ਸੁ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਕੋ ਹਰੋ[3] ਹਉ ਨਹਿ ਲਰਿਹੋ ਆਇ ॥ ੨੪੩੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਅਰਜਨ ਸੋਈ ਫੁਨ ਕਰਿਓ ॥ ਪੂਜਨ ਜਾਤ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਹਰਿਓ ॥ ਜਾਦਵ ਸਭੈ ਕੋਪ ਤਬ ਭਰੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਪਤਿ ਪੈ ਆਇ ਪੁਕਰੇ ॥ ੨੪੩੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਤਬੈ ਤਿਨਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ਬੀਰ ਬਡੋ ਤੁਮਹੂੰ ਹੋ ਕਹਾਵਤ ਜਾਇ ਮੰਡੋ ਤਿਹ ਸੰਗ ਲਰਾਈ ॥ ਪਾਰਥ ਸੋ ਰਨਮਾਂਡਨ ਕਾਜ ਚਲੋ ਤੁਮਰੀ ਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਨਿਜਕਾਈ ॥ ਕਿਉ ਨ ਚਲੇ ਤੁਮ ਮੈ ਤਬ ਤੇ ਤਜਿਓ ਆਹਵ ਸ੍ਯਾਮ ਇਹੈ ਠਹਰਾਈ ॥ ੨੪੩੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਜੋਧਾ ਜਦੁਪਤਿ ਕੇ ਧਾਏ ॥ ਪਾਰਥ ਕਉ ਏ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਸੁਨਰੇ ਅਰਜਨ ਤੋਤੇ ਡਰਿਹੈ ॥ ਮਹਾਂਪਤਤ ਤੇਰੋ ਬਧ ਕਰਿਹੈ ॥ ੨੪੩੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੰਡਪੁਤ੍ਰ ਜਾਨੀ ਇਹੈ ਮਾਰਤ ਜਾਦਵ ਮੋਰ ॥ ਜੀਅ ਆਤਰ ਹੋਇ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹਿ ਚਲਯੋ ਦੁਆਰਕਾ ਓਰ।

---

੧. ਅਜ ਕਲ ਦੀ ਉਲਾਦ ਜੋ ਆਪਣਿਆਂ ਬਜੁਰਗਾਂ ਅਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਕ ਮਈ ਹੈ। ੨. ਜਦ ਐਡੀਆਂ ੨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਏ ਹਨ। ੩. ਇਹ ਬੜਾ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਹੈ।

੨੪੩੯ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥[1] ਸੂਕ ਗਯੋ ਮੁਖ ਪਾਰਥ ਕੋ ਮੁਸਲੀਧਰਿ ਜੀਤ ਜਬੈ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਮੋਧ ਕੀਓ ਅਰੈ ਪਾਰਥ ਕਿਉ ਚਿਤ ਮੈ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ਬਯਾਹ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਕੋ ਕੀਨ ਤਬੈ ਜਬ ਹੀ ਮੁਸਲੀਧਰਿ ਕਉ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ਦਾਜ ਦਯੋ ਜਿਹ ਪਾਰ ਨ ਪਯਤ ਲੈ ਤਹਿ ਅਰਜਨ ਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੪੪੦ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਵਤਾਰੇ ਪਾਰਥ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਕਉ ਹਰਿ ਕੈ ਬਯਾਹ ਕਰਿ ਲਯਾਵਤ ਭਏ ॥

ਅਥ ਮਿਥਲਾ ਪੁਰ ਰਾਜੇ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਨ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰੁ ਭਸਮਾਂਗਦ ਦੈਤ ਕੋ ਛਲ ਕੇ ਮਾਰ ਰੁਦ੍ਰ ਕੌ ਛਡਾਵਤ ਭਏ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਿਸਲ ਦੇਸ ਕੋ ਭੂਪ ਇਕ ਅਤਿ ਹੁਲਾਸ ਤਿਹ ਨਾਮ ॥ ਜਦੁਪਤਿ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ ਨਿਸ ਦਿਨ ਆਠੋ ਜਾਮ ॥ ੨੪੪੧ ॥ ਮਤ ਕੇ ਦਿਜ ਇਕ ਥੋ ਤਹਾ ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਲੇਇ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਕੀ ਬਾਤੈ ਕਰੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਚਿਤ ਦੇਇ ॥ ੨੪੪੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪਤਿ ਜਾਇ ਦਿਜੋਤਮ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਹੇਰਹਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ਔਰ ਕਛੂ ਨਹਿ ਬਾਤ ਕਰੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਦੋਊ ਸਾਂਝ ਸਵਾਰੇ ॥ ਬਿਪ੍ਰ ਕਹੈ ਘਨਿ ਸਯਾਮ ਹੀ ਆਇ ਹੈ ਸਯਾਮ ਹੀ ਆਇ ਹੈ ਭੂਪ ਉਚਾਰੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੀ ਚਰਚਾ ਮੰਗ ਸਾਸ ਘਰੀ ਪੁਨ ਜਾਮ ਨ ਟਾਰੈ ॥ ੨੪੪੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਭੂਪ ਦਿਜੋਤਮ ਕੀ ਅਤਿ ਹੀ ਹਰਿ ਜੂ ਮਨ ਮੈ ਜਬ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਮੇਰੇ ਹੈ ਧਿਆਨ ਕੇ ਬੀਚ ਪਰੇ ਇਹ ਔਰ ਕਥਾ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਜੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਦਾਰਕ ਕੌ ਕਹਿ ਸਯੰਦਨ ਪੈਜੁ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤਿਹ ਓਰ ਸਵਾਰੀ ॥ ਸਾਧਨ ਜਾਇ ਸਨਾਥ ਕਰੋ ਅਬ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਇਹੈ ਜੀਅ ਧਾਰੀ ੨੪੪੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਬ ਜਦੁ-ਪਤਿ ਦੁਇ ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ ॥ ਇਕ ਦਿਜ ਕੇ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਆਯੋ ॥ ਦਿਜ ਨ੍ਰਿਪ ਅਤਿ ਸੇਵਾ ਤਿਹ ਕਰੀ ॥ ਚਿਤ ਕੀ ਸਭ ਚਿੰਤਾ ਪਰਹਰੀ ॥ ੨੪੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਾਰ ਮਾਸ ਹਰਿ ਜੂ ਤਹਾ ਰਹੇ ਬਹੁਤੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥ ਬਹੁਰੁ ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ ਜਸ ਕੀ ਬੰਬ ਬਜਾਇ ॥ ੨੪੪੬ ॥ ਇਕ ਕਹਿ ਗੇ ਦਿਜ ਭੂਪ ਕਉ ਦ੍ਵਿਜ ਪਤਿ ਕਰਿਇ ਸਨੇਹ ॥ ਬੇਦ ਚਾਰ ਜਿਉ ਮੁਹਿ ਜਪੈ ਤਿਉ ਮੁਹਿ ਜਪੁ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ॥ ੨੪੪੭ ॥

ਇਤਿ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਸੁਕ ਜੀ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਛਤ ਪਹ ਕਹਤ ਹੈ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾ ਬਿਧ ਗਾਵਤ ਹੈ ਗੁਨ ਬੇਦ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਤੇ ਸੁ ਕਹਿਉ ਜੀਯ ਆਈ ॥ ਤਿਆਗਿ ਸਭੈ ਫੁਨ ਧਾਮ ਕੇ ਲਾਲਚ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜਸ ਤਾਈ ॥ ਇਉ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਬੇਦ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪ ਲਖਯੋ ਕਛੂ ਜਾਈ ॥ ਇਉ ਸੁਕ ਬੈਨ ਕਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸੌ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਚ ਰਿਦੇ ਅਪਨੇ ਠਹਰਾਈ ॥ ੨੪੪੮ ॥ ਰੰਗ ਨ ਰੇਖ ਅਭੇਖ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤ ਨ ਆਵਤ ਹੇ ਜੁ ਬਤੱਯੈ ॥ ਚਉਦਹੂ ਲੋਕਨ ਮੈ ਜਿਹ ਕੋ ਦਿਨ ਰੈਨ ਸਦਾ ਜਸੁ ਕੇਵਲ ਗੱਯੈ ॥ ਗਿਆਨ ਬਿਖੈ ਅਰੁ ਧਿਆਨ ਬਿਖੈ ਇਸਨਾਨ ਬਿਖੈ ਰਸ ਮੈ ਚਿਤ ਕੱਯੈ ॥ ਬੇਦ ਜਪੈ ਜਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਜਾਪ ਸਦਾ ਕਰੀਯੈ ਨ੍ਰਿਪ ਯੌ ਸੁਨ ਲੱਯੈ ॥ ੨੪੪੯ ॥ ਜਾਹਿ ਕੀ ਦੇਹ ਸਦਾ ਗੁਨ

---

੧. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭੱਦਾ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਇਹ ਅਸਚਰਜ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਗਾਵਤ ਸ਼ਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਰਸ ਕੇ ਸੰਗ ਭੀਨੀ ॥ ਤਾਹਿ ਪਿਤਾ ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਿਹ ਤੇ ਹਮ ਹੂੰ ਸੁਨ ਲੀਨੀ ॥ ਜਾਪ ਜਪੇ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਕੇ ਸੁ ਜਪੈ ਨਹਿ ਹੈ ਜਿਹ ਕੀ ਮਤਿ ਹੀਨੀ ॥ ਤਾਹਿ ਸਦਾ ਰੁਚ ਸੋ ਜਪੀਐ ਨ੍ਰਿਪ ਕੌ ਸੁਕਦੇਵ ਇਹੈ ਮਤ ਦੀਨੀ ॥ ੨੪੫੦ ॥ **ਸਵੈਯਾ** ॥ ਕਸਟ ਕੀਏ ਜੋ ਨ ਆਵਤ ਹੈ ਕਰਿ ਸੀਸ ਜਟਾ ਧਰੇ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ॥ ਬਿੱਦਿਆ ਪੜੇ ਨ ਕੜੇ ਤਪ ਸੌ ਅਰੁ ਜੋ ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦ ਕੋਊ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ਬੀਨ ਬਜਾਇ ਸੁ ਨ੍ਰਿਤ ਦਿਖਾਇ ਬਤਾਇ ਭਲੇ ਹਰਿ ਲੋਕ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਕਰ ਮੋ ਨਹੀ ਆਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂ ਸੋ ਜਿਹ ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੪੫੧ ॥ ਖੋਜ ਰਹੇ ਰਵਿ ਸੇ ਸਸਿ ਸੇ ਤਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਕੋ ਕਛੂ ਅੰਤ ਨ ਆਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਤੇ ਪਾਰ ਨ ਪੱਯਤ ਜਾਹਿ ਕੋ ਬੇਦ ਸਕੈ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬਤਾਯੋ ॥ ਨਾਰਦ ਤੂੰਬਰ ਲੈ ਕਰ ਬੀਨ ਭਲੇ ਬਿਧ ਸੌਂ ਹਰਿ ਕੋ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਸ਼ਯਾਮ ਭਨੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਏ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੫੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਸੁਕ ਯੌ ਕਹਯੋ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਕ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਸੁ ਸਿਵ ਰਹੈ ਸੁ ਕਹੁ ਮੁਹਿ ਗਾਥ ॥ ੨੪੫੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਸੁਕ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪ ਯਾ ਬਿਧ ਕਹਯੋ ॥ ਦੀਬੋ ਤਬ ਸੁਕ ਉੱਤਰ ਚਹਯੋ ॥ ਇਹੈ ਜੁਧਿਸਟਰ ਕੇ ਜੀਅ ਆਯੋ ॥ ਹਰਿ ਪੂਛਿਓ ਹਰਿ ਭੇਦ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੪੫੪ ॥ ਸੁਕ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨ ਭੂਪਤਿ ਯਾ ਜਗਤ ਮੈ ਦੁਖੀ ਰਹਤ ਹਰਿ ਸੰਤ ॥ ਅੰਤ ਲਹਤ ਹੈ ਮੁਕਤ ਫਲ ਪਾਵਤ ਹੈ ਭਗਵੰਤ ॥ ੨੪੫੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਭਗਤ ਜਗ ਮਾਹਿ ਸੁਖਕੇ ਦਿਵਸ ਸਦਾ ਭਰੈ ॥ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਫਲ ਕਛੁ ਲਹੈ ਨ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ॥ ੨੪੫੬ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ॥ ਸੁਨ ਲੈ ਭਸਮਾ ਗਦ ਦੈਤ ਹੁਤੋ ਤਿਹ ਨਾਰਦ ਤੇ ਜਬ ਹੀ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰੀ ਰੁਚ ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਰੁਦ੍ਰਹਿ ਕੋ ਰਿਝਵਾਯੋ ॥ ਆਪਨੇ ਮਾਸਹਿ ਕਾਟਿ ਕੈ ਆਗ ਮੈ ਹੋਮ ਕਰਯੋ ਨ ਰਤੀਕ ਡਰਾਯੋ ॥ ਹਾਥ ਧਰੋ ਜਿਹ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਤਿਹ ਛਾਰ ਉਡੈ ਸੁ ਇਹੈ ਬਰੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੫੭ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਹਾਥ ਧਰੋ ਜਿਹ ਕੈ ਸਿਰ ਪੈ ਤਿਹ ਛਾਰ ਉਡੈ ਜਬ ਹੀ ਬਰੁ ਪਾਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਹੀ ਕੌ ਪ੍ਰਥਮੈ ਹਤਿ ਕੈ ਜੜ ਚਾਹਤ ਤਿਉ ਤਿਹ ਤ੍ਰੀਅ ਛਿਨਾਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਭਜਯੋ ਤਬ ਆਏ ਹੈ ਸ਼ਯਾਮ ਜੂ ਆਇ ਕੈ ਸੋ ਛਲ ਸੋ ਜਰਵਾਯੋ ॥ ਭੂਪ ਕਹੈ ਬਡੇ ਸੁ ਤੁਮ ਹੀ ਕਿ ਬਡੋ ਹਰਿ ਹੈ ਜਿਹ ਤਾਹਿ ਬਚਾਯੋ ॥ ੨੪੫੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਭਸ ਮਾਂਗਤ ਦੈਤ ਬਧਹ ॥

ਅਥ ਭ੍ਰਿਗਲਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਥਨੰ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਰਿਖ ਸਾਤ ਤਹਾਂ ਇਕਠੇ ਤਿਨ ਕੇ ਜੀਅ ਮੈ ਅਸ ਆਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਭਲੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਧੋ ਬਿਸਨ ਜੁ ਪੈ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਜਿਹ ਕੋ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਤੀਨੋ ਅਨੰਤ ਹੈ ਅੰਤ ਕਛੂ ਨਹਿ ਹੈ ਇਨ ਕੋ ਕਿਨਹੂੰ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ਭੇਦ ਲਹੋ ਇਨ ਕੋ ਤਿਨ ਮੈ ਭ੍ਰਿਗ ਬੈਠੋ ਤੁਹੋ ਸੋਊ ਦੇਖਨ ਧਾਯੋ ॥ ੨੪੫੯ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ਗਯੋ ਕਹਿਓ ਤੁਮ ਜੀਵ ਹਨੋ ਤਿਹਸੂਲ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ਗਯੋ ਚਤੁਰਾਨਨ ਕੇ ਚਲਿ ਕੈ ਇਹ ਬੇਦਰਰੈ ਇਹ ਜਾਨ ਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਬਿਸਨ ਕੇ ਲੋਕ ਗਯੋ ਸੁਖ ਸੋਵਤ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਰਿਖ ਲਾਤਹਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ਕੋਪ ਕੀਯੋ ਨ ਗਹੇ ਰਿਖ ਪਾਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੨੪੬੦ ॥

ਬਿਸਨ ਬਾਚ ਭ੍ਰਿਗ ਸੋ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਪਾਇ ਕੈ ਘਾਇ ਰਹਿਯੋ ਸਹਿ ਕੈ ਹਸ ਕੈ ਦਿਜ ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰ੍ਯੋ ॥ ਬੱਜ੍ਰ ਸਮਾਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਹਮਰੋ ਲਗਿ ਪਾਇ ਦੁਖਿਓ ਹੁਇ ਹੈ ਤੁਹਿ ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ਮਾਂਗਤਿ ਹਉ ਇਕ ਜੋ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਜੁ ਪੈ ਛਿਮ ਕੈ ਅਪਰਾਧ ਹਮਾਰੋ ॥ ਜੋ ਤਕ ਰੂਪ ਧਰੋ ਜਗ ਹਉ ਤੁ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਾਇਕੋ ਚਿਹਨ ਤੁਹਾਰੋ ॥ ੨੪੬੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਇਉ ਜਬ ਬੈਨ ਕਹੇ ਜਦੁਨੰਦਨ ਤਉ ਰਿਖ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ਕੈ ਕੈ ਪ੍ਰਨਾਮ ਘਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕੌ ਪੁਨ ਆਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਮੈ ਫਿਰਿ ਆਯੋ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਿਸਨ ਕਥਾਨ ਕੋ ਭੇਦ ਸਭੈ ਇਨ ਕੋ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ਸਗਾਮ ਕੋ ਜਾਪ ਜਪੈ ਸਭ ਹੀ ਹਮ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੬੨ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਜਾਪ ਕੀਯੋ ਸਭ ਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਜਬ ਯੌ ਭ੍ਰਿਗ ਆਇਕੈ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ਹੈ ਰੇ ਅਨੰਤ ਕਹਿਓ ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਬੇਦ ਸਕੈ ਨਹੀ ਜਾਹਿ ਬਤਾਈ ॥ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੈ ਰੁਦ੍ਰ ਗਰੈ ਰੁੰਡ ਮਾਲ ਕਉ ਡਾਰਿ ਕੈ ਬੈਠੌ ਹੈ ਡਿੰਭਜਨਾਈ ॥ ਤਾਹਿ ਜਪਉ ਨ ਜਪੋ ਹਰਿ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਸਹੀ ਠਹਰਾਈ ॥ ੨੪੬੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਾਪ ਜਪਯੋ ਸਭਹੂ ਹਰਿ ਕੋ ਜਬ ਯੌ ਭ੍ਰਿਗ ਆਨ ਰਿਖੇ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ਜਿਉ ਜਗ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚਨ ਮਾਨਤ ਤੈਸੋ ਈ ਲੈ ਇਕ ਰੁਦ੍ਰ ਬਨਾਯੋ ॥ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰਿ ਮਾਲਾ ਲੀਏ ਜਪੁ ਤਾ ਕੋ ਕਰੈ ਤਿਹ ਕੋ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੋ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਸੁਧਰਿਓ ਤਿਨ ਔਰ ਸਭੈ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ੨੪੬੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਅਵਤਾਰੇ ਭ੍ਰਿਗਲਤਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ॥

ਪਾਰਥ ਦਿਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਚਿਖਾ ਸਾਜ ਆਪ ਜਲਨ ਲਗਾ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਦਿਜ ਹੁਤੋ ਹੁ ਹਰਿ ਘਰਿ ਆਯੋ ॥ ਚਿਤ ਬਿਤ ਤੇ ਅਤਿ ਸੋਕ ਜਨਾਯੋ ॥ ਮੇਰੇ ਸੁਤ ਸਭ ਹੀ ਜਮ ਮਾਰੇ ॥ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਯਾ ਜਗ ਜੀਯਤ ਤੁਹਾਰੇ ॥ ੨੪੬੫ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਖ ਬਿਲਾਪ ਤਬੈ ਦਿਜ ਪਾਰਥ ਤੌਨ ਸਮੇ ਅਤਿ ਔਜ ਜਨਾਯੋ ॥ ਰਾਖਹੋ ਹਉਨਹਿ ਰਾਖੇ ਗਏ ਤਬ ਲੱਜਤ ਹ੍ਵੈ ਜਰਬੇ ਜੀਅ ਆਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਤਬੈ ਤਿਹ ਪੈ ਚਲ ਆਵਤ ਭਯੋ ਹਠ ਤੇ ਸਮਝਾਯੋ ॥ ਤਾਹੀ ਕੌ ਲੈ ਸੰਗਿ ਆਪ ਅਰੂੜਤ ਹ੍ਵੈ ਰਥ ਪੈ ਤਿਨ ਓਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੪੬੬ ॥ ਗਯੋ ਹਰਿ ਜੀ ਚਲ ਕੈ ਤਿਹਠਾਂ ਅੰਧਿਆਰ ਘਨੋ ਜਿਹ ਦ੍ਰਿਸਟ ਨ ਆਵੈ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੂਰ ਚੜੈ ਤਿਹਠਾਂ ਤੁ ਸਭੈ ਤਿਨ ਕੀ ਗਤਿ ਹ੍ਵੈ ਤਮ ਜਾਵੈ ॥ ਪਾਰਥ ਤਾਹੀ ਚੜਯੋ ਰਥ ਪੈ ਡਰਪਾਤਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭ ਯੌ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਚਿੰਤ ਕਰੋ ਨ ਸੁਦਰਸਨਿ ਚਕ੍ਰ ਦਿਪੈ ਜਬ ਹੀ ਹਰਿ ਮਾਰਗ ਪਾਵੈ ॥ ੨੪੬੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਹਾ ਸੇਖ ਸਾਈ ਥੋ ਸੋਯੋ ॥ ਅਹਿ ਆਸਨ ਪਰ ਸਭ ਦੁਖੁ ਖੋਯੋ ॥ ਜਗਯੋ ਸਗਾਮ ਜਬ ਹੀ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ਅਪਨੇ ਮਨ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੬੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰੇ ਦਿਜ ਕੋ ਜਾਲੋਕ ਤੇ ਸਾਤ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇਖ ਸਾਂਈ ਤੇ ਲਯਾਇ ਦੇਤ ਭਏ ਧਯਾਇ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਇਹ ਠਾਂ ਹਰਿ ਆਏ ॥ ਹਮ ਜਾਨਤ ਹਮ ਅਬ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ਜਾਨਤ ਦਿਜ ਬਾਲਕ ਅਬ ਲੀਜੈ ॥ ਏਕ ਘਰੀ ਇਹ ਠਾਂ ਸੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ੨੪੬੯ ॥ ਬਿਸਨ ਬਾਚ ਕਾਨ੍ਹ ਸੋ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਹਰਿ ਕਰਿ ਦਿਜ ਬਾਲਕ

ਆਏ ॥ ਤਬ ਤਿਹ ਕਉ ਏ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਜਾਤ ਜਾਇ ਦਿਜ ਬਾਲਕ ਦੈਹੋ ॥ ਬਡੋ ਸੁਜਸੁ ਜਗ ਭੀਤਰ ਲੈਹੋ ॥ ੨੪੭੦ ॥ ਤਬ ਹਰਿ ਨਗਰ ਦੁਆਰਕਾ ਆਯੋ ॥ ਦਿਜ ਬਾਲਕ ਦੈ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ਜਰਤ ਅਗਨ ਤੇ ਸੰਤ ਬਚਾਏ ॥ ਇਉ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਸਭ ਸੰਤਨ ਗਾਏ ॥ ੨੪੭੧ ॥ ਅਥ ਕਾਨ੍ਹ ਜੂ ਜਲ ਬਿਹਾਰ ਤ੍ਰੀਆ ਸੰਗ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕੰਚਨ ਕੀ ਜਿਹ ਦੁਆਰਵਤੀ ਤਿਹ ਠਾਂ ਜਬ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਭੂਖਨ ਆਯੋ ॥ ਲਾਲ ਲਗੇ ਜਿਹ ਠਾਂ ਮਨੋ ਬਜ੍ਰ ਭਲੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਬਸੋਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ਤਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਤਰੇ ਜਦ ਨੰਦਨ ਸੋਕ ਸਬੈ ਚਿਤ ਕੇ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ਲੈ[1] ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਾਲਕ ਦੈ ਦਿਜ ਕਉ ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਬਡੋ ਜਸੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤ੍ਰੀਅਨ ਸੋ ਜਲ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਰੁਚ ਸਿਉ ਲਪਟਾਏ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਯੋ ਉਨ ਕੇ ਅਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਲਗੀ ਅੰਗ ਅਨੰਗ ਬਢਾਏ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਏਕ ਹੀ ਹੁਇ ਗਈ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਉਰਝਾਏ ॥ ਪਾਸ ਹੀ ਸਾਜ ਜੂ ਰੂਪ ਰਚੀ ਤ੍ਰੀਆ ਹੇਰ ਰਹੀ ਹਰ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥ ੨੪੭੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਰੂਪ ਰਚੀ ਸਭ ਸੁੰਦਰ ਸਯਾਮ ਕੇ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਦਸਹੂੰ ਦਿਸ ਦੌਰੇ ॥ ਕੁੰਕਮ ਬੇਦ ਲਿਲਾਟ ਦੀਏ ਸੁ ਦੀਏ ਤਿਨ ਊਪਰ ਚੰਦਨ ਖੌਰੈ ॥ ਮੈਨ ਕੇ ਬਸਿ ਭਈ ਸਭ ਭਾਮਨ ਧਾਈ ਫਿਰੈ ਫੁਨ ਧਾਮ ਨ ਓਰੈ ॥ ਐਸੇ ਰਟੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਤਜਿ ਹੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਗਯੋ ਕਿਹ ਠੌਰੈ ॥ ੨੪੭੪ ॥ ਢੂਢਤ ਏਕ ਫਿਰੈ ਹਰਿ ਸੁੰਦਰਿ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਸਭ ਭਰਮ ਬਢਾਈ ॥ ਬੇਖ ਅਨੂਪ ਸਜੇ ਤਨ ਪੈ ਤਿਨ ਬੇਖਨ ਕੋ ਬਰਨਿਓ ਨਹੀ ਜਾਈ ॥ ਸੰਕ ਕਰੈ ਨ ਰਰੈ ਹਰਿ ਹੋ ਹਰਿ ਲਾਜਹਿ ਬੇਚ ਮਨੋ ਤਿਹ ਖਾਈ ॥ ਐਸੇ ਰਹੈ ਤਜਿ ਗਯੋ ਕਿਹ ਠਾਂ ਤਿਹ ਹੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ ॥ ੨੪੭੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁਤੁ ਕਾਲ ਮੁੱਛਤ ਭਈ ਖੇਲਤ ਹਰਿ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ਮੁੱਛਤ ਹ੍ਵੈ ਤਿਨ ਯੌ ਲਖਯੋ ਹਰਿ ਆਏ ਅਬ ਹਾਥ॥੨੪੭੬ ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਸੰਗ ਮਿਲਤ ਹੈ ਸੁਨਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਗਾਥ ॥ ਜਿਉ ਡਾਰਿਓ ਮਿਲਿ ਜਾਤ ਹੈ ਨੀਰ ਨੀਰ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੨੪੭੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਲ ਤੇ ਤਬ ਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਏ ॥ ਅੰਗਹ ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬਨਾਏ ॥ ਕਾ ਉਪਮਾ ਤਿਹ ਕੀ ਕਬਿ ਕਹੈ ॥ ਪੇਖਤ ਮੈਨ ਰੀਝ ਕੈ ਰਹੈ ॥ ੨੪੭੮ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਤ੍ਰੀਅਨ ਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਧਰੇ ॥ ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੋ ਕਰੇ ॥ ਜਿਹ ਤਿਹ ਠਾਂ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ॥ ਤਿਹ ਦਾਰਦ ਧਨ ਦੇਇ ਗਵਾਯੋ ॥ ੨੪੭੯ ॥ ਅਥ ਪ੍ਰੇਮ ਕਥਾ ਕਥਨੰ ॥ ਕਬਿਯੋਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤਕ ਬਧੀ ਸਨਾਊ ॥ ਤਾਤੇ ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਰਿਝਵਾਊ ॥ ਜੋ ਇਹ ਕਥਾ ਤਨਕ ਸੁਨ ਪਾਵੈ ॥ ਤਾਕੇ ਦੋਖ ਦੂਰ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥ ੨੪੮੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਨਾਵ੍ਰਤ ਅਉ ਅਘ ਕੇ ਸੁਬਕਾਸੁਰ ਕੋ ਬਧ ਜਾ ਮੁਖ ਫਾਰਿਓ ॥ ਖੰਡ ਕੀਓ ਸਕਟਾਸੁਰ ਕੋ ਗਹ ਕੇਸਨ ਤੇ ਜਿਹ ਕੰਸ ਪਛਾਰਿਓ ॥ ਸਿੰਧ ਜਰਾ ਹੂੰ ਕੇ ਸੈਨ ਮਥਿਓ ਅਰੁ ਸਤ੍ਰਹੁ ਕੋ ਜਿਹ ਮਾਨਹਿ ਟਾਰਿਓ ॥ ਤਿਉ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਸਾਧਨ ਕੇ ਪੁਨ ਚਾਹਤ ਹੈ ਸਭ ਪਾਪਨ ਟਾਰਿਓ ॥ ੨੪੮੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੇ ਰੁਚ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਫੁਨ ਗੀਤਨ ਗੈਹੈ ॥ ਚਾਤੁਰਤਾ ਸੰਗ ਜੋ ਹਰਿ ਕੋ ਜਸੁ ਬੀਚ ਕਬਿੱਤਨ ਕੇ ਸੁ ਬਨੈ ਹੈ ॥ ਔਰਨ ਤੇ ਸੁਨ ਜੋ ਚਰਚਾ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨ ਭੀਤਰ ਦੈਹੈ ॥ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਧਰਿ ਕੈ ਤਨ ਯਾ ਭਵ ਭੀਤਰ ਫੇਰ ਨ ਐਹੈ॥੨੪੮੨

---

੧. ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਉਪਮਾ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਕੀ ਗਾਇ ਹੈ ਔਰ ਕਬਿੱਤਨ ਬੀਚ ਕਰੈਗੇ ॥ ਪਾਪਨ ਕੀ ਤੇਊ ਪਾਵਕ ਮੈ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਬਹੂ ਨ ਜਰੈਗੇ ॥ ਚਿੰਤ ਸਭੈ ਮਿਟ ਹੈ ਜੁਰ ਹੀ ਖਿਨ ਮੈ ਤਿਨ ਕੇ ਅਘ ਬ੍ਰਿੰਦ ਟਰੈਗੇ ॥ ਜੇ ਨਰ ਸਯਾਮ ਜੂ ਕੇ ਪਰਸੇ ਪਗ ਤੇ ਨਰ ਫੇਰ ਨ ਦੇਹ ਧਰੈਗੇ ॥ ੨੪੯੩ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਕੋ ਰੁਚ ਸੋ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਫੁਨ ਜਾਪ ਜਪੈ ਹੈਂ ॥ ਜੋ ਤਿਹ ਕੇ ਹਿਤ ਕੈ ਮਨ ਮੈ ਬਹੁ ਮੰਗਨ ਲੋਗਨ ਕਉ ਧਨੁ ਦੇਹੈਂ ॥ ਜੋ ਤਜਿ ਕਾਜ ਸਭੈ ਘਰ ਕੇ ਤਿਹ ਪਾਇਨ ਕੇ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਦੇਹੈਂ ॥ ਭੀਤਰ ਤੇ ਅਬ ਯਾ ਜਗ ਕੇ ਅਘ ਬ੍ਰਿੰਦਨ ਬੀਰ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਜੈਹੈਂ ॥ ੨੪੯੪ ॥ **ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ** ਨ ਕੀਓ ਬਹੁਤੋ ਤਪ ਕਸਟ ਸਹਿਓ ਤਨ ਕਉ ਅਤਿ ਤਾਯ ॥ ਕਾਂਸੀ ਮੈ ਜਾਇ ਪੜ੍ਹਿਓ ਅਤਿ ਹੀ ਬਹੁ ਬੇਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਸਾਰਨ ਆਯੋ ॥ ਦਾਨ ਦੀਏ ਬਸਿ ਹ੍ਵੈ ਗਯੋ ਸਯਾਮ ਸਭੈ ਅਪਨੋ ਤਿਹ ਦਰਬ ਗਵਾਯੋ ॥ ਅੰਤਰਿ ਕੀ ਰੁਚ ਕੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਜਿਹ ਹੇਤ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੂ ਹਰਿ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪੯੫ ॥ ਕਾ ਭਯੋ ਜੋ ਬਕ੍ਰ ਲੋਚਨ ਮੂੰਦ ਕੈ ਬੈਠ ਰਹਿਓ ਜਗ ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ॥ ਮੀਨ ਫਿਰਿਓ ਜਲ ਨ੍ਹਾਤ ਸਦਾ ਤੁ ਕਹਾ ਤਿਹ ਕੇ ਕਰਿ ਮੋ ਹਰਿ ਆਏ ॥ ਦਾਦਰ ਜੋ ਦਿਨ ਰੈਨ ਰਟੈ ਸੁ ਬਿਹੰਗ ਉਡੈ ਤਨ ਪੰਖ ਲਗਾਏ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਇਹ ਸੰਤ ਸਬੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਰਿਝਾਏ ॥ ੨੪੯੬ ॥ ਲਾਲਚ ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਕਿਨਹੂ ਜੁਪੈ ਗਾਇ ਭਲੇ ਪ੍ਰਭ ਗੀਤ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਨਾਚ ਨਚਿਓ ਨ ਖਚਿਓ ਤਿਹ ਮੈ ਹਰਿ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਕੋ ਪੰਡ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ਹਾਸ ਕਰਿਓ ਜਗ ਮੈ ਅਪਨੋ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਗਿਆਨ ਕੋ ਤਤੁ ਜਨਾਯੋ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਕਬਿ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਕਰਿ ਕਾਹੂ ਕੇ ਮੈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਇਕ ਆਯੋ ॥ ੨੪੯੭ ॥ ਹਾਰ ਚਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਪਨੇ ਕਉ ਬਨ ਮੋ ਬਹੁਤੋ ਤਿਨ ਧਿਆਨ ਲਗਾਏ ॥ ਸਿੱਧ ਸਮਾਧ ਅਗਾਧ ਕਥਾ ਮੁਨ ਖੋਜ ਰਹੈ ਹਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥ ਸਯਾਮ ਭਨੈ ਸਭ ਬੇਦ ਕਤੇਬਨ ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਤਿ ਯੌ ਠਹਰਾਏ ॥ ਭਾਖਤ ਹੈ ਕਬਿ ਸੰਤ ਸੁਨੋ ਜਿਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਏ ਤਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਪਾਏ ॥ ੨੪੯੮ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪੂਤ ਹੌ ਬਾਮਨ ਕੋ ਨਹਿ ਕੈ ਤਪੁ ਆਵਤ ਹੈ ਜੁ ਕਰੋ ॥
ਅਰੁ ਔਰ ਜੰਜਾਰ ਜਿਤੋ ਗ੍ਰਿਹਕੋ ਤੁਹਿ ਤਯਾਗ ਕਹਾ ਚਿਤ ਤਾਮੈਧਰੋ ॥
ਅਬ ਰੀਝ ਕੈ ਦੇਹੁ ਵਹੈ ਹਮ ਕੋ ਜੋਊ ਹੌ ਬਿਨਤੀ ਕਰ ਜੋਰ ਕਰੋ ॥
[3]ਜਬ ਆਉ ਕੀ ਔਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈਤਬਜੂਝ ਮਰੋ॥੨੪੯੯॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮਹਿ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਥਿਤਿ ਦੀਪ ॥ ਨਗਰ ਪਾਵਟਾ[2] ਸੁਭ ਕਰਨ ਜਮਨਾ ਬਹੈ ਸਮੀਪ ॥ ੨੪੯੦ ॥ ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ॥ ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭ ਧਰਮ ਜੁਧ ਕੇ ਚਾਇ॥੨੪੯੧॥

ਸਵੈਯਾ ॥ ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧੁ ਬਿਚਾਰੈ।
ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੈ ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ॥

੧. ਅਰਥਾਂ ਲਇ ਦਸਮੇਸ ਬਾਣੀ ਦੇਖੋ ੨੯ ਪੰਨਾ। ੨. ੧੩੦੦ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਛੰਦ ਪਾਂਵਟੇ ਜਮਨਾ ਕਨਾਰੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਰ ੧੧ ਸੌ ਬਾਨਵੇਂ ਛੰਦ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿਚ, ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਦਾ ਆਦ ॥

੩. ਦੇਖੋ ਦੂਜੀ ਪੋਥੀ ੬੯ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਟੀਕ ਦੀ।

ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ ਬੁਧਿ ਸੁ ਦੀਪਕ ਜਿਉ ਉਜੀਆਰੈ ॥
*ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨਹੁ ਹਾਥਲੈਕਾਤਰਤਾਕੁਤਵਾਰਬੁਹਾਰੈ ॥੨੪੯੨॥†
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਧਯਾਯ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਥ ਨਰ ਅਉਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਅਬ ਬਾਈਸੋ ਗਨਿ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਜੈਸ ਰੂਪ ਕਹੁ ਧਰੇ ਮੁਰਾਰਾ ॥ ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ ਅਰਜਨਾ ॥ ਜਿਹ ਜੀਤੇ ਜਗ ਕੇ ਭਟ ਗਨਾ ॥ ੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ[1] ਨਿਵਾਤ ਕਵਚ ਸਭ ਮਾਰੇ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਤਾਤ ਕੇ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਬਹੁਰੋ ਜੁਧ ਰੁਦ੍ਰ ਤਨ ਕੀਆ ॥ ਰੀਝੇ ਭੂਤਿ ਰਾਟ ਬਰੁ ਦੀਆ ॥ ੨ ॥ ਬਹੁਰ[2] ਦ੍ਰਜੋਧਨ ਕਹ ਮੁਕਤਾਯੋ ॥ ਗੰਧ੍ਰਬ ਰਾਜ ਬਿਮੁਖ ਫਿਰ ਆਯੋ ॥ ਖਾਂਡਵ ਬਨ ਪਾਵਕਹਿ ਚਰਾਵਾ ॥ ਬੂੰਦ ਏਕ ਪੈਠੈ ਨਹੀ ਪਾਵਾ ॥੩॥ ਜਉ ਕਹਿ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਊ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਹ੍ਰਿਦੈ ਡਰਾਊ ॥ ਤਾਂਤੇ ਥੋਰੀ ਯੈ ਕਥਾ ਕਹਾਈ ॥ ਭੂਲ ਦੇਖਿ ਕਬਿ ਲੇਹੁ ਬਨਾਈ ॥ ੪॥ ਕਉ[3] ਰਵ ਜੀਤ ਗਾਵ ਸਬ ਆਨੀ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਮਹਾਂ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦ ਕਹੁੰ ਬਹੁਰਿ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ਜਾਤੇ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰ ਕਹ ਪਾਯੋ ॥ ੫ ॥ [4]ਗਾਂਗੇਵ ਭਾਨਜ ਕਹ ਮਾਰਯੋ ॥ ਘੋਰ ਭਯਾਨ ਅਯੋਧਨ ਪਾਰਯੋ ॥ ਦਰਜੋਧਨ ਜੀਤਾ ਅਤਬਲਾ ॥ ਪਾਵਤ ਭਏ ਰਾਜ ਅਬਚਲਾ ॥ ੬ ॥ ਕਹ ਲਗਿ ਕਰਤ ਕਥਾ ਕਹੁ ਜਾਊ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਾਊ ॥ ਕਥਾ ਬ੍ਰਿਧ ਕਸ ਕਰੌ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਬਾਈਸਵੇ ਅਰਜਨ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ੭ ॥ ੨੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਨਰਅਵਤਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਮਸਤੁ ॥

---

੧. ਪਹਿਲੇ ਨਵਾਤ ਕਵਚ ਭਾਵ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰੇ। ੨. ਫਿਰ ਦੁਰਜੋਧਨ ਨੂੰ ਗੰਧਰਬਾਂ ਪਾਸੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ।
੩. ਕੋਰਵਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬੈਰਾਟ ਰਾਜਾ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਾਕੇ ਜਿਤਕੇ ਆਂਦੀਆਂ।
੪. ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾ ਤੇ ਕਰਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ॥

*ਜੇਇਸ ਸਵੱਯੇ ਦੇ ਅਰਥ ਵੇਖਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸਮੇਸ ਬਾਣੀ ਸਟੀਕ ਦਾ ੨੯ਪੰਨਾਵੇਖੋ।

†ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਰਥ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਬੁੰਗਾ ਮਦਰਸਾ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਭਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਤ ਦੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਅਵਤਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਵਖਰੇ ਛਾਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਣੀ ਜਨ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਓਸ ਪੁਸਤਕ ਚੋਂ ਵੇਖ ਲੈਣ। ਮਹੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਬਾਠੀ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ੯੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਪ ਦੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹਨ।

ਅਥ ਬਊਧ ਅਵਤਾਰ ਤੇਈਸਵੋਂ ਕਥਨੰ ॥

ਅਬ ਮੈ ਗਨੋ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਜੈ ਸਰੂਪ ਕਹ ਧਰਾ ਮੁਰਾਰਾ ॥ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ ਇਹੀ ਕੋ ਨਾਊ ॥ ਜਾਕਰ ਨਾਵਨ ਥਾਵਨ ਗਾਊ ॥ ੧ ॥ ਜਾਕਰ ਨਾਵ ਨ ਠਾਵ ਬਖਾਨਾ ॥ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ ਵਹੀ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ਸਿਲਾ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਤਿਹ ਜਾਨਾ ॥ ਕਥਾ ਨ ਜਾਹ ਕਲੂ ਮਹਿ ਮਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [1]ਰੂਪ ਰੇਖ ਜਾ ਕਰ ਨ ਕਛੁ ਅਰੁ ਕਛੁ ਨਹਿਨਾ ਕਾਰ ॥ ਸਿਲਾ ਰੂਪ ਬਰਤਤ ਜਗਤ ਸੋ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ ॥ ੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਬਊਧ ਅਵਤਾਰ ਸਮਾਪਤੰ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

*ਅਥ ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਚੌਬੀਸਵੋ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥

ਚੌਪਈ ਅਬ ਮੈ ਮਹਾ ਸੁੱਧ ਮਤਿ ਕਰਿਕੈ ॥ ਕਹੋ ਕਥਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਬਿਚਰ ਕੈ ॥ ਚੌਬੀਸਵੋਂ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਤਾ ਕਰ ਕਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਭਾਰਾ [2]ਕ੍ਰਿਤ ਹੇਤ ਜਬ ਧਰਣੀ ॥ ਪਾਪ ਗ੍ਰਸਤ ਕਛੁ ਜਾਤਨ ਬਰਨੀ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਤਨ ਹੋਤ ਉਤਪਾਤਾ ॥ ਪੁਤ੍ਰਹ ਸੇਜ ਸੋਵਤ ਲੈ ਮਾਤਾ ॥ ੨ ॥ ਸੁਤਾ ਪਿਤਾ ਤਨ ਰਮਤ ਨਿਸੰਕਾ ॥ ਭਗਨੀ ਭਰਤ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹ ਅੰਕਾ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਬਹਨ ਤਨ ਕਰਤ ਬਿਹਾਰਾ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜੀ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੩ ॥ [3]ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਪ੍ਰਜਾ ਸਭ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਗਜਾਤ ਕੋ ਰਹਾ ਨ ਕੋਈ ॥ ਅਤਿ ਬਿਭਚਾਰ ਫਸੀ ਬਰ ਨਾਰੀ ॥ ਧਰਮ ਰੀਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ੪ ॥ [4]ਘਰ ਘਰ ਝੂਠ ਅਮੱਸਿਆ ਭਈ ॥ ਸਾਚ ਕਲਾ ਸਸ ਕੀ ਦੁਰਗਈ ॥ ਜਹ ਤਹ ਹੋਨ ਲਗੇ ਉਤਪਾਤਾ ॥ ਭੋਗਤ ਪੂਤ ਸੇਜ ਚੜਿ ਮਾਤਾ ॥ ੫ ॥ ਢੂਢਤ ਸਾਚ ਨ ਕਤਹੂੰ ਪਾਯਾ ॥ ਝੂਠ ਹੀ ਸੰਗ ਸਬੈ ਚਿਤ ਲਾਯਾ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰਹ ਮਤ ਹੋਈ ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਛੁਐ ਨ ਕੋਈ ॥ ੬ ॥ [5]ਹਿੰਦਵ ਕੋਈ ਨ ਤੁਰਕਾ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਘਰ ਘਰ ਮਤ

੧.ਰੂਪ ਅਤੇ ਰੇਖ ਮੱਛ ਆਦਿ ਜਿਸਦੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਿਲਾ ਸਰੂਪ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਓਹ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਹੋਯਾ। ਜੇਹੜੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵ ਕਲੰਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। *ਕਲਗੀ ਭਾਵ ਸਿਰੋਮਣੀ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

੨. ਆਕ੍ਰਿਤ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਈ ਅਥਵਾ ਆਕ੍ਰਿਤ=ਪਾਪ ਰੂਪ ਹੀ ਧਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਕ੍ਰਿਤ=ਦਬੀ ਗਈ ਧਰਤੀ। ਉਤਪਾਤਾ=ਉਪੱਦ੍ਰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਲਗੇ।

੩. ਸ਼ੰਕਰ=ਪਰਜਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਣ ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨ ਰਿਹਾ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨੀਚ ਊਚ ਰਲ ਮਿਲ ਗਏ। ਇਕ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਨ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨ ਰਿਹਾ।

੪. ਘਰ ਘਰ=ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ੨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹਰ ਇਕ ਭੇਖ ਵਿਚ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਭਾਵ ਝੂਠ ਹੀ ਫੈਲ ਗਿਆ।

੫. ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਕ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਗਹਿ ਹੈ ॥ ਏਕ ਏਕ ਕੇ ਪੰਥਨ ਚਲਹੈ ॥ ਏਕ ਏਕ ਕੀ ਬਾਤ ਉਥਲ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ਭਾਰਾ ਕ੍ਰਿਤ ਧਰਾ ਸਬ ਹੁਯ ਹੈ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਪਰ ਚਲੈ ਨ ਕੁਯ ਹੈ ॥ ਘਰ ਘਰ ਔਰ ਔਰ ਮਤ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਧਰਮ ਪਰ ਚਲੈ ਨ ਕੋਈ ॥ ੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਘਰ ਘਰ ਮਤੋ ਏਕ ਨ ਚਲਹੈ ਕੋਇ ॥ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਹ ਤਹ ਭਯੋ ਧਰਮ ਨ ਕਤਹੂੰ ਹੋਇ ॥ ੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਪ੍ਰਜਾ ਸਭ ਹੋਈ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਜਗਤ ਨ ਦੇਖੀਐ ਕੋਈ ॥ ਏਕ ਏਕ ਐਸੇ ਮਤ ਕੈ ਹੈ ॥ ਜਾਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਦ੍ਰਤਾ ਹੋਇ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਮਤ ਦੁਹੂੰ ਪ੍ਰਹਰਿ ਕਰ ॥ ਚਲਿਹੈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤ ਘਰ ਘਰ ॥ ਏਕ ਏਕ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰਨ ਗਹਿ ਹੈ ॥ ਏਕ ਏਕ ਕੇ ਸੰਗ ਨ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਆਪ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹੈ ਹੈ ॥ ਨੀਚ ਊਚ ਕਹ ਸੀਸ ਨ ਨੈਹੈ ॥ ਏਕ ਏਕ ਮਤ ਇਕ ਇਕ ਧਾਮਾ ॥ ਘਰ ਘਰ ਹੋਇ ਐਠ ਹੈ ਰਾਮਾ ॥ ੧੨ ॥ ਪੜਿਹੈ ਕੋਈ ਨ ਭੂਲ ਪੁਰਾਨਾ ॥ ਕੋਊ ਨ ਪਕਰ ਹੈ ਪਾਨ ਕੁਰਾਨਾ ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਜਵਨ ਕਰਿ ਲਹਿ ਹੈ ॥ ਤਾਕਹ ਗੋਬਰਾਗਨ[1] ਮੋ ਦਹਿ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਚਲੀ ਪਾਪ ਕੀ ਜਗਤ ਕਹਾਨੀ ॥ ਭਾਜਾ ਧਰਮ ਛਾਡ ਰਜਧਾਨੀ[2] ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਘਰ ਘਰ ਮਤ ਚਲਾ ॥ ਯਾ ਤੇ ਧਰਮ ਭਰਮ ਉਡ ਟਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਏਕ[3] ਏਕ ਮਤ ਐਸ ਉਚੈਹੈ ॥ ਜਾਤੇ ਸਕਲ ਸੂਦ੍ਰ ਹੁਇ ਜੈ ਹੈ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਨ ਰਹਾ ਨ ਕੋਈ ॥ ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਪ੍ਰਜਾ ਸਬ ਹੋਈ ॥ ੧੫ ॥ ਸੂਦ੍ਰ ਧਾਮ ਬਸਿ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ॥ ਬਈਸ ਨਾਰ ਜੋਇ ਹੈ ਛਤ੍ਰਨੀ ॥ ਬਸਿ ਹੈ ਛਤ੍ਰ ਧਾਮ ਬੈਸਾਨੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮਨ ਗ੍ਰਿਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੂਦ੍ਰਾਨੀ ॥ ੧੬ ॥ ਏਕ ਧਰਮ ਪਰ ਪ੍ਰਜਾ ਨ ਚਲਹੈ ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਦੋਊ ਮਤ ਦਲਹੈ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤ ਘਰ ਘਰ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਪੈਂਡ ਚਲਹੈ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ੧੭ ॥ [4]ਗੀਤਾ ਮਾਲਤੀ ਛੰਦ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤੋ ਘਰੋ ਘਰ ਏਕ ਏਕ ਚਲਾਇ ਹੈ ॥ ਐਂਡ ਬੈਂਡ ਫਿਰੈ ਸਬੈ ਸਿਰ ਏਕ ਏਕ ਨ ਨਯਾਇ ਹੈ ॥ ਪੁਨ ਔਰ ਔਰ ਨਏ ਨਏ ਮਤ ਮਾਸ ਮਾਸ ਉਚਾਂਹਿਗੇ ॥ ਦੇਵ ਪਿਤਰਨ ਪੀਰ ਕੌ ਨਹੀ ਭੂਲ ਪੂਜਨ ਜਾਂਹਿਗੇ ॥ ੧੮ ॥ [5]ਦੇਵ ਪੀਰ ਬਿਸਾਰਕੈ ਪਰਮੇਸਰ ਆਪ ਕਹਾਂਹਿਗੇ ॥ ਨਰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਏਕ ਕੋ ਜੁਰ ਏਕ ਏਕ ਉਡਾਂਹਿਗੇ ॥ ਏਕ ਮਾਸ ਦੁ ਮਾਸ ਲੌ ਅਧ ਮਾਸ ਲੌ ਤ ਚਲਾਂਹਿਗੇ ॥ ਅੰਤ ਬੂਬਰ ਪਾਨ ਜਿਉ ਮਤ ਆਪ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਹਿਗੇ ॥ ੧੯ ॥ [6]ਬੇਦ ਔਰ ਕਤੇਬ ਕੇ ਦੋ ਦੂਖ ਕੈ ਮਤ ਡਾਰ ਹੈਂ ॥ ਹਿਤ ਆਪਨੇ ਤਿਹ ਠੌਰ ਭੀਤਰ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਹੈਂ ॥ ਮੁਖ ਬੇਦ ਔਰ ਕਤੇਬ ਕੋ ਕੋਈ ਨਾਮ ਲੇਵਨ ਦੇਹਗੇ ॥ ਕਿਸ ਹੂੰ

---

੧. ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਹਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜਨਗੇ ਜਾਂ ਗਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੋਹਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜਨਗੇ। ੨. ਰਾਜਧਾਨੀ=ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਤ ਸੰਗ ਰੂਪ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਮ=ਪੜਦਾ ਉਡਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ੩. ਇਕ ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਕੁਰ ਦੇ ਮੱਤ ਚੁਕੌਣਗੇ।

੪. ਗੀਤਾ ਮਾਲਤੀ ਛੰਦ ਐਂਡ=ਆਕੜਕੇ। ਬੈਂਡ=ਵਿੰਗੇ ਫਿਰਨਗੇ।

੫. ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਇਕ ਨੂੰ ਉਡੌਣਗੇ ਭਾਵ ਇਕ ਪੁਰਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ। ਓੜਕ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੂਬਰ=ਬੁਦਬੁਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

੬. ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਕਦੇ ਵੀ ਨ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦੇਣਗੇ।

ਨ ਕਉਡੀ ਪੁੰਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਕਿਉ ਹੀ ਦੇਹਗੇ ॥੨੦॥ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰੈ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਧਰਮ ਕਰਮ ਬਿਸਾਰਕੈ ॥ ਨਹੀ ਦ੍ਰਬ ਦੇਖਤ ਛੋਡਹੈ ਲੈ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਸੰਘਾਰਕੈ ॥ ਏਕ ਨੇਕ ਉਠਾਇ ਹੈ ਮਤਿ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦਿਨੰ ਦਿਨਾ ॥ ਫੋਕਟੇ ਧਰਮੰ ਸਬੈ ਕਲਿ [1]ਕੇਵਲੰ ਪ੍ਰਭਣੰ ਬਿਨਾ ॥ ੨੧ ॥ [2]ਏਕ ਦਿਵਸ ਚਲੈ ਕੋਊ ਮਤ ਦੋਇ ਦਿਉਸ ਚਲਾਹਿਗੇ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੋਰ ਕੈ ਦਿਨ ਤੀਸਰੈ ਮਿਟ ਜਾਹਿਗੇ ॥ ਪੁਨ ਔਰ ਔਰ ਉਚਾਹਗੇ ਮਤਣੋ ਗਤੰ ਚਤੁਰਥ ਦਿਨੰ ॥ ਧਰਮ ਫੋਕਟਣੋ ਸਬੰ ਇਕ ਕੇਵਲੰ ਕਲਿਨੰ ਬਿਨੰ ॥ ੨੨ ॥ [3]ਛੰਦ ਬੰਦ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਨਰ ਨਾਰ ਨਿੱਤ ਨਏ ਕਰਹਿ ॥ ਪੁਨ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤੰਤ੍ਰ ਲਾਤ ਕਛੂ ਡਰਹਿ ॥ ਧਰਤ ਛਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਕੈ ਰਠ ਛੋਰ ਛਤ੍ਰੀ ਭਾਜ ਹੈਂ ॥ ਸੂਦ੍ਰ ਬੈਸ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਗਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਆਹਬ ਗਾਜ ਹੈਂ ॥ ੨੩ ॥ [4]ਛਤ੍ਰੀਆਨੀ ਛੋਰ ਕੈ ਨਰ ਨਾਹ ਨੀਚਨ ਰਾਵ ਹੈ ॥ ਤਜ ਰਾਜ ਔਰ ਸਮਾਜ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਨੀਚ ਰਾਨੀ ਜਾਵ ਹੈ ॥ ਸੂਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਤਾ ਭਏ ਰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਦ੍ਰੀ ਹੋਹਿਗੇ ॥ ਬੇਸਿਯਾ ਬਾਲ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਮੁਨ ਰਾਜ ਧੀਰਜ ਖੋਹਿਗੇ ॥ ੨੪ ॥ ਧਰਮ ਭਰਮ ਉਡਯੋ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਾਪ ਪਗ ਪਗ ਹੋਹਿੰਗੇ ॥ ਨਿਜ ਸਿੱਖ ਨਾਰ ਗੁਰੂ ਰਮੈ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੋ ਸਿਖ ਸੋਹਿੰਗੇ ॥ [5]ਅਬਬੇਕ ਔਰ ਬਬੇਕ ਕੋ ਨ ਬਬੇਕ ਬੈਠ ਬਿਚਾਰ ਹੈਂ ॥ ਪੁਨ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕਮਾਹਿੰਗੇ ਸਿਰ ਸਾਚ ਬੋਲ ਉਤਾਰ ਹੈਂ ॥ ੨੫ ॥ ਬ੍ਰਿਧ ਨਿਰਾਜ ਕਹਾ ਤੁਮੈ ਛੰਦ ॥ [6]ਅਕ੍ਰਿੱਤ ਕ੍ਰਿੱਤ ਕਾਰਣੋ ਅਨਿੱਤ ਨਿੱਤ ਹੋਹਿੰਗੇ ॥ ਤਿਆਗ ਧਰਮਣੋ ਤ੍ਰੀਅੰ ਕੁ ਨਾਰਿ ਸਾਧ ਜੋਹਿੰਗੇ ॥ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਚਿੱਤ੍ਰੰਤੰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਧੋਹਿੰਗੇ ॥ ਅਮਿੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਭਾਵਣੋ ਸੁ ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਮਿੱਤ੍ਰ ਸੋਹਿੰਗੇ ॥ ੨੬ ॥ [7]ਕਲਜੈ ਕ੍ਰਿਤੰ ਕਰੰਮਣੋ ਅਭੱਛ ਭੱਛ ਜਾਹਿੰਗੇ ॥ ਅਕੱਜ ਕੱਜਣੋ ਨਰੰ ਅਧਰਮ ਧਰਮ ਪਾਹਿੰਗੇ ॥ ਸੁ ਧਰਮ ਧਰਮ ਧੋਹਿ ਹੈਂ ਧ੍ਰਿਤੰ

---

੧. ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਾਲਕ ਦੇ ਬਿਨਾਂ। ੨. ਸਾਰੇ ਮਤ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ੩. ਛੰਦ ਬੰਦ=ਛਲ ਵਲ।

੪. ਸੂਦਰ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੂਦਰ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੇਸਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਵੇਸ਼ਵਾ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ।

੫. ਅਨਾਤਮ ਤੇ ਆਤਮ ਵਾਲੇ ਬੈਠਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ।

੬. ਅਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਗੇ ਭਾਵ ਰੋਜ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਵਿਆਹੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਖੋਟੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੇਖਣਗੇ। ਚਿੱਤ੍ਰ=ਟਿੱਕੇ। ਚਿਤ੍ਰੰਤੰ=ਲਗਾਏ। ਬਚਿਤ੍ਰ=ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ। ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਟਿੱਕੇ ਲਾਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਨਗੇ। ਜੇਹੜੇ ਅਮਿਤ੍ਰ ਹਨ ਓਹ ਸਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਸਮਿੱਤ੍ਰ ਹਨ ਓਹ ਅਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਦੇ ਹਨ।

੭. ਜਾਣਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜੇਹੜਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਉਹ ਖਾ ਜਾਣਗੇ। ਜੇਹੜੇ ਕੰਮ ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਪੜਦ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਅਧਰਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਧ੍ਰਿਤੰ=ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਦੇਣਗੇ। ਧਰੇਸਣੰ=ਰਾਜੇ।

ਧਰਾ ਧਰੇਸਣੰ ॥ ਅਧਰਮ ਧਰਮਣੰ ਧ੍ਰਿਤੰ ਕੁਕਰਮ ਕਰਮਣੋ ਕ੍ਰਿਤੰ ॥ ੨੭ ॥ [1]ਕਿਉ ਲੰਘ ਧਰਮ ਕਰਮਣੋ ਅਧਰਮ ਧਰਮ ਬਿਆਪ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਤਿਆਗ ਜੋਗਿ ਜਾਪਣੋ ਅਜੋਗ ਜਾਪ ਜਾਪ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਧਰਮ ਕਰਮਣੰ ਭਯੋ ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਨਿਰਭ੍ਰਮੰ ॥ ਸੁ ਸਾਧ ਸੰਕੁਤੰ ਚਿਤੰ ਅਸਾਧ ਨਿਰਭਯੰ ਭੁਲੰ ॥ ੨੮ ॥ [2]ਅਧਰਮ ਕਰਮਣੋ ਕ੍ਰਿਤੰ ਸੁ ਧਰਮ ਕਰਮਣੋ ਤਜੰ ॥ ਪ੍ਰਹਰਖ ਬਰਖਣੰ ਧਨੰਨ ਕਰਖ ਸਰਬਤੋ ਨ੍ਰਿਪੰ ॥ ਅਕੱਜ ਕੱਜਣੋ ਕ੍ਰਿਤੰ ਨ੍ਰਿਲੱਜ ਸਰਬ ਤੇ ਫਿਰੰ ॥ ਅਨਰਤ ਬਰਤਿਤੰ ਭੁਅੰ ਨ ਅਰਥ ਕੱਥਤੰ ਨਰੰ ॥ ੨੯ ॥ ਤਰਨ ਰਾਜ ਛੰਦ ॥ [3]ਬਰਨ ਹੈ ਅਬਰਨ ਕੋ ॥ ਛਾਡਿ ਹਰਿ ਸਰਨ ਕੋ ॥ ੩੦ ॥ ਛਾਡ ਸਭ ਸਾਜ ਕੋ ॥ ਲਾਗ ਹੈ ਅਕਾਜ ਕੋ ॥ ੩੧ ॥ ਤ੍ਯਾਗ ਹੈ ਨਾਮ ਕੋ ॥ ਲਾਗਹੈ ਕਾਮ ਕੋ ॥ ੩੨ ॥ ਲਾਜ ਕੌ ਛੋਰ ਹੈ ॥ ਦਾਨ ਮੁਖ ਮੋਰ ਹੈ ॥ ੩੩ ॥ ਚਰਨ ਨਹੀ ਧਿਆਇ ਹੈ ॥ ਦੁਸਟ ਗਤਿ ਪਾਇ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥ ਨਰਕ ਕਹਿ ਜਾਹਿਗੇ ॥ ਅੰਤ ਪਛੁਤਾਹਿਗੇ ॥ ੩੫ ॥ ਧਰਮ ਕਹਿ ਖੋਹਿਗੇ ॥ ਪਾਪ ਕਰ ਰੋਹਿਗੇ ॥ ੩੬ ॥ ਨਰਕ ਪੁਨ ਬਾਸ ਹੈ ॥ [4]ਤ੍ਰਾਸ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਹੈ॥੩੭॥ ਕੁਮਾਰ ਲਲਤ ਛੰਦ ॥ ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਕੈ ਹੈ ॥ ਨ ਭੂਲ ਨਾਮ ਲੈ ਹੈ ॥ ਕਿਸੂ ਨ ਦਾਨ ਦੇਹਗੇ ॥ ਸੁ ਸਾਧ ਲੂਟ ਲੇਹਗੇ ॥ ੩੮ ॥ ਨ ਦੇਹ ਫੇਰ ਲੈ ਕੈ ॥ ਨ ਦੇਹ ਦਾਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ਹਰ ਨਾਮ ਕੋ ਨ ਲੈਹੈ ॥ ਬਿਸੇਖ ਨਰਕ ਜੈਹੈ ॥ ੩੯ ॥ ਨ ਧਰਮ ਠਾਦ ਰੈਹੈ ॥ ਕਰੈ ਨ ਜਉਨ ਕਹਿ ਹੈ ॥ ਨ ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਤ ਸੰਗਾ ॥ ਅਧੀਨ ਅਰਧੰਗਾ ॥ ੪੦ ॥ [5]ਅਭੱਛ ਭੱਛ ਭੱਛੈ ॥ ਅਕੱਛ ਕਾਛ ਕੱਛੈ ॥ ਅਭਾਖ ਬੈਣ ਭਾਖੈਂ ॥ ਕਿਸੂ ਨ ਕਾਣ ਰਾਖੈਂ ॥ ੪੧ ॥ ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਕਰਿਹੈ ॥ ਨ ਤਾਤ ਮਾਤ ਡਰਿ ਹੈ ॥ ਕੁਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੈ ਹੈ ॥ ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਕੌ ਨ ਲੈ ਹੈ ॥ ੪੨ ॥ ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਕੈ ਹੈ ॥ ਸੁ ਭਰਮ ਧਰਮ ਖੁਐ ਹੈ ॥ ਸੁ ਕਾਲ ਫਾਂਸ ਫਸ ਹੈ ॥ ਨਿਦਾਨ ਨਰਕ ਬਸਿ ਹੈ ॥ ੪੩ ॥ ਕੁਕਰਮ ਕਰਮ ਲਾਗੇ ॥ ਸੁ ਧਰਮ ਛਾਡ ਭਾਗੇ ॥ ਕਮਾਤ ਨਿੱਤ ਪਾਪੰ ॥ ਬਿਸਾਰ ਸਰਬ ਜਾਪੰ ॥ ੪੪ ॥ [6]ਸੁ ਮੱਦ ਮੋਹ ਮੱਤੇ ॥ ਸੁ ਕਰਮ ਕੇ ਕੁਪੱਤੇ ॥ ਸੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਰਾਚੇ ॥ ਉਤਾਰ ਲਾਜ ਨਾਚੇ ॥ ੪੫ ॥ ਨਗ ਸਰੂਪੀ ਛੰਦ ॥ ਨ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰੈਂ ॥ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਥਾ ਸੁਨੇ ਰਰੈਂ ॥ ਕੁਕਰਮ

---

੧. ਚੰਗੇ ਧਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਹੋਕੇ ਅਧਰਮ ਕਰਨਗੇ। ੨. ਅਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤੰ=ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਬਰਖਨਾ=ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਧਨ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਲੰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਿਰਲੱਜ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਾਪ ਵਰਤ ਦਾ ਹੈ। ਅਰਥ=ਯਥਾਰਥ ਗਲ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ੩. ਖੋਟੀ ਜਾਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਨਗੇ। ੪. ਡਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਮ ਦਾ ਡਰ ਸਹਿਣਗੇ ਜਾਂ ਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਡਰ ਸਹਿਣਗੇ। ੫. ਮਾੜੇ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਖਾਣਗੇ। ਅਕੱਛ=ਜੇਹੜੇ ਬਣਾਉ ਨਹੀਂ ਬਣੌਣੇ ਜੋਗ ਉਨਾਂ ਬਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣੌਣਗੇ।

੬. ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ।

ਕਰਮ ਸੋ ਫਸੈ ॥ ਸਤਿ ਛਾਡ ਧਰਮ ਵਾ ਨਸੈ ॥ ੪੬ ॥ ਪੁਰਾਣ ਕਾਬਿਨਾ ਪੜੈਂ ॥ ਕੁਰਾਨ ਲੈਨ ਤੇ ਰੜੈਂ ॥ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰੈਂ ॥ ਸੁ [1]ਧਰਮ ਜਾਸ ਤੇਡਰੈਂ॥੪੭ ॥ [2]ਧਰਾ ਕਿ ਵਰਣ ਤਾ ਭਈ ॥ ਸੁ ਭਰਮ ਧਰਮ ਕੀ ਗਈ ॥ ਗ੍ਰਿਹੰ ਗ੍ਰਿਹੰ ਨਯੰ ਮਤੰ ॥ ਚਲੇ ਭੂਅੰ ਜਥਾ ਤਥੰ ॥ ੪੮ ॥ ਗ੍ਰਿਹੰ ਗ੍ਰਿਹੰ ਨਏ ਮਤੰ ॥ ਭਈ ਧਰੰ ਨਈ ਗਤੰ ॥ ਅਧਰਮ ਰਾਜ ਤਾ ਲਈ ॥ ਨਿਕਾਰ ਧਰਮ ਦੇਸਦੀ ॥ ੪੯ ॥ [3]ਪ੍ਰਬੋਧ ਏਕ ਨਾ ਲਗੈ ॥ ਸੁ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਤੇ ਭਗੈ ॥ ਕੁਕਰਮ ਪ੍ਰਚੁਰਯੰ ਜਗੰ ॥ ਸੁ ਕਰਮ ਪੰਖ ਕੈ ਭਗੰ ॥ ੫੦ ॥ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪੰਚ ਹੁਇ ਗਡਾ ॥ ਅਪ੍ਰਪੰਚ ਪੰਖ ਕੈ ਉਡਾ ॥ ਕੁਕਰਮ ਬਿਚਰਤੰ ਜਗੰ ॥ ਸੁ ਕਰਮ ਸੁ ਭ੍ਰਮੰ ਭਗੰ ॥ ੫੧ ॥ ਰਮਾਣ ਛੰਦ ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤੰ[4] ਤਜਿ ਹੈਂ ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤੰ ਭਜਿ ਹੈਂ ॥ ੫੨ ॥ ਭ੍ਰਮਣੰ ਭਰਿ ਹੈਂ ॥ ਜਸ ਤੇ ਟਰਿ ਹੈਂ ॥ ੫੩ ॥ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੁਕ੍ਰਿਤੰ ॥ ਰਰਿ ਹੈਂ ਅਨ੍ਰਿਥੰ ॥ ੫੪ ॥ ਜਪ ਹੈਂ ਅਜਪੰ ॥ [5]ਕੁਥਪੇਣ ਥਪੰ ॥ ੫੫ ॥ ਸੋਮਰਾਜੀ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨੇ ਦੇਸ ਦੇਸੰ ਮੁਨੰਪਾਪ ਕਰਮਾ ॥ ਚੁਨੈ [6]ਜੂਠ ਕੂਠੰ ਸ੍ਰਤੰ ਛੋਰ ਧਰਮਾ ॥ ੫੬॥ ਤਜੰ [7]ਧਰਮ ਨਾਰੀ ਤਕੈ ਪਾਪ ਨਾਰੰ ॥ ਮਹਾ ਰੂਪ ਪਾਪੀ ਸਵ੍ਰਿਤਾ ਧਿਕਾਰੰ ॥ ੫੭ ॥ ਕਰੈ[8] ਨਿਤ ਅਨ-ਰਥੰ ਸਮਰਥੰ ਨ ਏਤੀ ॥ ਕਰੈ ਪਾਪ ਤੇਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਜੇਤੀ ॥ ੫੮ ॥ ਨਏ ਨਿੱਤ ਮੱਤੰ ਉਠੈ ਏਕ ਏਕੰ ॥ ਕਰੈ ਨਿੱਤ ਅਨਰਥੰ ਅਨੇਕੰ ਅਨੰਕੰ ॥ ੫੯ ॥ ਪ੍ਰਿਅ ਛੰਦ ॥ ਦੁਖ[9] ਦੰਦ ਹੈਂ ਸੁਖਕੰਦ ਜੀ ॥ ਨਹੀ ਬੰਦ ਹੋਂ ਜਗਬੰਦ ਜੀ ॥ ੬੦ ॥ ਨਹੀ ਬੇਦ ਬਾਕ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈਂ ॥ ਮਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਬਖਾਨ ਹੈਂ ॥ ੬੧ ॥ ਨ ਕੁਰਾਨ ਕੋ ਮਤੁ ਲੇਹਗੇ ॥ ਨ ਪੁਰਾਨ ਦੇਖਨ ਦੇਹਗੇ ॥ ੬੨ ॥ ਨਹੀ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰਹਿ ਜਾਪ ਹੈਂ ॥ ਦਿਨ

---

੧. ਚੰਗੇ ਧਰਮ ਤੇ ਜਸ ਤੋਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਡਰਦਾ ਹੇ ਜਾਂ ਚੰਗਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ੨. ਧਰਤੀ ਕੁ ਬਰਨ=ਖੋਟੇ ਰੰਗਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ੩. ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਪੁਰਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ।

੪. ਪੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ। ੫. ਖੋਟੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਪੂਜਣਗੇ।

੬. ਚੁਨ ਅਰਥਾਤ ਖਾਣਗੇ। ਜੂਠ ਕੂਠੇ ਹੋਏ ਹੈਨ ਜੋ ਮਾਸ ਸ੍ਰਤੰ ਅਰਥਾਤ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੋਡ ਦੇਣਗੇ। ੭. ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਗੇ। ਪਾਪ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜੋ ਬਿਭਚਾਰਨਾ ਹੈਨ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਰੂਪ ਜੋ ਹੈਨ ਖੋਟੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਦੇ ਅਧਕਾਰੀ ਹੈਨ। ੮. ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਾਪ ਤਿਤਨੇ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਮਤ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਦੇਯੀ ਹੈ। ੯. ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹੈਨ ਤੇ ਸੁਖ ਕਟਦੇ ਅਰਥਾਤ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦੇ ਹੈਨ ਵਾ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਤੇ ਸੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੂਰ ਜੋ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਮੇਘ।

ਦ੍ਵੈ ਕ ਥਾਪਨ ਥਾਪ ਹੈਂ ॥ ੬੩ ॥ ਗਾਹਾ ਛੰਦ ਦੂਜਾ ॥ ਕ੍ਰੀਅਤੰ[1] ਪਾਪਣੋ ਕਰਮੰ ਨ ਅਧਰਮੰ ਭਰਮਣ ਤ੍ਰਸਤਾਇ॥ ਕੁਕਰਮ ਕਰਮਾ ਕ੍ਰਿਤੰ ਨ ਦੇਵ ਲੋਕੇਨ ਪ੍ਰਾਪਤਹਿ ॥ ੬੪ ॥ ਰਤੰ[2] ਅਰਥ ਆਨਰਥੰ ਅਰਥ ਅਰਥਿੰ ਨ ਬੁਝ੍ਯਾਮ॥ ਨ ਪ੍ਰਹਰਖ ਬਰਖਣੰ ਧਨਿਨੰ ਚਿੱਤੰ ਬਸੀਅ ਬਿਰਾਟਕੰ ॥ ੬੫॥ ਮਾਤਵੰ[3] ਮੱਦਯੰ ਕੁਨਾਰੰ ਅਨਰਤੰ ਧਰਮਣੋ ਤ੍ਰੀਆਇ ॥ ਕੁਕਰਮਣੋ ਕਥਤੰ ਬਦਿਤੰ ਲੱਜਿਣੇ ਤਜਤੰ ਨਰੰ ॥ ੬੬ ॥ ਸੱਜਯੰ[4] ਕੁਤਿਸਤੰ ਕਰਮੰ ਭਜਿਤੰ ਤਜਤੰ ਨ ਲਜਾ ॥ ਕੁਵਿਰਤੰ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਕ੍ਰਿਤਣੇ ਧਰਮ ਕਰਮੇਣ ਤਿਆਗਤੰ ॥ ੬੭ ॥ ਚਤੁਰਪਦੀ ਛੰਦ ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤੰ[5] ਨਿਤ ਕਰਿਹੈਂ ਸੁਕ੍ਰਿਤਾਨੁ ਨ ਸਰ ਹੈ ॥ ਅਘ ਓਘ ਨ ਰੁਚਿ ਰਾਚੇ ॥ ਮਾਨ ਹੈਂ ਨ ਬੇਦਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਕਤੇਬਨ ਲੋਕ ਲਾਜ ਤਜਿ ਨਾਚੇ ॥ ਚੀਨ ਹੈ ਨ ਬਾਨੀ ਸੁਭਵ ਭਵਾਨੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰਤਿ ਹੁਇ ਹੈਂ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਨ ਮਾਨੈ ਭਲ ਨ ਬਖਾਨੈ ਅੰਤ ਨਰਕ ਕਹ ਜੈਹੈਂ ॥ ੬੮ ॥ ਜਪਹੈ ਨ ਭਵਾਨੀ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰਤਿ ਐਸੇ ॥ ਮਾਨਿ ਹੈ ਨ ਦੇਵੰ ਅਲਖ ਅਭੇਵੰ ਦੁਰਕ੍ਰਿਤੰ ਮੁਨ ਵਰ ਜੈਸੇ ॥ ਚੀਨ ਹੈ ਨ ਬਾਤੰ ਪਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਰਾਤੰ ਧਰਮਣਿ ਕਰਨ ਉਦਾਸੀ ॥ ਜਾਨਿ ਹੈ ਨ ਬਾਤੰ ਅਧਕ ਅਗਿਆਤੰ ਅੰਤ ਨਰਕ ਕੇ ਬਾਸੀ ॥ ੬੯ ॥ ਨਿਤ ਨਵ ਮਤ ਕਰ ਹੈ ਹਰਿ ਨ ਨਿਸਰਿ ਹੈ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਨਾਮ ਨ ਲੈਹੈਂ ॥ ਸ੍ਰੁਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਨ ਮਾਨੈ ਤਜਤ ਕੁਰਾਨੈ ਔਰ ਹੀ ਪੈਂਡ ਬਤੈਹੈਂ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰੀਅ ਰਸ ਰਾਚੇ ਸਤ ਕੇ ਕਾਚੇ ਨਿਜ ਤ੍ਰੀਯ ਗਮਨ ਨ ਕਰਹੈਂ ॥ ਮਾਨ ਹੈਂ ਨ ਏਕੰ ਪੂਜ ਅਨੇਕੰ ਅੰਤ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪਰ ਹੈਂ ॥ ੭੦ ॥ ਪਾਹਣ[6] ਪੂਜੇ ਹੈ ਏਕ ਨ ਧਿਐਹੈ ਮਤ ਕੇ ਅਧਕ ਅਧੇਰਾ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੁ ਤਜਿ ਹੈ ਬਿਖ ਕਹੁ ਭਜਿ ਹੈ ਸਾਝਹਿ ਕਹਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥ ਫੋਕਟ ਧਰਮਣਿ ਰਤਿ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਬਿਨਾ ਮਤ ਕਹੋ ਕਹਾ ਫਲ ਪੈਹੈ ॥ ਬਾਂਧੇ ਮ੍ਰਿਤ ਸਾਲੈ ਜਾਹ ਉਤਾਲੇ ਅੰਤ ਅਧੋਗਤਿ ਜੈਹੈ ॥ ੭੧ ॥ ਏਲਾ ਛੰਦ ॥ ਕਰਹੈ ਨਿੱਤ

---

੧. ਕਰਨਗੇ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ । ਨਹੀਂ ਖੋਟੇ ਧਰਮ ਸੇ ਕੁਰਮੰ ਅਰਥਾਤ ਫਿਰਨਗੇ ਡਰ ਕੇ। ਖੋਟੇ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈਂ ਤਿਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਗੇ, ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਲੋਕਾਇਆ ਸਵਰਗ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ੨. ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪਾਪ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ਵਿਚੋਂ ਅਰਥ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰਵ ਦਾ ਨਾਮ ਵਾ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਰਥ ਮੋਖ ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬੁਝਿਆ, ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੇ ਦਾਨ ਧਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੇਹੜਾ ਚਿਤ ਹੈ ਸੋ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ। ੩. ਮਦ ਸੇ ਮਸਤੀ ਹੈ, ਕੁਨਾਰਾਂ ਸੇ ਕਿਯਾ ਖੋਟੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੇ ਅਨਰਤੰ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੇ। ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹੈਨ, ਮੁਖ ਸੇਵਾਂ ਬਦਿਤੰ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਲਜਿਆ ਤਿਆਗ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ।

੪. ਸਾਜਦੇ ਹੈਨ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਹੈਂ ਨਿੰਦਤ ਕਰਮ ਕੁਕ੍ਰਿਤੰ ਅਰਥਾਤ ਭਜਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤਿਯਾਗਣੇ ਸੇ ਲਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਕੁਵਿਰਤ ਖੋਟੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈਨ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ। ੫. ਪਾਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਤ ਕਰਨਗੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣਗੇ, ਦੇਖਣਗੇ ਨਹੀਂ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਭਵਾਨੀ ਦੀ ਹੈ।

੬. ਪੱਥਰ ਪੂਜਣਗੇ।

ਅਨਰਥ ਅਰਥ ਨਹੀ ਏਕ ਕਮੈਹੈਂ ॥ ਨਹਿ ਲੈਹੈਂ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਾਹੂ ਨਹੀ ਦਹੈਂ ॥ ਨਿੱਤ ਇਕ ਮਤ ਤਜੈ ਇੱਕ ਮਤਿ ਨਿੱਤ ਉਚੈਹੈਂ ॥ ੭੨ ॥ ਨਿੱਜ ਇੱਕ ਮਤ ਮਿਟੈ ਉਠੈ ਹੈ ਨਿੱਤ ਇੱਕ ਮਤ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਰਹਿ ਗਇਓ ਭਈ ਬਸੁਧਾ ਔਰੈ ਗਤਿ ॥ ਭਰਮ ਧਰਮ ਕੋ ਗਇਓ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰਿਓ ਜਹਾਂ ਤਹ ॥ ੭੩ ॥ ਸ੍ਰਿਸਟ[1] ਇਸਟ ਤਜਿ ਦੀਨ ਕਰਤ ਆਰਿਸਟ ਪ੍ਰਸਟ ਸਬ ॥ ਬਿਸਟਿ ਸ੍ਰਿਸਟ ਤੇ ਮਿਟੀ ਭਏ ਪਾਪਿਸਟ ਭ੍ਰਿਸਟ ਤਬ ॥ ਇੱਕ ਇੱਕ ਨਿੰਦ ਹੈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਹਿ ਹਸ ਚੱਲੈਂ ॥ ੭੪ ॥ ਤਜੀ[2] ਆਨ ਜਹਾਨ ਕਾਨ ਕਾਹੂ ਨਹੀ ਮਾਨਹਿ ॥ ਤਾਤ ਮਾਤ ਕੀ ਨਿੰਦ ਨੀਚ ਊਚ ਸਮ ਜਾਨਹਿ ॥ ਧਰਮ ਭਰਮ ਕੋ ਗਇਓ ਭਈ ਇਕ ਵਰਣ ਪ੍ਰਜਾ ਸਬ॥੭੫॥ਘੱਤਾ ਛੰਦ ॥ ਕਰਿ ਹੈਂ ਪਾਪ ਅਨੇਕ ਨ ਏਕ ਧਰਮ ਕਰ ਹੈਂ ਨਰ॥ਮਿਟ ਜੈਹੈ ਸਭ ਖਸਟ[3] ਕਰਮ ਧਰਮ ਘਰਨ ਘਰ ॥ ਨਹਿ ਸੁਕ੍ਰਤ ਕਮੈਸੈ ਅਧੋਗਤਿ ਜੈਹੈ॥ ਅਮਰ ਲੌਗ ਜੈਹੈ ਨ ਬਰ ॥ ੭੬ ॥ ਧਰਮ ਨ ਕਰ ਹੈ ਏਕ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਕੈਹੈ ਸਬ ॥ ਲਾਜ ਬੇਚ ਤਹ ਫਿਰੈਂ ਸਕਲ ਜਗ ॥ ਪਾਪ ਕਮੈਵਹ ਦੁਰਗਤ ਪੈਹੈਂ ॥ ਪਾਪ ਸਮੁੰਦ ਜੈਹੈ ਨ ਤਰ ॥ ੭੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਠਉਰ ਠਉਰ ਨਵ ਮਤ ਚਲੇ ਉਠਾ ਧਰਮ ਕੋ [4]ਦੌਰ ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਜਹ ਤਹ ਦੂਰ ਰਹੀ ਪਾਪ ਭਇਓ ਸਰਮੌਰ ॥ ੭੮ ॥ ਨਵਪਦੀ ਛੰਦ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਕਰਨ ਲਗੇ ਸਭ ਪਾਪਨ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤਜਿ ਕਰ ਹਰਿ ਜਾਪਨ ॥ ਪਾਹਨ ਕੌ ਸੁ ਕਰਤ ਸਬ ਬੰਦਨ ॥ ਡਾਰਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਸਿਰ ਚੰਦਨ ॥ ੭੯ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤਜ ਭਾਗਤ ॥ ਉਠ ਉਠ ਪਾਪ ਕਰਮ ਸੌ ਲਾਗਤ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਭਈ ਧਰਮ ਗਤ ਲੋਪੰ ॥ ਪਾਪਹ ਲਗੀ ਚੌਗਨੀ ਓਪੰ ॥ ੮੦ ॥ ਭਾਜਗੇ ਧਰਮ ਭਰਮ ਤਜ ਅਪਨਾ ॥ ਜਾਨਕ ਹੁਤੇ ਲਖਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ॥ ਸਬ ਸੰਸਾਰ ਤਜੀ ਤ੍ਰੀਅ ਆਪਨ॥ਮੰਤ੍ਰ ਕੁਮੰਤ੍ਰ ਲਗੇ ਮਿਲ ਜਾਪਨ॥੮੧॥ਚਹੁ ਦਿਸ ਘੋਰ ਪ੍ਰਚੁਰ ਭਇਓ ਪਾਪਾ ॥ ਕੋਊ ਨ ਜਾਪ ਸਕੈ ਹਰਿ ਜਾਪਾ ॥ ਪਾਪ ਕ੍ਰਿਆ ਸਭ ਜਾ ਚਲ ਪਈ ॥ ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਯਾ ਜਗ ਤੈ ਗਈ ॥ ੮੨ ॥ ਅੜਿਲ ਦੂਜਾ॥ ਜਹਾਂਤਹਾਂ ਆਧਰਮ ਉਪਜੀਆ ॥ ਜਾਨਕ ਧਰਮ ਪੰਖ ਕਰ ਭਜੀਆ ॥ ਡੋਲਤ ਜਹ ਤਹ ਪੁਰਖ ਅਪਾਵਨ ॥ ਲਾਗਤ ਕਤਹੀ ਧਰਮ ਕੋ ਦਾਵਨ ॥ ੮੩ ॥ ਅਰਥਹ ਛਾਡ ਅਨਰਥ ਬਤਾਵਤ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਚਿਤ ਏਕ ਨ ਲਿਆਵਤ ॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਭੁਲਾਵਤ ॥ ਜਹਾ ਤਹਾ ਆਰਿਸਟ ਬਤਾਵਤ ॥ ੮੪ ॥ ਕੁਲਕ ਛੰਦ ॥ ਧਰਮ ਨ ਕਰਹੰ॥ਹਰਿ ਨ ਉਚਰਹੰ ॥ ਪਰ ਘਰ ਡੋਲੈਂ ॥ ਜਲਹ ਬਿਰੋਲੈਂ ॥ ੮੫ ॥ ਲਹੈ ਨ ਅਰਥੰ ॥ ਕਹੈ ਅਨਰਥੰ ॥ ਬਕਨ ਨ ਸਾਚੇ ॥ ਮਤ ਕਰ ਕਾਚੇ ॥ ੮੬ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰੀਆ ਰਾਚੈ ॥ ਘਰ ਘਰ ਜਾਚੈ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਡੋਲੈਂ ॥ ਰਹਿ ਰਹਿ[5] ਬੋਲੈਂ ॥ ੮੭ ॥ ਧਨ ਨਹੀਂ ਛੋਰੈਂ ॥ ਨਿਸ ਘਰ ਫੋਰੈਂ ॥ ਗਹਿ ਬਹੁ ਮਾਰੀਅਤ ॥ ਨਰਕਹ ਡਾਰੀਅਤ ॥ ੮੮ ॥ ਅਸ ਦੂਰ ਕਰਮੰ ॥ ਛੁਟ ਜਗ ਧਰਮੰ ॥ ਮਤਿ ਪਿਤ ਭਰਮੈਂ ॥ ਧਸਤ ਨ

---

੧. ਕਰਦੇ ਹੈਨਉਪਦ੍ਰ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕਰਕੇ ਸਭ, ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭਰੱਸਟ ਹੋ ਗਏ । ੨.ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਈਨ ਜਾਂ ਸ਼ਰਮ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਹੈ । ੩. ਜੇਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਛੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪੜ੍ਹੌਣੀ, ਜੱਗ ਕਰਨਾ ਕਰੌਣਾ, ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਲੈਣਾ । ੪. ਚਹੁੰਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦਾ ਜਮਾਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰਕਾ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ । ੫. ਹੌਲੀ ੨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।

ਘਰ ਮੈਂ ॥ ੮੯ ॥ ਸਿਖ ਮੁਖ ਮੋਰੈਂ ॥ ਭ੍ਰਿਤ ਨ੍ਰਿਪ ਛੋਰੈਂ ॥ ਤਜ ਤ੍ਰੀਆ ਭਰਤਾ ॥ ਬਿਸਰੋ ਕਰਤਾ ॥੯੦॥ ਨਵ ਨਵ ਕਰਮੰ ॥ ਬਢਿ ਗਇਓ ਭਰਮੰ ॥ ਸਭ ਜਗ ਪਾਪੀ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਪੀ ॥ ੯੧ ॥ ਪਦਮਾਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਦੇਖੀਅਤ ਪਾਪੀ ਨਹ ਹਰਿ ਜਾਪੀ ਤਦਪ ਮਹਾ ਰਿਸ ਠਾਨੈਂ ॥ ਅਤਿ ਬਿਭਚਾਰੀ ਪਰ ਤ੍ਰੀਅ ਭਾਰੀ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥ ਤਦਪ ਮਹਾ ਬਰ ਕਹਤ ਧਰਮ ਧਰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਅਧਕਾਰੀ ॥ ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਸਭ ਆਖੈ ਮੁਖ ਪਰ ਨਹੀਂ ਭਾਖੈ ਦੇਹ ਪ੍ਰਿਸਟ ਚੜਿ ਗਾਰੀ ॥ ੯੨ ॥ ਦੇਖੀਅਤ ਬਿਨ ਕਰਮੰ ਤਜ ਕੁਲ ਧਰਮੰ ਤਦਪ ਕਹਾਤ ਸੁ ਮਾਨਸ ॥ ਅਤਿ ਰਤਿ ਲੋਭੰ ਰਹਤ ਸਛੋਭੰ ਲੋਕ ਸਗਲ ਭਲ ਜਾਨਸ ॥ ਤਬਪ ਬਿਨਾ ਗਤਿ ਚਲਤ ਬੁਰੀ ਮਤਿ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਸਿ ਭਾਰੀ ॥ ਪਿਤ ਮਾਤ ਨ ਮਾਨੈ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨੈ ਲੈਹ ਘਰਣ ਤੇ ਗਾਰੀ ॥ ੯੩ ॥ ਦੇਖੀਅਤ ਜੇ ਧਰਮੀ ਤੇ ਭਏ ਅਕਰਮੀ ਤਦਪ ਕਹਾਤ ਮਹਾਤਮ ॥ ਅਤ ਬਸ ਨਾਰੀ ਅਬਗਤਿ ਭਾਰੀ ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਬਿਨਾ ਜਤ॥ ਤਦਪ ਨ ਮਾਨਤ ਕੁਮਤ ਪ੍ਰਠਾਨਤ ਮਤ ਅਰੁ ਗਤ ਕੇ ਕਾਚੇ ॥ ਜਿਹ ਤਿਹ ਘਰ ਡੋਲਤ ਭਲੇ ਨ ਬੋਲਤ ਲੋਗ ਲਾਜ ਤਜ ਨਾਚੇ ॥ ੯੪ ॥ ਕਿਲਕਾ ਛੰਦ ॥ ਪਾਪ ਕਰੈਂ ਨਿਤਪ੍ਰਾਤ ਘਨੇ ॥ ਜਨ ਦੇਖਨ ਕੇ ਤਰ ਸੁਧ ਬਨੇ ॥ ਜਗ ਛੋਰ ਭਜਾ ਗਤ ਧਰਮਨ ਕੀ ॥ ਸੁ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਾਪ ਕ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਚੁਰੀ ॥ ੯੫ ॥ ਸੰਗ ਲਏ ਫਿਰੈ ਪਾਪਨ ਹੀ ॥ ਤਜ ਭਾਜ ਕ੍ਰਿਆ ਜਗ ਜਾਪਣ ਕੀ ॥ ਦਿਵ ਪਿਤ੍ਰ ਨ ਪਾਵਕ ਮਾਨਹਗੇ ॥ ਸਭ ਆਪਨ ਤੇ ਘਟਿ ਜਾਨਹਗੇ ॥ ੯੬ ॥ ਮਧਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਭਜਿਓ ਸੁ ਧਰਮ ॥ ਪ੍ਰਚੁਰਿਓ ਕੁਕਰਮ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਜਹਾਨ ॥ ਤਜ ਭਾਜ ਆਨ ॥ ੯੭ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਅਨਰਥ ॥ ਕਰਹੈ ਸਮ-ਰਥ ॥ ਉਠ ਭਾਜ ਧਰਮ ॥ ਲੈ ਸੰਗ ਸੁ ਕਰਮ ॥ ੯੮ ॥ ਕਰਹੈ ਕੁਚਾਰ ॥ ਤਜ ਸੁਭ ਅਚਾਰ ॥ ਭਈ ਕ੍ਰਿਆ ਔਰ ॥ ਸਬ ਠੌਰ ਠੌਰ ॥ ੯੯ ॥ ਨਹੀ ਕਰਤ ਸੰਗ॥ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਅਨੰਗ ॥ ਕਰ ਸੁਤਾ ਭੋਗ ॥ ਜੋ ਹੈ ਅਜੋਗ ॥ ੧੦੦ ॥ ਤਜ ਲਾਜ ਭਾਜ ॥ ਸੰਜੁਤ ਸਮਾਜ ॥ ਘਟ ਚਲਾ ਧਰਮ ॥ ਬਢਿਓ ਅਧਰਮ ॥ ੧੦੧ ॥ ਕ੍ਰੀੜਤ ਕੁਨਾਰ ॥ ਤਜ ਧਰਮ ਵਾਰ ॥ ਬਢਿ ਗਇਓ ਭਰਮ ॥ ਭਾਜੰਤ ਧਰਮ ॥ ੧੦੨ ॥ ਦੇਸਨ ਬਿਦੇਸ ॥ ਪਾਤੀ ਨਰੇਸ ॥ ਧਰਮੀ ਨ ਕੋਇ ॥ ਪਾਪੀ ਅਤਿ ਹੋਇ ॥ ੧੦੩ ॥ ਸਾਧੂ ਸਤ੍ਰਾਸ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਉਦਾਸ ॥ ਪਾਪੀ ਨਰਾਜ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਸਰਬ ਸਾਜ ॥ ੧੦੪ ॥ ਹਰਿ ਗੀਤਾ ਛੰਦ ॥ ਸਬ[1] ਦ੍ਰੂਨ ਗਿਰਵਰ ਸਿਖਰ ਤਰ ਨਰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਭਏ ਭਨੈ ॥ ਉਠ ਭਾਜ ਧਰਮ ਸਭਰਮ ਹੁਐ ਚਮਕੰਤ ਦਾਮਨ ਸੇ ਮਨੋ ॥ ਕਿਧੌ ਸੂਦ੍ਰ ਸੁਭਟ ਸਮਾਜ ਸੰਜਤ ਜੀਤ ਹੈ ਬਸੁਧਾ ਬਲੀ ॥ ਕਿਧੌ ਅੰਤ੍ਰ ਛੱਤ੍ਰ ਤਜੇ ਭਜੇ ਅਰੁ ਔਰ ਔਰ ਕ੍ਰਿਆ ਚਲੀ ॥ ੧੦੫ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਦੇਸ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਜਹੱ ਤਹੱ ਪਾਪ ਕਰਮ ਸਬੈ ਲਗੇ ॥ ਨਰ ਲਾਜ ਛਾਡ ਨਿਲਾਜ ਹੁਐ ਫਿਰੈ ਧਰਮ ਕਰਮ ਸਬੈ ਭਗੇ ॥ ਕਿਧੌ ਸੂਦ੍ਰ ਜਹੱ ਤਹੱ ਸਰਬ ਮਹਿ ਮਹਾਰਾਜਜ ਪਾਇ ਪ੍ਰਹਰਖ ਹੈ ॥ ਕਿਧੌ ਚੋਰ ਛਾਡਿ

---

੧. ਦ੍ਰੂਣ=ਕੰਦਰਾ । ਗਿਰਵਰ=ਪਹਾੜ ॥ ਸਿਖਰ=ਉਪਰ ਚੋਟੀ ਦੇ । ਤਰ= ਅਤਸੈ ਕਰਕੇ । ਭਨੈ=ਉਚਾਰੀਦੇ ਹਨ । ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਦਮੀ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਉਚਾਰੀਦੇ ਹਨ ।

ਅਚੈਰ ਕੈ ਗਹਿ ਸਰਬ ਦਰਬ ਆਕਰਖ ਹੈ ॥ ੧੦੬ ॥ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥ ਸਭ ਜਗ ਪਾਪੀ ਕਹੂ ਨ ਜਾਪੀ ਅਥਪ ਨ ਥਾਪੀ ਦੇਸ ਦਿਸੰ ॥ ਜਹ ਤਹ ਮਤਵਾਰੇ[1] ਭ੍ਰਮਤ ਭ੍ਰਮਾਰੇ ਮਤਨ ਉਜਿਯਾਰੇ ਬਾਧ ਰਿਸੰ ॥ ਪਾਪਨ ਰਸ ਰਾਤੇ ਦੁਰਮਤ ਮਾਤੇ ਕੁਮਤਨ ਦਾਤੇ ਮਤ ਨੇਕੰ ॥ ਜਹ ਤਹ ਉਠ ਧਾਵੈ ਚਿਤ ਲਲਚਾਵੈ ਕਛੁਹੂ ਨ ਪਾਵੈ ਬਿਨ ਏਕੰ ॥ ੧੦੭ ॥ ਤਜਿ[2] ਹਰਿ ਧਰਮੰ ਗਹਤ ਕੁਕਰਮੰ ਬਿਨ ਪ੍ਰਭ ਕਰਮੰ ਸਬ ਭਰਮੰ ॥ ਲਾਗਤ ਨਹੀ ਤੰਤ੍ਰੰ ਫੁਰਤ ਨ ਮੰਤ੍ਰੰ ਚਲਤ ਨ ਜੰਤ੍ਰੰ ਬਿਨ ਮਰਮੰ ॥ ਜਪਹੈ ਨ ਦੇਵੀ ਅਲਖ ਅਭੇਵੀ ਆਦਿ ਅਜੇਵੀ ਪਰਮ ਜੁਧੀ ॥ ਕੁਬੁਧਨ ਤਨ ਰਾਚੇ ਕਹਤ ਨ ਸਾਚੇ ਪ੍ਰਭਹਿ ਨ ਜਾਚੇ ਤਮਕ ਬੁਧੀ ॥ ੧੦੮ ॥ ਹੀਰ ਛੰਦ ॥ ਅਪੰਡਤ ਗੁਣ ਮੰਡਤ ਸੁਬੁਧ ਨਿਖੰਡਤ ਦੇਖੀਐ ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਬਰ ਧਰਮ ਛਾਡ ਅਕਰਮ ਧਰਮ ਲੇਖੀਐ ॥ ਸਤਿ ਰਹਤ ਪਾਪ ਗ੍ਰਹਤ ਕ੍ਰੁਧ ਚਹਤ ਜਾਨੀਐ ॥ ਅਧਰ ਮਲੀਣ ਅੰਗ ਛੀਣ ਕ੍ਰੋਧ ਪੀਣ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੯ ॥ ਕ੍ਰਤ੍ਰੀਅਨ ਰਸ ਚਾਹੀ ਗੁਣਨ ਨ ਗ੍ਰਾਹੀ ਜਾਨੀਅਤ ॥ ਸੱਤ ਕਰਮ ਛਾਡ ਕੇ ਅਸੱਤ ਕਰਮ ਮਾਨੀਅਤ ॥ ਰੂਪ ਰਹਿਤ ਜੂਪ ਗ੍ਰਹਿਤ ਪਾਪ ਸਹਿਤ ਦੇਖੀਐ ॥ ਅਕਰਮ ਲੀਨ ਧਰਮ ਛੀਨ ਨਾਰ ਅਧੀਨ ਪੇਖੀਐ ॥ ੧੧੦ ॥ ਪਧਿਸਟਕਾ ਛੰਦ ॥ ਅਤ ਪਾਪਨ ਤੇ ਜਗ ਛਾਇ ਰਹਿਓ ॥ ਕਛੁ ਬੁਧ ਬਲ ਧਰਮ ਨ ਜਾਤ ਕਹਿਓ ॥ ਦਿਸ ਬਦਿਸਨ ਕੇ ਜੀਅ ਦੇਖ ਸਬੈ ॥ ਬਹੁ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰਤ ਹੈ ਸੁ ਅਬੈ ॥ ੧੧੧ ॥ [3]ਪ੍ਰਿਤ ਮਾਨਨ ਨਰ ਕਹੂੰ ਦੇਖ ਪਰੈ ॥ ਕਛੁ ਬੁਧ ਬਲ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰ ਕਰੈ ॥ ਨਰ ਨਾਰਨ ਏਕਨ ਨੇਕ ਮਤੰ । ਨਿਤ ਅਰਥਾ ਨਰਥ ਗਨਿਤ ਗਤੰ ॥ ੧੧੨ ॥ ਮਾਰਹ ਛੰਦ ॥ ਹਿਤ ਸੰਗ ਕੁਨਾਰਨ ਅਤਿ ਬਿਭਚਾਰਨ ਜਿਨਕੇ ਐਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਬਡ ਕੁਲ ਜੱਦਪੁ[4] ਉਪਜੀ ਬਹੁ ਛਬਿ ਬਿਗਸੀ ਤੱਦਪ ਪ੍ਰਿਅ ਬਿਭਚਾਰ ॥ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਬਹੁ ਚਿੱਤ੍ਰਨ ਕੁਸਮ ਬਚਿੱਤ੍ਰਨ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਕਿਧੋ ਦੇਵ ਲੋਕ ਤਜ ਸੁਢਰ ਸੁੰਦਰੀ ਉਪਜੀ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ੧੧੩ ॥ ਹਿਤ ਅਤ ਦੁਰਮਾਨਸ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨਸ ਨਰ ਹਰ[5] ਅਰ ਬਟ ਪਾਰ ॥ ਕਛੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨ ਮਾਨਤ ਸਿਮ੍ਰਤ ਨ ਜਾਨਤ ਬੋਲਤ ਕੁਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਕੁਸਟਿਤ ਤੇ ਅੰਗਨ ਗਲਤ

---

੧. ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋਏ ਭਰਮ ਨਾਲ ਭਰਮਦੇ ਭਾਵ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਮੱਤ ਬੁਧੀ ਜਾਂ ਮੱਤ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧਦੇ ਨਾਲ ਬਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੨.ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਟੰਗੇ ਹਨ।

੩. ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਅਨਰਥਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ ਹੀ ਗਿਣਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਫੇਰ ਗਤੰ= ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੪. ਜਦਪ=ਭਾਵੇਂ ਵਡੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਤਸੈ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਭੀ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਬਿਭਚਾਰ=ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਬਿਗਸੀ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ । ਤਿਲਕ ਬੜੇ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਫੁਲ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਆਦ ਰੂਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਸੁਢਰ ਸੁੰਦਰੀ=ਚੰਗੀ ਢਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਰੀਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ੫. ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਮਾਰ ਧਾੜਵੀ ਹਨ । ਕੋਹੜ ਨਾਲ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਗਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਖੋਟੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ, ਅਲਪ=ਤੁਛ ਹਨ, ਛਬਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ।

ਕਰੈਗਨ ਅਲਪ ਅਜੋਗਿ ਅਡੌਜਿ ॥ ਕਿਧੋ ਨਰਕ ਛੋਰ ਅਵਤਰੇ ਮਹਾ ਪਸੁ ਡੋਲਤ ਪ੍ਰਿਥੀ ਨਿਲਜ ॥ ੧੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਕਰ ਬਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਭਈ ਇਕ ਬਰਨ ਰਹਾ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਕਲ ਸੂਦ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਦੈਵ ਕਰੈ ਸੋ ਹੋਇ ॥ ੧੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਕਰ ਬ੍ਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਭਈ ਧਰਮ ਨ ਕਤਹੂੰ ਰਹਾਨ ॥ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰ ਰਾਜਾ ਭਏ ਭਈ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨ ॥ ੧੧੬ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਧਰਮ ਨ ਕਤਹੂੰ ਰਹਾਨ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਗ ਮੋ ਧਰਾ ॥ ਧਰਮ ਸਬਨ ਬਿਸਰਾਨ ਪਾਪ ਕੰਠ ਸਬ ਜਗ ਕੀਓ ॥ ੧੧੭ ॥ [1]ਕਲਜੁਗ ਚੜਯੋ ਅਸੰਭ ਜਗਤ ਕਵਨ ਬਿਧ ਬਾਚ ਹੈ ॥ ਰੰਗਹੁ ਏਕਹਿ ਰੰਗ ਤਬ ਛੁਟਿ ਹੋ ਕਲ ਕਾਲ ਤੇ ॥ ੧੧੮ ॥ ਹੰਸਾ ਛੰਦ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਬਢਾ ਪਾਪ ਕਾ ਕਰਮ ॥ ਜਗ ਤੇ ਘਟਾ ਧਰਮ ਕਾ ਭਰਮ ॥ ੧੧੯ ॥ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਹੱ ਤਹੱ ਜਗ ਭਇਓ ॥ ਪੰਖਨ ਧਾਰ ਧਰਮ ਉਡ ਗਇਓ ॥ ੧੨੦ ॥ ਨਈ ਨਈ ਹੋਨ ਲਗੀ ਨਿਤ ਬਾਤ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਬਾਢ ਚਲਿਓ ਉਤਪਾਤ ॥ ੧੨੧ ॥ ਸਬ ਜਗ ਚਲਤ ਔਰ ਹੀ ਕਰਮ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਘਟ ਗਇਓ ਧਰਾ ਤੇ ਧਰਮ ॥ ੧੨੨ ॥ ਮਾਲਤੀ ਛੰਦ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਦੇਖੀਅਤ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਪੇਖੀਅਤ ॥ ਸਕਲ ਕੁਕਰਮੀ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਧਰਮੀ ॥ ੧੨੩ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਗੁਨੀਅਤ ॥ ਤਹੱ ਤਹੱ ਸੁਨੀਅਤ ॥ ਸਬ ਜਗ ਪਾਪੀ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਪੀ ॥ ੧੨੪ ॥ ਸਕਲ ਕੁਕਰਮੰ ॥ ਭਜ ਗਇਓ ਧਰਮੰ ॥ ਜੱਗ ਨ ਸੁਨੀਅਤ ॥ ਹੋਮ ਨ ਗੁਨੀਅਤ ॥ ੧੨੫ ॥ ਸਕਲ ਕੁਕਰਮੀ ॥ ਜਗੁ ਭਇਓ ਅਧਰਮੀ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਪੂਜਾ ॥ ਬਸ ਰਹਯੋ ਦੂਜਾ ॥ ੧੨੬ ॥ ਅਤਮਾਲਤੀ ਛੰਦ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਪੂਜਾ ਕਹੂੰ ਨ ਅਰਚਾ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਸ੍ਰੁਤ ਧੁਨਿ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਨ ਚਰਚਾ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਹੋਮੰ ਕਹੂੰ ਨ ਦਾਨੰ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਸੰਜਮ ਕਹੂੰ ਨੰ ਇਸਨਾਨੰ ॥ ੧੨੭ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਚਰਚਾ ਕਹੂੰ ਨ ਬੇਦੰ ॥ ਕਹੂੰ ਨਿਵਾਜ ਨ ਕਹੂੰ ਕਤੇਬੰ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਤਸਬੀ ਕਹੂੰ ਨ ਮਾਲਾ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਹੋਮੰ ਕਹੂੰ ਨ ਜ੍ਵਾਲਾ ॥ ੧੨੮ ॥ ਔਰ ਹੀ ਕਰਮੰ ਔਰ ਹੀ ਧਰਮੰ ॥ ਔਰ ਹੀ ਭਾਵੰ ਔਰ ਹੀ ਮਰਮੰ ॥ ਔਰ ਹੀ ਰੀਤਾ ਔਰ ਹੀ ਚਰਚਾ ॥ ਔਰ ਹੀ ਰੀਤਾ ਔਰ ਹੀ ਅਰਚਾ ॥ ੧੨੯ ॥ ਔਰ ਹੀ ਭਾਤੰ ਔਰ ਹੀ ਬਸਤ੍ਰੰ ॥ ਔਰ ਹੀ ਬਾਣੀ ਔਰ ਹੀ ਅਸਤ੍ਰੰ ॥ ਔਰ ਹੀ ਰੀਤਾ ਔਰ ਹੀ ਭਾਯੰ ॥ ਔਰ ਹੀ ਰਾਜਾ ਔਰ ਹੀ ਨਯਾਯੰ ॥ ੧੩੦ ॥ ਅਭੀਰ ਛੰਦ ॥ ਅਤ ਸਾਧੂ ਅਤ ਰਾਜਾ ॥ ਕਰਨ ਲਗੇ ਦੁਰ ਕਾਜਾ ॥ ਪਾਪ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਠਾਨ ॥ ਕਰਤ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨ ॥ ੧੩੧ ॥ [2]ਅਤਿ ਕੁਚਾਲ ਅਰੁ ਕੂਰ ॥ ਅਤਿ ਪਾਪਿਸਟ ਕਠੂਰ ॥ ਥਿਰ ਨਹੀ ਰਹਤ ਪਲਾਧ ॥ ਕਰਤ ਅਧਰਮ ਕੀ ਸੌਧ ॥ ੧੩੨ ॥ ਅਤਿ ਪਾਪਿਸਟ ਅਜਾਨ ॥ ਕਰਤ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨ ॥ ਮਾਨਤ ਜੰਤ੍ਰ ਨ ਤੰਤ੍ਰ ॥ ਜਾਪਤ ਨ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ॥ ੧੩੩ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਬਡਾ ਅਧਰਮ ॥ ਧਰਮ ਭਜਾ ਕਰ ਭਰਮ ॥ ਨਵ ਨਵ ਕ੍ਰਿਆ ਭਈ ॥ ਦੁਰਮਤ ਛਾਇ ਰਹੀ ॥ ੧੩੪ ॥ ਕੁੰਡਰੀਆ ਛੰਦ ॥ ਨਏ ਨਏ ਮਾਰਗ ਚਲੇ ਜਗ ਮੋ ਬਡਾ ਅਧਰਮ ॥ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਸਬੇ ਲਗੇ ਜਹੱ ਤਹੱ ਕਰਨ ਕੁਕਰਮ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਕਰਨ ਕੁਕਰਮ

---

੧. ਅਸੰਭ=ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਲਜੁਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂ ਅਸੰਭ=ਅਸਚਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੋ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਛੁਟੋਗੇ। ੨. ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਪ ਹੀ ਇਸਟ=ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਬੜਾ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਪਲਾਧ=ਅੱਧਾ ਪਲ।

ਪ੍ਰਜਾ ਰਾਜਾ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ਧਰਮ ਪੰਖ ਕਰ ਉਡਾ ਪਾਪ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਥਾਰੀ ॥ ੧੩੫ ॥ ਧਰਮ ਲੋਪ ਜਗ ਤੇ ਧਏ ਪਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਬਪੁ ਕੀਨ ॥ ਊਚ ਨੀਚ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਕ੍ਰਿਆ ਅਧਰਮ ਕੀ ਲੀਨ ॥ ਕ੍ਰਿਆ ਪਾਪ ਕੀ ਲੀਨ ਨਾਰ ਨਰ ਰੰਕ ਅਰ ਰਾਜਾ ॥ ਪਾਪ ਪ੍ਰਚੁਰ ਬਪੁ ਕੀਨ ਧਰਮ ਧਰ ਪੰਖਨ ਭਾਜਾ ॥ ੧੩੬ ॥ ਪਾਪਾ ਕ੍ਰਾਂਤ ਧਰਾ ਭਈ ਪਲ ਨ ਸਕਤ ਠਹਰਾਇ ॥ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਧਰ ਰੋਵਤ ਭਈ ਬਨਾਇ ॥ ਰੋਵਤ ਭਈ ਬਨਾਇ ਪਾਪ ਭਾਰਨ ਭਰ ਧਰਣੀ ॥ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕੇ ਤੀਰ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਜਾਤ ਨ ਬਰਣੀ ॥ ੧੩੭ ॥ ਸੋਰਠਾ ਛੰਦ ॥ ਕਰਕੈ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਮੋਧ ਬਹੁਰ ਬਿਦਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਰੀ ॥ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬਿਨ ਰੋਗ ਭਾਰ ਹਰਣ ਬਸੁਧਾ ਨਿਮਿਤ ॥ ੧੩੮ ॥ ਕੁੰਡਰੀਆ ਛੰਦ ॥ ਦੀਨਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਨਿਮਿਤ ਕਰ ਹੈ ਆਪ ਉਪਾਇ ॥ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਾਵਨ ਸਦਾ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਆਇ ॥ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਆਇ ਦੀਨ ਰੱਛਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ॥ ਅਵਤਾਰੀ ਅਵਤਾਰ ਧਰਾ ਕੈ ਭਾਰ ਉਤਾਰਣ ॥ ੧੩੯ ॥ ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਅੰਤਹ ਸਮੈ ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਗਤ ਆਦਿ ॥ ਦੀਨਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਲੀਏ ਧਰਿ ਹੈ ਰੂਪ ਅਨਾਦ ॥ ਧਰ ਹੈ ਰੂਪ ਅਨਾਦ ਕਲਹਿ ਕੌਤਕ ਕਰ ਭਾਰੀ ॥ ਸੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਾਸਾਰਥ ਨਿਮਿਤ ਅਵਤਾਰਨ ਅਵਤਾਰੀ॥੧੪੦॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਪਾਪ[1] ਸੰਬੂਹ ਬਿਨਾਸਨ ਕੌ ਕਲਿਕੀ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਵਹਗੇ ॥

ਤੁਰ ਕੱਛਿ ਤੁਰੰਗ ਸਪੱਛ ਬਡੋ ਕਰਿ ਕਾਢ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਪਾਵਹਗੇ ॥
ਨਿਕਸੇ ਜਿਮ ਕੇਹਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਤਸ ਸੋਭ ਦਿਵਾਲਯ ਪਾਵਹਗੇ ॥
ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ॥੧੪੧॥

ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪ ਮਹਾ ਲਖ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਲਜਾਵਹਗੇ ॥ ਅਰਿਮਾਰ ਸੁਧਾਰ ਕੈ ਟਾਰ ਘਣੇ ਬਹੁਰੋ ਕਲਿ ਧਰਮ ਚਲਾਵਹਗੇ ॥ ਸਭ ਸਾਧ ਉਬਾਰ ਲਹੈ ਕਰ ਦੈ ਦੁਖ ਆਂਚ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੨ ॥ ਦਾਨਵ ਮਾਰ ਅਪਾਰ ਬਡੇ ਰਣਜੀਤ ਨਿਸਾਨ ਬਜਾਵਹਗੇ ॥ ਖਲ ਟਾਰ ਹਜਾਰ ਕਰੋਰਕ ਤੇ ਕਲ ਕੀ ਕਲਿ ਕ੍ਰਿਤਿ ਬਢਾਵਹਗੇ ॥ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੈ ਜਿਤ ਹੀ ਤਿਤ ਧਰਮ ਦਿਸਾ ਲਖ ਪਾਪਨ ਪੁੰਜ ਪਰਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੩ ॥ ਛੀਨ ਮਹਾ ਦਿਜ[2] ਦੀਨ ਦਸਾ ਲਖ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਰਿਸਾਵਹਗੇ॥ ਖਗ ਕਾਢ ਅਭੰਗ ਨਿਸੰਗ ਹਠੀ ਰਣ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਹਗੇ ॥ ਰਿਪ ਜੀਤ ਅਜੀਤ ਅਭੀਤ ਬਡੇ ਅਵਨੀ ਪੈ ਸਬੈ ਜਸੁ ਗਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰਿ

---

੧. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਲਗੀ=ਸਿਰੋ-ਮਣੀ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਉਣਗੇ। ਤਰ=ਥੱਲੇ। ਕੱਛ=ਦੇਸ ਦਾ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਠਣਿਆ। ਸਪੱਛ=ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ। ਤੁਰੰਗ=ਘੋੜਾ। ਕਛ ਦੇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੈਸੀ ਸੋਭਾ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਸੰਭਲ ਨਗਰੀ ਦੇ ਬੜੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੋਇ ਹਨ ਜੋ ਹਰੀ ਜੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ। ੨. ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜੇ ਤੇ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ।

ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੪ ॥ [1]ਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਮਹੇਸ ਗਨੇਸ ਨਿਸੇਸ ਭਲੇ ਜਸੁ ਗਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣ ਭੂਤ ਪਰੇਤ ਪਿਸਾਚ ਪਰੀ ਜਯ ਸੱਦਨ ਨੱਦ ਸੁਨਾਵਹਗੇ ॥ ਨਰ ਨਾਰਦ ਤੁੰਬਰ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਸੁਬੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਜਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੫ ॥ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗ ਉਪੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੇ ਨਾਦ ਸੁਨਾਵਹਗੇ ॥ ਡਫ ਬਾਰ ਤਰੰਗ ਰਬਾਬ ਤੁਰੀ ਰਣ ਸੰਖ ਅਸੰਖ ਬਜਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣ ਦੁੰਦਭ ਢੋਲਨ ਘੋਰ ਘਨੀ ਸੁਨ ਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਮੁਰਛਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੬ ॥ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਕਮਾਨ ਸੁਰੰਗ ਦੁਰੰਗ ਨਿਖੰਗ ਸੁਹਾਵਹਗੇ ॥ ਬਰਛੀ ਅਰੁ ਬੈਰਖ ਬਾਨ ਧੁਜਾ ਪਟ ਬਾਤ ਲਗੇ ਫਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਸੁ ਕਿੰਨਰ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਬੈ ਜਸੁ ਗਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੭ ॥ [2]ਖੈਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਟਾਰੀ ਕਮਾਨ ਸੁ ਰੰਗ ਨਿਖ਼ੰਗ ਛਕਾਵਹਗੇ ॥ ਬਰਛੀ ਅਰੁ ਢਾਲ ਗਦਾ ਪਰਸੋ ਕਰ ਸੂਲ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਭ੍ਰਮਾਵਹਗੇ ॥ ਅਤਿ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ਹ੍ਵੈ ਰਣ ਮੂਰਧਨ ਮੋ ਸਰ ਓਘ ਪ੍ਰਓਘ ਚਲਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੮ ॥ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਖੰਡ ਮਹਾਂ ਛਬ ਦੁਜਨ ਦੇਖ ਪਰਾਵਹਗੇ ॥ ਜਿਮ ਪੌਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਹੈ ਪਤ੍ਰੂਆ ਸਬ ਆਪਨ ਹੀ ਉਡਿ ਜਾਵਹਗੇ ॥ ਜਿਤ ਹੀ ਤਿਤ ਧਰਮ ਦਸਾ ਕਹੂੰ ਪਾਪ ਨ ਢੂੰਢਤ ਪਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੪੯ ॥ [3]ਛੂਟਤ ਬਾਨ ਕਮਾਨਨਿ ਕੇ ਰਣ ਛਾਡਿ ਭਟਵਾ ਭਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣ ਬੀਰ ਬਿਤਾਲ ਕਰਾਲ ਪ੍ਰਭਾ ਰਣ ਮੂਰਧਨ ਮੱਧਿ ਸੁਹਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣਿ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮ੍ਰਿੱਧ ਸਨੈ ਕਰਿ ਉਚਾਇ ਕੈ ਕ੍ਰਿਤ ਸੁਨਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੦ ॥ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪ ਮਹਾਂ ਅੰਗ ਦੇਖ ਅਨੰਗ ਲਜਾਵਹਗੇ ॥ ਭਵ ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਸਦਾ ਸਭ ਠੌਰ ਸਬੈ ਠਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਭਵ ਭਾਰ ਅਪਾਰ ਨਿਵਾਰਨ ਕੌ ਕਲਿਕੀ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੧ ॥ [4]ਭੂਮ ਕੋ ਭਾਰ ਉਤਾਰ ਬਡੋ ਬਡ ਆਛ ਬਡੀ ਛਬ ਪਾਵਹਗੇ ॥ ਖਲ ਟਾਰ ਜੁਝਾਰ ਬਰਿਆਰ ਹਠੀ ਘਨ ਘੋਖਨ ਜਿਉ ਘਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਕਲ ਨਾਰਦ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਪਰੀ ਜੈ ਪਤ੍ਰ ਧਰੱਤ੍ਰ ਸੁਨਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੨ ॥ [5]ਝਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜੁਝਾਰ ਬਡੇ ਰਣ ਮੱਧ ਮਹਾ ਛਬ ਪਾਵਹਗੇ ॥ ਧਰ ਲੁਥ ਪਲੁਥ ਬਿਥਾਰ ਘਣੀ ਘਨ ਕੀ ਘਟ ਜਿਉ ਘਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਚਤੁਰਾਨਨ ਰੁਦ੍ਰ ਚਰਾਚਰ ਜੇਜਯ

---

੧. ਜਿਤ ਦੇ ਸਦਨ=ਸ਼ਬਦ, ਨਦ=ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ਸੁਨਾਉਣਗੇ।

੨. ਕਰ=ਹਥ । ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਨੂੰ ਫੇਰਨਗੇ । ਮੂਰਧਨਮੋ=ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ । ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਜੁਧ ਭੂਮਿਕਾ ਕਰਨਗੇ।

੩. ਭਹਿਰਾਵਹਿਗੇ=ਡਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਸਮ੍ਰਿਧ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਧ ਸਮਿੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ।

੪. ਬਡਆਛ=ਬੜੇ ਵਡੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੇ। ਘਨਘੋਰ=ਬੱਦਲ ਦੀ ਗਰਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫਤੇ ਨਾਮੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸੁਣਾਉਣਗੇ।

੫. ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਦੇ ਹਨ, ਜੁਝਾਰ=ਵਡੇ ਸੂਰਮੇ।

ਸੱਦਨ ਨੱਦ ਸੁਨਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੩ ॥ [1]ਤਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਉਚਾਨ ਧੁਜਾ ਲਖ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਸਾਵਹਗੇ॥ ਕਲਗੀ ਗਜ ਗਾਹ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਗਹਿ ਪਾਣਕ੍ਰਿਪਾਣ ਭ੍ਰਮਾਵਹਗੇ॥ਜਗ ਪਾਪ ਸੰਬੂਹ ਬਿਨਾਸਨ ਕੌ ਕਲਕੀ ਕਲਿ ਧਰਮ ਚਲਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੪॥ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਅਜਾਨ ਭੁਜਾ ਰਣਿ ਰੂਪ ਮਹਾਨ ਦਿਖਾਵਹਗੇ ॥ ਪ੍ਰਿਤਮਾਨ ਸੁਜਾਨ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾ ਲਖ ਬਿਓਮ ਬਿਵਾਨ ਲਜਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣਿ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਪਰੇਤ ਪਰੀ ਮਿਲ ਜੀਤ ਕੈ ਗੀਤ ਗਵਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੫ ॥ [2]ਬਾਜਤ ਡੰਕ ਅਤੰਕ ਸਮੈ ਰਣ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਹਗੇ ॥ ਕਸਿ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਕਰਿ ਸੂਲ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਭ੍ਰਮਾਵਹਗੇ ॥ ਗਣ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਪਿਸਾਚ ਪਰੀ ਰਣ ਦੇਖ ਸਬੈ ਰਹਸਾਵਹਗੇ ॥ ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ ੧੫੬ ॥ ਕੁਲਕਾ ਛੰਦ ॥ [3]ਸਰਸਿਜ ਰੂਪੰ ॥ ਸਬ ਭਟ ਭੂਪੰ ॥ ਅਤਿ ਛਬ ਸੋਭੰ ॥ ਮੁਨਗਨ ਲੋਭੰ ॥ ੧੫੭ ॥ [4]ਕਰਅਰ ਧਰਮੰ ॥ ਪਰਹਰ ਕਰਮੰ ॥ ਘਰ ਘਰ ਵੀਰੰ ॥ ਪਰਹਰ ਧੀਰੰ ॥ ੧੫੮ ॥ ਜਲ ਥਲ ਪਾਪੰ ॥ ਪਰਹਰ ਜਾਪੰ ॥ ਜਹੱ ਜਹੱ ਦੇਖਾ ॥ ਤਹੱ ਤਹੱ ਪੇਖਾ ॥ ੧੫੯ ॥ [5]ਘਰ ਘਰ ਪੇਖੈ ॥ ਦਰ ਦਰ ਲੇਖੈ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਅਰਚਾ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਚਰਚਾ ॥ ੧੬੦ ॥ ਮਧੁ ਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਢਾਲ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਕੁਚਾਲ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਅਨਰਥ ॥ ਨਹੀ ਹੋਤ ਅਰਥ ॥ ੧੬੧ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਰਾਜ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਕੁਕਾਜ ॥ ਨਹੀ ਹੋਤ ਨਿਆਇ ॥ ਜਹ ਤਹ ਅਨਜਾਇ ॥ ੧੬੨ ॥ ਛਿਤ ਭਈ ਸੁੱਦ੍ਰ ॥ [6]ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤ ਛੁੱਦ੍ਰ ॥ ਤਹ ਬਿੱਪ ਏਕ ॥ ਤਹ ਗੁਨ ਅਨੇਕ ॥ ੧੬੩ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ [7]ਨਿਤ ਜਪਤ ਬਿਪ੍ਰ ਦੇਬੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਜਿਹ ਕੀਨ ਧੂਮ੍ਰ ਲੋਚਨ ਦੁਖੰਡ ॥ ਜਿਹ ਕੀਨ ਦੇਵ ਦੇਵਿਸ ਸਹਾਇ ॥ ਜਿਹ ਲੀਨ ਰੁਦ੍ਰ ਕਰਿ ਦੇ ਬਚਾਇ ॥ ੧੬੪ ॥ ਜਿਹ ਹਤੇ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਬੀਰ ॥ ਜਿਨ ਜੀਤ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀਨੋ ਫਕੀਰ ॥ ਤਿਨ ਗਹੀ ਸਰਨ ਜਗ ਮਾਤ ਜਾਇ ॥ [8]ਤਿਹ ਕੀਅਸ ਚੰਡਕਾ ਦੇਵ ਰਾਇ ॥ ੧੬੫ ॥ ਜਿਹ ਜਪਤ ਰੈਣ ਦਿਨ ਦਿਜ ਉਦਾਰ । ਜਿਹ [9]ਹਣਿਓ

---

੧. ਤਾਰ=ਤਾੜ ਬ੍ਰਿਛ । ਧੁਜਾ=ਝੰਡਾ । ਤਾੜ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਿਤਨਾ ਭਾਵ ਬਰਾਬਰ ਉੱਚਾ ਝੰਡਾ ਹੋਵੇਗਾ । ੨. ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਡੱਗਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਐਹੋ ਜਹਿਆ ਡੱਗਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਅਤੰਕ=ਵੇਖਿਆ ਨ ਜਾਵੇ । ਰਹਿ ਸਾਵਹਿਗੇ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ । ੩. ਸਰਸਿਜ ਰੂਪੰ=ਕਮਲ ਦੇ ਫੁਲੇ ਹੋਏ ਫੂਲ ਜੈਸਾ ਮੂੰਹ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ੪. ਕਰ ਅਰਧਰਮੰ=ਧਰਮ ਦੇ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੫. ਘਰ ਘਟ=ਭੇਖ ਭੇਖ ਵਿਚ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ। ਦਰ ਦਰ=ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਦਾ ਹੈ। ੬. ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੁੱਛ ਹੌਲੇ। ੭. ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਦੇਵਸ ਅਰਥਾਤ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ। ੮. ਤਿਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿਸ ਦੇਵੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ। ੯. ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਰੋਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੋਧ ਜਾਂ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ।

ਰੋਮਰਣ ਬਾਸਵਾਰ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਹੁਤੀ ਤਾਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੁਚਾਰ ॥ ਤਹ ਭਹਿਓ ਨਾਹੀ
ਦਿਨ ਇਕ ਨਿਹਾਰ ॥ ੧੬੬ ॥ ਤ੍ਰੀਯੋ ਬਾਚ ਪਤ ਸੋ ॥ ਕਿਹ ਕਾਜ ਮੂੜ ਸੇਵੰਤ
ਦੇਵ ॥ ਕਿਹ ਹੇਤ ਤਾਸ ਬੁੱਲਤ ਅਭੇਵ ॥ ਕਿਹ ਕਾਰਣ ਵਾਹਿ ਪਗਿਅਨ ਪਰੰਤ ॥
ਕਿਮ ਜਾਨ ਬੂਝ ਦੋਜਕ ਗਿਰੰਤ ॥ ੧੬੭ ॥ ਕਿਹ ਕਾਜ ਮੂਰਖ ਤਿਹ ਜਪਤ ਜਾਪ
ਨਹੀ[1] ਡਰਤ ਤੌਨ ਕੋ ਥਪਤ ਥਾਪ ॥ ਕੈਹੋ ਪੁਕਾਰ ਰਾਜਾ ਸਮੀਪ ॥ ਦੇਹੈ ਨਿਕਾਰ
ਤੁਹਿ ਬਾਂਧ ਦੀਪ ॥ ੧੬੮ ॥ ਨਹੀ ਲਖਾ ਤਾਹਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੁਨਾਰ ॥ ਧਰਮਾਰਥ
ਆਨ ਲਿੱਨੋ ਵਤਾਰ ॥ ਸੂਦ੍ਰੂੰ ਸਮੱਸਤ ਨਾਸਾਰਥ ਹੇਤ ॥ ਕਲਕੀਵਤਾਰ ਕਰ ਖੇ
ਸਚੇਤ ॥ ੧੬੯ ॥ ਹਿਤ ਜਾਨ ਤਾਸ ਹਟਕਿਓ ਕੁਨਾਰ ॥ [2]ਨਹੀ ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਸ ਬੁੱਲੈ
ਭਤਾਰ ॥ ਤਬ ਕੁੜ੍ਹੀ ਨਾਰ ਚਿਤ ਰੋਸ ਠਾਨ ॥ ਸੰਭਲ ਨਰੇਸ ਤਨ ਕਹੀ ਆਨ ॥
੧੭੦ ॥ ਪੂਜੰਤ ਦੇਵ ਦੀਨੋ ਦਿਖਾਇ ॥ ਤਿਹ ਗਹਾ ਕੋਪ ਕਰਿ ਸੂਦ੍ਰ ਰਾਇ ॥
ਗਹਿ ਤਾਹਿ ਅਧਿਕ ਦੀਨੀ ਸਜਾਇ ॥ ਕੈ ਹਨਤ ਤੋਹ ਕੈ ਜਪ ਨ ਮਾਇ ॥ ੧੭੧
॥ ਰਾਜਾ ਸੂਦ੍ਰ ਬਾਚ ॥ [3]ਨਹੀ ਹਨਤ ਤੋਹ ਦਿਜ ਕਹੀ ਆਜ ॥ ਨਹੀ ਬੋਰ ਬਾਰ ਮੋ
ਪੂਜ ਸਾਜ ॥ ਕੇ ਤਜਹੁ ਸੇਵ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਨਹੀ ਕਰਤ ਆਜ ਤੋਕੋ ਦੁਖੰਡ ॥
੧੭੨ ॥ ਬਿਪ੍ਰ ਵਾਚ ਰਾਜਾ ਸੋ ॥ ਕੀਜੈ ਦੁਖੰਡ ਨਹੀ ਤਜੋ ਸੇਵ ॥ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਾਚੁ
ਤੁਹ ਕਹੋ ਦੇਵ ॥ ਕਿਉ ਨ ਹੋਹਿ ਟੂਕ ਤਨ ਕੇ ਹਜਾਰ ॥ ਨਹੀ ਤਜੋ ਪਾਇ ਦੇਵੀ
ਉਦਾਰ ॥ ੧੭੩ ॥ ਸੁਣ ਭਯੋ ਬੈਣ ਸੂਦਰ ਸੁਕ੍ਰੱਧ ॥ ਜਣੁ ਜੁਟਯੋ ਆਣਿ ਮਕਰਾਛ
ਜੁੱਧ ॥ ਦੋਊ ਦ੍ਰਿਗ ਸਕ੍ਰਧ ਸ੍ਰੋਣਤ ਚੁਚਾਨ ॥ ਜਨ ਕਾਲ ਤਾਹਿ ਦੀਨੀ ਨਿਸਾਨ
॥ ੧੭੪ ॥ ਅਤਿ ਗਰੱਬ ਮੂੜ ਭ੍ਰਿੱਤਨ ਬੁਲਾਇ ॥ ਉੱਚਰੇ ਬੈਣ ਇਹ ਹਣੋ
ਜਾਇ ॥ ਲੈ ਗਏ ਪਾਸ ਦ੍ਰੋਹੀ ਦੁਰੰਤ ॥ [4]ਜਹੱਸੰਭ੍ਰ ਸੁਭ ਦੇਵਲ ਸੁਭੰਤ ॥ ੧੭੫ ॥
ਤਿਹ ਬਾਧ ਆਂਖ ਮੁਸਕੈਂ ਚੜਾਇ ॥ ਕਰ ਲੀਨ ਕਾਢ ਅਸ ਕੋ ਨਚਾਇ ॥ ਜਬ
ਲਗੇ ਦੇਨ ਤਿਹ ਤੇਗ ਤਾਨ ॥ ਤਬ ਕੀਓ ਕਾਲ ਕੋ ਬਿਪ੍ਰ ਧਿਆਨ ॥ ੧੭੬ ॥
ਜਬ ਕੀਯੋ ਚਿਤ ਮੋ ਬਿਪ੍ਰ ਧਿਆਨ ॥ [5]ਤਿਹ ਦੀਨ ਦਰਸ ਤਬ ਕਾਲ ਆਨ ॥
ਨਹੀ ਕਰੋ ਚਿੰਤ ਚਿਤ ਮਾਂਝਿ ਏਕ ॥ ਤਵ ਹੇਤ ਸੱਤ੍ਰ ਹਨਿ ਹੈ ਅਨੇਕ ॥ ੧੭੭ ॥
ਤਬ ਪਰੀ ਸੂੰਕ ਭੌਹਰ ਮਝਾਰ ॥ ਉਪਜਿਓ ਆਨ ਕਲੱਕੀਵਤਾਰ ॥ [6]ਤਾੜੱਪ੍ਰਮਾਨੁ
ਕਰ ਅਸ ਉਤੰਗ ॥ ਤਰਕੱਛ ਸੁਵੱਛ ਤਾਜੀ ਸੁਰੰਗ ॥ ੧੭੯ ॥

---

੧. ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ ਤਿਸ ਨੂੰ ਥਣਾ ਕਰਕੇ ਪੂਜਦਾ ਹੈ।

੨. ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਅਰਥਾਤ ਡਰ ਸੇ ਬੋਲਦਾ ਕਿਆ ਪਤੀ ਵਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਵਾ ਭਤਾਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਤਬ ਖਿਜੀ ਨਾਰ।

੩. ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਦੇ ਤੈਨੂੰ ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖੀ ਹੈ ਆਜ ਕਿਆ ਅਬ।

੪. ਜਿਸ ਜਗਾਉੱਜਲ ਅਤੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦ੍ਰ ਸੋਭਨੀਕ ਸੀ।

੫. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ।

੫. ਤਾੜ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਿਤਨੀ ਲੰਮੀ ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ ਖੰਡਾ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਤਰਕੱਛ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਤਲੇ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕਛ ਦੇਸ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਘੋੜਾ ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਰੰਗ ਹੈ।

ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ ॥

[1]ਵੱਜੇ ਨਾਦ ਸੁਰੰਗੀ ਧੱਗਾ ਘੋਰੀਆ ॥ ਨਚੇ ਜਾਣ ਫਿਰੰਗੀ ਵੱਜੇ ਘੁੰਘਰੂ ॥
ਗਦਾ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਨਿਖੰਗੀਝੂਲਨ ਬੇਰਖਾਂ॥ਸਾਵਣਜਾਣਉਮੰਗੀਘਟਾਡਰਾਵਣੀ॥੧੮੯॥
[2]ਬਾਣੇ ਅੰਗ ਭੁਜੰਗੀ ਸਾਵਲ ਸੋਹਣੇ ॥ ਤ੍ਰੈ ਸੈ ਹੱਥ ਉਤੰਗੀ ਖੰਡਾ ਧੂਹਿਆ ॥
ਤਾਜੀ ਭਉਰ ਪਿਲੰਗੀ ਛਾਲਾ ਪਾਈਆ॥ਭੰਗੀ ਜਾਣਭਿੜੰਗੀਨੱਚੇਦਾਇਰੀਂ॥੧੯੦॥
[3]ਬੱਜੇ ਨਾਦ ਸੁਰੰਗੀ ਅਣੀਆਂ ਜੁੱਟੀਆਂ ॥ ਪੰਰੈ ਧਾਰ ਪਵੰਗੀ ਫਉਜਾਂ ਚੀਰਕੈ॥
ਉਠੈ ਛੈਲ ਛਲੰਗੀ ਛਾਲਾਂ ਪਾਈਆਂ॥ਝਾੜ ਝੜਾਕ ਝੜੰਗੀ ਤੇਗਾਂ ਵੱਜੀਆਂ॥੧੯੧॥
ਸਮਾਨਕਾ ਛੰਦ ॥ ਜੁ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੈ ਸਬੈ ॥ ਸੁ ਭਾਜ ਭਾਜਗੇ ਤਬੈ॥ ਕਹਿਓ ਸੁ ਸੋਭ ਸੋਭਹੀ[4] ॥ ਬਿਲੋਕ ਲੋਕ ਲੋਭਹੀ ॥ ੧੯੨ ॥ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਰਾਜਈ ॥ ਬਿਲੋਕ ਭਾਨ ਲਾਜਈ ॥ ਸੁਚੰਡ ਤੇਜ ਇਉਂ ਲਸੈਂ ॥ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜੋਤ ਕੋ ਹਸੈਂ ॥ ੧੯੩ ॥ ਸੁ ਕੋਪ ਕੋਪ ਕੈ ਹਠੀ ॥ [5]ਚਪੇ ਚਿਰਾਇ ਜਿਉ ਭਟੀ॥ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮੰਡਲੀ ਲਸੈਂ ॥ ਕਿ ਮਾਰਤੰਡ ਕੋ ਹਸੈਂ ॥ ੧੯੪ ॥ ਸੁ ਕੋਪ ਓਪ ਦੈ ਬਲੀ ॥ ਕਿ ਰਾਜ ਮੰਡਲੀ ਚਲੀ ॥ ਸੁਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਨ ਲੈ ॥ ਬਿਸੇਖ ਵੀਰ ਮਾਨ ਕੈ ॥ ੧੯੫ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਭਟ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਨਚਾਇ ॥ ਚਿਤ ਕੋਪ ਓਪ ਬਢਾਇ ॥ ਤਰਕੱਛ ਅੱਛ ਤੁਰੰਗ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਚਾਰ ਉਤੰਗ ॥ ੧੯੬ ॥ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਪੀਸਤ ਦਾਂਤ ॥ ਕਹਿ ਆਪ ਆਪਨ ਬਾਤ ॥ ਭਟ ਭਰੇ ਹਵ[6] ਹੁਐ ਵੀਰ ॥ ਕਰ ਕੋਪ ਛਾਡਤ ਤੀਰ ॥ ੧੯੭ ॥ ਕਰ ਕੋਪ ਕਲਿ ਅਵਤਾਰ ॥ ਗਹਿ ਪਾਨ ਅਜਾਨ ਕੁਠਾਰ ॥ ਤਨ ਕੇਕ ਕੀਨ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਭਟ ਜੂਝ ਗਜੋ ਸੈਚਾਰ ॥ ੧੯੮ ॥ ਭੜਥੂਆ ਛੰਦ ॥ [7]ਢਢੱਕੰਤ ਢੋਲੰ ॥ ਬਬੱਕੰਤ ਬੋਲੰ ॥ ਉਛੱਕੰਤ ਤਾਜੀ ॥ ਗਜੱਕੰਤ ਗਾਜੀ ॥ ੧੯੯ ॥ ਛੁਟੱਕੰਤ ਤੀਰੰ ॥ ਬਬੱਕੰਤ ਬੀਰੰ ॥

---

੧. ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਣ ਲਗੇ ਅਤੇ ਧੱਗਾਂ=ਵੱਡੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਣ ਲਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੁੰਘਰੂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨੋ ਫਿਰੰਗੀ ਸੂਰਮੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਘੁੰਘਰੂ ਹੈ।

੨. ਬਾਣੇ=ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ। ਭੁਜੰਗੀ=ਸੂਰਮੇ। ਸਾਉਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਜੀ=ਘੋੜਾ। ਭਉਰ=ਜਾਤੀ। ਪਿਲੰਗੀ= ਚਿਤ੍ਰਾ। ਚੰਗੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੇ ਚਿਤ੍ਰੇ ਵਾਂਗ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਸੁੱਖਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੜੰਗੀ= ਸੂਰਮੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ। ੩. ਘੋੜੇ ਫੌਜਾਂ ਚੀਰਕੇ ਲਹੂ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਛੈਲ=ਸੁੰਦਰ। ਛਲੰਗੀ=ਸੂਰਮੇ ਛਲਾਂਗਾਂ ਮਾਰਕੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਝੜੰਗੀ= ਸੂਰਮੇ ਝੜਾਕ ਕਰਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਝਾੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀਆਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਜਿਸ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਪਿਛੇ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ। ੫. ਜਿਸਤਰਾਂ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਬਾਲਣ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਰਿੜ ਰਿੜ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਚਪੇ=ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ।

੬. ਸੂਰਮੇ ਬੀਰ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਾਨੋ ਹਵਾ=ਹਮਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ੭. ਢਢੱਕੰਤ ਢੋਲੰ=ਢੋਲ ਵੱਜਦੇ ਹਨ, ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਬੱਕੰਤ ਬੋਲੰ=ਸੂਰਮੇ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਢਲੱਕੰਤ ਢਾਲੰ ॥ ਉਠੱਕੰਤ ਤਾਲੰ ॥ ੧੯੦ ॥ ਖਿਮੱਕੰਤ ਖੱਗੰ ॥ ਧਧੱਕੰਤ[1] ਧੱਗੰ ॥ ॥ ਛੁਟੱਕੰਤ ਨਾਲੰ ॥ ਉਠੱਕੰਤ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ੧੯੧ ॥ ਬਹੱਤੱਤ ਘਾਯੰ ॥ ਝਲੱਕੰਤ ਚਾਯੰ ॥ ਡਿਗੱਤੰਤ ਬੀਰੰ ॥ ਭਿਗੱਤੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ੧੯੨ ॥ ਟੁਟੰਤੰਤ ਖੋਲੰ ॥ ਢਮੰਕੰਤ ਢੋਲੰ ॥ ਟੁਟੰਕੰਤ ਤਾਲੰ ॥ ਨਚੰਤੰਤ ਬਾਲੰ ॥ ੧੯੩ ॥ ਗਿਰੰਤੰਤ ਅੰਗੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਜੰਗੰ ॥ ਚਲੰਤੰਤ ਤੀਰੰ ॥ ਭਟੰਕੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ੧੯੪ ॥ ਜੁਝੰਤੰਤ ਵੀਰੰ ॥ ਭਜੰਤੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ਕਰੰਤੰਤ ਕ੍ਰੋਹੰ ॥ ਭਰੰਤੰਤ ਰੋਹੰ ॥ ੧੯੫ ॥ ਤਜੰਤੰਤ ਤੀਰੰ ॥ ਭਜੰਤੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ਬਹੰਤੰਤ ਘਾਯੰ ॥ ਝਲੰਤੰਤ ਜਾਯੰ ॥ ੧੯੬ ॥ [2]ਤਤੱਕੰਤ ਅੰਗੰ ॥ ਜੁਟੱਕੰਤ ਜੰਗੰ ॥ ਉਲੱਥੱਥ ਲੁਥੰ ॥ ਪਲੁੱਥੱਤ ਜੁੱਥੰ ॥ ੧੯੭ ॥ ਢਲੰਕੰਤ ਢਾਲੰ ॥ [3]ਪ੍ਰਅੰਤੰਤ ਮਾਲੰ ॥ ਨਚੰਤੰਤ ਈਸੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਸੀਸੰ ॥ ੧੯੮ ॥ ਉਛੱਕੰਤ ਤਾਜੀ ॥ ਬਹੰਤੰਤ ਗਾਜੀ ॥ ਲੁਟੰਤੰਤ ਲੁੱਥੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਮੁੱਖੰ ॥ ੧੯੯ ॥ ਤਪੰਤੰਤ ਤੇਗੰ ॥ ਚਮੰਕੰਤ ਬੇਗੰ ॥ ਨਚੇਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ॥ ਹਸੇਤੱਤ ਕਾਲੀ ॥ ੨੦੦ ॥ ਜੁਟੰਤੰਤ ਵੀਰੰ ॥ ਛੁਟੰਤੰਤ ਤੀਰੰ ॥ ਬਰੰਤੰਤ ਬਾਲੰ ॥ ਢਲੰਤੰਤ ਢਾਲੰ ॥ ੨੦੧ ॥ [4]ਸੁਮੱਤੰਤ ਮੱਦੰ ॥ ਉਠੈਸੱਦ ਗੱਦੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਅੰਗੰ ॥ ਗਿਰੰਤੰਤ ਜੰਗੰ ॥ ੨੦੨ ॥ ਚਲੰਤੰਤਿ ਚਾਯੰ ॥ ਜੁਝੰਤੰਤ ਜਾਯੰ ॥ [5]ਰਣੰਕੰਤ ਨਾਦੰ ॥ ਬਜੰਤੰਤ ਬਾਦੰ ॥ ੨੦੩ ॥ [6]ਪ੍ਰਐਰੰਤ ਪਤ੍ਰੀ ॥ ਲਗੰਤੰਤ ਅਤ੍ਰੀ ॥ ਬਜੰਤੰਤ ਅਤ੍ਰੰ ॥ ਜੁਝੰਤੰਤ ਛਤ੍ਰੰ ॥ ੨੦੪ ॥ ਗਿਰੰਤੰਤ ਭੂਮੀ ॥ ਉਠੰਤੰਤ[7] ਝੂਮੀ ॥ ਰਟੰਤੰਤ ਪਾਨੰ ॥ ਜੁਝੰਤੰਤ ਜੁਆਨੰ ॥ ੨੦੫ ॥ ਚਲੰਤੰਤ ਬਾਣੰ ਰੁਕੰਤੰ ਦਿਸਾਣੰ ॥ ਗਿਰੰਤੰਤ ਬੀਰੰ ॥ ਭਜੰਤੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ੨੦੬ ॥ ਨਚੰਤੰਤ ਈਸੰ ॥ ਪ੍ਰਅੰਤੰਤ ਸੀਸੰ ॥ ਬਜੰਤੰਤ ਡਉਰੂ ॥ ਭ੍ਰਮੰਤੰਤ ਭਉਰੂ ॥ ੨੦੭ ॥ ਨਚੰਤੰਤ ਬਾਲੰ ਤੁਟੰਤੰਤ ਤਾਲੰ ॥ ਮਚੰਤੰਤ ਵੀਰੰ ॥ ਭਜੰਤੰਤ ਭੀਰੰ ॥ ੨੦੮ ॥ ਲਗੰਤੰਤ ਬਾਣੰ ॥ ਢਹੰਤੰਤ ਜੁਆਣੰ ॥ ਅਟੰਤੰਤ ਅੱਦੰ ॥ ਭਟੰਤੰਤ ਧੱਧੰ ॥ ੨੦੯ ॥ ਖਹੰਤੰਤ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜ੍ਹੇ ਚਉਪ ਦੂਨੀ ॥ ਬਹੰਤੰਤ ਅਤ੍ਰੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਛਤ੍ਰੰ ॥ ੨੧੦ ॥ ਬਹੰਤੰਤ ਪੱਤ੍ਰੀ ॥ ਜੁਝੰਤੰਤ ਅੱਤ੍ਰੀ ॥ ਹਿਣੰਕੰਤ ਤਾਜੀ ॥ ਕਣੰਛੰਤ[9] ਗਾਜੀ ॥ ੨੧੧ ॥ ਤੁਟੰਤੰਤ ਚਰਮੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਬਰਮੰ ॥ ਗਿਰੰਤੰਤ ਭੂਮੀ ॥ ਉਠੰਤੰਤ ਘੂਮੀ ॥ ੨੧੨ ॥ ਰਟੰਤੰਤ ਪਾਨੰ ॥ ਕਟੰਤੰਤ ਜੁਆਨੰ ॥ ਉਡੰਤੰਤ ਏਕੰ ॥ ਗਡੰਤੰਤਨੇਕੰ ॥ ੨੧੩ ॥ ਅਨੂਪ ਨਿਰਾਜ ਛੰਦ ॥ [10]ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਦਿੱਖ ਕੈਸੁ ਕ੍ਰੁੱਧ ਜੋਧਣੰ ਬਰੰ ॥ ਸਨੱਧਬੱਧ

---

੧. ਵੱਡੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਚਾ ਨਾਲ ਸੂਰਮੇ ਝਲਦੇ ਹਨ।

੨. ਅੰਗ=ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੂਰਮੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੋਥਾਂ ਉਤੇ ਲੋਥਾਂ ਉਛਲਦੀਆਂ ਹਨ। ੩. ਪਾਰਬਤੀ ਤੇ ਰੂਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਪਰੋਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਸੋ ਸੂਰਮੇ ਮਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ।

੫. ਰਣੰਕੰਤ=ਵਜਦੇ ਹਨ। ਨਾਦ=ਨਗਾਰੇ ਜਾਂ ਸੰਖ।

੬. ਪੱਤ੍ਰੀ=ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਪਰੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤ੍ਰੀ=ਬਾਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

੭. ਝੂਮੀ=ਘੇਰਨੀ ਖਾਕੇ ਉਠਦੇ ਹਨ। ੮. ਭ੍ਰਮੰਤ=ਭੌਂਦੇ ਜਾਂ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਭੌਰੂ=ਘੋੜੇ। ੯. ਕਣੰਛੰਤ=ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਗਾਜੀ=ਸੂਰਮੇ।

੧੦. ਉੱਦਿਤੰ=ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਂ ਉਛਲਦੇ ਹਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਕੇ ਜੈਤ ਪੱਤ੍ਰਣੰ=ਫਤੇਨਾਮੇ। ਦੁਧਰੰ=ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡੇ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ। ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਘਾਉ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਾਜ ਛੰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਅਗੇ ਹੈ।

ਉੱਦਿਤੰ ਸੁ ਕੋਪ ਓਪਦੇਰਣੰ ॥ ਚਰੰਤ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰਣੰ ਕਰੰਤ ਘਾਵ ਦੁੱਧਰੰ ॥ ਤੁਟੰਤ ਅਸੱਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰਣੇ ਲਸੰਤ ਉੱਜਲੋ ਫਲੰ ॥ ੨੧੪॥ ਉਠੰਤ[1] ਭਉਰ ਭੂਰਣੇ ਕਵੰਤ ਭੈ ਕਰੀ ਸੁਰੰ ॥ ਭਜੰਤ ਭੀਰ ਭੈ ਕਰੰ ਬਜੰਤ ਬੀਰ ਸੁ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਤੁਟੰਤ ਤਾਲ ਤੱਥਿਯੰ ਨਚੰਤ ਈਸੂਣੈਰਣੰ ॥ ਖਹੰਤ *ਖਿਤ੍ਰਣੰ ਖਗੰ ਨਿਨੱਦਿ ਗੱਦਿ ਘੁੰਘਰੰ ॥ ੨੧੫॥ ਭਜੰਤ ਆਸੁਰੀ ਸੁਤੰ ਉਠੰਤ ਭੈ ਕਰੀਧੁਣੰ ॥ ਚਲੰਤ ਤੀਛਣੋ ਸਰੰ ਸਿ ਲੇਣ ਉੱਜਲੀ ਕ੍ਰਿਤੰ[2] ॥ ਨਚੰਤ ਰੰਗ ਜੋਗਣੰ ਚਵੱਕਿ ਚਉਦਣੋ ਦਿਸੰ ॥ ਕਪੰਤ ਕੁੰਦਨੋ ਗਿਰੰ [3]ਤ੍ਰਿਸੰਤ ਸਰਬਤੋ ਦਿਸੰ ॥ ੨੧੬॥ ਨਚੰਤ ਬੀਰ ਬਾਵਣੰ ਖਹੰਤ ਬਾਹਣੀ ਧੁਜੰ[4] ॥ ਬਰੰਤ ਅੱਛ੍ਰਣੋ ਭਟੰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਚੀਨ ਸੁ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਬਕੰਤ ਡਉਰ ਡਾਮਰੀ ਅਨੰਤ ਤੰਤਣੋ ਰਿਸੰ ॥ ਹਸੰਤ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਪੰ ਪਿਸਾਚ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਨੰ ॥ ੨੧੭॥ ਭਰੰਤ ਚੱਚ ਚਾਵਡੀ ਭਛੰਤ ਫਿਕ੍ਰਣੀਤਨੰ ॥ ਡਕੰਤ ਡਾਕਣੀ ਡੁਲੰ ਭਰੰਤ ਪਤ੍ਰ ਸ੍ਰੋਣਤੰ ॥ ਪਿਪੰਤਜਾਸਵੰ ਸੁਭੰ ਹਸੰਤ ਮਾਰਜਨੀ ਮ੍ਰਿੜੰ ॥ ਅਟੁੱਟ ਹਾਸ ਹਸੰ ਖਿਮੰਤ ਉੱਜਲੌ ਅਸੰ ॥ ੨੧੮॥ ਅਕਵਾ ਛੰਦ ॥ ਜੁੱਟੇ ਵੀਰੰ ॥ ਛੁਟੇ ਤੀਰੰ ॥ ਜੁੱਝੇ ਤਾਜੀ ॥ ਡਿੱਗੇ ਗਾਜੀ ॥ ੨੧੯॥ ਬੱਜੇ ਜੁਆਣੰ ॥ ਬਾਹੇ ਬਾਣੰ ॥ ਰੁੱਝੇ ਜੰਗੰ ॥ ਜੁੱਝੇ ਅੰਗੰ ॥੨੨੦॥ ਤੁੱਟੇ [5]ਤੰਗੰ ॥ ਫੁੱਟੇ ਅੰਗੰ ॥ ਸੱਜੇ ਸੂਰੰ ॥ ਘੁੰਮੀ ਹੂਰੰ॥੨੨੧ ॥ ਜੁੱਝੇ ਹਾਥੀ ॥ ਝੂਝੇ ਸਾਥੀ ॥ ਉੱਭੇ ਉਸਟੰ[6] ॥ ਸੁੱਭੇ ਪੁਸਟੰ ॥ ੨੨੨ ॥ ਫੱਟੇ ਬੀਰੰ ॥ ਛੁੱਟੇ ਤੀਰੰ ॥ ਡਿੱਗੇ ਭੂਮੰ ॥ ਉੱਠੇ ਘੂਮੰ ॥ ੨੨੩ ॥ ਬੱਕੈ ਮਾਰੰ ॥ ਚੱਕੈ ਚਾਰੰ ॥ ਸੱਜੈ ਸਸਤ੍ਰੰ ॥ ਬੱਜੈ ਅਸਤ੍ਰੰ ॥ ੨੨੪ ॥ ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ [7]ਜੁਝਾਰੇ ॥ ਅਪਾਰੇ ॥ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੨੫ ॥ ਹਕਾਰੈ ॥ ਪਚਾਰੈ ॥ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ੨੨੬ ॥ [8]ਸੁਤਾਜੀ ॥ ਸਿਰਾਜੀ ॥ ਸਲਾਜੀ ਬਿਰਾਜੀ ॥ ੨੨੭ ॥ ਉਠਾਵੈ ॥ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਭ੍ਰਮਾਵੈ ॥ ਚਖਾਵੈ ॥ ੨੨੮ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਛੰਦ ॥ ਜਹਾਂ ਤੀਰ ਛੁੱਟਤ ॥ ਰਣੰਧੀਰ ਜੁੱਟਤ ॥ ਬਰੰਬੀਰ ਉੱਠਤ ॥ ਤਨੰਤ੍ਰਾਨ ਫੁੱਟਤ ॥ ੨੨੯ ॥ ਰਣੰ ਬੀਰ ਗਿਰਤ ॥ ਭਵੰਸਿੰਧ ਤਰਤ॥ਨਭੰਹੂਰ ਫਿਰਤ॥ਬਰੰਬੀਰ ਬਰਤ ॥੨੩੦॥ ਰਣਨਾਦ ਬੱਜਤ ॥ ਸੁਣ ਭੀਰ ਭੱਜਤ ॥ ਰਣਭੂਮ ਤੱਜਤ ॥ ਮਨਮਾਝ ਲੱਜਤ ॥ ੨੩੧ ॥ ਫਿਰ ਫੇਰ ਲਰਤ ॥ ਰਣ ਜੁੱਝ ਮਰਤ ॥ ਨਹਿ ਪਾਵ ਟਰਤ ॥ ਭਵ

---

੧. ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਉਛਲਦੇ ਹਨ, ਡਰੌਣੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ।

੨. ਸਿਲੇਣ=ਸਿਲਾ, ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਜੇਹੜੇ ਉੱਜਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

੩. ਕੁੰਦਨੋ=ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ, ਕਪੰਤ=ਕੰਬਦਾ ਹੈ।

੪. ਧੁਜੰ=ਡੰਡੇ ਵਾਲੀ। ਬਾਹਣੀ=ਸੈਨਾ ਖਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਕੰਤ=ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਡੌਰੂ। ਡਾਮਰੀ=ਡਗੋ ਨਾਲ ਤੰਤ੍ਰਣੰ=ਵਾਜੇ। ਰਿਸੰ=ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਬਿਅੰਤ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੂਰਮੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਲੰ=ਡੋਲਦੀਆਂ ਤੇ ਚਕੰਤ=ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਣੀ=ਡੈਣਾਂ ਤੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਲਹੂ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਸਵੰ= ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਮਾਰਜਨ=ਮੋਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ । ਮ੍ਰਿੜੰ= ਦੇਵੀ ਹਸਦੀ ਹੈ। ੫. ਤੰਗੰ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਗਏ ਹਨ।

੬. ਉਸਟੰ=ਉਠ ਖੜੇ ਹਨ। ੭. ਜੁਝਾਰੇ=ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸੂਰਮੇ।

੮. ਸੁਤਾਜੀ=ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ। ਸਿਰਾਜੀ=ਚੰਗੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ। *ਖਗੰ=ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਖਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਰਸ ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸਿਧ ਤਰਤ ॥ ੨੩੨ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਮਰਤ ॥ ਚਤੁਰੰਗ ਫਟਤ ॥ ਸਰਬੰਗ ਲੱਟਤ ॥ ਮਨ ਮਾਨ ਘਟਤ॥੨੩੩॥ਬਰਬੀਰ ਭਿਰਤ ॥ ਨਹੀਨੈਕ ਫਿਰਤ॥ਜਬ ਚਿੱਤ ਚਿਰਤ ॥ ਉਠ ਸੈਨ ਘਿਰਤ॥੨੩੪॥ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਤ॥ਸੁਰ ਨਾਰ ਬਰਤ॥ਨਹੀ ਪਾਵ ਟਰਤ ॥ ਮਨ ਕੋਪ ਭਰਤ ॥ ੨੩੫॥ ਕਰ ਕੋਪ ਮੰਡਤ॥ਪਗਦ੍ਵੈ ਨ ਭੱਜਤ॥ਕਰ ਰੋਸ ਲਰਤ॥ ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਤ॥੨੩੬ ॥ਰਣ ਨਾਦ ਬਜਤ॥ਸੁਨ ਮੇਘ ਲਜਤ॥ਸਭ ਸਾਜ ਸਜਤ॥ ਪਗਦ੍ਵੈ ਨ ਭਜਤ॥੨੩੭॥ਰਣ ਚੱਕ੍ਰ ਚਲਤ॥ਦੁਤਿਮਾਨ ਦਲਤ॥ਗਿਰਮੇਰ ਹਲਤ ॥ ਭਟਸ੍ਰੋਣ ਪਲਤ ॥੨੩੮॥ ਰਣ ਰੰਗ ਮਚਤ ॥ ਬਰ ਬੰਬ ਬਜਤ॥ਰਣ ਖੰਡ ਗਡਤ ॥ ਅਸਵਾਰ ਮਡਤ ॥ ੨੩੯॥ ਕਿਰਪਾਨ ਕਿਰਤ ॥ ਕਰਕੋਪ ਭਿਰਤ ॥ ਨਹੀ ਫਿਰੈ ਫਿਰਤ ॥ ਅਤਿ ਚਿੱਤ ਚਿਰਤ ॥ ੨੪੦ ॥ ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ ਹਕਾਰੇ ॥ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ॥ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ਕਰਵਾਰੇ ॥ ੨੪੧ ॥ ਉਠਾਵੈ ॥ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਭ੍ਰਮਾਵੈ ॥ ਚਲਾਵੈ ॥ ੨੪੨ ॥ ਸੁਧਾਵੈ ॥ ਰਿਸਾਵੈ ॥ ਉਠਾਵੈ ॥ ਚਖਾਵੈ ॥ ੨੪੩ ॥ ਝੁਝਾਰੇ ॥ ਅਪਾਰੇ ॥ ਹਜਾਰੇ ॥ ਅਰਿਆਰੇ ॥ ੨੪੪ ॥ ਸੁਢੂਕੇ ॥ ਕਿਕੂਕੇ ॥ ਭਭੂਕੇ ॥ ਕਿਝੂਕੇ ॥ ੨੪੫ ॥ ਸੁਬਾਣੰ ॥ ਸੁਧਾਣੰ ॥ ਅਚਾਣੰ ॥ ਜੁਆਣੰ ॥ ੨੪੬ ॥ ਧਮੱਕੇ ॥ ਹਮੱਕੇ ॥ ਝੜੱਕੇ ॥ ਛਟੱਕੇ ॥ ੨੪੭ ॥ ਸਗਾਜੈ ॥ ਸਸਾਜੈ ॥ ਨਭਾਜੈ ॥ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੨੪੮ ॥ ਨਿਖੰਗੀ ॥ ਖਤੰਗੀ ॥ ਸੁਰੰਗੀ ॥ ਭਿੜੰਗੀ ॥ ੨੪੯ ॥ ਤਮੱਕੇ ॥ ਪਲੱਕੈ ॥ ਹਸੱਕੈ ॥ ਪ੍ਰਧੱਕੈ ॥ ੨੫੦ ॥ ਸੁਬੀਰੰ ॥ ਸੁਧੀਰੰ ॥ ਪ੍ਰਹੀਰੰ ॥ ਤਤੀਰੰ ॥ ੨੫੧ ॥ ਪਲੱਟੈਂ ॥ ਬਿਲੱਟੈਂ ॥ ਨਛੁੱਟੈਂ ॥ ਉਪੱਟੈਂ ॥ ੨੫੨ ॥ ਬਬੱਕੈਂ ॥ ਨਥੱਕੈਂ ॥ ਧਸੱਕੈਂ ॥ ਝਝੱਕੈਂ ॥ ੨੫੩ ॥ ਸਖੰਗੀ ॥ ਅਦੰਗੀ ॥ ਅਜੰਗੀ ॥ ਅਭੰਗੀ ॥ ੨੫੪ ॥ ਝਮੱਕੈਂ ॥ ਖਿਮੱਕੈਂ ॥ ਬਬੱਕੈ ॥ ਉਥੱਕੈ ॥ ੨੫੫ ॥ ਭਗਉਤੀ ਛੰਦ ॥ ਕਿ ਜੁਟੈਂਤ ਬੀਰੰ ॥ ਕਿਛੁੱਟੈਂਤ ਤੀਰੰ ॥ ਕਿ ਫੁੱਟੈਂਤਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਜੁਟੈਂਤ ਜੰਗੰ ॥ ੨੫੬ ॥ ਕਿ ਮੱਚੈਂਤ ਸੂਰੰ ॥ ਕਿ ਘੁੱਮੇਤ ਹੂਰੰ ॥ ਕਿ ਬੱਜੈਤ ਖੰਗੰ ॥ ਕਿ ਉੱਠੈਤ ਅੰਗੰ ॥ ੨੫੭ ॥ ਕਿ ਫੁੱਟੇਤ ਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਰੁੱਝੇ ਤ ਜੰਗੰ ॥ ਕਿ ਨੱਚੇਤ ਤਾਜੀ ॥ ਕਿ ਗੱਜੇਤ ਗਾਜੀ ॥ ੨੫੮ ॥ ਕਿ ਘੱਲੇਤ ਘਾਯੰ ॥ ਕਿ ਝੱਲੇਤ ਚਾਯੰ ॥ ਕਿ ਡਿੱਗੇਤ ਧੁੰਮੀ ॥ ਕਿ ਝੁੰਮੈਤ ਝੁੰਮੀ ॥ ੨੫੯ ॥ ਕਿ ਛੱਡੇਤ ਹੂਹੰ ॥ ਕਿ ਸੁੱਝੇਤ ਬਜੂਹੰ ॥ ਕਿ ਡਿੱਗੈਤ ਚੇਤੰ ॥ ਕਿ ਨੱਚੇਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ੨੬੦ ॥ ਕਿ ਬੁੱਠੇਤ ਬਾਣੰ ॥ ਕਿ ਝੁੱਝੰਤ ਜੁਆਣੰ ॥ ਕਿ ਮੱਤੇਤ

---

੨੩੫. ਮੰਡਤ—ਟਿਕਕੇ ਜਾਂ ਬਣਾਕੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੨੩੭. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਤੇ ਮਾਸ ਪਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਰਮੇ ਲਹੂ ਤੇ ਮਾਸ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ੨੩੮. ਮੰਡਤ=ਟਿਕਕੇ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੨੩੯. ਕਿਰਪਾਨ=ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੌਣਾ ਜਾਂ ਭ੍ਰਮੌਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੨੪੬. ਧਮਕੇ=ਕੰਬਾਕੇ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਦੇਕੇ। ਹਮਕੇ=ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਹੌਲੇ ਹੋਕੇ ਜਾਂ ਹੌਕੇ ਲੈਕੇ। ਪਲਕੇ=ਛਾਲ ਮਾਰਕੇ ਜਾਂ ਭੱਜ ਗਏ। ਸੁਧਾਣੰ=ਸੁਵਾਰਨੇ ਜਾਂ ਧਾਰਨੇ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਕੀਤੇ। ਬਲਟੇ ਉਪਟੇ=ਜੋ ਸਿਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ ਪੱਟ ਸੁੱਟੇ। ਝਝਕੇ ਝਿਜ਼ਕ ਗਏ। ੨੫੮. ਕਿ ਘਲੇਤ ਘਾਯੰ=ਘਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਡਿਗੇਤ ਧੁਮੀ=ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ। ਝੂਮੀ=ਝੂਕਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਝੁਕ ਗਏ। ੨੬੦ ਹੂਹੰ=ਹੁੰਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਨੂਰੰ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਮਸਤ ਹਨ। ਤੇਗੰ=ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਮਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸੂਰਮੇ। ਬੇਗੰ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨੂਰੰ ॥ ਕਿ ਤੱਕੇਤ ਹੂਰੰ ॥ ੨੬੧ ॥ ਕਿ ਝੁੱਝੇਤ ਹਾਥੀ ॥ ਕਿ ਸਿੱਝੇਤ ਸਾਥੀ ॥ ਕਿ ਭੱਗੇਤ ਵੀਰੰ ॥ ਕਿ ਲੱਗੇਤ ਤੀਰੰ ॥ ੨੬੨ ॥ ਕਿ ਰੱਜੇਤ ਰੋਸੰ ॥ ਕਿ ਤੱਜੇਤ ਹੋਸੰ ॥ ਕਿ ਖੁੱਲੇਤ ਕੇਸੰ ॥ ਕਿ ਡੁੱਲੇਕਿ ਭੇਸੰ ॥ ੨੬੩ ॥ ਕਿ ਜੁੱਝੇਤ ਹਾਥੀ ॥ ਕਿ ਲੁੱਝੇਤ ਸਾਥੀ ॥ ਕਿ ਛੁੱਟੇਤ ਤਾਜੀ ॥ ਕਿ ਗੱਜੇਤ ਗਾਜੀ ॥ ੨੬੪ ॥ ਕਿ ਘੁੱਮੀਤ ਹੂਰੰ ॥ ਕਿ ਭੁੰਮੀਤ ਪੂਰੰ ॥ ਕਿ ਜੁੱਝੇਤ ਵੀਰੰ ॥ ਕਿ ਲੱਗੇਤ ਤੀਰੰ ॥ ੨੬੫ ॥ ਕਿ ਚੱਲੇਤ ਬਾਣੰ ॥ ਕਿ ਰੁਕੀਦਿ ਸਾਣੰ ॥ ਕਿ ਝਮੱਕੈਤ ਤੇਗੰ ॥ ਕਿ ਨਭਜਾਨ ਬੇਗੰ ॥ ੨੬੬ ॥ ਕਿ ਛੁੱਟੇਤ ਗੋਰੰ ॥ ਕਿ ਬੁੱਠੇਤ ਓਰੰ ॥ ਕਿ ਗੱਜੇਤ ਗਾਜੀ ॥ ਕਿ ਪੇਲੇਤ ਤਾਜੀ ॥ ੨੬੭ ॥ ਕਿ ਕੱਟੇਤ ਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਡਿੱਗੇਤ ਜੰਗੰ ॥ ਕਿ ਮੱਤੇਤਿ ਮਾਣੰ ॥ ਕਿ ਲੁੱਝੇਤ ਜੁਆਣੰ ॥ ੨੬੮ ॥ ਕਿ ਬੱਕੇਤ ਮਾਰੰ ॥ ਕਿ ਚੱਕੇਤ ਚਾਰੰ ॥ ਕਿ ਢੁੱਕੇਤ ਢੀਠੀ ॥ ਕਿ ਦੇਵੇਨ ਪੀਠੀ ॥ ੨੬੯ ॥ ਕਿ ਘੱਲੈਤ ਸਾਂਗੰ ॥ ਕਿ ਬੱਕੈਤ ਬਾਗੰ ॥ ਕਿ ਮੁੱਛੈਤ ਬੰਕੀ ॥ ਕਿ ਹੱਠੇਤ ਹੰਕੀ ॥ ੨੭੦ ॥ ਕਿ ਬੱਜੇਤ ਢੋਲੰ ॥ ਕਿ ਬੱਕੇਤ ਬੋਲੰ ॥ ਕਿ ਬੱਜੇ ਨਗਾਰੇ ॥ ਕਿ ਜੁੱਟੇ ਹਠਿਆਰੇ ॥ ੨੭੧ ॥ ਉਛੱਕੈਤ ਤਾਜੀ ॥ ਹਮੱਕੈਤ ਗਾਜੀ ॥ ਛੁਟੱਕੈਤ ਤੀਰੰ ॥ ਭਟੱਕੈਤ ਭੀਰੰ ॥ ੨੭੨ ॥ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ ॥ ਜਹਾਂ ਬੀਰ ਜੁੱਟੈਂ ॥ ਸਬੈ ਠਾਟ ਠੱਟੈਂ ॥ ਕਿ ਨੇਜੇ ਪਲੱਟੈਂ ॥ ਚਮਤਕਾਰ ਛੁੱਟੈਂ ॥ ੨੭੩ ॥ ਜਹਾਂ ਸਾਰ ਬੱਜੈ ॥ ਤਹਾਂ ਬੀਰ ਗੱਜੈ ॥ ਮਿਲੈ ਸੰਜ ਸੱਜੈ ॥ ਨ ਦ੍ਵੈ ਪੈਗ ਭੱਜੈ ॥ ੨੭੪ ॥ ਕਹੂੰ ਕੂਰ ਭਾਜੈ ॥ ਕਹੂੰ ਵੀਰ ਗਾਜੈ ॥ ਕਹੂੰ ਜੋਧ ਜੁੱਟੈ ॥ ਕਹੂੰ ਟੋਪ ਟੁੱਟੈ ॥ ੨੭੫ ਜਹਾਂ ਜੋਧ ਜੁੱਟੈ ॥ ਤਹਾਂ ਅਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੈ ॥ ਨ੍ਰਿਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਕੱਟੈ ॥ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਲੁੱਟੈ ॥ ੨੭੬ ॥ ਕਹੂੰ ਮਾਰ ਬੱਕੈ ॥ ਕਿਤੇ ਬਾਜ ਉਥੱਕੈ ॥ ਕਿਤੇ ਸੈਣ ਹੱਕੈ ॥ ਕਿਤੇ ਦਾਵ ਤੱਕੈ ॥ ੨੭੭ ॥ ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਮੇਲੈ ॥ ਕਿਤੇ ਸੈਣ ਪੇਲੈ ॥ ਕਿਤੇ ਭੂਮ ਡਿੱਗੇ ॥ ਤਨੰਸ੍ਰੋਣ ਭਿੱਗੇ ॥ ੨੭੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਮਚਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰਣ ਅਰਧ ਮਹੂਰਤ ਉਦੰਡ ॥ ਬੀਸ ਅਯੁਤ ਦਸ ਸਤ ਸੁਭਟ ਜੁੱਟਤ ਭਏ ਅਡੰਡ ॥ ੨੭੯ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

---

੨੬੬. ਪਲੇਤ=ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਘੋੜੇ । ੨੬੮.ਚਾਰੰ=ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਚੱਕ੍ਰਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਢੀਠੰ=ਨਿਡਰ ਸੂਰਮੇ ਢੁਕਦੇ ਹਨ ।

੨੬੯. ਸਾਂਗੰ=ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਲੇਤ=ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ਬਾਗੰ=ਬਚਨ ਜਾਂ ਬਾਣੀ । ਬਕੇਤ=ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ੨੭੧. ਉਛਕੇ=ਉਛਲਦੇ ਹਨ ਘੋੜੇ । ਹਮਕੇਤ=ਹੱਲਾ । ੨੭੩. ਸਜ ਸਜੇ=ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੇ ਮਿਲੇ । ੨੭੪. ਕਹੂ ਕੂਟ=ਕਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਨੂੰ ਕੈਰ ਭੱਜ ਗਏ । ੨੭੫. ਬੀਰ ਲੂਟੇ=ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਸੂਰਮੇ ਲੇਟੇ ਪਏ ਹਨ । ੨੭੬. ਬਾਜ=ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਘੋੜੇ ਉਛਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਹੱਕੇ=ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਤੋਰ ਰਹੇ ਹਨ । ੨੭੭. ਪੇਲੇ=ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਧੱਕ ਰਹੇ ਹਨ । ੨੭੮. ਇੱਕੁਰ ਡਰੌਣਾ ਜੰਗ ਮੱਚਿਆ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂ ਇਕ ਘੜੀ । ਉਦੰਡ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਦੋ ਲੱਖ ਇਕ ਹਜਾਰ ਇਕ ਸੂਰਮਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜੇਹੜਾ ਡੰਡ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ ।

੨੭੯. ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ । ਬੰਬ ਰੈਣੰ=ਧੂੜੀ ਦੀ ਧਾਰ ਉੱਡੀ ।

ਸੁਣਿਓ ਸੰਭਰੇਸੰ ॥ ਭਇਓ ਅੱਪਭੇਸੰ ॥ ਉਡੀ ਬੰਬਰੇਣੰ ॥ ਛੁਹੀ ਸੀਸ ਗੈਣੰ ॥ ੨੮੦ ॥ ਛਕੇ ਟੋਪ ਸੀਸੰ ॥ ਘਣੰਭਾਨ ਦੀਸੰ ॥ਸਸੰਨਾਹ ਦੇਹੀ ॥ ਕਥੈ ਉਕਤ ਕੇਹੀ ੨੮੧ ॥ ਮਨੋ ਸਿੱਧ ਸੁੱਧੰ ॥ ਸੁਭੀ ਜ੍ਵਾਲ ਉੱਧੰ ॥ ਕਸੇ ਸਸਤ੍ਰ ਤ੍ਰੋਣੰ ॥ ਗੁਰੂ ਜਾਣ ਦ੍ਰੋਣੰ ॥ ੨੮੨ ॥ ਮਹਾ ਢੀਠ ਢੂਕੇ ॥ ਮੁਖੰਮਾਰ ਕੂਕੇ ॥ ਕਰੈ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਤੰ ॥ ਉਠੈ ਅਸਤ੍ਰ ਘਾਤੰ ॥ ੨੮੩ ॥ ਖੱਗੰਖੱਗ ਬੱਜੈ ॥ ਨਦੰਮੱਛ ਲੱਜੈ ॥ ਉਠੈ ਛਿੱਛ ਇੱਛੰ ॥ ਬਹੈ ਬਾਣ ਤਿੱਛੰ ॥ ੨੮੪ ॥ ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ॥ ਧਰੇ ਬੀਰ ਚੀਰੰ ॥ ਮੁਖੰ ਮੁੱਖ ਬੰਕੀ ॥ ਮਚੇ ਬੀਰ ਹੰਕੀ ॥ ੨੮੫ ॥ ਛੁਟੈ ਬਾਣ ਧਾਰੰ ॥ ਧਰੇ ਖੱਗ ਸਾਰੰ ॥ ਗਿਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੰ ॥ ਚਲੇ ਜਾਇ ਜੰਗੰ ॥ ੨੮੬ ॥ ਨਚੇ ਮਾਸ ਹਾਰੰ ॥ ਹਸੈ ਬਿਓਮ ਚਾਰੰ ॥ ਪੁਐ ਈਸ ਸੀਸੰ ॥ ਖਲੀਬਾਰਣੀਸੰ ॥ ੨੮੭ ॥ ਛੁਟੈ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੰ ॥ ਕਟੈ ਅਸਤ੍ਰ ਝਾਰੰ ॥ ਗਿਰੇ ਰੱਤ ਖੇਤੰ ॥ ਕਟੇ ਬੀਰ ਅਚੇਤੰ ॥ ੨੮੮ ॥ ਉਠੈ ਕ੍ਰੁੱਧ ਧਾਰੰ ॥ ਮਚੇ ਸਸਤ੍ਰ ਝਾਰੰ ॥ ਖਹੈ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜ੍ਹੈ ਚਉਪ ਦੂਨੀ ॥ ੨੮੯ ॥ ਪਿਪੰ ਸ੍ਰੋਣ ਦੇਵੀ ॥ ਹਸੈ ਅੰਸਭੇਵੀ ॥ ਅਟਾਅੱਟ ਹਾਸੰ॥ਸੁਜੋਤੰ ਪ੍ਰਕਾਸੰ ॥ ੨੯੦ ॥ ਢੁਕੇ ਢੀਠ ਧਾਲੰ ॥ ਨਚੇ ਮੁੰਡ ਮਾਲੰ ॥ ਕਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਤੰ ॥ ਉਠੈ ਅਸਤ੍ਰ ਘਾਤੰ ॥ ੨੯੧ ॥ ਰੁਪੇ ਵੀਰ ਧੀਰੰ ॥ ਤਜੈ ਤਾਣ ਤੀਰੰ ॥ ਝਮੈ ਬਿਜੁ ਬੇਗੰ ॥ ਲਸੈ ਏਮ ਤੇਗੰ ॥ ੨੯੨ ॥ ਖਹੇ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜ੍ਹੇ ਚੌਪ ਦੂਨੀ ॥ ਕਰੈ ਚਿੱਤ੍ਰ ਚਾਰੰ ॥ ਬਕੈ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ॥ ੨੯੩ ॥ ਅਪੇ ਆਪ ਦਾਬੈਂ ॥ ਰਣੰਬੀਰ ਫਾਬੈਂ ॥ ਘਣੰਘਾਇ

---

੨੮੦. ਟੋਪ=ਸਿਰ ਉਤੇ ਟੋਪ ਫਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਘਣੰਭਾਣ=ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਦੇਹੀ=ਦੇਹੀ ਸੰਜੋਆਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਕਿਸਤਰਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਨਾਲ ਕਥਨ ਕਰੀਏ। ੨੮੧. ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਧੰ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੁਭੀ=ਸੋਹਣਾ। ਤ੍ਰੋਣੰ=ਭੱਥਾ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਬਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਭੱਥ, ਲੱਕ ਨਾਲ ਕੱਸਿਆ ਹੈ। ੨੮੩. ਛਿਛ ਇਛੰ= ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

੨੮੪. ਹੰਕਾਰੀ ਸੂਰਮੇ ਮਚੇ=ਲੜਦੇ ਹਨ। ੨੮੫. ਸਾਰੰ=ਪੁਲਾਦੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਖੰਡੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨੮੬. ਬਾਰਣੀਸੰ=ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਿਵਜੀ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ ਛਿੱਲ ਜਾਂ ਖਲੜੀ। ੨੮੭. ਸੁਚੇਤ ਸੂਰਮੇ ਕੱਟੇ ਪਏ ਹਨ ਜਾਂ ਜੜੇ ਹਨ। ੨੮੮. ਖੂੰਨੀ ਸੂਰਮੇ ਖੰਡੇ ਫੜਕੇ ਖੜੋਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੨੮੯. ਅੰਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਅੰਸ। ਭੇਵੀ=ਚੰਡੀ ਦੇਵੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਖਿੜ ੨ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਅਟਾ=ਅਟ ਹਾਸੰ=ਟਾਹ ਟਾਹ ਹਾਸਾ ਹੈ।

੨੯੦. ਢਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਨਿਡਰ ਸੂਰਮੇ ਢੁਕੇ ਹਨ। ਪਾਤੰ-ਮਾਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਘਾਤੰ=ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਮਾਰਨਾ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਠਕੇ ਸੂਰਮੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੨੯੧. ਧੀਰੰ=ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਦਿੰਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਬੇਗੰ-ਛੇਤੀ ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ੨੯੨ ਚਿਤ੍ਰਚਾਰੰ=ਸੁੰਦਰ ਟਿੱਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੨੯੩. ਘਣੇ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਘਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲੇ= ਮੇਲ ਰਹੇ ਜਾਂ ਮਿਲਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਝੇਲੇ=ਝਲਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ।

ਪੇਲੈਂ ॥ ਮਹਾਵੀਰ ਝੇਲੈਂ ॥ ੨੯੪ ॥ ਮਡੇ ਵੀਰ ਸੁੱਧੰ ॥ ਕਰੈ ਮੱਲ ਜੁੱਧੰ ॥ ਅਪੋ ਆਪ ਬਾਹੈਂ ॥ ਉਭੈ ਜੀਤ ਚਾਹੈਂ ॥ ੨੯੫ ॥ ਰਣੰ ਰੰਗ ਰੱਤੇ ॥ ਚੜੇ ਤੇਜ ਤੱਤੇ ॥ ਖੁਲੇ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜੈ ਚਉਪ ਦੂਨੀ ॥ ੨੯੬ ॥ ਨਭੰ ਹੂਰ ਪੂਰੰ ॥ ਭਏ ਵੀਰ ਚੂਰੰ ॥ ਬਜੇ ਤੂਰ ਤਾਲੀ ॥ ਨਚੇ ਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ॥ ੨੯੭ ॥ ਰਣੰ ਹੂਹ ਉੱਠੈ ॥ ਸਰੰਧਾਰ ਬੁੱਠੈ ॥ ਗਜੈ ਵੀਰ ਗਾਜੀ ॥ ਤੁਰੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ॥ ੨੯੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭਇਓ ਘੋਰ ਆਹਵ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ਨਾਚੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬੈਤਾਰਾ ॥ ਬੈਰਕ ਬਾਣ ਗਗਨ ਗਇਓ ਛਾਈ ॥ ਜਾਨੁਕ ਰੈਨ ਦਿਨਹਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੨੯੯ ॥ ਕਹੂੰ ਪਿਸਾਚ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੈ ਰਣ ॥ ਜੂਝ ਜੂਝ ਕਹੂੰ ਗਿਰੇ ਸੁਭਟ ਗਣ ॥ ਭਈਰਵ ਕਰਤ ਕਹੂੰ ਭਭਕਾਰਾ ॥ ਉਡਤ ਕਾਕ ਕੰਕੈ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ੩੦੦ ॥ ਬਾਜਤ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਨਗਾਰਾ ॥ ਤਾਲ ਉਪੰਗ ਬੇਣ ਬੰਕਾਰਾ ॥ ਮੁਰਲੀ ਨਾਦ ਨਫੀਰੀ ਬਾਜੇ ॥ ਭੀਰ ਭਯਾਨਕ ਹੁਐ ਤਜ ਭਾਜੇ ॥ ੩੦੧ ॥ ਮਹਾਂ ਸੁਭਟ ਜੂਝੇ ਤਿਹ ਠਾਮਾ ॥ ਖਰ ਭਰ ਪਰੀ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮਾ ॥ ਬੈਰਕ ਬਾਨ ਗਗਨ ਗਇਓ ਛਾਈ ॥ ਉਠੈ ਘਟਾ ਸਾਵਣ ਜਨ ਆਈ ॥ ੩੦੨ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਕੋਪੇ ਸਬੀਰ ॥ ਧਨੁ ਤਾਨ ਤਿਆਗਤ ਤੀਰ ॥ ਸਰ ਅੰਗ ਜਾਸ ਲਗੰਤ ॥ ਭਟ ਸੁਰਗ ਬਾਸ ਕਰੰਤ ॥ ੩੦੩ ॥ ਕਹੂੰ ਅੰਗ ਭੰਗ ਉਤੰਗ ॥ ਕਹੂੰ ਤੀਰ ਤੇਗ ਸੁਰੰਗ ॥ ਕਹੂੰ ਚਉਰ ਚੀਰ ਸੁਬਾਹ ॥ ਕਹੂੰ ਸੁੱਧ ਸੇਲ ਸਨਾਹ ॥ ੩੦੪ ॥ ਰਣ ਅੰਗ ਰੰਗਤ ਐਸ ॥ ਜਨੁ ਫੂਲ ਕਿੰਸਕ ਜੈਸ ॥ ਇਕ ਐਸ ਜੂਝ ਮਰੰਤ ॥ ਜਨੁ ਖੇਲ ਫਾਗ ਬਸੰਤ ॥ ੩੦੫ ॥ ਇਕ ਧਾਇ ਆਇ ਪਰੰਤ ॥ ਪਗ ਦ੍ਵੈ ਨ ਭਾਗ ਚਲੰਤ ॥ ਤਜ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਜਨ ਖੇਲ ਫਾਗ ਧਮਾਰ ॥ ੩੦੬ ॥ ਤਾਰਕ ਛੰਦ ॥ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਰਿਸਾਵਹਗੇ ॥ ਭਟ ਓਘ ਪ੍ਰਓਘ ਗਿਰਾਵਹਗੇ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਹਗੇ॥ ਅਰ ਓਘ ਪ੍ਰਓਘ ਸੰਘਾਰਹਗੇ ॥ ੩੦੭ ॥ ਸਰਸੇਲਸਨਾ ਹਰਿ ਛੂਟਹਗੇ ॥ ਰਣ

---

੨੯੪. ਸੂਰਮੇ ਜੁਧ ਨੂੰ ਮੰਡੇ=ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੨੯੫. ਸੂਰਮੇ ਜੁਧ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਪਏ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਪਏ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨੯੬. ਤੂਰ ਤਾਲੀ=ਤੰਬੂਰ ਤੇ ਕੈਂਸੀਆਂ ਜਾਂ ਛੈਣੇ ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤੌੜੀ, ਇਹ ਸਾਜ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ੨੯੭. ਹੂਹ=ਡੰਡ ਰੌਲੀ ਜਾਂ ਹੁੰਗਾਰੇ ਭਾਵ ਹੁੰਕਾਰੇ ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੁੰਦ ਘੋੜੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ੨੯੮. ਆਹਵ=ਡਰੌਣਾ ਜੁਧ ਹੋਇਆ-ਘੋਰ=ਡਰੌਣਾ ਤੇ ਕਰਾਰਾ=ਤਕੜਾ ਜਾਂ ਡਰੌਣੇ ਤੋਂ ਡਰੌਣਾ।

੨੯੯. ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਭੈਰਵ ਭੈ ਆਦਕ ਭਭਕਾਰ=ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੰਕ=ਟੇਢੇ ਭੈਆਨਕ ਕਾਂ ਉਡਦੇ ਹਨ। ੩੦੦. ਤਾਲ=ਛੈਣੇ ਜਾਂ ਕੰਸੀਆਂ। ਉਪੰਗ=ਇਕ ਵਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਬੇਣ=ਵਾਜਾ । ਬੰਕਾਰਾ=ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੩੦੦. ਭੀਰ=ਕੈਰ ਡਰ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩੦੧ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਖਲਬਲਾਟ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

੩੦੫. ਧਮਾਰ=ਧਮਾਲ=ਲੁੱਡੀ ਪਾਕੇ ਹਮਾਦਮੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

੩੦੬. ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨਗੇ। ੩੦੭ ਬਾਣ। ਨੇਜੇ। ਸਨਾਹਰ ਛੁਟਣਗੇ।

ਰੰਗ ਸੁਰਾਸੁਰ ਜੂਟਹਗੇ ॥ ਸਰਸੇਲਸਨਾ ਹਰਿ ਝਾਰਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਪਚਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਹਗੇ ॥ ੩੦੮ ॥ ਜਮਡੱਢ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਨਿਕਾਰਹਗੇ ॥ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸੁਰਾਸੁਰ ਝਾਰਹਗੇ ॥ ਰਣ ਲੁੱਥ ਪੈ ਲੁੱਥ ਗਿਰਾਵਹਗੇ ॥ ਲਖ ਪ੍ਰੇਤ ਪਰੀ ਰਹਸਾਵਹਗੇ ॥ ੩੦੯ ॥ ਗਣ ਗੂੜ ਅਗੂੜਣਿ ਗੱਜਹਗੇ ॥ ਲਖ ਭੀਰ ਭਯਾਹਵ ਭੱਜਹਗੇ ॥ ਸਰਬਿੰਦ ਪ੍ਰਬਿੰਦ ਪ੍ਰਹਾਰਹਗੇ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਅਭੀਤ ਬਿਹਾਰਹਗੇ ॥ ੩੧੦ ॥ ਖੱਗ ਉੱਧ ਅਧੋ ਅੱਧ ਬੱਜਹਗੇ ॥ ਲਖ ਜੋਧ ਮਹਾਂਜੁਧ ਗੱਜਹਗੇ ॥ ਅਣਿਣੇਸ ਦੂਹੂੰਦਿਸ ਢੂਕਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਮਹਾਸੁਰ ਕੂਕਹਗੇ ॥ ੩੧੧॥ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਦੇਵ ਨਿਹਾਰਹਗੇ ॥ ਜਯ ਸੱਦ ਨਿਨੱਦ ਪੁਚਾਰਹਗੇ ॥ ਜਮ ਡਾਂਢਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣਣਿ ਬਾਹਹਗੇ ॥ ਅਧ ਅੰਗ ਅਧੋ ਅਧ ਲਾਹਹਗੇ ॥ ੩੧੨ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗਯ ਬਾਜਹਗੇ ॥ ਡਫ ਝਾਂਝ ਨਫੀਰਯ ਗਾਜਹਗੇ ॥ ਅਣਣੇਸ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਧਾਵਹਗੇ ॥ ਕਰਿ ਕਾਢ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕਪਾਵਹਗੇ ॥ ੩੧੩ ॥ ਰਣ ਕੁੰਜਰ ਪੁੰਜ ਗਰੱਜਹਗੇ ॥ ਲਖ ਮੇਘ ਮਹਾਂ ਦੁਤ ਲੱਜਹਗੇ ॥ ਰਿਸ ਮੰਡਮਹਾ ਰਣ ਜੂਟਹਗੇ ॥ ਛਟ ਛਤ੍ਰ ਛਟਾਛਟ ਛੂਟਹਗੇ ॥ ੩੧੪ ॥ ਰਣਣੰਕ ਨਿਸਾਣ ਦਿਸਾਣ ਘੁਰੇ ॥ ਗਲਗੱਜ ਹਠੀ ਰਣਰੰਗ ਫਿਰੇ ॥ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਪ੍ਰਹਾਰਹਗੇ ॥ ਭਟ ਘਾਇ ਝਟਾ ਝਟ ਝਾਰਹਗੇ ॥ ੩੧੫ ॥ ਕਰਿ ਕਾਢ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕਪਾਵਹਗੇ ॥ ਕਲ ਕੀ ਕਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਢਾਵਹਗੇ ॥ ਰਣ ਲੁੱਥ ਪਲੁੱਥ ਬਿਥਾਰਹਗੇ ॥ ਤਕ ਤੀਰ ਸੁ ਬੀਰਨ ਮਾਰਹਗੇ ॥ ੩੧੬ ॥ਘਨਘੁੰਘਰ ਘੋਰ ਘਮੱਕਹਗੇ ॥ ਰਣਮੋਰਣ ਤੀਰ ਪਲੱਕਹਗੇ ॥ ਗਹਿ ਤੇਗ ਝੜਾ ਝੜ ਝਾਰਹਗੇ ॥ ਤਪ ਤੀਰ ਤੜਾਤਪ ਤਾੜਹਗੇ॥ ੩੧੭ ॥ ਗਜ ਬਾਜ ਰਥੀ ਰਥ ਕੂਟਹਿਗੇ ॥ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਏਕਿਨ ਝੂਟਹਿਗੇ ॥ ਲਖ ਲਾਤਨ ਮੁਸਟ ਪ੍ਰਹਾਰਹਗੇ ॥ ਰਣ ਦਾਂਤਨ ਕੇਸਨੁ ਪਾਰਹਗੇ ॥ ੩੧੮ ॥ ਅਵਣੇਸ ਅਣੀਣਿ ਸੁਧਾਰਹਗੇ ॥ ਕਰ ਬਾਣ ਕ੍ਰਿਪਾਣ

---

੩੦੮. ਕਟਾਰ ਤੇ ਤਲਵਾਰ। ੩੦੯. ਗਣ ਸੰਭੂ ਤੇ ਗੁਪਤ ਭੇ ਪ੍ਰਗਟ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਭੀਰ-ਕੈਰ ਡਰੌਣੇ ਜੁਧ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਣਰੰਗ ਅਭੀਤ ਬਿਹਾਰਹਿ=ਜੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਡਰ ਹੋਕੇ ਸੂਰਮੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

੩੧੦. ਖਗ=ਖੰਡੇ ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਨ, ਓਹ ਅਧੋ ਅੱਧ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ੩੧੧. ਜੇਹੜੇ ਅਧਕ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਧਕ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਧੋ ਅਧ ਲਾਹ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। ੩੧੩. ਛਟ ਛਤ੍ਰ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਛੱਤ੍ਰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਛੁਟਦੇ ਹਨ। ੩੧੪. ਰਣੰਣਕ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਨਗਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਘੁਰੇ=ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਭਟ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਨਗੇ ਭਾਵ ਮਾਰਨਗੇ। ੩੧੫. ਕਲਗੀ ਜੀ ਸੁੰਦਰ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਗੇ। ੩੧੬. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੇ ਦੇ, ਘਮਕਹਿ=ਸ਼ਬਦ ਘੋਰ=ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਪਲਕਹਿਗੇ=ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨਗੇ ਜਾਂ ਦੌੜਨਗੇ ਜੁਧ ਵਿਚ ਰਣਧੀਰ ਸੂਰਮੇ। ਝੜਾਝੜ=ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੜਾ ਤੜ=ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵੇਖਕੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਨ ਭਾਵ ਮਾਰਨਗੇ।

੩੧੭. ਏਕਿਨ=ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਝੂਟੀਅਹਿ=ਝੂਣਣਗੇ। ਆਣਣੇ ਅਣੀ=ਰਾਜੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਰਣ ਵਿਚ ਸੀਝ=ਮਰਕੇ। ਦਿਵਾਲੇ=ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਪਾਉਣਗੇ।

ਸੰਭਾਰਹਗੇ ॥ ਕਰਿ ਰੋਸ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਧਾਵਹਗੇ ॥ ਰਣਿ ਸੀਝ ਦਿਵਾਲਯ ਪਾਵਹਗੇ ॥ ੩੧੯ ॥ ਛਣਣੰਕ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਛਣੱਕਹਗੀ ॥ ਝਣਣੰਕਿ ਸੰਜੋਅ ਝਣੱਕਹਗੀ ॥ ਕਣਣੰ ਛਿਕਧਾਰ ਕਣੱਛਹਗੇ ॥ ਰਣ ਰੰਗਿ ਸੁਚਾਚਰ ਮੱਚਹਗੇ ॥ ੩੨੦ ॥ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਸਾਂਗ ਅਨੱਚਹਗੀ ॥ ਜਟਿ ਧੂਰ ਧੁਰਾ ਰੰਗ ਰੱਚਹਗੀ॥ ਕਰ ਵਾਰ ਕਟਾਰਿਅ ਬੱਜਹਗੀ ॥ ਘਟਿ ਸਾਵਣ ਜਾਣੁ ਸੁ ਗੱਜਹਗੀ ॥ ੩੨੧ ॥ ਭਟ ਦਾਂਤਨ ਪੀਸ ਰਿਸਾਵਹਗੇ ॥ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਹਗੇ ॥ ਰਣ ਬਾਣ ਕਮਾਣਨਿ ਛੋਰਹਗੇ ॥ ਹਣ ਤ੍ਰਾਣ ਸਨਾਹਿਨ ਫੋਰਹਗੇ ॥ ੩੨੨ ॥ ਘਟਿ ਜਿਉ ਘਣਿ ਕੀ ਘੁਰਿ ਢੂਕਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਕੂਕਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਮਹਾਂਸੁਰ ਬੋਲਹਗੇ ॥ ਗਿਰਕੰਚਨ ਜੇ ਮਨ ਡੋਲਹਗੇ ॥ ੩੨੩ ॥ ਹਯ ਕੋਟ ਗਜੀ ਗਜ ਜੁੱਝਹਗੇ ॥ ਕਰਿ ਕੋਟ ਕਹਾਂ ਲਗ ਬੁੱਝਹਗੇ ॥ ਗਣਦੇਵ ਅਦੇਵ ਨਿਹਾਰਹਗੇ ॥ ਜੈ ਸੱਦਨਿ ਨੱਦ ਪੁਕਾਰਹਗੇ ॥ ੩੨੪ ॥ ਲਖ ਬੈਰਖ ਬਾਨ ਸੁਹਾਵਹਗੇ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਸਮੈ ਫਹਰਾਵਹਗੇ ॥ ਬਰ ਢਾਲ ਢਲਾ ਢਲ ਢੂਕਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਦਸੋ ਦਿਸ ਕੂਕਹਗੇ ॥ ੩੨੫ ॥ ਤਨੁ ਤ੍ਰਾਣ ਪੁਰੱਜਨ ਉਡਹਗੇ ॥ ਭਟ ਭੂਤ ਪਰੇਤ ਭਭੱਕਹਗੇ ॥ ੩੨੬ ॥ ਬਰ ਬੈਰਖ ਬਾਣ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕਹੂੰ ॥ ਰਣ ਬੋਲਤ ਆਜ ਲਗੇ ਅਜਹੂੰ ॥ ਗਹਿਕੇ ਤਨ ਕੇਸ ਭ੍ਰਮਾਵਹਗੇ ॥ ਦਸ ਹੂੰ ਦਿਸ ਤਾਕ ਚਲਾਵਹਗੇ ॥ ੩੨੭ ॥ ਅਰਣੰ ਬਰਣੰ ਭਟ ਪੇਖੀਅਹਿਗੇ ॥ ਤਰਣੰ ਕਿਰਣੰ ਸਰ ਲੇਖੀਅਹਿਗੇ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਭਾ ਭਟ ਪਾਵਹਿਗੇ ॥ ਰੰਗ ਕਿੰਸੁਕ ਦੇਖ ਲਜਾਵਹਿਗੇ ॥ ੩੨੮ ॥ ਗਜ ਬਾਜਰਥੀ ਰਥ ਜੁੱਝਹਗੇ ॥ ਕਵਿ ਲੋਗ ਕਹਾਂ ਲਗ ਬੁੱਝਹਗੇ ॥ ਜਸ ਜੀਤ ਕੈ ਗੀਤ ਬਨਾਵਹਗੇ ॥ ਜੁਗ ਚਾਰ ਲਗੈ ਜਸੁ ਗਾਵਹਗੇ ॥ ੩੨੯ ॥ ਅਚਲੇਸ ਦੁਹੂ ਦਿਸ ਧਾਵਹਗੇ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਸੁ ਮਾਰੁ

---

੩੧੯. ਛਣਣੰਕ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛਿਣਕਦੇ ਹਨ। ਝਣਣੰਕ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਸੰਜੋਆਂ ਝਣਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਣਣੰਛਕ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਕੰਧਾਰ ਦੇਸ ਦੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ । ਚਾਚਰ=ਚੰਗੀਆਂ ਹੋਲੀਆਂ ਜੁਧ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਮਚਾਉਣਗੇ। ੩੨੦. ਜਣਧੂਰ=ਮਾਨੋ ਧੂੜੀ ਨਾਲ ਧੂੜੀ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੩੨੦. ਜਟ ਧੂਰ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਧੂੜੀ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਧਾਰਕੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ । ੩੨੧. ਹਣ ਤ੍ਰਾਣ=ਜੋਰ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। ੩੨੩. ਹਯ ਕੋਟ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਗਜੀ ਗਜ=ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਰ ਮਹਾਵਤ, ਹਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘੁਰ=ਗਜ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣਗੇ। ਗਿਰ ਕੰਚਨ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਨ ਓਹ ਡੋਲ ਗਏ। ੩੨੪. ਧੁਰਢਾਲ=ਸੂਰਮੇ ਢਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਕੇ ਅਤੇ ਢੁਲ ਢੁਲਾਕੇ ਢੁਕਦੇ ਹਨ।

੩੨੫. ਗਡਵਾਰ=ਬਰਛਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਡ ਗਡ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਗੁਡਹਿਗੇ=ਮਾਰਨਗੇ। ਭਭਕਹਿਗੇ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨਗੇ। ੩੨੬. ਅਜਹੂ=ਬ੍ਰਹਮਾ, ਆਜ ਲਗੇ=ਅਜ ਤੀਕ ਇਸ ਜੁਧ ਦਾ ਜਸ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਗਹਿਕੇ=ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਭੁਔਣਗੇ। ੩੨੯. ਅਚਲੇਸ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ । ਉਘਾਵਹਿਗੇ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰ ਓਘ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੀਰ ਤੇ ਧਨੁਖ ਰਣ ਵਿਚ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਉਘਾਵਹਗੇ ॥ ਹਥਸਾਰ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਛੂਟਹਗੇ ॥ ਸਰ ਓਘ ਰਣੰ ਧਨੁ ਟੂਟਹਗੇ ॥ ੩੩੦ ॥ ਹਰਿ ਬੋਲ ਮਨਾ ਛੰਦ ॥ ਭਟ ਗਾਜਹਗੇ ॥ ਘਨ ਲਾਜਹਗੇ ॥ ਦਲ ਜੂਟਹਗੇ ॥ ਸਰ ਛੂਟਹਗੇ ॥ ੩੩੧ ॥ ਸਰ ਬਰਖਹਗੇ ॥ ਧਨ ਕਰਖਹਗੇ ॥ ਅਸ ਬਾਜਹਗੇ ॥ ਰਣਿ ਸਾਜਹਗੇ ॥ ੩੩੨ ॥ ਭੂਅ ਡਿੱਗਹਗੇ ॥ ਭਯ ਭਿੱਗਹਗੇ ॥ ਉਠ ਭਾਜਹਗੇ ॥ ਨਹੀ ਲਾਜਹਗੇ ॥ ੩੩੩ ॥ ਗਣ ਦੇਖਹਗੇ ॥ ਜਯ ਲੇਖਹਗੇ ॥ ਜਸੁ ਗਾਵਹਗੇ ॥ ਮੁਸਕਯਾਵਹਗੇ ॥ ੩੩੪ ॥ ਪੂਣ ਪੂਰਹਗੇ ॥ ਰਜ ਰੂਰਹਗੇ ॥ ਰਣ ਰਾਜਹਗੇ ॥ ਗਣ ਲਾਜਹਗੇ ॥ ੩੩੫ ॥ ਰਿਸਮੰਡਹਿਗੇ ॥ ਸਰ ਛੰਡਹਿਗੇ ॥ ਰਣ ਜੂਟਹਿਗੇ ॥ ਅਸ ਟੂਟਹਿਗੇ ॥ ੩੩੬ ॥ ਗਲ ਗਾਜਹਗੇ ॥ ਨਹੀ ਭਾਜਹਗੇ ॥ ਅਸਝਾਰਹਗੇ ॥ ਅਰ ਮਾਰਹਗੇ ॥ ੩੩੭ ॥ ਗਜ ਜੂਝਹਗੇ ॥ ਹਯ ਲੂਝਹਗੇ ॥ ਭਟ ਮਾਰੀਅਹਿਗੇ ॥ ਭਵਤਾਰੀਅਹਿਗੇ ॥ ੩੩੮ ॥ ਦਿਜ ਦੇਖਹਗੇ ॥ ਜਯ ਲੇਖਹਗੇ ॥ ਧਨ ਭਾਖਹਗੇ ॥ ਚਿਤ ਰਾਖਹਗੇ ॥ ੩੩੯ ॥ ਜਯ ਕਾਰਣ ਹੈਂ ॥ ਅਰਿ ਹਾਰਣ ਹੈਂ ॥ ਖਲ ਖੰਡਨ ਹੈਂ ॥ ਮਹਿਮੰਡਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੦ ॥ ਅਰਦੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ਭਵ ਭੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ਮਹਿ ਮੰਡਨੁ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਡੰਡਨੁ ਹੈਂ ॥ ੩੪੧ ॥ ਦਲਗਾਹਨ ਹੈਂ ॥ ਅਸਬਾਹਨ ਹੈਂ ਜਗ ਕਾਰਨ ਹੈਂ ॥ ਅਯਧਾਰਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੨ ॥ ਮਨਮੋਹਨ ਹੈਂ ॥ ਸੁਭ ਸੋਹਨ ਹੈਂ ॥ ਅਰਿ ਤਾਪਨ ਹੈਂ ॥ ਜਗ ਜਾਪਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੩ ॥ ਪੂਣ ਪੂਰਣ ਹੈ ॥ ਅਰ ਚੂਰਣ ਹੈਂ ॥ ਧਨ ਬਰਖਨ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਕਰਖਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੪ ॥ ਤੀਅ ਮੋਹਨ ਹੈਂ ॥ ਛਬ ਸੋਹਨ ਹੈਂ ॥ ਮਨ ਭਾਵਨ ਹੈਂ ॥ ਘਨ ਸਾਵਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੫ ॥ ਭਵ ਭੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ਭ੍ਰਿਤ ਪੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ਸਸਿਆਨਨ ਹੈਂ ॥ ਸਮ ਭਾਨਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੬ ॥ ਅਰ ਘਾਵਨ ਹੈਂ ॥ ਸੁਖਦਾਵਨ ਹੈਂ ॥ ਘਨਘੋਰਨ ਹੈਂ ॥ ਸਮਮੋਰਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੭ ॥ ਜਗਤੇਸੁਰ ਹੈਂ ॥ ਕਰੁਨਾ ਕਰ ਹੈਂ ਭਵਭੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਦੂਖਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪੮ ॥ ਛਬ ਸੋਭਤ ਹੈਂ ॥ ਤ੍ਰੀਅ ਲੋਭਤ ਹੈਂ ॥ ਦ੍ਰਿਗ ਛਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਲਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ੩੪੯ ॥ ਹਰਣੀ ਪਤਿ ਸੇ ॥ ਨਲਣੀ ਧਰ ਸੇ ॥ ਕਰੁਨਾਬੁਧ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਧਰ ਹੈਂ ॥ ੩੫੦ ॥ ਕਲਿ ਕਾਰਣ ਹੈਂ ॥ ਭਵ ਉਧਾਰਣ ਹੈ ॥ ਛਬ ਛਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ਸੁਰਲਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ੩੫੧ ॥ ਅਸਜੁਪਾਸਕ ਹੈਂ ॥ ਅਰਿਨਾਸਕ ਹੈਂ ॥ ਅਰਿ ਘਾਇਕ ਹੈਂ॥ ਸੁਖਦਾਇਕ

---

੩੩੩. ਜੈ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵੇਖਕੇ। ੩੩੪. ਰਜ ਰੂਰਹਿ= ਸੁੰਦਰ ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਲੇਟਦੇ ਹਨ। ੩੩੬. ਗਲ=ਤੁੰਮਣ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ੩੩੯. ਕਲਗੀ ਜੀ ਜੈ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਅਰਿਹਾਰਣ ਹੈ= ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮਹਿਮੰਡਨ=ਧਰਤੀ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹਨ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਣੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਸਿ ਬਾਹਨ= ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ਹਨ।

੩੪੯. ਹਰਣੀ ਪਤਿਸੇ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਾਲੇ ਹਰਨ ਵਰਗੇ ਹਨ । ਨਲਨੀਧਰ ਪਤਿ ਸੇ=ਕਵਲ ਦੇ ਫੁਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਖ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਰਣਾ ਬੁਧਿ=ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹਨ । ਸੁਪ੍ਰਭਾਧਰ=ਚੰਗੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩੫੦. ਛਬ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੩੫੧. ਅਸਪਾਸਕ=ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ।

ਹੈਂ ॥ ੩੫੨ ॥ ਜਲ ਜੋਛਣ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਣ ਪੋਛਣ ਹੈਂ ॥ ਅਰਮਰਦਨ ਹੈਂ ॥ ਮ੍ਰਿਤ ਕਰਦਨ ਹੈਂ ॥ ੩੫੩ ॥ ਧਰਣੀ ਧਰ ਹੈਂ ॥ ਕਰਣੀ ਕਰ ਹੈਂ ॥ ਧਨ ਕਰਖਨ ਹੈਂ ॥ ਸਰ ਬਰਖਨ ਹੈਂ ॥ ੩੫੪ ॥ ਛਟ ਛੈਲ ਪ੍ਰਭਾ ॥ ਲਖਿ ਚੰਦਲਭਾ ॥ ਛਬ ਸੋਹਤ ਹੈਂ ॥ ਤ੍ਰਿਯ ਮੋਹਤ ਹੈਂ ॥ ੩੫੫ ॥ ਅਰਣੰ ਬਰਣੰ ॥ ਧਰਣੰ ਧਰਣੰ ॥ ਹਰਿ ਸੀ ਕਰਿਭਾ ॥ ਸੁਸੁਭੰਤ ਪ੍ਰਭਾ ॥ ੩੫੬ ॥ ਸਰਣਾਲਯ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਘਾਲਯ ਹੈਂ ॥ ਛਟ ਛੈਲ ਘਨੇ ॥ ਅਤਿ ਰੂਪ ਸਨੇ ॥੩੫੭॥ ਮਨਮੋਹਤ ਹੈਂ ॥ ਛਬ ਸੋਹਤ ਹੈਂ ॥ ਕਲ ਕਾਰਨ ਹੈਂ ॥ ਕਰਣਾਧਰ ਹੈਂ ॥ ੩੫੮ ॥ ਅਤਿ ਰੂਪ ਸਨੇ ॥ ਜਨੁ ਮੈਨੁ ਬਨੇ ॥ ਅਤਿ ਕ੍ਰਾਂਤ ਧਰੇ ॥ ਸਸਿ ਸੋਭ ਹਰੇ ॥ ੩੫੯ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਉਪਾਸਿਕ ਹੈਂ ॥ ਅਰਿ ਨਾਸਿਕ ਹੈਂ ਬਰਦਾਇਕ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਕ ਹੈਂ ॥ ੩੬੦ ॥ ਸੰਗੀਤ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬੀਰੰ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੂਟੇ ॥ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੀਰੰ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੂਟੇ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੁਆਰੰ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੂਝੇ ॥ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪੇ ਰਾਗੜ ਦੰਗ ਰੂਝੇ॥ ੩੬੧ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਚਿਓ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁੱਧੰ॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੋਧਾ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕ੍ਰੱਧੰ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸਾਂਗੰ ਡਾਗੜਦੰਗ ਡਾਰੇ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਵੀਰੰ ਆਗੜਦੰਗ ਉਤਾਰੇ ॥ ੩੬੨ ॥ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੈਕੈ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁਆਣੰ ॥ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੋਰੈ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਣੰ ॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੂਝੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜੀ ॥ ਡਾਗੜਦੰਗ ਡੋਲੈ ਤਾਗੜਦੰਗਤਾਜੀ ॥ ੩੬੩ ॥ ਖਾਗੜਦੰਗ ਖੂਨੀ ਖਤ੍ਰਾਗੜਦੰਗ ਖੇਤੰ ॥ ਝਾਗੜ ਦੰਗ ਝੂਝੇ ਆਗੜਦੰਗ ਅਚੇਤੰ ॥ ਆਗੜਦੰਗ ਉੱਠੇ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪੇ ॥ ਡਾਗੜ ਦੰਗ ਡਾਰੇ ਧਾਗੜਦੰਗ ਧੋਪੇ ॥ ੩੬੪ ॥ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਾਚੇ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੁਦ੍ਰੰ ॥ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭਾਜੇ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੁਦ੍ਰੰ ॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁੱਝੇ ਵਾਗੜਦੰਗ ਵੀਰੰ ॥ ਲਾਗੜਦੰਗ ਲਾਗੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੀਰੰ ॥ ੩੬੫ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੁੱਝੇ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੂਰੰ ॥ ਘਾਗੜਦੰਗ ਘੁੱਮੀ ਹਾਗੜਦੰਗ ਹੂਰੰ ॥ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੱਕੈ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁਆਨੰ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮੋਹੀ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਨੰ ॥ ੩੬੬ ॥ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦੇਖੈ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੂਪੰ ॥ ਪਾਗੜਦੰਗ ਪ੍ਰੇਮੰ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੂਪੰ ॥ ਡਾਗੜਦੰਗ ਡੁੱਬੀ

---

੩੫੨. ਜਲਜੋਛਣ=ਕਮਲ ਦੇ ਫੂਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ। ਪ੍ਰਣਪੋਛਣ= ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩੫੩. ਧਰਣੀਧਰ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਰਣੀ=ਚੰਗੀ ਕਰਣੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩੫੪. ਛਟ= ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰਾਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਹੈ।

੩੫੫. ਅਰਣੰ ਬਰਣੰ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹਨ। ਧਰਣੰ ਧਰਣੰ= ਧਰਤੀ ਦੇ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ। ਹਰਿ ਸੀ ਕਰਭਾ=ਹਰਿ=ਹਾਥੀ ਦੇ ਸੁੰਡ ਬਰਾਬਰ ਸੋਭਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ।

੩੫੬. ਸਰਣਾਲਯ=ਆਸਰੇ ਦਾ ਘਰ ਹਨ। ੩੫੯. ਪਾਇਕ= ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ੩੬੧. ਸਾਗੜਦੰਗ ਸਾਂਗੰ=ਸੱਸੇ ਅੱਖਰ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ=ਸਾਂਗੰ=ਬਰਛਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰੇ=ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

੩੬੨=ਤੈਕੈ=ਤਪ ਕਰਕੇ। ਤਾਜੀ=ਤਾਜੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਘੋੜੇ।

੩੬੩.–ਧੋਪੈ=ਤਲਵਾਰ। ੩੬੪. ਛੁਦ੍ਰੰ=ਤੁੱਛ ਸੂਰਮੇ।

੩੬੫. ਰੁਝੇਤਾਨੰ=ਓਹ ਫਸ ਗਏ ਜਾਂ ਜੋਰ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ।

ਪਾਗੜਦੰਗ ਪਿਆਰੀ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਾਮੰ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਰੀ ॥ ੩੬੭ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮੋਹੀ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਲਾ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੂਪੰ ਆਗੜਦੰਗ ਉਜਾਲਾ ॥ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦੇਖੈ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੂਰੰ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੂਰੰ ॥ ੩੬੮ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੂਪੰ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਾਮੰ ॥ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਾਚੈ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਮੰ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੀਝੇ ਸਾਗਰਦੰਗ ਸੂਰੰ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਿਆਹੇ ਹਾਗੜਦੰਗ ਹੂਰੰ ॥ ੩੬੯ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪਾ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੂਪੰ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਾਲੰ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੂਪੰ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੋਸੰ ਧਾਗੜਦੰਗ ਧਾਯੋ॥ਚਾਗੜਦੰਗ ਬਾਧੇ ਚਲਯੋ ਚੁੰਗ ਆਯੋ ॥ ੩੭੦ ॥ ਆਗੜਦੰਗ ਅਰੜੇ ਗਾਗੜਦੰਗ ਗਾਜੀ ॥ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਾਚੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਜੀ ॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁਝੇ ਖਾਗੜਦੰਗ ਖੇਤੰ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਹਸੇ ਪਾਗੜਦੰਗ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ੩੭੧ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਰੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬੀਰੰ ॥ ਪਾਗੜਦੰਗ ਪਰਾਨੇ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੀਰੰ ॥ ਧਾਗੜਦੰਗ ਧਾਯੋ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਾਜਾ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਣਕੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜਾ ॥ ੩੭੨ ॥ ਟਾਗੜਦੰਗ ਟੂਟੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਲੰ ॥ ਆਗੜਦੰਗ ਉੱਠੇ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁਆਲੰ॥ਭਾਗੜਦੰਗ ਭਾਜੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਵੀਰੰ ॥ ਲਾਗੜਦੰਗ ਲਾਗੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੀਰੰ ॥ ੩੭੩ ॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਹਸੀ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦੇਵੀ ॥ ਗਾਗੜਦੰਗ ਗੈਣੰ ਆਗੜਦੰਗ ਭੇਵੀ ॥ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੈਰੋ ਪਾਗੜ ਦੰਗ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ਹਾਗੜਦੰਗ ਹੱਸੇ ਖਾਗੜ ਦੰਗ ਖੇਤੰ ॥ ੩੭੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ਅਸ ਟੁੱਟੇ ਲੁੱਟੇ ਘਨੇ ਤੁੱਟੇ ਸਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ॥ ਜੇ ਜੁੱਟੇ ਕੱਟੇ ਸਭੈ ਰਹ ਗਯੋ ਭੂਪਤ ਏਕ ॥ ੩੭੫ ॥ ਪੰਕਜਬਾਟਿਕਾ ਛੰਦ ॥ ਸੈਨ ਜੁਝਤ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ਅਤਿ ਆਕਲ ॥ ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਸਾਮੁਹਿ ਅਤਿ ਬਿਆਕੁਲ ॥ ਸੰਧਿਮ ਹ੍ਵੈ ਚਿਤ ਮੈ ਅਤਿ ਕ੍ਰੁੱਧਤ ॥ ਆਵਤ ਭਯੋ ਰਿਸਕੈ ਕਰਿ ਜੁੱਧਤ ॥ ੩੭੬ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਅਨੇਕ ਕਰੇਤਬ ॥ ਜੰਗ ਜੁਟਿਓ ਅਪਨੋ ਦਲ ਲੈ ਸਬ ॥ ਬਾਜ ਉਠੇ ਤਹ ਕੋਟ ਨਗਾਰੇ ॥ ਰੁੱਝ ਗਿਰੇ ਰਣ ਜੁੱਝ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੭੭ ॥ ਚਾਮਰ ਛੰਦ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਸ ਕੋਪ ਬੀਰ ਬੋਲਿ ਕੈ ਸਬੈ ॥ ਕੋਪ ਓਪਦੇ ਹਠੀ ਸੁਧਾਇ ਕੈ ਪਰੇ ਤਬੈ ॥ ਕਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਬਾਨ ਤਾਨ ਤਾਨ ਤੋਰਹੀ ॥ ਸੁ ਝੂਝ ਝੂਝ ਕੈ ਪਰੈ ਨ ਨੈਕ ਮੁਖ ਮੋਰਹੀ ॥ ੩੭੮ ॥ ਬਾਨ ਪਾਨ ਲੈ ਸਬੈ ਸਕ੍ਰੁੱਧ ਸੂਰਮਾ ਚਲੇ ॥ ਬੀਨ ਬੀਨ ਜੇ ਲਏ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬੀਰਹਾ ਭਲੇ ॥ ਸੰਕ ਛੋਰਕੈ ਭਿਰੈਨਿਸੰਕ ਘਾਇ ਡਾਰਹੀ ॥ ਸੁ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹ੍ਵੈ

---

੩੬੭. ਉਜਾਲਾ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ। ੩੬੯. ਚੁੰਗ=ਤੁੰਮਣ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਅਕੱਠ ਆਇਆ। ੩੭੦. ਆਗੜਦੰਗ ਐੜੇ ਅੱਖਰ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਰੜੇ=ਉਚਾਰਦੇ ਜਾਂ ਬੋਲਦੇ। ਰਹਿਸੇ=ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩੭੧. ਰਣਕੇ=ਛੋਲਿਆ ਜਾਂ ਵੱਜਿਆ। ੩੭੨. ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੁਾਲੰ=ਜੱਜੇ ਦੁਆਰਾ ਜੰਗ ਦੀ ਅੱਗ। ੩੭੫. ਆਕਲ=ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਦੁਖੀ।

੩੭੭. ਤੋਰਹੀ=ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕੰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ੨ ਕੇ।

੩੭੮. ਬੀਨ=ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਜਾਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਜੇਹੜੇ ਲਏ ਹਨ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਬੀਰਹਾ=ਬਹੁਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ।

ਗਿਰੈਂ ਨ ਜੰਗ ਤੈ ਪਧਾਰਹੀ ॥ ੩੭੯॥ ਨਿਸਪਾਲਕ ਛੰਦ ॥ ਤਾਨਸਰ ਆਨਅਰ ਮਾਨ ਕਰ ਛਰਹੀਂ ॥ ਐਨਸਰ ਚੈਨ ਕਰ ਤੈਨ ਕਰ ਜੋਰਹੀਂ ॥ ਘਾਵ ਕਰ ਚਾਵ ਕਰ ਆਨਕਰ ਲਾਗਹੀਂ ॥ ਛਾਡਿ ਰਣਿ ਖਾਇ ਬ੍ਰਿਣ ਬੀਰਬਰ ਭਾਗਹੀਂ ॥ ੩੮੦ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਬੋਧ ਹਰ ਸੋਧ ਅਰ ਧਾਵਹੀਂ ॥ ਜੋਧ ਬਰ ਕ੍ਰੋਧ ਧਰ ਬਿਰੋਧਸਰ ਲਾਵਹੀਂ ॥ ਅੰਗ ਭਟ ਭੰਗ ਹੁਐ ਜੰਗ ਤਿਹੰ ਡਿੱਗਹੀਂ ॥ ਸੰਗਿ ਬਿਨ ਰੰਗ ਰਣ ਸ੍ਰੋਣ ਤਨ ਭਿੱਗਹੀਂ ॥ ੩੮੧ ॥ ਧਾਇ ਭਟਿ ਆਇ ਰਿਸ ਖਾਇ ਅਸ ਝਾਰਹੀਂ ॥ ਸੋਰ ਕਰ ਜੋਰ ਸਰ ਤੋਰ ਅਰ ਡਾਰਹੀਂ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜ ਪੈ ਨ ਭਜਿ ਭੂਮ ਰਨ ਸੋਭਹੀਂ ॥ ਪੇਖ ਛਬ ਦੇਖ ਦੁਤ ਨਾਰ ਸੁਰ ਲੋਭਹੀਂ ॥ ੩੮੨ ॥ ਭਾਜ ਨਹ ਸਾਜ ਅਸ ਗਾਜ ਭਟ ਆਵਹੀਂ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਬੋਧ ਹਰ ਜੋਧ ਅਸ ਲਾਵਹੀਂ ਜੂਝ ਰਣ ਝਾਲ ਬ੍ਰਿਣ ਦੇਵ ਪੁਰ ਪਾਵਹੀਂ । ਜੀਤ ਕੈ ਗੀਤ ਕੁਲ ਰੀਤ ਜਿਮ ਗਾਵਹੀਂ ॥ ੩੮੩ ॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਸਾਜ ਸਾਜ ਕੈ ਸਬੈ ਸਲਾਜ ਬੀਰ ਧਾਵਹੀਂ ॥ ਜੂਝ ਜੂਝ ਕੈ ਮਰੈਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਲੋਕ ਪਾਵਹੀਂ ॥ ਧਾਇ ਧਾਇ ਕੈ ਹਠੀ ਅਘਾਇ ਘਾਇ ਝੇਲਹੀਂ ॥ ਪਛੇਲ ਪਾਵ ਨਾ ਚਲੈਂ ਅਰੇਲ ਬੀਰ ਠੇਲਹੀਂ ॥ ੩੮੪ ॥ ਕੋਪ ਓਪਵੇ ਸਬੈ ਸਰੋਖ ਸੂਰ ਧਾਇ ਹੈਂ ॥ ਧਾਇ ਧਾਇ ਜੂਝ ਹੈਂ ਅਰੂਝ ਜੂਝ ਜਾਇ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਮੇਲਕੈ ਪ੍ਰਹਾਰ ਆਨ ਡਾਰਹੀਂ ॥ ਨ ਭਾਜ ਗਾਜ ਹੈ ਹਠੀ ਨਿਸੰਕ ਘਾਇ ਮਾਰਹੀਂ ॥੩੮੫॥ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਢੋਲ ਬਾਸੁਰੀ ਸਨਾਇ ਝਾਂਝ ਬਾਜ ਹੈਂ ॥ ਸਪਾਵ ਟੋਪ ਕੈ ਬਲੀਸ ਕੋਪ ਆਨ ਗਾਜ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਬੂਝ ਬੂਝ ਕੈ ਹਠੀ ਅਰੂਝ ਆਨ ਜੂਝ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਹ੍ਵੈ ਰਹੀ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਨ ਸੂਝ ਹੈਂ ॥ ੩੮੬ ॥ ਸੁ ਰੋਖ ਕਾਲਿ ਕੇਸਰੀ ਸੰਘਾਰਸੈਣ ਧਾਇ ਹੈਂ ॥ ਅਗਸਤ ਸਿੰਧ ਕੀ ਜਿਮੰ ਪਚਾਇ ਸੈਨ ਜਾਇ ਹੈਂ ॥ ਸੰਘਾਰ ਬਾਹਣੀਸ ਕੋ ਅਨੀਸ ਤੀਰ ਗਾਜ ਹੈਂ ॥ ਬਿਸੇਖ ਜੁੱਧ ਮੰਡ ਹੈਂ ਅਸੇਖ ਸਸਤ੍ਰ ਬਾਜ ਹੈਂ ॥ ੩੮੭ ॥ ਸਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਆਵਤ ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਦਲ ਤੇ ਹਰਿ ਬਾਜ ਕਰੀ ਰਥ ਕੋਟਕ ਕੂਟੇ ॥ ਸਾਜ ਗਿਰੇ ਨ੍ਰਿਪਰਾਜ ਕਹੂੰ ਬਰਬਾਜ ਫਿਰੇ ਹਿਹਨਾਵਤ ਛੂਟੇ ॥ ਤਾਜ ਕਹੂੰ ਗਜ ਰਾਜਰਣੰ

---

੩੭੯. ਤਾਨਸਰ ਖਿੱਚਕੇ ਬਾਣ ਆਨ=ਆ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਅੜਕੇ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਛੱਡਦੇ ਹਨ । ਐਨਸਰ=ਚੰਗੇ ਬਾਣ ਆਨੰਦ ਹੋਕੇ ਤਾਣ ਕੇ ਜੋੜ ਕੇ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ । ੩੮੩. ਅਰੇਲ=ਧੱਕ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਟੇਲਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਧੱਕਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕਦੇ ਹਨ।

੩੮੪. ਧਾ ਧਾ ਕੇ ਜਾਂ ਦੌੜ ਦੌੜਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਅਰੂਝ=ਫਸਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਓਹ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ= ਓਹ ਸੂਰਮੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਕੇ ਭਾਵ ਪਾਕੇ ਜਾਂ ਫੜਕੇ ਡਾਰ ਦੇ ਭਾਵ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੩੮੫. ਸੁਅੰਧ=ਡੰਡਰੌਲੀ ਜਾਂ ਧੂੜੀ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੩੮੬. ਸੁਰੋਖ=ਸਹਿਤ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਜੀ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੌੜਕੇ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੩੮੬. ਅਸੇਖ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੩੮੭. ਬਾਜ=ਘੋੜੇ ਛੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਿਣਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਪੌਣ=ਕਲਗੀ ਜੀ ਦੇ ਬਾਣ ਪੌਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਬਦਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉੱਡ ਚੱਲੇ ਕੁਛ ਬਚੇ ਨਹੀਂ ਫੁਟ ਗਏ ਭਾਵ ਵਿੰਨ੍ਹ ਸੁਟੇ ।

ਧਨ ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਕੇਸਨ ਜੁਟੇ॥ਪੌਨ ਸਮਾਨ ਬਹੇ ਕਲਿ ਬਾਨ ਸਬੈ ਅਰਿ ਬਾਦਲ ਸੇ ਚਲ ਫੂਟੇ ॥ ੩੮੮ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਕਰ ਕੋਪ ਬਡੇ ਭਟ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਪੱਟਿਸਲੋਹ ਹਥੀ ਪਰਸਾ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਚਹੂੰਦਿਸ ਚੌਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਕੁੰਜਰ ਪੁੰਜ ਗਿਰੇ ਰਣ ਮੂਰ ਧਨ ਸੋਭਤ ਹੈ ਅਤ ਡੀਲ ਡਿਲਾਰੇ ॥ ਰਾਵਣ ਰਾਮ ਸਮੇ ਰਣ ਕੇ ਗਿਰ ਰਾਜ ਮਨੋ ਹਨਵੰਤ ਉਖਾਰੇ ॥ ੩੮੯ ॥ ਚੌਪ ਚਰੀ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਕਰੁਣਾਲਯ ਕੇ ਪਰ ਸਿੰਧੁਰ ਪੇਲੇ ॥ ਧਾਇ ਪਰੇ ਕਰਿ ਕੋਪ ਹਠੀ ਕਰ ਕਾਟਿ ਸਬੈ ਪਗ ਦ੍ਵੈ ਨ ਪਿਛੇਲੇ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਕੇ ਘਨ ਸਗ੍ਰਾਮ ਘਨੇ ਤਨ ਆਯੁਧ ਝੇਲੇ ॥ ਸ੍ਰੋਨ ਰੰਗੇ ਰਮਣੀਅ ਰਮਾਪਤਿ ਫਾਗਨ ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਸੇ ਖੇਲੇ ॥ ੩੯੦ ॥ ਘਾਇ ਸਬੈ ਸਹਿ ਕੈ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕੋਪ ਭਰਯੋ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਲੀਨੇ ॥ ਦੁੱਜਨ ਸੈਨ ਬਿਖੈ ਧਸਕੈ ਛਿਨ ਮੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸਬੈ ਅਰ ਕੀਨੇ ॥ ਟੂਟ ਪਰੇ ਰਮਣੀਅ ਸਭੂਖਣ ਬੀਰ ਬਲੀ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਚੀਨੇ ॥ ਯੌਂ ਉਪਮਾ ਉਪਜੀ ਮਨ ਮੈ ਰਣ ਭੂਮ ਕੋ ਮਾਨਹੁ ਭੂਖਨ ਦੀਨੇ ॥ ੩੯੧ ॥ ਚੌਪ ਚੜਿਓ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕਲੀ ਕ੍ਰਿਤਆਯੁਧ ਅੰਗ ਅਨੇਕਨ ਸਾਜੇ ॥ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਮੁਚੰਗ ਸੁਭਾਂਤ ਅਨੇਕ ਭਲੀ ਬਿਧ ਬਾਜੇ ॥ ਪੂਰਿ ਫਟੀ ਛੁਟਿ ਧੂਰ ਜਟੀ ਜਟ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਦੋਊ ਉਠ ਭਾਜੇ ॥ ਕੋਪ ਕਛੂ ਕਰਿ ਕੈ ਚਿਤ ਮੋ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਜਬੈ ਰਣ ਗਾਜੇ ॥ ੩੯੨ ॥ ਬਾਜ ਹਨੇ ਗਜਰਾਜ ਹਨੇ ਨ੍ਰਿਪਰਾਜ ਹਨੇ ਰਣਭੂਮ ਗਿਰਾਏ ॥ ਡੋਲ ਗਿਰਿਓ ਗਿਰਮੇਰ ਰਸਾਤਲ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਸਬੈ ਭਹਰਾਏ ॥ ਸਾਤੋਊ ਸਿੰਧ ਸੁਕੀ ਸਰਤਾ ਸਬ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਸਬੈ ਥਹਰਾਏ ॥ ਚੌਕ ਚਕੇ ਦ੍ਰਿਗਪਾਲ ਸਬੈ ਕਿਹ ਪੈ ਕਲਕੀ ਕਰ ਕੋਪ ਰਿਸਾਏ ॥ ੩੯੩ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਰ ਹਠੀ ਹਠ ਠਾਨ ਹਠੀ ਰਣ ਕੋਟਿਕ ਮਾਰੇ ॥ ਜਾਂਘ ਕਹੂੰ ਸਿਰਬਾਹ ਕਹੂੰ ਅਸਰੇਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਬੈ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ਬਾਜ ਕਹੂੰ ਗਜਰਾਜ ਧੁਜਾ ਰਥ ਉਸਟ ਪਰੇਰਣ ਪੁਸਟ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਜਾਨੁਕ ਬਾਗ ਬਨਿਓ ਰਣਿ ਮੰਡਲ ਪੇਖਨ ਕੌ ਜਟਿ ਧੂਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੩੯੪ ॥ ਲਾਜ ਭਰੇ ਅਰਿ ਰਾਜ ਕਹੂੰ ਦਿਸ ਭਾਜ ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਆਨ ਘਿਰੇ ॥ ਗਹਿ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਛਟ ਛੈਲ ਛਕੇ ਚਿਤ ਚੌਪ ਚਿਰੇ ॥ ਪ੍ਰਿਤਮਾਨ ਸੁਜਾਨ ਅਜਾਨ ਭੁਜਾ ਕਰਿ ਪੈਜ ਪਰੇ ਨਹੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰੇ ॥ ਰਣ

---

੩੮੯. ਚੌਪ=ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਲਗੀ ਜੀ ਦੀ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰ ਸਿੰਧਰ ਪੇਲ=ਉਤੇ ਹਾਥੀ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹਨ । ਕਰ ਕਾਟ=ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਭਾਵ ਸੁੰਡ ਕਟ ਸੁਟੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੋ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ ਹਨ।

੩੯੧. ਪੂਰ ਫਟੀ=ਧਰਤੀ ਫਟ ਗਈ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਜਟਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ੩੯੨. ਲੋਕ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਾਵ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਤਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਹੋ ਗਏ। ਚੌਕ ਚਕੇ=ਚਕਚੌਂਧੀ ਖਾਕੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਏ ਦਿਗਪਾਲ। ੩੯੩. ਹਠੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਹਠ ਕਰਕੇ ਕਈ ਕਰੋੜ ਹਠੀ ਸੂਰਮੇ ਜੁਧ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਅਸਰੇਣ=ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਧੂੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਾਰੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ।

੩੯੪. ਪੈਜ=ਪ੍ਰਤੱਗਜਾ ਕਰਕੇ।

ਮੋ ਮਰਿ ਕੈ ਜਸ ਕੌ ਕਰਿ ਕੇ ਹਰਿ ਸੋ ਲਰਿ ਕੈ ਭਵ ਸਿੰਧ ਤਰੇ ॥ ੩੯੫ ॥ ਰੰਗ ਸੋ ਜਾਨ ਸੁ ਰੰਗੇ ਹੈਂ ਸਿੰਧੁਰ ਛੂਟੀ ਹੈ ਸੀਸ ਪੈ ਸ੍ਰੋਨ ਅਲੇਲੈ ॥ ਬਾਜ ਗਿਰੇ ਭਟਰਾਜ ਕਹੂੰ ਬਿਚਲੇ ਕੁਪਕੈ ਕਲ ਕੇ ਅਸ ਮੇਲੈ ॥ ਚਾਚਰ ਜਾਨ ਕਰੇ ਬਸੁਧਾ ਪਰ ਜੂਝ ਗਿਰੇ ਪਗ ਦ੍ਵੈ ਨ ਪਛੇਲੈ ॥ ਜਾਨੁਕ ਪਾਨ ਕੈ ਭੰਗ ਮਲੰਗ ਸੁ ਫਾਗਨ ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਸੋ ਖੇਲੈ ॥ ੩੯੬ ॥ ਜੇਤਕ ਜੀਤ ਬਚੇ ਸੁ ਸਬੈ ਭਟ ਚੋਪ ਚੜੇ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਧਾਏ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਅਸ ਕਾਢ ਲਏ ਕਰ ਮੋ ਚਮਕਾਏ ॥ ਚਾਬਕ ਮਾਰ ਤੁਰੰਗ ਧਸੇ ਰਨ ਸਾਵਨ ਕੀ ਘਟਿ ਜਿਉ ਘਹਰਾਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਕੀ ਕਰਿ ਲੈਕਰ ਵਾਰ ਸੁ ਏਕ ਹਨੇ ਅਰ ਅਨੇਕ ਪਰਾਏ ॥ ੩੯੭ ॥ ਮਾਰ ਮਚੀ ਬਿਸੰਭਾਰ ਜਬੈ ਤਬ ਆਯੁਧ ਛੋਰ ਸਬੈ ਭਟ ਭਾਜੇ ॥ ਡਾਰ ਹਥਯਾਰ ਉਤਾਰ ਸਨਾਹਿ ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਭਜੈ ਨਹੀ ਗਾਜੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਤਹਾ ਗਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਿਰਾਜੇ ॥ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਰ ਚਕਿਓ ਛਬ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਦੋਊ ਲਖਿ ਲਾਜੇ ॥ ੩੯੮ ॥ ਦੇਖ ਭਜੀ ਪ੍ਰਿਤਨਾ ਅਰ ਕੀ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਹਥਯਾਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਦਾ ਛਿਨ ਬੀਚ ਸਬੈ ਕਰ ਚੂਰਨ ਡਾਰੇ ॥ ਭਾਗ ਚਲੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਭਟਾ ਜਿਮ ਪੌਨ ਬਹੈ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਨ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਪੈਨ ਪਰੀ ਕਛੁ ਮਾਨ ਰਹਿਓ ਨਹੀ ਬਾਨਨ ਡਾਰ ਨਿਦਾਂ ਨ ਪਧਾਰੇ ॥ ੩੯੯ ॥ ਸੁਪ੍ਰਿਆ ਛੰਦ ॥ ਕਹੂੰ ਭਟ ਮਿਲਤ ਮੁਖ ਮਾਰ ਉਚਾਰਤ ॥ ਕਹੂੰ ਭਟ ਭਾਜ ਪੁਕਾਰਤ ਆਰਤ ॥ ਕੇਤਕ ਜੋਧ ਫਿਰਤ ਦਲ ਗਾਰਤ ॥ ਕੇਤਕ ਜੂਝ ਬਰੰਗਨ ਬਰਹਤ ॥ ੪੦੦ ॥ ਕਹੂੰ ਬਰ ਬੀਰ ਫਿਰਤ ਸਰ ਮਾਰਤ ॥ ਕਹੂੰ ਰਣ ਛੋਰ ਭਜਤ ਭਟ ਆਰਤ ॥ ਕੇਈ ਡਰੁ ਡਾਰਿਹਨ ਤਰਣ ਜੋਧਾ ॥ ਕੇਈ ਮੁਖ ਮਾਰ ਰਟਤ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੪੦੧ ॥ ਕੇਈ ਖਗ ਖੰਡਿ ਗਿਰਤ ਰਣ ਛਤ੍ਰੀ ॥ ਕੇਤਕ ਭਾਗ ਚਲਤ ਤ੍ਰਸ ਅਤ੍ਰੀ ॥ ਕੇਤਕ ਨਿਭ੍ਰਮ ਜੁੱਧ ਮਚਾਵਤ ॥ ਆਹਵਸੀਝ ਦਿਵਾਲਯ ਪਾਵਤ ॥ ੪੦੨ ॥ ਕੇਤਕ ਜੂਝ ਮਰਤ ਰਣ ਮੰਡਲ ॥ ਕੇਈਕ ਭੇਦ ਚਲੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਲ ॥ ਕੇਈਕ ਆਨ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ਸਾਂਗੈ ॥ ਕੇਤਕ ਭੰਗ ਗਿਰਤ ਹੁਇ ਆਂਗੈ ॥ ੪੦੩ ॥ ਬਿਸੇਖ ਛੰਦ ॥ ਭਾਜ ਬਿਨਾ ਭਟ ਲਾਜ ਸਬੈ ਤਜ ਸਾਜ ਜਹਾਂ ॥ ਨਾਚਤ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਨਿਸਾਚਰ ਰਾਜ ਤਹਾਂ ॥ ਦੇਖਤ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਮਹਾਂ ਰਣ ਕੋ ਬਰਨੈ ॥ ਜੂਝ ਭਯੋ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਸੁ ਪਾਰਥ ਸੋ ਕਰਨੈ ॥ ੪੦੪ ॥ ਦਾਵ ਕਰੈ ਰਿਸ ਖਾਇ ਮਹਾਂ ਹਠ ਠਾਂਨ ਹਠੀ ॥ ਕੋਪ ਭਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁ ਪਾਵਕ ਜਾਨ ਭਠੀ ॥ ਕ੍ਰੁੱਧ ਭਰੇ ਰਣ ਛਤ੍ਰਜ ਅਤ੍ਰਣ ਝਾਰਤ ਹੈ ॥ ਭਾਜ ਚਲੈ ਨਹੀ ਪਾਵਸ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਤ ਹੈ ॥ ੪੦੫ ॥ ਦੇਖਤ ਹੈ ਦਿਵ ਦੇਵ ਧਨੈ ਧਨ ਜੰਪਤ ਹੈਂ ॥ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਚਵੋ ਚਕ ਕੰਪਤ ਹੈਂ ॥ ਭਾਜਤ ਨਾਹਨ ਬੀਰ ਮਹਾਂ ਰਣ

---

੩੯੫. ਰੰਗ ਸੁਜਾਨ=ਸਿਆਣੇ ਸੂਰਮੇ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਅਲੇਲੇ= ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਂਗ ਲਹੂ ਦੀ ਧਾਰਾ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਛੁਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੋ ਹਾਥੀ ਵੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੪੦੧. ਤ੍ਰਸ ਅੱਤ੍ਰੀ=ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਆਹਵ ਸੀਝ=ਜੁਧ ਵਿਚ ਮਰਕੇ। ੪੦੩. ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਛੱਡਕੇ ਸਾਜਾਂ ਨੂੰ, ਓਥੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਭੂਤ ਆਦਿ ਹਨ ।

ਗਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗਮ ਨਾਰ ਲਖੇ ਛਬ ਲਾਜਤ ਹੈਂ ॥ ੪੦੬ ॥ ਧਾਵਤ ਹੈਂ ਕਰ ਕੋਪ ਮਹਾਂ ਸੁਰ ਸੂਰ ਤਹਾਂ ॥ ਮਾਂਡਤ ਹੈਂ ਬਿਕਰਾਰ ਭਯੰਕਰ ਜੁੱਧ ਜਹਾਂ ॥ ਧਾਵਤ ਹੈਂ ਸੁਰ ਨਾਰ ਸੁ ਸਾਮੁਹ ਜੁੱਝਤ ਹੈਂ ॥ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਗੰਧ੍ਰਬ ਸਬੈ ਕ੍ਰਿਤ ਸੁੱਝਤ ਹੈਂ ॥ ੪੦੭ ॥ ਚੰਚਲਾ ਛੰਦ ॥ ਮਾਰਬੇ ਕੋਤਾਹਿ ਤਾਕਿ ਧਾਏ ਬੀਰ ਸਾਵਧਾਨ ॥ ਹੋਨ ਲਾਗੇ ਜੁੱਧ ਕੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸਬੈ ਬਿਧਾਨ ॥ ਭੀਮ ਭਾਤ ਧਾਇਕੈ ਨਿਸੰਕ ਘਾਇ ਕਰਤ ਆਇ ॥ ਜੂਝ ਜੂਝ ਕੈ ਮਰੈ ਸੁ ਦੇਵ ਲੋਕ ਬਸਤ ਜਾਇ ॥ ੪੦੮ ॥ ਤਾਨ ਤਾਨ ਬਾਨ ਕੌ ਅਜਾਨ ਬਾਹ ਧਾਵਹੀ ॥ ਜੂਝ ਜੂਝ ਕੈ ਮਰੈ ਅਲੋਕ ਲੋਕ ਪਾਵਹੀ ॥ ਰੰਗ ਜੰਗ ਅੰਗ ਨੰਗ ਭੰਗ ਅੰਗਿ ਹੋਇ ਪਰਤ ॥ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੋਇ ਗਿਰੈ ਸੁ ਦੇਵ ਸੁੰਦਰੀਨਿ ਬਰਤ ॥ ੪੦੯ ॥ **ਤ੍ਰਿੜਕਾ ਛੰਦ ॥**

ਤ੍ਰਿੜਰਿੜ ਤੀਰੰ ॥ ਬ੍ਰਿੜਰਿੜ ਬੀਰੰ ॥ ਢ੍ਰਿੜਰਿੜ ਢੋਲੰ ॥ ਬ੍ਰਿੜਰਿੜ ਬੋਲੰ ॥੪੧੦ ॥ ਤ੍ਰਿੜੜਿੜ ਤਾਜੀ ॥ ਬ੍ਰਿੜੜਿੜ ਬਾਜੀ ॥ ਹ੍ਰਿੜੜਿੜ ਹਾਥੀ ॥ ਸ੍ਰਿੜੜਿੜ ਸਾਥੀ ॥ ੪੧੧ ॥ ਬ੍ਰਿੜੜਿੜ ਬਾਣੰ ॥ ਜ੍ਰਿੜੜਿੜ ਜੁਆਣੰ ॥ ਛ੍ਰਿੜੜਿੜ ਛੋਰੈਂ ॥ ਜ੍ਰਿੜੜਿੜ ਜੋਰੈਂ ॥ ੪੧੨ ॥ ਖਰੜੜ ਖੇਤੰ ॥ ਪੜਰੜ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ਝੜੜੜ ਨਾਚੇ ॥ ਰੰਗਝੜਿ ਰਾਚੇ ॥ ੪੧੩ ॥ ਹਰਰੜ ਹੂਰੰ ॥ ਗਣਰਣ ਪੂਰੰ ॥ ਕ੍ਰਰਰੜ ਕਾਛੀ ॥ ਨਰਰੜ ਨਾਚੀ ॥ ੪੧੪ ॥ ਤਰਰੜ ਤੇਗੰ ॥ ਜਣ ਘਣ ਬੇਗੰ ॥ ਚਰਰੜ ਚਮਕੈ ॥ ਝਰਰੜ ਝਮਕੈ ॥੪੧੫॥ ਜਰਰੜ ਜੋਧੰ ॥ ਕਿਰਰੜ ਕ੍ਰੋਧੰ ॥ ਜਰਰੜ ਜੂਝੈ॥ਲ੍ਰਰਰੜ ਲੂਝੈ ॥ ੪੧੬ ॥ ਖਰਰੜ ਖੇਤੰ ॥ ਅਰਰੜ ਅਚੇਪੰ ॥ ਬ੍ਰਰਰੜ ਬਾਜੀ ॥ ਗਿਰਰੜ ਗਾਜੀ ॥ ੪੧੭ ॥ ਗ੍ਰਿੜਰਰ ਗਜਣੰ ॥ ਕ੍ਰਿੜਰਰ ਭਜਣੰ ॥ ਰ੍ਰਿੜਰਿੜ ਰਾਜਾ ॥ ਲਿੜਰਿੜ ਲਾਜਾ ॥ ੪੧੮ ॥ ਖਿੜਰਿੜ ਖਾਂਡੇ ॥ ਬ੍ਰਿੜਰਿੜ ਬਾਂਡੇ ॥ ਅ੍ਰੜਰਿੜ ਅੰਗੰ ॥ ਜ੍ਰੜਰਿੜ ਜੰਗੰ ॥ ੪੧੯ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੈਨ ਜੁੱਝੀ ਅਪਾਰ ॥ ਰਣ ਰੋਹ ਕ੍ਰੋਹਧਾਏ ਲੁਝਾਰ ॥ ਤੱਜੰਤ ਬਾਣ ਗੱਜੰਤ ਬੀਰ॥ ਉਠੰਤ ਨਾਦ ਭੱਜੰਤ ਭੀਰ ॥ ੪੨੦ ॥ ਧਾਏ ਸਬਾਹ ਜੋਧਾ ਸਕੋਪ॥ ਕੱਢਤ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਬਾਹੰਤ ਧੋਪ॥ ਲੁੱਝੰਤ ਸੂਰ ਜੁੱਝੰਤ ਅਪਾਰ ॥ ਜਣ ਸੇਤ ਬੰਧ ਦਿਖੀਅਤ ਪਹਾਰ ॥ ੪੨੧ ॥ ਕਟੰਤ ਅੰਗ ਭਭਕੰਤ ਘਾਵ ॥ ਸਿੱਝੰਤ ਸੂਰ ਜੁੱਝੰਤ ਚਾਵ ॥ ਨਿਰਖੰਤ ਸਿੱਧ ਚਾਰਣ ਅਨੰਤ ॥ ਉਚਰੰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਜੋਧਨ ਬਿਅੰਤ ॥ ੪੨੨ ॥ ਨਾਚੰਤ ਆਪ ਈਸਰ ਕਰਾਲ ॥ ਬਾਜੰਤ ਡਉਰ ਭੈ ਕਰ ਬਿਸਾਲ ॥ ਪੋਅੰਤ ਮਾਲ ਕਾਲੀ ਕਪਾਲ ॥ ਚਲ ਚਿੱਤ ਚੱਖ ਛਾਡੰਤ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ੪੨੩ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਬਜੇ ਘੋਰ ਬਾਜੇ ॥ ਧੁਣੰ ਮੇਘ ਲਾਜੇ ॥ ਖਹੇ ਖੇਤ ਖਤ੍ਰੀ ॥ ਤਜੇ ਤਾਣ ਪਤ੍ਰੀ ॥ ੪੨੪ ॥ ਗਿਰੈ ਅੰਗ ਭੰਗੰ ॥ ਨਚੇ ਜੰਗ ਰੰਗੰ ॥ ਖੁਲੇ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜੇ ਚਉਪਦੂਨੀ ॥ ੪੨੫ ॥ ਭਯੋ ਘੋਰ ਜੁੱਧੰ ॥ ਇਤੀ ਕਾਹ ਸੁੱਧੰ ॥ ਜਿਣਿਓ ਕਾਲ ਰੂਪੰ ॥ ਭਜੇ ਸਰਬ ਭੂਪੰ ॥ ੪੨੬ ॥ ਸਬੈ ਸੈਣ ਭਾਜਾ ॥ ਫਿਰਯੋ ਆਪ ਰਾਜਾ ॥ ਠਟਿਓ ਆਣ ਜੁੱਧੰ॥ ਭਇਓ ਨਾਦ

---

੪੦੭. ਕ੍ਰਿਤ=ਸਾਰੇ ਓਨਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

੪੦੮. ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋਕੇ ਨੰਗੇ ਅੰਗ ਪਏ ਹਨ ਸੂਰਮੇ। ੪੧੯. ਜੁਧ ਵਿਚ ਅਰੂੜ ਹੋਕੇ ਸੂਰਮੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਦੌੜੇ ਹਨ।

੪੨੨. ਜੇਹੜੇ ਚੰਚਲ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ ਓਹ ਅੱਗ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ।

ਊੱਧੰ॥ ੪੨੭ ॥ ਤਜੇ ਬਾਣ ਐਸੇ ॥ ਬਣੰਪਤ੍ਰ ਜੈਸੇ॥ ਜਲੰ ਮੇਘਧਾਰਾ ॥ ਨਭੰ ਜਾਣੁ ਤਾਰਾ ॥ ੪੨੮ ॥ ਕਰੰ ਅੰਸੁ ਮਾਲੀ ॥ ਸਰੰਸਤ੍ਰ ਸਾਲੀ ॥ ਚਹੂੰ ਓਰ ਛੂਟੇ ॥ ਮਹਾਂ ਜੋਧ ਜੂਟੇ ॥ ੪੨੯ ॥ ਚਲੇ ਕੀਟ ਕਾਸੇ ॥ ਬਢੇ ਵਿੱਡ ਕਾਸੇ ॥ ਕਨੰਸਿੰਧ ਰੇਤੰ ॥ ਤਨੰ ਰੋਮ ਤੇਤੰ ॥ ੪੩੦ ॥ ਛੂਟੈ ਸ੍ਵਰਨ ਪੁੱਖੀ ॥ ਸੁਧੰ ਸਾਰ ਮੁੱਖੀ ॥ ਕਲੰਕੰਕ ਪਤ੍ਰੀ ॥ ਤਜੇ ਜਾਣ ਛਤ੍ਰੀ ॥ ੪੩੧ ॥ ਗਿਰੇ ਰੇਤ ਖੇਤੰ ॥ ਨਚੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ਕਰੈ ਚਿਤ੍ਰ ਚਾਰੰ ॥ ਤਜੈ ਬਾਣ ਧਾਰੰ ॥ ੪੩੨ ॥ ਹਲੈ ਜੋਧ ਜੋਧੰ॥ ਕਰੇ ਘਾਇ ਕ੍ਰੋਧੰ ॥ ਖਹੈ ਖੱਗ ਖੱਗੈ ॥ ਉਠੈ ਝਾਲ ਅੱਗੈ ॥ ੪੩੩ ॥ ਨਚੇ ਪੱਖ ਰਾਲੇ ॥ ਚਲੇ ਬਾਲ ਆਲੇ ॥ ਹਸੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੇ ॥ ਰਣੰ ਰੰਗ ਰਾਚੇਂ ॥ ੪੩੪ ॥ ਨਚੇ ਪਾਰਬਤੀਸੰ ॥ ਮੰਡਿਓ ਜੁੱਧ ਈਸੰ॥ ਦਸੰ ਦਿਉਸ ਕ੍ਰੁੱਧੰ॥ ਭਯੋ ਘੋਰ ਜੁੱਧੰ ॥ ੪੩੫ ॥ ਪੁਨਰ ਬੀਰ ਤਜਾਗਜੇ ॥ ਪਗੰਦ੍ਵੈਕ ਭਾਗਜੇ ॥ਫਿਰਜੋ ਫੇਰਿ ਐਸੇ ॥ ਕ੍ਰੋਧੀ ਸਾਂਪ ਜੈਸੇ ॥ ੪੩੬ ॥ ਪੁਨਰ ਜੁੱਧ ਮੰਡਿਓ ॥ ਸਰੰ ਓਘ ਛੰਡਿਓ ॥ ਤਜੇ ਵੀਰ ਬਾਣੰ ॥ ਮ੍ਰਿਤੰ ਆਇ ਤ੍ਰਾਣੰ॥ ੪੩੭ ॥ ਸਭੈ ਸਿੱਧ ਦੇਖੈ ॥ ਕਲੰਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖੈ॥ ਧਨੰ ਧੰਨ ਜੰਪੈ ॥ ਲਖੈ ਭੀਰ ਕੰਪੈ॥ ੪੩੮ ॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਆਨ ਆਨ ਸੂਰਮਾ ਸਧਾਨ ਬਾਨ ਧਾਵਹੀਂ ॥ ਰੁਝ ਜੁਝ ਕੈ ਮਰੈਂ ਸੁ ਦੇਵ ਨਾਰ ਪਾਵਹੀਂ ॥ ਸੁ ਰੀਝ ਰੀਝ ਅੱਛਰਾਂ ਅਲੱਛ ਸੂਰਣੈਂ ਬਰੈਂ ॥ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕੈ ਸੁ ਧੀਨ ਪਾਨ ਕੈ ਧਰੈਂ ॥ ੪੩੯ ॥ ਸਨੱਧਬੱਧ ਅੱਧ ਹ੍ਵੈ ਬਿਰੁੱਧ ਸੂਰ ਧਾਵਹੀ ॥ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧ ਸਾਂਗ ਤੀਛਣੰ ਕਿਤਾਕ ਸਤ੍ਰ ਲਾਵਹੀ ॥ ਸੁ ਜੂਝ ਜੂਝ ਕੈ ਗਿਰੈ ਅਰੁਝ ਲੂਝ ਕੈ ਹਠੀ ॥ ਅਬੂਝ ਓਰ ਧਾਵਹੀ ਬ੍ਰਨਾਇ ਸੈਨ ਏਕਠੀ ॥ ੪੪੦ ॥ ਸੰਗੀਤ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪਾ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਾਜਾ ॥ ਘਾਗੜਦੰਗ ਘੋਰੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜਾ ॥ ਫਾਗੜਦੰਗ ਫੀਲੰ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੂਟੇ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੂਰੰ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੂਟੇ ॥ ੪੪੧ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜੇ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਗਾਰੇ ॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੋਧਾ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਰੇ ॥ ਡਾਗੜਦੰਗ ਡਿੱਗੇ ਖਾਗੜਦੰਗ ਖੂਨੀ ॥ ਚਾਗੜਦੰਗ ਚਉਪੇ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦੂਨੀ ॥ ੪੪੨ ॥ ਹਾਗੜਦੰਗ ਹੱਸੇ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸਿੱਧੰ ॥ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭਾਜੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬ੍ਰਿੱਧੰ ॥ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੁੱਟੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤੀਰੰ ॥ ਜਾਗੜਦੰਘ ਜੁੱਟੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬੀਰੰ ॥ ੪੪੩ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੂਹਕੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਣੰ ॥ ਫਾਗੜਦੰਗ ਫਰਕੇ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਿਸਾਣੰ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਜੀ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੇਰੀ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੈਣੰ ਫਾਗੜਦੰਗ ਫੇਰੀ ॥ ੪੪੪ ॥ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੀਰੰ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੰਪੈ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਰੇ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੰਪੈ ॥ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛਪ੍ਰੰ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭਾਜੇ॥ ਚਾਗੜਦੰਗ ਚਿੱਤੰ ਲਾਗੜਦੰਗ ਲਾਜੇ ॥ ੪੪੫ ॥ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੋਰਿਓ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰਾਜਾ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੈਣੰ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭਾਜਾ ॥ ਛਾਗੜਦੰਗ ਛੂਟੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਣੰ

---

੪੩੦. ਸੋਨੇ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਣ ਛੱਡੇ । ਪੁਖੀ=ਬਾਣ, ਸੁਧੰਸਾਰ ਮੁਖੀ=ਚੰਗੀ ਪੁਲਾਦ ਦੀ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਕਲੰਕੰਕ ਪਤ੍ਰੀ=ਸੁੰਦਰ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਣ । ੪੩੧. ਗਿਰੇ=ਡਿਗੇ । ਰੇਤ ਖੇਤ=ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ । ੪੩੩. ਬਾਲ ਆਲੇ=ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ।

੪੩੯. ਸੁਧੀਨ ਪਾਨ=ਬੁੱਧਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

੪੪੩. ਕੂਹਕੈ=ਕੂਹ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ।

॥ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੋਕੀ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦਿਸਾਣੰ ॥ ੪੪੬ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਾਰ ਬਾਗੜ ਦੰਗ ਬਾਣੰ ॥ ਟਾਗੜਦੰਗ ਟੂਟੇ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਣੰ ॥ ਲਾਗੜਦੰਗ ਲਾਗੇ ਦਾਗੜ ਦੰਗ ਦਾਹੇ ॥ ਡਾਗੜਦੰਗ ਡਾਰੇ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਾਹੇ ॥ ੪੪੭ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਰਖੇ ਫਾਗੜਦੰਗ ਫੂਲੰ ॥ ਮਾਗੜਦੰਗ ਮਿਟਿਓ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸੂਲੰ ॥ ਮਾਗੜ ਦੰਗ ਮਾਰਿਓ ਭਾਗੜਦੰਗ ਭੂਪੰ ॥ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪੇ ਰਾਗੜਦੰਗ ਰੂਪੰ ॥੪੪੮॥ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜੰਪੈ ਪਾਗੜਦੰਗ ਪਾਨੰ ॥ ਦਾਗੜਦੰਗ ਦੇਵੰ ਆਗੜਦੰਗ ਆਨੰ ॥ ਸਾਗੜਦੰਗ ਸਿੱਧੰ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਿੱਤੰ ॥ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬਨਾਏ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਬਿੱਤੰ ॥ ੪੪੯ ॥ ਗਾਗੜਦੰਗ ਗਾਵੈ ਕਾਗੜਦੰਗ ਕਬਿੱਤੰ ॥ ਧਾਗੜਦੰਗ ਧਾਵੈ ਬਾਗੜਦੰਗ ਬ੍ਰਿੱਤੰ ॥ ਹਾਗੜਦੰਗ ਹੇਹੀ ਜਾਗੜਦੰਗ ਜਾਤ੍ਰਾ ॥ ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਾਚੈ ਪਾਗੜਦੰਗ ਪਾਤ੍ਰਾ ॥ ੪੫੦ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਸੰਭਰ ਨਰੇਸ ਮਾਰਿਓ ਨਿਦਾਨ ॥ ਢੋਲੰ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਬੱਜੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਭਾਜੇ ਸੁ ਬੀਰ ਤਜ ਜੁੱਧ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ਤਜਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਰਬ ਹ੍ਵੈ ਚਿਤ ਨਿਰਾਸ ॥ ੪੫੧ ॥ ਬਰਖੰਤ ਦੇਵ ਪੁਹ ਪਾਣ ਬ੍ਰਿਸਟ ॥ ਹੋਵੰਤ ਜਗਤ ਜਹ ਤਹ ਸੁ ਇਸਟ ॥ ਪੂਜੰਤ ਲਾਗ ਦੇਵੀ ਕਰਾਲ ॥ ਹੋਵੰਤ ਸਿੱਧ ਕਾਰਜ ਸੁ ਢਾਲ ॥ ੪੫੨ ॥ ਪਾਵੰਤ ਦਾਨ ਜਾਚਕ ਦੁਰੰਤ ॥ ਭਾਖੰਤ ਕਿੱਤ ਜਹ ਤਹ ਬਿਅੰਤ ॥ ਜਗ ਧੂਪ ਦੀਪ ਜੱਗਿਆਦ ਦਾਨ ॥ ਹੋਵੰਤ ਹੋਮ ਬੇਦਨ ਬਿਧਾਨ ॥ ੪੫੩ ॥ ਪੂਜੰਤ ਲਾਗ ਦੇਬੀ ਦੁਰੰਤ ॥ ਤਜ ਸਰਬ ਕਾਮ ਜਹ ਤਹ ਮਹੰਤ ॥ ਬਾਂਧੀ ਧੁਜਾਨ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਪ੍ਰਚੁਰਿਓ ਸੁ ਧਰਮ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ॥ ੪੫੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਸੰਭਰਨਰੇਸ ਬਧਹ ਬਿਜਯ ਭਏਤ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸੰਭਰ ਜੁੱਧ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

ਅਥ ਦੇਸੰਤਰ ਜੁੱਧ ਕਥਨੰ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਹਣ੍ਯੋ ਸੰਭਰੇਸੰ ॥ ਚਤੁਰ ਚਾਰ ਦੇਸੰ ॥ ਚਲੀ ਧਰਮ ਚਰਚਾ ॥ ਕਰੈ ਕਾਲ ਅਰਚਾ ॥ ੪੫੫ ॥ ਜਿਤ੍ਯੋ ਦੇਸ ਐਸੇ ॥ ਚੜ੍ਯੋ ਕੋਪ ਕੈਸੇ ॥ ਬੁਲ੍ਯੋ ਸਰਬ ਸੈਣੰ ॥ ਕਰੇਰਕਤ ਨੈਣੰ ॥ ੪੫੬ ॥ ਦਈ ਜੀਤ ਬੰਬੰ ॥ ਗਡ੍ਯੋ ਜੁੱਧ ਖੰਭੰ ॥ ਚਮੂੰ ਚੌਪ ਚਾਲੀ ॥ ਥਿਰਾ ਸਰਬ ਹਾਲੀ ॥ ੪੫੭ ॥ ਉਠੀ ਕੰਪ ਐਸੇ ॥ ਨਦੰਨਾਵ ਜੈਸੇ ॥ ਚੜੇ ਚੌਪ ਸੂਰੰ ॥ ਰਹੇ ਧੂਰ ਪੂਰੰ ॥ ੪੫੮ ॥ ਛੁਭੇ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ਅਣੀ ਜੋੜ

---

੪੪੬. ਸੰਜੋਆਂ ਮ੍ਰਿਤੂ ਰੂਪ ਆਈਆਂ ਜਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ। ੪੪੮. ਪਾਣੰ=ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ। ਕਿੱਤੰ=ਜਸ। ਕਬਿੱਤੰ=ਕਵਿਤਾ। ੪੪੯. ਜਾਤ੍ਰਾ=ਦਰਸਣ। ਪਾਤ੍ਰਾ=ਵੇਸਵਾ।

੪੫੦. ਪ੍ਰਮਾਣ=ਮੰਨਣ ਜੋਗ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ।

੪੫੧. ਇਸ਼ਟ=ਆਪਣੇ ੨ ਧਰਮਦੇ ਪਿਆਰੇ ਚੰਗੀ ਰੀਤੀ ਜਾਂ ਮਰਯਾਦਾ।

੪੫੨. ਜਗਤ ਵਿਚ ਧੂਪ ਅਤੇ ਆਰਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

੪੫੪. ਚਤ ਚਾਰ ਦੇਸੰ=ਸਿਆਣੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਚਹੁੰਆਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਸੁੰਦਰ ਕਾਲ ਅਰਚਾ=ਕਲਗੀ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੪੫੬. ਜਿਤ ਦੀ ਬੰਬ=ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਜਾਈ।

ਭਾਰੀ ॥ ਚਲੇ ਕੋਪ ਐਸੇ ॥ ਬ੍ਰਿਤੰ ਇੰਦ੍ਰ ਜੈਸੇ ॥ ੪੫੯ ॥ ਸੁਭੇ ਸਰਬ ਸੈਣੰ ॥ ਕਥੈ ਕੌਣ ਬੈਣੰ ॥ ਚਲੀ ਸਾਜ ਸਾਜਾ ॥ ਬਜੈ ਜੀਤ ਬਾਜਾ ॥ ੪੬੦ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਜਿਣੇ ਗੱਖਰੀ ਪੱਖਰੀ ਖੱਗ ਧਾਰੀ ॥ ਹਣੇ ਪੱਖਰੀ ਭੱਖਰੀ ਔ ਕੰਧਾਰੀ ॥ ਗਜ ਸੁ ਤਾਨ ਗਾਜੀ ਰਜੀ ਰੋਹ ਰੂਮੀ ॥ ਹਣੇ ਸੂਰ ਬੰਕੇ ਗਿਰੇ ਝੂਮ ਭੂਮੀ ॥ ੪੬੧ ॥ ਹਣੇ ਕਾਬਲੀ ਬਾਬਲੀ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ॥ ਕੰਧਾਰੀ ਹਰੇਵੀ ਇਰਾਕੀ ਨਿਸਾਕੇ ॥ ਬਲੀ ਬਾਲਖੀ ਰੋਹ ਰੂਮੀ ਰਜੀਲੇ ॥ ਭਜੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੈ ਕੈ ਭਏ ਬੰਦ ਢੀਲੇ ॥ ੪੬੨ ॥ ਤਜੇ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰੰ ਸਜੇ ਨਾਰਿ ਭੇਸੰ ॥ ਲਜੈ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ਚਲੇ ਛਾਡ ਦੇਸੰ ॥ ਗਜੀ ਬਾਜ ਗਾਜੀ ਰਥੀ ਰਾਜ ਹੀਣੰ ॥ ਤਜੈ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ਭਏ ਅੰਗ ਛੀਣੰ ॥ ੪੬੩ ॥ ਭਜੇ ਹਾਬਸੀ ਹਾਲਬੀ ਕਉਕ ਬੰਦ੍ਰੀ ॥ ਚਲੇ ਬਰਬਰੀ ਅਰਮਨੀ ਛਾਡ ਤੰਦ੍ਰੀ ॥ ਖੁਲਿਓ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ਤਹਾਂ ਏਕ ਗਾਜੀ ॥ ਦੁਹੂੰ ਸੈਣ ਮੱਧੰ ਨਚਿਓ ਜਾਇ ਤਾਜੀ ॥ ੪੬੪ ॥ ਲਖਿਓ ਜੁੱਧ ਜੰਗੀ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਕਰਤਾ ॥ ਛੁਭਿਓ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਰਣੰ ਛਤ੍ਰ ਹਰਤਾ ॥ ਦੁਰੰ ਦੁਰਦਗਾਮੀ ਦਲੰ ਜੁੱਧ ਜੇਤਾ ॥ ਛੁਭੇ ਛਤ੍ਰ ਹੰਤਾ ਜਯੰ ਜੁਧ ਹੇਤਾ ॥ ੪੬੫ ॥ ਮਹਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਬਾਨ ਛੱਡੇ ਅਪਾਰੰ ॥ ਕਟੇ ਟੱਟਰੰ ਫੌਜ ਫੁੱਟੀ ਨ੍ਰਿਪਾਰੰ ॥ ਗਿਰੀ ਲੁੱਥ ਜੁੱਥੰ ਮਿਲੇ ਹਥ ਬੱਥੰ ॥ ਗਿਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੰਰਣੰ ਮੁੱਖ ਜੁੱਥੰ ॥ ੪੬੬ ॥ ਕਰੈ ਕੇਲ ਕੰਕੀ ਕਿਲ ਕੈਤ ਕਾਲੀ ॥ ਤਜੈ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ ਮਹਾਂ ਜੋਤ ਜ੍ਵਾਲੀ ॥ ਹਸੈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ਤੁਟੈ ਤੱਥਿ ਤਾਲੰ ॥ ਫਿਰੈ ਗੌਰ ਦੌਰੀ ਪੁਐ ਰੁੰਡ ਮਾਲੰ ॥ ੪੬੭ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਕਰੇ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧੰ ॥ ਤਜੈ ਬਾਣ ਸੁੱਧੰ ॥ ਬਕੈ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ॥ ਤਜੈ ਬਾਣ ਧਾਰੰ ॥ ੪੬੮ ॥ ਗਿਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੀ ॥ ਨਚੇ ਜੰਗ ਰੰਗੀ ॥ ਦਿਵੰ ਦੇਵ ਦੇਖੈ ॥ ਧਨੰ ਧੰਨ ਲੇਖੈ ॥ ੪੬੯ ॥ ਅਸਤਾ ਛੰਦ ॥ ਅਸ ਲੈ ਕਲਕੀ ਕਰਿ ਕੋਪ ਭਰਿਓ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਬਿਖੈ ਬਿਚਰਿਓ ॥ ਗਹਿ ਬਾਣ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਬਿਖੈ ਨ ਡਰਿਓ ॥ ਰਿਸ ਸੋ ਰਣ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕਰਿਓ

---

੪੬੦. ਗੱਖਰ ਪੱਖਰ ਦੇਸ ਦੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਜਾਂ ਪੱਖਰੀ=ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੇ, ਖੰਡਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ। ਗਰਜਸਤਾਨ ਦੇਸ ਦੇ ਗਾਜੀ ਸੂਰਮੇ, ਰਜੀ ਦੇਸ ਅਤੇ ਰੋਹ ਰੂਮ ਦੇਸ ਦੇ। ੪੬੧. ਹਣੇ=ਮਾਰੇ ਹਨ ਕਾਲਬ ਦੇਸ ਤੇ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਦੇਸ ਦੇ। ਕੰਧਾਰ ਤੇ ਹਰੇਵੀ ਦੇਸ ਦੇ ਇਰਾਕੀ=ਘੋੜੇ—ਨਿਸਾਕੇ=ਚੰਗੇ ਲੈ ਲੈ। ਰਜੀਲੇ=ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਫੱਬੇ ਹੋਏ। ਬੰਦ ਢੀਲੇ=ਲੱਕ ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ। ੪੬੩. ਭਜੇ ਹਾਲਬੀ=ਦੌੜ ਗਏ ਹਬਸ਼ ਦੇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਹਲੱਬ ਦੇਸ ਅਤੇ ਕੋਕ ਬੰਦ੍ਰੀ। ਤੰਦ੍ਰੀ=ਵਾਜੇ, ਬਰਗੀ ਦੇਸ ਤੇ ਅਰਮਨੀ ਦੇਸ ਦੇ ਵਾਜੇ ਛੱਡਕੇ ਤੁਰ ਚੱਲੇ। ੪੬੪. ਜੋਧ ਜੰਗੀ=ਸੂਰਮਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ,ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੁਧ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਗਾਮੀ=ਭਾਰਾ ਸੂਰਮਾ ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਾਲ ਵਾਂਗ ਚਲਣ ਵਾਲਾ। ੪੬੫. ਕਟੇ ਟਟਰੰ=ਜੇਹੜੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਧਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਓਹ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟਿੱਕੇ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੱਥ ਬਥੰ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਖੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਿਲ ਗਏ। ੪੬੬. ਕੰਕੀ=ਕਾਂ ਕ੍ਰੀੜਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਲਕੈਤ=ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਦੇਵੀਆਂ। ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ=ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ ਲਾਟ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਅੱਗ।

੪੬੯. ਹਾਕ=ਬੋਲਕੇ ਜਾਂ ਵੰਗਾਰ ਕੇ।

॥ ੪੭੦ ॥ ਕਰ ਹਾਕ ਹਥਜ਼ਾਰ ਅਨੇਕ ਧਰੈ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਹਠੀ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪਰੈ॥ ਗਹਿ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਿਦਾਨ ਭਿਰੇ॥ ਰਣ ਜੂਝ ਮਰੇ ਫਿਰਤੇ ਨ ਫਿਰੇ॥ ੪੭੧ ॥ ਉਮਡੀ ਜਨ ਘੋਰ ਘਮੰਡ ਘਟਾ ॥ ਚਮਕੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਸੁ ਬਿੱਜੁ ਛਟਾ ॥ ਦਲ ਬੈਰਨ ਕੋ ਪਗਦ੍ਵੈ ਨ ਫਟਾ ॥ ਰੁਪ ਕੈ ਰਣ ਮੋ ਫਿਰ ਆਨ ਜੁਟਾ ॥ ੪੭੨ ॥ ਕਰ ਕੋਪ ਫਿਰੇ ਰਣ ਰੰਗ ਹਠੀ ॥ ਤਪ ਕੈ ਜਿਮ ਪਾਵਕ ਜ੍ਵਾਲ ਭਠੀ ॥ ਪ੍ਰਤਨਾ ਪ੍ਰਿਤ ਕੈ ਪ੍ਰਤਨਾ ਇਕਠੀ ॥ ਰਿਸ ਕੈ ਰਣ ਮੈ ਰੂਪ ਸੈਣ ਜੁਟੀ ॥੪੭੩॥ ਤਰਵਾਰ ਅਪਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਲਸੈਂ ॥ ਹਰਿ ਜਿਉ ਅਰਕੇ ਪ੍ਰਤ ਅੰਗ ਡਸੈਂ ॥ ਰਤ ਡੂਬ ਸਮੈ ਰਣ ਐ ਸਹਸੈਂ ॥ ਜਨ ਬਿਜੁੱਲ ਜੁਆਲ ਕਰਾਲ ਕਸੈਂ ॥ ੪੭੪ ॥ ਬਿਧੂਪ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਖਿਮੰਤ ਤੇਗ ਐਸਕੇ॥ ਜੁਲੰਤ ਜ੍ਵਾਲ ਜੈਸਕੈ॥ ਹਸੰਤ ਜੇਮਕਾਮਣੰ ਖਿਮੰਤ ਜਾਣ ਦਾਮਣੰ॥ ੪੭੫॥ ਬਹੰਤ ਦਾਇ ਘਾਇਣੰ ॥ ਚਲੰਤ ਚਿਤ੍ਰ ਚਾਇਣੰ ॥ ਗਿਰੰਤ ਅੰਗ ਭੰਗ ਇਉ ॥ ਬਨੇ ਸੁ ਜ੍ਵਾਲ ਜਾਲ ਜਿਉ ॥ ੪੭੬ ॥ ਹਸੰਤ ਖੇਤ ਖੱਪਰੀ ॥ ਭਕੰਤ ਭੂਤ ਭੈਧਰੀ॥ ਖਿਮੰਤੰ ਜੈਮਦਾਮਣੀ॥ ਨਚੰਤ ਹੇਰ ਕਾਮਣੀ ॥ ੪੭੭ ॥ ਹਹੰਕ ਭੈਰਵੀ ਸੁਰੀ॥ ਕਹੰਕ ਸਾਧ ਸਿੱਧਰੀ॥ ਛਲੰਕ ਛਿੱਛ ਇੱਛਣੀ ॥ ਬਹੰਤ ਤੇਗ ਤਿੱਛਣੀ ॥ ੪੭੮ ॥ ਗਣੰਤ ਗੂੜ ਗੰਭਰੀ ॥ ਸੁਭੰਤ ਸਿੱਤ ਸੋ ਭਰੀ॥ ਚਲੰਤ ਚਿਤ੍ਰ ਚਾਪਣੀ॥ਜਪੰਤ ਜਾਪ ਜਾਪਣੀ ॥ ੪੭੯ ॥ ਪਜੰਤ ਸੀਸ ਈਸਣੀ ॥ ਹਸੰਤ ਹਾਰ ਸੀਸਣੀ ॥ ਕਰੰਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਿਸਨੰ ॥ ਅਗੰਮ ਗੰਮ ਭਿਉ ਰਣੰ॥ ੪੮੦ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਜਬੈ ਜੰਗ ਜੰਗੀ ਕਰਿਓ ਜੰਗ ਜੋਰੰ॥ ਹਨੇ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਤਮੰਜਾਨ ਭੋਰੰ॥ ਤਬੈ ਕੋਪ ਗਰਜਿਓ ਕਲੱਕੀ ਅਵਤਾਰੰ॥ ਸਜੇ ਸਰਬ ਸਸਤ੍ਰੰ ਧਸਿਓ ਲੋਹ ਧਾਰੰ॥ ੪੮੧॥ ਜਯਾ ਸਬਦ ਉਠੇ ਰਹੇ ਲੋਗ ਭੂਰੰ ॥ ਖੁਰੰ ਖੇਹ ਉਠੀ ਛੁਹੀ ਜਾਇ ਸੂਰੰ॥ ਛੁਟੈ ਸੂਰਨ ਪੰਖੰ ਭਇਓ ਅੰਧਕਾਰੰ॥ ਅੰਧਾ ਧੁੰਧ ਮੱਚੀ ਉਠੀ ਸਸਤ੍ਰ ਝਾਰੰ॥ ੪੮੨॥ ਹਨਿਓ ਜੋਰ ਜੰਗੰ

---

੪੭੦. ਪਗ ਦ੍ਵੈ=ਦੋ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਿਆ। ੪੭੨. ਪ੍ਰਤਨਾ ਪ੍ਰਤ=ਰਾਜੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਨਾਇਕਠੀ=ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ, ਕੈ=ਕਰਕੇ।

੪੭੩. ਹਰਿ=ਸੱਪ। ਅਰਿ=ਵੈਰੀ। ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਡੱਸਿਆ। ਕਰਾਲ ਕਸੇ=ਭਿਆਨਕ ਲਿਸ਼ਕਦੀ।

੪੭੫. ਬਨੇਸ=ਵੱਡਾ ਬਨ ਜਿਸਤ੍ਰਾਂ ਬੜਵਾ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜਦਾ ਹੈ।

੪੭੭. ਹਹੰਕ=ਭੈਰਵ ਦੀ ਸੁਰੀ=ਦੇਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਕਹੰਕ=ਬੋਲਦੀਆਂ ਜਾਂ ਕਹਿਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਛਲੰਕ=ਉਛਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਛਿਛ=ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ।

੪੭੮. ਗਣੰਤ=ਗਰਜਦੀ ਹੈ ਗੂੜ ਗੰਭਰੀ=ਦੇਵੀ। ਸੁਭੰਤ=ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਹੈ ਸਿਤ=ਭਰੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਹੂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ੪੭੯. ਹਸੰਤ= ਹਸਦੀ ਹੈ ਹਾਰ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਪਰੋ ਕਰਕੇ। ਨਿਸਨੰ=ਸ਼ਬਦ। ੪੮੦. ਜਬੈ ਜੰਗ ਜੰਗੀ=ਜਦੋਂ ਜੰਗੀ=ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚਜ਼ੋਰ ਦਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ।

੪੮੨. ਭੇਟਾ ਦੇਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਰਾਜੇ। ਹਠੇ=ਹਠ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਪਾਰਸ ਦੇ ਖ਼ੂਬਾ ਦੇਸ ਦੇ।

ਭਜਿਓ ਸਰਬ ਸੈਣੰ ॥ ਤ੍ਰਿਣੰ ਦੰਤ ਥਾਂਭੇ ਬਕੈ ਦੀਨ ਬੈਣੰ ॥ ਮਿਲੇ ਦੈ ਅਕੋਰੰ ਨਿਹੋਰੰ ਤ ਰਾਜੰ॥ ਭਜੇ ਗਰਬ ਗਰਬੰ ਤਜੇ ਰਾਜ ਸਾਜੰ ॥ ੪੮੩॥ ਕਟੇ ਕਾਸਮੀਰੀ ਹਠੇ ਕਸਟਵਾਰੀ ॥ ਕੁਪੇ ਕਾਸਕਾਰੀ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ਬਲੀ ਬੰਗਸੀ ਗੋਰ ਬੰਦੀ ਗ੍ਰਦੇਜੀ ॥ ਮਹਾ ਮੂੜ ਮਾਜਿੰਦ੍ਰ ਰਾਨੀ ਮਜੇਜੀ ॥ ੪੮੪ ॥ ਹਣੇ ਰੂਸ ਤੂਸੀ ਕ੍ਰਿਤੀ ਚਿਤ੍ਰ ਜੋਧੀ ॥ ਹਠੇ ਪਾਰਸੀ ਯਦ ਖੂ ਬਾਂਸ ਕ੍ਰੋਧੀ ॥ ਬੁਰੇ ਬਾਗਦਾਦੀ ਸਿਪਾਹਾ ਕੰਧਾਰੀ ॥ ਕੁਲੀ ਕਾਲ ਮਾਛਾ ਛੁਭੇ ਖਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ੪੮੫ ॥ ਛੁਟੇ ਬਾਣ ਗੋਲੰ ਉਠੇ ਅੱਗ ਨਾਲੰ ॥ ਘੁਰੇ ਜਾਣ ਸਜਾਮੰ ਘਟਾ ਜਿਮ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ਨਚੇ ਈਸ ਸੀਸੰ ਪੁਐ ਰੁੰਡ ਮਾਲੰ ॥ ਜੁਝੇ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ਬਰੈ ਬੀਨ ਬਾਲੰ ॥ ੪੮੬ ॥ ਗਿਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੀ ਭੂਮੰ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ ॥ ਗਜੀ ਗਾਜ ਬਾਜੀ ਗਿਰੈ ਬੀਰ ਝੁੰਡੰ ॥ ਇਕੰ ਹਾਕ ਹੰਕੈਤਿ ਧਰ ਕੈਤ ਸੂਰੰ ॥ ਉਠੇ ਤੱਛ ਮੁੱਛੰ ਭਈ ਲੋਹ ਪੂਰੰ ॥ ੪੮੭ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਅਰੇ ਜੇ ਸੁਮਾਰੇ ॥ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜੁ ਹਾਰੇ ॥ ਲਏ ਸਰਬ ਸੰਗੰ ॥ ਰਸੇ ਰੀਝ ਰੰਗੰ ॥ ੪੮੮ ॥ ਦਇਓ ਦਾਨ ਏਤੋ ॥ ਕਥੈ ਕੱਬਿ ਕੇਤੋ ॥ ਰਿਝੇ ਸਰਬ ਰਾਜਾ ॥ ਬਜੇ ਬੰਬ ਬਾਜਾ ੪੮੯ ॥ ਖੁਰਾਸਾਨ ਜੀਤਾ ॥ ਸਬਹੂੰ ਸੰਗ ਲੀਤਾ ॥ ਦਇਓ ਆਪ ਮੰਤ੍ਰੰ ॥ ਭਲੇ ਅਉਰ ਜੰਤ੍ਰੰ ॥ ੪੯੦ ॥ ਚਲਿਓ ਦੈ ਨਗਾਰਾ ॥ ਮਿਲਿਓ ਸੈਨ ਭਾਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ਨਿਖੰਗੀ ॥ ਸਕ੍ਰੋਧੀ ਭੜੰਗੀ ॥ ੪੯੧ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਭੂਅ ਕੰਪਤ ਜੰਪਤ ਸੇਸ ਫਣੰ ॥ ਘਹਰੰਤ ਸੁ ਘੁੰਘਰ ਘੋਰਰਣੰ ॥ ਸਰ ਤੱਜਤ ਗੱਜਤ ਕ੍ਰੋਧ ਜੁਧੰ ॥ ਮੁਖ ਮਾਰ ਉਚਾਰ ਜੁਝਾਰ ਕ੍ਰੁਧੰ ॥ ੪੯੨ ॥ ਬ੍ਰਿਨ ਝੱਲਤ ਘੱਲਤ ਘਾਇ ਘਣੰ ॥ ਕਰਕੁੱਟ ਸੁ ਪੱਖਰਬਖਤਰਣੰ ॥ ਗਣਿ ਗਿੱਧ ਸੁ ਬ੍ਰਿੱਧਰੜੰਤਨਭੰ ॥ ਕਿਲ ਕਾਰਤ ਡਾਕਣ ਉੱਚ ਸੁਰੰ ॥ ੪੯੩ ॥ ਗਣਿ ਸੂਰ ਸੁ ਪੂਰ ਫਿਰੀ ਗਗਣੰ ॥ ਅਵਲੋਕ ਸੁ ਬਾਹਿ ਲਗੀ ਸਰਣੰ ॥ ਮੁਖ ਭਾਵਤ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਸੁਰੀ ॥ ਗਣ ਪੂਰ ਸੁ ਪੱਖਰ ਹੂਰ ਫਿਰੀ ॥ ੪੯੪ ॥ ਭਟ ਪੇਖਤ ਪੇਅਤ ਹਾਰ ਹਰੀ ॥ ਹਹਰਾਵਤ ਹਾਸ ਫਿਰੀ ਪਖਰੀ ॥ ਦਲ ਗਾਹਤ ਬਾਹਤ ਬੀਰ ਬ੍ਰਿਣੰ ॥ ਪੂਣ ਪੂਰ ਸੁ ਪੱਛਮ ਜੀਤ ਰਣੰ ॥ ੪੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੀਤ ਸਰਬ ਪੱਛਮ ਦਿਸਾ ਦੱਛਨ ਕੀਨ ਪਿਆਨ ॥ ਜਿਮ ਜਿਮ ਜੁੱਧ ਤਹਾ ਪਰਾ

---

੪੮੪. ਕੁਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਖਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।

੪੮੫. ਉਠਦੀਹੈ ਅੱਗ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ । ੪੮੬. ਇਕ ਹਾਕਾਂ ਤੇ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕਨਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧੜਕਦੇ ਹਨ । ਜਲੰਤ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਹੁਤੀ ਅੱਗ ਬਹੁਤੇ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੪੯੦. ਸਹਿਤ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਭਿੜਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ।

੪੯੧. ਭੈਆਨਕ ਜੁਧ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੪੯੨. ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਾਖਰਾ=ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੜ-ਕੁਟਦੀ ਬਰਖਾ ਹੋਈ । ੪੯੩. ਅਵਲੋਕ=ਵੇਖਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ । ਗਣ ਪੂਰ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਜੇਹੜੇ ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁਧ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੂਰਾਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਪਰੀ=ਜੋਗਣੀ ਜਾਂ ਖੱਪਰ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਕੇ ਹੱਸਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਮੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ।

ਤਿਮ ਤਿਮ ਕਰੋ ਬਖਾਨ ॥ ੪੯੬ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਰਣ ਜੰਪਤ ਜੁੱਗਣ ਜੂਹ ਜਯੰ ॥ ਕਲਕੰਪਤ ਭੀਰ ਅਭੀਰ ਭਯੰ ॥ ਹੜ ਹੱਸਤ ਹੱਸਤ ਹਾਸ ਮ੍ਰਿੜਾ ॥ ਡਲ ਡੋਲੱਸ ਸੰਕਤ ਸੇਸ ਥਿਰਾ ॥ ੪੯੭ ॥ ਦਿਵ ਦੇਖਤ ਲੇਖਤ ਧੰਨ ਧਨੰ ॥ ਕਿਲਕੰਤ ਕਪਾਲੀਯ ਕ੍ਰੂਰ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਬ੍ਰਿਣ ਬਰਖਤ ਪਰਖਤ ਬੀਰ ਰਣੰ ॥ ਹੱਯ ਘੱਲਤ ਝੱਲਤ ਜੋਧ ਜੁਧੰ ॥ ੪੯੮ ॥ ਕਿਲ ਕੰਤ ਕਪਾਲਨ ਸਿੰਘ ਚੜੀ ॥ ਚਮਕੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਪ੍ਰਭਾਨ ਮੜੀ ॥ ਗਣਹੂਰ ਸੁ ਪੂਰਤ ਧੂਰ ਰਣੰ ॥ ਅਵਲੋਕਤ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਗਣੰ ॥ ੪੯੯ ॥ ਰਣ ਭਰਮੰਤ ਕ੍ਰੂਰ ਕਬੰਧ ਪ੍ਰਭਾ ॥ ਅਵਲੋਕਤ ਰੀਝਤ ਦੇਵ ਸਭਾ ॥ ਗਣ ਹੂਰਨ ਬਜਾਹਤ ਪੂਰ ਰੈਣੰ ॥ ਰਥ ਥੰਭਤ ਭਾਨ ਬਿਲੋਕ ਭਟੰ ॥ ੫੦੦ ॥ ਢਫਿ ਢੋਲਕ ਝਾਂਝ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਖੰ ॥ ਡਫਤਾਲ ਪਖਾਵਜ ਨਾਇ ਸੁਰੰ ॥ ਸੁਰ ਸੰਖ ਨਫੀਰੀਯ ਭੇਰ ਭਕੰ ॥ ਉਠ ਨਿਰਤਤ ਭੂਤ ਪਰੇਤ ਗਣੰ ॥ ੫੦੧ ॥ ਦਿਸ ਪੱਛਮ ਜੀਤ ਅਭੀਤ ਨ੍ਰਿਪੰ ॥ ਕੁਪਕੀਨ ਪਯਾਨ ਸੁ ਦੱਛਣਣੰ ॥ ਅਰ ਭਜੀਯ ਤੱਜੀਯ ਦੇਸ ਦਿਸੰ ॥ ਰਣ ਗੱਜੀਯ ਕੇਤਕ ਏਸੁ ਰਿਣੰ ॥ ੫੦੨ ॥ ਨ੍ਰਿਤ ਨ੍ਰਿਤਤ ਭੂਤ ਬਿਤਾਲ ਬਲੀ ॥ ਗਜ ਗੱਜਤ ਬੱਜਤ ਦੀਹਦਲੀ ॥ ਹਯ ਹਿੰਸਤ ਚਿੰਸਤ ਗੂੜ ਗਜੀ ॥ ਅਸਿਲੱਸਤ ਰੱਸਤ ਤੇਗ ਜਗੀ ॥ ੫੦੩ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਹਨੇ ਪੱਛਮੀ ਦੀਹ ਦਾਨੋ ਦਿਵਾਨੇ ॥ ਦਿਸਾ ਦੱਛਨੀ ਆਨ ਬਾਜੇ ਨਿਸਾਨੇ ॥ ਹਨੇ ਬੀਰ ਬੀਜਾ ਪੁਰੀ ਗੋਲ ਕੁੰਡੀ ॥ ਗਿਰੇ ਤੱਛ ਮੁੱਛ ਨਚੀ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੀ ॥ ੫੦੪ ॥ ਸਬੈ ਸੇਤ ਬੰਧੀ ਸੁਧੀ ਬੰਦ ਬਾਸੀ ॥ ਮੰਡੇ ਮੱਛ ਬੰਦੀ ਹਠੀ ਜੁੱਧ ਰਾਸੀ ॥ ਦ੍ਰਹੀ ਦ੍ਰਾਵੜੇ ਤੇਜ ਤਾਤੇ ਤਿਲੰਗੀ ॥ ਹਤੇ ਸੂਰਤੀ ਜੰਗ ਭੰਗੀ ਫਿਰੰਗੀ ॥ ੫੦੫ ॥ ਚਪੇ ਚਾਂਦ ਰਾਜਾ ਚਲੇ ਚਾਂਦ ਬਾਸੀ ॥ ਬਡੇ ਬੀਰ ਬਦੀਦਰ ਭਿਸੰਰੇਸ ਰਾਸੀ ॥ ਜਿਤੇ ਦੱਛਨੀ ਸੰਗ ਲਿੱਨੇ ਸੁਧਾਰੰ

---

੪੯੬. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਰਣ ਵਿਚ ਜੈਜੈ ਕਾਰ ਨੂੰ ਜਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੜ=ਮੁਰਦਬਾਹਨੀ ਦੇਵੀ ਹੜ ਹੜਾ ਕਰਕੇ ਹਾਸੇ ਨੂੰ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਸੇਸ ਥਿਰਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਧਰਤੀ ਸਹਿਤ ਸੰਕਾ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ੪੯੯. ਸਾਰੀਆਂ ਹੂਰਾਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਧੂੜੀ ਨਾਲ।

੫੦੧. ਕਲਗੀ ਜੀ ਰਨ ਵਿਚ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਜੇ ਵੀ ਜੰਗ ਵਿਚ। ੫੦੨. ਗਜ ਗਜਤ=ਹਾਥੀ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤ ਦਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ। ਹਯ ਹਿੰਸਤ=ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਜਾਂ ਚਿੰਘਾੜਦੇ ਹਨ ਗੂੜ=ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ, ਗਜੀ=ਹਾਥੀ ਜਾਂ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੇ।

੫੦੩. ਬੀਜਾ ਪੁਰੀ ਗੋਰ ਕੁੰਡੀ=ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ।

੫੦੪. ਸਾਰੇ ਸੇਤ ਬੰਦਰ ਜੋ ਰਾਮੇਸਰ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਸੁਧੀ=ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਬੰਦਰ ਨਿਵਾਸੀ ਲੋਕੀ। ਮੰਡੇ ਮੰਛ ਬੰਦੀ=ਮੱਛਲੀ ਬੰਦਰ ਦੇਸ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਮਰਦਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹਤੇ=ਮਾਰੇ ਹਨ ਸੂਰਤ ਦੇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੇਹੜੇ ਜੰਗੀ ਫਿਰੰਗੀ ਹਨ। ੫੦੫. ਜੇਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਬੰਗਾਲ ਦੇਸ ਤੇ ਕਲਿੰਗ ਦੇਸ ਦੇ। ਮੋਰੰਗ ਦੇਸ ਅਤੇ ਨੈਪਾਲ ਦੇਸ ਦੇ ਅਭੀਤ ਗੋਰਖੀਦੇ ਵੀ ਜਿੱਤ ਲਏ।

॥ ਦਿਸਾ ਪ੍ਰਾਚੀਅੰ ਕੋਪ ਕੀਨੋ ਸਵਾਰ ॥ ੫੦੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੱਛਨ ਜਯ ਬਿਜਯ ਸਮਾਪਤਹ ਧਿਆਇ ਦੂਜਾ ॥ ੨ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਪੱਛਮਹਿ ਜੀਤ ਦੱਛਨ ਉਜਾਰ ॥ ਕੁਪਿਓ ਕਹੂਕ ਕਲਕੀ ਵਤਾਰ ॥ ਕੀਨੋ ਪਯਾਨ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾਣ ॥ਬੱਜੀਅ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰੰ ਨਿਸਾਣ ॥ ੫੦੭॥ ਮਾਗਧ ਮਹੀਪ ਮੰਡੇ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਵਿਦਯਾ ਨਿਧਾਨ ॥ ਬੰਗੀ ਕੁਲਿੰਗ ਅੰਗੀ ਅਜੀਤ ॥ ਮੋਰੰਗ ਅਗੋਰ ਨਯਪਾਲ ਅਭੀਤ ॥ ੫੦੮ ॥ ਛੱਜਾਦ ਕਰਣ ਇੱਕਾਦਪਾਵ ॥ ਮਾਰੇ ਮਹੀਪ ਕਰ ਕੈ ਉਪਾਵ ॥ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ਜੋਧਾ ਦੁਰੰਤ ॥ ਲਿੱਨੋ ਛਿਨਾਇ ਪੂਰਬ ਪਰੰਤ ॥ ੫੦੯ ॥ ਦਿੱਨੋ ਨਿਕਾਰ ਰਾਛਸ ਦੁਬੁੱਧ ॥ ਕਿੱਨੋ ਪਯਾਨ ਉੱਤਰ ਸੁਕ੍ਰੱਧ ॥ ਮੰਡੇ ਮਹੀਪ ਮਾਵਾ ਸਥਾਨ ॥ ਖੰਡੇ ਅੱਖੰਡ ਖੂਨੀ ਖੁਰਾਨ ॥ ੫੧੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਕਲਕੀਵਤਾਰ ਪੂਰਬ ਜੀਤ ਬਿਜਯ ਨਾਮ ਸਮਾਪਤ ਧਯਾਉ ਤੀਜਾ ॥ ੩ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਪੂਰਬ ਪੱਟਨ ਉਪੱਟ ॥ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ਕੱਟੇ ਅਕੱਟ ॥ ਫੱਟੇ ਅਫੱਟ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ॥ ਬੱਜੇ ਨਿਸਾਨ ਮਚਿਓ ਘਮੰਡ ॥ ੫੧੧ ॥ ਜੋਰੇ ਸੁ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਜੁਝਾਰ ॥ ਜੋ ਤਜੇ ਬਾਣ ਗੱਜਤ ਲੁਝਾਰ ॥ ਭਾਜੰਤ ਭੀਰ ਭਹਰੰਤ ਭਾਇ ॥ ਭਭਕੰਤ ਘਾਇ ਡਿੱਗੇ ਅਘਾਇ ॥ ੫੧੨ ॥ ਸਾਜੰਤ ਸਾਜ ਬਾਜਤ ਤੁਫੰਗ ॥ ਨਾਚੰਤ ਭੂਤ ਭੈ ਧਰ ਸੁਰੰਗ ॥ ਬਬਕੰਤ ਬਿਤਾਲ ਕਹਕੰਤ ਕਾਲ ॥ ਡਮਕੰਤ ਡਉਰ ਮੁਕਤੰਤ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ੫੧੩ ॥ ਭਾਜੰਤ ਭੀਰ ਤਜ ਬੀਰ ਖੇਤ ॥ ਨਾਚੰਤ ਭੂਤ ਬੈਤਾਲ ਪ੍ਰੇਤ ॥ ਕ੍ਰੀੜੰਤ ਈਸ ਪੋਅੰਤ ਕਪਾਲ ॥ ਨਿਰਖੰਤ ਬੀਰ ਛਕਿ ਬਰਤ ਬਾਲ ॥ ੫੧੪ ॥ ਧਾਵੰਤ ਬੀਰ ਬਾਹੰਤ ਘਾਵ ॥ ਨਾਚੰਤ ਭੂਤ ਗਾਵੰਤ ਚਾਵ ॥ ਡਮਕੰਤ ਡਉਰ ਨਾਚੰਤ ਈਸ ॥ ਰਝੰਤਹਿ ਮੱਦ੍ਰ ਪੋਅੰਤ ਸੀਸ ॥ ੫੧੫ ॥ ਗੰਧ੍ਰੱਬ ਸਿੱਧ ਚਾਰਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ॥ ਕਥੰਤ ਕਾਬ ਸੋਭੰਤ ਸਿੱਧ ॥ ਗਾਵੰਤ ਬੀਨ ਬੀਨਾ ਬਜੰਤ ॥ ਰੀਝੰਤ ਦੇਵ ਮੁਨ ਮਨ ਡੁਲੰਤ ॥ ੫੧੬ ॥ਗੁੰਜਤ ਗਜਿੰਦ੍ਰ ਹੈ ਵਰ ਅਸੰਖ ॥ ਬੁੱਲਤ ਸੁ ਬਾਹ ਮਾਰੂ ਬਜੰਤ ॥ ਉਠੰਤ ਨਾਦ ਪੂਰਤ ਦਿਸਾਣ ॥ ਡੁੱਲਤ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਮਹਿ ਧਰਮ ਹਾਣ ॥ ੫੧੭ ॥ ਖੁੱਲੰਤ ਖੇਤ ਖੂਨੀ

---

੫੦੮. ਛਜਾਇ=ਛੱਜਾਂ ਜਿਤਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਰੰਗੇ ਖੂਨ ਦੇ ਖਾਨ ਵਾਲੇ ।

੫੧੦. ਘਮੰਡ=ਜੁਧ ਮੱਚਿਆ । ੫੧੧. ਕੈਰ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਡਰਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ । ੫੧੨. ਤੁਫੰਗ=ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਕੰਤ= ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਲੀ। ਮੁਚਕੰਤ=ਛੱਡਦੀ ਜਾਂ ਛੱਦਦੀ ਹੈ ਅੱਗ ਨੂੰ।

੫੧੪. ਮਾਦਰ=ਪਾਰਬਤੀ ਰੀਝ ਰਹੀ ਹੈ । ੫੧੫. ਗੰਧਰਬ, ਸਿੱਧ, ਚਾਰਣ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ ਪ੍ਰਸਿਧ= ਪ੍ਰਗਟ । ੫੧੬. ਮਾਰੂ ਬਜੰਤ=ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਕੇ। ਮਹਿੰਦ੍ਰ=ਰਾਜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਮਹਿਧਰ=ਪਹਾੜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਨ। ੫੧੭. ਸੇਲ=ਬਰਛੇ ਜਾਂ ਸੇਲੇ ਸਰਖੰਤ=ਚਲੌਂਦੇ ਹਨ ।

ਖਤੰਗ ॥ ਛੁਟੰਤ ਬਾਨ ਜੁੱਟੇ ਨਿਸੰਗ ॥ ਭਿੱਦੰਤ ਮਰਮ ਜੁੱਝਤ ਸੁਬਾਹ ॥ ਘੁੱਮੰਤ ਗੈਣ ਅੱਛ੍ਰੀ ਉਛਾਹ ॥ ੫੧੮ ॥ ਸਰਖੰਤ ਸੇਲ ਬਰਖੰਤ ਬਾਣ ॥ ਹਰਖੰਤ ਹੂਰ ਪਰਖੰਤ ਜੁਆਨ ॥ ਬਾਜੰਤ ਢੋਲ ਡਉਰੂ ਕਰਾਲ ॥ ਨਾਚੰਤ ਭੂਤ ਭੈਰੋ ਕਪਾਲ ॥ ੫੧੯ ॥ ਹਰੜੰਤ ਹੱਥ ਖਰੜੰਤ ਖੋਲ ॥ ਟਿਰੜੰਤ ਟੋਕ ਝਿਰੜੰਤ ਝੋਲ ॥ ਦਰੜੰਤ ਦੀਹ ਦਾਨੋ ਦੁਰੰਤ ॥ ਹਰੜੰਤ ਹਾਸ ਹਸੰਤ ਮਹੰਤ ॥ ੫੨੦ ॥ ਉਤਭੁਜ ਛੰਦ ॥ ਹਹਾ ਸੰਕ ਪਾਲੰ ॥ ਸੁਬਾਸੰਛਤਾਲੰ ॥ ਪ੍ਰਭਾਸੰ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ਅਨਾਮੰ ਕਰਾਲੰ ॥ ੫੨੧ ॥ ਮਹਾ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ॥ ਦੁਰੰ ਦੁਖ ਤਾਰੇ ॥ ਸਰੰਣੀ ਉਧਾਰੇ ॥ ਅਘੀ ਪਾਪ ਭਾਰੇ ॥ ੫੨੨ ॥ ਦਿਪੈ ਜੋਤ ਜ੍ਵਾਲਾ ॥ ਕਿਧੋ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ ॥ ਮਨੋ ਜ੍ਵਾਲ ਵਾਲਾ ॥ ਸਰੂਪੰ ਕਰਾਲਾ ॥ ੫੨੩ ॥ ਧਰੇ ਖੱਗ ਪਾਣੰ ॥ ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਮਾਣੰ ॥ ਦਧੰ ਦੀਹ ਦਾਨੰ ॥ ਭਰੇ ਮਉਜ ਮਾਨੰ ॥ ੫੨੪ ॥ **ਅਜੰਨ ਛੰਦ** ॥ ਅਜੀਤੇ ਜੀਤ ਜੀਤ ਕੈ ॥ ਅਭੀਰੀ ਭਾਜੇ ਭੀਰ ਹ੍ਵੈ ॥ ਸਿਧਾਰੇ ਚੀਨ ਰਾਜ ਪੈ ॥ ਸਥੋਈ ਸਰਬ ਸਾਥੀ ਕੈ ॥ ੫੨੫ ॥ ਤਮੰਕੇ ਰਾਜਾ ਧਾਰੀ ਕੈ ॥ ਰਜੀਲੇ ਰੋਹ ਵਾਰੀ ਕੈ ॥ ਕਾਟੀ ਲੇਕਾਮ ਰੂਪਾਕੇ ॥ ਕਬੋਜਕਾਸ ਕਾਰੀ ਕੇ ॥ ੫੨੬ ॥ ਢਮੰਕੇ ਢੋਲ ਢਾਲੋ ਕੇ ॥ ਡਮੰਕੇ ਡੰਕ ਵਾਰੋ ਕੇ ॥ ਘੰਮੰਕੇ ਨੇਜ ਬਾਜਾਦੇ ॥ ਤਮੰਕੇ ਤੀਰ ਤਾਜਾਦੇ ॥ ੫੨੭ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਜੀਤੇ ਅਜੀਤ ਮੰਡੇ ਅਮੰਡ ॥ ਤੋਰੇ ਅਤੋਰ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ॥ ਭੰਨੇ ਅਭੰਨ ਭੱਜੇ ਅਭੱਜਿ ॥ ਖਾਨੇ ਖਵਾਸ ਮਾਵਾਸ ਤੱਜਿ ॥ ੫੨੮ ॥ ਸੰਕੜੇ ਸੂਰ ਭੰਭਰੇ ਭੀਰ ॥ ਨਿਰਖੰਤ ਜੋਧ ਰੀਝੰਤ ਹੂਰ ॥ ਡਾਰੰਤ ਸੀਸ ਕੇਸਰ ਕਟੋਰ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ ਗੁਲਾਬ ਕਰਪੂਰ ਘੋਰ ॥ ੫੨੯ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਜੀਤ ਤੀਨੰ ਦਿਸਾਣ ॥ ਬੱਜਿਓ ਸੁ ਕੋਪ ਉੱਤਰ ਨਿਸਾਣ ॥ ਚੱਲੇ ਸੁ ਚੀਨ ਮਾਚੀਨ ਦੇਸ ॥ ਸਾਮੰਤ

---

੫੧੯. ਹਰੜੰਤ=ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖਰੜੰਤ=ਖਹਿੰਦੇ ਹਨ ਖੋਲ=ਟੋਪ। ਟੀਕ=ਟਿੱਕੇ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਝੁਲ ਝੜਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਓਨਾਂ ਦੀ ਝਾਲ ਫੇਰੀ ਝੜਦੀ ਹੈ। ਦੀਹ=ਬਹੁਤ ਭੈਆਨਕ ਦਰੜ ਸੁੱਟੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਅੰਤ ਰਾਕਸ਼ ਸਨ। ਮਹੰਤ=ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਹੜ ਹੜਾਕੇ ਹਾਸੇ ਨੂੰ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

੫੨੦. ਕਪਾਲ ਦੇਵੀ ਬੜਾ ਹਸਦੀ ਹੈ। ਛਤਾਲੰ=ਧਰਤੀ ਹੂਪ ਘਰ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਜਸ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਧਰਤੀ ਘਰ ਵਿਚ। ਦੁਰੰ ਦੁਖ ਤਾਰੇ=ਖੋਟੇ ਦੂਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾੜੇ ਹਨ ਜਾਂ ਖੋਟ ਅਤੇ ਦੂਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਮਾਘੀ=ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਰੇ=ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੫੨੩. ਮੌਜ=ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਮਾਣ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ।

ਅਜੀਤੇ=ਜੋ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਅਜਿੱਤ ਸੀ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਸਥੋਈ=ਸਾਥ ਸਾਥ ਕਰਕੇ। ੫੨੫. ਧਾਰੀ ਕੈ=ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤਮਕਣ ਲੱਗੇ। ਰਜੀਲੇ=ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹਨ ਰੋਹ ਦੇਸ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ। ਕਬੋਜ ਤੇ ਕਾਸਕਾਰੀ ਦੇਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਢਮੰਕੇ, ਡਮੰਕੇ, ਘਮੰਕੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸਬਦ' ਹੀ ਹੈ।

{੫੪੭. ਖਾਨੇ=ਘਰ, ਖਵਾਸ=ਮਹਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ। ਮਵਾਸ=ਆਕੀ ਸੂਰਮੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ੫੪੮. ਸੰਕੜੇ=ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਭੰ=ਭੈਆਨਕ ਹੋਕੇ ਕੈਰ ਡਰ ਗਏ। ੫੪੯. ਸੁਧਰਾਵਲੀ=ਜੇਹੜੇ ਸੁਧ ਸਾਊ ਹਨ ਸ੍ਵੰਦ੍ਰ ਭੇਸ ਵਾਲੇ।}

ਸੁੱਧ ਰਾਵਲੀ ਭੇਖ ॥ ੫੩੦ ॥ ਬੱਜੇ ਬਜੰਤ੍ਰ ਗੱਜੇ ਸੁਬਾਹ ॥ ਸਾਵੰਤ ਦੇਖ ਅੱਛ੍ਰੀ ਉਛਾਹ ॥ ਰੀਝੰਤ ਦੇਵ ਅਦੇਤ ਸਰਬ ॥ ਗਾਵੰਤ ਗੀਤ ਤਜ ਦੀਨ ਗਰਬ ॥੫੩੧॥ ਸਜਿਓ ਸੁ ਸੈਣ ਸੁਣ ਚੀਨ ਰਾਜ ॥ ਬੱਜੇ ਬਜੰਤ੍ਰ ਸਰਬੰ ਸਮਾਜ ॥ ਚੱਲੇ ਅਚੱਲ ਜੱਵਾਲ ਜੁੱਧ ॥ ਬਰਖੰਤ ਬਾਣ ਭਰ ਲੋਹ ਕ੍ਰੁੱਧ ॥ ੫੩੨ ॥ ਖੁੱਲੇ ਖੱਤੰਗ ਖੂਨੀ ਖਤ੍ਰਿਹਾਣ ॥ ਉੱਭਰੇ ਜੁੱਧ ਜੋਧਾ ਮਹਾਣ ॥ ਧੁਕੰਤ ਧੁੰਧ ਘੁੰਮੰਤ ਘਾਇ ॥ ਚਿਕੰਤ ਚਾਰ ਚਾਵਡੀ ਸੁਚਾਇ ॥ ੫੩੩ ॥ ਹੱਸੰਤ ਹਾਸ ਕਾਲੀ ਕਰਾਲ ॥ ਭਭਕੰਤ ਭੂਤ ਭੈਰੋ ਬਿਸਾਲ ॥ ਲਾਗੰਤ ਬਾਣ ਭਾਖੰਤ ਮਾਸ ॥ ਭਾਜੰਤ ਭੀਰ ਹੁਇ ਹੁਇ ਉਦਾਸ ॥ ੫੩੪ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਚੜਿਓ ਚੀਨ ਰਾਜੰ ॥ ਸਜੇ ਸਰਬ ਸਾਜੰ ॥ ਖੁਲੇ ਖੇਤ ਖੂਨੀ ॥ ਚੜੇ ਚੋਪ ਦੂਨੀ ॥ ੫੩੫ ॥ ਜੁਟੇ ਜੋਧ ਜੋਧੰ ॥ ਤਜੈ ਬਾਣ ਕ੍ਰੋਧੰ ॥ ਤੁਟੇ ਅੰਗ ਭੰਗੰ ॥ ਭ੍ਰਮੇ ਅੰਗ ਜੰਗੰ ॥ ੫੩੬ ॥ ਨਚੇ ਈਸ ਸੀਸੰ ॥ ਮਿਲੈ ਸੈਣ ਈਸੰ ॥ ਕਰੈ ਚਿਤ੍ਰ ਚਾਰੰ ॥ ਤਜੇ ਬਾਣ ਧਾਰੰ ॥ ੫੩੭ ॥ ਮਡੇ ਜੋਧ ਜੋਧੰ ॥ ਤਜੇ ਬਾਣ ਕ੍ਰੋਧੰ ॥ ਨਦੀ ਸ੍ਰੋਣ ਪੂਰੰ ॥ ਫਿਰੀ ਗੈਣ ਹੂਰੰ ॥ ੫੩੮ ॥ ਹਸੈ ਮੁੰਡ ਮਾਲਾ ॥ ਤਜੈ ਜੋਗ ਜ੍ਵਾਲਾ ॥ ਤਜੈ ਬਾਣ ਜ੍ਵਾਣੰ ॥ ਗ੍ਰਸੈ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਾਣੰ ॥ ੫੩੯ ॥ ਗਿਰੇ ਘੁੰਮ ਭੂਮੀ ॥ ਉਠੀ ਧੂਰ ਧੂੰਮੀ ॥ ਸੁਭੇ ਰੇਤ ਖੇਤੰ ॥ ਨਚੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ੫੪੦ ॥ ਮਿਲਿਓ ਚੀਨ ਰਾਜਾ ॥ ਭਏ ਸਰਬ ਕਾਜਾ ॥ ਲਇਓ ਸੰਗ ਕੈਕੈ ॥ ਚਲਿਓ ਅੱਗ੍ਰ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ੫੪੧ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਲਏ ਸੰਗ ਨ੍ਰਿਪ ਸਰਬ ਬਜੇ ਬਿਜਈ ਦੁੰਦਭ ਰਣ ॥ ਸੁਭੇ ਸੂਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਨਿਰਖ ਰੀਝਈ ਅਪਛਰਗਣ ॥ ਛਕੇ ਦੇਵ ਆਦੇਵ ਜਕੇ ਗੰਧਰਬ ਜੱਛਬਰ ॥ ਚਕੇ ਭੂਤ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਤ ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਧਰਨਰਬਰ ॥ ਖੰਕੜੀਯ ਕਾਲ ਕ੍ਰੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਤਤ ਕਰੀਯ ॥ ਖੰਡਨ ਅਖੰਡ ਚੰਡੀ ਮਹਾ ਜਯ ਜਯ ਜਯੈ ਸਬਦੋਚਰੀਯ॥੫੪੨॥ਭਿੜੀਯ ਭੇੜ ਲੜਖੜੀਯ ਮੇਰੁ ਝੜਪੜੀ ਪਤ੍ਰਬਣ

---

੫੩੨. ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜੋਧੇ ਹਨ ਓਹ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਉਮਡੇ। ੫੩੨. ਜੁਆਲ= ਜੁਧ ਰੂਪ ਅੱਗ। ਧੁੰਕਤ ਧੁੰਦ=ਧੁੰਧ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਘਾਏ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ।

੫੩੮. ਤਜੇ=ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋਗ ਅੱਗ ਨੂੰ। ੫੩੯. ਰੇਤ-ਰੇਤੇ ਵਾਂਗ ਸੂਰਮੇ ਚੂਰਨ ਹੋਏ ੨ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਖੇਤ=ਜੁਧ ਵਿਚ।

੫੪੧. ਜਿਤ ਦੇ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਗੰਧਰਬ ਤੇ ਜੱਛ ਸਾਰੇ ਜੜ ਹੋ ਗਏ। ਖੰਕੜੀ=ਕੰਬੀਜਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਕੜਕੀ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਜੇਹੜੀ ਕਰੜੀ ਭੈਆਨਕ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਸੀ। ੫੪੨. ਭਿੜੀਬਭੇੜ=ਭੇੜਾਂ ਨੂੰ ਭਿੜਦੇ ਹਨ ਲੜ ਖੜੀ ਮੇਰ=ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਕੰਬ ਗਿਆ ਝੜ ਪੜੀ=ਬਨਾਂ ਦੇ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਝੜ ਪਏ ਜਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਗ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗ ਝੜ ਪਏ। ਇੰਦ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਡੋਲ ਗਿਆ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਤੜਫ ਪਿਆ ਜਾਂ ਫਣ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਵਨ=ਕੰਬ ਜਾ ਕਲੇ ਜਾਂ ਮਧਾੜੇ ਗਏ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਲ।

੫੪੨. ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਐਰਾਪਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਧਧਕ=ਧਕ ਧਕੀ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦਵਾਕਰ=ਸੂਰਜ। ਮੇਰ=ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ ਡੋਲ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਮੇਰ ਦੇਵਤਾ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਦਰਿਆ ਸਰੋਵਰ ਸੁੱਕ ਗਏ। ਨੀਰ=ਪਾਣੀ ਉਛਲ ਪਿਆ ਤੇ ਹਵਾ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵਗਣ ਲਗ ਪਈ। ਡਗ ਡਗ= ਕਦਮ ੨ ਉਤੇ ਧਰਾ=ਧਰਤੀ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਗਈ। ਬਡਗ=ਬੌਲਦ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਕੰਬੀ ਧਰਤੀ ਜਿਸਤਰਾਂ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਕੰਬਦਾ ਹੈ।

ਡੁਲੀਯ ਇੰਦ੍ਰ ਤੜਫੜ ਫਨਿੰਦ ਸੰਕੁੜੀਯ ਦੂਵਣ ਗਣ ॥ ਚਕਿਓ ਗਇੰਦ ਧਧਕਯ ਚੰਦ ਭੰਭਜਿਗ ਦਿਵਾਕਰ ॥ ਡੁਲਗਸੁ ਮੇਰ ਡੱਗਗ ਕੁਮੇਰ ਸਬ ਸੁੱਕਗ ਸਾਇਰ ॥ ਤੱਤ ਜਗ ਧਿਆਨ ਤਬ ਧੂਰ ਜਟੀ ਸਹਿਨ ਭਾਰ ਸੱਕਗ ਥਿਰਾ॥ ਉੱਛਲਗ ਨੀਰ ਪੱਛੁਲਗ ਪਵਨਸੁ ਡਗ ਡਗ ਡਗ ਕੰਪਗੁ ਧਰਾ ॥ ੫੪੩ ॥ ਵੱਲਗ ਬਾਨੁ ਰੁਕੱਗ ਦਿਸਾਣ ਪੱਬਤ ਪਿਸਾਨ ਹੁਅ॥ ਡਿਗਘਬਿੰਧ ਉਛੱਲਘਸਿੰਧ ਕੰਪਕ ਸੁਨ ਮੁਨਿ ਧ੍ਰੂਅ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਦ ਤਜ ਭਜ ਗਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਤਜੱਗ॥ ਜਦਿਨ ਕ੍ਰੂਰ ਕਲਕੀਵਤਾਰ ਕ੍ਰੁਧਤ ਰਣ ਗੱਜਗ ॥ ਉਛਰੰਤ ਧੂਰ ਬਾਜਨ ਖੁਰੀਯ ਸਬ ਅਕੰਾਸ ਮਗ ਛਾਇ ਲੀਅ॥ ਜਣ ਰਚੀਯ ਲੋਕ ਕਰ ਕੋਪ ਹਰਿ ਅਸਟ ਕਾਸ ਖਟ ਧਰਣ ਕੀਅ॥ ੫੪੪॥ ਚਕਤ ਚਾਰ ਚਕ੍ਰਵੈ ਚਕ੍ਰਤ ਸਿਰ ਸਹੰਸ ਸੇਸ ਫਣ॥ ਧਕਤ ਮੱਛ ਮਾਵਾਸ ਛੋਡ ਰਣ ਭਜਗ ਦੂਵਣ ਗਣ ॥ ਭ੍ਰਮਤ ਕਾਕ ਕੁੰਡਲੀਅ ਗਿੱਧ ਉਧ ਹੂ ਲੇ ਉਡੀਯ॥ ਬਮਤ ਜ੍ਵਾਲ ਖੰਕਾਲ ਲੁੱਥ ਹੱਥੇ ਨਹੀ ਛੁਟੀਯ॥ ਟੁਟੰਤ ਟੋਪ ਫੁਟੰਤ ਜਿਰਹ ਦਸਤ ਰਾਗ ਪਖਰ ਤੁਰੀਯ॥ ਭੱਜੰਤ ਭੀਰ ਰਿੱਝੰਤ ਮਨ ਨਿਰਖ ਸੂਰ ਹੂਰੈਂ ਫਿਰੀਯ ॥ ੫੪੫ ॥ ਮਾਧੋ ਛੰਦ ॥ ਜਬ ਕੋਪਾ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਬਾਜਤ ਤੂਰ ਹੋਤ ਝਨਕਾਰਾ॥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਭਾਰੇ॥ ਪੈਠੇ ਸੁਭਟ ਹਥਯਾਰ ਉਘਾਰੇ ॥ ੫੪੬॥ ਲੀਨ ਮਚੀਨ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਜਾ ॥ ਤਾ ਦਿਨ ਬਾਜੇ ਝੁਝਾਊ ਬਾਜਾ॥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਛਤ੍ਰ ਛਿਨਾਏ॥ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਤੁਰੰਗ ਫਿਰਾਏ॥ ੫੪੭ ॥ ਚੀਨ ਮਚੀਨ ਛੀਨ ਜਬ

---

੫੪੩. ਮੁਨੀ=ਰਿਖੀ ਭਾਵ ਧ੍ਰੂ ਤਾਰਾ ਵੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗਾ।

੫੪੪. ਚਾਰ=ਚਹੁੰ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ, ਚੱਕ੍ਰਵੈ=ਰਾਜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸੇਸ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਰ ਫਣਾਂ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਮਛ= ਮਾਤ ਲੋਕ ਵੀ ਧਕਤ=ਕੰਬ ਗਿਆ, ਮਵਾਸ=ਆਕੀ ਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਦੂਵਣ=ਕੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਗਣ=ਸਾਰੇ। ਕਾਕ=ਕਾਂ ਗੋਲ ਗੋਲ ਦਾਇਰਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਭੌਂਦੇ ਹਨ। ਗਿਧ=ਗਿਰਝਾਂ। ਉਧਹੂ=ਉਤਾਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਲ ਉਡ ਗਈਆਂ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਦਸਤ੍ਰਾਗ ਪਥਰ ਤੁਰੀ=ਦਸਤਾਨੇ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ।

੫੪੪. ਭੀਰ=ਕੈਰ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ੫੪੫. ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਛੰਦ, ਇਹ ਇਕ ਪਿੰਗਲ ਦੀ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਪਿੰਗਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਪੁਨ ਤੇ ਸਰਬਗਯ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈਆਂ ਛੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਅਜ ਕਲ ਵੱਡੇ ੨ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਛੰਦ ਪਿੰਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਾਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਲੈਕੇ ਲਿਖੇ ਪਰ ਜੇਹੜੇ ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਪਿੰਗਲ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹਨ, ਓਹ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਛੰਦ ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਚਰਜ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਆਇਆ ਹੈ'' ਇਹ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਹਾਹਾ=ਹੇ ਮਾਧੋ=ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖੋ ਸੁਣੋਂ ਇਹ ਅਰਥ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਝੁਜਾਊ ਵਾਜਾ=ਜਿੱਤ ਦਾ ਵਾਜਾ।

ਲੀਨਾ॥ਉਤਰ ਦੇਸ ਪਯਾਨਾ ਕੀਨਾ॥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਕਹ ਲੌ ਗਨੈ ਉੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਸਭ ਸਿਰ ਡੰਕ ਜੀਤ ਕਾ ਬਾਜਾ॥੫੪੮॥ਇਹ ਬਿਧ ਜੀਤ ਜੀਤ ਕੈ ਰਾਜਾ॥ਸਭ ਸਿਰਨਾਦ ਬਿਜੈ ਕਾ ਬਾਜਾ॥ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਜਹ ਤਹੱ ਛਾਡ ਦੇਸ ਭਜ ਚਲੇ॥ਜਿਤ ਤਿਤ ਦੀਹਦਨੁ ਜਦਲਮਲੇ॥੫੪੯॥ਕੀਨੇ ਜੱਗ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ॥ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਜੀਤ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ॥ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਭੇਟ ਲੇ ਆਏ ॥ ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਅਸੰਤ ਖਪਾਏ ॥ ੫੫੦ ॥ ਜਹ ਤਹ ਚਲੀ ਧਰਮ ਕੀ ਬਾਤਾ ॥ ਪਾਪਹਿ ਜਾਤ ਭਈ ਸੁਧ ਸਾਤਾ ॥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਕਲਿ ਅਵਤਾਰ ਜੀਤ ਘਰ ਆਏ ॥ ਜਹ ਤਹ ਹੋਵਨ ਲਾਗ ਬਧਾਏ ॥ ੫੫੧ ॥ ਤਬ ਲੌ ਕਲਜੁਗਾਂਤ ਨੀਯਰਾਯੋ ॥ ਜਹ ਤਹ ਭੇਦ ਸਬਨ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਹਾਹਾ ਮਾਧੋ ਕਲਕੀ ਬਾਤ ਤਬੈ ਪਹਚਾਨੀ ॥ ਸਤਿਜੁਗ ਕੀ ਆਗਮਤਾ ਜਾਨੀ ॥ ੫੫੨॥

ਅਨਹਦ ਛੰਦ ॥ ਸਤਿਜੁਗ ਆਯੋ ॥ ਸਭ ਸੁਨ ਪਾਯੋ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਗਾਯੋ ॥ ੫੫੩ ॥ ਸਬ ਜਗ ਜਾਨੀ ॥ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਮੁਨਿਗਨਿ ਮਾਨੀ ॥ ਕਿਨਹੁ ਨ ਜਾਨੀ· ॥ ੫੫੪ ॥ ਸਭ ਜਗ ਦੇਖਾ ॥ ਅਨ ਅਨ ਭੇਖਾ ॥ ਸੁ ਛਬਿ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ਸਹਿਤ ਭਿਖੇਖਾ ॥ ੫੫੫ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮੋਹੇ ॥ ਫੁਲ ਗੁਲ ਸੋਹੇ ॥ ਸਮ ਛਬ ਕੋਹੇ ॥ ਐਸ ਬਨਿਓ ਹੈ ॥ ੫੫੬ ॥ ਤਿਲੋਕੀ ਛੰਦ ॥ ਸਤਿਜੁਗ ਆਦਿ ਕਲ ਜੁਗ ਅੰਤਹ ॥ ਜਹ ਤਹ ਆਨੰਦ ਸੰਤ ਮਹੰਤਹ ॥ ਜਹ ਤਹ ਗਾਵਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲੀ ॥ ਨਾਚਤ ਸਿਵਜੀ ਹਸਤ ਜ੍ਵਾਲੀ ॥ ੫੫੭ ॥ ਬਾਜਤ ਡਉਰੂ ਰਾਜਤ ਤੰਤ੍ਰੀ ॥ ਰੀਝਤ ਰਾਜੇ ਸੀਝਸਅਤ੍ਰੀ ॥ ਬਾਜਤ ਤੂਰੰ ਗਾਵਤ ਗੀਤਾ ॥ ਜਹ ਤਹ ਕਲਕੀ ਜੁੱਧ ਨ ਜੀਤਾ ॥ ੫੫੮ ॥ ਮੋਹਨ ਛੰਦ ॥ ਅਰਿ ਮਾਰਿਕੈ ਰਿਪਟਾਰਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਮੰਡਲੀ ਸੰਗ ਕੈ ਲੀਓ ॥ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਜਿਤੇ ਤਿਤੋ ਅਤਿ ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਬੈ ਦੀਓ ॥ ਸੁਰ ਰਾਜ ਜਯੋਂ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜ ਹੁਐ ਗਿਰ ਰਾਜ ਸੇ ਭਟ ਮਾਰਕੈ ॥ ਸੁਖ ਪਾਇ ਹਰਖ ਬਢਾਇਕੈ ਗ੍ਰਿਹ ਆਇਯੋ ਜਸੁ ਸੰਗ ਲੈ ॥ ੫੫੯ ॥ ਅਰ ਜੀਤ ਜੀਤ ਅਭੀਤ ਹ੍ਵੈ ਜਗ ਹੋਮ ਜੱਗ ਘਨੇ ਕਰੇ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਅਸੇਸ ਭਿੱਛਕ ਰੋਗ ਸੋਗ ਸਬੈ ਹਰੇ ॥ ਕੁਰ ਰਾਜ ਜਿਉ ਦਿਜ ਰਾਜ ਕੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਦਾਰਦ ਮਾਰਕੈ ॥ ਜਗੁਜੀਤ ਸੰਭਰ ਕੌ ਚਲਯੋ ਜਯ ਜਿੱਤ ਕਿੱਤ ਬਿਥਾਰਕੈ ॥ ੫੬੦ ॥ ਜਗਜੀਤ ਬੇਦ ਬਿਥਾਰ ਕੇ ਜਗ ਸੁ ਅਰਥ ਅਰਥ ਚਿਤਾਰੀਐਂ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਮੈਨਵ ਭੇਜ ਭੇਜ ਹਕਾਰੀਐਂ॥ ਧਰਦਾੜ ਜਿਉ ਰਣਗਾੜ ਹੁਇ ਤਿਰਲੋਕ ਜੀਤ ਸਬੈ ਲੀਏ ॥ ਬਹੁ ਦਾਨ ਦੈ ਸਨਮਾਨ ਸੇਵਕ ਭੇਜ ਭੇਜ ਤਹਾ ਦੀਏ॥ ੫੬੧ ॥ ਖਲਖੰਡ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡ ਕੈ

---

੫੫੧. ਜਗਜਾਨੀ=ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਪਿਆਰੇ। ੫੫੪. ਭਿਭੇਖ=ਟਿੱਕੇ।
੫੫੭. ਤੰਤ੍ਰੀ=ਵਾਜੇ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ । ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਝ ਗਏ ਹਨ । ੫੫੯. ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ=ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਜਿਸ ਤਿਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਕੇ ਤੇ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਕਰਕੇ। ੫੬੦. ਬੇਦ=ਵੇਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਦਾੜ=ਸੂਰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਬੜੇ ਗਾਹੜੇ ਜੁਧ ਹੋਏ । ੫੬੧. ਅਰਿ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਡੰਡ ਦਿਤਾ। ਅਦਰਬ=ਕੰਗਾਲ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਗਰੀਬ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਛੱਤ੍ਰ ਅਤ੍ਰ=ਸਿਰ ਦੇ ਛੱਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ।
ਬਿੰਸਤਚਾਰ=ਜੋ ਚੌਬੀਸਵਾਂ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ।

ਅਰਿ ਦੰਡ ਦੰਡ ਬਡੇ ਦੀਯੋ ॥ ਅਰਬ ਖਰਬ ਅਦਰਬ ਦਿਰਬ ਸੁ ਜੀਤ ਕ ਅਪਨ ਕੀਯੋ ॥ ਰਣਜੀਤ ਜੀਤ ਅਜੀਤ ਜੋਧਨ ਛਤ੍ਰ ਅਤ੍ਰ ਛਿਨਾਈਐਂ ॥ ਸਰਦਾਰ ਬਿੰਸਤਿ ਚਾਰ ਕਲਿ ਅਵਤਾਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਈਐਂ ॥ ੫੬੨ ॥ ਮਧਾਨ ਛੰਦ ॥ ਛਾਜੈ ਮਹਾ ਜੋਤ ॥ ਭਾਨੰ ਮਨੋ ਦੋਤ ॥ ਜਗਿ ਸੰਕਤਜ ਦੀਨ ॥ ਮਿਲ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨ ॥ ੫੬੩ ॥ ਰਾਜੇ ਮਹਾਂ ਰੂਪ ॥ ਲਾਜੈ ਸਬੈ ਭੂਪ ॥ ਜਗ ਆਨ ਜਾਨੀਸ ॥ ਮਿਲ ਭੇਟ ਲੈ ਦੀਸ ॥ ੫੬੪ ॥ ਸੋਭੰ ਮਹਾਰਾਜ ॥ ਅਛ੍ਰੀ ਰਹੈ ਲਾਜ ॥ ਅਤਿ ਰੀਝ ਮਧ ਬੈਨ ॥ ਰਸ ਰੰਗ ਭਰੇ ਨੈਨ ॥ ੫੬੫ ॥ ਸੋਹਤ ਅਨੂਪ ਪਾਛ ॥ ਕਾਛੇ ਮਨੋ ਕਾਛ ॥ ਰੀਝੈਂ ਸੁਰੀ ਦੇਖ ॥ ਰਾਵੱਲੜੇ ਭੇਖ ॥ ੫੬੬ ॥ ਦੇਖੇ ਜਿਨੈ ਨੈਕ ॥ ਲਾਗੈ ਤਿਸੈ ਐਖ ॥ ਰੀਝੈ ਸੁਰੀ ਨਾਰ ॥ ਦੇਖੇ ਧਰੇ ਪਜਾਰ ॥ ੫੬੭ ॥ ਰੰਗੇ ਮਹਾ ਰੰਗ ॥ ਲਾਜੈ ਲਖਿ ਅਨੰਗ ॥ ਚਿੱਤੰ ਚਿਰੇ ਸਤ੍ਰ ॥ ਲੱਗੈ ਜਨੋ ਅਤ੍ਰ ॥ ੫੬੮ ॥ ਸੋਭੈ ਮਹਾ ਸੋਭ ॥ ਅਛ੍ਰੀ ਰਹੈ ਲੋਭ ॥ ਆਂਜੇਂ ਇਸੇ ਨੈਨ ॥ ਜਾਗੇ ਮਨੋ ਰੈਨ ॥ ੫੬੯ ॥ ਰੂਪੰ ਭਰੇ ਰਾਗ ॥ ਸੋਭੰ ਸੋ ਸੁਹਾਗ ॥ ਕਾਛੇ ਨਟੰ ਰਾਜ ॥ ਨਾਚੈ ਮਨੋ ਬਾਜ ॥ ੫੭੦ ॥ ਆਂਜੇ ਮਨੋ ਬਾਨ ॥ ਕੈਧੌ ਧਰੇ ਸਾਨ ॥ ਜਾਨੇ ਲਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਯਾਕੋ ਕਹੈ ਕਾਹਿ ॥ ੫੭੧ ॥ ਸੁਖਦਾਬ੍ਰਿਦ ਛੰਦ ॥ ਕਿਕਾਛੇ ਕਾਛ ਧਾਰੀ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਰਾਜਾ ਅਧਕਾਰੀ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਭਾਗ ਕੇ ਸੁਹਾਗ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਰੰਗੇ ਅਨਰਾਗ ਹੈਂ ॥ ੫੭੨ ॥ ਕਿ ਛੋਭੈ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਛੈ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰੀ ਅਤ੍ਰ ਵਾਰੀਛੈ ॥ ਕਿ ਆਂਜੇ ਬਾਨ ਬਾਨੀ ਸੇ ॥ ਕਿ ਕਾਛੀ ਕਾਛ ਕਾਰੀ ਹੈਂ ॥ ੫੭੩ ॥ ਕਿ ਕਾਮੀ ਕਾਮ ਬਾਨ ਸੇ ॥ ਕਿ ਫੂਲੇ ਫੂਲ ਮਾਲ ਸੇ ॥ ਕਿ ਰੰਗੇ ਰੰਗ ਰਾਗ ਸੇ ॥ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਸੁਹਾਗ ਸੇ ॥ ੫੭੪ ॥ ਕਿ ਨਾਗਨੀ ਕੇ ਏਸ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਗੀਨ ਕੇ ਨਰੇਸ ਛੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜਾ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਕਾਲੀ ਕੇ ਭਿਖਾਰੀ ਜੈ ॥ ੫੭੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਇਮ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ

੫੬੩.ਰਾਜੇ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਰੂਪ ਆਨਜਾਨੀ=ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੇ ਈਨ ਭਾਵ ਸਰਣ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਛਰੀ=ਇਸ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੀਆਂ। ੫੬੫. ਅਨੂਪਾਛ=ਅਨੂਪਮ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਕਾਛੇ ਮਾਨੋ ਕਾਛ=ਬਣਾਕੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ੫੬੬. ਲਾਗੇ ਤਿਸੇ ਐਖ=ਓਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਲਗ ਗਏ ਹਨ। ੫੬੭. ਚਿਤੰ ਚਿਤੇ ਸਤ੍ਰ=ਵੈਰੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ੫੬੯. ਸਹਾਗ=ਅਨੰਦ। ੫੭੧. ਕਿ ਕਾਛੇ=ਜੋ ਬਣਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾਕੇ। ੫੭੨. ਕਿ ਛੋਭੈ=ਜੋ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ। ਛੈ=ਰਨ ਜੇਹੜੇ ਛੱਤ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਿ ਕਾਛੀ= ਜੇਹੜੇ ਬਣੌਤਾਂ ਦੇ ਬਣਾਵਾਂਦੇ ਬਣੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਧਾਰੀ ਦੈ=ਜੋ ਬਣਾਵਾਂਦੇ ਬਣੌਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਕਿ ਆਜੇ ਬਾਨਬਾਨੀ=ਜੇਹੜੇ ਨੇਤ੍ਰ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉ ਵਰਗੇ ਹਨ ਭਾਵ ਤੀਰਾਂ ਵਾਂਗ। ੫੭੩. ਕਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਫੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਫੁੱਲੇ ਹਨ। ਰੰਗ ਰਾਗ ਸੇ=ਜੇਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹਨ। ਸੁਹਾਗ=ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।

੫੭੪. ਜੇਹੜੇ ਸਰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਗ ਜ਼ੇਹਰੀ ਹਨ।

ਕਾਲੀ=ਦੇਵੀ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਦਾਸ ਹਨ। ੫੭੫. ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਾਜ ਬਣਾਕੇ ਵੀਹ ਤੇ ਦਸ ਵਰੇ ਵਾ ੨੦੦ ੧੦।

ਜੀਤੇ, ਜੁੱਧ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ॥ ਕੀਨੇ ਰਾਜ ਸੁਧਾਰ ਬੀਸ ਸਹੰਸ ਦਸ ਲਖ ਬਰਖ ॥ ੫੭੬ ॥ ਰਾਵਣ ਬਾਦ ਛੰਦ ॥ ਗਹੀ ਸਮਸੇਰ ॥ ਕੀਯੋ ਜੰਗ ਜੇਰ ॥ ਦਏ ਮੱਤਿ ਫੇਰ ॥ ਨ ਲਾਗੀਏ ਬੇਰ ॥ ੫੭੭ ॥ ਦਯੋ ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰ ॥ ਤਜੇ ਸਭ ਤੰਤ੍ਰ ॥ ਲਿਖੇ ਨਿਜ ਜੰਤ੍ਰ ॥ ਸੁ ਬੈਠ ਇਕੰਤ੍ਰ ॥ ੫੭੮ ॥ ਬਾਨ ਤੁਰੰਗਮ ਛੰਦ ॥ ਬਿਬਧ ਰੂਪ ਸੋਭੈ ॥ ਅਨਕ ਲੋਗ ਲੋਭੈ ॥ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਤਾਹਿ ॥ ਨਿਗਮ ਗਨਤ ਜਾਹਿ ॥ ੫੭੯ ॥ ਅਨਿਕ ਭੇਖ ਤਾਂਕੇ ॥ ਬਿਬਧ ਰੂਪ ਵਾਂਕੇ ॥ ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਰਾਜੇ ॥ ਬਿਲੋਕ ਪਾਪ ਭਾਜੇ ॥ ੫੮੦ ॥ ਬਿਸੇਖ ਪ੍ਰਬਲ ਜੇ ਹੁਤੇ ॥ ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਸੰਜੁਤੇ ॥ ਅਮਿਤਿ ਅਰਿ ਘਾਵਹੀਂ ॥ ਜਗਤ ਜਸੁ ਪਾਵਹੀਂ ॥ ੫੮੧ ॥ ਅਖੰਡ ਬਾਹੁ ਹੈ ਬਲੀ ॥ ਸੁਭੰਤ ਜੋਤ ਨਿਰਮਲੀ ॥ ਸੁ ਹੋਮ ਜੱਗ ਕੋ ਕਰੈਂ ॥ ਪਰਮ ਪਾਪ ਕੋ ਹਰੈਂ ॥ ੫੮੨ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਜਗ ਜੀਤਿਓ ਜਬ ਸਰਬ ॥ ਤਬ ਬਾਢਿਓ ਅਤ ਗਰਬ ॥ ਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਿਸਾਰ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੮੩ ॥ ਬਿਨ ਮੋਹ ਦੂਸਰ ਨ ਔਰ ॥ ਅਸਮਾਨਯੋ ਸਬ ਠਉਰ ॥ ਜਗੁ ਜੀਤ ਕੀਨ ਗੁਲਾਮ ॥ ਆਪਨ ਜਪਾਯੋ ਨਾਮ ॥ ੫੮੪ ॥ ਜਗ ਐਸ ਰੀਤ ਚਲਾਇ ॥ ਸਿਰ ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ਸਬ ਲੋਗ ਆਪਨ ਮਾਨ ॥ ਤਰ ਆਂਖ ਅਉਰਨ ਆਨ ॥ ੫੮੫ ॥ ਨਹਿ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਪੰਤ ॥ ਨਹਿ ਦੇਵ ਜਾਪ ਭਣੰਤ ॥ ਤਬ ਕਾਲ ਦੇਵ ਰਿਸਾਇ ॥ ਇਕ ਅਉਰ ਪੁਰਖ ਬਨਾਇ ॥ ੫੮੬ ॥ ਰੱਚਿ ਅਸ ਮਹਿਦੀ ਮੀਰ* ॥ ਰਿਸਵੰਤ ਹਾਠਹ ਮੀਰ ॥ ਤਿਹ ਤਉਨ ਕੇ ਬਧੁ ਕੀਨ ॥ ਪੁਨ ਆਪਮੇ ਕੀਅ ਲੀਨ ॥ ੫੮੭ ॥ ਜਗਜੀਤ ਆਪਨ ਕੀਨ ॥ ਸਬ ਅੰਤ ਕਾਲ ਅਧੀਨ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ਭਏ ਚੌਬਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ॥ ੫੮੮ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੇ ਗ੍ਰੰਥੇ ਚਤਰ ਬੀਸਵਾ ਅਵਤਾਰ ਬਰਨਨੰ ਸਮਾਪਤ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕੇ ਤਿਹ ਨਾਸ ॥ ਕੀਅ ਸੱਤਜੁਗ ਪਰਗਾਸ ॥ ਕਲਜੁੱਗ ਸਰਬ ਬਿਹਾਨ ॥ ਨਿਤ ਜੋਤ ਜੋਤ ਸਮਾਨ ॥ ੧ ॥ ਮਹਿਦੀ ਭਯੋ ਤਬ

---

੫੭੭. ਮੰਤ੍ਰ=ਆਪਣੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤੇ। ੫੭੮. ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਜਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ । ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਤਹਾ=ਓਸਦਾ ਵੱਡਾ ਤੇਜ ਜਾਂ ਓਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਿਗਮ=ਵੇਦ ਜਿਸਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ੫੭੯. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਿਰਾਜਦਾ ਹੈ।

੫੮੧. ਅਖੰਡ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੀ। ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੌਰ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਫਿਰੌਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਅਪਨ ਮਾਨ=ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੀ ਹਾਂ। ੫੮੬. ਜੇਹੜਾ ਮਹਿਦੀ ਮੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਠਾਹ ਮੀਰ=ਸੂਰਮਾ ਹਠ ਵਾਲਾ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਬਧ ਕੀਨ=ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਮਹਿਦੀ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਕਲਗੀ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ। ਦਿਸਟ=ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਹੈ।

*ਇਕ ਪ੍ਰਪੰਚੀ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਉਤੇ ਜੋ ਸਿਖ ਬਣਕੇ ਅਨਮਤੀਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਲੈਕੇ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਰਬ ॥ ਜਗ ਜੀਤਯੋ ਜਬ ਸਰਬ ॥ ਸਿਰ ਅੰਤ੍ਰ ਪੱਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ਜਗ ਜੋਰ ਕੀਨ ਬਨਾਇ ॥ ੨ ॥ ਬਿਨ ਆਪ ਜਾਨਨ ਔਰ ॥ ਸਬ ਰੂਪ ਅਉ ਸਬ ਠਉਰ ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਦਿਸਟਨ ਆਨ ॥ ਤਿਸ ਲੀਨ ਕਾਲ ਨਿਦਾਨ ॥ ੩ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ ॥ ਸਬ ਰੰਗ ਰੂਪਨ ਮਾਹਿ ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਕੌਨ ਪਛਾਨ ॥ ਤਿਹ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਨਮ ਬਿਤਾਨ ॥ ੪ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਦੂਸਰਨ ਔਰ ॥ ਜਲ ਥਾਬਲੇ ਸਬ ਠਉਰ ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਸੱਤਿ ਨ ਜਾਨ ॥ ਸੋ ਜੂਨ ਜੂਨ ਭ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫ ॥ ਤਜ ਏਕ ਜਾਨਾ ਦੂਜ ॥ ਮਮ ਜਾਨਤਾ ਸਨ ਸੂਝ ॥ ਤਿਹ ਦੂਖ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ॥ ਦਿਨ ਰੈਨ ਸਰਬ ਉਦਾਸ ॥ ੬ ॥ ਨਹਿ ਚੈਨ ਐਨ ਸੁਵਾਹਿ ॥ ਨਿਤ ਰੋਗ ਹੋਵਤ ਤਾਹਿ ॥ ਨਿਤ ਦੂਖ ਭੂਖ ਮਰੰਤ ॥ ਨਹਿ ਚੈਨ ਦਿਉਸ ਬਿਤੰਤ ॥ ੭ ॥ ਤਨ ਪਾਦ ਕੁਸਟ ਚਲੰਤ ॥ ਬਪ ਗਲਤ ਨਿੱਤ ਗਲੰਤ ॥ ਨਹਿ ਨਿੱਤ ਦੇਹ ਅਰੋਗ ॥ ਨਿਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰਨ ਸੋਗ ॥ ੮ ॥ ਨਿਤ ਨਾਸ ਤਿਹ ਪਰਵਾਰ ॥ ਨਹਿ ਅੰਤ ਦੇਹ ਉਧਾਰ ॥ ਨਿਤ ਰੋਗ ਸੋਗ ਗ੍ਰਸੰਤ ॥ ਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵਾਨ ਅੰਤ ਮਰੰਤ ॥ ੯ ॥ ਤਬ ਜਾਨ ਕਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਤਿਹ ਮਾਰਿਓ ਕਰਿ ਦੀਨ ॥ ਇਕ ਕੀਟ ਦੀਨ ਉਪਾਇ ॥ ਤਿਸ ਕਾਨ ਪੈਠੋ ਜਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਧਸਿ ਕੀਟ ਕਾਨ ਨ ਬੀਚ ॥ ਤਿਸ ਜੀਤਯੋ ਜਿਮ ਨੀਚ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਦੇ ਦੁਖ ਤਾਹਿ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਮਾਰਿਓ ਵਾਹਿ ॥ ੧੧ ॥

ਇਤਿ ਮਹਿਦੀ ਮੀਰ ਬਧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਸਤਿਜੁਗ ਫਿਰ ਉਪਰਾਜ ॥ ਸਬ ਨੌਤਨੋ ਕਰ ਸਾਜ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਅਉਰ ਬਿਦੇਸ ॥ ਉਠ ਧਰਮ ਲਾਗ ਨਰੇਸ ॥ ੧ ॥ ਕਲਿ ਕਾਲ ਕੋਪ ਕਰਾਲ ॥ ਜਗੁ ਜਾਰਿਆ ਤਿਹ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ਬਿਨ ਤਾਸ ਔਰ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਬ ਜਾਪ ਜਾਪੋ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥ ਜੋ ਜਾਪ ਹੈ ਕਲਿ ਨਾਮ ॥ ਤਿਸ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਹੈ ਕਾਮ ॥ ਤਿਸ ਦੂਖ ਭੂਖ ਨ ਪ੍ਯਾਸ ॥ ਨਿਤ ਹਰਖ ਕਹੂੰ ਨ ਉਦਾਸ ॥ ੩ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ ॥ ਸਭ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨ ਮਾਹਿ ॥ ਜਿਹ ਜਾਪਿਆ ਤਿਹ ਜਾਪ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਸਹਾਈ ਆਪ ॥ ੪ ॥ ਜੇ ਤਾਸ ਨਾਮ ਜਪੰਤ ॥ ਕਬਹੂੰ ਨ ਭਾਜ ਚਲੰਤ ॥

---

੫. ਮਮ ਜਾਨਤ=ਕਵੀ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ਹੈ। ੬. ਨਹਚੈਨ=ਨਹੀਂ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ। ੭. ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਚੱਲੇਗਾ ਜਾਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ੮. ਮ੍ਰਿਤਸ੍ਵਾਨ=ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰਦਾ ਹੈ ਓੜਕ ਨੂੰ ਓਹ ਆਦਮੀ। ੯. ਕੀਟ=ਕੀੜਾ ਭਾਵ ਕੰਨ ਖਜੂਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੦. ਉਸ ਮਹਿਦੀ ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਜਿਸਤਰਾਂ ਕੋਈ ਕੰਗਾਲ ਆਦਮੀ ਜਿੱਤ ਲਈਦਾ ਹੈ। ੧. ਉਪਰਾਜ=ਪੈਦਾ। ਨੌਤਨੈ=ਨਵਾਂ। ਕਲਿਕਾਲ=ਸੁੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਗੁੱਸੇ ਰੂਪ ਕਰਾਲ=ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ। ੪. ਭਾਜ ਚਲੰਤ=ਦੌੜਕੇ ਨਹੀ ਚੱਲੇਗਾ।

ਨਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤਾਕੋ ਸਤ੍ਰ॥ ਦਿਸ ਜੀਤ ਹੈ ਗਹਿ ਅਤ੍ਰ ॥ ੫ ॥ ਤਿਹ ਭਰੇ ਧਨ ਸੋ ਧਾਮ ॥ ਸਭ ਹੋਹ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ ਜੇ ਏਕ ਨਾਮ ਰਵੰਤ ॥ ਤੇਨ ਕਾਲ ਫਾਸ ਫਸੰਤ ॥ ੬ ॥ ਜੇ ਜੀਵ ਜੰਤ ਅਨੇਕ ॥ ਤਿਨ ਮੋ ਰਹੇ ਰਮ ਏਕ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ॥ ਜਗ ਜਾਨ ਲੈ ਜੀਅ ਮਾਹਿ ॥ ੭ ॥ ਭਵ ਗੜ੍ਹਨ ਭੰਜਨ ਹਾਰ ॥ ਹੈ ਏਕ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਅਉਰ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਬ ਰੂਪ ਰੰਗੀ ਸੋਇ ॥ ੮ ॥ ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਪਾਨ ਪਹਾਰ ॥ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਦ ਉਚਾਰ ॥ ਕਈ ਬੈਠ ਦੁਆਰ ਮਹੇਸ ॥ ਕਈ ਸੇਸਨਾਗ ਅਸੇਸ ॥ ੯ ॥ ਕਈ ਸੂਰ ਚੰਦ ਸਰੂਪ ॥ ਕਈ ਇੰਦਰ ਕੀ ਸਮ ਭੂਪ ॥ ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ॥ ਕਈ ਮੱਛ ਕੱਛ ਫਨਿੰਦ੍ਰ ॥ ੧੦ ॥ ਕਈ ਕੋਟ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ॥ ਕਈ ਰਾਮ ਬਾਰ ਬੁਹਾਰ ॥ ਕਈ ਮੱਛ ਕੱਛ ਅਨੇਕ॥ ਅਵਲੇਕ ਦੁਆਰ ਬਿਸੇਖ ॥ ੧੧ ॥ ਕਈ ਸੁਕ੍ਰ ਬ੍ਰਸਪਤ ਦੇਖ ॥ ਕਈ ਦੱਤ ਗੋਰਖ ਭੇਖ ॥ ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਸੂਲ ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਕੋ ਨ ਕਬੂਲ ॥ ੧੨ ॥ ਬਿਨੁ ਏਕ ਆਸ੍ਰੈ ਨਾਮ ॥ ਨਹੀ ਔਰ ਕੌਨੈ ਕਾਮ ॥ ਜੇ ਮਾਨ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਤੇ ਜਾਨਹੈ ਅਨਭੇਵ ॥ ੧੩ ॥ ਬਿਨ ਤਾਸ ਅਵਰ ਨ ਜਾਨ ॥ ਚਿਤ ਆਨ ਭਾਵਨ ਆਨ ॥ ਇਕ ਮਾਨਿ ਜੋ ਕਰਤਾਰ॥ ਜਿਤ ਹੋਇ ਅੰਤ ਉਧਾਰ॥੧੪॥ਬਿਨ ਤਾਸਯੋ ਨ ਉਧਾਰ ॥ ਜੀਅ ਦੇਖ ਯਾਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ਜੋ ਜਾਪ ਹੈ ਕੋਈ ਔਰ ॥ ਤਬ ਛੂਟ ਹੈ ਵਹ ਠੌਰ॥ ੧੫ ॥ ਜਿਹੰ ਰਾਗ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪ ॥ ਸੋ ਮਾਨੀਐ ਸਮ ਰੂਪ ॥ ਬਿਨ ਏਕਤਾ ਕਰ ਨਾਮ ॥ ਨਹਿ ਜਾਨ ਦੂਸਰ ਧਾਮ ॥ ੧੬ ॥ ਜੋ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਬਨਾਇ ॥ ਫਿਰ ਲੇਤ ਆਪ ਮਿਲਾਇ ॥ ਜੋ ਚਹੈ ਦੇਹ ਉਧਾਰੁ ॥ ਸੋ ਭਜਨ ਏਕੰਕਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ਜਿਹੱ ਰਚਿਯੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਸਬ ਲੋਕ ਔ ਨਵਖੰਡ ॥ ਤਿਹੱ ਕਿਉ ਨ ਜਾਪ ਜਪੰਤ ॥ ਕਿਮ ਜਾਨ ਕੂਪ ਪਰੰਤ ॥ ੧੮ ॥ ਜੜ ਜਾਪ ਤਾ ਕਰ ਜਾਪ ॥ ਜਿਨ ਲੋਕ ਚਉਦਹ ਥਾਪ ॥ ਤਿਸ ਜਾਪੀਐ ਨਿਤ ਨਾਮੁ ॥ ਸਭ ਹੋਹ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ ੧੯ ॥ ਗਨਿ ਚਉਬਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ॥ ਬਹੁ ਕੈ ਕਹੈ ਬਿਸਥਾਰ ॥ ਅਬਗਨੋ ਉਪ ਅਵਤਾਰ ॥ ਜਿਮ ਧਰੇ ਰੂਪ ਮੁਰਾਰ ॥ ੨੦ ॥ ਜੇ ਧਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ॥ ਤੇ ਕਹੋ ਕਾਬ ਅਨੂਪ ॥ ਜੇ ਧਰੇ ਰੁਦ੍ਰ ਵਤਾਰ ॥ ਅਬ ਕਹੋਂ ਤਾਹਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੧ ॥ ਕਲਿ ਤਾਸ ਆਗਿਆ ਦੀਨ ॥ ਤਬ ਬੇਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀਨ ॥ ਤਬ ਤਾਸ ਬਾਢਯੋ ਗਰਬ ॥ ਸਰਿ ਆਪ ਜਾਨਨ ਸਰਬ ॥ ੨੨ ॥ ਸਰਿ ਮੋਹ ਕਬਿਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ਇਕ ਆਪ ਹੋਇ ਤ ਹੋਇ ॥ ਕਛੁ ਕਾਲ ਕੀ ਭੁਅਬਕ੍ਰ ॥ ਛਿਤ ਡਾਰੀਆ ਜਿਮ ਸਕ੍ਰ ॥ ੨੩ ॥ ਜਬ ਗਿਰਯੋ ਭੂਤਰ ਆਨ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬੇਦ ਨਿਧਾਨ ॥ ਉਠ ਲਾਗਿਆ ਫਿਰ ਸੇਵ ॥ ਜੀਅ ਜਾਨ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ॥ ੨੪ ॥ ਦਸ ਲੱਖ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਕੀਅ ਦੇਵ

---

੬. ਸੰਸਾਰ ਜਾਂ ਆਦਮੀ ਜੀਅ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਵੋ। ੮. ਪਾਨ ਪਹਾਰ=ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੦. ਦਰਵਾਜੇ ਜਾਂ ਘਰ ਹੂੰਝਣ ਵਾਲੇ। ੧੨. ਕੌਨੇ ਕਾਮ=ਕਿਸੇ ਕੰਮ। ੧੩. ਅਨਭਾਵ=ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ। ੧੬. ਲੋਕ ਅਲੋਕ=ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ।

੧੭. ਕੂਪ=ਖੂਹ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ੨੨. ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਕੇਹੜਾ ਕੋਈ ਹੈ। ੨੩. ਜਦੋਂ ਆਨਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਭੂਧਰ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਜੀਅ ਜਾਨ ਦੇਵਿ ਅਭੇਵ=ਜੇਹੜੀ ਦੇਵੀ ਅਭੇਵੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ।

ਸੇਵ ਮਹਾਨ ॥ ਕਿਮ ਹੋਇ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰ ॥ ਅਸ ਦੇਹ ਦੇਵ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੫ ॥
ਦੇਵੋ ਵਾਚ ॥ ਮਨ ਚਿੱਤ ਕੈ ਕਰ ਸੇਵ ॥ ਤਬ ਰੀਝ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਤਬ ਹੋਇ
ਨਾਥ ਸਨਾਥ ॥ ਜਗ ਨਾਥ ਦੀਨਾਨਾਥ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨ ਬੈਨ ਯੋ ਮੁਖ ਚਾਰ ॥
ਕੀਅ ਚਉਕ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਉਠਿ ਲਾਗਿਆ ਹਰਿ ਸੇਵ ॥ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਭਾਖਯੋ
ਦੇਵ ॥ ੨੭ ॥ ਪਰਿ ਪਾਇ ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਜਿਹ ਮੰਡ ਦੁਸਟ ਅਖੰਡ ॥ ਜ੍ਵਾਲਾਛ
ਲੋਚਨ ਧੂਮ ॥ ਹਨਿ ਜਾਸ ਡਾਰੇ ਭੂਮ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਸ ਜਾਪਹੋ ਜਬ ਜਾਪ ॥
ਤਬ ਹੋਇ ਪੂਰਨ ਸ੍ਰਾਪ ॥ ਉਠ ਲਾਗ ਕਾਲ ਜਪੰਨ ॥ ਹਠਿ ਤਿਆਗ ਆਵਸਰੰਨ
॥ ੨੯ ॥ ਜੇ ਜਾਤ ਤਾਸ ਸਰੰਨਿ ॥ ਤੇਹੈ ਧਰਾਮੈ ਧੰਨ ॥ ਤਿਨ ਕਉਨ ਕਉਨੈ ਤ੍ਰਾਸ
ਸਬ ਹੋਤ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ॥ ੩੦ ॥ ਦਸ ਲੱਛ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਰਹਯੋ ਠਾਢ ਏਕ
ਪਗਾਨ ॥ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕੀਨੀ ਸੇਵ ॥ ਤਬ ਰੀਝਗੇ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੩੧ ॥
ਜਬ ਭੇਦ ਦੇਵੀ ਦੀਨ ॥ ਤਬ ਸੇਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀਨ ॥ ਜਬ ਸੇਵ ਕੀ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥
ਤਬ ਰੀਝਗੇ ਹਰਿਰਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਤਬ ਭਯੋ ਸੁ ਐਸ ਉਚਾਰ ॥ ਹਉ ਆਹਿ ਗਰਬ
ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਮਮ ਗਰਬ ਕਹੂੰ ਨ ਛੋਰ ॥ ਸਭ ਕੀਨ ਜੇਰ ਮਰੋਰ ॥ ੩੩ ॥ ਤੈਂ ਗਰਬ
ਕੀਨ ਸੁ ਕਾਹਿ ॥ ਨਹਿ ਮੋਹ ਭਾਵਤ ਤਾਹਿ ॥ ਅਬ ਕਹੌ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ॥ ਜਿਮ
ਹੋਇ ਤੋਹਿ ਉਧਾਰ ॥ ੩੪ ॥ ਧਰਿਸਪਤ ਭੂਮ ਵਤਾਰ ॥ ਤਬ ਹੋਇ ਤੋਹ ਉਧਾਰ
॥ ਸੋਈ ਮਾਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਲੀਨ ॥ ਧਰਿ ਜਨਮ ਜਗਤ ਨਵੀਨ ॥ ੩੫ ॥ ਮੁਰਨਿੰਦ
ਉਸਤਤਿ ਤੂਲ ॥ ਇਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਜਿਨ ਭੂਲ ॥ ਇਕ ਕਹੋ ਔਰ ਬਿਚਾਰ ॥
ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਕੁਮਾਰ ॥ ੩੬ ॥ ਇਕ ਬਿਸਨ ਮੋਹ ਧਿਆਨ ॥ ਬਹੁ ਸੇਵ
ਮੋਹ ਰਿਝਾਨ ॥ ਤਿਨ ਮਾਂਗਿਆ ਬਰ ਐਸ ॥ ਮਮ ਦੀਨਤਾ ਕਹੁ ਤੈਸ ॥ ੩੭ ॥
ਮਮ ਤਾਸ ਭੇਦ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਬ ਲੋਕ ਜਾਨਤ ਸੋਇ ॥ ਤਿਨ ਜਾਨ ਹੈ ਕਰਤਾਰ
ਸਬ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਪਹਾਰ ॥ ੩੮ ॥ ਜਬ ਜਬ ਧਰੈ ਬਪ ਸੋਇ ॥ ਜੋ ਜੋ ਪਰਾਕ੍ਰਮ
ਹੋਇ ॥ ਸੋ ਸੋ ਕਥੌ ਅਬਚਾਰ ॥ ਸੁਨ ਲੇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕੁਮਾਰ ॥ ੩੯ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਸੁਧਾਰਿ ਮਾਨੁਖੀ ਬਪੰ ਸੰਭਾਰ ਰਾਮ ਜਾਗਿ ਹੈ ॥ ਧਿਸਾਰ
ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰਨੰ ਜੁਝਾਰ ਸਤ੍ਰ ਭਾਗਿ ਹੈ ॥ ਬਿਚਾਰ ਜੌਨ ਜੌਨ ਭਯੋ ਸੁਧਾਰ ਸਰਬ
ਭਾਖੀਯੋ ॥ ਹਜਾਰ ਕੌਨ ਕਿਯੋ ਕਰੋਂ ਬਿਚਾਰ ਸਬਦ ਰਾਖੀਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਚਿਤਾਰ

---

੨੫. ਮਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਿਰੋਮਣੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਚਿਤ ਨਾਲ ਨਾਥ ਸਨਾਥ=
ਤਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਸੰਨ। ੨੭. ਮੁੰਡ=ਜਿਸਨੇ ਮੁੰਨੇ ਹਨ ਦੁਸ਼ਟ। ਜਵਾਲਛ=
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਲੋਚਨ ਧੂਮ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਧੂਏ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ੨੯. ਤ੍ਰਾਸ=ਓਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ੩੫. ਕੁਮਾਰ=ਬਾਲਕੇ। ੩੭. ਪਹਾਰ=ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ।

੩੯. ਬਪੰ=ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾਕੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ
ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਗੇ। ਬਿਸਾਰ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰਨੰ=ਤਿਆਗਣਾ ਭਾਵ ਮਾਰਨਾ ਜਾਂ ਚਲੌਣਾ
ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ। ਹੋਰ ਹਜਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਪਰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ
ਹੋਣਗੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਰੱਖਣਾ ਕਰ। ੪੦. ਚਤ੍ਰ ਆਨਨੋ=
ਚਹੁੰ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਣਾਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਬੈਣ ਵਾਕ ਸੋ ਬਿਚਾਰ ਬਾਲ ਮੀਕ ਭਜੋ ॥ ਜੁਝਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਚਾਰ ਉਚਰਜੋ ॥ ਸੁਸਪਤ ਕਾਂਡਨੋ ਕਥਜੋ ਅਸਕਤ ਲੋਕ ਹ੍ਵੈ ਰਹਜੋ ॥ ਉਤਾਰ ਚਤ੍ਰ ਆਨਨੋ ਸੁਧਾਰ ਐਸਕੇ ਕਹਜੋ ॥ ੪੧ ॥

ਇਤਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗਿਆ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਸੁਧਾਰਿ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਦੂਜ ਭਾਖਿ ਹੈ ॥ ਬਿਸੇਖ ਚਤ੍ਰ ਆਨਕੇ ਅਸੇਖ ਸ੍ਵਾਦ ਚਾਖਿ ਹੈ ॥ ਅਕਰਖ ਦੇਵ ਕਾਲਿਕਾ ਅਨਿਰਖ ਸਬਦ ਉਚਰੋ ॥ ਸੁ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕੈ ਬਡੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਅਛ੍ਰ ਕੋ ਧਰੋ ॥ ੧ ॥ ਬਿਚਾਰ ਆਦਿ ਈਸੁਰੀ ਅਪਾਰ ਸਬਦੁ ਰਾਖੀਐ ॥ ਚਿਤਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੀ ਜੁ ਚਾਹੀਐ ਸੁ ਭਾਖੀਐ ॥ ਨਸੰਕ ਚਿਤ ਆਨੀਐ ਬਨਾਇ ਆਪ ਲੇਹਗੇ ॥ ਸੁ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਬ ਕਿੱਤਕੀ ਕਬੀਸ ਔਰ ਦੇਹਗੇ ॥ ੨ ॥ ਸਮਾਨ ਗ੍ਰੰਗਕੇ ਕਵੀ ਸੁ ਦੇਸ ਕਾਬਿ ਭਾਖ ਹੈ ॥ ਅਕਾਲ ਕਾਲ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਨਾਇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਖਿ ਹੈ ॥ ਸੁ ਭਾਖਜ ਕੌਮਦੀ ਪੜੈ ਗੁਨੀ ਅਸੇਖ ਰੀਝ ਹੈ ॥ ਬਿਚਾਰ ਆਪਨੀ ਕ੍ਰਿਤੰ ਬਿਸੇਖ ਚਿੱਤ ਖੀਝ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕਾਬਜ ਕੀ ਕਥਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਜ ਭਾਖੀਐ ॥ ਸੁ ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਿਧ ਦਾਇਨੀ ਸਮ੍ਰਿਧ ਬੇਣ ਰਾਖੀਐ ॥ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਰਮਲੀ ਮਹਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕਾਬਜ ਕੱਥੀਏ ॥ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਬਦ ਊਪਜੈ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋਂਨ ਕਿੱਜੀਐ ॥ ੪ ॥ ਸੁ ਸੇਵ ਕਾਲ ਦੇਵ ਕੀ ਅਭੇਵ ਜਾਨ ਕੀਜੀਏ ॥ ਪ੍ਰਭਾਤ ਉੱਠ ਤਾਸ ਕੋ ਮਹਾਤ ਨਾਮੁ ਲੀਜੀਏ ॥ ਅਸੰਖ ਦਾਨ ਦੇਹਗੇ ਦੁਰੰਤ ਸਤ੍ਰ ਘਾਇ ਹੈ ॥ ਸੁ ਪਾਨ ਰਾਖ ਆਪਨੋ ਅਜਾਨ ਕੋ ਬਚਾਇ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਨਸੰਤ ਬਾਰ ਬਾਕ ਹੈ ਅਸੰਤ ਜੂਝ ਹੈ ਬਲੀ ॥ ਬਿਸੇਖ ਸੈਨ ਭਾਜ ਹੈ ਸਿਤੰ ਸਰੇਣ ਨਿਰਦਲੀ ॥ ਕਿ ਆਨ ਆਪ ਹਾਥ ਦੈ ਬਚਾਇ ਮੋਹ ਲੇਹਗੇ ॥ ਦੁਰੰਤ ਘਾਟ ਔ ਘਟੇ ਕਿ ਦੇਖ ਨੈਨ ਦੇਹਗੇ ॥ ੬ ॥

ਇਤਿ ਅਵਤਾਰ ਬਾਲਮੀਕ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਮਾਪਤੰ ॥

---

੪੧. ਦੂਸਰੇਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਕਰਖ ਦੇਵ=ਅਵਾਹਨ ਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾਤੇ ਅਨਿਰਖ=ਜੇਹੜੇਨ ਵੇਖਣੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਲੇਕਕ ਪਦ ਉਚਾਰਾਂਗੇ। ਈਸਰੀ=ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਮਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਪਦ ਰੱਖਾਂਗੇ ਜਾਂ ਰੱਖੇ ਹਨ।ਨਿਤਕੀ=ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਚੰਗੀ ਕੀਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨. ਕੌਮਦੀ=ਜੇਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਜ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰ ਭਾਖ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਦ ਹਨ। ੩. ਕਾਬਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ੨ ਕਥਾਵਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਰੱਖੇ ਹਨ। ੫. ਬਾਰਬਾਕ=ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਤੰਸਰੇਣ=ਉਜਲ ਬਾਣ। ਦੁਰੰਤ=ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਰਸਤੇ ਹਨ ਭਾਵ ਘਾਟ=ਰਸਤੇ। ਔ ਘਟ=ਔਖੇ। ਦੁਰੰਤ=ਬਹੁਤ। ਸ੍ਰੁਤਿ=ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸ਼ਬਾਸ=ਚੰਗਾ ਘਰ ਜਾਂ ਸੁਗੰਧੀ। ਨਿੰਦਾ ਬਿਆਜੰ=ਉਸਤਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਬਰੇਸ=ਬ੍ਰਹਸਪਤ।

ਦੁਤੀਯਾ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੱਸਪ ਕਥਨੰ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਪੁਨ ਧਰਾ ੴਹਮ ਕੱਸਪ ਵਤਾਰ ॥ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕਰੇ ਪਾਠ ਤ੍ਰੀਅਬਰੀਚਾਰ ॥ ਮੈਥਨੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੀਨੀ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ ਉਪਜਾਇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਸੁ ਬਾਸ ॥ ੭ ॥ ਜੋ ਭਏ ਰਿਖ ਹ੍ਵੈਗੇ ਵਤਾਰ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਕਿੱਨੇ ਬਿਚਾਰ ॥ ਸ੍ਰੁਤ ਕਰੇ ਬੇਦ ਅਰੁ ਧਰੇ ਅਰਥ ॥ ਕਰ ਦਏ ਦੂਰ ਭੁਅਤ ਅਨਰਥ ॥ ੮ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕੀਨ ਦੁਸਰ ਵਤਾਰ ॥ ਅਬ ਕਹੋ ਤੇਹ ਤੀਸਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ਧਰਯੋ ਬਪੁ ਬ੍ਰਹਮ ਰਾਇ ॥ ਸਭ ਕਹਯੋ ਤਾਹਿ ਨੀਕੇ ਸੁ ਭਾਇ ॥ ੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤੀਯ ਅਵਤਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੱਸਪ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਅਵਤਾਰ ਸੁਕ੍ਰ ਕਥਨੰ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਪੁਨਿ ਧਰਾ ਤੀਸਰ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਰੂਪ ॥ ਜਗਿ ਭਯੋ ਆਨ ਕਰਿ ਦੈਤ ਭੂਪ ॥ ਤਬ ਦੇਬ ਬੰਸ ਪ੍ਰਚੁਰਯੋ ਅਪਾਰ ॥ ਕੀਨੋ ਸੁ ਰਾਜ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਬਡ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾਨਿ ਕਿੰਨੀ ਸਹਾਇ ॥ ਤੀਸਰ ਅਵਤਾਰ ਭਇਓ ਸੁਕ੍ਰ ਰਾਇ ॥ ਨਿੰਦਾ ਬਿਯਾਜ ਉਸਤਤੀ ਕੀਨ ॥ ਲਖਿ ਤਾਸ ਦੇਵਤਾ ਭਏ ਛੀਨ ॥ ੨ ॥

ਇਤਿ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੁਕ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ॥

ਅਥ ਚਤਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਚੇਸ ਕਥਨੰ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥

ਮਿਲ ਦੀਨ ਦੇਵਤਾ ਲਗੇ ਸੇਵ ॥ ਬੀਤੇ ਸੌ ਬਰਖ ਰੀਝੇ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਤਬ ਧਰਾ ਰੂਪ ਬਾਰੇਸ ਆਨ ॥ ਜੀਤਾ ਸੁਰੇਸ ਭਈ ਅਸੁਰ ਹਾਨ ॥ ੩ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਧਰਾ ਚਤੁਰਥਵਤਾਰ ॥ ਜੀਤਾ ਸੁਰੇਸ ਹਾਰੇ ਦਿਵਾਰ ॥ ਉਠ ਦੇਵ ਸੇਵ ਲਾਗੇ ਸੁ ਸਰਬ ॥ ਧਰ ਨੀਚ ਨੈਨ ਕਰਿ ਦੂਰ ਗਰਬ ॥ ੪ ॥

ਇਤ ਚਤੁਰਥ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਚੇਸ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਪੰਚਮੋ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਆਸ ਮਨੁਰਾਜਾ ਕੋ ਰਾਜ ਕਥਨੰ ॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰੇਤਾ ਬਿਤੀਤ ਜੁਗ ਦੁਆਪੁਰਾਨ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਖੇਲ ਖੇਲੈ ਖਿਲਾਨ ॥ ਜਬ ਭਯੋ ਆਨ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਤਾਰ ॥ ਤਬ ਭਏ ਬਯਾਸ ਮੁਖ ਆਨ ਚਾਰ ॥ ੫ ॥ ਜੇਜੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਏ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ ॥ ਤੇਤੇ ਭਣੇ ਸੁ ਸਾਰਦਾ ਤੇਵ ॥ ਅਬ ਕਹੋਤਉਨ ਸੰਛੇਪ ਠਾਨ ॥ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਕੀਨ ਸ੍ਰੀ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੬ ॥ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਕਬਿ ਕੀਨੋ ਪਸਾਰ ॥ ਤਿਹ ਭਾਂਤ ਕਾਬਿ ਕਥਿ ਹੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕਹੋ ਜੈਸ ਕਾਬਯਾਂ ਕਹਿਯੋ ਬਿਯਾਸ ॥ ਤਉਨੈ ਕਥਾਨ ਕੱਥੋ ਪ੍ਰਭਾਸ ॥ ੭ ॥ ਜੇ ਭਏ ਭੂਪ ਭੂਅਮੋ ਮਹਾਨ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਜਾਨ ਕੱਥਤ ਕਹਾਨ ॥ ਕਹ ਲਗੇ ਤਾਸਿ ਕਿੱਜੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ਸੁਣਿ ਲੇਹੁ ਬੈਣ ਸੰਛੇਪ ਯਾਰ ॥ ੮ ॥ ਜੇ ਭਏ ਭੂਪ ਤੇ ਕਹੇ ਬਯਾਸ ॥ ਹੋਵਤ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਨਾਮ ਭਾਸ ॥ ਮਨੁ ਭਯੋ ਰਾਜ ਮਹਿ ਕੋ ਭੁਆਰ ॥ ਖੜਗਨ ਸੁ ਪਾਨ ਮਹਿਮਾ

---

੪. ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੇ ਖੇਲਾਂ ਨੂੰ ਖੇਲਖੇਲਕੇ । ੫. ਸਾਰਦਾ=ਬ੍ਰਹਮਾ ।

੬. ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਿਸ ਚੰਗੀ ਰੀਤੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਕਵੀ । ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਆਸ ਨੇ ਬਣਾਕੇ ਆਖਿਆਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਤਰਾਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ । ਕਥੋ ਪ੍ਰਭਾਸ=ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਭਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਭੁਆਰ=ਰਾਜਾ ।

ਅਪਾਰ ॥ ੯ ॥ ਮਾਨਵੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਲੋਕ ਆਭਾ ਅਭਾਸ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ਬਰਨੇ ਸੁ ਕੌਨ ॥ ਸੁਣਿ ਸ੍ਰਵਣ ਕਿਤ ਹੁਇ ਰਹੈ ਮੌਨ ॥ ੧੦ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰਿ ਬਿੱਦਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ਅਰਿ ਜੀਤ ਜੀਤ ਦਿੰਨੋ ਨਿਸਾਨ ॥ ਖੰਡੇ ਮਹੀਪ ਮਾਵਾ ਸ ਕੇਤ ॥ ਗੱਜੇ ਮਸਾਣ ਨੱਚੇ ਪਰੇਤ ॥ ੧੧ ॥ ਜਿਤੇ ਸੁਦੇਸ ਏਸੁਰ ਮਵਾਸ ॥ ਕਿੰਨੇ ਖਰਾਬਖਾਨੇ ਖਵਾਸ ॥ ਭੰਡੇ ਅਭੰਡ ਮੰਡੇ ਮਹੀਪ ॥ ਦਿੰਨੇ ਨਿਕਾਰ ਛਿੰਨੇ ਸੁਦੀਪ ॥ ੧੨ ॥ ਖੰਡੇ ਸੁਖੇਤ ਖੂਨੀ ਖਤ੍ਰੀਯਾਣ॥ ਮੋਰੇ ਅਮੋਰ ਜੋਧਾ ਦੁਰਾਣ ॥ ਚੱਲੇ ਅਚੱਲ ਮੰਡੇ ਅਮੰਡ ॥ ਕਿੰਨੇ ਘਮੰਡ ਖੰਡੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੧੩ ॥ ਕਿੰਨੇ ਸੁਜੇਰ ਖੂਨੀ ਖਤ੍ਰੇਸ ॥ ਮੰਡੇ ਮਹੀਪ ਮਾਵਾਸਦੇਸ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰਾਇ॥ ਮਾਨੀ ਸੁਮਾਨ ਰਾਜ ਰਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦੀਹ ਕਰਿ ਦੇਸਰਾਜ ॥ ਬਹੁ ਕਰੇ ਜੱਗਿ ਅਰੁ ਹੋਮ ਸਾਜ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਸ੍ਵਰਨ ਕਰਿਕੈ ਸੁਦਾਨ ॥ ਗੋਦਾਨ ਆਦਿ ਬਿਧਵਤ ਸਿਨਾਨ ॥੧੫॥ਜੋ ਹੁਤੀ ਜੱਗ ਅਰੁ ਬੇਦਰੀਤ॥ਸੋ ਕਰੀ ਸਬ ਨ੍ਰਿਪ ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਭੂਅਦਾਨ ਦਾਨ ਰਤਨਾਦਿ ਆਦਿ ॥ ਤਿਨ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਲਿੰਨੇ ਸੁਵਾਦ ॥ ੧੬ ॥ ਕਰਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਇਮਨੀਤ ਰਾਜ॥ ਬਹੁਭਾਂਤ ਦਾਨ ਦੇ ਸਰਬਸਾਜ ॥ ਹਸਤਾਦਿ ਦੱਤਬਾਜਾਦਿ ਮੇਧ ॥ ਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕਿੰਨੇ ਨ੍ਰਿਖੇਧ ॥ ੧੭ ॥ ਬਹੁ ਸਾਜ ਬਾਜ ਦਿੰਨੇ ਦਿਜਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਬਿੱਦਿਆ ਸੁਜਾਨ ॥ ਖਟ ਚਾਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਰਟੰਤ ॥ ਕੋਕਾਦਿ ਭੇਦ ਬੀਨਾ ਬਜੰਤ ॥ ੧੮ ॥ ਘਨਸਾਰ ਘੋਰ ਘਸੀ ਅਤ ਗੁਲਾਬ ॥ ਮ੍ਰਿਗਮਦਤ ਡਾਰ ਚੂਵਤ ਸਰਾਬ॥ ਕਸਮੀਰ ਘਾਸ ਘੋਰਤ ਸੁਬਾਸ॥ ਉਘਟਤ ਸੁਗੰਧ ਮਹਕੰਤ ਅਵਾਸ ॥ ੧੯ ॥ ਸੰਗੀਤ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਲ ਬਾਜਤ ਮੁਚੰਗ ॥ ਬੀਨਾ ਸੁਬੇਣ ਬੰਸੀ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ॥ ਡਫਤਾਲ ਤੁਰੀ ਸਹਿ ਨਾਇ ਰਾਗ ॥ ਬਾਜੰਤ ਜਾਨ ਉਪਨਤ ਸੁਹਾਗ ॥ ੨੦ ॥ ਕਹੂੰ ਤਾਲ ਤੂਰ ਬੀਨਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗ॥ ਡਰ ਝਾਂਝਢੋਲ ਜਲਤਰ ਉਪੰਗ ॥ ਜਹ ਜਹ ਬਿਲੋਕਤ ਤਹ ਤਹ ਸੁਬਾਸ॥ ਉੱਠਤ ਸੁਗੰਧ ਮਹਕੰਤ ਅਵਾਸ ॥ ੨੧ ॥ ਹਰਿ ਬੋਲਮਨਾ ਛੰਦ॥ ਮਨੁ ਰਾਜ ਕਰਯੋ ॥ ਦੁਖ ਦੇਸ ਹਰਯੋ ॥ ਬਹੁ ਸਾਜ ਸੱਜੈ॥ ਸੁਨ ਦੇਵ ਲੱਜੈ ॥ ੨੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਕੋ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੫ ॥

---

੯. ਦਸਚਾਰ=ਜਿਦਦੀ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਗਟ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਓਸਦੀ ਕੀਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਨ=ਚੁਪ ਕੀਤੇ ਹਨ।

੧੨. ਘਮੰਡ=ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਚੰਡ=ਜੋ ਬੜੇ ੨ ਤਿੱਖੇ ਸਨ ਓਹ ਟੁਕੜੇ ੨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੧੩. ਜੇਰ=ਆਪਣੇ ਥੱਲੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਖਤ੍ਰੇਸ=ਰਾਜੇ ਖੂਨੀ ਸਨ ਓਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਦੁਰਾਣ=ਔਖੇ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ। ਦੀਹ ਦੋਹੀ=ਵਡੀ ਦੁਹਾਈ। ਜੇਹੜਾ ਚੰਗੇ ਮਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਮਾਨ ਵਾਲਾ ਮਨੂ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਜੇਹੜਾ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੂ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਨ ਮੰਨੀ ਹੈ। ੧੬. ਨਿਖੇਧ=ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ੧੮. ਘਨਸਾਰ=ਮੁਸ਼ਕਪੂਰ ਘਸਾਕੇ ਘੋਲਦੇ ਹਨ ਗੁਲਾਬ ਵਿਚ ਉਘਟੰਤ=ਉਛਲਦੀ ਹੈ। ੧੯. ਉਪਨਤ=ਉਛਲਦਾ ਹੈ। ਸੁਹਾਗ=ਅਨੰਦ।

ਅਥ ਪ੍ਰਿਥ ਰਾਜਾ ਕੋ ਰਾਜ ਕਥਨੰ

ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਕਹੱਲਾਗ ਗਨੋ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋਨ ਭਏ ॥ ਪ੍ਰਭ ਜੋਤਹਿ ਜੋਤ ਮਿਲਾਇ ਲਏ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਰਾਜ ਪ੍ਰਿਥਾਸ ਭਯੋ ॥ ਜਿਨ ਬਿੱਤ ਨ ਦਾਨ ਦੁਰੰਤ ਦਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਦਲਲੈ ਦਿਨ ਏਕ ਸਿਕਾਰ ਚੜੇ ॥ ਬਨਿ ਨਿਰਜਨਮੋ ਲਖਿ ਬਾਘ ਬੜੇ ॥ ਤਹ ਨਾਰ ਸਕੁੰਤਲ ਤੇਜ ਧਰੇ ॥ ਸਸਿ ਸੂਰਜ ਕੀ ਲਖਿ ਕ੍ਰਾਂਤ ਹਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਹਰਿਬੋਲਮਨਾ ਛੰਦ ॥ ਤਹ ਜਾਤ ਭਯੋ ॥ ਮ੍ਰਿਘਾਤ ਭਏ ॥ ਇਕ ਦੇਖ ਕੁਟੀ ॥ ਜਨੁ ਜੋਗ ਜੁਟੀ ॥ ੨੫ ॥ ਤਹ ਜਾਤ ਭਯੋ ॥ ਸੰਗ ਕੋਨ ਲਯੋ ॥ ਲਖਿ ਨਾਰ ਖਰੀ ॥ ਰਸਰੀਤ ਭਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਅਤਿ ਸੋਭਤ ਹੈਂ ॥ ਲਖਿ ਲੋਭਤ ਹੈਂ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੇਖੀ ਜਬੈ ॥ ਚਿਤ ਚਉਕ ਤਬੈ ॥ ੨੭ ॥ ਇਹ ਕਉਨ ਜਈ ॥ ਜਨ ਰੂਪਮਈ ॥ ਛਬਿ ਦੇਖ ਛਕਯੋ ॥ ਚਿਤ ਚਾਇ ਚਕਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਨ੍ਰਿਤਬਾਹ ਗਹੀ ॥ ਤ੍ਰਿਅਮੋਨ ਰਹੀ ॥ ਰਸਰੀਤ ਰਚਯੋ ॥ ਦੁਹੂੰ ਮੈਨ ਮਚਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਬਹੁਭਾਂਤ ਭਜੀ ॥ ਨਿਸਲੌਨ ਤਜੀ ॥ ਦੋਊ ਰੀਝ ਰਹੇ ॥ ਨਹਿ ਜਾਤ ਕਹੇ ॥ ੩੦ ॥ ਰਸਰੀਤ ਰਚਯੋ ॥ ਕਲਕੇਲ ਮਚਯੋ ॥ ਅਮਿਤਾਸਨਦੇ ॥ ਸੁਖਰਾਸ ਨਸੇ ॥ ੩੧ ॥ ਲਲਤਾਸਨ ਲੈ ॥ ਬਿਬਧਾਸਨ ਕੈ ॥ ਲਲਨਾ ਰੁਲਲਾ ॥ ਕਰਿ ਕਾਮ ਕਲਾ ॥ ੩੨ ॥ ਕਰਿਕੇਲ ਉਠੀ ॥ ਮਧ ਪਰਨ ਕੁਟੀ ॥ ਨ੍ਰਿਪਜਾਤ ਭਯੋ ॥ ਤਿਹ ਗਰਭ ਰਹਿਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਦਿਨ ਕੈਕ ਗਏ ॥ ਤਿਨ ਭੂਰ ਜਏ ॥ ਤਨ ਕਉਚ ਧਰੇ ॥ ਸਸਿ ਸੋਭ ਹਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਜਨੁ ਜ੍ਵਾਲ ਦਵਾ ॥ ਅਸ ਤੇਜ ਭਵਾ ॥ ਰਿਖ ਜੌਨ ਪਿਖੈ ॥ ਚਿਤ ਚਉਕ ਚਕੈ ॥ ੩੫ ॥ ਸਿਸ ਸਯਾਨ ਭਯੋ ॥ ਕਰਿ ਸੰਗ ਲਯੋ ॥ ਚਲਿ ਆਵ ਤਹਾਂ ॥ ਤਿਹ ਤਾਤ ਜਹਾਂ ॥ ੩੬ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਦੇਖ ਜਬੈ ॥ ਕਰਿ ਲਾਜ ਤਬੈ ॥ ਯਹ ਮੋਨ ਸੂਅੰ ॥ ਤ੍ਰੀਅ ਕੌਨ ਤੂਅੰ ॥ ੩੭ ॥ ਤ੍ਰੀਯੋ ਬਾਚ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ਹਰਿ ਬੋਲਮਨਾ ਛੰਦ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਰ ਸੁਈ ॥ ਤੁਮ ਜੌਨ ਭਜੀ ॥ ਮਧ ਪਰਨ ਕੁਟੀ ॥ ਤਹਕੇਲ ਠਟੀ ॥ ੩੮ ॥ ਤਬ ਬਾਚ ਦੀਯੋ ॥ ਅਬ ਭੂਲ ਗਯੋ ॥ ਤਿਸ ਚਿੱਤ ਕਰੋ ॥ ਮੁਹਿ ਰਾਜ ਬਰੋ ॥ ੩੯ ॥ ਤਬ ਕਾਹਿ ਭਜੋ ॥ ਅਬ ਮੋਹ ਤਜੋ ॥ ਇਹ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂਅੰ ॥ ਸੁਨ ਸਾਚ ਨ੍ਰਿਪੰ ॥ ੪੦ ॥ ਨਹੀ ਸ੍ਰਾਪ ਤੁਝੈ ॥ ਭਜ ਕੈਬ ਮੁਝੈ ॥ ਅਬ ਤੌਨ ਤਜੋ ॥ ਨਹੀ ਲਾਜ ਲਜੋ ॥ ੪੧ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ਤ੍ਰੀਯਾ ਸੋ ॥ ਕੋਈ ਚਿੰਨ ਬਤਾਉ ॥ ਕਿ ਬਾਤ ਦਿਖਾਉ ॥ ਕਹਿ ਯੌਂ ਨ ਭਜੋ ॥ ਨਹਿ ਨਾਰ ਲਜੋ ॥ ੪੨ ॥ ਇਕ ਮੁਦ੍ਰਕ ਲੈ ॥

---

੨੩. ਨਿਰਜਨਮੇ-ਜੇਹੜਾ ਜੰਗਲ ਜਾਂਆ ਤੇ ਆਦਮਾਂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਘ=ਸ਼ੇਰ। ਨਾਰ ਸ਼ਕੁੰਤਲ=ਜੇਹੜੀ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇਜ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨੭. ਰੂਪ ਮਈ=ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੀ ਪੂੰਜੀ।

੩੦. ਕਲਕੇਲ=ਸੁੰਦਰ ਕ੍ਰੀੜਾ ਸੁਖਦੀ ਹਾਸ ਨਾਲ।

੩੧. ਲਲਤਾਸਨ=ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਆਸਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਓਹ ਲੈਕੇ। ਕਾਮ ਕਲਾ=ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ। ੩੩. ਭੂਰਜਏ=ਤਿਸ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜੰਮਿਆਂ। ਤਨ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਜੋਅ ਧਾਰੀ। ਭਵਾ=ਇਸਤਰਾ ਦਾ ਤੇਜ ਹੋਇਆ।

੩੪. ਚੌਕ=ਚਿਤ ਵਿਚ ਚਕਚੌਂਧੀ ਖਾਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।

੩੭. ਪ੍ਰਨ=ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਵਿਚ। ਰਟੀ=ਉਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ੩੯. ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਭੋਗਿਆ ਸੀ।

ਨ੍ਰਿਪ ਕੈ ਕਰਿ ਦੈ ॥ ਇਹ ਦੇਖ ਭਲੇ ॥ ਕਸ ਹੇਰ ਤਲੇ ॥ ੪੩ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਨ ਗਏ ॥ ਪਹਿਚਾਨ ਭਏ ॥ ਤਬ ਤਉਨਬਰੀ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਭਰੀ ॥ ੪੪ ॥ ਸਿਸ ਸਾਤ ਭਏ ॥ ਰਸ ਰੂਪ ਰਏ ॥ ਅਮਿਤੋਜ ਬਲੀ ॥ ਦਲ ਦੀਹ ਦਲੀ ॥ ੪੫ ॥ ਹਨਿ ਭੂਪ ਬਲੀ ॥ ਜਿਣਿ ਭੂਮ ਥਲੀ ॥ ਰਿਖ ਬੋਲ ਰਜੀ ॥ ਬਿਧ ਜੋਗ ਸਜੀ ॥ ੪੬ ॥ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇ ॥ ਅਰਿ ਪੁੰਜ ਹਰੇ ॥ ਅਤਿ ਸੂਰ ਮਹਾਂ ॥ ਨਹਿ ਔਰ ਲਹਾਂ ॥ ੪੭ ॥ ਅਤਿ ਜੋਤ ਲਸੈ ॥ ਸਸਿ ਕ੍ਰਾਂਤ ਕਸੈ ॥ ਦਿਸ ਚਾਰ ਚਕੀ ॥ ਸੁਰਨਾਰ ਛਕੀ ॥ ੪੮ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਗਾਰਿ ਗਾਰਿ ਅਖਰਬ ਗਰਬਿਨ ਮਾਰ ਮਾਰ ਨਰੇਸ ॥ ਜੀਤ ਜੀਤ ਅਜੀਤ ਰਾਜਨ ਛੀਨ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ॥ ਟਾਰ ਟਾਰ ਕਰੋਰ ਪੱਬਯ ਦੀਨ ਉੱਤਰ ਦਿਸਾਨ ॥ ਸਪਤੁ ਸਿੰਧੁ ਭਏ ਧਰਾ ਪਰ ਲੀਕ ਚਕ੍ਰ ਥਾਨ ॥ ੪੯ ॥ ਗਾਹਿ ਗਾਹਿ ਅਗਾਹਿ ਦੇਸਨ ਬਾਹਿ ਬਾਹਿ ਹਥਿਯਾਰ ॥ ਤੋਰ ਤੋਰ ਅਤੋਰ ਭੂਧ੍ਰ ਕਦੀ ਨ ਉੱਤ੍ਰ ਟਾਰ ॥ ਦੇਸ ਔਰ ਬਿਦੇਸ ਜੀਤ ਬਿਸੇਖ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ॥ ਅੰਤ ਜੋਤ ਸੁ ਜੋਤ ਸੋ ਮਿਲਿ ਜਾਤਿ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥ ਰਾਇ ॥ ੫੦ ॥ ਜਾਨਿ ਅੰਤ ਸਮੋ ਭਯੋ ਪ੍ਰਿਥਰਾਜ ਰਾਜ ਵਤਾਰ ॥ ਬੋਲ ਸਰਬ ਸਮ੍ਰਿਧਿ ਸੰਪਤਿ ਮਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੁਮਾਰ ॥ ਸਪਤ ਦੀਪ ਸੁ ਸਪਤ ਪੁਤ੍ਰਨਿ ਬਾਂਟ ਦੀਨ ਤੁਰੰਤ ॥ ਸਪਤ ਰਾਜ ਕਰੈ ਲਗੈ ਸੁਤ ਸਰਬ ਸੋਭਾਵੰਤ ॥ ੫੧ ॥ ਸਪਤ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰੈ ਲਗੇ ਸਿਰ ਸਪਤ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ॥ ਸਪਤ ਇੰਦ੍ਰ ਪਰੇ ਧਰਾ ਪਰਿ ਸਪਤ ਜਾਨ ਵਤਾਰ ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਧਰੀ ਸਬੈ ਮਿਲ ਬੇਦ ਰੀਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਦਾਨ ਅੰਸ ਨਿਕਾਰ ਲੀਨੀ ਅਰਥ ਸ੍ਵਰਥ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੨ ॥ ਖੰਡ ਖੰਡ ਅਖੰਡ ਉਰਬੀ ਬਾਟ ਲੀਨ ਕੁਮਾਰ ॥ ਸਪਤ ਦੀਨ ਭਏ ਪੁਨਿਰ ਨਵ ਖੰਡ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ਜੇਸਟ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰੀ ਧਰਾ ਤਿਹ ਭਰਥ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ॥ ਭਰਥ ਖੰਡ ਬਖਾਨਹੀ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ੫੩ ॥ ਕਉਨ ਕਉਨ ਕਹੈ ਕਥੈ ਕਵਿ ਨਾਮ ਠਾਮ ਅਨੰਤ ॥ ਬਾਟਿ ਬਾਟਿ ਸਭੋ ਲਏ ਨਵ ਖੰਡ ਦੀਪ ਦੁਰੰਤ ॥ ਠਾਮ ਠਾਮ ਭਏ ਨਰਾਧਿਪ ਠਾਮ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ॥ ਕਉਨ ਕਉਨ ਉਚਾਰੀਐ ਕਰਿ ਸੂਰ ਸਰਬ ਬਿਬੇਕ ॥ ੫੪ ॥ ਸਪਤ ਦੀਪਨ ਸਪਤ ਭੂਪ ਭੁਗੈ ਲਗੈ ਨਵ ਖੰਡ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਫਿਰੇ ਅਸਿ ਬਾਂਧ ਜੋਧ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਦੀਹ ਦੀਹ ਅਜੀਹ ਦੇਸਨਿ ਨਾਮ ਆਪਿ ਭਨਾਇ ॥ ਆਨ ਜਾਨ ਦੁਤੀ ਭਏ ਛਿਤ ਦੂਸਰੇ ਹਰਿਰਾਇ ॥ ੫੫ ॥ ਆਪ ਆਪ ਸਮੈ ਸਬੈ ਸਿਰ ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ਜੀਤ ਜੀਤ ਅਜੀਤ ਜੋਧਨ ਰੋਹ ਕ੍ਰੋਹ ਕਮਾਇ ॥ ਝੂਠ ਸਾਚ ਅਨੰਤ ਬੋਲ ਕਲੋਲ ਕੇਲ ਅਨੇਕ ॥ ਅੰਤਕਾਲ ਸਬੈ ਭਛੇ ਜਗ ਛਾਡੀਆ ਨਹਿ ਏਕ ॥ ੫੬ ॥ ਆਪ ਅਰਥ ਅਨਰਥ ਅਪਰਥ ਸਮਰਥ ਕਰਤ ਅਨੰਤ ॥ ਅੰਤ ਹੋਤ ਠਟੀ ਕਛੂ ਪ੍ਰਭ ਕੋਟ ਕਯੋਂ ਨ ਕਰੰਤ॥ ਜਾਨ ਬੂਝ ਪਰੰਤ ਕੂਪ ਲਹੰਤ ਮੂੜਨ ਭੇਵ ॥ ਅੰਤਕਾਲ

---

੪੪. ਰਸ ਤੇ ਰੂਪ ਦੀ ਰਾਸ ਹੈ। ਰਿਖ ਬੋਲ ਰਜੀ=ਆਹੁਤੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀ ਬੁਲਾਕੇ। ੪੭. ਕ੍ਰਾਂਤ ਕਸੈ=ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ।

੫੧. ਅੰਸ=ਨਿਹੈੜ ਭਾਵ ਥੋੜਾ ਭਾਵ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚੋਂ ਥੋੜਾ ਪਦਾਰਥ ਜਿਸਤਰਾਂ ਜਰਮਾਨਾ ਮਸੂਲ ਕਢੀਦਾ ਹੈ ਕਢ ਲਿਆ ਜੋ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੁਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ੫੪. ਦੀਹ=ਬੜੇ ੨ ਅਜਿੱਤ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ।
ਆਪ ਅਰਥ=ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਤੇ ਬਿਅੰਤ ਪਾਪ ਸਮਰੱਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਬੈ ਬਚੈ ਜਬ ਜਾਨ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੫੭ ॥ ਅੰਤ ਹੋਤ ਠਟੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਭ ਮੂੜ ਲੋਗਨ ਜਾਨ ॥ ਆਪ ਅਰਥ ਪਛਾਨਹੀ ਤਜ ਦੀਹ ਦੇਵ ਨਿਧਾਨ ॥ ਧਰਮ ਜਾਨ ਕਰੰਤ ਪਾਪਨ ਯੌ ਨ ਜਾਨਤ ਮੂੜ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਦਇਆਲ ਕੋ ਕਹ ਪੂਜਗ ਗੂੜ ਅਗੂੜ ॥ ੫੮ ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਪਛਾਨਹੀ ਕਰਿ ਪੁੰਨ ਕੀ ਸਮਪਾਪ ॥ ਪਰਮ ਜਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਪਨ ਜਪੈ ਲਾਗ ਕੁ ਜਾਪ ॥ ਸਿੱਧ ਠਉਰ ਨ ਮਾਨਹੀ ਬਿਨ ਸਿੱਧ ਠਉਰ ਪੂਜੰਤ ॥ ਹਾਥ ਦੀਪਕੁ ਲੈ ਮਹਾ ਪਸਮਧਿ ਕੂਪ ਪਰੰਤ ॥ ੫੯ ॥ ਸਿੱਧ ਠਉਰ ਨ ਮਾਨਹੀ ਅਨਿ ਸਿੱਧ ਪੂਜਨ ਠਉਰ ॥ ਕੈਕ ਦਿਵਸ ਚਲਾਹ ਜੇ ਜੜ ਭੀਤ ਕੀਸੀ ਦਉਰ ॥ ਪੰਖ ਹੀਨ ਕਹਾਂ ਉਡੈ ਅਰ ਨੈਨ ਹੀਨ ਨਿਹਾਰ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਹੀਨ ਜੁਧਾ ਨ ਪੈਠਬ ਅਰਥ ਹੀਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬੦ ॥ ਦਰਬ ਹੀਣ ਬਪਾਰ ਜੈਸਕ ਅਰਥ ਬਿਨ ਇਸ ਲੋਕ ॥ ਆਂਖ ਹੀਣ ਬਿਲੋਕਬੋ ਜਗਿ ਕਾਮ ਕੇਲ ਅਕੋਕ ॥ ਗਿਆਨ ਹੀਣ ਸੁ ਪਾਠ ਗੀਤਾ ਬੁੱਧ ਹੀਣ ਬਿਚਾਰ ॥ ਹਿੰਮਤ ਹੀਨ ਜੁਧਾਨ ਜੂਝ ਕੇਲ ਹੀਣ ਕੁਮਾਰ ॥ ੬੧ ॥ ਕਉਨ ਕਉਨ ਗਨਾਈਐ ਜੇ ਭਏ ਭੂਮ ਮਹੀਪ ॥ ਕਉਨ ਕਉਨ ਸੁ ਕੱਥੀਐ ਜਗਿ ਕੇ ਸੁ ਦ੍ਵੀਪ ਅਦ੍ਵੀਪ ॥ ਜਾਸਕੀਨ ਗਨੇਵ ਹੈ ਇਮ ਔਰ ਕੀ ਨਹੀ ਸਕਤ ॥ ਯੌ ਨ ਐਸ ਪਹਚਾਨੀਐ ਬਿਨ ਤਾਸ ਕੀ ਕੀਏ ਭਗਤ ॥ ੬੨ ॥ ਸ੍ਰਿਸਟ ਸ੍ਰਿਸਟ ਭਏ ਜਿਤੇ ਇਹ ਭੂਮਆਨਨਰੇਸ ॥ ਤਉਨ ਤਉਨ ਉਚਾਰ ਹੋ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਸੇਸ ॥ ਭਰਥਰਾਜ ਬਿਤੀਤ ਭੇ ਭਏ ਰਾਜ ਸਾਗਰਾਜ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਕੀ ਤਪਸਾ ਕਰੀ ਲੀਅਲੱਛ ਸੁਤ ਉਪਰਾਜਿ ॥ ੬੩ ॥ ਚਕ੍ਰ ਬਕ੍ਰ ਧੁਜਾ ਗਦਾ ਭ੍ਰਤ ਸਰਬ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ॥ ਲੱਛ ਰੂਪ ਧਰੇ ਮਨੋ ਜੰਗਿਆਨ ਮੈਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ਬੇਖ ਬੇਖ ਬਨੇ ਨਰੇਸਰ ਜੀਤ ਦੇਸ ਅਸੇਸ ॥ ਦਾਸ ਭਾਵ ਸਬੈ ਧਰੇ ਮਨ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਨਰੇਸ ॥ ੬੪ ॥ ਬਾਜ ਮੇਧ ਕਰੈ ਲਗੈ ਹਯ ਸਾਲਿ ਤੇ ਹਯ ਚੀਨ ॥ ਬੋਲ ਬੋਲ ਅਮੋਲ ਰਿੱਤੁਜ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਸੰਗ ਦੀਨ ਸਮੂਹ ਸੈਨਯ ਬਯੂਹ ਬਯੂਹ ਬਨਾਇ ॥ ਜਤ੍ਰ ਤਤ ਫਿਰੈ ਲਗੇ ਸਿਰ ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ੬੫ ॥ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰ ਲਹਯੋ ਜਹਾਂ ਤਹੱ ਸਤ੍ਰ ਭੇ ਸਭ ਚੂਰ ॥ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਭਜੇ ਨਰੇਸਨ ਛਾਡ ਸਤ੍ਰ ਕਰੂਰ ॥ ਡਾਰ ਡਾਰ ਸਨਾਹਿ ਸੂਰ ਤ੍ਰੀਆਨ ਭੇਸ ਸੁਧਾਰ ॥ ਭਾਜਿ ਭਾਜਿ ਚਲੇ ਜਹਾ ਤਹੱ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਸਾਰ ॥ ੬੬ ॥ ਗਾਜਿ ਗਾਜਿ ਗਜੇ ਗਦਾਧਰਿ ਭਾਜਿ ਭਾਜਿ ਸੁਭੀਰ ॥ ਸਾਜ ਬਾਜ ਤਜੇ ਭਜੇ ਬਿਸੰਭਾਰ ਬੀਰਜੁ ਧੀਰ ॥ ਸੂਰਬੀਰ ਗਜੇ ਜਹਾਂ ਤਹ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਨਚਾਇ ॥ ਜੀਤ ਜੀਤ ਲਏ ਸੁਦੇਸਨ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ੬੭ ॥ ਜੀਤ ਪੂਰਬ ਪਸਚਮੰ ਅਰੁ ਲੀਨ ਦੱਛਨ ਜਾਇ ॥ ਤਾਕਾ ਬਾਜ ਚਲਯੋ ਤਹਾਂ ਜਹ ਬੈਠਥੇ ਮੁਨਰਾਇ ॥ ਧਯਾਨ ਮਧਿ ਹੁਤੇ ਮਹਾਂਮੁਨ ਸਾਜ ਬਾਜ ਨ ਦੇਖ ॥

---

੫੭. ਬੜੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਣਕੇ ਮਾੜਿਆਂ ਜਾਪਾਂ ਨੂੰ ਜਪਣ ਲੱਗੇ। ਸਿਧ ਠੌਰ=ਸਤ ਸੰਗ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੬੦. ਜੇਹੜਾ ਕੰਗਾਲ ਆਦਮੀ ਬਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਅਰਥ=ਧਨ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ। ਕੋਕ=ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਕਾਮਕੇਲ ਕੀ ਹੈ। ੬੬. ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਿਜਲੀ ਗੱਜਦੀ ਹੈ ਇਸਤਰਾਂ ਸੂਰਮੇ ਗਦਾ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਗੱਜੇ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਕੈਰ ਸੀ ਓਹ ਭਾਜੜਾਂ ਪਾਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ੬੭. ਗੋਰਖਨਾਥ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ।

ਪ੍ਰਿਸਟ ਪਾਛ ਖਰੋ ਭਯੋ ਰਿਖਜਾਨ ਗੋਰਖ ਭੇਖ ॥ ੬੮ ॥ ਚਉਕ ਚਿਤ ਰਹੇ ਸਬੈ ਜਬ ਦੇਖ ਨੈਨਨ ਬਾਜ ॥ ਖੋਜ ਖੋਜ ਥਕੇ ਸਬੈ ਦਿਸ ਚਾਰ ਚਾਰਸ ਬਾਜ ॥ ਜਾਨ ਪਯਾਰ ਗਯੋ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀਨ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਸਗਰ ਖਾਤ ਖੁਦੈ ਲਗੇ ਰਣਧੀਰ ਬੀਰ ਅਪਾਰ ॥ ੬੯ ॥ ਖੋਦਿ ਖੋਦਿ ਅਖੋਦਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਜੋਧ ਅਨੰਤ ॥ ਝੱਛਿ ਭੱਛਿ ਗਏ ਸਬੈ ਮੁਖ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੁਤਿਵੰਤ ॥ ਸਗਰ ਖਾਤ ਖੁਦੈ ਲਗੇ ਦਿਸ ਖੋਦ ਦੱਛਨ ਸਰਬ ॥ ਜੀਤ ਪੂਰਬ ਕੋ ਚਲੇ ਅਤਿ ਠਾਨਕੈ ਜੀਅ ਗਰਬ ॥ ੭੦ ॥ ਖੋਦ ਦੱਛਨ ਕੀ ਦਿਸਾ ਪੁਨ ਖੋਦ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾਨ ॥ ਤਾਕ ਪੱਛਮ ਕੌ ਚਲੇ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ਪੈਠ ਉਤਰ ਦਿਸਾ ਜਬੈ ਖੋਦੈ ਲਗੈ ਸਭ ਠਉਰ ॥ ਅਉਰ ਅਉਰ ਠਟੈ ਪਸੂ ਕਲਿ ਕਾਲਿ ਠਾਟੀ ਅਉਰ ॥ ੭੧ ॥ ਖੋਦਿ ਕੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੂਜ ਅਰਧ ਦਿਸਾਨ ॥ ਅੰਤਿ ਭੇਦ ਬਿਲੋਕੀਆ ਮੁਨਿ ਬੈਠਿ ਸੰਜੁਤ ਧਯਾਨ ॥ ਪ੍ਰਿਸਟ ਪਾਛ ਬਿਲੋਕ ਬਾਜਸਮਾਜ ਰੂਪ ਅਨੂਪ॥ਲਾਤ ਭੇ ਮੁਨਮਾਰਿਓ ਅਤਿ ਗਰਬਕੈ ਸੁਤ ਭੂਪ ॥ ੭੨ ॥ ਧਯਾਨ ਛੂਟਤ ਬੈਮੁਨੀ ਦ੍ਰਿਗ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲ ਕਰਾਲ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਉਠੀ ਜਨੁ ਸਿੰਧ ਆਗਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ਭਸਮ ਭੂਤ ਭਏ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਲੱਛ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁ ਨੈਨ ॥ ਬਾਜ ਰਾਜ ਸੁ ਸੰਪਦਾ ਜੁਤ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਸਸੈਨ ॥ ੭੩ ॥ ਮਧਭਾਰ ਛੰਦ॥ ਭਏ ਭਸਮ ਭੂਤ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਸਰਬ ਪੂਤ ॥ ਜੁਤ ਸੁਭਟ ਸੈਨ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਬੈਨ ॥ ੭੪ ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ॥ ਜਬ ਜਰੇ ਸਰਬ ॥ ਤਬ ਤਜਾ ਗਰਬ ॥ ੭੫ ॥ ਬਾਹੂ ਅਜਾਨ ॥ ਸੋਭਾ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸਚਾਰਵੰਤ ॥ ਸੂਰਾ ਦੁਰੰਤ ॥ ੭੬ ॥ ਜਰਿ ਭਾਜਬੀਰ ॥ ਹੁਐ ਚਿਤ ਅਧੀਰ ॥ ਦਿੱਨੰ ਸੰਦੇਸ ॥ ਜਸ ਸਗਰ ਦੇਸ ॥੭੭ ॥ ਲਹਿ ਸਗਰਬੀਰ ॥ ਹ੍ਵੈ ਚਿਤ ਅਧੀਰ ॥ ਪੂਛੇ ਸੰਦੇਸ ॥ ਪੂਤਨ ਸੁਬੇਸ ॥ ੭੮ ॥ ਕਰਿ ਜੋਰ ਸਰਬ ॥ ਭਟ ਛੋਰ ਗਰਬ ॥ ਉੱਚਰੈ ਬੈਣ ॥ ਜਲ ਚੁਅਤ ਨੈਣ ॥ ੭੯ ॥ ਭੂਅ ਫੇਰ ਬਾਜ ॥ ਜਿਣਿ ਸਰਬ ਰਾਜ ॥ ਸਬ ਸੰਗ ਲੀਨ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੮੦ ॥ ਹਯਗਜੋ ਪਯਾਰ ॥ ਤੁਅਸੁਤ ਉਦਾਰ ॥ ਭੂਅ ਖੋਦ ਸਰਬ ॥ ਅਤਿ ਬਢਾ ਗਰਬ ॥ ੮੧ ॥ ਤਹ ਮੁਨਿ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ ॥ ਲਖਿ ਮੱਧ ਧਯਾਨ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮਹਾਨ ॥ ੮੨ ॥ ਤਵ ਪੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ॥ ਲੈ ਸੰਗਿ ਜੋਧ ॥ ਲੱਤਾਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਕੀਅਰਿਖ ਅਪਾਰ ॥ ੮੩ ॥ ਤਬ ਛੂਟਾ ਧਯਾਨ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮਹਾਨ ॥ ਨਿਕਸੀਸੁ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ਦਾਵਾ ਬਿਸਾਲ ॥ ੮੪ ॥ ਤਹਜਰੇ ਪੂਤ ॥ ਕਹਿਐਸਦੂਤ ॥ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ॥ ਬਾਚਾਨ ਏਕ ॥ ੮੫ ॥ ਸੁਨ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਸ ॥ ਭਯੋ ਪੁਰ ਉਦਾਸ ॥ ਜਹ ਤਹ ਸੁ ਲੋਗ ॥ ਬੈਠੇ ਸੁਸੋਗ॥ ੮੬ ॥ ਸਿਵ ਸਿਮਰ ਬੈਣ॥ਜਲ ਥਾਮ ਨੈਨ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਚਿੱਤ॥ਮੁਨ ਮਨ ਪਵਿੱਤ॥੮੭॥ਤਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰਮ ਧਰਮ ॥ਬਹੁ ਬੇਦ ਰੀਤ ॥ ਕਿੱਨੀ ਸੁਪ੍ਰੀਤ ॥ ੮੮ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋਗ ॥ ਗਯੋ ਸੁਰਗ ਲੋਗ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਭੇਸੁ ਜੌਨ ॥ ਕਥ ਸਕੈ ਕੌਨ ॥ ੮੯ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਬ੍ਰਹਮਾਅਵਤਾਰੇ ਬਿਆਸ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥ ਕੋ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤੰ ॥

---

੬੮. ਸਗਰ=ਸਗਰ ਰਾਜਾ ਦੇ ਪੁਤ ਟੋਏ ਪੁਟਣ ਲੱਗੇ।

੮੧. ਮੁਨਿ=ਬੜਾ ਸਿਰੋਮਣ ਮੁਨੀ। ੮੯. ਸੋਭਾ ਅਭਾਤ=ਜਿਸਦੀ ਭਾ ਬੜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਸੀ।ਪ੍ਰਬੀਨ-ਧਨੁਖ ਦੇ ਗੁਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਸੀ।

ਅਥ ਸੁਜਾਤੀ ਰਾਜਾ ਕੇ ਰਾਜ ਕਥਨੰ ॥ ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ॥ ਪੁਨ ਭਯੋ ਸੁ ਜਾਤ॥ ਸੋਭਾ ਅਭਾਤ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਵੰਤ॥ ਸੋਭਾ ਸੁਭੰਤ॥ ੯੦॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਨੈਣ॥ ਜਨ ਰੂਪ ਮੈਣ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ॥ ਸੋਭਤ ਸੁਧਾਰ॥ ੯੧॥ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ॥ ਸੋਭੰਤ ਭੂਪ॥ ਦਸ ਚਾਰਵੰਤ॥ ਆਭਾ ਅਭੰਤ॥ ੯੨॥ ਗੁਨ ਗਨ ਅਪਾਰ॥ ਸੁੰਦਰ ਉਦਾਰ॥ ਦਸ ਚਾਰਵੰਤ॥ ਸੋਭਾ ਸੁਭੰਤ॥ ੯੩॥ ਧਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਅਧੀਨ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ॥ ੯੪॥ ਸਾਸਤ੍ਰੰਗ ਸੁੱਧ॥ ਕ੍ਰੋਧੀ ਸੁ ਜੁੱਧ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ਬੇਨ॥ ਜਨੁ ਕਾਮ ਧੇਨ॥ ੯੫॥ ਖੂਨੀ ਸੁਖੰਗ॥ ਜੋਧਾ ਅਭੰਗ॥ ਖੱਤ੍ਰੀ ਅਖੰਡ॥ ਕ੍ਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚੰਡ॥ ੯੬॥ ਸਤ੍ਰੁਣਿ ਕਾਲ॥ ਕਾਢੀ ਕ੍ਰਵਾਲ॥ ਸਮਤੇਜ ਭਾਨ॥ ਜ੍ਵਾਲਾ ਸਮਾਨ॥ ੯੭॥ ਜਬ ਜੁਰੰਤਜੰਗ॥ ਨਹਿ ਮੁਰਤ ਅੰਗ॥ ਅਰਿ ਭਜਤ ਨੇਕ॥ ਨਹਿ ਟਿਕਤ ਏਕ॥ ੯੮॥ ਥਰ ਹਰਤ ਭਾਨ॥ ਕੰਪਤ ਦਿਸਾਨ॥ ਮੰਡਤਮਵਾਸ॥ ਭੱਜਤ ਉਦਾਸ॥ ੯੯॥ ਥਰ ਹਰਤ ਬੀਰ॥ ਭੰਭਰਤ ਭੀਰ॥ ਤੰਤਜਤ ਦੇਸ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਨਰੇਸ॥ ੧੦੦॥ ਚੰਚਕਿਤ ਚੰਦ॥ ਧੰਧਕਿਤ ਇੰਦ॥ ਫਨਗਨ ਫਟੰਤ॥ ਭੂਅ ਧਰ ਭਜੰਤ॥ ੧੦੧॥ ਸੁੰਜਤਾ ਛੰਦ॥ ਜਸੁ ਠੌਰ ਠੌਰ ਸਬੋ ਸੁਨਜੋ॥ ਅਰ ਬਿੰਦ ਸੀਸ ਸਬੋ ਧੁਨਜੋ॥ ਜਗਜੰਗ ਸਾਜ ਭਲੇ ਕਰੇ॥ ਦੁਖ ਪੁੰਜ ਦੀਨਨ ਕੇ ਹਰੇ॥ ੧੦੨॥

ਇਤਿ ਸਗਰ ਰਾਜਾ ਕਾਲ ਬਸ ਹੋਤ ਭਏ॥

ਅਥ ਬੇਨ ਰਾਜੇ ਕੋ ਰਾਜ ਕਥਨੰ

ਸੁੰਜਤਾ ਛੰਦ॥ ਪੁਨਿ ਬੇਣ ਰਾਜ ਮਹੇਸ ਭਯੋ॥ ਜਿਨ ਡੰਡ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਲਯੋ॥ ਜੀਅ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੁਖੀਨਰਾ॥ ਅਤਿ ਗਰਬ ਸਬ ਛੁਟਉ ਧਰਾ॥ ੧੦੩॥ ਜੀਅ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਬਸੇ ਸੁਖੀ॥ ਤਰਦਿਸਟ ਆਵਤ ਨਾ ਦੁਖੀ॥ ਸਬ ਠੌਰ ਠੌਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਬਸੀ॥ ਜਨੁ ਭੂਮ ਰਾਜ ਸਿਰੀ ਜਸੀ॥ ੧੦੪॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ਕੇ॥ ਸੁਖ ਦੇਸ ਸਰਬ ਬਸਾਇ ਕੇ॥ ਬਹੁ ਦੋਖ ਦੀਨਨ ਕੇ ਦਹੇ॥ ਸੁਨ ਬਕਤ ਦੇਵ ਸਮਸਤ ਭਏ॥ ੧੦੫॥ ਬਹੁ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਕਮਾਇਕੈ॥ ਸਿਰ ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਕੈ॥ ਪੁਨ ਜਤ ਜੋਤ ਬਿਖੈ ਮਿਲੀ॥ ਅਰ ਛੇਨ ਬੇਨ ਮਹਾਬਲੀ॥ ੧੦੬॥ ਅਸਿ ਕਾਰ ਭੂਪ ਜਿਤੇ ਭਏ॥ ਕਰ ਰਾਜ ਅੰਤ ਸਮੈ ਗਏ॥ ਕਬਿ ਕੌਨ ਨਾਮ ਤਿਨੈ ਗਨੈ॥ ਸੰਕੇਤ ਕਾਹਿ ਇਤੇ ਭਨੈ॥ ੧੦੭॥

ਇਤਿ ਬੇਨ ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਤ ਬਸ ਹੋਤ ਭਏ॥

ਅਥ ਮਾਨਧਾਤਾ ਕੋ ਰਾਜੁ ਕਥਨੰ॥

ਦੋਧਕ ਛੰਦ॥ ਜੇਤਕ ਭੂਪ ਭਏ ਅਵਨੀਪਰ॥ ਨਾਮ ਸਕੈ ਤਿਨ ਕੇ ਕਵਿ ਕੋ ਧਰਿ॥ ਨਾਮ ਜਥਾ ਮਤਿ ਭਾਖ ਸੁਨਾਊ॥ਚਿੱਤ ਤਊ ਅਪਨੇ ਡਰ ਪਾਊ॥ ੧੦੮॥

---

੯੪. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸੁਧ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਸੀ। ੯੯. ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਰਾਜੇ। ੧੦੦. ਚੰਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ।ਗਿਆ। ਇੰਦ=ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਧਨਧਕੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ। ੧੦੨. ਮਾਨੋ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧੦੫. ਅਰਛੇਨ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਵ ਲਾ।

ਬੇਨ ਗਏ ਜਗ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਾ ਕਰਿ ॥ ਮਾਨਧਧਾਤ ਭਏ ਬਸੁਧਾ ਪਰਿ ॥ ਬਾਸਵ ਲੋਗ ਗਏ ਜਬ ਹੀ ਵਹ ॥ ਉਠ ਦਯੋ ਅਰਧਾਸਨ ਬਾਸਵ ਤਿਹ ॥ ੧੦੯ ॥ ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਤਬ ਮਾਨ ਮਹੀਧਰ ॥ ਹਾਂਕ ਗਹਯੋ ਕਰਿ ਖੱਗ ਭਯੰਕਰ ॥ ਮਾਰਨ ਲਾਗ ਜਬੈ ਰਿਸ ਸਿੰਦ੍ਰਹਿ ॥ ਬਾਹ ਗਹੀ ਤਤਕਾਲ ਦਿਜਿੰਦ੍ਰਹਿ ॥ ੧੧੦ ॥ ਨਾਸ ਕਰੋ ਜਿਨ ਬਾਸਵ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ॥ ਆਸਨ ਅਰਧ ਦਯੋ ਤੁਹਯਾਬ੍ਰਿਤ ॥ ਹੈ ਲਵਨਾਸ੍ਰ ਮਹਾਸਰ ਭੂਯ ਪਰਿ ॥ ਤਾਹਿ ਨ ਮਾਰ ਸਕੈ ਤੁਮ ਕਿਉ ਕਰ ॥ ੧੧੧ ॥ ਜੌ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਸੰਘਾਰਕੈ ਆਵਹੁ ॥ ਤੌ ਤੁਮ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਾਵਹੁ ॥ ਐਸ ਕੈ ਅਰਧ ਸਿੰਘਾ-ਸਨ ਬੈਠਹੁ ॥ ਸਾਚੁ ਕਹੋ ਪਰ ਨਾਕ ਨ ਐਠਹੁ ॥ ੧੧੨ ॥ ਅਸਤਰ ਛੰਦ ॥ ਧਾਯੋ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈਕੈ ਤਹਾ ॥ ਮਥੁਰਾ ਮੰਡਲ ਦਾਨੋ ਥਾ ਜਹਾ ॥ ਮਹਾ ਗਰਬੁ ਕੈ ਕੈ ਮਹਾਮੰਦ ਬੁੱਧੀ ॥ ਮਹਾ ਜੋਰ ਕੈ ਕੈ ਦਲੰ ਪਰਮ ਕ੍ਰੁੱਧੀ ॥ ੧੧੩ ॥ ਮਹਾ ਘੋਰ ਕੈ ਕੈ ਘਨੰ ਕੀ ਘਟਾ ਜਿਯੋਂ ॥ ਸੁਧਾਇ ਆਰਣੰ ਬਿੱਜੁਲੀ ਕੀ ਛਟਾ ਜਿਯੋਂ ॥ ਸੁਨੇ ਸਰਬ ਦਾਨੋ ਸੁ ਸਾਮੁਹਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ਮਹਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਕੈ ਸੁ ਬਾਜੀ ਨਚਾਏ ॥ ੧੧੪ ॥ ਮੋਦਕ ਛੰਦ ॥ ਅਬ ਏਕ ਕੀਏ ਬਿਨੁ ਧੋ ਨ ਟਰੈ ॥ ਦੋਊ ਦਾਂਤਨ ਪੀਸ ਹੰਕਾਰ ਪਰੈ ॥ ਜਬ ਲੌ ਨ ਸੁਨੋ ਲਵਖੇਤ ਮਰਾ ॥ ਤਬ ਲਉ ਨ ਲਖੈ ਰਨ ਬਾਜ ਟਰਾ ॥ ੧੧੫ ॥ ਅਬਹੀ ਰਣਿ ਏਕ ਕੀ ਏਕ ਕਰੈ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਕੀਏ ਰਣਿ ਤੇਨ ਟਰੈ ॥ ਬਹੁ ਸਾਲ ਸਿਲਾ ਤਲ ਬ੍ਰਿਛ ਛੁਟੇ ॥ ਦੁਹੂ ਓਰ ਜਬੈ ਰਣ ਬੀਰ ਜੁਟੇ ॥ ੧੧੬ ॥ ਕੁਪ ਕੈ ਲਵ ਪਾਨ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਲਯੋ ॥ ਸਿਰ ਧਾਤਯ ਮਾਨ ਦੁਖੰਡਕਯੋ ॥ ਬਹੁ ਜੂ ਜੂਥਪ ਜੂਥਨ ਸੇਨ ਭਜੀ ॥ ਨ ਉਚਾਇ ਸਕੈ ਸਿਰ ਐਸਲਜੀ॥ ੧੧੭ ॥ ਘਨਿ ਜੈਸ ਭਜੇ ਘਨ ਘਾਇਲ ਹੁਐ ॥ ਬਰਖਾ ਜਿਮ ਸ੍ਰੋਣਤ ਧਾਰ ਚੁਐ ॥ ਸੁਭ ਮਾਨ ਮਹੀਪਤ ਛੇਤ੍ਰਹ ਦੈ ॥ ਸਬ ਹੀ ਦਲ ਭਾਗ ਚਲਾ ਜੀਅ ਲੈ ॥ ੧੧੮ ॥ ਇਕ ਘੂਮਤ ਘਾਇਲ ਸੀਸ ਫੁਟੇ ॥ ਇਕ ਸ੍ਰੋਣ ਚੁਚਾਵਤ ਕੇਸ ਛੁਟੇ ॥ ਰਣ ਮਾਰਕੈ ਮਾਨਿ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਲੀਏ॥ ਭਟ ਭਾਂਤਹਿ ਭਾਂਤ ਭਜਾਇ ਦੀਏ ॥ ੧੧੯ ॥

ਇਤਿ ਮਾਨ ਧਾਤਾ ਬਧਹ ॥

ਅਥ ਦਲੀਪ ਕੋ ਰਾਜ ਕਥਨੰ ॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਰਣ ਮੋ ਜਬ ਮਾਨ ਮਹੀਪਹਏ ॥ ਤਬ ਆਨ ਦਿਲੀਪ ਦਿਲੀਸ ਭਏ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨ ਦਾਨਵ ਦੀਹ ਦਲੇ ॥ ਸਭ ਠੌਰ ਸਬੈ ਉਠ ਧਰਮ ਪਲੇ ॥ ੧੨੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬ ਨ੍ਰਿਪਹ ਨਾ ਮਾਨਧਾਤਾ ਬਰ ॥ ਸਿਵ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕਰ ਧਰਿ ਲਵਨਾਸੁਰ ॥ ਭਯੋ ਦਲੀਪ ਜਗਤ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਜਿਹ ਰਾਜ ਬਿਰਾਜਾ ॥ ੧੨੧ ॥ ਮਹਾ ਰਥੀ ਅਰੁ ਮਹਾ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ ॥ ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰਾ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਜਨੁ ਮਦਨ ਸਰੂਪਾ ॥ ਜਾਨੁਕ ਬਨੇ

---

੧੦੯. ਨਿਯਮ ਭਾਵ ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਤਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ਬਾਵਨਾ ਅਵਤਾਰ ਜੀ। ੧੧੪. ਹੁਣ ਇਕ ਦੂੰ ਇਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਟਲਾਂਗਾ। ੧੧੫. ਉਸ ਜਗਾ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਪੱਥਰ।

੧੨੧. ਜੇਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਨੋ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲਿਆ ਹੈ।

ਰੂਪ ਕੈ ਭੂਪਾ ॥ ੧੨੨ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰੇ ਜੱਗ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥ ਬਿਧਵਤ ਹੋਮ ਦਾਨ ਮਖਸਾਰਾ ॥ ਧਰਮ ਧੁਜਾ ਜਹੱ ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਜੀ ॥ ਇੰਦ੍ਰਾਵਤੀ ਨਿਰਖ ਦੁਤਿ ਲਾਜੀ ॥ ੧੨੩ ॥ ਪਗ ਪਗ ਜੱਗ ਖੰਭ ਕਹੁ ਗਾਡਾ ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਅੰਨ ਸਾਲ ਕਰਿ ਛਾਡਾ ॥ ਭੂਖਾ ਨਾਂਗ ਜੁਆਵਤ ਕੋਈ ॥ ਤਤ ਛਿਨ ਇੱਛ ਪੁਰਾਵਤ ਸੋਈ ॥ ੧੨੪ ॥ ਜੋ ਜਿਹ ਮੁਖ ਮਾਗਾ ਸੋ ਪਾਵਾ ॥ ਬਿਮੁਖ ਆਸ ਫਿਰ ਭਿਛਕ ਨ ਆਵਾ ॥ ਧਾਮ ਧਾਮ ਧੁਜ ਧਰਮ ਬਧਾਈ ॥ ਧਰਮਾਵਤੀ ਨਿਰਖ ਮੁਰਛਾਈ ॥ ੧੨੫ ॥ ਮੂਰਖ ਕੋਈ ਰਹੈ ਨਹੀ ਪਾਵਾ ॥ ਬਾਰ ਬੂਢ ਸਭ ਸੋਧ ਪਢਾਵਾ* ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਹੋਤ ਭਈ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥ ਜਹ ਤਹ ਮਾਨ ਸਧੈ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੧੨੬ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਰਾਜ ਦਿਲੀਪ ਬਡੋ ਕਰਿ ॥ ਮਹਾ ਰਥੀ ਅਰੁ ਮਹਾਂ ਧਨੁਰਧਰ ॥ ਕੋਕਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਰ ਗਿਆਨਾ ॥ ਜੋਤਵੰਤ ਦਸ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ੧੨੭ ॥ ਮਹਾਂ ਕਰਮਠੀ ਮਹਾਂ ਸੁ ਜਾਨੂ ॥ ਮਹਾ ਜੋਤ ਦਸ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨੂ ॥ ਅਤਿਸਰੂਪ ਅਰੁ ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਭਾਸਾ ॥ ਮਹਾਂ ਮਾਨ ਅਰੁ ਮਹਾ ਉਦਾਸਾ ॥ ੧੨੮ ॥ ਬੇਦ ਅੰਗ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ਧਨੁਰ ਬੇਦ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਰਸ ਲੀਨਾ ॥ ਖੜਗੁਨ ਈਸੁਰ ਪੁੰਨ ਅਤੁਲ ਬਲ ॥ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਦਲਮਲ ॥ ੧੨੯ ॥ ਖੰਡ ਅਖੰਡ ਜੀਤ ਬਡ ਰਾਜਾ ॥ ਆਨ ਸਮਾਨ ਨ ਆਨ ਬਿਰਾਜਾ ॥ ਅਤ ਬਲਿਸਟ ਅਸ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡਾ ॥ ਅਰ ਅਨੇਕ ਜਿਨ ਸਾਧ ਉਦੰਡਾ ॥ ੧੩੦ ॥ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਅਧਤ੍ਰ ਜਿਹ ਜੀਤਾ ॥ ਜਹ ਤਹ ਚਲੀ ਰਾਜ ਕੀ ਨੀਤਾ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਬਿਰਾਜਾ ॥ ਤਜ ਹਠ ਚਰਨ ਲਗੇ ਬਡ ਰਾਜਾ ॥ ੧੩੧ ॥ ਜਹ ਤਹ ਹੋਤ ਧਰਮ ਕੀ ਰੀਤਾ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਪਾਵਤ ਹੋਨ ਅਨੀਤਾ ॥ ਦਾਨ ਦਿਸਾਨ ਚਹੂੰ ਚਕ ਬਾਜਾ ॥ ਕਰੁਣ ਕੁਬੇਰ ਬੇਣ ਬਲਿ ਰਾਜਾ ॥ ੧੩੨ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਤਨ ਰਾਜ ਕਮਾਇਓ ॥ ਆ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਲੌ ਫਿਰੀ ਦੁਹਾਈ ॥ ਜਹ ਤਹ ਕਰਮ ਪਾਪ ਭਯਦੂਰਾ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਸਭ ਕਰਤ ਹਜੂਰਾ ॥ ੧੩੩ ॥ ਜਹ ਤਹ ਪਾਪ ਛਪਾ ਸਭ ਦੇਸਾ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਉਠ ਲਾਗਨਰੇਸਾ ॥ ਆਸਮੁੰਦ੍ਰ ਲੌ ਫਿਰੀ ਦੁਹਾਈ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ਦਿਲੀ ਪਰ ਜਾਈ ॥ ੧੩੪ ॥ ਇਤ ਦਲੀਪ ਰਾਜਾ ਸੁਰਗ ਲੋਗ ਗਵਨੰ ॥ ਅਬ ਰਘੁਰਾਜਾ ਕੋ ਰਾਜੁ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਹੁਰ ਜੋਤ ਸੋ ਜੋਤ ਮਿਲਾਨੀ ॥ ਸਬ ਜਗ ਐਸ ਕ੍ਰਿਆ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਰਾਜ ਰਾਜੁ ਜਗ ਕੀਨਾ ॥

---

੧੨੪. ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵੇਖਕੇ।

੧੨੭. ਧਨਖ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਕਰ। ੧੨੯. ਵੇਦ ਅੰਗ=੧. ਇੱਛਾ ੨ ਕਲਪ। ੩ ਵਿਆਕਰਣ ੪ ਨਿਰੁਕਤ। ੫ ਜੋਤਸ਼ ੬ ਪਿੰਗਲ। ਧਨਰਬੇਦ=ਜੇਹੜਾ ਵੇਦ ਧਨਖ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਨਖ, ਬੰਦੂਕ, ਤਲਵਾਰ ਚਲੌਣ ਦੀ ਸੰਥਾ ਹੈ। ਖੜਗਨ ਈਸਰ=ਜੇਹੜਾ ਤਲਵਾਰ ਚਲੌਣ ਵਿਚ ਈਸ਼ਰ ਹੈ ਜਾਂ ਛੇ ਗੁਣ ਹਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ। ੧੨੯. ਆਨ=ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੧੩੨. ਭਾਤ ਭਾਤਨ=ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਨਾਲ। *ਬਾਲਕਾਂ ਬੁੱਢਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਕਾਲਜ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਸਿਰ ਢਾਰ ਨਵੀਨਾ ॥ ੧੩੫ ॥ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਕਰਿ ਜੋਗ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮਹਿ ਧਰਮ ਬਿਥਾਰਾ ॥ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਨਿਕਟਿ ਨ ਰਾਖਾ ॥ ਝੂਠ ਬੈਨ ਕਹੂ ਭੂਲ ਨ ਭਾਖਾ ॥ ੧੩੬ ॥ ਨਿਸਾਤਾਸ ਨਿਸ ਨਾਥ ਪਛਾਨਾ ॥ ਦਿਨ ਕਰਤਾਹਿ ਦਿਵਸ ਅਨ ਮਾਨਾ ॥ ਬੇਦ ਨ ਤਾਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਿ ਲੇਖਾ ॥ ਦੇਵਨ ਇੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਅਵਰੇਖਾ ॥ ੧੩੭ ॥ ਬਿਪਨ ਸਬਨ ਬ੍ਰਹਸਪਤ ਦੇਖ੍ਯੋ ॥ ਦੈਤਨ ਗੁਰੂ ਸੁਕ੍ਰ ਕਰਿ ਪੇਖ੍ਯੋ ॥ ਰੋਗਨ ਤਾਹਿ ਅਉਖਦੀ ਮਾਨਾ ॥ ਜੋਗਨ ਪਰਮ ਤੱਤੁ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ੧੩੮ ॥ ਬਾਲਨ ਬਾਲ ਰੂਪ ਅਵਰੇਖ੍ਯੋ ॥ ਜੋਗਨ ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਕਰਿ ਦੇਖ੍ਯੋ ॥ ਦਾਤਨ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਾਨ੍ਯੋ ॥ ਭੋਗਨ ਭੋਗ ਰੂਪ ਪਹਚਾਨ੍ਯੋ ॥ ੧੩੯ ॥ ਸੰਨਿਆਸਨ ਦੱਤ ਰੂਪ ਕਰਿ ਜਾਨ੍ਯੋ ॥ ਜੋਗਨ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਕਰਿ ਮਾਨ੍ਯੋ ॥ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਬੈਰਾਗਨ ਜਾਨਾ ॥ ਮਹਾ ਦੀਨ ਤੁਰਕਨ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ੧੪੦ ॥ ਦੇਵਨ ਇੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਿ ਲੇਖਾ ॥ ਦੈਤਨ ਸੁੰਭ ਰਾਜ ਕਰਿ ਪੇਖਾ ॥ ਜੱਛਨ ਜੱਛਰਾਜ ਕਰਿ ਮਾਨਾ ॥ ਕਿੰਨ੍ਰਨ ਕਿੰਨ੍ਰ ਦੇਵ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ੧੪੧ ॥ ਕਾਮਨਾ ਕਾਮਰੂਪ ਕਰਿ ਦੇਖ੍ਯੋ ॥ ਰੋਗਨ ਰੂਪ ਧਨੰਤਰ ਪੇਖ੍ਯੋ ॥ ਰਾਜਨ ਲਖ੍ਯੋ ਰਾਜ ਅਧਕਾਰੀ ॥ ਜੋਗਨ ਲਖ੍ਯੋ ਜੋਗੀਸਰ ਭਾਰੀ ॥ ੧੪੨ ॥ ਛਤ੍ਰਨ ਬਡੋਛਤ੍ਰ ਪਤਿ ਜਾਨਾ ॥ ਅਤ੍ਰਨ ਮਹਾਂ ਸਸਤ੍ਰ ਧਰ ਮਾਨਾ ॥ ਰਜਨੀ ਤਾਸ ਚੰਦ੍ਰ ਕਰਿ ਲੇਖਾ ॥ ਦਿਨੀ ਅਰ ਕਰਿ ਤਿਹ ਦਿਨ ਅਵਸੇਖਾ ॥ ੧੪੩ ॥ ਸੰਤਨ ਸਾਂਤ ਰੂਪ ਕਰਿ ਜਾਨ੍ਯੋ ॥ ਪਾਵਕ ਤੇਜ ਰੂਪ ਅਨੁਮਾਨ੍ਯੋ ॥ ਧਰਤੀ ਤਾਸ ਧਰਾ ਧਰ ਜਾਨਾ ॥ ਹਰਣੀਏਨ ਰਾਜ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ੧੪੪ ॥ ਛਤ੍ਰਨ ਤਾਸ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਸੂਝਾ ॥ ਜੋਗਨ ਮਹਾ ਜੋਗ ਕਰਿ ਬੂਝਾ ॥ ਹਿਮਧਰ ਤਾਹਿ ਹਿਮਾਲਯ ਜਾਨਾ ॥ ਦਿਨ ਕਰ ਅੰਧਕਾਰ ਅਨਮਾਨਾ ॥ ੧੪੫ ॥ ਜਲ ਸਰੂਪ ਜਲ ਤਾਸ ਪਛਾਨਾ ॥ ਮੇਘਨ ਇੰਦ੍ਰਦੇਵ ਕਰ ਮਾਨਾ ॥ ਬੇਦਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ॥ ਬਿੱਪਨ ਬਯਾਸ ਜਾਨਿ ਅਵਰੇਖਾ ॥ ੧੪੬ ॥ ਲਖਮੀ ਤਾਹਿ ਬਿਸਨ ਕਰਿ ਮਾਨ੍ਯੋ ॥ ਬਾਸਵ ਦੇਵ ਬਾਸਵੀ ਜਾਨ੍ਯੋ ॥ ਸੰਤਨ ਸਾਂਤ ਰੂਪ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ॥ ਸਤ੍ਰਨ ਕਲਹ ਸਰੂਖ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ੧੪੭ ॥ ਰੋਗਨ ਤਾਹਿ ਅਉਖਦੀ ਸੂਝਾ ॥ ਭਾਮਿਨ ਭੋਗ ਰੂਪ ਕਰਿ ਬੂਝਾ ॥ ਮਿਤ੍ਰਨ ਮਹਾ ਮਿਤ੍ਰ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥ ਜੋਗਨ ਪਰਮ ਤੱਤੁ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ੧੪੮ ॥ ਮੋਰਨ ਮਹਾ ਮੇਘ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ ॥ ਦਿਨਕਰਿ ਚਿੱਤ ਚਕੱਵੀ ਜਾਨਿਆ ॥ ਚੰਦ ਰੂਪ ਚਕੋਰਨ ਸੂਝਾ ॥ ਸ੍ਵਾਂਤ ਬੂੰਦ ਸੀਪਨ ਕਰਿ ਬੂਝਾ ॥ ੧੪੯ ॥ ਮਾਸ ਬਸੰਤ ਕੋਕਲਾ ਜਾਨਾ ॥ ਸ੍ਵਾਂਤਿ ਬੂੰਦ ਚਾਤ੍ਰਕ ਅਨੁਮਾਨਾ ॥ ਸਾਧਨ ਸਿੱਧ ਰੂਪ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ॥ ਰਾਜਨ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਰੇਖਾ ॥ ੧੫੦ ॥ ਦਾਨ ਸਰੂਪ ਭਿੱਛਕਨ ਜਾਨਾ ॥ ਕਾਲ ਸਰੂਪ ਸਤ੍ਰ ਅਨੁਮਾਨਾ ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਰੂਪ

---

੧੪੧. ਅੱਤ੍ਰ ਮਹਾ ਸਸਤ੍ਰਧਰ=ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਅਸਤ੍ਰਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਮੰਨਿਆਂ। ੧੪੨. ਧਰਾਧਰ ਜਾਨਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜਾਂ ਧੌਲ ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ। ਏਣ ਰਾਜ=ਕਾਲਾ ਹਰਨ। ੧੪੪. ਹਿਮਧਰ=ਪਹਾੜਾਂ ਨੇ।

੧੪੯. ਮਾਸ ਬਸੰਤ=ਚੇਤ ਵਸਾਖ। ਸਾਧਨ ਸਿਧ ਰੂਪ=ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਲਿਆਣ ਜਾਂ ਮੋਖ ਰੂਪ ਜਾਣਿਆਂ।

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਨ ਦੇਖਾ ॥ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਸਾਧ ਅਵਰੇਖਾ ॥੧੫੧॥ ਸੀਲ ਸਰੂਪ ਸਾਧਵਨ ਚੀਨਾ ॥ ਦਿਆਲ ਸਰੂਪ ਦਇਆ ਚਿਤ ਕੀਨਾ॥ਮੋਰਨ ਮੇਘ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨਾ॥ ਚੋਰਨ ਤਾਹਿ ਭੋਰ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ੧੫੨ ॥ ਕਾਮਨਿ ਕੇਲ ਰੂਪ ਕਰਿ ਸੂਝਾ ॥ ਸਾਧਨ ਸਿੱਧ ਰੂਪ ਤਿਹ ਬੂਝਾ ॥ ਫਣ ਪਤੇਸ ਫਣੀਅਰ ਕਰਿ ਜਾਨ੍ਯੋ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਦੇਵਤਨ ਮਾਨ੍ਯੋ ॥ ੧੫੩ ॥ ਮਣਿ ਸਮਾਨ ਫਨੀਅਰ ਕਰਿ ਸੂਝਾ ॥ ਪ੍ਰਾਣਿਨ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪ ਕਰਿ ਬੂਝਾ ॥ ਰਘੁਬੰਸੀਅਨ ਰਘੁਰਾਜ ਪ੍ਰਮਾਨ੍ਯੋ॥ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਾਦਵਨ ਜਾਨ੍ਯੋ ॥ ੧੫੪ ॥ ਬਿਪਤ ਹਰਨ ਬਿਪਤਹਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਬਲ ਮਹੀਪ ਬਾਵਨ ਪਹਚਾਨਾ ॥ ਸਿਵ ਸਰੂਪ ਸਿਵ ਸੰਤਨ ਪੇਖਾ ॥ ਬਜ਼ਾਸ ਪਰਾਸੁਰ ਤੁੱਲ ਬਸੇਖਾ ॥ ੧੫੫ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਬੇਦ ਸਰੂਪ ਬਖਾਨਾ॥ ਛਤ੍ਰਨ ਜੁੱਧ ਰੂਪ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਜਉਨ ਜਉਨ ਜਿਹ ਭਾਂਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਤਉਨੈ ਕਾਛ ਕਾਛ ਅਨੁਹਾਰਾ ॥ ੧੫੬ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਤਿਨ ਕੀਨੇ ਰਾਜਾ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਜੀਤ ਸਮਾਜਾ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੇ ਦੇਸ ਛਿਨਾਇ ॥ ਪੈਗ ਪੈਗ ਪਰ ਜੱਗ ਕਰਾਇ ॥ ੧੫੭ ॥ ਪਗ ਪਗ ਜੱਗ ਖੰਭ ਕਹੁ ਗਾਡਾ ॥ ਡਗਡਗ ਹੋਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਛਾਡਾ ॥ ਐਸੀ ਧਰਾ ਨ ਦਿਖੀਅਤ ਕੋਈ ॥ ਜੱਗ ਖੰਭ ਜਿਹ ਠਉਰ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧੫੮ ॥ ਗਵਾਲੰਭ ਬਹੁ ਜੱਗ ਕਰੇ ਬਰ ॥ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬੋਲਿ ਬਿਸੇਖ ਪਰਸਪਰ ॥ ਬਾਜ ਮੇਧ ਬਹੁ ਬਾਰਨ ਕੀਨੇ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਭੂਯ ਕੇ ਰਸ ਲੀਨੇ ॥ ੧੫੯ ॥ ਗਜਾ ਮੇਧ ਬਹੁ ਕਰੇ ਜੱਗ ਤਹਿ ॥ ਅਜਾਮੇਧ ਤੇ ਸਕੈ ਨ ਗਨ ਕਹ ॥ ਗਵਾਲੰਭ ਕਰਿ ਬਿਬਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ਪਸੁ ਅਨੇਕ ਮਾਰੇ ਤਿਹ ਬਾਰਾ ॥ ੧੬੦ ॥ ਰਾਜ ਸੂਅਕਰਿ ਬਿਬਧ ਪ੍ਰਕਾਰੰ ॥ ਦੁਤੀਅ ਇੰਦ੍ਰ ਰਘੁਰਾਜ ਅਪਾਰੰ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੇ ਬਿਧ ਵਤ ਦਾਨਾ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕਰਿ ਤੀਰਥ ਨਾਨਾ ॥ ੧੬੧ ॥ ਸਰਬ ਤੀਰਥ ਪਰਿ ਪਾਵਰ ਬਾਂਧਾ ॥ ਅੰਨ ਛੇਤ੍ਰ ਘਰ ਘਰ ਮੈ ਸਾਂਧਾ ॥ ਆਸਵੰਤ ਕਹੂੰ ਕੋਈ ਆਵੈ ॥ ਤਤ ਛਿਨ ਮੁਖ ਮੰਗੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ੧੬੨ ॥ ਭੂਖ ਨਾਂਗ ਕੋਈ ਰਹਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਭੂਪਤ ਹੁਐ ਕਰਿ ਰੰਕ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ਬਹੁਰ ਦਾਨ ਕਹੱ ਕਰਨ ਪਸਾਰਾ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਰਘੁਰਾਜ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੬੩ ॥ ਸ੍ਵਰਣ ਦਾਨ ਦੇ ਬਿਬਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ਰੁਕਮ ਦਾਨ ਨਹੀ ਪਾਯਤ ਪਾਰਾ ॥ ਸਾਜ ਸਾਜ ਬਹੁ ਦੀਨੇ ਬਾਜਾ ॥ ਜਨ ਸਭ ਕਰੈ ਰੰਕ ਰਘ ਰਾਜਾ ॥ ੧੬੪ ॥ ਹਸਤ ਦਾਨ ਅਰੁ ਉਸਟ ਨਿਦਾਨਾ ॥ ਗਊ ਦਾਨ ਬਿਧਵਤ ਇਸਨਾਨਾ ॥ ਹੀਰ ਚੀਰ ਦੇ ਦਾਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ਮੋਹ ਸਭੈ ਮਹਿ ਮੰਡਲ ਭਾਰਾ ॥ ੧੬੫ ॥ ਬਾਜੀ ਦੇਤ ਗਜਨ ਕੇ ਦਾਨਾ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਨਨ ਸਨਮਾਨਾ ॥ ਦੂਖ ਭੂਖ ਕਾਹੂ ਨ ਸੰਤਾਵੈ ॥ ਜੋ ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਵਹ ਬਰੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧੬੬ ॥ ਦਾਨ ਸੀਲ ਕੋ ਜਾਨ ਪਹਾਰਾ ॥ ਦਇਆ ਸਿੰਧ ਰਘੁਰਾਜ

---

੧੫੧. ਦਯਾ ਚਿਤ ਕੀਨਾ=ਦਯਾ ਚਿਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਯਾਲ ਰੂਪ ਦੇਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੫੫. ਤਉਨ ਕਾਛ=ਤਿਸ ਬਣਾਓ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ। ੧੬੧. ਪਾਵਰਬਾਧਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਪਾਵਰ=ਛਬੀਲ ਜਾਂ ਛੇਤ੍ਰ ਲੰਗਰ। ਘਰ ਘਰ ਮੇ ਸਾਧਾ=ਘਰ ਘਰ ਵਿਸੰਧਾਨ-ਲਗਾਇਆ। ੧੬੩. ਰਕਮ ਦਾਨ=ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਦਾਨ।

੧੬੬. ਭੁਆਰਾ=ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਜਨ ਅਲਪ=ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਬਣਾਓ ਦਾ ਬਣਿਆਂ ਹੈ।

ਭੁਆਰਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਮਹਾਂ ਧਨੁਖ ਧਰ ਆਛਾ ॥ ਜਨ ਅਲਿਪਨ ਚਕਾਛਿਤਨ ਕਾਛਾ ॥ ੧੬੭ ॥ ਨਿਤ ਉਠਿ ਕਰਤ ਦੇਵ ਕੀ ਪੂਜਾ ॥ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ ਕੇਵੜਾ ਕੂਜਾ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਨਿਤ ਸੀਸ ਲਗਾਵੈ ॥ ਪੂਜਨ ਨਿੱਤ ਚੰਡਕਾ ਆਵੈ ॥੧੬੮॥ ਧਰਮ ਰੀਤ ਸਭ ਠੌਰ ਚਲਾਈ ॥ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਸੁਖ ਬਸੀ ਲੁਗਾਈ ॥ *ਭੂਖ ਨਾਂਗ ਕੋਈ ਕਹੂ ਨ ਦੇਖਾ ॥ ਊਚ ਨੀਚ ਸਭ ਧਨੀ ਬਸੇਖਾ ॥ ੧੬੯ ॥ ਜਹ ਤਹ ਧਰਮ ਧੁਜਾ ਫਹਰਾਈ ॥ ਚੋਰ ਜਾਰ ਨ ਦੇਤ ਦਿਖਾਈ ॥ ਜਹ ਤਹ ਯਾਰ ਚੋਰ ਚੁਨ ਮਾਰਾ ॥ ਏਕ ਦੇਸ ਕਹੂ ਰਹੇ ਨ ਪਾਰਾ ॥ ੧੭੦ ॥ ਸਾਧ ਓਰ ਕੋਈ ਦਿਸਟ ਨ ਪੇਖਾ ॥ ਐਸ ਰਾਜ ਰਘੁ ਰਾਜ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ਚਾਰੋ ਦਿਸਾ ਚਕ੍ਰ ਫਹਰਾਵੈ ॥ ਪਾਪਨ ਕਾਟਿ ਮੂੰਡ ਫਿਰ ਆਵੈ ॥ ੧੭੧ ॥ ਗਾਇ ਸਿੰਘ† ਕਹੂ ਦੂਧ ਪਿਲਾਵੈ ॥ ਸਿੰਘ ਗਊ ਕਹ ਘਾਸੁ ਚੁਗਾਵੈ ॥ ਚੋਰ ਕਰਤ ਧਨ ਕੀ ਰਖਵਾਰਾ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਰ ਕੋਈ ਹਾਥੁ ਨ ਡਾਰਾ ॥ ੧੭੨ ॥ ਨਾਰ ਪੁਰਖ ਸੋਵਤ ਇਕ ਸੇਜਾ ॥ ਹਾਥ ਪਸਾਰ ਨ ਸਾਕਤ ਰੇਜਾ ॥ ਪਾਵਕ ਘ੍ਰਿਤ ਇਕ ਠਉਰ ਰਖਾਏ ॥ ਰਾਜ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਢਰੈ ਨ ਪਾਏ ॥ ੧੭੩ ॥ ਚੋਰ ਸਾਧ ਮਗ ਏਕ ਸਿਧਾਰੈ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਸਤ੍ਰ ਕਰ ਕੋਈ ਨ ਡਾਰੈ ॥ ਗਾਇ ਸਿੰਘ ਇਕ ਖੇਤ ਫਿਰਾਹੀ ॥ ਹਾਥ ਚਲਾਇ ਸਕਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥ ੧੭੪ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਜੁ ਕਰਯੋ ਰਘੁ ਰਾਜਾ ॥ ਦਾਨ ਨਿਸਾਨ ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਬਾਜਾ ॥ ਚਾਰੋ ਦਿਸਾ ਬੈਠ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ਮਹਾ ਬੀਰ ਅਰੁ ਰੂਪ ਉਜੀਆਰੇ ॥ ੧੭੫ ॥ ਬੀਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਬਰਖ ਪਰਮਾਨਾ ॥ ਰਾਜੁ ਕਰਾ ਦਸ ਕਾਰ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ਭਾਂਤ ਅਨੇਕ ਕਰੇ ਤਿਨ ਧਰਮਾ ॥ ਔਰ ਨ ਸਕੈ ਐਸ ਕਰ ਕਰਮਾ ॥ ੧੭੬ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਇਤ ਭਾਂਤ ਰਾਜੁ ਰਘੁ ਰਾਜ ਕੀਨ ॥ ਗਜ ਬਾਜ ਸਾਜ ਦੀਨਾਨ ਦੀਨ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜੀਤ ਜੀਤ ਲਿੱਨੇ ਅਪਾਰ ॥ ਕਰਿ ਖੰਡ ਖੰਡ ਖੰਡੇ ਗੜਵਾਰ ॥ ੧੭੭ ॥ ਇਤਿ ਰਘੁ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤਹਿ ॥

ਅਥ ਅਜਰਾਜਾ ਕੋ ਰਾਜ ਕਥਨੰ ॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਫੁਨਿ ਭਏ ਰਾਜ ਅਜਰਾਜ ਬੀਰ ॥ ਜਿਨ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਜਿੱਤੇ ਪ੍ਰਬੀਰ ॥ ਕਿੱਨੇ ਖਰਾਬ ਖਾਨੇ ਖਵਾਸ ॥ ਜਿੱਤੇ ਮਹੀਪ ਤੋਰੇ ਮਵਾਸ ॥੧॥ ਜਿੱਤੇ ਅਜੀਤ ਮੁੰਡੇ ਅਮੁੰਡ ॥ ਖੰਡੇ ਅਖੰਡ ਕਿੰਨੇ ਘਮੰਡ ॥ ਦਸ ਚਾਰਿ ਚਾਰਿ ਬਿਦਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ਅਜ ਰਾਜ ਰਾਜ ਰਾਜਾ ਮਹਾਨ ॥ ੨ ॥ ਸੂਰਾ ਸੁਬਾਹ ਜੋਧਾ

---

੧੬੭. ਕੂਜਾ=ਚਿੱਟਾ ਫੁਲ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਹੋਯਾ ਫਲ ਆਦਿਕ ਜੇਹੜਾ ਹੈ। ੧੭੨. ਰੇਜਾ=ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਸਾਰ ਸਕਦੇ। ੧੭੬. ਗੜਵਾਰ=ਰਾਜੇ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ। ੧. ਅਜਰਾਜਾ=ਜੇਹੜਾ ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਜ ਰਾਜਾ ਹੈ।

*ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਹੁਣ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

†ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੈ।

ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਸੁਤ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿੱਦਿਆ ਉਦੰਡ ॥ ਮੋਨੀ ਮਹਾਨ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ॥ ਅਵਿਲੋਕਿ ਜੱਸ ਲਾਜੰਤ ਭੂਪ ॥ ੩ ॥ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ਰਾਜਾਧਰਾਜ ॥ ਗ੍ਰਹ ਭਰੇ ਸਰਬ ਸੰਪਤਿ ਸਮਾਜ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਰੂਪ ਰੀਝੰਤ ਨਾਰ ॥ ਸੁਤ ਦਾਨ ਸੀਲ ਬਿਦਿਆ ਉਦਾਰ ॥ ੪ ॥ ਜੌ ਕਹੋ ਕਥਾ ਬਾਢੰਤ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਸੁਣਿ ਲੇਹੁ ਮਿਤ੍ਰ ਸੰਛੇਪ ਕੰਥ ॥ ਬੈਦਰਭ ਦੇਸ ਰਾਜਾ ਸੁਬਾਹ ॥ ਚੰਪਾਵਤੀ ਸੁਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰਿ ਤਾਹਿ ॥ ੫ ॥ ਤਿਹੰ ਜਈ ਏਕ ਕੰਨਿਆ ਅਪਾਰ ॥ ਤਿਹੱ ਮਤੀ ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਮਾ ਉਦਾਰ ॥ ਜਬ ਭਈ ਜੋਗ ਬਰਕੇ ਕੁਮਾਰ ॥ ਤਬ ਕੀਨ ਬੈਠ ਰਾਜਾ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬ ॥ ਲਿੰਨੇ ਬੁਲਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਰਬ ਦੇਸ ॥ ਧਾਏ ਸੁਬਾਹ ਲੈ ਦਲ ਅਸੇਸ ॥ ਮੁਖ ਭਈ ਆਨ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਆਪ ॥ ਜਿਹ ਜਪਤ ਲੋਗ ਮਿਲਿ ਸਰਬ ਜਾਪ ॥ ੭ ॥ ਤਬ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਭੂਪ ਆਨ ॥ ਕਿੰਨੋ ਪ੍ਰਣਾਮ ਰਾਜਾ ਮਹਾਨ ॥ ਤਹ ਬੈਠ ਰਾਜ ਸੋਭੰਤ ਐਸ ॥ ਜਨ ਦੇਵ ਮੰਡਲੀ ਸਮਾਨ ਤੈਸ ॥ ੮ ॥ ਬਾਜੰਤ ਢੋਲ ਦੁੰਦਭ ਅਪਾਰ ॥ ਬਾਜੰਤ ਤੂਰ ਝਨਕੰਤ ਤਾਰ ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਜਨੁ ਐਠ ਇੰਦ੍ਰ ਆਭਾ ਬਨਾਇ ॥ ੯ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਰਾਜ ਮੰਡਲੀ ਬੈਠ ॥ ਅਵਿਲੋਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਜਹਨਾਕ ਐਠ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ਬਰਨੈ ਸੁ ਕਉਨ ॥ ਹ੍ਵੈ ਰਹੇ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਮਉਨ ॥ ੧੦ ॥ ਅਰਧ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਸੋਭੰਤ ਸੂਰ ॥ ਲੋਭੰਤ ਹੂਰ ॥ ਅਛ੍ਰੀ ਅਪਾਰ ॥ ਰਿੱਝੀ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੧ ॥ ਗਾਵੰਤ ਗੀਤ ॥ ਮੋਹੰਤ ਚੀਤ ॥ ਮਿਲ ਦੇ ਅਸੀਸ ॥ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ਜੀਸ ॥ ੧੨ ॥ ਬਾਜੰਤ ਤਾਰ ॥ ਡਾਰੈ ਧਮਾਰ ॥ ਦੇਵਾਨ ਨਾਰ ॥ ਪੇਖਤ ਅਪਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ਕੈ ਬੇਦ ਰੀਤ ॥ ਗਾਵੰਤ ਗੀਤ ॥ ਸੋਭਾ ਅਨੂਪ ॥ ਸੋਭੰਤ ਭੂਪ ॥ ੧੪ ॥ ਬਾਜੰਤ ਤਾਰ ॥ ਰੀਝੰਤ ਨਾਰ ॥ ਗਾਵੰਤ ਗੀਤ ॥ ਆਨੰਦ ਚੀਤ ॥ ੧੫ ॥ ਉਛਾਲ ਛੰਦ ॥ ਗਾਵਤ ਨਾਰੀ ॥ ਬਾਜਤ ਤਾਰੀ । ਦੇਖਤ ਰਾਜਾ ॥ ਦੇਵਤ ਸਾਜਾ ॥ ੧੬ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤੰ ॥ ਆਨੰਦ ਚੀਤੰ ॥ ਸੋਭਤ। ਸੋਭਾ ॥ ਲੋਭਤ ਲੋਭਾ ॥ ੧੭ ॥ ਦੇਖਤ ਨੈਣੰ ॥ ਭਾਖਤ ਬੈਣੰ ॥ ਸੋਹਤ ਛਤ੍ਰੀ ॥ ਲੋਭਤ ਅਤ੍ਰੀ ॥ ੧੮ ॥ ਗੱਜਤ ਹਾਥੀ ॥ ਸੱਜਤ ਸਾਥੀ ॥ ਕੂਦਤ ਬਾਜੀ ॥ ਨਾਚਤ ਤਾਜੀ ॥ ੧੯ ॥ ਬਾਜਤ ਤਾਲੰ ॥ ਨਾਚਤ ਬਾਲੰ ॥ ਗਾਵਤ ਗਾਥੰ ॥ ਆਨੰਦ ਸਾਥੰ ॥ ੨੦ ॥ ਕੋਕਿਲ ਬੈਣੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਨੈਣੀ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤੰ ॥ ਚੋਰਤ ਚੀਤੰ ॥ ੨੧ ॥ ਅਛ੍ਰਣ ਭੇਸੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੇਸੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਨੈਣਾ ॥ ਕੋਕਿਲ ਬੈਣੀ ॥ ੨੨ ॥ ਅਤਭੁਤ ਰੂਪਾ ॥ ਕਾਮਣ ਕੂਪਾ ॥ ਚਾਰ ਪ੍ਰਹਾਸੰ ॥ ਉੱਨਤਿ ਨਾਸੰ ॥ ੨੩ ॥ ਲਖਿਦੁਤਿ ਰਾਣੀ ॥ ਲਜਤਿ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ॥ ਸੋਹਤ ਬਾਲਾ ॥ ਰਾਗਣ ਮਾਲਾ ॥ ੨੪ ॥ ਮੋਹਣੀ ਛੰਦ ॥ ਗਉਰ ਸਰੂਪ ਮਹਾਛਬਿ ਸੋਹਤ ॥

---

੨. ਸੂਰ ਸੁਬਾਹ=ਸੁਬਾਹ ਸੂਰਮਾ ਜਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਤਿੱਖਾ ਜੋਧਾ। ਸੁਤ ਸਰਬ=ਚਾਰ ਵੇਦ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ੩. ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ=ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ। ੮. ਝਨਕੰਤ ਤਾਰ=ਛੈਣੇ ਜਾਂ ਕੈਂਸੀਆਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧੮. ਸਜਤ ਸਾਥੀ=ਮਹਾਵਤ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਤੇ ਚੜਨ ਵਾਲੇ ਜੋਹੜੇ ਹਨ। ੨੨. ਕਾਮਣ ਕੂਪਾ=ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਖੂਹ। ਉਨਤਨ ਨਾਸੰ=ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਨੱਕ ਉੱਚੇ ਹਨ। ੨੪. ਗਉਰ ਸਰੂਪ=ਪਾਰਬਤੀ ਜਾਂ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਰੂਪ। ਮਹਾ ਛਬ ਸੋਭਤ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਛਬ ਵਾਲੀ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੇਖਤ ਸੁਰ ਨਰ ਕੋ ਮਨ ਮੋਹਤ ॥ ਰੀਝਤ ਤਾਕਿ ਬਡੇ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸੇ ॥ ਸੋਭਹਿ ਕਉਨ ਸਕੈ ਕਹਿ ਤੈਸੇ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਮਹਾ ਦੁਤਿ ਬਾਲੀਯ ॥ ਪੇਖਤ ਰੀਝਤ ਬੀਰ ਰਿਸਾਲੀਯ ॥ ਨਾਚਤ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਤ੍ਰੀਆ ਕਰ ॥ ਦੇਖਤ ਸੋਭਾ ਰੀਝਤ ਸੁਰ ਨਰ ॥ ੨੬ ॥ ਹਿੰਸਤ ਹੈ ਵਰਚਿੰਸਤ ਹਾਥੀਯ ॥ ਨਾਚਤ ਨਾਗਰ ਗਾਵਤ ਗਾਥੀਯ ॥ ਰੀਝਤ ਸੁਰ ਨਰ ਮੋਹਤ ਰਾਜਾ ॥ ਦੇਵਤ ਦਾਨ ਤੁਰੰਤ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੭ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤਣ ਨਾਚਤ ਅਪੱਛਰਾ ॥ ਰੀਝਤ ਰਾਜਾ ਖੀਝਤ ਅੱਛਰਾ ॥ ਬਾਜਤ ਨਾਰਦ ਬੀਨ ਰਸਾਲੀਯ ॥ ਦੇਖਤ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭਾ ਸਤਲਾਜੀਯ ॥ ੨੮ ॥ ਆਂਜਤ ਅੰਜਨ ਸਾਜਤ ਅੰਗਾ ॥ ਸੋਭਤ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁ ਅੰਗ ਸੁ ਰੰਗਾ ॥ ਨਾਚਤ ਅਛ੍ਰੀ ਰੀਝਤ ਰਾਊ ॥ ਚਾਹਤ ਬਰਬੋ ਕਰਤ ਉਪਾਊ ॥ ੨੯ ॥ ਤਤਥਈ ਨਾਚੈਂ ਸੁਰ ਪੁਰ ਬਾਲਾ ॥ ਰਣਝੁਣ ਬਾਜੈ ਰੰਗ ਅੰਗ ਮਾਲਾ ॥ ਬਨਿ ਬਨਿ ਬੈਠੇ ਜਹੱ ਤਹੱ ਰਾਜਾ ॥ ਦੈ ਦੈ ਡਾਰੈ ਤਨ ਮਨ ਸਾਜਾ ॥ ੩੦ ॥ ਜਿਹੱ ਜਿਹੱ ਦੇਖਾ ਸੋ ਸੋ ਰੀਝਾ ॥ ਜਿਨ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਤਿਨ ਮਨ ਖੀਝਾ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਾਯੰਤ੍ਰੀ ਅਬਰ ਨਾਚੈਂ ॥ ਅਤਭੁਤ ਭਾਯੰ ਅੰਗ ਅੰਗ ਰਾਚੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਤਿਨ ਅਤ ਭੁਤ ਗਤ ਜਹੱ ਤਹੱ ਠਾਨੀ ॥ ਜਹ ਤਹੱ ਸੋਹੈ ਮੁਨ ਮਨ ਮਾਨੀ ॥ ਤਜਿ ਤਜਿ ਜੋਗੰ ਭਜਿ ਭਜਿ ਆਵੈਂ ॥ ਲਖਿ ਅਤਿ ਆਭਾ ਜੀਅ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੩੨ ॥ ਬਨਿ ਬਨਿ ਬੈਠੇ ਜਹੱ ਤਹੱ ਰਾਜਾ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਸੋਭੈ ਸਭ ਸੁਭ ਸਾਜਾ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਦੇਖੈਂ ਗਨ ਗੁਨ ਫੂਲੇ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਛਬਿ ਲਖਿ ਤਨ ਮਨ ਭੂਲੇ ॥ ੩੩ ॥ ਤਤ ਬਿਤ ਘਨ ਸੁਖ ਰਸ ਸਬ ਬਾਜੈਂ ॥ ਸੁਨਿ ਮਨ ਰਾਗੰ ਗੁਨਿ ਗਨਿ ਲਾਜੈਂ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਗਿਰਗੇ ਰਿਝ ਰਿਝ ਐਸੇ ॥ ਜਨੁ ਭਟ ਜੂਝੈ ਰਣ ਬ੍ਰਿਣ ਕੈਸੇ ॥ ੩੪ ॥ ਬਨ ਬਨ ਫੂਲੇ ਜਨ ਬਰ ਫੂਲੰ ॥ ਤਨ ਬਰ ਸੋਭੇ ਜਨੁ ਧਰਮੂਲੰ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਝੂਲੈ ਮਦ ਮਤ ਰਾਜਾ ॥ ਜਨੁ ਮੁਰਿ ਬੋਲੈਂ ਸੁਨ ਘਨ ਗਾਜਾ ॥ ੩੫ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਬਿਲੋਕਿ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ॥ ਬਨ ਬੈਠਿ ਸਰਬ ਰਾਜਾਧਿਕਾਰ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਹੈ ਨਹੀ ਪਰਤ ਬੈਨ ॥ ਲਖਿ ਨੈਨ ਰੂਪ ਰੀਝੰਤ ਨੈਨ ॥ ੩੬ ॥ ਅਵਿਲੋਕਿ ਨਾਚਿ ਐਸੋ ਸੁ ਰੰਗ ॥ ਸਰਤਾਨਿ ਨ੍ਰਿਪਨ ਮਾਰਤ ਅਨੰਗ ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ਬਰਣੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਰਿਝੇ ਅਵਿਲੋਕਿ ਰਾਨਾ ਰੁਰਾਇ ॥ ੩੭ ॥ ਆਗਮ ਬਸੰਤ ਜਨੁ ਭਇਓ ਆਜ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸਰਬ ਦੇਖੈ ਸਮਾਜ ॥ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਬਨਿ ਬੈਠ

---

੨੫. ਰਸਾਲੀ=ਰਸ ਦੀ ਪੰਗਤੀ । ੨੭. ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਦੇਵੀਆਂ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਬੜੀ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ । ੨੮. ਅਜਤਅੰਜਨ=ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਅਛਰੀ=ਇਸ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਵੇਸ਼ਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ ।

੨੯. ਤਾ ਥਾ ਤਾ ਤਾਲ ਦੇਕੇ । ਰੁਣ ਝੁਣ=ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਜਾ ਵਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ।

੩੦. ਅਤਭੁਤ ਭਾਯੰ ਅੰਗ=ਅਦਭੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੩੩. ਤਤ=ਤਾਰ ਦਾ ਅਵਾਜ ਜੇਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ । ਬਿਤ=ਢੋਲ ਜੋੜ ਆਦਕ ਜੋ ਚੰਮ ਦਾ ਅਵਾਜ ਹੋਵੇ । ਘਨ=ਕੈਸੀਆਂ ਘੜਜਾਲ ਦਾ ਅਵਾਜ । ਸੁਰ=ਬੰਸਰੀ ਸੰਖ ਦਾ ਅਵਾਜ । ਨਾਦ=ਘੜੇ ਆਦਿਕ ਦਾ ਅਵਾਜ ।

੩੪. ਜਨਬਰ ਮੂਲੰ=ਮਾਨੋ ਬ੍ਰਿਛ ਹਨ ।

ਐਸ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈਸ ॥ ੩੮ ॥ ਇਕ ਮਾਸ ਲਾਗ ਤਹੱ ਭਇਓ ਨਾਚ ॥ ਬਿਨ ਪੀਐ ਕੈਫ ਕੋਊ ਨ ਬਾਚ ॥ ਜਹੰ ਜਹੰ ਬਿਲੋਕਿ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ॥ ਤਹੰ ਤਹ ਸੁਰਾਜ ਰਾਜਨ ਕੁਮਾਰ ॥ ੩੯ ॥ ਲੈ ਸੰਗ ਤਾਸ ਸਾਰਸ੍ਵਤਿ ਆਪ ॥ ਜਿਹ ਕੋਂ ਜਪੰਤ ਸਭ ਜਗਤ ਜਾਪ ॥ ਨਿਰਖੋ ਕੁਮਾਰ ਇਹੰ ਸਿੰਧ ਰਾਜ ॥ ਜਾਕੀ ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਸਾਜ ॥ ੪੦ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਸਿੰਧ ਰਾਜਾ ਕੁਮਾਰ ॥ ਨਹੀ ਤਾਸ ਚਿੱਤ ਕਿੱਨੋ ਸੁਮਾਰ ॥ ਤਿਹੱ ਛਾਡਿ ਪਾਛ ਆਗੈ ਚਲੀਸ ॥ ਜਨੁ ਸਰਬ ਸੋਭ ਕਹੁ ਲੀਲ ਲੀਸ ॥ ੪੧ ॥ ਪੁਨ ਕਹੈ ਤਾਸ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਬੈਨ ॥ ਇਹ ਪਸਚਮੇਸ ਅਬ ਦੇਖ ਨੈਨ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਰੂਪ ਤਾਕੋ ਅਪਾਰ ॥ ਨਹੀ ਮੱਧਿ ਚਿੱਤਿ ਆਨਿਓ ਕੁਮਾਰ ॥ ੪੨ ॥ ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਦੇਖੇ ਕੁਮਾਰ ॥ ਰਾਜਾ ਜੁਝਾਰ ॥ ਸੁਭ ਵਾਰ ਦੇਸ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਦੇਸ ॥ ੪੩ ॥ ਦੇਖਿਓ ਬਿਚਾਰ ॥ ਰਾਜਾ ਅਪਾਰ ॥ ਆਨਾ ਨ ਚਿੱਤ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ ॥ ੪੪ ॥ ਤਬਿ ਆਗਿ ਚਾਲ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਬਾਲ ॥ ਮੁਸਕਿਆਤ ਐਸ ॥ ਘਨਬੀਜ ਜੈਸ ॥ ੪੫ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੇਖਿ ਰੀਝ ॥ ਸੁਰ ਨਾਰ ਖੀਝ ॥ ਬਢਿ ਤਾਸ ਜਾਨ॥ਘਟ ਆਪ ਮਾਨ॥੪੬॥ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ॥ਸੌਂਦਰ ਜੁ ਭੂਪ ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ॥ ਸਭ ਕੇਸ ਧਾਰ ॥ ੪੭ ॥ ਦੇਖੇ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ॥ ਠਾਢੇ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ॥ ਮੁਲਤਾਨ ਰਾਜ ॥ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ॥ ੪੮ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਚਲੀ ਛੋਡਿ ਤਾਕੋ ਤ੍ਰੀਆ ਰਾਜ ਐਸੇ ॥ ਮਨੋ ਪਾਂਡ ਪੁਤ੍ਰੰ ਸਿਰੀ ਰਾਜ ਜੈਸੇ ॥ ਖਰੀ ਮੱਧਿਰਾ ਜਿਸ ਬਲੀ ਐਸ ਸੋਹੈ ॥ ਮਨੋ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲਾ ਮਹਾ ਮੋਨਿ ਮੋਹੈ ॥ ੪੯ ॥ ਸੁਭੇ ਰਾਜਿ ਰਾਜਿਸ ਬਲੀ ਠਾਢਿ ਐਸੇ ॥ ਮਨੋ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਲਿਖੀ ਚਿਤ੍ਰ ਜੈਸੇ ॥ ਬਧੇ ਸ੍ਵਰਨ ਕੀ ਕਿੰਕਣੀ ਲਾਲ ਮਾਲੰ ॥ ਸਿਖਾ ਜਾਨ ਸੋਭੇ ਨ੍ਰਿਪੰ ਜੱਗਿ ਜ੍ਵਾਲੰ॥੫੦॥ਕਹੈ ਬੈਨ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਪੇਖਿ ਬਾਲਾ ॥ ਲਖੋ ਨੈਨ ਠਾਢੇ ਸਬੈ ਭੂਪ ਮਾਲਾ ॥ ਰੁਚੈ ਚਿੱਤ ਜਉਨੈ ਸੁਈ ਨਾਥ ਕੀਜੈ ॥ ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਾਨ ਪਿਆਰੀ ਇਹੈ ਮਾਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ੫੧ ॥ ਬਡੀ ਬਾਹਨੀ ਸੰਗਿ ਜਾਕੇ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਘੁਰੈਂ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਮਹਾ ਨਾਦ ਬਾਜੈ ॥ ਲਖੋ ਰੂਪ ਬੇਸੰ ਨਰੇਸੰ ਮਹਾਨੰ ॥ ਦਿਨੰ ਰੈਣ ਜਾਪੈ ਸਹੰਸ੍ਰ ਭੁਜਾਨੰ ॥ ੫੨ ॥ ਧੁਜਾ ਮੱਧਿ ਜਾਕੇ ਬਡੋ ਸਿੰਘ ਰਾਜੈ ॥ ਸੁਨੇ ਨਾਦ ਤਾਕੋ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਭਾਜੈ ॥ ਲਖੋ ਪੂਰਬੀਸੰ ਛਿਤੀਸੰ ਮਹਾਨੰ ॥ ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਬਾਲਾ ਸਰੂਪੰ ਸੁਭਾਨੰ ॥ ੫੩ ॥ ਘੁਰੇ ਦੁੰਦਭੀਸੰਖ ਭੇਰੀ ਅਪਾਰੰ ॥ ਬਜੈ ਦੱਛਨੀ ਸਰਬ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਸਾਰੰ ॥ ਤੁਰੀਕਾਨ

---

੪੦. ਲੀਲ ਲੀਸ=ਨਿਗਲਲਿਆ। ੪੨. ਭਵਾਰ=ਜੇਹੜਾ ਭਵਾਰ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ੪੬. ਸੁਭ ਕੇਸ ਧਾਰ=ਸਿਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਾਲ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ੪੮. ਜੁਧਿਸਟਰ ਭੀਮਸੈਨ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਲੱਛਮੀ ਦੌਲਤ ਰਾਜਭਾਗ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਜਸਥਲੀ=ਜਿਸ ਜਗਾ ਰਾਜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ੪੯. ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕੰਕਣੀ=ਸੋਨੇ ਦੀ ਤੜਾਗੀ ਲੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਹਾਰ ਗਲ ਵਿਚ। ਸਿਖਾ=ਲਾਟ, ਮਾਨੋਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ। ੫੧. ਸਹੰਸ੍ਰ ਭੁਜਨਿ=ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ।

੫੨. ਧੁਜ ਮਧ=ਝੰਡੇ ਦੇ ਵਿਚ। ੫੩. ਦੁੰਦਭੀ=ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।

ਰੋਤ੍ਰ ਰਤਾਨੰ ਤਰੰਗੰ॥ ਮੁਚੇ ਝਾਝਰੰ ਨਾਇਨਾਦੰ ਮ੍ਰਿਦੰਗੰ ॥ ੫੪ ॥ ਬਧੇ ਹੀਰ ਚੀਰੰ ਸੁਬੀਰੰ ਸੁਬਾਹੰ ॥ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸੁ ਸੋਭਿਓ ਸਿਪਾਹੰ ॥ ਨਹੇ ਪਿੰਗ ਬਾਜੀ ਰਥੰ ਜੇਣਿ ਜਾਨੋ ॥ ਤਿਸੈ ਦੱਛਨੇਸੰ ਹੀਐ ਬਾਲ ਮਾਨੋ ॥ ੫੫ ॥ ਮਹਾ ਬਾਹਨੀਸੰ ਨਗੀਸੰ ਨਰੇਸੰ॥ ਕਈ ਕੋਟਿ ਪਾਂਤੰ ਸੁਭੈ ਪਤ੍ਰ ਭੇਸੰ ॥ ਧੁਜਾ ਬੰਧ ਉੱਧੰ ਗਜੰ ਗੂੜਬਾਂਕੋ ॥ ਲਖੇ ਉਤਰੀ ਰਾਜ ਕੈ ਨਾਮ ਤਾ ਕੋ ॥ ੫੬ ॥ ਫਰੀਧੋਪ ਪਾਇਕ ਸੁ ਆਗੈ ਉਮੰਗੈ ॥ ਜਿਣੈ ਕੋਟਿ ਬੰਕੇ ਮੁਰੈਂ ਨਾਹਿ ਅੰਗੈ ॥ ਹਰੇ ਬਾਜ ਰਾਜੰ ਕਪੋਤੰ ਪ੍ਰਮਾਨੰ ॥ ਨਹੇ ਸਿੰਧਨੀ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਜੀ ਸਮਾਨੰ ॥ ੫੭ ॥ ਬਡੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਜਾਕੇ ਧਰੇ ਸੂਰ ਸੋਭੈ ॥ ਲਖੈ ਦੈਤ ਕੰਨਯਾ ਜਿਨੈ ਚਿਤ ਲੋਭੈ ॥ ਕਢੇ ਦੰਤ ਪੱਤੰ ਸਿਰੰਕੇਸ ਉੱਚੰ ॥ ਲਖੇ ਗਰਭਣੀ ਆਣਿਕੇ ਗਰਭ ਮੁੱਚੰ ॥ ੫੮ ॥ ਲਖੇ ਲੋਕ ਏਸੰ ਨਰੇਸੰ ਸੁਬਾਲੰ ॥ ਸਬੈ ਸੰਗ ਜਾਕੈ ਸਬੈ ਲੋਕ ਪਾਲੰ ॥ ਲੁਟਿਓ ਏਕ ਬੇਰੰ ਕੁਬੇਰੰ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ਜਿਣਿਓ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਬਡੋ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ੫੯ ॥ ਕਹੇ ਜਉਨ ਬਾਲੀ ਨਤੇ ਚਿੱਤ ਆਨੇ ॥ ਜਿਤੇ ਭੂਪ ਭਾਰੀ ਸੁਪਾਛੇ ਬਖਾਨੇ ॥ ਚਹੂੰ ਓਰ ਰਾਜਾ ਕਹੋ ਨਾਮ ਸੋਭੀ ॥ ਤਜੇ ਭਾਂਤ ਜੈਸੀ ਸਬੈ ਰਾਜਓਭੀ ॥ ੬੦ ॥ ਲਖੋ ਦਈਤ ਸੈਨਾ ਬਡੀ ਸੰਗਿ ਤਾਂਕੇ ॥ ਸੁਭੈ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬਡੇ ਸੰਗ ਜਾਕੇ ॥ ਧੁਜਾ ਗਿੱਧ ਉੱਧੰ ਲਸੈ ਕਾਕ ਪੂਰੰ ॥ ਤਿਸੈ ਪਿਆਲ ਰਾਜਾ ਬਲੀ ਬ੍ਰਿਧ ਨੂਰੰ ॥ ੬੧ ॥ ਰਥੰ ਬੇਸਟੰ ਹੀਰ ਚੀਰੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਸੁਭੈ ਸੰਗ ਜਾਕੈ ਸਭੈ ਲੋਕ ਪਾਰੰ ॥ ਇਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਦੁਰੰ

---

੫੩. ਬਜੇ ਦੱਛਣੀ=ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਮੁੰਦਰ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਟਸ਼ ਦੱਛਣੀ=ਚਤਰਾਈ ਵਾਲੇ। ਤੁਰੀ ਕਾਨਰੇ=ਤੁਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਨੜਾ ਰਾਗ, ਤੁਰ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਤਰੰਗ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਤਾਨਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਮ੍ਰਜੰਗ ਝਾਝਰੰ=ਮਰਦੰਗ ਵਾਜਾ, ਝਾਝ=ਛੈਣੇ, ਸੁਰਨਾਇ=ਤੂਤੀਆਂ, ਨਾਦ=ਨਗਾਰੇ ਜਾਂ ਸੰਖ ਮਰਦੰਗ=ਜੋੜੀ ਵਾਜਾ।

੫੪. ਸੋਭ ਸਿਪਾਹਾ=ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫੌਜ ਵਿਚ ।ਨਹੇ ਪਿੰਗ ਬਾਜੀ=ਨਿਹਤੇ ਭਾਵ ਨਰੜੇ ਜਾਂ ਜੋੜੇ ਹੋਇ ਹਨ ਘੋੜੇ। ੫੫. ਬਾਹਨੀ=ਸੈਨਾ ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ। ਕਈ ਕੋਟ=ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਪੈਦਲ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪਤ੍ਰ ਦੇਸ ਦੇ ਭਾਵ ਬਿਅੰਤ। ਧੁਜ=ਝੰਡਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੈ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ। ਸੁੰਦਰ ਵਾ ਉੱਚਾ ਹਾਥੀ, ਗੂੜ=ਸੁੰਦਰ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਂਕੇ। ੫੬. ਧੋਪ=ਤਲਵਾਰ । ਪੈਕੰ=ਪੈਦਲ। ਪੈਦਲ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ। ਹਰੇ ਬਾਜ ਰਾਜੰ=ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਘੋੜੇ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਘੋੜੇ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੇ ਜੇਹੜੇ ਹਨ। ਨਹੇ ਸਯੰਦਨੰ=ਨਿਹਤੇ ਜਾਂ ਨਰੜੇ ਹਨ ਰਥਾਂ ਨੂੰ ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ ਜੇਹੜਾ ਸਤ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੈ। ੫੮. ਲਖੇ ਲੋਕ ਏਸ ਨਰੇਸੰ=ਦੇਖਣਾ ਕਰੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਈਸਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਲੋਕ ਆਦਕ ਅਤੇ ਨਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ।

੫੯. ਕਹੇ ਜਉਨ=ਕਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਮਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰਸਵਤੀ ਨੇ ਕਹੀ ਤੇ ਰਾਜੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ। ੬੦. ਧੁਜਾ ਗ੍ਰਿਧ=ਝੰਡਾ ਜਿਸਦਾ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ ਜਾਂ ਗਿਰਝਾ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਊਦੇ ਡਰਾਉਣੇ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੇ ਹਨ ਵਿਚ ਉਸਦੇ।

ਦੈਨਾ ਵਾਰੰ ॥ ਤ੍ਰੀਆ ਤਾਸ ਚੀਨੋ ਅਦਿਤਿਆ ਕੁਮਾਰੰ ॥ ੬੨ ॥ ਨਹੇਸਪਤ ਬਾਜੀ ਰਥੰ ਏਕ ਚੱਕ੍ਰੰ ॥ ਮਹਾ ਨਾਗ ਬੱਧੰ ਤਪੈ ਤੇਜ ਬਕ੍ਰੰ ॥ਮਹਾ ਉਗ੍ਰ ਧੰਨ੍ਹਾ ਸੁ ਆਜਾਨ ਬਾਹੰ ॥ ਸਹੀ ਚਿੱਤ ਚੀਨੋ ਤਿਸੈ ਦਿਉਸ ਨਾਹੰ॥੬੩॥ ਚੜਿਓ ਏਣ ਰਾਜੰ ਧਰੇ ਬਾਣ ਪਾਣੰ॥ਨਿਸਾ ਰਾਜ ਤਾਕੋ ਲਖੋ ਤੇਜ ਮਾਣੰ ॥ ਕਰੈ ਰਸਮ ਮਾਲਾ ਉਜਾਲਾ ਪਰਾਨੰ॥ਜਪੈ ਰਾਤ੍ਰ ਦਿਉਸੰ ਸਹੰ ਸ੍ਰੀ ਭੁਜਾਨੰ॥੬੪॥ਚੜੇ ਮਾਹਿਖੀਸੰ ਸਮੇਰੰਜੁਦੀਸੰ॥ ਮਹਾ ਕ੍ਰੂਰ ਕਰਮੰ ਜਿਣਿਓ ਬਾਹਬੀਸੰ ॥ ਧੁਜਾ ਦੰਡ ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਚੰਡੰ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਲਖੇ ਜਾਸ ਗਰਬੀਨ ਕੇ ਗਰਬ ਭਾਜੈ ॥੬੫॥ ਕਹਾ ਲੌ ਬਖਾਨੋ ਬਡੇ ਗਰਬਧਾਰੀ ॥ ਸਬੈ ਘੇਰਿ ਠਾਢੇ ਜੁਰੀ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ॥ ਨਚੈਂ ਪਾਤਰਾਚਾ ਤਰਾ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ॥ ਉਠੈ ਝਾਂਝ ਸਬਦੰ ਸੁਨੈ ਲੋਗ ਧਾਰੀ ॥ ੬੬ ॥ ਬਡੋ ਦਿਰਬਧਾਰੀ ਬਡੀ ਸੈਨ ਲੀਨੇ ॥ ਬਡੋ ਦਿਰਬ ਕੋ ਚਿੱਤ ਮੈ ਗਰਬ ਕੀਨੇ॥ ਚਿਤੰ ਤਾਸ ਚੀਨੋ ਸਹੀ ਦਿਰਬ ਪਾਲੰ ॥ ਉਠੈ ਜਉਨ ਕੇ ਰੂਪ ਕੀ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲੰ ॥ ੬੭ ॥ ਸਭੈ ਭੂਪ ਠਾਢੇ ਜਹਾ ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ॥ ਬਿਖੈ ਭੂਤਲੰ ਰੂਪੰ ਜਾਕੇ ਨ ਅੰਨਿਆ ॥ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬਡੇ ਗਰਬ ਕੀਨੇ ॥ ਤਹਾ ਆਨਿ ਠਾਢੇ ਬਡੀ ਸੈਨ ਲੀਨੇ ॥ ੬੮॥ ਨਦੀ ਸੰਗ ਜਾਕੇ ਸਬੈ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ॥ ਸਬੈ ਸਿੰਧ ਸੰਗੀ ਚੜੇ ਤੇਜ ਵਾਰੇ ॥ ਬਡੀ ਕਾਇ ਜਾਕੀ ਮਹਾ ਰੂਪ ਸੋਹੈ ॥ ਲਖੇ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮੋਹੈ ॥ ੬੯ ॥ ਕਹੋ ਨਾਰ ਤੋਕੋ ਇਹੈ ਬਰੁਨ ਰਾਜਾ ॥ ਜਿਸੈ ਪੇਖ ਰਾਜਾਨ ਕੋ ਮਾਨ ਭਾਜਾ ॥ ਕਹਾ ਲੌ ਬਖਾਨੋ ਜਿਤੇ ਭੂਪ ਆਏ ॥ ਸਬੈ ਬਾਲ ਕੌ ਲੈ ਭਵਾਨੀ ਬਤਾਏ ॥ ੭੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਆਨਿ ਜੁਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਮੰਡਲ ਜੇਤਿਕ ਤੇਤ ਸਬੈ ਤਿਨ ਤਾਸ ਦਿਖਾਏ॥ ਦੇਖ ਫਿਰੀ ਚਹੂੰ ਚਕ੍ਰਨ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਨਹੀ ਲਿਆਏ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸਭ ਹੀ ਭਟ ਮੰਡਲ ਭੂਪਤਿ ਹੇਰਿ ਦਸਾ ਮੁਰਝਾਏ ॥ ਫੂਕ ਭਏ ਮੁਖ ਸੂਕ ਗਏ ਸਬ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਿ ਫਿਰੇ ਘਰਿ ਆਏ ॥ ੭੧ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੌ ਲਗਿਆਨ ਗਏ ਅਜਿ ਰਾਜ ਸੁ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਬਡੋ ਦਲ ਲੀਨੇ ॥ ਅੰਬਰ ਅਨੂਪ ਧਰੇ ਪਸਮੰਬਰ ਸੰਬਰਕੇ ਅਰਿ ਕੀ ਛਬਿ ਛੀਨੇ ॥ ਬੇਖਨ ਬੇਖ ਚੜੇ ਸੰਗ ਹ੍ਵੈ ਨ੍ਰਿਪਹਾਨ ਸਬੈ ਸੁਖ ਧਾਮ ਨਵੀਨੇ ॥ ਆਨ ਗਏ ਜਰਕੰਬਰ ਸੇ ਅਜਿ ਅੰਬਰਸੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਬਰ ਕੀਨੇ ॥ ੭੨ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਪਾਂਤਿ ਹੀ ਪਾਤ ਬਨਾਇ ਬਡੋ ਦਲ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਸੁਰੰਗ ਬਜਾਏ ॥ ਭੂਖਨ ਚਾਰੁ ਦਿਪੈ ਸਬ ਅੰਗ ਬਿਲੋਕਿ ਅਨੰਗ ਪ੍ਰਭਾ ਮੁਰਛਾਏ ॥ ਬਾਜਤ ਚੰਗ

---

੬੨. ਤਪੈ ਤੇਜ=ਬੜਾ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇਜ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ। ੬੩. ਏਣ ਰਾਜੰ=ਕਾਲਾ ਹਰਨ । ਕਰੈ ਰਸਮ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਨਾਲ।

੬੪. ਚੜੇ ਮਹਿਖੀਸੰ=ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਜੇਹੜਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ੬੬. ਦਰਬ ਪਾਲੰ=ਕਬੇਰ ਦੇਵਤਾ।

੬੭. ਬਰਨ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਵਰਨ ਰਾਜਾ। ਭਵਾਨੀ ਬਤਾਏ=ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਨੇ ਦੱਸੇ। ੭੧. ਅੰਬ ਰੂਪੰ ਸਰੇ=ਜੇਹੜੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਧਾਰੇ ਹਨ, ਦੁਸਾਲੇ, ਸੰਬਰ ਜੋ ਦੈਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪ੍ਰਦੁਮਣ ਭਾਵ ਕਾਮ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਛਬ ਛੀਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਨ ਗਏ ਜਰ ਕੰਬਰ=ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਅਜ ਹੋਰੀਂ ਆ ਗਏ। ਜਰੀ ਕੰਬਰ ਵਰਗੇ ਕੰਬਰ=ਭੂਰੇ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੁ ਨਾਦ ਸਬੈ ਸੁਨਿ ਪਾਏ ॥ ਰੀਝ ਰਹੇ ਰਿਝਵਾਰ ਸਬੈ ਲਖਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰਾਹਤ ਆਏ ॥ ੭੩ ॥ ਜੈਸ ਸਰੂਪ ਲਖਿਓ ਅਜਿ ਕੋ ਹਮ ਤੈਸ ਸਰੂਪਨ ਔਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਚੰਦਿ ਚਪੋ ਲਖਿ ਕੈ ਮੁਖ ਕੀ ਛਬਿ ਛੇਦ ਪਰੇ ਉਰ ਮੈ ਰਿਸ ਮਾਰੇ ॥ ਤੇਜ ਸਰੂਪ ਬਿਲੋਕਿ ਕੈ ਪਾਵਕ ਚਿੱਤ ਚਿਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਔਰ ਨ ਜਾਰੇ ॥ ਜੈਸ ਪ੍ਰਭਾ ਲਖੋ ਅਜਿ ਕੋ ਹਮ ਤੈਸ ਸਰੂਪ ਨ ਭੂਪ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੭੪ ॥ ਸੁੰਦਰ ਜ੍ਵਾਨ ਸਰੂਪ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਹੂੰ ਚਕ ਮੈ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ॥ ਭਾਨ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਿਰਾਵ ਕਿਰਾਨ ਮਹਾਨ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਚਕੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਚੰਦ ਸਰੂਪ ਨਿਸਾ ਪਹਚਾਨਯੋ ॥ ਦਿਉਸਕੈ ਭਾਨ ਮੁਨਿਓ ਭਗਵਾਨ ਪਛਾਨ ਮਨੈ ਘਨ ਮੋਰਨ ਮਾਨਯੋ ॥ ੭੫ ॥ ਫੈਲਿ ਉਠੇ ਪਿਕ ਜਾਨ ਬਸੰਤ ਚਕੋਰਨ ਚੰਦ ਸਰੂਪ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ਸਾਂਤਿ ਸੁਭਾਵ ਲਖੋ ਸਭ ਸਾਧਨ ਜੋਧਨ ਕ੍ਰੋਧ ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਨਯੋ ॥ ਬਾਲਨ ਬਾਲ ਸੁਭਾਵ ਲਖਿਓ ਤਿਹੱ ਸਤ੍ਰਨ ਕਾਲ ਸਰੂਪ ਪਛਾਨਯੋ ॥ ਦੇਵਨ ਦੇਵ ਅਦੇਵਨ ਕੈ ਸਿਵ ਰਾਜਨ ਰਾਜਿ ਬਡੋ ਜੀਅ ਜਾਨਯੋ ॥ ੭੬ ॥ ਸਾਧਨ ਸਿੱਧ ਸਰੂਪ ਲਖਿਓ ਤਿਹੱ ਸਤ੍ਰਨ ਸਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ਬਸੇਖਯੋ ॥ ਚੋਰਨ ਭੋਰ ਕਰੋ ਰਨ ਮੋਰਨ ਤਾਸ ਸਹੀ ਘਨ ਕੈ ਅਵਿਰੇਖਯੋ ॥ ਕਾਮ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਪੁਰ ਨਾਰਨ ਸੰਭੂ ਸਮਾਨ ਸਬੂ ਗਨ ਦੇਖਯੋ ॥ ਸੀਪ ਸ੍ਵਾਂਤ ਕੀ ਬੂੰਦ ਕਿਸੈ ਕਰਿ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਬਡੋ ਤਿਹ ਪੇਖਯੋ ॥ ੭੭ ॥ ਕੰਬਰ ਜਿਉਂ ਜਰ ਕੰਬਰ ਕੀ ਢਿਗ ਤਯੋ ਅਵਿ ਨੰਬਰ ਤੀਰ ਸੁਹਾਏ ॥ ਨਾਕ ਲਖੇ ਰਿਸਮਾਨ ਸੂਆ ਮਨ ਨੈਨ ਦੋਊ ਲਖਿਏਣ ਲਜਾਏ ॥ ਪੇਖਿ ਗੁਲਾਬ ਸਰਾਬ ਪੀਐ ਜਨੁ ਪੇਖਤ ਅੰਗ ਅਨੰਗ ਰਿਸਾਏ ॥ ਕੰਠ ਕਪੋਤ ਕਟੂਪਰ ਕੇਹਰ ਰੋਸ ਰਸੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭੂਲ ਨ ਆਏ ॥ ੭੮ ॥ ਪੇਖਿ ਸਰੂਪ ਸਿਰਾਤਨ ਲੋਚਨ ਘੂਟਤ ਹੈ ਜਨੁ ਘੂਟ ਅਮੀਕੇ॥ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਬਜਾਵਤ ਹੈਂ ਜਨੋ ਆਛ ਰਹੀ ਕੇ ॥ ਭਾਵਤ ਨਾਰ ਸੁਹਾਵਤ ਗਾਰ ਦਿਵਾਵਤ ਹੈ ਭਰਆ ਨੰਦ ਜੀ ਕੇ ॥ ਤੂੰ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ਰਚੀ ਕਰਤਾਰ ਕਹੈਂ ਅਬਿਚਾਰ ਤ੍ਰੀਆ ਬਰਨੀ ਕੇ ॥ ੭੯ ॥ ਦੇਖਤ ਰੂਪ ਸਿਰਾਤਨ ਲੋਚਨ ਪੇਖਿ ਛਕੀ ਪੀਅ ਕੀ ਛਬਿ ਨਾਰੀ ॥ ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ ॥ ਆਵਤ ਜਾਤ ਜਿਤੀ ਪੁਰ ਨਾਗਰ ਗਾਗਰ ਡਾਰ ਲਖੇ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ਰਾਜ ਕਰੋ ਤਬ ਲੌ ਜਬ ਲੌ ਮਹਿ ਜੌ ਲਗ ਗੰਗਬਹੈ ਜਮੁਨਾਰੀ ॥ ੮੦ ॥ ਜੌਨ ਪ੍ਰਭਾ ਅਜਿ ਰਾਜਿ ਕੀ ਰਾਜਤ ਸੋ ਕਹਿਕੈ ਕਿਹ ਭਾਂਤ ਗਨਾਊ ॥ ਜੌਨ ਪ੍ਰਭਾ ਕਬਿ ਦੇਤ ਸਬੈ ਜੋ

---

੭੪. ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਜੁਆਨ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਭਾਨ=ਸੂਰਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੭੭. ਕੰਬਰ ਜਓ=ਭੂਰੇ ਵਾਂਗ। ਜਰ ਕੰਬਰ=ਜਿਸ ਕੰਬਲ ਉਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕੁਰ ਓਹ ਰਾਜੇ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੰਬਲ ਪਾਸ ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੭੯. ਕਹੇ ਅਬਿਚਾਰ=ਆਖਦੀਆਂ ਹਨ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰ=ਲਾੜਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ੮੦. ਲੇਖਨ=ਕਲਮ ਗੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਛਬ ਨੂੰ ਲਿਖਕੇ ਭਾਵ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਪਮਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਮਾਂ ਲਿਖਦਿਆਂ੨ ਕਲਮ ਮਿੱਠੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੈ ਤਾਸ ਕਹੋ ਜੀਅ ਬੀਚ ਲਜਾਂਊ ॥ ਹੈ ਚਹੂੰ ਓਰ ਵਿਰਜੇ ਬਸੁਧਾ ਛਬਿ ਅੰਗਨ ਬੀਨ ਕਹੂੰ ਕੋਈ ਪਾਊ ॥ ਲੇਖਨ ਊਖ ਹ੍ਵੈ ਜਾਤ ਲਿਖੈ ਛਬਿ ਆਨਨ ਤੇ ਕਿਮਿ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਊ ॥ ੯੧ ॥ ਨੈਨਨ ਬਾਨ ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਮਾਰਤ ਘਾਇਲ ਕੈ ਪੁਰਬਾਸਨ ਡਾਰੀ ॥ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਨਸਕੈ ਕਹਿ ਰੂਪ ਸਿੰਗਾਰ ਕਹੈ ਮਤਿ ਕੌਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਕੋਕਲ ਕੰਠਿ ਹਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਇਕ ਛੀਨ ਕਪੋਤ ਕੀ ਗ੍ਰੀਵ ਅਨਿਆਰੀ ॥ ਰੀਝ ਗਿਰੇ ਨਰ ਨਾਰ ਧਰਾ ਪਰ ਘੂਮਤਿ ਹੈ ਜਨੁ ਘਾਇਲ ਭਾਰੀ ॥ ॥ ੯੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਰਖ ਰੂਪ ਅਜਿ ਰਾਜ ਕੋ ਰੀਝ ਰਹੇ ਨਰ ਨਾਰ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰ ਕਿ ਸੂਰ ਇਹਿ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ੯੩ ॥ ਕਬਿਤੁ ॥ ਨਾਗਨ ਕੇ ਛੌਨਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕੀਨੇ ਕਾਹੂ ਟੌਨਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕਾਮ ਕੇ ਖਿਲੌਨਾ ਹੈਂ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਸੁਧਾਰ ਕੈ ॥ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁੰਦ੍ਰਤਾ ਕੀ ਖਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਕਾਮ ਕੇ ਕਲਾਨ ਬਿਧਿ ਕੀਨੇ ਹੈਂ ਬਿਚਾਰਕੈ ॥ ਚਾਤੁਰਤਾ ਕੇ ਭੇਸ ਹੈਂ ਕਿ ਰੂਪ ਕੇ ਨਰੇਸ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਸੁਦੇਸ ਏਸ ਕੀਨੇ ਚੰਦ੍ਰ ਸਾਰਕੈ ॥ ਤੇਗ ਹੈਂ ਕਿ ਤੀਰ ਹੈਂ ਕਿ ਬਾਨਾ ਬਾਂਧੇ ਬੀਰ ਹੈਂ ਸੁ ਐਸੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅਜਿ ਕੇ ਬਿਲੋਕੀਐ ਸੰਭਾਰ ਕੈ ॥ ੯੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤੀਰਨ ਸੇ ਤਰਵਾਰਨ ਸੇ ਮ੍ਰਿਗ ਬਾਰਨ ਸੇ ਅਵਿਲੋਕਹੁ ਜਾਈ ॥ ਰੀਝ ਰਹੀ ਰਿਝਵਾਰ ਲਖੇ ਦੁਤਿ ਭਾਖ ਪ੍ਰਭਾ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਤਾਈ ॥ ਸੰਗਿ ਚਲੀ ਉਠਿ ਬਾਲ ਬਿਲੋਕਨ ਮੋਰ ਚਕੋਰ ਰਹੇ ਉਰਝਾਈ ॥ ਡੀਠਿ ਪਰੇ ਅਜਿਰਾਜ ਜਬੈ ਚਿਤ ਦੇਖਤ ਹੀ ਤ੍ਰੀਅ ਲੀਨ ਚੁਰਾਈ ॥ ੯੫ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਅਵਿਲੋਕੀਆ ਅਜਿ ਰਾਜ ॥ ਅਤਿ ਰੂਪ ਸਰਬ ਸਮਾਜ ॥ ਅਤਿ ਰੀਝ ਕੈ ਹਸ ਬਾਲ ॥ ਗੁਹਿ ਫੂਲ ਮਾਲ ਉਤਾਲ ॥ ੯੬ ॥ ਗਹਿ ਫੂਲ ਕੀ ਕਰਿ ਮਾਲ ॥ ਅਤਿ ਰੂਪਵੰਤ ਸੁ ਬਾਲ ॥ ਤਿਸ ਡਾਰੀਆ ਉਰ ਆਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰਿ ਚਾਰਿ ਨਿਧਾਨ ॥ ੯੭ ॥ ਤਿਹ ਦੇਬਿ ਆਗਿਆ ਕੀਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰਿ ਚਾਰਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰੀ ਇਮ ਬੈਨ ॥ ਸਸਿ ਕ੍ਰਾਂਤ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨ ॥ ੯੮ ॥ ਤਵ ਜੋਗ ਹੈ ਅਜਿਰਾਜ ॥ ਸੁਨਿ ਰੂਪਵੰਤ ਸਲਾਜ ॥ ਬਰੁ ਆਜੁ ਤਾਕਹੰ ਜਾਇ ॥ ਸੁਨਿ ਬੈਨਿ ਸੁੰਦਰ ਕਾਇ ॥ ੯੯ ॥ ਗਹਿ ਫੂਲ ਮਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਉਰ ਡਾਰਿ ਤਾਕੇ ਦੀਨ ॥ ਤਬ ਬਾਜ ਤੂਰ ਅਨੇਕ ॥ ਡਫ ਬੀਣ ਬੇਣ ਬਸੇਖ ॥ ੯੦ ॥ ਡਫ ਬਾਜ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ॥ ਅਤਿ ਤੂਰ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ॥ ਨਯ ਬਾਸੁਰੀ ਅਰੁ ਬੈਨ ॥ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰੀ ਸੁਭ ਨੈਨ ॥ ੯੧ ॥ ਤਿਹ ਬਿਆਹਿ ਕੈ ਅਜਿਰਾਜਿ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦਾਜ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਆਈਆ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ਡਫ ਬੇਣ ਬੀਣ ਬਜਾਇ ॥ ੯੨ ॥ ਅਜਿਰਾਜ ਰਾਜ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰਿ ਚਾਰਿ ਨਿਧਾਨ ॥ ਸੁਖ

---

੯੧. ਅਨਿਆਰੀ=ਅਲੱਗ ਭਾਵ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੈ ਹੀ ਆਂਦੀ ਹੈ।

੯੩. ਕਾਮ=ਕਾਮ ਦਾ ਕਲੇਵਰ=ਸਰੀਰ ਹੈ। ੯੪. ਰਿਝਵਾਰ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ੯੫. ਗੁਹੇ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਗੁੰਦੀ ਹੈ। ੯੭. ਤਿਹ ਦੇਵ=ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

੮੯. ਡਫ ਬੀਨ=ਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਡਫਾਂ ਤੇ ਬੀਣਾਂ, ਬੇਣ ਭਾਵ ਨਰ ਮਾਦਾ ਵਾਜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੯੦. ਨਯ ਬਾਸਰੀ=ਤੂਤੀਆਂ ਤੇ ਬੰਸਰੀ।

ਸਿੰਧ ਸੀਲ ਸਮੁਦ੍ਰ ॥ ਜਿਨਿ ਜੀਤਿਆ ਰਣ ਰੁਦ੍ਰ ॥ ੯੩ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ॥ ਸਿਰ ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇ ॥ ਰਣਧੀਰ ਰਾਜ ਬਿਸੇਖ ॥ ਜਗ ਕੀਨ ਜਾਸ ਭਿਖੇਖ ॥ ੯੪ ॥ ਜਗਜੀਤ ਚਾਰਿ ਦਿਸਾਨ ॥ ਅਜਿ ਰਾਜ ਰਾਜ ਮਹਾਨ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਦਾਨ ਸੀਲ ਪਹਾਰ ॥ ਦਸ ਚਾਰਿ ਚਾਰ ਉਦਾਰ ॥ ੯੫ ॥ ਦੁਤਿ ਵੰਤਿ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨ ॥ ਜਿਹ ਪੇਖਿ ਖਿੱਝਤ ਮੈਨ ॥ ਮੁਖ ਦੇਖਿ ਚੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ ॥ ਚਿਤ ਸੋ ਚੁਰਾਵਤ ਭੂਪ ॥ ੯੬ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੈ ਬਡ ਰਾਜ ॥ ਬਹੁ ਜੱਗ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ॥ ਜਉ ਕਹੋ ਸਰਬ ਬਿਚਾਰ ॥ ਇਕ ਹੋਤ ਕਥਾ ਪਸਾਰ ॥ ੯੭ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਸੁ ਥੋਰੀਐ ਬਾਤ ॥ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਭਾਖੋ ਭ੍ਰਾਤ ॥ ਬਹੁ ਜੱਗ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੈ ਅਜਿਰਾਜ ॥ ੯੮ ॥ ਜਗ ਆਪਨੋ ਅਜਿਮਾਨ ॥ ਤਰ ਆਂਖ ਆਨਨ ਆਨ ॥ ਤਬ ਕਾਲ ਕੋਪਕ੍ਰਵਾਲ ॥ ਅਜਿਜਾਰੀਆ ਮਧਿ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ੯੯ ॥ ਅਜਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨ ॥ ਤਬ ਸਰਬ ਦੇਖਿ ਡਰਾਨ ॥ ਜਿਮ ਨਾਵ ਖੇਵਟ ਹੀਨ ॥ ਜਿਮ ਦੇਹ ਅਰਬਲ ਛੀਨ ॥ ੧੦੦ ॥ ਜਿਮ ਗਾਂਵ ਰਾਵ ਬਿਹੀਨ ॥ ਜਿਮ ਉਰ ਬਰਾ ਕ੍ਰਿਸ ਛੀਨ ॥ ਜਿਮ ਦਿਰਬ ਹੀਣ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜਿਮ ਸਾਹਿ ਹੀਣ ਬਿਪਾਰ ॥੧੦੧॥ ਜਿਮ ਅਰਥ ਹੀਣ ਕਬਿੱਤ ॥ ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਜਿਮ ਮਿੱਤ ॥ ਜਿਮ ਰਾਜ ਹੀਣ ਸੁਦੇਸ ॥ ਜਿਮ ਸੈਣ ਹੀਨ ਨਰੇਸ ॥ ੧੦੨ ॥ ਜਿਮ ਗਿਆਨਹੀਣ ਜੁਗੇਂਦ੍ਰ ॥ ਜਿਮ ਭੂਮ ਹੀਣ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ॥ ਜਿਮ ਅਰਥ ਹੀਣ ਬਿਚਾਰ ॥ ਜਿਮ ਦਰਬ ਹੀਣ ਉਦਾਰ ॥ ੧੦੩ ॥ ਜਿਮ ਅੰਕੁਰ ਹੀਣ ਜਗੇਸ ॥ ਜਿਮ ਸੈਣ ਹੀਨ ਨਰੇਸ ॥ ਜਿਮ ਸਸਤ੍ਰ ਹੀਣ ਲੁਝਾਰ ॥ ਜਿਸ ਬੁਧਿ ਬਾਝ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੦੪ ॥ ਜਿਮ ਨਾਰ ਹੀਣ ਭਤਾਰ ॥ ਜਿਮ ਕੰਤ ਹੀਣ ਸੁ ਨਾਰ ॥ ਜਿਮ ਬੁੱਧਿ ਹੀਣ ਕਬਿੱਤ ॥ ਜਿਮ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀਣ ਸੁ ਮਿੱਤ ॥ ੧੦੫ ॥ ਜਿਮ ਦੇਸ ਭੂਪ ਬਿਹੀਨ ॥ ਬਿਨ ਕੰਤ ਨਾਰ ਅਧੀਨ ॥ ਜਿਮ ਭਾਂਤਿ ਬਿਪ੍ਰ ਅਬਿੱਦਿ ॥ ਜਿਮ ਅਰਥ ਹੀਣ ਸਬਿੱਦਿ ॥ ੧੦੬ ॥ ਤੇ ਕਹੇ ਸਰਬ ਨਰੇਸ ॥ ਜੋ ਆ ਗਏ ਇਹ ਦੇਸ ॥ ਕਰਿ ਅਸਟ ਦਸਜ ਪੁਰਾਣਿ ॥ ਦਿਜ ਬਿਆਸ ਬੇਦ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੦੭ ॥ ਕੀਨੇ ਅਠਾਰਹ ਪਰਬ ॥ ਜਗ

---

੯੩. ਜੱਗ=ਜੱਗ ਜਿਸਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਾਸ ਭਿਭੇਖ=ਜਿਸਨੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਸੰਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜ ਰਾਜ=ਜੇਹੜਾ ਅੱਜਰਾਜਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ।

੯੯. ਅਰਬਲਾ=ਉਮਰ। ੧੦੫. ਜਿਮ ਗਾਵ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਨੱਗਰ ਜਾਂ ਸ਼ੈਹਰ।ਉਰਬਰਾ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਧਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਨਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ।ਭੰਡਾਰ=ਖਜ਼ਾਨਾ।

੧੦੬. ਬਿਪ ਅਬਿਦ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਦਿਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੇਹੜੇ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਜੀ ਚਤਰ ਹਨ। ਜੁਗ ਆਗਲੰ=ਇਸ ਜੁਗ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਵ ਆਦ ਅਰੰਭ ਵਿਚ। ਵਾਇਸਥੇ=ਦ੍ਵਾਪਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵਿਆਸ ਜੀ ਹੋਏ। ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼=ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਕੋਪਕਾਲ=ਤਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਰੂਪ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਜਿਹ ਜ੍ਵਾਲ=ਜਿਸਦੀ ਸਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੜੀ ਅੱਗ ਹੈ। ਪੁਨ ਜਾਨਕੈ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਗਰੀਬ ਜਾਨਕੇ। ੩. ਸੁਭਾਸ=ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਨ। ਕਾਲਿਦਾਸ=ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਕਵੀਸ਼ਰ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ। ਅਤਿ ਗਿਆਨ=ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਬੜੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ। ਰਘ ਕਾਬ=ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੇ ਬਣਾਇਆ।

ਰੀਝਿਆ ਸੁਨ ਸਰਬ ॥ ਇਹ ਬਿਆਸ ਬ੍ਰਹਮਵਤਾਰ ॥ ਭਏ ਪੰਚ ਮੋ ਮੁਖ ਚਾਰ ॥ ੧੦੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੰਚਮੋਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਆਸ ਰਾਜਾ ਅਜ ਕੇ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੫ ॥ ੯ ॥ ੩੧੫ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਜੁਗ ਆਗ ਲੇ ਇਹ ਬਿਆਸ ॥ ਜਗ ਕੀਅ ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਕਾਸ ਤਬ ਬਾਢਿਆ ਤਿਹ ਗਰਬ ॥ ਸਰ ਆਪ ਜਾਨਨ ਸਰਬ ॥ ੧ ॥ ਤਬ ਕੋਪ ਕਾਲ ਕ੍ਰਵਾਲ ॥ ਜਿਹੰ ਜਾਲ ਜ੍ਵਾਲ ਬਿਸਾਲ ॥ ਖਟ ਟੂਕ ਤਾਕਹੰ ਕੀਨ ॥ ਪੁਨ ਜਾਨ ਕੈ ਤਿਨ ਦੀਨ ॥ ੨ ॥ ਨਹੀ ਲੀਨ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਾਰ ॥ ਭਏ ਖਸਟ ਰਿਖੈ ਅਪਾਰ ॥ ਤਿਨ ਸਾਸਤ੍ਰੱਗ ਬਿਚਾਰ ॥ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਸੁ ਡਾਰ ॥ ੩ ॥ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬਿਆਸ ਸੁਭਾਸ ॥ ਧਰਿ ਖਸਟ ਮੋ ਅਵਤਾਰ ॥ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਟਮੋ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਖਸਟ ਰਿਖ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੬ ॥ ੩੧੯ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਦ ਨਿਧਾਨ ॥ ਦਸ ਅਸਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਕਲਜੁਗਿਯ ਲਾਗ ਨਿਹਾਰ ॥ ਭਏ ਕਾਲਦਾਸ ਅਬਿਚਾਰ ॥ ੧ ॥ ਲਖਿ ਰੀਝ ਬਿਕ੍ਰਮ ਜੀਤ ॥ ਅਤਿ ਗਰਬਵੰਤ ਅਜੀਤ ॥ ਅਤਿ ਗਿਆਨ ਮਾਨ ਗੁਨੈਨ ॥ ਸੁਭ ਕ੍ਰਾਂਤ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨ ॥ ੨ ॥ ਰਘੁ ਕਾਬਿ ਕੀਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ਕਰਿ ਕਾਲ ਦਾਸ ਵਤਾਰ ॥ ਕਹੱ ਲੌ ਬਖਾਨੌਂ ਤਉਨ ॥ ਜੋ ਕਾਬਿ ਕੀਨੇ ਜਉਨ ॥ ੩ ॥ ਧਰ ਸਪਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਤਾਰ ॥ ਤਬ ਭਇਓ ਤਾਸ ਉਧਾਰ ॥ ਤਬਿਧਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ॥ ੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ ਸਪਤਮੋ ਕਾਲਦਾਸ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੭ ॥ ੩੨੩ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਥ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਅਬ ਕਹੋ ਤੌਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ਜੇ ਧਰੇ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ॥ ਅਤਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਕੀਨ ॥ ਤਬ ਗਰਬ ਕੇ ਰਸਿ ਭੀਨ ॥ ੧ ॥ ਸਰਿ ਆਪ ਜਾਨਨ ਔਰ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਮੋਂ ਸਬ ਠੌਰ ॥ ਤਬ ਕੋਪ ਕੈ ਇਮਕਾਲ ॥ ਇਮ ਭਾਖਿ ਬੈਨਿ ਉਤਾਲ ॥ ੨ ॥ ਜੇ ਗਰਬ ਲੋਕ ਕਰੰਤ ॥ ਤੇ ਜਾਨ ਕੂਪ ਪਰੰਤ ॥ ਮੁਰ ਨਾਮ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਰੁਦ੍ਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩ ॥ ਕੀਅ ਗਰਬ ਕੋ ਮੁਖ ਚਾਰ ॥ ਕਛੁ ਚਿਤ ਮੋਂ ਅਬਿ ਚਾਰ ॥ ਜਬ ਧਰੇ ਤਿਨ ਤਨ ਸਾਤ ॥ ਤਬ ਬਨੀ ਤਾਕੀ ਬਾਤ ॥ ੪ ॥ ਤਿਮਜਨਮੁ ਧਰੁ ਤੈ ਜਾਇ ॥ ਚਿਤ ਦੇ ਸੁਨੋ ਮੁਨ ਰਾਇ ॥ ਨਹੀ ਐਸ ਹੋਇ ਉਧਾਰ ॥ ਸੁਲ ਲੇਹੁ ਰੁਦ੍ਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨ ਸ੍ਰਵਨਏ ਸਿਵ ਬੈਨ ॥ ਹਠ ਛਾਡਿ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨ ॥ ਤਿਹ ਜਾਨ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ਛਿਤ ਲੀਨ ਆਨ ਵਤਾਰ ॥

੬ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਜਿਮ ਕਥੇ ਸਰਬ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ॥ ਤਿਮ ਕਹੋ ਰਿਖਨ ਸਬ ਹੀ ਸਮਾਜ ॥ ਜਿਹ ਜਿਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਹ ਕਰਮ ਕੀਨ ॥ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ਜੇਮ ਦਿਜਬਰਨ ਲੀਨ ॥੭॥ ਜੇ ਜੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿੱਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਤੇ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭਾਖੋ ਸੁ ਬਾਸ ॥ ਰਿਖ ਪੁਤ੍ਰ ਏਸ ਭਏ ਰੁਦ੍ਰ ਦੇਵ ॥ ਮੋਨੀ ਮਹਾਨ ਮਾਨੀ ਅਭੇਵ ॥ ੮ ॥ ਪੁਨ ਭਏ ਅਤ੍ਰ ਰਿਖ ਮੁਨਿ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਬਿੱਧਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ਲਿੱਨੋ ਸੁ ਜੋਗ ਤਜਿ ਰਾਜਿਆਨ ॥ ਸੇਵਿਆ ਰੁਦ੍ਰ ਸੰਪਤ ਨਿਧਾਨ ॥ ੯ ॥ ਕਿੱਨੋ ਸੁ ਜੋਗ ਬਹੁ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਰੀਝਿਓ ਰੁਦ੍ਰ ਤਾਪਰ ਨਿਦਾਨ ॥ ਬਰੁ ਮਾਂਗ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਰੁਚੈ ਤੋਹਿ ॥ ਬਰੁ ਦਾਨੁ ਤਉਨ ਮੈ ਦੇਉ ਤੋਹਿ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਅਤ੍ਰ ਤਬ ਭਯੋ ਠਾਢ ॥ ਉਠ ਭਾਗ ਆਨਨੁਰਾਗ ਬਾਢ ॥ ਗਦ ਗਦ ਸੁ ਬੈਣ ਭਭਕੰਤ ਨੈਣ ॥ ਰੋਮਾਨ ਹਰਖ ਉਚਰੇ ਸੁ ਬੈਣ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋ ਦੇਤ ਰੁਦ੍ਰ ਬਰੁ ਰੀਝ ਮੋਹਿ ॥ ਗ੍ਰਿਹਿ ਹੋਇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮ ਤੁਲਿ ਤੋਹਿ॥ ਕਹਿ ਕੈ ਤਥਾ ਸੁ ਭਏ ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ॥ਗ੍ਰਿਹਿ ਗਯੋ ਅਤ੍ਰ ਮੁਨ ਮਨ ਮਹਾਨ॥੧੨॥ਗ੍ਰਿਹ ਬਰੀਆਨ ਅਨਸੂਆ ਨਾਰ ॥ ਜਨ ਪਠਿਓ ਤੱਤੁ ਨਿਜ ਸਿਵ ਨਿਕਾਰ॥ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੁ ਬਿਸਨ ਨਿਜ ਤੇਜ ਕਾਢ ॥ ਆਏ ਸੁ ਮੱਧਿ ਅਨਿਸੂਆ ਛਾਡਿ॥੧੩॥ਭਈ ਕਰਤ ਜੋਗ ਬਹੁ ਦਿਨਪ੍ਰਮਾਨ॥ਅਨਸੂਆ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਨ ਮਹਾਨ॥ਅਤਿ ਤੇਜਵੰਤ ਸੋਭਾ ਸੁਰੰਗ॥ਜਨ ਧਰਾ ਰੂਪ ਦੂਸਰ ਅਨੰਗ॥੧੪॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ਸੁੰਦਰ ਜਨੰਤ॥ਸਉਹਾਗ ਭਾਗ ਬਹੁ ਬਿਧ ਲਸੰਤ ॥ ਜਿਹ ਨਿਰਖ ਰੂਪ ਸੋਰਹਿ ਲੁਭਾਇ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਨਿਸ ਨਾਥ ਦੇਖ ਆਨਨ ਰਿਸਾਨ ॥ ਜਲਿ ਜਾਇ ਨੈਨ ਲਹਿਰੇਸਮਾਨ ॥ ਤਮ ਨਿਰਖ ਕੇਸ ਕੀਅ ਨੀਚ ਡੀਠ ॥ ਛਪਿ ਰਹਾ ਜਾਨ ਗਿਰ ਹੇਮ ਪੀਠ ॥ ੧੬ ॥ ਕੰਠਹਿ ਕਪੋਤਿ ਲਖਿ ਕੋਪ ਕੀਨ ॥ ਨਾਸਾ ਨਿਹਾਰ ਬਨਿ ਕੀਰ ਲੀਨ ॥ ਰੋਮਾਵਲ ਹੇਰ ਜਮਨਾ ਰਿਸਾਨ ॥ ਲੱਜਾ ਮਰੰਤ ਸਾਗਰ ਡੁਬਾਨ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਹੂ ਬਿਲੋਕ ਲਾਜੇ ਮ੍ਰਿਨਾਲ॥ ਖਿਸਿਯਾਨ ਹੰਸ ਅਵਿਲੋਕ ਚਾਲ ॥ ਜੰਘਾ ਬਿਲੋਕ ਕਦਲੀ ਲਜਾਨ ॥ ਨਿਸਰਾਟ ਆਪ ਘਟਿ ਰੂਪ ਮਾਨ ॥ ੧੮ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਤਾਸ ਬਰਣੋ ਸਿੰਗਾਰ ॥ ਕੋ ਸਕੈ ਕੱਬਿ ਮਹਿਮਾ ਉਚਾਰ ॥ ਐਸੀ ਸਰੂਪ ਅਵਿਲੋਕ ਅਤ੍ਰ ॥ ਜਨਲੀਨ ਰੂਪ ਕੋ

---

੬. ਦਿਜ=ਜਿਸਤਰਾਂ ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ ਲਿਆ ਹੈ।

੭. ਰਿਖ ਏਸ=ਅੱਤ੍ਰ ਰਿਖੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ। ਰੁਦ੍ਰਦੇਵ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੋਏ।

੮. ਸੰਪਤਾ=ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਜਾਂ ਖਾਣ। ਪ੍ਰਮਾਣ=ਮਾਪਾ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜਾ।

੧੦. ਉਠ ਭਾਗ=ਉਠਕੇ ਦੌੜਕੇ ਆਇਆ ਜਾਂ ਭਾਗਵਾਨ ਸੀ ਦੌੜਕੇ ਉਠਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਣ ਲੱਗਾ। ਭਭਕੰਤ=ਭਕ ਭਕ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਨੀ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਰੋਮਾਨ=ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁਲਕਾਵਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ੧੨. ਛਾਡ=ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ।

੧੫. ਜਲਜਾਇ=ਜੇਹੜਾ ਕਮਲ ਹੈ ਓਹ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਗੁੱਸਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਨ ਗਿਰ=ਮਾਨੋ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਿਛੇ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧੭. ਮ੍ਰਿਨਾਲ=ਕੌਲ ਦੀ ਡੰਡੀ। ਖਿਸਯਾਨ ਹੰਸ=ਹੰਸ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਸਰਾਟ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਛੀਨ ਛਤ੍ਰ ॥ ੧੯ ॥ ਕੀਨੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿ ਤਿਹ ਸਮੈ ਨਾਰ ॥ ਬਰਾਹੈ ਨ ਭੋਗ ਭੋਗੈ ਭਤਾਰ ॥ ਮੈ ਬਰੋ ਤਾਸ ਰੁਚ ਮਾਨ ਚਿੱਤ ॥ ਜੋ ਸਹੈ ਕਸਟ ਐਸੋ ਪਵਿੱਤ ॥ ੨੦ ॥ ਰਿਖ ਮਾਨ ਬੈਨ ਤਬ ਬਰਯੋ ਵਾਹਿ ॥ ਜਨੁ ਲੀਨ ਲੂਟ ਸੀਗਾਰ ਤਾਹਿ ॥ ਲੈ ਗਯੋ ਧਾਮ ਕਰਿ ਨਾਰ ਤਉਨ ॥ ਪਿਤ ਦੱਤ ਦੇਵ ਮੁਨ ਅਤ੍ਰ ਜਉਨ ॥ ੨੧ ॥ ਬਹੁ ਬਰਖ ਬੀਤ ਕਿੰਨੋ ਬਿਵਾਹਿ ॥ ਇਕ ਭਯੋ ਆਨ ਅਉਰੈ ਉਛਾਹਿ ॥ ਤਿਹ ਗਏ ਧਾਮ ਬ੍ਰਮਾਦਿ ਆਦਿ ॥ ਕਿੰਨੀ ਸੁ ਸੇਵ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨॥ਬਹੁ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਰੁ ਅਰਘ ਦਾਨ ॥ ਪਾਦਰਘਿਆਦਿ ਕਿੰਨੇ ਸੁਜਾਨ ॥ ਅਵਲੋਕ ਭਗਤਿ ਤਿਹ ਚਤੁਰ ਬਾਕ ॥ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਬਿਸਨ ਬੈਠੇ ਪਿਨਾਕ ॥ ੨੩॥ ਅਵਲੋਕ ਭਗਤ ਭਏ ਰਿਖ ਪ੍ਰਸੰਨ॥ਜੋਤਿ ਹੂ ਮੱਧਿ ਲੋਕਾਨਿਧੰਨ॥ ਕਿੰਨੋ ਸੁ ਐਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਚਾਰ ॥ ਤੈਂ ਪੁਤ੍ਰ ਵੰਤ ਹੂਜੈ ਕੁਮਾਰ ॥ ੨੪ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ॥ ਕੀਅ ਐਸ ਬ੍ਰਹਮ ਉਚਾਰ ॥ ਤੈ ਪੁਤ੍ਰ ਪਾਵਸ ਬਾਰ ॥ ਤਬ ਨਾਰ ਏ ਸੁਨ ਬੇਨ ॥ ਬਹੁ ਆਸੁ ਡਾਰਤ ਨੈਨ ॥ ॥ ੨੫ ॥ ਤਬ ਬਾਲ ਬਿਕਲ ਸਰੀਰ ॥ ਜਲ ਸ੍ਰਵਤ ਨੈਨ ਅਧੀਰ ॥ ਰੋਮਾਂਚਿ ਗਦ ਗਦ ਬੈਨ ॥ ਦਿਨ ਤੇ ਭਈ ਜਨੁ ਰੈਨ ॥ ੨੬ ॥ ਰੋਮਾਂਚਿ ਬਿਕਲ ਸਰੀਰ ॥ ਤਨ ਕੋਪ ਮਾਨ ਅਧੀਰ ॥ ਪਰ ਕੰਤ ਉਸਟ ਰੁਨੈਨ ॥ ਬਿਨ ਬੁੱਧਿ ਬੋਲਤ ਬੈਨ ॥ ੨੭ ॥ ਮੋਹਣ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨਿ ਐਸ ਬੈਨ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਏਸ ਨੈਨ ॥ ਅਤਿ ਰੂਪ ਧਾਮ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਬਾਮ ॥ ੨੮ ॥ ਚਲਚਾਲ ਚਿੱਤ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪ ਵੰਤ ॥ ਮੁਨ ਤ੍ਰਿਅ ਬਿਅੰਤ ॥ ੨੯ ॥ ਉਪਟੰਤ ਕੇਸ ॥ ਮੁਨ ਤ੍ਰਿਅ ਸੁ ਦੇਸ ॥ ਅਤਿ ਕੋਪ ਅੰਗਿ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁਰੰਗਿ ॥ ੩੦ ॥ ਤੋਰੰਤ ਹਾਰ ॥ ਉਪਟੰਤ ਬਾਰ ॥ ਡਾਰੰਤ ਦੂਰ ॥ ਰੋਖੰਤ ਪੂਰ ॥ ੩੧ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਲਖਿ ਕੋਪ ਭੀ ਮੁਨਿ ਨਾਰ ॥ ਉਠਭਾਜ ਬ੍ਰਹਮ ਉਦਾਰ ॥ ਸਿਵ ਸੰਗਿ ਲੈ ਰਿਖ ਸਰਬ ॥ ਭ੍ਰਮਮਾਨ ਹ੍ਵੈ ਤਜ ਗਰਬ ॥ ੩੨ ॥ ਤਬ ਕੋਪ ਕੈ ਮੁਨਿ ਨਾਰ ॥ ਸਿਰ ਕੇਸ ਜਟਾ ਉਪਾਰ ॥ ਕਰਿ ਸੌ ਜਬੈ ਕਰ ਮਾਰ ॥ ਤਬ ਲੀਨ ਦੱਤ ਅਵਤਾਰ ॥ ੩੩ ॥ ਕਰ ਬਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ॥ ਕਰ ਦੱਛ ਨੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਕੀਆ ਪਾਨ ਭੋਗ ਬਿਚਾਰ ॥ ਤਬ ਭਏ ਦੱਤ ਕੁਮਾਰ ॥ ੩੪ ॥ ਅਨਭੂਤ ਉੱਤਮ ਗਾਤ ॥ ਉਚਰੰਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਤ ॥ ਮੁਖ ਬੇਦ ਚਾਰ ਰੜੰਤ ॥ ਉਪਜੇ ਸੁ ਦੱਤ ਮਹੰਤ ॥ ੩੫ ॥ ਸਿਵ ਸਿਮਰ

---

੧੯. ਬਿਆਹੈ=ਵਿਆਹ ਕਰਾਵੇ ਤੇ ਪਤੀ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨ ਭੋਗੇ।

੨੧. ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ=ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ।

੨੨. ਬਹੁ ਧੂਪ=ਬਹੁਤ ਧੂਪ ਤੇ ਆਰਤੀ ਤੇ ਅਰਘ=ਚਰਨ ਧੋਕੇ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ। ਅਵਲੋਕ ਵੇਖ ਕਰਕੇ ਤਿਸ ਅਨਸੂਆ ਦੀ ਭਗਤੀ ਚਤੁਰ ਬਾਨ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ=ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ। ੨੫. ਸ੍ਰਵਤ=ਵਗਦਾ ਹੈ ਪਾਣੀ। ਰੋਮਾਚ=ਵਾਲ ਖੜੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਗਲ ਰੁਕ ਜਾਣਾ। ੨੮. ਚਲਚਾਲ=ਚਾਲ ਤੋਂ ਬੇਚਲ ਚਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਚਿਤ ਦੀ ਚੰਚਲ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ੨੯. ਉਪਤੰ=ਪੁਟਣਾ। ਸੁਦੇਸ=ਚੰਗੇ ਅੰਗ। ੩੩. ਕਰਬਾਮ=ਹੱਥ ਖੱਬਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਣੇ ਕਰ ਦੱਛਨਾ=ਹਥ ਸੱਜਾ ਅੰਤ੍ਰ ਮੁਨੀ ਪਿਤਾ ਦੇ। ਪ੍ਰਮਾਨ=ਮਾਪਾ।

੩੪. ਅਨਭੂਤ=ਅਸਚਰਜ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਉਤਮ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਤ=ਸਤਾਈ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ।

ਪੂਰਬਲ ਸ੍ਰਾਪ ॥ ਬਪੁ ਦੱਤ ਕੋ ਧਰਿ ਆਪ ॥ ਉਪਜਿਓਨਿ ਸੂਆ ਧਾਮ ॥ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁ ਤਾਮ ॥ ੩੬ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਉਪਜਿਓ ਸੁਦੱਤ ਮੋਹਨੀ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਬਿਦਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ਸਾਸਤ੍ਰਗਿ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ॥ ਅਵਧੂਤ ਰੂਪ ਗਣ ਸਰਬ ਭੂਪ ॥ ੩੭ ॥ ਸੰਨਿਆਸ ਜੋਗ ਕਿੰਨੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦਾਸ ॥ ਜਨੁ ਧਰਿਓ ਆਨ ਬਪੁ ਸਰਬ ਜੋਗ ॥ ਤਜਿ ਰਾਜ ਸਾਜ ਅਰੁ ਤਿਆਗ ਭੋਗ ॥ ੩੮ ॥ ਆਛਿੱਜ ਰੂਪ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰਵੰਤ ਸੋਭਾ ਨਿਧਾਨ ॥ ਰਵਿ ਅਨਲ ਤੇਜ ਜਲ ਸੋ ਸੁਭਾਵ ॥ ਉਪਜਿਆ ਜਗਤ ਸੰਨਜਾਸ ਰਾਵ ॥ ੩੯ ॥ ਸੰਨਜਾਸ ਰਾਜ ਭਏ ਦੱਤ ਦੇਵ ॥ ਰੁਦ੍ਰਾਵਤਾਰ ਸੁੰਦਰ ਅਜੇਵ ॥ ਪਾਵਕ ਸਮਾਨ ਭਯੋ ਤੇਜੁ ਜਾਸ ॥ ਬਸੁਧਾ ਸਮਾਨ ਧੀਰਜ ਸੁ ਤਾਸ ॥ ੪੦ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਏ ਦੇਵ ਦੱਤ ॥ ਆਛਿੱਜ ਤੇਜ ਅਰੁ ਬਿਮਲ ਮੱਤਿ ॥ ਸੋ ਵਰਣ ਦੇਖ ਲਾਜੰਤ ਅੰਗ ॥ ਸੋਭੰਤ ਸੀਸ ਗੰਗਾ ਤਰੰਗ ॥੪੧॥ ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਆਲਿਪਤ ਰੂਪ॥ਆਦੱਗ ਜੋਗ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ॥ ਬਿਭੂਤ ਅੰਗ ਊਜਲ ਸੁਬਾਸ॥ਸੰਨਿਆਸ ਜੋਗ ਕਿੰਨੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੪੨॥ ਅਵਲੋਕ ਅੰਗ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਸੰਨਿਆਸ ਰਾਜ ਉਪਜਾ ਉਦਾਰ ॥ ਅਨਭੂਤ ਗਾਤ ਆਭਾ ਅਨੰਤ ॥ ਮੋਨੀ ਮਹਾਨ ਸੋਭਾ ਲਸੰਤ ॥ ੪੩ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਅਨੰਤ ॥ ਸੰਨਜਾਸ ਰਾਜ ਕਿੰਨੋ ਬਿਅੰਤ ॥ ਕਾਂਪਿਆ ਕਪੱਟੁ ਤਿਹ ਉਦੇ ਹੋਤ ॥ ਤਤ ਛਿਨ ਅਕਪਟ ਕਿੰਨੋ ਉਦੋਤ ॥ ੪੪ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਛਿੱਜ ਅਨਭੂਤਗਾਤ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਪੁਤ੍ਰ ਚਕਿ ਰਹੀ ਮਾਤ ॥ ਦੇਸਨ ਬਿਦੇਸ ਚੱਕਿਰ ਹੀ ਸਰਬ ॥ ਸੁਨਿ ਸਰਬ ਰਿਖਨ ਤਜਿ ਦੀਨ ਗਰਬ ॥ ੪੫ ॥ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪਯਾਲ ਸਰਬਤ੍ਰ ਅਕਾਸ ॥ ਚਲਚਾਲ ਚਿੱਤ ਸੁੰਦਰ ਸੁਬਾਸ ॥ ਕੰਪਾਇਮਾਨ ਹਰਖੰਤ ਰੋਮ ॥ ਆਨੰਦ ਮਾਨ ਸਭ ਭਈ ਭੋਮ ॥ ੪੬ ॥ ਥਰਹਰਤ ਭੂਮ ਆਕਾਸ ਸਰਬ ॥ ਜਹ ਤਹ ਰਿਖੀਨ ਤਜਿ ਦੀਨ ਗਰਬ ॥ ਬਾਜੇ ਬਜੰਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਗੈਣ ॥ ਦਸ ਦਿਉਸ ਪਾਇ ਦਿਖੀ ਨ ਰੈਣ ॥੪੭॥ ਜਹ ਤਹ ਬਜੰਤ੍ਰ ਬਾਜੇ ਅਨੇਕ ॥ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਜਾਣੁ ਬਪੁ ਧਰਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਉਪਜਿਆ ਆਨ

---

੩੯. ਮੋਨੀ ਮਹਾਨ=ਬੜਾ ਮੋਨੀ ਸਾਸਤ੍ਰਗਯ=ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਤੇ ਸਿਧੀਆਂ ਵਾਲਾ । ਅਵਧੂਤ ਰੂਪ ਗਣ=ਜੇਹੜਾ ਅਵਧੂਤ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤ ਨੰਦੀ ਆਦਿਕ ਗਣਾਂ ਦਾ ਭੂਪ=ਰਾਜਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਿਵਜੀ ਜਾਂ ਸੁਧ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗਣੀ=ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ।

੩੭. ਸੰਨਿਆਸ=ਤਿਆਗ ਤੇ ਜੋਗ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਜਿਸਨੇ । ੪੦. ਸੋਭੰਤ=ਸੋਭਦੀਆਂ ਹਨ ਜੜਾਵਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਤਰੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਉੱਜਲ ।

੪੧. ਅਲਿਪਤ=ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਅਦਗ=ਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਾਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੁਬਾਸ=ਚੰਗਾ ਜਸ ਜਾਂ ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ । ੪੫. ਸਰਬ੍ਰਤ ਪਿਆਲ=ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਰਗੇ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ।

੪੬. ਦਸ ਦਿਉਸ=ਦਸ ਦਿਨ ਤਕ ਜਾਂ ਦਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ।

੪੭. ਬਪ=ਗਿਆਨ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਇ ॥ ੪੯ ॥ ਜਨਮੰਤ ਲਾਗਿ ਉਠ ਜੋਗ ਕਰਮ ॥ ਹਤਿ ਕੀਓ ਪਾਪ ਪਰਚੁਰਿਓ ਧਰਮ ॥ ਰਾਜਾ ਧਿਰਾਜ ਬਡ ਲਾਗ ਚਰਨ ॥ ਸੰਨਿਆਸ ਜੋਗ ਉਠਿ ਲਾਗ ਕਰਨ ॥ ੪੯ ॥ ਅਤਿਭੁਤਿ ਅਨੂਪ ਲਖਿ ਦੱਤ ਰਾਇ ॥ ਉਠ ਲਗੇ ਪਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਰਬ ਆਇ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਦੱਤ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਬਿੱਦਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ੫੦ ॥ ਸੋਭੰਤ ਸੀਸ ਜਤ ਕੀ ਜਟਾਨ ॥ ਨਖਨੇਮ ਕੇ ਸੁ ਬਢਏ ਮਹਾਨ॥ ਬਿਭ੍ਰਮ ਬਿਭੂਤ ਉੱਜਲ ਸੁਸੋਹ ॥ ਦਿਜ ਚਰਜ ਤੁਲਿ ਮ੍ਰਿਗ ਚਰਮ ਅਰੋਹ ॥੫੧॥ ਮੁਖਸਿਤ ਬਿਭੂਤ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਚਰਜਤਜਿ ਛੰਦ ਬੰਦ॥ਆਸੁਨ ਕੰਮੁੰਨਿ ਅਨੁਬਿਕਤ ਅੰਗ ॥ ਆਛਿੱਜ ਤੇਜ ਮਹਿਮਾ ਸੁਰੰਗ ॥ ੫੨ ॥ ਇਕ ਆਸ ਚਿੱਤ ਤਜਿ ਸਰਬ ਆਸ ॥ ਅਨਭੂਤ ਗਾਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ ਮੁਨ ਚਰਜ ਲੀਨ ਤਜਿ ਸਰਬ ਕਾਮ ॥ ਆਰਕਤ ਨੇਤ੍ਰ ਜਨੁ ਧਰਮ ਧਾਮ ॥ ੫੩ ॥ ਅਬਿਕਾਰ ਚਿੱਤ ਅਨਡੋਲ ਅੰਗ ॥ ਜੁਤ ਧਿਆਨ ਨੇਤ੍ਰ ਮਹਿਮਾ ਅਭੰਗ ॥ ਧਰਿ ਏਕ ਆਸ ਅਉਦਾਸ ਚਿੱਤ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਦੇਵ ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ ॥ ੫੪ ॥ ਅਵਧੂਪ ਗਾਤ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਸੁਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਧ ਬਿੱਦਿਆ ਉਦਾਰ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ਗੁਨ ਗਨ ਮਹਾਨ ॥ ਜਨੁ ਭਯੋ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਨ ॥ ੫੫ ॥ ਕਬਹੂੰ ਨ ਪਾਪ ਜਿਹ ਛੁਹਾ ਅੰਗ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਸਪੰਨ ਸੁੰਦਰ ਸੁਰੰਗ ॥ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦ ਅਵਧੂਤ ਗਾਤ ॥ ਚਕਿ ਰਹੀ ਚਿੱਤ ਅਵਿਲੋਕ ਮਾਤ ॥ ੫੬ ॥ ਸੰਨਿਯਾਸ ਦੇਵ ਅਨਭੂਤ ਅੰਗ ॥ ਲਾਜੰਤ ਦੇਖ ਜਿਹਿ ਦੁਤਿ ਅਨੰਗ ॥ ਮੁਨ ਦੱਤ ਦੇਵ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਜ ॥ ਜਿਹ ਸਧੇ ਸਰਬ ਸੰਨਯਾਸ ਸਾਜ ॥ ੫੭ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾ ਕੋ ਸਰੀਰ ॥ ਕਬਹੂ ਨਾ ਕਾਮ ਕਿੰਨੋ ਅਧੀਰ ॥ ਜਟ ਜੋਗ ਜਾਸ ਸੋਭੰਤ ਸੀਸ ॥ ਅਸ ਧਰਾ ਰੂਪ ਸੰਨਯਾਸ ਈਸ ॥ ੫੮ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ਕਥਿ ਸਕੈ ਕਉਨ ॥ ਸੁਨ ਰਹੇ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਮਉਨ ॥ ਚਕਿ ਰਹਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਆਭਾ ਬਿਚਾਰ ॥ ਲਾਜਯੋ ਅਨੰਗ ਆਭਾ ਨਿਹਾਰ ॥ ੫੯ ॥ ਅਤਿ ਗਿਆਨ ਵੰਤ ਕਰਮਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਅਨ ਆਸ ਗਾਤ ਹਰਿ ਕੋ ਅਧੀਨ ॥ ਛਬਿ ਦਿਪਤ ਕੋਟ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਚਕ ਰਹਾ ਚੰਦ ਲਖਿਆ ਸਮਾਨ ॥ ੬੦ ॥ ਉਪਜਿਯਾ ਆਪ ਇਕ ਜੋਗ ਰੂਪ ॥ ਪੁਨ ਲਗੋ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਅਨੂਪ ॥ ਗ੍ਰਹ ਪ੍ਰਿਥਮ ਛਾਡਿ ਉਠਿ ਚਲਾ ਦੱਤ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਰਮਲੀ ਮੱਤਿ ॥ ੬੧ ॥ ਜਬ ਕੀਨ ਜੋਗ ਬਹੁ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਤਬ ਕਾਲ ਦੇਵ ਰੀਝੇ ਨਿਦਾਨ ॥ ਇਮ ਭਈ ਬਿਓਮ ਬਾਨੀ ਬਨਾਇ ਤੁਮ ਸੁਨਹੁ ਬੈਨ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਇ ॥ ੬੨ ॥ ਅਕਾਸ ਬਾਨੀ ਬਾਚਿ ਦੱਤ ਪ੍ਰਤਿ ॥

---

੪੯. ਦਸਚਾਰ=ਚੌਦਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਚਤਰ ਜਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਖਜਾਨਾਂ । ੫੦. ਬਿਭ੍ਰਮ=ਭਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।ਦਿਜਚਰਜ=ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਗਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ੫੧. ਆਸਨਕ=ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੁੰਨ ਅਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਕੇ ਅੰਗ ਹਨ।

੫੪. ਸੁਤ=ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜਾਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਉਦਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਂ ਦਾਤਾ ਹਨ।

੫੬. ਸਿਧੇ ਸਰਬ=ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧੇ ਹਨ।

੫੯. ਅਨਿਆਸ=ਹੋਰ ਦੀ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਗੁਰ ਹੀਣ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੋਤ ਦੱਤ ॥ ਤੁਹਿ ਕਹੋ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਬਿਮਲ ਮੱਤ ॥ ਗੁਰਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਬ ਹੋਹਿ ਮੁਕਤਿ ॥ ਕਹਿ ਦੀਨ ਕਾਲਿ ਤਿਹ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ॥ ੬੩ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਦੱਤ ਡੰਡਵਤ ਕੀਨ ॥ ਆਸਾ ਬਿਰਹਤਿ ਹਰਿ ਕੇ ਅਧੀਨ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧ ॥ ਆਦੱਗ ਜੋਗ ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧ ॥ ੬੪ ॥ ਤਬ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਦੱਤ ਦੇਵ ॥ ਉਚਰੰਤ ਪਰਮ ਉਸਤਤਿ ਅਭੇਵ ॥ ਜੋਗੀ ਨ ਜੋਗ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ॥ ਅਨ ਭੂਤ ਅੰਗ ਜਹ ਤਹਂ ਬਿਰਾਜ ॥ ੬੫ ॥ ਜਲ ਥਲ ਬਿਯਾਪ ਜਿਹ ਤੇਜ ਏਕ ॥ ਗਾਵੰਤ ਜਾਸੁ ਮੁਨਿ ਗਨ ਅਨੇਕ ॥ ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ਭਾਖੰਤ ਨਿਗਮ ॥ ਤੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਮੱਧਹ ਅਗਮ ॥ ੬੬ ॥ ਜਿਹ ਏਕ ਰੂਪ ਕਿੰਨੇ ਅਨੇਕ ॥ ਪੁਹਮੀ ਅਕਾਸ ਕਿੰਨੇ ਬਿਬੇਕ ॥ ਜਲ ਬਾਥਲੇਸ ਸਬ ਠੌਰ ਜਾਨ ॥ ਅਨ ਭਯ ਅਜੋਨ ਅਨ ਆਸਮਾਨ ॥ ੬੭ ॥ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਮੰ ਪੁਨੀਤ ॥ ਆਜਾਨ ਬਾਹ ਅਨ ਭਉ ਅਜੀਤ ॥ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੂਰਣ ਪੁਰਾਣ ॥ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ਭੋਗੀ ਮਹਾਣ ॥ ੬੮ ॥ ਅਨਛਿੱਜ ਤੇਜ ਅਨਭਯ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਖੜਗਨ ਸਪੰਨ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾਸ ॥ ਆਭਾ ਅਨੰਤ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਫਿਰ ਫਿਰੇ ਸਰਬ ਮਤਿ ਕੋ ਚਲਾਇ ॥ ੬੯ ॥ ਸਬਹੂ ਬਖਾਨ ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ॥ ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਆਭਾ ਅਮੇਤ ॥ ਸਰਬੰਸਮ੍ਰਿਧ ਜਿਹ ਪਾਨ ਲਾਗ ॥ ਜਿਹ ਨਾਮ ਲੇਤ ਸਬ ਪਾਪ ਭਾਗ ॥ ੭੦ ॥ ਗੁਨ ਸੀਲ ਸਾਧਤਾਕੋ ਸੁਭਾਇ ॥ ਬਿਨ ਤਾਸ ਸਰਨਿ ਨਹੀ ਕੋਊ ਉਪਾਇ ॥ ਦੀਨਨ ਉਧਾਰਣਿ ਜਾਸੁ ਬਾਨ ॥ ਕੋਊ ਕਹੋ ਕੈਸੇ ਈ ਲੇਤ ਮਾਨ ॥ ੭੧ ॥ ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਅਨਛਿੱਜ ਤੇਜ ॥ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਸੁਭ ਸੁਭ੍ਰ ਸੇਜ ॥ ਅਨ ਗਨਤ ਜਾਸ ਗੁਨ ਮੱਧਿ ਸੋਭ ॥ ਲਖਿ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਜਿਹ ਰਹਤ ਲੋਭ ॥ ੭੨ ॥ ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਸਮ ਏਕ ਜਾਨ ॥ ਉਸਤਤੀ ਨਿੰਦ ਜਿਹ ਏਕ ਮਾਨ ॥ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਅਨਛਿੱਜ ਰੂਪ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੂਪਾਣ ਭੂਪ ॥ ੭੩ ॥ ਜਿਹਬਾ ਸੁਧਾਨ ਖਗਉੱਧ ਸੋਹਿ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਦਈਤ ਅਰੁ ਦੇਵ ਮੋਹਿ ॥ ਬਿਨ ਬੈਰ ਰੂਪ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਅਨਛਿੱਜ ਗਾਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਨਿਰਾਸ ॥ ੭੪ ॥ ਦੁਤਿ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਸਮਾਨ ॥ ਖੜਗੰਨ ਸਪੰਨਿ ਸਬ ਬਿਧ ਨਿਧਾਨ ॥ ਸੋਭਾ ਸੁ ਬਹੁਤ ਤਨ ਜਾਸ ਸੋਭ ॥ ਦੁਤਿ ਦੇਖਿ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਲੋਭ ॥ ੭੫ ॥ ਅਨ ਭੰਗ ਅੰਗ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਪਸਰੀ ਜਗੱਤ ਜਿਹ ਜੀਵ ਰਾਸ ॥ ਕਿੱਨੇ ਸੁ ਜੀਵ ਜਲਿ

---

੬੯. ਖੜਗਨ ਸਪੰਨ=ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਜਿਸਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਫਿਰ ਫਿਰੇ=ਫੇਰਫਿਰ ਗਏ ਸਾਰੇ ਬੁਧ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਕਰਕੇ।ਆਭਾ ਅਮੇਤ= ਸੋਭਾ ਉਸਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸ੍ਰਬੰਸ ਗ੍ਰਿਧ=ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ। ੭੦. ਸਾਧਤਾ ਕੋ=ਉਸਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਭਾਉ ਹੈ। ਜਾਸ ਬਾਨ=ਜਿਸਦਾ ਖੋਟਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ। ੭੧. ਕੋਊ ਕਹੈ ਕੈਸ=ਕੋਈ ਕਿਸਤਰਾਂ ਵੀ ਕਹੇ। ਆਸਨ ਅਡੋਲ=ਸੁਰਗ ਜਾਂ ਸਤਸੰਗ ਜਾਂ ਸਰੂਪ ਇਹ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਹੈ। ਸਭ ਸੁਭ੍ਰ ਸੇਜ=ਵੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸੇਜਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਉਤੇ ਜਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪ ਸੇਜਾ ਹੈ। ੭੩. ਜਿਹਬਾ=ਜਬਾਨ ਜਿਸਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਧ ਖੰਡੇ ਰੂਪੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੭੪. ਜੀਵਰਾਸ=ਜੀਆਂ ਦੀ ਖਾਣ ਜਾਂ ਪੰਗਤੀ।

ਥਲਿ ਅਨੇਕ ॥ ਅੰਤਹਿ ਸਮੇਯ ਫੁਨ ਰੂਪ ਏਕ ॥ ੭੬ ॥ ਜਿਹ ਛੁਆਨੇਕ ਨਹੀ ਕਾਲੁ ਜਾਲ ॥ ਛ੍ਵੈ ਸਕਾ ਪਾਪ ਨਹੀ ਕਉਨ ਕਾਲ ॥ ਆਛਿੱਜ ਤੇਜ ਅਨਭੂਤ ਗਾਤ ॥ ਏਕੈ ਸਰੂਪ ਨਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭਾਤ ॥ ੭੭ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦੱਤ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਪਾਠ ॥ ਮੁਖ ਪੜ੍ਹਤ ਅੱਛ ਗਜੋ ਪਾਪ ਨਾਠ ॥ ਕੋ ਸਕੈ ਬਰਨ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਸੰਛੇਪ ਕੀਨ ਤਾਤੇ ਉਚਾਰ ॥ ੭੮ ॥ ਜੇ ਕਰੈ ਪਤ੍ਰਕਾ ਸਿਪੀ ਸਰਬ ॥ ਲਿੱਖੈ ਗਨੇਸ ਕਰ ਕੈ ਸੁ ਗਰਬ ॥ ਮਸੁ ਸਰਬ ਸਿੰਧ ਲੇਖਨ ਬਨੇਸ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਅੰਤਿ ਕਹਿ ਸਕੈ ਸੇਸੁ ॥ ੭੯ ॥ ਜਉ ਕਰੈ ਬੈਠ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਚਾਰ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤੇਜ ਪਾਯੰਤ ਪਾਰ ॥ ਮੁਖ ਸਹੰਸ ਨਾਮ ਫਣ ਪਤਿਰੜੰਤ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤਾਸ ਪਾਯੰਤ ਅੰਤ ॥ ੮੦ ॥ਨਿਸ ਦਿਨ ਜਪੰਤ ਸਨਕੰ ਸਨਾਤ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤਾਸ ਸੋਭਾ ਨਿਰਾਤ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬੇਦ ਕਿੱਨੇ ਬਿਚਾਰ ॥ ਤਜਿ ਗਰਬ ਨੇਤ ਨੇਤੰ ਉਚਾਰ ॥੮੧॥ ਸਿਵ ਸਹੰਸ੍ਰ ਬਰਖ ਲੌ ਜੋਗ ਕੀਨ ॥ ਤਜਿ ਨੇਹ ਗੇਹ ਬਨਬਾਸ ਲੀਨ ॥ਬਹੁ ਕੀਨ ਜੋਗਿ ਤਹ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤਾਸ ਲਹਿ ਸਕਾ ਪਾਰ ॥ ੮੨ ॥ ਜਿਹੰ ਏਕ ਰੂਪ ਅਨਕੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਅਬਿਯਕਤ ਤੇਜ ਨਿਸਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਮਹਿਮਾ ਅਭੰਗ ॥ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੋਭਾ ਸੁਰੰਗ ॥ ੮੩ ॥ ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਏਕੈ ਸਮਾਨ ॥ ਅਬਿਯਕਤ ਤੇਜ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ਜਿਹ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਸਰੂਪ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁਰੰਗ ਜਗ ਕਰਿ ਅਨੂਪ ॥ ੮੪ ॥ ਜਿਹ ਰਾਗ ਰੰਗ ਨਹੀ ਰੂਪ ਰੇਖ ॥ ਨਹੀ ਨਾਮ ਠਾਮ ਅਨਭਵ ਅਭੇਖ ॥ ਆਜਾਨ ਬਾਹਿ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਆਭਾ ਅਨੰਤ ਮਹਿਮਾ ਸੁਬਾਸ ॥ ੮੫ ॥ ਕਈ ਕਲਪ ਜੋਗ ਜਿਨ ਕਰਤ ਬੀਤ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤਉਨ ਧਰਿ ਗਏ ਚੀਤ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਅਨੇਕ ਗੁਨ ਗਨ ਮਹਾਨ ॥ ਬਹੁ ਕਸਟ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਰਤ ਧਿਆਨ ॥ ੮੬ ॥ ਜਿਹ ਏਕ ਰੂਪ ਕਿੱਨੇ ਅਨੇਕ ॥ ਅੰਤਹ ਸਮੇਯ ਫੁਨ ਭਏ ਏਕ ॥ ਕਈ ਕੋਟ ਜੰਤ ਜੀਵਨ ਉਪਾਇ ॥ ਫਿਰ ਅੰਤ ਲੇਤ ਆਪਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ੮੭ ॥ ਜਿਹ ਜਗਤ ਜੀਵ ਸਬ ਪਰੇ ਸਰਨ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਅਨੇਕ ਜਿਹ ਜਪਤ ਚਰਨ ॥ ਕਈ ਕਲਪ ਬੀਤਤਿ ਤਿਹੰ ਕਰਤ ਧਿਆਨ ॥ ਕਾਹੂ ਨ ਦੇਖਿ ਤਿਹ ਬਿੱਦਿ ਮਾਨ ॥ ੮੮ ॥ ਆਭਾ ਅਨੰਤ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮਹਾਨ ਅਤ ਹੀ ਉਦਾਰ ॥ ਆਛਿੱਜ ਤੇਜ ਸੁਰਤ੍ਰੂ ਅਪਾਰ ॥ ਨਹੀ ਸਕਤ ਬੁੱਧ ਕਰਿਕੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੮੯॥ ਜਿਹ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕਹਿ ਸਰੂਪ ॥ ਸੋਭਾ ਅਭੰਗ ਮਹਿਮਾ ਅਨੂਪ॥ ਜਿਹ ਕੀਨ ਜੋਤ ਉੱਦੋਤ ਸਰਬ॥ ਜਿਹ ਹਤਯੋ ਸਰਬ ਗਰਬੀਨ ਗਰਬ ॥ ੯੦ ॥ ਜਿਹ ਗਰਬਵੰਤ ਏਕੈ ਨ ਰਾਖ ॥ ਫਿਰ ਕਹੋ ਬੈਣ ਨਹੀ ਬੈਣ ਭਾਖ॥ ਇਕ ਬਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰਯੋ ਨ ਸਤ੍ਰ ॥ ਇਕ

---

੭੬. ਕਉਨ ਕਾਲ=ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਏਕੈ ਸਰੂਪ=ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਇਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ੭੮. ਪਤ੍ਰਕਾ=ਪੱਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹਨ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ। ਸੇਸ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜਾਂ ਬਾਕੀ। ੮੦. ਸੋਭਾ ਨਿਰਾਤ=ਸੋਭਾ ਦਾ ਨਿਰਨਾ।

੮੩. ਅਬਯਕਤ=ਬਰੀਕ ਤੇਜ ਹੈ। ੮੬. ਕਈ ਕੋਟ=ਕਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ। ੮੭. ਵਿਦਮਾਨ=ਪ੍ਰਗਟ। ੯੦. ਫਿਰ ਕਹੋ ਬੈਨ=ਆਖਕੇ ਬਚਨ ਫੇਰ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਬਾਰ=ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ।

ਬਾਰ ਡਾਰ ਡਾਰਿਓ ਨ ਅੰਤ੍ਰ ॥੯੧॥ **ਸੇਵਕ ਥਾਪਿ ਨਹੀ ਦੂਰ ਕੀਨ ॥** ਲਖਿ ਭਈ ਭੂਲ ਮੁਖਿ ਬਿਹਸਦੀਨ ॥ ਜਿਹ ਗਹੀ ਬਾਹਿ ਕਿੰਨੋ ਨਿਬਾਹ ॥ ਤ੍ਰੀਯਾ ਏਕ ਬਯਾਹ ਨਹੀ ਕੀਨ ਬਯਾਹ ॥ ੯੨ ॥ ਰੀਝੰਤ ਕੋਟ ਨਹੀ ਕਸਟ ਕੀਨ ॥ ਸੀਝੰਤ ਏਕ ਹੀ ਨਾਮ ਲੀਨ ॥ ਅਨਕਪਟ ਰੂਪ ਅਨਭੌ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਖੜਗਨ ਸਪੰਨਿ ਨਿਸਦਿਨ ਨਿਰਾਸ ॥ ੯੩ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੂਰਣ ਪੁਰਾਣ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਭੰਗ ਸੋਭਾ ਨਿਧਾਨ ॥ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਮੰ ਪੁਨੀਤ ॥ ਆਜਾਨ ਬਾਹਿ ਅਨਭੈ ਅਜੀਤ ॥ ੯੪ ॥ ਕਈ ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹ ਪਾਨਹਾਰ ॥ ਕਈ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਤਾਰ ॥ ਕਈ ਬਿਸਨ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਮਾ ਰਸੂਲ ॥ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਯੌ ਨ ਕੋਈ ਕਬੂਲ ॥ ੯੫ ॥ ਕਈ ਦੱਤ ਸੱਤ ਗੋਰਖ ਦੇਵ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਹੀ ਲਖਤ ਭੇਵ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਮੰਤ੍ਰ ਮਤ ਕੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਆਸ ਸਭ ਹੀ ਨਿਰਾਸ ॥ ੯੬ ॥ ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ਭਾਖਤ ਨਿਗੰਮ ॥ ਕਰਤਾਰ ਸਰਬ ਕਾਰਣ ਅਗੰਮ ॥ ਜਿਹ ਲਖਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਉਨ ਜਾਤ ॥ ਜਿਹ ਨਾਹਿ ਪਿਤਾ ਭ੍ਰਿਤ ਤਾਤ ਮਾਤ ॥ ੯੭ ॥ ਜਾਨੀ ਨ ਜਾਤ ਜਿਹ ਰੰਗ ਰੂਪ ॥ ਸਾਹਾਨ ਸਾਹਿ ਭੂਪਾਨ ਭੂਪ ॥ ਜਿਹ ਬਰਣ ਜਾਤ ਨਹੀ ਕਿਤ ਅਨੰਤ ॥ ਅਦਾਊ ਅਪਾਰ ਨਿਰਬਿਖ ਬਿਅੰਤ ॥ ੯੮ ॥ ਬਰਣੀ ਨ ਜਾਤਿ ਜਿਹ ਰੰਗ ਰੇਖ ॥ ਅਤਭੁਤ ਅਨੰਤ ਅਤਿ ਬਲ ਅਭੇਖ ॥ ਅਨ ਖੰਡ ਚਿੱਤ ਅਬਿਕਾਰ ਰੂਪ ॥ ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ ਮਹਿਮਾ ਅਨੂਪ ॥ ੯੯ ॥ ਉਸਤਤੀ ਨਿੰਦ ਜਿਹ ਇਕ ਸਮਾਨ ॥ ਆਭਾ ਅਖੰਡ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ਅਬਿਕਾਰ ਚਿਤ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਯਾਪ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ ੧੦੦ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਦਤ ਉਸਤਤਿ ਉਚਾਰ ॥ ਡੰਡਵਤ ਕੀਨ ਅਤ੍ਰਜ ਉਦਾਰ ॥ ਅਰੁ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਉਠ ਪਰਤ ਚਰਨ ॥ ਜਾਨੀ ਨ ਜਾਇ ਜਿਹ ਜਾਤਬ ਰਨ ॥ ੧੦੧ ॥ ਜਉ ਕਰੈ ਕ੍ਰਿਤ ਕਈ ਜੁਗ ਉਚਾਰ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਤਾਸ ਲਹਿ ਜਾਤ ਪਾਰ ॥ ਮਮ ਅਲਪ ਬੁੱਧ ਤਵਗੁਨ ਅਨੰਤ ॥ ਬਰਨਾ ਨ ਜਾਤ ਤੁਮਰੀ ਬਿਅੰਤ ॥ ੧੦੨ ॥ ਤਵਗੁਣ ਅਤਿ ਊਚ ਅੰਬਰ ਸਮਾਨ ॥ ਮਮ ਅਲਪ ਬੁੱਧਿ ਬਾਲਕ ਅਜਾਨ ॥ ਕਿਮ ਸਕੋ ਬਰਨ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ॥ ਤਵ ਪਰਾ ਸਰਣ ਤਜਿ ਸਭ ਉਪਾਵ ॥ ੧੦੩ ॥ ਜਿਹ ਲਖਤ ਚਤ੍ਰ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬੇਦ ॥ ਆਭਾ ਅਨੰਤ ਮਹਿਮਾ ਅਛੇਦ ॥ ਗੁਨ ਗਨਤ ਚਤ੍ਰ ਮੁਖ ਪਰਾਹਾਰ ॥ ਤਬ ਨੇਤ ਨੇਤ ਕਿੰਨੋ ਉਚਾਰ ॥ ੧੦੪ ॥ ਥਕਿ ਗਿਰਿਓ ਬਿਧ ਸਿਰ ਲਿਖਤ ਕਿੱਤ ॥ ਚਕਿ ਰਹੇ ਬਾਲਿ ਖਿੱਲਾਦਿ ਚਿੱਤ ॥ ਗੁਨ ਗਨਤ ਚਤ੍ਰ ਮੁਖ ਹਾਰਮਾਨ ॥ ਹਠਿ ਤਜਿ ਬਿਅੰਤਿ ਕਿੰਨੋ ਬਖਾਨ ॥ ੧੦੫

੯੫. ਕਈ ਦੱਤ ਸੱਤ=ਕਈ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਸੱਤ=ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਗੋਰਖ ਦੇਵ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਅਗਮ=ਮਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

੯੭. ਕਿਤ ਅਨੰਤ=ਉਸਦੀ ਕੀਰਤੀ ਬਿਅੰਤ ਹੈ।

੧੦੨. ਅੰਬਰ ਸਮਾਨ=ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਪ੍ਰਭਾਵ=ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ।

੧੦੪. ਥਕ ਗਿਰਯੋ=ਥੱਕ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਜੇਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਸਿਰੋਮਣੀ ਹੈ। ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ੨। ਚਕ ਰਹੇ=ਚੱਕ੍ਰਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਬਾਲ ਖਿਲ ਆਦਿਕ ਜੇਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ, ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਅੰਗੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜੇਹੜੇ ਹਨ ਚਿਤ ਵਿਚ।

ਤਹ ਜਪਤ ਰੁਦ੍ਰ ਜੁਗ ਕੋਟ ਬੀਤ ॥ ਬਹਿ ਗਈ ਗੰਗ ਸਿਰ ਮੁਰਿ ਨ ਚੀਤ ॥ ਕਈ ਕਲਪਬੀਤ ਜਿਹ ਧਰਤਿ ਧਿਆਨ ॥ ਨਹੀ ਤਦਿਪ ਧਿਆਨ ਆਏ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੦੬ ॥ ਜਬ ਕੀਨ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਮਹਾਨ ਦਿਜ ਬਰਦਿਜੇਸ ॥ ਨਹੀ ਕਮਲ ਨਾਲ ਕੋ ਲਖਾ ਪਾਰ ॥ ਕਹੋ ਤਾਸ ਕੈਸ ਪਾਵੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੦੭ ॥ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਤਿ ਜਹਿ ਛਬ ਸੁਰੰਗ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਅਭੰਗ ॥ ਜਿਹ ਏਕ ਰੂਪ ਕਿੰਨੇ ਅਨੇਕ ॥ ਪਗ ਛੋਰ ਆਨ ਤਿਹ ਧਰੋ ਟੇਕ ॥ ੧੦੮ ॥ ਰੁਆਲ ਛੰਦ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਬਿਅੰਤਿ ਦੇਸ ਭਵੰਤ ਕਿਰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਪਗੋਲਗਾ ਤਜਿ ਗਰਬ ਅਤ੍ਰ ਕੁਮਾਰ ॥ ਕੋਟ ਬਰਖ ਕਰੀ ਜਬੈ ਹਰਿ ਸੇਵਿ ਵਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ ਅਕਸ ਮਾਤ ਭਈ ਤਬੈ ਤਿਹ ਬਿਓਮ ਬਾਨ ਬਨਾਇ ॥ ੧੦੯ ॥

ਬ੍ਯੋਮ ਬਾਨੀ ਬਾਚ ਦੱਤਪ੍ਰਤਿ ॥

ਦੱਤ ਸੱਤਿ ਕਹੌ ਤੁਝੈ ਗੁਰ ਹੀਣ ਮੁਕਤ ਨ ਹੋਇ ॥ ਰਾਵਰੰਕ ਪ੍ਰਜਾ ਵਜਾ ਇਮ ਭਾਖਈ ਸਭ ਕੋਇ ॥ ਕੋਟ ਕਸਟ ਨ ਕਿਉ ਕਰੋ ਨਹੀ ਐਸ ਦੇਹ ਉਧਾਰ ॥ ਜਾਇਕੈ ਗੁਰ ਕੀਜੀਐ ਸੁਨਿ ਸੱਤਿ ਅਤ੍ਰਿ ਕੁਮਾਰ ॥ ੧੧੦ ॥ ਦੱਤ ਬਾਚ ॥ ਐਸ ਬਾਕ ਭਏ ਜਬੈ ਤਬ ਦੱਤ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ॥ ਸਿੰਧ ਸੀਲ ਸੁ ਬ੍ਰਿਤ ਕੋ ਨਦਗਯਾਨ ਕੋ ਜਨੁ ਕੂਪ ॥ ਪਾਨ ਲਾਗ ਡੰਡੌਤ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥ ਕਉਨ ਸੋ ਗੁਰ ਕੀਜੀਐ ਕਹਿ ਮੋਹਿ ਤੱਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੧੧ ॥ ਬ੍ਯੋਮ ਬਾਨੀ ਬਾਚ ॥ ਜਉਨ ਚਿੱਤ ਬਿਖੈ ਰੁਚੈ ਸੋਈ ਕੀਜੀਐ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਤਿਆਗਿਕੈ ਕਰਿ ਕਪਟ ਕਉ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕੀਜੈ ਸੇਵ ॥ ਰੀਝ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ਤਉ ਤੁਮ ਪਾਇ ਇਹੋ ਬਰ ਦਾਨ ॥ ਯੌਨ ਹੋਇ ਉਧਾਰ ਪੈ ਸੁਨਿ ਲੇਹੋ ਦੱਤ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੧੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦਯੋ ਜਿਨੈ ਸੋਈ ਜਾਨ ਕੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਜੋਗ ਕਾਰਣ ਕੋਚ ਲਾਜੀ ਅਜਾਨ ਕੈ ਅਨਭੇਵ ॥ ਤਾਤ ਮਾਤ ਰਹੇ ਮਨੈ ਕਰਿ ਮਾਨ ਬੈਨ ਨ ਏਕ ॥ ਘੋਰ ਕਾਨਨਿ ਕੌ ਚਲਾ ਧਰਿ ਜੋਗ ਨਯਾਸ ਅਨੇਕ ॥ ੧੧੩ ॥ ਘੋਰ ਕਾਨਨ ਮੈ ਕਰੀ ਤਪਸਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਕੇ ਕਰੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰ ॥ ਕਸਟ ਕੈ ਜਬ ਹੀ ਕੀਆ ਤਪ ਘੋਰ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਬੁੱਧਿ ਕੋ ਬਰੁ ਦੇਤ ਭੇ ਤਬ ਆਨ ਬੁੱਧਿ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੧੪ ॥

---

੧੦੬. ਮੁਨਿਮਨ=ਬੜਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੁਨੀ। ੧੦੮. ਭਾਵੰਤ=ਪ੍ਰੇਮ। ਅਕਸ ਮਾਤ੍ਰ=ਅਚਾਣ ਚੱਕ। ੧੦੯.ਰਾਵ ਰੰਕ=ਰਾਜੇ ਤੇ ਕੰਗਾਲ। ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ।

੧੧੦. ਸਿੰਧ ਸੀਲ= ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਦ=ਦਰਿਆ ਜਾਂ ਛੰਭ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖੂਹ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦਾਵਿਚਾਰ ਹੈ।

੧੧੨. ਜੀਅ ਜਾਨਕੈ=ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ ਜੋ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਜੋਗ ਨਿਆਸ=ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜੁੜਨ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਅੰਗ ਜੇਹੜੇ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਨ। ੧੧੩. ਬੁਧਿ=ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਖਜਾਨੇ, ਜਾਂ ਖਾਣ ਜਾਂ ਘਰ ਜੇਹੜੇ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹਨ।

੧੧੪.ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ=ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਧਰਮ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਹੋਇਆ ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ੨ ਪਾਪੀ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ।

ਬੁੱਧਿ ਕੌ ਬਰੁ ਜਉ ਦਯੋ ਤਿਨ ਆਨ ਬੁੱਧਿ ਅਨੰਤ ॥ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੈ ਗਏ ਦੱਤ ਦੇਵ ਮਹੰਤ ॥ ਅਕਸ ਮਾਤ੍ਰ ਬਢੀ ਤਬੈ ਬੁਧਿ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾਨ ॥ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕੀ ਆਜ ਹੀ ਤਹ ਪਰਮ ਪਾਪ ਖਿਸਾਨ ॥ ੧੧੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਕਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਜਿਹ ਕੋ ਕਬੈ ਨਹੀ ਨਾਸ ॥ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਜਿਹ ਠਉਰ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸ ॥ ਅੰਡ ਜੇਰਜ ਸੇਤ ਉਤਭੁਜ ਕੀਨ ਜਾਸ ਪਸਾਰ ॥ ਤਾਹਿ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਕੀਯੋ ਮੁਨਿ ਸਤਿ ਦੱਤ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੧੬ ॥

ਇਤਿ ਅਕਾਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਪਰਮ ਰੂਪ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੁਨ ਮਨ ਜੋਗ ਕਰਮ ਨਿਧਾਨ॥ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੁ ਕਉ ਕਰਾ ਮਨਈ ਮਨੈ ਮੁਨਿ ਮਾਨ ॥ ਨਾਥਤਉਹੀ ਪਛਾਨ ਜੋ ਮਨ ਮਾਨਈ ਜਿਹ ਕਾਲ ॥ ਸਿੱਧ ਤਉ ਮੁਨ ਕਾਮਨਾ ਸੁਧ ਹੋਤ ਹੈ ਮਨ ਲਾਲ ॥ ੧੧੭ ॥

ਇਤ ਦੁਤੀਆ ਗੁਰੂ ਬਰਨਨੰ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤੰ

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਜਬੈ ਦ੍ਵੈ ਸੁ ਕੀਨੇ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਦੇਵੰ ॥ ਸਦਾ ਏਕ ਚਿੱਤੰ ਕਰੈ ਨਿੱਤ ਸੇਵੰ ॥ ਜਟਾ ਜੂਟਸੀਸੰ ਸੁਗੰਗਾ ਤਰੰਗੰ ॥ ਕਬੈ ਛ੍ਵੈ ਸਕਾ ਅੰਗ ਕੋ ਨਾ ਅਨੰਗੰ ॥ ੧੧੮ ॥ ਮਹਾ ਉੱਜਲੀ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਸੋਹੈ ॥ ਲਖੇ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ਮਹਾ ਮਾਨ ਮੋਹੈ ॥ ਜਟਾ ਜੂਟ ਗੰਗਾ ਤਰੰਗੰ ਮਹਾਨੰ ॥ ਮਹਾ ਬੁੱਧ ਉੱਦਾਰ ਬਿੱਦਿਆ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ੧੧੯ ॥ ਭਗਉਹੈ ਲਸੈ ਬਸਤ੍ਰ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦੰ ॥ ਤਜੇ ਸਰਬ ਆਸਾ ਰਟੈ ਏਕ ਛੰਦੰ ॥ ਮਹਾ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ਮਹਾ ਮੋਨ ਬਾਂਧੇ ॥ ਮਹਾ ਜੋਗ ਕਰਮੰ ਸਬੈ ਨਯਾਸ ਸਾਧੇ ॥ ੧੨੦ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਧ ਸਰਬੰ ਸੁਭੰ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ॥ ਹਰੇ ਸਰਬ ਗਰਬੰ ਮਹਾਂ ਤੇਜ ਧਰਤਾ ॥ ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਕੀ ਸਾਧਨਾ ਸਰਬ ਸਾਧੀ ॥ ਮਹਾਂ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ਮਹਾਂ ਸਿੱਧ ਲਾਧੀ ॥ ੧੨੧ ॥ ਉਠੈ ਪ੍ਰਾਤ ਸੰਧਿਆ ਕਰੈ ਨ੍ਹਾਨ ਜਾਵੈ ॥ ਕਰੈ ਸਾਧਨਾ ਜੋਗ ਕੀ ਜੋਗ ਭਾਵੈ ॥ ਤ੍ਰਿਕਾਲੱਗਿ ਦਰਸੀ ਮਹਾ ਪਰਮ ਤੱਤੰ ॥ ਸੁ ਸੰਨਯਾਸ ਦੇਵੰ ਮਹਾ ਸੁੱਧ ਮੱਤੰ ॥ ੧੨੨ ॥ ਪਿਯਾਸਾ ਛੁਧਾ ਆਨਕੈ ਜੋ ਸੰਤਾਵੈ ॥ ਰਹੈ ਏਕ ਚਿੱਤੰ ਨਚਿੱਤੰ ਚਲਾਵੈ ॥ ਕਰੈ ਜੋਗ ਨਯਾਸੰ ਨਿਰਾਸੰ ਉਦਾਸੀ ॥ ਧਰੇ ਮੇਖਲਾ ਪਰਮ ਤੱਤੰ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ੧੨੩ ॥ ਮਹਾਂ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਮਹਾਂ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ॥ ਥਿਰੰ ਆਸ ਨੇਕੰ ਮਹਾਂ ਉਰਧ ਰੇਤਾ ॥ ਕਰੈ ਸੱਤਿ

---

੧੧੬. ਪਰਮ ਰੂਪ=ਬੜਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰੋਮਣੀ ਜੋਗ ਕਰਮ ਵਿਚ ਚਤਰ । ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ=ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ ਸਿਰੋਮਣੀ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਕੀਤਾ ਮੁਨੀ ਜੀ ਨੇ । ਲਾਲ=ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ।

੧੧੭. ਜਟਾ ਜੂਟ=ਜੜਾਵਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੈ ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਦਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਤਰੰਗਾਂ ਵਰਗਾ ਉੱਜਲ। ੧੧੯. ਭਗਉ=ਕਪੜੇ ਭਗਵੇ ਰੰਗ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਹਨ। ਏਕ ਛੰਦੰ=ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਛੰਦ ਗੀਤ ॥

੧੨੨. ਧਰੇ ਮੇਖਲਾ=ਤੜਾਗੀ ਜਾਂ ਬੋਦੀ ਜਾਂ ਗੋਦੜੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ।

੧੨੩. ਉਰਧਰੇਤਾ=ਉਤੇ ਵੱਲ, ਭਾਵ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਰੇਤਾ=ਬੀਰਜ਼।

ਕਰਮੰ ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਨਾਸੰ ॥ ਰਹੇ ਏਕ ਚਿੱਤੰ ਮੁਨੀਸੰ ਉਦਾਸੰ ॥ ੧੨੪ ॥ ਸੁਭੰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਗੰਤਾ ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਨਾਸੀ ॥ ਬਸੈ ਕਾਨਨੇਸੰ ਸੁਪੁੱਤ੍ਰੰ ਉਦਾਸੀ ॥ ਤਜਯੋ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੰ ਸਬੈ ਲੋਭ ਮੋਹੰ ॥ ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਜ੍ਵਾਲਾ ਮਹਾ ਮੋਨਿ ਸੋਹੰ ॥ ੧੨੫ ॥ ਕਰੈ ਨ੍ਯਾਸ ਏਕੰ ਅਨੇਕੰ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ॥ ਮਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜੰ ਸੁਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ ॥ ਮਹਾਂ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਸੁ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਜੋਗੰ ॥ ਅਨਾਸੰ ਉਦਾਸੀ ਸੁਬਾਸੰ ਅਰੋਗੰ ॥ ੧੨੬ ॥ ਅਨਾਸਾ ਮਹਾਂ ਊਰਧਰੇਤਾ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ॥ ਮਹਾ ਤਤ ਬੇਤਾ ਅਨਾਸੰ ਉਦਾਸੀ ॥ ਸਬੈ ਜੋਗ ਸਾਧੇ ਰਹੇ ਏਕ ਚਿੱਤੰ ॥ ਤਜੈ ਅਉਰ ਸਰਬੰ ਗਹਯੋ ਏਕ ਹਿੱਤੰ ॥੧੨੭॥ ਤਰੇ ਤਾਪ ਧੂਮੰ ਕਰੈ ਪਾਨ ਉੱਚੰ ॥ ਝੁਲੈ ਮੱਧਿ ਅਗਨੰ ਤਊ ਧਿਆਨ ਮੁੱਚੰ ॥ ਮਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜੰ ਮਹਾ ਧਰਮ ਧਾਰੀ ॥ ਭਏ ਦੱਤ ਕੇ ਰੁਦ੍ਰ ਪੂਰਣ ਵਤਾਰੀ ॥ ੧੨੮ ॥ ਹਠੀ ਤਾਪਸੀ ਮੋਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਮਹਾਨੰ ॥ ਪਰੰ ਪੂਰਣੰ ਦੱਤ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਕਰੈ ਜੋਗ ਨ੍ਯਾਸੰਤਜੇਰਾਜ ਭੋਗੰ ॥ ਚਕੇ ਸਰਬ ਦੇਵੰ ਜਕੇ ਸਰਬ ਲੋਗੰ ॥ ੧੨੯ ॥ ਜਕੇ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਬਿੱਦਿਆ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਚਕੇ ਦੇਵਤਾ ਚੰਦ ਸੂਰੰ ਸੁਰਾਨੰ ॥ ਛਕੇ ਜੀਵ ਜੰਤ੍ਰੰ ਲਖੇ ਪਰਮ ਰੂਪੰ ॥ ਤਜਯੋ ਗਰਬ ਸਰਬੰ ਲਗੇ ਪਾਨ ਭੂਪੰ ॥ ੧੩੦ ॥ ਜਟੀ ਦੰਡ ਮੁੰਡੀ ਤਪੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥ ਜਟੀ ਜੰਗਮੀ ਜਾਮਨੀ ਜੰਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ਪਰੀ ਪਾਰਬਤੀ ਪਰਮ ਦੇਸੀ ਪਛੇਲੇ ॥ ਬਲੀ ਬਾਲਖੀ ਬੰਗ ਰੂਮੀ ਰੁਹੇਲੇ ॥ ੧੩੧ ॥ ਜਟੀ ਜਾਮਨੀ ਜੰਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਛਲਾਰੇ ॥ ਅਜੀ ਆਮਰੀ ਨਿਵਲ ਕਾ ਕਰਮ ਵਾਰੇ ॥ ਅਤੇਵਾਗਨਹੋਤ੍ਰੀ ਜੁਆ ਜਗਯ ਧਾਰੀ ॥ ਅਧੰ ਊਰਧਰੇਤੇ ਬਰੰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥ ੧੩੨ ॥ ਜਿਤੇ ਦੇਸ ਦੇਸੰ ਹੁਤੇ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ਸਬੈ ਪਾਨ ਲਾਗੈ ਤਜਯੋ ਗਰਬ ਭਾਰੀ ॥ ਕਰੈਂ ਲਾਗ ਸਰਬੰਸ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਜੋਗੰ ॥ ਇਹੀ ਪੰਥ ਲਾਗੇ ਸੁਭੰ ਸਰਬ ਲੋਗੰ ॥ ੧੩੩ ॥ ਸਬੈ ਦੇਸ ਦੇਸਾਨ ਤੇ ਲੋਗ ਆਏ ॥ ਕਰੰ ਦੱਤ ਕੇ ਆਨ ਮੂੰਡੈ

---

੧੨੪. ਸੁਭੰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਗੀਤਾ=ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾ ਜੋਗ=ਬੜੀ ਜੋਗ ਦੀ ਅੱਗ। ੧੨੭. ਤਰੇ ਤਾਪ=ਧੂਣੀਆਂ ਥੱਲੇ ਤਪਕੇ ਪੈਰ ਉਤਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਭਏ ਦੱਤ=ਦੱਤ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਯਾ ਪੂਰਨ ਜੋਗ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜੇਹੜਾ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਹੈ। ੧੨੮. ਪਰੰ ਪੂਰਣੰ=ਦੱਤ ਅਕਲ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪੂਰਨ ਹੈ। ੧੨੯. ਜਕੇ ਜੱਛ=ਸਲਾ ਜਾਂ ਜੜ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਗੰਧਰਬ ਤੇ ਜੱਛ। ਛਕੇ=ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ ਜੇਹੜੇ ਜੀਅ=ਹੱਡੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਜੰਤ੍ਰ=ਹੱਡੀ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਪੁਰਖ ਆਦਕ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ, ਸੂਛਮ ਅਸਥੂਲ। ੧੩੦. ਜਟੀ ਦੰਡ=ਜਟਾਂ ਤੇ ਡੰਡੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਮੁੰਡੀ ਬੈਰਾਗੀ ਤਪੱਸਯਾ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ। ਪਰੀ ਪਰਬਤੀ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਰਬਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਪਿਛਲੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਲੋਕ। ਬਲੀ ਬਾਲਖੰ=ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਹਨ। ਬੰਗ ਦੇਸ, ਰੂਮ ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਰੁਹੇਲੇ=ਸੂਰਮੇ ਹਨ।

੧੩੧. ਜਟੀ ਜਾਮਨੀ=ਜੜਾਵਾਂ ਵਾਲੇ,ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਛਲ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੩੧.ਅਜੀ ਆਮਰੀ=ਅਜੀ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਆਮਰੀ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਵਲੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਅਧੰ=ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਉਤਾਹਾਂ ਭਾਵ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਬੀਰਜ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੇਹੜੇ ਚੰਗੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹਨ।

ਮੁੰਡਾਏ ॥ ਧਰੇ ਸੀਸ ਪੈ ਪਰਮ ਜੂਟੰ ਜਟਾਨੰ ॥ ਕਰੈ ਲਾਗਿ ਸੰਨਯਾਸ ਜੋਗ ਅਪ੍ਮਾਨੰ ॥ ੧੩੪ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਕੇ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਆਨਕੈ ਤਿਹ ਠਉਰ ॥ ਜਾਨ ਪਾਨ ਪਰੈ ਸਬੈ ਗੁਰਦੱਤ ਸ੍ਰੀ ਸਰਮਉਰ ॥ ਤਿਆਗ ਅਉਰ ਨਏ ਨਏ ਮਤਿ ਏਕ ਹੀ ਮਤਿ ਠਾਨ ॥ ਆਨ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਤ ਭੇ ਸਭ ਰਾਜ ਪਾਟ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੩੫ ॥ ਆਨ ਆਨ ਲਗੇ ਸਬੈ ਪਗ ਜਾਨਕੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਭ੍ਰਿਤਾਂਬਰ ਅਨੰਤ ਰੂਪ ਅਭੇਵ ॥ ਅਛਿੱਦ ਗਾਤ ਅਛਿੱਜ ਰੂਪ ਅਭਿੱਦ ਜੋਗ ਦੁਰੰਤ ॥ ਅਮਿਤ ਉੱਜਲ ਅਜਿਤ ਪਰਮ ਉਪਜਿਓ ਸੁ ਦੱਤ ਮਹੰਤ ॥ ੧੩੬ ॥ ਪੇਖ ਰੂਪ ਚਕੇ ਚਰਾਚਰ ਸਰਬ ਬਯੋਮ ਬਿਮਾਨ ॥ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਰਹੇ ਨਿਰਾਧਪਚਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਸਮਾਨ ॥ ਅੱਤ੍ਰ ਛੱਤ੍ਰ ਨ੍ਰਿਪੱਤ ਕੋ ਤਜਿ ਜੋਗ ਲੈ ਸੰਨਯਾਸ ॥ ਆਨ ਆਨ ਕਰੈ ਲਗੈ ਹ੍ਵੈ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਉਦਾਸ ॥ ੧੩੭ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਚਕੇ ਸਬੈ ਚਿਤ ਚਉਕਿਯੋ ਸਸਿਭਾਨ ॥ ਲੈਨ ਦੱਤ ਛਨਾਇ ਆਜ ਨ੍ਰਿਪਤ ਮੋਰ ਮਹਾਨ ॥ ਰੀਝ ਰੀਝ ਰਹੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸਰਬ ਬਯੋਮ ਬਿਮਾਨ ॥ ਜਾਨ ਜਾਨ ਸਬੈ ਪਰੈ ਗੁਰਦੇਵ ਦੱਤ ਮਹਾਨ ॥ ੧੩੮ ॥ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜ ਸਾਜ ਬਿਸਾਰ ॥ ਆਨ ਆਨ ਸਬੋ ਗਹੇ ਪਗਦੱਤ ਦੇਵ ਉਦਾਰ ॥ ਜਾਨ ਜਾਨ ਸੁ ਧਰਮ ਕੋ ਘਰ ਮਾਨਕੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮਾਨ ਸਬੈ ਲਗੈ ਮਨ ਛਾਡਿਕੈ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ੧੩੯ ॥ ਰਾਜ ਸਾਜ ਸਬੈ ਤਜੇ ਨ੍ਰਿਪ ਭੇਸ ਕੈ ਸੰਨਯਾਸ ॥ ਆਨ ਜੋਗ ਕਰੈ ਲਗੈ ਹ੍ਵੈ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਉਦਾਸ ॥ ਮੰਡ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਉੱਜਲ ਸੀਸ ਜੂਟ ਜਟਾਨ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਸੋ ਸੁਭੇ ਸਭ ਰਾਜ ਪਾਟ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੪੦ ॥ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਰ ਸੰਪਤ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਲੱਤ੍ਰ ॥ ਭੇਸ ਲੈ ਸੰਨਯਾਸ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਛਾਡਿ ਕੈ ਜਯ ਪੱਤ੍ਰ ॥ ਬਾਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਸੁੰਦਰ ਛਾਡਕੈ ਗਜਰਾਜ ॥ ਆਨ ਆਨ ਬਸੇ ਮਹਾ ਬਨ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ ਉਦਾਸ ॥ ੧੪੧ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹ ਭਾਂਤ ਸਰਬ ਛਿਤ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਜੋਗ ਲਾਗੇ ਉਤਾਲ॥
ਇਕ ਕਰੈ ਲਾਗਿਨਿਵਲਿ ਆਦਿ ਕਰਮ॥ਇਕ ਧਰਤ ਧਿਆਨ ਲੈ ਬਸਤ੍ਰ ਚਰਮ ॥ ੧੪੨ ॥ ਇਕ ਧਰਤ ਬਸਤ੍ਰ ਬਲਕਲਨ ਅੰਗ ॥ ਇਕ ਰਹਤ

---

੧੩੪. ਸ੍ਰੀ ਸਿਰ ਮਉਰ=ਸੋਭਨੀਕ ਸਿਰੋਮਣੀ ਜਾਣਕੇ ਆਨ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਤ=ਜੇਹੜੇ ਰਾਜ ਪਾਟ=ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਓਹ ਆਕੇ ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣ ਲੱਗੇ ਜੋ ਹਰ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਣੇ ਸਨ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ।

੧੩੫. ਭ੍ਰਿਤਾਬਰ=ਦਾਸ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ। ਬਿਅੰਤ ਤੇ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਵ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ। ੧੩੬. ਅਤ੍ਰ ਛਤ੍ਰ=ਅਸਤ੍ਰ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਾਈ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ। ੧੩੯. ਅਹੰਮੇਵ=ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਮੇਰੀ ਵਸਤੂ ਹੈ। ੧੪੦. ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਛੱਡਕੇ ਪਦਾਰਥ ਆਦਕ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਕ ਜੇਹੜੀ ਹੈ। ਜਯਪਤ੍ਰ=ਫਤੇ ਨਾਮਾ।

੧੪੧. ਬਸਤ੍ਰ ਚਰਮ=ਮ੍ਰਿਗ ਛਾਲਾ। ੧੪੨. ਬਲਕਨ=ਭੋਜ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ। ਕਲਪ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਿਨ ਤਕ ਇਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਤੰਗ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ, ਉੱਚੇ।

ਕਲਪ ਇਸਥਤ ਉਤੰਗ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਅਲਪ ਦੁਗਧਾ ਅਹਾਰ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਬਰਖ ਬਹੁ ਨਿਰਾਹਾਰ ॥ ੧੪੩ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਮੋਨ ਮੋਨੀ ਮਹਾਨ ਇਕ ਕਰਤ ਨਯਾਸ ਤਜਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਏਕ ਪਗ ਨਿਰਾਧਾਰ ॥ ਇਕ ਬਸਤ ਗ੍ਰਾਮ ਕਾਨਨ ਪਹਾਰ ॥ ੧੪੪ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਕਸਟ ਕਰ ਧੂਮ੍ਰ ਪਾਨ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਸਨਾਨ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਇੱਕ ਪਗ ਜੁਗ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਕੇਈ ਊਰਧ ਬਾਹ ਮੁਨਿ ਮਨ ਮਹਾਨ ॥ ੧੪੫ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਬੈਠਿ ਜਲਿ ਮੱਧਿ ਜਾਇ ॥ ਇਕ ਤਪਤ ਆਗਿ ਊਰਧ ਜਰਾਇ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਨਯਾਸ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਏਕ ਆਸਾ ਅਧਾਰ ॥ ੧੪੬ ॥ ਕੇਈ ਕਬਹੂੰ ਨੀਚ ਨਹੀ ਕਰਤ ਡੀਠ ॥ ਕੇਈ ਤਪਤ ਆਗ ਪਰ ਜਾਰ ਪੀਠ ॥ ਕੇਈ ਬੈਠ ਕਰਤ ਬ੍ਰਤਚਰਜ ਦਾਨ ॥ ਕੇਈ ਧਰਤ ਚਿੱਤ ਏਕੈ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੪੭ ॥ ਕੇਈ ਕਰਤ ਜੱਗਿ ਅਰੁ ਹੋਮ ਦਾਨ ॥ ਕੇਈ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਬਿਧ ਵਤਿ ਇਸਨਾਨ ॥ ਕੇਈ ਧਰਤ ਜਾਇ ਲੈ ਪਿਸਟ ਪਾਨ ॥ ਕੇਈ ਦੇਤ ਕਰਮ ਕੀ ਛਾਡਿ ਬਾਨ ॥ ੧੪੮ ॥ ਕੇਈ ਕਰਤ ਬੈਠ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਕੇਈ ਭ੍ਰਮਤ ਪੱਬ ਬਨ ਬਨ ਉਦਾਸ ॥ ਕੇਈ ਰਹਤ ਏਕ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ॥ ਕੇਈ ਜਪਤ ਬੈਠ ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰ ਅਮੋਲ ॥ ੧੪੯ ॥ ਕੇਈ ਕਰਤ ਬੈਠ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਚਾਰ ॥ ਕੇਈ ਕਰਤ ਪਾਠ ਮੁਨ ਮਨ ਉਦਾਰ ॥ ਕੇਈ ਭਗਤ ਭਾਵ ਭਗਵਤ ਭਜੰਤ ॥ ਕੇਈ ਰਿਚਾ ਬੇਦ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਰਟੰਤ ॥ ੧੫੦ ॥ ਕੇਈ ਏਕ ਪਾਨ ਅਸਥਿਤ ਅਡੋਲ ॥ ਕੇਈ ਜਪਤ ਜਾਪ ਮਨਿ ਚਿੱਤ ਖੋਲ ॥ ਕੇਈ ਰਹਤ ਏਕ ਮਨ ਨਿਰਾਹਾਰ ॥ ਇਕ ਭਛਤ ਪਉਨ ਮੁਨ ਮਨ ਉਦਾਰ ॥ ੧੫੧ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਨਿਆਸ ਆਸਾ ਬਿਹੀਨ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਏਕ ਭਗਵਤ ਅਧੀਨ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਨੈਕ ਬਨ ਫਲ ਅਹਾਰ ॥ ਇਕ ਰਟਤ ਨਾਮ ਸਿਆਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ੧੫੨ ॥ ਇਕ ਏਕ ਆਸ ਆਸਾ ਬਿਰਹਤ ॥ ਇਕ

---

੧੪੩. ਮੋਨ ਮੋਨੀ=ਜੋ ਬੜੇ ਚੁਪ ਮੋਨੀ ਹਨ, ਓਹ ਇਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚੁਪ। ੧੪੪. ਧੂਮਰ ਪਾਨ=ਸੁਆਹ ਘੋਲਕੇ ਪੀ ਛੱਡਣੀ। ਉਰਧ=ਕਈ ਉਤਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਕੇ। ਊਰਧ ਜਰਾਇ=ਇਕ ਤਪਾਕੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਆਪ ਉਤਾਹਾਂ ਲਮਕਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ।

੧੪੬. ਚਰਜ=ਕਈ ਬੈਠਕੇ ਬਰਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੧੪੭. ਪਿਸ਼ਟ ਪਾਨ=ਕਈ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੧੪੮. ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਕਾਸ=ਜੇਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੧੪੯. ਭਗਤ ਭਾਵ=ਕਈ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਭਾਗਵਤ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਰਿਚਾ ਬੇਦ=ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ੧੫੦. ਭੱਛਤ ਪਉਨ-ਇਕ ਪੌਣ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ੧੫੧. ਰਟਤ=ਜੇਹੜੀ ਅਪਾਰ ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਲੱਛਮੀ ਹੈ ਇਕ ਉਸਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ੧੫੨. ਬਿਰਹਤ=ਵਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਹੋਰ ਆਸਾਂ ਤੋਂ=ਇਕ ਸੰਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੀ ਆਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਦੁਖ ਦੇਹ ਸਹਤ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਏਕ ਹਰਿ ਕੇ ਕਥਾਨ ॥ ਇਕ ਮੁਕਤ ਪਤ੍ਰ ਪਾਵਤ ਨਿਦਾਨ॥੧੫੩॥ਇਕ ਪਰੇ ਸਰਣਿ ਹਰਿਕੇ ਦੁਆਰ ॥ ਇਕ ਰਹਤ ਤਾਸ ਨਾਮੈ ਅਧਾਰ ॥ ਇਕ ਜਪਤ ਨਾਮ ਤਾਕੋ ਦੁਰੰਤ ॥ ਇਕ ਅੰਤਿ ਮੁਕਤ ਪਾਵਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੧੫੪ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਨਾਮ ਨਿਸਦਿਨ ਉਚਾਰ ॥ ਇਕ ਅਗਨ ਹੋਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਚਾਰ ॥ ਇਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਰਬ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਰਟੰਤ ॥ ਇਕ ਸਾਧ ਗੀਤ ਨਿਸਦਿਨ ਚਲੰਤ ॥ ੧੫੫ ॥ ਇਕ ਹੋਮ ਦਾਨ ਅਰੁ ਬੇਦ ਗੀਤ ॥ ਇਕ ਰਟਤ ਬੈਠ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨੀਤ ॥ ਇਕ ਕਰਤ ਬੇਦ ਚਾਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਇਕ ਗਿਆਨ ਗਾਥ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ੧੫੬ ॥ ਇਕ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਮਿਸਟਾਨ ਭੋਜ ॥ ਬਹੁ ਦੀਨ ਬੋਲ ਭਛ ਦੇਤ ਰੋਜ ॥ ਕਈ ਕਰਤ ਬੈਠ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਪਾਠ ॥ ਕੇਈ ਅੰਨਿ ਤਿਆਗਿ ਚਾਬੰਤ ਕਾਠ ॥ ੧੫੭ ॥ ਕੇਈ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੋ ਧਰਤ ਧਿਆਨ॥ ਕੇਈ ਕਰਤ ਬੈਠ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਨ ॥ ਕੇਈ ਸੁਨਤ ਪਾਠ ਪਰਮੰ ਪੁਨੀਤ ॥ ਨਹੀ ਮੁਰਤ ਕਲਪ ਬਹੁ ਜਾਤ ਬੀਤ ॥ ੧੫੮ ॥ ਕੇਈ ਬੈਠ ਕਰਤ ਜਲਿ ਕੋ ਅਹਾਰ ॥ ਕੇਈ ਭ੍ਰਮਤ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਪਹਾਰ ॥ ਕੇਈ ਜਪਤ ਮੱਧ ਕੰਦਰੀ ਦੀਹ॥ ਕੇਈ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਸਰਤਾ ਮਝੀਹ ॥ ੧੫੯ ॥ ਕੇਈ ਰਹਤ ਬੈਠ ਮਧ ਨੀਰ ਜਾਇ ॥ ਕੇਈ ਅਗਨ ਜਾਰ ਤਾਪਤ ਬਨਾਇ ॥ ਕੇਈ ਰਹਤਿ ਸਿਧ ਮੁਖ ਮੋਨਿ ਠਾਨ ॥ ਅਨਿਆਸ ਚਿੱਤ ਇਕ ਆਸਮਾਨ ॥ ੧੬੦ ॥ ਅਨਡੋਲ ਗਾਤ ਅਬਿਕਾਰ ਅੰਗ ॥ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ਆਭਾ ਅਭੰਗ ॥ ਅਨਭੈ ਸਰੂਪ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਅਬਕਤ ਤੇਜ ਨਿਸਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥੧੬੧ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਜੋਗਿ ਕੀਨੇ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਰ ਬਾਝ ਯੌ ਨ ਹੋਵੈ ਉਧਾਰ ॥ ਤਬ ਪਰੇ ਦੱਤ ਕੇ ਚਰਨ ਆਨ ॥ ਕਹਿ ਦੇਹਿ ਜੋਗ ਕੇ ਗੁਰ ਬਿਧਾਨ ॥ ੧੬੨ ॥ ਜਲਮਧਿ ਜੌਨ ਮੂੰਡੇ ਅਪਾਰ ॥ ਬਨ ਨਾਮ ਤਉਨ ਹ੍ਵੈਗੇ ਕੁਮਾਰ ॥ ਗਿਰ ਮਧਿ ਸਿੱਖ ਕਿੰਨੇ ਅਨੇਕ ॥ ਗਿਰ ਭੇਸ ਸਹਤਿ ਸਮਝੇ ਬਿਬੇਕ ॥ ੧੬੩ ॥ ਭਾਰਥ ਭਣੰਤ ਜੇ ਭੇ ਦੁਰੰਤ ॥ ਭਾਰਥੀ ਨਾਮ ਤਾਕੇ ਭਣੰਤ ॥ ਪੁਰ ਜਾਸ ਸਿੱਖ ਕੀਨੇ ਅਪਾਰ ॥ ਪੁਰੀ ਨਾਮ ਤਉਨ ਜਾਨੋ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੬੪ ॥ ਪਰਬਤ ਬਿਖੈ ਸਜੇ ਸਿੱਖ ਕੀਨ ॥ ਪਰਬਤਿ ਸੁ ਨਾਮ ਲੈ ਤਾਹਿ ਦੀਨ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਰਿ ਕਰਿ੍ਯੋ ਪੰਚ ਨਾਮ ॥ ਤਬ ਦੱਤ ਦੇਵ ਕਿੰਨੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥ ੧੬੫ ॥ ਸਾਗਰ ਮੰਝਾਰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੀਨ ॥ ਸਾਗਰ ਸੁ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਸਾਰ ਸੁਤ ਤੀਰ, ਜੇ ਚੀਨ ਚੇਲ ॥ ਸਰਸੁਤੀ ਨਾਮ ਤਿਨ ਨਾਮ ਮੇਲ ॥ ੧੬੬ ॥ ਤੀਰਥਨ ਬੀਚ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੀਨ ॥ ਤੀਰਥ ਸੁ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥

---

੧੫੫. ਬਹੁਤੇ ਰੋਜ ਹੀ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਭੋਜਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

੧੫੮. ਸਰਤਾ=ਨਦੀ। ਮਝੀਹ=ਵਿਚ। ੧੫੯. ਅਨਿਆਸ=ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੀ ਆਸਾ ਮੰਨੀ ਹੈ।

੧੬੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਡੋਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਅੰਗ ਹਨ ਓਹ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ੧੬੨. ਕੁਮਾਰ=ਦਾਸ ਜਾਂ ਚੇਲੇ।

ਜਿਨ ਚਰਨ ਦੱਤ ਕੇ ਗਹੇ ਆਨ ॥ ਤੇ ਭਏ ਸਰਬ ਬਿੱਧਿਆ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੬੭ ॥ ਇਮ ਕਰਤ ਸਿੱਖ ਜਹ ਤਹ ਬਿਹਾਰ ॥ ਆਸ੍ਰਮਨ ਬੀਚ ਜੋ ਜੋ ਨਿਹਾਰ ॥ ਤਹ ਤਹੀ ਸਿੱਖ ਜੋ ਕੀਨ ਜਾਇ ॥ ਆਸ੍ਰਮ ਸੁ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧੬੮ ॥ ਆਰੰਨ ਬੀਚ ਜੇ ਅਭਯ ਦੱਤ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਜ ਅਤਿ ਬਿਮਲ ਮੱਤਿ ॥ ਤਹੰ ਤਹੰ ਸੁ ਕੀਨ ਜੇ ਸਿੱਖ ਜਾਇ ॥ ਆਰਿੰਨ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੋ ਰਖਾਇ ॥ ੧੬੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੱਤ ਮਹਾਤਮੇ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਦਸ ਨਾਮ ਧਰਾਯ ਸੰਪੂਰਣ ॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਅਤਿਸੈ ਪ੍ਰਭਾਵ ॥ ਅਬਿਯਕਤ ਤੇਜ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਵ ॥ ਜਹੰ ਜਹੰ ਬਿਹਾਰ ਮੁਨਿ ਕਰਤ ਦੱਤ ॥ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਰੁ ਬਿਮਲ ਮੱਤ ॥ ੧੭੦ ॥ ਜੇ ਹੁਤੇ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਤਜਿ ਗਰਬ ਪਾਨ ਲਾਗੇ ਸੁ ਢਾਲ ॥ ਤਜਿ ਦੀਨ ਅਉਰ ਝੂਠੇ ਉਪਾਇ ॥ ਦ੍ਰਿੜ ਗਹਿਓ ਏਕ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਇ ॥ ੧੭੧ ॥ ਤਜਿ ਸਰਬ ਆਸ ਇਕ ਆਸ ਚਿੱਤ ॥ ਅਬਿਕਾਰ ਚਿੱਤ ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ ॥ ਜਹ ਕਰਤ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਬਿਹਾਰ ॥ ਉਠ ਚਲਤ ਸਰਬ ਰਾਜਾ ਅਪਾਰ ॥ ੧੭੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਵਨ ਕਰਤ ਜਿਹੰ ਜਿਹੰ ਦਿਸਾ ਮੁਨ ਮਨ ਦੱਤ ਅਪਾਰ ॥ ਸੰਗਿ ਚਲਤ ਉਠਿ ਸਬ ਪ੍ਰਜਾ ਤਜ ਘਰ ਬਾਰ ਪਹਾਰ ॥ ੧੭੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਹ ਜਿਹ ਦੇਸ ਮੁਨੀਸਰ ਗਏ ॥ ਊਚ ਨੀਚ ਸਬ ਹੀ ਸੰਗਿ ਭਏ ॥ ਏਕ ਜੋਗ ਅਰੁ ਰੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥ ਕਉਨ ਨ ਮੋਹੇ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧੭੪ ॥ ਜਹ ਤਹ ਚਲਾ ਜੋਗੁ ਸੰਨਯਾਸਾ ॥ ਰਾਜ ਪਾਟ ਤਜ ਭਏ ਉਦਾਸਾ ॥ ਐਸੀ ਭ੍ਰਮਨ ਦੇਖੀਅਤ ਕੋਈ ॥ ਜਹਾ ਸੰਨਯਾਸ ਜੋਗ ਨਹੀ ਹੋਈ ॥ ੧੭੫ ॥

ਇਤਿ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੂਸਰ ਠਹਰਾਇਆ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨ ॥

ਅਥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰੂ ਮਕਰ ਕਾ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਚਉਬੀਸ ਗੁਰੂ ਕੀਨ ਜਿਹ ਭਾਤਾ ॥ ਅਬ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਕਹੋ ਇਹ ਬਾਤਾ ॥ ਏਕ ਮਕਰਕਾ ਦੱਤ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਐਸ ਹ੍ਰਿਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੧੭੬ ॥ ਆਪਨ ਹੀਐ ਐਸ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥ ਤੀਸਰ ਗੁਰੂ ਯਾਹ ਹਮ ਮਾਨਾ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸੂਤ ਕੀ ਡੋਰ ਬਢਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਵੈ ॥ ੧੭੭ ॥ ਆਪਨ ਆਪੁ ਆਪ ਮੋ ਦਰਸੈ ॥ ਅੰਤਰ ਗੁਰੂ ਆਤਮਾ ਪਰਸੈ ॥ ਏਕ ਛਾਡਿ ਕੈ ਅਨਤ ਨ ਧਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪਰਮ ਤਤੁ ਕੋ ਪਾਵੈ ॥ ੧੭੮ ॥ ਏਕ ਸਰੂਪ ਏਕ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ॥ ਆਨ ਭਾਵ ਕੋ ਭਾਵਨ ਪੇਖੈ ॥

---

੧੬੭. ਬਿਹਾਰ=ਫਿਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ । ੧੬੯. ਅਰੰਨ=ਬਣ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਚੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਦੇ । ੧੭੨. ਪਹਾਰ=ਪ੍ਰਗਟ ਜਮੀਨ ਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ । ੧੭੫. ਏਕ ਮਕਰਕਾ=ਇੱਕ ਮੱਕੜੀ ਜਾਂ ਕਹਿਣਾ । ਐਸ ਰਿਦੇ=ਇਸਤਰਾਂ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਮਾਨ=ਜਾਣਕੇ ਵਿਚਾਰੀ ।

੧੭੭. ਆਪਨ ਆਪ=ਆਪਣਾ ਆਪ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਕਰੇ । ਅੰਤਰ ਗੁਰੁ=ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ । ਆਤਮਾ=ਆਪਣਾ ਆਪ ਅੰਦਰ । ਪਰਸੇ=ਦੇਖੇ, ਭਾਵ ਮਨ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖੇ । ੧੭੮. ਆਨ ਭਾਵ=ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਦੇਖੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਵਤਾ ਆਦਕ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਦੇਖੇ ।

ਏਕ ਆਸ ਤਜਿ ਅਨਤ ਨ ਧਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਵੈ ॥ ੧੭੯ ॥ ਕੇਵਲ ਅੰਗ ਰੰਗ ਤਿਹ ਰਾਚੈ ॥ ਏਕ ਛਾਡਿ ਰਸ ਨੇਕ ਨ ਮਾਚੈ ॥ ਪਰਮ ਤੱਤ ਕੋ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਵੈ ॥ ੧੮੦ ॥ ਤੀਸਰ ਗੁਰੂ ਮਕਰਿਕਾ ਠਾਨੀ ॥ ਆਗੈ ਚਲਾ ਦੱਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਤਾ ਕਰ ਭਾਵ ਹ੍ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਲੀਨਾ ॥ ਹਰਖਵੰਤ ਤਬ ਚਲਾ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ੧੮੧ ॥

ਇਤਿ ਤ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰੂ ਮਕਰਕਾ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੩ ॥

ਅਥ ਬਕ ਚਤਰਥ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਬੈ ਦੱਤ ਗੁਰ ਅਗੈ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ਮੱਛ ਚਾਸ ਕਰ ਬੈਠਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਉੱਜਲ ਅੰਗ ਅਤਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵੈ ॥ ਮੋਨੀ ਸਰਬ ਬਿਲੋਕ ਲਜਾਵੈ ॥ ੧੮੨ ॥ ਜੈਸਕ ਧਿਆਨ ਮੱਛ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥ ਲਾਵਤ ਬਕ ਨਾਵੈ ਨਿਰਲਾਜਾ ॥ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਇਹ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵੈ ਭਾਵ ਤਾਸ ਕੋ ਮੁਨਿ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੧੮੩ ॥ ਐਸੋ ਧਿਆਨ ਨਾਥ ਹਿਤ ਲਾਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ਮੱਛਾਂਤਕ ਲਖਿ ਦੱਤ ਲੁਭਾਨਾ ॥ ਚਤੁਥ ਗੁਰੂ ਤਾਸ ਅਨਮਾਨਾ ॥ ੧੮੪ ॥

ਇਤਿ ਮੱਛਾਂਤਕ ਬਕ ਚਤੁਥ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੪ ॥

ਅਥ ਬਿੜਾਲ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੇ ਚਲਾ ਦੱਤ ਮੁਨਰਾਈ ॥ ਸੀਸ ਜਟਾ ਕਹੁੱ ਜੂਟ ਛਕਾਈ ॥ ਦੇਖਾ ਏਕ ਬਿੜਾਲ ਜੁ ਆਗੇ ॥ ਧਿਆਨ ਲਾਇ ਮੁਨਿ ਨਿਰਖਨ ਲਾਗੈ ॥ ੧੮੫ ॥ ਮੂਸ ਕਾਜ ਜਸ ਲਾਵਤ ਧਿਆਨੂ ॥ ਲਾਜਤ ਦੇਖ ਮਹੰਤ ਮਹਾਨੂ ॥ ਐਸ ਧਿਆਨ ਹਰਿ ਹੇਤ ਲਗੱਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਪੱਈਐ ॥ ੧੮੬ ॥ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਯਾਹ ਹਮ ਜਾਨਾ ॥ ਯਾ ਕਹੁ ਭਾਵ ਹੀਐ ਅਨੁਮਾਨਾ ॥ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਧਿਆਨ ਜੋ ਲਾਵੈ ॥ ਸੋ ਨਿਹਚੈ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪਾਵੈ ॥ ੧੮੭ ॥

ਇਤਿ ਬਿੜਾਲ ਪੰਚਮੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਅਥ ਧੁਨੀਆ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੇ ਚਲਾ ਰਾਜ ਸੰਨਯਾਸਾ ॥ ਏਕ ਆਸ ਗਹਿ ਐਸ ਅਨਾਸਾ ॥ ਤਹ ਇਕ ਰੂਪ ਧੁਨਖ ਤੇ ਲਹਾ ॥ ਐਸ ਭਾਂਤਿ ਮਨ ਸੋ ਮੁਨ ਕਹਾ ॥ ੧੮੮ ॥ ਭੂਪ ਸੈਨ ਇਹ ਜਾਤਨ ਲਹੀ ॥ ਗ੍ਰੀਵਾ ਨੀਚ ਨੀਚ ਹੀ ਰਹੀ ॥ ਸਗਲ ਸੈਨ ਵਾਹੀ ਮਗ ਗਈ ॥ ਤਾਕੋ ਨੈਕ ਖਬਰ ਨਹੀ ਭਈ ॥ ੧੮੯ ॥ ਰੂਈ ਧੁਨਖ ਤੇ ਫਿਰਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਨੀਚ ਹੀ ਗ੍ਰੀਵਾ ਰਹਾ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਦੱਤ ਬਿਲੋਕ ਹੀਏ ਮੁਸਕਾਨਾ ॥ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੂ ਤਿਸੀ ਕਹੁ ਜਾਨਾ ॥ ੧੯੦ ॥ ਰੂਮ ਹੇਤ ਇਹ ਜਿਮ ਚਿਤੁ ਲਾਯੋ ॥ ਸੇਨ ਗਈ ਪਰੁ ਸਿਰ ਨ ਉਚਾਯੋ ॥

---

੧੭੯. ਕੇਵਲ=ਸਿਰਫ, ਅੰਗ=ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹੇ। ੧੮੧. ਮਛ ਚਾਛ=ਮੱਛ ਦੇ ਚਖਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮੱਛ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ। ੧੮੨. ਲਾਵਤ=ਲੌਂਦਾ ਹੈ ਬਗਲਾ ਤੇ ਨਾਵੈ=ਨੀਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

੧੮੩. ਮਛਾਂਤਕ=ਮੱਛ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਗਲਾ।

੧੮੭. ਐਸ ਅਨਾਸਾ=ਜੇਹੜਾ ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜਾਂ ਕਈ ਤਰਾਂ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਤੇ ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਤੈਸੀਏ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗੱਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ ਪਈਐ ॥ ੧੯੧ ॥

ਇਤਿ ਰੂਈ ਧੁਨਖਤਾ ਪੇਂਞਾ ਖਸਟਮੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੬ ॥

ਅਥ ਮਾਛੀ ਸਪਤਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੇ ਚਲਾ ਰਾਜ ਸੰਨਯਾਸਾ ॥ ਮਹਾ ਬਿਮਲ ਮਨ ਭਯੋ ਉਦਾਸਾ ॥ ਨਿਰਖਾ ਤਹਾਂ ਏਕ ਮੱਛਹਾ ॥ ਲਏ ਜਾਰ ਕਰ ਜਾਤਨ ਕਹਾ ॥ ੧੯੨ ॥ ਬਿਨਛੀ ਏਕ ਹਾਥ ਮੋ ਧਾਰੇ ॥ ਜਰੀਆ ਅੰਧ ਕੰਧ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥ ਇਸਥਿਤ ਏਕ ਮੱਛ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ਜਾਨੁਕ ਵਾਕੇ ਮੱਧ ਨ ਸਾਸਾ ॥ ੧੯੩ ॥ ਏਕ ਸੁ ਠਾਂਢ ਮੱਛ ਕੀ ਆਸੂ ॥ ਰਾਜ ਪਾਟ ਤੇ ਜਾਨ ਉਦਾਸੂ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਨੇਹ ਨਾਥ ਸੋ ਲਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਈਐ ॥ ੧੯੪ ॥

ਇਤਿ ਮਾਛੀ ਗੁਰੂ ਸਪਤਮੋ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੭ ॥

ਅਥ ਚੇਰੀ ਅਸਟਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਖਤ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸੈਨਾ ਸੁਨ ॥ ਆਯੋ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਮੁਨਿ ॥ ਤਾਂ ਏਕ ਚੇਰਜ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਚੰਦਨ ਘਸਤ ਮਨੋ ਮਤਵਾਰੀ ॥ ੧੯੫ ॥ ਚੰਦਨ ਘਸਤ ਨਾਰ ਸੁਭ ਧਰਮਾ ॥ ਏਕ ਚਿੱਤ ਹ੍ਵੈ ਆਪਨ ਘਰ ਮਾ ॥ ਏਕ ਚਿੱਤ ਨਹੀ ਚਿੱਤ ਚਲਾਵੈ ॥ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਚਿਤ ਬਿਲੋਕ ਲਜਾਵੈ ॥ ੧੯੬ ॥ ਦੱਤ ਲਏ ਸੰਨਯਾਸਨ ਸੰਗਾ ॥ ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਹ ਭੇਟਤ ਅੰਗਾ ॥ ਸੀਸ ਉਚਾਇ ਨ ਤਾਸ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਰਾਵਰੰਕ ਕੋ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧੯੭ ॥ ਤਾਕੋ ਦੱਤ ਬਿਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾ ॥ ਅਸਟਮ ਗੁਰੂ ਤਾਹਿ ਠਹਰਾਵਾ ॥ ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਇਹ ਚੇਰਕਾ ਸਭਾਗੀ ॥ ਜਾਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਥ ਸੰਗਿ ਲਾਗੀ ॥ ੧੯੮ ॥ ਐਸ ਪ੍ਰੀਤ ਹਰਿ ਹੇਤ ਲਗੱਯਿਯੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਪੱਯਿਯੈ ॥ ਬਿਨ ਚਿਤਿ ਦੀਨ ਹਾਥ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥ ਚਾਰ ਬੇਦ ਇਮ ਭੇਦ ਬਤਾਵੈ ॥ ੧੯੯ ॥

ਇਤਿ ਚੇਰਕਾ ਅਸਟਮੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੮ ॥

ਅਥ ਬਨਰਾਜਾ ਨਵਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ਚੌਪਈ॥ ਆਗੇ ਚਲਾ ਜੋਗ ਜਟਧਾਰੀ ॥ ਲਏ ਸੰਗਿ ਚੇਲਕਾ ਅਪਾਰੀ ॥ ਦੇਖਤ ਬਨਖੰਡ ਨਗਰ ਪਹਾਰਾ ॥ ਆਵਤ ਲਖਾ ਏਕ ਬਨਜਾਰਾ ॥ ੨੦੦ ॥ ਧਨ ਕਰ ਭਰੇ ਸਬੈ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਚਲਾ ਸੰਗ ਲੈ ਟਾਂਡ ਅਪਾਰਾ ॥ ਅਮਿਤ ਗਾਵ ਲਵਗਨ ਕੇ ਭਰੇ ॥ ਬਿਧਨਾ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਿਚਰੇ ॥ ੨੦੧ ॥ ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਤਿਨ ਦ੍ਰਬ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ਬੇਚਨ ਚਲਾ ਛਾਡ ਘਰ ਵਾਸਾ ॥ ਔਰ ਆਸ ਦੂਸਰ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ਏਕੈ ਆਸ ਬਨਜ ਕੀ ਹੋਈ ॥

---

੧੯੧. ਮਾਛਹਾ=ਮੱਛ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ।

੧੯੨. ਬਨਛੀ=ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਕੁੰਡੀ। ਜਰੀਅੰਧ=ਅੱਧੀ ਜਾਲੀ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਡਾਰੇ=ਪਾਈ ਜਾਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੧੯੫. ਆਪਨ ਘਰਮਾ=ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਾਸਤੇ। ੧੯੬. ਜਾਤ ਭਯੋ=ਉਸ ਪਿਆਰੀ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ।

੧੯੮. ਬਿਨ ਚਿਤ=ਚਿਤ ਦਿੱਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

੧੯੯. ਪਹਾਰ=ਪਹਾੜ, ਪਿੰਡ, ਨੌ ਖੰਡ ਧਰਤੀ ਜਾਂ ਨੌਂ ਟੁਕੜੇ ਹਿੱਸੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ੨੦੦. ਟਾਂਡ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਾਰ ਹੀ ਜੇਹੜੇ ਬੈਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਮਿਤ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੈਲ ਲੌਂਗਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਲੱਦੇ ਪਏ ਹਨ ਜਾਂ ਲਵਗਨ=ਭਰ ਕੇ ਲੱਦੇ ਹਨ।

੨੦੨ ॥ ਛਾਹ ਧੂਪ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਮਾਨੈ ॥ ਰਾਤ ਉ ਦਿਵਸ ਗਵਨ ਈ ਠਾਨੈ ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀ ਅਉਰ ਨ ਬਾਤਾ ॥ ਏਕੈ ਰਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਰਾਤਾ ॥ ੨੦੩ ॥ ਤਾ ਕਹੰ ਦੇਖ ਦੱਤ ਹਰਿ ਭਗਤੂ ॥ ਜਾ ਕਰ ਰੂਪ ਜਗਤ ਜਗਮਗ ਤੂ ॥ ਐਸ ਭਾਂਤਿ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਧਿਆਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ ਪਾਈਐ ॥ ੨੦੪ ॥

ਇਤਿ ਬਨਜਾਰਾ ਨਉਮੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੯ ॥

ਅਥ ਦਸਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਚਲਾ ਮੁਨੀ ਤਜਿ ਪਰਹਰਿ ਆਸਾ ॥ ਮਹਾ ਮੋਨ ਅਰੁ ਮਹਾ ਉਦਾਸਾ ॥ ਪਰਮ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ਮਹਾ ਮੋਨ ਹਰਿ ਕੋ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੨੦੫ ॥ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪੂਰੇ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ ਹਰਿ ਕੋ ਰਸਪਾਗੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਭਗਤ ਖਟ ਗੁਨ ਰਸ ਲੀਨਾ ॥ ਏਕ ਨਾਮ ਕੇ ਰਸ ਸਉ ਭੀਨਾ ॥ ੨੦੬ ॥ ਉੱਜਲ ਗਾਤ ਮਹਾਂ ਮੁਨ ਸੋਹੈ ॥ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨ ਸਭ ਕੋ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥ ਜਹੰ ਜਹੰ ਜਾਇ ਦੱਤ ਸੁਭ ਕਰਮਾ ॥ ਤਹੰ ਤਹੰ ਹੋਤ ਸਭੈ ਨਿਹਕਰਮਾ ॥ ੨੦੭ ॥ ਭਰਮ ਮੋਹ ਤਿਹ ਦੇਖਤ ਭਾਗੈ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤ ਸਭ ਹੀ ਉਠਿ ਲਾਗੈ ॥ ਪਾਪ ਤਾਪ ਸਭ ਦੂਰ ਪਰਾਈ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੈ ਏਕ ਲਿਵਲਾਈ ॥ ੨੦੮ ॥ ਕਾਛਨ ਏਕ ਤਹਾ ਮਿਲ ਗਈ ॥ ਸੋ ਆਚੂਕ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ ॥ ਭਾਵ ਯਾਹ ਮਨ ਮਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਦਸਵੇ ਗੁਰੂ ਤਾਹਿ ਬੀਚਾਰਾ ॥ ੨੦੯ ॥ ਜੋ ਸੋਵੈ ਸੋ ਮੂਲੁ ਗਵਾਵੈ ॥ ਜੋ ਜਾਗੈ ਹਰਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਸਾਵੈ ॥ ਸੱਤਿ ਬੋਲਿ ਯਾਕੀ ਹਮ ਮਾਨੀ ॥ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਜਾਗੈ ਤੇ ਜਾਨੀ ॥ ੨੧੦ ॥

ਇਤਿ ਕਾਛਨ ਗੁਰੂ ਦਸਵੋਂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੧੦ ॥

ਅਥ ਸੁਰੱਥ ਯਾਰਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੇ ਦੱਤ ਦੇਵ ਤਬ ਚਲਾ ॥ ਸਾਧੇ ਸਰਬ ਜੋਗ ਕੀ ਕਲਾ ॥ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਅਰੁ ਉਜਲ ਪ੍ਰਭਾਊ ॥ ਜਾਨੁਕ ਬਨਾ ਦੂਸਰ ਹਰਿ ਰਾਊ ॥ ੨੧੧ ॥ ਸਭ ਹੀ ਕਲਾ ਜੋਗ ਕੀ ਸਾਧੀ ॥ ਮਹਾਂ ਸਿੱਧ ਮੋਨੀ ਮਨਿ ਲਾਧੀ ॥ ਅਧਿਕ ਤੇਜ ਅਰੁ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾ ॥ ਜਾ ਲਖਿ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਥਹਰਾਵਾ ॥ ੨੧੨ ॥ ਮਧਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਮੁਨ ਮਨ

---

੨੦੨. ਏਕੈ ਰਸ=ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ, ਮਾਤ੍ਰਾ=ਮਾਇਆ ਜਾਂ ਦੌਲਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆਹੈ। ੨੦੪. ਚਲਾ ਮੁਨੀ=ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੁਨੀ ਚਲਿਆ।

੨੦੫. ਰਸ ਪਾਗੀ=ਰਸ ਵਿਚ ਰੱਪਿਆ ਜਾਂ ਰੰਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਮਿਲਿਆ। ਬ੍ਰਹਮ ਭਗਤ=ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇ ਗੁਣਾਂ (ਜਪ ੧, ਤਪ ੨, ਹੋਮ ੩, ਸੰਧ੍ਯਾ ੪, ਬ੍ਰਤ ੫, ਇਸ਼ਨਾਨ ੬) ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ। ੨੦੮. ਕਾਛਨ=ਮਾਲਣ ਜਾਂ ਰਾਇਣ। ਸੋਆਚੂਕ=ਸੋਏ ਤੇ ਚੂਕ ਭਾਵ ਪਾਲਕ ਦੀ ਜੋ ਸਾਰ ਹਿਰਦਾ ਹੈ ਪੁਕਾਰਨ ਲੱਗੀ।

੨੧੦. ਹਰਿ ਰਾਊ=ਭਗਵਾਨ ਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ।

੨੧੧. ਮਹਾ ਸਿਧ=ਬੜਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੋਨੀ ਲਭੀਦਾ ਹੈ। ਕਲਾ=ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਰੀਤੀ ਸਾਰੀ।

੨੧੨. ਮੁਨ ਮਨ=ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੁਨੀ ਉਦਾਰ ਹੈ।

੨੧੫. ਖੜਗੰ ਅਸੇਖ=ਛਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੈ।

ਉਦਾਰ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਅਪਾਰ ॥ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਲੀਨ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਅਧੀਨ ॥ ੨੧੩॥ ਤਜਿ ਰਾਜ ਭੋਗ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਜੋਗ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਇ ॥ ਹਰਿ ਭਗਤ ਭਾਇ ॥ ੨੧੪ ॥ ਮੁਖ ਛਬਿ ਅਪਾਰ ॥ ਪੂਰਣ ਵਤਾਰ ॥ ਖੜਗੰ ਅਸੇਖ ॥ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਸੇਖ ॥ ੨੧੫ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਨੂਪ ॥ ਆਭਾ ਅਪਾਰ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਉਦਾਰ ॥ ੨੧੬ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਦੇਵ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਅਭੇਵ ॥ ਅਬਿਯਕਤ ਰੂਪ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਨੂਪ ॥ ੨੧੭ ॥ ਸਭ ਸੁਭ ਸੁਭਾਵ ॥ ਅਤਿਭੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ ॥ ੨੧੮ ॥ ਤਹ ਸੁਰਥ ਰਾਜ ॥ ਸੰਪਤ ਸਮਾਜ ॥ ਪੂਜੰਤ ਚੰਡ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਅਖੰਡ ॥ ੨੧੯ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਸਭ ਬਿਧ ਅਖੰਡ ॥ ਸਿਲਸਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਦੇਵੀ ਅਧੀਨ ॥ ੨੨੦ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਭਵਾਨ ॥ ਸੇਵਤ ਨਿਧਾਨ ॥ ਕਰਿ ਏਕ ਆਸ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ ੨੨੧ ॥ ਦੁਰਗਾ ਪੁਜੰਤ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਮਹੰਤ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਸੇਵਤ ਸਵਾਰ ॥ ੨੨੨ ॥ ਅਤਿ ਗੁਨਿ ਨਿਧਾਨ ॥ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ਅਤਿ ਬਿਮਲ ਅੰਗ ॥ ਲਖਿ ਲਜਤ ਗੰਗ ॥ ੨੨੩ ॥ ਤਿਹ ਨਿਰਖ ਦੱਤ ॥ ਅਤਿ ਬਿਮਲ ਮੱਤਿ ॥ ਅਨਖੰਡ ਜੋਤ ॥ ਜਨ ਭਿਓ ਉਦੋਤ ॥ ੨੨੪ ॥ ਝਮਕੰਤ ਅੰਗ ॥ ਲਖਿ ਲਜਤ ਗੰਗ ॥ ਅਤਿ ਗੁਨ ਨਿਧਾਨ ॥ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ੨੨੫ ॥ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ ਅਤਿਭੁਤ ਸੁਭਾਵ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਵ ॥ ੨੨੬ ॥ ਲਖਿਤਾਸ ਸੇਵ ॥ ਸੰਨਯਾਸ ਦੇਵ ॥ ਅਤਿ ਚਿੱਤ ਰੀਝ ॥ ਹਿਤਫਾਸ ਬੀਝ ॥ ੨੨੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਕਿ ਦਿੱਖਿਓਤ ਦੱਤੰ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰਤਿ ਮੱਤੰ ॥ ਸੁ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਜਾ ॥ ਕਿ ਦਿੱਖਿਓਤ ਰਾਜਾ ॥ ੨੨੮ ॥ ਕਿਆ ਲੋਕ ਕਰਮੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਧਰਮੰ ॥ ਕਿ ਆਜਿੱਤ ਭੂਪੰ ॥ ਕਿ ਰੱਤੇ ਸਰੂਪੰ ॥ ੨੨੯ ॥ ਕਿ ਆਜਾਨ ਬਾਹੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਹੰ ॥ ਕਿ ਧਰਮੰ ਸਰੂਪੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭੂਪੰ ॥ ੨੩੦ ॥ ਕਿ ਸਾਹਾਨ ਸਾਹੰ ॥ ਕਿ ਆਜਾਨ ਬਾਹੰ ॥ ਕਿ ਜੋਗੇਂਦ੍ਰ ਗਾਮੀ ॥ ਕਿ ਧਰਮੇਂਦ੍ਰ ਧਾਮੀ ॥ ੨੩੧

---

੨੧੬. ਅਬਿਯਕਤ ਰੂਪ=ਸੂਛਮ ਰੂਪ ਹੈ। ੨੧੯. ਪ੍ਰਚੰਡ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਤਿੱਖਾ। ਅਖੰਡ=ਇਕ ਰਸ। ਸਿਲ ਸਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ=ਜੇਹੜੇ ਬਾਣ ਸਿਲਾ ਉਤੇ ਸਿਤ=ਤਿੱਖੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਚਲੌਣ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ।

੨੨੦. ਭਵਾਨ=ਦੇਵੀ। ਨਿਧਾਨ=ਚਤਰ। ਸਵਾਰ=ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਬਣਾਕੇ। ਬਿਮਲ ਅੰਗ=ਨਿਰਮਲ ਅੰਗ। ੨੨੩. ਅਨਖੰਡ=ਇਕਰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਦੋਤ=ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ੨੨੫. ਅਨਭਵ=ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵ=ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਸਚਰਜ ਹੈ। ਸੰਨਿਆਸ ਹਾਵ=ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਦਾ।

੨੨੬. ਹਿਤ ਫਾਸ ਬੀਝ=ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ।

੨੨੮. ਅਲੋਕ ਕਰਮੰ=ਅਸਚਰਜ ਕਰਮ ਹਨ। ੨੩੦. ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਗਾਮੀ=ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਇੰਦ੍ਰ=ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਮੀ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਘਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹਨ। ੨੩੧. ਰੁਦ੍ਰਾਰਿ ਰੂਪ=ਕਾਮ ਦੇਵ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਿ ਅਦਗ ਜੋਗੰ=ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋਗ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਗ।

॥ ਕਿ ਰੁੱਦ੍ਰਾਰਿ ਰੂਪੰ ॥ ਕਿ ਭੂਪਾਨ ਭੂਪੰ ॥ ਕਿ ਆਦੱਗ ਜੋਗੰ ॥ ਕਿ ਤਿਆਗੰਤ ਸੋਗੰ ॥ ੨੩੨ ॥ ਬਿਮੋਹਿਯੇਤ ਦੇਖੀ ॥ ਕਿ ਰਾਵੱਲ ਭੇਖੀ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਜਾ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਜਾ ॥ ੨੩੩ ॥ ਕਿ ਸੰਭਾਲ ਦੇਖਾ ॥ ਕਿ ਸੁਧ ਚੰਦ੍ਰ ਪੇਖਾ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮੰ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਧਰਮੰ ॥ ੨੩੪ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਭੇਖੀ ॥ ਕਿ ਆਧਰਮ ਦ੍ਵੇਖੀ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗਾਮੀ ॥ ਕਿ ਧਰਮੇਸ ਧਾਮੀ ॥ ੨੩੫ ॥ ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਜੋਗੰ ॥ ਕਿ ਆਗੰਮ ਲੋਗੰ ॥ ਕਿ ਲੰਗੋਟ ਬੰਧੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੰਧੰ ॥ ੨੩੬ ॥ ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਕਰਮਾ ॥ ਕਿ ਆਲੋਕ ਧਰਮਾ ॥ ਕਿ ਆਦੇਸ ਕਰਤਾ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਸਰਤਾ ॥ ੨੩੭ ॥ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਹੰਤਾ ॥ ਕਿ ਪਾਰੰਗ ਗੰਤਾ ॥ ਕਿ ਆਧਰਮ ਹੰਤਾ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਭਕਤਾ ॥ ੨੩੮ ॥ ਕਿ ਖੰਕਾਲ ਦਾਸੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਾਸੰ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸਰਾਜੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਜੰ ॥ ੨੩੯ ॥ ਕਿ ਪਾਰੰਗ ਗੰਤਾ ॥ ਕਿ ਆਧਰਮ ਹੰਤਾ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਭਕਤਾ ॥ ਕਿ ਸਾਜੋਜ ਮੁਕਤਾ ॥ ੨੪੦ ॥ ਕਿ ਆਸਕਤ ਕਰਮੰ ॥ ਕਿ ਅਬਿਯਕਤ ਧਰਮੰ ॥ ਕਿ ਅੱਤੇਵ ਜੋਗੀ ॥ ਕਿ ਅੰਗੰ ਅਰੋਗੀ ॥ ੨੪੧ ॥ ਕਿ ਸੁੱਧੰ ਸੁਰੇਸੰ ॥ ਨਨੈਕ ਅੰਗ ਰੋਸੰ ॥ ਨ ਕੁਕਰਮ ਕਰਤਾ ॥ ਕਿ ਧਰਮੰ ਸੁ ਸਰਤਾ ॥ ੨੪੨ ॥ ਕਿ ਜੋਗਾਧ ਕਾਰੀ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਧਾਰੀ ॥ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮੰ ਸਭਗਤਾ ॥ ਆਰੰਭ ਜਗਤਾ ॥ ੨੪੩ ॥ ਕਿ ਜਾਟਾਨ ਜੂਟੰ ॥ ਕਿ ਨਿਧਿਆਨ ਛੂਟੰ ॥ ਕਿ ਅਬਿਯਕਤ ਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਕੈਪਾਨ

---

੨੩੨. ਕਿ ਸ੍ਰਬਤ੍ਰ=ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹਨ।

੨੩੩. ਕਿ ਸੰਬਾਲ=ਜੋ ਨਿਰਨੇ ਜਾਂ ਬਣਾਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

੨੩੪. ਕਿ ਅਧਰਮ ! ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹਨ। ਧਰਮੇਸ ! ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਸਰਾਦੇਣ ਵਾਲੇ।

੨੩੫. ਆਛਿਜ=ਸੁੰਦਰ ਜੋਗ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਲੋਗੰ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਅਗੰਮ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ੨੩੬. ਅਦੇਸ=ਨਮਸਕਾਰ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਰਤ=ਜੇਹੜੇ ਸੰਨਿਆਸ ਮੱਤ ਦੀ ਨਦੀ ਹਨ ਜਾਂ ਵੈਰਾਗ ਤਿਆਗ ਦੀ ਨਦੀ ਹਨ। ੨੩੭. ਪਾਰੰਗ=ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹਨ। ਹੰਤਾ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਭਗਤਾ=ਸੰਨਿਆਸ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਦੇ ਭਗਤ ਭਾਵ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੨੩੮. ਖੰਕਾਲਿ=ਜੇਹੜੀ ਦੇਵੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਦਾਸ ਹਨ। ਭਾਸੰ=ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ। ੨੩੯. ਪਾਰੰਗ=ਪਰਮ ਗਿਆਤਾ ਹੈ। ਸਾਜੁਜ=ਸੁੱਜਜ ਇਕ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੨੪੦. ਆਸਕਤ=ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ=ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਜੁੜੇ ਹਨ ਭਜਨ ਵਿਚ।

੨੪੧. ਸੁਧੰਸ ਰੋਸੰ=ਸੁਧ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਤ ਹਨ।

੨੪੨. ਜੋਗਾਧਕਾਰੀ=ਜੋਗ ਦੇ ਅਧਕਾਰੀ ਭਾਵ ਲਾਇਕ ਹਨ ਜਾਂ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮੰਸ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਅੰਸ ਜੋ ਠੀਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਭੰਗੰ ॥ ੨੪੪ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਕਰਮੀ ॥ ਕਿ ਰਾਵੱਲ ਧਰਮੀ ॥ ਕਿ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਕੁਸਲੀ ॥ ਕਿ ਕਾਮੰਦਿ ਦੁਸਲੀ ॥ ੨੪੫ ॥ ਕਿ ਡਾਮਾਰ ਬਾਜੈ ॥ ਕਿ ਸਬ ਪਾਪ ਭਾਜੈ ॥ ਕਿ ਬਿਭੂਤ ਸੋਹੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੋਹੈ ॥ ੨੪੬ ॥ ਕਿ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦੀ ॥ ਕਿ ਏਕਾਦਿ ਛੰਦੀ ॥ ਕਿ ਧਰਮਾਨ ਧਰਤਾ ॥ ਕਿ ਪਾਪਾਨ ਹਰਤਾ ॥ ੨੪੭ ॥ ਕਿ ਨਿਨਾਦਿ ਬਾਜੈ ॥ ਕਿ ਪੰਪਾਪ ਭਾਜੈ ॥ ਕਿ ਆਦੇਸ ਬੁੱਲੈਂ ॥ ਕਿ ਲੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਖੁਲੈਂ ॥ ੨੪੮ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿਤ੍ਰ ਦੇਸੀ ॥ ਕਿ ਧਰਮੇਂਦ੍ਰ ਭੇਸੀ ॥ ਕਿ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦੰ ॥ ਕਿ ਆਜੋਤ ਵੰਦੰ ॥ ੨੪੯ ॥ ਕਿ ਆਨਰਥ ਰਹਿਤਾ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਸਹਿਤਾ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰ ਪੁਨੀਤੰ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੀਤੰ ॥ ੨੫੦ ॥ ਕਿ ਅਚਾੱਲ ਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਜੋਗੰ ਅਭੰਗੰ ॥ ਕਿ ਅਬਿਯਕਤ ਰੂਪੰ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਭੂਪੰ ॥ ੨੫੧ ॥ ਕਿ ਬੀਰਾਨ ਰਾਧੀ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਧੀ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮਾ ॥ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਧਰਮਾ ॥ ੨੫੨ ॥ ਅਧਾਖੰਡ ਰੰਗੰ ॥ ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਅੰਗੰ ॥ ਕਿ ਅੰਨਿਆਇ ਹਰਤਾ ॥ ਕਿ ਸੁਨਿਆਇ ਕਰਤਾ ॥ ੨੫੩ ॥ ਕਿ ਕਰਮੰ ਪ੍ਰਨਾਸੀ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦਾਸੀ ॥ ਕਿ ਆਲਿਪਤ ਅੰਗੀ ॥ ਕਿ ਆਭਾ ਅਭੰਗੀ ॥ ੨੫੪ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੰਤਾ ॥ ਕਿ ਪਾਪਾਨ ਹੰਤਾ ॥ ਕਿ ਸਾਸੱਧ ਜੋਗੰ ॥ ਕਿਤੰ ਤਿਆਗ ਰੋਗੰ ॥ ੨੫੫ ॥

ਸੁਰੱਬ ਰਾਜਾ ਯਾਰਮੋ ਗੁਰੂ ਬਰਨਨੰ ॥ ੧੧ ॥

ਅਥ ਬਾਲੀ ਦੁਆਦਸਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਚਲਾ ਦੱਤ ਆਗੇ ॥ ਲਖੇ ਪਾਪ ਭਾਗੇ ॥ ਬਜੈ ਘੰਟ

---

੨੪੪. ਰਾਵਲ=ਸੁੰਦਰ ਧਰਮ ਵਾਲੇ । ਕੁਸਲੀ=ਤਿੰਨਾ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹਨ । ਦੁਸਲੀ=ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲੀ ਸੱਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ।

੨੪੬. ਡੰਮਾਰ=ਡੌਰੂ । ਛੰਦੀ=ਜੇਹੜਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਦ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਹਰਤਾ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ੨੪੭. ਨਿੰਨਾਦ ਬਾਜੇ=ਨਵਾਂ ਜਾਂ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਸੰਖ ਵੱਜਦਾ ਹੈ । ਪੰ ਪਾਪ ਭਾਜੇ=ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

੨੪੮. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਦੇਸੀ=ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਧਰਮੇਂਦ੍ਰ ਭੇਸ=ਜੇਹੜਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਭੇਸ ਵਾਲੇ ਹਨ । ੨੪੯. ਆਨਰਥ=ਪਾਪ ।

੨੫੦. ਅਚਾਲ ਅੰਗ ਜੇਹੜੇ ਅੰਗ ਹਨ ਉਹ ਚਲਣ ਤੋਂ ਅਚੱਲ ਹਨ । ਜੋਗੰ ਅਭੰਗੰ=ਇਕ ਰਸ ਭਜਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹਨ । ਅਬਯਕਤ= ਸੂਛਮ ਰੂਪ ਹੈ । ੨੫੧. ਬੀਰਾਨਰਾਸੀ=ਸੂਰਮੇ ਜਾਂ ਬਵਿੰਜਾ ਬੀਰਾਂ ਦੇ ਅਰਾਧਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ੨੫੨. ਅਧਾਖੰਡ=ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਧਸ਼ਟਾਨ ਇਕ ਰਸ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹਨ । ਸੁਨਿਆਇ ਕਰਤਾ=ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ੨੫੩. ਅਲਿਪਤ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਆਭਾ ਅਭੰਗ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਇਕਰਸ ਹੈ ।

੨੫੪. ਗੰਤਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਕਿ ਸਾਧ ਜੋਗ=ਜੋ ਸਾ= ਉਸ ਜੋਗ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਕਿ ਤੰ ਤਿਆਗ=ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਨ ਤੋਂ ਰੋਗ ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੨੫੫. ਘੰਟ=ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ । ਅਰਚਾ=ਪੂਜਾ ।

ਘੋਰੰ ॥ ਬਣੰ ਜਾਣੁ ਮੋਰੰ ॥ ੨੫੬ ॥ ਨਵੰਨਾਦ ਬਾਜੈ ॥ ਧਰਾ ਪਾਪ ਭਾਜੈ ॥ ਕਰੈ ਦੇਬਗ ਅਰਚਾ ॥ ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਚਰਚਾ ॥ ੨੫੭ ॥ ਸੁਤੰ ਸਰਬ ਪਾਠੰ ॥ ਸੁ ਸੰਨਯਾਸ ਰਾਠੰ ॥ ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਨਯਾਸੰ ॥ ਸਦਾਈ ਉਦਾਸੰ ॥ ੨੫੮ ॥ ਖਟੰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਚਰਚਾ ॥ ਰਟੈਂ ਬੇਦ ਅਰਚਾ ॥ ਮਹਾ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ॥ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਧਾਨੀ ॥ ੨੫੯ ॥ ਚਲਾ ਦੱਤ ਆਗੈ ॥ ਲਖੇ ਪਾਪ ਭਾਗੈ ॥ ਲਖੀ ਏਕ ਕੰਨਿਆ ॥ ਤਿਹੂੰ ਲੋਗ ਧੰਨਿਆ ॥ ੨੬੦ ॥ ਮਹਾਂ ਬ੍ਰਮਚਾਰੀ ॥ ਸੁ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ ॥ ਲਖੀ ਪਾਨ ਵਾਕੇ ॥ ਗੁਡੀ ਬਾਲ ਤਾਂ ਕੇ ੨੬੧ ॥ ਖਿਲੈ ਖੇਲ ਤਾਸੋ ॥ ਇਸੋ ਹੇਤ ਵਾਸੋ ॥ ਪੀਐ ਪਾਨ ਆਵੈ ॥ ਇਸੋ ਖੇਲ ਭਾਵੈ ॥ ੨੬੨ ॥ ਗਏ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ॥ ਤਰੈ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਨੀ ॥ ਨ ਬਾਲਾ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ਨ ਖੇਲੰ ਬਿਸਾਰਯੋ ॥ ੨੬੩ ॥ ਲਖੀ ਦੱਤ ਬਾਲਾ ॥ ਮਨੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ॥ ਰੰਗੀ ਰੰਗ ਖੇਲੰ ॥ ਮਨੋ ਨਾਗ੍ਰ ਬੇਲੰ ॥ ੨੬੪ ॥ ਤਬੈ ਦੱਤ ਰਾਯੰ ॥ ਲਖੇ ਤਾਸ ਜਾਯੰ ॥ ਗੁਰੂ ਤਾਸ ਕੀਨਾ ॥ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀਨਾ ॥ ੨੬੫ ॥ ਗੁਰੂ ਤਾਸ ਜਾਨਯੋ ॥ ਇਮੰ ਮੰਤ੍ਰ ਠਾਨਯੋ ॥ ਦਸੰ ਦ੍ਵੈ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਜਾਨੰ ॥ ੨੬੬ ॥ ਰੁਣਝੁਣ ਛੰਦ ॥ ਲਖਿ ਛਬਿ ਬਾਲੀ ॥ ਅਤਿ ਦੁਤਿ ਵਾਲੀ ॥ ਅਤਿਭੁਤ ਰੂਪੰ ॥ ਜਣੁ ਬੁਧ ਕੂਪੰ ॥ ੧੬੭ ॥ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਪੇਖਾ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧ ਲੇਖਾ ॥ ਤਨ ਮਨ ਜਾਨਾ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਮਾਨਾ ॥ ੨੬੮ ॥ ਤਿਹ ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥ ਅਤਿ ਜਸੁ ਲੀਨਾ ॥ ਅਗਤਬਚਾਲਾ ॥ ਜਨੁ ਮਨਿ ਜ੍ਵਾਲਾ ॥ ੨੬੯ ॥

ਇਤਿ ਦੁਆਦਸ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ਲੜਕੀ ਗੁਡੀ ਖੇਡਤੀ ॥ ੧੨ ॥

ਅਥ ਭ੍ਰਿਤ ਤ੍ਰੋਦਸਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਤਬ ਦੱਤ ਦੇਵ ਮਹਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ਅਤਿ ਭੁਜ ਉੱਤਮ ਗਾਤ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮ ਲੇਤ ਪ੍ਰਭਾਤ ॥ ੨੭੦ ॥ ਅਕਲੰਕ ਉੱਜਲ ਅੰਗ ॥ ਲਖਿ ਲਾਜ ਗੰਗ ਤਰੰਗ ॥ ਅਨਭੈ ਅਭੂਤ ਸਰੂਪ ॥ ਲਖਿ ਜੋਤ ਲਾਜਤ ਭੂਪ ॥ ੨੭੧ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਸੁ ਭ੍ਰਿਤ ਏਕ ॥ ਗੁਨ ਮੱਧਿ ਜਾਸ ਅਨੇਕ ॥ ਅਧਰਾਤ ਠਾਢ ਦੁਆਰ ॥ ਬਹੁ ਬਰਖ ਮੇਘ ਫੁਹਾਰ ॥ ੨੭੨ ॥ ਅਧ ਰਾਤ ਦੱਤ ਨਿਹਾਰ ॥ ਗੁਣਵੰਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਅਪਾਰ ॥ ਜਲ ਮੁਸਲਧਾਰ ਪਰੰਤ ॥ ਨਿਜ ਨੈਨ ਦੇਖ ਮਹੰਤ ॥ ੨੭੩ ॥ ਇਕ ਚਿੱਤ ਠਾਢ ਸੁ ਐਸ ॥ ਸੋਵਰਨ ਮੂਰਤ ਜੈਸ ॥ ਦ੍ਰਿੜ ਦੇਖ ਤਾਕੀ ਮੱਤਿ ॥ ਅਤਿ ਮਨਹਿ ਰੀਝੇ ਦੱਤ ॥ ੨੭੪ ॥ ਨਹੀ ਸੀਤ ਮਾਨਤ ਘਾਮ ॥ ਨਹੀ ਚਿੱਤ ਲਯਾਵਤ ਛਾਮ ॥ ਨਹੀ

---

੨੫੬. ਚਰਚਾ=ਉਚਾਰਨਾ। ਰਦੇ ਬੇਦ ਅਰਚਾ=ਬੇਦ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਨਿਆਸ ਧਾਨੀ=ਸੰਨਿਆਸ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ। ਸੰਨਿਆਸ ਹਠ=ਸੰਨਿਆਸ ਦਾ ਰਾਜਾ।

੨੫੯. ਤਿਹੂ ਲੋਕ ਧੰਨਿਆ=ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ।

੨੬੦. ਪਾਨ=ਓਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਹੈ।

੨੬੯. ਰਾਗ ਮਾਲਾ=ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮਾ ਪੰਗਤੀ। ਨਾਗ ਵੇਲੰ=ਅਕਾਸ਼ ਵੇਲ ਹੈ। ੨੭੨. ਸੁਕ੍ਰਿਤ=ਇਕ ਚੰਗਾ ਦਾਸ ਵੇਖਿਆ। ਬਿਕ੍ਰਮ ਅਪਾਰ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਲ ਜਾਂ ਉੱਦਮ ਬਿਅੰਤ ਹੈ।

ਨੈਕ ਮੋਰਤ ਅੰਗ ॥ ਇਕ ਪਾਇ ਠਾਢ ਅਭੰਗ ॥੨੭੫॥ ਢਿਗ ਦੱਤ ਤਾਂਕੇ ਜਾਇ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਤਾਸ ਬਨਾਇ ॥ ਅਧ ਰਾਤ੍ਰ ਨਿਰਜਨ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ਅਸਲੀਨ ਠਾਢ ਉਦਾਸ ॥ ੨੭੬ ॥ ਬਰਖੰਤ ਮੇਘ ਮਹਾਨ ॥ ਭਾਜੰਤ ਭੂਪ ਨਿਧਾਨ ॥ ਜਗਿ ਜੀਵ ਸਰਬ ਸੁਭਾਸ ॥ ਉਠ ਭਾਜ ਤ੍ਰਾਸ ਉਦਾਸ ॥ ੨੭੭ ॥ ਇਹ ਠਾਢ ਭੂਪਤ ਪਉਰ ॥ ਮਨ ਜਾਪ ਜਾਪਤ ਗਉਰ ॥ ਨਹੀ ਨੈਕ ਮੋਰਤ ਅੰਗ ॥ ਇਕ ਪਾਨ ਠਾਢ ਅਭੰਗ ॥ ੨੭੮ ॥ ਅਸ ਲੀਨ ਪਾਨ ਕਰਾਲ ॥ ਚਮਕੰਤ ਉੱਜਲ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ਜਨ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਹੀ ਮਿਤ੍ਰ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ॥ ੨੭੯ ॥ ਨਹੀ ਨੈਕ ਉਚਾਵਤ ਪਾਉ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਸਾਧਤ ਦਾਉ॥ ਅਨਯਾਸ ਭੂਪਤ ਭਗਤ ॥ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਹੀ ਰਸ ਪਗਤ ॥ ੨੮੦ ॥ ਜਲ ਪਰਤ ਮੂਸਲਧਾਰ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਲੋਨ ਓਟ ਦੁਆਰ ॥ ਪਸ ਪੱਛ ਸਰਬਿ ਦਿਸਾਨ ॥ ਸਭ ਦੇਸ ਦੇਸ ਸਿਧਾਨ ॥ ੨੮੧ ॥ ਇਹ ਠਾਢ ਹੈ ਇਕ ਆਸ ॥ ਇਕ ਪਾਨ ਜਾਨ ਉਦਾਸ ॥ ਅਸਲੀ ਨ ਪਾਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਅਤਿ ਤੇਜਵੰਤ ਅਖੰਡ ॥ ੨੮੨ ॥ ਮਨ ਆਨ ਕੇ ਨਹੀ ਭਾਵ ॥ ਇਕ ਦੇਵ ਕੇ ਚਿਤ ਚਾਵ ॥ ਇਕ ਪਾਨ ਐਸੇ ਠਾਢ ॥ ਰਨ ਖੰਭ ਜਾਨਕ ਗਾਡ ॥ ੨੮੩ ॥ ਜਿਹ ਭੂਮ ਧਾਰਸਪਾਵ ॥ ਨਹੀ ਨੈਕ ਫੇਰ ਉਚਾਵ ॥ ਨਹੀ ਠਾਮ ਭੀਜਸ ਤਉਨ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਭਇਓ ਮੁਨਿ ਮਉਨ ॥ ੨੮੪ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਤਾਸ ਮੁਨੇਸ ॥ ਅਕਲੰਕ ਭਾਗਵਿ ਭੇਸ ॥ ਗੁਰਜਾਨ ਪਰੀਆ ਪਾਇ ॥ ਤਜਿ ਲਾਜ ਸਾਜ ਸਚਾਇ ॥ ੨੮੫ ॥ ਤਿਹ ਜਾਨਕੈ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਅਕਲੰਕ ਦੱਤ ਅਭੇਵ ॥ ਚਿਤ ਤਾਸ ਕੇ ਰਸ ਭੀਨ ॥ ਗੁਰ ਤ੍ਰਉਦਸਮੋ ਤਿਹ ਕੀਨ ॥ ੨੮੬ ॥ ਤ੍ਰਉ ਦਸਮੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੧੩ ॥ ਅਥ ਚਤਰ ਦਸਮੋ ਗੁਰਨਾਮ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਚਲਯੋ ਦੱਤ ਰਾਜੰ ॥ ਲਖੇ ਪਾਪ ਭਾਜੰ ॥ ਜਿਨੈ ਨੈਕ ਪੇਖਾ ॥ ਗੁਰੂ ਤੁਲਿ ਲੇਖਾ ॥ ੨੮੭ ॥ ਮਹਾ ਜੋਤ ਰਾਜੈ ॥ ਲਖੈ ਪਾਪ ਭਾਜੈ ॥ ਮਹਾ ਤੇਜ ਸੋਹੈ ॥ ਸਿਵਊ ਤੁੱਲਿ ਕੋ ਹੈ ॥ ੨੮੮ ॥ ਜਿਨੈ ਨੈਕ ਪੇਖਾ ॥ ਮਨੋ ਮੈਨ ਦੇਖਾ ॥ ਸਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਾ ॥ ਨਦ੍ਵੈ ਭਾਵ ਆਨਾ ॥ ੨੮੯ ॥ ਰਿਸ਼ੀ ਸਰਬ ਨਾਰੀ ॥ ਮਹਾ ਤੇਜ ਧਾਰੀ ॥ ਨਹਾਰੰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਨਚੀਰ ਊਚਿਤਾਰੈ ॥ ੨੯੦ ॥ ਚਲੀ ਧਾਇ ਐਸੇ ॥ ਨਦੀ

---

੨੭੫. ਅਸਲੀਨ=ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ ਉਦਾਸ ਖੜੋਤਾ ਹੈ।

੨੭੬. ਜਗਜੀਵ=ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।

੨੭੭. ਪੌਰ ਗੌਰ=ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਗੇ ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਚੰਡੀ।

੨੭੯. ਅਨਿਆਸ=ਹੋਰ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਹੀ=ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

੧੮੦. ਗ੍ਰਿਹ ਲੇਨ=ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਓਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਸਿਧਾਨ=ਚਲੇ ਗਏ। ੨੮੧.ਅਸਲੀਨ=ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ਹੈ। ੨੮੨. ਭਾਵ=ਪ੍ਰੇਮ। ਰਨਖੰਭ=ਜੁਧ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੰਡਾ। ਇਕ ਦੇਵ=ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ੨੮੩. ਜਿਹ ਭੂਮ=ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੈਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਚਾਟ=ਉਠਾਇਆ।

੨੮੪. ਅਕਲੰਕ=ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਗਵੇ ਭੇਸ ਹਨ।

੨੮੯=ਨ ਦ੍ਵੈ ਭਾਵ=ਨਹੀਂ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵ ਜੈਸੇ ॥ ਜੁਵਾਂ ਬ੍ਰਿਧ ਬਾਲੈ ॥ ਰਹੀ ਕੌਨ ਆਲੈ ॥ ੨੯੧ ॥ ਲਹੀ ਏਕ ਨਾਰੀ ॥ ਸੁ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ ॥ ਕਿਧੌਪਾਰਬਤੀਛੈ ॥ ਮਨੋ ਬਾਸਵੀਹੈ ॥ ੨੯੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸ੍ਰੀਛੈ ॥ ਕਿ ਬਿੰਦੇਲ ਤਾਛੈ ॥ ਕਿ ਹਈ ਮਾਦ੍ਰ ਜਾਹੈ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ੨੯੩ ॥ ਕਿ ਰਾਮੰਤ੍ਰੀਆ ਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜੇ ਸਰੀਛੈ ॥ ਕਿ ਰਾਮਾਨ ਜਾਛੈ ॥ ੨੯੪ ॥ ਕਿ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਕਾਮੰ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ਕਿ ਦੇਵਾਨ ਜਾਹੈ ॥ ਕਿ ਦਈਤੇਸ ਰਾਹੈ ॥ ੨੯੫ ॥ ਕਿ ਸਾਵਿਤ੍ਰ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਆਛੈ ॥ ਕਿ ਦੇਵੇਸ੍ਵਰੀਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜੇਸ੍ਵਰੀਛੈ ॥ ੨੯੬ ॥ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰਾਵਲੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਤੰਤ੍ਰਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਹਈ ਮਦ੍ਰ ਜਾਛੈ ॥ ਕਿ ਹੰਸੇਸਰੀ ਹੈ ॥ ੨੯੭ ॥ ਕਿ ਜਾਜੁਲਿ ਕਾਛੈ ॥ ਸੁਵਰਨ ਆਦਿ ਜਾਛੈ ॥ ਕਿ ਸੁੱਧੰ ਸਚੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ੨੯੮ ॥ ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਜਾਹੈਂ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾਛੈ ॥ ਕਿ ਸਾਵਿਤ੍ਰ ਕਾਛੈ ॥ ੨੯੯ ॥ ਕਿ ਚੰਚਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਕਾਮਹਿਕਲਾਛੈ ॥ ਕਿ ਕ੍ਰਿਤਯੰ ਜੁਧਾਛੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜੇਸਰੀਹੈ ॥ ੩੦੦ ॥ ਕਿ ਰਾਜਹਿਸਿਰੀਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਮੰਕਲੀਹੈ ॥ ਕਿ ਗਉਰੀ ਮਹਾ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਟੋਡੀ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈਂ ॥ ੩੦੧ ॥ ਕਿ ਭੂਪਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਟੋਡੀਜ ਆਛੈ ॥ ਕਿ ਬਾਸੰਤ ਬਾਲਾ ॥ ਕਿ ਰਾਗਾਨ ਮਾਲਾ ॥ ੩੦੨ ॥ ਕਿ ਮੇਘੰ ਮਲਾਰੀ ॥ ਕਿ ਗਉਰੀ

---

੨੯੧. ਬਾਸਵੀ=ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨੯੨. ਰਾਜੇਸ੍ਰੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਈਸ਼ਰੀ, ਛੈ=ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ=ਲੱਛਮੀ ਹੈ। ਕਿ ਬ੍ਰਿੰਦੇ=ਜੇਹੜੀ ਬ੍ਰਿੰਦੇਲਤਾ ਨਾਮ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੈ।ਹਈ ਮਾਦਰਜਾ=ਪਾਰਬਤੀ ਹੈ। ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ=ਬੜੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ੨੯੩. ਰਾਮੰਤ੍ਰ ਆਹੈ=ਜੋ ਰਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜੰ ਪ੍ਰਭਾ= ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਾਨੁਜਾ ਛੈ=ਜੇਹੜਾ ਬਲਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸੁਭੱਦ੍ਰਾ ਹੈ। ੨੯੪. ਕਾਲਿੰਦ੍ਰਕਾ ਛੈ=ਜਮਨਾ ਹੈ। ਦੇਵਾਨ ਜਾ ਛੇ=ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਦਈ ਤੇਸਰਾ ਹੈ=ਪਾਰਬਤੀ ਜਾਂ ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ੨੯੫. ਸਾਵਿਤ੍ਰ=ਸਾਵਿੱਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ=ਗਾਤ੍ਰੀ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਦੇਵੇਸਰੀ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਚੀ ਹੈ। ੨੯੬. ਮੰਤ੍ਰਾਵਲਾ=ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪੰਗਤੀ ਹੈ। ਤੰਤ੍ਰਾਵਲਾ=ਤੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਹੰਸੇਸਰੀ=ਹੰਸ ਦੀ ਈਸ਼ਰੀ ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ੨੯੭. ਜਾਜਲ=ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਸ੍ਵਰਨ ਅਜਿ=ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ੨੯੮. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ=ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨੯੯ ਕਿ ਚੰਚਾਲ=ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਤੀ ਹੈ। ਜਸ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਈਸ਼ਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਹੈ। ੩੦੦=ਰਾਮੰ ਕਲੀ=ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈ। ਵਡੀ ਗੌੜੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈ। ਟੋਡੀ ਹੈ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ ਭੂਪਾਲ ਰਾਗਣੀ ਬਣੀ ਹੈ।

੩੦੧. ਜੇਹੜੀ ਚੰਗੀ ਟੋਡੀ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਦੀ ਬਾਲਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਰਾਗ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ। ੩੦੨. ਮੇਘ ਤੇ ਮਲਾਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਹੈ। ਗੌੜੀ ਤੇ ਧਮਾਰੀ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਊਤਰੀ ਹੈ।

ਧਮਾਰੀ ॥ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਪੁਤ੍ਰੀ ॥ ਕਿ ਆਕਾਸ ਉਤਰੀ ॥ ੩੦੩ ॥ ਸੁ ਸਉਹਾਗਵੰਤੀ ॥ ਕਿ ਪਾਰੰਗ ਗੰਤੀ ॥ ਕਿ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਕਤਾ ॥ ਕਿ ਨਿਜਨਾਹ ਭਗਤਾ ॥ ੩੦੪ ॥ ਕਿ ਰੰਭਾ ਸਚੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਚੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਗੰਧ੍ਰਬਣੀਛੈ ॥ ਕਿ ਬਿੱਦਿਆ ਧਰੀਛੈ ॥ ੩੦੫ ॥ ਕਿ ਰੰਭਾ ਉਰਬਸੀਛੈ ॥ ਕਿ ਸੁਧੰ ਸਚੀਛੈ ॥ ਕਿ ਹੰਸਏਸ੍ਵਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਕਾਛੈ ॥ ੩੦੬ ਕਿ ਗੰਧ੍ਰਬਣੀਹੈ ॥ ਕਿ ਬਿੱਦਿਆ ਧਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜਹਿਸਿਰੀਛੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜਹਿ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ੩੦੭ ॥ ਕਿ ਰਾਜਾਨ ਜਾਹੈਂ ॥ ਕਿ ਰੁਦ੍ਰੰ ਪ੍ਰਿਆ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਸੰਭਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਸੁੱਧੰ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ੩੦੮॥ ਕਿ ਅੰਬਾਲਿ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਆਕਰਖਣੀਛੈ ॥ ਕਿ ਚੰਚਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਚਿਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ॥ ੩੦੯॥ ਕਿ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਹੈ ॥ ਕਿਧੌ ਜਾਨਵੀ ਹੈ ॥ ਕਿਧੌ ਦੁਵਾਰਕਾਛੈ ॥੩੧੦॥ ਕਿ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ ਜਾਛੈ ॥ ਕਿ ਕਾਮੰ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ਕਿ ਕਾਮ ਏਸਵਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰਾਨ ਜਾਹੈ ॥ ੩੧੧ ॥ ਕਿ ਭੈਖੰਡਣੀਛੈ ॥ ਕਿ ਖੰਭਾ ਵਤੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਬਾਸੰਤ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ ॥ ੩੧੨ ॥ ਕਿ ਪਰਮਹ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿੱਤ੍ਰਤਾਛੈ ॥ ਕਿ ਆਲੋਕਣੀਹੈ॥ ਕਿ ਆਭਾ ਧਰੀ ਹੈ ॥ ੩੧੩ ॥ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰਾਮੁਖੀਛੈ ॥ ਕਿ ਸੂਰੰ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ਕਿ ਪਾਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ੩੧੪ ॥ ਕਿ ਸਰਪੰਲਟੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਦੁੱਖੰਕਟੀ ਹੈ॥ ਕਿ ਚੰਚਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰੰ ਪ੍ਰਭਾਛੈ ॥ ੩੧੫ ॥ ਕਿ ਬੁੱਧੰ ਧਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਕ੍ਰੁੱਧੰ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਛੱਤ੍ਰਾਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਬਿੱਜੰ ਛਟਾ ਹੈ ॥ ੩੧੬ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰਾਣਵੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰੰ ਧਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰੰ ਛਟਾ ਹੈ ॥ ੩੧੭ ॥ ਕਿ ਬਾਨੰ ਦ੍ਰਿਗੀ ਹੈ

---

੩੦੩. ਸੁਹਾਗ=ਅਨੰਦ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਰਮ ਗਿਆਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਛਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ੩੦੪. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੰਭਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਚੀ ਹੈ ਵਿਦਿਆਧਰ ਦੀ ਜਾਤੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਰਾਜਾਨ ਜਾ=ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਨੁਜਾ=ਭੈਣ ਹੈ ਰੁਦ੍ਰੰ ਪ੍ਰਯਾ ਹੈ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਪਾਰਬਤੀ ਹੈ॥ ਸੰਭਾਲਕ ਛੈ=ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

੩੦੯. ਅੰਬਾਲਕਾ ਛੈ=ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿ ਆਂਕਰਖਣੀ=ਜੋ ਓਹ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ=ਜਮਨਾ ਬਣੀ ਹੈ । ਜਾਨਵੀ=ਗੰਗਾ ਹੈ ਗੋਦਾਵਰੀ ਹੈ। ੩੧੦. ਕਾਲਿੰਦ੍ਰਜਾ=ਪਹਾੜ ਦੀ ਜਾ=ਜਮਨਾ ਹੈ। ਕਾਮੇਸ੍ਵਰੀ= ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤੀ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਾਨੁਜਾ=ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ।

੩੧੧. ਡਰ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਖੰਭਾਵਤੀ=ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੩੧੨. ਅਲੋਕਣੀ=ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

੩੧੪. ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਸੱਪਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ।

੩੧੫. ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰੂਪ ਦਾ ਬਣਾਉ ਹੈ।

੩੧੬. ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛੱਤ੍ਰਾਣੀ ਹੈ । ਛਤ੍ਰੰ=ਜਸ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਛਤ੍ਰੰ=ਜਸ ਦੀ ਹੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਛਤ੍ਰੰ=ਜਸ ਦਾ ਹੀ ਛਟਾ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

੩੧੭. ਬਾਨੰਦ੍ਰਗੀ=ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ। ਹਰਨ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ। ਕੌਲ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਹੈ।

॥ ਕਿ ਨੇਤ੍ਰੰ ਮ੍ਰਿਗੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਕਉਲਾ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਕਿਸੈਸਾਨਨੀਛੈ ॥ ੩੧੮ ॥ ਕਿ ਗੰਧ੍ਰਬਣੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਬਿਦਿਆ ਧਰੀ ਛੈ ॥ ਕਿ ਬਾਸੰਤ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿ ਭੂਤੇਸ ਪਿਆਰੀ ॥ ੩੧੯ ॥ ਕਿ ਜਾਦ੍ਵੇਸ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿ ਪੰਚਾਲ ਬਾਰੀ ॥ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਕਾਛੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜਹ ਸਿਰੀ ਹੈ ॥ ੩੨੦ ॥ ਕਿ ਸੋਵਰਣ ਪੁਤ੍ਰੀ ॥ ਕਿ ਆਕਾਸ ਉਤ੍ਰੀ ॥ ਕਿ ਸੂਰਣੀ ਪ੍ਰਿਤਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਸੁਵ੍ਰਨੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ੩੨੧ ॥ ਕਿ ਪਦਮੰ ਦ੍ਰਿਗੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਬੀਰਾਬਰਾ ਹੈ ॥ ਕਿਸਕੀ ਸੁਭਾ ਹੈ ॥ ੩੨੨ ॥ ਕਿ ਨਾਗੇ ਸਜਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਨਾਗਨ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਨਲਨੰ ਦ੍ਰਿਗੀ ਹੈ ॥ ਕਿ ਮਲਿਨੀ ਮ੍ਰਿਗੀ ਹੈ ॥ ੩੨੩ ॥ ਕਿ ਅਮਿਤੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਅਮਿਤੋ ਤਮਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਅਕਲੰ ਕਰੂਪੰ ॥ ਕਿ ਸਭ ਜਗਤ ਭੂਪੰ ॥ ੩੨੪ ॥ ਮੋਹਣੀ ਛੰਦ ॥ ਜੁੱਬਣ ਮਯਮੰਤੀ ਸੁੱਬਾਲੀ ॥ ਮੁਖ ਨੂਰੰ ਪੂਰੰ ਉੱਜਾਲੀ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਣੀ ਬੈਣੀ ਕੋਕਲਾ ॥ ਸਸਿਆਭਾ ਸੋਭਾ ਚੰਚਲਾ ॥ ੩੨੫ ॥ ਘਣਿ ਮੰਝੇ ਜੈਹੈ ਚੰਚਾਲੀ ॥ ਮ੍ਰਿਦਹਾਸਾ ਨਾਸਾਖੰਕਾਲੀ ॥ ਚਖ ਚਾਰੰ ਹਾਰੰ ਕੰਠਾਯੰ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਣੀ ਬੈਣੀ ਮੰਡਾਯੰ ॥ ੩੨੬ ॥ ਗਜ ਗਾਮੰ ਬਾਮੰ ਸੁ ਗੈਣੀ ॥ ਮ੍ਰਿਦ ਹਾਸੰ ਬਾਸੰ ਬਿਧੁ ਬੈਣੀ ॥ ਚਖਚਾਰੰ ਹਾਰੰ ਨਿਰਮੱਲਾ ॥ ਲਖਿਆਭਾਲੱਜੀ ਚੰਚਲਾ ॥ ੩੨੭ ॥ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਧਰਮਾਂ ਕਰਮਾਂ ਸੁ ਕਰਮੰ ॥ ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਸਰਤਾ ਜਣੁ ਧਰਮੰ ॥ ਮੁਖ ਨੂਰੰ ਪੂਰੰ ਸੁ ਬਾਸਾ ॥ ਚਖ

---

੩੧੯. ਭੂਤੇਸ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਪਰਬਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ੩੧੯. ਜਾਦ੍ਵੇਸ ਨਾਰੀ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੁਕਮਣੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਲ ਬਾਰੀ=ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਹੰਸਰੀ=ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਹੈ। ੩੨੦. ਸੋਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਭਾਵ ਪੁਤਲੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦੀ ਸਿਲਾ ਹੈ। ੩੨੧. ਕੌਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਭਾ=ਬੜੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਬੀਰਾ ਬਰਾ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪੱਛਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਰਮੀ ਬਲ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਸਿ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ।

੩੨੨. ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਸਰਪਨੀਆਂ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਨਲਨੰ=ਕੌਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹਰਨ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਲੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੩੨੩. ਅਮਿਤੰ=ਬਿਅੰਤ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਅਮਿਤੋਤਮਾ=ਬਿਅੰਤ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਨਿਸਕਲੰਕ ਰੂਪ ਹੈ। ੩੨੪. ਜੁਬਨੰ=ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਦ ਦੀ ਮਸਤਾਈ ਨਾਲ ਓਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਸਤ ਹੈ। ਮੁਖ ਨੂਰੰ=ਮੂੰਹ ਦੇ ਨੂਰ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਚੰਦ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ੩੨੫. ਕੋਮਲ ਹਾਸਾ ਹੈ। ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਕੋਕਲਾ ਵਰਗੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਕੋਮਲ ਹਾਸਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਖੰ=ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਚੰਚਾਲੀ=ਬਿਜਲੀ। ਹਰਨ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ। ਬੋਲ ਭੂਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩੨੬. ਗਜ=ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਾਲ ਵਰਗੀ ਚਾਲ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਗੌਣ ਗੌਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਚਾਰੀ ਬਾਰੀ ਅੰਨਾਸਾ ॥ ੩੨੮ ॥ ਚਖਚਾਰੰ ਬਾਰੰ ਚੰਚਾਲੀ ॥ ਸਤ ਧਰਮਾ ਕਰਮਾ ਸੰਚਾਲੀ ॥ ਦੁਖ ਹਰਣੀ ਦਰਣੀ ਦੁਖ ਦੰਦੰ ॥ ਪ੍ਰਿਯਾ ਭਕਤਾ ਬਕਤਾ ਹਰ ਛੰਦੰ ॥ ੩੨੯ ॥ ਰੰਭਾ ਉਰ ਬਸੀਆ ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ॥ ਅੱਛੋ ਮੋਹਣੀਆ ਜੇ ਰਾਚੀ ॥ ਲਖਿ ਸਰਬੰ ਗਰਬੰ ਪਰਹਾਰੀ ॥ ਮੁਖਿ ਨੀਚੇ ਧਾਮੰ ਸਿਧਾਰੀ ॥ ੩੩੦ ॥ ਗੰਧਰਬੰ ਸਰਬੰ ਦੇਵਾਣੀ ॥ ਗਿਰਜਾ ਗਾਇੱਤ੍ਰੀ ਲੰਕਾਣੀ ॥ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ॥ ਲਖਿ ਲੱਜੀ ਸੋਭਾ ਸੂਰਜਾਣੀ ॥ ੩੩੧ ॥ ਨਾਗਣੀਆਂ ਨ੍ਰਿਤਿਆ ਜੱਛਾਣੀ ॥ ਪਾਪਾ ਪਾਵਿੱਤ੍ਰੀ ਪੱਬਾਣੀ ॥ ਪੂਈ ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੂਤੇਸੀ ॥ ਭਿੰਭਰੀਆ ਭਾਮਾ ਭੂਪੇਸੀ ॥ ੩੩੨ ॥ ਬਰਬਰਣੀ ਹਰਣੀ ਸਬ ਦੁੱਖੰ ॥ ਸੁਖ ਕਰਣੀ ਤਰਣੀ ਸਸਿ ਮੁੱਖੰ ॥ ਉਰਗੀ ਗੰਧ੍ਰਬੀ ਜੱਛਾਨੀ ॥ ਲੰਕੇਸੀ ਭੇਸੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ॥ ੩੩੩ ॥ ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਨੰ ਤਾਨੰ ਮਦ ਮੱਤੀ ॥ ਜੁੱਬਨ ਜਗ ਮਗਣੀ ਸੁਭਵੰਤੀ ॥ ਉਰਧਾਰੰ ਹਾਰੰ ਬਨਿ

---

੩੨੮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਸਥਤ ਹੈ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਧਰਮ ਜਿਸਦਾ ਇਸਥਤ ਹੈ। ਮੁਖ ਨੂਰੰ=ਮੂੰਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਨ ਚੰਗੇ ਜਸ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ ਹੈ। ਚਖਚਾਰੀ=ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚਲੌਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਕਟਾਖ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸੰ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਪਤੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਜਸਨੂੰ ਉਚਾਰਨਵਾਲੀ ਹੈ।

੩੨੯. ਰੰਭਾ ਅਪੱਛਰਾਂ ਹੈ ਜਾਂ ਉਰਬਸੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਤਾਚੀ=ਅਪੱਛਰਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਮੋਹਣੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਰਮਾ ਪੌਣ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਖ ਸਰਬੰ=ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਓਨਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਨੀਚੇ= ਮੂੰਹ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ੩੩੦. ਗਿਰਜਾ=ਪਾਰਬਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲੰਕਾ ਪਤੀ ਦੀ ਰਾਣੀ ਮੰਦੋਦਰੀ ਹੈ। ਬਰਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੋਹਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਚੀ ਹੈ। ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

੩੩੧. ਸਰਪਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਤਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪੱਛਰਾਂ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਜੇਹੜੀ ਭਾਮਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਿੰਭਰੀ ਦੇਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਈਸ਼ਰੀ ਹੈ।

੩੩੨. ਚੰਗਿਆਂ ਵਰਾਂ ਦੇ ਵਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੱਛਾਂ ਦੀ ਹੈ। ੩੩੩. ਬਾਨਾ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰ ਤਾਣੇ ਹਨ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਜੋਬਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਣ ਮਾਲਾ ਦਾ ਹਾਰ ਜਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਆਦਕਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਜਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਹਾਰ ਮਾਨੋ ਬਨ ਮਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਦੀ ਸੋਭਾ ਮਾਨੋ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੀ ਹੈ।

ਮਾਲੰ ॥ ਮੁਖਿ ਸੋਭਾ ਸਿਖਰੰਜਨ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ੩੩੪ ॥ ਛਤਪਤ੍ਰੀ ਛਤ੍ਰੀ ਛਤ੍ਰਾਲੀ ॥ ਬਿਧ ਬੈਣੀ ਨੈਣੀ ਨ੍ਰਿਮਾਲੀ ॥ ਅਸ ਪਾਸੀ ਉਦਾਸੀ ਨਿਰਲੇਪੰ ॥ ਬ੍ਰਿਧ ਖਾਨੰ ਮਾਨੰ ਸੰਛੇਪੰ ॥ ੩੩੫ ॥ ਸੁਭ ਸੀਲੰ ਡੀਲੰ ਸੁਖ ਥਾਨੰ ॥ ਮੁਖ ਹਾਸੰ ਰਾਸੰ ਨਿਰਬਾਨੰ ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਭਕਤਾ ਬਕਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮੰ ॥ ਚਿਤ ਲੈਣੀ ਦੈਣੀ ਆਰਾਮੰ ॥ ੩੩੬ ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਭਕਤਾ ਠਾਢੀ ਏਕੰਗੀ ॥ ਰੰਗ ਏਕੈ ਰੰਗੈ ਸੋ ਰੰਗੀ ॥ ਨਿਰਬਾਸਾ ਆਸਾ ਏਕਾਤੰ ॥ ਪਤਿ ਦਾਸੀ ਭਾਸੀ ਪਰਭਾਤੰ ॥੩੩੭॥ ਅਨਿ ਨਿੰਦ੍ਰ ਅਨਿੰਦ੍ਰਾ ਨਿਰਹਾਰੀ ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਭਕਤਾ ਬਕਤਾ ਬ੍ਰਤਚਾਰੀ ॥ ਬਾਸੰਤੀ ਟੋਡੀ ਗਉਡੀ ਹੈ ॥ ਭੂਪਾਲੀ ਸਾਰੰਗ ਗਉਰੀਛੈ ॥ ੩੩੮ ॥ ਹਿੰਡੋਲੀ ਮੇਘ ਮਲ੍ਹਾਰੀ ਹੈ ॥ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਗੌਡ ਮਲ੍ਹਾਰੀਛੈ ॥ ਬੰਗਲੀਆ ਰਾਗ ਬਸੰਤੀਛੈ ॥ ਬੈਰਾਗੀ ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਹੈ ॥ ੩੩੯ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਬੈਰਾਰੀਛੈ ॥ ਪਰਜ ਕਿਸੁੱਧ ਮਲ੍ਹਾਰੀਛੈ ॥ ਹਿੰਡੋਲੀ ਕਾਫੀ ਤੈਲੰਗੀ ॥ ਭੈਰਵੀ ਦੀਪਕੀ ਸੁਭੰਗੀ ॥ ੩੪੦ ॥ ਸਰਬੇਵੰ ਰਾਗੰ ਨਿਰਬਾਨੀ ॥ ਲਖਿ ਲੋਭੀਆਭਾਗਰਬਾਨੀ ॥ ਜਉ ਕੱਥਉ ਸੋਭਾ ਸਰਬਾਣੰ ॥ ਤਉ ਬਾਢੈ ਏਕੰ ਗ੍ਰੰਥਾਣੰ ॥ ੩੪੧ ॥ ਲਖਿਤਾਮੰ ਦੱਤੰ ਬ੍ਰਤਚਾਰੀ ॥ ਸਰਬ ਲੱਗੇ ਪਾਨੰ ਜਟਧਾਰੀ ॥ ਤਨ ਮਨ ਭਰਤਾ ਕਰ ਰਸਭੀਨਾ ॥ ਚਵ ਦਸਵੇਂ ਤਾਕੋ ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥ ੩੪੨ ॥

ਇਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਭਗਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਤੁਰ ਦਸਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥

---

੩੩੪. ਜੇਹੜੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਤੀ ਰਾਜੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹਨ ਓਨਾਂ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਛੱਤ੍ਰਾਣੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਰੋਮਣੀ ਹੈ। ਕੋਕਲ ਵਰਗੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਨਿਰਮਲ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਸ ਪਾਸੰ=ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ ਤੇ ਖੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ। ਅਕਲ ਦੀ ਖਾਣ ਮੰਨੀ ਦੀ ਹੈ, ਸੰਕੋਚ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩੩੫. ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਥਾਂ ਘਰ ਹੈ, ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਡੀਲ=ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ। ਮੂੰਹ ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਸੇ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ ਭਾਵ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਨਿਰਬੰਧਨ ਹੈ। ਚਿਤ ਦੇ ਚੁਰਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩੩੬. ਪਤੀ ਦੀ ਭਗਤਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਅੰਗ ਦੇ ਭਾਰ ਖਲੋਤੀ ਹੈ। ਓਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੈ। ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੇ ਪਰ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਆਸਾ ਰਖੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਦਾਸੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਗੀ ਹੈ। ੩੩੭. ਨੀਂਦ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਥੋੜਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੩੩੮. ਬੈਰਾੜੀ ਰਾਗਣੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩੩੯. ਸੋਰਠ ਰਾਗਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਗ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰਾੜੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈ।

੩੪੦. ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਬੰਧਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖਕੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਗਰਬ ਵਾਲੀਆਂ। ੩੪੧. ਜੇਹੜਾ ਦੱਤਾ-ਤ੍ਰੇਵ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ। ਸਾਰੇ ਜੜਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਪੈਰੀ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਤਨੋ ਮਨੋ ਕਰਕੇ ਭਰਤੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀ ਹੈ।

੩੪੨. ਮਨੋ ਈਸੰ=ਮੋਨੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼ਰ।

ਅਥ ਬਾਨਗਰਪੰਦਰਵੌਂ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ॥ ਕਰਿ ਚਉਦਸਵੇਂ ਗੁਰਦੱਤ ਮੁਨੰ॥ ਮਗਲਗੀਆ ਪੂਰਤ ਨਾਦ ਧੁਨੰ॥ ਭ੍ਰਮ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮ ਉਤ੍ਰ ਦਿਸੰ ਤਕਿ ਚਲੀਆ ਦੱਛਨ ਮੋਨ ਇਸੰ॥ ੩੪੩॥ ਅਵਿਲੋਕ ਤਹਾਂ ਇਕ ਚਿਤ੍ਰ ਪੁਰੰ॥ ਜਨੁ ਕ੍ਰਾਂਤ ਦਿਵਾਲਯ ਸਰਬਹਰੰ॥ ਨਗਰੇਸ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਮਾਰ ਮ੍ਰਿਗੰ॥ ਸਬ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪਤ ਘਾਇਖਗੰ॥ ੩੪੪॥ ਚਤਰੰਗ ਲਏ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗਿ ਘਨੀ॥ ਬਹਰੰਤ ਧੁਜਾ ਚਮਕੰਤ ਅਨੀ॥ ਬਹੁ ਭੂਖਨ ਚੀਰਜਰਾਵ ਜਰੀ॥ ਤ੍ਰਿਦਸਾਲਯ ਕੀਜਨੁ ਕ੍ਰਾਂਤ ਹਰੀ॥ ੩੪੫॥ ਤਹ ਬੈਠ ਹੁਤੋ ਇਕ ਬਾਣ ਗਰੰ॥ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਿਧੋ ਨਹੀਂ ਬੈਨਚਰੰ॥ ਤਹ ਬਾਜਤ ਬਾਜ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਗਣੰ॥ ਡਫ ਢੋਲਕ ਝਾਂਝ ਮੁਚੰਗ ਭਣੰ॥ ੩੪੬॥ ਦਲਨਾਥ ਲਏ ਬਹੁ ਸੰਗਿਦਲੰ॥ ਜਲ ਬਾਰਦ ਜਾਨ ਪ੍ਰਲੈ ਉਛਲੰ॥ ਹਯ ਹਿੰਸਤ ਚਿੰਸਤ ਗੂੜ ਗਜੰ॥ ਗਲ ਗੱਜਤ ਲੱਜਤ ਸੁੰਡਲਜੰ॥ ੩੪੭॥ ਦ੍ਰੁਮ ਢਾਹਤ ਗਾਹਤ ਗੂੜ ਦਲੰ॥ ਕਰ ਖੀਚਤ ਸੀਚਤ ਧਾਰ ਜਲੰ॥ ਸੁਖ ਪਾਵਤ ਧਾਵਤ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭੰ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਬਿਮੋਹਤ ਰਾਜ ਸੁਭੰ॥ ੩੪੮॥ ਚਪਡਾਰਤ ਚਾਚਰ ਭਾਨ ਸੁਅੰ॥ ਸੁਖ ਪਾਵਤ ਦੇਖ ਨਰੇਸ ਭੂਅੰ॥ ਗਲ ਗੱਜਤ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਸੁਰੰ॥ ਬਹੁ ਬਾਜਤ ਨਾਦ ਨਯੰ ਮੁਰਜੰ॥ ੩੪੯॥ ਕਲਿ ਕਿੰਕਣਿ ਭੂਖਤ ਅੰਗਬਰੰ॥ ਤਨ ਲੇਪਤ ਚੰਦਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭੰ॥ ਮ੍ਰਿਦੁ ਡੋਲਤ ਬੋਲਤ ਬਾਤ ਮੁਖੰ॥ ਗ੍ਰਹ ਆਵਤ ਖੇਲ ਅਖੇਟ ਸੁਖੰ॥ ੩੫੦॥ ਮੁਖ ਧੋਛ ਗੁਲਾਬ ਫੁਲੇਲ ਸੁਭੰ॥ ਕਲਿ ਕੱਜਲ ਸੋਹਤ ਚਾਰ ਚਖੰ॥ ਮੁਖ ਉੱਜਲ ਚੰਦ ਸਮਾਨ ਸੁਭੰ। ਅਵਿਲੋਕ ਛਕੇ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬਿਸੰ॥ ੩੫੧॥ ਸੁਭ ਸੋਭਤ ਹਾਰ ਅਪਾਰ ਉਰੰ॥

---

੩੪੩. ਚਿਤ੍ਰ ਪੁਰੰ=ਸੁੰਦ੍ਰ ਨਗਰ। ਜਨ ਕਾਂਤ=ਮਾਨੋ ਸੁਰਗ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੩੪੪. ਬਹੁ ਭੂਖਨ=ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਜਰੀਦਾਰ ਕਪੜੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਦਸਾਲਯ=ਮਾਨੋ ਸੁਰਗ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਹਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਹੜੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਕਪੜੇ ਪੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩੪੬. ਕਲ ਨਾਥ=ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ। ਜਲਬਾਰ=ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਲੈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਛਲਿਆ ਹੈ। ਗਲ ਗਜਤ= ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਪਾਣੀ। ਕਰ ਖੀਚਤ=ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਖਿੱਚਕੇ ਸਿੰਜਦੇ ਹਨ ਜਲ ਦੀ ਧਾਰਾਂ ਨੂੰ। ੩੪੮. ਚਪ ਡਾਰਤ=ਖਿੜ ਕੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਟਦਾ ਹੈ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਨ। ਗਲ ਗੱਜਭ=ਢੋਲਾਂ ਤੇ ਜੋੜੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰੰ=ਅਵਾਜਾਂ ਦੀ ਗੜਗੱਜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੁਰਜ ਵਾਜੇ।

੩੪੯. ਕਲਿ ਕਿੰਕਣ=ਸੁੰਦਰ ਤੜਾਗੀ ਫਬ ਰਹੀ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ। ਤਨ ਲੇਪਤ=ਸਰੀਰ ਲਿੰਬਿਆ ਹੈ ਚੰਦਨ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਮ੍ਰਿਦ=ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਤਾਂ ਕੋਮਲ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਹ=ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ੩੫੦. ਗੁਲਾਬ ਤੇ ਫੁਲੇਲ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਧੋਂਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸੁਰਮਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੰਧਰਭ ਜੋ ਈਸੁਰ ਹਨ ਵੇਖਕੇ ਮਗਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩੫੧. ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ਅਪਾਰ ਹਾਰ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਕੇਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਬਿਅੰਤ ਖੂਹਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਲ ਦਲ ਹੈ। ਉਸ ਰਸਤੇ ਸੈਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿਲਕੰਦੁਤਿ ਕੇਸਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਅਨਸੰਖ ਅਛੂਹਨ ਸੰਗ ਦਲੰ ॥ ਤਿਹ ਜਾਤ ਭਏ ਸਨਸੈਨ ਮਗੰ ॥ ੩੫੨ ॥ ਫਿਰ ਆਇ ਗਏ ਤਿਹ ਪੈਂਡ ਮੁਨੰ ॥ ਕਲਿ ਬਾਜਤ ਸੰਖਨ ਨਾਦ ਧੁਨੰ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਤਹਾਂ ਇਕ ਬਾਨ ਗਰੰ॥ ਸਿਰ ਨੀਚ ਮਨੋ ਲਿਖ ਚਿੱਤ੍ਰ ਧਰੰ॥ ੩੫੩ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਰਿਖੀਸਰ ਨੀਚ ਨਰੰ ॥ ਹਸਿ ਬੈਨ ਸਭਾਂਤਿਇਮੰ ਉਚਰੰ ॥ ਕਹ ਭੂਪ ਗਏ ਲੀਏ ਸੰਗਿ ਦਲੰ॥ ਕਹਿਓ ਮੋਨ ਗੁਰੂ ਅਵਿਲੋਕ ਦ੍ਰਿਗੰ॥ ੩੫੪ ॥ ਚਕਿ ਚਿੱਤਰਹੇ ਚਲਅਚਿਤ ਮੁਨੰ ॥ ਅਨਖੰਡਤ ਪੀਨ ਹੀ ਜੋਗ ਡੁਲੰ॥ ਅਨਆਸ ਅਭੰਗ ਉਦਾਸ ਮਨੰ ॥ ਅਬਿਕਾਰ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰਭਾਸ ਸਭੰ ॥ ੩੫੫ ॥ ਅਨਭੰਗ ਪ੍ਰਭਾ ਅਨਖੰਡ ਤਪੰ॥ਅਬਿਕਾਰ ਜਤੀ ਅਨਿਆਸ ਜਪੰ ॥ ਅਨਖੰਡ ਬ੍ਰਤੰ ਅਨਡੰਡ ਤਨੰ॥ ਹਠਵੰਤ ਬ੍ਰਤੀ ਰਿਖਅਤ੍ਰ ਸੂਅੰ॥ ੩੫੬ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਸਰੰ ਕਰਿ ਧਿਆਨ ਜਤੰ ॥ ਰਹਿ ਰੀਝ ਜਟੀ ਹਠਵੰਤ ਬ੍ਰਤੰ ॥ ਗੁਰ ਮਾਨਸ ਪੰਚਦਸ੍ਵੋ ਪ੍ਰਬਲੰ ॥ ਹਠ ਛਾਡਿ ਸਬੈ ਤਿਨ ਪਾਨ ਪਰੰ ॥ ੩੫੭॥ ਇਮਨਾਹਸੋ ਜੋ ਕਰਨੇਹ ਕਰੈ॥ ਭਵ ਧਾਰ ਅਪਾਰਹਿ ਪਾਰ ਪਰੈ ॥ ਤਨ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਪਾਸ ਧਰੇ॥ ਕਰਿ ਪੰਦਸਵੇ ਗੁਰਪਾਨ ਪਰੇ ॥ ੩੫੮ ॥

ਇਤਿ ਪੰਦ੍ਰਸਵੋ ਗੁਰੂ ਬਾਨਗਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੧੫ ॥

ਅਥ ਚਾਂਵਡ ਸੋਰਵੋਂ ਗੁਰ ਕਥਨੰ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ॥ ਮੁਖ ਬਿਭੂਤ ਭਗਵੇ

---

੩੫੨. ਫਿਰ ਮੁਨੀ ਵੀ ਉਸ ਰਸਤੇ ਆ ਗਏ। ਸੰਖਾਂ ਤੇ ਨਰਸਿੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਧੁਨੀ ਵੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ ਮਾਨੋ ਸਿਖ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਰੱਖੀ ਹੈ।

੩੫੩. ਅਵਲੋਕ=ਉਸ ਨੀਵੀਂ ਹੋਈ ੨ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਜੀ ਵੇਖਕੇ। ਕਹਿ ਭੂਪ=ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ। ਉਸ ਬਾਣ ਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ੩੫੪. ਅਚੱਲ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਮੁਨੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਲੱਜਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੋਲਣ ਵਾਲੇ ਜੇਹੜੇ ਇਕ ਰਸ ਤਪੀ ਹਨ । ਹੋਰ ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਕ ਰਸ ਉਦਾਸ ਮੁਨੀ ਹਨ । ਬਿਅੰਤ, ਪ੍ਰਕਾਸ=ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਸੁੰਦਰ ਦੀ ਵਾਰ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ।

੩੫੫. ਇਕ ਰਸ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਇਕ ਰਸ ਤਪ ਵਾਲੇ ਤਪਸੀ ਹਨ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਨਜਤੀ ਹਨ ਹੋਰ ਦੀ ਆਸਾ ਜਪਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਭੰਡੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਅੱਤ੍ਰ ਰਿਖੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਦੀ ਹਨੂਮਾਨ ਵਰਗੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। ੩੫੬. ਬਾਣਾ ਦੇ ਬਣੌਣ ਵਾਲੇ ਬਾਣ ਗਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ ਜੜਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਜੋ ਹਰ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਤੀ ਹੈ। ੩੫੭. ਇਸ ਤਰਾਂ ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅਪਾਰ ਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ ਪਾਸ=ਵਖਰੇ ਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਧਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ੩੫੭. ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਬਣਾਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪਏ।

੩੫੮. ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਆਸ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹਨ।

ਭੇਸ ਬਰੰ ॥ ਸੁਭ ਸੋਭਤ ਚੇਲਕ ਸੰਗ ਨਰੰ ॥ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕ ਮੁਖੰ ॥ ਬਨ ਡੋਲਤ ਆਸ ਉਦਾਸ ਸੁਖੰ ॥ ੩੫੯ ॥ ਮੁਖ ਪੂਰਤ ਸੂਰਤ ਨਾਦ ਨਵੰ ॥ ਅਤਿ ਉੱਜਲ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਰਿਖੰ ॥ ਨਹੀ ਬੋਲਤ ਡੋਲਤ ਦੇਸ ਦਿਸੰ ॥ ਗੁਨ ਚਾਰਤ ਧਾਰਤ ਧਯਾਨ ਹਰੰ ॥ ੩੬੦ ॥ ਅਵਿਲੋਕਯ ਚਾਵਡ ਚਾਰ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਤ ਉਡੀ ਗਹਿ ਮਾਸੁ ਮੁਖੰ ॥ ਲਖਿ ਕੈ ਪਲਚਾਵੰਡ ਚਾਰ ਚਲੀ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਅਤਿ ਪੁਸਟ ਪ੍ਰਮਾਥ ਬਲੀ ॥ ੩੬੧ ॥ ਅਵਲੋਕ ਸਮਾਸ ਅਕਾਸ ਉਡੀ ॥ ਅਤਿ ਜੁੱਧੁ ਤਹੀ ਤਿਹ ਸੰਗ ਮੰਡੀ ॥ ਤਜ ਮਾਸ ਚੜਾ ਉਡ ਆਪ ਚਲੀ ॥ ਲਹਿ ਕੈ ਚਿਤ ਚਾਵਡ ਚਾਰ ਬਲੀ ॥ ੩੬੨ ॥ ਅਵਲੋਕ ਸੁਚਾਵਡ ਚਾਰ ਪਲੰ ॥ ਤਜਿ ਤ੍ਰਾਸ ਭਈ ਥਿਰ ਭੂਮ ਥਲੰ ॥ ਲਖਿ ਤਾਸ ਮਨੰ ਮੁਨ ਚਉਕ ਰਹਯੋ ॥ ਚਿਤ ਸੋਰਸਵੇਂ ਗੁਰ ਤਾਸ ਕਹਯੋ ॥ ੩੬੩ ॥ ਕੋਊ ਐਸ ਤਜੈ ਜਬ ਸਰਬ ਧਨੰ ॥ ਕਰਿਕੈ ਬਿਨ ਆਸ ਉਦਾਸ ਮਨੰ ॥ ਤਬ ਪਾਚਉ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਿਆਗ ਰਹੈ ॥ ਇਨ ਚੀਲਨ ਜਿਉ ਸ੍ਰੁਤ ਐਸ ਕਹੈ ॥ ੩੬੪ ॥

ਇਤਿ ਸੋਰਵੇਂ ਗੁਰੂ ਚਾਵਡ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੧੬ ॥

ਅਥ ਦੁਧੀਰਾ ਸਤਾਰਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਕਰਿ ਸੋਰਸਵੇ ਰਿਖ ਤਾਸ ਗੁਰੰ ॥ ਉਠ ਚਲੀਆਬਾਟ ਉਦਾਸ ਚਿਤੰ ॥ ਮੁਖਿ ਪੂਰਤ ਨਾਦ ਨਿਨਾਦ ਧੁਨੰ ॥ ਸੁਨ ਰੀਝਤ ਗੰਧ੍ਰਬ ਦੇਵਨਰੰ ॥ ੩੬੫ ॥ ਚਲਿ ਜਾਤ ਭਏ ਸਰਿ ਤਾ ਨਿਕਟੰ ॥ ਹਠ ਵੰਤਰਿਛੰਤਪਸਾ ਬਿਕਟੰ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਦੁਧੀਰਯ ਏਕ ਤਹਾਂ ॥ ਉਛਰੰਤ ਹੁਤੇ ਨਦ ਮੱਛ ਜਹਾਂ ॥ ੩੬੬ ॥ ਥਰਕੰਤ ਹੁਤੋ ਇਕ ਚਿੱਤ ਨਭੰ ॥ ਅਤਿ ਉੱਜਲ ਅੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੁਭੰ ॥ ਨਹੀ ਆਨ ਬਿਲੋਕਤ ਆਪ ਦ੍ਰਿਗੰ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਰਹਯੋ ਗਡ ਮੱਛ ਮਨੰ ॥ ੩੬੭ ॥ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਮਹਾਂ ਮੁਨ ਮੱਜਨ ਕੈ ॥ ਉਠਿ ਕੈ ਹਰਿ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸੁਚ ਕੈ ॥ ਨਟਰੋਤਬਲੋਂਵਹ ਮੱਛ ਅਰੀ ॥ ਰਥ ਸੂਰ ਅਥਿਓ ਨਹ ਡੀਠ ਟਰੀ ॥ ੩੬੮ ॥ ਥਰਕੰਤ ਰਹਾ ਨਭਮੱਛ ਕਟੰ ॥ ਰਥ ਭਾਨ ਹਟਿਓ

---

੩੫੯. ਮੁਖ ਪੂਰਤ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੂਰਤ ਵਾਲੇ ਨਾਦ ਪੂਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੰਖ ਨਰਸਿੰਙੇ ਨਵੀਨ। ੩੬੦. ਚਾਵਕ=ਇੱਲ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ। ਲਖਕੈ=ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚਾਰ ਇੱਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਉਸ ਇੱਲ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੋਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਥਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਲੀ ਹਨ। ੩੬੧. ਮਾਸ ਦੇ ਸਹਿਤ ਵੇਖਕੇ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਡਣ ਲੱਗੀ। ਓਹ ਇੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੁੱਧ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਚੜਾ=ਛੱਡਕੇ ਮਾਸ ਦਾ ਡਲਾ ਜਾਂ ਟੁਕੜਾ। ਓਹ ਚਾਰੇ ਇੱਲਾਂ ਜੋ ਬਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵੇਖਕੇ।

੩੬੨. ਅਵਲੋਕ=ਓਨਾਂ ਚਹੁੰਆਂ ਇੱਲਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ।

੩੬੩. ਸ੍ਰੁਤ=ਵੇਦ ਇੱਕੁਰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ੩੬੪. ਮੁਖ ਪੂਰਤ=ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਨਾਦ ਨੂੰ ਨਿਨਾਦ=ਲਗਾਤਾਰ ਪੂਰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਅਵਾਜ ਨਾਲ।

੩੬੫. ਦੁਧੀਰਯ=ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੩੬੬. ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

੩੬੭. ਜੇਹੜਾ ਓਹ ਮਛਅਰੀ=ਮੱਛ ਦਾ ਵੈਰੀ ਜਾਨਵਰ ਹੈ।

ਰਥ ਸੂ ਅਥਯੋ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥ ਅਸਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨਹੀ ਧਯਾਨ ਛੁਟੰ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਮਹਾਂ ਮੁਨ ਮੋਹਿ ਰਹਿਓ ॥ ਗੁਰਸਤ੍ਰਸਵੇਂ ਕਰਤਾਸ ਕਹਿਓ ॥ ੩੬੯ ॥

ਇਤਿ ਸਤਾਰਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੁਧੀਰਾ ਸਮਾਪਤੰ॥ ੧੭ ॥

ਅਥ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਅਠਾਰਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਰਨਨੰ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇ ਗੁਨੰ ॥ ਉਠਿ ਜਾਤਿ ਭਏ ਬਨ ਮੱਧਿ ਮੁਨੰ ॥ ਜਹ ਸਾਲ ਤਮਾਲ ਮਢਾਲ ਲਸੈ॥ ਰਥ ਸੂਰਜ ਕੇ ਪਗਬਾਜ ਫਸੈ॥ ੩੭੦ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਤਹਾਂ ਇਕ ਤਾਲ ਮਹਾਂ॥ ਰਿਖ ਜਾਤ ਭਏ ਹਿਤ ਜੋਗ ਜਹਾਂ॥ ਤਹ ਪੱਤ੍ਰਣ ਮੱਧ ਲਹਯੋ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ॥ ਤਨ ਸੋਮਤ ਕੰਚਨ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾ॥ ੩੭੧ ॥ ਕਰਿ ਸੰਧਿਤ ਬਾਣ ਕਮਾਣ ਸਿਤੰ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਮਾਰਤ ਕੋਟ ਕਰੋਰ ਕਿਤੰ॥ ਸਭ ਸੈਨ ਮੁਨੀਸਰ ਸੰਗਿ ਲਏ ॥ ਜਹ ਕਾਨਨ ਥੋ ਤਹ ਜਾਤ ਭਏ ॥ ੩੭੨॥ ਕਨਕੰਦੁਤਿ ਉਜਲ ਅੰਗ ਸਨੇ॥ ਮੁਨਿ ਰਾਜ ਮਨੰ ਰਿਤ ਰਾਜ ਬਨੇ॥ ਰਿਖ ਸੰਗ ਸਖਾ ਨਿਸ ਬਹੁਤ ਲਏ ॥ ਤਿਹ ਬਾਰਧ ਦੂਜ ਬਿਲੋਕਿ ਗਏ॥ ੩੭੩॥ ਰਿਖ ਬੋਲਤ ਘੋਰਤ ਨਾਦ ਨਵੰ ॥ ਤਿਹ ਠਉਰ ਕੁਲਾਹਲ ਉਚ ਹੂਅੰ ॥ ਜਲ ਪੀਵਤ ਠਉਰ ਹੀ ਠਉਰ ਮੁਨੀ॥ ਬਨ ਮੱਧਿ ਮਨੋ ਰਿਖ ਮਾਲ ਬਨੀ ॥ ੩੭੪॥ ਅਤਿ ਉੱਜਲ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਧਰੇ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਨਿਯਾਸ ਅਨਾਸ ਕਰੈ॥ ਨਿਵਲਜਾਦਿਕ ਸਰਬੰ ਕਰਮ ਕੀਏ ॥ ਰਿਖ ਸਰਬ ਚਹੂੰ ਚਕ ਦਾਸ ਥੀਏ॥ ੩੭੫॥ ਅਨਭੰਗ ਅਖੰਡ ਅਨੰਗ ਤਨੰ ॥ ਬਹੁ ਸਾਧਤ ਨ੍ਯਾਸ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਬਨੰ ॥ ਜਟ ਸੋਹਤ ਜਾਨੁਕਧੂਰ ਜਟੀ॥ ਸਿਵ ਕੀ ਜਨੁ ਜੋਗ ਜਟਾ ਪ੍ਰਗਟੀ॥ ੩੭੬॥ ਸਿਵ ਤੇ ਜਨੁ ਗੰਗ ਤਰੰਗ ਛੁਟੇ॥ ਇਹ ਹੁਇ ਜਨ ਜੋਗ ਜਟਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ॥ ਤਪ ਸਰਬ ਤਪੀਸਨ ਕੇ ਸਬ ਹੀ ॥ ਸੁਨ ਜੇ ਸਬ ਛੀਨ ਲਏ ਤਬ ਹੀ॥ ੩੭੭॥ ਸੁਤ ਜੇਤਿਕ ਨ੍ਯਾਸ ਉਦਾਸ ਕਹੇ॥ ਸਬ ਹੀ ਰਿਖ ਅੰਗਨ ਜਾਨ ਲਏ॥ ਘਨ ਮੈ ਜਿਮ ਬਿੱਦੁਲਤਾ ਝਮਕੈ ॥ ਰਿਖ

---

੩੬੯. ਜਿਸ ਬਣ ਵਿਚਸਾਲ ਤੇ ਤਮਾਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹਨ। ਮਢਾਲ=ਛਿਹਰੇ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਜਾਂ ਡੂੰਮਣਾ ਮਾਖਿਓਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੈਹਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਰਥ ਸੂਰਜ=ਸੂਰਜ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਫਸ ਗਏ ਭਾਵ ਬਣ ਦੇ ਰੁੱਖ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹਨ।

੩੭੦. ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

੩੭੧. ਨਰਸੰਧ=ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਨਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਨਿਰਮਲ ਤੀਰ ਸਿੱਧਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੰ=ਕਿਤਨੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ, ਜਿਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ੨ ਹਰਨ ਮਾਰਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੩੭੨. ਕਨਕੰ=ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਲ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ। ਰਿਤਰਾਜ=ਰਿਖੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਲਏ ਹਨ ਸੋ ਰਿਤ ਰਾਜ=ਬਸੰਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਗਾ ਦੂਸਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵੇਖਣ ਗਏ ਹਨ। ੩੭੩. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਨਵਾਂ ਜੇਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਓਹ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ। ੩੭੪. ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਜਾਂ ਅੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਨਾਸ=ਜੋ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ੩੭੫. ਧੂਰਜਟੀ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਮਾਨੋ ਸ਼ਿਵਜੀ.ਦੀਆਂ ਹੀ ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ।

ਮੋ ਗੁਨ ਤਾਸ ਸਬੈ ਦਮਕੈ ॥ ੩੮੮ ॥ ਜਸ ਛਾਡਤ ਭਾਨ ਅਨੰਤ ਛਟਾ ॥ ਰਿਖ ਕੇ ਤਿਮ ਸੋਭਤ ਜੋਗ ਜਟਾ ॥ **ਜਿਨ ਕੀ ਦੁਖ ਫਾਂਸ ਕਹੂੰ ਨ ਕਟੀ ॥** ਰਿਖ ਭੇਟਤ ਤਾਸ ਛਟਾਕ ਛੁਟੀ ॥ ੩੮੯ ॥ ਨਰ ਜੋ ਨਹੀਂ ਨਰਕਨ ਤੇ ਨਿਵਰੈ ॥ ਰਿਖ ਭੇਟਤ ਤਉਨ ਤਰਾਕ ਤਰੈ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਸਮਤਾ ਕਹੂੰ ਨਾਹਿ ਠਟੀ ॥ ਰਿਖ ਪੂਜ ਘਟੀ ਸਬ ਪਾਪ ਘਟੀ ॥ ੩੯੦ ॥ ਇਤ ਬੰਧਪ ਤਉਨ ਬਿਠੋ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ॥ ਜਸ ਹੇਰਤ ਛੇਰਿਨਿ ਭੀਮ ਭਿੜਹਾ ॥ ਤਿਹ ਜਾਨ ਰਿਖੀ ਨਹੀ ਸਾਸ ਸਸਯੋ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਜਾਨ ਮੁਨੀ ਕਹੁ ਬਾਨ ਕਸਯੋ ॥ ੩੯੧ ॥ ਸਰਪੇਖ ਸਬੈ ਤਿਹ ਸਾਧਕ ਹੈ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਹੋਇ ਨਰੈ ਮੁਨਿ ਰਾਜ ਇਹੈ ॥ ਨਹ ਬਾਨ ਸਰਾਸਨ ਪਾਨ ਤਜੇ ॥ ਅਸ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮੁਨ ਰਾਜ ਲਜੇ ॥ ੩੯੨ ॥ ਬਹੁਤੇ ਚਿਰ ਜਿਉ ਤਿਹ ਧਯਾਨ ਛੁਟਾ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਧਰੇ ਰਿਖ ਪਾਲ ਜਟਾ ॥ ਕਸ ਆਵਤ ਹੋਡਰ ਡਾਰ ਅਬੈ ॥ ਮੁਹਿ ਲਾਗਤ ਹੋ ਮ੍ਰਿਗ ਰੂਪ ਸਬੈ ॥ ੩੯੩ ॥ ਰਿਖ ਪਾਲ ਬਿਲੋਕ ਤਿਸੈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ॥ ਗੁਰਮਾਨ ਕਰੀ ਬਹੁਤੈ ਉਪਮਾ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਸੋ ਜਿਹ ਕੋ ਚਿਤ ਐਸ ਲਗਯੋ ॥ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਰਸ ਜਾਨ ਪਗਯੋ ॥ ੩੯੪ ॥ ਮੁਨ ਕੋਂ ਤਬ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸੀ ਜਹੀਆ ॥ ਗੁਰ ਠਾਰਸਮੋ ਮ੍ਰਿਗਨਾਸ ਕੀਆ ॥ ਮਨ ਮੋ ਤਬ ਦੱਤ ਬੀਚਾਰ ਕੀਆ ॥ ਗੁਨ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਕੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਲੀਆ ॥ ੩੯੫ ॥ ਹਰਿ ਸੇਹਿਤ ਜੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਰੈ ॥ ਭਵ ਭਾਰ ਅਪਾਰਹਿ ਪਾਰ ਪਰੈ ॥ ਮਲ ਅੰਤਰਿਯਾਹੀ ਇਸਨਾਨ ਕਟੈ ॥ ਜਗ ਤੇ ਫਿਰ ਆਵਨ ਜਾਨ ਮਿਟੈ ॥ ੩੯੬ ॥ ਗੁਰ ਜਾਨ ਤਬੇ ਤਿਹ ਪਾਇ ਪਰਾ ॥ ਭਵ ਭਾਰ ਅਪਾਰ ਸੁ ਪਾਰ ਤਰਾ ॥ ਦਸ ਅਸਟਸਮੋ ਗੁਰ ਤਾਸ ਕੀਯੋ ॥ ਕਬਿ ਬਾਂਧਿ ਕਬਿਤਨ ਮੱਧਿ ਲੀਯੋ ॥ ੩੯੭ ॥ ਸਬ ਹੀ ਸਿਖ ਸੰਜੁਤਿ ਪਾਨਗਹੇ ॥ ਅਵਿਲੋਕ ਚਰਾਚਰਿ ਚਉਧ ਰਹੇ ॥ ਪਸੁ ਪੱਛ ਚਰਾਚਰਿ ਜੀਵ ਸਬੈ ॥ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਤਬੈ ॥ ੩੯੮ ॥

ਇਤਿ ਅਠਦਸਵੋ ਗੁਰੂ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੧੮ ॥

ਅਥ ਨਲਨੀਸੁਕ ਉਨੀਵੋਂ ਗੁਰ ਕਥਨੰ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਛੰਦ ॥ ਮੁਨਿ ਅਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਣ ਗਣ ਉਦਾਰ ॥ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰ ॥ ਨਿਤ ਕਰਤ ਚਾਰ ॥

---

੩੮੮. ਭਾਵ=ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਬਿਅੰਤ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛਟਾਕ ਛੁਟੀ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੇਤੀ ਛੁਟ ਗਈ। ੩੮੯. ਤਰਾਕ ਤਰੈ=ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਤਰ ਗਏ ਜਾਂ ਤਰ ਤਰ ਜਾਵੇ। ਸਮਤਾ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਦੇ ਬਲ ਵਾਂਗ ਬਣੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਹੈ ਓਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਘਟੀ=ਘਟ ਗਏ ਹਨ। ੩੯੦. ਮ੍ਰਿਗਹਾ=ਸ਼ਿਕਾਰੀ। ਪੋਤੇਨ=ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਬੰਨਾ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ੩੯੧. ਜੇਹੜਾ ਭਿਆਨਕ ਬਘਿਆੜ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਉਹ ਬਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਸ ਸਸਯੋ=ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ।

੩੯੨. ਅਵਲੋਕ=ਵੇਖਿਆ ਜੜਾਵਾਂ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਖਪਾਲ ਨੂੰ।

੩੯੩. ਉਪਤਾ=ਉਪਮਾ ੩੯੪. ਪ੍ਰਸੀਕਾ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ੩੯੫. ਜੇਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਭਾਰ=ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੈ ਗਏ ਭਾਵ ਲੰਘ ਗਏ।

੩੮੯ ॥ ਲਖਿ ਛਬਿ ਸੁ ਰੰਗ ॥ ਲਾਜਤ ਅਨੰਗ ॥ ਪਿਖ ਬਿਮਲ ਅੰਗ ॥ ਚਕਿ ਰਹਤ ਗੰਗ ॥ ੩੯੦ ॥ ਲਖਿ ਦੁਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ਰੀਝਤ ਕੁਮਾਰ ॥ ਗਜਾਨੀ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ ॥ ੩੯੧ ॥ ਅਬਜਕਤ ਅੰਗ ॥ ਆਭਾ ਅਭੰਗ ॥ ਸੋਭਾ ਸੁਰੰਗ ॥ ਤਨ ਜਨ ਅਨੰਗ ॥ ੩੯੨ ॥ ਬਹੁ ਕਰਤ ਨਜਾਸ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ॥ ਤਜਿ ਸਰਬ ਆਸ ॥ ਅਤਿ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੩੯੩ ॥ ਤਨ ਸਹਤ ਧੂਪ ॥ ਸੰਨਜਾਸ ਭੂਪ ॥ ਤਨਿ ਛਬਿ ਅਨੂਪ ॥ ਜਨੁ ਸਿਵ ਸਰੂਪ ॥ ੩੯੪ ॥ ਮੁਖ ਛਬਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਆਭਾ ਅਭੰਗ ॥ ਜੁਟਿ ਜੋਗ ਜੰਗ ॥ ਨਹੀ ਮੁਰਤ ਅੰਗ ॥ ੩੯੫ ॥ ਅਤਿ ਛਬਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਨਿਰਾਸ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਸੁਬਾਸ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਸ ॥ ੩੯੬ ॥ ਅਬਜਕਤ ਜੋਗ ॥ ਨਹੀ ਕਉਨ ਸੋਗ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਅਰੋਗ ॥ ਤਜਿ ਰਾਜ ਭੋਗ ॥ ੩੯੭ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਦਿਆਲ ॥ ਸੁਭਿ ਮਤਿ ਸੁਢਾਲ ॥ ਦ੍ਰਿੜ ਬ੍ਰਿਤ ਕਰਾਲ ॥ ੩੯੮ ॥ ਤਨ ਸਹਤ ਸੀਤ ॥ ਨਹੀ ਮੁਰਤ ਚੀਤ ॥ ਬਹੁ ਬਰਖ ਬੀਤ ॥ ਜਨੁ ਜੋਗ ਜੀਤ ॥ ੩੯੯ ॥ ਚਾਲੰਤ ਬਾਤ ॥ ਥਰਕੰਤ ਪਾਤ ॥ ਪੀਅ ਰਾਤ ਗਾਤ ॥ ਨਹੀ ਬਦਤ ਬਾਤ ॥ ੪੦੦ ॥ ਭੰਗੰ ਭਛੰਤ ॥ ਕਾਛੀ ਕਛੰਤ ॥ ਕਿੰਗ੍ਰੀ ਬਜੰਤ ॥ ਭਗਵਤ ਭਨੰਤ ॥ ੪੦੧ ॥ ਨਹੀ ਡੁਲਤ ਅੰਗ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਅਭੰਗ ॥ ਜੁਟਿ ਜੋਗ ਜੰਗ ॥ ਜਿਮ ਉਡਤ ਚੰਗ ॥ ੪੦੨ ॥ ਨਹੀ ਕਰਤ ਹਾਇ ॥ ਤਪ ਕਰਤ ਚਾਇ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਬਨਾਇ ॥ ਬਹੁ ਭਗਤ ਭਾਇ ॥ ੪੦੩ ॥ ਮੁਖ ਭਛਤ ਪਉਨ ॥ ਤਜਿ ਧਾਮ ਗਉਨ ॥ ਮੁਨ ਰਹਤ ਮਉਨ ॥ ਸੁਭਰਾਜ ਭਉਨ ॥ ੪੦੪ ॥ ਸੰਨਜਾਸ ਦੇਵ ॥ ਮੁਨ ਮਨ ਅਭੇਵ ॥ ਅਨਜੁਰਿ ਅਜੇਵ ॥ ਅੰਤਰਿ ਅਤੇਵ ॥ ੪੦੫ ॥ ਅਨਭੂ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਉਦਾਸ ॥ ਗੁਨ ਅਧਿਕ ਜਾਸ ॥ ਲਖ ਲਜਤ ਅਨਾਸ ॥ ੪੦੬ ॥ ਬ੍ਰਹਮੰਨ ਦੇਵ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਅਭੇਵ ॥ ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ ॥ ਅਨਭਿਖ ਅਜੇਵ ॥ ੪੦੭ ॥ ਸੰਨਿਆਸ ਨਾਥ ॥ ਅਨ ਧਰ ਪ੍ਰਮਾਥ ॥ ਇਕ ਰਟਤ ਗਾਥ ॥ ਟਕ ਏਕ ਸਾਥ ॥ ੪੦੮ ॥ ਗੁਨ ਗਨਿ ਅਪਾਰ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨਿ ਉਦਾਰ ॥ ਸੁਭ ਮਤਿ ਸੁਢਾਰ ॥ ਬੁਧ ਕੋ ਪਹਾਰ ॥ ੪੮੯ ॥

---

੩੯੪. ਜੁੱਟਿਆ ਹੈ ਜੋਗ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ। ੩੯੭. ਡਰੌਣੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਿਸਦੀ ਇਸਥਤ ਹੈ। ੩੯੯. ਚਾਲੰ ਬਾਤ=ਪੌਣ ਚੱਲਦੀ ਹੈ।

੪੦੦. ਭੰਗ- ਭੰਗ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਜਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਛੀ=ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ੪੦੧. ਚੰਗ=ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਡੀ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁੱਡੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੪੦੪. ਅਨਜੁਰ=ਤਪ ਤੋਂ ਤੇ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ੪੦੫. ਅਨਭੂ=ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

੪੦੬. ਬ੍ਰਹਮੰਨ=ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਗੁਨਗਨ=ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਤੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਭਿਖਿਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਜਿੱਤ ਹੈ। ੪੦੭ ਦ੍ਵੈਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਥਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਟਕ ਏਕ ਸਾਥ=ਇਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ। ੪੦੯. ਬਿਖ ਅਦ੍ਵੈਖ=ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਦ੍ਵੈਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਧ ਬੁਧ=ਬੜੀ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਤੇ ਅਲੇਖ ਹੈ।

ਸੰਨਿਆਸ ਭੇਖ ॥ ਅਨਿਬਿਖ ਅਦ੍ਵੇਖ ॥ ਜਾਪਤ ਅਭੇਖ ॥ ਬ੍ਰਿਧ ਬੁਧਿ ਅਲੇਖ ॥ ੪੧੦ ॥ ਕੁਲਕ ਛੰਦ ॥ ਧੰਧਕਿਤ ਇੰਦ ॥ ਚੰਚਕਿਤ ਚੰਦ ॥ ਥੰਥਕਤ ਪਉਨ ॥ ਭੰਭਜਤ ਮਉਨ ॥ ੪੧੧ ॥ ਜੰਜਕਿਤ ਜੱਛ ॥ ਪੰਪਚਤ ਪੱਛ ॥ ਧੰਧਕਤ ਸਿੰਧ ॥ ਬੰਬਕਤ ਬਿੰਧ ॥ ੪੧੨ ॥ ਸੰਸਕਤ ਸਿੰਧ ॥ ਗੰਗਕਤ ਗਿੰਧ ॥ ਤੰਤਕਤ ਦੇਵ ॥ ਅੰਅਕਤ ਭੇਵ ॥ ੪੧੩ ॥ ਲੰਲਖਤ ਜੋਗ ॥ ਭੰਭ੍ਰਮਤ ਭੋਗ ॥ ਬੰਬਕਤ ਬੈਨ ॥ ਚੰਚ-ਕਤ ਨੈਨ ॥ ੪੧੪ ॥ ਤੰਤਜਤ ਅਤ੍ਰ ॥ ਛੰਛਕਤ ਛਤ੍ਰ ॥ ਪੰਪਰਤ ਪਾਨ ॥ ਭੰਭਰਤ ਭਾਨ ॥ ੪੧੫ ॥ ਬੰਬਜਤ ਬਾਦ ॥ ਨੰਨਜਤ ਨਾਦ ॥ ਅੰਉਠਤ ਰਾਗ ॥ ਉਫਟਤ ਸੁਹਾਗ ॥ ੪੧੬ ॥ ਛੰਛਕਤ ਸੂਰ ॥ ਭੰਭ੍ਰਮਤ ਹੂਰ ॥ ਰੰਰਿਝਤ ਚਿੱਤ ॥ ਤੰਤਜਤ ਬਿੱਤ ॥ ੪੧੭ ॥ ਛੰਛਕਤ ਜੱਛ ॥ ਭੰਭ੍ਰਮਤ ਪੱਛ ॥ ਭੰਭਿਰਤ ਭੂਪ ॥ ਨਵਨਿਰਖ ਰੂਪ ॥ ੪੧੮ ॥ ਚਰਪਟ ਛੰਦ ॥ ਗਲਿਤੰ ਜੋਗੰ ॥ ਦਲਿਤੰ ਭੋਗੰ ॥ ਭਗਿਵੇ ਭੇਸੰ ॥ ਸੁਫਿਲੇ ਦੇਸੰ ॥ ੪੧੯ ॥ ਅਚਲ ਧਰਮੰ ॥ ਅਖਲ ਕਰਮੰ ॥ ਅਮਿਤ ਜੋਗੰ ॥ ਤਜਿਤ ਭੋਗੰ ॥ ੪੨੦ ॥ ਸੁਫਲ ਕਰਮੰ ॥ ਸੁਬ੍ਰਿਤ ਧਰਮੰ ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਹੰਤਾ ॥ ਸੁਗਤੰ ਗੰਤਾ ॥ ੪੨੧ ॥ ਦਲਿਤੰ ਦ੍ਰੋਹੰ ॥ ਮਲਿਤੰ ਮੋਹੰ ॥ ਸਲਿਤੰ ਸਾਰੰ ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਚਾਰੰ ॥ ੪੨੨ ॥ ਭਗਵੇ ਭੇਸੰ ॥ ਸੁਫਲੰ ਦੇਸੰ ॥ ਸੁਹ੍ਰਿਦੰ ਸਰਤਾ ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤੰ ਹਰਤਾ ॥ ੪੨੩ ॥ ਚਕ੍ਰਿਤੰ ਸੂਰੰ ॥ ਬਮਤੰ ਨੂਰੰ ॥ ਏਕੰ ਜਪਿਤੰ ॥ ਏਕੰ ਥਪਿਤੰ ॥ ੪੨੪ ॥ ਰਾਜੰਤ ਜਿਤ੍ਵੰ ॥ ਈਸੰ ਭਜਿਤ੍ਵੰ ॥ ਜਾਪੰ ਜਪਿਤ੍ਵੰ ॥ ਸੇਕੰ ਥਪਿਤ੍ਵੰ ॥ ੪੨੫ ॥ ਬਜਤੰ ਨਾਦੰ ॥ ਬਿਦਿਤੰ ਰਾਗੰ ॥ ਜਪਤੰ ਜਾਪੰ ॥ ਤ੍ਰਸਿਤੰ ਤਾਪੰ ॥ ੪੨੬ ॥ ਚਕਿਤੰ ਚੰਦੰ

---

੪੧੦. ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਧੰ ਧਕਤ=ਧਕਧਕੀ, ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਚੰਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਵਾ ਥੱਕ ਗਈ। ਚੁਪ ਨੂੰ ਭਜਨ ਲੱਗੀ। ਜੱਛ ਥੱਲ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਛ=ਪੰਛੀ ਸੜਦੇ ਸੜਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਧ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਗਈ। ਬਿੰਦਿਆ ਚਲ ਪਰਬਤ ਬੋਲਦਾਹੈ।

੪੧੨. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੰਕਾ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਡਰ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਿੰਧ=ਇੱਲਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰ ਅਕਿਤ=ਜੇਹੜਾ ਅਨੰਤ ਭੇਦ ਹੈ ਓਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪੧੪. ਭੰ ਭਰਤ ਭਾਨ=ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ। ੪੧੫. ਬੰ ਬਜਤ ਬਾਦ=ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਨੰ ਨਜਤ ਨਾਦ=ਸੰਖ ਜਾਂ ਨਰਸਿੰਙੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਸੁਹਾਗ=ਅਨੰਦ। ਉਫਟੰਤ=ਉਛਲਦਾ ਹੈ। ੪੧੬. ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇ ਛੱਬੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਮਸਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ। ਭਰਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਚਿਤ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ। ੪੧੯. ਗਲਿਤੰ ਜੋਗੰ=ਖੱਚਤ ਹਨ ਜੋਗ ਵਿਚ। ਸਫਲੇ ਦੇਸੰ=ਚੰਗੇ ਫਲ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ।

੪੧੯. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਹਨ। ੪੨੦. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗਿਆਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

੪੨੧. ਸਲਿਤੰ ਸਰਿ=ਸ੍ਰਿਸਟਤਾਈ ਦੀ ਨਦੀ ਹੈ।

੪੨੨. ਸਰਤਾ=ਚੰਗਾ ਰਿਦਾ ਜਾਂ ਮਿਤ੍ਰਤਾਈ ਦੀ ਨਦੀ ਹੈ।

ਕੁਲਿਤ=ਖੋਟਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੪੨੩. ਸੂਰੰ=ਸੂਰਮੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਬਮਨੰ=ਵਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ, ਭਾਵ ਚਿਹਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ੪੨੫. ਬਦਤੰ=ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਰਾ ਰਾ ਨੂੰ। ਜਪੰ=ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ। ੪੨੬. ਭਗਤੀ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

॥ ਧਕਤੰ ਇੰਦੰ ॥ ਤਕਤੰ ਦੇਵੰ ॥ ਭਗਤੰ ਭੇਵੰ ॥ ੪੨੭ ॥ ਭ੍ਰਮਤੰ ਭੂਤੰ ॥ ਲਖਿਤੰ ਰੂਪੰ ॥ ਚਕ੍ਰਤੰ ਚਾਰੰ ॥ ਸੁਹ੍ਰਿੰਦੰ ਸਾਰੰ ॥ ੪੨੮ ॥ ਬਜਤੰ ਤਾਲੰ ॥ ਚਲਤੰ ਦਇਆਲੰ ॥ ਲਖਤੰ ਰੂਪੰ ॥ ਭ੍ਰਮਤੰ ਭੂਪੰ ॥ ਨਲਨਿੰ ਸੂਅੰ । ਲਖਿਅਉ ਧੂਅੰ ॥ ਚਟਦੇ ਛਟਾ ॥ ਭ੍ਰਮਤੇ ਜਟਾ ॥ ੪੨੯ ॥ ਤਕਿਤੰ ਦੇਵੰ ॥ ਬਕਿਤੰ ਭੇਵੰ ॥ ਦਸਨਵ ਸੀਸੰ ॥ ਕਰਮਕਦੀਸੰ ॥੪੩੦॥ ਬ੍ਰਧਿਤੰ ਧਾਮੰ॥ਗ੍ਰਿਹਿਤੰ ਰਾਮੰ॥ਭ੍ਰਮਤੰ ਮੋਹੰ॥ਮਮਤੰ ਮੋਹੰ॥ ੪੩੧ ॥ ਮਮਤਾ ਬੁੱਧੰ ॥ ਸਹਤੰ ਲੋਗੰ ॥ ਅਹਿਤਾ ਧਰਮੰ ॥ ਲਹਿਤਹ ਭੋਗੰ ॥ ੪੩੨ ॥ ਗ੍ਰਸਤੰ ਬੁੱਧੰ ॥ ਮਮਤਾ ਮਾਤੰ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇਹੰ ॥ ਪੁਤ੍ਰੰ ਭ੍ਰਾਤੰ ॥ ੪੩੩ ॥ ਗ੍ਰਸਤੰ ਮੋਹੰ ॥ ਧਰਿਤੰ ਕਾਮੰ । ਜਲਤੰ ਕ੍ਰੋਧੰ ॥ ਪਲਿਤੰ ਦਾਮੰ ॥ ੪੩੪ ॥ ਦਲਤੰ ਬਜੋਧੰ ॥ ਤਕਿਤੰ ਦਾਵੰ ॥ ਅੰਤਹ ਨਰਕੰ ॥ ਗੰਤਹ ਪਾਵੰ ॥ ੪੩੫ ॥ ਤਜਿਤੰ ਸਰਬੰ ॥ ਗ੍ਰਹਿਤੰ ਏਕੰ ॥ ਪ੍ਰਭਤੰ ਭਾਵੰ ॥ ਤਜਿਤੰ ਦ੍ਵੈਖੰ ॥ ੪੩੬ ॥ ਨਲਿਨੀ ਸੁਕਿਜੰਸੰ ॥ ਤਜਿਤੰ ਦਿਰਬੰ ॥ ਸਫਲੀ ਕਰਮੰ ॥ ਲਹਿਤੰ ਸਰਬੰ ॥ ੪੩੭ ॥

ਇਤਿ ਨਲਿਨੀ ਸੁਕ ਉਨੀਸਵੋ ਗੁਰੂ ਬਰਨਨੰ ॥ ੧੯ ॥

ਅਥ ਸਾਹ ਬੀਸਵੇ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੇ ਚਲਾ ਦੱਤ ਜਟਧਾਰੀ ॥ ਬਾਜਤ ਬੇਣ ਬਿਖਾਣ ਅਪਾਰੀ ॥ ਅਸਥਾਵਰ ਲਖਿ ਚੇਤਨ ਭਏ ॥ ਚੇਤਨ ਦੇਖ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹ੍ਵੈ ਗਏ ॥ ੪੩੮ ॥ ਮਹਾ ਰੂਪ ਕਛੁ ਕਹਾ ਨ ਜਾਈ ॥ ਨਿਰਖ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹੀ ਸਕਲ ਲੁਕਾਈ ॥ ਜਿਤ ਜਿਤ ਜਾਤਪਥਹਿ ਰਿਖ ਗਯੋ ॥ ਜਾਨੁਕ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਘ ਬਰਖਯੋ ॥ ੪੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਹ ਇਕ ਲਖਾ ਸਾਹ ਧਨ ਵਾਨਾ ॥ ਮਹਾ ਰੂਪ ਧਰਿ ਦਿਰਬ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ਮਹਾ ਜੋਤਿ ਅਰੁ ਤੇਜ ਅਪਾਰੂ ॥ ਆਪ ਘੜਾ

---

੪੨੭. ਭੂਤੰ=ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭੂਤ ਭਰਮਦੇ, ਭਾਵ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਿਦੰ ਸਾਰੰ=ਚੰਗੇ ਮਿੱਤ੍ਰ। ੪੨੯. ਵੇਖਕੇ ਅਵਧੂਤ ਭਾਵ ਸੁੱਧ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਨੂੰ। ਚਟ ਦੇ ਛਟਾ=ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਭ੍ਰਮਤੇ ਜਟਾ=ਜੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਓਥੇ ਜੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

੪੩੦ ਤਕਤੰ=ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਜੀ। ਬਕਤੰ=ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਉਸਦਾ ਭੇਦ। ਦਸਤੇ ਨੌ ੧੯ ਵਾਂ ਸੀਸੰ=ਸਿਰੋਮਣੀ। ਕਰ ਸੁਕ ਦੀਸੰ=ਵੇਖਕੇ ਤੋਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੪੩੧. ਬਸਤੰ=ਬੱਧੇ ਹੋਇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਨਾਲ। ਬਾਮੰ=ਜੇਹੜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਫਸੇ ਹੋਇ ਹਨ। ਮੋਹੰ=ਮਮਤਾ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ। ੪੩੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਵਾਲੀ ਅਕਲ ਹੈ। ਵਿਹਤੰ=ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਲੋਕ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਅਹਿਤਾ=ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਧਰਮ ਵੱਲੋਂ। ਭੋਗੰ=ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵੇਖਦੇ ।ਹਨ। ੪੩੩. ਮਾਤੰ=ਅਕਲ ਗ੍ਰਸੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਨੇਹੰ=ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

੪੩੪. ਪਲਤੰ=ਫਸੇ ਹੋਇ ਹਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ। ਬੋਧੰ=ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਲ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਗਤੀ=ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪਾਉਣਗੇ। ੪੩੬. ਏਕੰ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਤੰ=ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

੪੩੭. ਨਲਨੀ=ਫਾਹੀ ਨੇ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਫੜਿਆ। ਦਰਬੰ=ਧਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਦੇਂਦੇ। ਉਹ ਸੁਫਲਾ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਲਹਿਤੰ=ਲਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵੇਖੇਗਾ, ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ।

੪੩੮. ਬਿਖਾਣ=ਨਰਸਿੰਙ ਅਪਾਰ ਹੀ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।

ਜਾਨੁਕ ਮੁਖਿ ਚਾਰੂ ॥ ੪੪੦ ॥ ਬਿਕ੍ਰਿਅ ਬੀਚ ਅਧਿਕ ਸਵਧਾਨਾ ॥ ਬਿਨ ਬਿਪਾਰ ਜਿਨ ਅਉਰ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ਆਸ ਅਨੁਰਕਤ ਤਾਸ ਬ੍ਰਿਤ ਲਾਗਾ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮਹਾ ਜੋਗ ਅਨੁਰਾਗਾ ॥ ੪੪੧ ॥ ਤਹਾਂ ਰਿਖ ਗਏ ਸੰਗਿ ਸੰਨਯਾਸਨ ॥ ਕਈ ਛੋਹਨੀ ਜਾਤ ਨਹੀ ਗਨਿ ॥ ਤਾਕੇ ਜਾਇ ਦੁਆਰ ਪਰ ਬੈਠੇ ॥ ਸਕਲ ਮੁਨੀ ਮੁਨ ਰਾਜ ਇਕੈਠੇ ॥ ੪੪੨ ॥ ਸਾਹ ਸੁ ਦਿਰਬ ਬ੍ਰਿਤ ਲਗ ਰਹਾ ॥ ਰਿਖਨ ਓਰ ਤਿਨ ਚਿਤਯੋ ਨ ਕਹਾ ॥ ਨੇਤ੍ਰ ਨੀਚ ਏਕੈ ਧਨਿ ਆਸਾ ॥ ਐਸ ਜਾਨੀ ਅਤ ਮਹਾ ਉਦਾਸਾ ॥ ੪੪੩ ॥ ਤਹ ਜੇ ਹੁਤੇ ਰਾਵ ਅਰੁ ਰੰਕਾ ॥ ਪੁਨ ਪਗ ਪਰੇ ਛੋਰ ਕੈ ਸੰਕਾ ॥ ਤਿਹ ਬੈਪਾਰ ਕਰਮ ਕਰ ਭਾਰੀ ॥ ਰਿਖੀਅਨ ਓਰਨ ਦ੍ਰਿਸਟ ਪਸਾਰੀ ॥ ੪੪੪ ॥ ਤਾਸ ਦੇਖ ਕਰਿ ਦੱਤ ਪ੍ਰਭਾਊ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਹਾ ਤਜ ਕੈ ਹਠ ਭਾਊ ॥ ਐਸ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗ ਲਗੱਈਐ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ ਪੱਈਐ ॥ ੪੪੫ ॥

ਇਤਿ ਸਾਹ ਬੀਸਵੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨੦ ॥

ਅਥ ਸੁਕਪੜ੍ਹਾਵਤ ਨਰ ਇਕੀਸਵੋਂ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਬੀਸ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਆਗੇ ਚਲਾ ॥ ਸੀਖੇ ਸਰਬ ਜੋਗ ਕੀ ਕਲਾ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਮਿਤੇ ਜੁ ਪ੍ਰਤਾਪੂ ॥ ਜਾਨੁਕ ਸਾਧ ਫਿਰਾ ਸਬ ਜਾਪੂ ॥ ੪੪੬ ॥ ਲੀਏ ਬੈਠ ਦੇਖਾ ਇਕ ਸੂਆ ॥ ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਜਗਿ ਭਯੋ ਨ ਦੂਆ ॥ ਤਾਕਹੂੰ ਨਾਥ ਸਿਖਾਵਤ ਬਾਨੀ ॥ ਏਕ ਟਕ ਪਰਾ ਅਉਰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ੪੪੭ ॥ ਸੰਗ ਲਏ ਰਿਖ ਸੈਨ ਅਪਾਰੀ ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਮੋਨੀ ਬ੍ਰਤਿਧਾਰੀ ॥ ਤਾਕੇ ਤੀਰ ਤੀਰ ਚਲਿ ਗਏ ॥ ਤਿਨ ਨਰ ਏ ਨਹੀ ਦੇਖਤ ਭਏ ॥ ੪੪੮ ॥ ਸੋ ਨਰ ਸੁਕਹਿ ਪੜ੍ਹਾਵਤ ਰਹਾ ॥ ਇਨੈ ਕਛੂ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹਾ ॥ ਨਿਰਖਿ ਨਿਠੁਰਤਾ ਤਿਹ ਮੁਨ ਰਾਊ ॥ ਪੁਲਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤਨ ਉਪਜਾ ਚਾਊ ॥ ੪੪੯ ॥ ਐਸੋ ਨੇਹੁ ਨਾਥ ਸੋ ਲਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹੁ ਪਾਵੈ ॥ ਇਕੀਸਵਾਂ ਗੁਰੁ ਤਾ ਕਹ ਕੀਆ ॥ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਮੋਲ ਜਨੁ ਲੀਆ ॥ ੪੫੦ ॥

ਇਤਿ ਇੱਕੀਸਵੋ ਗੁਰੂ ਸੁਕਪੜ੍ਹਾਵਤ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨੧ ॥

ਅਥ ਹਰਿ ਬਾਹਤ ਬਾਈਸਵੋਂ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਜਬ ਇਕੀਸ ਕਰ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ਹਰਿ ਬਾਹਤ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਤਾਕੀ ਨਾਰ ਮਹਾ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥ ਪਤਿ ਕੀ ਆਸ ਹੀਏ ਜਿਹ ਭਾਰੀ ॥ ੪੫੧ ॥ ਭੱਤਾ ਲਏ ਪਾਨ ਚਲਿ ਆਈ ॥ ਜਨੁਕ ਨਾਥ ਗ੍ਰਹ ਬੋਲ ਪਠਾਈ ॥ ਹਰ ਬਾਹਤ ਤਿਨ ਕਛੂ ਨ ਲਹਾ ॥ ਤ੍ਰੀਆ ਕੋ ਧਿਆਨ ਨਾਥ ਪ੍ਰਤਿ ਰਹਾ ॥ ੪੫੨ ॥ ਮੁਨਿ ਪਤਿ ਸੰਗਿ ਲਏ ਰਿਖ ਸੈਨਾ ॥ ਮੁਖ ਛਬ ਦੇਖ ਲਜਤ ਜਿਹ ਮੈਨਾ ॥ ਤੀਰ ਤੀਰ

---

੪੪੦. ਨਿਧਾਨ=ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਿਨਯ=ਵੇਚਣ ਵਿਚ।

੪੪੧. ਬ੍ਰਿਤ=ਇੱਕੁਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਾਈ ਹੈ।

੪੪੨. ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪੪੬. ਟਕ=ਇਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੪੪੯. ਨਿਠੁਰਤਾ=ਕਠਨਤਾਈ ਜਾਂ ਨਿਡਰਤਾ।

੪੫੧. ਭਾਤ=ਰੋਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈਕੇ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਜਨਕ=ਮਾਨੋਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾ ਘੱਲੀ ਹੈ।

ਤਾਕੇ ਚਲਿ ਗਏ ॥ ਮੁਨ ਪਤਿ ਬੈਠ ਰਹਤ ਪਛ ਭਏ ॥ ੪੫੩ ॥ ਅਨੂਪ ਨਰਾਜ
ਛੰਦ ॥ ਅਨੂਪ ਗਾਤ ਅਤਿਭੁਤੰ ਬਿਭੂਤ ਸੋਭਤੰ ਤਨੰ ॥ ਅਛਿੱਜ ਤੇਜ ਜਾਜੁਲੰ
ਅਨੰਤ ਮੋਹਤੰ ਮਨੰ ॥ ਸਸੋਭ ਬਸਤ੍ਰ ਰੰਗਤੰਸੁਰੰਗਗੇਰੂਅੰਬਰੰ ॥ ਬਿਲੋਕ ਦੇਵ
ਦਾਨਵੰ ਮਮੋਹ ਗੰਧ੍ਰਬੰ ਨਰੰ ॥ ੪੫੪ ॥ ਜਟਾ ਬਿਲੋਕ ਜਾਨ੍ਹਵੀ ਜਟੀ ਸਮਾਨ
ਜਾਨਈ ॥ ਖਿਲੋਕਿ ਲੋਕ ਲੋਕਿਣੰ ਅਲੋਕਿ ਰੂਪ ਮਾਨਈ ॥ ਬਜੰਤ ਚਾਰਕਿੰਗੁਰੰ
ਭਜੰਤ ਭੂਤ ਭੈ ਧਰੰ ॥ ਪਪਾਤ ਜੱਛ ਕਿੰਨ੍ਰਣੀ ਮਮੋਹ ਮਾਨਨੀ ਮਨੰ ॥ ੪੫੫ ॥
ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਰਿ ਚਿਤ੍ਰਣੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰਣੰ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਰਰੀਝ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬੰ ਸੁਰਾਰਿ
ਨਾਰਿ ਸੁ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਕੜੰਤ ਕ੍ਰੂਰ ਕਿੰਨ੍ਰਣੀ ਹਸੰਤ ਹਾਸ ਕਾਮਣੀ ॥ ਲਸੰਤ ਦੰਤਣੋ
ਦੁਤੰ ਖਿਮੰਤ ਜਾਣੁ ਦਾਮਣੀ ॥ ੪੫੬ ॥ ਦਲੰਤ ਪਾਪ ਦੁੱਭਰੰ ਚਲੰਤ ਮੋਨ ਸਿੰਮਰੰ
ਸੁਭੰਤ ਭਾਰਗਵੰ ਪਟੰ ਬਿਅੰਤ ਤੇਜ ਉਫਣੰ ॥ ਪਰੰਤ ਪਾਨ ਭੂਚਰੰ ਭ੍ਰਮੰਤ
ਸਰਬਤੋ ਦਿਸੰ ॥ ਤਜੰਤ ਪਾਪ ਨਰਬਰੰ ਚਲੰਤ ਧਰਮਣੋ ਮਗੰ ॥ ੪੫੭ ॥
ਬਿਲੋਕ ਬੀਰਣੋ ਦਘੰ ਅਰੁੱਝ ਛਤ੍ਰ ਕਰਮਣੰ ॥ ਤਜੰਤਿ ਸਾਇਕੰਸਿਤੰਕਟੰਤਟੂਕ
ਬਰਮਣੰ ॥ ਬਥੰਭ ਭਾਨਣੋਰਥੰ ਬਿਲੋਕ ਕਉਤਕੰ ਰਣੰ ॥ ਗਿਰੰਤ ਜੁੱਧਣੋ ਛਿਤੰ
ਬਮੰਤ ਸ੍ਰੋਣਤੰ ਮੁਖੰ ॥ ੪੫੮ ॥ ਫਿਰੰਤ ਚੱਕ੍ਰਣੋ ਚਕੰ ਗਿਰੰਤ ਜੋਧਣੋ ਰਣੰ ॥
ਉਠੰਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਹਠੀ ਠਠੁੱਕਿ ਕ੍ਰੁੱਧਿਤੰ ਭੁਜੰ ॥ ਭ੍ਰਮੰਤ ਅੰਧ ਬੰਧਤੰ ਕਮੱਧ ਬੱਧਤੰ
ਕਟੰ ॥ ਪਰੰਤ ਭੂਤਲੰ ਭਟੰ ਬਕੰਤ ਮਾਰੂੜੈ ਰਟੰ ॥ ੪੫੯ ॥ ਪਿਪੰਤ ਅਸਵੰ ਭਟੰ
ਭਿਰੰਤ ਦਾਰਣੋ ਰਣੰ ॥ ਬਹੰਤ ਤੀਛਣੋ ਸਰੰ ਝਲੰਤ ਝਾਲਖੜਿਗਣੰ ॥ ਉਠੰਤ

---

੪੫੩. ਚੰਗੇ ਰੰਗੇ ਹੋਇਬਸਤ੍ਰ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਸੁੰਦਰ ਗੇਰੂ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ।

੪੫੪. ਜੇਹੜੀ ਜਾਨਵੀ=ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਹੈ ਓਹ ਜਟਾਂ ਵੇਖਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵੇਖਕੇ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੱਛਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨਰਣੀਆਂ ਮੋਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ। ੪੫੫. ਚਿਤ੍ਰਣੀ=ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਤ੍ਰਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੁਧ ਟਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀਆਂ। ਕ੍ਰੂਰ=ਕਿੰਨਰਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ੪੫੬. ਦੁਭਟੰ=ਭਾਰਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦਲਦੇ ਹਨ ਮੋਨੀਆਂ ਦੇ ਈਸਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਭੂਚਰ=ਜੇਹੜੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਪੈਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

੪੫੭. ਡਿਗਦੇ ਹਨ ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ। ੪੫੮. ਚਲਿਣੋ=ਚਉਹਾਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਚੱਜ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਭੁਜੰ=ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅੱਧੇ ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਈ ਧੜ ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਹਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸੇ। ਰਟੰ=ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਮਾਰੋ ਮਾਰ। ਬਕੰਤ=ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਰਨ ਵਿਚ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਸੂਰਮੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ੪੫੯. ਅਸਵੰ=ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਰੌਣੇ ਹਨ। ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਭਿੜਦੇ ਹਨ। ਤਿੱਖਿਆਂ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚਲੌਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਲਦੇ ਹਨ। ਜੁਧ ਵਿਚ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਹਠੀ ਸੂਰਮੇ ਭੱਜਕੇ ਚੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ)।

ਮਾਰੂ ਡੋਰਣੰ ਬਕੰਤ ਮਾਰਣੋ ਮੁਖੰ ॥ ਚਲੰਤ ਭਾਜਿਨਾ ਹਠੀ ਜੁਝੰਤ ਦੁੱਧਰੰ ਰਣੰ ॥ ੪੬੦ ॥ ਕਟੰਤ ਕਾਰਮੰ ਸੁਭੰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰਤੰ ਕ੍ਰਿਤੰ ॥ ਸਿਲੇਣਿ ਉੱਜਲੀ ਕ੍ਰਿਤੰ ਬਹੰਤ ਸਾਇਕੰ ਸੁਭੰ॥ ਬਿਲੋਕ ਮੋਨਿ ਸੰਜੁਧੰਚ ਚਉਧ ਚਕ੍ਰਤੰ ਭਵੰ ॥ ਮਮੋਹ ਆਸ੍ਰਮੰ ਗਤੰ ਪਪਾਤ ਭੂਤਲੀ ਰਿਸੰ ॥ ੪੬੧ ॥ ਸਭਾਰ ਭਾਰਗੰ ਬਸਨੰ ਜਜੱਪਿ ਜਾਪਣੋ ਰਿਖੰ ॥ ਨਿਹਾਰਿ ਪਾਨ ਪੈ ਪਰਾ ਬਿਚਾਰ ਬਾਇਸਵੈ ਗੁਰੰ ॥ ਬਿਅੰਤ ਜੋਧਣੋ ਸਧੰ ਅਸੰਖ ਪਾਪਣੋ ਦਲੰ ॥ ਅਨੇਕ ਚੇਲਕਾ ਲਏ ਰਿਖੇਸ ਆਸਨੰ ਚਲੰ ॥ ੪੬੨ ॥

ਇਤਿ ਹਰਬਾਹਤਾ ਬਾਈਸਵੋ ਗੁਰੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਤ ਲੈ ਆਈ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨੨ ॥

ਅਥ ਤ੍ਰਿਆ ਜੱਛਣੀ ਤੇਈਸਮੋ ਗੁਰੂ ਕਥਨੰ ॥ ਅਨੂਪ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਬਜੰਤ ਨਾਦ ਦੁੱਧਰੰ ਉਠੰਤ ਨਿਸਨੰ ਸੁਰੰ ॥ ਭਜੰਤ ਅਰਿ ਦਿਤੰ ਅਘੰ ਬਿਲੋਕ ਭਾਰਗਵੰ ਭਿਸੰ ॥ ਬਿਲੋਕਿ ਕੰਚਨੰ ਗਿਰੰ ਤਤੱਜ ਮਾਨੁਖੀ ਭੁਅੰ॥ ਸਸੂਹਕ ਤਾਪਸੀਤਨੰ ਅਲੋਕ ਲੋਕਣੋ ਥਪੰ ॥ ੪੬੩ ॥ ਅਨੇਕ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬੰ ਬਸੇਖ ਬਿਧਿ ਕਾ ਧਰੀ ॥ ਨਿਰਕਤ ਨਾਗਣੀ ਮਹਾ ਬਸੇਖ ਬਾਸਵੀ ਸੁਰੀ॥ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਾਰਬਤੀ ਅਨੂਪ ਆਲਕਾ ਪਤੀ ॥ ਅਸਕਤ ਆਪਿਤੰ ਮਹਾਂ

---

੪੬੦. ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਧਨੁਖ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਸੁੰਦਰ ਬਾਣ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚਲੌਂਦੇ ਹਨ । ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਕਚੌਂਧੀ ਖਾਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਹਾਤੰ=ਮੂਰਛਤ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਭਾਵ ਮੂਰਛਾ ਹੋਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ । ਭੂਤਲੰ=ਧਰਤੀ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਰਿਸੰ=ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਪਪਾਤ=ਡਿਗ ਪਿਆ ।

੪੬੧. ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਭਗਵਿਆਂ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਖੀ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ । ਵੇਖਕੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਬਾਈਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ । ਬਿਅੰਤ ਜੋਗ ਨੂੰ ਸਾਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੰਖ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦਲਦੇ ਹਨ । ਅਨੇਕ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਆਪਣੇ ਆਸਨ ਨੂੰ ।

੪੬੨. ਦੁਧਰੰ=ਭਾਰਾ ਨਰਸਿੰਙਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਸਨੰ=ਸ਼ਬਦ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਸੁਰ ਉਠਦਾ ਹੈ । ਅਰਿਕਿਤੰ=ਵੈਰੀ ਦੈਂਤਾਂ ਵਾਂਗ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਪ । ਭਗਵਿਆਂ ਭੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ । ਵੇਖਕੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਹੈ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸੰਤ ਜਤੀ ਨੇ ਤਪਸੀ ਗਰਮੀ ਤੇ ਸਰਦੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅਸਚਰਜ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ ।

੪੬੩. ਜੱਛਾਂ ਗੰਧਰਬਾਂ ਵਿਦਯਾ ਧਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ । ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰਾਗਣੀ ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਚੀ, ਸੁਰੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ । ਅਲਕਾਪਤੀ=ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗੀ । ਆਪਤੰ=ਜੇਹੜੇ ਯਥਾਰਥ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਓਹ ਖੱਚਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਰਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਜੀ ਜੇਹੜੇ ਹਨ ।

ਬਿਸੇਖ ਆਸੁਰੀ ਸੁਰੀ ॥੪੬੪॥ ਅਨੂਪ ਏਕ ਜੱਛਨੀ ਮਮੋਹ ਰਾਗਣੋ ਮਨੰ ॥ ਘੁਮੰਤ ਘੂਮਣੰ ਛਿਤੰ ਲਗੰਤ ਸਾਰ ਗੋਸਰੰ ॥ ਬਿਸਾਰਨੇਹ ਗੇਹਣੰ ਸਨੇਹ ਰਾਗਣੋ ਮਨੰ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀਸਜਾਣੁ ਘੂਮਤੰ ਕ੍ਰਿਪੇਣ ਕ੍ਰਿਸ ਕ੍ਰਿਤੀਸਰੰ ॥ ੪੬੫ ॥ ਰਰੀਝ ਰਾਗਣੋ ਚਿਤੰ ਬਦੰਤ ਰਾਗ ਸੁ ਪ੍ਰਭੰ ॥ ਬਜੰਤ ਕਿੰਗੁਰੀ ਕਰੰਮਮੋਹ ਆਸਮੰਗਤੰ ॥ ਸਸੱਜਿ ਸਾਇਕੰ ਸਿਤੰ ਕਪੰਤ ਕਾਮਣੋ ਕਲੰ ॥ ਭ੍ਰਮੰਤ ਭੂਤਲੰ ਭਲੰ ਭੁਗੰਤ ਭਾਮਣੀ ਦਲੰ ॥ ੪੬੬ ॥ ਤੋਮਰਛੰਦ ॥ ਗੁਨਵੰਤ ਸੀਲ ਅਪਾਰ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਉਦਾਰ ॥ ਰਸ ਰਾਗ ਸਰਬ ਸਪੰਨਿ ॥ ਧਰਣੀ ਤਲਾਮਹਿ ਧੰਨਿ ॥ ੪੬੭ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਇਕ ਰਾਗ ਗਾਵਤ ਨਾਰ ॥ ਗੁਣਵੰਤ ਸੀਲ ਅਪਾਰ ॥ ਸੁਖ ਧਾਮ ਲੋਚਨ ਚਾਰ ॥ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੬੮ ॥ ਦੁਤਿ ਮਾਨ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਣਵੰਤ ਸੀਲ ਉਦਾਰ ॥ ਸੁਖ ਸਿੰਧ ਰਾਗ ਨਿਧਾਨ ॥ ਹਰਿ ਲੇਤ ਹੇਰਤ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ੪੬੯ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਅਕਲੰਕ ਜੋਬਨ ਮਾਨ ॥ ਸੁਖ ਸਿੰਧ ਸੁੰਦਰ ਥਾਨ ॥ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਗਾਵਤ ਰਾਗ ॥ ਉਫਟੰਤ ਜਾਨ ਸੁਹਾਗ ॥ ੪੭੦ ॥ ਤਿਹ ਪੇਖ ਕੈ ਜਟਿ ਰਾਜ ॥ ਸੰਗਿ ਲੀਨ ਜੋਗ ਸਮਾਜ ॥ ਰਹਿ ਰੀਝ ਆਪਨ ਚਿੱਤ ॥ ਜੁਗ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪਵਿੱਤ ॥ ੪੭੧ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਜੋ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ॥ ਹਿਤ ਕੀਜੀਐ ਅਨਭੰਗ ॥ ਤਬ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਲੋਕ ॥ ਇਹ ਬਾਤ ਮੈ ਨਹੀ ਸੋਕ ॥ ੪੭੨ ॥ ਚਿਤ ਚੌਪ ਸੋਭ ਰਚਾਇ ॥ ਗੁਰ ਜਾਨ ਕੈ ਪਗਿ ਪਾਇ ॥ ਚਿਤ ਤੌਨ ਕੇ ਰਸ ਭੀਨ ॥ ਗੁਰ ਤੇ

---

੪੬੪. ਅਨੂਪਮ=ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਮਾ ਦੇਣ ਦੇ ਜੋਗ ਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਇਕ ਜੱਛਨੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਸ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਘਮੰਤ=ਘੇਰਣੀ ਖਾਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹਰਨ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਸਾਰਗੋ=ਹਰਨ । ਸਰੰ=ਬਾਣ । ਜਿਤੇਣ=ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਤੀ=ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ । ਕ੍ਰਿਸ=ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਜਾਂ ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ ਦਾ ਮਾਰਨਾ । ਮਾਨੋਂ ਕਾਲਾ ਹਰਨ ਘੁਮਦਾ ਹੈ ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੪੬੫. ਚਿਤ ਵਿਚ ਰੀਝ ਕਰਕੇ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਦੰਤ=ਉਚਾਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰਾਗ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ।

੪੬੫. ਮਮੋਹ=ਮੂਰਛਤ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਪੰਤ=ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਭਰਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਸਥਾਨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਸਰਬ ਨੂੰ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ਇਸਦੀ । ਸਾਇਕੰ=ਬਾਣਾ ਵਰਗੇ ਉੱਜਲ ਨੇਤ੍ਰ ਬਣਾਕੇ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੰਬਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਹਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

੪੬੬. ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਚੰਗੀ । ਚੌਦਾਂ ਵਿਦਯਾ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ । ਰਾਗ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਣੀ ਹੈ । ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹੈ । ੪੭੦. ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਜੋਗ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ । ੪੭੨. ਚੌਣੇ ਪਜੋਣੇ ਚਾ ਨਾਲ ਚਿਤ ਭਰਿਆ ਹੈ ।

ਈਸਵੋ ਤਿਹ ਕੀਨ ॥ ੪੭੩ ॥

ਇਤ ਜਛਨੀ ਨਾਰ ਰਾਗ ਗਾਵਤੀ ਗੁਰੂ ਤੇਈਸਵੋ ਸਮਾਪਤੰ॥ ੨੩ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਤਬ ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ॥ ਚੜਿ ਮੇਰ ਸ੍ਰਿੰਗ ਮਹਾਨ ॥ ਕੀਅ ਘੋਰ ਤਪਸਾਉਗ੍ਰ ॥ ਤਬ ਰੀਝ ਏਕ ਛੁ ਸੁਗ੍ਰ॥ ੪੭੪ ॥ ਜਗ ਦੇਖ ਕੈ ਬਿਵਹਾਰ॥ ਮੁਨ ਰਾਜ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ਇਨ ਕਉਨ ਸੋ ਉਪਜਾਇ ॥ ਫਿਰ ਲੇਤ ਆਪ ਮਿਲਾਇ॥ ੪੭੫ ॥ ਤਿਹ ਚੀਨੀਐ ਕਰਿ ਗਿਆਨ ॥ ਤਬ ਹੋਇ ਪੂਰਣ ਧਯਾਨ ॥ ਤਿਹ ਜਾਣੀਐ ਜਤ ਜੋਗ ॥ ਤਬ ਹੋਇ ਦੇਹ ਅਰੋਗ ॥ ੪੭੬ ॥ ਤਬ ਏਕ ਪੁਰਖ ਪਛਾਨ ॥ ਜਗਨਾਸ ਜਾਹਿ ਨ ਜਾਨ ॥ ਸਬ ਜਗਤ ਕੇ ਪਤਿ ਦੇਖ ॥ ਅਨਭਉ ਅਨੰਤ ਅਭੇਖ॥ ੪੭੭॥ ਬਿਨ ਏਕ ਨਾਹਿ ਨਸਾਤਿ ॥ ਸਭ ਤੀਰਥ ਕ੍ਰਿਊਨ ਅਨਾਤ ॥ ਜਬ ਸੇਵਿਹੋ ਇਕਿ ਨਾਮ॥ ਤਬ ਹੋਇ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ॥ ੪੭੮॥ ਬਿਨ ਏਕ ਚੌਬਿਸ ਫੋਕ॥ ਸਬ ਹੀ ਧਰਾ ਸਬ ਲੋਕ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਕਉ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ਤਿਨ ਚਉਬਿਸੈ ਰਸਮਾਨ॥ ੪੭੯॥ ਜੇ ਏਕ ਕੇ ਰਸ ਭੀਨ॥ ਤਿਨ ਚੌਬਿਸੋ ਰਸਿ ਲੀਨ॥ ਜਿਨ ਏਕਕੋ ਨਹੀ ਬੂਝ ॥ ਤਿਨ ਚੌਬਿਸੈ ਨਹੀ ਸੂਝ॥ ੪੮੦ ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਕੌ ਨਹੀ ਚੀਨ॥ ਤਿਨ ਚਉਬਿਸੈ ਫਲ ਹੀਨ॥ ਜਿਨ ਏਕ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ॥ ਤਿਨ ਚਉਬਿਸੈ ਰਸ ਮਾਨ॥ ੪੮੧॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਪਦ ਛੰਦ॥ ਏਕਹਿ ਜਉ ਮਨ ਆਨਾ॥ ਦੂਸਰ ਭਾਵ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ਦੁੰਦਭ ਦਉਰ ਬਜਾਏ॥ ਫੂਲ ਸੁਰਨ ਬਰਖਾਏ॥ ੪੮੨॥ ਹਰਖੇ ਸਬ ਜਟ ਧਾਰੀ॥ ਗਾਵਤ ਦੇ ਦੇ ਤਾਰੀ॥ ਜਿਤ ਤਿਤ ਡੋਲਤ ਫੂਲੇ॥ ਗ੍ਰਹ ਕੇ ਸਭ ਦੁਖ ਭੂਲੇ ॥ ੪੮੩ ॥ ਤਾਰਕ ਛੰਦ ॥ ਬਹੁ ਬਰਖ ਜਬੈ ਤਪਸਾ ਤਿਹ ਕੀਨੀ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਕ੍ਰਿਆ ਜੁ ਕਹੀ ਧਰ ਲੀਨੀ॥ ਤਬ ਨਾਥ ਸਨਾਥ ਹੁਐ ਬਜੋਤ ਬਤਾਈ॥ ਤਬ ਹੀ ਦਸੋ ਦਿਸ ਸੂਝ ਬਨਾਈ॥ ੪੮੪॥ ਦਿਜ ਦੇਵ ਤਬੈ ਗੁਰ ਚਉਬਿਸ ਕੈ ਕੈ॥ ਗਿਰਮੇਰ ਗਏ ਸਬ ਹੀ ਮੁਨ ਲੈਕੈ॥ ਤਪਸਾਜਬ ਘੋਰ ਤਹਾਂ ਤਿਨ ਕੀਨੀ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਤਬੈ ਤਿਹ ਯਾ ਸਿਖ ਦੀਨੀ॥ ੪੮੫॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ॥ ਗਿਰ ਮੇਰ ਗਏ ਰਿਖ ਬਾਲਕ ਲੈ॥ ਧਰ ਸੀਸ ਜਟਾ ਭਗਵੇ ਪਟ ਕੈ॥ ਤਬ ਘੋਰ ਕਰਾ ਬਹੁ ਬਰਖ ਦਿਨਾ॥ ਹਰਿ ਜਾਪਨ ਛੋਰਸ ਏਕ ਛਿਨਾ॥ ੪੮੬॥ ਦਸ ਲੱਛ ਸੁ ਬੀਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਬ੍ਰਖੰ ॥ ਤਪ ਕੀਨ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਰਿਖੰ ॥ ਸਭ ਦੇਸਨ ਦੇਸ ਚਲਾਇ ਮਤੰ ॥ ਮੁਨਿ ਦੇਵ ਮਹਾਂ ਮਤ ਗੂੜ ਗਤੰ॥ ੪੮੭॥ ਰਿਖ ਰਾਜ ਦਸਾ ਜਬ ਅੰਤ ਭਈ॥ ਬਲ ਜੋਗ

---

੪੭੩. ਉਗ੍ਰ=ਨਾਗੀ ਜਾਂ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਭੈਆਨਕ ਤਪੱਸਯਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਗ੍ਰ=ਜੇਹੜਾ ਚੰਗਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ੪੭੪. ਤਿਹਜਾਣੀਐ=ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਤ ਨਾਲ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋਗ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਨਾਲ।

੪੮੧. ਦਉਰ=ਜਮਾਨੇ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਏ ਹਨ।

੪੮੩. ਤਬ ਨਾਥ=ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਥ=ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਹਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਦੇ ਜਾਂ ਸਹਿਤ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਰੀਤੀ ਜਾਂ ਵਜਾ ਬਤਾਈ ਦੱਸੀ। ਦਸੋ ਦਿਸ=ਦਸਾਂ ਦਿਸਾਂ ਪੂਰਬ ਆਦਕ ਜਾਂ ਦਸਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਝ ਬਨਾਈ ਭਾਵ ਸਮਝ ਹੋ ਗਈ। ੪੮੬. ਮੁਨੀ ਬੜੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਗੁਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੪੮੭. ਧਉਲਰ=ਜਟਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਨੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜੋ ਜਗਤ ਧੂਏਂਦਾ ਧੌਲਰ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸਵੰਤ ਮੰਦਰ।

ਹੁਤੇ ਮੁਨਿ ਜਾਨ ਲਈ ॥ ਧੂਅਰੋ ਜਗ ਧੌਲੁਰ ਜਾਨ ਜਟੀ ॥ ਕਛੁ ਅਉਰ ਕ੍ਰਿਆ ਇਹ ਭਾਂਤ ਠਟੀ ॥ ੪੮੮ ॥ ਸਧਿ ਕੈ ਪਵਨੈ ਰਿਖ ਜੋਗ ਬਲੰ ॥ ਤਜ ਚਾਲ ਕਲੇਵਰ ਭੂਮਿ ਤਲੰ ॥ ਕਲ ਫੋਰ ਉਤਾਲ ਕਪਾਲ ਕਲੀ ॥ ਤਿਹ ਜੋਤਿ ਸੁ ਜੋਤਿਹ ਮੱਧਿ ਮਿਲੀ ॥ ੪੮੯ ॥ ਕਲ ਕਾਲ ਕ੍ਰਵਾਲ ਕਰਾਲ ਲਸੈ ॥ ਜਗ ਜੰਗਮ ਥਾਵਰ ਸਰਬ ਕਸੈ ॥ ਜਗ ਕਾਲਹਿ ਜਾਲ ਬਿਸਾਲ ਰਚਾ ॥ ਜਿਹ ਬੀਚ ਫਸੇ ਬਿਨ ਕੌਨ ਬਚਾ ॥ ੪੯੦ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਨਰੇਸਨ ਜੀਤ ਅਨੇਸ ਬਡੇ ਅਵਨੇਸ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਆਠੌ ਈ ਸਿੱਧ ਸਬੈ ਨਵਨਿਧ ਸਮ੍ਰਿੱਧਨ ਸਰਬ ਭਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਾਰੇ ॥ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਬਨਿਤਾ ਬਹੁਤੇ ਘਰਿ ਮਾਲ ਭਰੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੀਨ ਅਧੀਨ ਭਏ ਜਮ ਅੰਤਿ ਕੋ ਨਾਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਸਿਧਾਰੇ ॥੪੯੧॥

ਰਾਵਨ ਕੇ ਮਹਿ ਰਾਵਨ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਨਲਕੇਚਲਤੇ ਨ ਚਲੀ ਗੌ ॥ ਭੋਜ ਦਿਲੀਪਤ ਕੌ ਰਵਿ ਕੈ ਨਹੀ ਸਾਥ ਦਯੋ ਰਘਨਾਥ ਬਲੀ ਕੋ ॥ ਸੰਗਿ ਚਲੀ ਅਬ ਲੌ ਨਹੀ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸਾਚ ਕਹੋ ਅਘ ਓਘ ਬਲੀਸੋ ॥ ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾ ਪਸੁ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਚਲੀ ਨ ਹਲੀ ਹੈ ॥ ੪੯੨ ॥ ਸਾਚ ਔ ਝੂਠ ਕਹੇ ਬਹੁਤੈ ਬਿਧ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਅਨੇਕ ਕਮਾਏ ॥ ਭਾਜ ਨਿਲਾਜ ਬਚਾ ਧਨ ਕੇ ਡਰ ਲੋਕ ਗਯੋ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਏ ॥ ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਰਖ ਪੜ੍ਹਾਨਗੁੜਿਓ ਜੜ੍ਹਰਾਜੀਵ ਲੋਚਨ ਨਾਹਿਨ ਪਾਏ ॥ ਲਾਜ ਬਿਹੀਨ ਅਧੀਨ ਗਹੇ ਜਮ ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਸਿਧਾਏ ॥ ੪੯੩ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬਸਤ੍ਰ ਧਰੋ ਭਗਵੇ ਮੁਨ ਤੇ ਸਬ ਪਾਵਕ ਬੀਚ ਜਲੈਗੀ ॥ ਕਯੋਂ ਇਮ ਰੀਤ ਚਲਾਵਤ ਹੋ ਦਿਨ ਦ੍ਵੈਕ ਚਲੈ ਸਬਦਾਨ ਚਲੈਗੀ ॥ ਕਾਲ ਕਰਾਲ ਕੀ ਰੀਤ ਮਹਾਂ ਇਹ ਕਾਹੂ ਜੁਗੇਸ ਛਲੀ ਨ ਛਲੈਗੀ ॥ ਸੁੰਦਰਿ ਦੇਹਿ ਤੁਮਾਰੀ ਮਹਾ ਮੁਨਿ ਅੰਤਿ ਮਸਾਨ

---

੪੮੯. ਕਲੇਵਰ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਤੁਰ ਚਲਿਆ ਧਰਤੀ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਜਾਂ । ਕਪਾਲ ਕਲੀ ਭਾਵ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਦੁਾਰਾ ਤੋੜਕੇ ।

੪੯੧. ਨ ਚਲੀ ਗੌਂ=ਕਦਮ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ ਹੈ ।
ਅਘ ਓਘ=ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਹੁ=ਸੁਗੰਧ ਕਸਮ ਹੈ । ੪੯੨. ਨਿਲੱਜ ਧਨ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਬਚਾ ਵਾਸਤੇ ਭੱਜਦਾ ਹੈ । ਮੂਰਖ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕੌਲ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪਾਇਆ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨ ਸਮਝੀ ।

੪੯੩. ਸਬਦਾ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗੀ । ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਜਾਂ ਮਸਾਣਾ ਵਿਚਧੂੜੀ ਹੋਕੇ ਰਲ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਹ੍ਵੈ ਧੂਰ ਰਲੈਗੀ ॥ ੪੯੪ ॥ ਕਾਹੇ ਕੋ ਪੌਨ ਭਛੇ ਸੁਨਿਹੋ ਮੁਨਿ ਪਉਨ ਭਛੇ ਕਛੁ ਹਾਥ ਨ ਐਹੈ॥ਕਾਹੇ ਕੋ ਬਸਤ੍ਰ ਕਰੋ ਭਗਵਾਇਨ ਬਾਤਨ ਸੋ ਭਗਵਾਨਨ ਹ੍ਵੈਹੈ ॥ *ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੈ ਦੇਖਹੁ ਤੇ ਸਬ ਹੀ ਬਸ ਕਾਲ ਸਬੈ ਹੈ ॥ ਜਾਰ ਅਨੰਗਨ ਨੰਗ ਕਹਾਵਤ ਸੀਸ ਕੀ ਸੰਗਿ ਜਟਾਊਨ ਜੈਹੈ ॥ ੪੯੫ ॥ ਕੰਚਨ ਕੂਟ ਗਿਰਯੋ ਕਹੁ ਕਾਹੇ ਨ ਸਾਤਓ ਸਾਗਰ ਕਯੋਂ ਨ ਸੁਕਾਨੋ ॥ ਪਸਚਮ ਭਾਨ ਉਦਯੋ ਕਹੁ ਕਾਹੇ ਨ ਗੰਗ ਬਹੀ ਉਲਟੀਅਨ ਮਾਨੋ ॥ ਅੰਤਿ ਬਸੰਤ ਤਪਯੋ ਰਵਿ ਕਾਹੇ ਨ ਚੰਦ ਸਮਾਨ ਦਿਨੀਸ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਕਯੋਂ ਡਮਡੋਲ ਡੁਬੀਨ ਧਰਾਮੁਨਿ ਰਾਜਨ ਪਾਤਨਿ ਤਯੋਂ ਜਗ ਜਾਨੋ॥ ੪੯੬ ॥ ਅਤ੍ਰ ਪਰਾਸਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਬ੍ਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਮੁਨ ਭਾਏ ॥ ਗਾਲਭ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਗਨਾਏ ॥ ਅਗਸਤ ਪੁਲਸਤ ਬਸਿਸਟ ਤੇ ਆਦਿ ਨ ਜਾਨ ਪਰੇ ਕਿਹ ਦੇਸ ਸਿਧਾਏ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਇ ਬਨਾਇ ਮਹਾਮਤਿ ਫੇਰਿ ਮਿਲੇ ਪਰ ਫੇਰ ਨ ਆਏ ॥ ੪੯੭ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰੰਧ੍ਰ ਕੋ ਫੋਰ ਮੁਨੀਸਕੀ ਜੋਤਿ ਸੁ ਜੋਤਿ ਕੇ ਮੱਧਿ ਮਿਲਾਨੀ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਰਲੀ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋ ਇਮ ਬੇਦਨ ਸੰਗਿ ਮਿਲੈ ਜਿਮ ਬਾਨੀ ॥ ਪੁੰਨ ਕਥਾ ਮੁਨਿ ਨੰਦਨ ਕੀ ਕਹਿਕੈ ਮੁਖ ਸੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਬਖਾਨੀ ॥ ਪੂਰਣ ਧਿਆਇ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਜਯ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ ਭਵੇਸ ਭਵਾਨੀ॥੪੯੮॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੱਤ ਮਹਾਤਮ ਰੁਦ੍ਰਾਵਤਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਮਾਪਤੰ ਸੁਭੰ ਭਵੇਤ ਗੁਰੂ ਚਉਬੀਸ ॥ ੨੪ ॥

---

੪੯੫. ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਓੜਕ ਮਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੇਹੜੀ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਤੇ ਸੀਤਲ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਤਪੱਸਾ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦਾ ਈਸਰ ਜੇਹੜਾ ਸੂਰਜ ਹੈ ਉਹ ਚੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸੀਤਲ ਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋਕੇ ਡੁਬ ਗਈ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਦੇ ਨਿਪਾਤਨ=ਮਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬਕ ਰੀਤ ਇਸਥਤ ਰਿਹਾ। ੪੯੬. ਸਾਰਦ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਫੇਰ ਮਿਲੇ=ਪਰ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਨ ਆਕੇ ਮਿਲੇ। ੪੯੭. ਦਸਵੇਂ ਦ੍ਵਾਰ ਦੀ ਨਾੜੀ ਨੂੰ ਫੋੜਕੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਵੇਦ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਨੀ=ਗੀਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਵੇਦ ਤੇ ਗੀਤਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ। ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਥਾ ਅੱਤ੍ਰ ਮੁਨੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਵ ਦੀ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭਵਾਂਨ ਜਦੋਂ ਦਿਆਲੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਧਯਾਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

*ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਦੀਪੋਥੀ ਵੇਖੋ।

੧ ਓ ਅਬ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ ॥ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦ ॥
ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਦੱਤ ਰੁੱਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਪੂਰਣ ਮਤ ਕੋ ਕੀਨ ਪਸਾਰਾ ॥
ਅੰਤ ਜੋਤ ਸੋ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨੀ ॥ ਜਿਹੱ ਬਿਧਿ ਸੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਭਵਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਏਕ ਲੱਛ ਦਸ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ਪਾਛੈ ਚਲਾ ਜੋਗ ਜੋ ਬਾਨਾ ॥ ਗਯਾਰਵ ਬਰਖ
ਬਿਤੀਤਤ ਭਯੋ ॥ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਪੁਰਖ ਭੂ ਅਵਯੋ ॥ ੨ ॥ ਰੋਹ ਦੇਸ ਸੁਭ ਦਿਨ
ਭਲ ਥਾਨੂ ॥ ਪਾਰਸਨਾਥ ਭਯੋ ਸੁਰ ਗਯਾਨੂ ॥ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਅਸਿ ਅਵਰ ਨ
ਹੋਊ ॥ ਚੱਕ੍ਰਤ ਰਹੇ ਮਾਤ ਪਿਤ ਦੋਊ ॥ ੩ ॥ ਦਸਊ ਦਿਸਨਿ ਤੇਜ ਅਤ ਬਢਾ ॥
ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨ ਏਕ ਹ੍ਵੈ ਚਢਾ ॥ ਦਸ ਦਿਸ ਲੋਕ ਉਠੇ ਅਕੁਲਾਈ ॥ ਭੂਪਤ
ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ਜਾਈ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨੋ ਭੂਪ ਇਕ ਕਹੌ ਕਹਾਨੀ ॥ ਏਕ ਪੁਰਖ ਉਪਜਯੋ
ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਜਿਹੱਸਮ ਰੂਪ ਜਗਤ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ਏਕੈ ਘੜਾ ਬਿਧਾਤਾ ਸੋਈ
॥ ੫ ॥ ਕੈ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜੱਛ ਕੋਈ ਅਹਾ ॥ ਜਾਨੁਕ ਦੂਸਰ ਭਾਨ ਚੜ੍ਹ ਰਹਾ ॥ ਅਤ
ਜੋਬਨ ਝਮਕਤ ਤਿਹੰ ਅੰਗਾ ॥ ਨਿਰਖਤ ਜਾਕੇ ਲਜਤ ਅਨੰਗਾ ॥ ੬ ॥ ਭੂਪਤ
ਦੇਖਨ ਕਾਜ ਬੁਲਾਵਾ ॥ ਪਹਿਲੇ ਦਯੋਸ ਸਾਥ ਚਲ ਆਵਾ ॥ ਹਰਖ ਹ੍ਰਿਦੇ ਧਰਕੇ
ਜਟਧਾਰੀ ॥ ਜਾਨੁਕ ਦੂਤੀ ਦੱਤ ਅਵਤਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਨਿਰਖ ਰੂਪ ਕਾਂਪੇ ਜਟਧਾਰੀ ॥
ਯਹ ਕੋਊ ਭਯੋ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰੀ ॥ ਯਹ ਮਤ ਦੂਰ ਹਮਾਰਾ ਕੈਹੈ ॥ ਜਟਾਧਾਰ
ਕੋਈ ਰਹੇ ਨ ਪੈਹੈ ॥ ੮ ॥ ਤੇਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਰਖ ਤਬ ਰਾਜਾ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਿ
ਪੁਲਕਤ ਚਿਤ ਗਾਜਾ ॥ ਜਿਹੱ ਜਿਹੱ ਲਖਾ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ਜਾਨੁਕਰੰਕ ਨਵੋ
ਨਿਧ ਪਾਈ ॥ ੯ ॥ ਮੋਹਨ ਜਾਲ ਸਭਨ ਸਿਰ ਡਾਰਾ ॥ ਚੇਟਕ ਬਾਨ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹ੍ਵੈ
ਮਾਰਾ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਮੋਹਿ ਸਕਲ ਨਰਿ ਗਿਰੇ ॥ ਜਾਨ ਸੁਭਟ ਸਾਮੁਹਿ ਰਣ ਭਿਰੇ
॥ ੧੦ ॥ ਨਰ ਨਾਰੀ ਜਿਹ ਜਿਹ ਤਹੱਪੇਖਾ ॥ ਤਿਹੱ ਤਿਹੱ ਮਦਨ ਰੂਪ ਅਵਿਰੇਖਾ
॥ ਸਾਧਨ ਸਰਬ ਸਿੱਧਿ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥ ਜੋਗਨ ਜੋਗ ਰੂਪ ਅਨਮਾਨਾ ॥ ੧੧ ॥
ਨਿਰਖ ਰੂਪ ਰਨਵਾਸ ਲੁਭਾਨਾ ॥ ਦੇਤਹ ਸੁਤਾ ਨ੍ਰਿਪਤ ਮਨਮਾਨਾ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ
ਭਯੋ ਜਬੈ ਜਾਮਾਤਾ ॥ ਮਹਾ ਧਨੁਖ ਧਰ ਬੀਰ ਬਿਖਜਾਤਾ ॥ ੧੨ ॥ ਮਹਾ ਰੂਪ ਅਰੁ
ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪੂ ॥ ਜਾਨੁ ਜਪੈ ਹੈ ਆਪਨ ਜਾਪੂ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਤਾ ਸੁਰਿ ਗਯਾਨਾ
॥ ਜਾ ਸਮ ਪੰਡਿਤ ਜਗਤ ਨ ਆਨਾ ॥ ੧੩ ॥ ਥੋਰਿ ਬਹਿੱਕ੍ਰਮਿ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸੇਖਾ ॥

---

੧. ਇੱਕ ਲੱਖ, ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ, ਤਕ। ਪਿਛੋਂ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋਗ ਦਾ ਬਣਾਉ ਜਾਂ ਬਾਣਾ। ਜੇਹੜਾ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅਵਯੋ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

੨. ਬਰ ਗਿਆਨ=ਚੰਗਾ ਗਿਆਨ।

੬. ਹਰਖ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਮਿਤ੍ਰ ਧਰਕੇ ਭਾਵ ਕੰਬੋਜੜਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹਨ।

੯. ਚੇਟਕ ਬਾਣ=ਜਾਦੂ ਬਾਣ।

੧੦. ਜੇਹੜਾ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂ ਜਾਣਿਆਂ।

੧੧. ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨ ਗਿਆ।

੧੨. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਦਿਬ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ।

੧੩. ਜਾਨਕ=ਮਾਨੋਂ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭੇਖ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਬਿਤਨ=ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਕਾਮ। ਤਵਨਕ ਲਹਾ=ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਕਚੌਂਧੀ ਖਾਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਾਨੁਕ ਧਰਾ ਬਿਤਨ ਯਹਿ ਭੇਖਾ ॥ ਜਿਹੱ ਜਿਹੱ ਰੂਪ ਤਵਨ ਕਾ ਲਹਾ॥ਸੋ ਸੋ ਚਮਕ ਚਕ੍ਰਿਤਹੁਐ ਰਹਾ ॥ ੧੪ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਮਾਨ ਭਰੇ ਸਰਸਾਨ ਧਰੇ ਮਠ ਸਾਨ ਚੜੇ ਅਸਿ ਸ੍ਰੋਣਿਤਿਸਾਏ ॥ ਲੇਤ ਹਰੇ ਜਿਹ ਡੀਠ ਪਰੇ ਨਹੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ਝੀਮ ਝਰੇ ਜਨ ਸੇਲ ਹਰੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਗਿਰੇ ਜਨੁ ਦੇਖਨ ਆਏ ॥ ਜਾਸਹ ਰੇ ਸੇ ਊ ਮੈਨ ਘਿਰੇ ਗਿਰਭੂਮ ਪਰੇ ਨ ਉਠੰਤ ਉਠਾਏ ॥ ੧ ॥ ੧੫ ॥ ਸੋਭਤ ਜਾਨ ਸੁਧਾਸਰ ਸੁੰਦਰ ਕਾਮ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ਕੂਪ ਸੁਧਾਰੇ ॥ ਲਾਜਿ ਕੇ ਜਾਨ ਜਹਾਜ ਬਿਰਾਜਤ ਹੇਰਤਹੀ ਹਿਰਲੇਤ ਹਕਾਰੇ ॥ ਹੱਉ ਚਹੁਕੁੰਟ ਭ੍ਰਮਯੋ ਖਗਜਯੋਂ ਇਨ ਕੀ ਸਮ ਰੂਪ ਲਖੇ ਨ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਪਾਰਥ ਬਾਨ ਕਿ ਜੁੱਬਨ ਖਾਨ ਕਿ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਿ ਕਾਮ ਕਟਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ੧੬ ॥ ਤੰਤ ਭਰੇ ਕਿਧੌ ਜੰਤ੍ਰ ਜਰੇ ਅਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹਰੇ ਚਖ ਚੀਨਤ ਯਾਤੇ ॥ ਜੋਬਨ ਜੋਤ ਜਗੇ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਰੰਗੇ ਮਦਸੇ ਮਦੁਆਤੇ ॥ ਰੰਗ ਸਹਾਬ ਕਿ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ ਸੇ ਸੀਖੇ ਹੈਂ ਜੋਰਿ ਕਰੋਰਕ ਘਾਤੇ ॥ ਮਾਧੁਰੀ ਮੂਰਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਹੇਰਤਿਹੀ ਹਰ ਲੇਤ ਹੀਯਾਤੇ ॥ ੩ ॥ ੧੭ ॥ ਪਾਨ ਚਬਾਇ ਸੀਂਗਾਰ ਬਨਾਇ ਸੁਗੰਧ ਲਗਾਇ ਸਭਾ ਜਬ ਆਵੈ ॥ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਚਰਾਚਰ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਦੋਊ ਬਿਸਮਾਵੈ ॥ ਮੋਹਿ ਤਜੇ ਮਹਿ ਲੋਗਨ ਮਾਨ ਮੋਹਤ ਤਉਨ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਵਾਰਹਿ ਹੀਰ ਅਮੋਲਕ ਚੀਰ ਤ੍ਰੀਯਾ ਬਿਨ ਧੀਰ ਸਬੈ ਬਲ ਜਾਵੈ ॥ ੪ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ਪੜੇ ਦਸ ਚਾਰ ਮਨੋ ਅਸੁਰਾਰ ਚਤੁਰ ਚਕ ਜਾਨਯੋ ॥ ਆਹਵ ਜੁਕਤ ਜਿਤੀਕ ਹੁਤੀ ਜਗ ਸਰਬਨ ਮੈ ਸਬ ਹੀ ਅਨਮਾਨਯੋ ॥ ਦੇਸਿ ਬਿਦੇਸਨ ਜੀਤ ਜੁਧਾਂਬਰਕ੍ਰਿਤ ਚੰਦੋਵ ਦਸੋ ਦਿਸ ਤਾਨਯੋ ॥ ਦੇਵਨ ਇੰਦ੍ਰ ਗੋਪੀਨ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਸਾ ਕਰਿ ਚੰਦ ਸਮਾਨ

---

੧੪. ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ । ਮਾਨੋ ਮਾਨ=ਆਦਰ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਬਾਣ ਨੇ ਸਾਣ ਉਤੇ ਲਾਏ ਹੋਇ ਅਤੇ ਮੌਹਰੇਂ ਸਾਣ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਇੱਕੁਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਸਾਏ=ਤ੍ਰਿਸਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਝੀਮ=ਝੁਕਕੇ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਬਰਛੇ ਜਾਂ ਨੇਜੇ ਨਾਲ ਹਰੇ=ਮਾਰੇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਵੇਖਣ ਆਏ ਉਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਜਿਸਨੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਕਾਮ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ ਡਿਗਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਠਾਏ ਉਠੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ੧੫. ਸੁਧਾਸਰ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਤਾਲ ਮਾਨੋਂ ਸੋਹਣਾ ਹੈ । ਹਿਰ ਸੇ ਹਕਾਰੇ=ਬੁਲਾਕੇ ਹਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

੧੫. ਪਾਰਸ=ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ ਕਿ ਬਾਣ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ ਕਿ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਕਟਾਰੇ ਹਨ। ੧੬. ਕੁਸੁੰਭੇ ਦਾ ਰੰਗ ਹਨ ਜਾਂ ਸੁਰਾਬ ਕਿ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁਲ ਵਰਗੇ ਹਨ, ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜੋਰ ਵਾਲੇ ਘਾਤ=ਦਾ ਸਿੱਖੇ ਹਨ। ੧੭. ਮੋਹ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਹੜੀਆ ਮਾਨਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸੁਖ ਪਾਕੇ। ੧੮. ਚੌਦਾਂ ਵਿਦਿਆ ਮਾਨੋ ਅਸਰ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਇੰਦਰ ਰੂਪ ਹਨ ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਹਨ ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ।

ਪਛਾਨਜੈ ॥ ੫ ॥ ੧੯ ॥ ਚਉਧਿਤ ਚਾਰ ਦਿਸਾ ਭਈ ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਭੂੰਮ ਅਕਾਸ ਦੁਹੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ਜੁੱਧ ਸਮਾਨ ਲਖਯੋ ਜਗ ਜੋਧਨ ਬੋਧਨ ਬੋਧ ਮਹਾ ਅਨੁਮਾਨਾ ॥ ਸੂਰ ਸਮਾਨ ਲਖਾ ਦਿਨਕੈ ਤਿਹ ਚੰਦ ਸਰੂਪ ਨਿਸਾ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ਰਾਨਨਿ ਰਾਵ ਸਵਾਨਿਨਿ ਸਾਵ ਭਵਾਨਿਨਿ ਭਾਵ ਭਲੋ ਮਨ ਮਾਨਾ ॥ ੬ ॥ ੨੦ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਬਿਤੇ ਬਰਖ ਦ੍ਵੈ ਅਸਟ ਮਾਸੰ ਪ੍ਰਮਾਨੰ ॥ ਭਯੋ ਸੁ ਪ੍ਰਭੰ ਸਰਬ ਬਿਦਯਾ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਜਬੈ ਹਿੰਗਲਾ ਠਿੰਗਲਾ ਪਾਣ ਦੇਵੀ ॥ ਅਨਾਸਾ ਛੁਧਾ ਅਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਅਭੇਵੀ ॥ ੨੧ ॥ ਜਯੋ ਤੋਤਲਾ ਸੀਤਲਾਖੰਗ ਪਾਣੀ ॥ ਭ੍ਰਮਾ ਭੈ ਹਰੀ ਭੀਮ ਰੂਪਾ ਭਵਾਣੀ ॥ ਚਲਾਚਲ ਸਿੰਘੰ ਝਮਾਝੰਮ ਅੱਤ੍ਰੰ ॥ ਹਹਾ ਹੂਹਿ ਹਾਸੰ ਝਲਾਝਲ ਛੱਤ੍ਰੰ ॥ ੨੨ ॥ ਅਟਾ ਅੱਟਿ ਹਾਸੰ ਛਟਾ ਛੁੱਟ ਕੇਸੰ ॥ ਅਸੰ ਓਧਪਾਣੰ ਨਮੋ ਕ੍ਰੂਰ ਭੇਸੰ ॥ ਸਿਰੰ ਮਾਲ ਸ੍ਵੱਛੰਲਸੈਦੰਤ ਪੰਤੰ ॥ ਭਜੈ ਸਤ੍ਰ ਗੂੜੰ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਸੰਤੰ ॥ ੨੩ ॥ ਅਲਿੰਪਾਤ ਅਰਧੀ ਮਹਾ ਰੂਪ ਰਾਜੈ ॥ ਮਹਾ ਜੋਤ ਜ੍ਵਾਲੰ ਕਰਾਲੰ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਤ੍ਰਸੈ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਸਟੰ ਹਸੈ ਸੁਧ ਸਾਧੰ ॥ ਭਜੈ ਪਾਨ ਦੁਰਗਾ ਅਰੂਪੀ ਅਗਾਧੰ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨੇ ਉਸਤਤੀ ਸ੍ਰੀ ਭਵਾਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ॥ ਅਧੰ ਉਰਧਵੀ ਆਪ ਰੂਪੀ ਰਸਾਲੰ ॥ ਦਏ ਇਖ੍ਰਧੀ ਦ੍ਵੈ ਅਭੰਗੰ ਖਤੰਗੰ ॥ ਪਰੰਸਯੰਧਰੰਜਾਨ ਲੋਹੰ ਸਰੰਗੰ ॥ ੨੫ ॥ ਜਬੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬੈਸਾਧੀ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਏ ॥ ਉਘਾਰੇ ਚੁਮੇ ਕੰਠ ਸੀਸੰ ਛੁਹਾਏ ॥ ਲਖਯੋ ਸਰਬ ਰਾਵੰ ਪ੍ਰਭਾਵੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਅਜੋਨੀ ਅਜੈ ਬੇਦ

---

੧੯. ਚੌਧਤਿ=ਚਕਚੌਂਧੀ ਖਾਕੇ ਰਾਨਨਿਰਾਵ=ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਸਵਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਊ ਅਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੨੦. ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਜਾਂ ਅਠ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰ ਗਏ ਹਨ। ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਜਸ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਠਿੰਗਲਾ=ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਠੀਂਗਾ ਭਾਵ ਡੰਡਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੨੦. ਅਨਾਸਾਛਧਾ=ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਭੁਖ ਰੂਪੀ ਹੈ।

੨੧. ਤੋਤਲਾ=ਜੇਹੜੀ ਤੋਤਲਾ ਬਾਣੀ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਭਰਮ ਤੇ ਡਰ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਰੌਣਾ ਰੂਪ ਹੈ ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸਰਧਾ ਰੂਪ। ਸਿੰਘੰ=ਜੇਹੜਾ ਸ਼ੇਰ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਅਚੱਲ ਜਾਂ ਚੰਚਲ ਹੈ। ਹਾਸੰ=ਹਹਾ ਤੇ ਹੂਹ ਦੋ ਗੰਧਰਬਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਹਾਸਾ ਹਨ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਹਾਸੇ ਸਮਾਨ।

੨੨. ਅਟਾ=ਟਾਹ ਟਾਹ ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕੇਸ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਗੇ ਖੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸੰ=ਚੰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਉਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਸਿਰੰ=ਗਲ ਵਿਚ ਮੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ, ਸਵਛੰ=ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਇਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਈ ਹੈ। ਮੂੜੰ=ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੨੩. ਜੇਹੜੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰਵੱਟੇ ਹਨ ਓਹ ਮਾਨੋ ਭੌਰਿਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ।

੨੪. ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਦੋ ਭਥੇ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਦਿਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਰਸ ਹਨ। ਪਰਸਯੰ=ਕੁਹਾੜਾ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੰ ॥ ੨੬ ॥ ਗ੍ਰਿਹੀ ਤੁਆ ਜਬੈ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅੱਸਤ੍ਰੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਪੜ੍ਹੇ ਅਨਭਵੰ ਬੇਦ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੰ ॥ ਪੜ੍ਹੇ ਸਰਬ ਬਿੱਦਿਆ ਆਹੁਤੀ ਸਰਬ ਦੇਸੰ ॥ ਜਿਤੇ ਸਰਬ ਦੇਸੀ ਸੁ ਅਸਤ੍ਰੰ ਨਰੇਸੰ ॥ ੨੭ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਪਠੇ ਕਾਗਦੰ ਦੇਸ ਦੇਸੰ ਅਪਾਰੀ ॥ ਕਰੋ ਆਨ ਕੈ ਬੇਦ ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਜਟੀ ਦੰਡ ਮੁੰਡੀ ਤਪੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥ ਸੁਧੀ ਸ੍ਰਾਵਗੀ ਬੇਦ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਹਕਾਰੇ ਸਬੈ ਦੇਸ ਦੇਸਾਨਰੇਸੰ ॥ ਬੁਲਾਏ ਸਬੈ ਮੋਨ ਮਾਨੀ ਸੁਬੇਸੰ ॥ ਜਟਾਧਾਰ ਜੇਤੇ ਕਹੂੰ ਦੇਖ ਪੱਇਯੇ ॥ ਬੁਲਾਵੈ ਤਿਸੈ ਨਾਥ ਭਾਖੈ ਬੁਲੱਈਯੈ ॥ ੨੯ ॥ ਫਿਰੇ ਸਰਬ ਦੇਸੰ ਨਰੇਸੰ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ਮਿਲੈ ਨਾ ਤਿਸੈ ਛੱਤ੍ਰ ਛੋਣੀ ਛਿਨਾਵੈ ॥ ਪਠੇ ਪਤ੍ਰ ਏਕੈ ਦਿਸਾ ਏਕ ਧਾਵੈ ॥ ਜਟੀ ਦੰਡ ਮੁੰਡੀ ਕਹੂੰ ਹਾਥ ਆਵੈ ॥ ੩੦ ॥ ਰਚਯੋ ਜੱਗ ਰਾਜਾ ਚਲੇ ਸਰਬ ਜੋਗੀ ॥ ਜਹਾਂ ਲੌ ਕੋਈ ਬ੍ਰਿਧ ਬਾਰੇ ਸਭੋਗੀ ॥ ਕਹਾ ਰੰਕ ਰਾਜਾ ਕਹਾ ਨਾਰ ਹੋਈ ॥ ਰਚਯੋ ਜੱਗ ਰਾਜਾ ਚਲਿਓ ਸਰਬ ਕੋਈ ॥ ੩੧ ॥ ਫਿਰੇ ਪੱਤ੍ਰ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਦੇਸੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਜੁਰੇ ਸਰਬ ਰਾਜਾ ਨ੍ਰਿਪੰ ਆਨ ਦੁਆਰੰ ॥ ਜਹਾਂ ਲੌ ਹੁਤੇ ਜਗਤ ਮੈ ਜਟਾਧਾਰੀ ॥ ਮਿਲੈ ਰੋਹ ਦੇਸੰ ਭਏ ਭੇਖ ਭਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਜਹਾਂ ਲਉ ਹੁਤੇ ਜੋਗ ਜੋਗਿਸਟ ਸਾਧੇ ॥ ਮਲੇ ਮੁਖ ਬਿਭੂਤੰ ਸੁ ਲੰਗੋਟ ਬਾਧੇ ॥ ਜਟਾ ਸੀਸ ਧਾਰੇ ਨਿਹਾਰੇ ਅਪਾਰੰ ॥ ਮਹਾ ਜੋਗ ਧਾਰੰ ਸੁ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੰ ॥ ੩੩ ॥ ਜਿਤੇ ਸਰਬ ਭੂਪੰ ਬੁਲੇ ਸਰਬ ਰਾਜਾ ॥ ਚਹੂੰ ਚੱਕ ਮੈਦਾਨ ਨੀਸਾਨ ਬਾਜਾ ॥ ਮਿਲੇ ਦੇਸ ਦੇਸਾਨ ਆਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ॥ ਕਰੈ ਸਾਧਨਾ ਜੋਗ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਤੇ ਸਰਬ ਭੂਮਿਸਥਲੀ ਸੰਤ ਆਹੇ ॥ ਤਿਤੇ ਸਰਬ ਪਾਰਸ ਨਾਥੰ ਬੁਲਾਏ ॥ ਦਏ ਭਾਂਤ ਆਨੇਕ ਭੋਜ ਅਰਘ ਦਾਨੰ ॥ ਲਜੀ ਪੇਖ ਦੇਵਿਸਥਲੀ ਮੋਨ ਮਾਨੰ ॥ ੩੫ ॥ ਕਰੈ ਬੈਠਕੈ ਬੇਦ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੰ ॥ ਪ੍ਰਕਾਸੋ ਸਬੈ ਆਪੁ ਆਪੰ ਪ੍ਰਕਾਰੰ ॥ ਟਕੰ ਟੱਕ ਲਾਗੀ ਮੁਖੰ ਮੁਖਿ ਪੇਖਿਓ ॥ ਸੁਨਯੋ ਕਾਨ ਹੋ ਤੋ ਸੁਤੋ ਆਖਿ ਦੇਖਿਓ ॥ ੩੬ ॥ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਸਬੈ ਆਪ ਆਪੰ ਪੁਰਾਣੰ ॥ ਚੜ੍ਹੇ ਦੇਸਿ ਦੇਸਾਣ ਬਿੱਦਿਆ ਮੁਹਾਣੰ ॥ ਕਰੋ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤੰ ਸੁ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਚਾਰੰ ॥ ਨ੍ਰਿਭੈ ਚਿੱਤ ਦੇ ਕੈ ਮਹਾਤ੍ਰਾਸ ਟਾਰੰ ॥ ੩੭ ॥ ਜੁਰੇ ਬੰਗਸੀ ਰਾਫਜੀ ਰੋਹ ਰੂਮੀ ॥ ਚਲੇ ਬਾਲਖੀ ਛਾਡਕੈ ਰਾਜ ਭੂੰਮੀ ॥ ਨ੍ਰਿਭੈ ਭਿੰਭਰੀ ਕਾਸਮੀਰੀ ਕਧਾਰੀ ॥ ਕਿਕੈ ਕਾਲ ਮਾਖੀ ਕਸੈ ਕਾਸ ਕਾਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਜੁਰੇ ਦੱਛਣੀ ਸਸਤ੍ਰ ਬੇਤਾ ਅਰਯਾਰੇ ॥ ਦ੍ਰਜੈ ਦ੍ਰਾਵੜੀ ਤਪਤ ਤਈ ਲੰਗਵਾਰੇ ॥ ਪਰੰ ਪੂਰਬੀ ਉਤ੍ਰ ਦੇਸੀ ਅਪਾਰੰ ॥ ਮਿਲੇ ਦੇਸ ਦੇਸੇਣ ਜੋਧਾ ਜੁਝਾਰੰ ॥ ੩੯ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬੀਰ

---

੨੬. ਗ੍ਰਿਹੀ=ਫੜੇ ਹਨ ਜਦੋਂ। ਪੜ੍ਹੇ=ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਅਨਭਵ ਨਾਲ। ੨੭. ਜਟਾਂ ਵਾਲੇ ਡੰਡੇ ਵਾਲੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬੈਰਾਗੀ ਤਪਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸ੍ਰਵਗੀ=ਸਰੇਵੜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ। ੩੦. ਜੇਹੜਾ ਆਦਮੀ ਬੁਢਾ ਜਵਾਨ ਬਾਲਕ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੩੧. ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗ ਗਈ। ੩੭. ਕਿਕੇ ਦੇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਖੀ ਦੇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਕਸੇ ਦੇਸ ਦੇ ਤੇ ਕਾਸਕਾਰੀ ਦੇਸ ਦੇ। ੩੮. ਅਰਿਆਰੇ=ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅੜਨ ਵਾਲੇ। ਦ੍ਰਜੇ ਦੇਸ, ਦ੍ਰਾੜਵ ਦੇਸ, ਤਪਤ ਦੇਸ, ਤਈਲੰਗ ਦੇਸ ਵਾਲੇ।

ਬਹੁ ਬੀਰ ਜੋਰ ॥ ਮਤ ਦੇਸ ਦੇਸ ਰਾਜਾ ਕਰੋਰ॥ ਦੈ ਹੀਰ ਚੀਰ ਬਹੁ ਦਰਬ ਸਾਜ॥ ਸਨਮਾਨ ਦਾਨ ਬਹੁ ਭਾਤ ਰਾਜ ॥ ੪੦ ॥ ਅਨਭੈ ਅਭੰਗ ਅਵਧੂਤ ਛਤ੍ਰ ॥ ਅਨਜੀਤ ਜੁਧ ਬੇਤਾ ਅਤਿ ਅਤ੍ਰ ॥ ਅਨਗੰਜ ਸੂਰ ਅਬਿਚਲ ਜੁਝਾਰ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਅਭੰਗ ਜਿੱਤੇ ਹਜਾਰ ॥ ੪੧ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਦੇਸਕੈ ਜੀਤਹਾਵ ॥ ਕਰ ਕ੍ਰੁੱਧ ਜੁੱਧ ਨਾਨਾ ਉਪਾਵ ॥ ਕੈ ਸਾਮ ਦਾਮ ਅਰੁ ਦੰਡ ਭੇਦ ॥ ਅਵਨੀਕ ਸਰਬ ਜੋਰੇ ਅਛੇਦ ॥ ੪੨ ॥ ਜਬ ਸਰਬ ਭੂਪ ਜੋਰੇ ਮਹਾਨ ॥ ਜੈ ਜੀਤ ਪਤ੍ਰ ਦਿੰਨੋ ਨਿਸਾਨ ॥ ਦੇਹੀਰਚੀਰ ਅਨਭੰਗ ਦਿਰਬ ॥ ਮਹਿਪਾਲ ਮੋਹਿ ਡਾਰੇ ਸੁ ਸਰਬ ॥ ੪੩ ॥ ਇਕ ਦਯੋਸ ਬੀਤ ਪਾਰਸ੍ਰ ਰਾਇ ॥ ਉੱਤਸਟ ਦੇਵ ਪੂਜੰਤ ਜਾਇ ॥ ਉਸਤਤਿ ਕਿੰਨ ਬਹੁ ਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਸੋ ਕਹੋਂ ਛੰਦ ਮੋਹਣ ਮਝਾਰ ॥੪੪॥ ਮੋਹਣੀ ਛੰਦ* ॥ ਜੈ ਦੇਵੀ ਭੇਵੀ ਭਾਵਾਨੀ ॥ ਭਉ ਖੰਡੀ ਦੁਰਗਾ ਸਰਬਾਣੀ ॥ ਕੇਸਰੀਆਬਾਹੀ ਕਊ ਮਾਰੀ ॥ ਭੈ ਖੰਡੀ ਭੈਰਵਿ ਉੱਧਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥ ਅਕਲੰਕਾ ਅੱਤ੍ਰੀ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ॥ ਮੋਹਣੀਅੰ ਸਰਬੰ ਲੋਕਾਣੀ ॥ ਰਕਤਾਂਗੀ ਸਾਂਗੀ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਰੀ ਪਰਮਾ ਪਾਵਿਤ੍ਰੀ ॥ ੪੬ ॥ ਤੋਤਲੀਆ ਜਿਹਬਾ ਕਊ ਮਾਰੀ ॥ ਭਵ ਭਰਣੀ ਹਰਣੀ ਉੱਧਾਰੀ ॥ ਮ੍ਰਿਦ ਰੂਪਾ ਕੂਪਾ ਬੁੱਧਾਣੀ ॥ ਜੈ ਜੰਪੈ ਸੁੱਧੰ ਸਿੱਧਾਣੀ ॥ ੪੭ ॥ ਜਗ ਧਾਰੀ ਭਾਰੀ ਭਗਤਾਯੰ ॥ ਕਰਧਾਰੀ ਭਾਰੀ ਮੁਕਤਾਯੰ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗੋਫਣੀਆ

---

੪੧. ਫਤੇ ਨਾਮਾ ਪਾਕੇ ਜਿਤ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ ਹੈ।

੪੩. ਉਤਿਸ਼ਟ ਦੇਵ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇਵੀ ਹੈ । ਜੈ ਹੋਵੇ ਕਹੇ ਦੇਵੀ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਸਰਧਾ ਵਾਲੀ ਜਿਸਦਾ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹੇ ਦੁਰਗਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਤੇਰਾ ਬਾਹਨ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਡਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਜੋਹੜਾ ਭੈਰੋਂ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ ਤੂੰ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੪੫. ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਛੱਤ੍ਰਾ ਪੁਣੇ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਆਣੀ=ਅਣਖ ਹੈ ਜਾਂ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਛੱਤ੍ਰਾਣੀ ਹੈਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਰਕਤਾਂਗੀ=ਲਾਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਸੁਰਸ੍ਵਤੀ ਹੈਂ, ਸਾਵੀ=ਸਾਵੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਲੱਛਮੀਂ ਹੈਂ । ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਹੈਂ। ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ੪੬. ਮਿਠੀ ਜਬਾਨ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਬਾਣੀ ਵਾਲੀ। ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਰਨ ਵਾਲੀ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਕੋਮਲਤਾਈ ਦਾ ਤੂੰ ਖੂਹ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਹੇ ਸਿਧਾਣੀ ਦੇਵੀ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਿਧ ਤੈਨੂੰ ਜੈ ਜੈ ਕਰਕੇ ਜਪਦੇ ਹਨ । ੪੭. ਭਾਰੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਭਾਰੀ ਮੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ । ਜਾਂ ਮੁਦਤਾਯੰ=ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ । ਤੇਰੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰ ਘੁਮਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰਜ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਵਰਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਭਾਮਾਣੀ=ਪਾਰਬਤੀ ਜਾਂ ਸਰਧਾ ਜਾਂ ਭਾ=ਸੋਭਾ ਤੇ ਮਾਣੀ ਮਾਨਣ ਭਾਵ ਭੋਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਭਾਮਾਣੀ=ਪਿਆਰੀ ਹੈਂ। *ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇਖੋ ਦੂਜਾ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਤਵਾਂ ਧਿਆਇ।

ਗੁਰਜਾਣੀ ॥ ਦੇਬਰਣੀ ਹਰਣੀ ਭਾਮਾਣੀ ॥ ੪੮ ॥ ਭਿੰਭਰੀਆ ਜੱਛੰ ਸਰਬਾਣੀ ॥ ਗੰਧਰਬੀ ਸਿੱਧੰ ਚਾਰਾਣੀ ॥ ਅਕਲੰਕ ਸਰੂਪੰ ਨਿਰਮਲੀਅੰ ॥ ਘਣ ਮੱਧੇ ਮਾਨੋਂ ਚੰਚਲੀਅੰ ॥ ੪੯ ॥ ਅਸਪਾਣੰ ਮਾਣੰ ਲੋਕਾਯੰ ॥ ਸੁਖ ਕਰਣੀ ਹਰਣੀ ਸੋਕਾਯੰ ॥ ਦੁਸਟ ਹੰਤੀ ਸੰਤੰ ਉੱਧਾਰੀ ॥ ਅਨਛੇਦਾ ਭੇਦਾ ਕਊਮਾਰੀ ॥ ੫੦ ॥ ਆਨੰਦੀ ਗਿਰਜਾ ਕਊਮਾਰੀ ॥ ਅਨਛੇਦਾ ਭੇਦਾ ਉੱਧਾਰੀ ॥ ਅਨਗੰਜ ਅਭੰਜਾਖੰਕਾਲੀ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਨੈਣੀ ਰੂਪੰ ਉੱਜਾਲੀ ॥ ੫੧ ॥ ਰਕਤਾਂਗੀ ਰੁਦ੍ਰਾ ਪਿੰਗਾਛੀ ॥ ਕਟਿ ਕਛੀ ਸੁਛੀ ਹੁਲਾਸੀ ॥ ਰਕਤਾਲੀ ਰਾਮਾ ਧਉਲਾਲੀ ॥ ਮੋਹਣੀਆ ਮਾਈ ਖੰਕਾਲੀ ॥ ੫੨ ॥ ਜਗ ਦਾਨੀ ਮਾਨੀ ਭਾਵਾਣੀ ॥ ਭਵਖੰਡੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵਾਣੀ ॥ ਰੁਦ੍ਰਾਗੀ ਰੁਦ੍ਰਾ ਰਕਤਾਗੀ ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਰੀ ਮਾਈ ਧਰਮਾਗੀ ॥ ੫੩ ॥ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦਰਣੀ

---

੪੮. ਜਛੰ=ਸਾਰਿਆਂ ਜੱਛਾਂ ਨੂੰ ਭਿੰ=ਡਰ ਨਾਲ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਭਿੰਭਰਦਸ ਦੀ ਭਿੰਭਰੀ ਦੇਵੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਜੱਛਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਹੈਂ।ਗੰਧਰਬਾਂਦੀਸਿੱਧਾਂ ਦੀ,ਚਾਰਨ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਦੀ। ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸਾਫ ਤੇ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਹੈ ਬਦਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨੋਂ ਤੂੰ ਬਿਜਲੀ ਰੂਪ ਹੈਂ। ੪੯. ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਲੋਕ ਆਦਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੋਗਣੇ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਸੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ,ਸ਼ੋਕ ਦ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਛੇਦ ਭੇਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ। ੫੦. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਪਾਰਬਤੀ, ਕੁਮਾਰ ਉਮਰ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਛੇਦ ਭੇਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਗੰਜਣ ਭੰਜਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਖੰ=ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਵਿਆਪਕ ਜਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਸਟਾਂ ਦਾ। ਹਰਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਉੱਜਲ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ।

੫੧. ਲਾਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਭੈਆਨਕ ਜਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਪਿੰਗਾਛੀ=ਪੀਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੇਹੜਾ ਦੈਂਤ ਹੈ ਉਸ ਪਿੰਗਾਛ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਕਟ=ਲੱਕ ਸੁੰਦਰ, ਕੱਛੀ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਲਾਲ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਰਾਮਾ=ਲੱਛਮੀ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਧਉ=ਬਹੁੜੇ ਜਾਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਲਾਲੀ=ਪਿਆਰੀ ਹੈਂ। ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਮਾਈ ਪਰੇਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਹੇ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਤੂੰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਖੰ=ਖੈ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਜਾਂ ਖੰ=ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਤੂੰ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ। ੫੨. ਜਗਤ ਦੀ ਦਾਨੀ ਤੇ ਮਾਨੀ ਤੇ ਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਤੇ ਦੁਰਗਾ=ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਭਵਾਣੀ=ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ।ਰੁੱਦ੍ਰਾਗੀ=ਭੈ ਆਨਕ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਰੁਦ੍ਰਾ= ਤੇਰਾ ਭੈਆਨਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਰਕਤਾਗੀ=ਲਾਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਰਮ ਈਸ਼ਰੀ ਹੈ, ਮਾਈ=ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਧਰਮਾਗੀ=ਧਰਮ ਦੇ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਹਨ, ਜਾਂ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ੫੩. ਮਹਿਖਾਸਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਦੈਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਖੰ=ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਵਿਆਪਕ ਜਾਂ ਖੰ= ਖੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਜਾਂ ਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵਾਣੀ=ਦੇਵਤਾਣੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਹੇ ਦਾਤੀ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਦੁਰਗਾ ਭਵਾਣੀ ਹੈਂ।

ਮਹਿ ਪਾਲੀ ॥ ਚਿਛੁਰਾਸੁਰਹੰਤੀ ਖੰਕਾਲੀ ॥ ਅਸਿ ਪਾਨੀ ਮਾਨੀ ਦੇਵਾਨੀ ॥ ਜੈ ਦਾਤੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਵਾਨੀ ॥ ੫੪ ॥ ਪਿੰਗਾਛੀ ਪਰਮਾ ਪਾਵਿਤ੍ਰੀ ॥ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਸੰਧਿਆ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ॥ ਭੈ ਹਰਣੀ ਭੀਮਾ ਭਾਮਾਣੀ ॥ ਜੈ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵਾਣੀ ॥ ੫੫ ॥ ਦੁਰਗਾ ਦਲ ਗਾਹੀ ਦੇਵਾਣੀ ॥ ਭੈ ਖੰਡੀ ਸਰਬੰ ਭੂਤਾਣੀ ॥ ਜੈ ਚੰਡੀ ਮੁੰਡੀ ਸੱਤ੍ਰ ਹੰਤੀ ॥ ਜੈ ਦਾਤਾ ਮਾਤਾ ਜੈਅੰਤੀ ॥ ੫੬ ॥ ਸੰਸਰਣੀ ਤਰਣੀ ਲੋਕਾਣੀ ॥ ਭਿੰਭਰਣੀ ਦਰਣੀ ਦਈਤਾਣੀ ॥ ਕੇ ਕਰਣੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਣੀ ॥ ਦੁਖ ਹਰਣੀ ਦੇਵੰ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ॥ ੫੭ ॥ ਸੁੰਭ ਹੰਤੀ ਜਐਂਤੀ ਖੰਕਾਲੀ ॥ ਕੰਕੜੀਆ ਰੂਪਾ ਰਕਤਾਲੀ ॥ ਤੋਤਲੀਆ ਜਿਹਵਾ ਸਿੰਧੁਲੀਆ ॥ ਹਿੰਗੁਲੀਆ ਮਾਤਾ ਪਿੰਗੁਲੀਆ ੫੮ ॥ ਚੰਚਾਲੀ ਚਿਤ੍ਰਾ ਚਿਤ੍ਰਾਂਗੀ ॥ ਭਿੰਭਰੀਆ ਭੀਮਾ ਸਰਬਾਂਗੀ

---

੫੪. ਜੇਹੜਾ ਪਿੰਗਾਛ ਦੈਂਤ ਪੀਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬੜੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈਂ । ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ, ਗਾਯਤ੍ਰੀ=ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਸੰਧਿਆ ਰੂਪ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਡਰਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਭੀਮਾ=ਭੈਆਨਕ ਰੂਪ ਭਾਵਾਨੀ=ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਜਾਂ ਸਰਧਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈ ਹੋਵੇ ਦੇਵੀ ਤੂੰ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਣੀ=ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ੫੫. ਹੇ ਦੁਰਗਾ ਦਲਾਂ ਦੇ ਗਾਹਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਭੂਤ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈ ਖੰਡੀ=ਨਾਸ । ਭੂਤਾਣੀ=ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀਏ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਤ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਏ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਜੈਅੰਤੀ=ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਹੈਂ। ੫੬. ਸੰ:=ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੇਹੜੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਭਿੰ=ਡਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਕੇ=ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤੂੰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈਂ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕਰਣੀ ਰੂਪ ਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।੫੭.ਦੈਂਤਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਖੰ=ਖੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕੰਕੜੀਆ=ਜੇਹੜਾ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਕੜਾ ਕਾਕੜਾ ਖਸਰਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰੂਪ ਤੂੰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਲਾਲ ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੰਕੜੀਆਂ=ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲੀ। ਸਿੰਧ= ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਜਬਾਨ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈਂ ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਹਨ। ਤੂੰ ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਸ ਦੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਦੇਵੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ,ਪਿੰਗਲੀਆਂ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ੫੮. ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੁੰਦਰ ਚਿਤ੍ਰ ਹਨ ਤੂੰ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਭੈਆਨਕ ਡਰ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਅਕਲ ਦਾ ਖੂਹਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਤੇਜ ਵਾਲੀ=ਬਿਜਲੀ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਹੇ ਮਾਈ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਮਲ ਹੈਂ।

॥ ਬੁਧ ਭੂਪਾ ਕੂਪਾ ਜੁ ਜ੍ਵਾਲੀ ॥ ਅਕਲੰਕਾ ਮਾਈ ਨ੍ਰਿਮਾਲੀ ॥ ੫੯ ॥ ਉਛਲੇ ਲੰਕੜੋਆ ਛਤ੍ਰਾਲਾ ॥ ਭਿੰਭਰੀਆ ਭੈਰੋ ਭਉ ਹਾਲਾ ॥ ਜੈ ਦਾਤਾ ਮਾਤਾ ਜੈ ਦਾਣੀ ॥ ਲੋਕੇਸੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਵਾਣੀ ॥ ੬੦ ॥ ਸੰਮੋਹੀ ਸਰਬੰ ਜਗਤਾਯੰ ॥ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਛੁਧਜਾ ਪਿਪਾਸਾਯੰ ॥ ਜੈ ਕਾਲੰ ਰਾਤ੍ਰੀ ਸਕ੍ਰਾਣੀ ॥ ਉਧਾਰੀ ਭਾਰੀ ਭਗਤਾਣੀ ॥ ੬੧ ॥ ਜੈ ਮਾਈ ਗਾਈ ਬੇ ਦਾਣੀ ॥ ਅਨਛਿੱਜ ਅਭਿੱਦਾ ਅਖਿਦਾਣੀ ॥ ਭੈ ਹਰਣੀ ਸਰਬੰ ਸੰਤਾਣੀ ॥ ਜੈ ਦਾਤਾ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ॥ ੬੨ ॥ ਅਚਕੜਾ ਛੰਦ ॥ ਅੰਬਕਾ ਤੋਤਲਾ ਸੀਤਲਾ ਸਾਕਣੀ ॥ ਸਿੰਧੁਰੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁ ਭ੍ਰਮਾ ਡਾਕਣੀ ॥ ਸਾਵਜਾ ਸੰਭਿਰੀ ਸਿੰਧਲਾ ਦੁਖ ਹਰੀ ॥ ਸੁੰਮਿਲਾ ਸੰਮਿਲਾ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਦੁਧਰੀ ॥ ੬੩ ॥

੫੯. ਤੇਰੇ ਛਤ੍ਰ ਦੇ ਅਗੇ ਹਨੂਮਾਨ ਟਪੋਸੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹ। ਤੂੰ ਭਿੰਭਰੀਆ ਦੇਵੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਤੇ ਭੈਰੋਂ ਦੇਵਤਾ ਤੈਥੋਂ ਭੈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਕ ਜੈ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਹੇ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਜੈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੇਂ। ਹੇ ਭਾਵਾਨੀ ਦੁਰਗਾ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਈਸ਼ਰੀ ਹੈਂ।

੬੦. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਨੀਂਦ, ਭੁਖ, ਤੇਹ ਰੂਪ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਜੈ ਹੋਵੇ ਕਾਲ ਰਾਤ ਰੂਪ ਤੂੰ ਹੈਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਰੂਪ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਹਨੇਰ ਰੂਪ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮੌਤ ਰੂਪ ਤੂੰ ਹੈਂ ਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਭਾਰੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

੬੧. ਜੈ ਹੋਵੇ ਮਾਈ ਤੈਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਛੇਦੀ ਭੇਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਤੇ ਅਖਿਦਾਨੀ ਹੈਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਹੇ ਕਿਰਪਾਨੀ=ਤਲਵਾਰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ।

੬੨. ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਮਿੱਠੀ ਸੁੰਦਰ ਬਾਣੀ ਵਾਲੀ, ਸੀਤਲ ਸਰੂਪ, ਸਾਕਣੀ=ਸਾਗ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਦੀ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ, ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ, ਸੁਕ੍ਰਮਾ=ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ, ਬਸੂਚਕਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਸਾਵਜਾ=ਹਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ, ਸੰਭਿਰੀ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ, ਦੁਖ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਸੁੰਮਿਲਾ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਸੰਭਲਾ=ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੀ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ, ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ, ਦੁਧਰੀ=ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ੬੩. ਭਾਵਨਾ=ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਸਰਧਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਡਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੂਤਲੀ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਇਸਥਤ ਹੈਂ, ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਡਰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਟਾਕਣੀ=ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਾਕਣੀ=ਇੱਲ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਸਾਗ ਖਾਣ ਵਾਲੀ, ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ। ਦੁਧਰਾ=ਦੁ=ਕਠਨ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਰਾ=ਦਬੋਣ ਵਾਲੀ ਦੁਮਖਾ=ਜੇਹੜੇ ਖੋਟੇ ਰਾਕਸ਼ ਹਨ ਉਨਾਂ ਦਾ ਮਖਾ=ਜਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚਿਆਂ ਖਾਣ ਵਾਲੀ, ਭਾਵ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਦੂ=ਕਠਨਾ ਔਖਿਆਂ ਦੇ ਕਟਣ ਵਾਲੀ. ਦੁਭਰੀ=ਦੁਧਾਰਿਆਂ ਖੰਡਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਕੱਪਿਲਾ=ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਕੰਬਦੇ ਹਨ, ਜੰਪਿਲਾ=ਸੰਤ ਭਗਤ ਤੈਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਗਲਾ=ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਸ ਦੀ ਜਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਡਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਭਾਵਨਾ ਭੈ ਹਰੀ ਭੂਤਿਲੀ ਭੈ ਹਰਾ ॥ ਟਾਕਨੀ ਡਾਕਣੀ ਸਾਕਣੀ ਸਿੰਧੁਲਾ ॥ ਦੁਧਰਾ ਦੁਮੁਖਾ ਦੁਕਟਾ ਦੁਧਰੀ ॥ ਕੰਪਿਲਾ ਜੰਪਿਲਾ ਹਿੰਗੁਲਾ ਭੈ ਹਰੀ ॥ ੬੪ ॥ ਚਿੱਤ੍ਰਣੀ ਚਾਪਣੀ ਚਾਰਣੀ ਚੱਛਣੀ ॥ ਹਿੰਗੁਲਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਗੰਧ੍ਰਬਾ ਜੱਛਣੀ ॥ ਬਰਮਣੀ ਚਰਮਣੀ ਪਰਘਣੀ ਪ੍ਰਾਸਣੀ ॥ ਖੜਗਣੀ ਗੜਗਣੀ ਸੈਥਣੀ ਸਾਪਣੀ ॥ ੬੫ ॥ ਭੀਮੜਾ ਸਮਦੜਾ ਹਿੰਗਲਾ ਕਾਰਤਕੀ ॥ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਅੱਛਿਦਾ ਅੱਧਰਾ ਮਾਰਤਕੀ ॥ ਗਿੰਗਲੀ ਹਿੰਗਲੀ ਠਿੰਗਲੀ ਪਿੰਗਲਾ ॥ ਚਿੱਕਣੀ ਚਰਕਟਾ ਚਰਪਟਾ ਚਾਂਵਡਾ ॥ ੬੬ ॥ ਅਚਕੜਾ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਅਛਿਦਾ ਅਭਿਦਾ ਅਸਿਤਾ ਅੱਧਰੀ ॥ ਅਕਿਟਾ ਅਖਡਾ ਅਛਟਾ ਦੁੱਧਰੀ ॥ ਅੰਜਨੀ ਅੰਬਕਾ ਅਸਤ੍ਰਣੀ ਧਾਰਣੀ ॥ ਅੱਬਰੰ ਅਧਰਾ ਜਗਤਿ ਉਧਾਰਣੀ ॥

---

੬੪. ਸੁੰਦਰ ਧਨੁਖ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਚਾਰਣੀ=ਸੁੰਦਰ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਸ ਦੀ ਪਿੰਗਲਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਗੰਧਰਬਾਂ ਦੀ ਤੇ ਜੱਛਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਬਰਮਣੀ=ਸੰਜੋਅ ਰੂਪ ਜਾਂ ਸੰਜੋਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਚਰਮਣੀ=ਢਾਲ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਪਰਘਣੀ=ਕੁਹਾੜੇ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਸਣੀ=ਫਾਹੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਖੜਗਨੀ=ਬੰਦੂਕ ਰੂਪ ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੈਥਣੀ=ਬਰਛੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਬਰਛੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਪਣੀ=ਸਰਪਣੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਸਰਪਣੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ।

੬੫. ਭੀੜਾ=ਭੈ ਰੂਪ ਹੈਂ ਜਾਂ ਡਰ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ. ਸਮਦੜਾ=ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਹਿੰਗਲਾਜ ਦੇਵੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਚੰਗਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਭਾਵ ਜਸ ਦੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਤਕੀ=ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਕ ਜੋ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ। ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ, ਛੇਦਨ ਵੱਢਣ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਧਰਾ=ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਮਾਰਤਕੀ=ਪੌਣ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਹਵਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ, ਗਿੰਗਲੀ=ਗਿਆਤ ਵਾਲੀ, ਹਿੰਗਲਾਜ=ਦੇਸ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੈਂ, ਠਿੰਗਲੀ=ਸੋਟੇ ਵਾਲੀ, ਪਿੰਗਲਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਚਿੰਕਣੀ=ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਚਕੌਣ ਵਾਲੀ, ਚਰਕਟਾ=ਵਿਚਾਰਕੇ ਜਾਂ ਵਿਚਰ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ, ਚਰਪਟਾ=ਚੰਬੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਚਾਵਡਾ=ਇੱਲ ਰੂਪ ਹੈਂ।

੬੬. ਛੇਦਣ ਤੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਸਿਤਾ=ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ। ਅਧਰੀ=ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ਕੱਟਣ ਤੇ ਖੰਡਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅੱਛਦਾ=ਛੁੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ, ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਅੰਜਨੀ=ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰੂਪ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ। ਮਾਤਾ ਰੂਪ, ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਅਬਰੰ=ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈ ਵਿਆਪਕ। ਅਧਰੰ=ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨ ਵਾਲੀ।

੯੭॥ਅੰਜਨੀ ਗੰਜਨੀ ਸਾਕੜੀ ਸੀਤਲਾ॥ਸਿਧਰੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਸਾਮਲਾ ਤੋਤਲਾ॥ ਸੰਭਰੀ ਗੰਭਰੀ ਅੰਭਰੀ ਅਕਟਾ ॥ ਦੁਸਲਾਦੁਭਿਖਾਦੁਕਟਾ ਅਮਿਟਾ ॥੯੮॥ ਭੈਰਵੀ ਭੈਹਰੀ ਭੂਚਰਾ ਭਾਵਨੀ ॥ ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ ਚਰਪਟਾ ਚਾਂਡਵਾ ਮਾਨਵੀ ॥ ਜੋਬਨਾ ਜੈਕਰੀ ਜੰਭਹਰੀ ਜਾਲਪਾ ॥ ਤੋਤਲਾ ਤੁੰਦਲਾ ਦੰਤਲੀ ਕਾਲਕਾ ॥ ੯੯ ॥ ਭਰਮਣਾ

---

੯੭. ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਗੰਜਨ ਵਾਲੀ। ਸਾਕਣੀ=ਸਾਕਿਆਂ ਜੁੱਧਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਸਾਗ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ। ਸੀਤਲਾ ਦੇਵੀ ਹੈਂ । ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਦੀ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ । ਸਾਮਲਾ=ਸ਼ਾਮ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਤੇ ਮਿਠੀ ਸੁੰਦਰ ਜਬਾਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੰਭਰੀ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈਂ । ਗੰਭਰੀ=ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਆਸ਼ਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਅੰਭਰੀ=ਜਲ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ ਬੱਦਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ । ਦੁ=ਕਠਨ, ਔਖਿਆਂ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਲਣ ਵਾਲੀ, ਦੁ=ਦੂਰ ਜਾਂ ਛਪਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭਿਖਾ=ਜੂਨੀਆਂ, ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਦੁਖੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹਨਾਂ ਔਗੁਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈਂ। ਜਾਂ ਦੁਭਿਖਾ=ਖੋਟੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅਪਣਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਦੁਕਟਾ=ਆਪ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਜਾਂ ਔਖਿਆਂ ੨ ਰਾਕਸਾਂ ਦੇ ਕਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਮੇਟਣ ਜਾਂ ਮਿਟਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ।

੯੮. ਭੈਰੋਂ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਤੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੈਂ ਜਾਂ ਭੈਰਵੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈਂ, ਡਰ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਭੂਚਰਾ=ਧਰਤੀ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਸਰਧਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਤਿੰਨਾਂ ਕੂੰਟਾਂ ਵਾਲੀ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ਹੈਂ, ਚਰਪਟਾ=ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ ਜਾਂ ਚਰਪਟਾ=ਚੰਪਕ ਫੁਲ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਇੱਲ, ਮਾਨਵੀ=ਮਨੂ ਰਿਖੀ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਜੋਬਨ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ, ਜੈ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਜੰਬਰੀ=ਜੰਭਾਸਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਜਾਲ ਦੇ ਪੌਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਅਗਜਾਨ ਜਾਂ ਮੋਹ ਰੂਪ ਜਾਲ, ਫਾਹੀ ਪੌਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਸੁੰਦਰ ਬਾਣੀ ਵਾਲੀ, ਦੰਤ ਲਾ=ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਓਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਤਿੱਖੀ ਹੈਂ, ਦੰਦਲੀ=ਸੁੰਦਰ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਹੈਂ।

੯੯. ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਆਪ ਨਿਭ੍ਰਮਾ=ਭਰਮ ਵਿਚ ਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀ, ਸਰਧਾ ਰੂਪ, ਡਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਜਾਂ ਵਰ ਤੇ ਅਕਲ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਛੇ=ਨਾਸ, ਕਰੀ=ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਦੂਕਟਾ=ਆਪ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਂ ਓਹਲੇ ਭਾਵ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਕੱਟੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਔਖਿਆਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਦੁਭਿਦਾ=ਦੂਰ ਹੈ ਭੇਦ, ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਭੇਦ ਲੈਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿੰਨਣ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਦਧਰਾ=ਖੋਟਿਆਂ ਔਖਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਾ=ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਦੁਮਦੀ=ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਂ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਤੁੱਟ ਹੈਂ ਤੇ ਅਛੁੱਟ ਹੈਂ ਭਾਵ ਬੰਨਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅੱਜਟਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈਂ ਜਾਂ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਭ੍ਰਮਾ ਭਾਵਨਾ ਭੈਹਰੀ ॥ ਬਰ ਬੁਧਾਂ ਦਾਤ੍ਰਣੀ ਸੱਤ੍ਰਣੀ ਛੈਕਰੀ ॥ ਦੁਕਟਾ ਦੁਭਿਦਾ ਦੁਧਰਾ ਦੁਮਦੀ ॥ ਅਤ੍ਰਤਾ ਅਛਟਾ ਅਜਟਾ ਅਭਿਦੀ ॥ ੭੦ ॥ ਤੰਤੁਲਾ ਅੰਤਲਾ ਸੰਤਲਾ ਸੌਾਵਜਾ ॥ ਭੀਮੜਾ ਭੈਹਰੀ ਭੂਤਲਾ ਭਾਵਜਾ ॥ ਡਾਕਣੀ ਸਾਕਣੀ ਝਾਕਣੀ ਕਾਕੜਾ ॥ ਕਿੰਕੜੀ ਕਾਲਕਾ ਜਾਲਪਾ ਜੈਮ੍ਰਿੜਾ ॥ ੭੧ ॥ ਠਿੰਗੁਲਾ ਹਿੰਗੁਲਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਪ੍ਰਾਸਣੀ ॥ ਸੱਸਤ੍ਰਣੀ ਅੱਸਤ੍ਰਣੀ ਸੂਲਣੀ ਸਾਸਣੀ ॥ ਕੰਨਿਕਾ ਅੰਨਿਕਾ ਧੰਨਿਕਾ ਧਉਲਰੀ ॥ ਰਕਤਿਕਾ ਸਕਿਤਕਾ ਭਕਤਕਾ ਜੈ ਕਰੀ ॥ ੭੨ ॥ ਝਿੰਗੜਾ ਪਿੰਗੜਾ ਜਿੰਗੜਾ ਜਾਲਪਾ ॥ ਜੋਗਣੀ ਭੋਗਣੀ ਰੋਗਹਰੀ ਕਾਲਕਾ ॥ ਚੰਚਲਾ ਚਾਂਡਵਾ ਚਾਚਰਾ ਚਿਤ੍ਰਤਾ ॥ ਤੰਤਰੀ ਭਿੰਭਰੀ ਛੱਤ੍ਰਣੀ ਛਿੰਛਲਾ

---

੭੦. ਤੰਤਲਾ=ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਸੰਤਲਾ=ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਭੀਮੜਾ=ਭੈਆਨਕ ਰੂਪ ਜਾਂ ਡਰ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਧਰਤੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਇਸਥਤ ਹੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ । ਬਸੂਚਕਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਮਾਗ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਹੈਂ । ਝਾਕਣੀ=ਇੱਲ ਰੂਪ, ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਕਾਕੜਾ ਆਕੜਾ ਖਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਕਿੰਕਣੀ=ਤੜਾਗੀ ਰੂਪ, ਤੜਾਗੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਛੁੱਦ੍ਰ ਘੰਟਕਾ ਵਡੀ ਛਣਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੜਾਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਲਕਾ ਰੂਪ ਜਾਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਮ੍ਰਿੜਾ=ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ।

੭੧. ਠਿੰਗਲਾ=ਸੋਟੇ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ, ਹਿੰਗਲਾਜ ਦੇਵੀ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈਂ, ਪਿੰਗਲਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਸਣੀ=ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਦੇ ਢੁਕਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਆਦਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਸਾਸਣੀ=ਸਾਸਨ, ਤਾੜਨਾ, ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਕੰਨਿਆਂ ਰੂਪ ਹੈ ਅੰਨ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਧੌਲਰ=ਮੰਦਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਵਾਲੀ ਹੈਂ । ਰਕਤਕਾ=ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ; ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੂੰ ਹੈਂ।

੭੨. ਝਿੰਗੜਾ=ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਨ ਵਾਲੀ, ਪਿੰਗੜਾ=ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ, ਜਿੰਗੜਾ=ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਜਾਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਜੋਗਣੀ ਰੂਪ ਹੈ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਹੈਂ। ਬਿਜਲੀ, ਇੱਲ, ਹੋਲੀ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ, ਊਧਮ ਮਚੌਣ ਵਾਲੀ, ਚਿਤ੍ਰਤਾ=ਸੁੰਦਰਤਾ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਹੈਂ । ਤੰਤਰੀ=ਵਾਜਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਭਿੰਭਰੀ=ਬ੍ਰਹਸਪਤ ਰੂਪ ਹੈਂ ਜਾਂ ਭਿੰਭਰ ਦੇਸ ਦੀ ਜਾਂ ਭਿੰਭਰੀ ਦੇਵੀ ਭਿੰਭਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੈਂ, ਛੱਤ੍ਰਣੀ=ਜੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਛੱਤ੍ਰਣੀ ਹੈਂ, ਛਿੰਛਲਾ=ਬਿਜਲੀ ਰੂਪ ਹੈਂ।

੭੩ ॥ਦੰਤੁਲਾ ਦਾਮਨੀ ਦੂੱਕਟਾ ਦ੍ਰਭ੍ਰਮਾ ॥ ਛੁੱਧਿਤਾ ਨਿਦ੍ਰਕਾ ਨ੍ਰਿਭਿਖਾ ਨ੍ਰਿਗਮਾ ॥ ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਚੂੜਕਾ ਚਾਰੱਕਾ ਚਾਪੱਣੀ॥ ਚਿਚੜੀ ਚਾਵੜਾ ਚਿੰਪਿਲਾ ਜਾਪਣੀ* ॥੭੪॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਤਾ ॥ ਪਰਜ ॥ ਕੈਸੇ ਕੈ ਪਾਇਨ ਪ੍ਰਭਾ ਉਚਾਰੋਂ ॥ ਜਾਨੁਕ ਨਿਪਟ ਅਘਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਸੰਪਟ ਸੁਭਟ ਬਿਚਾਰੋਂ ॥ ਮਨ ਮਧੁ ਕਰਹਿ ਚਰਣ ਕਮਲਨ ਪਰ ਹੁਐ ਮਨ ਮੱਤ ਗੁੰਜਾਰੋ ॥ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਸਪਤ ਸਪਿਤ ਪਿਤਰਨ ਕੁਲ ਚੌਦਹੂੰ ਕੁਲੀ ਉਧਾਰੌ ॥ ੧ ॥ ੭੫ ॥ ਬਿਨਸਪਦ ॥ ਕਾਫੀ ॥ ਤਾ ਦਿਨ ਦੇਹ ਸਫਲ ਕਰ ਜਾਨੋ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਜਗਤ ਮਾਤ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਹ੍ਵੈ ਦੇਹਿ ਬਿਜੈ ਬਰ ਦਾਨੋ ॥ ਤਾ ਦਿਨ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅੱਸਤ੍ਰ ਕਟ ਬਾਂਧੇ ਚੰਦਨ ਚਿਤ੍ਰ ਲਗਾਊਂ ॥ ਜਾ ਕਹੁ ਨੇਤ ਨਿਗਮ ਕਹਿੱਬੇਲਤ ਤਾਸ ਸੁਬਰ ਜਬ ਪਾਊਂ ॥ ੨ ॥ ੭੬ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਤਾ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਅਭਯ ਭ੍ਵਾਨੀ ॥ ਅਤਿ ਹੀ ਨਿਰਖ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਰਸ ਕੋ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਪਛਾਨੀ ॥ ਆਪਨ ਭਗਤ ਜਾਨ ਭਵਖੰਡਨ ਅਭਯਸ ਰੂਪ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਚੱਕ੍ਰਤ ਰਹੇ ਪੇਖ ਮੁਨ ਜਨ ਸੁਰ ਅਜਰ ਅਮਰ ਪਦ ਪਾਯੋ ॥ ੩ ॥ ੭੭ ॥ ਸੋਭਤ ਬਾਮਹਿ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ॥ ਜਾਤਰ ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਅਸਰਨ ਕੀ ਸਬ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾਹਿਰਾਨੀ ॥ ਜਾ ਤਨ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਕਹੁ ਖੰਡਯੋ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਸੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਿਦਾਨ ਲਗੇ ਜਗ ਦਾਹਨ ਰਹੋ ਹਮਾਰੇ ॥

---

੭੩. ਦੰਤੁਲ=ਸੁੰਦਰ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਦਾਮਣੀ=ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਕੱਟਣ ਦੂਰ ਜਾਂ ਔਖਿਆਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਭਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਜਾਂ ਭਰਮ ਤੈਥੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਜਾਂ ਔਖਿਆਂ ੨ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਭੁਖ, ਨੀਂਦ, ਭਿਖਾ=ਜੂਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰ=ਰਹਿਤ ਹੈਂ, ਗਮਾ=ਸੰਸਿਆਂ ਫਿਕਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਚੰਦ੍ਰਕਾ=ਜੇਹੜਾ ਕੱਛਪ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਦੀ ਤੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ, ਚੂੜਾ ਮਣੀ ਚੂੜੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈਂ। ਹੌਲੀ ਰੂਪ ਤੇ ਧਨੁਖ ਦੇ ਚਲੋਣ ਵਾਲੀ ਸਕਤੀ ਹੈਂ। ਚਿੰਚੜੀ=ਖਿਜਦੀ ਹੈਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂ ਚਿਹ ਚੜੌਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਇੱਲ, ਤੇ ਚੰਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈਂ, ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ੭੪. ਪਰਜ=ਰਾਗ ਦੀ ਧਾਰਨ ਦਾ ਛੰਦ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕਿਸਤਰਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਾਂ। ਜਾਨਕ=ਮਾਨੋ। ਨਿਪਟ=ਅਤਸੇ ਕਰਕੇ। ਸੰਪਟ=ਡੱਬੇ। ਸੁਭਟ=ਸੂਰਮੇ। ਅਘੁਟ=ਸਰਬ ਓਰ ਸੇ ਘੁਟ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੁਟ ਹਨ ਜਾਂ ਘੜੇ ਹਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਅਤੇ ਡੱਬੇ ਹਨ ਆਪਦੇ ਚਰਨ ਇਹਨਾਂ ਡੱਬੇ ਰੂਪ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਵਿਚਾਰੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮਾਨੋਂ ਆਪਦੇ ਚਰਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਘੜੇ ਹਨ ਤੇ ਡੱਬੀ ਵਾਂਗ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। ੭੬. ਬ੍ਰਿਥਾ ਪਛਾਨੀ=ਹਾਲ ਜਾਂ ਬਾਤ ਪਛਾਣੀ ਹੈ। ਅਜਰ ਅਮਰ=ਸੜਨ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਹੈ।

੭੭. ਜਾਤਰ=ਜਿਸ ਦੇ ਥੱਲੇ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਹਿਰਾਨੀ=ਕਰਤਬ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਤਨ=ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੋਈ ਕਿਰਪਾਨ ਨਿਦਾਨ=ਓਹੋ ਤਲਵਾਰ ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਰਹੇ ਭਾਵ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਰਹੇ।

*ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ੪੨੦ ਛੰਦ ਉਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਰਗਾ ਉਸਤਤੀ ਹੈ।

੪ ॥ ੭੮ ॥ ਜਾ ਤਨ ਬਿੜਾਲਾਛ ਰਿਛ੍ਹਾਦਿਕ ਖੰਡਨ ਖੰਡ ਉਡਾਏ ॥ ਧੂਲੀ ਕਰਨ ਧੂਮ੍ਰ ਲੋਚਨ ਕੇ ਮਾਸਨ ਗਿੱਧ ਰਜਾਏ ॥ ਰਾਮ ਰਸੂਲ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨਾਦਿਕ ਕਾਲ ਕ੍ਰਵਾਲਹਿ ਕੂਟੇ ॥ ਕੋਟ ਉਪਾਇ ਧਾਇ ਸਭ ਥਾਕੇ ਬਿਨ ਤਿਹੱ ਭਜਨ ਨ ਛੂਟੇ ॥ ੫ ॥ ੭੯ ॥ ਸੂਹੀ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਤਾ ॥ ਸੋਭਤ ਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਜਾਗੀ ॥ ਜਾਤਨ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋਟਿ ਕਈ ਖੰਡੇ ਬਿਸਨ ਕ੍ਰੋਰ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰੀ ॥ ਜਾ ਕਹੁ ਰਾਮ ਉਚਰ ਮੁਨ ਜਨ ਸਬ ਸੇਵਤ ਧਿਆਨ ਲਗਾਏ ॥ ਤਸ ਤੁਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਈ ਕੋਟਿਕਬਾਰ ਉਪਾਇ ਮਿਟਾਏ ॥ ੬ ॥ ੮੦ ॥ ਅਨਭਵ ਰੂਪ ਸਰੂਪ ਅਗੰਜਨ ਕਹੋ ਕਵਨ ਬਿਧ ਗੱਈਯੈ ॥ ਜਿਹਬਾ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰਟਤ ਗੁਨ ਥਾਕੀ ਕਬਿ ਜਿਹਵੇਕਬਤੱਈਯੈ ॥ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਰ ਜਵਨ ਕਰ ਚਉਦਹ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡੇ ॥ ਜਗਮਗ ਜੋਤ ਹੋਤ ਭੂਤਲਿ ਮੈ ਖੰਡਨ ਅਉ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ॥ ੭ ॥ ੮੧ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਜੈ ਜੈ ਰੂਪ ਅਰੇਖ ਅਪਾਰ ॥ ਜਾਸਿ ਪਾਇ ਭ੍ਰਮਾਇ ਜਹੱ ਤਹੱ ਭੀਖ ਕੋ ਸਿਵ ਦੁਆਰ ॥ ਜਾਸਿ ਪਾਇ ਲਗਯੋ ਨਿਸੇਸਾਹਿਕਾਰ ਮਾਤ ਨ ਏਕ ॥ ਦੇਵਤੇਸਸਹੰਸ੍ਰਭੇ ਭਗ ਜਾਸਿ ਪਾਇ ਅਨੇਕ ॥ ੮ ॥ ੮੨ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਾਮ ਭਏ ਕਿਤੇ ਪੁਨ ਕਾਲ ਪਾਇ ਬਿਹਾਨ ॥ ਕਾਲ ਕੇ ਅਨਕਾਲ ਕੈ ਅਕਲੰਕ ਮੂਰਤ ਮਾਨ ॥ ਜਾਸਿ ਪਾਇ ਭਯੋ ਸਭੈ ਜਗ ਜਾਸ ਪਾਇ ਬਿਲਾਨ ॥ ਤਾਹਿ ਤੈ ਅਬਿਚਾਰ ਜੜ ਕਰਤਾਰ ਕਾਹਿ ਨ ਜਾਨ ॥ ੯ ॥ ੮੩ ॥ ਨਰ ਹਰਿ ਜਾਨ ਕਾਹਿ ਨ ਲੇਤ ॥ ਤੈ ਭਰੋਸ ਪਰਯੋ ਪਸੂ ਜਿਹ ਮੋਹਿ ਫੰਧਿ ਅਚੇਤ ॥ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਸੂਲ ਕੋ ਉਠਿ ਲੇਤ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਨਾਉ ॥ ਕਹਾ ਵੈ ਅਬ ਜੀਅਤ ਜਗ ਮੈ ਕਹਾ ਤਿਨ ਕੋ ਗਾਉ ॥ ੧੦ ॥ ੮੪ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਤਾਸ ਕਿਉ ਨ ਪਛਾਨਹੀ ਜੋ ਹੋਹਿਹੈ ਅਬਹੈ ॥ ਨਿਹਫਲ ਕਾਹੇ ਭਜਤ ਪਾਹਨ ਤੋਹਿ ਕਛੁ ਫਲਿ ਦੇ ॥ ਤਾਸ ਸੇਵਹੁ ਜਾਸ ਸੇਵਤਿ ਹੋਹਿ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ॥ ਹੋਹਿ ਮਨਸਾ ਸਕਲ ਪੂਰਣ ਲੇਤ ਜਾਕੋ ਨਾਮ ॥ ੧੧ ॥ ੮੫ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੀਨੀ ਜਬੈ ਬਡਾਈ ॥ ਰੀਝੇ ਦੇਵ ਦਿਆਲ ਤਿਹੱ ਊਪਰ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖ ਸਦਾਈ ॥ ਆਪਨਿ ਮਿਲੈ ਦੇਵ ਦਰਸਨਿ ਭਯੋ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ਲੀਨੇ

---

੭੮. ਇਕ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ=ਧੂਲੀ ਕਰਨ ਹੈ। ਗਿੱਧ ਰਜਾਏ=ਗਿਰਝਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੭੦. ਕਬਿ ਜਿਹਵੇ=ਕਵੀ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਕੀ ਬਤਾਵੇ। ਬਿਹੰਡੇ=ਨਾਸ ਜਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੇ।

੮੧. ਜਾਸ ਪਾਏ=ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਜਾ ਪਾਕੇ। ਕਾਰਮਾ=ਪਾਪ ਜਾਂ ਕਲੰਕ ਜਾਂ ਰੇਖਾ ਹੈ ਜੇਹੜੀ। ੮੨. ਕਾਲਕੇ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਾਣਕੇ ਅਤੇ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨੋ। ਤਾਹਿ ਤੈ=ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੇ ਮੂਰਖ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਅਬਿਚਾਰ=ਛੋਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਭਾਵ ਮੰਨ। ਬਿਲਾਨ=ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ।

੮੫. ਦੈਤਾਰੀ=ਤਾੜੀ ਜਾਂ ਗਿੱਧਾ ਪਾਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਣ ਨੱਚਦੇ ਹਨ।

ਛੱਤ੍ਰ ਲੰਕਰਾ ਕੂਦਤ ਨਾਚਤ ਗਣ ਦੇ ਤਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ੯੬ ॥ ਰਾਮ ਕਲੀ ॥ ਝਮਕਤ ਅਸਤ੍ਰ ਛਟਾ ਸੱਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਾਜਤ ਡਉਰ ਅਪਾਰ ॥ ਨਿਰ ਤਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਨਾ ਬਿਧ ਡਹਕਤ ਫਿਰਤ ਬੈਤਾਰ ॥ ਕੁਹ ਕਤਿ ਫਿਰਤਿ ਕਾਕਣੀ ਕੁਹਰਤ ਡਹਰਤ ਕਠਨ ਮਸਾਨ ॥ ਘਹਰਤਿ ਗਗਨਿ ਸਗਨ ਰਿਖਦਹ ਲਤ ਬਿਡਰਤ ਬਯੋਮ ਬਿਵਾਨ ॥ ੧੩ ॥ ੯੭ ॥ ਦੇਵੀ ਬਾਚ ॥ ਸਾਰੰਗ ਬਿਸਨ ਪਦ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਕਛੂ ਬਰਮਾਂ ਗਹੁ ਪੂਤ ਸਯਾਨੇ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਨਹੀ ਤੁਮਰੀ ਸਰ ਸਾਧ ਚਰਤ ਹਮ ਜਾਨੇ ॥ ਜੋ ਬਰਦਾਨ ਚਹੋ ਸੋ ਮਾਂਗੋ ਸਬ ਹਮ ਤੁਮੈ ਦਿਵਾਰ ॥ ਕੰਚਨ ਰਤਨ ਬੱਜ੍ਰ ਮੁਕਤਾ ਫਲ ਲੀਜਹਿ ਸਕਲ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ੯੮ ॥ ਪਾਰਸਨਾਥ ਬਾਚ ॥ ਸਾਰੰਗ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਸਬ ਹੀ ਪੜੋ ਬੇਦ ਬਿਦਿਆ ਬਿਧਿ ਸਬ ਹੀ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾਊ ॥ ਸਬ ਹੀ ਦੇਸ ਜੇਰ ਕਰਿ ਆਪਨ ਆਪੇ ਮਤਾ ਮਤਾਊ ॥ ਕਹਿ ਤਥਾਸਤੁ ਭਈ ਲੋਪ ਚੰਡਕਾ ਤਾਸ ਮਹਾਂ ਬਰ ਦੇਕੈ ॥ ਅੰਤ੍ਰ ਧਯਾਨ ਹੁਐ ਗਈ ਆਪਨ ਪਰਸਿੰਘ ਅਰੂੜਤ ਹੁਐਕੈ ॥ ੧੫ ॥ ੯੯ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗਉੜੀ ॥ ਪਾਰਸ ਕਰਿ ਡੰਡੌਤ ਫਿਰਿ ਆਇ ॥ ਆਵਤ ਬੀਰ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਭੇਜ ਬੁਲਾਏ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਰੂਪ ਬਿਲੋਕ ਸੁਭਟ ਸਭ ਚੱਕ੍ਰਤ ਚਿੱਤ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ਐਸੇ ਕਬਹੀ ਲਖੇ ਨਹੀਂ ਰਾਜਾ ਜੈਸੇ ਆਜੁ ਲਖਾਏ ॥ ਚੱਕ੍ਰਤ ਭਈ ਗਗਨਿ ਕੀ ਬਾਲਾ ਗਨ ਉਡਗਨ ਬਿਰਮਾਏ ॥ ਝਿਮ ਝਿਮ ਮੇਘ ਬੂੰਦ ਜਯੋਂ ਦੇਵਨ ਅਮਰ ਪੁਹਪ ਬਰਖਾਏ ॥ ਜਾਨੁਕ ਜੁ ਬਨ ਖਾਨਹੁਐ ਨਿਕਸੇ ਰੂਪ ਸਿੰਧ ਅਨਵਾਏ ॥ ਜਾਨੁਕ ਧਾਰ ਨਿਡਰ ਬਸੁਧਾਪਰ ਕਾਮ ਕਲੇਵਰ ਆਏ ॥ ੧੬ ॥ ੯੦ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਸਾਰੰਗ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਭੂਪਤ ਪਰਮ ਗਯਾਨ ਜਬ ਪਾਯੋ ॥ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਠਨ ਕਰ ਤਾਕੋ ਜੋ ਕਰਿ

---

੯੬. ਡਹਕਤ=ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕੁਹਕਤ=ਬੋਲਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਾਕਣੀ=ਕਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਕਠਨ ਭੂਤ ਆਦਕ ਜੀਵ ਹਨ ਓਹ ਡਹਰਤ=ਡੋਲ ਦੇ ਭਾਵ ਭੌਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਘਹਰਤ=ਗੱਜਦਾ ਹੈ ਅਕਾਸ਼ ਸੰਘਣਾ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਰਿਖੀ ਕੰਬਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬਬਾਨ ਡਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦੇਵਤੇ ਬਿਬਾਨ ਵਿਚ ਡਰਦੇ ਹਨ ।

੯੭. ਸਾਧ ਚਰਤ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਚਰਿੱਤ੍ਰ, ਸੋਨਾ, ਰਤਨ, ਬਜਰ=ਹੀਰੇ, ਮੁਕਤਾਫਲ=ਮੋਤੀ, ਲੈ ਲਾ ਸਾਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ।

੯੮. ਕਹਿਤ ਤਥਾ=ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਓਸੇ ਹੀ ਤਰਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

੯੯. ਝਿਮ ਝਿਮ=ਲਗਾਤਾਰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਮਰ=ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਫੁਲ ਬਰਸਾਏ । ਜੁਬਨ ਖਾਨ=ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ । ਸਿੰਧ ਅਨਵਾਏ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਨਾਹ ਕਰਕੇ । ਜਾਨਕ=ਮਾਨੋ ਨਿਡਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਕਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ।

੯੦. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਵਰ ਦਾਨ ਹੈ । ਤਤਛਿਨ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ । ਵਰਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਨਗਾਰਾ ਇਕ ਰਸ ਵਜਾਇਆ ਹੈ ।

ਧਯਾਨ ਲਗਾਯੋ॥ ਕਰ ਬਹੁ ਨਯਾਸ ਕਠਨ ਜਪੁ ਸਾਧਯੋ ਦਰਸਨਿ ਦੀਯੋ ਭਵਾਨੀ ॥ ਤਤ ਛਿਨ ਪਰਮ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸਯੋ ਲੋਕ ਚਤੁਰ ਦਸਰਾਨੀ ॥ ਤਿਹ ਛਿਨ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੁਖ ਉਚਰੇ ਤੱਤ ਅਤੱਤ ਪਛਾਨਾ ॥ ਅਵਰ ਅਤੱਤ ਸਬੈ ਕਰ ਜਾਨੇ ਏਕ ਤੱਤ ਠਹਰਾਨਾ ॥ ਅਨਭਵ ਜੋਤ ਅਨੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਬਜਾਯੋ ॥ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਜੀਤ ਰਾਜਨ ਕਹੁ ਸੁਭਟ ਅਭੈ ਪਦ ਪਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥ ੯੧ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਪਰਜ ॥ ਐਸੇ ਅਮਰ ਪਦ ਕਹੁ ਪਾਇ ॥ ਦੇਸ ਅਉਰ ਬਿਦੇਸ ਭੂਪਤ ਜੀਤ ਲੀਨ ਬੁਲਾਇ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭਰੇ ਗੁਮਾਨ ਨਿਸਾਨ ਸਰਬ ਬਜਾਇ ॥ ਚਉਪ ਚਉਪ ਚਲੇ ਚਮੂੰਪਤ ਚਿੱਤ ਚਉਪ ਬਢਾਇ ॥ ਆਨ ਆਨ ਸਬੈ ਲਗੇ ਪਗ ਭੂਪ ਕੇ ਜੁਹਰਾਇ ॥ ਆਵ ਆਵ ਸੁ ਭਾਵ ਸੋ ਕਹਿ ਲੀਨ ਕੰਠ ਲਗਾਇ ॥ ਹੀਰ ਚੀਰ ਸੁ ਬਾਜ ਦੇ ਗਜਰਾਜ ਦੈ ਪਹਿਰਾਇ ॥ ਸਾਧ ਦੈ ਸਨਮਾਨ ਕੈ ਕਰ ਲੀਨ ਚਿੱਤ ਚੁਰਾਇ ॥੧੮॥ ੯੨ ॥ ਕਾਫੀ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਇਮਕਰ ਦਾਨ ਦੈ ਸਨਮਾਨ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਿਮੋਹਿ ਭੂਪਤ ਭੂਪ ਬੁੱਧ ਨਿਧਾਨ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿਨ ਸਾਜ ਦੈਬਰ ਬਾਜਉ ਗਜਰਾਜ ॥ ਆਪਨੇ ਕੀਨੇ ਨ੍ਰਿਪੰ ਸਬ ਪਾਰਸੈ ਮਹਾਰਾਜ ॥ ਲਾਲ ਜਾਲ ਪ੍ਰਵਾਲ ਬਿਦ੍ਰੁਮ ਹੀਰ ਚੀਰ ਅਨੰਤ ॥ ਲੱਛ ਲੱਛ ਸ੍ਵਰਣ ਸਿੰਙੀ ਦਿਜ ਏਕ ਏਕ ਮਿਲੰਤ ॥ ਮੋਹਿ ਭੂਪਤਿ ਭੂਮਿ ਕੈ ਇਕ ਕੀਨ ਜੱਗ ਬਜਾਇ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਿ ਸਭਾ ਬਨਾਇਸ ਬੈਠ ਭੂਪਤਿ ਆਇ ॥ ੧੯ ॥ ੯੩ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਕਾਫੀ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਬਨਾਈ ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰੀ ਬਸੁਧਾ ਕੇ ਲੀਨੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਈ ॥ ਅਰੁ ਜੇ ਹੁਤੇ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਮਤਿ ਤੇ ਭੀ ਸਰਬ ਬੁਲਾਏ ॥ ਸੁਨਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸਰਬ ਜਟਧਾਰੀ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੇ ਆਏ ॥ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਜਟਨ ਕਹ ਧਾਰੇ ਅਰੁ ਮੁਖ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਏ ॥ ਬਲਕੁਲ ਅੰਗ ਦੀਰਘ ਨਖ ਸੋਭਤ ਮ੍ਰਿਗਪਤ ਦੇਖ ਲਜਾਏ ॥ ਮੁੰਦ੍ਰਤ ਨੇਤ੍ਰ ਊਰਧ ਕਰ ਓਪਤ ਪਰਮ ਕਾਛਨੀ ਕਾਛ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਜਪਯੋ ਕਰਤ ਦੱਤਾਤ੍ਰੈ ਮਹਾ ਮੁਨੀਸਰ ਆਛੇ ॥ ੨੦ ॥ ੯੪ ॥ ਪਾਰਸਨਾਥ ਬਾਚ ॥ ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

---

੯੧. ਚੌਪ=ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਵਧਾਕੇ ਚੌਪ ਚੌਪ=ਰਾਜੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚਿਪ ਚਿਪ ਭਾਵ ਖਿੜਕੇ ਤੁਰ ਚਲੇ। ਜੁਹਰਾਏ=ਜੇਹੜੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ। ਸੁਭਾਵ ਸੋ=ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆ ਆ ਕੇ। ਸਨਮਾਨ=ਆਦਰ ਦੇ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ੯੨. ਬਿਮੋਹਿ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਮੋਹਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਾਲ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਲ। ਪ੍ਰਵਾਸ=ਮੂੰਗਾ ਜੋ ਗਹਿਣਾ ਹੀ ਫੁਲ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਬਿੰਦ੍ਰਮ=ਗੁਲੀਆਂ। ਸਿੰਗੀ=ਲੱਖਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੰਙਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗਊਆਂ। ੯੩. ਕਈਆਂ ਮਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਸਾਧੂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਦਕ ਹਨ। ਬਲਕਨ=ਭੋਜ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਕਪੜੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਨਹੁ ਹੱਥਾਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਲੱਜਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਊਰਧ=ਹੱਥ ਉਤਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੜੇ ਬਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

੯੪. ਪਰਚੇ=ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ। ਜਟਨ ਕੇ ਭੀਤਰ=ਹੇ ਜੋਗੀ ਜੇਕਰ ਜੋਗ ਜਟਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੋਨ=ਤਦੋਂ ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਹੋਰ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਨ ਦੌੜੇ। ਜਉਨ=ਜਿਸਨੂੰ।

ਕੈ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਪਰਚੋ ਦਿਖਾਓ ॥ ਨਾਤਰ ਜਿਤੇ ਤੁਮ ਹੋ ਜਟਧਾਰੀ
ਸਬ ਹੀ ਜਟਾ ਮੁੰਡਾਓ ॥ ਜੋਗੀ ਜੋਗੁ ਜਟਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜੇਕਰ
ਕਛੂਅਕਹੋਈ ॥ ਤਉ ਹਰਿ ਧਯਾਨ ਛੋਰਿ ਦਰ ਦਰ ਤੇ ਭੀਖ ਨ
ਮਾਂਗੈ ਕੋਈ ॥ ਜੇਕਰ ਮਹਾਂ ਤਤ ਕਹੁ ਚੀਨੈ ਪਰਮ ਤੱਤ ਕਹੁ
ਪਾਵੈ ॥ ਤਬ ਯਹ ਮੋਨ ਸਾਧਮਨ ਬੈਠੇ ਅਨਤ ਨ ਖੋਜਨ ਧਾਵੈ ॥
ਜਾਕੀ ਰੂਪ ਰੇਖ ਨਹੀ ਜਾਨੀਐ ਸਦਾ ਅਦ੍ਵੈਖ ਕਹਾਯੋ ॥ ਜਉਨ
ਅਭੇਖ ਰੇਖ ਨਹੀ ਸੋ ਕਹੁ ਭੇਖ ਬਿਖੈ ਕਿਉ ਆਯੋ ॥
੨੧ ॥ ੯੫ ॥ ਸਾਰੰਗ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜੇ ਜੇ ਤਿਨ ਮੈ ਹੁਤੇ ਸਯਾਨੇ ॥ ਪਾਰਸ
ਪਰਮ ਤੱਤ ਕੇ ਬੇਤਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਰ ਮਾਨੇ ॥ ਸਬਹਿਨਿ ਸੀਸ ਨਯਾਇ ਕਰਿ
ਜੋਰੇ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੰਗਿ ਬਖਾਨੇ ॥ ਜੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਸੋ ਕੀਨਾ ਅਉ ਹਮ ਕਛੂ
ਨ ਜਾਨੇ ॥ ਸੁਨਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਨ ਕੇ ਜੋ ਤੁਮ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ ॥ ਸੋ ਹਮ
ਦੱਤ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਾਚ ਹੀਐ ਅਨਮਾਨੇ ॥ ਜਾਨੁਕ ਪਰਮ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਮਹਾਂ ਰਸਨ ਰਸ ਸਾਨੇ ॥ ਜੋ ਜੋ ਬਚਨ ਭਏ ਇਹ
ਮੁਖਿ ਤੇ ਸੋ ਸੇ ਸਬ ਹਮ ਮਾਨੇ ॥ ੨੨ ॥ ੯੬ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਜੋਗੀ
ਜੋਗੁ ਜਟਨਮੋ ਨਾਹੀ ॥ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ ਮਰਤ ਕਹਾ ਪਚਿ ਪਚਿ ਕਰ
ਦੇਖਿ ਸਮਝ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ਜੋ ਜਨ ਮਹਾਂ ਤੱਤ ਕਹੁ ਜਾਨੈ ਪਰਮ ਗਯਾਨ ਕਹੁ
ਪਾਵੈ ॥ ਤਬ ਯਹ ਏਕ ਠਉਰ ਮਨ ਰਾਖੈ ਦਰਦਰ ਭ੍ਰਮਤ ਨ ਧਾਵੈ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ
ਗ੍ਰਿਹ ਤਜਿ ਉਠ ਭਾਗੇ ਬਨ ਮੈ ਕੀਨ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ਮਨ ਤੋ ਰਹਾ ਸਦਾ ਘਰਿ ਹੀ
ਮੋ ਸੋ ਨਹੀ ਭਯੋ ਉਦਾਸਾ ॥ ਅਧਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਿਖਾਇ ਠਗਾ ਜਗ ਜਾਨ ਜੋਗ ਕੋ
ਜੋਰਾ ॥ ਤੁਮ ਜੀਅ ਲਖਾ ਤਜੀ ਹਮ ਮਾਯਾ ਮਾਯਾਤੁਮੈ ਨ ਛੋਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ੯੭ ॥
ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਭੇਖੀ ਜੋਗ ਨ ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ॥ ਨਾਹਨ ਜਟਾ ਬਿਭੂਤ
ਨਖਨ ਮੈ ਨਾਹਿਨ ਬਸਤ੍ਰ ਰੰਗਾਏ ॥ ਜੋ ਬਨ ਬਸੈ ਜੋਗ ਕਹੁ ਪੱਈਐ ਪੰਛੀ ਸਦਾ
ਬਸਤਬਨ ॥ ਕੁੰਚਰ ਸਦਾ ਧੂਰ ਸਿਰ ਮੇਲਤ ਦੇਖਹੁ ਸਮਝ ਤੁਮਹੀ ਮਨ ॥ ਦਾਦਰ
ਮੀਨ ਸਦਾ ਤੀਰਥ ਮੋ ਕਰਯੋ ਕਰਤ ਇਸਨਾਨਾ॥ਧਯਾਨ ਬਿੜਾਲ ਬਕੀ ਬਕਲਾਵਤ
ਤਿਨ ਕਿਆ ਜੋਗੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ਜੈਸੇ ਕਸਟ ਠਗਨ ਕਹੱ ਠਾਟਤ ਐਸੇ ਹਰਿ ਹਿਤ
ਕੀਜੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਮਹਾਂ ਗਯਾਨ ਕੋ ਜਾਨੈ ਪਰਮ ਪਯੂਖਹਿ ਪੀਜੈ ॥ ੨੪ ॥ ੯੮ ॥
ਸਾਰੰਗ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਐਸੇ ਬਚਨ ਸਿਯਾਨੇ ॥ ਉਠ ਉਠ ਮਹਾਂਬੀਰ ਪਾਰਸ ਕੇ

---

੯੫. ਮਹਾਂ ਰਸਨ=ਬੜੇ ਰਸ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ।

੯੬. ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ=ਭਰਮ ਦੇ ਭਰਮਾਏ ਹੋਏ ਸੜ ਸੜ ਮਰਦੇ ਹੋਨ। ਜੋਗ=ਮਾਨੋਂ ਜੋਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ੯੭. ਭੇਖੀ=ਹੇ ਭੇਖੀਓ ਭੇਖ ਦੁਆਰੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟ ਨਾਲ ਠੱਗਣ ਲੁਟਣ ਨੂੰ ਬਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਪਯੂਖ=ਪਰਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀਵੋਗੇ।

੯੮. ਬਕ ਬਾਦਹਿ=ਚਰਚਾ। ਜੁਝ ਸੋਭੇ=ਲੜਕੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਇਨ ਸੋ ਲਪਟਾਨੇ ॥ ਜੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਮੂੜ ਅਗਿਆਨੀ ਤਿਨ ਤਿਨ ਬੈਨ ਨ ਮਾਨੇ ॥ ਉਠ ਉਠ ਲਗੇ ਕਰਨ ਬਕਬਾਦਹ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਇਆਨੇ ॥ ਉਠ ਉਠ ਭਜੇ ਕਿਤੇ ਕਾਨਨ ਕੋ ਕੇਤਕਿ ਜਲਹਿ ਸਮਾਨੇ ॥ ਕੇਤਕ ਭਏ ਜੁਧ ਕਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਨਤ ਸਬਦੁ ਘਹਰਾਨੇ॥ਕੇਤਕ ਆਨ ਆਨ ਸਨਮੁਖਿ ਭਏ ਕੇਤਕਿ ਛੋਰਿ ਪਰਾਨੇ॥ ਕੇਤਕ ਜੂਝ ਸੋਭੇ ਰਣ ਮੰਡਲ ਬਾਸਵ ਲੋਕ ਸਿਧਾਨੇ ॥ ੨੫ ॥ ੯੯ ॥ ਤਿਲੰਗ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਕਥਤਾ ॥ ਜਬ ਹੀ ਸੰਖ ਸਬਦ ਘਹਰਾਏ ॥ ਜੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਸੂਰ ਜਟ ਧਾਰੀ ਤਿਨ ਤਿਨ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਏ ॥ ਚੱਕ੍ਰਤ ਭਈ ਗਗਨ ਕੀ ਤਰਨੀ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਸਾਏ ॥ ਨਿਰਖਤ ਭਯੋ ਸੂਰ ਰਥ ਥੰਭਤ ਨੈਨ ਨਿਮੇਖਨ ਲਾਏ ॥ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅੱਸਤ੍ਰ ਨਾਨਾਬਿਧ ਛੱਡੇ ਬਾਣ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚਲਾਏ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਬੂੰਦਨ ਜਿਯੋਂ ਬਾਣ ਬਜ੍ਰਹ ਬਰਸਾਏ ॥ ਚਟ ਪਟ ਚਰਮ ਬਰਮ ਪਰ ਚਟ ਕੇ ਦਾਝਤ ਤ੍ਰਿਣਾ ਜਲਾਏ॥ ਸ੍ਰੋਣਤ ਭਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸੋਭਿਤ ਜਨੁ ਚਾਚਰਖੇਲ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ੧੦੦ ॥ ਕਿਦਾਰਾ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਭਯੋ ਆਹਵ ਘੋਰ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਗਿਰੇ ਧਰਾ ਪਰਸੂਰ ਸੁੰਦਰ ਕਿਸੋਰ॥ ਕੋਪ ਕੋਪ ਹਠੀ ਘਟੀ ਰਣ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾਇ ॥ ਜੂਝਿ ਜੂਝਿ ਗਿਰੇ ਦਿਵਾਲਯ ਢੋਲ ਬੋਲ ਬਜਾਇ ॥ ਹਾਇ ਹਾਇ ਭਈ ਜਹਾਂ ਤਹੱ ਭਾਜ ਭਾਜ ਸੁ ਬੀਰ ॥ ਪੈਠ ਪੈਠ ਗਏ ਤ੍ਰੀਆ ਲੈ ਹਾਰ ਹਾਰ ਅਧੀਰ॥ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਛੁਟੇ ਸਰਾਨ ਦਿਸਾਨ ਭਯੋ ਅੰਧਿਆਰ ॥ ਟੂਕ ਟੂਕ ਪਰੇ ਜਹਾਂ ਤਹੱ ਮਾਰ ਮਾਰ ਜੁਝਾਰ ॥ ੨੭ ॥ ੧੦੧ ॥ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ॥ ਮਾਰੂ ਸਬਦੁ ਸੁਹਾਵਨ ਬਾਜੇ ॥ ਜੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਭਟ ਰਣ ਸੁੰਦਰ ਗਹ ਗਹ ਆਯੁਧ ਗਾਜੇ॥ਕਵਚ ਪਹਰ ਪਾਖਰ ਸੋ ਡਾਰਿਅਉਰੈ ਆਯੁਧ ਸਾਜੇ ॥ ਭਰੇ ਗੁਮਾਨ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘਨ ਜਯੋਂ ਆਹਵ ਭੂਮਿ ਬਿਰਾਜੇ॥ ਗਹਿ ਗਹਿ ਚਲੇ ਗਦਾ ਗਾਜੀ ਸਬ ਸੁਭਟ ਅਯੋ ਧਨ ਕਾਜੇ ॥ ਆਹਵ ਭੂਮਿ ਸੂਰ ਅਸ ਸੋਭੇ ਨਿਰਖ ਇੰਦ੍ਰ ਦੁਤਿ ਲਾਜੇ ॥ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੁਐ ਗਿਰੇ ਧਰਣ ਪਰ ਆਹਵ ਛੋਰ ਨ ਭਾਜੇ॥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਕਹੁੱ ਸਸਤ੍ਰਨ ਸੁਭਟ ਨਿਵਾਜੇ ॥ ੨੮ ॥ ੧੦੨ ॥ ਕਲਿਆਨ ॥ ਦਹਦਿਸ ਧਾਵਤ ਭਏ ਜੁਝਾਰੇ॥ ਮੁਦਗਰ ਗੁਫਨ

---

੯੯. ਤਰਨੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਅਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਮੇਖਨ=ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਚਿਰ ਵੀ ਨੇਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਰਪਟ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਢਾਲਾਂ ਤੇ ਸੱਜੋਆਂ ਦੇ ਚਟਕੇ ਚਟਕਾ ਭਾਵ ਖੜ ਖੜ ਕਰਕੇ ਅਵਾਜ ਹੋਇ ਜਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਭਾਵ ਢਾਲਾਂ ਉਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖੜਾਕ ਕੜਕੇ। ਦਾਝਤ=ਸੜਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ ਜਾਂ ਕਾਨੇ ਵੀ ਲੱਜਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚਾਚਰ—ਹੋਲੇ ਖੇਡਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਿਸੋਰ=ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਹਨ।

੧੦੦. ਜੂਝ ਜੂਝ=ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਜਾਂ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਡਿਗਕੇ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਕੇ ਗਏ। ਬੋਲ=ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਢੋਲਾਂ ਦੇ ਬੋਲ=ਅਵਾਜ ਵਜਾਏ। ਪੈਠ ਪੈਠ=ਪੈ ਪੈ ਕੇ ਗਏ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ। ੧੦੧. ਅਯੋਧਨ=ਜੁਧ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ। ੧੦੨. ਜੇਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚਲੌਣ ਵਿਚ ਵਡਿਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੇਵ ਮੰਦਰ=ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੁਝਾਰੇ=ਸੂਰਮੇ।

[ਬਾਕੀ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠ]

ਗੁਰਜ ਗੋਲਾ ਲੇ ਪੱਟਸਿਪਰਘ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰੇ ਸੁਭਟ ਰਨ ਮੰਡਲ ਜਾਨੁ ਬਸੰਤ ਖਿਲਾਰੇ ॥ ਉਠ ਉਠ ਭਏ ਜੁੱਧ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਹ ਭਰੇ ਰਜਵਾਰੇ ॥ ਭਖ ਭਖ ਬੀਰ ਪੀਸ ਦਾਂਤਨ ਕਹ ਰਣ ਮੰਡਲੀਹਕਾਰੇ ॥ ਬਰਛੀ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਜਾਇ ਧ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ਭਸਮੀ ਭੂਤ ਭਏ ਗੰਧ੍ਰਬ ਗਣ ਦਾਝਤ ਦੇਵ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਹਮ ਮਤ ਮੰਦ ਚਰਣ ਸਰਣਾਗਤ ਕਾਹਿ ਨ ਲੇਤ ਉਬਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ੧੦੩ ॥ ਮਾਰੂ ॥ ਦੋਊ ਦਿਸ ਸੁਭਟ ਜਬੈ ਜੁਰ ਆਏ ॥ਦੁੰਦਭ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਬਜਤ ਸੁਨ ਸਾਵਨ ਮੇਘ ਲਜਾਏ ॥ ਦੇਖਨ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਮਹਾਂ ਹਵ ਚੜੇ ਬਿਬਾਨ ਸੁਹਾਏ ॥ ਕੰਚਨ ਜਟਤ ਖਚੇ ਰਤਨਨ ਗੰਧ੍ਰਬ ਨਗਰ ਰਿਸਾਏ ॥ ਕਛਿ ਕਛਿ ਕਾਚ ਕਛੇ ਕਛਨੀਚੜ ਕੋਪ ਭਰੇ ਨਿਜਕਾਏ ॥ ਕੋਊ ਕੋਊ ਰਹੇ ਸੁਭਟ ਰਣ ਮੰਡਲ ਕੇਈ ਕੇਈ ਛਾਡ ਪਰਾਏ॥ਝਿਮ ਝਿਮ ਮਹਾਂ ਮੇਘ ਪਰਲੈ ਜਯੋਂ ਬ੍ਰਿੰਦਬਿਸਿਖ ਬਰਸਾਏ ॥ ਐਸੋ ਨਿਰਖ ਬਡੋ ਕਵਤਕ ਕਹ ਪਾਰਸ ਆਪ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ੧੦੪ ॥ ਭੈਰੋ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਦੈਰੇ ਦੈਰੇ ਦੀਹ ਦਮਾਮਾ ॥ ਕਰਹੌ

[ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਫੁਟ ਨੋਟ]

ਮਦਗਰ, ਗੁਫਨ=ਘੁਮਾਣੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੌਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਗੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ, ਪਦਾ=ਇਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੌਘ=ਕੁਹਾੜੇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ=ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਖਲਾਰੇ=ਮਾਨੋ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਰਜਵਾਰੇ=ਰਾਜੇ, ਹੋਰ=ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਖਕਣ ਬਹੁਤ ਗੁਸੇ ਹੋਕੇ ਜਾਂ ਖਿਝ ਖਿਝ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਰਦਨ=ਦੰਦਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਪੀਹ ਪੀਹਕੇ ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਭਸਮੀ ਭੂਤ= ਸੁਆਹ ਭੂਤਨੇ ਭਾਵ ਮਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ।

੧੦੩. ਕੰਚਨ ਜਟਤ=ਜੇਹੜੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਤਨ, ਖਚੇ=ਖੱਚਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਭਾਵ ਜੁੜੇ ਹੋਇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਗੰਧਰਭ ਵੀ ਅਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਕਛਿ=ਬਣਾਵਾਂਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਬਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਬਣਾਕੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਇ ਚੜ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ੧੦੩. ਪਰਾਏ=ਕਈ ਛੱਡਕੇ ਚੱਲ ਪਏ ਭਾਵ ਦੌੜ ਗਏ। ਜਿਸਤਰਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਲੈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੱਦਲ ਬੜਾ ਬਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਣ ਬਰਸਾਏ ਭਾਵ ਚਲਾਏ। ਕਵਤਕ=ਤਮਾਸਾ ਜੁੱਧ ਦਾ। ਸਿਧਾਏ=ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਜੀ ਆਪ ਜੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

੧੦੪. ਦਮਾਮਾ=ਦਿਓ ਰੇ ਦਿਓ ਭਾਵ ਵਜਾਓ ਰੇ ਵਜਾਓ। ਦੀਹ=ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨਗਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਬਸਧਾ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਧੜ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ਭਾਵ ਰੁੰਡ=ਧੜ ਨਾਲੋਂ, ਮੁੰਡ=ਸਿਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ਫੇਰ ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ, ਬਾਮਾ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੇਖਣਗੀਆਂ। ਧਕ ਧਕ=ਉਛਲ ਉਛਲ ਕੇ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਡਾਕਣੀ=ਡੈਣਾਂ, ਜੋਗਣੀਆਂ, ਕੌਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਹੂ ਪਿਆਵਾਂਗਾ। ਭਕ ਭਕ=ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਭੈਆਨਕ ਭੈਰੋਂ। ਨੀਵੇਂ ਉੱਚੇ ਅਸਥਾਨ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਪਤਾਲ ਤੇ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂ ਮਾਰਾਂਗਾ।

ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਬਸੁਧਾ ਪਰ ਲਖਤ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਬਾਮਾ ॥ ਧੁਕਿ ਧੁਕਿ ਪਰਹਿ ਧਰਣ ਭਾਰੀ ਭਟ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਰਜਾਊ ॥ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਡਾਕਨੀ ਜੋਗਣ ਕਾਕਣ ਰੁਧਰ ਪਿਵਾਊ ॥ ਭਕਿ ਭਕਿ ਉਠੇ ਭੀਮ ਭੈਰੋ ਰਣ ਅਰਧ ਉਰਧ ਸੰਘਾਰੋ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਬਰਣਾਦਿਕ ਆਜ ਸਭੈ ਚੁਨ ਮਾਰੋ ॥ ਮੋਹਿ ਬਰਦਾਨ ਦੇਵਤਾ ਦੀਨਾ ਜਿਹ ਸਰਿ ਅਉਰ ਨ ਕੋਈ ॥ ਮੈ ਹੀ ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਕਰਤਾ ਜੋ ਮੈ ਕਰੋਂ ਸੁ ਹੋਈ ॥ ੩੧ ॥ ੧੦੫ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਕਬਤਾ ਗਉਰੀ ॥ ਮੋਤੇ ਅਉਰ ਬਲੀ ਕੋ ਹੈ। ਜਉਨ ਮੋਤੇ ਜੰਗ ਜੀਤੇ ਜੁੱਧ ਮੈ ਕਰ ਜੈ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ ਉਪਿੰਦ ਕੌ ਪਲ ਮੱਧਿ ਜੀਤੋਂ ਜਾਇ ॥ ਅਉਰ ਐਸੋ ਕੋ ਭਯੋ ਰਣ ਮੋਹਿ ਜੀਤੈ ਆਇ ॥ ਸਾਤ ਸਿੰਧ ਸੁ ਕਾਇ ਡਾਰੋ ਨੈਕ ਰੋਸੁ ਕਰੋਂ ॥ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਕਿੰਨ੍ਰ ਕੋਰ ਕਰੋਰ ਮੋਰ ਧਰੋ ॥ ਦੇਵ ਔਰ ਅਦੇਵ ਜੀਤੇ ਕਰੇ ਸਬੈ ਗੁਲਾਮ ॥ ਦਿੱਬ ਦਾਨ ਦਯੋ ਮੁਝੈ ਛੁਐ ਸਕੈ ਕੋ ਮੁਹਿ ਛਾਮ ॥ ੩੨ ॥ ੧੦੬ ॥ ਮਾਰੂ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਪਾਰਸ ਰੋਸ ਬਢਾਯੋ ॥ ਦੁੰਦਭ ਢੋਲ ਬਜਾਇ ਮਹਾਂ ਧੁਨਿ ਸਮੁਹਿ ਸੰਨਯਾਸਨਿ ਧਾਯੋ ॥ ਅੱਸਤ੍ਰ ਸੱਸਤ੍ਰ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਛੱਡੇ ਬਾਣ ਪ੍ਰਯੋਘ ਚਲਾਏ ॥ ਸੁਭਟਿਸ ਨਾਹਿ ਪਤ੍ਰ ਚਲਦਲ ਜਯੋਂ ਬਾਨਨ ਬੇਧ ਉਡਾਏ ॥ ਦੁਹ ਦਿਸ ਬਾਨ ਪਾਨ ਤੇ ਛੂਟੇ ਦਿਨ ਪਤਿ ਦੇਹ ਦੁਰਾਨਾ ॥ ਭੂਮਿ ਅਕਾਸ ਏਕ ਜਨ ਹੁਐ ਗਏ ਚਾਲ ਚਹੂੰ ਚਕ ਮਾਨਾ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ ਮੁਨਵਰ ਸਬ ਕਾਂਪੇ ਬਸੁ ਦਿਗਿਪਾਲ ਡਰਾਨੀਯ ॥ ਬਰਨ ਕੁਬੇਰ ਛਾਡ ਪੁਰ ਭਾਜੇ ਦੁਤੀਯ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰ ਮਾਨੀਯ ॥ ੩੩ ॥ ੧੦੭ ॥ ਮਾਰੂ ॥ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਬਧਾਵਾ ਮਾਨਾ ॥ ਬਰਹੈ ਆਜ ਮਹਾ ਸੁ ਭਟਨ ਕੌ ਸਮਰ ਸੁਯੰਬਰ ਜਾਨਾ ॥ ਲਖਿਹੈ ਏਕ ਪਾਇ ਠਾਢੀ ਹਮ ਜਿੰਮ ਜਿੰਮ ਸੁਭਟ ਜੁਝੈ ਹੈ ॥ ਤਿੰਮ ਤਿੰਮ ਘਾਲ ਪਾਲਕੀ ਆਪਨ ਅਮਰ ਪੁਰੀ ਲੈ ਜੈ ਹੈ ॥ ਚੰਦਨ ਚਾਰਿ ਚਿਤ੍ਰ ਚੰਦਨ ਕੇ ਚੰਚਲ ਅੰਗ ਚੜਾਊ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਸਮਰ ਸੁ ਅੰਬਰ ਕਰਕੈ ਪਰਮ ਪਿਆਰ ਵਹਿ ਪਾਊ ॥ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੇਹ ਸਫਲ ਕਰਿ ਮਾਨੋ ਅੰਗ ਸੀਗਾਰ ਧਰੋਂ ॥ ਜਾ ਦਿਨ ਸਮਰ

---

੧੦੫. ਜੇਹੜਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਏ ਜੁੱਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਫਤੇ ਕਰਕੇ। ਕੋਰ=ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੋਣਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮੋੜ ਕੇ ਜਾਂ ਮਰੋੜਕੇ ਧਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੋਹ ਛਾਮ=ਮੇਰੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ। ਦੁੰਦਭ=ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਢੋਲ। ਮਹਾਧੁਨਿ=ਵੱਡੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ। ਸਾਮਹਿ=ਸਾਹਮਣੇ। ਅਸਤ੍ਰ=ਬਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ=ਤਲਵਾਰ। ਨਾਨਾਬਿਧ=ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਜੋਆਂ। ਦਲ ਦਲ=ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਸਮਾਨ ਬਾਣਾਂ ਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹਕੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਨ ਪਤਿ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਰੀਰ ਲੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਾਲ=ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਨੇ ਹਲਚਲ ਮੰਨਣੀ ਕੀਤੀ। ੧੦੬. ਅੱਠਾਂ ਅੱਠਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਡਰ ਗਈ। ੧੦੭. ਸੁਰ ਪੁਰ=ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਵਧਾਈ ਮੰਨਣੀ ਕੀਤੀ ਭਾਵ ਮੰਨੀ। ਸਮਰ ਸੁਯੰਬਰ=ਜੁਧ ਰੂਪ ਵਿਆਹ। ਜੁਝੈ=ਲੜਦੇ ਜਾਂ ਮਰਦੇ ਹਨ ਸੂਰਮੇ। ਘਾਲ ਪਾਲਕੀ=ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾਕੇ। ਚਾਰ=ਜੇਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਨ ਹੈ। ਚਿਤ੍ਰ=ਉਸ ਚੰਦਨ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਤਿਲਕ ਜਾਂ ਚੰਚਲ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂਗੀ। ਪਾਊ=ਵੱਡੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪਾਵਾਂਗੀ।

ਸੁਯੰਬਰ ਸਖੀ ਰੀ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਬਰੋਂ ॥ ੩੪ ॥ ੧੦੮ ॥ ਕਾਫੀ॥ ਚਹੁ ਦਿਸ ਮਾਰੂ ਸਬਦ ਬਜੇ ॥ ਗਹਿ ਗਹਿ ਗਦਾ ਗੁਰਜ ਗਾਜੀ ਸਬ ਹਠ ਰਣ ਆਨ ਗਜੇ ॥ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੈਹਥੀ ਬਾਣ ਪ੍ਰਯੋਘ ਚਲਾਏ ॥ ਜਾਨੁਕ ਮਹਾ ਮੇਘ ਬੂੰਦਨ ਜਯੋਂ ਬਿਸਿਖ ਬਯੂਹਿ ਬਰਸਾਏ ॥ ਚਟਪਟ ਚਰਮ ਬਰਮ ਸਬ ਬੇਧੇ ਸਟਪਟ ਪਾਰ ਪਰਾਨੇ ॥ ਖਟਪਟ ਸਰਬ ਭੂਮਿ ਕੇ ਬੇਧੇ ਨਾਗਨ ਲੋਗ ਸਿਧਾਨੇ ॥ ਝਮਕਤ ਖੜਗ ਕਾਢ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਸੈਥੀ ਸੁਭਟ ਚਲਾਵਤ ॥ ਜਾਨੁਕ ਪ੍ਰਗਟ ਬਾਟ ਸੁਰਪੁਰ ਕੀ ਨੀਕੇ ਹਿਰਦੇ ਦਿਖਾਵਤ ॥ ੩੫ ॥ ੧੦੯ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਬਾਨਨ ਬੇਧੇ ਅਮਿਤ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥ ਤੇ ਤਜ ਦੇਹ ਨੇਹ ਸੰਪਤਿ ਕੋ ਭਏ ਸੁਰਗ ਕੇ ਬਾਸੀ ॥ ਚਰਮ ਬਰਮ ਰਥ ਧੁਜਾ ਪਤਾਕਾ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਾਟ ਗਿਰਾਏ ॥ ਸੋਭਤ ਭਏ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰ ਜਮਪੁਰ ਸੁਰਪੁਰ ਨਿਰਖ ਲਜਾਏ॥ਭੂਖਨ ਬਸਤ੍ਰ ਰੰਗ ਰੰਗਨ ਕੇ ਛੁਟ ਛੁਟ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ॥ ਜਨੁਕ ਅਸੋਕ ਬਾਗੁ ਦਿਵਪਤ ਕੇ ਪੁਹਪ ਬਸੰਤਿ ਝਰੇ ॥ ਕਟਿ ਕਟਿ ਗਿਰੇ ਗਜਨ ਕੁੰਭ ਸਥਲ ਮੁਕਤਾ ਬਿਥੁਰਿ ਪਰੇ ॥ ਜਾਨੁਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਮੁਖ ਛੂਟੇ ਜਲਕਨ ਸੁਭਗਝਰੇ ॥ ੩੬ ॥ ੧੧੦ ॥ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ਦੂਜੀ ਤਰਾ ॥ ਦੁਹ ਦਿਸ ਪਰੇ ਬੀਰ ਹੰਕਾਰ ॥ ਕਾਢਿ ਕਾਢਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਧਾਵਤ ਮਾਰ ਮਾਰ ਉਚਾਰ ॥ ਪਾਨ ਰੋਕ ਸਰੋ ਖਰਾਵਤ ਕ੍ਰੁੱਧ ਜੁੱਧ ਫਿਰੇ ॥ ਗਾਹਿ ਗਾਹਿ ਗਜੀ ਰਥੀ ਰਣ ਅੰਤ ਭੂਮ ਗਿਰੇ ॥ ਤਾਨਤਾਨ ਸੰਧਾਨ ਬਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਾਨ ਸੁ ਬਾਹ ॥ ਬਾਹਿ ਬਾਹਿ ਫਿਰੇ ਸੁ ਬਾਹਨ ਛੱਤ੍ਰ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹਿ ॥ ਬੇਧ ਬੇਧ ਸੁ ਬਾਨਅੰਗ ਜੁਆਨ ਜੂਝੈ ਐਸ॥ਭੂਰਿ ਭਾਰਥ ਕੇ ਸਮੈ ਸਰਸੇਜ ਭੀਖਮ ਜੈਸ ॥੩੭॥

---

੧੦੮. ਢਾਲਾਂ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਹੁਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਵਿੰਨਕੇ ਪਾਰਲੇ ਬੰਨੇ ਨਿਕਲ ਗਏ । ਖਟ ਪਟ=ਛੇ ਪੜਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿੰਨ ਕੇ ਸਰਪਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵ ਪਤਾਲ ਨੂੰ ਬਾਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਝਮਕਤ=ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਸੂਰਮੇ ਸੇਲੀ=ਬਰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲੌਂਦੇ ਹਨ । ਬਾਟ ਸੁਰ ਪੁਰ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੧੦੯. ਧੁਜ ਪਤਾਕਾ=ਝੰਡੇ ਤੇ ਝੰਡੀਆਂ। ਦਿਵ ਪਤਿ=ਸੁਰਗ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅਸੋਕ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੁਲ ਝੜੇ ਹਨ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ। ਕੁੰਭ ਸਥਲ=ਘੜੇ ਵਰਗਾ ਥਾਂ ਭਾਵ ਗਜਨ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਸਿਰ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦਾ ਖਾਸ ਅੰਗ ਵੱਡਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੰਭ ਸਥਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੁੰਭ ਸਥਲ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਡਿੱਗੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁੰਭ ਸਥਲ=ਮੱਥਾ ਰੂਪ ਥਾਂ ਹੈ। ਜਲ ਕਨ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਮਾਨੋ ਸੁੰਦਰ ਝੜੇ ਹਨ । ਹੰਕਾਰ=ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ। ੧੧੦. ਪਾਨ ਰੋਕ=ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਸਹਿਤ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਰਾਜੇ। ਤਾਨ=ਜੋਰ ਨਾਲ, ਤਾਨ= ਤਾਣ ਕੇ ਭਾਵ ਖਿਚਕੇ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਖਿੱਚਕੇ ਸੁਬਾਹ=ਸੂਰਮੇ। ਸੰਧਾਨ=ਸਿੱਧੇ ਕੀਤੇ ਭਾਵ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਸਿਧਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ।

੧੧੧ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਸਾਰੰਗ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਹੁਤੁ ਸੰਨਯਾਸੀ ਮਾਰੇ ॥ ਕੇਤਿਕ ਬਾਂਧ ਬਾਰਮੋ ਬੋਰੇ ਕਿਤੇ ਅਗਨ ਮੇ ਜਾਰੇ ॥ ਕੇਤਨ ਏਕ ਹਾਥ ਕਟ ਡਾਰੇ ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਦ੍ਵੈ ਹਾਥ ॥ ਤਿਲ ਤਿਲ ਪਾਇ ਰਥੀ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ਕਟੇ ਕਿਤਨ ਕੇ ਮਾਥ ॥ ਛਤ੍ਰ ਚਮੂਰਥ ਬਾਜ ਕਿਤਨ ਕੇ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਰਣ ਡਾਰੇ ॥ ਕੇ ਤਨ ਮੁਕਟ ਲਕੁਟ ਲੈ ਤੋਰੇ ਕੇਤਨ ਜੂਟ ਉਪਾਰੇ ॥ ਭਕਿ ਭਕਿ ਗਿਰੇਭਿੰਭਰ ਬਸੁਧਾ ਪਰ ਘਾਇ ਅੰਗ ਭਿਭਰਾਰੇ ॥ ਜਾਨੁਕ ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਸਬੈ ਮਿਲ ਚਾਚਰ ਖੇਲ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ੧੧੨ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਅਡਾਨ ॥ ਚੁਪਰੇ ਚਾਰ ਚਿਕਨੇ ਕੇਸ ॥ ਆਨ ਆਨ ਫਿਰੀ ਚਹੂੰਦਿਸ ਨਾਰ ਨਾਗਰ ਭੇਸ ॥ ਚਿਬਕ ਚਾਰ ਸੁਧਾਰ ਬੇਸਰ ਡਾਰ ਕਾਜਰ ਨੈਨ ॥ ਜੀਵ ਜੰਤਨ ਕਾ ਚਲੀ ਚਿਤ ਲੇਤ ਚੋਰ ਸਮੈਨ ॥ ਦੇਖਰੀ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ਸੁੰਦਰ ਆਜੁ ਬਰ ਹੈ ਬੀਰ ॥ ਬੀਨ ਬੀਨ ਧਰੋ ਸਬੰ ਗਨ ੁਧ ਕੇਸਰ ਚੀਰ ॥ ਚੀਨ ਚੀਨ ਬਰਿ ਹੈ ਸੁ ਬਾਹ ਸੁ ਮੱਧ ਜੁੱਧ ਉਛਾਹ॥ਤੇਗ ਤੀਰਨ ਬਾਨ ਬਰਛਨ ਜੀਤ ਕਰਿ ਹੈ ਬਯਾਹ ॥ ੩੯ ॥ ੧੧੩ ॥ ਬਿਸਨ ਪਦ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਕਹ ਲੌ ਉਪਮਾ ਇਤੀ ਕਰੌਂ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁਨਹੁ ਸੁਚਿਤ ਮੈ ਅਧਿਕ ਡਰੌਂ ॥ ਤਊ ਸੁਧਾਰ ਬਿਚਾਰ ਕਥਾ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸੰਛੇਪ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜੈਸੇ ਤਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੇ ਬਲ ਤੇ ਜਥਾ ਸਕਤਿ ਅਨਮਾਨੋ ॥ ਜਬ ਪਾਰਸ ਇਹ ਬਿਧਰਨ ਮੰਡਯੋ ਨਾਨਾ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ ॥ ਹਤੇ ਸੁ ਹਤੇ ਜੀਅ ਲੈ ਭਾਜੇ ਚਹੁਦਿਸ ਗਏ ਪਰਾਏ ॥ ਜੇ ਹਠ ਤਿਆਗ ਆਨ ਪਗ ਲਾਗੇ ਤੇ ਸਬ ਲਏ ਬਚਾਈ ॥ ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਦੀਨੇ ਦੈ ਦੈ ਬਹੁਤ ਬਡਾਈ ॥੪੦॥ ॥ ੧੧੪ ॥ ਕਾਫੀ ॥ ਪਾਰਸਨਾਥ ਬਡੋ ਰਣ ਪਾਰਯੋ ॥ ਆਪਨ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਗਤਮਤੁ

---

੧੧੧. ਪੈਦਲ ਤਿਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਤੋੜ ਦਿਤੇ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਮੁਕਟ ਲਾਠੀਆਂ ਜਾਂ ਸੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਤੋੜ ਸੁਟੇ। ਭਿੰਭਰ=ਡਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਭਕ=ਬੋਲ ੨ ਕੇ ਡਿੱਗੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ, ਅੰਗ, ਭਿਭਰਾਇ=ਭੈਆਨਕ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਨ। ਚਾਚਰ=ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ੧੧੨. ਨਾਗਰ=ਸੁੰਦਰ ਭੇਸ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਚਿਬਕ=ਠੋਡੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਬਣਾਕੇ ਨੱਥ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਨਿੱਕਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਜਿਤ ਵਿਚ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਕਾਮ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਨ=ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੈ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੀ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕੇਸਰ ਕਪੜਿਆਂ ਉਤੇ ਛਿਣਕ ਕਰਕੇ। ਚੀਨ=ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ।

੧੧੩. ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਉਪਮਾ ਕਰਾਂ। ਸੁਣੋ ਗੁਰਮੁਖੋ ਜਿਤਨੀ ਕੁ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਮੰਡਿਓ=ਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰਾਏ=ਚਹੁੰਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ। ੧੧੪. ਪਾਰਯੋ=ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਜੁਧ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਚੁਰ=ਆਪਣਾ ਮੱਤ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਜੋ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸੀ ਉਹ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ। ਗਣ=ਬਹੁਤ। ਪ੍ਰਯੋਘ=ਕੁਹਾੜੇ ਜਾਂ ਬਾਣ। ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਬਾਣਾਂ ਜਾਂ

[ਬਾਕੀ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠ]

ਕੀਨਾ ਦੇਵ ਦੱਤ ਕੇ ਟਾਰਯੋ ॥ ਲੈ ਲੈ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅੱਸਤ੍ਰ ਨਾਨਾਬਿਧਿ ਭਾਂਤ ਅਨਿਕ ਅਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਜੀਤੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਾਰਸ ਕੇ ਸਗਲ ਜਟਾ ਧਰ ਹਾਰੇ ॥ ਬੇਖ ਬੇਖ ਭਟ ਪਰੇ ਧਰਨ ਗਿਰ ਬਾਣ ਪ੍ਰਯੋਘਨ ਘਾਏ ॥ ਜਾਨੁਕ ਪਰਮ ਲੋਕ ਪਾਵਨ ਕਹੁੰ ਪ੍ਰਾਨਨ ਪੰਖ ਲਗਾਏ ॥ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹ੍ਵੈ ਗਿਰੇ ਕਵਚ ਕਟ ਪਰਮ ਪ੍ਰਭਾ ਕਹੁ ਪਾਈ ॥ ਜਣੁ ਦੈ ਚਲੇ ਨਿਸਾਣ ਸੁਰਗ ਕਹੱ ਕੁਲਹਿ ਕਲੰਕ ਮਿਟਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ੧੧੫ ॥ ਸੂਹੀ ॥ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਬਡੋ ਰਣਜੀਤੋ ॥ ਜਾਨਕ ਭਈ ਦੂਸਰ ਕਰਨਾਰਜੁਨ ਭਾਰਥ ਸੋ ਹੁਇ ਬੀਤੋ ॥ ਬਹੁਬਿਧਿ ਚਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਸ੍ਰੋਣ ਕੇ ਰਥ ਗਜ ਅਸਵ ਬਹਾਏ ॥ ਭੈ ਕਰ ਜਾਨ ਭਯੋ ਬਡ ਆਹਵ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਲਜਾਏ ॥ ਜਹ ਤਹ ਚਲੇ ਭਾਜ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਾਣਨ ਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਜਾਨੁਕ ਬੱਜ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਭੈ ਤੇ ਪੱਬ ਸਪੱਛ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਜਿਹੱ ਤਿਹੱ ਗਿਰਤ ਸ੍ਰੋਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਅਰ ਘੂਮਤ ਭਿਭਰਾਤ ॥ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤ ਛਤ੍ਰੀਯ ਧਰਮ ਕੀ ਭਜਤ ਦਸੋ ਦਿਸ ਜਾਤ ॥ ੪੨ ॥ ੧੧੬ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਬਿਸਨਪਦ ॥ ਜੇਤਕ ਜੀਅਤ ਬਚੇ ਸੰਨਯਾਸੀ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਮਰਤ ਫਿਰ ਬਹੁਰ ਨ ਆਏ ਹੋਤ ਭਏ ਬਨਬਾਸੀ ॥ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਢੂੰਢ ਬਨ ਬੇਹੜ ਜੱਹ ਤੱਹ ਪਕਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਖੋਜ ਪਤਾਲ ਅਕਾਸ ਸੁਰਗ ਕਹੁੰ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਚੁਨ ਮਾਰੇ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਨਾਸ ਕਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਪਨ ਮਤਹ ਮਤਾਯੋ ॥ ਆਪਨ ਨਜਾਸ ਸਿਖਾਇ ਸਬਨ ਕਹੁੰ ਆਪਨ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ਜੇ ਜੇ ਗਹੇ ਤਿਨੋ ਤੇ ਘਾਇਲ ਤਿਨ ਕੀ ਜਟਾ ਮੁੰਡਾਈ ॥ ਦੋਹੀ ਦੂਰ ਦੱਤਕੀ ਕੀਨੀ ਆਪਨ ਫੇਰ ਦੁਹਾਈ ॥ ੧੧੭ ॥ ਬਸੰਤ ॥ ਬਿਸਨ ਪਦ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਫਾਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਖੇਲੇ ॥ ਸੋਭਤ ਢਾਲ ਮਾਲ ਡਫ ਮਾਲੈ ਮੂਠ ਗੁਲਾਲਨ ਸੇਲੇ ॥ ਜਾਨ ਤੁਫੰਗ ਭਰਤ ਪਿਚਕਾਰੀ ਸੂਰਨ ਅੰਗ ਲਗਾਵਤ ॥ ਨਿਕਸਤ ਸ੍ਰੋਣ ਅਧਿਕ ਛਬਿ ਉਪਜਤ ਕੇਸਰ ਜਾਨ ਸੁਹਾਵਤ ॥

[ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਫੁਟ ਨੋਟ]

ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪਰਮ ਲੋਕ=ਜੇਹੜਾ ਵੱਡਾ ਲੋਕ ਸੁਰਗ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ਉਸ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਧਾਰੀਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਖੰਭ ਲਗਾਏ ਹਨ ਭਾਵ ਉਡ ਚੱਲੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬਿਬਾਣਾਂ ਤੇ ਚੜ ਕੇ ਜਾਂ ਚੜਾਕੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਲੈ ਚੱਲੀਆਂ ਹਨ। ਕਵਚ=ਸੰਜੋਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਣ ਦੈ ਮਾਨੋਂ ਨਗਾਰੇ ਦੇਕੇ ਚਲੇ ਹਨ ਭਾਵ ਵਾਜੇ ਵਜਾਕੇ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਹਨ। ੧੧੫. ਕਰਣ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਾਨੋਂ ਦੂਸਰੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਭਾਰਤ ਜੁਧ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਹੋ ਗੁਜਰਿਆ ਹੈ। ਪੱਬ=ਪਹਾੜ ਸਹਿਤ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਭਾਵ ਪਹਾੜ ਖੰਭ ਲਗਾਕੇ ਉਡ ਚੱਲੇ। ਭਿਭਰਾਤ=ਭੈ ਆਤਰ ਭਾਵ ਡਰ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਵੈਰੀ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ੧੧੬. ਬਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੜ=ਘੇਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਜਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਾਏ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

੧੧੭. ਇਹ ਬਿਧ=ਇਸ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਲੀਆਂ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਢਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਮਾਨੋ ਡਫਾਂ ਹਨ। ਸੇਲੇ=ਬਰਛੇ ਜਾਂ ਨੇਜੇ ਮਾਨੋਂ ਗੁਲਾਲ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਹਨ। ਤੁਫੰਗ=ਬੰਦੂਕ ਮਾਨੋਂ ਪਿਚਕਾਰੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੋਣਤ ਭਰੀ ਜਟਾ ਅਤਿ ਸੋਭਤ ਛਬਹਿਨ ਜਾਤ ਕਹ੍ਯੋ ॥ ਮਾਨਹੁ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਡਾਰ੍ਯੋ ਈਂਗਰ ਲਾਗਿ ਰਹ੍ਯੋ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਗਿਰਤ ਭਏ ਨਾਨਾਬਿਧਿ ਸਾਂਗਨ ਸਤ੍ਰ ਪਰੋਏ ॥ ਜਾਨੁਕ ਖੇਲ ਧਮਾਰ ਪਸਾਰ ਕੈ ਅਧਿਕ ਸ੍ਰਮਿਤ ਹ੍ਵੈ ਸੋਏ ॥ ੧੧੮॥ਬਿਸਨਪਦ ॥ਪਰਜ॥ ਦਸ ਸੈ ਬਰਖ ਰਾਜ ਤਿਨ ਕੀਨਾ ॥ ਕੈ ਕੈ ਦੂਰ ਦੱਤ ਕੇ ਮਤ ਕਹੁ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੋਊ ਲੀਨਾ ॥ ਜੇ ਜੇ ਛਪੇ ਲੁਕੇ ਕਹੂ ਬਾਚੇ ਰਹਿ ਰਹਿ ਵਹੈ ਗਏ ॥ ਐਸੇ ਏਕ ਨਾਮ ਲੈਬੇ ਕੋ ਜਗ ਮੋਰਹਤ ਭਏ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੋ ਰਾਜ ਕਰਤ ਯੋ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਧਨ ਜੋਰ੍ਯੋ ॥ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਮਾਨਸ ਸ੍ਰਉਨਨ ਸੁਨ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤੇ ਤੋਰ੍ਯੋ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੀਤ ਦੇਸ ਪੁਰਦੇਸਨ ਜੀਤ ਨਿਸਾਨ ਬਜਾਯੋ ॥ ਆਪਨ ਕਰਣ ਕਾਰਨ ਕਰਿ ਮਾਨ੍ਯੋ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥ ੧੧੯ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਦਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਰਖ ਸੁ ਕੀਨ ਰਾਜ ਸੁਧਾਰ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਧਰਾਨ ਲੈ ਅਰੁ ਸੱਤ੍ਰ ਸਰਬ ਸੰਘਾਰ॥ਜੀਤ ਜੀਤ ਅਨੂਪ ਭੂਪ ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਭੂਪ ਮੇਧ ਠਟ੍ਯੋ ਨ੍ਰਿਪੋਤਮਏਕ ਜਗ ਸੁਧਾਰ॥੧੨੦॥ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਕੇ ਨਰੇਸਨ ਬਾਂਧਿਕੈ ਇਕ ਬਾਰ ॥ ਰੋਹ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਗਯੋ ਲੈ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੁਮਾਰ॥ ਨਾਰ ਸੰਜੁਤ ਬੈਠ ਬਿਧਵਤ ਕੀਨ ਜਗ ਅਰੰਭ ॥ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕਰੋਰਰਿਤਜ ਔਰ ਬਿੱਪ ਅਸੰਭ ॥ ੧੨੧ ॥ ਰਾਜਮੇਧ ਕਰ੍ਯੋ ਲਗੈ ਆਰੰਭ ਭੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸਮ੍ਰਿਧ ਜੋ ਰਸੁ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਕੁਮਾਰ ॥ ਭਾਂਤ ਅਨੇਕਨ ਕੇ ਜੁਰੇ ਜਨ ਆਨਕੈ ਤਿਹੱ ਦੇਸ ॥ ਛੀਨ ਛੀਨ ਲਏ ਨ੍ਰਿਪਾ ਬਰਦੇਸ ਦਿਰਬ ਅਵਿਨੇਸ ॥ ੧੨੨ ॥ ਦੇਖ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸਰਬ ਸੁ ਭੂਪ ਸੰਪਤ ਨੈਣ ॥ ਗਰਬ ਸੋ ਭੁਜ ਦੰਡ ਕੈ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬੋਲਾ ਬੈਣ ॥ ਭੂਪ ਮੇਧ ਕਰੋ ਸਬੈ ਤੁਮ ਆਜ ਜੱਗ ਅਰੰਭ ॥ ਸਤਜੁੱਗ ਮਾਹ ਭਯੋ ਜਿਹੀ ਬਿਧ ਕੀਨ ਰਾਜੇ ਜੰਭ ॥ ੧੨੩ ॥ ਮੰਤ੍ਰੀਯ ਬਾਚ ॥ ਲੱਛ ਜਉ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰੀਯੈ ਤਬ ਹੋਤ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪਮੇਧ ॥ ਏਕ ਏਕ ਅਨੇਕ ਸੰਪਤ ਦੀਜੀਯੈ ਭਵਿਖੇਧ ॥ ਲੱਛ ਲੱਛ ਤੁਰੰਗ ਏਕਹਿ ਦੀਜੀਐ ਅਬ ਚਾਰ ॥ ਜੱਗ ਪੂਰਨ ਹੋਤੁ ਹੈ ਸੁਨ ਰਾਜ ਰਾਜ ਵਤਾਰ॥ ੧੨੪ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੁਮ੍ਰਿਧ ਸੰਪਤ ਦੀਜੀਯੈ ਇਕ ਬਾਰ ॥ ਲੱਛ ਹਸਤ ਤੁਰੰਗ ਦ੍ਵੈ ਲਛ ਸੁਵਰਨ ਭਾਰ ਅਪਾਰ ॥ ਕੋਟ ਕੋਟ ਦਿਜੇਕ ਏਕਹਿ ਦੀਜੀਯੈ ਅਬਿਲੰਬ॥ ਜੱਗ ਪੂਰਣ ਹੋਇ ਤਉ ਸੁਨ ਰਾਜ ਰਾਜ ਅਸੰਭ ॥੧੨੫॥ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਬਾਚ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਸੁਵਰਨ ਕੀ ਨ ਇਤੀਕਮੀ ਜਉ ਟੂਟਹੈ ਬਹੁ ਬਰਖ ॥ ਹਸਤ ਕੀ ਨ ਕਮੀ ਮੁਝੈ ਹਯ ਸਾਰ ਲੀਜੈ ਪਰਖ ॥ ਅਉਰ ਜੋ ਧਨ ਚਾਹੀਯੈ ਸੋ ਲੀਜੀਯੈ ਅਬਚਾਰ ॥ ਚਿੱਤ ਮੈ ਨ ਕਛੂ ਕਰੋ

---

੧੧੮. ਈਂਗਰ=ਸੰਧੂਰ। ਸਾਗਨ ਨੇਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਰੋਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਾਨਕ=ਮਾਨੋਂ ਖੇਡਕੇ ਲੁੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਪਸਾਰਕੇ ਅੱਧੇ ਕੁ ਥੱਕ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ੧੧੯. ਧਰਾਨ=ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਲੈ ਕੇ। ਭੂਪ ਮੇਧ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਜੱਗ ਬਣਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਜੇਹੜਾ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ੧੨੦. ਰਿਤਜ=ਬ੍ਰਹਮਣ ਅਹੂਤੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੇ-ਸੰਭਾਲ ਜੋ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸਚਰਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਨ। ੧੨੨. ਕੀਤਾ ਸੀ ਰਾਜੇ ਸੰਭਾਸੁਰ ਨੇ।

੧੨੨. ਭਵਖੇਧ=ਹੇ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੇਧ=ਪੀੜਾ, ਦੁਖ ਤੋ ਰਹਿਤ। ਅਬਿਚਾਰ=ਛੇਤੀ।

ਸੁਨ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ॥੧੨੬॥ਯਿਉ ਜਬੈ ਨ੍ਰਿਪ ਉਚਰਯੋ ਤਬ ਮੰਤ੍ਰ ਬਰ ਸੁਨ ਬੈਨ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰ ਸਲਾਮ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਨੀਚ ਕੈ ਜੁਗ ਨੈਨ ॥ ਅਉਰ ਏਕ ਸੁਨੋ ਨ੍ਰਿਪੋਤਮ ਉੱਚਰੋ ਇਕ ਗ੍ਰਾਥ ॥ ਜੌਨ ਮੱਧਿ ਸੁਨੀ ਪੁਰਾਨਨ ਅਉਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਥ ॥ ੧੨੭ ॥ ਮੰਤ੍ਰੀਬਾਚ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਅਉਰ ਜੋ ਸਭ ਦੇਸ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਜੀਤੀਐ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ॥ ਪਰਮ ਰੂਪ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗਾਤ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹਰਣ ਸਰੂਪ ॥ ਐਸ ਜਉ ਸੁਨ ਭੂਪ ਪਤ ਸਬ ਪੂਛੀਆ ਤਿਹੱ ਗਾਥ ॥ ਪੂਛ ਆਉ ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪਾਲਨ ਹੱਉ ਕਹੋ ਤੁਹ ਸਾਥ ॥ ੧੨੮ ॥ ਰੂਆਲ ॥ ਯੋਂ ਕਹੈ ਜਬ ਬੈਨ ਭੂਪਤ ਮੰਤ੍ਰ ਬਰ ਸੁਨ ਧਾਇ ॥ ਪੰਚ ਲੱਛ ਬੁਲਾਇ ਭੂਪਤ ਪੂਛ ਸਰਬ ਬੁਲਾਇ ॥ ਅਉਰ ਸਾਤਹੂੰ ਲੋਕ ਭੀਤਰ ਦੇਹ ਅਉਰ ਬਤਾਇ ॥ ਜਉਨ ਜਉਨ ਨ ਜੀਤਿਆ ਨ੍ਰਿਪ ਰੋਸ ਕੈ ਨ੍ਰਿਪਰਾਇ ॥ ੧੨੯ ॥ ਰੂਆਲ ॥ ਦੇਖ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਬੈ ਤਰ ਕੋਨ ਦੇਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਐਸ ਕਉਨ ਰਹਾ ਧਰਾ ਪਰ ਦੇਹ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰ ॥ ਏਕ ਏਕ ਬੁਲਾਇ ਭੂਪਤਿ ਪੂਛ ਸਰਬ ਬੁਲਾਇ ॥ ਕੋ ਅਜੀਤ ਰਹਾ ਨਹੀ ਜਿਹ ਠਉਰ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥ ੧੩੦ ॥ ਏਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਚ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਏਕ ਭੂਪਤ ਉੱਚਰੇ ਸੁਨਿ ਲੇਹ ਰਾਜਾ ਬੈਨ ॥ ਜਾਨ ਮਾਫ ਕਰੋ ਕਹੋ ਤਬ ਰਾਜ ਰਾਜ ਸੁ ਨੈਨ ॥ ਏਕ ਹੈ ਮੁਨ ਸਿੰਧ ਮੈ ਅਰ ਮੱਛ ਕੇ ਉਰ ਮਾਹਿ ॥ ਮੋਹਿ ਰਾਵ ਬਬੇਕ ਭਾਖੋ ਤਾਹਿ ਭੂਪਤਿ ਨਾਹਿ ॥ ੧੩੧ ॥ ਰੂਆਲ ॥ ਏਕ ਦਯੋਸ ਜਟ ਧਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨੁ ਛੀਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ਚਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੁਤੀ ਤਹਾਂ ਇਕ ਨਾਰ ਨਾਗਰ ਭੇਸ ॥ ਤਾਸ ਦੇਖਸਿ ਵੇਸ ਕੋ ਗਿਰ ਬਿੰਦ ਸਿੰਧ ਮਝਾਰ ॥ ਮੱਛ ਪੇਟ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਜੋਗੀ ਬੈਠ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪਬਾਰ ॥ ੧੩੨ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਤਾਸ ਤੇ ਚਲ ਪੂਛੀਐ ਨ੍ਰਿਪ ਸਰਬ ਬਾਤ ਬਿਬੇਕ ॥ ਏਨ ਤੋਹਿ ਬਤਾਇ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪ ਭਾਖਿਹੋ ਜੁ ਅਨੇਕ ॥ ਐਸ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਜਬੈ ਤਬ ਰਾਜ ਰਾਜ ਅਵਤਾਰ ॥ ਸਿੰਧ ਖੋਜਨ ਕੋ ਚਲਾ ਲੈ ਜਗਤ ਕੇ ਸਬ ਜਾਰ ॥ ੧੩੩ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਮੰਗਾਇ ਜਾਲ ਨ ਸੰਗ ਲੈ ਦਲ ਸਰਬ ॥ ਜੀਤ ਦੁੰਦਭ ਦੈ ਚਲਾ ਨ੍ਰਿਪਜਾਨ ਕੈ ਜੀਅ ਗਰਬ ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੁਮਾਰਿ ਸੰਪਤ ਸਰਬ ਸਾਧਿ ਬੁਲਾਇ ॥ ਸਿੰਧ ਜਾਰ ਡਰੇ ਜਹਾ ਤਹਾ ਮੱਛ

---

੧੨੮. ਜਉਨ=ਜਿਹੜਾ ੨ ਰਾਜਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਂ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨੇ।

੧੨੯. ਕੋਈ ਜਗਾ ਅਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ ਜੇਹੜੀ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਏ।

੧੩੦. ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਚੰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਮੋਹ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਰਾਜੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਹੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ।

੧੩੧. ਜਟਾਧਾਰੀ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ। ਚਿਤ੍ਰ ਰੂਪ=ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਓਥੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਹੈਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਜਗਾ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਜਾਂ ਚੰਚਲ ਭੇਖ ਵਾਲੀ। ਸਿਵੇਸ=ਸਿਵਜੀ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬੀਰਜ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਿਧਬਾਰ=ਸਮੁੰਦਰ। ੧੩੨. ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜੇਹੜਾ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ੧੩੩ ਨਗਾਰਾ ਦੇਕੇ ਭਾਵ ਢੋਲ ਵਜਾਕੇ ਜਿੱਤਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਰ ਚੱਲਿਆ ਅੱਗੇ ਨੂੰ। ਮੱਛ ਸੱਤ੍ਰ ਡਰਾਇ=ਕੁੰਡੀਆਂ ਡਾਰ ਭਾਵ ਪਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸੱਤੁ ਡਰਾਇ ॥ ੧੩੪ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਮੱਛ ਕੱਛਪ ਅਉਰ ਜੀਵ ਅਪਾਰ ॥
ਬੱਧਿ ਜਾਰਨ ਹ੍ਵੈ ਕਢੇ ਤਬ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁਧਾਰ ॥ ਸਿੰਧ ਤੀਰ ਗਏ ਜਬੈ
ਜਲ ਜੀਵ ਏਕੈ ਬਾਰ ॥ ਐਸ ਭਾਂਤ ਭਏ ਬਖਾਨਤ ਸਿੰਧ ਪੈ ਮਤਸਾਰ ॥ ੧੩੫ ॥
ਬਿੱਪ ਕੋ ਧਰ ਸਿੰਧ ਮੂਰਤ ਆਇਯੋ ਤਿਹੱ ਪਾਸਿ ॥ ਰਤਨ ਹੀਰ ਪ੍ਰਵਾਲ ਮਾਨਕ
ਦੀਨ ਹੈ ਅਨਿ ਆਸ ॥ ਜੀਵ ਕਾਹਿ ਸੰਘਾਰੀਐ ਸੁਨਿ ਲੀਜੀਐ ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਨ ॥
ਜਉਨ ਕਾਰਜ ਕੋ ਚਲੇ ਤੁਮ ਸੋ ਨਹੀ ਇਹ ਠੈਨ ॥ ੧੩੬ ॥
ਸਿੰਧ ਬਾਚ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਛੀਰ ਸਾਗਰ ਹੈ ਜਹਾਂ ਸੁਨ ਰਾਜ ਰਾਜਵਤਾਰ ॥
ਮੱਛ ਉਦਰ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਜੋਗੀ ਬੈਠ ਹੈ ਬ੍ਰਿਤਧਾਰ ॥ ਡਾਰ ਜਾਰ ਨਿਕਾਰ ਤਾਕਹੱ ਪੂਛ
ਲੇਹ ਬਨਾਇ ॥ ਜੋ ਕਹਾ ਸੋ ਕੀਜੀਐ ਨ੍ਰਿਪ ਇਹੀ ਸੱਤ ਉਪਾਇ ॥੧੩੭॥ ਜੋਰਿ
ਬੀਹਨ ਲਾਖ ਸਿੰਧਹ ਆਗ ਚਾਲ ਸੁਬਾਹ ॥ ਹੂਰ ਪੂਰ ਰਹੀ ਜਹੱ ਤਹੱ ਜੱਤ੍ਰ ਤੱਤ੍ਰ
ਉਛਾਹ ॥ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਬਜੰਤ੍ਰ ਬਾਜਤ ਅਉਰ ਘੁਰਤ ਨਿਸਾਨ ॥ ਛੀਰ ਸਿੰਧ ਹੁਤ
ਜਹਾਂ ਤਿਹੱ ਠਾਮ ਪਹੁਚੇ ਆਨ ॥੧੩੮॥ ਸੂਤ੍ਰ ਜਾਰ ਬਨਾਇਕੈ ਤਿਹ ਮੱਧਿ
ਡਾਰ ਅਪਾਰ ॥ ਅਉਰ ਜੀਵ ਘਨੇ ਗਹੇ ਨ ਵਿਲੋਕਯੋ ਸਿਵ ਬਾਰ ॥ ਹਾਰਿ
ਹਾਰਿ ਫਿਰੈ ਸਬੈ ਭਟ ਆਨ ਭੂਪਤ ਤੀਰ ॥ ਅਉਰ ਜੀਵ ਘਨੇ ਗਹੇ ਪਰਸੋਨ ਪਾਵ
ਫਕੀਰ ॥ ੧੩੯ ॥ ਮੱਛ ਪੇਟ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਜੋਗੀ ਬੈਠ ਹੈ ਬਿਨ ਆਸ ॥ ਜਾਰ ਭੇਟ
ਸਕੈ ਨ ਵਾਕੋ ਮੋਨ ਅੰਗ ਸੁਬਾਸ ॥ ਏਕ ਜਾਰ ਸੁਨਾਨਯੋ ਤਿੱਹ ਡਾਰੀਐ ਅਬ
ਚਾਰ ।, ਸੱਤ ਬਾਤ ਕਹੋ ਤੁਮੈ ਸੁਨਿ ਰਾਜ ਰਾਜਵਤਾਰ ॥ ੧੪੦ ॥ ਰੂਆਲ ॥
ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਸੁਨਾ ਹਮੈ ਤਿਹੱ ਜਾਰਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪਰਾਇ ॥ ਤਉਨ ਤਾਮੈ ਡਾਰ ਕੈ
ਨ ਰਾਜ ਲੇਹੁ ਗਹਾਇ ॥ ਯੌਨ ਹਾਥਿ ਪਰੇ ਮੁਨੀਸਰ ਬੀਤ ਹੈ ਬਹੁ ਬਰਖ ॥
ਤ ਬਾਤ ਕਹੋ ਤੁਮੈ ਸੁਨਿ ਲੀਜੀਐ ਭਰ ਤਰਖ ॥ ੧੪੧ ॥ ਰੂਆਲ ॥ ਯੌਨ
ਪਾਨ ਪਰੇ ਮੁਨਾਬਰ ਹੋਹਿ ਕੋਟਿ ਉਪਾਇ ॥ ਡਾਰਕੈ ਤੁਮ ਗਯਾਨ ਜਾਰ ਸੁ ਤਾਸੁ
ਲੇਹੁ ਗਹਾਇ ॥ ਗਯਾਨ ਜਾਰ ਜਬੈ ਨ੍ਰਿਪੰਬਰ ਡਾਰਯੋ ਤਿਹ ਬੀਚ ॥ ਤਉਨ
ਜਾਰ ਗਹੋ ਮੁਨਾਬਰ ਜਾਨ ਦੂਜ੍ਵਦਧੀਚ ॥ ੧੪੨ ॥ ਮੱਛ ਸਹਿਤ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਜੋਗੀ
ਬੱਧਿ ਜਾਰ ਮਝਾਰ ॥ ਮੱਛ ਲੋਕ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਸਬ ਹ੍ਵੈ ਗਏ ਬਿਸੰਭਾਰ ॥ ਦ੍ਵੈ

---

੧੩੪. ਸਿੰਧ=ਸਮੁੰਦਰ ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸ । ੧੩੫. ਸਮੁੰਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਧਾਰਕੇ । ਰਤਨ ਹਰਿ=ਰਤਨ, ਹੀਰੇ, ਮੂੰਗੇ, ਮਾਣਕ ਨਿਰਜਤਨ ਹੋਕੇ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਅਨਯਾਸ=ਨਿਰਜਤਨ । ੧੩੭. ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਲੰਘਕੇ ਸੂਰਮਾ ਅਗੇ ਚਲਿਆ ਹੂਰ ਪੂਰ=ਡੰਡ ਰੌਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਘੁਰਤ=ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਨਿਸ਼ਾਨ=ਨਗਾਰੇ । ਬਾਰ=ਬਾਲਕ । ੧੩੯. ਜਾਲ ਜਾਂ ਫੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ, ਓਹ ਚੁਪ ਬੈਠਾ ਹੇ ਅੰਗ ਜਿਸ ਦੇ ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ ਹੈ ।

੧੪੦. ਹੇ ਰਾਜਾ ਅਸਾਂ ਉਸ ਕਾਲ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਜਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਡਾਰਕੈ=ਉਸ ਜਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁਟ ਕੇ । ਭਰਤ ਰਿਖ=ਹੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸੁਣ ਲੇ ।

੧੪੧. ਦਧੀਚ=ਉਸ ਗਿਆਨ ਜਾਲ ਨੇ ਫੜਿਆ ਸੈ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਓਹ ਮਾਨੋ ਦੂਸਰਾ ਦਧੀਚ ਰਿਖੀ ਹੈ । ੧੪੨. ਬਿਸੰਭਾਰ=ਬਿਸੁੱਧ । ਦ੍ਵੈ ਮਹੂਰਤ=ਚਾਰ ਜਾਂ ਅੱਠ ਘੜੀਆਂ । ਅਸਤ੍ਰ=ਬਾਣ ਆਦਿਕ, ਉਤੰਗ=ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾ ਸੁੰਦਰ । ਉਪਚਾਰ=ਇਲਾਜ ।

ਮਹੂਰਤ ਥਿਤੀ ਜਗੇ ਸੁਧ ਪਾਇਕੈ ਕਛੁ ਅੰਗ ॥ ਭੂਪ ਦ੍ਵਾਰ ਗਏ ਸਬੈ ਭਟ ਬਾਂਧਿ ਅਸਤ੍ਰ ਉਤੰਗ ॥ ੧੪੩ ॥ ਮੱਛ ਉਦਰ ਲਗੇ ਸੁ ਚੀਰਨ ਕਿਉ ਹੂੰ ਨ ਚੀਰਾ ਜਾਇ ॥ ਹਾਰਿ ਹਾਰਿ ਪਰੈ ਜਬੈ ਤਬ ਪੂਛ ਮਿਤ੍ਰ ਬੁਲਾਇ ॥ ਅਉਰ ਕਉਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ਉਪਚਾਰ ਤਾਕਰ ਆਜ ॥ ਦਿਸਟ ਜਾਤ ਪਰੇ ਮੁਨੀਸੁਰ ਸਰੇ ਹਮਰੇ ਕਾਜ ॥ ੧੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੱਛ ਪੇਟ ਕਿਹੂੰ ਨਾ ਫੁਟੇ ਸਬ ਕਰ ਹਟੇ ਉਪਾਇ ॥ ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਤੇ ਪੂਛਾ ਤਾਹਿ ਬਨਾਇ ॥੧੪੫॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਭਟ ਤਯਾਗ ਕੇ ਸਬ ਗਰਬ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਤੀਰ ਬੋਲੇ ਸਰਬ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੂਛੀਐ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ॥ ਕਹ ਦੇਇ ਤੋਹਿ ਬਿਧਾਨ ॥ ੧੪੬ ॥ ਤੋਟਕ ॥ ਬਿਧ ਪੂਰ ਕੈ ਸੁਭ ਚਾਰ ॥ ਅਰ ਗਯਾਨ ਰੀਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਗੁਰ ਭਾਖੀਐ ਮੁਹਿ ਭੇਵ ॥ ਕਿਮਦੇਖੀਐ ਮੁਨਿ ਦੇਵ ॥ ੧੪੭ ॥ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ਬੋਲਜੋ ਬੈਨ ॥ ਸੁਭ ਬਾਚ ਸੋ ਸੁਖ ਦੈਨ ॥ ਛੁਰਕਾ ਬਿਬੇਕ ਲੈ ਹਾਥ ॥ ਇਹ ਫਾਰੀਐ ਤਿਹ ਸਾਥ ॥ ੧੪੮ ॥ ਤੋਟਕ ॥ ਤਬ ਕਾਮ ਤੈ ਸੋਈ ਕੀਨ ॥ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ਜਯੋਂ ਸਿਖ ਦੀਨ ॥ ਗਹਿ ਕੈ ਬਿਬੇਕਹਿ ਹਾਥ ॥ ਤਿਹ ਚੀਰਿਆ ਤਿਹ ਸਾਥ ॥ ੧੪੯ ॥ ਜਬ ਚੀਰ ਪੇਟ ਬਨਾਇ ॥ ਤਬ ਦੇਖਏ ਜਗ ਰਾਇ ॥ ਜੁਤ ਧਯਾਨ ਮੁਦ੍ਰਤ ਨੈਨ ॥ ਬਿਨ ਆਸ ਚਿਤ ਨ ਡੁਲੈਨ ॥ ੧੫੦ ॥ ਤੋਟਕ ॥ ਸਤ ਧਾਤ ਪੁਤ੍ਰਾ ਕੀਨ ॥ ਮੁਨਿ ਦ੍ਰਿਸਟ ਤਰ ਧਰ ਦੀਨ ॥ ਜਬ ਛੂਟਿ ਰਿਖ ਕੇ ਧਯਾਨ ॥ ਤਬ ਭਏ ਭਸਮ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੧੫੧ ॥ ਜੋ ਅਉਰ ਦ੍ਰਿਗ ਤਰ ਆਉ ॥ ਸੋਊ ਜੀਅਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਉ ॥ ਸੋ ਭਸਮ ਹੋਵਤ ਜਾਨ ॥ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਤਿ ਨ ਮਾਨ ॥ ੧੫੨ ॥ ਜਬ ਭਏ ਪੁਤ੍ਰਾ ਭਸਮ ॥ ਜਨ ਅੰਧ ਤਾਰਵ ਰਸਮ ॥ ਪੁਨ ਪੂਛੀਆ ਤਿਹ ਜਾਇ ॥ ਮੁਨ ਰਾਜ ਭੇਦ ਬਤਾਇ ॥ ੧੫੩ ॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਕਉਨ ਭੂਪ ਭੂਮ ਮੈ ਬਤਾਇ ਮੋਹਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਜੁ ਮੋਹਿ ਤ੍ਰਾਸਿਨਾ ਤ੍ਰਸੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਿਖੀਸ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੁ ਅਉਰ ਕਉਨ ਹੈ ਹਠੀ ਸੁ ਜਉਨ ਮੋਨ ਜੀਤਿਐ ॥ ਅਤ੍ਰਾਸ ਕਉਨ ਠਉਰ ਹੈ ਜਹਾਨ ਮੋਹ ਬੀਤਿਐ ॥ ੧੫੪ ॥ ਨਰਾਜ ॥ ਨਸੰਕ ਚਿੱਤ ਆਨੀਐ ਨਿਸੰਕ ਭਾਖ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੁ ਕੋ ਅਜੀਤ ਹੈ ਰਹਾ ਉਚਾਰ ਤਾਸ ਕੀਜੀਐ

---

੧੪੪. ਮਛ=ਮੱਛ ਦਾ ਪੇਟ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਟਦਾ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਜਣੇਣੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਉਸ ਦਾ ਹੈਗਾ ਸੀ।

੧੪੫. ਬਿਧਾਨ=ਰੀਤੀ ਜਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ। ੧੪੬. ਬਿਧ=ਵਿਧੀ ਪੂਰਬਕ ਸੁੰਦਰ, ਗੁਰ ਗਿਆਨ=ਗਿਆਨ ਜਣੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਰੀਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।

੧੪੭. ਸੁਭ ਬਾਚ=ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਛੁਰਕਾ=ਬਿਬੇਕ ਗਿਆਨ ਨਾਮੇ ਇਕ ਛੁਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ। ੧੪੯. ਜਗ ਰਾਇ=ਤਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਗਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨੇ ਜਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਗਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਜੁਤ=ਧਿਆਨ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੀਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਿਨ ਆਸ=ਹੋਰ ਦੀ ਆਸਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਤ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੧੫੦. ਦ੍ਰਿਸਤਰ=ਮੁਨੀ ਮਛੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੧੫੨. ਜਨ ਅੰਧ=ਮਾਨੋ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ੧੫੪. ਅਸੇਸ=ਬਹੁਤ।

॥ ਨਰੇਸ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਅਸੇਸ ਜੀਤ ਮੈ ਲਏ ॥ ਛਿਤੇਸ ਭੇਸ ਭੇਸ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਆਨ ਹੁਐ ਰਹੇ ॥ ੧੫੫ ॥ ਨਰਾਜ ॥ ਅਸੇਖ ਰਾਜ ਰਾਜ ਕਾਜ ਮੋਲ ਗਾਇਕੈ ਦੀਏ ॥ ਅਨੰਤ ਤੀਰਥ ਨਾਤਕੈ ਅਛਿੰਨ ਪੁੰਨ ਮੈ ਕੀਏ ॥ ਅਨੰਤ ਛਤ੍ਰੀਆਨ ਛੈ ਦੁਰੰਤ ਰਾਜ ਮੈ ਕਰੋ ॥ ਸੁ ਕੋ ਤਿਹੂ ਜਹਾਨ ਮੈ ਸਮਾਜ ਜੌਨਤੇ ਟਰੋ ॥ ੧੫੬ ॥ ਨਰਾਜ ॥ ਅਨੰਗ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁ ਰੰਗ ਬਾਜ ਮੈ ਹਰੇ ॥ ਬਸੇਖ ਰਾਜ ਸੂਇ ਜਗ ਬਾਜ ਮੇਧ ਮੈ ਕਰੇ ॥ ਨ ਭੂਮ ਐਸ ਕੋ ਰਹੀ ਨ ਜੱਗ ਖੰਭ ਜਾਨੀਯੈ ॥ ਜਗਤ੍ਰ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਕਰ ਦੁਤੀਯ ਮੋਹਿ ਮਾਨੀਯੈ ॥ ੧੫੭ ॥ ਸੁ ਅੱਤ੍ਰ ਛੱਤ੍ਰ ਜੇ ਧਰੇ ਸੁ ਛੱਤ੍ਰ ਸੂਰ ਸੇਵਹੀ ॥ ਅਦੰਡ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕੇ ਸੁ ਦੰਡ ਮੋਹਿ ਦੇਵਹੀ ॥ ਸੁ ਐਸ ਅਉਰ ਕੌਨ ਹੈ ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ ਜਾਨੀਐ ॥ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਆਜ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਮੋਹਿ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੫੮ ॥ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬਾਚ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸੋ ॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਜੀਤ ਸੁ ਲੋਕਨ ਕੋ ਬਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ਅਉਰ ਕਹਾ ਜੁਪੈ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਮਾਹਿ ਭਲੇ ਗਜਗਾਹਿ ਬਧਾਯੋ ॥ ਜੋ ਮਨ ਜੀਤਤ ਹੈ ਸਭ ਦੇਸ ਵਹੈ ਤੁਮਰੈ ਨ੍ਰਿਪ ਹਾਥਿ ਨ ਆਯੋ ॥ ਲਾਜ ਗਈ ਕਛੁ ਕਾਜ ਸਰਯੋ ਨਹੀ ਲੋਕ ਗਯੋ ਪਰਲੋਕ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੫੯ ॥

॥ ਭੂਮ ਕੋ ਕਉਨ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ਭੂਪਤ ਸੋ ਨਹੀ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸੰਗ ਚਲੈ ਹੈ ॥ ਹੈ ਛਲਵੰਤ ਬਡੀ ਬਸੁਧਾ ਯਹਿ ਕਾਹੂ ਕੀ ਹੈਨਹ ਕਾਹੂ ਕੀ ਹੁਐਹੈ॥ ਭਉਨ ਭੰਡਾਰ ਸਬੈ ਬਰ ਨਾਰ ਸੁ ਅੰਤਿ ਤੁਝੈ ਕੋਊ ਸਾਥ ਨ ਦੈਹੈ ॥ ਆਨ ਕੀ ਬਾਤ ਚਲਾਤ ਹੋ ਕਾਹੇ ਕਉ ਸੰਗਿ ਕੀ ਦੇਹ ਨ ਸੰਗਿ ਸਿਧੈ ਹੈ ॥ ੧੬੦ ॥ ਰਾਜ ਕੇ ਸਾਜ ਕੇ ਕਉਨ ਗੁਮਾਨ ਨਿਦਾਨ ਜੁ ਆਪਨ ਸੰਗ ਨ ਜੈਹੈ ॥ ਭਉਨ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਘਰ ਬਾਰ ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਬਿਗਾਨ ਕਹੈ ਹੈ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ

---

੧੫੫. ਅਸੇਖ=ਪੂਰਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਹਨ।

੧੫੬. ਅਛਿਨ=ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਨਿਤ=ਬਿਅੰਤ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਣਖ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਬਿਅੰਤ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੈ=ਨਾਸ ਕਰਕੇ। ਟਰੋ=ਜੌਨਸੇ ਜੁਧ ਸਮੇਂ ਟਲ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਅਨੰਗ=ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਦੇ ਘੋੜੇ ਮੇ ਚੁਰਾਏ ਹਨ, ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ। ਤੀਰਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਜੇਹੜੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਚੌਰ ਛੱਤ੍ਰ ਦੇ ਜੇਹੜੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਓਹ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੂਰਮੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਹੜੇ ਖੰਡਾਂ ੨ ਦੇ ਅਦੰਡ=ਨ ਮਸੂਲ ਦੇਣਵਾਲੇ ਰਾਜੇਹਨ ਓਹ ਆਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੰਡ=ਮਾਮਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ੧੫੯. ਤ੍ਰਾਸ=ਡਰ ਜਾਂ ਦੁਖ ਵਿਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਗਜਗਹ=ਝੰਡੀਆਂ ਭਾਵ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਜੇਹੜੇ ਚੌਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਲਟਕਾਏ ਹੋਇ ਹਨ। ੧੬੦. ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਜੇਹੜੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਹੈ ਸੋ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਖਾ ਕੋਈ ਅੰਤਿ ਸਮੈ ਤੁਹਿ ਸਾਥ ਨ ਦੈਹੈ ॥ ਚੇਤਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾਂ ਪਸ ਸੰਗ ਬੀਯੋ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗ ਨ ਜੈਹੈ ॥ ੧੬੧ ॥ ਕਉਨ ਭਰੋਸ ਭਟਾਨ ਕੋ ਭੂਪਤ ਭੀਰ ਪਰੇ ਜਿਨ ਭਾਰ ਸਹੈਗੇ ॥ ਭਾਜ ਹੈ ਭੀਰ ਭਯਾਨਕ ਹੁਐ ਕਰ ਭਾਰਥ ਸੋ ਨਹੀ ਭੇਰ ਚਹੈਗੇ ॥ ਏਕੁ ਪਚਾਰਨ ਚਾਲ ਹੈ ਰਾਜਨ ਮਿਤ੍ਰ ਸਬੈ ਮ੍ਰਿਤ ਨੀਰ ਬਹੈਗੇ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸਭੈ ਤੁਮਰੇ ਨ੍ਰਿਪ ਛੂਟਤ ਪ੍ਰਾਨ ਮਸਾਨ ਕਹੈਗੇ॥੧੬੨॥

ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਬਾਚ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਸੋ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਮੁਨ ਕਉਨ ਹੈ ਵਹਰਾਉ ॥ ਤਿਹ ਆਜ ਮੋਹਿ ਬਤਾਉ ॥ ਤਿਹ ਜੀਤਹੋ ਜਬ ਜਾਇ॥ ਤਬ ਭਾਖੀਅਉ ਮੁਹਿ ਰਾਇ ॥ ੧੬੩ ॥ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬਾਚ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸੋ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨ ਰਾਜ ਰਾਜਨ ਹੰਸ ॥ ਭਵ ਭੂਮ ਕੇ ਅਵਿਤੰਸ॥ਤੁਹਿ ਜੀਤਏ ਸਬ ਰਾਇ ॥ ਪਰ ਸੋ ਨ ਜੀਤਯੋ ਜਾਇ॥ ੧੬੪ ॥ ਅਬਿਬੇਕ ਹੈ ਤਿਹ ਨਾਉ॥ ਤਵ ਹੀਯ ਮੈ ਤਿਹ ਠਾਂਉ ॥ ਤਿਹ ਜੀਤ ਕਹੀ ਨ ਭੂਪ ॥ ਵਹ ਹੈ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ॥ ੧੬੫ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਬਲਿ ਮਹੀਪ ਜਿਨ ਛਲਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਵਨ ਬਸ ਕਿੰਨੋ ॥ ਕਿਸਨ ਜਿਸਨ ਜਿਨ ਹਰੇ ਦੰਡ ਰਘੁਪਤ ਤੇ ਲਿੰਨੋ ॥ ਦਸ ਗ੍ਰੀਵਹਿ ਜਿਨ ਹਰਾ ਸੁਭਟ ਸੁੰਭਾਸੁਰ ਖੰਡਯੋ ॥ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦੀਆ ਮਾਨ ਮਧ ਕੀਟ ਬਿਹੰਡਯੋ॥ ਸੋਊ ਮਦਨ ਰਾਜ ਰਾਜਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਅੱਬਿਬੇਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੀਯੋ ॥ ਜਿਹ ਦੇਵ ਦਈਤ ਗੰਧ੍ਰਬ ਮੁਨ ਜੀਤ ਅਡੰਡ ਡੰਡਹਿ ਲੀਯੋ ॥ ੧੬੬ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਜਵਨ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੈ ਜੁੱਧ ਕਰਣ ਕੈਰਵ ਰਣ ਘਾਏ ॥ ਜਾਸ ਕੋਪ ਕੇ ਕੀਨ ਸੀਸ ਦਸ ਸੀਸ ਗਵੋਾਏ ॥ ਜਉਨ ਕ੍ਰੁਧ ਕੇ ਕੀਏ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਰਣ ਲੁੱਝੇ ॥ ਜਾਸ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਕੀਨ ਖਸਟ ਕੁਲ ਜੋਾਦਵ ਜੁੱਝੇ ॥ ਸੋਊ ਤਾਸ ਮਾਨ ਸੈਨਾਧਿਪਤ ਜਦਿਨ ਰੋਸੁ ਵਹੁ ਆਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਸੁਨਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਅਵਰ ਸਮੁਹਿ ਕੋ ਜਾਇ ਹੈ ॥ ੧੬੭ ॥ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਬਾਚ ॥ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਸੋ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨਹੁ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬੈਨ ਕਹੋ ਤੁਹਿ ਬਾਤ ਬਿਚੱਖਨ ॥ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਅਬਿਬੇਕ ਜਗਤ ਦ੍ਵੈ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁਲੱਛਨ ॥ ਬਡ ਜੋਧਾ ਦੁਹੂੰ ਸੰਗ ਬਡੇ ਦੋਊ ਆਪ ਧਨੁਰ ਧਰ ॥ ਏਕ

---

੧੬੧. ਭਾਰ=ਦੁਖ ਸਹਾਰਨਗੇ । ਕੈਰ ਭੈਆਨਕ ਹੋਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ ਜੁਧ ਨਾਲ ਭਿੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁਣ ਭਾਵ ਵੇਖਣਗੇ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ। ਇਕ ਇਲਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ ਹੇ ਰਾਜਨ ਜੇਹੜਾ ਜਮ ਵੈਰੀ ਹੈ ਉਸ ਮੌਤ ਰੂਪ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅਗੇ ਸਾਰੇ ਰੁੜ ਜਾਣਗੇ। ੧੬੩. ਭਵ=ਸੰਸਾਰ ਭੂਮਕਾ ਦੇ ਭੂਸ਼ਣ ਜਾਂ ਸਿਰੋਮਣੀ। ੧੬੪. ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ।

੧੬੫. ਮਦਨ=ਜੇਹੜਾ ਕਾਮ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਹੇ ਰਾਜਾ ਅਬਿਬੇਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ੧੬੬. ਖਸ਼ਟ ਕੁਲ=ਛਪਿੰਜਾ ਕ੍ਰੋੜ ਜਾਦਵ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੀ। ੧੬੭. ਬਿਚੱਛਨ=ਸਿਆਣੇ, ਅਕਲ ਵਾਲੇ । ਸੁਲੱਛਨ=ਚੰਗਿਆਂ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੇ। ਧਨਰਧਰ=ਧਨੁਖ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ । ਆਭਰਣ ਰਥ=ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਰਥ।

ਜਾਤ, ਇਕ ਪਾਤ ਏਕ ਹੀ ਮਾਤ ਜੋਧਾ ਬਰ ॥ ਏਕ ਤਾਤ ਇਕ ਮਾਤ ਬੰਸ ਪੁਨ ਬੈਰ ਭਾਵ ਦੁਹ ਕਿਮ ਗਹੇ ॥ ਤਿਹ ਨਾਮ ਠਾਮ ਆਭਰਣ ਰਥ ਸੱਸਤ੍ਰ ਅੱਸਤ੍ਰ ਸਬ ਮੁਨਿ ਕਹੋ ॥ ੧੬੮ ॥ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬਾਚ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸੋ ॥ ਛਪਯ ॥ ਅਸਿਤ ਬਰਣ ਅਬਿਬੇਕ ਅਸਿਤ ਬਾਜੀ ਰਥ ਸੋਭਤ ॥ ਅਸਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਿਹ ਅੰਗ ਨਿਰਖ ਨਾਰੀ ਨਰ ਲੋਭਤ ॥ ਅਸਿਤ ਸਾਰਥੀ ਅਗ੍ਰ ਅਸਿਤ ਆਭਰਣ ਰਥੋਤਮ ॥ ਅਸਿਤ ਧਨਖ ਕਰ ਅਸਿਤ ਧੁਜਾ ਜਾਨਕ ਪੁਰਖੋਤਮ ॥ ਇਹ ਛਬ ਨਰੇਸ ਅਬਿਬੇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਜਗਤ ਜਯੰ ਕਰ ਮਾਨੀਯੈ ॥ ਅਨਜਿੱਤ ਜਾਸ ਕਹਨਾ ਤਜੋ ਕਿਸਨ ਰੂਪ ਤਿਹ ਜਾਨੀਯੈ ॥ ੧੬੯ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਪੁਹਪ ਧਨਖ ਅਲਪ ਨਚ ਮਤਸ ਜਿਹ ਧੁਜਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ਬਾਜਤ ਝਾਝਰ ਤੂਰ ਮਧੁਰ ਬੀਨਾ ਧੁਨ ਬਾਜੈ ॥ ਸਬ ਬਜੰਤ੍ਰ ਜਿਹ ਸੰਗ ਬਜਤ ਸੁੰਦਰ ਛਬ ਸੋਹਤ ॥ ਸੰਗ ਸੈਨ ਅਬਲਾ ਸੰਬੂਹ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨ ਮੋਹਤ ॥ ਅਸ ਮਦਨ ਰਾਜ ਰਾਜਾ ਨ੍ਰਿਪਤ ਜਦਿਨ ਕ੍ਰੁੱਧਿ ਕਰਿ ਧਾਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਤਾਕੇ ਸਮੁਹਿ ਅਉਰ ਦੂਸਰ ਕੋ ਜਾਇ ਹੈ ॥ ੧੭੦ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਕਰਤ ਨ੍ਰਿਤ ਸੁੰਦਰੀ ਬਜਤ ਬੀਨਾ ਧੁਨ ਮੰਗਲ ॥ ਉਪਜਤ ਰਾਗ ਸੰਬੂਹ ਬਜਤ ਬੈਰਾਰੀ ਬੰਗਲ ॥ ਭੈਰਵ ਰਾਗ ਬਸੰਤਦੀਪ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਾਸੁਰ ॥ ਉਘਟਤ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ਸੁਨਤ ਰੀਝਤ ਧੁਨ ਸੁਰ ਨਰ ॥ ਇਹ ਛਬ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਿਤਰਾਜ ਨ੍ਰਿਪ ਜਦਿਨ ਰੋਸ ਕਰਿ ਧਾਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਤਾਕੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਅਉਰ ਸਮੁਹਿ ਕੋ ਜਾਇ ਹੈ ॥ ੧੭੧ ॥ ਸੋਰਠ ਸਾਰੰਗ ਸੁੱਧ ਮਲਾਰ ਬਿਭਾਸ ਸਰਬ ਗਨ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਹਿੰਡੋਲ ਗੌਡ ਗੂਜਰੀ ਮਹਾਂ ਧੁਨ ॥ ਲਲਤ ਪਰਜ ਗਵਰੀ ਮਲਾਰ ਕਾਨੜਾ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ॥ ਜਾਹਿ ਬਿਲੋਕਤ ਬੀਰ ਸਰਬ ਤੁਮਰੇ ਜੈ ਹੈ ਦਬਿ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਨਿਰੇਸ ਰਿਤਰਾਜ ਨ੍ਰਿਪ ਮਦਨ ਸੂਅਨ ਜਬ ਗਰਜ ਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇੱਕ ਗਯਾਨ ਸੁਨਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁ ਅਉਰ ਦੂਸਰ ਕੋ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ੧੭੨ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਕਊਧਤ ਦਾਮਨ ਸਘਨ ਸਘਨ ਘੋਰਤ ਚਹੁ ਦਿਸ ਘਨ ॥ ਮੋਹਿਤ ਭਾਮਨ ਸਘਨ ਡਰਤ ਬਿਰਹਨਿ ਤ੍ਰਿਯ ਲਖਮਨ ॥ ਬੋਲਤ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਸੁਘਨ ਝਿੱਲੀ ਝਿੰਕਾਰਤ ॥ ਦੇਹਤ ਦ੍ਰਿਗਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਮਿਤ ਮੁਨ ਮਨ ਬ੍ਰਿਤ ਹਾਰਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਹੁਲਾਸ ਮਦ ਨਜ ਦੂਸਰ ਜਦਿਨ ਚਟਕ ਦੈ ਸਟਕਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਸੁਨਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤ

---

੧੬੮. ਅਸਿਤ=ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਹੈ ਅਬਿਬੇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ। ਅਸਿਤ=ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਰਥਵਾਹੀ ਹੈ। ਜਗਤ=ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਨਜਿੱਤ ਆਖਣਾ ਛੱਡ ਦਿਓ ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ੧੬੯. ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਧਨੁਖ ਤੇ ਭੌਰਿਆਂ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਹੈ। ਮਤਸ=ਜਿਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ।

੧੭੦. ਮੰਗਲ=ਅਨੰਦ। ਬੈਰਾਰੀ ਬੰਗਲ=ਬੈਰਾੜੀ ਤੇ ਬੰਗਲ ਰਾਗਣੀ। ਉਘਟਤ=ਉਛਲਦੀ ਜਾਂ ਉਠਦੀ ਹੈ। ੧੭੧. ਮਦਨ ਸੂਅਨ=ਕਾਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੧੭੨. ਉਧਤ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸੰਘਨੀ ਬਿਜਲੀ। ਝਿੱਲੀ=ਬੀਂਡੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਹੁਲਾਸ=ਇਕੱਰ ਕਾਮ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੁਲਾਸ ਜਿਸ ਦਿਨ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇਗਾ।

ਅਉਰ ਦੂਸਰ ਕੋ ਹਟਕਹੈ ॥ ੧੭੩ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਪੁਤ੍ਰ ਅਨੰਦ ਜਦਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਕਹੁ ਧਰਿਹੈ ॥ ਕਰਿਹੈ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸੁਰਣ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਡਰਿਹੈ ॥ ਕੋ ਭਟ ਧਰਿ ਹੈ ਧੀਰ ਜਦਿਨ ਸਾਮੁਹਿ ਵਹ ਐਹੈ ॥ ਸਭ ਕੋ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਛਿਨਕ ਭੀਤਰ ਹਰ ਲੈਹੈ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਨੰਦ ਦੁਰ ਧਰਖ ਭਟ ਜਦਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹ ਸਿੱਕ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਧੀਰਜ ਸੁਨਿ ਰੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਦੂਸਰਿ ਟਿੱਕ ਹੈ ॥ ੧੭੪ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਰਤਨ ਜਟਤ ਰਥ ਸੁਭਤ ਖਚਿਤ ਬਰ ਜਨ ਮੁਕਤਾ ਫਲ॥ ਹੀਰ ਚੀਰ ਆਭਰਣ ਧਰੇ ਸਾਰਥੀ ਮਹਾ ਬਲ ॥ ਕਨਕ ਦੇਖ ਕੁਰਰਾਤ ਕਠਨ ਕਾਮਨ ਬ੍ਰਿਤ ਹਾਰਤ ॥ ਤਨ ਪਟੰਬਰ ਜਰ ਕਸੀ ਪਰਮ ਭੂਖਨ ਤਨ ਧਾਰਤ ॥ ਇਹ ਛਬ ਅਨੰਦ ਮਦਨਜ ਨ੍ਰਿਪਤ ਜਦਿਨ ਗਰਜ ਦਲ ਗਾਹਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਰੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁ ਅਉਰ ਸਮੂਹ ਕੋ ਜਾਹਿ ਹੈ ॥ ੧੭੫ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਬਰਣ ਸਾਰਥੀ ਧੂਮ੍ਰ ਬਾਜੀ ਰਥ ਛਾਜਤ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਬਰਣ ਆਭਰਨ ਨਿਰਖ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨ ਲਾਜਤ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਨੈਨ ਧੂਮਰੋ ਗਾਤ ਧੂਮਰ ਤਿਹ ਭੂਖਨ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਬਦਨ ਤੇ ਬਮਤ ਸਰਬ ਸਤ੍ਰੁ ਕੁਲ ਦੂਖਨ ॥ ਅਸ ਭਰਮ ਮਦਨ ਚਤੁਰਥ ਸੁਵਨ ਜਦਿਨ ਰੋਸ ਕਰਿ ਧਾਇ ਹੈ ॥ ਦਲ ਲੂਟ ਕੂਟ ਤੁਮਰੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁ ਸਰਬ ਛਿਨਕ ਮਹ ਜਾਇ ਹੈ ॥ ੧੭੬ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਔਰ ਔਰ ਜੇ ਸੁਭਟਿ ਗਨੋ ਤਿਹ ਨਾਮ ਬਿਚੱਛਨ ॥ ਬਡ ਜੋਧਾ ਬਡ ਸੂਰ ਬਡੇ ਜਿਤ ਵਾਰ ਸੁਲੱਛਨ ॥ ਕਲਹਿ ਨਾਮ ਇਕ ਨਾਰਿ ਮਹਾ ਕਲ ਰੂਪ ਕਲਹ ਕਰ ॥ ਲੋਗ ਚਤੁਰ ਦਸ ਮਾਝਿ ਜਾਸ ਛੋਰਾ ਨਹੀ ਸੁਰ ਨਰ ॥ ਸਬ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਭੀਤਰ ਨਿਪਣ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਿਹ ਜਾਨੀਐ ॥ ਸਬ ਦੇਸ ਭੇਸ ਅਰੁ ਰਾਜ ਸਬ ਤ੍ਰਾਸ ਜਵਨ

---

੧੭੩. ਇਕੱਰ ਅਨੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਸੂਰਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦੁ=ਔਖਾ, ਕਠਨ ਧਰਖ=ਦਬੌਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ।

੧੭੪. ਸੋਨਾ ਵੇਖਕੇ ਕੁਰਰਾਤ=ਕੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ=ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕਠਨ=ਔਖੀਆਂ ਵੱਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਭਾਵ ਪਰਾਇਆਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਔਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਕਠਨ ਕਾਮਨ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਓਹ ਇਕੱਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬ੍ਰਿਤ੍ਰ=ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਹਾਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਭਾਵ ਛੱਡ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਨ ਪਟੰਬਰ=ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਜਰੀਬਾਫਤਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਕਪੜੇ ਹਨ। ੧੭੫. ਧੂਮਰ=ਧੂੰਏਂ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ਹੈ ਰਥਵਾਹੀ ਵੀ ਧੂੰਏ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ ਵੀ ਧੂੰਏ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਧੂਮਰਨੈਣ=ਧੂੰਏ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ, ਧੂੰਏ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧੂੰਆਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬਮਤ ਉਗਲੱਛਦਾ ਜਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ।

੧੭੬. ਬਿਚੱਛਨ=ਚਤਰ ਜਿਤ ਵਾਰ=ਬੜਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਲਹਿ ਨਾਮ=ਕਲਾ ਨਾਮ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕਲਾ=ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਕੋ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੭੭ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਬੈਰ ਨਾਮ ਇਕ ਬੀਰ ਮਹਾ ਦੂਰ ਧਰਖ ਅਜੈ ਰਣ ॥ ਕਬਹੁ ਦੀਨ ਨਹੀ ਪੀਠਿ ਅਨਿਕ ਜੀਤੇ ਜਿਹ ਨ੍ਰਿਪ ਗਣ ॥ ਲੋਚਨ ਸ੍ਰੋਣਤ ਬਰਣ ਅਰਣ ਸਬ ਸਸਤ੍ਰ ਅੰਗਿ ਤਿਹ ॥ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਰ ਧੁਜਾ ਅਰਣ ਲਾਜਤ ਲਖ ਛਬਿ ਜਿਹ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬੈਰ ਬੀਰਾ ਬਡੋ ਜਦਿਨ ਕ੍ਰੁਧ ਕਰਿ ਗਰਜਿਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਏਕ ਸੰਤ ਸੁਨਰੇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁ ਔਰ ਨ ਦੂਸਰ ਬਰੋਜਿਹੈ ॥ ੧੭੮ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਧੁਜਾ ਰਥ ਧੂਮ੍ਰ ਧੂਮ੍ਰ ਸਾਰਥੀ ਬਿਰਾਜਤ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੇ ਨਿਰਖ ਧੂਅਰੋ ਮਨ ਲਾਜਤ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਧਨੁਖ ਕਰ ਛਕਯੋ ਬਾਨ ਧੂਮਰੇ ਸੁਹਾਏ ॥ ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਭੁਜੰਗ ਜੱਛ ਅਰ ਅਸੁਰ ਲਜਾਏ ॥ ਇਹ ਛਬ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਲਸ ਨ੍ਰਿਪਤ ਜਦਿਨ ਜੁੱਧ ਕਹ ਜੁੱਟ ਹੈ ॥ ਉੱਦਮ ਬਿਹੀਨ ਸੁਨ ਰੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਅਉਰ ਸਕਲ ਦਲ ਫੁੱਟ ਹੈ ॥ ੧੭੯ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਹਰਿਤ ਧੁਜਾ ਅਰੁ ਧਨਖ ਹਰਿਤ ਬਾਜੀ ਰਥ ਸੋਭਤ ॥ ਹਰਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੇ ਨਿਰਖ ਸੁਰ ਨਰ ਮਨ ਮੋਹਤ ॥ ਪਵਨ ਬੇਗ ਰਥ ਚਲਤ ਭ੍ਰਮਨ ਬਘੁਲਾ ਲਖਿ ਲਾਜਤ ॥ ਸੁਨਤ ਸ੍ਰਵਨ ਚਕ ਸਬਦ ਮੇਘ ਮਨ ਮਹਿ ਸੁਖ ਸਾਜਤ ॥ ਇਹ ਛਬਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਦਨਾਮ ਨ੍ਰਿਪ ਜਦਿਨ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਇਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇਕ ਬਿਬੇਕ ਸੁਨ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁ ਸਮਰ ਨ ਦੂਸਰ ਜਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੮੦ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਅਸਿਤ ਧੁਜਾ ਸਾਰਥੀ ਅਸਿਤ ਬਸਤ੍ਰੈ ਅਰੁ ਬਾਜੀ ॥ ਅਸਿਤ ਕਵਚ ਤਨ ਕਸੇ ਤਜਤ ਬਾਣਨ ਕੀ ਰਾਜੀ ॥ ਅਸਿਤ ਸਕਲ ਤਿਹ ਬਰਣ ਅਸਿਤ ਲੋਚਨ ਦੁਖ ਮਰਦਨ ॥ ਅਸਿਤ ਮਣਨ ਕੇ ਸਕਲ ਅੰਗ ਭੂਖਣ ਰੁਚ ਬਰਧਨ ॥ ਅਸ ਕੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬੀਰ ਧੁਰ ਧਰਖ ਅਤਿ ਜਦਿਨ ਸਮਰ ਕਹ ਸੱਜਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇਕ ਧੀਰਜ ਬੀਰੱਤ ਤਜਿ ਅਉਰ ਸਕਲ ਦਲ ਭੱਜਿ ਹੈ ॥ ੧੮੧ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਚਰਮ ਬਰਮ ਕਹੱ ਧਰੇ ਧਰਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਧਾਰਤ ॥ ਅਜੈ ਜਾਨ ਆਪਨਹਿ ਸਰਬ

---

੧੭੭. ਮਹਾਦੁਰ ਰਖ=ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਔਖਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦਬੌਣਾ ਹੇ ਅਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਅਜਿੱਤ ਹੈ। ਲੋਚਨ=ਅੱਖਾਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਲਹੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼=ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਉੱਜਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਿਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸੂਰਜ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੧੭੯. ਹਰਤ=ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਝੰਡਾ ਪੌਣ ਨਾਲੋਂ ਛੇਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਰਥ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬਘੂਲਾ=ਭਰਮਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਾਵਰੋਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਨਤ ਸ੍ਰਵਨ=ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਲੋਕ ਤੇ ਬਦਲ ਸੁਣਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੧੮੦.ਕਾਲੀਆਂ ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਇ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਗਹਿਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਧਨੁਖ ਰੁਚ-ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸ=ਇੱਕਰਦਾ ਕੁਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮੇ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦੁਰਧਰਖ=ਦਬਾਉਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਹੇ ਰਾਜਾ ਜੀ।

੧੮੧. ਅਜੈ ਜਾਨ=ਨ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣਕੇ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਨ ਵਿਚ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਅਉਰ=ਸੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ, ਧਰ=ਫੜਕੇ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੂਕ ਚਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਰਣ ਸੁਭਟ ਪਚਾਰਤ ॥ ਧਰ ਤਨ ਆਗੈ ਧੀਰ ਬੀਰ ਜਿਹੱ ਸਾਮੁਹੱ ਧਾਵਤ ॥ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਅਰੁ ਨਰ ਨਾਰ ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਗੁਮਾਨ ਜਾਂਦਿਨ ਗਰਜ ਪਰਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਢੂਕ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇੱਕ ਸੀਲ ਸੁਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨ੍ਰਿਪਣਿ ਸੁ ਅਉਰ ਸਕਲ ਧਰ ਹੂਕਹੈ ॥ ੧੯੨ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਕੜਕ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਚੜਗ ਭੜਕਿ ਭਾਦਵਿ ਜਜੋਂ ਗੱਜਤ ॥ ਸੜਕ ਤੇਗ ਦਾਮਨ ਤੜੱਕ ਤੜਭੜ ਰਣ ਸੱਜਤ ॥ ਲੜਕ ਲੁੱਬ ਬਿੱਬੁਰਗ ਸੇਲ ਸਾਮੁਹਿ ਹ੍ਵੈ ਘੱਲਤ ॥ ਜਦਿਨ ਰੋਸ ਰਾਵਤ ਰਣਹਿ ਦੂਸਰ ਕੋ ਝੱਲਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਪਮਾਨ ਤਿਹ ਭ੍ਰਾਤ ਭਨ ਜਦਿਨ ਰੁਦ੍ਰ ਰਸ ਮੱਚਿਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇੱਕ ਸੀਲ ਦੁੱਸੀਲ ਭਟ ਸੁ ਅਉਰ ਕਵਣ ਰਣਿ ਰੱਚਿ ਹੈ ॥ ੧੯੩ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਧਨਖ ਮੰਡਲਾਕਾਰ ਲਗਤ ਜਾਕੋ ਸਦੀਵ ਰਣ ॥ ਨਿਰਖਤ ਤੇਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਟਕ ਭਾਜਤ ਹੈ ਭਟਗਣ ॥ ਕਉਨ ਬਾਧ ਤੇ ਧੀਰ ਬੀਰ ਨਿਰਖਤ ਦੁਤਿ ਲਾਜਤ ॥ ਨਹਨ ਜੁੱਧ ਠਹਰਾਤਿ ਤ੍ਰਸਤ ਦਸ ਹੂੰ ਦਿਸ ਭਾਜਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਨਰਥ ਸਮਰੱਥ ਰਣ ਜਦਿਨ ਤੁਰੰਗ ਮਟੱਕ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇੱਕ ਧੀਰ ਸੁਨ ਬੀਰਬਰ ਸੁ ਦੂਸਰ ਕਉਨ ਹਟੱਕਿ ਹੈ ॥ ੧੯੪ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਪੀਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੇ ਧੁਜਾ ਪੀਅਰੀ ਰਥ ਧਾਰੇ ॥ ਪੀਤ ਧਨਖ ਕਰ ਸੋਭ ਮਾਨ ਰਤਿਪਤਿ ਕੋ ਟਾਰੇ ॥ ਪੀਤ ਬਰਣ ਸਾਰਥੀ ਪੀਤ ਬਰਣੈ ਰਥ ਬਾਜੀ ॥ ਪੀਤ ਬਰਨ ਕੇ ਬਾਣ ਖੇਤ ਚੜ ਗਰਜਤ ਗਾਜੀ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬੈਰ ਸੂਰਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜਦਿਨ ਗਰਜਿ ਦਲਗਾਹਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਗਿਆਨ ਸਵਧਾਨ ਹ੍ਵੈ ਅਉਰ ਸਮਰ ਕੋ ਚਾਹਿ ਹੈ ॥ ੧੯੫ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਮਲਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੇ ਮਲਿਤ ਭੂਖਨ ਰਥ ਬਾਂਧੇ ॥ ਮਲਿਤ ਮੁਕਟ ਸਿਰ ਧਰੇ ਪਰਮ ਬਾਣਣ ਕਹ ਸਾਂਧੇ ॥ ਮਲਿਤ ਬਰਣ ਸਾਰਥੀ ਮਿਲਿਤ ਤਾਹੂੰ ਆਭੂਖਨ ॥ ਮਲਯਾਗਰ ਕੀ ਗੰਧ ਸਕਲ ਸਤ੍ਰ ਕੁਲ ਦੂਖਨ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਨਿੰਦ ਅਨ ਧਰ ਸੁਭਟ ਜਦਿਨ ਅਯੋਧਨ ਮੱਚਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਧੀਰਜ ਸੁਨ ਬੀਰਬਰ ਸੁ ਅਉਰ

---

੧੯੨. ਜਦੋਂ ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਕੜਕੇਗਾ ਅਤੇ ਚੜੇਗਾ ਤੇ ਅੱਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੜਕ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇਗਾ ਅਤੇ ਕੁੰਦਵਿ=ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਗੱਜੇਗਾ। ਸੜਕ=ਧੂਹ ਜਾਂ ਖਿੱਚਕੇ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ ਓਹ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਸਜੇਗਾ। ਸੇਲਿਆਂ ਭਾਵ ਨੇਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਐਧਰ ਓਧਰ ਲੋਥਾਂ ਖਿੰਡ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਸਾਮੁਣੇ ਜੁਧ ਘਾਲ=ਪਾਵੇ ਭਾਵ ਕਰੇਗਾ। ਰਣ ਰੁਚ ਹੈ=ਹੋਰ ਕੇਹੜਾ ਜੁਧ ਨੂੰ ਰਚੇ ਭਾਵ ਕਰੇਗਾ।

੧੯੩. ਜਿਸ ਦਾ ਧਨੁਖ ਗੋਲਾ ਅਕਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦਿਨ=ਜਿਸ ਦਿਨ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾਵੇਗਾ। ਹਟਕ=ਕੌਣ ਹੈ ਹਟੌਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੧੯੪. ਸਵਧਾਨ=ਤਕੜਾ ਹੋਕੇ। ਸਮਰ=ਜੁਧ।

੧੯੫. ਮਲਤ=ਮੈਲੇ ਕਪੜੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਭੂਖਨ=ਗਹਿਣੇ। ਮਲਯਾਗਰ=ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ। ਅਨਧਰ=ਦਬੌਣ ਜਾਂ ਫੜਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੂਰਮੇ।

ਕਵਣ ਰਣਿ ਰੱਚਿ ਹੈ ॥ ੧੯੬ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਘੋਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੇ ਘੋਰ ਪਗੀਆ ਸਿਰ ਬਾਧੇ ॥ ਘੋਰ ਬਰਣ ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਘੋਰ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕਹ ਸਾਧੇ ॥ ਘੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਮੁਖ ਜਪਤ ਪਰਮ ਆਘੋਰ ਰੂਪ ਤਹਿ ॥ ਲਖਤ ਸ੍ਵਰਗ ਭਹਰਾਤ ਘੋਰ ਆਭਾ ਲਖਿ ਕੈ ਜਿਹ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਨਰਕ ਦੁਰ ਧਰਖ ਭਟ ਜਦਿਨ ਰੋਸ ਰਣਿ ਆਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇਕ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੁਨਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਕੋਇ ਬਚਾਇ ਹੈ ॥ ੧੯੭ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਸਮਟ ਸਾਂਗ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਸੇਲ ਸਾਮੁਹਿ ਹ੍ਵੈ ਸੁੱਟੈ ॥ ਕਲਤਿ ਕ੍ਰੁਧ ਸੰਜੁਗਤਿ ਗਲਿਤ ਗੈਵਰ ਜਿਯੋ ਜੁੱਟੈ ॥ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਿਨੁ ਕੀਨ ਇੱਕ ਤੇ ਇੱਕ ਨ ਚੱਲੈ ॥ ਇਕ ਇੱਕ ਸੰਗ ਭਿੜੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਨਮੁਖ ਹ੍ਵੈ ਝੱਲੈ ॥ ਇਹ ਬਿਧਨ ਸੀਲ ਦੁਸੀਲ ਭਟ ਸਹਤ ਕੁਚੀਲ ਗਰਜਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਏਕ ਸੁਚਹਿ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪਣਿ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਕੋਊ ਬਰਜਿ ਹੈ ॥ ੧੯੮ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਦੋਊ ਨਿਪਣ ਨਿਪਣ ਸਬ ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਰ ॥ ਅਰਣ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਰਕਤ ਬਸਤ੍ਰ ਧ੍ਰਿਤਵਾਨ ਧਨੁਰਧਰ ॥ ਬਿਕਟ ਬਾਂਕਜ ਬਡ ਡਜਾਛ ਬਡੋ ਅਭਿਮਾਨ ਧਰੇ ਮਨ ॥ ਅਮਿਤ ਰੂਪ ਅਮਿਤੋਜ ਅਭੈ ਆਲੋਕ ਅਜੈਰਨ ॥ ਅਸ ਸੁਭਟ ਛੁਧਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸਬਲ ਜਦਿਨ ਰੰਗ ਰਣ ਰਚਿਹੈ ॥ ਬਿਨੁ ਇੱਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਗ੍ਰਹ ਬਿਨੁ ਅਉਰ ਜੀਅਨ ਲੈ ਬਚਿ ਹੈ ॥ ੧੯੯ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਪਵਨ ਬੇਗ ਰਥ ਚਲਤ ਸੁ ਛਬਿਸਾਵਜ ਤੜਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ॥ ਗਿਰਤ ਧਰਨ ਮੁੰਦਰੀ ਨੈਕ ਜਿਹ ਦਿਸਿ ਫਿਰ ਝਾਕਤ ॥ ਮਦਨ ਮੋਹ ਮਨ ਰਹਤ ਮਨੁਛ ਦੇਖਿਤ ਛਬ ਲਾਜਤ ॥ ਉਪਜਤ ਹੀਯ ਹੁਲਾਸ ਨਿਰਖ ਦੁਤਿ ਕਹ ਦੁਖ ਭਾਜਤ ॥ ਇਮ ਕਪਟ ਦੇਵ ਅਨਜੇਵ ਨ੍ਰਿਪੁ ਜਦਿਨ ਝਟਕ ਦੈ ਧਾਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਸਾਂਤਿ ਸੁਨਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਸੁ ਅਉਰ ਕਵਨ ਸਮੁਹਾਇ ਹੈ

---

੧੯੬. ਘੋਰ=ਭੈਆਨਕ ਕਪੜੇ ਭੈਆਨਕ ਸੋਭਾ । ਇੱਕੁਰ ਨਰਕ ਨਾਮ ਦਾ ਸੂਰਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦਬੌਣਾ ਔਖਾ ਹੈ । ਸਿਮਟ ਸਾਂਗ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਬਰਛੀ ਫੜਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਸੇਲ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਬਰਛਾ ਫੜਕੇ ਸਾਮਣੇ ਸੁਟੇ ਭਾਵ ਚਲਾਵੇਗਾ । ਕਲਿਤ=ਸੁੰਦਰ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਖੱਚਤ ਹੋਏ ਮਦ ਭਾਵ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ, ਹਾਥੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜੁਟੇਗਾ । ਇਕ ਦੂੰ ਇਕ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਹਾਰੇਗਾ ਤੇ ਤਾਂ ੧ ਦੂਸਰਾ ਹਟ ਚਲੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗਾ । ਇੱਕੁਰ ਸੀਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੇਹੜੇ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਦੁਸੀਲ=ਕਠਨ ਸੂਰਮਾ ਕਚੀਲਤਾ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਜਦੋਂ ਗੱਜੇਗਾ । ਬਿਨ ਇਕ ਸੁਚ=ਇਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ । ੧੯੮. ਅਰਣ=ਲਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕਪੜੇ ਹਨ ਧੀਰਜ ਵਾਨ ਧਨੁਖ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਬਿਕਟ=ਕਠਨ ਵਾਕ ਅਤੇ ਬੜੇ ੨ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ, ਬੜਾ ਹੰਕਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਬਿਨ ਇਕ=ਬਿਨਾ ਇਕ ਸਮ ਦਮ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੋਕਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਯ ਰੋਕਣੇ । ਅਸ ਸੁਭਟ=ਇਕੁਰ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਬੜੇ ਬਲ ਵਾਲੇ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜੋਰ ਵਾਲੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਕੌਣ ਜੀਅਨ=ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਬਚ ਜਾਣਗੇ ਭਾਵ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ । ੧੯੯. ਜਿਸ ਦਾ ਰਥ ਪੌਣ ਦੇ ਬੇਗ ਬਰਾਬਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹਾਥੀ ਚਿੰਕਾਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦੀ ਛਬ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ ।

॥ ੧੯੦ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਚਖਨ ਚਾਰ ਚੰਚਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੰਜਨ ਲਖਿ ਲਾਜਤ ॥ ਗਾਵਤ ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਬੇਣ ਬੀਨਾ ਧੁਨ ਬਾਜਤ ॥ ਧਧਕਤ ਧ੍ਰਿਕਟ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਝਾਂਝ ਝਾਲਰ ਸੁਭ ਸੋਹਤ ॥ ਖਗ ਮ੍ਰਿਗ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਅਸੁਰ ਸੁਰ ਨਰ ਮਨ ਮੋਹਤ ॥ ਅਸ ਲੋਭ ਨਾਮ ਜੋਧਾ ਬਡੋ ਜਦਿਨ ਜੁੱਧ ਕਹ ਜੁੱਟਿ ਹੈ ॥ ਜਸ ਪਵਨ ਬੇਗ ਤੇ ਮੇਘ ਗਣ ਸੁ ਅਸ ਤਵ ਸਬ ਦਲ ਫੁੱਟਿ ਹੈ ॥ ੧੯੧ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਧੁਜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬੀਜੁਰੀ ਭੁਜਾ ਭਾਰੀ ਜਿਹ ਰਾਜਤ ॥ ਅਤਿ ਚੰਚਲ ਰਥ ਚਲਤ ਨਿਰਖ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨ ਭਾਜਤ ॥ ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਅਮਿਤੋਜ ਅਮਿਟ ਜੋਧਾ ਰਣ ਦੁਹਕਰ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਲਵੰਤ ਲਗਤ ਸਤ੍ਰਨ ਕਹੋਂ ਰਿਪ ਹਰ ॥ ਅਸ ਮੋਹ ਨਾਮ ਜੋਧਾ ਜਸੀ ਜਦਿਨ ਜੁੱਧ ਕਹੋਂ ਜੁੱਟਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਬਿਚਾਰ ਅਬਿਚਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਅਉਰ ਸਕਲ ਦਲ ਫੁੱਟਿ ਹੈ ॥ ੧੯੨ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਪਵਨ ਬੇਗ ਰਥ ਚਲਤ ਗਵਨ ਲਖ ਮੋਹਿਤ ਨਾਗਰ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਮਿਤੋਜ ਅਜੈ ਪ੍ਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾਧਰ ॥ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਅੱਧਿਸਟ ਸਕਲ ਸੈਨਾ ਕਹੁ ਜਾਨਹੁ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਮ ਬਵਿਯਾਛ ਬਡੋ ਜੋਧਾ ਜੀਅ ਮਾਨਹੁ ॥ ਧਰਿ ਅੰਗ ਕਵਚ ਧਰ ਪਨਚ ਕਰ ਜਦਿਨ ਤੁਰੰਗ ਮਟਕਹੈਂ ॥ ਬਿਨੁ ਏਕ ਸਾਂਤਿ ਸੁਨ ਸੱਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਕੋਊ ਹਟਕਿ ਹੈ ॥ ੧੯੩ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਗਲਿਤ ਦੁਰਦ ਮਦਿ ਚੜਯੋ ਕਾਢ ਕਰਵਾਰ ਭੁਯੰ-ਕਰ ॥ ਸਜਾਮ ਬਰਣ ਆਭਰਣ ਖਚਿਤ ਸਭ ਨੀਲ ਮਣਿਣ ਬਰ ॥ ਸ੍ਵਰਨ ਕਿੰਕਣੀ ਜਾਲ ਬਧੇ ਬਾਨੈਤ ਗਜੋਤਮ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜੁਤਿ ਬੀਰ ਸਿਧ ਸਾਵੰਤ ਨਰੋਤਮ ॥ ਇਹ ਛਬਿ ਹੰਕਾਰ ਨਾਮਾ ਸੁਭਟ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਤਿਹ ਮਾਨੀਐ ॥ ਜਿਹ ਜਗਤ ਜੀਵ ਜੀਤੇ ਸਬੈ ਆਪ ਅਜੀਤ ਤਿਹ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੯੪ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਸੇਤ ਹਸਤ ਆਰੂੜ ਢੁਰਤ ਚਹੂ ਓਰ ਚਵਰ ਬਰ ॥ ਸ੍ਵਰਨ ਕਿੰਕਣੀ ਬਧੇ ਨਿਰਪ ਮੋਹਤ ਨਾਰੀ ਨਰ ॥ ਸੁਭ੍ਰ ਸੈਹਥੀ ਪਾਣ ਪ੍ਰਭਾ ਕੌਰ ਮੈ ਅਸ ਧਾਵਤ ॥ ਨਿਰਖ ਦਿਪਤਿ ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਭਾ ਹੀਯ ਰੇ ਪਛੁਤਾਵਤ ॥ ਅਸ ਦ੍ਰੋਹ ਨਾਮ ਜੋਧਾ ਬਡੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਿਹ ਜਾਨੀਐ ॥ ਜਲ ਥਲ ਬਿਦੇਸ

---

੧੯੦. ਧਕਤ ਧਿਕਟ=ਇਹ ਜੋੜੀ ਵਜੌਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਹੈ ਝਾਂਝਰ ਵਾਜਾ ਤੇ ਝਾਲਰ ਵਾਜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ੧੯੧. ਧੁਜ=ਝੰਡੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬੀਜਰੀ=ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਦੁਹਕਰ=ਕਠਨ। ਕਹ ਰਿਪ ਹਰ=ਲਗਦਾ ਹੈ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਪ੍ਰਤਮਾਨ=ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਧਿਸਟ=ਅਧਿਪਤੀ ਰਾਜਾ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਜਾਣੋ। ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸੰਜੋਅ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਧਨਖ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾਵੇਗਾ।

੧੯੩. ਜੇਹੜਾ ਹਾਥੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੈ ਜਾਂ ਖੱਚਤ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤੜਾਗੀਆਂ ਬੱਧੀਆਂ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਉਤਮ ਹਾਥੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ੧੯੪. ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀਆਂ ਪੱਛਾਤਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਸਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਆਨ ਜਵਨ ਕੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੯੫ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਤਬਲ ਬਾਜ ਘੰਘਰਾਰ ਸੀਸ ਕਲਗੀ ਜਿਹ ਸੋਹਤ ॥ ਦ੍ਵੈ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਗਜ ਗਾਹ ਨਿਰਖ ਨਾਰੀ ਨਰ ਮੋਹਤ ॥ ਅਮਿਤ ਰੂਪ ਅਮਿਤੇਜ ਬਿਕ੍ਰਟ ਬਾਨੈਤ ਅਮਿਟ ਭਟ ॥ ਅਤਿ ਸੁਬਾਹ ਅਤਿ ਸੂਰ ਅਜੈ ਅਨਭਿੱਦ ਸੁਅਨ ਕਟ ॥ ਇਹੱ ਭਾਂਤ ਭਰਮ ਅਨ-ਭਿੱਦ ਭਟ ਜਦਿਨ ਕ੍ਰੁੱਧ ਜੀਯ ਧਾਰ ਹੈਂ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਬਿਚਾਰ ਅਬਿਚਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਆਨ ਉਬਾਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੯੬ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਲਾਲ ਮਾਲ ਸੁਭ ਬਧੈ ਨਗਨ ਸਰ ਪੇਚਿ ਖਚਿਤ ਸਿਰ ॥ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਅਨਿਭੇਦ ਅਜੈ ਸਾਵੰਤ ਭਟਾਬਰ ॥ ਕਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਸੋਹਥੀ ਤਜਤ ਧਾਰਾ ਬਾਣਨ ਕਰ ॥ ਦੇਖਤ ਹਸਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਜਤ ਤੜਿਤਾ ਧਾਰਾ ਧਰ ॥ ਅਸ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖ ਅਨ ਮੋਖ ਭਟ ਅਕਟ ਅਜੈ ਤਿਹੱ ਜਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਦਵਨ ਅਜੈ ਆਨੰਦ ਕਰ ਨ੍ਰਿਪ ਅਬਿਬੇਕ ਕੋ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੯੭ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਅਸਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਅਸਿਤ ਗਾਤ ਅਮਿਤੇਜ ਰਣਾਚਲ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਤਿ ਬੀਰ ਬੀਰ ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਜਲ ਥਲ ॥ ਅਕਟ ਅਜੈ ਅਨਭੇਦ ਅਮਿਟ ਅਨਰਥਿ ਨਾਮ ਤਿਹੱ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮਾਥ ਅਰ ਮਥਨ ਸਤ੍ਰ ਸੋਖਨ ਹੈ ਬ੍ਰਿਦ ਜਿਹੱ ॥ ਦੁਰ ਧਰਖ ਸੂਰ ਅਨਭੇਦ ਭਟ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹੱ ਜਾਨੀਐ ॥ ਅਨਜੈ ਅਨੰਦ ਦਾਤਾ ਅਪਨ ਅਤਿ ਸੁਬਾਹ ਤਿਹੱ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੯੮ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਮੋਰ ਬਰਣ ਰਥ ਬਾਜ ਮੋਰ ਹੀ ਬਰਣ ਪਰਮ ਜਿਹੱ ॥ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਦੁਰ ਧਰਖ ਸਤ੍ਰ ਲਖਿ ਕਰ ਕੰਪਤ ਤਿਹੱ ॥ ਅਮਿਟ ਬੀਰ ਆਜਾਨ ਬਾਹ ਆਲੰਕ ਰੂਪ ਗਨ ॥ ਮਤਸ ਕੇਤ ਲਖ ਜਾਹਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਲਾਜਤ ਹੈ ਦੁਤ ਮਨ ॥ ਅਸਤ੍ਰਠ ਰੂਠ ਜਦਿਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਰਣਹਿ ਤੁਰੰਗ ਉਥੱਕਿ ਹੈ॥ ਬਿਨੁ ਇੱਕ ਸੱਤ ਸੁਣ ਸੱਤ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਆਨ ਹਟੱਕਿਹੈ॥੧੯੯॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ॥ ਰਥ ਤੁਰੰਗ ਸਿਤ ਅਸਿਤ ਅਸਿਤ ਸਿਤ ਧੁਜਾ ਬਿਰਾਜਤ॥ ਅਸਿਤ ਸੇਤ ਤਿਹੱ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਰਖ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਲਾਜਤ ॥ ਅਸਿਤ ਸੇਤ ਸਾਰਥੀ ਅਸਤਿ ਸੇਤ ਸਾਰਥੀ ਅਸਿਤ ਸੇਤ ਛਕਿਓ ਰਥਾਂਬਰ ॥ ਸੁਵਰਣ ਕਿੰਕਣੀ ਕੇਸ ਜਨੁਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇਵੇਸੁਰ ॥ ਇਹੱ ਛਬ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿੱਥਿਆ ਸੁਭਟ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਤਿਹ

---

੧੯੫. ਤਬਲ=ਨਗਾਰਾ ਤੇ ਘੁੰਗਰਾਰ ਇਕ ਵਾਜਾ ਹੈ। ਗਜਗਾਹ=ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਚੌਰ ਹਨ, ਘੋੜੇ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਲਟਕਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਾਠੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਹਨ ਦੋ ਝੰਡੀਆਂ ਜੋ ਘੋੜੇ ਦੇਹੀ ਦੋਂ ਪਾਸੀ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਗਜਗਾਹ=ਆਖਦੇ ਹਨ। ਬਿਅੰਤ ਰੂਪ ਬਿਅੰਤ ਬਲ ਵਾਲਾ ਕਠਨ ਬਣਿਆ ਹੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੂਰਮਾ ਜੋ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੁਬਾਹ=ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਲ ਹੈ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਅਜਿੱਤ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੰਨਣ ਤੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿਤ ਸੂਰਮਾ ਹੈ।

੧੯੬. ਲਾਲ ਮਾਲ=ਗਲ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ, ਨਗਾਂ ਨਾਲ ਖੱਚਤ ਹੋਇਆ ੨ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸਿਰ ਪੇਚ=ਸਾਫਾ ਬੰਨਿਆਂ ਹੈ।

੧੯੭. ਕਾਲੇ ਕਪੜੇ ਤੇ ਕਾਲਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ੧੯੮. ਬਾਣ=ਰੰਗ। ਬਰਮ=ਸੰਜੋਅ ਮਸਤਕੇਤ=ਕਾਮ। ੧੯੯. ਅਸਿਤ ਸਿਤ=ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ।

ਕਹ ਕਹਜੈ ॥ ਜਿਹ ਜਗਤ ਜੀਵ ਜੀਤੇ ਸਬੈ ਨਹਿ ਅਜੀਤ ਨਰਕੋ ਰਹਜੈ ॥ ੨੦੦ ॥ ਚਕ੍ਰ ਬਕ੍ਰ ਕਰ ਧਰੇ ਚਾਰ ਬਾਗਾ ਤਨ ਧਾਰੇ ॥ ਆਨ ਨ ਖਾਤ ਤੰਬੋਲ ਗੰਧ ਉੱਤਮ ਬਿਸਥਾਰੇ ॥ ਚਵਰੁ ਚਾਰ ਚਹੂ ਓਰ ਢੁਰਤ ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ॥ ਨਿਰਖਤ ਨੈਨ ਬਸੰਤ ਪ੍ਰਭਾ ਤਾਕਹ ਸਿਰ ਨਯਾਵਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਬਾਹ ਚਿੰਤਾ ਸੁਭਟ ਅਤਿ ਦੁਰਧਰਖ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਨਭੰਗ ਗਾਤ ਅਨਭੈ ਸੁ ਭਟ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਤਿਹ ਮਾਨੀਐ ॥ ੨੦੧ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਲਾਲ ਹੀਰਨ ਕੇ ਧਰੇ ਜਿਹ ਸੀਸ ਪੈ ਬਹੁ ਹਾਰ ॥ ਸ੍ਵਰਣ ਕਿੰਕਨ ਸੋਛਕਾਗਜ਼ ਰਾਜ ਪੱਬਾਕਾਰ ॥ ਦੁਰਦ ਰੂੜ ਦਰਿਦ੍ਰ ਨਾਮ ਸੁ ਬੀਰ ਹੈ ਸੁਨਿ ਭੂਪ ॥ ਕਉਨ ਤਾਤੇ ਜੀਤ ਹੈ ਰਣ ਆਨਿ ਰਾਜ ਸਰੂਪ ॥ ੨੦੨ ॥ ਜਰਕਸੀਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਹੈਂ ਅਰੁ ਪਰਮ ਬਾਜਾ ਰੂੜ ॥ ਪਰਮ ਰੂਪ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗਾਤ ਅਛਿਜ ਰੂਪ ਅਗੂੜ ॥ ਛਤ੍ਰ ਧਰਮ ਧਰੇ ਮਹਾ ਭਟ ਬੰਸ ਕੀ ਜਿਹ ਲਾਜ ॥ ਸੰਕ ਨਾਮਾ ਸੂਰ ਸੋ ਸਬ ਸੂਰ ਹੈ ਸਿਰ ਤਾਜ ॥ ੨੦੩ ॥ ਪਿੰਗ ਬਾਜ ਨ ਹੇਰ ਥੈ ਸਹਿ ਅਡਿਗਬੀਰ ਅਖੰਡ ॥ ਅੰਤ ਰੂਪ ਧਰੇ ਮਨੋ ਆਛਿਜ ਗਾਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਨਾਮ ਸੂਰ ਅਸੋਭ ਤਾਕਹੱ ਜਾਨ ਹੀ ਸਭ ਲੋਕ ॥ ਕਉਨਰਾਵ ਬਿਬੇਕ ਹੇ ਜੁ ਨ ਮਾਨਿ ਹੈ ਇਹ ਸੋਕ ॥ ੨੦੪ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਸਜੇ ਸਯਾਮ ਬਾਜੀ ਰਥੰਜਾਸੁਜਾਨੇ ॥ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਅਜੈਤਾਸੁਮਾਨੇ ॥ ਅਸੰ ਤੁਸਟ ਨਾਮਾ ਮਹਾਬੀਰ ਸੋਹੈ ॥ ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਜਾਕੋ ਬਡੋ ਤ੍ਰਾਸ ਹੋ ਹੈ ॥੨੦੫॥ ਚੜਯੋ ਤੱਤ ਤਾਜੀ ਸਿਰਾਜੀਤ ਸੋਭੈ ॥ ਸਿਰੰ ਜੈਤ ਪਤ੍ਰੰ ਲਖੇ ਚੰਦ੍ਰ ਛੋ ਭੈ ॥ ਅਨਾਸ ਊਚ ਨਾਮਾ ਮਹਾ ਸੂਰ ਸੋਹੈ ॥ ਬਡੋ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਧਰੇ ਛੱਤ੍ਰ ਜੋ ਹੈ ॥ ੨੦੬ ॥ ਰਥੰ ਸੇਤ ਬਾਜੀ ਸਿਰਾਜੀਤ ਸੋਹੈ ॥ ਲਖੇ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਜੀ ਤਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟ ਕੋ ਹੈ ॥ ਹਠੀ ਬੀਰ ਹਿੰਸਾ, ਮਹਾ ਨਾਮ ਜਾਨੋ ॥ ਮਹਾ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਅਜੈ ਲੋਕ ਮਾਨੋ ॥ ੨੦੭ ॥ ਸੁਭੰ ਸੰਦਲੀ ਬਾਜ ਰਾਜੀ ਸਿਰਾਜੀ ॥ ਲਖੇ ਰੂਪ ਤਾਕੋ ਲਜੈ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਜੀ ॥ ਕੁਮੰਤੰ ਮਹਾ ਜੋਰ ਜੋਧਾ ਜੁਧਾਰੰ ॥ ਜਲੰ ਵਾ ਥਲੰ ਜੇਣ ਜਿੱਤੇ ਬਰਿਆਰੰ ॥੨੦੮ ॥ ਚੜਯੋ ਬਾਜ ਤਾਜੀ ਕਪੋਤੰ ਸਰੂਪੰ ॥ ਧਰੇ ਚਰਮ ਬਰਮੰ ਬਿਸਾਲੰ ਅਨੂਪੰ ॥ ਧੁਜਾ ਬੱਧ ਸਿੱਧੰ ਅਲੱਜਾ ਜੁਝਾਰੰ ॥ ਬਡੋ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਸੁਕ੍ਰੱਧੀ ਬਰਾਰੰ ॥ ੨੦੯ ॥ ਧਰੇ ਛੀਨ ਬਸਤ੍ਰੰ ਮਲੀਨੰ ਦਰਿੱਦ੍ਰੀ ॥ ਧੁਜਾ ਫਾਟ ਬਸੋਤ੍ਰੰ ਸੁਧਾਰੇ ਉਪੱਦ੍ਰੀ ॥ ਮਹਾ ਸੂਰ ਚੋਰੀ ਕਰੋਰੀ ਸਮਾਨੰ ॥ ਲਸੈ ਤੇਜ ਐਸੋ ਲਜੈ ਦੇਖਿ ਸ੍ਵਾਨੰ ॥ ੨੧੦ ॥ ਫਟੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸਰਬੰ ਸਬੈ ਅੰਗ ਧਾਰੇ ॥ ਬਧੇ ਸੀਸ ਜਾਰੀ ਬੁਰੀ ਅਰਧ ਜਾਰੇ ॥ ਚੜਯੋ ਭੀਮ ਭੈਸੰ ਮਹਾਂ ਭੀਮ ਰੂਪੰ ॥ ਬਿਭੈਚਾਰ ਜੋਧਾ ਕਹੋ ਤਾਸ ਭੂਪੰ ॥ ੨੧੧ ॥ ਸਭੈ ਸਿਆਮ ਬਰਣੰ ਸਿਰੰ ਸੇਤ ਏਕੰ ॥ ਨਹੇ ਗਰਧਪੰ ਸਯੰ ਦਨੇਕੰ ਅਨੇਕੰ ॥ ਧੁਜਾ ਸਯਾਮ ਬਰਨੰ ਭੁਜੰ

---

੨੦੦. ਬਾਗਾ=ਪੁਸ਼ਾਕਾ। ਆਨਨ=ਮੂੰਹ।

੨੦੧. ਕਿੰਕਨੀ=ਤੜਾਗੀ। ਪੱਬਾਕਾਰ=ਪਹਾੜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਂਗ। ਦੁਰਦਰੂੜ=ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਚੜਿਆ ਹੈ। ੨੦੨. ਬਾਜਾ ਰੂੜ=ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੈ। ਅਗੂੜ=ਪ੍ਰਗਟ। ੨੦੩. ਜੇਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਡਿਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨੦੪. ਅਜੈ=ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨੦੬. ਤੱਤ ਤਾਜੀ=ਤਿੱਖਾ ਛੇਤੀ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ। ੨੦੭. ਤਰੇ=ਹੇਠਾਂ (ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)। ੨੦੮. ਬਰਾਰੰ=ਬਲ ਦੇ ਘਰ।

ਭੀਮ ਰੂਪੰ ॥ ਸਰੰ ਸ੍ਰੋਣਿਤੰ ਏਕ ਅੱਛੇ ਕਕੂਪੰ ॥ ੨੧੨ ॥ ਮਹਾ ਜੋਧ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਨਾਮਾ ਜੁਝਾਰੰ ॥ ਧਰੇ ਚਰਮ ਬਰਮੰ ਸੁਪਾਣੰ ਕੁਠਾਰੰ ॥ ਬਡੇ ਚਿਤ੍ਰ ਜੋਧੀ ਕਰੋਧੀ ਕਰਾਲੰ ॥ ਤਜੈ ਨਾਸ ਕਾਨੈ ਨ ਧੂਮ੍ਰੰ ਬਰਾਲੰ ॥ ੨੧੩ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਸ੍ਵਾਮ ਘਾਤ ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ ਦੋਊ ਬੀਰ ਹੈਂ ਦੁਰ ਧਰਖ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸੂਰਨ ਕੇ ਸੰਘਾਰਕ ਸੈਨ ਕੇ ਭਰਤਰਖ ॥ ਕਉਨ ਦੇਖਨ ਸੌਜਨਾ ਜੁਨ ਮਾਨਿ ਹੈ ਤਿਹ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਬਿਲੋਕਿਕੈ ਭਟ ਭਜੈ ਹੋਇ ਉਦਾਸ ॥ ੨੧੪ ॥ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਖ ਅਰੁ ਰਾਜ ਦੋਖ ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਹੈਂ ਭ੍ਰਾਤ ॥ ਏਕ ਬੰਸ ਦੁਹੂੰਨ ਕੋ ਅਰ ਏਕ ਹੀ ਤਿਹਮਾਤ ॥ ਛਤ੍ਰਿ ਧਰਮ ਧਰੇ ਹਠੀ ਰਣ ਧਾਇ ਹੈ ਜਿਹ ਓਰ ॥ ਕਉਨ ਧੀਰ ਧਰੈ ਭਟਾਂ ਬਰ ਲੇਤ ਹੈਂ ਝਕਝੋਰ ॥ ੨੧੫ ॥ ਈਰਖਾ ਅਰੁ ਉਚਾਟਏ ਦੋਊ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਸੂਰ ॥ ਭਾਜਿ ਹੈਂ ਅਵਿਲੋਕਿ ਕੈ ਅਰੁ ਰੀਝਿਹੈਂ ਲਖਿ ਹੂਰ ॥ ਕਉਨ ਧੀਰ ਧਰੈ ਭਟਾਂਬਰ ਜੀਤਿ ਹੈ ਸਬਸਤ੍ਰ ॥ ਦੰਤ ਲੈ ਤ੍ਰਿਣ ਭਾਜਿ ਹੈ ਭਟ ਕੌਨ ਗਹਿੱ ਹੈ ਅਤ੍ਰ ॥ ੨੧੬ ॥ ਘਾਤ ਅਉਰ ਬਸੀਕਰਣ ਬਡ ਬੀਰ ਧੀਰ ਅਪਾਰ ॥ ਕ੍ਰੂਰ ਕਰਮ ਕੁਠਾਰ ਪਾਣ ਕਰਾਲਦਾੜ ਬਰਿਯਾਰ ॥ ਬਿੱਜ ਤੇਜ ਅਛਿੱਜ ਗਾਤ ਅਭਿੱਜ ਰੂਪ ਦੁਰੰਤ ॥ ਕਉਨ ਕਉਨ ਨ ਜੀਤਿਏ ਜਿਨਿ ਜੀਵਜੰਤ ਮਹੰਤ ॥ ੨੧੭ ॥ ਆਪਦਾ ਅਰੁ ਝੂਠਤਾ ਅਰੁ ਬੀਰਬੰਸ ਕੁਠਾਰ ॥ ਪਰਮ ਰੂਪ ਦੁਧਰਖ ਗਾਤ ਅਮਰਥ ਤੇਜ ਅਪਾਰ ॥ ਅੰਗ ਅੰਗਨਿ ਨੰਗ ਬਸਤ੍ਰਨ ਅੰਗ ਬਲਕਲ ਪਾਤ ॥ ਦੁਸਟ ਰੂਪ ਦਰਿਦ੍ਰ ਪਾਸ ਸੁ ਬਾਣ ਸਾਧੇ ਸਾਤ ॥ ੨੧੮ ॥ ਬਜੋਗ ਅਉ ਅਪਰਾਧ ਨਾਮ ਸੁ ਧਾਰਹੈ ਜਬ ਕੋਪ ॥ ਕਉਨ ਠਾਢ ਸਕੈ ਮਹਾ ਬਲ ਭਾਜਿ ਹੈਂ ਬਿਨ ਓਪ ॥ ਸੂਲ ਸੈਥਨ ਪਾਨ ਬਾਨ ਸੰਭਾਰਿ ਹੈਂ ਤਵਸੂਰ ॥ ਭਾਜਿ ਹੈਂ ਤਜਿ ਲਾਜ ਕੋ ਬਿਸੰਭਾਰ ਹ੍ਵੈ ਸਬ ਕੂਰ ॥ ੨੧੯ ॥ ਭਾਨ ਕੀ ਸਰ ਭੇਦ ਜਾਦਿਨ ਤਪਿਹੈਂ ਰਣ ਸੂਰ ॥ ਕਉਨ ਧੀਰ ਧਰੈ ਮਹਾ ਭਟ ਭਾਜਿ ਹੈਂ ਸਭ ਕੂਰ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰਨ ਛਾਡਿਕੈ ਅਰੁ ਬਾਜ ਰਾਜ ਬਿਸਾਰ ॥ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਨਾਹਤਵ ਭਟ ਭਾਜਿ ਹੈਂ ਬਿਸੰਭਾਰ ॥ ੨੨੦ ॥ ਧੂਮ੍ਰ ਬਰਣ ਅਉ ਧੂਮ੍ਰ ਨੈਨ ਸੁ ਸਾਤ ਧੂਮ੍ਰ ਜੁਆਲ ॥ ਛੀਨ ਬਸਤ੍ਰ ਧਰੈ ਸਬੈ ਤਨ ਕ੍ਰੂਰ ਬਰਣ ਕਰਾਲ ॥ ਨਾਮ ਆਲਸ ਤਵਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਰਾਜ ਰਾਜਵਤਾਰ ॥ ਕਉਨ ਸੂਰ ਸੰਘਾਰਿ ਹੈ ਤਿਹ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ੨੨੧ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਚੜ੍ਹਿਹੈ ਗਹਿ ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਰਣੰ ॥ ਘਮਕੰਤਕਿ ਘੁੰਘਰ ਘੋਰ ਘਣੰ ॥ ਤਿਹ ਨਾਮ ਸੁਖੇਦ ਅਭੇਦ ਭਟੰ ॥ ਤਿਹ ਬੀਰ ਸੁ ਬੀਰ ਲਖੇ ਨਿਪਟੰ ॥ ੨੨੨ ॥ ਕਲ ਰੂਪ ਕਰਾਲ ਜ੍ਵਾਲ ਜਲੰ ॥ ਅਸਿ ਉੱਜਲ ਪਾਨ ਪ੍ਰਭਾ ਨ੍ਰਿਮਲੰ ॥ ਅਤਿ ਉੱਜਲ ਦੰਦ ਅਨੰਦ ਮਨੰ ॥ ਕੁ ਕ੍ਰਿਆ ਤਿਹਨਾਮਸੁ ਜੋਧ ਗਨੰ ॥ ੨੨੩ ॥ ਅਤਿ ਸਿਆਮ ਸਰੂਪ ਕਰੂਪ ਤਨੰ ॥ ਉਪਜੈ ਅਗਯਾਨ ਬਿਲੋਕ ਮਨੰ ॥ ਤਿਹਨਾਮਗਿਲਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਟੰ ॥ ਰਣ ਮੋਨ ਮਹਾਂ ਹਠ ਹਾਰ ਹਟੰ ॥ ੨੨੪ ॥ ਅਤਿ ਅੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਨਾਹ ਸੁਭੰ ॥ ਬਹੁ ਕਸਟ ਸਰੂਪ ਸੁਕਸਟ ਛੁਭੰ ॥ ਅਤਿ ਬੀਰ ਅਧੀਰ ਨ ਭਜੈ ਕਬ ਹੀ ॥ ਦਿਵ ਦੇਵ ਪਛਾਨਤ ਹੈਂ ਸਬ ਹੀ ॥ ੨੨੫ ॥ ਭਟ ਕਰਮ ਬਿਕਰਮ ਜਬੈ ਧਰਿ ਹੈ ॥ ਰਣ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗਹਿ ਬਿਚਰਿ ਹੈ ॥ ਤੁਵ ਬੀਰ ਸੁਧੀਰਹਿਕੋ ਧਰਿ ਹੈ ॥ ਬਲਿ ਬਿਕ੍ਰਮ ਤੇਜ ਤਬੈ ਹਰਿ ਹੈ ॥ ੨੨੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿਤਨ ਸੂਰਾ ਸੁਧਰਧੈ ਹੈ ।ਨ੍ਰਿਪ ਅਬਿਬੇਕ

॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਦਿਸਿ ਸੁਭਟ ਠਾਢ ਨਰਹਿਹੈ ਏਕ ॥ ੨੨੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪਾਰਸ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਸੰਬਾਦੇ ਨ੍ਰਿਪ ਅਬਿਬੇਕ ਆਗਮਨ ਨਾਮ ਸੁਭਟ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਸੁਭ ਮਸਤ ॥ ਅਫਜੂ ॥

ਅਥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਕੇ ਦਲ ਕਥਨੰ ॥ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਜਿਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਬਿਬੇਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਦਲ ਸਹਿਤ ਬਖਾਨੇ ॥ ਨਾਮ ਠਾਮ ਆਭਰਨ ਸੁਰਥ ਸਭ ਕੇ ਹਮ ਜਾਨੇ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਧਨਖ ਧੁਜਾ ਜਿਹ ਬਰਣ ਉਚਾਰੀ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੁਨ ਦੇਵ ਸਕਲ ਸੁ ਬਿਬੇਕ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਕਲ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਹੇ ਤਿਹ ਬਿਧਿ ਵਹੈ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਕਿਹ ਛਬਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿਹ ਦੁਤਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਅਨੁਮਾਨੀਐ ॥੧॥ ੨੨੮ ॥ ਅਧਿਕ ਨਯਾਸ ਮੁਨ ਕੀਨ ਮੰਤ੍ਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰੇ ॥ ਤੰਤ੍ਰ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸਧੇ ਜੰਤ੍ਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਲਿਖਿ ਡਾਰੇ ॥ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁਐ ਆਪ ਬਹੁਰਿ ਉੱਚਾਰ ਕਰੋ ਤਿਹ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਅਬਿਬੇਕ ਸਹਿਤ ਸੈਨਾ ਕਥਯੋ ਜਿਹ ॥ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਚਹੁਦਿਸ ਭਏ ਅਨਲ ਪਵਨ ਸਸਿ ਸੂਰ ਨਭ ॥ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਿਹੈ ਸੰਘਾਰ ਜਕੇ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਸਭ ॥੨॥ ੨੨੯ ॥ ਸੇਤ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰ ਧਰੇ ਸੇਤ ਬਾਜੀ ਰਥ ਰਾਜਤ ॥ ਸੇਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸਜੇ ਨਿਰਖਿ ਸੁਰ ਨਰ ਭ੍ਰਮਿ ਭਾਜਤ ॥ ਚੰਦ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹ੍ਵੈ ਰਹਤ ਭਾਨ ਭਵਤਾਲਖਿ ਭੁੱਲਤ ॥ ਭ੍ਰਮਰ ਪ੍ਰਭਾ ਲਖਿ ਭ੍ਰਮਤ ਅਸੁਰ ਸੁਰ ਨਰ ਡਗਡੁੱਲਤ ॥ ਇਹ ਛਬਿ ਬਿਬੇਕ ਰਾਜਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟਿ ਤਿਹ ਮਾਨੀਐ ॥ ਮੁਨਿ ਗਨ ਮਹੀਪ ਬੰਦਤ ਸਕਲ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਜਾਨੀਐ ॥ ੩ ॥ ੨੩੦ ॥ ਚਮਰ ਚਾਰ ਚਹੂੰ ਓਰ ਢੁਰਤ ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ॥ ਨਿਰਖਿ ਹੰਸ ਤਿਹ ਢੁਰਨਿ ਮਾਨ ਸਰਵਰਹਿ ਲਜਾਵਤ ॥ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਬ ਗਾਤ ਪ੍ਰਭਾ ਅਤਿ ਹੀ ਜਿਹ ਸੋਹਤ ॥ ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਸੁਰੇਸ ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਮਨਮੋਹਤ ॥ ਇਹ ਛਬਿ ਬਿਬੇਕ ਰਾਜਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜਦਿਨ ਕਮਾਨ ਚੜ੍ਹਾਇ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਅਬਿਬੇਕ ਸੁਨਿਹੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁ ਅਉਰ ਨ ਬਾਨ ਚਲਾਇ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੩੧ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਬਿਕਾਰ ਤੇਜ ਆਖੰਡ ਅਤੁਲ ਬਲ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤਿ ਸੂਰ ਤੂਰ ਬਾਜਤ ਜਿਹ ਜਲ ਥਲ ॥ ਪਵਨ ਬੇਗ ਰਥ ਚਲਤ ਪੇਖਿ ਚਪਲਾ ਚਿਤ ਲਾਜਤ ॥ ਸੁਨਤ ਸਬਦ ਚਕਚਾਰ ਮੇਘ ਮੋਹਤ ਭ੍ਰਮ ਭਾਜਤ ॥ ਜਲ ਥਲ ਅਜੇਅ ਅਨਭੈ ਅਭਟ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਪਰਵਾਨੀਐ ॥ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਾਮ ਜੋਧਾ ਬਿਕਟ ਅਤਿ ਸੁਬਾਹੁ ਜਗ ਮਾਨੀਐ ॥ ੫ ॥ ੨੩੨॥ ਧਰਮ ਧੀਰ ਬੀਰ ਜਸਮੀਰ ਅਨਭੀਰ ਬਿਕਟ ਮਤਿ ॥ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਕੁਬ੍ਰਿਤਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਸ ਤਿਲਕ ਸੁਭਟ ਅਤਿ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤਿ ਓਜ ਅਨਿਲ ਸਰ ਤੇਜ ਜਰੇ ਰਣ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ੍ਰ ਸਿਵ ਅਸਤ੍ਰ ਨਹਿਨ ਮਾਨਤ ਏਕੈ ਬ੍ਰਣ ॥ ਇਹ ਦੁਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਬ੍ਰਿਤ ਛਤ੍ਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਜਬ ਛੰਡਿਹੈ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਅਬ੍ਰਿਤ ਸੁਬ੍ਰਿਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਵਰਨ ਆਹਵ ਮੰਡਿ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੩੩ ॥ ਅਛਿੱਜਗਾਤ ਅਨਭੰਗ ਤੇਜ ਆਖੰਡ ਅਨਿਲ ਬਲ ॥ ਪਵਨ ਬੇਗ ਰਥ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਨਤ ਜੀਅ ਜਲ ਥਲ ॥ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਪਰਬੀਨ ਛੀਨ ਸਬ ਅੰਗ ਬ੍ਰਿਤਨ ਕਰ ॥ ਅਤਿ ਸੁਬਾਹ ਸੰਜਮ ਸੁ ਬੀਰ ਜਾਨਤ ਨਾਰੀ ਨਰ ॥ ਗਹਿ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਪਾਨਹਿ ਧਰਮ ਪਰਮ ਰੂਪ ਧਰਿ ਗਰਜਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਅਬ੍ਰਿਤ ਸੁਬ੍ਰਿਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਉਰਨ ਆਨ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ੭ ॥ ੨੩੪ ॥

ਚਕ੍ਰਿਤ ਚਾਰ ਚੰਚਲ ਪ੍ਰਕਾਸ ਬਾਜੀ ਰਥ ਸੋਹਤ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ਧੁਨ ਛੀਨ ਬੀਨ ਬਾਜਤ ਮਨ ਮੋਹਤ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਸੁਭ ਧਰੇ ਨੇਮ ਨਾਮਾ ਭਟ ਭੈ ਕਰ ॥ ਪਰਮ ਰੂਪ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੁਧ ਜੈ ਅਰਿ ਛੈ ਕਰ॥ਅਸਿ ਅਮਿਟ ਬੀਰ ਧੀਰਾ ਬਡੋ ਅਤਿ ਬਲੀਸ ਦੁਰਧਰਖ ਰਣ ॥ ਅਨਭੈ ਅਭੰਜ ਅਨਮਿਟ ਸੁਧੀਸ ਅਨਬਿਕਾਰ ਅਨਜੈ ਸੁਭਣ ॥ ੮ ॥ ੨੩੫ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਮਿਤੋਜ ਅਮਿਟ ਅਨਭੈ ਅਭੰਗ ਭਟ ॥ ਰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਚਪਲਾ ਸੁ ਚਾਰੁ ਚਮਕਤ ਹੈ ਅਨਕਟ ॥ ਨਿਰਖ ਸੱਤ੍ਰ ਤਿਹ ਤੇਜ ਚਕ੍ਰਿਤ ਭਯ ਭੀਤਰ ਭਜਤ ਰਣ ॥ ਧਰਤ ਧੀਰ ਨਹਿ ਬੀਰ ਤੀਰ ਸਰੋ ਹੈ ਨਹੀ ਹਠਿ ਰਣ ॥ ਬਿਗਯਾਨ ਨਾਮ ਅਨਭੈ ਸੁਭਟ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਤਹ ਜਾਨੀਐ ॥ ਅਗਿਆਨ ਦੇਸ ਜਾਕੋ ਸਦਾ ਤ੍ਰਾਸ ਘਰਨ ਘਰ ਮਾਨੀਐ ॥ ੯ ॥ ੨੩੬ ॥ ਬਮਤ ਜ੍ਵਾਲ ਡਮਰੂ ਕਰਾਲ ਡਿਮ ਡਿਮ ਰਣ ਬੱਜਤ ॥ ਘਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਚਕ ਸਬਦ ਘਹਰ ਜਾਕੋ ਗਲ ਗੱਜਤ ॥ ਸਿਮਟ ਸਾਗ ਸੰਗ੍ਰਹਤ ਸਰਕਿ ਸਾਮੁਹ ਅਰਿ ਝਾਰਤ ॥ ਨਿਰਖ ਤਾਸ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਜੈ ਸਬਦ ਉਚਾਰਤ ॥ ਇਸਨਾਨ ਨਾਮ ਅਭਿਮਾਨ ਜੁਤ ਜਦਿਨ ਧਨੁਖ ਗਹਿਗਰਜਿਹੈ ॥ ਬਿਨ ਇਕ ਕੁਚੀਲਸਾਮੁਹਿ ਸਮਰ ਅਉਰ ਨ ਤਾਸਿ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੨੩੭ ॥ ਇਕਨਿ ਬ੍ਰਿਤ ਅਤਿ ਬੀਰ ਦੁਤੀਅ ਭਾਵਨਾ ਮਹਾ ਭਟ ॥ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਅਨਿ ਮਿਟ ਅਪਾਰ ਅਨਛਿੱਜ ਅਨਾਕਟ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ ਗਜ ਹੈ ਜਬ ਭੀਰ ਭਾਜਿ ਹੈ ਨਿਰਖਿ ਰਨ ॥ ਪਤ੍ਰ ਭੇਸ ਭਹਰਾਤ ਧੀਰ ਧਾਰ ਹੈਂ ਨ ਅਨਗਣ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਧੀਰ ਜੋਧਾ ਨ੍ਰਿਪਤ ਜਦਿਨ ਅਯੋਧਨ ਰਚਿ ਹੈਂ ॥ ਤਜ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਭੱਜਿ ਹੈ ਸਕਲ ਏਕ ਨ ਬੀਰ ਬਿਚਿ ਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ੨੩੮ ॥ ਸੰਗੀਤ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਤਾਗੜਦੀ ਤੂਰ ਬਾਜ ਹੈ ਜਾਗੜ ਦੀ ਜੋਧਾ ਜਬ ਜੁੱਟਹਿ ॥ ਲਾਗੜਦੀ ਲੁੱਥ ਬਿੱਥੁ-ਰਹਿ ਸਾਗੜ ਦੀ ਸੰਨਾਹ ਸੁ ਤੁਟਹਿ ॥ ਭਾਗੜਦੀ ਭੂਤ ਭੈਰੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਰੁ ਸਿੱਧ ਨਿਹਾਰਹਿ ॥ ਜਾਗੜਦੀ ਜੱਛ ਜੁੱਗਣੀ ਜੂਥ ਜੈ ਸਬਦ ਉਚਾਰਹਿ ॥ ਸੰਸਾਗੜ ਦੀ ਸੁਭਟ ਸੰਜਮ ਅਮਿਟ ਕਾਗੜਦੀ ਕ੍ਰੁਧ ਜਬ ਗਰਜਿਹੈ ॥ ਦੰਦਾਗੜਦੀ ਇੱਕ ਦੁਰਮਤਿ ਬਿਨਾ ਆਗੜਦੀ ਸੁ ਔਉਰਨ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੨੩੯ ॥ ਜਾਗੜ ਦੀ ਜੋਗ ਜਯਵਾਨ ਕਾਗੜ ਦੀ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੜੱਕਹਿ ॥ ਲਾਗੜਦੀ ਲੁੱਟ ਅਰੁ ਕੁੱਟ ਤਾਗੜਦੀ ਤਰਵਾਰ ਸੜੱਕਹਿ ॥ ਸਾਗੜਦੀ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਨਾਹ ਪਾਗੜਦੀ ਪਹਿਰ ਹੈਂ ਜਵਨ ਦਿਨ ॥ ਸਾਗੜਦੀ ਸੱਤ੍ਰ ਭਜਿਹੈਂ ਟਾਗੜ ਦੀ ਟਿਕਹੈ ਨ ਇੱਕ ਛਿਨ ॥ ਪੰਪਾਗੜ ਦੀ ਪੀਅ ਰਸਿ ਤਬ ਰਣ ਮੁਕਸਾਗੜ ਦੀ ਸਮਸਤ ਸਿਧਾਰ ਹੈਂ॥ ਅੰਗਾਗੜਦੀ ਅਮਿਟ ਦੁਰਧਰਖ ਭਟ ਜਾਗੜਦੀ ਕਿ ਜਦਿਨ ਨਿਹਾਰ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੨੪੦ ॥ ਆਗੜਦੀ ਇੱਕ ਅਰ ਚਾਰੁ ਪਾਗੜਦੀ ਪੂਜਾ ਜਬ ਕੁੱਪਹਿ ॥ ਰਾਗੜਦੀ ਰੋਸ ਕਰਿ ਜੋਸ ਪਾਗੜਦੀ ਪਾਇਨ ਜਬ ਰੁੱਪਹਿ ॥ ਸਾਗੜਦੀ ਸਤ੍ਰ ਤਜਿ ਅਤ੍ਰ ਭਾਗੜਦੀ ਭੱਜਹਿ ਸੁ ਭੂਮ ਰਣ ॥ ਆਗੜਦੀ ਐਸ ਉੱਝੜਹਿ ਪਾਗੜਦੀ ਜਣੁ ਪਵਨ ਪਤ੍ਰ ਬਣ ॥ ਸੰਸਾਗੜ ਦੀ ਸੁਭਟਿ ਸਭ ਭਜਿ ਹੈਂ ਤਾਗੜਦੀ ਤੁਰੰਗਨਚਾਇ ਹੈਂ॥ ਛੰਛਾਗੜਦੀ ਛਤ੍ਰ ਛਿਤਿ ਛਡਕੈ ਆਗੜਦੀ ਅਧੋ ਗਤਿ ਜਾਇ ਹੈਂ ॥ ੧੪ ॥ ੨੪੧ ॥ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਚਮਿਰ ਚਾਰ ਚਹੂੰ ਓਰ ਢੁਰਤ ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ॥ ਸੇਤ

ਬਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਬਾਜ ਸੇਤ ਸਸਤ੍ਰ ਛਬ ਛਾਵਤ ॥ ਅਤਿ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਬਿਕਾਰ ਅਚਲ ਅਨਖੰਡ ਅਕਟ ਭਟ॥ ਅਮਿਤ ਓਜ ਅਨਮਿਟ ਅਨੰਤ ਆਛਲ ਰਣਾਕਟ॥ ਧਰ ਅਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਮੁਹ ਸਮਰ ਜਦਿਨ ਨ੍ਰਿਪੋਤਮ ਗਰਜਿਹੈ॥ ਟਿੱਕ ਹੈ ਇਕ ਭਟ ਨਹਿ ਸਮਰ ਅਉਰ ਕਵਣ ਤਬ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ੧੫॥ ੨੪੨॥ ਇਕਿ ਬਿੱਦਿਆ ਅਰੁ ਲਾਜ ਅਮਿਟ ਅਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਣ॥ ਭੀਮ ਰੂਪ ਭੈਰੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਮਿੱਟ ਅਦਾਹਣ॥ ਅਤਿ ਅਖੰਡ ਅਡੰਡ ਚੰਡ ਪਰਤਾਪ ਰਣਾ ਚਲ॥ ਬ੍ਰਿਖਭ ਕੰਧ ਆਜਾਨ ਬਾਹ ਬਾਨੈਤ ਮਹਾਬਲ ॥ ਇਹ ਛਬਿ ਅਪਾਰ ਜੋਧਾ ਜੁਗਲ ਜਦਿਨ ਨਿਸਾਨ ਬਜਾਇ ਹੈ॥ ਭੱਜਿ ਹੈਂ ਭੂਪ ਤਜਿ ਲਾਜ ਸਭ ਏਕ ਨ ਸਾਮੁਹਿ ਆਇ ਹੈ॥ ੧੬॥ ੨੪੩॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਸੰਜੋਗ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਅਖੰਡ ਏਕ ਜਾਨੀਐ॥ ਸੁਧਾਮ ਧਾਮ ਜਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਜ ਮਾਨੀਐ॥ ਅਡੰਡ ਐ ਅਛੇਦ ਹੈ ਅਭੰਗ ਤਾਸ ਭਾਖੀਐ ॥ ਬਿਚਾਰ ਆਜ ਤਊ ਨ ਸੋਂ ਜੁਝਾਰ ਕਉ ਨ ਰਾਖੀਐ॥ ੧੭॥ ੨੪੪॥ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲੀਕ ਸੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬੀਰ ਦੇਖੀਐ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਅਜਿੱਤ ਤਾਸ ਲੇਖੀਐ॥ ਗਰਜਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਜਿ ਕੈ ਸਲੱਜਿ ਰਥ ਧਾਇ ਹੈ॥ ਅਮੰਡ ਮਾਰਤੰਡ ਜਯੋਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੋਭ ਪਾਇ ਹੈ॥ ੧੮॥ ੨੪੫॥ ਬਿਸੇਖ ਬਾਣ ਸੈਹਥੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾਨ ਸੱਜਿ ਹੈ॥ ਅਮੋਹ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਸਰੋਹ ਆਨਿ ਗੱਜਿ ਹੈ॥ ਅਲੋਭ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਦੁਤੀਅ ਜੋ ਗਰੱਜਿ ਹੈਂ॥ ਰਥੀ ਗਜੀ ਹਈ ਪਤੀ ਅਪਾਰ ਸੈਣ ਭੱਜਿ ਹੈਂ॥ ੧੯॥ ੨੪੬॥ ਹਠੀ ਜਪੀ ਤਪੀ ਸਤੀ ਅਖੰਡ ਬੀਰ ਦੇਖੀਐ॥ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮਾਰਤੰਡ ਜਯੋਂ ਅਡੰਡ ਤਾਸ ਲੇਖੀਐ॥ ਅਜਿੱਤ ਜਉਨ ਜਗਤ ਤੇਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਗ ਜਾਨੀਐ॥ ਅਕਾਮ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾਭਿਰਾਮ ਤਾਸ ਮਾਨੀਐ ॥ ੨੦॥ ੨੪੭॥ ਅਕ੍ਰੋਧ ਜੋਧ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਬਿਰੋਧ ਸੱਜਿ ਹੈ ਜਬੈ॥ ਬਿਸਾਰ ਲਾਜ ਸੂਰਮਾ ਅਪਾਰ ਭਾਜਿ ਹੈ ਸਭੈ ॥ ਅਖੰਡ ਦੇਹਿ ਜਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਜਾਨੀਐ ॥ ਸੁਲੱਜ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਸ ਮਾਨੀਐ ॥ ੨੧॥ ੨੪੮ ॥ ਸੁ ਪਰਮ ਤੱਤ ਆਦਿ ਦੈ ਨਿਰਾ ਹੰਕਾਰ ਗਰਜਿਹੈ॥ ਬਿਸੇਖ ਤੋਰ ਸੈਨ ਤੇ ਅਸੇਖ ਬੀਰ ਬਰਜਿਹੈ ॥ ਸਰੋਖ ਸੈਹਹਥੀਨ ਲੈ ਅਮੋਘ ਜੋਧ ਜੁੱਟਿ ਹੈਂ ॥ ਅਸੇਖ ਬੀਰ ਕਾਰ ਮਦ ਕ੍ਰੂਰ ਕਉਚ ਤੁੱਟਿ ਹੈਂ ॥ ੨੨॥ ੨੪੯॥ ਸਭ ਗਤਿ ਏਕ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕ੍ਰੋਧਿ ਸੂਰੌ ਧਾਇ ਹੈਂ॥ ਅਸੇਖ ਮਾਰਤੰਡ ਜਯੋਂ ਬਿਸੇਖ ਸੋਭ ਪਾਇ ਹੈਂ ॥ ਸੰਘਾਰ ਸੈਣ ਸੱਤ੍ਰਵੀ ਜੁਝਾਰ ਜੋਧ ਜੁੱਟਿ ਹੈਂ॥ ਕਰੂਰ ਕੂਰ ਸੂਰਮਾ ਤਰਕ ਤੰਗ ਤੁੱਟਿ ਹੈਂ॥ ੨੩॥ ੨੫੦॥ ਸ਼ਿਮੱਟਿ ਸੂਰ ਸੈਹਥੀ ਸਰੱਕਿ ਸਾਂਗ ਸੇਲ ਹੈ॥ ਦੁਰੰਤ ਘਾਇ ਝਾਲਿਕੈ ਅਨੰਤ ਸੈਣ ਪੇਲਿ ਹੈਂ॥ ਤਮੱਕਿ ਤੇਗ ਦਾਮਣੀ ਸੜੱਕਿ ਸੂਰ ਮੱਟਿ ਹੈਂ॥ ਨਿਪੱਟਿ ਕੱਟਿ ਕੁੱਟਿ ਕੈ ਅਕੱਟ ਅੰਗ ਸੱਟਿ ਹੈਂ॥ ੨੪॥ ੨੫੧॥ ਨਿਪੱਟਿ ਸਿੰਘ ਜਯੋਂ ਪਲੱਟਿ ਸੂਰ ਸੇਲ ਬਾਹਿ ਹੈਂ॥ ਬਿਸੇਖ ਬ੍ਰਥਨੀਸਕੀ ਅਸੇਖ ਸੈਣ ਅਗਾਹਿ ਹੈਂ॥ ਅਰੁੱਝਿ ਬੀਰ ਅੱਪ ਮੱਝਿ ਗੱਝਿ ਆਨਿ ਜੁੱਝਿ ਹੈਂ॥ ਬਿਸੇਖ ਦੇਵ ਦਈਤ ਜੱਛ ਕਿੰਨ੍ਰ ਕਿੱਤ ਬੁੱਝਿਹੈ॥ ੨੫॥ ੨੫੨॥ ਸਰੱਕਿ ਸੇਲ ਸੂਰਮਾ ਮਟੱਕਿ ਬਾਜ ਸੁੱਟਿ ਹੈਂ॥ ਅਮੰਡ ਮੰਡਲੀਕਸੇ ਅਫੁੱਟ ਸੂਰ ਫੁੱਟਿ ਹੈਂ ॥ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਮ ਸੂਰ ਕੇ ਬਿਸੇਖ ਭੂਪ ਜਾਨੀਐ॥ ਸੁ ਸਾਖ ਤਾਸ ਕੀ ਸਦਾ ਤਿਹੂੰ ਨ ਲੋਕ ਮਾਨੀਐ॥ ੨੬ ॥੨੫੩

॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਭਾਨ ਸੋ ਅਭੂਤ ਰੂਪ ਮਾਨੀਐ ॥ ਸੰਜੋਗ ਨਾਮ ਸਤ੍ਹਾ ਸੁ ਬੀਰ ਤਾਸ ਜਾਨੀਐ ॥ ਸੁ ਸਾਂਤ ਨਾਮ ਸੂਰਮਾ ਸੋ ਅਉਰ ਏਕ ਬੋਲੀਐ ॥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਸ ਕੋ ਸਦਾ ਸੁ ਸਰਬ ਲੋਗ ਤੋਲੀਐ ॥ ੨੭ ॥੨੫੪॥ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲੀਕ ਸੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਦੇਖੀਐ ॥ ਸੁ ਕੋਪ ਸੁੱਧ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸਮਾਨ ਸੂਰ ਪੇਖੀਐ ॥ ਸੁ ਪਾਠ ਨਾਮ ਤਾਸ ਕੇ ਅਠਾਟ ਤਾਸ ਭਾਖੀਐ ॥ ਭਜਯੋ ਨ ਜੁੱਧ ਤੇ ਕਹੂੰ ਨਿਸੇਸ ਸੂਰ ਸਾਖੀਐ ॥ ੨੮ ॥ ੨੫੫ ॥ ਸੁ ਕਰਮ ਨਾਮ ਏਕ ਕੋ ਸੁ ਸਿੱਛ ਦੂਜ ਜਾਨੀਐ ॥ ਅਭਿੱਜ ਮੰਡਲੀਕ ਸੋ ਅਛਿੱਜ ਤੇਜ ਮਾਨੀਐ ॥ ਸੁ ਕੋਪ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਜਯੋਂ ਘਟਾ ਸਮਾਨ ਜੁੱਟਿ ਹੈਂ ॥ ਦੁਰੰਤ ਬਾਜ ਬਾਜਿ ਹੈਂ ਅਨੰਤ ਸਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟਿ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ੨੫੬ ॥ ਸੁ ਜੋਗ ਨਾਮ ਏਕ ਕੋ ਪ੍ਰਬੋਧ ਅਉਰ ਮਾਨੀਐ ॥ ਸੁ ਦਾਨ ਤੀਸਰਾ ਹਠੀ ਅਖੰਡ ਤਾਸ ਜਾਨੀਐ ॥ ਸੁ ਨੇਮ ਨਾਮ ਅਉਰ ਹੈ ਅਖੰਡ ਤਾਸ ਭਾਖੀਐ ॥ ਜਗੱਤ ਜਾਸ ਜੀਤਿਆ ਜਹਾਂਨ ਭਾਨ ਸਾਖੀਐ ॥ ੩੦ ॥ ੨੫੭ ॥

ਸੁ ਸੱਤੁ ਨਾਮ ਏਕ ਕੋ ਸੰਤੋਖ ਅਉਰ ਬੋਲੀਐ ॥ ਸੁ ਤੱਪੁ ਨਾਮ ਤੀਸਰੋ ਦਸੰਤ੍ਰ ਜਾਸੁ ਛੋਲੀਐ ॥ ਸੁ ਜਾਪ ਨਾਮ ਏਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਜ ਤਾਸ ਕੋ ॥ ਅਨੇਕ ਜੁੱਧ ਜੀਤਿ ਕੈ ਬਰਿਯੋ ਜਿਨੈ ਨਿਰਾਸ ਕੋ ॥ ੩੧ ॥ ੨੫੮ ॥ ਛਪੈਛੰਦ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲਵੰਡ ਨੇਮ ਨਾਮਾ ਇਕ ਅਤਿ ਭਟ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਮ ਦੂਸਰੋ ਸੂਰਬੀਰਾਰਿਣੋਤਕਟ ॥ ਸੰਜਮ ਏਕ ਬਲਿਸਟਿ ਧੀਰ ਨਾਮਾ ਚਤੁਰਥ ਗਨਿ ॥ ਪ੍ਰਾਣ ਯਾਮ ਪੰਚਵੋ ਧਿਆਨ ਨਾਮਾ ਖਸਟਮ ਭਨਿ ॥ ਜੋਧਾ ਅਪਾਰ ਅਨਖੰਡ ਅਤਿ ਸਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹ ਮਾਨੀਐ ॥ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਨਾਗ ਗੰਧ੍ਰਬ ਧਰਮ ਨਾਮ ਜਵਨ ਕੋ ਜਾਨੀਐ ॥

੩੨ ॥ ੨੫੯ ॥ ਸੁਭਾਚਾਰ ਜਿਹ ਨਾਮ ਸਬਲ ਦੂਸਰ ਅਨੁਮਾਨੋ ॥ ਬਿਕ੍ਰਮ ਤੀਸਰੋ ਸੁ ਭਟ ਬੁੱਧ ਚਤੁਰਥ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਪੰਚਮ ਅਨੁਰਕਤਤਾ ਛਠਮਸਾਮਾਧ ਅਭੈ ਭਟ ॥ ਉੱਦਮ ਅਰੁ ਉਪਕਾਰ ਅਮਿਟ ਅਨ ਜੀਤ ਅਨਾਕਟ ॥ ਜਿਹ ਨਿਰਖਿ ਸਤ੍ਰੁ ਤਜਿ ਆਸਨਨਿ ਬਿਮਨ ਚਿੱਤ ਭਾਜਤ ਤਵਨ ॥ ਬਲਿ ਟਾਰਿ ਹਾਰਿ ਆਹਵ ਹਠੀ ਅਠਟ ਠਾਟ ਭੁਲਤ ਗਵਨ ॥ ੩੩ ॥੨੬੦॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਭਟ ਏਕ ॥ ਗੁਨ ਬੀਚ ਜਾਸ ਅਨੇਕ ॥ ਸੰਜੋਗ ਹੈ ਇਕ ਅਉਰ ॥ ਜਿਨਿ ਜੀਤਿਆ ਪਤਿ ਗਉਰ ॥ ੩੪ ॥ ੨੬੧ ॥ ਇਕ ਹੋਮ ਨਾਮ ਸੁ ਬੀਰ ॥ ਅਰਿ ਕੀਨ ਜਾਸ ਅਧੀਰ ॥ ਪੂਜਾ ਸੁ ਅਉਰ ਬਖਾਨ ॥ ਜਿਹ ਸੋ ਨ ਪਉਰਖੁ ਆਨ ॥ ੩੫ ॥ ੨੬੨ ॥ ਅਨੁਰਕਤ ਤਾ ਇਕ ਅਉਰ ॥ ਸਭ ਸੁਭਟ ਕੋ ਸਿਰਮਉਰ ॥ ਬੈਰਕਤਤਾ ਇਕ ਆਨ ॥ ਜਿਹ ਸੌ ਨ ਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ॥ ੩੬ ॥ ੨੬੩ ॥ ਸਤ ਸੰਗ ਅਉਰ ਸੁਬਾਹ ॥ ਜਿਹ ਦੇਖ ਜੁੱਧ ਉਛਾਹ ॥ ਭਟ ਨੇਹ ਨਾਮ ਅਪਾਰ ॥ ਬਲ ਜਉਨ ਕੋ ਬਿਕਰਾਰ ॥ ੩੭ ॥ ੨੬੪ ॥ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ॥ ਜਿਹ ਜੋਤ ਜਗਮਗ ਜਗਤ ॥ ਭਟ ਦੱਤ ਮੱਤ ਮਹਾਨ ॥ ਸਬ ਠਉਰ ਮੈ ਪਰਧਾਨ

॥ ੩੮ ॥ ੨੬੫ ॥ ਇਕ ਕ੍ਰੁੱਧ ਅਉਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ॥ ਰਣ ਦੇਖਕੈ ਜਿਹ ਕ੍ਰੋਧ ॥ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੈਨ ਬਨਾਇ ॥ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਨਿਸਾਣ ਬਜਾਇ॥ ੩੯॥ ੨੬੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੈਨ ਬਨਾਇਕੈ ਚੜੇ ਨਿਸਾਨ ਬਜਾਇ ॥ ਜਿਹ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਆਹਵ ਮਚ੍ਯੋ ਸੋ ਸੋ ਕਹਤ ਸੁਨਾਇ ॥ ੪੦ ॥ ੨੬੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਕਿਸੰਬਾਹ ਉੱਠੇ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਜੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਨੀਸਾਣ ਹੁੱਕੇ ॥ ਕਿ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਧੁੱਕੇ ॥ ੪੧ ॥ ੨੬੮ ॥ ਕਿ ਬੰਬਾਲ ਨੇਜੇ ॥ ਕਿ ਜੰਜ੍ਵਾਲ ਤੇਜੇ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਢੁਕੇ ॥ ਕਿਹਾਹਾਇ ਕੂਕੇ ॥ ੪੨ ॥ ੨੬੯ ॥ ਕਿ ਸਿੰਧੂਰ ਗੱਜੇ ॥ ਕਿ ਤੰਦੂਰ ਬੱਜੇ ॥ ਕਿ ਸੰਬਾਹ ਜੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਸੰਨਾਹ ਫੁੱਟੇ ॥ ੪੩ ॥ ੨੭੦ ॥ ਕਿ ਡਾਕੰਤ ਡਉਰੂ ॥ ਕਿ ਭ੍ਰਮੰਤ ਭਉਰੂ ॥ ਕਿ ਆਹਾੜ ਡਿੱਗੇ ॥ ਕਿ ਰਾਕਤ੍ਰ ਭਿੱਗੇ ॥ ੪੪ ॥ ੨੭੧ ॥ ਕਿ ਚਾਮੁੰਡ ਚਰਮੰ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਧਰਮੰ ॥ ਕਿ ਆਵੰਤ ਜੁੱਧੰ ॥ ਕਿ ਸਾਨੱਧ ਬੱਧੰ ॥ ੪੫ ॥ ੨੭੨ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਸੱਜੇ ॥ ਕਿ ਨੀਸਾਣ ਬੱਜੇ ॥ ਕਿ ਜੰਜ੍ਵਾਲ ਕ੍ਰੁੱਧੰ ॥ ਕਿ ਬਿਸਾਰਿ ਬੋਧੰ ॥ ੪੬ ॥ ੨੭੩ ॥ ਕਿ ਆਹਾੜ ਮਾਨੀ ॥ ਕਿ ਜਯੋਂ ਮੱਛ ਪਾਨੀ ॥ ਕਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਬਾਹੈ ॥ ਕਿ ਜਯੋਂ ਜੀਤ ਚਾਹੈ ॥ ੪੭ ॥ ੨੭੪ ॥ ਕਿਸਾਵੰਤ ਸੋਹੇ ॥ ਕਿ ਸਾਰੰਗ ਰੋਹੇ ॥ ਕਿ ਸਸ ਤ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਬਾਹੇ ॥ ਭਲੇ ਸੈਣ ਗਾਹੇ ॥ ੪੮ ॥ ੨੭੫॥ ਕਿ ਭੈਰਉ ਭਭੱਕੈ ॥ ਕਿ ਕਾਲੀ ਕੁਹੱਕੈ ॥ ਕਿ ਜੋਗਨ ਜੁੱਟੀ ॥ ਕਿ ਲੈ ਪਤ੍ਰ ਘੁੱਟੀ ॥ ੪੯ ॥ ੨੭੬ ॥ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦਮੱਕੈ ॥ ਕਿ ਕਾਲੀ ਕੁਹੱਕੈ ॥ ਕਿ ਭੈਰੋ ਭਕਾਰੈ ॥ ਕਿ ਡਉਰੂ ਡਕਾਰੈ ॥ ੫੦ ॥ ੨੭੭ ॥ ਕਿ ਬਹੁ ਸਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਕਿ ਪਰਮਾਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ਕਿ ਦਈਤਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਦੇਵਾਸਤ੍ਰ ਮੁੱਕੇ ॥ ੫੧ ॥ ੨੭੮ ॥ ਕਿਸੈਲਾ ਸਤ੍ਰ ਸਾਜੇ ॥ ਕਿ ਪਉਨਾਸਤ੍ਰ ਬਾਜੇ ॥ ਕਿ ਮੇਘਾਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਕਿ ਅਗਨਾਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ੫੨ ॥ ੨੭੯ ॥ ਕਿਹੰਸਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਕਾਕਸਤ੍ਰ ਤੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਮੇਘਾਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਕਿ ਸੂਰ੍ਯਾਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ੫੩ ॥ ੨੮੦ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ੍ਰ ਸੱਜੇ ॥ ਕਿ ਬਯੋਮਾਸਤ੍ਰ ਗੱਜੇ ॥ ਕਿ ਜੱਛਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਕਿੰਨ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਮੁੱਕੇ ॥ ੫੪ ॥ ੨੮੧ ॥ ਕਿ ਗੰਧ੍ਰਬਾਸਤ੍ਰ ਬਾਹੈ ॥ ਕਿ ਨਰ ਅਸਤ ਗਾਹੈ ॥ ਕਿ ਚੰਚਾਲ ਨੈਣੰ ॥ ਕਿ ਮੈ ਮੰਤ ਬੈਣੰ ॥ ੫੫ ॥ ੨੮੨ ॥ ਕਿ ਆਹਾੜ ਡਿੱਗੈ ॥ ਕਿ ਆਰਕਤ ਭਿੱਗੈ ॥ ਕਿ ਸਸਤ੍ਰਾਸਤ ਬੱਜੇ ॥ ਕਿ ਸਾਵੰਤ ਗੱਜੇ ॥ ੫੬ ॥ ੨੮੩॥ਕਿਆ ਵਰਤ ਹੂਰੰ ॥ ਕਿ ਸਾਵਰਤ ਪੂਰੰ ॥ ਫਿਰੀਐਣ ਗੈਣੰ ॥ ਕਿ ਆਰ-ਕਤ ਨੈਣੰ ॥ ੫੭ ॥ ੨੮੪ ॥ ਕਿ ਪਾਵੰਗ ਪੁੱਲੇ ॥ ਕਿ ਸਰਬਾਸਤ੍ਰ ਖੁੱਲੇ ॥ ਕਿ ਹੰਕਾਰ ਬਾਹੈ ॥ ਅਧੰ ਅੱਧਿਲਾਹੈ ॥ ੫੮ ॥ ੨੮੫ ॥ ਛੁਟੀ ਈਸਤਾਰੀ ॥ ਕਿ ਸੰਨਜਾਸਧਾਰੀ ॥ ਕਿ ਗੰਧਰਬ ਗੱਜੇ ॥ ਕਿ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਬੱਜੇ ॥ ੫੯ ॥ ੨੮੬ ॥ ਕਿ ਪਾਪਾਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਕਿ ਧਰਮਾਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ਅਰੋਗਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਸੁਭਗਾਸਤ੍ਰ ਸੁੱਟੇ ॥ ੬੦ ॥ ੨੮੭ ॥ ਬਿਬਾਦਾਸਤ੍ਰ ਸੱਜੇ ॥ ਬਿਰੋਧਾਸਤ੍ਰ ਬੱਜੇ ॥ ਕੁਮੰਤ੍ਰਾ ਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਸੁਮੰਤ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਟੁੱਟੇ ॥ ੬੧ ॥ ੨੮੮ ॥ ਕਿ ਕਾਮਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਕਰੋਧਾ-ਸਤ੍ਰ ਤੁੱਟੇ ॥ ਬਿਰੋਧਾਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਬਿਮੋਹਾਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ੬੨ ॥ ੨੮੯ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਛੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਮੋਹਾਸਤ੍ਰ ਜੁੱਟੇ ॥ ਕਿ ਤ੍ਰਾਸਾਸਤ੍ਰ ਬਰਖੇ ॥ ਕਿ ਕ੍ਰੋਧਾ-ਸਤ੍ਰ ਕਰਖੇ ॥ ੬੩ ॥ ੨੯੦ ॥ ਚੌਪਈ ਛੰਦ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਛੋਰੇ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਕੇ ਭਟ ਝਕਝੋਰੇ ॥ ਆਪਨ ਚਲਾ ਨਿਸਰਿ ਤਬ ਰਾਜਾ ॥

ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੇ ਬਾਜਨ ਬਾਜਾ ॥ ੬੪ ॥ ੨੯੧ ॥ ਦੁਹੁ ਦਿਸਿ ਪੜਾ ਨਿਸਾਨੈ ਘਾਤਾ ॥ ਮਹਾ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਅਘਾਤਾ ॥ ਬਰਖਾ ਬਾਣ ਗਗਨ ਗਯੋ ਛਾਈ ਭੂਤਿ ਪਿਸਾਚ ਰਹੇ ਉਰਝਾਈ ॥ ੬੫ ॥ ੨੯੨ ॥ ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਸਾਰੁ ਗਗਨ ਤੇ ਬਰਖਾ ॥ ਭਲ ਭਲ ਸੁਭਟ ਪਖਰੀਆ ਪਰਖਾ ॥ ਸਿਮਟੇ ਸੁਭਟ ਅਨੰਤ ਅਪਾਰਾ ॥ ਪਰਿ ਗਈ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ੬੬ ॥ ੨੯੩ ॥ ਚੌਪਈ॥ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਤਬ ਰੋਸਹਿ ਭਰਾ ॥ ਸਭ ਸੈਨਾ ਕਹਿਆਇਸੁ ਕਰਾ ॥ ਉਮਡੇ ਸੂਰ ਸੁ ਫਉਜ ਬਨਾਈ॥ ਨਾਮ ਤਾਸ ਕਬਿ ਦੇਤ ਬਤਾਈ ॥ ੬੭ ॥ ੨੯੪ ॥ ਸਿਰੀ ਪਾਖਰੀ ਟੋਪ ਸਵਾਰੇ ॥ ਚਿਲਤਹ ਰਾਗ ਸੰਜੋਵਾ ਡਾਰੇ ॥ ਚਲੇ ਜੁੱਧ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁ ਬੀਰਾ ॥ ਸੂਖਤ ਭਯੋ ਨਦਨ ਕੋ ਨੀਰਾ ॥ ੬੮ ॥ ੨੯੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੁਹੂ ਦਿਸਨ ਮਾਰੂ ਬਜ੍ਯੋ ਪਰ੍ਯੋ ਨਿਸਾਣੇ ਘਾਉ ॥ ਉਮਡਿ ਦੁਬਹੀਆ ਉਠਿ ਚਲੇ ਭਯੋ ਭਿਰਨ ਕੋ ਚਾਉ ॥ ੬੯ ॥ ੨੯੬ ॥ ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਰਣੰ ਸੁੱਧ ਸਾਵੰਤ ਭਾਵੰਤ ਗਾਜੇ ॥ ਤਹਾ ਤੂਰ ਭੇਰੀ ਮਹਾ ਸੰਖ ਬਾਜੇ ॥ ਭਯੋ ਉਚ ਕੋ ਲਾਹਲੰ ਬੀਰ ਖੇਤੰ ॥ ਬਹੇ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੰ ਨਚੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ੭੦ ॥ ੨੯੭ ॥ ਫਰੀ ਧੋਪ ਪਾਇਕ ਸੁਖੰਡੇ ਬਿਸੇਖੰ ॥ ਤੁਰੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ਭਏ ਭੂਤ ਭੇਖੰ ॥ ਰਣੰ ਰਾਗ ਬੱਜੇ ਤਗੱਜੇ ਭਟਾਣੰ ॥ ਤੁਰੀ ਤੱਤ ਨੱਚੇ ਪਲੋਟੇ ਭਟਾਣੰ ॥ ੭੧ ॥ ੨੯੮ ॥ ਹਿਣੰ ਕੇਤ ਹੈਵਾਰ ਗੈਵਾਰ ਗਾਜੀ ॥ ਮਟੱਕੰ ਮਹਾਬੀਰ ਸੁੱਟੇ ਸਿਰਾਜੀ ॥ ਕੜਾ ਕੁੱਟ ਸਸਤ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਬੱਜੇ ਅਪਾਰੰ ॥ ਨਚੇ ਸੁੱਧ ਸਿੱਧੰ ਉਠੀ ਸਸਤ੍ਰ ਝਾਰੰ ॥ ੭੨ ॥ ੨੯੯ ॥ ਕਿਲੰਕੀਤ ਕਾਲੀ ਕਮੱਛ੍ਯਾ ਕਰਾਲੰ ॥ ਬਕ੍ਯੋ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਬਾਮੰਤ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ਚਵੀ ਚਾਵਡੀ ਚਾਵ ਚਉਸਠਿ ਬਾਲੰ ॥ ਕਰੈ ਸ੍ਰੋਣ ਹਾਰੰ ਸਬੈ ਜੋਗ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ੭੩ ॥ ੩੦੦ ॥ ਛੁਰੀ ਛਿਪ੍ਰ ਛੰਡੈਤਿ ਮੰਡੇ ਰਣਾਣੰ ॥ ਤਮੱਕੈਤ ਤਾਜੀ ਭਭੱਕੈ ਭਟਾਣੰ ॥ ਸੁਭੇ ਸੰਦਲੀ ਬੋਜ ਬਾਜੀ ਅਪਾਰੰ ॥ ਬਹੇ ਬੋਰ ਪਿੰਗੀ ਸਮੁੰਦੇ ਕੰਧਾਰੰ ॥ ੭੪ ॥ ੩੦੧ ॥ ਤੁਰੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ਉਠੇ ਕੱਛ ਅੱਛੰ ॥ ਕੱਛੇ ਆਰਬੀ ਪੱਬਮਾਨੋ ਸਪੱਛੰ ॥ ਉਠੀ ਧੂਰ ਪੂਰੰ ਛੁਹੀ ਐਣ ਗੈਣੰ ॥ ਭਯੋ ਅੰਧ ਧੁੰਧੰ ਪਰੀ ਜਾਣ ਰੈਣੰ ॥ ੭੫ ॥ ੩੦੨ ॥ ਇਤੇ ਦੱਤ ਧਾਯੋ ਅਨਾਦੱਤ ਉੱਤੰ ॥ ਰਹੀ ਧੂਰ ਪੂਰੰ ਪਰੀ ਕੱਟ ਲੁੱਥੰ ॥ ਅਨਾਵਰਤ ਬੀਰੰ ਮਹਾ ਬਰਤ ਧਾਰੀ ॥ ਚੜ੍ਯੋ ਚਉਪ ਕੈ ਤੁੰਦ ਨੱਚੇ ਤਤਾਰੀ ॥ ੭੬ ॥ ੩੦੩ ॥ ਖੁਰੰਖੇਹ ਉਠੀ ਛਯੋਰਬ ਭਾਨੰ ॥ ਦਿਸਾ ਬੇਦਿਸਾ ਭੂਨ ਦਿਖ੍ਯਾ ਸਮਾਨੰ ॥ ਛੁਟੇ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੰ ਪਰੀ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ॥ ਛੁਟੈ ਤੀਰ ਕਰ ਵਾਰ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ॥ ੭੭ ॥ ੩੦੪ ॥ ਗਹੇ ਬਾਣ ਦੱਤੰ ਅਨਾਦੱਤ ਮਾਰ੍ਯੋ ॥ ਭਜੀ ਸਰਬ ਸੈਣੰ ਨ ਨੈਣੰ ਨਿਹਾਰ੍ਯੋ ॥ ਜਿਨ੍ਯੋ ਬੀਰ ਏਕੈ ਅਨੇਕੰ ਪਰਾਨੇ ॥ ਪੁਰਾਨੇ ਪਲਾਸੀ ਹਨੇ ਪੌਨ ਮਾਨੇ ॥ ੭੮ ॥ ੩੦੫ ॥ ਰਣੰ ਰੋਸ ਕੈ ਲੋਭ ਬਾਜੀ ਮਟੱਕ੍ਯੋ ॥ ਭਜ੍ਯੋ ਬੀਰ ਬਾਚ੍ਯੋ ਅਰ੍ਯੋ ਸੋ ਝਟੱਕ੍ਯੋ ॥ ਫਿਰ੍ਯੋ ਦੇਖ ਬੀਰੰ ਅਨਾਲੋਭ ਧਾਯੋ ॥ ਛੁਟੇ ਬਾਣ ਐਸੇ ਸਬੈ ਬ੍ਯੋਮ ਛਾਯੋ ॥ ੭੯ ॥ ੩੦੬ ॥ ਦਸੰ ਬਾਣ ਲੈ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਸਰੰ ਸੱਠਿ ਲੈ ਸੰਜਮੈ ਤਾਕਿ ਮਾਰੇ ॥ ਨਵੰਬਾਣ ਸੋ ਨੇਮ ਕੋ ਅੰਗ ਛੇਦ੍ਯੋ ॥ ਬਲੀ ਬੀਸਿ ਬਾਣਾਨਿ ਬਿਗ੍ਯਾਨ ਭੇਦ੍ਯੋ ॥ ੮੦ ॥ ੩੦੭ ॥ ਪਚਿਸ ਬਾਣ ਪਾਵਿਤ੍ਰ ਤਾਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ਅਸੀਹ ਬਾਣ ਅਰ ਚਾਹਿਕੈ ਅੰਗ ਝਾਰੇ ॥ ਪਚਾਸੀ ਸਰੰਪੂਰ ਪੂਜਾਹਿ ਛੇਦ੍ਯੋ ॥ ਬਡੋ ਲਸਟਕਾ ਲੈ ਸਲੱਜਾਹਿ ਭੇਦ੍ਯੋ ॥ ੮੧ ॥ ੩੦੮

॥ ਬਿਆਸੀ ਬਲੀ ਬਾਣ ਬਿੱਦਯਾਹਿਮਾਰੇ ॥ ਤਪਸਯਾਹਿ ਪੈ ਤਾਕਿ ਤੇਤੀਸ ਝਾਰੇ ॥ ਕਈ ਬਾਣ ਸੌ ਕੀਰਤਨੰ ਅੰਗ ਛੇਦਯੋ ॥ ਅਲੋਭਾਦਿ ਜੋਧਾ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਭੇਦਯੋ ॥ ੯੨ ॥ ੩੦੯ ॥ ਨ੍ਰਿਹੰਕਾਰ ਕੋ ਬਾਨ ਅੱਸੀਨ ਛੇਦਯੋ ॥ ॥ ਭਲੇ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਾਦਿ ਕੌ ਬੱਛ ਭੇਦਯੋ ॥ ਕਈ ਬਾਣ ਕਰੁਣਾਹਿ ਕੇ ਅੰਗ ਝਾਰੇ ॥ ਸਰੰਸਉਕਸਿੱਛਆਕੇ ਅੰਗ ਮਾਰੇ ॥ ੯੩ ॥ ੩੧੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਾਨ ਆਨਿ ਪੁਜਯੋ ਤਬੈ ਗਯਾਨ ਬਾਨ ਲੈ ਹਾਥ ॥ ਜ੍ਵਾਨਿ ਜਾਨਿ ਮਾਰਯੋ ਤਿਸੈ ਧਯਾਨ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੯੪ ॥ ੩੧੧ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਰਣੰ ਉਛਲਯੋ ਦਾਨ ਜੋਧਾ ਮਹਾਨੰ ॥ ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਬੇਤਾਅਤ ਅਸਤ੍ਰੰ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਦਸੰ ਬਾਣ ਸੋ ਲੋਭ ਕੋ ਬੱਛ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸਰੰਸਪਤ ਸੌ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਦੇਹੁ ਤਾਰਯੋ ॥ ੯੫ ॥ ੩੧੨ ॥ ਨਵੰ ਬਾਣ ਬੇਧਯੋ ਅਨੰਨਯਾਸ ਬੀਰੰ ॥ ਤ੍ਰੀਯੋ ਤੀਰ ਭੇਦਯੋ ਅਨਾਬਰਤ ਧੀਰੰ ॥ ਭਯੋ ਭੇਦਿ ਕ੍ਰੋਧੰ ਸਤੰ ਸੰਗਿ ਮਾਰੇ ॥ ਭਈ ਧੀਰ ਧਰਮੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤਾਰੇ ॥ ੯੬ ॥ ੩੧੩ ॥ ਕਈ ਬਾਣ ਕੁਲਹਤ੍ਰ ਤਾਕੋ ਚਲਾਏ ॥ ਕਈ ਬਾਣ ਲੈ ਬੈਰਕੇ ਬੀਰ ਘਾਏ ॥ ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਆਲਸ ਕੇ ਅੰਗ ਲਾਗੇ ॥ ਸਬੈ ਨਰਕ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਬੀਰ ਭਾਗੇ ॥ ੯੭ ॥ ੩੧੪ ॥ ਇਕੈ ਬਾਣ ਨਿਸੀਲ ਕੈ ਅੰਗ ਛੇਦਯੋ ॥ ਦੁਤੀ ਕੁਸਤ ਤਾਕੋ ਭਲੈ ਸੂਤ ਭੇਦਯੋ ॥ ਗੁਮਾਨਾਦਿ ਕੇ ਚਾਰ ਬਾਜੀ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਅਨਰਥਾਦਿ ਕੇ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ੯੮ ॥ ੩੧੫ ॥ ਪਿਪਾਸਾ ਛੁਧਾ ਆਲਸਾਦੀ ਪਰਾਨੇ ॥ ਭਜਯੋ ਲੋਭ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹਠੀ ਦੇਵ ਜਾਨੇ ॥ ਤਪਯੋ ਨੇਮ ਨਾਮਾ ਅਨੇਮੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥ ਧਰੇ ਜੋਗ ਅਸਤ੍ਰੰ ਅਲੋਭੀ ਉਦਾਸੀ ॥ ੯੯ ॥ ੩੧੬ ॥ ਹਤਯੋ ਕਾਪਟੰ ਖਾਪਟੰ ਸੋਕ ਪਾਲੰ ॥ ਹਨਯੋ ਰੋਹ ਮੋਹੰ ਸਕਾਮੰ ਕਰਾਲੰ ॥ ਮਹਾ ਕ੍ਰੁਧ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਬਾਨ ਮਾਰਯੋ ॥ ਖਿਸਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋਖਾਦਿ ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ੯੦ ॥ ੩੧੭ ॥ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਸੁ ਦ੍ਰੋਹ ਅਉਹੰਕਾਰ ਕੇ ਹਜਾਰ ਬਾਨ ਸੋਹਨਯੋ ॥ ਦਰਿਦ੍ਰ ਅਸੰਕ ਮੋਹਕੋ ਨ ਚਿੱਤ ਮੈ ਕਛੂ ਗਨਯੋ ॥ ਅਸੋਚਅਉ ਕੁਮੰਤ੍ਰਤਾ ਅਨੇਕ ਬਾਨ ਸੋਹਤਯੋ ॥ ਕਲੰਕ ਕੌ ਨਿਸੰਕ ਹ੍ਵੈ ਸਹੰਸ੍ਰ ਸਾਇਕੰ ਮਥਯੋ ॥ ੯੧ ॥ ੩੧੮ ॥ ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਘਾਤ ਮਿਤ੍ਰ ਘਾਤ ਮਾਰਯੋ ॥ ਸੁ ਰਾਜ ਦੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ੍ਰ ਝਾਰਯੋ ॥ ਉਚਾਟ ਮਾਰਣਾਦਿਬੱਸਿ ਕਰਣ ਕੌ ਸਰੰਹਨਯੋ ॥ ਬਿਖਾਧ ਕੋ ਬਿਖਾਧ ਕੈ ਨ ਬ੍ਰਿਧ ਤਾਹਿ ਕੋ ਗਨਯੋ ॥ ੯੨ ॥ ੩੧੯ ॥ ਭਜੇ ਰਥੀ ਹਈ ਗਜੀ ਸੁ ਪਤਿਤ੍ਰਾਸਧਾਰਿਕੈ ॥ ਭਜੇ ਰਥੀ ਮਹਾ ਰਥੀ ਸੁ ਲਾਜ ਕੋ ਬਿਸਾਰਿ ਕੈ ॥ ਅਸੰਭ ਜੋਧ ਜੋ ਭਜੇ ਸੁ ਕੈਸ ਕੈ ਬਤਾਈਐ ॥ ਸਹੰਸ੍ਰ ਬਾਕ ਜੋ ਰਟੈਨਤਤ੍ਰ ਪਾਰ ਪਾਈਐ ॥ ੯੩ ॥ ੩੨੦ ॥ ਕਲੰਕ ਬਿਭ੍ਰਮਾਦਿ ਅਉ ਕ੍ਰਿਤਗਨ ਤਾਹਿ ਕੌ ਹਨਯੋ ॥ ਬਿਖਾਦ ਬਿਪਦਾਦਿ ਕੋ ਕਛੂ ਨ ਚਿੱਤਿ ਮੈ ਗਨਯੋ ॥ ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਖ ਰਾਜ ਦੋਖ ਈਰਖਾਹਿ ਮਾਰਿਕੈ॥ਉਚਾਟਅਉ ਬਿਖਾਧਕੇ ਦਯੋ ਰਣੰ ਨਿਕਾਰਿ ਕੈ ॥ ੯੪ ॥ ੩੨੧ ॥ ਗਿਲਾਨਿ ਕੋਪ ਮਾਨ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਬਾਨ ਸੋਹਨਯੋ ॥ ਅੰਨਰਥ ਕੋ ਸਮਰਥ ਕੈ ਹਜਾਰ ਬਾਨ ਸੋਝਨਯੋ ॥ ਕੁਚਾਰ ਕੋ ਹਜਾਰ ਬਾਨ ਚਾਰ ਸੌ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਕੁ ਕਸਟ ਅਉ ਕੁ ਕ੍ਰਿਆ ਕੌ ਭਜਾਇ ਤਾਸ ਡਾਰਯੋ ॥ ੯੫ ॥ ੩੨੨ ॥ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਅਤਪ ਬੀਰ ਕਉ ਤਾਕਿ ਬਾਨ ਸੱਤਰਿ ਮਾਰੇ ਤਪ ॥ ਨਵੈਸਾਇਕ ਨਿਸੀਲ ਸਹਸ ਸਰ ਹਨੇ ਅਜਪ ਜਪ ॥ ਬੀਸ ਬਾਣ ਕੁਮਤਹਿ ਤੀਸ ਕੁੱਕਰਮਹਿ ਭੇਦਯੋ ॥ ਦਸ ਸਾਇਕ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਕਾਮ ਕਈ ਬਾਣਨਿ ਛੇਦਯੋ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਿਰੋਧ ਕੋ ਬਧ

ਕੀਯੋ ਅਬਿਬੇਕਹਿ ਸਰ ਸੰਧਿ ਰਣ ॥ ਰਣ ਰੋਹ ਕ੍ਰੋਹ ਕਰਵਾਰ ਗਹਿ ਇਮਸੰਜਮ ਬੁੱਲਯੋ ਬਯਣ ॥ ੯੬ ॥ ੩੨੩ ॥ ਅਰਣ ਪਛਮਹਿ ਉਗ੍ਵੈ ਬਰੁਣੁ ਉੱਤਰ ਦਿਸ ਤੱਕੈ ॥ ਮੇਰ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡੈ ਸਰਬ ਸਾਇਰ ਜਲ ਸੁੱਕੈ ॥ ਕੋਲ ਦਾੜ੍ਹ ਕੜਮੁੜੈ ਸਿਮਟ ਫਣੀਅਰ ਫਣ ਫੱਟੈ ॥ ਉਲਟ ਜਾਨਵੀ ਬਹੈ ਸੱਤ ਹਰੀ ਚੰਦੈ ਹੱਟੈ ॥ ਸੰਸਾਰ ਉਲੱਟ ਪੁਲੱਟ ਹ੍ਵੈ ਧਸਕਿ ਧਉਲ ਧਰਣੀ ਫਟੈ ॥ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਅਬਿਬੇਕ ਸੁ ਬਿਬੇਕ ਭਟਿ ਤੱਦਪਿ ਨਲਟਿ ਸੰਜਮ ਹਟੈ ॥ ੯੭ ॥ ੩੨੪ ॥

ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਮੈ ਗੁੰਗਾ ਕਹਤਾਹੋ ॥ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਕੁਪਯੋ ਸੰਜਮੰ ਪਰਮ ਜੋਧਾ ਜੁਝਾਰੰ ॥ ਬਡੋ ਗਰਬਧਾਰੀ ਬਡੋ ਨਿਰ ਬਿਕਾਰੰ ॥ ਅਨੰਤਾ ਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੈ ਅਨਰਥੈ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ਅਨਾਦੱਤ ਕੇ ਅੰਗ ਕੋ ਛੇਦ ਡਾਰਯੋ ॥ ੯੮ ॥ ੩੨੫ ॥ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਕਹਤ ਹੌ ॥ ਇਸੋ ਜੁਧੁ ਬੀਤਯੋ ਕਹਾ ਲੌ ਸੁਨਾਊ ॥ ਰਟੋ ਸਹੰਸ ਜਿਹਵਾ ਨ ਤਊ ਅੰਤ ਪਾਊ ॥ ਦਸੰ ਲੱਛ ਜੁਗਯੰ ਸੁ ਬਰਖੰ ਅਨੰਤੰ ॥ ਭਯੋ ਬੀਰ ਖੇਤੰ ਕਥੈ ਕਉਨ ਅੰਤੰ ॥ ੯੯ ॥ ੩੨੬ ॥ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਸੰਗ ਕਹਤਾ ॥ ਭਈ ਅੰਧ ਧੁੰਧੰ ਮਚਯੋ ਬੀਰ ਖੇਤੰ ॥ ਨਚੀ ਜੁੱਗਣੀ ਚਾਰੁ ਚਉਸੱਠ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥ ਨਚੀ ਕਾਲਕਾ ਸੀ ਕਮੱਖਯਾ ਕਰਾਲੰ ॥ ਡਕੰਡਾਕਣੀ ਜੋਧ ਜਾਗੰਤ ਜ੍ਵਾਲੰ ॥ ੧੦੦ ॥ ੩੨੭ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰੁ ॥ ਮਚਯੋ ਜੋਰ ਜੁਧੰ ਹਟਯੋ ਨਾਹਿ ਕੋਊ ॥ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਪਤੀ ਛਤ੍ਰ ਦੋਊ ॥ ਥਪਯੋ ਸਰਬ ਲੋਕੰ ਅਲੋਕੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਮਿਟੇ ਜੁਧ ਤੇ ਏਨ ਜੋਧਾ ਜੁਝਾਰੰ ॥ ੧੦੧ ॥ ੩੨੮ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥ ਚਟ ਪਟ ਸੁਭਟ ਬਿਕਟ ਕਟੇ ਝਟ ਪਟ ਭਈ ਅਭੰਗ ॥ ਲਟਿ ਭਟ ਹਟੇ ਨ ਰਨ ਘਟਯੋ ਅਟ ਪਟ ਮਿਟਯੋ ਨ ਜੰਗ ॥ ੧੦੨ ॥ ੩੨੯ ॥ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ॥ਚੌਪਈ॥ਬੀਸ ਲੱਛ ਜੁਗ ਅੰਤੁ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ਲਰੇ ਦੁਊ ਭਈ ਕਿਸੂ ਨ ਹਾਨਾ ॥ ਤਬ ਰਾਜਾ ਜੀਅ ਮੈ ਅਕੁਲਾਯੋ ॥ਨਾਕ ਚਢੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਪੈ ਆਯੋ॥੧੦੩॥੩੩੦॥ ਕਹਿ ਮੁਨ ਬਰਿ ਸਭ ਮੋਹਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਏ ਦੋਊ ਬੀਰ ਬਡੇ ਬਰਿਆਰਾ ॥ ਇਨਕਾ ਬਿਰੁਧ ਨਿਵਰਤ ਨ ਭਯਾ ॥ ਇਨੋ ਛਡਾਵਤ ਸਭ ਜਗੁ ਗਯਾ ॥ ੧੦੪ ॥ ੩੩੧ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰੁ ॥ ਇਨੈ ਜੁਝਾਵਤ ਸਬ ਕੋਈ ਜੂਝਾ ॥ ਇਨਕਾ ਅੰਤ ਨ ਕਾਹੂ ਸੂਝਾ ॥ ਏਹੈ ਆਦਿ ਹਠੀ ਬਰਿਆਰਾ ॥ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਅਉ ਮਹਾ ਭਯਾਰਾ ॥ ੧੦੫ ॥ ੩੩੨ ॥ ਬਚਨੁ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਸੁਨਤ ਚੁਪ ਰਹਾ ॥ ਧਰਾ ਨਾਥ ਸਬਨਨ ਤਨ ਕਹਾ ॥ ਚਕ੍ਰਿਤ ਚਿੱਤ ਚਟਪਟ ਹ੍ਵੈ ਦਿਖਸਾ ॥ ਚਰ ਪਟ ਨਾਥ ਤਦਿਨ ਤੇ ਨਿਕਸਾ ॥ ੧੦੬ ॥ ੩੩੩ ॥ ਇਤ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਪ੍ਰਗਟਣੋ ਨਾਮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿਰਾਜਾ ਤੁਹਿ ਕਹੈ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ਇਨ ਕਹ ਦ੍ਵੈ ਜਾਨਹੁ ਜਿਨ ਏਕਾ ॥ ਏ ਅਬਿਕਾਰ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰੀ ॥ ਬਡੇ ਧਨੁਰ ਧਰ ਬਡੇ ਜੁਝਾਰੀ ॥ ੧੦੭ ॥ ੩੩੪ ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਜਬ ਆਪ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ਆਪ ਰੂਪ ਮੈ ਆਪ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹ ਇਕਦਾ ਕਹਾ ॥ ਭੂਮਿ ਅਕਾਸ ਸਕਲ ਬਨਿ ਰਹਾ ॥ ੧੦੮ ॥ ੩੩੫ ॥ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ॥ ਦਾਹਨ ਦਿਸ ਤੇ ਸਤਿ ਉਪਜਾਵਾ ॥ ਬਾਮ ਪਰਸ ਤੇ ਝੂਠ ਬਨਾਵਾ ॥ ਉਪਜਤ ਹੀ ਉਠਿ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰਾ ॥ ਤਬ ਤੇ ਕਰਤ ਜਗਤ ਮੈ ਰਾਰਾ ॥ ੧੦੯ ॥ ੩੩੬ ॥ ਸਹੰਸ ਬਰਖ ਜੋ ਆਯੁ ਬਢਾਵੈ ॥ ਰਸਨਾ ਸਹਸ ਸਦਾ ਲੌ ਪਾਵੈ ॥

ਸਹੰਸ ਜੁਗਨ ਲੌ ਕਹੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਤਦਪਿ ਨ ਪਾਵਤ ਪਾਰ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੧੧੦ ॥ ੩੩੭ ॥ **ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਗੁੰਗਾ ਕਹਤਾ ॥** ਬਿਆਸ ਪਰਾਸਰ ਅਉ ਰਿਖਿ ਘਨੇ ॥ ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਿ ਬਕਦਾਲਭ ਭਨੇ ॥ ਸਹੰਸ ਮੁਖ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਖਾ ॥ ਤਊ ਨ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ੧੧੧ ॥ ੩੩੮ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰੁ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੰਧ ਸੁਭਟ ਸਾਵੰਤ ਸਭ ਮੁਨਿ ਗੰਧਰਬ ਮਹੰਤ ॥ ਕੋਟ ਕਲਪ ਕਲਪਾਤ ਭੇ ਲਹ੍ਯੋ ਨ ਤੇਰੋ ਅੰਤ ॥ ੧੧੨ ॥ ੩੩੯ ॥ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਸੌ ਕਹੌ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨੋ ਰਾਜ ਸਰਦੂਲ ਉਚਰੋ ਪ੍ਰਬੰਧੰ ॥ ਸੁਨੋ ਚਿਤ ਦੈ ਕੈ ਨ ਕੀਜੈ ਬਿਰੋਧੰ ॥ ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਆਦ ਪੁਰਖੰ ਅਨਾਦੰ ਸਰੂਪੰ ॥ ਅਜੇਅੰ ਅਭੇਅੰ ਅਦੇਗੰ ਅਰੂਪੰ ॥ ੧੧੩ ॥ ੩੪੦ ॥ ਅਨਾਮੰ ਅਧਾਮੰ ਅਨੀਲੰ ਅਨਾਦੰ ॥ ਅਜੈਅੰ ਅਭੈਅੰ ਅਵੈ ਨਿਰਬਿਖਾਦੰ ॥ ਅਨੰਤੰ ਮਹੰਤੰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸੰਪੁਰਾਣੰ ॥ ਸੁਭੱਬ੍ਯੰ ਭਵਿਖ੍ਯੰ ਅਵੈਯੰ ਭਵਾਣੰ ॥ ੧੧੪ ॥ ੩੪੧ ॥ ਜਿਤੇ ਸਰਬ ਜੋਗੀ ਜਟੀ ਜੰਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ਜਲਾ ਸ੍ਰੀ ਜਵੀ ਜਾਮਨੀ ਜੱਗ ਕਾਰੀ ॥ ਜਤੀ ਜੋਗ ਜੁੱਧੀ ਜਕੀ ਜ੍ਵਾਲ ਮਾਲੀ ॥ ਪ੍ਰਮਾਥੀ ਪਰੀ ਪਰਬਤੀ ਛਤ੍ਰ ਪਾਲੀ ॥ ੧੧੫ ॥ ੩੪੨ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥ ਸਬੈ ਝੂਠੁ ਮਾਨੋ ਜਿਤੇ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੰ ॥ ਸਬੈ ਫੋਕਟੰ ਧਰਮ ਹੈ ਭਰਮ ਤੰਤ੍ਰੰ ॥ ਬਿਨਾ ਏਕ ਆਸੰ ਨਿਰਾਸੰ ਸਬੈ ਹੈ ॥ ਬਿਨਾ ਏਕ ਨਾਮੰ ਨ ਕਾਮੰ ਕਬੈ ਹੈ ॥ ੧੧੬ ॥ ੩੪੩ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥ ਕਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰੰ ਜੁਪੈ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ॥ ਦਰੰਦ੍ਵਾਰ ਭਿੱਛ੍ਯਾ ਭ੍ਰਮੈ ਨਾਹਿ ਕੋਈ ॥ ਧਰੈ ਏਕ ਆਸਾ ਨਿਰਾਸੋਰ ਮਾਨੇ ॥ ਬਿਨਾ ਏਕ ਕਰਮੰ ਸਬੈ ਭਰਮ ਜਾਨੇ ॥ ੧੧੭ ॥ ੩੪੪ ॥ ਸੁਨ੍ਯੋ ਜੋਗ ਬੈਨੰ ਨਰੇਸੰ ਨਿਧਾਨੰ ॥ ਭ੍ਰਮਿਯੋ ਭੀਤ ਚਿੱਤੰ ਕੁਪ੍ਯੋ ਜੇਮ ਪਾਨੰ ॥ ਤਜੀ ਸਰਬ ਆਸੰ ਨਿਰਾਸੰ ਚਿਤਾਨੰ ॥ ਪੁਨਰ ਉੱਚਰੇ ਬਾਚ ਬੰਧੀ ਬਿਧਾਨੰ ॥ ੧੧੮ ॥ ੩੪੫ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਸੁਨੋ ਮੋਨ ਰਾਜੰ ॥ ਸਦਾ ਸਿੱਧ ਸਾਜੰ ॥ ਕਛੂ ਦੇਹ ਮੱਤੰ ॥ ਕਹੋ ਤੋਹਿ ਬੱਤੰ ॥ ੧੧੯ ॥ ੩੪੬ ॥ ਦੋਊ ਜੋਰ ਜੁੱਧੰ ॥ ਹਠੀ ਪਰਮ ਕ੍ਰੁੱਧੰ ॥ ਸਦਾ ਜਾਪ ਕਰਤਾ ॥ ਸਬੈ ਸਿੰਧ ਹਰਤਾ ॥ ੧੨੦ ॥ ੩੪੭ ॥ ਅਰੀਲੇ ਅਰਾਰੇ ॥ ਹਠੀਲੇ ਜੁਝਾਰੇ ॥ ਕਟੀਲੇ ਕਰੂਰੰ ॥ ਕਰੈ ਸਤ੍ਰ ਚੂਰੰ ॥ ੧੨੧ ॥ ੩੪੮ ॥ ਤੇਰਾ ਜੋਰੁ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੋ ਇਨ ਜੀਤਿ ਸਕੈ ਨਹਿ ਭਾਈ ॥ ਤਉ ਮੈ ਜਰੋ ਚਿਤਾਹਿ ਜਰਾਈ ॥ ਮੈ ਇਨ ਕਹਿ ਮੁਨਿ ਜੀਤਿ ਨ ਸਾਕਾ ॥ ਅਬ ਮੁਰ ਬਲ ਪੌਰਖ ਸਬ ਥਾਕਾ ॥ ੧੨੨ ॥ ੩੪੯ ॥ ਐਸ ਭਾਂਤ ਮਨ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਸਭਾ ਸਭ ਸੁਨਤ ਉਚਾਰਾ ॥ ਮੈ ਬਡ ਭੂਪ ਬਡੋ ਬਰਿਆਰੂ ॥ ਮੈ ਜੀਤ੍ਯੋ ਇਹ ਸਬ ਸੰਸਾਰੂ ॥ ੧੨੩ ॥ ੩੫੦ ॥ ਜਿਨ ਮੋਕੋ ਇਹ ਬਾਤ ਬਤਾਈ ॥ ਤਿਨ ਮੁਹਿ ਜਾਨੁ ਠਗਉਰੀ ਲਾਈ ॥ ਏ ਦ੍ਵੈ ਬੀਰ ਬਡੇ ਬਰਿਆਰਾ ॥ ਇਨ ਜੀਤੇ ਜੀਤੋ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੧੨੪ ॥ ੩੫੧ ॥ ਅਬ ਮੋਤੇ ਏਈ ਜਿਨਿ ਜਾਈ ॥ ਕਹਿ ਮੁਨਿ ਮੋਹਿ ਕਥਾ ਸਮਝਾਈ ॥ ਅਬ ਮੈ ਦੇਖ ਬਨਾਵੌ ਚਿਖਾ ॥ ਪੈਠੌ ਬੀਚ ਅਗਨਿ ਕੀ ਸਿਖਾ ॥ ੧੨੫ ॥ ੩੫੨ ॥ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਸਨਾਨਹਿ ਕਰਾ ॥ ਸਬ ਤਨ ਬਸਤ੍ਰ ਤਿਲੋਨਾ ਧਰਾ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਲੋਗ ਹਟਕਿ ਕਰਿ ਰਹਾ ॥ ਚਟਪਟ ਕਰਿ ਚਰਨਨ ਭੀਗਹਾ ॥ ੧੨੬ ॥ ੩੫੩ ॥ ਹੀਰ ਚੀਰ ਦੈ ਬਿਧ ਵਤ ਦਾਨਾ ॥ ਮੱਧਿ ਕਟਾਸ ਕਰਾ ਅਸਥਾਨਾ ॥ ਭਾਂਤ ਅਨਕ

ਤਨ ਜ੍ਵਾਲ ਜਰਾਈ ॥ ਜਰਤਨ ਭਈ ਜ੍ਵਾਲਸੀਅਰਾਈ ॥ ੧੨੭ ॥ ੩੫੪ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪਾਰਸ ਰਾਇ ॥ ਕਰ ਆਪ ਅਗਨਿ ਜਰਾਇ ॥ ਸੋ ਭਈ ਸੀਤਲ ਜ੍ਵਾਲ ॥ ਅਤਿ ਕਾਲ ਰੂਪ ਕਰਾਲ ॥ ੧੨੮ ॥ ੩੫੫ ॥ ਤਬ ਜੋਗ ਅਗਨਿ ਨਿਕਾਰਿ ॥ ਅਤਿ ਜ੍ਵਲਤ ਰੂਪ ਅਪਾਰਿ ॥ ਤਬ ਕੀਅਸ ਆਪਨ ਦਾਹ ॥ ਪੁਰ ਲਖਤ ਸਾਹਨ ਸਾਹ ॥ ੧੨੯ ॥ ੩੫੬ ॥ ਤਬ ਜਗੀ ਅਗਨਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ਤਿਣ ਕਾਸ੍ਰ ਘਿਰਤ ਅਸੇਖ ॥ ਤਬ ਜਰਯੋ ਤਾ ਮਹਿ ਰਾਇ ॥ ਭਏ ਭਸਮ ਅਦਭੁਤ ਕਾਇ ॥ ੧੩੦ ॥ ੩੫੭ ॥ ਕਈ ਦਯੋਸ ਬਰਖ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਸਲਜਰਾ ਜੋਰ ਮਹਾਨ ॥ ਭਈ ਭੂਤ ਭਸਮੀ ਦੇਹ ॥ ਧਨ ਧਾਮ ਛਾਡਯੋ ਨੇਹ ॥ ੧੩੧ ॥ ੩੫੮ ॥

॥ ਇਤਿ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸਮਾਪਤੰ ॥

੪੧੩ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹਜਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਦੀ ਸਤਵੀਂ ਪੋਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੇਖੋ।

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਬੈ ਕਰਿ ਸਮਝਹੁ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜਗ ਕੋ ਮਜਨੁ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ ॥
ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਓ ॥ ੧ ॥
ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਹ੍ਵੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤਿ ॥ ੨ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਸਿਉ ਲ੍ਯਾਵੈ ॥
ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੈ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਾਵੈ॥੩॥ ੧ ॥

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਰੇ ਮਨ ਇਹ ਬਿਧ ਜੋਗ ਕਮਾਓ ॥
ਸਿੰਙੀ ਸਾਚ ਅਕਪਟ ਕੰਠਲਾ ਧਿਆਨ ਬਿਭੂਤ ਚੜ੍ਹਾਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਾਤੀ ਗਹੁ ਆਤਮ ਬਸਿ ਕਰਿ ਕੀ ਭਿਛਾ ਨਾਮ ਅਧਾਰੰ ॥
ਬਾਜੇ ਪਰਮ ਤਾਰ ਤਤ ਹਰਿ ਕੋ ਉਪਜੈ ਰਾਗ ਰਸਾਰੰ ॥ ੧ ॥
ਉਘਟੈ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ਰੰਗ ਅਤਿ ਗਿਆਨ ਗੀਤ ਬੰਧਾਨੰ ॥
ਚਕਿ ਚਕਿ ਰਹੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਛਕਿ ਛਕਿ ਬ੍ਯੋਮ ਬਿਮਾਨੰ॥੨॥
ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ ਭੇਸ ਸੰਜਮ ਕੋ ਜਾਪ ਸੁ ਅਜਪਾ ਜਾਪੈ ॥
ਸਦਾ ਰਹੈ ਕੰਚਨ ਸੀ ਕਾਇਆ ਕਾਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਬਿਆਪੈ ॥ ੩ ॥ ੨ ॥

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਗ ਲਾਗੋ ॥
ਸੋਵਤ ਕਹਾ ਮੋਹ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਮੈ ਕਬਹੂੰ ਸੁਚਿਤ ਹੋਇ ਜਾਗੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਔਰਨ ਕਹਾ ਉਪਦੇਸਤ ਹੈ ਪਸੁ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਨ ਲਾਗੋ ॥
ਸਿੰਚਿਤ ਕਹਾਂ ਪਰੇ ਬਿਖਯਨ ਕਉ ਕਬਹੂੰ ਬਿਖੈ ਰਸਿ ਤਿਆਗੋ॥੧॥
ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਭਰਮ ਸੇ ਚੀਨਹੁ ਧਰਮ ਕਰਮ ਅਨੁਰਾਗੋ ॥
ਸੰਗ੍ਰਹੁ ਕਰੋ ਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਪਰਮ ਪਾਪ ਤਜਿ ਭਾਗੋ ॥ ੨ ॥
ਜਾਤੇ ਦੂਖ ਪਾਪ ਨਹਿ ਭੇਟੈ ਕਾਲ ਜਾਲ ਤੇ ਤਾਗੋ ॥
ਜੋ ਸੁਖ ਚਾਹੋ ਸਦਾ ਸਭਨ ਕੋ ਤੌ ਹਰਿ ਕੇ ਰਸ ਪਾਗੋ
॥ ੩ ॥ ੩ ॥

ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੋ ਕਹਿ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ॥
ਨੀਲ ਕੰਠ ਨਰਹਰ ਨਾਰਾਇਣ ਨੀਲ ਬਸਨ ਬਨਵਾਰੀ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪਾਵਨ ਪੌਨ ਅਹਾਰੀ ॥
ਮਾਧਵ ਮਹਾ ਜੋਤ ਮਦ ਮਰਦਨ ਮਾਨ ਮੁਕੰਦ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਨ੍ਰਿਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬਿਨ ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੀ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈਦਰਸੀ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨ ਕਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਧਨੁਰਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤ ਮਾਨ ਧਰਾਧਰ ਅਨਿਬਿਕਾਰ ਅਸਿਧਾਰੀ ॥
ਹੋ ਮਤਿਮੰਦ ਚਰਨ ਸਰਨਾਗਤਿ ਕਰ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ
॥ ੩ ॥ ੪ ॥

ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ ॥
ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਹ ਪਰਮੇਸਰ ਜਾਨੋ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਆਨ ਜਗਤ ਮੈ ਦਸਕ ਅਸੁਰ ਹਰਿ ਘਾਏ ॥
ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਿਖਾਇ ਸਭਨ ਕਹ ਆਪਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾਏ ॥੧॥
ਭੰਜਨ ਗੜਨ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਕਿਮ ਜਾਤ ਗਿਨਾਯੋ ॥
ਤਾਤੇ ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੇ ਅਸਿ ਕੋ ਘਾਇ ਬਚਾਇ ਨ ਆਯੋ ॥ ੨ ॥
ਕੈਸੇ ਤੋਹਿ ਤਾਰ ਹੈ ਸੁਨ ਜੜ ਆਪ ਡੁਬਿਓ ਭਵਸਾਗਰ ॥

ਛੂਟਹੋ ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਗਹੋ ਸਰਨ ਜਗਤਾਗਰ ॥ ੩ ॥ ੫ ॥

ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ॥
ਤੁਝ ਬਿਨ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇਰਹਿਣਾ॥
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ ਬਿੰਗੁ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਿਣਾ ॥
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੱਥਰ ਚੰਗਾ ਭੱਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ੩ ॥ ੬ ॥

ਤਿਲੰਗ ਕਾਫੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਕੇਵਲ ਕਾਲਈ ਕਰਤਾਰ ॥
ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨੰਤ ਮੂਰਤ ਗੜਨ ਭੰਜਨ ਹਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਿੰਦ ਉਸਤਤਿ ਜੌਨ ਕੇ ਸਮ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਕੋਇ ॥
ਕਉਨ ਬਾਟ ਪਰੀ ਤਿਸੈ ਪਥ ਸਾਰਥੀ ਰਥ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥
ਤਾਤ ਮਾਤ ਨ ਜਾਤ ਜਾਕਰ ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਮੁਕੰਦ ॥
ਕਉਨ ਕਾਜ ਕਹਾਹਿਗੇ ਤੇ ਆਨ ਦੇਵਕਿ ਨੰਦ ॥ ੨ ॥
ਦੇਵ ਦੈਤ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਜਿਹ ਕੀਨ ਸਰਬ ਪਸਾਰ ॥
ਕਉਨ ਉਪਮਾ ਤੌਨ ਕੋ ਮੁਖ ਲੇਤ ਨਾਮ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ੭ ॥

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਸੋ ਕਿਮ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਕਹਾਏ ॥
ਸਿਧ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਕਿਉ ਹੂੰ ਨ ਦੇਖਨ ਪਾਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਰਦ ਬਿਆਸ ਪਰਾਸਰ ਧ੍ਰੂਅ ਸੇ ਧਿਆਵਤ ਧਿਆਨ ਲਗਾਏ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹਾਰ ਹਠ ਛਾਡਿਓ ਤਦਪਿ ਧਿਆਨ ਨ ਆਏ ॥੧॥
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਪਿਸਾਚ ਪ੍ਰੇਤ ਤੇ ਨੇਤਹ ਨੇਤ ਕਹਾਏ ॥
ਸੂਛਮ ਤੇ ਸੂਛਮ ਕਰਿ ਚੀਨੇ ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ ॥ ੨ ॥
ਭੂਮਿ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ ॥

ਸੋ ਨਰ ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੇ ਬਾਚੇ ਜੋ ਹਰਿ ਸਰਣਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩ ॥ ੮ ॥

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਇਕ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਸੋ ਨ ਚਿਨਾਰ ॥

ਭੰਜਨ ਗੜ੍ਹਨ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨਤ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੋ ਅਤਿ ਹਿਤ ਚਿਤ ਕਰ ਬਹੁ ਬਿਧਸਿਲਾਪੁਜਾਈ ॥
ਪਾਨ ਥਕਿਓਪਾਹਿਨ ਕਹ ਪਰਸਤ ਕਛੁਕਰਿ ਸਿਧਨ ਆਈ ॥੧॥
ਅਛਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਰਪਤ ਹੈ ਪਾਹਨ ਕਛੂ ਨ ਖੈ ਹੈ ॥
ਤਾ ਮੈ ਕਹਾ ਸਿਧ ਹੈ ਰੇ ਜੜ੍ਹ ਤੋਹਿ ਕਛੂ ਬਰ ਦੈ ਹੈ ॥ ੨ ॥
ਜੋ ਜੀਅ ਹੋਤ ਤੌ ਦੇਤ ਕਛੂ ਤੁਹਿ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰ ॥
ਕੇਵਲ ਏਕ ਸਰਣਿ ਸੁਆਮੀ ਬਿਨ ਯੌ ਨਹਿ ਕਤਹਿ ਉਧਾਰ ॥ ੩ ॥ ੯ ॥

ਰਾਗ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਬਾਚਨ ਪੈ ਹੈ ॥
ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਜਾਹਿ ਬਸ ਕੀਨੇ ਤਾਤੇ ਕਹਾ ਪਲੈ ਹੈ ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਉਬਾਰ ਨ ਸਕ ਹੈ ਜਾਕਰ ਨਾਮ ਰਟੈ ਹੈ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਰੁਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਸਸਿ ਤੇ ਬਸਿ ਕਾਲ ਸਬੈ ਹੈ ॥ ੧ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਸਬੈ ਮਤ ਜਾਕਰ ਨੇਤ ਕਹੈ ਹੈ ॥
ਇੰਦ੍ਰ ਫਨਿੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਕਲਪ ਬਹੁ ਧਿਆਵਤਧਿਆਨ ਨ ਐਹੈ॥੨॥
ਜਾਕਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹਿ ਜਨਿਯਤ ਸੋ ਕਿਮ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹੈ ॥
ਛੁਟਹੋ ਕਾਲ ਜਾਲ ਤੇ ਤਬਹੀ ਤਾਹਿ ਚਰਨ ਲਪਟੈ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੧੦ ॥

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ

*ਸਵੱਯਾ ॥

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸਬਾਸੁਰ ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜ੍ਹੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਯਾ ਤਪ ਸੰਜਮ ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਿਖਾਲਸ ਜਾਨੈ
॥ ੧ ॥

ਸੱਤਿ ਸਦੈਵ ਸਰੂਪ ਸਤੱਬ੍ਰਤ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਜੈ ਹੈ ॥
ਦਾਨ ਦਯਾ ਦਮ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਜਤੱਬ੍ਰਤ ਸੀਲ ਸੁ ਬ੍ਰਤ ਅਬੈ ਹੈ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਦ ਆਪ ਅਦ੍ਵੈਖ ਅਭੇਖ ਅਭੈ ਹੈ ॥
ਰੂਪ ਅਰੂਪ ਅਰੇਖ ਜਰਾਰਦਨ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਭਏ ਹੈ
॥ ੨ ॥

ਆਦ ਦ੍ਵੈਖ ਅਭੇਖ ਮਹਾ ਪ੍ਰਭ ਸੱਤਿ ਸਰੂਪ ਸੁਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥
ਪੂਰ ਰਹਯੋ ਸਭ ਹੀ ਘਟ ਕੈ ਪਟ ਤੱਤ ਸਮਾਧਿ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਨਾਸੀ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਜਗਾਦਿ ਤੁਹੀ ਪ੍ਰਭ ਫੈਲ ਰਹਯੋ ਸਭਅੰਤਰਿਬਾਸੀ॥
ਦੀਨ ਦਯਾਲਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਕਰ ਆਦਿ ਅਜੋਨ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ
॥ ੩ ॥

ਆਦਿ ਅਭੇਖ ਅਛੇਦ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਬੇਦ ਕਤੇਬਨ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥
ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਸੱਤ ਸਦੈਵ ਸਬੈ ਘਟ ਛਾਯੋ ॥
ਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਗਣੇਸ ਮਹੇਸੁਰ ਗਾਹ ਫਿਰੈ ਸ੍ਰੁਤਿ ਥਾਹ ਨ ਆਯੋ ॥
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜਿ ਅਗੂੜ ਇਸੋ ਪ੍ਰਭ ਤੈ ਕਿਹਿ ਕਾਜ ਕਹੋ ਬਿਸਰਾਯੋ
॥ ੪ ॥

ਅੱਚੁਤ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਹਦ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਸਦੈਵ ਬਖਾਨੈ ॥
ਆਦਿਅਜੋਨਿ ਅਜਾਇ ਜਰਾ ਬਿਨੁ ਪਰਮਪੁਨੀਤ ਪਰੰਪਰ ਮਾਨੈ ॥
ਸਿੱਧ ਸ੍ਵਯੰਭੁ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਬੈ ਜਗ ਏਕ ਹੀ ਠੌਰ ਅਨੇਕ ਬਖਾਨੈ ॥

---

*ਤੇਤੀ ਸਵੱਯਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ।

ਰੇ ਮਨਰੰਕ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਤੈ ਕਿਹ ਕਾਰਣ ਤੇ ਨ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥
॥ ੫ ॥
ਅੱਛਰ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਹਦ ਸੱਤ ਸਦੈਵ ਤੁਹੀ ਕਰਤਾਰਾ ॥
ਜੀਵ ਜਿਤੇ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ ਸਭ ਕੈ ਸਦ ਪੇਟ ਕੋ ਪੋਖਨਹਾਰਾ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਦੁਹੂ ਮਿਲ ਭਾਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥
ਔਰ ਜਹਾਨ ਨਿਦਾਨ ਕਛੂ ਨਹਿ ਏ ਸੁਬਹਾਨ ਤੁਹੀ ਸਿਰਦਾਰਾ
॥ ੬ ॥
ਆਦਿ ਅਗਾਧਿ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਅਲੇਖ ਅਜੇ ਅਨਾਹਦ ਜਾਨਾ ॥
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਤੁਹੀ ਸਬਹੂੰ ਸਬ ਠੌਰਨ ਮੋ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥
ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਮਹੀਧਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਸੱਤਿ ਸਦੈਵ ਪਛਾਨਾ ॥
ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਕੋ ਕਛੁ ਭੇਦ ਪੁਰਾਨਕੁਰਾਨ ਨ ਜਾਨਾ
॥ ੭ ॥
ਸੱਤਿ ਸਦੈਵ ਸਰੂਪ ਸਤੱਬ੍ਰਿਤ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਤੁਹੀ ਉਪਜਾਯੋ ॥
ਦੇਵ ਅਦੇਵਨ ਦੇਵ ਮਹੀਧਰ ਭੂਤ ਭਵਾਨ ਵਹੀ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿਅਨੀਲ ਅਨਾਹਦ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਬਿਲੋਕਨ ਪਾਯੋ ॥
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਅਗੂੜ ਇਸੋ ਪ੍ਰਭ ਤੋਹਿ ਕਹੋ ਕਿਹ ਆਨ ਸੁਨਾਯੋ
॥ ੮ ॥
ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਮਹੀਧਰ ਨਾਗਨ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਡੋ ਤਪੁ ਕੀਨੋ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਸਬੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ਥਕੇ ਪੈਤੋ ਜਾਇ ਨ ਚੀਨੋ ॥
ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਰ ਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾ ਜਿਹਿਸੋ ਸਬ ਕੇ ਚਿਤ ਚੀਨੋ॥
ਪੂਰ ਰਹੀ ਮਹਿਮੋ ਮਹਿਮਾ ਮਨ ਮੈ ਤਿਹਿ ਆਨ ਮੁਝੈ ਕਹਿ ਦੀਨੋ
॥ ੯ ॥
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਭੇਦ ਲਹਯੋ ਤਿਹਿ ਸਿੱਧ ਸਮਾਧਿ ਸਭੈ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਬੈ ਬਹੁਭਾਤਿ ਪੁਰਾਨ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥
ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧਿ ਕਥਾਧ੍ਰੂਅਸੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਅਜਾਮਲਤਾਰੇ ॥
ਨਾਮੁਉਚਾਰ ਤਰੀਗਨਿਕਾ ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰ ਬਿਚਾਰ ਹਮਾਰੇ
॥ ੧੦ ॥

ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਸਿੱਧ ਸਰੂਪ ਸਭੋਪਹਿਚਾਨਯੋ॥
ਗੰਧ੍ਰਬ ਜੱਛ ਮਹੀਧਰ ਨਾਗਨ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਚਹੂੰ ਚਕ ਜਾਨਯੋ ॥
ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾ ਅਰੁ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਦੁਹੂੰ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਯੋ॥
ਚਿੱਤਅਗਿਆਨਸੁਜਾਨਸੁਯੰਭਵਕੌਨਕੀਕਾਨਿ ਨਿਦਾਨੁ ਭੁਲਾਨਯੋ
॥ ੧੧ ॥

ਕਾਹੂ ਲੈ ਠੋਕ ਬਧੇ ਉਰ ਠਾਕਰ ਕਾਹੂ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਯੋ ॥
ਕਾਹੂ ਕਹਯੋ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮੈ ਹਰਿ ਕਾਹੂ ਮਸੀਤ ਕੈ ਬੀਚ ਪ੍ਰਮਾਨਯੋ ॥
ਕਾਹੂ ਨੇ ਰਾਮ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਹੁ ਕਾਹੂ ਮਨੈ ਅਵਤਾਰਨਮਾਨਯੋ ॥
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਬਿਸਾਰ ਸਬੈ ਕਰਤਾਰ ਹੀਕੋ ਕਰਤਾ ਜੀਅ ਜਾਨਯੋ
॥ ੧੨ ॥

ਜੋ ਕਹੋ ਰਾਮ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਤਿ ਕਾਹੇ ਕੋ ਕੌਸਲ ਕੁੱਖ ਜਯੋ ਜੂ ॥
ਕਾਲ ਹੂ ਕਾਨ ਕਹੇ ਜਿਹਿ ਕੋ ਕਿਹ ਕਾਰਣਕਾਲ ਤੇ ਦੀਨ ਭਯੋ ਜੂ ॥
ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਬਿਬੈਰ ਕਹਾਇ ਸੁ ਕਯੋ ਪਥ ਕੋ ਰਥ ਹਾਂਕ ਧਯੋ ਜੂ ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਿਕੈ ਜਿਹਿਕੋ ਕੋਊ ਭੇਦ ਨ ਲੇਨ ਲਯੋ ਜੂ
॥ ੧੩ ॥

ਕਯੋਂ ਕਹੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿਹੈਕਿਹਕਾਜ ਤੇਬੱਧਕਬਾਣੁ ਲਗਾਯੋ॥
ਔਰ ਕੁਲੀਨ ਉਧਾਰਤ ਜੋ ਕਿਹ ਤੇ ਅਪਨੋ ਕੁਲ ਨਾਸੁ ਕਰਾਯੋ ॥
ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਕਹਾਇ ਕਹੋ ਕਿਮ ਦੇਵਕਿ ਕੇ ਜਠਰੰਤਰ ਆਯੋ ॥
ਤਾਤ ਨ ਮਾਤ ਕਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਕਯੋਂ ਬਸਦੇਵਹਿ ਬਾਪੁ ਕਹਾਯੋ
॥ ੧੪ ॥

ਕਾਹੇ ਕੋ ਏਸ ਮਹੇਸਹਿ ਭਾਖਤ ਕਾਹਿ ਦਿਜੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਯੋ ॥
ਹੈਨ ਰਘੇਸ ਜਦੇਜ ਰਮਾਪਤਿ ਤੈ ਜਿਨ ਕੋ ਬਿਸ੍ਵਨਾਥ ਪਛਾਨਯੋ ॥
ਏਕ ਕੋ ਛਾਡ ਅਨੇਕ ਭਜੈ ਸੁਕਦੇਵ ਪਰਾਸਰ ਬਯਾਸ ਝੁਠਾਨਯੋ ॥
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਸਜੈ ਸਭ ਹੀ ਹਮ ਏਕ ਹੀ ਕੋ ਬਿਧ ਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਨਯੋ
॥ ੧੫ ॥

ਕੋਊ ਦਿਜੇਸ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈ ਅਰੁ ਕੋਊ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਤੈ ਹੈ ॥
ਕੋਊ ਕਹੈ ਬਿਸਨੋ ਬਿਸ਼ਨਾਇਕ ਜਾਹਿ ਭਜੈ ਅਘ ਓਘ ਕਟੈ ਹੈ ॥

ਬਾਰ ਹਜਾਰ ਬਿਚਾਰ ਅਰੇ ਜੜ ਅੰਤ ਸਮੈ ਸਬ ਹੀ ਤਜਿ ਜੈ ਹੈ ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਧ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੀਏ ਜੋਊ ਥਾ ਅਬਹੈ ਅਰ ਆਗੈ ਊਹ੍ਵੈ ਹੈ
॥ ੧੬ ॥

ਕੋਟਕ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰੇ ਜਿਹ ਕੇ ਕਈ ਕੋਟ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਬਨਾਇ ਖਪਾਯੋ ॥
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ੍ਰ ਧਰਾਧਰ ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਹਿ ਜਾਤਿ ਗਨਾਯੋ ॥
ਆਜ ਲਗੇ ਤਪੁ ਸਾਧਤ ਹੈ ਸਿਵ ਊ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਛੁ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ ॥
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਭੇਦ ਲਖ੍ਯੋ ਜਿਹ ਸੋਊ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੋਹਿ ਬਤਾਯੋ
॥ ੧੭ ॥

ਧ੍ਯਾਨ ਲਗਾਇ ਠਗ੍ਯੋ ਸਬ ਲੋਗਨ ਸੀਸ ਜਟਾਨਖ ਹਾਥਬਢਾਏ॥
ਲਾਇ ਬਿਭੂਤ ਫਿਰ੍ਯੋ ਮੁਖ ਊਪਰ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਸਬੈ ਡਹਿਕਾਏ ॥
ਲੋਭਕੇ ਲਾਗੈ ਫਿਰ੍ਯੋ ਘਰ ਹੀ ਘਰ ਜੋਗਕੇ ਨ੍ਯਾਸ ਸਬੈਬਿਸਰਾਏ॥
ਲਾਜ ਗਈ ਕਛੁ ਕਾਜੁ ਸਰ੍ਯੋ ਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾਪ੍ਰਭੁ ਪਾਨਨ ਆਏ
॥ ੧੮ ॥

ਕਾਹੇ ਕੋ ਡਿੰਭ ਕਰੈ ਮਨ ਮੂਰਖ ਡਿੰਭ ਕਰੈ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖ੍ਵੈ ਹੈ ॥
ਕਾਹਿ ਕੋ ਲੋਕ ਠਗੇ ਠਗ ਲੋਗਨਿ ਲੋਗ ਗਯੋ ਪਰਲੋਗ ਗਵੈ ਹੈ ॥
ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਕੀ ਠੌਰ ਜਹਾਂ ਤਿਹ ਠੌਰ ਬਿਖੈ ਤੁਹਿ ਠੌਰ ਨ ਐਹੈ ॥
ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾਂ ਜੜ ਭੇਖ ਕੇ ਕੀਨੇ ਅਲੇਖ ਨ ਪੈ ਹੈ
॥ ੧੯ ॥

ਕਾਹੇ ਕੋ ਪੂਜਤ ਪਾਹਨ ਕੋ ਕਛ ਪਾਹਨ ਮੈ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ ॥
ਤਾਹਿ ਕੋ ਪੂਜ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਕੈ ਜਿਹ ਪੂਜਤ ਹੀ ਅਘ ਓਘ ਮਿਟਾਹੀ ॥
ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਕੇ ਬੰਧਨ ਜੇਤਕ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਸਬੈ ਛੁਟਿਜਾਹੀ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਧ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸਦਾ ਇਨ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਕਰੇ ਫਲ ਨਾਹੀ
॥ ੨੦ ॥

ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਭਯੋ ਫਲ ਹੀਨ ਜੁ ਪੂਜ ਸਿਲਾ ਜੁਗਿ ਕੋਟ ਗਵਾਈ ॥
ਸਿੱਧ ਕਹਾਂ ਸਿਲ ਕੇ ਪਰਸੇ ਬਲ ਬ੍ਰਿਧ ਘਟੀ ਨਵਨਿੱਧ ਨ ਪਾਈ॥
ਆਜੁ ਹੀ ਆਜੁ ਸਮੋਜੁਬਿਤ੍ਯੋਨਹਿ ਕਾਜਸਰ੍ਯੋਕਛੁਲਾਜ ਨ ਆਈ ॥

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਭਜਯੋ ਨ ਅਰੇ ਜੜ ਐਸੋ ਹੀ ਐਸ ਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਈ
॥੨੧॥
ਜੋ ਜੁਗ ਤੈ ਕਰ ਹੈ ਤਪਸਾ ਕਛੁ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨ ਪਾਹਨ ਕੈ ਹੈ ॥
ਹਾਥ ਉਠਾਇਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋ ਜੜਤੋਹਿ ਕਛੂ ਬਰਦਾਨੁ ਨ ਦੈ ਹੈ ॥
ਕੌਨ ਭਰੋਸ ਭਯਾ ਇਹ ਕੋ ਕਹੁ ਭੀਰ ਪਰੀ ਨਹਿ ਆਨ ਬਚੈ ਹੈ ॥
ਜਾਨੁ ਰੇ ਜਾਨੁ ਅਜਾਨ ਹਠੀ ਇਹ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਸੁਭਰਮਗਵੈ ਹੈ
॥੨੨॥
ਜਾਲ ਬਧੇ ਸਭ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕੋਊ ਰਾਮ ਰਸੂਲ ਨ ਬਾਚਨ ਪਾਏ ॥
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਧਰਾਧਰ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਉਪਾਇ ਮਿਟਾਏ ॥
ਅੰਤ ਮਰੇ ਪਛੁਤਾਇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਜੇ ਜਗ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਏ ॥
ਰੇਮਨ ਲੈਲ ਇਕੇਲਹੀ ਕਾਲਕੇ ਲਾਗਤ ਕਾਹਿ ਨ ਪਾਇਨ ਧਾਏ
॥੨੩॥
ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਹਿ ਦੰਡ ਕਮੰਡਲ ਭੂਮ ਭ੍ਰਮਾਨਯੋ ॥
ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਸਦਾਸਿਵ ਜੂਸਭ ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਭਯਾ ਹਮ ਜਾਨਯੋ ॥
ਕਾਲਹੀਪਾਇਭਯੋਮਿਟਗਯੋਜਗ ਯਾਹੀਤੇਤਾਹਿ ਸਬੋ ਪਹਿਚਾਨਯੋ ॥
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕੇ ਭੇਦ ਸਭੈ ਤਜ ਕੇਵਲ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਮਾਨਯੋ
॥੨੪॥
ਕਾਲ ਗਯੋਇਨ ਕਾਮਨਸਯੋਂ ਜੜਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੀਐਨਚਿਤਾਰਯੋ।
ਲਾਜ ਕੋ ਛਾਡ ਨ੍ਰਿਲਾਜ ਅਰੇ ਜੜਕਾਜਅਕਾਜਕੋ ਕਾਜ ਸਵਾਰਯੋ।
ਬਾਜ ਬਨੇ ਗਜਰਾਜ ਬਡੇ ਖਰ ਕੋ ਚੜਿਬੋ ਚਿਤ ਬੀਚ ਬਿਚਾਰਯੋ।
ਸ੍ਰੀਭਗਵੰਤ ਭਜਯੋ ਨਅਰੇ ਜੜ ਲਾਜ ਹੀ ਲਾਜ ਤੈਕਾਜ ਬਿਗਾਰਯੋ
॥੨੫॥
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੜੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਭੇਦ ਕਛੂ ਤਿਨ ਕੋ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥
ਪੂਜਤ ਠੌਰ ਅਨੇਕ ਫਿਰਯੋ ਪਰ ਏਕ ਕਬੈ ਹੀਯ ਮੈ ਨ ਬਸਾਯੋ ॥
ਪਾਹਨ ਕੋ ਅਸਥਾਲਯ ਕੋਸਿਰਨਯਾਇ ਫਿਰਯੋ ਕਛੁਹਾਥਨਆਯੋ ॥
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਅਗੂੜ ਪ੍ਰਭੂ ਤਜਿ ਆਪਨ ਹੂੜ ਕਹਾ ਉਰਝਾਯੋ
॥੨੬॥

ਜੋ ਜੁਗੀਆਨ ਕੇ ਜਾਇ ਉਠ ਆਸ਼੍ਰਮਗੋਰਖਕੋ ਤਿਹਜਾਪ ਜਪਾਵੈ॥
ਜਾਇ ਸੰਨਜਾਸਨ ਕੇ ਤਿਹ ਕੋ ਕਹਿਦੱਤ ਹੀ ਸੱਤ ਹੈਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ ॥
ਜੋ ਕੋਊ ਜਾਇ ਤੁਰੱਕਨ ਮੈ ਮਹਿਦੀਨਕੇ ਦੀਨ ਤਿਸੈ ਗਹ ਲਜਾਵੈ ॥
ਆਪਹਿ ਬੀਚ ਗਨੈ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਊ ਬਤਾਵੈ
॥ ੨੭ ॥

ਜੋ ਜੁਗੀਆਨ ਕੇ ਜਾਇਕਹੈ ਸਭ ਜੋਗਨ ਕੋ ਗ੍ਰਹ ਮਾਲ ਉਠੈ ਦੈ॥
ਜੋ ਪਰੋ ਭਾਜ ਸਨਜਾਸਨ ਦੈ ਕਹੈ ਦੱਤ ਕੇ ਨਾਮ ਪੈ ਧਾਮਲੁਟੈ ਦੈ ॥
ਜੋ ਕਰ ਕੋਊ ਮਸੰਦਨ ਸੋ ਕਹੈਸਰਬਦਰਬ ਲੈ ਮੋਹਿ ਅਬੈਦੈ ॥
ਲੇਉ ਹੀ ਲੇਉ ਕਹੈ ਸਬ ਕੋਨਰ ਕੋਊ ਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬਤਾਇ ਹਮੈ ਦੈ
॥ ੨੮ ॥

ਜੋ ਕਰ ਸੇਵ ਮਸੰਦਨ ਕੀ ਕਹੈ ਆਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਬੈ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ॥
ਜੋ ਕੁਛ ਮਾਲ ਤਵਾਲਯ ਸੋ ਅਬ ਹੀ ਉਠ ਭੇਟ ਹਮਾਰੀ ਹੀ ਕੀਜੈ ॥
ਮੇਰੋ ਹੀ ਧਯਾਨ ਧਰੋ ਨਿਸਬਾਸੁਰਭੂਲ ਕੈ ਔਰਕੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੀਜੈ ॥
ਦੀਨੇ ਕੋਨਾਮ ਸੁਨੈਭਜਿਰਾਤਹਿ ਲੀਨੇ ਬਿਨਾ ਨਹਿਨੈਕ ਪ੍ਰਸੀਜੈ
॥ ੨੯ ॥

ਆਂਖਿਨ ਭੀਤਰ ਤੇਲ ਕੋ ਡਾਰ ਸੁ ਲੋਗਨ ਨੀਰੁ ਬਹਾਇ ਦਿਖਾਵੈ॥
ਜੋ ਧਨਵਾਨੁ ਲਖੈ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਤਾਹੀ ਪਰੋਸ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਿਮਾਵੈ ॥
ਜੋ ਧਨ ਹੀਨ ਲਖੈ ਤਿਹ ਦੇਤ ਨ ਮਾਂਗਨ ਜਾਤ ਮੁਖੋਂ ਨ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਲੂਟਤ ਹੈ ਪਸੁ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕਬਹੂੰ ਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ
॥ ੩੦ ॥

ਆਂਖਿਨ ਮੀਚ ਰਹੈ ਬਕ ਕੀ ਜਿਮ ਲੋਗਨ ਏਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਿਖਾਯੋ ॥
ਨਜਾਤਫਿਰਜੋਸਿਰਬੱਧਕਜੋਂਅਸਧਜਾਨਬਿਲੋਕਬਿੜਾਲਲਜਾਯੋ ॥
ਲਾਗ ਫਿਰਯੋ ਧਨ ਆਸ ਜਿਤੈਤਿਤਲੋਗ ਗਯੋ ਪਰਲੋਗ ਗਵਾਯੋ ॥
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਭਜਯੋ ਨ ਅਰੇ ਜੜਧਾਮ ਕੇ ਕਾਮ ਕਹਾਂ ਉਰਝਾਯੋ
॥ ੩੧ ॥

ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਤ ਕਹਾਇਨ ਲੋਗਨ ਕੋ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨ ਐ ਹੈ ॥
ਭਾਜਤ ਨਾ ਧਨ ਹੇਤ ਅਰੇ ਜਮ ਕਿੰਕਰ ਤੇ ਨਹਿ ਭਾਜਨ ਪੈ ਹੈ ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਿੱਤ੍ਰ ਨ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸਬੈ ਊਹਾਂ ਸਿਖ ਸਖਾ ਕੋਊ ਸਾਖ ਨ ਦੈ ਹੈ ॥
ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾਂਪਸੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਅਕੇਲੋ ਹੀ ਜੈ ਹੈ ॥
॥ ੩੨ ॥

ਤੈ ਤਨ ਤਯਾਗਤ ਹੀ ਸੁਨ ਰੇ ਜੜ ਪ੍ਰੇਤ ਬਖਾਨ ਤ੍ਰਿਆ ਭਜ ਜੈ ਹੈ ॥
ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਲਿੱਤ੍ਰ ਸੁਮਿੱਤ੍ਰ ਸਖਾ ਇਹ ਬੇਗ ਨਿਕਾਰਹੁ ਆਇਸ ਦੈ ਹੈ ॥
ਭੌਨ ਭੰਡਾਰ ਧਰਾ ਗੜ੍ਹ ਜੇਤਕ ਛਾਡਤ ਪ੍ਰਾਨ ਬਗਾਨ ਕਹੈ ਹੈ ॥
ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾਂ ਪਸੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਅਕੇਲੋ ਹੀ ਜੈ ਹੈ
॥ ੩੩ ॥

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

*ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿੰਮਾ ਦੇ ਸਵੱਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਜੋ ਕਿਛੁ ਲੇਖ ਲਿਖਯੋ ਬਿਧਨਾ ਸੋਈ ਪਾਯਤ ਮਿਸ੍ਰ ਜੂ ਸੋਕਨਿਵਾਰੋ॥
ਮੇਰੋ ਕਛੂ ਅਪਰਾਧੁ ਨਹੀ ਗਯੋ ਯਾਦ ਤੇ ਭੂਲ ਨ ਕੋਪੁ ਚਿਤਾਰੋ ॥
ਬਾਗੋ ਨਿਹਾਲੀ ਪਠੈ ਦੈਹੋ ਆਜ ਭਲੇ ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਹਚੈ ਜੀਅਧਾਰੋ॥
ਛੱਤ੍ਰੀ ਸਭੈ ਕ੍ਰਿਤ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੇ ਇਨਹੂ ਪੈ ਕਟਾਛ ਕ੍ਰਿਪਾਕੈ ਨਿਹਾਰੋ॥੧॥
ਜੁੱਧ ਜਿਤੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਦਾਨਕਰੇ॥
ਅਘਓਘ ਟਰੇਇਨਹੀਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੁਨ ਧਾਮਭਰੇ॥
ਇਨਹੀਕੇਪ੍ਰਸਾਦਿਸੁਵਿੱਦਿਆਲਈਇਨਹੀਕੀਕ੍ਰਿਪਾਸਭ ਸੱਤ੍ਰ ਮਰੇ॥
ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂਨਹੀ ਮੋਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ॥੨॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨਕੀ ਮਨ ਭਾਵਤ ਔਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ ॥
ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਭਲੋ ਅਰ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨਨਲਾਗਤ ਨੀਕੋ॥
ਆਗੇ ਫਲੇ ਇਨ ਹੀ ਕੌ ਦਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸ ਔਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ॥
ਮੋ ਗ੍ਰਹ ਮੈ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਸਿਰ ਲੌ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਹੀਕੋ॥੩॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਟ ਪਟਾਇ ਚਿਤ ਮੈ ਜਰਯੋ ਤ੍ਰਿਣ ਜਯੋਂ ਕ੍ਰੁਧਤ ਹੋਇ ॥
ਖੋਜ ਰੋਜ ਕੇ ਹੇਤ ਲਗ ਦਯੋ ਮਿਸਰ ਜੂ ਰੋਇ ॥੪॥

*ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੇ ਅਰਥ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ।

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ ॥

ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥ ਅਥ ਸ੍ਰੀ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਲਿਖਯਤੇ ॥ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦ ॥ ਸਾਂਗ ਸਰੋਹੀ ਸੈਫ ਅਸ ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਤਰਵਾਰ ॥ ਸਤ੍ਰਾਂਤਕ ਕਵਚਾਂਤਿ ਕਰ ਕਰੀਐ ਰੱਛ ਹਮਾਰ ॥ ੧ ॥ ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰਾ ਧਰੀ ਸੈਫ ਸੂਲ ਜਮਦਾਢ ॥ ਕਵਚਾਂਤਕ ਸਤ੍ਰਾਂਤ ਕਰ ਤੇਗ ਤੀਰ ਧਰ ਬਾਢ ॥ ੨ ॥ ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ ॥ ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ ਯਹੈ ਹਮਾਰੈ ਪੀਰ ॥ ੩ ॥ ਤੀਰ ਤੁਹੀ ਸੈਥੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤਬਰ ਤਰਵਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੋ ਜੋ ਜਪੈ ਭਏ ਸਿੰਧ ਭਵ ਪਾਰ ॥ ੪ ॥ ਕਾਲ ਤੁਹੀ ਕਾਲੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤੇਗ ਅਰੁ ਤੀਰ ॥ ਤੁਹੀ ਨਿਸਾਨੀ ਜੀਤ ਕੀ ਆਜੁ ਤੁਹੀ ਜਗ ਬੀਰ ॥ ੫ ॥ ਤੁਹੀ ਸੂਲ ਸੈਥੀ ਤਬਰ ਤੂੰ ਨਿਖੰਗ ਅਰੁ ਬਾਨ ॥ ਤੁਹੀ ਕਟਾਰੀ ਸੈਲ ਸਭ ਤੁਮਹੀ ਕਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ੬ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਤੁਮ ਹੀ ਸਿਪਰ ਤੁਮਹੀ ਕਵਚ ਨਿਖੰਗ ॥ ਕਵਚਾਂਤਕ ਤੁਮਹੀ ਬਨੇ ਤੁਮ ਬ੍ਯਾਪਕ ਸਰਬੰਗ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਤੂੰ ਸਭ ਕਾਰਨ ਤੁਹੀ ਤੂੰ ਬਿੱਦਯਾ ਕੋ ਸਾਰ ॥ ਤੁਮ ਸਭ ਕੋ ਉਪਰਾਜਹੀ ਤੁਮਹੀ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰ ॥ ੮ ॥

ਸਾਂਗ=ਬਰਛੀ । ਸਰੋਹੀ=ਤਲਵਾਰ । ਸੈਫ=ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ । ਅਸ=ਤਲਵਾਰ । ਤੁਪਕ=ਬੰਦੂਕ, ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੰਜੋਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀ ਹੇ ਤਲਵਾਰ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ । ੧. ਅਸੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਵੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ, ਸੈਫ=ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ, ਸੂਲ=ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਵਰਗੀ, ਜਮਦਾੜ=ਕਟਾਰ । ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਦਾਂ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਤੇਗ=ਤਲਵਾਰ, ਤੀਰ=ਬਾਣ ਅਤੇ ਬਾੜ=ਬਾਢ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਵਾਢੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ।

੨. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਖੰਡਾ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ, ਬੰਦੂਕ, ਤਬਰ=ਛਵੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਹਨ । ੩. ਸੈਥੀ=ਬਰਛੀ । ਤਬਰ=ਛਵੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ । ਸਿੰਧ ਭਵ=ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ੪. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ । ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ । ੫. ਤ੍ਰਿਸੂਲ, ਬਰਛੀ, ਛਵੀ ਨਿਖੰਗ=ਭੱਥਾ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਤੀਰ ਰੱਖੀਦੇ ਹਨ । ਸੇਲ=ਨੇਜਾ । ੬. ਨੇੜੇ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਰ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਿਪਰ=ਢਾਲ । ਸੰਜੋਅ=ਭੱਥਾ । ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ । ੭. ਸਾਰ=ਨਿਚੋੜ, ਸਿੱਟਾ । ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈਂ ।

੮. ਰਜਨੀ=ਰਾਤ । ਉਪਾਇ=ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ । ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਵਧਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈਂ ।

ਤੁਮਹੀ ਦਿਨ ਰਜਨੀ ਤੁਹੀ ਤੁਮਹੀ ਜੀਅਨ ਉਪਾਇ ॥ ਕਉਤਕ ਹੇਰਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤਿਨ ਮੋਂ ਬਾਦ ਬਢਾਇ ॥ ੯ ॥ ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਸੈਫ ਤੇਗ ਤਰਵਾਰ ॥ ਰੱਛ ਕਰੋ ਹਮਰੀ ਸਦਾ ਕਵਚਾਂਤਕ ਕਰਵਾਰ ॥ ੧੦ ॥ ਤੁਹੀਂ ਕਟਾਰੀ ਦਾੜ੍ਹ ਜਮ ਤੂੰ ਬਿਛੂਓ ਅਰੁ ਬਾਨ ॥ ਤੋਪਤਪਦ ਜੇ ਲੀਜੀਐ ਰੱਛ ਦਾਸ ਮੁਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੧੧ ॥ ਬਾਂਕ ਬਜ੍ਰ ਬਿਛੂਓ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਤਬਰ ਤਰਵਾਰ ॥ ਤੁਹੀਂ ਕਟਾਰੀ ਸੈਹਥੀ ਕਰੀਐ ਰੱਛ ਹਮਾਰ ॥ ੧੨ ॥ ਤੁਮਹੀ ਗੁਰਜ ਤੁਮਹੀ ਗਦਾ ਤੁਮਹੀਂ ਤੀਰ ਤਫੰਗ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨ ਮੋਰੀ ਸਦਾ ਰੱਛ ਕਰੋ ਸਰਬੰਗ ॥ ੧੩ ॥ ਛੁਰੀ ਕਲਮ ਰਿਪ ਕਰਦ ਭਨਿ ਖੰਜਰ ਬੁਗਦਾਨਾਇ ॥ ਅਰਧ ਰਿਜਕ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ ਮੁਹਿ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਪਾਵਹੁ ਜਗਤ ਤੁਮ ਤੁਮਹੀਂ ਪੰਥ ਬਨਾਇ ॥ ਆਪ ਤੁਹੀ ਝਗਰਾ ਕਰੋ ਤੁਮਹੀ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਮੱਛ ਕੱਛ ਬਾਰਾਹ ਤੁਮ ਤੁਮ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ॥ ਨਾਰ ਸਿੰਘ ਬਉਧਾ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਜਗਤ ਕੋ ਸਾਰ ॥ ੧੬ ॥ ਤੁਹੀਂ ਰਾਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੁਮ ਤੁਹੀਂ ਬਿਸਨ ਕੋ ਰੂਪ ॥ ਤੁਹੀਂ ਪ੍ਰਜਾ ਸਭ ਜਗਤ ਕੀ ਤੁਹੀ ਆਪ ਹੀ ਭੂਪ ॥ ੧੭ ॥ ਤੁਹੀਂ ਬਿਪ੍ਰ ਛਤ੍ਰੀ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਰੰਕ ਅਰੁ ਰਾਉ ॥ ਸਾਮ ਦਾਮ ਅਰੁ ਡੰਡ ਤੂੰ ਤੁਮਹੀ ਭੇਦ ਉਪਾਉ ॥ ੧੮ ॥ ਸੀਸ ਤੁਹੀਂ ਕਾਯਾ ਤੁਹੀਂ ਤੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਤੈਂ ਬਿਦਯਾ ਜਗ ਬਕਤ੍ਰ ਹੁਇ ਕਰੇ ਬੇਦ ਬਖਯਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਬਿਸਿਖ ਬਾਨ ਧਨੁਖਾਗ੍ਰ ਭਨ ਸਰ ਕੈਬਰ ਜਿਹਨਾਮ ॥ ਤੀਰ ਖਤੰਗ ਤਤਾਰਚੋ ਸਦਾ ਕਰੋ ਮਮਕਾਮ ॥ ੨੦ ॥ ਤੈਣੀਰਾ ਲੈ ਸਤ੍ਰ ਅਰਿ ਮ੍ਰਿਗ

---

੯. ਕਵਚਾਂਤਕ=ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ।

੧੦. ਪਤਿ=ਤੂੰ ਜੋ ਸਾਡੀ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਜੇਹੜਾ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਾਸ ਅਪਨੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ੧੧. ਬਾਂਕ=ਇਕ ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਜਰ=ਕੁਹਾੜਾ। ਤਬਰ=ਛਵੀ। ੧੨. ਗੁਰਜ ਅਰ ਗਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਤੁਫੰਗ=ਬੰਦੂਕ। ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਕਰੋ।

੧੩. ਤੂੰ ਹੀ ਛੁਰੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਕਲਮ ਦੀ ਵੈਰਨ ਹੈਂ ਭਾਵ ਕਲਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਘੜਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਕਰਦ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ਖੰਜਰ ਤੇ ਬੁਗਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਅਤੇ ਅਰਧ=ਮਾਤ ਲੋਕ ਨੂੰ ਵੀ ਤੂੰਹੀ ਰਿਜਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ। ਜਾਂ ਅਰਧ=ਅਰਾਧ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਰਿਜਕ ਦੇਂਦੀ ਹੈਂ। ੧੪. ਬਕਤ੍ਰ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਰੂਪ ਬਣਕੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਵੇਦ ਰੂਪ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਜਗਤ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈਂ। ੧੯. ਜੇਹੜਾ ਧਨਖ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਬਿਸਿਖ, ਬਾਨ, ਸਰ, ਕੈਬਰ, ਤੀਰ, ਖਤੰਗ, ਤਤਾਰਚੇ ਹਨ। ੨੦. ਤੂੈਣੀ=ਭੱਥਾ ਆਲੇ=ਘਰ। ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਭੱਥਾ ਹੈ ਓਹ ਕੀ ਹੈ ਓਹ ਬਾਣ ਹੈ। ਸੱਤ੍ਰ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੋ ਬਾਣ ਹੈ। ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਬਾਣ ਹੈ। ਸਸਬਾਨ=ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਵੀ ਬਾਣ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

ਅੰਤਕ ਸਸਬਾਨ ॥ ਤੁਮ ਬੈਰਨ ਪ੍ਰਥਮੈ ਹਨੋ ਬਹੁਰੋ ਬਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ੨੧ ॥ ਤੁਮ ਪਾਟਸ ਪਾਸੀ ਪਰਸ ਪਰਮ ਸਿੱਧ ਕੀ ਖਾਨ ॥ ਤੇ ਜਗ ਕੇ ਰਾਜਾ ਭਏ ਦੀਅ ਤਵ ਜਿਹੱ ਬਰ ਦਾਨ ॥ ੨੨ ॥ ਸੀਸ ਸਤ੍ਰ ਅਰਿ ਆਰ ਅਸ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸੁਰੇਸਰ ਤੁਮ ਕੀਯੋ ਭਗਤ ਆਪੁਨੋ ਜਾਨ ॥ ੨੩ ॥ ਜਮਧਰ ਜਮਦਾੜ੍ਹਾ ਜਬਰਜੋਧਾਂਤਕ ਜਿਹੱ ਨਾਇ ॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਲੀਜਤ ਤਿਨੈ ਜੇ ਬਿਨ ਬਾਂਧੇ ਜਾਇ ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਂਕ ਬਜ੍ਰ ਬਿਛੂਓ ਬਿਸਿਖ ਬਿਰਹ ਬਾਨ ਸਭ ਰੂਪ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਭਏ ਜਗਤ ਕੇ ਭੂਪ ॥ ੨੫ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸੇਰ ਸਮਰਾਂਤ ਕਰਿ ਸਿੱਪ-ਰਾਰਿ ਸਮਸੇਰ ॥ ਮੁਕਤ ਜਾਲ ਜਮ ਕੇ ਭਏ ਜਿਨੈ ਕਹਯੋ ਇਕ ਬੇਰ ॥ ੨੬ ॥ ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੱਤ੍ਰ ਅਰਿ ਸ਼ਾਰੰਗਾਰਿ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥ ਸਦਾ ਹਮਾਰੇ ਚਿਤ ਬਸੋ ਸਦਾ ਕਰੋ ਮਮ ਕਾਮ ॥ ੨੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਉਸਤਤ ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਵਚ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਹੋ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਲੇਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਹੋ ਅੰਤ ਦੁਸਟ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਜਗੰਨਾਥ ਕੇ ਸਦਾ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੋ

---

੨੧. ਤੁਮ=ਹੇ ਤਲਵਾਰ ਤੂੰ ਪਾਟਸ=ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਪਾਸੀ=ਫਾਹੀ । ਪਰਸ=ਕੁਹਾੜਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈਂ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੨੨. ਸ੍ਰੀ ਜਾਂ ਸੀਸ ਸੱਤ੍ਰ ਅਰ ਭਾਵ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਵੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਰਿਜਾਰ=ਵੈਰੀ ਦੀ ਵੈਰਨ=ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ ਕਰਸਾਰਿ=ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵੈਰਨ । ਅਸਿ, ਖੰਡੋ, ਖੜਗ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ=ਤਲਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਭਗਤ ਜਾਣਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੨੩. ਜਮ ਧਰ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਜਮਦਾੜ੍ਹਾ=ਤਲਵਾਰ । ਜਬਰ=ਤਲਵਾਰ । ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਜੋਧਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨੪. ਬਾਂਕ=ਟੇਢਾ ਬਾਣ । ਬੱਜਰ=ਕਰੜਾ ਬਾਣ । ਬਿਛੂਓ=ਬਿਛੂ ਵਰਗਾ ਬਾਣ । ਵਿਹੁ ਵਾਲਾ ਬਾਣ । ਬਿਰਹਿ=ਕਾਮ ਰੂਪ ਬਾਣ ਭਾਵ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ੨੫. ਸਸਤ੍ਰ=ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ=ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਰ=ਸੇਲਾ ਭਾਵ ਨੇਜਾ। ਜੁਧ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋ ਤਲਵਾਰ। ਸਿਪਰਾ=ਢਾਲ ਦੀ ਵੈਰਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ । ਸਮਸੇਰ=ਤਲਵਾਰ। ਓਹ ਜਮ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਆਖਿਆ । ੨੬. ਸੈਫ, ਸਰੋਹੀ=ਤਲਵਾਰ । ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ। ਸਾਰਿੰਗਾਰਿ=ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ। ਪਹਿਲੇ ਸੰਜੋਅ "ਸ਼ਬਦ" ਆਖੋ ਫੇਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਰੱਖ ਦਿਓ। ੩੮. ਸੱਤ੍ਰ ਦੁਸਟ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬੋਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ। ਜਗੰਨਾਥ=ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੋ ਤਲਵਾਰ।

ਰਾਖੁ ॥ ੨੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਭਨੋ ਪਾਲਕ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮੁ ਸ੍ਰਿਸਟੇਸ ਕੇ ਸਦਾ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੋ ਧਾਰ ॥ ੩੦ ॥ ਸਿਸਟ ਨਾਮ ਪਹਲੇ ਕਹੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ਨਾਥ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮੁ ਮਮਈਸ ਕੇ ਸਦਾ ਬਸੋ ਜੀਅ ਸਾਥ ॥ ੩੧ ॥ ਸਿੰਘ ਸਬਦ ਭਾਖੋ ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਹਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਜਗ ਮਾਤ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁ ਧਾਰਿ ॥ ੩੨ ॥ ਰਿਪੁ ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਜਗਤ ਖਲ ਖੰਡਨ ਜਗ ਮਾਹਿ ॥ ਤਾਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀਐ ਜਿਹ ਸੁਨ ਦੁਖ ਟਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ੩੩ ॥ ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅੰਤ ਪਤਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਰਾਖਿ ॥ ੩੪ ॥ ਖੱਤ੍ਰਿਯਾਂ ਕੈ ਖੇਲਤ ਖੜਗ ਖਗ ਖੰਡੋ ਖੱਤ੍ਰਿਆਰ ॥ ਖੇਲਾਂਤਕ ਖਲਕੇ ਮਰੀ ਅਸਿ ਕੋ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੫ ॥ ਭੂਤਾਂਤਕ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਭਵਹਾ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ॥ ਸਿਰੀ ਭਵਾਨੀ ਭੈ ਹਰਨ ਸਭ ਕੋ ਕਰੌ ਕਲਜਾਨ ॥ ੩੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਭੂਤ ਸਬਦ ਕੌ ਭਾਖਿ ਬਹੁਰ ਅਰਿ ਭਾਖੀਐ ॥ ਸਭ ਅਸਿ ਜੂ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਰਾਖੀਐ ॥ ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਗਨ ਸਭ ਕਹਿ ਧਨੁ ਸਬਦ ਉੱਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਭ ਖੰਡੇ ਕੇ ਨਾਮ ਸੱਤਿ ਜੀਅ ਧਾਰੀਐ ॥੩੭॥ਦੋ:॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਜਮਕੋ ਉਚਰਿ ਬਹੁਰੋ ਰਦਨ ਉਚਾਰਿ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਜਮਦਾੜ੍ਹ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੩੮ ॥ ਉਦਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਥਮੈ ਕਹੋ ਪੁਨਿ ਅਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਭੈ ਜਮਦਾੜ੍ਹਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੩੯ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਗ੍ਰੀਵਾ ਸਿਰ ਅਰਿ ਉਚਰ ਪੁਨ ਅਸਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੇ ਲੀਜੋ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੪੦ ॥ ਕਰੀ ਕਰਾਂਤਕ ਕਸਟ ਰਿਪੁਕਾਲਾਯੁਧ ਕਰਵਾਰ ॥ ਕਰਾਚੋਲ ਕਿਰਪਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੧ ॥ ਕਸਤ ਕਰੀ ਕਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਸੁਨਾਇ ॥ ਸੱਸਤ੍ਰ

---

੨੯. ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਾਲਕ=ਤਲਵਾਰ ਸ੍ਰਿਸਟੇਸ= ਸ਼੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਮਾਲਕਾਤਲਵਾਰ।

੩੧. ਸ੍ਰਿਸਟ ਨਾਥ=ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ।

੩੨. ਸਿੰਘ ਬਾਹਨ=ਸ਼ਕਤੀ। ੩੩. ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਣੌਣ ਵਾਲੀ, ਮੂਰਖਾਂ, ਦੁਸਟਾਂ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੁਖ ਟਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩੪. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਤਿ=ਸ਼ਕਤੀ, ਤਲਵਾਰ। ੩੫. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਖੇਡਦੀ ਹੈ ਹੇ ਸ਼ਕਤੀ। ਖੱਤ੍ਰਿਜਾਰ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ। ਖੇਲਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ੩੬. ਭੂਤਾਂਤਕ=ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਭਵਹਾ=ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

੩੭. ਭੂਤਅਰਿ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ। ਮ੍ਰਿਗ ਧਨਸਰ=ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋ ਤਲਵਾਰ। ੩੮. ਜਮਰਦਨ=ਜਮਦਾੜ੍ਹ ਭਾਵ ਕਟਾਰ। ੩੯. ਉਦਰ ਅਰਿ=ਪੇਟ ਦੀ ਵੈਰਨ ਭਾਵ ਕਟਾਰ।

੪੦. ਮ੍ਰਿਗ ਗ੍ਰੀਵਾ ਅਰਿ=ਹਰਨ ਦੀ ਧੌਣ ਦੀ ਵੈਰਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ।

੪੧. ਕਰੀ ਕਰਾਂਤਕ=ਹਾਥੀ ਦੇ ਕਰ=ਸੁੰਡ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਕਸਟਰਿਪ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੋ ਤਲਵਾਰ । ਕਾਲਾਯੁਧ=ਜਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੋ ਤਲਵਾਰ। ਕਰਵਾਰ=ਤਲਵਾਰ। ਕਰਾਚੋਲ=ਤਲਵਾਰ।

ਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬ ਮੋਰੀ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ॥ ੪੨ ॥ ਸਿਰੀ ਸਰੋਹੀ ਸੇ ਰਸਮ ਜਾਸਮ ਅਉਰ ਨ ਕੋਇ॥ ਤੇਗ ਜਾਪੁ ਤੁਮਹੂੰ ਜਪੋ ਭਲੋ ਤੁਹਾਰੋ ਹੋਇ ॥ ੪੩॥ ਖਗ ਮ੍ਰਿਗ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਗਨ ਏ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰ॥ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ਜਾਨ ਤਿਸੈ ਤਰਵਾਰ॥ ੪੪ ॥ ਹਲੱਬਿ ਜੁਨੱਬੀ ਮਗਰਬੀ ਮਿਸਰੀ ਊਨਾ ਨਾਮ॥ ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸਸਤ੍ਰ ਪਤਿ ਜਿਤਯੋ ਰੂਮ ਅਰੁ ਸਾਮ ॥ ੪੫॥ ਕਤੀਯਾ ਮਾਨੀ ਹਿੰਦਵੀ ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਾਥ ॥ ਲਏ ਭਗਉਤੀ ਨਿਕਸ ਹੈ ਆਪ ਕਲੰਕੀ ਹਾਥ ॥ ੪੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਕਤਿ ਪਦ ਉਚਰਿਕੈ ਪੁਨ ਕਹੁ ਸਕਤ ਬਿਸੇਖ॥ ਨਾਮ ਸੈਹਥੀ ਕੇ ਸਕਲ ਨਿਕਸਤ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ ॥ ੪੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਭਟ ਪਦ ਉਚਰਿਕੈ ਬਹੁਰ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸੈਹਥੀ ਕੇ ਸਭੈ ਸਮਝਿ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ॥ ੪੮॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਾਖ ਸੰਨਾਹ ਪਦ ਪੁਨਰਿਪ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿ॥ ਨਾਮ ਸੈਹਥੀ ਕੇ ਸਕਲ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਨਿਜ ਧਾਰਿ॥ ੪੯॥ ਉਚਰ ਕੁੰਭ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਕਹੋ॥ ਨਾਮ ਸੈਹਥੀ ਕੇ ਸਭੈ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਤੁਰ ਲਹੋ॥ ੫੦ ਤਨੁੱਤ੍ਰਾਨ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਸੈਹੱਥੀ ਕੇ ਸਭੈ ਰੁਚਿਰ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨ॥ ੫੧ ॥ ਯਸਟੀਸਰ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਬਚ ਕਹੁ ਅਰਧੰਗ ॥ ਨਾਮ ਸੈਹੱਥੀ ਕੇ ਸਭੈ ਉਚਰਤ ਜਾਹੁ ਨਿਸੰਗ॥ ੫੨॥ ਸਾਂਗ ਸਮਰ ਕਰ ਸੈਹੱਥੀ ਸਸਤ੍ਰ ਸਸਨ ਕੇ ਭੇਸ॥ ਸਬਲ ਸੁ ਭਟਹਾ ਹਾਥ ਲੈ ਜੀਤੇ ਸਮਰ ਸੁ ਰੇਸ॥ ੫੩ ॥ ਛਤ੍ਰਧਰ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਬਿਜੈ ਕਰ ਭਟਹਾ ਜਾਕੋ ਨਾਮ॥ ਸਕਲ ਸਿੱਧ

---

੪੨. ਕਸ ਤਕਰੀ ਕਰ ਅਰਿ=ਤਕੜੀ ਕੱਸਕੇ ਜੋ ਕਰ=ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਓਹ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਓਸ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥ ਦੀ ਜੋ ਅਰਿ=ਵੈਰਨ ਹੈ ਸੋ ਤਲਵਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਸਤ੍ਰ ਰਾਜ=ਤਲਵਾਰ। ੪੩. ਸੇਰ ਸਮ=ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ।

੪੪. ਜਾਨਵਰ, ਹਰਨ, ਜੱਛ, ਸੱਪ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ।

੪੫. ਮਿਸਰ ਦੇਸ, ਊਨਾ ਸ਼ਹਿਰ=ਦੀ ਤਲਵਾਰ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੱਤਿ=ਤਲਵਾਰ ਰੂਮ ਸਾਮ=ਚੜ੍ਹਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦਾ ਲਹਿੰਦਾ ਜਿਤਿਆ ਹੈ। ੪੬. ਕਤੀ=ਤਲਵਾਰ। ਜਾਮਨੀ=ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ। ਹਿੰਦਵੀ=ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਲਵਾਰ। ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਨਾਥ=ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਭਗਉਤੀ=ਤਲਵਾਰ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਨਿਕਲੇਗਾ। ੪੭. ਪਹਿਲੇ ਬਰਛੀ ਸ਼ਬਦ ਆਖੇ। ਫੇਰ ਬਿਸੇਖ=ਬਹੁਤ ਸਕਤਿ=ਫਲ੍ਹਾ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਬੜ ਵਾਲੀ ਆਖੇ। ਅਸੇਖ=ਬਾਕੀ ਜੋ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਹਨ।

੪੮. ਸੁਭਟ ਅਰਿ=ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਵੈਰਨ=ਬਰਛੀ।

੪੯. ਸੰਨਾਹ ਰਿਪ=ਸੰਜੋਅ ਦੀ ਵੈਰਨ=ਬਰਛੀ। ੫੦. ਕੁੰਭ ਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬਰਛੀ। ੫੧. ਤਨੰਤ੍ਰਾਨ ਅਰਿ=ਸੰਜੋਅ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬਰਛੀ।

੫੨. ਯਸਟੀਸਰ ਅਰਧੰਗ=ਵੱਡੀ ਲਾਠੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ।

੫੩. ਸਾਂਗ=ਬਰਛਾ। ਸਮਰ=ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋ ਭੀ ਬਰਛੀ ਸਸਨ=ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਸੋਵੀ ਬਰਛੀ। ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੇ ਭੇਸ ਵਾਲੀ। ਸੁਭਦਰਾ=ਬੜੇ ੨ ਬਲੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਜੰਗ ਜਿਤੇ।

ਦਾਤ੍ਰੀ ਸਭਨ ਅਮਿਤ ਸਿੱਧ ਕੋ ਧਾਮ ॥ ੫੪ ॥ ਲਛਮਨ ਅਉਰ ਘਟੋਤਕਚਏ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿ ॥ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਭਾਖੋ ਸਕਤ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਅਪਾਰ ॥ ੫੫ ॥ ਗੜੀਆ ਭਸੜੀ ਭੈਰਵੀ ਭਾਲਾ ਨੇਜਾ ਭਾਖੁ ॥ ਬਰਛੀ ਸੈਥੀ ਸਕਤ ਸਭ ਜਾਨ ਹ੍ਰਿਦੇ ਮੈਂ ਰਾਖੁ ॥ ੫੬ ॥ ਬਿਸਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਪੁਨ ਪਦ ਸਸਤ੍ਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਕੇ ਸਭੈ ਨਿਕਸਤਜਾਹਿ ਅਪਾਰ ॥ ੫੭ ॥ ਮੁਰਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿਕੈ ਮਰਦਨ ਬਹੁਰ ਕਹੋ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈਂ ਚਤੁਰ ਲਹੋ ॥ ੫੮ ॥ ਮਧ ਕੋ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਹਾ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮੁ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਲੀਜੈ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੫੯ ॥ ਨਰਕਾਸੁਰ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਪੁਨਰਿਪੁ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੋ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮੈ ਜਾਨ ॥ ੬੦ ॥ ਦੈਤ ਬਕਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮ ਕਹਿ ਸੂਦਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ॥ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚਕ੍ਰ ਕੋ ਜਾਨ ਚਿਤ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੰਦੇਰੀ ਨਾਥ ਕੋ ਲੀਜੈ ਨਾਮ ਬਨਾਇ ॥ ਪੁਨਰਿਪੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ਚੱਕ੍ਰ ਨਾਮ ਹੁਇ ਜਾਇ ॥ ੬੨ ॥ ਨਰਕਾਸੁਰ ਕੋ ਮਾਨ ਕਹਿ ਮਰਦਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੋ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੩ ॥ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਹਿ ਜਿਸਨ ਅਨੁਜ ਆ ਯੁਧ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਹਿ ਅਪਾਰ ॥ ੬੪ ॥ ਬੱਜ੍ਰ ਅਨੁਜ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਉਚਰ ਫਿਰਿ ਪਦ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨ ॥ ੬੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਿਰਹ ਪਦ ਉਚਰਕੈ ਪੁਨ ਕਹੁ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਸੇਖ ॥ ੬੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਵਹੈ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਕੋ ਧਾਮ ॥ ਪੁਨ ਪਦ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨੀਐ ਜਾਂਨੁ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮ ॥ ੬੭ ॥ ਗਿਰਧਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿ ਪਦ ਆ ਯੁਧ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਪਾਰ ॥ ੬੮ ॥ ਕਾਲੀ ਨਥੀਆ ਪ੍ਰਿਥਮ

---

੫੪. ਛਤ੍ਰਧਰਾ=ਬਰਛੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਣ ਵਾਲੀ। ਭਟਹਾ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ।

੫੫. ਲਛਮਣ ਦੀ ਵੈਰਨ ਅਤੇ ਭੀਮਸੈਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਵੈਰਨ।

੫੬. ਗ, ਭ, ਭੈ, ਭਾ, ਬ, ਸੈ, ਸ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਰਛੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ।

੫੭. ਬਿਸਨ ਸਸਤ੍ਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕਰ। ੫੮. ਮੁਰ ਮਰਦਨ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ

੫੯. ਮਧਹਾ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੦. ਨਰਕਾਸੁਰ ਰਿਪ=ਭੂਮਾਸਰ ਦੈਂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੧. ਬਕਤ੍ਰ ਸੂਦਨ=ਦੈਂਤ ਦਾ ਨਾਸਕ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

੬੨. ਚੰਦੇਰੀ ਨਾਥ=ਸਿਸਪਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਜੋ ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

੬੩. ਨਰਕਾਸੁਰ ਮਰਦਨ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੪. ਜਿਸਨ ਅਨੁਜ ਆਯੁਧ=ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਭਾਵ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ, ਉਸਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕਰ। ੬੫. ਬਜ੍ਰ ਅਨੁਜ ਸਸਤ੍ਰ=ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਉਸ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੬. ਬ੍ਰਿਹ ਸਸਤ੍ਰ=ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਉਸ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੭. ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਿਸਨ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਸਤ੍ਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੬੮. ਗਿਰਧਰ ਆਯੁਧ=ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਜਾਹਿ ਅਨੰਤ ॥ ੬੯ ॥ ਕੰਸ ਕੇਸਿਹਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਫਿਰਿ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੦ ॥ ਬਕੀ ਬਕਾਸੁਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਫੁਨਿ ਬਚ ਸਤ੍ਰੁ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਅਪਾਰ ॥ ੭੧ ॥ ਅਘਨਾਸਨੰ ਅਘਹਾ ਉਚਾਰ ਪੁਨ ਬਚ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਸਭੈ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨ ॥ ੭੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਉਪੇਂਦ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਫੁਨ ਪਦ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਸਬੈ ਸਮਝ ਸੁਰ ਗਿਆਨ ॥ ੭੩ ॥ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਬੈ ਸੁ ਭਟਅਉ ਸਭ ਸੁ ਕਬਿ ਯੋਂ ਸਮਝੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਬਿਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮੈ ਭੇਦ ਕਉਨਹੂੰ ਨਾਹਿ ॥ ੭੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਚੱਕ੍ਰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਯ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਸਖਬਾਣ ਸਰਧਨਜ ਭਨ ਕਵਚਾਂਤਕ ਕੇ ਨਾਮ ॥ ਸਦਾ ਹਮਾਰੀ ਜੈ ਕਰੋ ਸਕਲ ਕਰੋ ਮਮਕਾਮ ॥ ੭੫ ॥ ਧਨੁਖ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਅਗ੍ਰਜ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਭੈ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੬ ॥ ਪਨਚ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਅੱਗ੍ਰਜ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਭੈ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਅਪਾਰ ॥ ੭੭ ॥ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿ ਨਿਖੰਗ ਕੇ ਬੰਸੀ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਭੈ ਲੀਜਹੁ ਹ੍ਰਿਦੈ ਪਛਾਨ ॥ ੭੮ ॥ ਸਭ ਮ੍ਰਿਗਯਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਹਾ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਭੈ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਜਾਣੁ ਹ੍ਰਿਦੈ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੭੯ ॥ ਸਕਲ ਕਵਚ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਭੇਦਕ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੮੦ ॥ ਨਾਮ ਚਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਛਾਦਕ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਭੈ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨੁ ॥ ੮੧ ॥ ਸੁਭਟ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਹਾ ਪਦ ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਇ ॥

---

੬੯. ਕਾਲੀ=ਸੱਪ ਨੂੰ ਨੱਥਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

੭੦. ਕੰਸ ਕੇਸਹਾ=ਕੰਸ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੭੧. ਬਕੀ=ਪੂਤਨਾ ਅਤੇ ਬਕਾਸੁਰ=ਦੈਂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ। ੭੨. ਅਘਨਾਸਨ, ਅਘਹਾ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

੭੩. ਸ੍ਰੀ ਉਪਦ੍ਰ=ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਉਪਦਰ ਕਰਨ ਛਾਲਾ ਰਾਵਨ ਤੇ ਰਾਵਨ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਸੋ ਸ੍ਰੀਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀਦਾ ਹਥਿਆਰ=ਸੁਦਰਸ਼ਨ।

੭੪.ਸਾਰੇ ਸੂਰਮਿਓਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝ ਲਉ।

੭੫. ਧਨਜ=ਧਨਖ ਦਾ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਸੰਜੋਅ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਭਨ=ਆਖਿਆ। ੭੬. ਧਨਖਾਗ੍ਰਜ=ਤੀਰ। ਸਿਲੀਮੁਖ=ਤੀਰ।

੭੭. ਪਨਚਾਗ੍ਰਜ=ਧਨਖ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ। ੭੮. ਨਿਖੰਗ ਬੰਸੀ=ਭੱਥੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ। ੭੯. ਮਿਰਗ ਹਾ=ਤੀਰ।

੮੦. ਕਵਚ ਭੇਦਕ=ਤੀਰ। ੮੧. ਚਰਮ ਛਾਦਕ=ਤੀਰ।

ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਬੈ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਨਾਇ ॥ ੮੨ ॥ ਸਭ ਪੱਛਨ ਕੈ ਨਾਮ ਕਹਿ ਪਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਬੈ ਚਿਤ ਮੈ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੮੩ ॥ ਪੰਛੀ ਪਰੀਸਪੰਖ ਧਰ ਪਛਿ ਅੰਤਕ ਪੁਨ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮੁ ਸਿਲੀ ਮੁਖਕੇ ਸਭੈ ਜਾਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਰਾਖੁ॥੮੪॥ਸਭ ਅਕਾਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਚਰਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਭੈ ਲੀਜੈ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੮੫ ॥ ਖੰ ਅਕਾਸ ਨਭਿ ਗਗਨ ਕਹਿ ਚਰਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੮੬ ॥ ਅਸਮਾਨ ਸਿਪੈ ਹਿਰਸਦਿਵਗਰਦੂੰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੁ ॥ ਪੁਨਿਚਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੮੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਕਹਿ ਚੰਦ੍ਰ ਕੇ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨਿਚਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੮੮ ॥ ਗੋਮਰੀਚਕਿਰਨੰ ਛਟਾ ਧਰ ਧਰ ਕਹਿ ਮਨਮਾਹਿ ॥ ਚਰਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਹੁਇ ਜਾਹਿ ॥ ੮੯ ॥ ਰਜਨੀਸਰ ਦਿਨਹਾ ਉਚਰਿ ਧਰ ਧਰ ਪਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਰਤ ਜਾਹਿ ਅਨੰਤ ॥ ੯੦ ॥ ਰਾਤ੍ਰ ਨਿਸਾ ਦਿਨ ਘਾਤਨੀ ਚਰ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਕਰੀ ਅਹੁ ਚਤੁਰ ਬਖਿਆਨ ॥ ੯੧ ॥ ਸਸਿਉਪਰਾਜਨ ਰਵਿ ਹਰਨਚਰ ਕੋ ਲੈਕੈ ਨਾਮ ॥ ਧਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਕੇ ਬਾਨ ਜੇ ਜਪੋ ਆਠਹੂੰ ਜਾਮ

---

੮੨. ਸੁਭਦੰ ਹਾ=ਤੀਰ। ੮੩. ਪੱਛਨ ਪਰ=ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ। ੮੪. ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ, ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਸਹਿਤ ਖੰਭਾਂ ਦੇ, ਤੀਸਰਾ ਨਾਮ ਖੰਭ ਧਰਨ ਵਾਲਾ, ਚੌਥਾ ਨਾਮ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੮੫. ਅਕਾਸਚਰ=ਤੀਰ। ੮੬. ਖੇ=ਅਕਾਸ=ਨਭ, ਗਗਨ=ਅਕਾਸ ਭਾਵ ਚਰ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਜੋੜਕੇ ਜੀਕੂ ਖੇ ਚਰ=ਤੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਹੋਰ ਸਮਝੋ। ੮੭. ਸਿਪਿ ਹਿਰਸ, ਦਿਵਾ, ਗਰਦੂੰ=ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਅਕਾਸ ਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਚਰ ਪਦ ਅੱਗੇ ਜੋੜਕੇ ਭਾਵ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ। ੮੮. ਚੰਦ ਧਰ ਚਰ=ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ। ੮੯. ਗੋ, ਮਰੀਚ, ਕਿਰਨੰ, ਛਟਾ, ਚਾਰੇ ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਗੋ=ਕਿਰਨ। ਸੋ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋ ਧਰ ਧਰ ਚਰ=ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ ਸਾਰੇ ਪਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਓ। ਗੋ ਧਰ ਧਰ ਚਰ। ਮਰੀਚ ਧਰ ਧਰ ਚਰ। ਕਿਰਨੰ ਧਰ ਧਰ ਚਰ। ਛਟਾ ਧਰ ਧਰ ਚਰ। ੯੦. ਰਜਨੀਸਰ=ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ਦਿਨਹਾ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਧਰ ਧਰ=ਰਾਤ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ ਅਗੇ ਚੰਦ ਧਰ ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਦਿਨਹਾ ਨਾਮ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਧਰ=ਨਾਮ ਰਾਤ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਧਰ=ਚੰਦ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ੯੧. ਦਿਨ ਘਾਤਨੀ=ਰਾਤ। ਚਰ=ਵਿਚਰਨਾ ਭਾਵ ਫਿਰਨਾ ਅਗੇ ਧਰ=ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਚਰ=ਰਾਤ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ।

॥ ੯੨ ॥ ਰੈਨਿ ਅੰਧ ਪਤਿ ਮਹਾਂ ਨਿਸਿ ਨਿਸਿ ਈਸਰ ਨਿਸਿ ਰਾਜ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਨ ਚੰਦ੍ਰਹਿ ਧਰਯੋ ਚਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਬਧ ਕਾਜ ॥ ੯੩ ॥ ਸਭ ਕਿਰਨਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਧਰਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਪੁਨ ਧਰ ਕਹੁ ਸਭ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨੁ ਨਾਮ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੯੪ ॥ ਸਭ ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਸੁਤ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨ ਧਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਣ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੯੫ ॥ ਜਲ ਪਤਿ ਜਲ ਲੈ ਨਦੀ ਪਤਿ ਕਹਿ ਸੁਤਪਦ ਕੋ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨਿ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਣ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੯੬ ॥ ਨੀਰਾਲੈ ਸਰਤਾਧਿਪਤਿ ਕਹਿ ਸੁਤ ਪਦ ਕੋ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨਿ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਣ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੯੭ ॥ ਸਭੈ ਝਖਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਬਿਰੀਆਂ ਕਹਿ ਲੈ ਏਕ ॥ ਸੁਤ ਧਰ ਕਹੁ ਸਭ ਨਾਮ ਸਰ ਨਿਕਸਤ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ ॥ ੯੮ ॥ ਸਭ ਜਲ ਜੀਵਨਿ ਨਾਮ ਲੈ ਆਸ੍ਰੈ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨ ॥ ਸੁਤ ਧਰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਸਭ ਜਾਨ ॥ ੯੯ ॥ ਧਰੀ ਨਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਧਰਸੁਤ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨਿ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੦੦ ॥ ਬਾਸਵ ਕਹਿ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਧਰਸੁਤ ਧਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ਜੀਅ ਮੈ ਰਾਖੁ ॥ ੧੦੧ ॥ ਪੁਹਪ ਧਨਖ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ

---

੯੨. ਸਸ ਉਪਰਾਜਨ=ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਾਤ। ਅੱਗੇ ਰਵਿ ਹਰਨ=ਰਾਤ ਫੇਰ ਚਰ=ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਅਗੇ ਚੰਦ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ। ੯੩. ਅੰਧ ਪਤਿ=ਰਾਤ। ਨਿਸ ਈਸਰ=ਚੰਦ। ਮਹਾਨਿਸ=ਵੱਡੀ ਰਾਤ। ਨਿਸਰਾਜ=ਚੰਦ। ਭਾਵ ਰਾਤ ਰਾਜਾ ਚੰਦ ਸੋ ਅਗੇ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਭਾਵ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

੯੪. ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਧਰ=ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਗੇ ਧਰ ਫੇਰ ਆਪੇ ਭਾਵ ਚੰਦ ਧਰ=ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ=ਤੀਰ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

੯੫. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੁਤ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ=ਚੰਦ ਹੈ ਅ ਗੇ ਚੰਦ ਧਰ=ਬਾਨ।

੯੬. ਜਲ ਪਤਿ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਜਲ ਲੈ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਨਦੀ ਪਤਿ–ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਅਗੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਦ ਬਾਣ। ੯੭. ਨੀਰਾਲੇ ਤੇ ਸਰਤਾਧਪਤਿ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ। ਪੁਤ ਚੰਦ ਹੈ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰ ਧਰ=ਬਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੯੮. ਝਖਨ=ਮੱਛੀਆਂ। ਬਿਰੀਆ=ਆਸਰਾ। ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਭਾਵ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਜੋੜ ਦਿਓ ਸੋ ਚੰਦ ਧਰ=ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੯੯. ਜਲ ਜੀਵ ਆਸਰਾ ਸੁਤ ਧਰ=ਜੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰ ਧਰ=ਬਾਣ ਹੈ। ੧੦੦. ਧਰੀ=ਧਰਤੀ ਵਾਲੇ, ਨਗਨ=ਪਹਾੜ ਅਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਗੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਹੈ, ਚੰਦ ਧਰ ਜੋੜਕੇ ਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਧਰੀ ਧਰ ਸੁਤ ਦੂਸਰਾ ਨਗਨ ਧਰ ਸੁਤ। ੧੦੧. ਬਾਸਵ ਅਰਿ ਧਰ ਸੁਤ ਧਰ=ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪਹਾੜ, ਅਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਅਗੇਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ ਅਗੇ ਚੰਦ, ਨਾਲ ਧਰ ਜੋੜਕੇ ਚੰਦਧਰ=ਚੰਦ੍ਰਬਾਣ=ਤੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਪਾਰ ॥ ੧੦੨ ॥ ਸਕਲ ਮੀਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਕੇਤੁਵਾਯੁਧ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਜਾਹਿ ਅਨੰਤ ॥ ੧੦੩ ॥ ਪੁਹਪ ਆਦਿ ਕਹਿ ਧਨੁਖ ਕਹਿ ਧਰ ਆਯੁੱਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਜਾਤ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੧੦੪ ॥ ਆਦਿ ਭ੍ਰਮਰ ਕਹਿ ਪਨਚ ਕਹਿ ਧਰ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ਗੁਨਨ ਨਿਧਾਨ ॥ ੧੦੫ ॥ ਸਭ ਭਲਕਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਆਦਿ ਅੰਤ ਧਰ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੦੬ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਜਿਹੱ ਧਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨ ਤਿਹੱ ਸਤ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅਪਾਰ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮੈਂ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੦੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਸਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿਕੈ ਬਿਖ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਹੀ ਬਾਣ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੦੮ ॥ ਬਾ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨ ਕੈ ਪੁਨਿ ਨਕਾਰ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੦੯ ॥ ਕਾਨੀ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ਕੈ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਹਿਰਦੇ ਸਮਝਉ ਚਤੁਰ ਤੁਮ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਬਾਨ ॥ ੧੧੦ ॥ ਫੋਕ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਉਚਰਿ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਹ੍ਰਿਦੈ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੧੧ ॥ ਪਸੁਪਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਅਸੁਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਿੱਤ ਚਤੁਰ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੧੨ ॥ ਸਹਸ ਨਾਮ ਸਿਵ ਕੇ ਉਚਰਿ ਅਸੁਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੧੩ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੧੪ ॥ ਭਾਨੁ ਜਾਤ ਕਰਨਾਂਤ ਕਰ ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ

---

੧੦੨. ਪੁਹਪ ਧਨਖ ਆਯਧ=ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਧਨਖ ਵਾਲਾ ਕਾਮ ਅਗੇ ਕਾਮ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਾਣ ਹੈ। ੧੦੩. ਮੀਨ ਕੇਤ ਆਯੁਧ=ਕਾਮ, ਦਾ ਬਾਣ।

੧੦੪. ਪੁਹਪ ਧਨਖ ਧਰ ਆਯੁਧ=ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਧਨਖ ਸੋ ਧਨਖ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਮ ਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ ਹੈ। ੧੦੫. ਭ੍ਰਮਰ ਪਨਚ ਧਰ ਧਰ=ਜਿਸ ਦਾ ਭੌਰਿਆਂ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਨਵਾਲਾ ਧਨਖ ਸੋ ਧਨਖ ਧਰ= ਕਾਮ ਤੇ ਕਾਮ ਬਾਣ ਹੈ। ੧੦੬. ਭਲਕ ਧਰ=ਮੁਖੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਬਾਣ। ੧੦੭. ਜਿਹ ਚਿਲਾ। ਧਰ=ਧਾਰਨਾ। ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਚਿਲੇ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਧਨਖ ਹੈ ਤੇ ਧਨਖ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ=ਬਾਣ ਹੈ।

੧੦੮. ਵਿਹੁ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣ ਭਾਵ ਵਿਹੁ ਵਿਚ ਲਿਬੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਚੰਗੀ ਮਾਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ੧੦੯. ਬਾ ਨ ਦਾ ਬਾਨ ਬਣਿਆ ਹੈ। ੧੧੦. ਕਾਨੀ ਧਰ ਬਾਣ। ੧੧੧. ਫੋਕ ਧਰ=ਬਾਗੜ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਬਾਣ। ੧੧੨. ਪਸਪਤਿ ਅਸੁਰ=ਸਿਵਜੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ=ਕਾਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ ਅਸੁਰ=ਵੈਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੧੧੩. ਸਿਵਜੀ ਦਾ ਅਸੁਰ=ਵੈਰੀ ਸੋ ਕਾਮ ਹੈ ਸੋ ਕਾਮ ਬਾਣ ਹੋਇਆ।

੧੧੪. ਕਰਨ ਅਰਿ=ਕਰਨ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੋ ਬਾਣ।

ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੧੧੫ ॥ ਸਭ ਅਰਜੁਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥੧੧੬ ॥ ਜਿਸਨ ਧਨੰਜੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਭਨਿ ਸੇਵਤ ਅਸਿ ਲੈ ਨਾਇ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਅਹੁ ਸਭੈ ਬਾਨ ਹੁਇ ਜਾਇ॥ ੧੧੭॥ ਅਰਜੁਨ ਪਾਰਥ ਕੇਸਗੁੜ ਸਾਚੀ ਸੱਬਜ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੧੧੮ ॥ ਬਿਜੈ ਕਪੀ ਧੁਜ ਜੈਦ੍ਰਥਰਿਸੂਰਜ ਜਾਰਿ ਫੁਨ ਭਾਖੁ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ॥ ੧੧੯ ॥ ਤਿਮਰਰਿ ਬਲਬ੍ਰਤ ਨਿਸਚਹਾ ਕਹਿਸਤ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ॥ ਆਯੁਧ ਉਚਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਅਪਾਰ ॥ ੧੨੦ ॥ ਸਹਸ੍ਰ ਬਿਸਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅਨੁਜ ਸਬਦ ਕੌ ਦੇਹੁ॥ ਤਨਜ ਉਚਰਿ ਪੁਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਨਾਮੁ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ॥ ੧੨੧॥ ਨਰਕਿ ਨਿਵਾਰਨ ਅਘਹਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਕੌ ਭਾਖੁ॥ ਅਨੁਜ ਤਨੁਜ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਕਹੁ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ॥ ੧੨੨ ॥ ਬਿਘਨ ਹਰਨ ਬਿਆਧਨਿ ਦਰਨ ਪ੍ਰਿਥਮਯ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਅਨੁਜ ਤਨੁਜ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਕਹੁ ਨਾਮ ਬਾਨ ਜੀਅ ਜਾਨ ॥ ੧੨੩ ॥ ਮਕਰਕੇਤ ਕਹਿ ਮਕਰਧੁਜ ਪੁਨਿ ਆਯੁਧ ਪਦੁ ਦੇਹੁ॥ਸਭੈ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ॥੧੨੪॥

---

੧੧੫. ਭਾਨ ਜਾਤ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਨ ਸੇ ਕਰਨਾਤਕਰ=ਕਰਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਬਾਣ। ੧੧੬. ਅਰਜਨ ਸਸਤ੍ਰ=ਬਾਣ।

੧੧੭. ਜਿਸਨ=ਅਰਜਨ । ਧਨੰਜੈ=ਅਰਜਨ । ਭਾਵ ਅਰਜਨ ਕਾ ਸਸਤ੍ਰ=ਬਾਣ। ੧੧੮. ਪਾਰਥ=ਅਰਜਨ । ਕੇਸਗੁੜ=ਅਰਜਨ । ਸਾਚੀ ਸਬੈ=ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਰਜਨ। ੧੧੯. ਬਿਜੈ=ਅਰਜਨ। ਕਪੀ ਧੁਜ=ਅਰਜਨ । ਜੈਦ੍ਰਥਰਿ=ਦੁਰਜੋਧਨ ਦਾ ਭਣਵੱਈਆ ਜੈਦਰਥ ਸੀ ਜੈਦਰਥ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ। ਸੂਰਜ ਜਾਰ=ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ । ੧੨੦. ਤਿਮਰਰਿ=ਸੂਰਜ ਭਾਵ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ । ਬਲਬ੍ਰਤ=ਸੂਰਜ। ਨਿਸਚਹਾ=ਸੂਰਜ। ਸੋ ਸਭ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ। ੧੨੧. ਬਿਸਨ, ਅਨਜ, ਤਨਜ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ=ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਨਜ=ਭਰਾ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਤਨਜ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜਨ ਅਗੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ। ੧੨੨. ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਆਖੋ ਵਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਸੋ ਤਿਸ ਦਾ ਭਰਾ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਜੋ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ ਸੋ ਭਰਾ ਹੀ ਲੱਗਾ ਭਾਵ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਭਰਾ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ, ਸੋ ਅਗੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ। ੧੨੩. ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਆਧੁ ਪਰਨ=ਵਿਆਧੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰਨ=ਪੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨ=ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਭਰਾ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਤਨਜ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਾਣ। ੧੨੪. ਮਕਰ ਕੇਤ=ਕਾਮ। ਮਕਰ ਧੁਜ=ਕਾਮ। ਕਾਮ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਾਣ । ੧੨੫. ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਧਨਖ ਕਾਮ ਦਾ ਹੈ ਅਗੇ ਅਲਪਨਚ=ਚਿਲਾ ਜਿਸਦਾ ਭੌਰੇ ਹਨ, ਸੋ ਕਾਮ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਾਣ ਹੈ।

ਪ੍ਰਹਪ ਧਨੁਖ ਅਲਿਪਨਚ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਜਾਨੁ ਨਾਮ ਸਭ ਬਾਨ ॥ ੧੨੫ ॥ ਸੰਬਰਾਰਿ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ ਅਰਿ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ॥ ੧੨੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਾਰੰਗਗ੍ਰਾ ਬੀਰਹਾ ਬਲਹਾ ਬਾਨ ਬਖਾਨ ॥ ਬਿਸਿਖ ਬਿਸੀ ਬਾਸੀ ਧਰਨ ਬਾਨ ਨਾਮ ਜੀਅ ਜਾਨ ॥ ੧੨੭ ॥ ਬਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੨੮ ॥ ਸਕਲ ਸਿੰਧ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਤਨੈ ਸਬਲ ਕੌ ਦੇਹੁ ॥ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੨੯ ॥ ਉਦਧਿ ਸਿੰਧ ਸਰਤੇਸਜਾ ਕਹਿ ਧਰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਬੰਸੀਧਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੩੦ ॥ ਬੱਧ ਨਾਸਨੀ ਬੀਰਹਾ ਬਿਖ ਬਿਸਖਾਗ੍ਰਜ ਬਖਾਨ ॥ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ॥ ੧੩੧ ॥ ਸਭ ਮਨੁਖਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਹਾ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਲਖਿ ਲੇਹੁ॥ ੧੩੨ ॥ ਕਾਲ ਕੂਟ ਕਹਿ ਕਸਟ ਕਰਿ ਸਿਵਕੰਠੀ ਅਹਿ ਉਚਾਰ ॥ ਧਰਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਜਾਨੁ ਬਾਨ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੧੩੩ ॥ ਸਿਵ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਕੰਠੀ ਪਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੩੪ ॥ ਬਿਆਧ ਬਿਖੀ ਮੁਖ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਭੈ ਏ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੩੫ ॥ ਖਪਰਾਨਾਲਿਕ ਧਨੁਖ ਸਤਿ ਲੈ ਸੁ ਕਮਾਨ ਜਨਾਉ ॥ ਸੱਕਰ ਕਾਨ ਨਰਾਂਚ ਭਨਿ

---

੧੨੬. ਸੰਭਰਾਰ=ਸੰਬਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪ੍ਰਦੁਮਨ ਭਾਵ ਕਾਮ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਦੁਮਨ ਸੀ, ਅਗੇ ਤ੍ਰਿਪਰਾਰ=ਦੈਂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਅਰੀ ਕਾਮ ਅਗੇ ਕਾਮ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਾਣ। ੧੨੭. ਸ੍ਰੀ ਸਾਰਿੰਗ ਗ੍ਰਾ=ਸੋਹਣਾ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਰਨ ਉਸਦੇ ਗ੍ਰਾ=ਗਰੱਸਨ ਭਾਵ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ ਜਾਂ ਸੋਹਣੇ ੨ ਘੋੜਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ ਚੋ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ ਹੈ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੇ ਬਲੀਆਂ ਦੇ ਹਾ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ ਹੈ। ਵਿਹੁ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ। ਬਾਂਸੀ ਕਾਨੀ ਭਾਵ=ਵਾਂਸ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਤੀਰ।

੧੨੮. ਵਿਹੁ ਧਰ=ਬਾਣ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

੧੨੯. ਸਿੰਧ ਤਨੇ ਧਰ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ ਧੀ ਵਿਹੁ ਤੇ ਵਿਹੁ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ। ੧੩੦. ਉਦਧ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਸਿੰਧ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਸਰਤੇਸ ਜਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਧੀ ਵਿਹੁ ਤੇ ਵਿਹੁ ਧਰ=ਤੀਰ। ਬੰਸੀ ਧਰ=ਕਾਨੀ ਧਰ ਤੀਰ। ੧੩੧. ਬਪ=ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਹੁ ਧਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਸੋ ਬਾਣ ਅੱਗੇ ਸੂਰਮਾ ਅਗੇ ਹਾ=ਨਾਸ ਕਰਨ। ਵਿਹੁ ਨੂੰ ਅਗੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ ਹੈ ਜਾਂ=ਧੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ ਵਿਹੁ ਹੈ ਸੋ ਜੋ ਵਿਹੁ ਧਰ ਹੋਵੇ ਸੋ ਬਾਣ। ੧੩੨. ਮਨੁਖਹਾ=ਵਿਹੁ ਤੇ ਵਿਹੁ ਧਰ ਬਾਣ ਹੈ। ੧੩੩. ਕਾਲ ਕੂਟ=ਵਿਹੁ। ਕਸਟ ਕਰ=ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ਸ਼ਿਵਕੰਠੀ=ਵਿਹੁ। ਭਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵਿਹੁਧਰ=ਬਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੧੩੪. ਸ਼ਿਵਕੰਠ ਧਰ=ਵਿਹ ਧਰ=ਬਾਣ। ੧੨੫. ਬਿਆਧਿ=ਵਿਹੁ। ਵਿਹੁ ਧਰ=ਬਾਣ। ਬਿਖੀ ਮੁਖ=ਵਿਹੁ। ਵਿਹੁਧਰ=ਬਾਣ।

ਧਰ ਸਭ ਸਰ;ਕੇ ਗਾਂਉ ॥ ੧੩੬ ॥ ਬਾਰਦ ਜਿਉ ਬਰਸਤ ਰਹੇ ਜਸੁ ਅੰਕੁਰ ਜਿਹ ਹੋਇ ॥ ਬਾਰਦ ਸੋ ਬਾਰਦ ਨਹੀ ਤਾਹਿ ਬਤਾਵਹੁ ਕੋਇ॥ ੧੩੭ ॥ ਬਿਖ ਧਰ ਬਿਸੀ ਬਿਸੋਕ ਕਰ ਬਾਰਣਾਰਿ ਜਿਹਨਾਮ ॥ ਨਾਮ ਸਬੈ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਨੇ ਹੋਵਹਿ ਕਾਮ ॥ ੧੩੮ ॥ ਅਰ ਬੇਧਨ ਛੇਦਨ ਲਹਯੋ ਬੇਦਨ ਕਰ ਜਿਹ ਨਾਉਂ ॥ ਰੱਛ ਕਰਨ ਅਪਨਾਨ ਕੀ ਪਰੋ ਦੁਸਟ ਕੇ ਗਾਉਂ ॥ ੧੩੯ ॥ ਜਦੁਪਤਾਰਿ ਬਿਸਨਾਧਪ ਅਰਿ ਕ੍ਰਿਸਾਂਤਕ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥ ਸਦਾ ਹਮਾਰੀ ਜੈ ਕਰੋ ਸਕਲ ਕਰੋ ਮਮਕਾਮ ॥ ੧੪੦ ॥ ਹਲ ਧਰ ਸਬਦ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੧੪੧ ॥ ਰਉਹਨਾਯ ਮੁਸਲੀਹਲੀ ਰੇਵਤੀਸ ਬਲਰਾਮ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਜਾਨੁ ਬਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ॥ ੧੪੨ ॥ ਤਾਲ ਕੇਤ ਲਾਗਲਿ ਉਚਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨਾਗ੍ਰਜ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੪੩ ॥ ਨੀਲਾਂਬਰ ਰੁਕਮਿਆਂਤ ਕਰ ਪਊਰਾਣਿਕ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੧੪੪ ॥ ਸਭ ਅਰਜੁਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸੱਤ ਸਬਦ ਪੁਨਿ

---

੧੩੬. ਖਪਰਾ=ਬਾਣ । ਨਾਲਕ=ਨਾਲੀ ਵਾਲਾ ਬਾਣ । ਧਨਖ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਣ ਜਾਂ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਧਨਖ ਵਿਚ ਲੈ=ਲੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਜ=ਜੰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਬਾਣ। ਸਕਰ=ਸਰਕੜਾ ਅਤੇ ਸਰਕੜੇ ਦੀ ਕਾਨੀ ਵਾਲਾ ਬਾਣ ਜਾਂ ਸੜਕਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣ ਅਤੇ ਨਰਾਚ=ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਚ=ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ਭਨ=ਆਖੋ। ਧਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਬਾਣ ਦੇ ਨਾਮ ਸਮਝੋ। ੧੩੭. ਬਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਵਰ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗੂਰ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਬਦਲ ਵਰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਣ ਹੈ।

੧੩੮. ਵਿਹੁ ਧਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਿਹੁ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਕ ਕਰਨ ਭਾਵ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਾਰਨ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ। ੧੩੯. ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਛਿੱਲਣ ਵਾਲਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਦਨ ਕਰ=ਨਾਮ ਬਾਣ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੧੪੦. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਭਾਵ ਫੰਧਕ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਪੈਰ ਵਿਚ। ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇ ਬੰਸ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਫੇਰ ਅਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਵੀ ਬਾਣ ਹੈ।

੧੪੧. ਬਲਭਦ੍ਰ ਦੇ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੋ ਬਾਣ।

੧੪੨. ਰੋਹਣਾਇ=ਰੋਹਣੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਰੇਵਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਸੋ ਰੇਵਤੀਸ=ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦੇ ਹਨ। ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦੇ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੪੩. ਕੇਤ=ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਤਲਾਉ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸਾਂਗਲ=ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲਾ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਗ੍ਰਜ= ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੋ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੪੪. ਨੀਲਿਆਂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰੁਕਮੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਉਰਾਣਕ=ਪੰਡਤ ਲੋਮ ਹਰਖਣ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੋ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਹੈ। ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

ਦੇਹੁ ॥ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੪੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਵਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸਤ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੁਤਰਿ ਉਚਰੁ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨੁ ॥ ੧੪੬ ॥ ਮਾਰਤ ਪਵਨ ਘਨਾਂਤਕਰ ਕਹਿ ਸਤ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੁਤਰਿ ਉਚਰੁ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੪੭ ॥ ਸਰਬ ਬਿਆਪਕ ਸਰਬਦਾ ਸੱਲਯਜਨ ਸੁ ਬਖਾਨ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸੂਤਰਿ ਉਚਰੁ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੧੪੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਪੁਨਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸਤਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੧੪੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦਿ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸਤਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੫੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਕਹਿ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੧੫੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅਰਿ ਅਰਿ ਪਦਿ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਕਹਿ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੫੨ ॥ ਪਾਵਕਾਰ ਅਗਨਾਂਤ ਕਰ ਕਹਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਅਨੁਜ ਤਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸਤਰ ਬਾਨ ਪਛਾਨ ॥ ੧੫੩ ॥ ਹਿਮਬਾਰ ਬਕਹਾਗਦੀ ਭੀਮ ਸਬਦ ਪੁਨਿ

---

੧੪੫. ਅਰਜਨ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੪੬. ਸਤ ਪਵਨ=ਭੀਮ ਸੈਨ ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਭੀਮਸੈਨ ਦਾ ਅਨਜ= ਅਰਜਨ ਹੈ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸੂਤਰਿ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਹੈ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਹੈ। ੧੪੭. ਮਾਰਤ=ਪੌਣ, ਬਦਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੌਣ ਅਤੇ ਪੌਣ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮਸੈਨ । ਭੀਮਸੈਨ ਦਾ ਅਨਜ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ। ਅਰਜਨ ਦਾ ਸੂਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ, ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਅਰੀ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੪੮. ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪੌਣ, ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਪੌਣ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪੌਣ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਤੱਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਅਗੇ ਪੌਣ ਦਾ ਭਨਜ=ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮਸੈਨ । ਭੀਮਸੈਨ ਦਾ ਅਨਜ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੪੯. ਬਾਰ=ਪਾਨੀ ਦਾ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਪੌਣ ਤੇ ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮਸੈਨ ਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੫੦. ਅੱਗ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪੌਣ (ਇਕ ਵੈਰੀ ਉਤੋਂ ਹੋਰ ਅੱਧਿਆਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ) ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ ਸੈਨ ਭੀਮ ਸੈਨ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੫੧. ਅੱਗ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ ਸੈਨ ਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੫੨. ਅਗ ਅਰਿ ਅਰਿ ਤਨੁਜ ਅਰਿ। ੧੫੩. ਅੱਗ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪਾਣੀ। ਅੱਗ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਪਾਣੀ, ਅਗੇ ਸੋ ਅਰਿ=ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਰੀ=ਪੌਣ ਤੇ ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ ਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂ ਤੇ ਅਭਮੰਨੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

ਦੇਹੁ ॥ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸੱਤਰੁ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੫੪ ॥ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤੁ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰੁ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੫੫ ॥ ਅੰਧ ਸੁਤਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸਤੁਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੧੫੬ ॥ ਦੁੱਸਾਸਨ ਦੁਰਮੁਖ ਦੂਜੈ ਕਹਿ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰੁ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੧੫੭ ॥ ਦਸਲਾਕਰ ਭਿਖ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਅਨੁਜ ਤਨੁਜ ਸੱਤੁਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੧੫੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭੀਖਮ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤ ਆਦਿ ਅੰਤਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੫੯ ॥ ਤਟਤ ਜਾਨਵੀ ਅਗ੍ਰਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਤਨੁਜ ਸੱਤ੍ਰ ਸੱਤੁਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੧੬੦ ॥ ਗੰਗਾ ਗਿਰਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੈਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਸੂਤੁਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੬੧ ॥ ਨਾਕਾਲੇਸਰਤੇਸਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਸਤ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਸਭ ਸਰ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿ ॥ ੧੬੨ ॥ ਭੀਖਮ ਸਾਂਤਨ ਸੁਤ ਉਚਰਿ ਪੁਨ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਸੂਤ ਉਚਰ ਅੰਤ ਅਰ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੧੬੩ ॥ ਗਾਂਗੇਯ ਨਦੀ ਅਜ ਉਚਰੇ ਸਰਿਤਜ ਸੱਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸੂਤ ਉਚਰਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ

---

੧੫੪. ਹਿਮ=ਬਰਫ । ਬਾਰ=ਪਾਨੀ ਭਾਵ ਬਰਫ ਦਾ ਪਾਨੀ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬਣਕੇ ਬੱਦਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਦਲ ਨੂੰ ਭੀਮ=ਡਰੌਣ ਵਾਲਾ ਪੌਣ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਗੇ ਪੁਤ, ਭਰਾ ਪੁਤ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਹੋਇਆ । ੧੫੫. ਦੁਰਜੋਧਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ, ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੫੬. ਅੰਨੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੁਰਜੋਧਨ, ਵੈਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ, ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੫੭. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ ।

੧੫੮. ਦਸਲਾਕਰ=ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਭਿੱਖਿਆ ਆਦਿਕ ਤੱਕ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਅਗੇ ਵੈਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ, ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੫੯. ਭੀਖਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੬੦. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਗੰਗਾ ਦੇ ਹਨ ਸੋ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸਦਾ ਸੱਤ੍ਰ ਅਰਜਨ ਹੈ, ਅਰਜਨ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ ਹੈ ਅਭਿਮੰਨੂੰ ਦਾ ਰਿ=ਵੈਰੀ, ਬਾਣ ਹੈ। ੧੬੧. ਗਿਰਜਾ=ਗੰਗਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਖਮ, ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੬੨. ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਈਸਰੀ=ਸਿਰੋਮਣੀ ਨਦੀ ਹੈ । ਗੰਗਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਖਮ, ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੬੩. ਭੀਖਮ ਸੰਤਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ। ਰਿ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

॥ ੧੬੪ ॥ ਤਾਲਕੇਤਸਵਤਾਸਭਨਿ ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸੁਤ ਉਚਰਿ ਰਿਪੁ ਪੁਨ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੬੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਦ੍ਰੋਣ ਕਹਿ ਸਿਖਯ ਕਹਿ ਸੱਤਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਸਕਲ ਹੀ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੬੬ ॥ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਦ੍ਰੋਣਜ ਪਿਤਾ ਉਚਰਿ ਸਿਖਯ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੬੭ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜੁਧਿਸਟਰ ਭਾਖਿ ਬੰਧੁ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਭਾਖਯੈ ॥ ਜਾਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਰਾਖ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਬਾਨ ਕੇ ॥ ੧੬੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੁਉ ਭਯਾ ਪੰਚਾਲਿ ਪਤਿ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਭ੍ਰਾਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਸਤ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸਭ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੧੬੯ ॥ ਧਰਮਰਾਜ ਧਰਮਜ ਉਚਰਿ ਬੰਧੁ ਸਬਦ ਪੁਨ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨਯੈ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੭੦ ॥ ਕਾਲਜ ਧਰਮਜਸੱਲ ਰਿਪੁ ਕਹਿ ਪਦ ਬੰਧੁ ਬਖਾਨ ॥ ਸੱਤਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨੀਐ ਸਭ ਸਰ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੧੭੧ ॥ ਬਈ ਵਸਤ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਸਤੁ ਸਬਦ ਬਖਾਨਿ ॥ ਬੰਧੁ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਸਭ ਸਰ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੧੭੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੂਰਜ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਬਹੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਦ ਭਾਖ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਰਾਖ ॥ ੧੭੩ ॥ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਪਦ ਅਨੁਜ ਬਖਾਨ ॥ ਤਨਜ ਉਚਰ ਅਨੁਜ ਅਗ੍ਰ ਕਹਿ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੧੭੪ ॥ ਜਮਨਾ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ ਅਨੁਜ ਕਹਿ ਸੁਤ

---

੧੬੪. ਗੰਗੇਵ=ਭੀਖਮ, ਨਦੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਵੀ ਭੀਖਮ, ਸਰਤਾ ਦਾ ਜੰਮਿਆਂ ਵੀ ਭੀਖਮ। ਸੱਤ੍ਰ ਅਰਜਨ, ਸੁਤ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੬੫. ਕੇਤ=ਝੰਡੇ ਵਿਚੋ ਤਲਾਉ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਸੋ ਭੀਖਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਵਤਾਸ ਵੀ ਏਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੬੬. ਦ੍ਰੋਣਾ ਚਾਰਜ ਦਾ ਸਿਖ=ਸਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਰਜਨ। ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੬੭. ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦ੍ਰੋਣ, ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸਅਸਥਾਮਾ ਅਤੇ ਅਸਅਸਥਾਮਾ ਦਾ ਪਿਓ ਦ੍ਰੋਣ, ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਰਜਨ, ਅਤੇ ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ। ੧੬੮. ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਬੰਧੁ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ।

੧੬੯. ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਭੀਮਸੈਨ ਤੇ ਅਰਜਨ ਹਨ ਉਹ ਜੁਧਿਸਟਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪੰਚਾਲੀ=ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਅਭਮੰਨੂੰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੭੦. ਧਰਮ ਰਾਜ=ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਧਰਮਜ=ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ, ਰਿ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੭੧. ਕਾਲਜ=ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸੱਲਰਿਪ=ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ਬਈਵਸਤ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਬੰਧ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੭੩. ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਭਰਾ, ਪੁਤਰ, ਵੈਰੀ।

੧੭੪. ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ=ਜਮਨਾ ਦਾ ਭਰਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ, ਇਸ ਦਾ ਪੁਤਰ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਤਨਜ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾ ਅਨੁਜਾਗ੍ਰ=ਛੋਟਾ ਪੁਤਰ ਅਭਮੰਨੂੰ।

ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੧੭੫ ॥ ਪੰਡੁ ਪੂਤੁ ਕੁਰ ਰਾਜ ਭਨਿ ਬਹੁਰ ਅਨੁਜ ਪਦੁ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤ ਉਚਾਰ ਅੰਤਿ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੭੬ ॥ ਜੋਊਧਿਸਟਰ ਭੀਮਾਗ੍ਰ ਭਨਿ ਅਰਜਨਾਗ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖ ॥ ਸਤਿ ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨੁ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੧੭੭ ॥ ਨੁਕਲ ਬੰਧੁ ਸਹਿਦੇਵ ਅਨਜ ਕਹਿ ਪਦ ਬੰਧ ਉਚਾਰ ॥ ਸੱਤੁ ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਉਚਰੁ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੭੮ ॥ ਜਾਗਮੇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਅਨੁਜ ਆਦਿ ਸੱਤਾਂਤ ਅਰਿ ਸਭ ਸਰੁ ਨਾਮ ਅਪਾਰ ॥ ੧੭੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦ੍ਰੁਪਤ ਜਾ ਉਚਰਿ ਸੁ ਪਤਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨੋ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੮੦ ॥ ਧ੍ਰਿਸਟ ਦ੍ਰੁਮਨ ਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੧੮੧ ॥ ਦ੍ਰੁਪਤ ਦ੍ਰੋਣ ਰਿਪੁ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਜਾ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪੁਨਿ ਭਾਖ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰਿ ਸੱਤੋਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਰਾਖ ॥ ੧੮੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਲੈ ਦ੍ਰੁਪਤ ਕੋ ਜਾ ਮਾਤਾ ਪੁਨਿ ਭਾਖ ॥ ਅਨੁਜ ਉਚਰ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲੱਖ ਰਾਖ ॥ ੧੮੩ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਦ੍ਰੋਣ ਕੋ ਨਾਮ ਲੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਭਗਨੀ ਕਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹਿ ਸੱਤਰਿ ਬਾਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੮੪ ॥ ਅਸੁਰ ਰਾਜ ਸੱਤ੍ਰਾਤ ਕਰ ਬਿਸਖ ਬਾਰਹਾ ਬਾਨ ॥

---

੧੭੫. ਕਲਿੰਦ੍ਰੀ=ਜਮਨਾ ਦਾ ਅਨਜ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ=ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਅਨੁਜ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਇਸ ਦਾ ਪੁਤਰ ਅਭਮੰਨੂੰ ਇਸਦਾ ਰਿ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੭੬. ਪੰਡ ਪੂਤ ਤੇ ਕੁਰਰਾਜ=ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦੇ ਭਨ=ਆਖੇ ਹਨ। ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੭੭. ਭੀਮਾਗ੍ਰ=ਭੀਮ ਸੈਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇਂ ਜੰਮਿਆਂ ਸੀ ਸੋ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਤੇ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ ਸੋ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਭਾਵ ਬਾਣ। ੧੭੮. ਨੁਕਲ ਦਾ ਬੰਧ=ਭਰਾ ਭੀਮਸੈਨ ਅਤ੍ਰ ਸਹਿਦੇਵ ਦਾ ਅਨੁਜ ਭਰਾ ਵੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਇਸਦਾ ਬੰਧ=ਅਰਜਨ। ਅਰਜਨ ਦਾ ਸਤ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੭੯. ਜਾਗਮੇਨ=ਦ੍ਰੋਪਤੀ। ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ। ਇਸਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਸਤਾਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਿ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੮੦. ਦ੍ਰੁਪਤਜ=ਰਾਜਾ ਦੀ ਧੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਇਸਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ। ਰਿ=ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੮੧. ਧ੍ਰਿਸਟਦੁਮਨ ਦੀ ਭੈਣ ਦ੍ਰੋਪਤੀ=ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਇਸਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਇਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਅਭਿਮੰਨੂੰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੮੨. ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਪਤਿ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਸੁਤ, ਵੈਰੀ। ੧੮੩. ਦ੍ਰੁਪਤ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜਾਮਾਤਾ=ਜਵਾਈ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ, ਵੈਰੀ। ੧੮੪. ਦ੍ਰੋਣਾ ਚਾਰਾਜ ਦਾ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਧ੍ਰਿਸਟਦੁਮਨ, ਇਸਦੀ ਭੈਣ ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਇਸਦਾ ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਸੱਤਰਿ=ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

ਦਰਾਇ ਪਦ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰ ਨਾਮ ਤੀਰ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੧੮੫ ॥ ਮਾਦ੍ਰੀ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਕਹੋ ਸੁਤ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅੱਗ੍ਰ ਅਨੁਜ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰਿ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੧੮੬ ॥ ਸੁੱਗ੍ਰੀਵ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਅਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੧੮੭ ॥ ਦਸ ਗ੍ਰੀਵ ਦਸ ਕੰਠ ਭਨਿ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏਹ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੮੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਟਾਯੁ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਰਿਪੁ ਪਦ ਬਹੁਰਿ ਉਚਾਰੀਐ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮਛਾਨ ॥ ੧੮੯ ॥ ਰਾਵਨਰਸਾਸਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਨਿ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੯੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੇਘ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਪਿਤਾ ਉਚਰ ਅਰਿ ਸਬਦ ਕਹੁ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੯੧ ॥ ਮੇਘਨਾਦ ਭਨ ਜਲਦ ਧੁਨਿ ਪੁਨ ਘਨ ਨਿਸਨ ਉਚਾਰ ॥ ਪਿਤ ਕਹਿ ਅਰ ਕਹਿ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੯੨ ॥ ਅੰਬੁਦ ਧੁਨਿ ਭਨਿ ਨਾਦ ਘਨ ਪੁਨਿ ਪਿਤ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਅਰਿ ਪਦਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਚਾਰ ॥ ੧੯੩ ॥ ਧਾਰਾ ਧਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਧੁਨਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਪਿਤ ਕਹਿ ਅਰਿ ਸਬਦੋ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੧੯੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਬਦ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਪਰ ਧਨਿ ਪੁਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਧੁਜ ਉਚਾਰ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੯੫ ॥ ਜਲਦ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਨਾਦ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਪਿਤਾ ਉਚਰਿ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੧੯੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨੀਰ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਤਾਤ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ

---

੧੮੫. ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਵਨ, ਇਸ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਘਨਾਦ, ਇਸਦਾ ਹਾਤ ਕਰ=ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਨ। ਬਾਰਹਾ=ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇਸਟ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ੧੮੬. ਮਾਂਦ੍ਰੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ ਨੁਕਲ, ਸਹਿਦੇਵ, ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦਾ ਅਨੁਜ=ਭਰਾ ਅਰਜਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਵੈਰੀ।

੧੮੭. ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਭਰਾ ਬਾਲੀ, ਇਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੮੮. ਜਟਾਉ ਦਾ ਵੈਰੀ ਰਾਵਨ, ਇਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੮੯. ਦਸਾਂ ਧੌਣਾਂ ਤੇ ਦਸਾਂ ਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਵਨ, ਇਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੯੦. ਰਾਵਨ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਰਾਕਸ਼ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੯੧. ਬਦਲ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੇਘਨਾਦ, ਇਸਦਾ ਪਿਓ ਰਾਵਨ ਇਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੯੨. ਬਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਮੇਘਨਾਦ। ਘਨ ਨਿਸਨ=ਬਦਲ ਜਲਦ=ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ ਮੇਘਨਾਦ ਦੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਰਾਵਨ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੧੯੩. ਅੰਬਦ=ਬਦਲ। ਮੇਘ=ਬਦਲ। ਭਨ=ਆਖ। ਪਿਤਾ ਰਾਵਨ। ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੯੪. ਧਰਾਧਰ=ਬਦਲ ਧੁਨਿ=ਬੋਲ। ਭਾਵ ਮੇਘਨਾਦ। ਪਿਤਾ ਰਾਵਨ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੯੫. ਸ਼ਬਦ ਧਨਿ=ਮੇਘਨਾਦ।

੧੯੬. ਜਲਦ=ਬੱਦਲ। ਨਾਦ=ਬੋਲ।

ਜਾਨ ॥ ੧੯੭ ॥ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿਕੈ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਪਿਤ ਕਹਿ ਅਰਿ ਪਦ ਊਚਰੌ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੧੯੮ ॥ ਨੀਰ ਬਾਰ ਜਲ ਧਰ ਉਚਰਿ ਧੁਨਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਤਾਤ ਉਚਰਿ ਅਰ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੧੯੯ ॥ ਪਾਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਧੁਨਿ ਪਿਤ ਅਰਿ ਕਹਿ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੦ ॥ ਘਨ ਸੁਤ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਧਰ ਪੁਨ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਤਾਤ ਉਚਰਿ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੧ ॥ ਆਬਦ ਧੁਨਿ ਕਹਿ ਪਿਤ ਉਚਰਿ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਨਨ ਨਿਧਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਹ੍ਰਿਦੇ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੨ ॥ ਧਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿ ਉਚਰਿਕੈ ਪਰ ਧਨ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਤਾਤ ਉਚਰ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੨੦੩ ॥ ਨੀਰਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਧਨ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਪਿਤ ਕਹਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੪ ॥ ਘਨਜ ਸਬਦ ਕੋ ਉਚਰਿਕੈ ਧਨ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੫ ॥ ਮੱਤਸ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਅੱਛ ਸਬਦ ਪੁਨ ਦੇਹ ॥ ਅਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੨੦੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੀਨ ਕੋ ਨਾਮ ਲੈ ਚਖੁ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੭ ॥ ਮਕਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਚਖੁ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਬੈ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੮ ॥ ਝਖ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨ ਕੈ ਚਖੁ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੦੯ ॥ ਸਫਰੀ ਨੇਤ੍ਰ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ

---

੧੯੭. ਨੀਰ ਧਰ=ਬਦਲ। ਤਾਤ=ਪਿਤਾ। ਅਰਿ=ਵੈਰੀ। ਭਾਵ ਮੇਘਨਾਦ ਦੇ ਪਿਓ ਰਾਵਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੯੮. ਧਰਾਧਰ ਪਿਤਾ ਅਰਿ=ਮੇਘਨਾਦ ਦੇ ਪਿਓ ਰਾਵਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੧੯੯. ਨੀਰ, ਬਾਰ=ਪਾਣੀ। ਧੁਨਿ=ਬੋਲ। ਭਾਵ ਮੇਘਨਾਦ ਦੇ ਪਿਓ ਰਾਵਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੦੦. ਪਾਨੀ ਧਰ=ਬਦਲ। ਧੁਨਿ=ਅਵਾਜ਼ ਭਾਵ ਮੇਘਨਾਦ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਿਓ ਰਾਵਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੦੧. ਘਨ ਸੁਤ=ਬਦਲ ਦਾ ਪੁਤਰ ਪਾਣੀ ਅਗੇ ਪਾਣੀ ਧਰ=ਬਦਲ ਧੁਨਿ=ਅਵਾਜ਼ ਭਾਵ ਮੇਘਨਾਦ ਅਗੇ ਰਾਵਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੨੦੨. ਅੰਬਦ=ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਦਲ। ਧੁਨਿ=ਅਵਾਜ਼।

੨੦੩. ਧਾਰਬਾਰ=ਬਦਲ। ਤਾਤ=ਪਿਓ ਰਾਵਨ।

੨੦੪. ਨੀਰਦ=ਬੱਦਲ, ਮੇਘਨਾਦ, ਪਿਤਾ ਰਾਵਣ, ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੨੦੫. ਅਨਜ=ਬਦਲ। ਧੁਨਿ=ਅਵਾਜ਼। ਮੇਘਨਾਦ। ੨੦੬. ਮਤਸ, ਅੱਛ, ਅਰਿ=ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ ੨੦੭. ਮੀਨ,ਚਖ, ਵੈਰੀ ਉਤੋਂ ਲਵੋ, ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੦੮. ਮਕਰ=ਮੱਛੀ ਦੀ ਚਖ=ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੦੯. ਝਖ ਚਖ=ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

ਲੀਜੈ ਸੁਕਵਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੨੧੦ ॥ ਮਛਰੀ ਚੱਛੁ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੨੧੧ ॥ ਜਲ ਚਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਚਖੁ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸਭ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜੋ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੨੧੨ ॥ ਬੱਕਤ੍ਰਾਗਜਪਦ ਉੱਚਰਕੈ ਮੀਨ ਸਬਦ ਪੁਨ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਿਲੀ ਮੁਖ ਕੇ ਸਭੈ ਚੀਨ ਚਤਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੧੩ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਲੈ ਮੀਨ ਕੇ ਕੇਤ ਸਬਦ ਪੁਨ ਦੇਹੁ ॥ ਚਖੁ ਕਹਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਬਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੧੪ ॥ ਸੰਬਰਾਰਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਚਖੁ ਧੁਜ ਪਦ ਪੁਨ ਦੇਹੁ ॥ ਅਰ ਕਹਿ ਸਭ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨਿ ਚਤੁਰੁ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੧੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਿਨਾਕੀ ਪਦ ਉਚਰਿ ਅਰਿਧੁਜ ਨੇਤ੍ਰ ਉਚਾਰ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸਭ ਹੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੨੧੬ ॥ ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਅਰਿ ਧੁਜ ਉਚਰਿ ਪੁਨਿ ਪਦ ਨੇਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਹ੍ਰਿਦੈ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੧੭ ॥ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਂਤਕ ਅਰਿ ਕੇਤ ਕਹਿ ਚਖ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਏ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੨੧੮ ॥ ਕਾਰਤਕੇਅਪਿਤੁ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਅਰਿ ਧੁਜ ਨੇਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੧੯ ॥ ਬਿਰਲ ਬੈਰਿ ਕਰਬਾਰਹਾ ਬਹੁਲਾਂਤਕ ਬਲਵਾਨ ॥ ਬਰੱਣਾਤਕ ਬਲਹਾ ਬਿਸਖ ਬੀਰ ਪਤਨ ਬਰਬਾਨ ॥ ੨੨੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਲਲ ਕੌ ਨਾਮ ਲੈ ਧਰ ਅਰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਕੇਤ ਚੱਛ ਅਰਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਬਾਣ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੨੨੧ ॥ ਕਾਰਤਕੇ ਅਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪਿਤੁ ਅਰਿ ਕੇਤ ਉਚਾਰ ॥ ਚਖ ਅਰਿ ਕਹਿ ਸਭ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ

---

੨੧੦. ਸਫਰੀ ਨੇਤਰ ਅਰਿ=ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੧੧. ਮਛਰੀ ਚਖ ਅਰਿ=ਬਾਣ। ੨੧੨. ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੧੩. ਮੀਨ=ਮੱਛੀ ਦੇ ਬਕਤਰ=ਮੂੰਹ ਅਗੇ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ। ੨੧੪. ਸੰਬਰਾਰਿ=ਕਾਮ ਅਗੇ ਕਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਜੋ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੧੫. ਮੱਛੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ। ੨੧੬. ਪਿਨਾਕੀ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੨੧੭. ਸ਼ਿਵਜੀ, ਕਾਮ, ਝੰਡਾ, ਅੱਖ=ਬਾਣ। ੨੧੮. ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੧੯. ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਕ ਦਾ ਪਿਓ ਸ਼ਿਵਜੀ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਕਾਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਮੱਛੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

੨੨੦. ਬੈਰਿ=ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਰਲਾ, ਖੁੱਲਾ ਥਾਂ ਕਰ=ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਬਾਰਹਾ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਲਤਾ ਕਰਕੇ ਬਲਵਾਨ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਾਰਣਾਤਕ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸਕ, ਬਲੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸਕ, ਵਿਹੁ ਵਾਲਾ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਡੇਗਣ ਵਾਲਾ ਬਰ=ਚੰਗਾ ਬਾਣ। ੨੨੧. ਸਲਲਧਰ=ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਸਿਰ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵਜੀ, ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਕਾਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਮੱਛੀ ਦੇ ਨੇਤਰ, ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੨੨੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਿਨਾਕੀ ਪਾਨ ਕਹਿ ਰਿਪ ਧੁਜ ਚਖਿ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੨੩ ॥ ਪਸੁਪਤਿ ਸੁਰਧਰ ਅਰਿ ਉਚਰਿ ਧੁਜ ਚਖਿ ਸੱਤ੍ਰ ਬਖ਼ਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨ ॥ ੨੨੪ ॥ ਪਾਰਬਤੀਸ ਅਰਿ ਕੇਤ ਚਖ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪੁਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੨੫ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਂਗ ਸਾਮੁਹ ਚਲਤ ਸੱਤ੍ਰ ਮਾਨ ਕੋ ਖਾਪ ॥ ਸਕਲ ਸ੍ਰਿਸਟ ਜੀਤੀ ਤਿਸੈ ਜਪੀਅਤੁ ਤਾਂਕੋ ਜਾਪ ॥ ੨੨੬ ॥ ਸਕਲ ਸਿੰਭੁ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅਰਿ ਧੁਜਿ ਨੇਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੨੨੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਲੈ ਸੱਤ੍ਰ ਕੋ ਅਰਦਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਪਾਰ ॥ ੨੨੮ ॥ ਸਕਲ ਮ੍ਰਿਗ ਸਬਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅਰਦਨ ਪਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਅਨੰਤ ॥ ੨੨੯ ॥ ਕੁੰਭ੍ਕਰਨ ਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅਰਦਨ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨ ॥ ੨੩੦ ॥ ਰਿਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਕਾਨ ਅਰਿ ਭਾਖੋ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਹਿ ਅਨੰਤ ॥ ੨੩੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਦਸਗ੍ਰੀਵਕੇ ਲੈ ਬੰਧ ਅਰਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੩੨ ॥ ਖੋਲ ਖੜਗ ਖੰਤ੍ਰਯੰਤ ਕਰਿਕੇ ਹਠਿ ਪਦੁ ਕਹੁ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਅਨੰਤ ॥ ੨੩੩ ॥ ਕਵਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਟਾਰੀ ਅਹਿ ਭਾਖਿ ਅੰਤਿ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਰਾਖੁ ॥ ੨੩੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਸਤ੍ਰ ਸਭ ਉਚਰਿਕੈ ਅੰਤ

---

੨੨੨. ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਕ, ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਜੀ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਝੰਡਾ, ਮੱਛੀ ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ। ੨੨੩. ਪਿਨਾਕੀ ਪਾਨ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਗੰਗਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜੋ ਸਿਰ ਵਿਚ ਧਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੋਇਆ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਝੰਡਾ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ। ੨੨੪. ਸੁਰਧਰ ਵੀ ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਝੰਡਾ, ਅੱਖ, ਵੈਰੀ ਬਾਨ। ੨੨੫. ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸ਼ਿਵਜੀ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਝੰਡਾ, ਅੱਖ, ਵੈਰੀ ਅਰਜਨ ਦਾ ਬਾਣ।

੨੨੬. ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਸਾਂਗਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਜਿਤ ਲਈ ਹੈ। ਸਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨੨੭. ਸਿੰਭ=ਸ਼ਿਵਜੀ, ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਝੰਡਾ, ਅੱਖ। ੨੨੮. ਅਰਜਨ=ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

੨੨੯. ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨੩੦. ਕੁੰਭਕਰਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨੩੧. ਰਿਪ=ਵੈਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਅਗਸਤ ਮੁਨੀ ਹੈ ਅਗਸਤ ਵਿਚੋਂ ਘਟ=ਘੜਾ ਜਾਂ ਕੁੰਭ=ਸ਼ਬਦ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਨ ਅਗੇ ਹੈ । ਕੁੰਭਕਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਹੈ। ੨੩੨. ਦਸਾਂ ਧੌਣਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਵਨ । ਇਸ ਦਾ ਬੰਧ=ਭਰਾ ਕੁੰਭਕਰੰਨ, ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੩੩. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

੨੩੪. ਸੰਜੋਅ ਆਦਿਕ ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਹੈ।

ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੩੫ ॥ ਸੂਲ ਸੈਹੱਥੀ ਸਤ੍ਰੁਹਾਸਿਪ੍ਰਾਦਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਹਿ ਅਨੰਤ ॥ ੨੩੬ ॥ ਸਮਰ ਸੰਦੇਸੋ ਸਤ੍ਰੁਹਾ ਸਤ੍ਰਾਂਤਕ ਜਿਹੱ ਨਾਮ ॥ ਸਭੈ ਬਰਨ ਰੱਛਾ ਕਰਨ ਸੰਤਨ ਕੇ ਸੁਖ ਧਾਮ ॥ ੨੩੭ ॥ ਬਰਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਤ੍ਰੁਹਾ ਕੇ ਸਭੈ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨ ॥ ੨੩੮ ॥ ਦੱਖਣ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਸੱਖਣ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਦੱਖਣ ਕੌ ਭੱਖਣ ਦੀਓ ਸਰਸੋ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ॥ ੨੩੯ ॥ ਰਿਸਰਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਮੰਡਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਰਿਸ ਰਾਕੇ ਬਿਸਰਾ ਕੀਯੋ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਪਤਿ ਕੇ ਬਾਨ ॥ ੨੪੦ ॥ ਬਲੀ ਈਸ ਦਸ ਸੀਸ ਕੇ ਜਾਹਿ ਕਹਾਵਤ ਬੱਧ ॥ ਏਕ ਬਾਨ ਰਘੁਨਾਥ ਕੇ ਕੀਯੋ ਕਬੰਧ ਕਬੰਧ ॥ ੨੪੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਾਖਿ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਪਦ ਬੰਧਹਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨੀਅਹੁ ਬੁੱਧਿ ਨਿਧਾਨ ॥ ੨੪੨ ॥ ਅੰਗਦ ਪਿਤੁ ਕਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਦ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੪੩ ॥ ਹਨੂਮਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਈਸ ਅਨੁਜ ਅਰਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਰਾਖੁ ॥ ੨੪੪ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਉਚਰਿ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ਅਨੇਕਨਿ ਲੇਹੁ ॥ ੨੪੫ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਉਚਰਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੪੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ

---

੨੩੫. ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ ਹੈ।

੨੩੬. ਹਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਪਰ=ਢਾਲ ਦਾ ਵੈਰੀ। ੨੩੭. ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਹਾ=ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ। ਬਾਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਨ=ਅੱਖਰ ਜੇਹੜੇ ੨ ਬਾਣ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਸਾਡੀ ਰੱਛਿਆ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਵਰਨ=ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਣ ਸਾਡੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਕਰਨ।

੨੩੮. ਬਰਿ ਅਰਿ=ਬਲੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ ਸੱਤ੍ਰਿਹਾ=ਬਾਣ।

੨੩੯. ਦੱਖਣ ਦਿਸਾ ਨੂੰ ਸੱਖਣਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਭੱਖਣ=ਭੋਜਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਰ=ਤੀਰ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ। ਭਾਵ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪਾਸੇ ਬਾਣ ਨੂੰ ਚਲਾਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀਨੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪਿਆਇਆ ਹੈ।

੨੪੦. ਰਿਸਰਾ=ਗੁੱਸਾ। ਮੰਡਰ=ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਵਨ ਅਗੇ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਸਿਰਾ=ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਬਾਣ ਨੇ। ੨੪੧. ਬਲੀ ਰਾਜੇ ਜੇਹੜੇ ਰਾਵਨ ਦੇ ਬੰਧ=ਸਰਬੰਧੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸੀ ਓਹ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਦੇ ਬਾਣ ਨੇ ਧੜ ਹੀ ਧੜ ਕਰ ਦਿਤੇ।

੨੪੨. ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਬੰਧ=ਭਰਾ ਬਾਲੀ। ਤਿਸਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ਹੇ ਅਕਲ ਦੇ ਖਜਾਨਿਓਂ। ੨੪੩. ਅੰਗਦ ਦਾ ਪਿਓ ਬਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੪੪. ਹਨੂਮਾਨ ਦਾ ਈਸ=ਰਾਜਾ ਸੁਗ੍ਰੀਵ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਅਨੁਜ=ਭਰਾ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਬਾਲੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੪੫. ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੪੬. ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ।

ਚਰਮਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸਭ ਅਰਿ ਪਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸਤ੍ਰਾਂਤ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਹਿ ਬਿਅੰਤ ॥ ੨੪੭ ॥ ਤਨੁ ਤ੍ਰਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਉਚਰਿ ਅੰਤ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਤਾਸਿਉ ਕੀਜੈ ਨੇਹੁ ॥ ੨੪੮ ॥ ਸਕਲ ਧਨੁਖ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਅਰਦਨ ਬਹੁਰਿ ਉਚਾਰ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੨੪੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਲੈ ਪਨਚ ਕੇ ਅੰਤਕ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਣ ਕੇ ਕਰੀਅਹੁ ਚਤੁਰ ਬਖਿਆਨ ॥ ੨੫੦ ॥ ਸਰਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨ ॥ ੨੫੧ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨ ਕੈ ਹਾ ਪਦ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨ ॥ ਮ੍ਰਿਗਹਾ ਪਦ ਯਹ ਹੋਤ ਹੈ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੫੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥ ੩ ॥

ਅਥ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸਕੇ ਨਾਮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੀਰ ਗ੍ਰਿਸਤਹੀ ਗ੍ਰੀਵਧਰ ਬਰਣਾ ਯੁਧ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਅਨੰਤ ॥ ੨੫੩ ॥ ਗ੍ਰੀਵ ਗ੍ਰਿਸਤਨ ਭਵ ਧਰਾ ਜਲ ਧਰਾ ਜਹ ਹਥੀਆਰ ॥ ਪਰੋ ਦੁਸਟ ਕੇ ਕੰਠ ਮੈ ਮੋਕਹੁ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰ ॥ ੨੫੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਦਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਏਸ ਏਸ ਪਦ ਭਾਖਿ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਸਭ ਪਾਂਸਕੇ ਨਾਮ ਚੀਨ੍ਹ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੨੫੫ ॥ ਗੰਗਾ ਏਸ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਈਸ ਸਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਨੰਤ ॥ ੨੫੬ ॥ ਜਟਜ ਜਾਨੁਵੀ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ਗੰਗਾ ਈਸ ਬਖਾਨੁ ॥ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਜਾਨ ॥ ੨੫੭ ॥ ਸਕਲ ਅਘਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਹਾ ਆਯੁਧ ਸੁ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨ ॥ ੨੫੮ ॥ ਕਿਲਬਿਖ ਪਾਪ ਬਖਾਨਿਕੈ ਰਿਪੁ ਪਤਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ਸਕਲ

---

੨੪੭. ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੪੮. ਸੰਜੋਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਾਣ। ੨੫੦. ਧਨਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣ।

੨੫੧. ਚਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ੨੫੨. ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣ। ੨੫੩. ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਣ।

੨੫੪. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਹੈ, ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਵਰਨ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਫਾਹੀ ਹੈ।

੨੫੫. ਧੌਣ ਫੜਨ ਵਾਲੀ, ਭਾਵ=ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਹਥਿਆਰ। ਜਲਦ= ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵੀ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੨੫੬. ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਏਸ=ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਏਸ ਰਾਜਾ ਵਰਨ ਹੈ ਸੋ ਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੨੫੭. ਗੰਗਾ, ਏਸ ਏਸ=ਫਾਹੀ।

੨੫੮. ਜਟਜ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀਆਂ ਜੜਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਜਾਨਵੀ=ਗੰਗਾ ਤੇ ਕਰਤਹਾ=ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਗੰਗਾ ਦਾ ਈਸ ਸਮੁੰਦਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ ਹੈ।

ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਸਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੫੯ ॥ ਅਧਰਮ ਪਾਪ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਨਾਸਨੀਸ ਅਸਤ੍ਰ ਭਾਖਿ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਸਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖਿ ॥ ੨੬੦ ॥ ਸਕਲ ਜਟਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਜਾ ਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਅਮਿਤ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਸਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੨੬੧ ॥ ਤਉ ਸਾਰਾ ਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨਿਕੈ ਭੇਦਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਖਾਨ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਪਾਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੬੨ ॥ ਗਿਰਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਨਾਸਨਿ ਨਾਥ ਬਖਾਨ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਪਾਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੬੩ ॥ ਫੋਕੀ ਨੋਕੀ ਪੱਖ ਧਰ ਪੱਤ੍ਰੀ ਪਰੀ ਬਖਾਨ ॥ ਪੱਛੀ ਪੱਛਿ ਅੰਤਕ ਕਹੋ ਸਕਲ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਾਮ ॥ ੨੬੪ ॥ ਕਸਟ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਅਘਨ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ॥ ਪਤਿ ਸਸ ਭਾਖਹੁ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਅਨੰਤ ॥ ੨੬੫ ॥ ਪਬਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਭਾਦਨ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੬੬ ॥ ਜਲ ਨਾਇਕ ਬਾਰ ਸਤ੍ਰ ਭਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੬੭ ॥ ਸਭ ਗੰਗਾ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਪਤਿ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੬੮ ॥ ਜਮੁਨਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਏਸ ਅਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੨੬੯ ॥ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਅਸਤ ਬਹੁਰਿ ਕਹੁ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਅਨੰਤ ॥ ੨੭੦ ॥ ਕਾਲਿ ਨ ਜਾਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਇਸਰਾਸੱਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੨੭੧ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਲਭਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਇਸਤ੍ਰਾਸੱਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ

---

੨੫੯. ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ। ੨੬੦. ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਾਸਕ ਗੰਗਾ ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰਨ, ਵਰਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ। ੨੬੧. ਅਧਰਮ ਨਾਸਨੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ।

੨੬੨. ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਜਾਈ ਗੰਗਾ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਨ।

੨੬੩. ਤਉਸਰ=ਬਰਫ ਦੀ ਵੈਰਨ, ਗ੍ਰੰਥ=ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਤੋੜ ੨ ਕੇ ਵਗਣ ਵਾਲੀ ਸੋ ਗੰਗਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਨ। ੨੬੪. ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਨਾਸਨੀ ਗੰਗਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਨ।

੨੬੫. ਫੋਕੀ, ਨੋਕੀ, ਪੱਖ ਧਰ, ਪੱਤ੍ਰੀ, ਪਰੀ ਪੰਛੀ ਪੰਛ ਏਹ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਸੋ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ।

੨੬੬. ਅਘਨ ਕਟ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ–ਪਤੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

੨੬੭. ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ=ਪਤੀ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

੨੬੮. ਜਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਰਣ ਹੈ ਤੇ ਵਰਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ। ਬਾਰ=ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮਾਲਕ ਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ। ੨੬੯. ਗੰਗਾ ਪਤੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੨੭੦. ਜਮਨਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ। ੨੭੧. ਜਮਨਾ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ=ਰਾਜਾ ਵਰਨ।

ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੨੭੨ ॥ ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪਤਿ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੭੩ ॥ ਭਾਨ ਆਤਮਜਾ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅੰਤ ਆਯੁਧ ਪਤਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੭੪ ॥ ਸੂਰ ਆਤਮਜਾ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅੰਤ ਸਸਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਹੁ ਚਿੱਤ ਪਰਬੀਨ ॥ ੨੭੫ ॥ ਕਾਲ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਥਮੈ ਉਚਰਿ ਅੰਤ ਤਨੁਜ ਪਦਿ ਦੇਹੁ ॥ ਪਤਿ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾ-ਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੨੭੬ ॥ ਦਿਵਕਰ ਤਨਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪਤਿ ਕਿਹ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੨੭੭ ॥ ਪਾਂਸ ਗ੍ਰੀਵਹਾ ਕੰਠ ਰਿਪ ਬਰੁਣਾਯੁਧ ਜਿਹੱ ਨਾਮ ॥ ਪਰੋ ਦੁਸਟ ਕੇ ਕੰਠ ਮੈਂ ਕਰੋ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮ ॥ ੨੭੮॥ ਆਦਿ ਕੰਠ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈਂ ਗ੍ਰਾਹਕ ਪਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਬਰੁਣਾਯੁਧ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੨੭੯ ॥ ਨਾਰਿ ਕੰਠ ਗਰਗ੍ਰੀਵ ਭਨਿ ਗ੍ਰਹਿਤਾ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੨੮੦ ॥ ਜਮੁਨਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਏਸਰਾ ਯੁਧਹਿੰ ਬਿਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨੮੧ ॥ ਕਾਬਰਨਾਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਮੰਦ ਬਰੁਣ ਪਦ ਦੇਹ ॥ ਹੋਤ ਹੈਂ ਨਾਮ ਕਮੰਦ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੮੨ ॥ ਕਿਸਨ ਆਦਿ ਪਦ ਉਚਰਿ ਕੈ ਬੱਲ ਭਾਂਤ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੨੮੩ ॥ ਬੀਰ ਗ੍ਰਿਸ-ਤਨੀ ਸੁਭਟਹਾ ਕਾਲਾਯੁਧ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥ ਪਰੋ ਦੁਸਟ ਕੇ ਕੰਠ ਮੈਂ ਕਰੋ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮ ॥ ੨੮੪ ॥ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਰਾਲ ਭਨਿ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੨੮੫ ॥ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ਸੂਰਜ

---

੨੭੨. ਕਾਲਨੁਜਾ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੀ ਅਨੁਜਾ=ਭੈਣ ਜਮਨਾ । ਈਸ ਰਾਸਤ=ਰਾਜਾ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ । ੨੭੩. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾਂ ਤੇ ਜਮਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ ਤੇ ਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ।

੨੭੪. ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੀ ਜਮਨਾ । ਜਮਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰਨ ।

੨੭੫. ਭਾਨ=ਸੂਰਜ । ਆਤਮਜ=ਧੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ।

੨੭੬. ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ।

੨੭੭. ਕਾਲ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ, ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪਿਓ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੀ ਜਮਨਾ–ਪਤੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ । ੨੭੮. ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੀ, ਪਤੀ ਵਰਨ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ । ੨੭੯. ਧੌਣ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਗਲ ਦੀ ਵੈਰਨ, ਵਰਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ । ੨੮੦. ਗਲ ਦੇ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ । ਵਰਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ । ੨੮੧. ਨਾਰ=ਧੌਣ । ਗਰ=ਗਲ । ਗ੍ਰੀਵ ਧੌਣ । ਗ੍ਰਹਤਾ=ਫੜਨਾ । ੨੮੨. ਕੱਕਾ ਅੱਖਰ ਆਖਕੇ ਫੇਰ ਮੰਦ=ਅੱਖਰ ਆਖਣਾ ਹੈ ਸੋ ਕਾਮੰਦ=ਫਾਹੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ੨੮੩. ਜਮਨਾ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ । ੨੮੪. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰਨ ਤੇ ਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ । ੨੮੫. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ਹੈ ।

ਪਦ ਪੂਤ ਉਚਰੀਐ ਅੰਤ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਭਾਖੀਐ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ ॥ ੨੮੬ ॥ ਸਕਲ ਸੂਰਜ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸੁਤ ਪਦ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨੁ ॥ ੨੮੭ ॥ ਭਾਨ ਦਿਵਾਕਰ ਦਿਨਧ ਭਨਿ ਸੁਤ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨੁ ॥ ੨੮੮ ॥ ਦਿਨ ਮਣਿ ਦਿਵਕਰਿ ਰੈਣਹਾ ਸੁਤ ਕਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਾਨੁ ॥ ੨੮੯ ॥ ਦਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਮਣਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸੁਤ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੨੯੦ ॥ ਦਿਵਕਰਿ ਦਿਨਪਤਿ ਨਿਸਰਿ ਭਨਿ ਦਿਨ ਨਾਇਕ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਸੁਤ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੨੯੧ ॥ ਸਕਲ ਸੂਰਜ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸੁਤ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੨੯੨ ॥ ਜਮਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੯੩ ॥ ਬਈ ਵਸਤ ਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਬਖਾਨੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੨੯੪ ॥ ਕਾਲ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਨੰਤ ॥ ੨੯੫ ॥ ਪਿਤਰ ਰਾਜ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਲੇਹੁ ॥ ੨੯੬ ॥ ਦੰਡੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਅਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਅੰਤ ॥ ੨੯੭ ॥ ਜਮੁਨਾ ਭ੍ਰਾਤ ਬਖਾਨਿਕੈ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੨੯੮ ॥ ਸਭ ਜਮੁਨਾ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਭ੍ਰਾਤ ਅਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੨੯੯ ॥ ਪਿਤਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿਏਸਰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੩੦੦ ॥ ਸਭ ਪਿਤਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਨਾਇਕ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ

---

੨੮੬. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੇ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ।

੨੮੭. ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਇਸਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ।

੨੮੮. ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨੮੯. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਨ ਇਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨੯੦. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਨ ਇਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨੯੧. ਦਿਨ ਦਾ ਮਣੀ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ।

੨੯੨. ਨਿਸਰਿ=ਰਾਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

੨੯੩. ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੁਤ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੨੯੪. ਜਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ। ੨੯੫. ਬਾਈ ਵਸਤ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ।

੨੯੬. ਕਾਲ=ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ। ੨੯੭. ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨੯੮. ਦੰਡੀ=ਡੰਡੇ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਦੰਡ=ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨੯੯. ਜਮਨਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੋ ਧਰਮ ਰਾਜਾ।

੩੦੦. ਜਮਨਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ।

ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੩੦੧ ॥ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਘਾਇਕ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨੁ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੩੦੨ ॥ ਰਿਪ ਖੰਡਨ ਦਲ ਦਾਹਨੀ ਸੱਤ੍ਰ ਤਾਪਨੀ ਸੋਇ ॥ ਸਕਲ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਜਾਤੇਂ ਬਚਯੋ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੦੩ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਗ੍ਰਿਸਤਨਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਜਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੩੦੪ ॥ ਖਲ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਖੰਡਨ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਜਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨੀਅਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੦੫ ॥ ਦਲ ਦਾਹਨ ਰਿਪ ਗ੍ਰਿਸਤਨੀ ਸਤ੍ਰ ਤਾਪਨੀ ਸੋਇ ॥ ਕਾਲ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਜਾਤੇ ਰਹਿਤ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੦੬ ॥ ਜਾਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿਕੈ ਮੀਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨੁ ॥ ਜਾਮੀਪਦ ਏ ਹੋਤ ਹੈਂ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਜਾਨੁ ॥ ੩੦੭ ॥ ਦਿਸਾ ਬਾਰਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਏ ਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੦੮ ॥ ਪੱਛਮ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਏ ਸਰ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੩੦੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਠਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੧੦ ॥ ਬਾਟਿ ਆਦਿ ਪਦ ਉਚਰਿਕੈਹਾ ਪਦ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੩੧੧ ਮਗ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਛਿਦ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਲੀਜੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੩੧੨ ॥ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਮਾਰ ਬਖਾਨਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੧੩ ॥ ਪੰਥ ਆਦਿ ਪਦ ਉਚਰਿਕੈ ਕਰਖਣ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੩੧੪ ॥ ਬਾਟ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਿ ਕੈ ਹਾ ਅਸਤ੍ਰਾਂਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹੀਅਹੁ ਗੁਨਨ ਨਿਧਾਨ ॥ ੩੧੫ ॥ ਰਾਹ ਆਦਿ ਪਦ ਉਚਰੀਐ ਰਿਪ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੩੧੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਧਨ ਸਬਦੋ ਉਚਿਰ ਹਰਤਾ ਆਯੁਧ ਚੀਨ

---

੩੦੧. ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੩੦੨. ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੩੦੩. ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ਹੈ।

੩੦੪. ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੩੦੫. ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੩੦੬. ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੩੦੭. ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੀ। ੩੦੮. ਜਾਮੀ=ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ।

੩੦੯. ਬਾਰਨੀ=ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰੁਣ ਹੈ।

੩੧੦. ਪੱਛਮ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ।

੩੧੧. ਠਗਾਂ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੩੧੨. ਵਾਟ=ਰਸਤੇ ਦੇ ਚਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ੩੧੩. ਮਗ ਛਿਦ=ਰਾਹ ਮਾਰ ਠਗ ਹੈ ਸੋ ਠਗ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ। ੨੧੪. ਮਾਹਗ=ਰਾਹ ਮਾਰ।

੩੧੫. ਪੰਥ ਕਰਖਨ=ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿਚਣ ਵਾਲਾ।

੩੧੬. ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹਾ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ।

॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ਹ ॥ ੩੧੭ ॥ ਮਾਲ ਆਦਿ ਸਬਦੋ ਚੂਕੈ ਕਾਲ ਜਾਲ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਇਹ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨੀਅਹੁ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਵੰਤ ॥ ੩੧੮ ॥ ਮਾਯਾ ਹਰਨ ਉਚਾਰਿਕੈ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨ ॥ ੩੧੯ ॥ ਮਗਹਾ ਪਥਹਾ ਪੈਂਡਹਾ ਧਨਹਾ ਦ੍ਰਿਬਹਾ ਸੋਇ ॥ ਜਾਕੇ ਡਰ ਤੇ ਸੋ ਸੁਨੇ ਪਥਕ ਨਉਬਰਜੋ ਕੋਇ ॥ ੩੨੦ ॥ ਬਿਖੀਆ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੩੨੧ ॥ ਬਿਖ ਸਬਦਾਦ ਉਚਾਰਿਕੈ ਦਾਇਕ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੩੨੨ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਪਤਿ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨੀਅਹੁ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਵਾਨ ॥ ੩੨੩ ॥ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਨਾਥ ਬਖਾਨਿਕੈ ਪੁਨਿ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਸੇਖ ॥ ੩੨੪ ॥ ਸਤ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਏਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਬੁਧਵੰਤ ॥ ੩੨੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਿਪਾਸਾ ਨਾਮ ਲੈ ਏਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸਕੇ ਚੀਨ ਚਿੱਤ ਮੈ ਰਾਖੁ ॥ ੩੨੬ ॥ ਰਾਵੀ ਸਾਵੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਏਸ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਵਾਨ ॥ ੩੨੭ ॥ ਸਾਵੀ ਈਸ੍ਰਾਵੀ ਸਭਨਿ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੩੨੮ ॥ ਜਲ ਸਿੰਧ ਏਸ ਬਖਾਨਿਕੈ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜਾਨ ॥ ੩੨੯ ॥ ਬਿਹਥਿ ਆਦਿ ਸਬਦੋਚਰਿਕੈ ਏਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹੁ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵੰਤ ॥ ੩੩੦ ॥ ਸਿੰਧ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਿਕੈ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਸਭ ਚੀਨਹੁ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਵਾਨ ॥ ੩੩੧ ॥ ਨੀਲ ਆਦਿ ਸਬਦੁ-ਚਰਿਕੈ ਏਸਰ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਸੁਰਗਿਆਨ ॥ ੩੩੨ ॥ ਅਸਿਤ ਬਾਰ ਸਬਦਾਦਿ ਕਹਿ ਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰਾਂਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ

---

੩੧੭. ਰਸਤੇ ਦਾ ਵੈਰੀ । ੩੧੮. ਧਨ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ । ੩੧੯. ਮਾਲ ਦਾ ਕਾਲ=ਚੁਰੋਣ ਵਾਲਾ ਠਗ ਤੇ ਠਗ ਦਾ ਜਾਲ=ਫਾਹੀ । ੩੨੦. ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ।

੩੨੧. ਸਾਰੇ ਠਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਰਾਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ।

੩੨੨. ਵਿਹੁ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਠਗ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ । ੩੨੩. ਵਿਹੁ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

੩੨੪. ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ=ਜੇਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸਦੇ ਪਤੀ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਅਕਲ ਵਾਲਿਓ ਸਮਝ ਲਓ । ੩੨੫. ਸਤੱਦ੍ਰਵ=ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰਣ । ੩੨੬. ਦਰਿਆ ਦੇ ਈਸਰ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ । ੩੨੭. ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਈਸਰ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ।

੩੨੮. ਰਾਵੀ, ਸਾਵੀ ਸੋਹਣੀ ਜਾਂ ਜਮਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ ।

੩੨੯. ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਈਸਰ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ ।

੩੩੦. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ । ੩੩੧. ਬਿਹਥ=ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਥ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ । ੩੩੨. ਸਿੰਧ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ । ੩੩੩. ਨੀਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ

ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵਾਨ ॥ ੩੩੩ ॥ ਕਿਸਨਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਆਯੁਧ ਏਸ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੩੩੪ ॥ ਸਬਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਭੀਮ ਰਾਏ ਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥ ੩੩੫ ॥ ਤਪਤੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਆਯੁਧ ਏਸ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਸੁਜਨਿ ਸੱਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨ ॥ ੩੩੬ ॥ ਬਾਰ ਰਾਜ ਸਮੁ ਸਭਨਿ ਸਰਤ ਸਰਧ ਪਤਿ ਭਾਖੁ ॥ ਆਯੁਧ ਪੁਨਿ ਕਹਿ ਪਾਂਸਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਨਾਮ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੩੩੭ ॥ ਬਰਣ ਬੀਰਹਾ ਆਦਿ ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੩੩੮ ॥ ਨਦੀ ਰਾਜ ਸਰਤੀਸ ਭਨਿ ਸਮੁਦ ਰਾਟ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਆਯੁਧ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ੩੩੯ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਤ੍ਰ ਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਏਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਸਕਲ ਹੀ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥੩੪੦ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅੰਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪਦ ਦੇਹੁ॥ ਆਯੁਧ ਏਸ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੩੪੧ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਸੁਤ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਏਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੪੨ ॥ ਜਗਤ ਪਿਤਾ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਸੁਤ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਚੀਨ੍ਹੀਅਹੁ ਪ੍ਰਗਿਆਵਾਨ ॥ ੩੪੩ ॥ ਘੱਘਰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨੀਅਹੁ ਪ੍ਰਗਿਆਵੰਤ ॥ ੩੪੪॥ ਆਦਿ ਸੁਰਸਤੀ ਉਚਰਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਸਕਲ ਹੀ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵੰਤ ॥ ੩੪੫ ॥ ਆਮੂ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੪੬ ॥ ਸਮੁੰਦ ਗਾਮਨੀ ਜੇ ਨਦੀ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਬਖਾਨ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੪੭ ॥ ਸਕਲ ਕਾਲ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥

---

੩੩੪. ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ ਕਿਸਨਾ=ਕਿਸਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ। ੩੩੫. ਸ਼ਾਮ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ੩੩੬. ਭੀਮਰਾ=ਭੈਆਨਕ ਦਰਿਆ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ੩੩੭. ਤਪਤੀ=ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਰਣ। ਬਾਰ ਰਾਜ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ਸਮਦੇਸ=ਵਰਣ।

੩੩੮. ਸਰਤਪਤ=ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰਣ । ਸਰਧ ਪਤਿ=ਵਰਣ।

੩੩੯. ਬੀਰਹਾ=ਬਰਣ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

੩੪੦. ਸਰਤੀਸ=ਸਰਤਾ=ਨਦੀ ਦਾ ਰਾਜਾ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਟ=ਰਾਜਾ।

੩੪੧. ਬਰਮ ਪੁਤ੍ਰ=ਦਰਿਆ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ।

੩੪੨. ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੁਤ੍ਰ=ਦਰਿਆ। ੩੪੩. ਬ੍ਰਹਮਾਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਰਿਆ।

੩੪੪. ਜਗਤ ਦਾ ਪਿਓ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੁਤ੍ਰ=ਦਰਿਆ।

੩੪੫. ਘਗਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ।

੩੪੬. ਨਦੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ।

੩੪੭. ਆਮੂ=ਇਕ ਦਰਿਆ ਹੈ।

੩੪੮॥ ਦੁਘਦ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੪੯ ॥ ਪਾਨਧ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿਕੈ ਈਸ-ਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਤ ਚਲੈ ਅਨੰਤ ॥ ੩੫੦ ॥ ਸ੍ਰੋਨਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਭਾਖੋ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੩੫੧ ॥ ਛਿਤਜਜ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੰਤ ॥ ੩੫੨ ਇਸਤ੍ਰਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਰਜ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜੀਐ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੩੫੩ ॥ ਨਾਰਜਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੩੫੪ ॥ ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਜਾ ਕਹਿ ਨਿਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੫੫ ॥ ਆਦਿ ਨਾਮ ਨਾਰੀਨ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸਰ ਅਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੫੬ ॥ ਬਨਿਤਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਜਾ ਕਹਿ ਨਿਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੫੭ ॥ ਇਸ ਤ੍ਰਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਫਾਂਸ ਕੇ ਜਾਨੀਅਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੫੮ ॥ ਬਨਿਤਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੫੯ ॥ ਅੰਜਨਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਜਾ ਕਹਿ ਨਿੱਧਹਿ ਉਚਾਰ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰੁ ॥ ੩੬੦ ॥ ਬਾਲਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੩੬੧ ॥ ਅੰਜਨੀਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਜਾ ਕਹਿ ਨਿਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਉਚਰੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੬੨ ॥ ਅਬਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ

---

੩੪੮. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਆਕੇਪੈਣ ਵਾਲੀ। ੩੪੯. ਕਾਲ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ। ੩੫੦. ਦੁਗਧ ਨਿਧਿ=ਦੁਧ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ।

੩੫੧. ਪਾਨਿਧ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਜਾਂ ਦੁਧ ਦਾ। ਸ੍ਰੋਨਜ=ਲਹੂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਧਿ=ਖਾਣ ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਤੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ੩੫੨. ਛਿਤਜਜ=ਜਮੀਨ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ੩੫੩. ਰਿਤੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਲਹੂ ਅਗੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਹੀ। ੩੫੪. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਲਹੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

੩੫੫. ਨਾਰੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਲਹੂ।

੩੫੬. ਚੰਚਲ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਲਹੂ।

੩੫੭. ਨਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆਂ ਲਹੂ। ੩੫੮. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਲਹੂ। ੩੫੯. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਰਾਜਾ। ੩੬੦. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ।

੩੬੧. ਅਨਜਾਨ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਫੇਰ ਰਾਜਾ।

੩੬੨. ਬਾਲਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ।

ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੬੩ ॥ ਨਰਜਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਜਾ ਨਿਧ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਆਯੁਧ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੬੪ ॥ ਨਗੀਆਸੁਰੀ ਕਿੰਨ੍ਰਨੀ ਸੁਰੀ ਭਾਖਿ ਜਾ ਭਾਖਿ ॥ ਨਿਧ ਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਾਮ ਚੀਨ ਚਿਤ ਰਾਖਿ ॥ ੩੬੫ ॥ ਫਨਿਜਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਜਾ ਕਹਿ ਨਿਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹੀਅਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੬੬ ॥ ਅਬਲਾ ਬਾਲਾ ਮਾਨ ਜਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜਾ ਨਿਧਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਅਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੬੭ ॥ ਸਾਮੁਦਗਾਮਨੀ ਜੇ ਨਦੀ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸ ਏਸ ਕਹਿ ਅਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੬੮ ॥ ਪੈ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈਂ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੬੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਭਾਖ ਤੜਾਗ ਪਦ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੩੭੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਰੋਵਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵੰਤ ॥ ੪੭੧ ॥ ਜਲ ਧਰ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੩੭੨ ॥ ਮਘਜਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੩੭੩ ॥ ਆਦਿ ਬਾਰ ਧਰ ਉਚਰਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥ ੩੭੪ ॥ ਘਨਜ ਧਰਨ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥ ੩੭੫ ॥ ਮਘਜਾ ਧਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥

---

੩੬੩. ਬਲ=ਇਸਤ੍ਰੀਸਮੁੰਦਰ, ਰਾਜਾ, ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ।

੯੬੪. ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਹਥਿਆਰ।

੩੬੫. ਨੂਰ=ਆਦਮੀ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਜਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾ=ਲਹੂ। ਨਿਧੀ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਰਾਜਾ ਵਰਣ।

੩੬੬. ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਦੈਂਤਾਂ, ਕਿੰਨਰਾ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਨਜਾ=ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਜਾ ਵਰਣ।

੩੬੭. ਫਨਜਾ=ਸਪਾਂ ਦੀ ਜਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਾ=ਲਹੂ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩੬੮. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਹਨ ਅਗੇ ਜਾ ਲਹੂ। ੩੬੯. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ। ਈਸ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਏਸ=ਵਰਣ। ਪੈ ਨਿਧ ਇਸਰਾ ਸਤ੍ਰ=ਦੁਧ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਜੇ ਵਰਣ ਦੀ ਫਾਹੀ। ੩੭੧. ਤਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ।

੩੭੨. ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ। ੩੭੩. ਜਲਧਰ=ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਨ। ੩੭੪. ਮਘਜਾ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ ਤਿਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ੩੭੫. ਬਾਰ ਧਰ=ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ।

੩੭੬ ॥ ਅੰਬਦਜਾਧਰ ਆਦਿ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵੰਤ ॥ ੩੭੭ ਅੰਬਦਜਾਧਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੭੮ ॥ ਬਾਰਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਜਾ ਨਿਧ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਅਸੱਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਸਭ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜੀਅਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੩੭੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਰਿ ਪਦ ਨੀਰਧਰ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੮੦ ॥ ਰਿਦ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੩੮੧ । ਹਰ ਧਰ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੮੨ ॥ ਜਲਜ ਤ੍ਰਾਣਿ ਸਬਦੋਚਰਿ ਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੮੩ ॥ ਹਰ ਧ੍ਰਦ ਜਲ ਧ੍ਰਦ ਬਾਰ ਧ੍ਰਦ ਨਿਧਿ ਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੩੮੪ ॥ ਨੀਰਦਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੮੫ ॥ ਅੰਬਦਜਾਧਰ ਨਿਧ ਉਚਰਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਸਕਲ ਹੀ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੮੬ ॥ ਧਾਰਾ ਧਰਜ ਉਚਾਰਿਕੈ ਨਿਧ ਪਤਿ ਏਸ ਬਖਾਨ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਸਭ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੩੮੭॥ਧਾਰਾ ਧਰ ਧ੍ਰਦ ਈਸ ਕਹਿ ਅਸੱਤ੍ਰ ਬਹੁਰ ਪਦ ਦੀਨ॥ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੩੮੮ ॥ ਪੈ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ੩੮੯ ॥ ਸਕਲ ਦੁਘਦ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਨਿਧ ਕਹਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ਪਾਂਸ ਕੇ

---

੩੭੬. ਘਨਜ ਧਰਨ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ੩੭੭. ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ੩੭੮. ਅੰਬਦਜਾ ਧਰ=ਬਦਲ, ਪਾਣੀ, ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ । ੩੭੯. ਪਾਣੀ ਬਦਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤਾਲ ਤੇ ਵਰਣ, ਫਾਹੀ। ੩੮੦. ਬਾਰਦ ਜਾ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਣ। ੩੮੧. ਨੀਰ ਧਰ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਫਾਹੀ।

੩੮੨. ਰਿਦ=ਤਾਲ, ਵਰਣ, ਫਾਹੀ। ੩੮੩. ਹਰਧਰ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ । ੩੮੪. ਜਲਜ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਇਆਂ ਜੀਵਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਆਦਕਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਾਣ=ਆਸਰਾ ਤਾਲ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਖਿਆ-ਕਾਰਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ।

੩੮੫. ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਨਾਮ ਤਾਲ ਦੇ ਹਨ ਤਾਲ ਦੀ ਨਿਧਿ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਤੀ=ਰਾਜਾ ਵਰਣ । ੩੮੬. ਨੀਰਦ ਈਸ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ੩੮੭. ਅੰਬਦ ਜਾ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਵਰਣ, ਫਾਹੀ। ੩੮੮. ਧਾਰਾ ਧਰਜ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਧੀ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ।

੩੮੯. ਧਰਾਧਰ=ਬਦਲ ਧ੍ਰਦ=ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਰਾਜਾ ਵਰਣ।

ਚੀਨੀਅਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੯੦ ॥ ਨਾਮ ਸੁਬੀਰਨ ਕੇ ਸਭੈ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿ ॥ ਗ੍ਰਿਸਤਨਿ ਕਹਿ ਸਭ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੩੯੧ ॥ ਸਕਲ ਬਾਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਨਿਧ ਪਤਿ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੯੨ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਲੈ ਧੂਰਿ ਕੇ ਧਰਨਿਧ ਈਸ ਬਖਾਨ ॥ ਅਸਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨੀਅਹੁ ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੯੩ ॥ ਬਾਰਦ ਅਰਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਿਧ ਕਹਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਨੰਤ ॥ ੩੯੪ ॥ ਤ੍ਰੇਤਾਂਤਕ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਨਿਧ ਏ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੩੯੫ ॥ ਝਖੀਤ੍ਰਾਣ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸੱਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੩੯੬ ॥ ਮਤ ਸਤ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੩੯੭ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਲੈ ਨੀਰ ਕੇ ਜਾ ਕਹਿ ਤ੍ਰਾਣ ਬਖਾਨ ॥ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨਹੁ ਨਾਮ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੩੯੯ ॥ ਬਾਰਜ ਤ੍ਰਾਣ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੦੦ ॥ ਜਲਜ ਤ੍ਰਾਣ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚੀਨ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੪੦੧ ॥ ਨੀਰਜਤ੍ਰਾਣ ਬਖਾਨ ਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੪੦੨ ॥ ਕਮਲ ਤ੍ਰਾਣ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥

---

੩੯੦. ਦੁਧ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਵਰਣ ਫਾਹੀ। ੩੯੧. ਦੁਧ ਦਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ੩੯੨. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ।

੩੯੩. ਬਾਰ ਨਿਧ=ਤਾਲ, ਪਤੀ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਈਸ=ਰਾਜਾ ਵਰਣ।

੩੯੪. ਬਾਰਦ ਧਰ=ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਦਲ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ, ਨਿਧਿ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ਈਸ=ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ੩੯੫. ਧੂਰ ਧਰ ਨਿਧ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਲ ਜੋ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਖਜਾਨਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ।

੩੯੬. ਤ੍ਰੇਤਾਂਤਕ=ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਧਿ=ਖਾਣ ਸਮੁੰਦਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ। ਵਰਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ। ੩੯੭. ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਤ੍ਰਾਣ=ਆਸਰਾ ਜਾਂ ਰੱਛਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਤੇ ਫਾਹੀ।

੩੯੮. ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਸਮੁੰਦਰ। ੩੯੯. ਮੈਨਕੇਤ=ਕਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਸੋ ਮੱਛੀ ਦਾ ਤ੍ਰਾਣ=ਰਾਖਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ।

੪੦੦.ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਏ ਜੀਵ ਓਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦਰ।

੪੦੧. ਬਾਰਜ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਏ ਕੌਲ ਤੇ ਕੌਲ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਾਣ=ਆਸਰਾ ਤਾਲ ਤੇ ਤਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ ਤੇ ਵਰਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ।

੪੦੨.ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਾਲ।

੪੦੩ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਅੰਤਕ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੦੪ ॥ ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਬਦੁ ਉਚਰਿਕੈ ਅੰਤਕ ਪੁਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨੋ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੪੦੫ ॥ ਆਦਿ ਖਲ ਸਬਦੁ ਉਚਰਿਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੦੬ ॥ ਦੁਸਟ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਿਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕਹਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਕੇ ਚੀਨੁ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੪੦੭ ॥ ਤਨ ਰਿਪ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੦੮ ॥ ਅਸੁ ਅਰਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕਹੁ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੪੦੯ ॥ ਦਲਹਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨ ਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕੌ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੪੧੦ ॥ ਪ੍ਰਿਤਨਾਂਤਕ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੧੧ ॥ ਧੁਜਨੀ ਅਰਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਅੰਤਜਾਂਤਕਹਿ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੪੧੨ ॥ ਆਦਿ ਬਾਹਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ੪੧੩ ॥ ਬਾਹਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਲੇਹੁ ਬੁਧਿਵਾਨ ॥ ੪੧੪ ॥ ਸੈਨਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪੁ ਅਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੪੧੫ ॥ ਹਯਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਅਤਜੰਤਕ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੧੬ ॥ ਗੈਨੀ

---

੪੦੩. ਨੀਰਜ=ਕੌਲ ਫੁਲ ।ਤ੍ਰਾਣ=ਆਸਰਾ। ੪੦੪. ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਾਲ। ੪੦੫. ਰਿਪ ਅੰਤਕ=ਫਾਹੀ । ੪੦੬. ਸੱਤ੍ਰ=ਵੈਰੀ ਦੀ ਅੰਤਕ=ਨਾਸਕ ਫਾਹੀ। ੪੦੭. ਖਲ=ਦੁਸਟਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫਾਹੀ। ੪੦੮. ਦੁਸਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਹਾਰ ੪੦੯.ਸਰੀਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ।

੪੧੦. ਅਸੁ ਅਰਿ=ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਚੋਰ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ। ੪੧੧.ਦਲਹਾ=ਸੈਨਾ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ। ੪੧੨. ਪ੍ਰਿਤਨਾ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ।

੪੧੩. ਧਜਨੀ=ਝੰਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਜੋ ਹਨ ਉਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ।

੪੧੪. ਬਾਹਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਜੇਹੜੀ ਦੂਸਰੀ ਫੌਜ ਹੈ ਉਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ ਹੈ।

੪੧੫. ਬਾਹਨ ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਫੌਜ ਹੈ ਉਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

੪੧੬. ਸੈਨਾ ਰਿਪ ਅਰਿ=ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਅੰਤਜੰਤਕ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਸ਼ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੪੧੭ ॥ ਪਤਿਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੪੧੮ ॥ ਰਥਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪੁ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੧੯ ॥ ਨ੍ਰਿਪਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਖਿਪ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੨੦ ॥ ਭਟਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਪ੍ਰਗਯਾਵਾਨ ॥ ੪੨੧ ॥ ਆਦਿ ਬੀਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਿ ਵਾਨ ॥ ੪੨੨ ॥ ਸਤ੍ਰੁਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੪੨੩ ॥ ਜੁੱਧਨਿਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਪੁਨਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੨੪ ॥ ਰਿਪਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਖਿਪ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੪੨੫ ॥ ਅਰਿਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ੪੨੬ ॥ ਰਾਜਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ॥ ੪੨੭ ॥ ਆਦਿ ਈਸਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ੪੨੮ ॥ ਭੂਪਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੪੨੯ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਨ ਏ ਸੁਣ ਆਦਿ ਕਹੁ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੩੦ ॥ ਰਾਜਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ

---

੪੧੭. ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੧੮. ਗੈਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੧੯. ਪਤਨੀ=ਪੈਦਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੨੦. ਰਥਨੀ=ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੨੧. ਨ੍ਰਿਪਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਖਿਪ ਖਪੌਣ ਵਾਲੀ। ੪੨੨. ਭਟਨੀ ਰਿਪ ਅਰਿ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ। ੪੨੩. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ। ੪੨੪. ਸਤ੍ਰੂਣੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਹੋਰ ਫੌਜ ਤੇ ਓਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

੪੨੫. ਧੁਜਨੀ ਰਿਪ ਅਰਿ=ਝੰਡਿਆਂ ਭਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਜੇਹੜੀ ਅਗੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੈ ਓਸ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

੪੨੬. ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।

੪੨੭. ਅਰਣੀ ਰਿਪ ਅਰਿ=ਫੌਜ, ਵੈਰੀ, ਵੈਰੀ। ੪੨੮. ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਹੋਰ ਫੌਜ ਤੇ ਓਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

੪੨੯. ਈਸੂਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਓਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ। ੪੩੦. ਭੂਪਣਿ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।

॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੪੩੧ ॥ ਏਸਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅੰਤਕ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੩੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਰੇਸੁਣ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੩੩ ॥ ਆਦਿ ਰਾਵਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੩੪ ॥ ਰਾਇਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸਮਝਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੩੫ ॥ ਈਸਰਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਉਚਰਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਨੰਤ ॥ ੪੩੬ ॥ ਧੁਜਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੪੩੭ ॥ ਦੈਤਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੩੮ ॥ ਰਦਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਉਚਰਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਅੰਤ ॥ ੪੩੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਦ ਉਚਰਿ ਬਾਰਣੀ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੪੦ ॥ ਦੱਰਧਨਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਏ ਸਭੈ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਹਜਾਰ ॥ ੪੪੧ ॥ ਦ੍ਵਦਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪੁਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੪੪੨ ॥ ਸਾਵਜਨੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੪੩ ॥ ਮਾਤੰਗਨਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਨੰਤ ॥ ੪੪੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੁਰੰਗਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੇਹੁ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੪੪੫ ॥ ਹਸਤਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ਹ ॥ ੪੪੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਰਿ ਪਦ ਦੰਤਨੀ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਬੁਧਿਵਾਨ ॥ ੪੪੭ ॥ ਦੁਰਦਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਮੁਰਦਨਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੪੮ ॥ ਪਦਮਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੪੯ ॥ ਬਾਲਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ

---

੪੩੧. ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅਗੇ ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਰਾਜੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੪੩੨. ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵੈਰਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਵੈਰਨ। ੪੩੩. ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ। ੪੩੪. ਨਰੇਸਣਿ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।

੪੩੫. ਰਾਵਨੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ। ੪੩੬. ਰਾਇਨ=ਰਾਵਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ। ੪੩੭. ਈਸ੍ਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।

੪੩੮. ਧੁਜਨੀ=ਝੰਡੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁ ਕਬਿ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ਹ ॥ ੪੫੦ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ਕੁੰਜਰੀ ਅੰਤਰਿਪੰਤਕ ਦੀਨ੍ਹ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੫੧ ॥ ਇੰਭੀ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਕੌ ਪੁਨਿ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੫੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੁੰਭਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੫੩ ॥ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੫੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿੰਧੁਰੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਸਕਲ ਹੀ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਪਾਰ ॥ ੪੫੫ ॥ ਆਦਿ ਅਨਕਪੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੫੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਗਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ੪੫੭ ॥ ਹਰਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸਮਝ ਲੇਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ॥ ੪੫੮ ॥ ਮਾਤੰਗਨਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੫੯ ॥ ਆਦਿ ਉਚਰਿ ਪਦ ਬਾਜਨੀ ਰਪਿ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਪਾਂਸ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਘਰ ਸਤਿ ਕਰ ਮਾਨ ॥ ੪੬੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਂਸ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥਮੋ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥ ੪ ॥

ਅਥ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਹਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤਿ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥੪੬੧ ॥ ਸਿੰਧਵਨੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪਣੀ ਅੰਤਿ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੬੨ ॥ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੬੩ ॥ ਹਯਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈਹਾ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਬੁਧਿਵਾਨ ॥ ੪੬੪ ॥ ਅਰਬਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤਿ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੬੫ ॥ ਕਿੰਕਾਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤਿ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ

---

੪੫੦. ਦੰਤਨਿ, ਰਦਨੀ, ਬਾਰਣੀ, ਦਸ਼ਧਨੀ, ਦੁਜਨੀ, ਸਾਵਜਨੀ, ਮਤੰਗਨਿ, ਹਸਤਨਿ, ਦੰਤਨੀ, ਦੁਰਦਨਿ, ਪਦਮਨਿ, ੪੫੦ ਤਕ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ।

੪੫੧. ਬਾਲਾ ਰਿਪ ਅਰਿ=ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫਾਹੀ। ੪੬੧. ਕੁੰਜਰੀ, ਇੰਭੀ, ਕੁੰਭਨੀ, ਕਰਿਨੀ, ਸਿੰਧਰੀ, ਅਨਕਪੀ, ਨਾਗਨੀ, ਹਰਨੀ, ਮਤੰਗਨਿ, ਬਾਜਨੀ, ੪੬੧ ਤਕ ਇਹ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ ਭਾਵ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਜੇਹੜੀ ਫੌਜ ਹੈ ਓਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਹੈ। ੪੬੨. ਬਾਹਨਿ=ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੪੬੬ ॥ ਅਸੁਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੬੭ ॥ ਸੁਆਸਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ ॥ ੪੬੮ ॥ ਆਧਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵਾਨ ॥ ੪੬੯ ॥ ਪ੍ਰਭਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ੪੭੦ ॥ ਆਦਿ ਭੂਪਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੪੭੧ ॥ ਆਦਿ ਈਸਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੭੨ ॥ ਆਦਿ ਸੰਉਂਡਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੭੩ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੱਤ੍ਰਨੀ ਉਚਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੭੪ ॥ ਸਕਲ ਛਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਨੀਕਹਿ ਰਿੱਪਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੭੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਛੱਤ੍ਰਨੀ ਸਬਦ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਲੇਹੁ ਮਤਿ ਵਾਨ ॥ ੪੭੬ ॥ ਆਤ ਪੱਤ੍ਰਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰਿ ॥ ੪੭੭ ॥ ਆਦਿ ਪਤਾਕਨਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੭੮ ॥ ਛਿਤ ਪਤਾਢਿ ਪ੍ਰਿਥਮੋਚਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੭੯ ॥ ਰਉਦਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ॥ ੪੮੦ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨਿਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੈ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੪੮੧ ॥ ਸਬਦ ਸਿੱਤਰਣ ਉਚਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੪੮੨

---

੪੬੯. ਸਿੰਧਵਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਰਿਪਣੀ=ਵੈਰਨ, ਤੁਰੰਗਨਿ=ਹਯਨੀ=ਅਰਬਨਿ ਅਰਬ ਦੇਸ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਕਿਕਾਨੀ=ਅਸਨੀ=ਸੁਆਸਨਿ=ਇਹ ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਹੈ ਸੋ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ੪੭੩. ਆਧਨੀ=ਅਧਪਤੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਪ੍ਰਭਨੀ, ਭੂਪਣੀ, ਈਸਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੭੪. ਸਉਂਡਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੭੫. ਸਤ੍ਰਨੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੭੬. ਛੱਤ੍ਰਨੀ=ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ।

੪੭੮. ਆਤ ਪੱਤ੍ਰਨੀ=ਮੁਕਟਾਂ ਛਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੭੯. ਪਤਾਕਨਿ=ਝੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੦. ਛਿਤ ਪਤਾਢ=ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੧. ਰਉਦਨਿ=ਮਲਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੪੮੨. ਸਸਤ੍ਰਨਿ=ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

॥ਆਦਿ ਸੁ ਭਟਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੮੩ ॥ ਰਥਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਮਥਨੀ ਮਥਨ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੮੪ ॥ ਸਬਦ ਸਔਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੮੫ ॥ ਆਦਿ ਸਕਟਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸਮਝ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵਾਨ॥ ੪੮੬॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੱਤ੍ਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੮੭॥ ਆਦਿ ਦੁਸਟਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ॥ ੪੮੮ ॥ ਅਸੁੱਕ ਵਚਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੪੮੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਰਮਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੈਹੁ ਬੁਧਵਾਨ॥ ੪੯੦॥ ਤਨੁੱਤ੍ਰਾਣਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ॥ ੪੯੧॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚਰਮਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ॥੪੯੨॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿਪਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਉਚਰਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੂ ਕੇ ਸਕਲ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੪੯੩ ॥ ਸਬਦ ਸੱਲਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁ ਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ॥ ੪੯੪॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਚੱਕ੍ਰਣਿ ਸਬਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੪੯੫ ॥ ਆਦਿ ਖੜਗਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੪੯੬ ॥ ਅਸਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ॥ ੪੯੭॥ ਨਿਸ ਤ੍ਰਿਸਨੀ ਪਦ ਉੱਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਨਿਕ ਸਤ ਚਲਤ ਪ੍ਰਮਾਨ

---

੪੮੩. ਸਤ੍ਰਣੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੪. ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੫. ਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੬. ਸਿਅੰਦਨਿ=ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੭. ਸਕਟਣੀ=ਗੱਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੮੮. ਸਤ੍ਰਣੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੮੯. ਦੁਸਟਣੀ=ਦੁਸਟਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੯੦. ਅਸਨ ਵਰਨੀ=ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੯੧. ਬਰਮਣੀ=ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੯੨. ਤਨੰ ਤ੍ਰਾਣਨੀ=ਸੰਜੋਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੯੩. ਚਰਮਣੀ=ਢਾਲਾ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਸਿਪ੍ਰਣੀ=ਢਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੯੫. ਸੱਲਣੀ=ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੪੯੬. ਚਕ੍ਰਣੀ=ਸਿਰ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੪੯੭. ਖੜਗਣੀ, ਅਸਲੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

॥ ੪੯੮ ॥ ਖਗਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੯੯ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਏਸੂਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੦੦ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਰਾਜਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੦੧ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਰਾਣਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫੦੨ ॥ ਆਦਿ ਸੈਫਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੦੩ ॥ ਆਦਿ ਤੇਗਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੦੪ ॥ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫੦੫ ॥ ਸਮਸੇਰਣੀ ਉਚਾਰ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮਹਿ ਜਾਨ ॥ ੫੦੬ ॥ ਆਦਿ ਖੰਡਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੦੭ ॥ ਖਲਖੰਡਨ ਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੦੮ ॥ ਕਵਚਾਂਤਕਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੦੯ ॥ ਧਾਰਾ ਧਰਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੧੦ ॥ ਕਵਚ ਤਾਪਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ਹ ॥ ੫੧੧ ॥ ਤਨੁ ਤ੍ਰਾਣ ਅਰਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੫੧੨ ॥ ਕਵਚ ਘਾਤਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫੧੩ ॥ ਦੁਸਟ ਦਾਹਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੧੪ ॥ ਦੁਰਜਨ ਦਰਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਜਾਨੁ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥੫੧੫॥ ਦੁਜਨਦਬਕਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦਕੇ ਦੀਨ॥ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੫੧੬॥

---

੪੯੯. ਨਿਸ ਤ੍ਰਸਨੀ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਡਰੌਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੫੦੦. ਖਗਨੀ, ਖੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੫੦੨. ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ੫੦੩. ਰਾਜਨੀ ਰਾਵਨੀ=ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ੫੧੩. ਸੈਫਨੀ=ਤੇਗਨੀ, ਕ੍ਰਿਸਕਨਿ, ਸਮਸੇਰਣੀ, ਖੰਡਣੀ, ਖਲ ਖੰਡਨਿ, ਕਵਦਾਤਕਨੀ, ਧਾਰਾਧਰਣੀ, ਕਵਰਭਾਪਣੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਹਨ ਸੋ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੫੧੩. ਤਨੰ ਤ੍ਰਾਣ ਅਰਿ=ਸੰਜੋਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਤਲਵਾਰ।

੫੧੪. ਸੰਜੋਆ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੫੧੫. ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ ੫੧੬. ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਲਨ ਵਾਲੀ।

ਦੁਸਟ ਚਰਬਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੫੧੭ ॥ ਬੀਰ ਬਰਜਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੧੮ ॥ ਬਾਰ ਬਰਜਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪਣੀ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੫੧੯ ॥ ਬਿਸਿਖਬਰਖਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ੍ਹ ॥ ੫੨੦ ॥ ਬਾਨਦਾਇਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੨੧ ॥ ਬਿਸਿਖ ਬਿਸਟਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੫੨੨ ॥ ਪਨਚ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੨੩ ॥ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੨੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਨਖਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁ ਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੫੨੫ ॥ ਕੋਅੰਡਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੨੬ ॥ ਬਾਣਾਗੁਜਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੌ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥੫੨੭ ॥ ਬਾਣ ਪ੍ਰਹਰਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁ ਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੫੨੮ ॥ ਆਦਿ ਉਚਰ ਪਦ ਬਾਣਨੀ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੨੯ ॥ ਬਿਸਿਖ ਪਰਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫੩੦ ॥ ਬਿਸਿਖਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੫੩੧ ॥ ਸੁਭਟ ਘਾਇਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੩੨ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸੰਘਰਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੩੩ ॥ ਪਨਚ ਪ੍ਰਹਰਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ

---

੫੧੭. ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਲਕਣ ਤੇ ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ।

੫੧੮. ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚਬਣ ਵਾਲੀ। ੫੧੯. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਮੋੜਨ ਵਾਲੀ। ੫੨੦. ਬਾਰ=ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ। ੫੨੧. ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰੌਣ ਵਾਲੀ।

੫੨੨. ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ੫੨੩. ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਵਰੌਣ ਵਾਲੀ। ੫੨੪. ਪਨਚ=ਚਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ।

੫੨੫. ਧਨੁਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ। ੫੨੬. ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੫੩੨. ਦੋ ਅੰਡਨੀ=ਬਾਣਾਗੁਜਨੀ, ਬਾਣ ਪ੍ਰਹਰਣੀ, ਬਾਣਨੀ, ਵਿਸਖ ਪਰਨਨੀ, ਬਿਸਖਨਿ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੫੩੩. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ਪ੩੪ ॥ ਕੋ ਅੰਡਜ ਦਾਇਨਿ ਉਚਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ਪ੩ਪ ॥ ਆਦਿ ਨਿਖੰਗਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਪਛਾਨ ॥ ਪ੩੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੱਤ੍ਰਣੀ ਪਦ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ਪ੩੭ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੱਛਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੌ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ਪ੩੮ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪੱਤ੍ਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਲੀਜੀਅਹੁ ਸੁਘਰ ਪਛਾਨ ॥ ਪ੩੯ ॥ ਪਰਿਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਪ੪੦ ॥ ਪੰਖਿਣ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ਪ੪੧ ॥ ਪਤ੍ਰਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ਪ੪੨ ॥ ਨਭਚਰਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ਪ੪੩ ॥ ਰਥਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰਿ ॥ਪ੪੪॥ ਸਕਟਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਪ੪ਪ ॥ ਰਥਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ਪ੪੬ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ਸ੍ਯੰਦਨੀ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ਪ੪੭ ॥ ਪਟਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ਪ੪੮ ॥ ਆਦਿ ਬਸਤ੍ਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਮਤਵਾਨ ॥ ਪ੪੯ ॥ ਬਿਯੂਹਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥

ਪ੩੪. ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੩ਪ. ਚਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਜਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਬਾਣ ਸੋ ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੩੬. ਧਨਖ ਦਾ ਜਾਇਆ ਬਾਣ ਤੇ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੩੭. ਨਿਖੰਗਨਿ=ਭੱਥਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਪ੩੮. ਪਤ੍ਰਣੀ=ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਪ੩੯. ਭੱਛਣ=ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਪੱਛਣੀ=ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੀ।

ਪ੪੦. ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ। ਪ੪੧. ਪਰਣੀ=ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਉਡੌਣ ਵਾਲੀ। ਪ੪੨. ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਪ੪੩. ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੪੪. ਨਭਚਰ=ਅਕਾਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੪ਪ. ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਪ੪੬. ਗੱਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੪੭. ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ।

ਪ੪੮. ਸਿਯੰਦਨੀ=ਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੪੯. ਪਟਨੀ=ਕਪੜਿਆਂਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੫੦ ॥ ਬੱਜ੍ਰਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੫੧ ॥ ਬਲਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੫੨ ॥ ਦਲਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਮਲਣੀ ਪਦ ਪੁਨਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੫੩ ॥ ਬਾਦਿਤ੍ਰਣੀ ਬਖਾਨਕੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੫੪ ॥ ਆਦਿ ਨਾਦਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੫੫੫ ॥ ਦੁੰਦਭ ਧਰਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੫੬ ॥ ਦੁੰਦਭਨੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੫੭ ॥ ਨਾਦ ਨਾਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੫੮ ॥ ਦੁੰਦਭ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸਮਝਹੁ ਸੁਘਰ ਅਪਾਰ ॥ ੫੫੯ ॥ ਆਦਿ ਭੇਰਣੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਲੇਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ॥ ੫੬੦ ॥ ਦੁੰਦਭ ਘੋਖਨ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੫੬੧ ॥ ਨਾਦਾ ਨਿਸਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਿਖਾਨ ॥ ਨਾਮ

---

੫੫੦. ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ।

੫੫੧. ਬਜ੍ਰਹਨੀ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੫੫੨. ਬਜ੍ਰਣੀ=ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ੫੫੪. ਦਲੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਜੋ ਮਲਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੫੫੫. ਬਾਦਿਤ੍ਰਣਿ=ਵਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ੫੫੬. ਨਾਦਨੀ=ਨਗਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ।

੫੬੧. ਦੁੰਦਭ ਧੁਨਨੀ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਦੁੰਦਭਨੀ=ਨਾਦ ਨਾਦਨੀ, ਦੁੰਦਭ ਧਨਨੀ=ਨਗਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਭੇਰਨੀ=ਤੂਤੀਆਂ ਵਾਲੀ । ਘੋਖਨਿ=ਅਵਾਜ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀ । ਨਿਸਨੀ=ਅਵਾਜ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀ, ਅਨਿਕਨੀ ਨਗਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਢਾਲਨੀ=ਢਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਢਫਨੀ=ਡਫਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਸੰਖ ਦੀ ਅਵਾਜ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਸਿੰਘ=ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਅਵਾਜ ਵਰਗੀ ਫੌਜ, ਪਲ=ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬੋਲ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਬਾਘ ਦੇ ਬੋਲ ਵਾਲੀ, ਹਰਜਛ=ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬੋਲ ਵਰਗੀ ਫੌਜ, ਪੁੰਡਰੀਕ=ਸ਼ੇਰ, ਹਰ=ਸ਼ੇਰ, ਪੰਚਾਨਨਿ ਘੋਖਨ=ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬੋਲ ਵਾਲੀ, ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਿ=ਹਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਪਸੁ ਪਤਾਰਿ=ਪਸੂਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਹਰਨ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ੇਰ, ਪਸੁ ਏਸ੍ਰਣ=ਪਸੂਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਗੱਜਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਗਜਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ । ਸਉਡਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਦੰਤਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਅਨਕਪਿ ਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠ)

ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਕਰੀਅਹੁ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੫੬੨ ॥ ਆਨਿਕਨੀ ਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੬੩ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਢਾਲਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੬੪ ॥ ਢਫਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੬੫ ॥ ਸੰਖਨਿਸਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੫੬੬ ॥ ਸੰਖ ਸਬਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੬੭ ॥ ਸੰਖ ਨਾਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੬੮ ॥ ਸਿੰਘ ਨਾਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਕਬਿਸੁਧਾਰ ॥ ੫੬੯ ॥ ਪਲ ਭਛਨਾਦਨਿਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੫੭੦ ॥ ਬਿਆਘ੍ਰਨਾਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੭੧ ॥ ਹਰ ਜੱਛਨਿਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ॥ ੫੭੨ ॥ ਪੁੰਡਰੀਕ ਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਸੁਧਿਵਾਨ ॥ ੫੭੩ ॥ ਹਰ ਨਾਦਨਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੭੪ ॥ ਪੰਚਾਨਿਨਿ ਘੋਖਨ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੫੭੫ ॥ ਸੇਰਸਬਦਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੭੬ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਿਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਪ੍ਰਗਿਆਵਾਨ ॥ ੫੭੭ ॥ ਪਸੁਪਤਾਰ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰ ਧਾਰ ॥ ੫੭੮ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਪਤਿ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਪ੍ਰਗਿਆਵਾਨ ॥ ੫੭੯ ॥ ਪਸੁ ਏਸੂਣ ਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੫੮੦ ॥ ਗਜਰਿ ਨਾਦਿਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵੇਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਸਿੰਧ ਰਾਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਮਤੰਗਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਸਾਵਜਾਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਗਜਨਿ ਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਨਾਗਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਹਸਤ ਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਕਰਨਿ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਬਰਿ ਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਦੰਤਅਰਿ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ । ਦਧਿ ਰਿਪ=ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਪਦਮ=ਹਾਥੀ, ਬਲਿ=ਹਾਥੀ, ਇੰਭ=ਹਾਥੀ । ਕੁੰਭ, ਕੁੰਜਰਿ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ।

ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ॥ ੫੮੧ ॥ ਸੱਉਡਿਯਰ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੮੨ ॥ ਦੰਤਿਯਰਿ ਨਾਦਿਨਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੮੩ ॥ ਅਨਕਪਿਯਰਿ ਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ॥ ੫੮੪ ॥ ਸਿੰਧਰਾਰਿ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੮੫ ॥ ਮਾਤੰਗਰ ਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰਿ ਸੰਭਾਰਿ ॥ ੫੮੬ ॥ ਸਾਵਿਜਾਰਿ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਸੁ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੫੮੭ ॥ ਗਜਨਿ ਯਾਰਿ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵਾਨ ॥ ੫੮੮ ॥ ਨਾਗਰਿ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਉਚਰਤ ਚਲੋ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੮੯ ॥ ਹਸਤਿ ਯਰਿ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੯੦ ॥ ਹਰਿ ਅਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੯੧ ॥ ਕਰਨਿਯਰ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੫੯੨ ॥ ਬਰਿ ਯਰ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫੯੩ ॥ ਦੰਤੀਯਰ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੌ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੫੯੪ ॥ ਦਧਿ ਰਿਪ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਕਬਿ ਸੰਭਾਰ ॥ ੫੯੫॥ ਪਦਮਿ ਯਰ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੯੬ ॥ ਬਲਿ ਯਰ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਪੁਨਿ ਕੈ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੯੭ ॥ ਇੰਭ ਅਰਿ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦਿ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਮਤਿ ਲੀਜੀਅਹੁ ਬੀਨ ॥ ੫੯੮ ॥ ਕੁੰਭਿ ਯਰ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਖਿਪ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੯੯ ॥ ਕੁੰਜਰਿ ਯਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਪੁਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤ ਸੰਭਾਰ ॥ ੬੦੦ ॥ ਪਤਰਿਯ ਅਰ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪੁਨਿਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੦੧ ॥ ਤਰਿ ਰਿਪ ਅਰ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ੬੦੨ ॥ ਸੱਉਡਿਯਾਂਤਕ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਿ ਵਾਨ ॥

---

੬੦੨. ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਾਂ ਦਾ ਰਿਪ=ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਬਹਾਦਰ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

॥ ੬੦੩ ॥ ਹਯਨਿ ਧਰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬੦੪ ॥ ਹਯਨਿ ਬਰਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਲੇਹੁ ਬੁਧਿਵਾਨ ॥ ੬੦੫ ॥ ਹਯਨਿਯਾਂਤਕ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੬੦੬ ॥ ਅਸੁ ਅਰਿ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁਘਰ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੬੦੭ ॥ ਤੁਰਯਰ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੦੮ ॥ ਤੁਰੰਗਰਿਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪੁਨਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੦੯ ॥ ਘੋਰਾਂਤਕ ਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੧੦ ॥ ਬਾਜਾਂਤਕਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰ ਧਾਰ ॥ ੬੧੧ ॥ ਬਾਹਨਾਂਤਕੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਪੁਨਿ ਰਿਪ ਨਾਦਨਿਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤਰਾਖੁ ॥ ੬੧੨ ॥ ਸਰ ਜਜ ਅਰਿ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਲੇਹੁ ਮਤਿਵਾਨ ॥ ੬੧੩ ॥ ਬਾਜ ਧਰ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੧੪ ॥ ਸਿੰਧ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੧੫ ॥ ਬਾਹਿਨਿਨਾਦਿਨ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਘਰ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੬੧੬ ॥ ਤੁਰੰਗਰਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਧਨਨੀ ਅਰਿ ਉੱਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੬੧੭ ॥ ਅਰਬ ਯਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰਿ ਉਚਾਰਿ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸਵਾਰਿ ॥ ੬੧੮ ॥ ਤੁਰੰਗਰਿਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੧੯ ॥ ਕਿੰਕਨਿ ਅਰਿ ਧਨਨੀ ਉਚਰਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰ॥੬੨੦ ॥ ਘਰਿਯਹਿ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੨੧ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਿ ਨਾਦਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿ

੬੧੨.ਤਰ ਰਿਪਅਰਿ=ਰੁੱਖਾਂਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀਤੇ ਹਾਥੀਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ,ਸਉਡ=ਹਾਥੀ, ਹਯਨਿ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਅਸਿ=ਘੋੜੇ, ਤੁਰ= ਘੋੜੇ, ਤੁਰੰਗਰ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ। ਬਾਜ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ, ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਅਵਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੬੧੩. ਸੂਰਜ= ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾਜਾ=ਜਾਇਆ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੧੪. ਬਾਜ, ਸਿੰਧ ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਬਾਹਰ=ਘੋੜੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਤੁਰੰਗ, ਅਰਬ, ਕਿੰਦਨਿ ਘੁਰਿ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਰਿਪ ਅਰ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੬੨੨ ॥ ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਅਰਧਨਨੀਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰਿ ॥੬੨੩ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀਅਰਿ ਨਾਦਨਿਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰਿ॥ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿਸਵਾਰਿ ॥ ੬੨੪ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਅਰਿ ਨਾਦਨਿ ਉਚਰਿ ਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੬੨੫ ॥ ਭੂਚਰਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਰਿਪ ਅਰਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੨੬ ॥ ਸੁਭਟ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਕੈ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁ ਚੀਨ ॥ ੬੨੭ ॥ ਆਦਿ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਉਚਰਕੈ ਅੰਤਜਾਂਤਕ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੬੨੮ ॥ ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰੀਐ ਸੂਲਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੨੯ ॥ ਆਦਿ ਜੁੱਧਨੀ ਭਾਖੀਐ ਅੰਤ ਕਨੀ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੬੩੦ ॥ ਬਰਮ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਿ ਕੈ ਬੇਧਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਬਰਮ ਬੇਧਨੀ ਤੁਪਕ ਕੋ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੩੧ ॥ ਚਰਮ ਆਦਿ ਪਦ ਭਾਖਿ ਕੈ ਘਾਇਨ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਚਰਮ ਘਾਇਨੀ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਅਹੁ ਚੀਨ ॥ ੬੩੨ ॥ ਦੁਜਨ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਕੈ ਘਾਇਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਦੁਜਨ ਭੱਛਨੀ ਤੁਪਕ ਕੋਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੩੩ ॥ ਖਲ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈਹਾ ਪਦ ਪੁਨ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੩੪ ॥ ਦੁਸਟਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਰਿਪਣੀ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨ॥ ੬੩੫॥ ਰਿਪਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਖਿਪਣੀ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸਯਾਨ ॥ ੬੩੬ ॥ ਨਾਲ ਸੈਫਨੀ ਤੁਪਕ ਭਨਿ ਜਬਰਜੰਗ ਹਥ ਨਾਲ ॥ ਸੁਤਰਨਾਲ ਘੁੜਨਾਲ ਭਨਿ ਚੂਰਣ ਪੁਨਿ ਪਰ ਜੁਆਲ ॥ ੬੩੭ ॥ ਜੁਆਲ ਆਦਿ ਸਬਦੁਚਰਿਕੈ ਧਰਣੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸੁਧਾਰ॥ ੬੩੮॥ ਅਨਿਲ ਆਦਿ ਸਬਦੁਚਰਕੈ ਛੋਡਣਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੩੯ ॥ ਜੁਆਲਾਬਮਨੀ ਆਦਿ ਕਹ ਮਨ ਮੈ ਸੁਘਰ

---

੬੨੮. ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਿ=ਹਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਸ੍ਰਿੰਗ, ਮ੍ਰਿਗ, ਤ੍ਰਿਣ ਅਰਿ=ਇਹ ਹਰਨ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਸੋ ਹਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਭੂਚਰਿ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਤਿਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਸੁਭਟ= ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੦. ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੧. ਜੁਧਨੀ=ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੩. ਬਰਮ ਚਰਮ=ਸੰਜੋਆਂ ਤੇ ਢਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੪. ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੬. ਮੂਰਖਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੩੭. ਰਿਪਣੀ ਖਿਪਣੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਖਪੌਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

ਬਿਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਜਾਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੪੦ ॥ ਘਨ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਧੁਨਨੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੬੪੧ ॥ ਘਨ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਨਾਦਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੪੨ ॥ ਬਾਰਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਸਬਦਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੪੩ ॥ ਮੇਘਨਧਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਰਿਪ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨਹੁ ਚਤੁਰ ਅਪਾਰ ॥ ੬੪੪ ॥ ਮੇਘ ਸਬਦਨੀ ਬਕਤ੍ਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮੈ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੪੫ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਆਲਯ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੪੬ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਧਰਨੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੪੭ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਅਸਤ੍ਰੂਣਿ ਪੁਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੪੮ ॥ ਗੋਲਾ ਲਯਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੪੯ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ਆਲਪਣੀ ਪੁਨ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੬੫੦ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਕੈ ਸਦਨਨਿਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਕਬਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬੫੧ ॥ ਗੋਲਾ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਰਕੈ ਕੇਤਨਿ ਪਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੬੫੨ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਕੇਤਨਿ ਪਦ ਕੇ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬੫੩ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਸਦਨੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮੁ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੫੪ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ਧਾਮਿਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੫੫ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ਕੈ ਨਈਵਾਸਨ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਬਿਅੰਤ ॥ ੬੫੬ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਲਿਆਲੀ ਅੰਤੁ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰ ॥ ੬੫੭ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੇ ਮੁਕਤਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਕਹਕਬੋ ਲੀਜਹੁ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੬੫੮ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਦਾਤੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ

---

੬੩੮. ਨਾਲਿ, ਸੈਫਨੀ, ਤੁਪਕ, ਜਬਰਜੰਗ, ਹਥਨਾਸ, ਸੁਭਰ ਨਾਲ, ਘੁੜਨਾਲ, ਢੂਰਣਿ, ਪਰਜੁਆਲ=ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਹਨ।

੬੪੧. ਜੁਆਲ, ਅਨਿਲ, ਬਮਣੀ=ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੪੨. ਘਨ=ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਅਵਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੬੪੬. ਬਾਰਦ, ਮੇਘਨ, ਮੇਘ, ਬਦਲ ਵਾਂਗ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ।

੬੪੭. ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਦਾ ਘਰ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੬੫੪. ਧਰਣੀ=ਧਰਨ ਵਾਲੀ, ਅਸਤੂਣ=ਆਸਰਾ ਗੋਲੇ ਦਾ, ਆਲਾ=ਘਰ ਗੋਲੇ ਦਾ, ਸਦਨਨਿ=ਘਰ, ਕੇਤਨਿ=ਘਰ।

ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੬੫੯ ॥ ਗੋਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਤਜਨੀ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੬੦ ॥ ਜੁਆਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਛਡਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੬੧ ॥ ਜੁਆਲ ਸਕਤਨੀ ਬਕਤ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਬਖਿਆਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਪਛਾਨ ॥ ੬੬੨ ॥ ਜੁਆਲਾ ਤਜਣੀ ਬਕਤ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬੬੩ ॥ ਜੁਆਲਾ ਛਾਡਨਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੬੪ ॥ ਜੁਆਲਾ ਦਾਇਨਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁਸੁਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੬੫ ॥ ਜੁਆਲਾ ਬਕਤ੍ਰਣਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰ ॥ ੬੬੬ ॥ ਜੁਆਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ਕੈ ਪ੍ਰਗਟਾਇਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤੁ ਲੇਹੁ ॥ ੬੬੭. ਜੁਆਲਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ਕੈ ਧਰਣੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰਿ ॥ ੬੬੮ ॥ ਦੁਰਜਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਦਾਹਨਿ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੬੯ ॥ ਦੁਜਨ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰਕੈ ਦਰ ਰਨਿ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੭੦ ॥ ਗੋਲੀ ਧਰਣੀ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੭੧ ॥ ਦੁਸਟ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰਕੈ ਦਾਹਨਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੭੨ ॥ਚੌਪਈ॥ ਕਾਸਟਿ ਪ੍ਰਿਸਟਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ਭੂਮਿਜ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਚੀਨ ਤੁੱਪਕ ਕੌ ਲੀਜੈ ॥ ੬੭੩ ॥ ਕਾਸਠਿ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰ ॥ ਦ੍ਰੁਮਜ ਬਾਸਨੀ ਪੁਨ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਚੀਨ ਨਾਮ ਨਾ ਲੀਕੋ ਲੀਜੈ ॥ ੬੭੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਸਠ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਜਨ ਸਵਾਰਿ ॥ ੬੭੫ ॥ ਜਲਜਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੭੬ ॥ ਬਾਰਜ ਪ੍ਰਿਸਠਨਿ ਆਦਿ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੭੭ ਨੀਰਜਲਜਣੀ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੭੮ ॥ ਅੰਬੁਜ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੬੭੯ ॥ ਘਨ ਜਜ

---

੬੭੦. ਸਦਨੀ=ਘਰ ਗੋਲਿਆਂ ਦਾ । ਧਾਮਨਿ=ਘਰ । ਨਈ ਵਾਸਨ=ਘਰ ਲਿਆਲੀ=ਲੈਣ ਵਾਲੀ । ਦਾਤੀ=ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ਮੁਕਤਨ=ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ। ਤਜਨੀ=ਤਿਆਗਣ ਵਾਲੀ। ਸਕਤਿਨੀ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ। ਬਕਤ੍ਰ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਅੱਗ ਕਢਣ ਵਾਲੀ। ਬਕਤ੍ਰਣੀ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ। ਧਰਣੀ=ਧਰਨ ਵਾਲੀ। ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ।

ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰ ॥ ੬੯੦ ॥ ਜਲ ਤਰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਧਰ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੯੧ ॥ ਬਾਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਕੈ ਤਰਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪੁਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੬੯੨ ॥ ਨੀਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਕੈ ਤਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੯੩ ॥ ਹਰਜ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਆਦਿ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰ ॥ ੬੯੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਾਰਜ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰ ॥ ਭੂਰੁਹ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪੁਨਿ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਜਾਨ ਤੁੱਪਕ ਕੋ ਲੀਜੈ ॥ ੬੯੫ ॥ ਭੂਮਿ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਰੁਹ ਪ੍ਰਿਸਨ ਤੁਮ ਬਹੁਰਿ ਸਵਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਹੋਹੀਂ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਚਤੁਰ ਚੀਨ ਕਰ ਜੋਹੀਂ ॥ ੬੯੬ ॥ ਤਰ ਰੁਹ ਪ੍ਰਿਸਠਨਿ ਆਦਿ ਉਚਰੀਅਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਰੀਅਹੁ ॥ ਕਾਸਠ ਕੁੰਦਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੬੯੭ ॥ ਭੂਮਿ ਸਬਦ ਕਹੁੰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਰੁਹ ਸੁ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੂ ਕੇ ਸਭ ਮਾਨਹੁ ॥ ਯਾ ਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨਹੁ ॥ ੬੯੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਬਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਦੀਜੈ ॥ ਰੁਹ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੬੯੯ ॥ ਬਿਰਛ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕਹਿ ਜੀਅ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਹਿ ਅਪਾਰਾ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਨ ਭੇਦ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੬੯੦ ॥ ਦ੍ਰੁਮਜ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕਹਿ ਹੀਏ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਵੈਂ ॥ ਜਉ ਕੋਊ ਚਤੁਰ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜੋਵੈਂ ॥ ੬੯੧ ॥ ਤਰ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕੌ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਬ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋ ॥ ੬੯੨ ॥ ਰੂਖ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕਹਿ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਈ ॥ ਯਾਮੈ ਕਹੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ੬੯੩ ॥ ਉਤਭੁਜ ਪਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕਹਿ ਹੀਏ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੬੯੪ ॥ ਤਰ ਸੁ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਬਹੁਰ

---

੬੯੦. ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਲ=ਦਬੌਣ ਵਾਲੀ, ਦਾਹਨ=ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ। ਕਾਸਟ=ਲਕੜ ਦੀ ਪ੍ਰਿਸਠਣੀ=ਪਿੱਠ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰੁਮਜ=ਰੁਖ ਤੋਂ ਲਾਹੀ ਹੋਈ ਲਕੜ ਬਾਸਨੀ=ਵਸਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਵਾਸ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਲਕੜ ਦੀ ਪਿਠ ਵਾਲੀ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖੋ। ਜਲਜ=ਲੱਕੜ ਦੀ ਪਿੱਠ। ਬਾਰਕ=ਲਕੜ । ਨੀਰਜ=ਲੱਕੜ। ਅੰਬਜ, ਘਨਜ, ਜਲਧਰ, ਲਕੜ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਬਾਰਤਰ=ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਨ ਵਾਲੀ ਲਕੜ। ਨੀਰਤਰ=ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਨ ਵਾਲੀ ਲੱਕੜ। ਹਰਜ=ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਜਾਈ ਲੱਕੜ। ਬਾਰਜ=ਰੁੱਖ। ਭੂਰੁਹ=ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰੁਖ। ਭੂਮ ਰੁਹ=ਧਰਤੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰੁੱਖ। ਤਰਰੁਹ=ਰੁਖ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰੁੱਖ। ਕਾਸਟ ਕੁੰਦਨੀ=ਲੱਕੜ ਦੇ ਕੁੰਦੇ ਵਾਲੀ। ੬੯੧. ਦੁਰਮਜ=ਰੁਖ ਤੋਂ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਗੇ ਹੋਰ ਰੁਖ।

ਪ੍ਰਿਸਠਨੀ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨ ਪਛਾਨੋ ॥ ੬੯੫ ॥ ਪੱਤ੍ਰੀ ਪਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਸਬਦ ਸੁ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੬੯੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਧਰਾ ਧਾਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਠਉਰ ਤੱਹ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੬੯੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਰਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਚਰਿ ਪੁਨਿ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੬੯੮ ॥ ਧਰਾ ਆਦਿ ਸਬਦ ਉਚਰਿਕੈ ਨਾਇਕ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠ ਭਾਖਿ ਬੰਦੂਕ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੬੯੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਧਰਾ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਇਕ ਸਬਦ ਤਹਾਂ ਫੁਨਿ ਠਾਨਹੁ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭੈ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੭੦੦ ॥ ਧਰਨੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਲਿਖਿ ਡਾਰੋ ॥ ਰਾਵ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਬਹੁਰ ਸਬਦ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜੈ ॥ ੭੦੧ ॥ ਧਰਨੀਪਤਿ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨਿ ਸਬਦਹਿ ਬਹੁਰ ਸਵਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੭੦੨ ॥ ਧਰਾ ਰਾਟ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜਾਨੋ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥ ੭੦੩ ॥ ਧਰਾ ਰਾਜ ਪੁਨਿ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਿਸਠਨੀ ਬਹੁਰ ਸੁਧਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਵਹਿ ॥ ਜਾਕੇ ਸਭ ਗੁਨ ਜਨ ਗੁਨ ਜੋਵਹਿ ॥ ੭੦੪ ॥ ਧਰਾ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਸਬਦ ਸੁ ਅੰਤ ਸੁਧਾਰੋ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋ ॥ ੭੦੫ ॥ ਧਰਾ ਸਬਦ ਕੌ ਆਦਿ ਭਨੀਜੈ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਸਬਦ ਤਾ ਪਾਛੇ ਦੀਜੈ॥ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਪਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰੋ ॥੭੦੬॥ ਧਰਾ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ॥ ਪਾਲਕ ਸਬਦ ਸੁ ਅੰਤ ਬਿਚਰੀਐ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥੭੦੭॥ ਤਰਜ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਥ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਣ ਸਬਦ ਸੁ ਬਹੁਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਜਾਨ ਤੁਪਕ ਕੋ ਲੀਜੈ॥੭੦੮॥ ਦ੍ਰੁਮਜ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਸੁ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਸਬੱਦ ਸੁ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ॥ ੭੦੯ ॥ ਫਲ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਪੁਨਿ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਤੁਮ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ॥ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੧੦ ॥ ਤਰਜ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਰਾਜ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਸੁਧਰੀਐ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੈ ॥੭੧੧॥ ਧਰਨੀ ਜਾਪਦ ਆਦਿ ਭਨਿੱਜੈ ॥ ਰਾਟ ਸਬਦ ਤਾ ਪਾਛੇ ਦਿੱਜੈ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪਦ ਕੋ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਸਭ ਭੇਦ ਨ ਮਾਨੋ ॥ ੭੧੨ ॥ ਬ੍ਰਿਛ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਭਨੀਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਰਾਜਾ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਸਬਦ

---

੭੧੦. ਫਲ ਦਾ ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ ਰੁਖ।

੭੧੨. ਤਰਜਰਾਜ=ਰੁਖਤੋਂ ਜਾਇਆ ਅਗੇ ਹੋਰ ਰੁਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ।

ਸੁ ਅੰਤ ਉਚਾਰੋ॥ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੧੩ ॥ ਤਰਰੁਹ ਅਨੁਜਆਦਿ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਸਬਦ ਅੰਤ ਕੇ ਦੀਨੇ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਹਿ ਨਵੀਨੇ ॥ ੭੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਰਰੁਹ ਪ੍ਰਿਸਠਨ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ ਚਤੁਰਨਿਰਧਾਰ ॥੭੧੫॥ ਸੁ ਕਬਿ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਕੁੰਦਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸਵਾਰ ॥ ੭੧੬ ॥ ਅੜਿਲ॥ਕਾਸਟ ਕੁੰਦਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੀਜੀਐ ॥ ਬ੍ਰਿਛਜ ਬਾਸਨੀ ਸਬਦ ਬਕਤ੍ਰਤੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਰਾਖੀਐ ॥ ੭੧੭ ॥ ਧਰਏਸਰਜਾ ਸਬਦ ਸੁ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ॥ਤਾਪਾਛੈਕੁੰਦਨੀ ਬਹੁਰਿ ਪਦ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਸਭੈ ਚਿਤ ਮਾਂਝ ਸੁ ਸਾਚ ਬਿਚਾਰੀਯੋ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਨਿਸੰਕ ਉਚਾਰੀਯੋ ॥ ੭੧੮ ॥ ਤਰਜ ਬਾਸਨੀ ਆਦਿ ਸੁ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਸੁ ਕਬਿ ਮਨ ਮਾਨੀਐ ॥ ਯਾਮੈ ਸੰਕ ਨ ਕਛੂ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਕੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਇਹ ਨਾਮ ਚਹੋ ਤਹੋ ਦੀਜੀਐ॥੭੧੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੂਮ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ॥ ਜਾਪਦ ਤਿਹੋ ਪਾਛੇ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੭੨੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਜਾ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੈ ॥ ਚਹੀਐ ਜਹਾਂ ਤਹੀਂ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ੭੨੧ ॥ ਬਸੁਧਾ ਸਬਦ ਸੁ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਜਾਪਦ ਕਹੁੰ ਠਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋ ॥ ੭੨੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਸੁੰਧ੍ਰ ਸਬਦ ਉਚਰੀਐ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਜਾਪਦ ਦੈ ਡਰੀਐ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭਿ ਜੀਅ ਲਹੀਐ ॥ ਚਹੀਐ ਜਹਾਂ ਤਹੀਂ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ੭੨੩ ॥ ਤਰਨੀ ਪਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਜਾਪਦ ਕੋਂ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ ਚਹੀਐ ਜਹਾਂ ਤਹੀ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ੭੨੪ ॥ ਛੰਦ ॥ ਬੱਲੀਸ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ॥ ਬਾਸਨੀ ਪੁਨਿ ਪਦ ਠਾਨ ॥ ਨਾਮੈ ਤੁਪਕ ਸਭ ਹੋਇ ॥ ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਯਾ ਮਹਿ ਕੋਇ ॥ ੭੨੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਿੰਘ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਅਰਿ ਸਬਦ ਸੁ ਠਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੭੨੬ ॥ ਪੁੰਡਰੀਕ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ॥ਤਾ ਪਾਛੇ ਅਰਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥

---

੭੧੩. ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਰੁਖ ਉਸ ਦਾ ਰਾਟ=ਰਾਜਾ ਭਾਵ ਵਿਚਲੀ ਗੁੱਲੀ ਰੁਖ ਦੀ ਅਸਲੀ ਚੰਗੀ ਲੱਕੜ।

੭੧੫. ਤਰ ਰੁਹ ਅਨੁਜ=ਰੁਖ ਦਾ ਪੁਤ ਰੁਖ ਤੇ ਅਗੇ ਰੁਖ ਦਾ ਭਰਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਰੁਖ ਟਾਹਲੀ ਆਦਕ ਰੁਖ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਗੁਲੀ। ਨਾਇਕ=ਰੁਖਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਚੰਗਾ ਰੁਖ। ੭੧੭. ਕੁੰਦਨੀ=ਬੰਦੂਕ।

੭੧੮. ਕਾਸਟ ਕੁੰਦਨੀ=ਬੰਦੂਕ। ੭੧੯. ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰੁਖ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਪੱਕਾ ਰੁੱਖ। ੭੨੦. ਤਰਜਬਾਸਨੀ=ਬੰਦੂਕ।

੭੨੪. ਭੂਮਜਾ ਬਸੁਧਾਜਾ=ਰੁਖ। ੭੨੫. ਤਰਨੀ=ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਅਗੇ ਜ=ਹੋਰ ਰੁਖ। ੭੨੬. ਜਮੀਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰੁੱਖ।

ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕੀਜੈ ॥ ੭੨੭ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਹਰ ਜੱਛ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਅਰਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਲਹੀਯੈ ॥ ਚਹੀਐ ਨਾਮ ਜਹਾਂ ਤਹੱ ਕਹੀਯੈ ॥ ੭੨੮ ॥ ਛੰਦ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰ ॥ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ਤਉਫੰਗ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ॥ ਨਹੀ ਭੇਦ ਯਾ ਮਹਿੱ ਮਾਨ ॥ ੭੨੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਉਚਾਰੋ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਰਿਪ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੇ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ੭੩੦ ॥ ਪਸੁਪਤੇਸ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਨਿੱਜੈ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਅਰਿਪਦ ਕੋਂ ਦਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ॥ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੭੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਪਸੁਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲਤ ਅਨੰਤ ॥ ੭੩੨ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਪਤਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਲੀਜੈ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੩੩ ॥ ਛੰਦ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਸਬਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ॥ ਪਾਛੈ ਸੁ ਪਤਿ ਪਦ ਠਾਨ ॥ ਰਿਪ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਬਿਚਾਰ ॥ ੭੩੪ ॥ ਸਿੰਗੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਅਰਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ਲਖਿ ਰਾਖੁ ॥ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਭ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਛਾਨ ॥ ੭੩੫ ॥ ਛੰਦ ਵੱਡਾ ॥ ਪਤਿ ਸਬਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਮ੍ਰਿਗ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ਕੈ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਹਿਚਾਨੀਐਂ ॥ ਨਹੀ ਭੇਦ ਯਾਮੈ ਨੈਕ ਹੈ ਸਭ ਸੁ ਕਬਿ ਮਾਨਹੁ ਚਿੱਤ ਮੈ ॥ ਜਹ ਜਾਨੀਐ ਤਹ ਦੀਜੀਐ ਪਦ ਅਉਰ ਛੰਦ ਕਬਿੱਤ ਮੈ ॥ ੭੩੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਣ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਭਨਿੱਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਪਤਿ ਪਦ ਕੋਂ ਦਿੱਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਅਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੩੭ ॥ ਸਿੰਗੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਪਤਿ ਪਦ ਕਹੁੱ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੩੮ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਜਿਨ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਪਤਿ ਪਦ ਦੇ ਡਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨ ਕੋਊ ਜਾਨੋ ॥ ੭੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੈਨੋਤਮ ਪਦ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਪਤਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਕਰ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜੈ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੪੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਵਤ ਸਵਤ ਤਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਪਤਿ ਸਬਦ ਸਵਾਰੋ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ੭੪੧ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਨਾਇਕ ਸੁ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਜਉਨ ਠਉਰ ਪਦ ਰੁਚੇ ਸੁਤੱਹੀ ਬਖਾਨੀਐ

---

੭੩੧. ਪੁੰਡਰੀਕ, ਹਰਜੱਛ,=ਸ਼ੇਰ। ੭੩੨. ਪਸੁ ਪਤੇਸ=ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ। ੭੩੬. ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਅਰਿ ਅਰਿ=ਹਰਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੭੩੭. ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੰਦੂਕ। ੭੪੦. ਕਿਸ਼ਨਾ ਜਿਨ=ਸ਼ਾਮ ਹਰਨ ਦੀ ਖਲ। ੭੪੧. ਅੰਖਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖੋ। ਭਾਵ ਹਰਨ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸੋ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

॥ ੭੪੨ ॥ ਸੇਤ ਅਸਿਤ ਅਜਿਨਾ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਤਿ ਸਬਦ ਸੁ ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਹੀਯ ਮੈ ਜਾਨੀਐ ॥ ੭੪੩ ॥ ਉਦਰ ਸੇਤ ਚਰਮਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਬਹੁਰ ਨਾਥ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੪੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਿਸਨ ਪਿਸਠਚਰਮਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੪੫ ॥ ਚਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸਬਦਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਤਿ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰੋ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੭੪੬ ॥ ਨੈਨੋਤਮ ਪਦ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪਾਛੈ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੭੪੭ ॥ ਦ੍ਰਿਗੀ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰੋ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੭੪੮ ॥ ਚਖੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਰਿਪ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੭੪੯ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਅਧਿਪ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥੭੫੦॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਰਾਟ ਸਬਦਾਦਿ ਭਨਿੱਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਤਿ ਪਦ ਕਹੁ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਧਾਰੋ ॥ ੭੫੧ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਇੰਦ੍ਰ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਰਿਪ ਸਬਦ ਭਨੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੭੫੨ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਏਸਰ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਡਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਸਕਲ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੭੫੩ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਰਾਜ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕਹਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਯੈ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਯੈ ॥ ੭੫੪ ॥ ਮ੍ਰਿਗਜ ਸਬਦ ਕੋਂ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋਂ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ

---

੭੪੨. ਸੌਕਣਾ ਸੌਕਣਾ ਜੋ ਦੋ ਹਰਨੀਆਂ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦਾ ਤਨ=ਪੁਤ੍ਰ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੭੪੩. ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ (ਹਰਨ ਦਾ ਸ਼ੇਰ) ਹੈ।

੭੪੪. ਚਿਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਖਲੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਰਨ ਸੋ ਇਨਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੭੪੫. ਢਿਡ ਦਾ ਚੰਮ ਚਿੱਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਓਹ ਹਰਨ ਨਾਥ=ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ। ੭੪੬. ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਲਾ ਚੰਮ ਹੈ ਓਹ ਹਰਨ। ੭੪੭. ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਕਾਲਾ ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕ।

੭੪੮.ਨੈਨ ਉਤਮ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

੭੫੦. ਚਖੀ=ਚੰਗੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹਰਨ,ਹਰਨ ਦਾ ਅਧਪਤੀ=ਚੰਗਾ ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੫੫ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮ੍ਰਿਗੀ ਸੁ ਸਬਦ ਕੌ ਭਾਖੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋਂ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ॥ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਚਤਰਚਿਤ ਧਾਰੀਐ॥ ੭੫੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਅਨੁਜ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਸਕਲ ਜੀਅ ਜਾਨਹੁ ॥ ੭੫੭ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਅਨੁਜ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਬਹੁਰੋ ਸੁ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੭੫੮ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਅਨੁਜ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪਾਛੈ ਦੇ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਸਭੈ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੭੫੯ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀ ਰਵਣ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੭੬੦ ॥ ਮ੍ਰਿਗੇ ਜਾਇਕ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਬੰਦੂਕ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੬੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਦਿ ਮ੍ਰਿਗੀ ਜਾ ਉਚਰਿਕੈ ਪਤਿ ਰਿਪ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੬੨ ॥ ਤ੍ਰਿਣਚਰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਪਤਿ ਅਰਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸਵਾਰ ॥ ੭੬੩ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਚਰਪਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਚਤੁਰ ਪੰਛਾਨੀਐ ॥ ੭੬੪ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਭਖ ਪਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੬੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤ੍ਰਿਣਹਾ ਪਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੬੬ ॥ਅੜਿੱਲੋ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਹਾਤ੍ਰੀ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨੀਐ ॥ ੭੬੭ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਭੱਛੀ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਕਹੀਓ ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰਕੈ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰ ਕੈ ॥ ੭੬੮ ॥ ਤ੍ਰਿਣਹਾਰਿਪ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਂਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੭੬੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਰਿਪ ਆਦਿ ਉਚਾਰਿਕੈ ਪਤਿ ਰਿਪ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁਘਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੭੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਰਿਪ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੈ

---

੭੫੬. ਰਾਟ=ਰਾਜਾ। ਇੰਦਰ=ਮਾਲਕ। ਏਸ=ਰਾਜਾ। ੭੬੦. ਮ੍ਰਿਗੀਸ= ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਾਲਾ ਹਰਨ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ੇਰ। ਅਨੁਜ=ਭਰਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹਰਨ। ੭੬੧. ਰਵਣ=ਹਰਨੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਕਾਲਾ ਹਰਨ।

ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੭੧ ॥ ਭੂਜੰਤਕ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਇਕ ਤਾ ਪਾਛੇ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੭੨ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀਜ ਅਰਿ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੭੭੩ ॥ ਅੱੜਿੱਲ ॥ ਭੂ ਸੁਤ ਰਿਪ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਬਹੁਰ ਨਾਥ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੭੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਰਵਿਜ ਸਬਦ ਸੁ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਰਿਪ ਨਾਇਕ ਪਾਛੇ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੭੫ ॥ ਬੈਸੁੰਧਰ ਜਾ ਸੱਤ੍ਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਇਕ ਸਬਦ ਅੰਤ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਬੰਦੂਕ ਚਿੱਤ ਮੈ ਧਰੀਐ ॥ ੭੭੬ ॥ ਪੂਰਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾ ਰਿਪ ਪਦ ਕੋਂ ਪਾਛੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੭੭ ॥ ਦ੍ਵੀਪਨਿ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦਿੱਜੈ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਚਰ ਸਬਦ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਸਵਾਰੋ ॥ ੭੭੮ ॥ ਸਿੱਸਟਨ ਪਦਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾ ਕਹਿ ਪਦ ਪਾਛੇ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੭੯ ॥ ਧਰੰਨਿ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਪਦ ਪਾਛੇ ਤਿਹਿ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੭੮੦ ॥ ਧਰਾ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਪਦ ਪਾਛੇ ਤਿਹਿ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਸਕਲ ਚਿਤ ਧਾਰੋ ॥ ੭੮੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੂਮਿਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਚਰਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੭੮੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦ੍ਰੁਮਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੭੮੩ ॥ ਬ੍ਰਿਛਨਿਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਚਰਨਾਇਕ ਪਾਛੇ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੮੪ ॥ ਧਰਏਸੰਰਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾ ਪਾਛੇ ਜਾਚਰ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ

---

੭੮੦. ਤ੍ਰਿਣਚਰ=ਹਰਨ । ਤ੍ਰਿਣ ਭਖ=ਹਰਨ । ਤ੍ਰਿਣਹਾ=ਘਾਹ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ । ਭੱਛੀ=ਖਾਣ ਵਾਲਾ । ਰਿਪ=ਘਾਹ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਰਨ । ਭੂਜਾਤਕ=ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜਾਇਆ ਘਾਹ ਤੇ ਘਾਹ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ । ਭੂਸੁਤਰਿਪ=ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ ਘਾਹ ਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਰਨ । ਉਰਵਿਜ=ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜਾਇਆ ਘਾਹ ਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਰਨ । ਬੈਸੰਧਰਜਾ=ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜਾਇਆ ਘਾਹ ਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਸ਼ਤਰੂ ਹਰਨ । ਪੂਰਨਜਾ=ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਘਾਹ। ਦੀਪਨ=ਦੀਪਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ । ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੰਮੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੭੮੫ ॥ ਧਰਾ ਰਾਟਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾ ਨਾਇਕ ਚਰ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੭੮੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਬਾਰ ਧਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਧਾਰੀਐ ॥ ੭੮੭ ॥ ਸਾਮੁੱਦ੍ਰਨ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ ॥ ਜਾਚਰ ਪਦ ਤਾਕੇ ਪੁਨ ਪਾਛੇ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੮੮ ॥ ਨੀਰ ਰਾਸ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਚ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੨੮੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨੀਰਾਲਯਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੭੯੦ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਨੀਰਧਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋਂ ਪਾਛੇ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੯੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਰਾ ਲਯਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਜਾਚਰ ਪਤ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨ ਭਾਖੀਐ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੭੯੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਜਲ ਰਾਸ-ਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਤਿਹੱ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੭੯੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕੰਨਿ ਧਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੯੪ ॥ ਅੰਬਜੌਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿੱਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੭੯੫ ॥ ਜਲਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਪਤ ਪਾਛੈ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੭੯੬ ॥ ਪਾਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਪਤਿ ਸਬਦਾਂਤਿ ਭਨੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੭੯੭ ॥ ਅੰਬੁਜੌਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਪਤ ਸਬਦਾਂਤਿ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਬਹੁਰੋ ਤੁਮ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੭੯੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਰਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਜਾਚਰ ਧਰ ਪਦ ਦੇਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਉਚਾਰੁ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ੭੯੯ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਬਾਰਜਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ ॥ ਜਾਚਰ

---

੭੮੭. ਧਰਨ ਜਾਚਰ=ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ । ਰੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਉਗਿਆ ਹੋਇਆ ਘਾਹ ਉਸ ਘਾਹ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ। ਧਰ ਏਸਰਣੀ ਜਾ ਚਰ ਸਤ੍ਰ=ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਜੰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ੭੮੮. ਧਰਾਰਾਟਨੀ=ਰੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ। ੭੯੦. ਬਾਰਧਨੀ=ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਨੀਰ ਰਾਸ= ਸਮੁੰਦਰ।

ਪੱਤਿ ਪਦ ਕੋਂ ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਨਾਨ ਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰਕੈ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਲੇਹੁ ਬਿਚੋਰਕੈ ॥ ੯੦੦ ॥ ਜਲਨਿਧਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚੋਰੀਐ ॥ ੯੦੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮੇਘ ਜਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੦੨ ॥ ਅੰਬੁਦਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੯੦੩ ॥ ਹਰਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੯੦੪ ॥ ਬਾਰਦਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਸਭ ਹੀਏ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੦੫ ॥ ਨਦਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ॥ ੯੦੬ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਨਯਨੀ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪੁਨ ਦੇ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨੀਐ॥ ੯੦੭ ॥ ਸਰਤਿਨ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪਾਛੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ੯੦੮ ॥ ਨਾਦਿਨ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨੀਐ ॥ ੯੦੯ ॥ ਜਲਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੧੦ ॥ ਆਦਿ ਤਰੰਗਨਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋਂ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੧੧ ॥ ਆਦਿ ਕਰਾਰਿਨ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ਬਕਤ੍ਰਤੇ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਉਚਰੋ ਚਿੱਤ ਤੇ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੯੧੨ ॥ ਫੇਨਨਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋਂ ਦੀਜੀਐ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੧੩ ॥ ਬ੍ਰਿਛ ਕੁੰਦਨਿਨ

---

੯੦੦. ਨੀਰਧਨੀ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਬਾਰਾਲਜਨੀ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਸ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੰਨ ਧਨੀ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਅੰਬਜਨੀ= ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਕਲਣੀ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਬਾਰਨਿ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ।

ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ਜਾਨਕੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੯੧੪ ॥ ਜਲਰਸਸਨਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ਜਾਚਰ ਪਤ ਕਹਿ ਅੰਤ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਮ ਅਨੰਤ ॥ ੯੧੫ ॥ ਕ੍ਰਿਤ ਅਰਨੀਪਦ ਆਦਿ ਕਹਿ ਜਾਚਰ ਨਾਥ ਉਚਾਰ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜੋ ਨਾਮ ਸੁਧਾਰ ॥ ੯੧੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕ੍ਰਾਰ ਕੂੰਦਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੇ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੧੭ ॥ ਕ੍ਰਾਰ ਆਰਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੯੧੮ ॥ ਕਲੁੱ ਨਾਸਨਿ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੧੯ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਗੰਗਨਿ ਪਦ ਕੋਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੨੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਨੁਵਨਿ ਪਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿੱਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੨੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਭਾਗੀਰਥਨੀ ਪਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋਂ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੨੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਟਨਿਨ ਪਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ੯੨੩ ॥ ਨਦੀ ਰਾਟਨਿਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੈ ॥ ੯੨੪ ॥ ਭੀਖਮ ਜਨਿਨਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ ਯਾਮੈ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕਹੀਐ ॥ ੯੨੫ ॥ ਨਦੀਈਸੁਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੯੨੬ ॥ ਨਦੀ ਰਾਜੰਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥

---

੯੨੦. ਬਾਰਜਨੀ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਮੇਘਜਨੀ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਹਰਨੀ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਬਾਰਦਨੀ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ । ਨਦਿਨੀ=ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ । ਨਯਨੀ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਸਰਕਨਿ=ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਨਾਦਨ=ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਤਰੰਗਨਿ=ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਕਰਾਰਨਿ=ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਫੇਨਨਨੀ=ਝਗ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਬ੍ਰਿਛਨੰਦਨਿਨ=ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਜਲ ਰਸਨਿ=ਜਿਥੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਓਹ ਧਰਤੀ । ਕ੍ਰਿਤ ਅਰਨੀ=ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ਕ੍ਰਾਰ ਅਰਨੀ=ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਦੀ । ਕਲੂ ਨਾਸਨੀ=ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ।

ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਬਹੁਰੋ ਮੁਖ ਭਾਖੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਰਾਖੁ ॥ ੯੨੭ ॥ ਨਦ ਨੈਾਇਕ ਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਬਹੁਰੋ ਤਿਹ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੯੨੮ ॥ ਸਰਤੇ ਸੁਨਿਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੯੨੯ ॥ ਸਰਤਾ ਬਰਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੯੩੦ ॥ ਸਰਤੇਂ ਦ੍ਰੂਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੯੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਰਤਾ ਨ੍ਰਿਪ-ਨਿਨ ਬਕਤ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ॥ ਜਾਚਰ ਪਤਿ ਕਹਿ ਸੱਤ੍ਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੀਅ ਧਾਰ ॥ ੯੩੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਤਰੰਗਨਿ ਰਾਜਨਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪੁਨ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੩੩ ॥ ਨਦੀ ਨ੍ਰਿਪਨਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਧਾਰੀਐ ॥ ੯੩੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਜਮੁਨਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ੍ਹ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੩੫ ॥ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ-ਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਰੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੩੬ ॥ ਕਿਸਨੋ ਬੱਲਭਿਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੀਐ ॥ ੯੩੭ ॥ ਬਸੁ ਦੇਵ ਜਬੱਲ ਭਨਨਿ ਭਾਖੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਏਕ ਨਹੀ ਮਾਨੋ ॥ ੯੩੮ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਸਕਲ ਨਾਮ ਬਸੁਦਿਵ ਕੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਬੱਲ ਭਨੀਤਾ ਪਾਛੇ ਪਦ ਡਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਰਿਪ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਤਿਹ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੋ ਚੀਨ੍ਹ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੀਐ ॥ ੯੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਿਆਮ ਬੱਲਭਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਨਾਇਕ ਪਦੁ ਠਾਨੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੪੦ ॥ ਮੁਸਲੀ ਧਰ ਬੱਲਭਾ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ਜਾਨ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੋ ਲੀਜੈ ॥ ੯੪੧ ॥ ਬਾਪੁਰ ਧਰ ਬੱਲਭਾ

---

੯੩੦. ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਾਇਆ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ਜਾਨਵਨਿ=ਗੰਗਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ। ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ ਗੰਗਾ। ਜਟਨਨਿ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀਆਂ ਜੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਗੰਗਾ। ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗੰਗਾ ਦੀ ਜਮੀਨਾਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦੀ ਮਾਂ ਗੰਗਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ।ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ। ਸਰਤੇ ਸੁਨਿਨ=ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਗੰਗਾ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ।

ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦਹਿਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਭ ਜੀਅ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਧਰੀਐ ॥ ੯੪੨ ॥ ਬੰਸੀਧਰ ਧਰਨਿਨਿ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣਿੱਜੈ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੯੪੩ ॥ ਬਿਸੁ ਇਸ ਬੱਲਭਾਦਿ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੪੪ ॥ ਬਿਸੁ ਇਸੇਸ੍ਰਣੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਪੁਨਿ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੪੫ ॥ ਜਦੁ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ੍ਹ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੯੪੬ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਦੁਆਰੋ ਵਤੀਸ ਬੱਲਭਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਕੋ ਪੁਨਿ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੪੭ ॥ ਜਾਦੋ ਰਾਇ ਬੱਲਭਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਖਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੯੪੮ ॥ ਦੁਆਰ ਕੇਂਦ੍ਰਬੱਲਭਿਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪਾਛੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੪੯ ॥ ਦੁਆਰ ਕੇਸ ਬੱਲਭਨਿ ਸੁਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਧਾਰੀਐ ॥ ੯੫੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੁਆਰ ਕੇ

---

੯੫੦. ਸਰਤਾ ਬਰਨਿਨ=ਸਾਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਨਦੀ ਜੇਹੜੀ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਹੈ ਉਸ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਜਾ=ਜਾਇਆ ਘਾਹ ਤੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਚਰ=ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਸਰਤੇਦ੍ਰਨਿਨ=ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਨਦੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮੀਨ ਸਰਬਾ ਨ੍ਰਿਪਨਿਨ=ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮੀਨ। ਬਕਤ੍ਰ=ਮੂੰਹ ਤੋਂ । ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮੀਨ । ਜਮੁਨਨੀ=ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਕਾਲਿੰਦ੍ਰਨਨਿ=ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ ਅਗੇ ਜਮੀਨ । ਵਸਦੇਵ ਦਾ ਜਾਇਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਸ਼ਾਮ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਜਮੀਨ । ਮੁਸਲੀਧਰ=ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਉਸ ਦਾ ਭਾਈ ਤੇ ਭਾਈ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮੀਨ । ਵਾਪਰ=ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਭਰਾ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ । ਮੁਰਲੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਜਮਨਾ ਤੇ ਧਰਤੀ । ਵਸਦੇਵ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ । ਬਿਸ ਏਸ=ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ । ਜਾਦਵਾਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ । ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਜਾਦਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ । ਦੁਆਰ ਕੇਂਦ੍ਰ=ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ।

ਅਨੀਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਧਰੀਐ ॥ ੯੫੧ ॥ ਜਦੁ ਨਾਥਨਨੀ ਆਦਿ ਭਨੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੫੨ ॥ ਦੁਆਰ ਵਤੀ ਸਰਨਿਨ ਪਦ ਭਾਖੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੫੩ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਦੁਆਰ ਵਤੀ ਨਾਇਕਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੫੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੁਆਰਕਾ ਧਨਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ ॥ ੯੫੫ ॥ ਦੁਆਰ ਕੇਂਦ੍ਰ-ਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਸੁਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਮਾਨੋ ॥ ੯੫੬ ॥ ਦੁਆਰਵਤੇਸ੍ਰਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਸੁ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਧਰੀਐ ॥ ੯੫੭ ॥ ਜਦੇਸਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੯੫੮ ॥ ਦੁਆਰਵਤੀ ਨਾਇਕਨਿਨ ਭਾਖਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤ ਪਦ ਕਹੁ ਰਾਖਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੫੯ ॥ ਜਗ ਤੇ ਸਰਨਿਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੬੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਅਨਿਕ ਦੁੰਦਭ ਜਾ ਬਲਭਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੬੧ ॥ ਹਲੀ ਭ੍ਰਾਤਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨਿ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ

---

੯੫੧. ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਘਾਹ ਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੯੬੦. ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਜਾਦਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਨਾਇਕਨਿਨ=ਰਾਜਾ ਜਮਨਾ, ਜ਼ਮੀਨ। ਧਨਿਨ=ਅਧਪਤੀ ਰਾਜਾ ਜਮਨਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਂਦ੍ਰਨਿਨ=ਰਾਜਾ, ਜਮਨਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੁਆਰ ਤੇ ਸਰਨਿ=ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਜਦਇਸਨੀ=ਜਾਦਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ੯੬੧. ਜਗ ਤੇ ਸਰਨਿਨ=ਜਗਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ, ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ੯੬੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਲਿਆਨੁ ਜਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੬੩ ॥ ਬੌਲਿ ਭਈਅਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰੋਂ ਕਹੀਯੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਯੋ ॥ ੯੬੪ ॥ ਰਉਹਣੇਅਭ੍ਰਾਤਨਨੀ ਭਾਖੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ॥ ੯੬੫ ॥ ਬਲਭਦ੍ਰ ਭ੍ਰਾਤਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੬੬ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਪ੍ਰਲੰਬ ਘਨੁ ਅਨੁਜਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੬੭॥ ਕਾਮ ਪਾਲ ਅਨਜਨਨੀ ਆਦਿ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੬੮ ॥ ਹਲ ਆਯੁਧ ਅਨੁਜਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੁ ਕਬਿ ਕਹਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ ॥ ੯੬੯ ॥ ਰਿਵਤਿ ਰਵਨ ਅਨ ਜਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੁ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ ॥ ੯੭੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਮ ਅਨੁਜਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੭੧ ॥ ਬਲੌਦੇਵ ਅਨੁਜਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੭੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਪ੍ਰਲੰਬਾਰਿ ਅਨੁਜਨਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਪੁਨ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ

੯੭੦.ਅਨਕ ਦੁੰਦਭ=ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਪਿਓ ਵਸਦੇਵ,ਵਸਦੇਵ ਦਾ ਜਾਇਆ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਘਾਹ ਉਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਹਲੀ=ਬਲਭੱਦ੍ਰਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮੀਨ। ਬਲ ਅਨੁਜ=ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਭਈਆ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਜਮਨਾ ਜਮੀਨ। ਰੋਹਣੀ ਦਾਪੁਤ੍ਰ ਬਲਭੱਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਪ੍ਰਲੰਬ ਘਨ=ਇਕ ਰਾਕਸ਼ ਨੂੰ ਘਨ=ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਰਾਮ=ਫੌਜ ਦੇ ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ ਬਲਭਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਜਮੀਨ,ਹਲ ਜਿਸ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਬਲਭਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ੯੭੧. ਰਿਵਤਿਰਵਨਾਨੁ ਜਨਨਿ=ਰਿਵਤੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਅਨੁਜ=ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸਨ. ਨ=ਜਮਨਾ, ਨਿ=ਧਰਤੀ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਐਂ ॥ ੯੭੩ ॥ ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਅਰਨਿਨਨ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚੋਰੀਐ ॥ ੯੭੪ ॥ ਕੇਸਜਾਂਤਕਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੭੫ ॥ ਬਕੀਆਂਤਕਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੭੬ ॥ ਪਤਨਾਗਨਿਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨ ਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੭੭॥ ਸਕਟਾਸੁਰਹਨਨਨ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਾਛੈ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਗਿਆਨ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੭੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮੁਰਅਰਨਿਨ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੭੯ ॥ ਨਰਕੋਂਤਕਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪੱਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿੱਜੈ॥ ੯੮੦ ॥ ਆਦਿ ਨਰਕਹਾਨਿਨ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੮੧ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁਘਾਇਨਨਿ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬੱਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੯੮੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਮੁਰਮਰਦਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ॥ ੯੮੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮਧ ਸੂਦਨਿਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੮੪॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਮਧੁ

---

੯੮੦. ਰਾਮ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਦਾ ਭਰਾ ਕ੍ਰਿਸਨ। ਪ੍ਰਲੰਬਾਰਿ=ਇਕ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਤ੍ਰਿਣਾ ਵਰਤ=ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਕੇਸਤਾਂਤਕ=ਕੇਸੀ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ,ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਬਕੀ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ। ਪਤਿਨਾਗਨਿ=ਨਾਗ, ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਕਾਲਾ ਸੱਪ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨੱਥਣ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਸਕਟਾਸੁਰ=ਜਿਸ ਦੈਂਤ ਦੀ ਦੇਹ ਗੱਡੇ ਵਰਗੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਮੁਰਦੈਂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ।

੯੮੧ ਨਰਕਾਸੁਰ=ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

ਦੂੰਦਨਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਸਬਦੇਂਦ੍ਰ ਕਹਿੱਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੮੫ ॥ ਮਧੁਨਾਸਨਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਸਬਦੇਸੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਧਾਰੀਐ ॥ ੯੮੬ ॥ ਕਾਲ ਜਮਨ ਅਰਨਿਨ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੮੭ ॥ ਨਰਕ ਅਰਨਨਿ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੮੮ ॥ ਕੰਸ ਕੇਸ ਕਰਖਨਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੀਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨਹੀਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੮੯ ॥ ਬਾਸਦਿਵੇਸਨਨਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੯੦ ॥ ਅਨਕ ਦੂੰਦ ਭੇਸਨਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੯੧ ॥ ਰਸਨਰਕਸਨਿਨ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕੌਂ ਭਾਖੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਧਾਰੀਐ ॥੯੯੨॥ ਨਾਰਾਇਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਰਾਜ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੯੩ ॥ ਬਾਰਾਲਯਨਨਿ ਮੁਖਿ ਤੇ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਨਾਥ ਬਹੁਰ ਪਦ ਦਿੱਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੯੪ ॥ ਨਾਰਾਲਯਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥

---

੯੯੦ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਮੁਰ=ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਮਧੂ=ਦੈਂਤ ਦੇ ਸੂਧਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਮਧੂ ਦੈਂਤ ਦੇ ਕੂੰਦਨੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ । ਕਾਲਜਮਨ=ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ । ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ । ਕੰਸ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਜਮੀਨ ।

੯੯੧. ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ ।

੯੯੨. ਅਨਿਕਦੂੰਦ ਭੇਸਨਿਨਿ=ਵਸਦੇਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ ।

ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਤਿਹ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥੮੯੫॥ ਨਾਰਕੇਤ ਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੮੯੬ ॥ ਜਲ ਬਾਸਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੮੯੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਲ ਕੇਤਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੮੯੮ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਜਲ ਬਾਸਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੮੯੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਲ ਧਾਮਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੦੦ ॥ ਜਲ ਗਿਰਹਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੦੧ ॥ ਜਲ ਬਾਸਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ॥ ੯੦੨ ॥ ਜਲੋ ਸੰਕੇਤਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥੯੦੩॥ ਬਾਰੋ ਧਾਮਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਸਬਦੇਸ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੦੪ ॥ ਬਾਰ ਗ੍ਰਹਨਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੦੫॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਮੇਘ ਜਨਿਨ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੦੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਾਰ ਸੁਤੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੦੭ ॥ ਗੰਗ

---

੮੯੬. ਰਸਨ ਰਕਸਨਿਨ=ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ਨਾਰਾਇਨਨਿ=ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘਰ ਹੈ ਓਹ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ, ਘਾਹ ਆਦਿਕ। ਬਾਰਾਲਜ=ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘਰ ਹੈ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਨਰ=ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਨਾਰ=ਪਾਣੀ ਹੈ ਘਰ ਜਿਸ ਦਾ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ।

੮੯੭. ਨਾਰਕੇਤਨਿਨ=ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਓਹ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ੯੦੦. ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ, ਘਾਹ ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ।

ਭੇਟਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੦੮ ॥ ਅਰੁਨ ਬਾਰਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੦੯ ॥ ਅਰੁਣ ਬਾਰਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੯੧੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਅਰੁਨ ਅੰਬਨੀਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੌਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੧੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਰੁਣ ਤੁਰੰਗਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੧੨ ॥ ਆਰਕਤਾ ਜਲਨਿਨ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਜਾਕਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੧੩ ॥ ਅਰੁਨ ਅੰਬਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੯੧੪ ॥ ਅਰੁਨ ਪਾਨਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੯੧੫ ॥ ਅਰੁਨ ਜਲਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੧੬ ॥ ਅਰੁਨ ਨੀਰਨਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੧੭ ॥ ਸਤੱਦ੍ਰਵਨਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੧੮ ॥ ਸਤ ਪ੍ਰਵਾਹਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੯੧੯ ॥ ਸਹਸ ਨਾਰਨਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੨੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਸੱਤ-

---

੯੧੮. ਜਲਧਾਮਨਨੀ=ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਜਲ ਗ੍ਰਹਨਨੀ=ਪਾਣੀ ਹੈ ਘਰ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਸੰਕੇਤ=ਘਰ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜਮਨਾ, ਧਰਤੀ। ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ। ਬਾਰਧਾਮਨੀ=ਕ੍ਰਿਸਨ, ਜ਼ਮਨਾ, ਧਰਤੀ ਆਦਕ। ਗ੍ਰਹ=ਘਰ। ਮੇਘਜਨਨਿ=ਬਦਲ ਦਾ ਜਾਇਆ ਪਾਣੀ ਸੋ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾ ਹੈ, ਜਮਨਾ ਧਰਤੀ। ਸਾਰਸੁਤੀਸ=ਸੁਰੱਸਵਤੀ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਭੇਟਨੀ=ਮਿਲਨ ਵਾਲੀ ਸੁਰਸਵਤੀ ਨਦੀ, ਇਸ ਦੀ ਜਮੀਨ ਤੇ ਘਾਹ। ਅਰਨਿਬਾਰਨਨਿ=ਲਾਲ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਸਵਤੀ ਨਦੀ ਜਮੀਨ, ਘਾਹ। ਅਰਣਿਬਾਰਣੀ=ਲਾਲ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਨਦੀ। ਅੰਬੁਸੀ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ। ਲਾਲ ਤਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਸਤੀ, ਸਾਰੇ ਲਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ।

ਦ੍ਵਨਨਿਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕਹੁ ਦੀਜੀਐ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਪੁਨ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੨੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਤ ਪ੍ਰਵਾਹਨਿਨ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੨੨ ॥ ਸੈਤਾਗਾਮਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੨੩ ॥ ਸਤ ਤਰੰਗਨਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਾਕੇ ਅਰਿ ਕਹੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਲਹੀਐ ॥ ੯੨੪ ॥ ਭੂਮ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੨੫ ॥ ਆਦਿ ਬਿਆਸਨਨੀ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੯੨੬ ॥ ਬਿਆਹਨਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੨੭ ॥ ਪਾਸਸੱਕਤਨਨਿ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੨੮ ॥ ਪਾਸ ਨਾਸਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਨੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੨੯ ॥ ਬਰੁਣਾਇਧ ਨਾਸਨਨ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੩੦ ॥ ਜੈਲਸਿਨ ਆਯੁਧ ਨਾਮ ਕਹੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੩੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਸਕਲ ਪਾਸ ਲੈ ਨਾਮ ਨਾਸਨਿਨ ਭਾਖੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਬਹੁਰ ਪਦ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥੯੩੨ ॥ ਰਾਵਨਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਬੀਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ੯੩੩॥ ਚੌਪਈ ਰਾਵਨੀਨ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ

---

੯੨੨. ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਦਰਿਆ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਸਤ=੧੦੦ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਤੇ ਜਮੀਨ । ਸਰਸਨਾਰਨਨਿ=ਸੌ ਨਾਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਤੇ ਜਮੀਨ । ਦਰਿਆ ਦੀ ਜਮੀਨ । ੯੨੬. ਸੌ ਗਾਮਨੀ=ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ । ਸੌ ਉਛਾਲੇ ਵੱਖੋ ਵਖ । ਭੂਮ=ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ।

੯੩੦. ਬਿਆਸ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਬਿਆਹਨ=ਬਿਆਸਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਪਾਸ=ਫਾਹੀ ਦੇ ਸਕਤ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦੀ ਹੈ। ਫਾਹੀ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦੀ ਜਮੀਨ ਹੈ ।

ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੯੩੪ ॥ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਨਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੩੫ ॥ ਸਸਿ ਭਗਨਨਿ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੩੬ ॥ ਚੰਦ੍ਰਨੁ ਜਨਿਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਰਦ ਸੁਠਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰੋ ਧਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੩੭ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਸਸਿਅਨੁ ਜਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੌ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ॥ ੯੩੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮਯੰਕ ਅਨ ਜਨਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦਿੱਜੈ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ॥ ੯੩੯ ॥ ਅੜਿੱਲ॥ਮਯੰਕ ਸਹੋ ਦਰਨਨਿ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ॥ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕਹੁ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬਿ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੯੪੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਰ ਅਨ ਜਨਨਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੪੧ ॥ ਨਸਿਸ ਅਨ ਜਨਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੪੨ ॥ ਨਿਸ ਇਸਰਨਨਨਿ ਆਦਿ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੯੪੩ ॥ ਰੈਨਰਾਟਨਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਖਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੪੪ ॥ ਰੈਨ ਰਾਟਨਨਿ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਜਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕੇ ਕੇ

---

੯੪੦. ਬਰਨਾਇਧ ਨਾਸਨਨਿ=ਵਰਣ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਆਇਧ=ਹਥਿਆਰ ਫਾਹੀ ਤੇ ਫਾਹੀ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦੀ ਜਮੀਨ ਹੈ। ਜਲਸਿ ਆਯੁਧਨਾਸ=ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਅਰਥ ਉਤਲਾ ਹੀ ਹੈ । ਰਾਵਨਨਿ=ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ । ਚੰਦ੍ਰ ਭਗ=ਜੇਹਲਮ ਦਰਿਆ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ। ਸਸ ਭਗਨ=ਵੀ ਉਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਚੰਦ੍ਰ ਨੁਜ=ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਭਰਾ ਸੋ ਦਰਿਆ ਹੈ। ਸਸਅਨੁਜਨਨਿ=ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਦਰਿਆ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ। ਮਯੰਕ ਅਨੁਜ ਵੀ ਚੰਦਰ ਭਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੯੪੧. ਮਯੰਕ=ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਸੋ ਇਸ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਨਦੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਘਾਹ, ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੯੪੨. ਅਰਜਨਨਿਨ=ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਝਨਾ ਨਦੀ ਤੇ ਜਮੀਨ ਆਦਕ। ੯੪੩. ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ। ੯੪੪. ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ।

ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੪੫॥ ਰੈਨ ਰਾਜਨੀ ਆਦਿ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਲਹੀਐ ॥ ੯੪੬ ॥ ਨਿਸ ਨਾਇਕਨਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਸੂਨ ਉਚਰ ਚਰ ਪਤਿ ਪਦ ਡਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੪੭ ॥ ਨਿਸ ਇਸਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੪੮ ॥ ਨਿਸ ਪਤਨਨਿ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਅਰ ਅੰਤਹਿੰ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੯੪੯ ॥ ਨਿਸ ਧਨਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਅਰ ਪਦਹਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੫੦ ॥ ਰੈਨ ਨਾਇਕਨਿ ਆਦਿ ਸੁ ਕਹੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਰਹੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਭਾਖਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਖਿ ਰਾਖਹੁ ॥ ੯੫੧ ॥ ਨਿਸ ਚਰਨਨ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਪਦ ਭਾਖਹੁ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪੁਨਿ ਰਾਖਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ੯੫੨ ॥ ਆਦਿ ਨਿਸਾ ਚਰਨਨ ਕਹੁ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੫੩ ॥ ਰੈਨੰ ਰਮਨ ਸਬ ਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੫੪ ॥ ਰੈਨ ਰਾਜਨਨ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦਹਿੰ ਸਵਾਰੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ ੯੫੫ ॥ ਨਿਸਾ ਰਵਨਨੰਨਿ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦਤਾ ਪਾਛੇ ਕਹੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ੯੫੬ ॥ ਦਿਨੰ ਅਰ ਰਵਨਨਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੂ ਕੇ ਲਖਿ ਰਾਖੋ ॥ ੯੫੭ ॥

---

੯੪੫. ਰਾਤ ਦਾ ਅਧਪਤੀ=ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ।

੯੪੬. ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਟ=ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾਨਦੀ।

੯੪੭. ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ੯੪੮. ਰਾਤ ਦਾ ਨਾਇਕ=ਸੁਆਮੀ ਚੰਦ ਸੂੰਨ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ੯੪੯. ਰਾਤ ਦਾ ਈਸ ਚੰਦ।

੯੫੦. ਰਾਤ ਦਾ ਪਤੀ ਚੰਦ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਝਨਾ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੯੫੭. ਰਾਤ ਦਾ ਧਨੀ=ਚੰਦ। ਰਾਤ ਦਾ ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ ਚੰਦ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਝਨਾ ਨਦੀ, ਜਮੀਨ, ਪੁਤ੍ਰ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਰੈਨ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ।

ਹਰਿਜ ਅਰਿ ਰਵਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਕਹੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੋ ॥ ੯੫੮ ॥ ਤਿਮ੍ਰਿਯ ਰਸੋਰਵਨਨਿ ਪਦੁ ਕਹੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਗਹੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੫੯ ॥ ਹਰਜਰਿ ਰਵਨਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸੁ ਕਬਿ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੯੬੦ ॥ ਰਵਿ ਜਹਿ ਰਵਨਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰੋ ਭਾਖਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਖਿ ਰਾਖਹੁ ॥ ੯੬੧ ॥ ਭਾਨਜ ਅਰਿ ਕਹਿ ਰਵਨ ਭਨੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੬੨ ॥ ਸੂਰਜਰ ਰਵਨ ਆਦਿ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਗਹੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਧਾਰੋ ॥ ੯੬੩ ॥ ਭਾਨ ਜਾਰਿ ਰਵਨਨ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤਰਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਪੁਨ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੬੪ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਦਿਨ ਧੁਜ ਅਰ ਰਵਨਿਨ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੯੬੫ ॥ ਦਿਨ ਰਾਜਿ ਅਰ ਰਵਨਨੀ ਸੁ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਪੁਨਿ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ

---

੯੫੮. ਦਿਨ ਅਰਿ ਰਵਨਨਿ=ਦਿਨ ਦੀ ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਘਾਹ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੯੫੯. ਹਰਜ ਅਰਿ ਰਵਨਨਿ=ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੰਮਿਆ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਦੀ ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

੯੬੦. ਤਿਮਰਅਰਿ ਸੋ ਰਵਨਨਿ=ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਦੀ ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ, ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ।

੯੬੨. ਹਰ=ਸੂਰਜ, ਜ=ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਨ। ਰਿ=ਵੈਰੀ ਰਾਤ। ਰਵਨ=ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਨਿ=ਨਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਝਨਾ ਨਦੀ। ਨਦੀ ਜਮੀਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ। ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ। ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੯੬੫. ਭਾਨ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਜਾਇਆ ਦਿਨ, ਵੈਰੀ ਰਾਤ, ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ਸੂਰਜ, ਰਿ=ਵੈਰੀ ਰਾਤ। ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਨਿ=ਭੈਣ ਨਦੀ। ਜਾ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਚਰ=ਖਾਣਾ। ਭਾਨ=ਸੂਰਜ, ਰਾਤ, ਚੰਦ, ਨਦੀ ਜਮੀਨ ਘਾਹ।

ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੯੬੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਿਨਸਿ ਅਰ ਰਵਨਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਪੁਨਿ ਕਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਤੀਜੈ ॥ ੯੬੭ ॥ ਤਮ ਅਰਿਜਰਿਰਵਨਨਿ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਤਿੱਜੈ ॥ ੯੬੮ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਜੋਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਤਿੱਜੈ ॥ ੯੬੯ ॥ ਸੱਸਉਪ ਸਖਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁੱ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੭੦ ॥ ਨਿਸ ਇਸ ਭਗਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁੱ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਤਿੱਜੈ ॥ ੯੭੧ ॥ ਸਸਿ ਭਗਨੀ ਸਬੱਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁੱ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁੱ ॥ ੯੭੨ ॥ ਨਿਸਿਸ ਭਗਾ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁੱ ॥ ੯੭੩ ॥ ਰੈਨ ਰਾਟ ਕਹਿ ਭਗਾ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਤਿੱਜੈ ॥ ੯੭੪ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਰੈਨ ਰਾਵਨੀ ਕਹਿ ਭਗ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਨੀਜੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਹੋ ਤਹੱ ਦੀਜੀਐਂ ॥ ੯੭੫ ॥ ਰੈਨ ਰਾਜ ਕਹਿ ਭਗਾ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ

---

੯੬੬. ਦਿਨ ਧੁਜ ਅਰਿ ਰਵਨਨਿ=ਦਿਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਜਾਇਆ ਹੋਯਾ ਘਾਹ, ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਥ=ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੯੬੭. ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ, ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ, ਭੈਣ ਨਦੀ, ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

੯੬੮. ਦਿਨ, ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ, ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਚੰਦ, ਨਦੀ, ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੂਕ। ੯੬੯. ਤਮ=ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਦੀ ਵੈਰਨ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

੯੭੦. ਚੰਦ੍ਰ ਜੌਂਨਨੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੋ ਚਾਨਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ ਹੈ। ੯੭੧. ਸਸਿ=ਚੰਦ ਦੇ ਉਪ=ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਖਨੀ=ਸਖੀ ਭਾਵ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਜਮੀਨ ਆਦਿਕ।

੯੭੮. ਭਗਨੀ=ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ ਝਨਾ ਹੈ। ਸਸਿ=ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ। ਭਗਾ=ਭੈਣ। ਰਾਟ=ਰਾਜਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਵਨੀ=ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਭਗਾ=ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ ਹੈ।

ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਮਨ ਧਾਰੀਐ ॥ ੯੭੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਰੈਨ ਰਾਵ ਕਹਿ ਭਗਾ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਭਣਿੱਜੈ। ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜਹੱ ਚਹੋ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ੯੭੭ ॥ ਦਿਨੋ ਅਰ ਕਹਿ ਭਗ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਸੁ ਕਹੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਉਚਰਹੁ ਜਹੱ ਚਹੀਐ ॥ ੯੭੮ ॥ ਤਮਚਰ ਕਹਿ ਭਗ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੋ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੯੭੯ ॥ ਰੈਣ ਰਾਵ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਕਹੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੯੮੦ ॥ ਜਉਨ ਕਰਣ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੯੮੧ ॥ ਕਿਰਣ ਧਰਣ ਕਹਿ ਭਗਣ ਕਹੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੯੮੨ ॥ ਮਯੰਕ ਸਬਦ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਦ ਨਾਥ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਸੁਧਰੀਐ ॥ ੯੮੩ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਬਾਹਨ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਾਰਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਚਿੱਤ ਧਾਰਹੁੱ ॥ ੯੮੪ ॥ ਹਿਰਣ ਰਾਟ ਕਹਿ ਭਗਣ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ੯੮੫ ॥ ਸ੍ਰਿੰਗ ਬਾਹਨੀ ਭਗਾ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁੱ ॥ ੯੮੬ ॥ ਮ੍ਰਿੱਗ ਪਤਿਣੀ ਕਹਿ ਭਗਣ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁੱ ॥ ੯੮੭ ॥ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੯੮੮ ॥ ਛੰਦ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਥ ਭਗਣਿਨਿ ਭਾਖੁ ॥ ਰਿਪ ਨਾਥ ਚਰ ਪਤਿ ਰਾਖੁ ॥ ਰਿਪ ਸਬਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ ॥ ਸਭ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੯੮੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਦੀ ਰਾਟ ਸੁਤ ਭਗਣ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁੱ॥

---

੯੮੮. ਦਿਨ ਅਰਿ=ਦਿਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ। ਤਮਚਰ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ । ਰਾਵ=ਰਾਜਾ ਜਉਨ ਕਰਨ=ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਭਗਣ=ਭੈਣ। ਕਿਰਣਾਂ ਨੂੰ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ । ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਮਯੰਕ=ਚੰਦ ਦੀ ਭਗਣ=ਭੈਣ। ਮ੍ਰਿਗ=ਹਰਨ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ। ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਸ੍ਰਿੰਗ=ਹਰਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਣੀ=ਮਾਲਕ ਚੰਦ।

੯੮੯. ਪਰਜਾ ਪਤਿ=ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ ਹੈ।

॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੯੯੦ ॥ ਸਾਮੁੰਦ੍ਰਜ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਉਚਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਧਾਰੋ ॥ ੯੯੧ ॥ ਨਦੀ ਰਾਟ ਸੁਤ ਭਗਣਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦਿ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੯੯੨ ॥ ਸਮੁੰਦ੍ਰਜ ਭਗਣਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੯੩ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਜਾ ਭਗਣਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੯੯੪ ॥ ਨਦਿਸਜ ਭਗਣਿ ਆਦਿ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੯੫ ॥ ਨਦਿ ਨਾਇਕ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੯੯੬ ॥ ਸਰਤਿਸ ਭਗਣਿਨਿ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹਿ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੯੯੭ ॥ ਸਰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਭਗਣਨੀ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੯੯੮ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਨਿਸਸਿਣਿ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬਿ ਲਖਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੯੯੯ ॥ ਤਮ ਚਰ ਭਗਣਨਿ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪਤਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ

---

੯੯੦. ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਜਾਂ ਹਰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਾਲਾ ਹਰਨ ਤੇ ਕਾਲੇ ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਥ=ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਝਨਾ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਘਾਹ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਰਿਪ=ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਰਿਪ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਜਾ ਪਦ ਉਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਇਸ ਲਈ ਰਿਪ=ਦੋ ਵਾਰੀ ਆਯਾ ਹੈ।

੯੯੧. ਨਦੀ ਰਾਤ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ। ੯੯੪. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤਰ ਚੰਦ। ਨਦੀ ਰਾਟ ਸੁਤ=ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ। ੯੯੯. ਮ੍ਰਿਗਜਾ=ਹਰਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਨਦੀ, ਜਮੀਨ। ਨਦਿਸ=ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ ਹੈ। ਸੁਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਸਰਤਿਸ=ਨਦੀਆਂ ਦਾਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ।ਸਰਤ=ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ।ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ।

ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੧੦੦੦ ॥ ਤਮ ਹਰ ਭਗਣਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪਤਿ ਪਦ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬੁੱਧ ਕਹੁ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਬੀਨ ਲਹੁ ॥ ੧੦੦੧ ॥ ਤਮ ਅਰ ਭਗਣਾਨਿਨ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹੀਜੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੁ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐਂ ॥ ੧੦੦੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਮਰਰਿ ਭਗਣਨਿ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ੧੦੦੩ ॥ ਤਿਮਰ ਨਾਸ ਕਰ ਭਗਣਨਿ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੦੪ ॥ ਤਿਮੱਰ ਰਦਨ ਭਗਣਨੀ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੦੦੫ ॥ ਤਿਮਰ ਉਚਰਹਾ ਭਗਣ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਭਣੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੦੦੬ ॥ ਤਿਮੱਰਨਿਕੰਦਨ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਭਗਣਿਨ ਸਤ ਚਰ ਪੁਨਿ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੦੭ ॥ ਤਿਮਰ ਮੰਦ ਭਗਣਿਨੀਂ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੦੮ ॥ ਤਿਮਰਯਾਂਤ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੦੯ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਤਿਮਰ ਨਾਸ ਕਰ ਭਗਣਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕਹੁ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਪੁਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐਂ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐਂ ॥ ੧੦੧੦ ॥ ਉਡਗਰਾਜ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐਂ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿਕੈ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕਹੁ ਠਾਨੀਐਂ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੧੦੧੧ ॥

੧੦੦੦. ਨਿਸਸਿਨ=ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ। ਜਮੀਨ, ਘਾਹ, ਹਰਨ ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ੧੦੦੧. ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ ਹੈ। ੧੦੦੨. ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ ਹੈ। ੧੦੦੩. ਤਮ ਅਰਿ=ਚੰਦ, ਭਗਣਿ=ਭੈਣ ਨਦੀ, ਨਿ=ਜਮੀਨ, ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਚਰ=ਖਾਣ ਚਾਲਾ ਹਰਨ। ਪਤੀ=ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ। ਸੱਤ੍ਰ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੧੦੦੪. ਤਿਮਰਹਿ=ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਚੰਦ। ਭਗਣਿ=ਭੈਣ। ਨਿ=ਨਦੀ। ਸਤ ਪੁਤ੍ਰ ਚਰ=ਚਰਨਹਾਰ। ਪਤਿ=ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ। ਸਤ੍ਰ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੦੧੧. ਤਿਮਰਨਾਸ=ਚੰਦ। ਤਿਮਰ ਰਦਨ=ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਤਿਮਰਹਾ=ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਨਿਕੰਦਨ=ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਮੰਦ=ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ।

ਚੌਪਈ ॥ ਉਡਗਿਸ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨੀ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੧੨ ॥ ਉਡਗ ਨਾਥ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਕਹ ਡਾਰੋ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੀਅ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੧੩ ॥ ਉਡਗ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਭਗਣਿਨੀ ਭਣੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਅਰਿਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੧੪ ॥ ਉਡਗ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੧੦੧੫ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਉਡਗਏਸ ਭਗਣਿਨ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਜੀਅ ਧਾਰੀਐ ॥ ੧੦੧੬ ॥ ਉਡ ਪਤਿ ਭਗਣਿਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੧੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਡਗ ਭੂਪਣੀ ਭੂਪ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੧੦੧੮ ॥ ਤਾਰਾ ਪਤਿ ਕਹਿ ਭਗਣਿਨ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੀਅ ਧਾਰਹੁ ॥ ੧੦੧੯ ॥ ਤਾਰੇਸਰ ਕਹਿ ਭਗਣਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੨੦ ॥ ਤਾਰਾਲਯ ਇਸ ਭਗਣਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਤ੍ਰ ਪਦ ਕਹੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ੧੦੨੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਤਾਰਾ ਗ੍ਰਿਹੰਨਿਸ ਭਗਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋਂ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤਹਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬੁੱਧ ਲਹਿ

੧੦੧੨. ਉਡਗ ਰਾਜ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ, ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ, ਨਿ=ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ਘਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਥ=ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੪੦੧੯. ਉਡਗਿਸ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਈਸਰ ਚੰਦ। ਨਾਥ=ਰਾਜਾ, ਚੰਦ। ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜਾ, ਚੰਦ। ਉਡਗਏਸ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ। ਉਡਪਤਿ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਚੰਦ। ੧੦੧੯. ਉਡਗ ਭੂਪਣੀ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੂਪਣੀ=ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਤੇ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ, ਘਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਹਰਨ ਦਾ ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੧੦੨੧. ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਚੰਦ, ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ। ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਏਸ=ਰਾਜਾ ਚੰਦ੍ਰ।

ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੦੨੨ ॥ ਉਡਗਨਿ ਕੇਤਿਸ ਭਗਣੀ ਆਦਿ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਬਹੁਰ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੧੦੨੩ ॥ ਉਡਗ ਨਾਥ ਭਗਣਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਦ ਭਾਖੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਾਥ ਬਹੁਰ ਪਦ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬੁੱਧ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੧੦੨੪ ॥ ਉਡਗਏਸਰ ਭਗਣਨਿ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬਿ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੦੨੫ ॥ ਉਡਗਏਸਰ ਭਗਣਿਨ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਜੀਅ ਧਾਰੀਐ ॥ ੧੦੨੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਡਗਾਸ੍ਰੈ ਭਗਣਿਨੀ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੀਅ ਧਰੀਐ ॥ ੧੦੨੭ ॥ ਰਿਖਜ ਭਗਣਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੨੮ ॥ ਮਨਿਜ ਭਗਣਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੧੦੨੯ ॥ ਬ੍ਰਿਤ ਉੱਤਮਜ ਭਗਣਨੀ ਭਾਖੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਸੁ ਕਹੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮਨ ਲਹੀਐ ॥ ੧੦੩੦ ॥ ਤਪਿਸ ਉਚਰਿ ਭਗਣਨੀ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪੁਨ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੦੩੧ ॥ ਕੱਸਿਪ ਸੁਤ ਕਹਿ ਭਗਣਨਿ ਭਾਖੀਯੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਰਾਖੀਯੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੁ ਅੰਤ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਧਰੀਐ ॥ ੧੦੩੨ ॥ ਜਵਨ ਕਰਣ

੧੦੨੨. ਤਾਰਾ, ਲਯ, ਇਸ, ਭਗਣ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਰਾਤ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਈਸਰ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਨਦੀ । ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ, ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਪਤਿ=ਮਾਲਕ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ।

੧੦੨੭. ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਣ=ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ । ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਕੇਤ=ਘਰ ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ । ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਥ=ਚੰਦ। ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਏਸ=ਰਾਜਾ ਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ।

੧੦੨੮. ਉਡਗ੍ਰਾਸੈ ਭਗਣਿਨਿ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰਾਤ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ। ੧੦੨੯. ਰਿਖਜ=ਰਿਖੀ ਕੱਸ਼ਪਮੁਨੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਸਤ=ਪੁਤ੍ਰ=ਘਾਹ। ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਨ, ਪਤੀ ਸ਼ੇਰ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

ਭਗਣਿਨੀ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੦੩੩ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਅਨਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੩੪ ॥ ਸਿਆਮ ਮੂਰਤਿਨਿਨ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਅਨਮਾਨਹੁੱ ॥ ੧੦੩੫॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਪਤਨੀ ਸਬਦ ਉਚਰੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਧਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁੱ ॥ ੧੦੩੬ ॥ ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਾਰਹੁੱ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਜੀਅ ਧਾਰਹੁੱ ॥ ੧੦੩੭ ॥ ਸੂਰਜ ਆਤਮਜਾ ਆਦਿ ਭਣੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਅੰਤ ਉਚਾਰੋ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੧੦੩੮ ॥ ਆਦਿ ਮਾਨਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਰੀਐ ॥ ੧੦੩੯ ॥ ਅਭਿਮਾਨਨੀਪਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸੱਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਧਰਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਮਾਨਹੁੱ ॥ ੧੦੪੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਮਯਣੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੧੦੪੧ ॥ ਗਰਬਣਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਦੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੧੦੪੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਦ੍ਰੁਪਨਨ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਸੁ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਕਰ ਨਾਥ ਸਬਦ ਦੈ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੧੦੪੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਹੰਕਾਰਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਪਦ ਕਹੁ ਡਾਰੋ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੧੦੪੪ ॥ ਪੀਅਣੀਣ ਆਦਿ ਉਚਾਰਣ

੧੦੩੩. ਮੁਨਜ=ਕਸਪ ਮੁਨੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ । ਬ੍ਰਿਤ=ਉਤਮ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਕੱਸਪ ਮੁਨੀ ਤੇ ਮੁਨੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਚੰਦ, ਤਪਿਸ=ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਈਸਰ ਮੁਨੀ ਕੱਛਪ ਤੇ ਕੱਛਪ ਦਾ ਜਾਇਆ ਚੰਦ ਅਗੇ ਹੋਰ ਸਮਝੋ । ਕਸਿਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ, ਭੈਣ, ਨਦੀ, ਘਾਹ, ਹਰਨ, ਸ਼ੇਰ, ਬੰਦੂਕ।

੧੦੩੫. ਜਵਨ ਕਰਨ=ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ। ਕ੍ਰਿਸਨਿਨ=ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਤੇ ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਹ। ੧੦੩੬. ਸਾਮ ਮੂਰਤਨਿਨ=ਕਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਨਦੀ ਜਮਨਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਘਾਹ। ੧੦੪੧. ਤਪਤਨੀ=ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ, ਨਦੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਘਾਹ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੀ ਜਮਨਾ। ਆਤਮਜ=ਧੀ, ਜਮਨਾ ਸੂਰਜ ਦੀ। ਮਾਨਨੀ=ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗੇ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ)।

ਕੀਜੈ ॥ ਸਤ ਚਰ ਕਹਿ ਪਤਿ ਸਬਦ ਭਣੀਜੈ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਣਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਣਹੁ ॥ ੧੦੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਿਖਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੦੪੬ ॥ ਮੇਧਣਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪ ਪਦ ਕਹੀਐ ਅੰਤ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਨੰਤ ॥ ੧੦੪੭ ॥ ਸੇਮੁਖਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਕਹਿ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਏ ਲਹਿ ਲੀਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ॥ ੧੦੪੮ ॥ ਆਦਿ ਮਨੀਖਨ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸੁਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੦੪੯ ॥ ਬੁਧਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰੁ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੦੫੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭਾਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੈ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਕਛੂ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੫੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਆਦਿ ਅਭਾਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁ ਕਬਿ ਪਛਾਨ ॥ ੧੦੫੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਸੋਭਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੫੩ ॥ ਪ੍ਰਭਾ ਧਰਣਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਤਾਤੇ ਉਤਰ ਤੁਪਕ ਕੋ ਨਾਮ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਜਾਨ ਨਹੀ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੦੫੪ ॥ ਸੁਖਮਨਿ ਪਦ ਕੌਂ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤਹਿ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੦੫੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਧਰਮਨ ਪਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸਰਬ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੈ ॥ ੧੦੫੬ ॥ ਆਦਿ ਕ੍ਰਾਂਤਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਡਾਰੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਯਾਕੇ ਬਿਖੈ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੫੭ ॥ ਛਬਿਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ

੧੦੪੫. ਸਮਯਣੀ=ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ ਗਰਬ=ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ। ਦ੍ਰਪਨਨਿ=ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ।

੧੦੪੬. ਪੀਅਣੀਣ=ਕਰੜੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਨਾ ਨਦੀ।

੧੦੪੭. ਧਿਖਣੀ, ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਿ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੦੫੧. ਮੇਧਣਿ=ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਸੇਮੁਖਨੀ=ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਮਨੀਖਨ=ਸਿਆਣੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੧੦੫੬. ਭਾਨੀ=ਭਾ=ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਨੀ=ਸੈਨਾ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਅਭਾਨੀ=ਸੋਭਨੀ=ਪ੍ਰਭਾ ਸਰਣਿ=ਸੁਖਮਨਿ=ਇਹਨਾਂ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਨਿ=ਫੌਜ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛੇ ਸੋਭਾ ਹੈ ਸੋ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨਹੁੰ ॥ ਯਾਕੇ ਬਿਖੈ ਭੇਦ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁੰ ॥ ੧੦੫੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਾਜਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁੰ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁੰ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਚਿਤ ਮੈਂ ਰੁਚੈ ਤਿਸੀ ਠਾਂ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੫੯ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਬਾਹਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁੰ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ਹੋ ਚਹੀਐ ਜਵਨੈ ਠਵਰ ਸੁ ਤਹਾਂ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੦੬੦ ॥ ਆਦਿ ਤੁਰੰਗਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੁ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੦੬੧ ॥ ਹਯਨੀ ਸਬਦਹਿ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਅੰਤ ਕਰ ਪਦ ਕੋਂ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਯੈ ॥ ਹੋ ਦੀਯੈ ਜਹਾਂ ਤੁਮ ਚਹੋ ਸੁ ਤਹੀ ਬਖਾਨੀਯੈ ॥੧੦੬੨॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੈ ਧਵਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੬੩ ॥ ਆਦਿ ਅਰਿਬਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁੰ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਜਾਨਹੁੰ ॥ ੧੦੬੪ ॥ ਆਦਿ ਤੁਰੰਗਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਜਹ ਚਿਤ ਰੁਚੈ ਤਹੀਂ ਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੬੫ ॥ ਆਦਿ ਘੋਰਨੀ ਸਬਦ ਭਨੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭੈ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਜਹ ਚਾਹੋ ਤਿਨ ਤਿਹੀਂ ਉਚਾਰੋ ॥ ੧੦੬੬ ॥ ਆਦਿ ਹਸਤਿਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰੋ ॥ ਸਭੈ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਜਹੱ ਚਾਹੋ ਤੇ ਤਹੀ ਭਨਿੱਜੈ ॥ ੧੦੬੭ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਦੰਤਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦੁ ਕੋ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੬੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਦੁਰਦਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਤ੍ਰ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਯਾਕੇ ਬਿਖੈ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕਿੱਜੈ ॥ ੧੦੬੯ ॥ ਦਯੁਪਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਜਹ ਚਾਹੋ ਤਹੱ ਹੀ ਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੭੦ ॥ ਆਦਿ ਪਦਮਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹੀਜੈ ॥ ਯਾਮੈਂ ਭੇਦ ਨ ਕਛਹੂ ਕੀਜੈ ॥ ੧੦੭੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਾਰਣੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬ ਲਹਿ

੧੦੫੯. ਧਰਮਨ ਸਤ੍ਰ=ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਨਿ=ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਕ੍ਰਾਂਤਨੀ, ਛਬਨੀ, ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੦੬੭. ਬਾਜਨੀ=ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਬਾਹਨੀ=ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨਿ=ਫੌਜ। ਤੁਰੰਗਨਿ=ਘੋੜ ਚੜੀ ਫੌਜ। ਹਯਨੀ=ਘੋੜ ਚੜੀ ਫੌਜ। ਸਿੰਧਵਨਿ=ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਆਬਨਿ=ਅਰਬਦੇਸ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀਫੌਜ।

ਲੀਜੋਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ॥ ੧੦੭੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥
ਆਦਿ ਬਿਯਾਲਣੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸਭ
ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੭੩ ॥
ਵਿੰਭਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ
ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਵੈ॥ ਜਾਕੋਂ ਸਕਲ ਸੁ ਕਬਿ ਕੁਲ ਜੋਵੈ ॥ ੧੦੭੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ
ਕੁੰਭਣੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ
ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਮੁਖਤੇ ਪਾਠ ਕਰੀਜੈ॥ ੧੦੭੫ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥
ਕੁੰਜਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਹੁਰ ਕਹਿ
ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ
ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੭੬॥ ਕਰਿਨੀ ਸਬਦਿ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ
ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ
ਸੁ ਕਬਿ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਦੀਯੋ ਚਹੋ ਜਿਹ ਠਵਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਦੀਜੀਐ ॥
੧੦੭੭ ॥ ਮਦਜ ਧਰਨਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਭਨੀਜੀਐ॥ ਹੰਤਾ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ
ਕੋ ਦੀਜੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮੈ ਲਹੋ ॥ ਹੋ ਕਹਯੋ ਚਹੋ
ਇਨ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਇਨ ਕੋਂ ਕਹੋ ॥ ੧੦੭੮॥ ਸਿੰਧਰਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦਾਦਿ
ਬਖਾਨੀਐ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ
ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਕਬਿ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ॥
॥ ੧੦੭੯ ॥ ਅਨਕਪਨੀ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ
ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜੋਨੀਐ
॥ ਹੋ ਦਯੋ ਚਹੋ ਜਿਹ ਠਵਰੈ ਤਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੦੮੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਗਨੀ
ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰੀਐ ॥
ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ
ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ॥ ੧੦੮੧॥ ਹਰਨੀ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ॥
ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ
ਪਛਾਨੀਅਉ ॥ ਹੋ ਜਵਨੈ ਠਵਰ ਸੁ ਚਹੀਐ ਤਹੀ ਬਖਾਨੀਅਉ ॥ ੧੦੮੨ ॥
ਗਜਨੀ ਸਬਦ ਬਕਤ੍ਰਤੇ ਆਦਿ ਭਣੀਜੀਐ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ
ਦੀਜੀਐ॥ ਚਤਰ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਕਲ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ
ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੦੮੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਾਵਜਨੀ ਸਬ-
ਦਾਦਿ ਬਖਾਨਹੁ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ
ਲਹੀਐ॥ ਜਿਹ ਠਾਂ ਚਹੋ ਤਹੀ ਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੮੪ ॥ ਮਾਤੰਗਨੀ ਪਦਾਦਿ
ਭਣਿੱਜੈ॥ ਅਰਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ
ਹੋਵੈ॥ ਜਾਕੇ ਸਕਲ ਸੁ ਕਬਿ ਮਿਲ ਜੋਵੈ ॥ ੧੦੮੫॥ ਆਦਿ ਗਇੰਦਨ
ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ
ਕੇ ਲਹੀਐ॥ ਜਵਨੈ ਠਵਰ ਰੁਚੈ ਤਹੱ ਕਹੀਐ॥ ੧੦੮੬॥ ਦ੍ਰੁਮ ਅਰਿ ਆਦਿ
ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ

ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈਂ ਭੇਦ ਨ ਕਛੁ ਜੀਅ ਜਾਨੋ ॥ ੧੦੮੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਰਛਾਂਤ ਕਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਦਯੋ ਚਹੋ ਜਹੱ ਠਾਂ ਤਹੱ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੮੮ ॥ ਫਲ ਧਰ ਅਰਨੀ ਆਦਿ ਕਹੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਜਹਾਂ ਚਹੋਂ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ੧੦੮੯ ॥ ਫਲ ਦਾਇਕ ਅਰਣੀ ਅਹਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅਰਿਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ ਮਾਨੋ ॥ ੧੦੯੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਧਰਾ ਧਰਨ ਅਰਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਤਿਨ ਚਹੋ ਤਹੀ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੦੯੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਧੂਰ ਰਾਟ ਅਰਨੀ ਪਦ ਭਾਖੋ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਰਾਖੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ਜਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ੧੦੯੨ ॥ ਫਲਧ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਜਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੧੦੯੩ ॥ ਫਲਿ ਸਬਦ ਕੌਂ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਕਹਿ ਰਿਪ ਪਦ ਪੁਨਿ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਚਹੀਐ ਜਹਾਂ ਤਹੀ ਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੯੪ ॥ ਤਰ ਅਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦੯੫ ॥ ਧਰਿਸ ਅਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਕੇ ਬਿਖੈ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ੧੦੯੬ ॥ ਬਿਰਛਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣੀਜੈ ॥ ਅਰਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਅ ਲਹੀਐ ॥ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਸੁ ਕਹੀਐ ॥ ੧੦੯੭ ॥ ਰਦਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅਰਿਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਨੀਜੈ ॥ ੧੦੯੮ ॥ ਰਦਨ ਛੰਦਨੀ ਅਰਣੀ ਭਾਖੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ੧੦੯੯ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਨਾਮ ਸਕਲ ਦੰਤਨ ਕੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ

੧੦੮੫. ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਕੰਦਨੀ, ਦੁਰਦਨੀ, ਦਯਾਸਨਿ, ਪਦਮਨਿ, ਬਾਰਣੀ, ਲਯਾਲਣੀ, ਇੱਭਣੀ, ਕੁੰਭਣੀ, ਕੁੰਜਰਣੀ, ਕਰਨੀ, ਮਧੁਧਰਨਣੀ, ਸਿੰਧਰਨੀ, ਅਨਕਪਨੀ, ਨਾਗਨੀ, ਹਰਨੀ, ਗਜਨੀ, ਸਾਵਜਨੀ, ਮਤੰਗਨੀ, ਗਇੰਦਨਿ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ ਨਿ=ਨਾਲ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੦੮੬. ਦ੍ਰੁਮ ਅਰਿ=ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਰੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ। ਫਲ ਵਾਲੇ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਧਰਣੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਚੜੀ ਹੋਈ ਫੌਜ। ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਅਰਣੀ=ਵੈਰੀਹਾਥੀ ਤੇ ਨਿ=ਫੌਜ । ਧਰਾਧਰਨ=ਰੁਖ । ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਨੀ=ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਦੀਯੋ ਚਹੋ ਜਿਹੱ ਠਵਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੦੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨ੍ਰਿਪਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਕਛੂ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ੧੧੦੧ ॥ ਆਦਿ ਭੂਪਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ੧੧੦੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਆਮਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੦੩ ॥ ਆਦ ਅਧਪਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੦੪ ॥ ਧਰਦ੍ਰਿੜਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁਘਰ ਚਹੋ ਜਿਹ ਠਵਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੦੫ ॥ ਆਦਿ ਅਧਪਨੀ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੈ ਚਹੀਐ ਤਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੦੬ ॥ ਪਤਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ਸੱਤ੍ਰਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੋਤ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਰਾਖੀਐ ॥ ਇਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨ ਨੈਕ ਪਛਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੈ ਚਹੀਐ ਤਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੦੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੂਪਤਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਠਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਜਵਨੈ ਠਵਰ ਰੁਚੈ ਤਹੱ ਕਹੀਐ ॥ ੧੧੦੮ ॥ ਆਦ ਭੂਪਣੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨਹੁ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ਜਿਹੱ ਠਾਂ ਰੁਚੈ ਸੁ ਤਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ੧੧੦੯॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਬਧ ਕਰਣੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਡਾਰੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ

੧੦੯੧. ਧੂਰਰਾਟ=ਰੁੱਖ । ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਣੀ=ਫੌਜ । ਫਲਧ=ਫਲਨ ਵਾਲੇ ਰੁਖ, ਤਰ ਅਰਿਣੀ=ਰੁਖ, ਹਾਥੀ, ਫੌਜ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਧਰਸਅਰਿਣੀ=ਰੁਖ, ਹਾਥੀ ਫੌਜ । ਬ੍ਰਿਛਰਿਣੀ=ਰੁਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ । ਰਦਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਰਦਨ ਛੰਦਨੀ ਅਰਿਣੀ= ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ ਜਾਂ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਛ=ਪੜਦਾ ਹੇਠ ਭਾਵ ਲੰਮੇ ੨ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਅਰ=ਵੈਰਨ ਫੌਜ ਤੇ ਣੀ=ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ੧੧੦੧. ਦੰਦਨ=ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਦੂਸਰੀ ਫੌਜ ਤੇ ਓਸ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ।

੧੧੦੫. ਨ੍ਰਿਪਣੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ । ਭੂਪਣੀ, ਸੁਆਮਨੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਮਾਲਕਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਅਧਪਨੀ=ਅਧਪਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

੧੧੦੬. ਧਰ ਦ੍ਰਿੜਨੀ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਇਸਥਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਇਸਥਤ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਰੁਚ ਹੋਇ ਤਹੀ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੧੦ ॥ ਕਿੰਕਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਚਿਤ ॥ ਹੋ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਇਹ ਨਾਮ ਦੇਹੁ ਭੀਤਰ ਕਬਿੱਤ ॥ ੧੧੧੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਨਚਰਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਡਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਉਚਰੋ ਤਹਾਂ ਠਵਰ ਜਿਹੱ ਚਹੀਐ ॥ ੧੧੧੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਅਨੁਗਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਹਨਨੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹੱ ਜਹੱ ਸਬਦ ਚਹੀਜੈ ਤਹੱ ਤਹੱ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੧੩ ॥ ਕਿੰਕਰਣੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਜੀਅ ਜਾਨਿਲੈ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੋ ਚਹੋ ਤਹੀ ਏ ਸਬਦ ਦੈ ॥ ੧੧੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪ੍ਰਤਨਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਲੀਜੈ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੧੧੫ ॥ ਧੁਜਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦਿ ਭਾਖੋ ਅੰਤ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਚਲੈ ਅਨੰਤ ॥ ੧੧੧੬ ॥ ਆਦਿ ਬਾਹਨੀ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜੋ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੧੧੭ ॥ ਕਾਮ ਆਦਿ ਸਬਦੋਚਰਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਸੁ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਚੀਨ੍ਹ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ ॥ ੧੧੧੮ ॥ ਕਾਮਿ ਆਦਿ ਸਬਦੋਚਰਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੧੧੯ ॥ ਆਦਿ ਬਿਰਿੱਖਨ ਸਬਦ ਕਹਿ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੀਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੧੨੦ ॥ ਸੈਨਾ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੧੨੧ ॥ ਧਨਨੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਅਰਨੀ ਅੰਤ ਬਖਾਨ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹੁ ਸਮਝ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੧੨੨ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਧਨਖਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨ ਨੈਕ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੨੩ ॥ ਕੋਵੰਡਨੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹਾਂ ਸਬਦ ਏ ਚਹੋ ਤਹੀਂ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੨੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਿਖ ਆਕਨੀ ਪਦਾਦਿ ਭਨੀਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਿਹੱ ਦੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱ ਜਹਿ ॥ ਜਹੱ ਚਾਹੋ ਤਹਿੱ ਠਵਰ ਭਣਿੱਜਹਿ ॥ ੧੧੨੫ ॥ ਕਾਰ ਮੁਕਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਰੀਐ॥ਅਰਣੀ

੧੧੧੦. ਅਧਪਨੀ=ਅਧਪਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ । ਪਤ੍ਰਨੀ=ਛੋਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ । ਭੂਪਤਨੀ,ਭੂਪਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।

੧੧੧੩. ਬਧਕਰਣੀ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਕਿੰਕਰਣੀ=ਅਨਚਰਣੀ, ਅਨੁਗਨੀ, ਦਾਸਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲੀਫੌਜ, ਹਨਨੀ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਮਥਨੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ਪ੍ਰਤਿਨਾ=ਫੌਜ । ਧੁਜਨੀ=ਝੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਬਾਹਨੀ=ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਕਾਮ=ਫੌਜ । ਬਿਰੁੱਥਨ=ਫੌਜ । ਧਨਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਧਨਖਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਕੋਵੰਡਨੀ=ਧਨੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਧਰੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ॥ ਜਹ ਚਾਹੋ ਤਿਹ ਠਵਰ ਬਖਾਨੋ ॥੧੧੨੬॥ ਰਿਪ ਸੰਤਾਪਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਠਾਨੋ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ॥ ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੈ ॥੧੧੨੭॥ ਰਿਪ ਖੰਜਣਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਹਿ ਦਿਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਜਹੱ ਤਹੱ ਮਿਲ ਸੁਘਰੂਚ ਬਖਾਨੋ ॥੧੧੨੮॥ ਦੁਸਟ ਦਾਹਨੀ ਆਦਿ ਭਨੀਜੈ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਤੁਮ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥ ਜਹੱ ਚਾਹੇ ਤਿਹ ਠਵਰ ਬਤਾਵਹੁ ॥ ੧੧੨੯॥ ਰਿਪ ਘਾਇਣੀ ਪਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹੀਜੈ॥ ਜਉਨ ਠਵਰ ਚਹੀਐ ਤਹ ਦੀਜੈ ॥ ੧੧੩੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਚਾਪਣੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦੀਜੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਜਹਾਂ ਚਾਹੀਐ ਸਬਦ ਸੁ ਤਹੱ ਤਹੱ ਦੀਜੀਐ॥ ੧੧੩੧ ॥ ਪ੍ਰਤੰਚਨੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਕਹੋ ਨਿਸੰਕ ਸਭ ਠਉਰ ਨ ਗਨਤੀ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੩੨ ॥ ਛੰਦਤ੍ਰਆਮਲ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਭੰਜਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ॥ ਰਿਪ ਸਬਦੁ ਬਹੁਰਿ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਸਭ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਪਛਾਨੋ॥ ਨਹਿ ਭੇਦਯਾ ਮਹਿੱ ਜਾਨ॥ ੧੧੩੩ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਹਰ ਸਕਤਣ ਪਦ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹੀਜੈ ॥ ਜਹੀ ਠਵਰ ਚਹੀਐ ਤਹ ਦੀਜੈ॥ ੧੧੩੪ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਬਿਸਿਖ ਬਰਸਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਣ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਦੀਜੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਣੀਐ ਹੋ ਕਾਬਿ ਕਬਿਤ ਕੇ ਭੀਤਰ ਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ॥ ੧੧੩੫॥ ਚੌਪਈ॥ ਬਾਨ ਬਰਖਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਧਰੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ॥ ਜਿਹ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ੧੧੩੬ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਦਿ ਬਾਨਨੀ ਸਬਦਹਿ ਭੂਲ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਠਾਨੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਜਹ ਚਾਹੋ ਤਹ ਸਬਦ ਤਹੀ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੩੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਪਨਚਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਠਾਨੋ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ॥ ਰੁਚਿ ਜੈ ਜਹੀਂ ਤਹੀਂ ਤੇ ਕਹੀਐ॥ ੧੧੩੮॥ ਕੋਵੰਡ ਜਨੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਮਥਨੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਿਹ ਧਰੀਐ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਜਹਾ ਰੁਚੈ ਤੇ ਤਹੀ ਬਖਾਨਹੁ॥ ੧੧੩੯॥ ਇਖ ਆਸ ਜਨੀ ਆਦਿ ਭਣੀਜੈ

੧੧੨੬. ਦਿਖਯਾਕਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੧੨੭. ਕਾਰਮੁਕਜਨੀ=ਕਾਰਮੁਕ=ਧਨਖ, ਧਨਖ ਦਾ ਜਾਇਆ ਤੀਰ ਤੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਨੀ=ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੧੩੩. ਰਿਪ ਸੰਤਾਪਣੀ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਰਿਪ ਖੰਡਨੀ=ਫੌਜ। ਅਰਨੀ=ਵੈਰਨ । ਸੁਘਰੁਚ=ਸਿਆਣੇ ਉਚੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ । ਘਾਇਨੀ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਚਾਪਣੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ। ਪ੍ਰਤੰਚਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ।

॥ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਿਹ ਦੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਜਵਨ ਠਵਰ ਚਹੀਐ ਤਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ੧੧੪੦ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਕਾਰ ਮੁਕਜਨੀ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਮੈ ਚਹੋ ਤਹਾਂ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੪੧ ॥ ਰਿਪੁਤਾਪਣੀ ਸਬਦਹਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ । ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੁ ਪਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹਾਂ ਚਹੋ ਤਹ ਦੇਹੁ ਨ ਸੰਕਾ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੪੨ ॥ ਆਦਿ ਚਾਪਣੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੪੩ ॥ ਪਨਚ ਧਰਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਮਥਨੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੪੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਸੁਹ੍ਰਿਦਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਠਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਜਿਹ ਠਾਂ ਰੁਚੈ ਤਹੀਂ ਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੧੪੫ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਬੱਲਭਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤੁ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨ ਨੈਕ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੪੬ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਾਖਾਇਨਨੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਧਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਜਿਹ ਚਹੀਐ ਤਿਹ ਠਵਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੪੭ ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਮਣੀ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਮਥਨੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਨੈਕ ਨ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨੋ ॥ ੧੧੪੮ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਆਦਿ ਸੁ ਜਨਨੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਤਨਕ ਨਹੀ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੪੯ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਹਿਰਦਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਹੁਰ ਪਦ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਮਾਂਝ ਲਹੁ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬ ਮੈ ਰੁਚੈ ਤਹੀ ਤੇ ਨਾਮ ਕਹੁ ॥ ੧੧੫੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮਾਨੁਖਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣੀਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਿਹ ਦੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਚਹੋ ਜਹਾਂ ਸਭ ਠਵਰ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੧੧੫੧ ॥ ਆਦਿ ਮਰਤਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਅੰਤਕ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹ ਠਵਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ੧੧੫੨ ॥ ਆਦਿ ਮਾਨੁਨੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤਾਕੇ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸੁ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ਜਿਹੱ ਚਾਹੋ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੫੩ ॥ ਮਾਨਿਖਯ ਨੀਪਦਾਦਿ ਭਣੀਜੈ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਮਥਣੀ ਤਿਹ ਦੀਜੈ ॥

੧੧੩੩ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ਹਰ ਸਕਤਣੀ=ਧਨਖ ਬਾਣ ਦੇ ਖਿੱਚਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਬਿਸਿਖ =ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹੌਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਬਾਣਨੀ=ਤੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਪਨਚਨੀ=ਧਨਖ ਦੇ ਚਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ॥ ਕੋਵੰਡਨੀ=ਧਨਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ।

ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਰੁਚੇ ਜਹਾਂ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੫੪ ॥ ਨਰਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਣ ਕੀਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦਿ ਤਿਹੱ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨ ਨੈਕ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੧੫੫॥ ਮਾਨਵਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹੀਜੈ ॥ ਸਭਾਮੱਧਿ ਬਿਨ ਸੰਕ ਕਹੀਜੈ ॥ ੧੧੫੬ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਟਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਇਨਕੇ ਕਹਤਨ ਸੰਕਾ ਮਨ ਮੈ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੫੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਛਿਤਣੀ ਸਣੀਪਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਪਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਕਲ ਸਭਾ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੧੫੮ ॥ ਛੱਤ੍ਰਿਸਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਮਥਣੀ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੧੫੯ ॥ ਛਮਿਇਸਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਡਾਰੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਸਦਾ ਸੁਨਤ ਬੁਧਿ ਜਨਨ ਭਣੀਜੈ ॥ ੧੧੬੦ ॥ ਛੰਦ ਰੁਆਮਲ ॥ ਧਰਤੀਸਣਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨ ॥ ਅਰਿ ਸਬਦਿ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਸਭ ਚੀਨ ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ॥ ਸਭ ਠਵਰ ਭਨਹੁ ਨਿਸੰਗ ॥ ੧੧੬੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਧਵਲ ਧਰਿਸਣੀ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਅਮਿਤ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਬੁੱਧਿ ਜਨ ਸੁਨਤ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੬੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭ ਧਰਸਿਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਸਭਾ ਕੇ ਸੁਣਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੬੩ ॥ ਧਾਵਲੇਸਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਬੁੱਧ ਜਨ ਸੁਨਤ

੧੧੫੭. ਇਖਅਸਜਨੀ=ਧਨਖਬਾਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਕਾਰਮੁਕਜਨੀ=ਧਨਖ ਦਾ ਜਾਇਆ ਬਾਣ ਸੋ ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਚਾਪਨੀ=ਧਨਖ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਪਨਚ=ਚਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲੀ ਧਨਖ ਵਾਲੀ ਸੋ ਧਨੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਸੁਹਿਰਦਨੀ=ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਬਲਭਨੀ=ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਸਖਾਇਨ=ਸਖਿਆਂ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਪ੍ਰੀਤਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਸਜਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਮਰਤਣੀ=ਮਨੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਮਾਨਨੀ=ਮਨੁਖਾਂ ਵਾਲੀ । ਹੋਰ ਨਰਨੀ, ਮਾਨਕਨੀ ਵੀ ਮਨੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਹੀ ਹੈ । ੧੧੫੬. ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਟਨੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਛਿਤਨੀਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਛੱਤ੍ਰੀ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਛਿਮ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਈਸਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ । ਧਰਤੀਸਣੀ=ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ।

੧੧੬੧. ਬੈਲ ਦੀ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਜਮੀਨ ਤੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ।

ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੧੬੪ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਆਦਿ ਧਵਲ ਇਸਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਗੁਨੀ ਜਨਨ ਕੀ ਸਭਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੬੫ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬ੍ਰਿਖਣੀ ਇਸਣੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚੀਨ੍ਹ ਲੈ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ॥ ਹੋ ਕਾਬਿ ਕਥਾ ਮੈ ਦੀਜੈ ਅਉ ਭੀਤਰ ਕਬਿਤ ॥ ੧੧੬੬ ॥ ਗਾਵਿਸ ਇਸਣੀ ਸਬਦਹਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਕੇ ਬੀਚ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੧੬੭ ॥ ਭੂਵਿਸਣੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕਹੁ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੈ ਚਹੀਐ ਤਹ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੬੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਰਵਿਸਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱਜਹਿ ॥ ਸਰਬ ਠਵਰ ਬਿਨ ਸੰਕ ਭਣਿੱਜਹਿ ॥ ੧੧੬੯ ॥ ਜਗਤੀਸਣੀਪਦਾਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਮਥਣੀ ਤਿਹ ਠਾਨੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਰਤੀ ਨ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ੧੧੭੦ ॥ ਬਸੁਮਤੇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਧਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜਹਿ ॥ ਸਭ ਸੁਨਤ ਬਿਨ ਸੰਕ ਭਣਿੱਜਹਿ ॥ ੧੧੭੧ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਬਸੁਧੇਸਣੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਚੀਨ੍ਹ ਲੈ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੈ ਚਹੋ ਤਹੀ ਤੇ ਸਬਦ ਦੈ ॥ ੧੧੭੨ ॥ ਬਸੁੰਧੁਰਾਏਸਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰ ਮੋ ਚਹੋ ਤਹੀ ਤੇ ਦੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੧੭੩ ॥ ਬਸੁਮਤੇਸਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਬਦ ਕੋ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਹੁਰ ਪਦ ਰਾਖੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਸਕਲ ਜੀਅ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਚਹੀਐ ਪਦ ਤਹੀਂ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੧੭੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਾਮੁੰਦ੍ਰਣੀ ਏਸਣੀ ਕਹੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕਹੁ ਗਹੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੇਹੁ ਸੁਜਨ ਜਨ ॥ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬੀਚ ਸਕਲ ਮਨ ॥ ੧੧੭੫ ॥ ਸਾਮੁੰਦ੍ਰਣੀ ਏਸਣੀ ਭਾਖੋ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਰਾਖੋ ॥

੧੧੬੨. ਬੈਲ ਦੀ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੧੬੯. ਧਵਲੇਸਣੀ, ਧਵਲ ਇਸਣੀ, ਬ੍ਰਿਖ ਭਨੀ ਇਸਣੀ, ਗਾਵਿਸ ਇਸਣੀ, ਬੈਲ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ, ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੧੧੭੫. ਭੂਵਿਸਣੀ=ਭੁਵ=ਜ਼ਮੀਨ । ਇਸ=ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਣੀ=ਫੌਜ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ਉਰਵਿਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ । ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ । ਬਸਮੁਤੇਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਫੌਜ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਬਸੁਧੇਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਤੇ ਫੌਜ । ਬੈਮੁੰਧਰਾਏਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਸੁ ਕਬਿ ਜਨ ਸੁਨਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੭੬ ॥ ਅਚਲਾਇਸਣੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਜਵਨ ਠਵਰ ਚਹੀਐ ਤਹ ਦੀਜੈ ॥ ੧੧੭੭ ॥ ਵਿਪਲੀਸਿਣੀ ਪਦਾਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਧਾਰੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ ਜਾਨੋ ॥ ੧੧੭੮ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਆਦ ਸਾਗਰਾ ਸਬਦ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਏਸ ਦਰਰਨੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿਕੇ ਬੀਚ ਚਹੇ ਤਹੱ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੧੭੯ ॥ ਮਹਾ ਅਰਣਵੀ ਸਬਦਹਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਪਤ ਮਰਦਨਨੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਡਾਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਜਾਨ ਜੀਯ ਰਾਖੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਸੁਜਨ ਜਨ ਸੁਨਤ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਭਾਖੀਅਹਿ ॥ ੧੧੮੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦਿ ਸਿੰਧਣੀ ਸਬਦ ਭਣੀਜੈ ॥ ਪਤ ਅਰਦਨੀ ਪਦਾਂਤ ਕਹੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੋ ॥ ਸਕਲ ਸੁਜਨ ਜਨ ਸੁਨਤੇ ਕਹੋ ॥ ੧੧੮੧ ॥ ਨੀਰਾਲਯਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੋ ॥ ਨਾਇਕ ਅਰਣੀ ਪੁਨ ਪਦ ਧਰੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਰਤੀਕਨ ਜਾਨੋ ॥ ੧੧੮੨ ॥ ਆਦਿ ਜਲਾਲ ਯਣੀ ਪਦਿ ਦਿੱਜੈ ॥ ਪਤਿ ਅਰਣੀ ਪਦ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁੱ ॥ ਸਕਲ ਸੁ ਜਨ ਜਨ ਸੁਨਤ ਬਖਾਨਹੁੱ ॥ ੧੧੮੩ ॥ ਬਾਰਧਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਪਤਿ ਅਰਿ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਧਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਗੁਨਿ ਜਨਨ ਸੁਨਤ ਭਨੀਜੈ ॥ ੧੧੮੪ ॥ ਧਰਾਏਸਣੀ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕਹਿ ॥ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਪਦ ਗਹਿ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਸੰਕ ਛੋਰਿ ਬਿਨ ਸੰਕ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੧੮੫ ॥ ਲੋਰਭਰੇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਮਥਣੀ ਕਹੁੱ ਧਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ਸੰਕ ਛੋਰਿ ਬਿਨ ਸੰਕ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੧੧੮੬ ॥ ਗੋਰਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੈ ॥ ਏਸ ਅੰਤਕਣੀ ਅੰਤ ਭਣੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ਜਹਾਂ ਰੁਚੈ ਤਿਹ ਠਵਰ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ੧੧੮੭ ॥ ਅਵਨੇਸਣੀ ਪਦਾਦਿ ਕਹੀਜੈ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ

੧੧੭੫. ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਤੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ । ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਅਚਲਾ=ਜਮੀਨ ਇਸ=ਰਾਜੇ ਣੀ=ਫੌਜ । ਮਥਣੀ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ । ਵਿਪਲੀਸਣੀ=ਧਰਤੀ ਰਾਜੇ ਫੌਜ । ਸਮੁੰਦਰ, ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੇ ਦਰੜ ਮਰੜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ।

੧੧੮੩. ਮਹਾ ਅਰਵਣੀ=ਜਮੀਨ, ਪਤਿ=ਰਾਜੇ ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਮਰਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ । ਸਿੰਧਣੀ=ਜਮੀਨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਪਤਿ=ਰਾਜੇ, ਅਰਕਨਿ=ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ । ਨੀਰਾਲਯਣੀ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ।

੧੧੮੪. ਜਲ, ਲੈ, ਣੀ, ਪਤਿ, ਅਰਣੀ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਘਰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ । ਅਰਿ=ਵੈਰਨ । ਣੀ=ਧਰਤੀ ਣੀ=ਫੌਜ ।

ਲਹੀਐ ॥ ਭੇ ਨਿਵਾਰਿ ਨਿਰਭੈ ਹੁਇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੧੮੯ ॥ ਦਿੱਗਜਨੀ ਸਬਦਾਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਏਸਾਰਦਨੀ ਅੰਤ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਸੁ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚੀਨਹੁ ॥ ਜਸ ਚਾਹੋ ਤਹ ਕਹੋ ਪ੍ਰਬੀਨਹੁ ॥ ੧੧੮੯ ॥ ਕੁੰਭ ਨਾਸਨੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕਹੁ ਧਰੀਐ ॥ ਸਭੈ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾ ਮਹਿ ਝੂਠ ਨੈਕ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ॥ ੧੧੯੦ ॥ ਮਹਿਏਸਣੀ ਪਦਾਦਿ ਭਣਿਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਮਹਿ ਦਿਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹੀਜੈ ॥ ਜਹਹੰ ਚਹੋ ਤਹੀ ਲੈ ਦੀਜੈ ॥ ੧੧੯੧ ॥ ਮੈ ਦਏਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਘਾਰੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕਹੁੱ ਧਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਸੁ ਜਾਨ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭਹੀ ॥ ਚਾਹੋ ਜਹਾ ਉਚਾਰਹੁ ਤਬਹੀ ॥ ੧੧੯੨ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਬਸੁਧਰੇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸਬਦਾਦ ਹਨੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ॥ ਹੋ ਪ੍ਰਗਟ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਝ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੧੯੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਸੁ ਧਰੇ-ਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਧਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਅਧਿਕ ਗੁਨ ਜਨਨ ਸੁਨਤ ਭਨੀਜੈ ॥ ੧੧੯੪ ॥ ਨਰਾ ਅਧਿਪਣੀ ਆਦਿ ਭਣਿਜੈ ॥ ਮਥਨੀ ਪਦ ਕੌਂ ਅੰਤ ਧਰਿਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁ ਕਬਿ ਜਨ ਸੁਨਤੇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੧੯੫ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਮਾਨੁਖੇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅੰਤਕਨੀ ਸਬਦਾਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸੰਕਾ ਤਿਆਗ ਉਚਰੀਐ ਸੰਕ ਨ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੧੯੬ ॥ ਦੇਸ ਏਸਣੀ ਪਦ ਕੌਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅੰਤ ਅਰਦਨੀ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤੁ ਕਾਬ ਕੇ ਬੀਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੧੯੭ ॥ ਜਨ ਪਦੇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅੰਤਐਤਕਨੀ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਅ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਚਹੀਅਹਿ ਠਵਰ ਜਹਾਂ ਸੁ ਤਹਾਂ ਤੇ ਦੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੧੯੮ ॥ ਮਾਨਵੇਂਦ੍ਰਨੀ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅੰਤਐਤਕਨੀ ਪਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਤਿਹ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ॥ ਹੋ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਇਸੀ ਕਰ ਮਿਤਮਹਿ ॥ ੧੧੯੯ ॥ ਲੋਕ ਏਂਦ੍ਰਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਹਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਸਭ ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖਤੇ ਕੀਜੀਅਹਿ

੧੧੮੯. ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰ ਬੰਦੂਕ ਹੈ । ਲੋਰਭਰੇਸਣੀ=ਲੋਰਭ ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ । ਗੋਰਾ=ਧਰਤੀ । ਏਸ=ਰਾਜੇ । ਣੀ=ਫੌਜ । ਅਵਨੇਸਣੀ=ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਫੌਜ । ਮਥਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ । ਦਿਗਜਨੀ=ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਥੀਆਂ ਨੇ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਮ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹੀ ਸੋ ਧਰਤੀ ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ ।

॥੧੨੦੦॥ ਚੌਪਈ ॥ ਲੋਕ ਰਾਜਨੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਤਨ ਮਾਝ ਕਹੀਜੈ ॥੧੨੦੧॥ ਦੇਸੇਸਨੀ ਰਵਣਨੀ ਭਾਖੋ ॥ ਅੰਤ ਅੰਤਕਨੀ ਸਬਦਹਿੰ ਰਾਖੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਜਨਨ ਕੇ ਸੁਨਤ ਭਨੀਜੈ ॥ ੧੨੦੨ ॥ ਥਿਰਾ ਭਾਖਿ ਇਸਨੀ ਪੁਨਿ ਭਾਖੋ ॥ ਅੰਤ ਅੰਤਕਨੀ ਪਦ ਕਹੁ ਰਾਖੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਨ ਮਾਝ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੨੦੩॥ ਅੜਿਲ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਸਪੀ ਇਸਣੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅੰਤਅੰਤਕਨੀ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੰਕਾ ਤਿਆਗਿ ਨਿਸੰਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੦੪ ॥ ਆਦਿ ਨਾਮ ਨਾਗਨ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਪਿਤਣੀ ਇਸਣੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਬਹੁਰ ਘਾਤਨੀ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੨੦੫ ॥ ਸਰਪ ਤਾਤਣੀ ਇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਭ ਕਬਿਤਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਨਿਡਰੁ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੦੬ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਏਂਦ੍ਰਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ

੧੧੯੯. ਕੁੰਭਨਾਸਨੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਸਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ। ਮਹਿ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ। ਮੇਦ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ। ਫੌਜ, ਘਾਹੀ=ਗਾਲਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ। ਬਸੁਧਾ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ। ਦਾਹਿਨੀ=ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਰਿਸਣੀ=ਈਸ ਰਾਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ। ਨਰਾਧਪਣੀ=ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਪਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਦੇਸ ਏਸਣੀ=ਦੇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਸਕ ਬੰਦੂਕ ਹੈ ਜਨਮਦੇਸਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ।ਮਨੁਖਾਂਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਨੀ=ਫੌਜ।

੧੨੦੦. ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਨੀ=ਫੌਜ। ਹਰਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੦੨. ਜੇਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਨੀ= ਫੌਜ ਨੂੰ ਅਰਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੦੩. ਦਿਸੇਸਨੀ=ਦਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਨੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਸੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਏਸ= ਰਾਜੇ ਸੋ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਵਣ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀ=ਫੌਜ ਤੇ ਓਸ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੦੨. ਪਹਿਲੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਖੋ ਫੇਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਆਖੋ ਅੰਤ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਆਖੋ। ੧੨੦੩. ਕਸਪ ਰਿਖੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਰਾਜੇ ਫੇਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੦੪. ਪਹਿਲੇ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ ਹੈ। ਕੱਸਪ ਦੀ ਨੀ=ਧਰਤੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਇਸ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਨੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਘਾਤਨੀ=ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਹੁਇ ਦੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੨੦੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੇਵ ਦੇਵਣੀ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਏਸ ਰਾਂਤਕਨ ਪੁਨ ਪਦ ਧਰੀਐ॥ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਸੰਕ ਤਿਆਗ ਨਿਰਸੰਕ ਹੁਇ ਕਹੀਐ ॥ ੧੨੦੮ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਸੱਕ੍ਰਤਾਤ ਅਰਣੀ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਂਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀਯੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਭੀਤਰ ਨਿਡਰ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੦੯ ॥ ਸਤ ਕ੍ਰਿਤੇਸਣੀ ਇਸਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤਾਕੇ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਗੁਨਿ ਜਨਨ ਸੁਨਤ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੧੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਚੀ ਪਤਿਸਣੀ ਇਸਣੀ ਭਾਖੋ ॥ ਮਥਣੀ ਸਬਦ ਅੰਤ ਕੇ ਰਾਖੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਟ ਭਨੀਜੈ ॥ ੧੨੧੧ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਸੱਕ੍ਰੰਦਨਤਾਤਣੀ ਏਸਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਬਿਨਾ ਕਪਟ ਤਿਨ ਲਖੋ ਨ ਕਪਟ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੨੧੨ ॥ ਕਊਸਕੇਸਣੀ ਇਸਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਸੱਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੨੧੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਾਸ ਵੇਸਣੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਣੀ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਜੀਯ ਜਾਨੋ ॥ ਸੰਕ ਤਿਆਗ ਨਿਰਸੰਕ ਬਖਾਨੋ ॥ ੧੨੧੪ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਬਹਹਾਇਸਣੀ ਅਰਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਚਿਤ ਮੈ ਜਾਨੀਐ ॥ ਸੰਕਤਿਆਗ ਨਿਰ ਸੰਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਤਿ ਸੁ ਬਚਨ ਹਮਾਰੇ ਮਾਨੇ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੨੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਘ ਵੇਸਣਣੀ ਇਸਰਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਪਦਹਿ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ

੧੨੦੬. ਸੱਪ,ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ,ਰਾਜੇ,ਫੌਜ,ਮਥਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੦੭. ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਮਥਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦਾ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੦੭. ਇੰਦਰ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਕੱਸਪ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੦੮. ਸੱਕ੍ਰ=ਇੰਦਰ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੧੧. ਸਤਕ੍ਰਿਤ=ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਇਸ=ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ। ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸ=ਰਾਜੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੧੨. ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਮਥਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੧੩. ਇੰਦਰ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਇਸ ਦੀ ਣੀ= ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਈਸ=ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਮਥਣੀ= ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੧੪. ਕਊਸਕ=ਇੰਦਰ, ਏਸ=ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਇਸ=ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੧੫. ਬਾਸਵੇਸਣੀ=ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸਕ ਬੰਦੂਕ।

ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੇਤ ਹੈਂ ਲੀਜੈ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੨੧੬ ॥ ਮਾਤਲੇਸਣੀ ਏਸਣੀ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਉਚਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੇਤ ਹੈਂ ਲੀਜਹਿ ਸੁ ਕਬਿ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧੨੧੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸਨ ਏਸਣੀ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਇਸਣੀ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਕਹਿਜੈ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਦੀਜੈ ਤਵਨ ਠਵਰ ਜਹ ਚਹੀਐ ॥ ੧੨੧੮ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੁਰੰਦਰ ਇਸਣੀ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਇਸਣੀ ਮਥਣੀ ਪਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਸੰਕ ਤਿਆਗ ਨਿਰਸੰਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੨੧੯ ॥ ਬਜ੍ਰ ਧਰਿਸਣੀ ਅਰਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ਸੰਕ ਤਯਾਗ ਨਿਰਸੰਕ ਹੁਇ ਸਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਿਸੀਸੁ ਕਬਿ ਕੀ ਕਾਨ ਨ ਮਨ ਮੈ ਆਨੀਐ ॥ ੧੨੨੦ ॥ ਤੁਰਾ ਖਾੜ ਪਿਤਣੀ ਇਸਣੀ ਪਦ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀਯੈ ਪਹਿਚਾਨੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਚਤੁਰ ਸਭਾ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਅਹਿ ॥ ੧੨੨੧ ॥ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੨੨ ॥ ਉਚਸ੍ਰਿਵਾਇਸ ਏਸ ਏਸਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਇਸਣੀ ਕਹਿ ਕੈ ਅਰਣੀ ਪਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਅਮਿਤ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸੰਕ ਤਿਆਗ ਨਿਰਸੰਕ ਹੁਇ ਸਦਾ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੨੩ ॥ਹਯਨੀ ਇਸਣੀ ਇਸਣੀ ਇਸਣੀ ਭਾਖੀਐ॥ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਨਿਡਰ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਝ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ॥ ੧੨੨੪ ॥ ਗਾਜ ਰਾਜ ਰਾਜਨਨੀ ਪ੍ਰਭਣੀ ਭਾਖੀਐ॥

੧੨੧੪. ਬਿਰਹਾ=ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੧੫. ਮਘਵੇਸਣਨੀ=ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੧੬. ਮਾਤਲੇਸਣੀ=ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਮਥਣੀ=ਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੧੭. ਜਿਸਨ=ਇੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸ=ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਮਥਣੀ=ਨਾਸਕ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੨੦. ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੨੧. ਬਜਰ=ਹਥਿਆਰ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਇੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਇਸ=ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜਾ ਫੌਜ,ਨਾਸਕ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੨੨. ਤੁਰਾਖਾੜ=ਇੰਦਰ, ਤਾਤ=ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਇਸ=ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ, ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੨੩. ਇੰਦਰ ਦਾ ਇੰਦਰ ਕਸਪ,ਣੀ ਜ਼ਮੀਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੰਦਰ ਰਾਜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੨੪. ਉਚਸ੍ਰਵਾ=ਘੋੜਾ ਹੈ ਜੋ ਸਤਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ ਅਗੇ ਹੈ, ਇਸ ਘੋੜੇ ਦਾ ਏਸ=ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ, ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਇਸ=ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਰਾਜੇ, ਇਸਣੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ। ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌਂ ਰਾਖੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਯਾਕੇ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨ ਨੈਕਹੂੰ ਕੀਜੀਐ॥ ੧੨੨੫॥ ਅੱਸ੍ਰ ਏਸਣੀ ਇਸਣੀ ਇਸਣੀ ਉਚਾਰੀਐ॥ ਤਾਕੇ ਮਥਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਡਾਰੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਸੰਕ ਤਿਆਗ ਨਿਰਸੰਕ ਉਚਾਰਯੋ ਕੀਜੀਐ॥ ੧੨੨੬॥ ਬਾਹ ਰਾਜ ਰਾਜਨਣੀ ਰਾਜਨ ਭਾਖੀਐ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌਂ ਰਾਖੀਐ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀਯੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਬਖਾਨੀਐ॥ ੧੨੨੭॥ ਤੁਰੰਗ ਏਸਣੀ ਇਸਣੀ ਪ੍ਰਭਣੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਬਹੁਰ ਗਹਿ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਗੁਨਿ ਜਨਨ ਸੁਨਤ ਨਿਸੰਕ ਭਣੀਜੀਐ॥ ੧੨੨੮॥ ਚੌਪਈ॥ ਅਇ ਇਸਪਤਿ ਪਿਤਣੀ ਪਦ ਕਹੀਐ॥ ਇਸਣੀ ਅਰਣੀ ਸਬਦਹਿ ਲਹੀਐ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਨੀਐ॥ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਭੀਤਰ ਭਨੀਐ॥ ੧੨੨੯॥ ਅੜਿਲ॥ ਬਾਜ ਰਾਜ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਨਾਮ ਬਖਾਨਕੈ॥ ਪ੍ਰਭਣੀ ਪਿਤਣੀ ਇਸਣੀ ਬਹੁਰ ਪਦ ਠਾਨਕੈ॥ ਅਰਣੀ ਭਾਖਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਸਬਦ ਮੈ ਚਹੀਐ ਤਹੀ ਬਖਾਨੀਐ॥ ੧੨੩੦॥ ਹਸਤੀ ਏਸ ਪ੍ਰਭ ਪਿਤਣੀ ਗ੍ਰਭਣੀ ਭਾਖੀਐ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌਂ ਰਾਖੀਐ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਕਵਿਤ ਮੋ ਚਹੌ ਸੁ ਪਦ ਤਹ ਦੀਜੀਐ॥ ੧੨੩੧॥ ਦੰਤਿ ਰਾਟ ਪ੍ਰਭ ਪਿਤ ਸੁਤਣੀ

੧੨੨੩. ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਈਸਰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਘੋੜਾ, ਇਸ ਘੋੜੇ ਦਾ ਈਸਰ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਈਸਰ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸ=ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੨੪. ਗਾਜਰਾਜ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ, ਇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜਨ=ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਰਥ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਾਜ=ਐਰਾਪਤੀ, ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ, ਰਾਜਾ=ਕੱਸਪ, ਨਿ=ਜ਼ਮੀਨ, ਪ੍ਰਭ=ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ, ਮਥਣੀ ਨਾਸਕ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੨੭. ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਚਸ੍ਰਵਾ=ਘੋੜਾ ਇਸ ਦਾ ਰ ਜਾ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਮਥਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੨੮. ਬਾਹਰਾਜ=ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ, ਸੂਰਜ, ਕੱਸਪ, ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ। ੧੨੨੯. ਤੁਰੰਗ ਏਸਣੀ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਘੋੜਾ ਸੂਰਜ ਦਾ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ। ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੩੦. ਅਇਸ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਿ=ਮਾਲਕ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਪਿਤ=ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸ=ਈਸਰ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ, ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ। ੧੨੩੧. ਬਾਜਰਾਜ=ਉਚਸ੍ਰਵਾ, ਪ੍ਰਭ=ਸੂਰਜ, ਪਿਤਣੀ=ਪਿਓ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ। ਇਸਣੀ=ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ, ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

ਪਦ ਭਾਖਕੈ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖਕੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਚਹੀਐ ਦੀਜੀਐ ਜਹਾਂ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੩੨ ॥ ਦੁਰਦਰਾਟ ਰਾਟਿਸਣੀ ਇਸਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਭੀਤਰ ਉਚਰਯੋ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੩੩ ॥ ਦਯੁਪਿਇਸ ਇਸਣੀ ਮਥਣੀ ਆਦਿ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਚਹੋ ਸਬਦ ਤੁਮ ਜਹਾਂ ਨਿਡਰ ਤਹ ਠਾਨੀਐ ॥ ੧੨੩੪ ॥ ਪਦਮਾਇਸ ਇਸ ਰਾਟਿਨ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਨੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਮਾਝ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਅਹਿ ॥ ੧੨੩੫ ॥ ਬਾਰਣੇਂਦ੍ਰ ਏਂਦ੍ਰਣੀ ਆਦਿ ਕਹਿ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋਂ ਬਹੁਰ ਗਹਿ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੱਤਿ ਕਰਿ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸੰਕਾ ਤਯਾਗ ਉਚਾਰ ਨਸੰਕਾ ਮਾਨੀਐ ॥ ੧੨੩੬ ॥ ਬਯਾਲਹ ਪਤਿ ਪਤਣੀ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹੀਜੀਐ ॥ ਅਰਦਨ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਅਮਿਤ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਅਹੁ ॥ ਹੋ ਜਵਨ ਠਵਰਮੈ ਚਹੀਐ ਤਹੀ ਬਖਾਨੀਅਹੁ॥੧੨੩੭॥ਇੰਭਸੇਸਣੀ ਇਸਣੀਇਸਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੰਤ੍ਰੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਕੇ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੩੮ ॥ ਕੁੰਭੀ ਏਸ ਇਸ ਇਸਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਇਸਣੀ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ਕਰ ॥ ਹੋ ਜੋ ਪੂਛੈ ਦੀਜੀਅਹੁ ਤਿੰਹ ਤੁਰਤ ਬਤਾਇ ਕਰ ॥ ੧੨੩੯ ॥ ਕੁੰਜਰੇਸ ਇਸ ਪਿਤਣੀ ਪ੍ਰਭਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੰਤ੍ਰੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ

੧੨੩੧. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ, ਇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਤੇ ਇੰਦਰ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਗਰਬ=ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ=ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ। ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੩੩. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਟ=ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ=ਇੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੇ ਸੁਤ=ਪੁਤਰ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੩੪. ਹਾਥੀ, ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ। ਦੁਰਦ=ਹਾਥੀ, ਰਾਟ=ਰਾਜਾ। ਰਾਇ=ਰਾਜਾ। ਇਸ=ਰਾਜਾ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਫੌਜ ਹੈ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੩੫. ਦਧ ਇਸ=ਹਾਥੀ, ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ। ੧੨੩੬. ਐਰਾਪਤੀ, ਮਾਲਕ ਇੰਦਰ, ਇਸ=ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੩੭. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਇੰਦਰ ਐਰਾਪਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੰਦਰ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਇੰਦਰ ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਇਸ ਦੇ ਇੰਦ ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ, ਅਰਣੀ=ਬੰਦੂਕ ਵੈਰਨ ਹੈ। ੧੨੩੮. ਬਾਲਹਿ=ਐਰਾਪਤੀ=ਪਤਿ=ਇੰਦਰ, ਪਤਿ=ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਅਰਦਨ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੩੯. ਹਾਥੀ, ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ।

ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਸੰਕ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੦ ॥ ਕਰੀ ਏਂਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਣੀ ਇੰਦ੍ਰਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਪਿਤਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌ ਰਾਖੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੇਹੁ ਪਛਾਨਕੈ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਬੀਚ ਦੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨ ਕੈ ॥ ੧੨੪੧ ॥ ਤਰ ਅਰ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਭਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹੱ ਜਹੱ ਚਹੀਐ ਸਬਦ ਤਹੀ ਤੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੨ ॥ ਸਉਡਿਸ ਇਸ ਇਸ ਇਸਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਯਾਕੈ ਭੀਤਰ ਭੇਦ ਨੈਕ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੩ ॥ ਸਿੰਧਰੇਸ ਇਸ ਪਤਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰਭਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੌ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਦੋਹਰਨ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੪ ॥ ਅਨਿਕ ਪੇਂਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਣੀ ਇੰਦ੍ਰਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਇਸਣੀ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁ ਕਬਿ ਸਭਾ ਕੇ ਬੀਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੫ ॥ ਨਾਗਿ ਨਾਹਿਨਾ ਇਸਣ ਏਸਣੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਮਥਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਪੁਸਤਕ ਪੋਥਨਿ ਮਾਂਝ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੪੬ ॥ ਹਰ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਤਣੀ ਆਦਿ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ

੧੨੩੯. ਕੁੰਭੀਏਸ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਐਰਾਪਤੀ ਇਸ ਦਾ ਏਸ= ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਇਸ=ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਸੋ ਕੱਸਪ ਦੀ ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸ=ਈਸਰ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਣੀ=ਫੌਜ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੪੧. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ, ਇਸ=ਇੰਦਰ, ਪਿਤ=ਪਿਓ ਕੱਸਪ। ਣੀ=ਧਰਤੀ । ਪ੍ਰਭ ਰਾਜੇ । ਣੀ=ਫੌਜ। ਹੰਤੀ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ। ੧੨੪੨. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਇੰਦਰ ਐਰਾਪਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੰਦਰ। ਇਸ ਦਾ ਇੰਦਰ ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ, ਪਿਤ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਿਓ ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ। ਅਰਿ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੪੧. ਤਰੁਅਰਿ=ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ। ਪ੍ਰਭ=ਇੰਦਰ। ਪ੍ਰਭ=ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਧਰਤੀ, ਪ੍ਰਭ=ਰਾਜੇ। ਣੀ=ਫੌਜ । ਅਰਣੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੪੩. ਸਉਡਿਸ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ, ਇਸ=ਇੰਦਰ। ਇਸ=ਕੱਸਪ, ਣੀ=ਧਰਤੀ, ਇਸ=ਰਾਜੇ, ਣੀ=ਫੌਜ, ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੪੫. ਹਾਥੀ ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਧਰਤੀ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੪੬. ਅਨਿਕ ਪੇਂਦ੍ਰ=ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ। ਇੰਦ੍ਰਣੀ=ਇੰਦਰ ਦੀ ਮਾਲ-ਕੀਅਤ ਇਸ ਹਾਥੀ ਉਤੇ। ਇੰਦ੍ਰਣੀ=ਕੱਸਪ ਦੀ ਮਾਲਕੀਅਤ ਇੰਦਰ ਉਤ। ਣੀ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕ ਕੱਸਪ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ=ਰਾਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਣੀ=ਫੌਜ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਅਰ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਕੇ ਮਾਂਝਨਿ ਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੪੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਗਜਪਤਿ ਨ੍ਰਿਪਣੀ ਨ੍ਰਿਪਣਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨ੍ਰਿਪਣੀ ਅਰਣੀ ਪੁਨ ਪਦ ਦਿੱਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਦੋਹਾ ਮਾਂਝ ਚਉਪਈ ਕਹੀਐ ॥ ੧੨੪੮ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਸਾਵਜ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪਤ ਨ੍ਰਿਪਣਨੀ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੋ ਰਾਖੀਐ ॥ ਅਮਿਤ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਮਾਂਝ ਉਚਾਰਣੋ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੨੪੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਦ ਸਬਦ ਮਾਤੰਗ ਭਣੀਜੈ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕੋ ਦੀਜੈ ॥ ਅਰਣੀ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹ ॥ ੧੨੫੦ ॥ ਆਦਿ ਗਯੰਦਨ ਸਬਦ ਉਚਰੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦਹਿ ਧਰੀਐ ॥ ਅਰਣੀ ਸਬਦ ਬਹੁਰਿ ਤਿਹ ਦਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੧੨੫੧ ॥ ਬਾਜ ਸਬਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਣੀਜੈ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਕਲ ਤਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ ॥ ਯਾਮੈ ਭੇਦ ਰਤੀਕ ਨ ਜਾਨੋ ॥ ੧੨੫੨ ॥ ਬਾਹ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦਹਿ ਧਰੀਐ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਚਹੀਐ ਜਿਹੱ ਠਾਂ ਤਿਹੱ ਠਾਂ ਕਹੀਐ ॥ ੧੨੫੩ ॥ ਤੁਰੰਗ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕਹੁ ਡਾਰੋ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੈ ॥ ਰੁਚੇ ਜਹਾਂ ਤਿਹੱ ਠਵਰ ਭਣੀਜੈ ॥ ੧੨੫੪ ॥ ਹੈ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੋ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦਹਿ ਠਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਮਾਂਝ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ੧੨੫੫

੧੨੪੭=ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਪਤੀ ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ ਹੈ, ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ। ੧੨੪੮. ਹਰ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਐਰਾਪਤਿ। ਪਤਿ=ਇੰਦਰ। ਪਤਿ=ਕੱਸਪ। ਧਰਤੀ, ਪਤਿ=ਰਾਜੇ ਨੀ=ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੪੯. ਹਾਥੀ, ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ।

੧੨੫੦. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ, ਅਗੇ ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਫੌਜ ਹੈ, ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੪੯. ਮਾਤੰਗ ਨ੍ਰਿਪ=ਐਰਾਪਤੀ, (ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਹੋਰ ਲੈਣੇ ਹਨ) ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦਰ ਐਰਾਪਤਿ ਦਾ ਰਾਜਾ । ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ। (ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੋਂ ਅੱਧਿਆਹਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ) ਨ੍ਰਿਪ=ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ (ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਅਰਣੀ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੫੨. ਗਯੰਦਨ=ਹਾਥੀ, ਨ੍ਰਿਪ=ਐਰਾਪਤੀ ਹਾਥੀ । ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦਰ। ਨ੍ਰਿਪ=ਕੱਸਪ। (ਜ਼ਮੀਨ) । ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੫੪.ਬਾਜ ਨ੍ਰਿਪ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ=ਸੂਰਜ, ਕੱਸਪ (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ)।

੧੨੫੪. ਬਾਹ=ਘੋੜਾ। ਨ੍ਰਿਪ=ਸੱਤਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ। ਨ੍ਰਿਪ=ਸੂਰਜ। ਨ੍ਰਿਪ ਕੱਸਪ। (ਜ਼ਮੀਨ) ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ)।

੧੨੫੫. ਤੁਰੰਗ=ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਉਚਸ੍ਰਵਾ, ਇਸ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜੇ (ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

॥ ਬਰੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਕਹਿੱਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੋ ॥ ੧੨੫੬ ॥ ਦੇਵ ਸਬਦ ਕਹੁ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪੁਨ ਠਾਨਹੁ ॥ ਸਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ੧੨੫੭ ॥ ਅਮਰਸਬਦ ਕਹੁ ਆਦਿ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪੁਨ ਡਾਰਹੁ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲੀਜੈ ॥ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਭੀਤਰ ਦੀਜੈ ॥ ੧੨੫੮ ॥ ਨ੍ਰਿਜਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪੁਨ ਧਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ਸੰਕ ਛਾਡਿ ਨਿਰਸੰਕ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੧੨੫੯ ॥ ਬਿਬਿਧ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦ ਭਣੀਜੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਅਹਿ ॥ ਸੰਕਾ ਤਿਆਗਿ ਸਭਾ ਮੈ ਕਹੀਅਹਿ ॥ ੧੨੬੦ ॥ ਸੁਰਪਦ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕੋ ਧਰੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕਹੁ ਡਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥ ੧੨੬੧ ॥ ਸੁਮਨ ਸਬਦ ਕੋਂ ਆਦ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਲਹਿੱਜੈ ॥ ੧੨੬੨ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਤ੍ਰਿਦਵੇਸ ਬਖਾਨੋ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦਹਿ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਨੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੨੬੩ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦਾਰਕ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੨੬੪ ॥ ਗਤਿ ਬਿਵਾਨ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਦ ਪਦਿਹਿ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ

੧੨੫੪. ਹੈ=ਘੋੜਾ, ਉਚ ਸ੍ਰਵਾ, ਸੂਰਜ, ਕੱਸਪ, (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ)। ੧੨੫੫. ਬਰੀ=ਦੇਵਤੇ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ (ਇੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ (ਕੱਸਪ ਦੀ ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ, ਫੌਜ, ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੫੬. ਦੇਵ=ਦੇਵਤੇ (ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਜੋੜਨਾ ਹੈ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੱਸਪ, (ਕੱਸਪ ਦੀ ਜਮੀਨ) ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੫੯. ਅਮਰ ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦ੍ਰ, ਅਗੇ ਕੱਸਪ,(ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ।

੧੨੬੦. ਨਿਰਜੁਰ=ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦੇਵਤੇ ਹਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ। (ਕੱਸਪ ਦੀ ਜਮੀਨ ਹੈ) ਜਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੬੧. ਬਿਬਧ ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ ਰਿਪ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ (ਅੱਗੇ ਕੱਸਪ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੬੨. ਸੁਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੱਸਪ, (ਜਮੀਨ) ਜਮੀਨ ਦੇ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੬੩. ਸੁਮਨ=ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੬੪. ਤ੍ਰਿਦਵੇਸ=ਦੇਵਤੇ,ਇੰਦ੍ਰ,ਕੱਸਪ (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਕਹੀਐ॥ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ॥੧੨੬੫॥ਅੜਿਲ॥ਅੰਮ੍ਰਿਤੇਸ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੨੬੬ ॥ ਮਧੁ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਨੀਕੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਜਹੱ ਜਹੱ ਚਹੀਐ ਸਬਦ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ॥ ੧੨੬੭ ॥ ਸੁਧਾ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਾਰ ਤ੍ਰੈ ਦੀਜੀਐ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਭਾਖਿ ਤੁਫੰਗ ਨਾਮ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸੁ ਕਬਿ ਚਉਪਈ ਮਾਂਝ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ॥ ੧੨੬੮ ਸਬਦ ਪਯੂਖ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਹਿ ਡਾਰੀਐ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਭਾਖਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲਹੀਜੀਐ॥ ਹੋ ਸੁ ਕਬਿ ਦੋਹਰਾ ਮਾਂਹਿ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੬੯ ॥ ਅਸੁਦਾ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰਕੈ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰੀਐ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਸੋਰਠਾ ਮਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਉਚਾਰੀਐ॥ ੧੨੭੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਪਦ ਕੋ ਸੁ ਕਬਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇ ਪਛਾਨੀਐ॥ ਹੋ ਸੁਧਨਿ ਸਵੈਯਾ ਭੀਤਰ ਨਿਡਰ ਬਖਾਨੀਐ॥ ੧੨੭੧ ॥ ਜੀਵ ਦੱਤ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦਹਿ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਅਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇ ਪਛਾਨ ਲੇ ॥ ਹੋ ਕਹੀ ਹਮਾਰੀ ਆਜ ਹ੍ਰਿਦੇ ਪਹਿਚਾਨ ਲੈ ॥ ੧੨੭੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਧੁਦਾ ਪਦ ਕੌ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨਾਇਕ ਪਦ ਡਾਰਹੁ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ

੧੨੬੩. ਬ੍ਰਿੰਦਾਰਕ=ਦੇਵਤੇ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਇੰਦ੍ਰ,ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੱਸਪ (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੬੪. ਗਤਿ ਬਿਬਾਨ=ਦੇਵਤੇ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਅਗੇ ਕੱਸਪ (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੬੫. ਅੰਮ੍ਰਿਤੇਸ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ ਅੱਗੇ ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਤੇ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੬੭. ਮਧੁ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਮਧੁ ਪਤਿ=ਇੰਦ੍ਰ। ਇੰਦ੍ਰ ਪਤਿ=ਕੱਸਪ (ਜ਼ਮੀਨ) ਜ਼ਮੀਨ ਪਤਿ=ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੬੯. ਸੁਧਾ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪ=ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੭੦. ਪਯੂਖ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੭੧. ਅਸੁਦਾ=ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ,ਜ਼ਮੀਨ,ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੭੨. ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ=ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਰਾਜੇ ਹੀ ਹਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨ੍ਰਿਪ=ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ ॥ ੧੨੭੩ ॥ ਬਹੁਰਦੇਹਦਾ ਸਬਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਲਹੀਐ ॥ ਝੂਲਾ ਛੰਦ ਬੀਚਿਹਸਿ ਕਹੀਐ ॥ ੧੨੭੪ ॥ ਪ੍ਰਾਣ ਦੱਤ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਣੀਜੈ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਧਰੀਜੈ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ॥ ੧੨੭੫ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਜਰਾ ਸਬਦ ਕਹੁ ਮੁਖ ਸੇ ਆਦਿ ਪਖਾਨੀਐ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਬਾਰ ਚਾਰ ਫੁਨਿ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਐ ਜਾਨਕੈ ॥ ੧੨੭੬ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਿਰਧਤਾ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਬਹੁਰ ਸੱਤ੍ਰ ਪਦ ਤਿਹ ਉਪਰਾਂਤ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੨੭੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਰਾ ਸਬਦ ਕਹੁ ਆਦਿ ਉਚਰੀਐ ॥ ਹਰਿ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਧਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੈ ॥ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹੋਇ ਪ੍ਰਮਾਨੈ ॥ ੧੨੭੮ ॥ ਅੜਿੱਲ ॥ ਆਲਸ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਸੁ ਹਰ ਕਹਿ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਪਾਧੜੀ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੭੯ ॥ ਤਰਨ ਦੰਤ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਬਾਰ ਚਾਰ ਪੁਨ ਠਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਖਾਨੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਰੁਆਲਾ ਬਿਖੈ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਠਾਨੀਅਹਿ ॥ ੧੨੮੦ ॥ ਜੋਬਨਾਂਤ ਅੰਤਕ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ

੧੨੭੧. ਜੀਵ ਦੱਤ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੭੨. ਬਪੁਦਾ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਚਾਰ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੭੩. ਦੇਹਦਾ=ਦੇਹ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਗੇ ਫੇਰ ਚਾਰ ਰਾਜੇ ਹਨ। ੧. ਦੇਵਤੇ। ੨. ਇੰਦ੍ਰ। ੩. ਕੱਸਪ, (ਜ਼ਮੀਨ) ੪. ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ)।

੧੨੭੬. ਪ੍ਰਾਣ ਦੱਤ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ (ਬੰਦੂਕ)।

੧੨੭੭. ਜਰਾ ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ, ਨ੍ਰਿਪ ਰਿਪ=ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੭੮. ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਸੱਤ੍ਰ=ਬੁਡੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ (ਅਗੇ ਸਭ ਕੁਛ ਉਤੋਂ ਅੱਧਿਆਹਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ) ਦੇਵਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਤੀ ਹਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਪਤੀ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਤੀ ਕੱਸਪ ਹੈ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਤੀ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਫੌਜ ਦੀ ਸੱਤ੍ਰ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੭੯. ਜਰਾ ਹਰ=ਬੁਢੇਪੇ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਫੇਰ ਅੱਗੇ, ਦੇਵਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੱਸਪ, (ਜ਼ਮੀਨ) ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਿ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੮੦. ਆਲਸ=ਸੁਸਤੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਗੇ ਚਾਰ ਰਾਜੇ ਹਨ (ਦੇਵਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੱਸਪ ਰਾਜੇ) ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਹਰ=ਨਾਸ ਕਰਨਾ।

ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਪਰ ਡਾਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਚਉਪਈ ਮਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੧ ॥ ਤਰਨ ਦੰਤ ਕਰ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਚਤੁਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁ ਧਨਿ ਦੋਹਰਾ ਮਾਹਿ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੯੨ ॥ ਜੋਬਨਾਂਰਿ ਅਰਿ ਪਦ ਕੋ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੌਂ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਰਾਖੀਐ ॥ ੧੨੯੩ ॥ ਚਤੁਰਥ ਅਵਸਤਾ ਅਰਿ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਚਤੁਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋ ਅੰਤ ਸੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਐ ਜਾਨਕੈ ॥ ੧੨੯੪ ॥ ਜਮ ਪਾਸੀ ਕੇ ਨਾਮਨ ਆਦਿ ਉਚਾਰਐ ॥ ਹਰ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਬਾਰ ਚਾਰ ਫੁਨਿ ਡਾਰੀਐ ॥ ਸੁ ਕਬਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਭਾਖ ਅਰਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁਧਨਿ ਸਵੈਯਾ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੯੫ ॥ ਅਰਿਬਲਾਂਰਿ ਅਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਜੀਯ ਲੀਜੀਅਹਿ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਕੁੰਡਰੀਆ ਮਾਹਿ ਸੰਕ ਤਜਿ ਦੀਜੀਅਹਿ ॥ ੧੨੯੬ ॥ ਆਰ ਜਾਰ ਅਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕੌਂ ਬਹੁਰ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਝੂਲਨਾ ਮਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੭ ॥

੧੨੯੧. ਤਰਨ ਦੰਤ=ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਦੇ ਦਲਣ ਵਾਲਾ ਬੁਢੇਪਾ ਹੈ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਜਮੀਨ, ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ)। ੧੨੯੨. ਜੋਬਨ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੁਢੇਪਾ ਹੈ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਅੰਤਕ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ (ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਅਰਿ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੩. ਤਰਨ ਦੰਤ ਕਰ=ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੁਢੇਪਾ ਹੈ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਗੇ ਚਾਰ ਰਾਜੇ। ੧. ਦੇਵਤੇ। ੨. ਇੰਦ੍ਰ। ੩. ਕੱਸਪ (ਜਮੀਨ)। ੪. ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੪. ਜੋਬਨਾਂਰਿ ਅਰਿ=ਜੋਬਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਅਗੇ ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੫. ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੬. ਜਮ ਪਾਸੀ=ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ ਮੌਤ ਹੈ, ਸੋ ਮੌਤ ਦੇ ਹਰ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ (ਅਗੇ ਚਾਰ ਰਾਜੇ ਹਨ) ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੭. ਅਰਿਬਲਾਂਰਿ ਅਰਿ=ਉਮਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅਗੇ ਚਾਰ ਮਾਲਕ ਹਨ। ੧ ਦੇਵਤੇ, ੨ ਇੰਦ੍ਰ, ੩ ਕੱਸਪ (ਜਮੀਨ) ੪. ਰਾਜੇ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਦੇਹ ਬਾਸੀ ਅਰ ਹਰ ਪਦ ਆਦਿ ਭਨੀਜੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਸੁ ਬਹੁਰ ਕਹੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਅੜਿਲ ਕੇ ਮਾਂਹਿ ਨਿਡਰ ਕਹਿ ਡਾਰੀਐ ॥ ੧੨੮੮ ॥ ਬਪੁਬਾਸੀਅਰਿ ਅਰ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਚੰਚਰੀਆ ਮਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੨੮੯ ॥ ਤਨ ਬਾਸੀ ਅਰ ਹਰ ਕੋਂ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਕੈ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੦ ॥ ਅਸੁਰ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਪਿਤ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਨਿਡਰ ਬਖਾਨੋ ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੧ ॥ ਰਾਛਸਾਰਿ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਅਹੁ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨੀਅਹੁ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਜਾਨ ਲੈ ॥ ਹੋ ਜੋ ਪੂਛੈ ਤੁਹਿ ਆਇ ਨਿਸੰਕ ਬਤਾਇਦੈ ॥ ੧੨੯੨ ॥ ਦਾਨਵਾਰਿ ਪਦ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਘਰਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਰ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਅੰਤ ਧਰ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨ ਲੈ ॥ ਹੋ ਸੁ ਕਬਿ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਭਾਖਦੈ ॥ ੧੨੯੩ ॥ ਅਮਰਾਰਦਨ ਅਰ ਆਦਿ ਸੁ ਕਬਿ ਉਚਾਰਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹ ਡਾਰਕੈ ॥ ਅਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਕਲ ਸੁਧਾਰ ਲੈ ॥ ਹੋ ਪੜ੍ਹੋ ਚਹਤ ਤਿਹੱ ਨਰ ਕੋ ਤੁਰਤ ਸਿਖਾਇ ਦੈ ॥ ੧੨੯੪ ॥ ਸੱਕ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਪਤਿ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਤ

੧੨੮੭. ਉਮਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਫੇਰ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੮੮. ਦੇਹ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਮੌਤ, ਮੌਤ ਦਾ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੨੯੦. ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਮੌਤ ਹੈ, ਮੌਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੧. ਤਨ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮੌਤ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ।

੧੨੯੨. ਅਸੁਰ=ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੱਸਪ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਦੀ ਜਮੀਨ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੩. ਰਾਛਸਾਰਿ=ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅਗੇ ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੪. ਦਾਨ ਵਾਰ=ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇਵਤੇ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਤੀ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਰਾਜੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੫ ॥ ਸਤ ਕ੍ਰਿਤ ਅਰ ਅਰ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕੋਂ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨਕੈ ॥ ੧੨੯੬ ॥ ਸਚੀ ਪਤਿਰ ਅਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕਹੁੰ ਭਾਖੀਐ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਝੂਲਨਾ ਮਾਂਝ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੭ ॥ ਸਕ੍ਰਰਦਨ ਅਰ ਰਿਪ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕਹੁ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੀਐ ਹੋ ਝੂਲਾ ਛੰਦਨ ਮਾਂਝ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੨੯੮ ॥ ਆਦਿ ਸਬਦ ਪੁਰਹੂਤਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਕਹਿ ਪਿਤਨੀਸ ਅਰਿ ਪਦ ਬਹੁਰ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁਘਰ ਸੋਰਠਾ ਮਾਝਿ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੨੯੯ ॥ ਬਾਸਵਾਰਿ ਅਰਿ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਪਿਤਨੀ ਇਸਨੀ ਅਰਣੀ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਜੀਯ ਜਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਦੋਹਰਾ ਮਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੩੦੦ ॥ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤਹਾ ਅਰਿ ਅਰਿ ਪਦਹਿ ਪ੍ਰਮਾਨਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਇਸ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨ ਕੈ ॥ ਰਿਪ ਪੁਨ ਠਾਨ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨ ਲੈ ॥ ਹੋ ਪੜਿਯੋ ਚਾਹਤ ਜੋ ਨਰ ਤਿੰਹ ਭੇਦ ਦਤਾਇ ਦੈ ॥ ੧੩੦੧ ॥ ਮਘਵਾਂਤਕ ਅਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕੋ ਭਾਖੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦਹਿ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸੁਘਰ ਲਹੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਮਾਂਝਿ ਨਿਸੰਕ

੧੨੯੪. ਅਮਰਾਦਨ ਅਰਿ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਅਗੇ ਤਿੰਨ ਰਾਜੇ, ੧ ਇੰਦ੍ਰ, ੨ ਕੱਸਪ, (ਜਮੀਨ) ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੫. ਸਕ੍ਰ ਅਰਿ ਅਰਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਤਿ=ਇੰਦ੍ਰ, ਦੈਂਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ। ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੬. ਸਤ ਕ੍ਰਿਤ ਅਰਿ ਅਰਿ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਰਾਜੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੨੯੭. ਸਚੀ ਪਤਿ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਗੇ ਚਾਰ ਰਾਜੇ ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ (ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ)। ੧੨੯੮. ਸਕ੍ਰਰਦਨ ਅਰਿ ਰਿਪ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਗੇ ਤਿੰਨ ਰਾਜੇ ਹਨ। ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੩੦੦. ਪੁਰਹੂਤ ਅਰਿ ਪਿਤ ਨੀਸ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਪਿਓ ਕੱਸਪ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਨੀ=ਜਮੀਨ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੩੦੧. ਬਾਸਵਾਰਿ, ਅਰਿ. ਪਿਤਨੀ, ਇਸਨੀ, ਅਰਣੀ=ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਪਿਤਾ=ਕੱਸਪ, ਨੀ=ਜਮੀਨ ਅਗੇ ਇਸ=ਰਾਜੇ, ਨੀ=ਫੌਜ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ।

ਭਣੀਜੀਐ ॥ ੧੩੦੨ ॥ ਮਾਤਲੇਸ੍ਰ ਅਰ ਸਬਦਹਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ॥ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਕੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਸਬਦ ਫੁਨ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਮੱਤ ਸੰਭਾਰੀਐ ॥ ੧੩੦੩ ॥ ਜਿਸਨਾਂਤਕ ਅੰਤਕ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਦ ਰਾਜ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰੀਐ ॥ ਅਰਿ ਪੁਨਿ ਤਵਨੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਘਰ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੩੦੪ ॥ ਪੁਰੰਦ੍ਰਾਰ ਅਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕਹੁ ਭਾਖਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦਹਿ ਅੰਤ ਤਿਹ ਰਾਖਕੈ ॥ ਬਹੁਰ ਸਤ੍ਰ ਪਦ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸੁਘਰ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਦਾ ਲਖਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੩੦੫ ॥ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਜ੍ਰ ਧਰਰ ਅਰ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਈਸਰ ਪਦ ਠਾਨਹੁ ॥ ਅਰਿ ਪੁਨਿ ਅੰਤ ਬਹੁਰ ਤਿਹੱ ਦੀਜੈ ॥ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਲਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੩੦੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ਤੁਰਾ ਖਾੜ ਅਰ ਅਰ ਪਦ ਆਦ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦਹਿ ਅੰਤ ਤਹਿ ਧਾਰੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਬਹੁਰ ਪੁਨ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਠਾਨਕੈ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਜੀਅਹੁ ਜਾਨਕੈ ॥ ੧੩੦੭ ॥ ਰਿਪ ਪਾਕਰ ਰਿਪ ਸਬਦ ਅੰਤ ਤਿਹੱ ਭਾਖੀਐ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਰਿਪ ਪੁਨ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਸੁ ਘਰ ਕਹਿ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਬਹੁ ਚੀਨ ਉਚਾਰਯੋ ਕੀਜੀਐ ॥ ੧੩੦੮ ॥ ਇੰਦ੍ਰਾਂਤਕ ਅਰ ਆਦਿ ਸਬਦ ਕੋ ਭਾਖੀਐ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰ ਬਹੁਰ ਪੁਨ ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਧਰੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨ ਮਨ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੩੦੯ ॥ ਦੇਵ ਸਬਦ ਕੋ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰਦਨ ਕਹਿ ਅਰਦਨ ਪਦ ਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਹੋ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਮਨ ਲਹਿ ਰਾਖੀਐ ॥ ੧੩੧੦ ॥ ਅਮਰਾ ਅਰਦਨ ਸਬਦ ਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖੀਐ ॥ ਨਾਇਕ ਪਦ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰ ਤਵਨ ਕੇ ਰਾਖੀਐ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸੁਘਰ

੧੩੦੦. ਬ੍ਰਿਤਹਾ=ਇੰਦਰ, ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਇਸ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਈਸਰ ਇੰਦਰ, ਇਸ=ਇੰਦਰ ਦਾ ਈਸਰ ਕੱਸਪ, ਇਸ=ਕੱਸਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਈਸਰ ਰਾਜੇ ਅਗੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਰਿਪ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਮਘਵਾਤਨ=ਇੰਦਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਅਰੀ=ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੩੦੨. ਮਾਤਲੇਸ=ਇੰਦ, ਇਸ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੩੦੫. ਜਿਸਨਾਤਕ= ਇੰਦਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਜ਼ਮੀਨ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਬੰਦੂਕ ਵੈਰਨ ਹੈ। ੧੩੦੬ ਪੁਰਿੰਵਾਰਿ ਅਰਿ=ਇੰਦਰ, ਦੈਂਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਵਤੇ ਅਗੇ ਇੰਦਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਫੌਜ ਤੇ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੩੧੦. ਬਜਰਧਰ=ਇੰਦਰ। ਤੁਰਾਖਾੜ=ਇੰਦਰ। ਰਿਪ ਪਾਕ=ਇੰਦਰ ਇੰਦਰਾਤਕ=ਇੰਦਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ।

ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਭੇਦਾ ਭੇਦ ਕਬਿਤ ਕੇ ਮਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ੧੩੧੧ ॥ ਨਿਰ ਜਰਾਰਿ ਅਰਦਨ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਚਾਰਕੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰਕੈ ॥ ਅਰ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸੁਘਰ ਲਹੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਅੜਿਲ ਛੰਦ ਕੇ ਮਾਂਹਿ ਨਿਡਰ ਹੁਇ ਦੀਜੀਐ ॥ ੧੩੧੨ ॥ ਬਿਬੁਧਾਂਤਕ ਅੰਤਕ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰ ਕਰ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰ ਕਰ ॥ ਰਿਪ ਕਹਿ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸੁਘਰ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਰੁਆਲਾ ਮਾਂਝ ਨਿਸੰਕ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ੧੩੧੩ ॥ ਸਪਰ ਬਾਣ ਪਰ ਅਰ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਤਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਪਰ ਦੀਜੀਐ ॥ ਅਰ ਪਦ ਭਾਖਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੀਅਹੁ ॥ ਹੋ ਛੰਦ ਚੰਚਰੀਆ ਮਾਂਝ ਨਿਡਰ ਹੁਐ ਠਾਨੀਅਹੁ ॥ ੧੩੧੪ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਬਦ ਤ੍ਰਿਦਵੇਸ ਉਚਾਰਨ ਕੀਜੀਐ ॥ ਅਰਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਤਾਕੇ ਪੁਨ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਬੁੱਧ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੧੩੧੫ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦਾਰਕ ਅਰ ਅਰ ਸਬਦਾਦਿ ਉਚਾਰਜੈ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰ ਅਰਿ ਸਬਦ ਤਵਨ ਕੇ ਡਾਰਜੈ ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੇ ਪੁਨ ਅੰਤ ਭਣੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮਤਿ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ ॥ ੧੩੧੬ ॥ ਸਭ ਬਿਵਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਭਾਖਿ ਗਤਿ ਭਾਖੀਐ॥ਅਰਿ ਅਰਿ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਰਾਖੀਐ ॥ ਬਹੁਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਪੁਨ ਅੰਤ ਤਵਨ ਕੇ ਦੀਜੀਐ ॥ ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁ ਮਤਿ ਲਹਿ ਲੀਜੀਐ॥੧੩੧੭॥ਆਦਿ ਅਗਨ ਜਿਵ ਪਦ ਕੌ ਸੁ ਪੁਨਿ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਰ ਅਰ ਕਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਚਾਰ ਬਾਰ ਪੁਨ ਠਾਨੀਐ ॥ ਰਿਪ ਪਦ ਭਾਖਿ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਹੋ ਕਬਿਤ ਕਾਬਿ ਕੇ ਮਾਂਝਿ ਨਿਸੰਕ ਪ੍ਰਮਾਨੀਐ ॥ ੧੩੧੮* ॥

੧੩੧੧. ਦੇਵ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਰਦਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ । ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਅਰਦਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅਗੇ ਪਤੀ ਹਨ। ਇੰਦ੍ਰ, ਕੱਸਪ, ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ।

੧੩੧੨. ਅਮਰਾਦਨ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ।

੧੩੧੩. ਨਿਰਜਰਾਰ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ।

੧੩੧੪. ਬਿਬਧਾਂਤਕ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ। ੧੩੧੫. ਸਪਰਬਾਨ ਪਰਿ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤੇ। ੧੩੧੬. ਤ੍ਰਿਦਵੇਸ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਅਰਿ=ਵੈਰੀ ਦੇਵਤੇ।

੧੩੧੭. ਬ੍ਰਿਦਾਰਕ=ਦੇਵਤੇ। ੧੩੧੮. ਬਿਬਾਨ ਗਤਿ=ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉਤੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ ਹਨ, ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇਵਤੇ ਹਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ ਹੈ, ਕੱਸਪ ਦੀ ਬਣਾਈ ਜਮੀਨ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਫੌਜ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ੧੩੧੯. ਅਗਨਜਿ=ਦੇਵਤੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤੇ,ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ,ਇਸਦਾ ਰਾਜਾ ਕੱਸਪ, ਇਸਦੀ ਜਮੀਨ, ਜਮੀਨ ਦੇ ਵਾਸੀ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਫੌਜ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਰਿਪ=ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। *ਫੁਟਨੋਟ ੧੩੧੯ ਤੇ ਮੁਕਾ ਹੈ...............